

林語堂京華煙雲

LIN YUTANG

Egy múltó pillanat

Lin Yutang EGY MÚLÓ PILLANAT

林語堂: 京華煙雲

Fordította: Pütkösti Andor

*Kína
bátor katonáinak,
akik életüket áldozták fel,
hogy a mi gyermekeink és unokáink
szabad férfiak és nők lehessenek,
ajánlom alázattal ezt a könyvet,
amelyet 1938 augusztusától
1939 augusztusáig
írtam.*

ELŐSZÓ

Mi a regény? „Csevegés.” Neve: hsiaoshuo is ezt mutatja. Hallgasd a csevegést, olvasó, amíg meg nem unod.

Ez a regény a kínai szokásokat nem védi, és nem ránt le leplet „kínai titkok”-ról. Nem dicsőíti az élet elavult formáját, és nem magasztalja a mait. Tárgyilagosan azt a fejlődést mutatja be, miként nőtt fel a mai férfi és a mai nő, hogyan tanulta meg az emberi élet szabályait, hogyan szeret, és hogyan gyűlöl, hogyan küzd, hogyan békül meg, hogyan szenved, és hogyan boldog, hogyan alakultak ki a különböző életformák és világszemléletek; és megmutatja, hogyan alkalmazkodik az egyén környezetéhez ezen a földön, ahol az ember küzd, de az Isten uralkodik.

L. Y.

ELSŐ KÖNYV

Egy taoista leány

„A Tao számára a zenit nem magas, a nadír nem mély, az időben nincs távolság, korszakok elmúlásával számára semmi sem öregszik.”

Csuangce

ELSŐ FEJEZET

1900. július 20-án kora reggel több öszvéres szekér sorakozott fel Peking keleti városrészében, a Matajen utca elején. A szekérsor vége leért addig a szűk sikátorig, amely északról délre szeli keresztül a várost, és elhalad a Buddha-templom rózsaszín falai előtt. A fuvarosok korán érkeztek, és hajnal óta várakoztak. Kiabáltak, tréfáltak, nevetgéltek, már ahogyan az ilyen fuvarosok szokták; lármájuk felverte a hajnal csendjét.

Lota, az ötven év körüli öreg intéző, a szekereket fogadó család főszolgája, közömbösen szívta pipáját, és nézte, hogyan etetik a fuvarosok öszvéreit. A fuvarosok mókáztak, becsmérelték egymás öszvéreit, csípős megjegyzéseket mondtak azok származására. Végül egymást kezdték ki.

– Bizony – mondta az egyik –, aki elég bolond, hogy ilyen útra indul, nem tudja, visszajön-e épségben, vagy otthagyja a bőrét.

– Viszont jól megfizetnek érte. Nem igaz? – szólt közbe Lota. – Száz tael ezüstben nagyon sok pénz, akár egy majorságot vehettek rajta.

– Mit ér az ezüst, ha az ember megdöglik – vont a vállát a fuvaros. – Ezek a buta puszkagolyók nem nagyon nézik, kit találnak el. Piff-paff, már átmentek a kobakodon, leesik az állad, és alulról pislogsz felfelé. Nézd meg ennek az öszvérnek a szügyét. Vajon keményebb-e, mint a puszkagolyó? De mit csináljon a szegény ember? Élni csak kell valamiből!

– Bizony, bizony – hümmögött a másik. – De ha az idegen katonaság bevonul, akkor itt Pekingben sem lesz rózsás az élet. Ki tudja, nem járunk-e jobban, ha most elmegyünk?

Az ég alján lassan felbukkant a nap. Sugarai megcsillogtatták a harmatcseppeket a ház előtt álló hatalmas kólafa levelein, és szétömlöttek az épület homlokzatán. A Yao család otthona kívülről nem keltett fényűző hatást. Díszes kapu helyett vörös körrel megjelölt kis fekete ajtó vezetett a házba. A kólafa beárnyékolta az épületet és az egyik fuvarost is, aki a falból kiugró alacsony kőpadkán ült. Enyhe szellő fűjt, de a tiszta ég tikkasztó hőséggel fenyegetett. A kólafa tövénél közepes nagyságú agyagkorsóban a forró nyári napokon mindig friss tea állt, hogy a szomjas vándorok felüdíthessék magukat. De ilyen korán még nem töltötték meg a korsót. Az egyik fuvaros

észrevette az edényt, elismerően megjegyezte: „Jószívű ember lehet a gazdád.”

Lota bólintott; az ő gazdájánál, mondta csendesen, nincs jobb ember a földön. Az ajtó fölé kifüggesztett vörös cédulára mutatott. A fuvaros megnézte, de csak a vállát vonogatta, nem értett az írásjelekhez. Lota megmagyarázta neki: a ház tulajdonosa kolera, tífusz és vérhas ellen mindenkinek ingyen ad orvosságot.

– A gyógyítószer sohasem árt – állapította meg a fuvaros. – Adhatna az útra nekünk is.

– Miért adjon? – kérdezte Lota. – A gazda úgyis veletek megy. Nem mindegy, hogy a gyógyszer nála van vagy nálatok?

A fuvarosok tovább faggatták a család felől, de Lota csupán annyit mondott, hogy a gazda gyógyszerekkel kereskedik.

Elhallgattak. A ház ura lépett ki a kapun, hogy személyesen meggyőződjék, jól hajtották-e végre a kiadott parancsokat. Negyven év körüli, alacsony, zömök ember volt. Szemöldöke bozontos, szeme alatt duzzadt könnyzacskó. Szakálltalan, arcszíne egészséges, haja koromfekete. Biztos, ruganyos lépésekkel járt, lassan, mint a tapasztalt birkózó, akit nem lep meg semmiféle támadás, akár szemközt, akár oldalról vagy akár hátulról kapja is. Szétvetett lábbal állt meg, mint akit semmiféle hatalom ki nem mozdít a helyéből.

Barátságosan viszonzta a fuvarosok köszönését. Körülnézett, azonnal észrevette, hogy az agyagedény üres. Figyelmeztette Lotát, ne feledkezzék meg távollétében a vándorokról.

– Jó ember vagy! – kiáltották a fuvarosok.

A gazda megfordult, visszament a házba, ahonnan kis idő múltával pici lábú, szép fiatal asszony tipegett ki. Hollófekete haját laza fürtökben tűzte fel. Ódon kelméből készült bő ujjú, rózsaszínű kabátját nyakán és az ujjak végén háromhüvelyknyi világoszöld csík díszítette. Fesztelenül szóba elegyedett a fuvarosokkal. Viselkedésében nyoma sem volt annak az elfogódottságnak, amely a jó családokból származó fiatal hölgyek modorát jellemzi. Megkérdezte, ettek-e már az öszvérek; mikor kielégítő választ kapott, gyorsan visszatipegett a házba.

– Szerencsés ember a gazdád! – sóhajtott fel az egyik fiatal fuvaros. – A jó embert megjutalmazza a szerencse: szép és fiatal szeretőt ad neki.

– Fogd be a pofád! – mordult reá mérgesen Lota. – Az én gazdám nem tart szeretőt. Ez a fiatal hölgy a fogadott lánya, özvegy.

A fuvaros, mint aki szégyelli szentelenséget, tréfásan pofon ütötte önmagát. A többiek jóízűen nevettek.

Nemsokára fiatal szolga jött ki a házból, utána néhány csinos cseléd. Volt közöttük tizenkét éves gyermek, és volt közöttük tizennyolc éves fejlett nő. Ágyneműt, csomagokat, kis fazekakat cipeltek ki, jól megrakták a szekereket. A fuvarosok éhes szemmel bámulták a lányokat, de a nőkre már nem tettek megjegyzést. Azután tizenhárom év körüli fiúcska bukkant fel a kapuban, és Lota figyelmeztette a fuvarosokat: „Ez a nagyobbik fiatalúr.”

Vagy félórai készülődés után végre az egész család megjelent. Először a szép fiatal hölgy lépett ki újra az ajtón, akit már ismertek a fuvarosok. Két fiatal lány haladt mellette, mind a kettő egyszerű ruhát viselt: fehér pamutkabátját, az egyik zöld, a másik lila nadrágot. Az úri családok lányait nem ruhájuk különböztette meg a cselédektől, hanem biztos fellépésük és udvarias modoruk. Mikor a fuvarosok látták, hogy a két lányt a fiatal hölgy kézen fogva vezeti, tudták: csak a gazda lányai lehetnek.

– Hsiaocsieh, ülj az én kocsimba – kínálgatta járművét a fiatal kocsis. – A társam öszvére rossz.

Mulan, az idősebbik lányka összeráncolta homlokát, fontoskodva, éles pillantással vizsgálta a két öszvért. A másik fuvaros öszvére csakugyan kisebb volt, és soványabb is; de a fuvaros arca becsületesebb. A fiatal fuvaros fejét csúnya ótvar lepte be. Mulan nem az öszvér, hanem a kocsis külseje alapján döntött. Így idéznek elő sokszor kis okok nagy és súlyos következményeket. A kis ok önmagában jelentéktelennek látszik, az ember csak akkor látja, milyen fontos szerepe volt, ha később visszatekint rá. Ha a fiatal kocsis fejét nem lepte volna be az ótvar, s ha Mulan így nem a becsületesebb arcú fuvaros és a sovány gebe mellett dönt, a későbbi események is egészen másképp fejlődtek volna, és Mulan élete teljesen másképp alakul.

Míg a csomagokat elhelyezték, Mulan hallotta, amint anyja korholta Ezüsfátyolt, a tizenhat éves csinos szolgálólányt, mert arcát erősen kifestette, és az útra túlságosan kiöltözött. Ezüsfátyol szégyenkezve sütötte le szemét, és Kékfény, a tizenkilenc éves idősebbik szolgáló gúnyosan, boldogan mosolygott, miközben úrnőjének segédkezett a felszállásnál; örült, mert megfogadta a parancsot, és arcára alig kent festéket.

Nagyobb megfigyelőképesség nélkül is könnyen megállapíthatta mindenki, hogy a házban az asszony parancsol. A ház úrnője széles vállú, hízásra hajlamos, kerek képű, harmincöt év körüli tekintélyes hölgy volt. Kurtán, ellentmondást nem tűrő hangon beszélt.

Mikor mindenki elhelyezkedett, s a kis karaván csak az indulási parancsot várta, az ünnepélyes hangulatot vad bömbölés zavarta meg. A kis Tömjén, a tizenegy esztendőes szolgáló zokogva állt a ház kapujában a csendesen mosolygó Lota mellett. Nem tudta szegényke, miért büntetik meg: nem csinált semmi rosszat, mégis otthon hagyják Lotával, mikor a többi szolgáló elmegy.

– Hadd jöjjön velünk – kérlelte feleségét Mulan apja –, legalább lesz, aki dohányt töm a vízpipádba.

A kis Tömjén így az utolsó pillanatban maszatos, boldog arccal felugrott a szolgálólányok közé a negyedik szekérre. Végre mindenki elhelyezkedett. Yaóné átkiáltott a szolgálólányok szekereire, hogy eresszék le a bambuszfüggönyt, és lehetőleg ne sokszor kukucskáljanak ki.

Öt ekhós szekér és egy pónifogat sorakozott egymás mögé. Feng úr, az asszony fivére és a tizenhárom éves fiú vezette a kis karavánt. Utánuk az úrnő szekere következett. Ebben a kocsiban ült Kékfény is, mert ő dajkálta az úrnő kétesztendőes kisebbik fiát. A harmadik szekéren Mulan ült, hűgával, Mocsóval és a szép fiatal özvegyel, akit Korall néven szólított. A negyedik szekéren három szolgálólány helyezkedett el: Ezüsfátyol, a tizenhárom éves Brokát és a könnyei között boldogan vigyorgó kis Tömjén. Yao úr, a családfő az utolsó szekéren egyedül ült. Nagyobbik fia, a tizenhárom éves Tijen sohasem érezte jól magát apja társaságában; inkább előrement az első szekérre, nagybátyja mellé.

Lotung, a szolga, Lota öccse, Yao úr szekérének bakján ült, egyik lábát átvette a szekér oldalán, másikat a levegőben lógatta.

A szomszédoknak, akik összezsúrdultak, hogy tanúi legyenek az indulásnak, Yaóné tettetett könnyedséggel csak annyit mondott: rokonaikhoz mennek a Nyugati Hegyek közé, pár nap múlva megint Pekingben lesznek. Holott délnek indultak, és fogalmuk sem volt, milyen hosszú időre mennek el.

Mondhattak bármit, a szomszédok tudták, hogy a közeledő európai csapatok elől menekülnek. A szövetséges haderő Peking felé közeledett, hogy leverje a bokszerlázadást.

Pattogtak az ostorok, a fuvarosok csettintettek, nagy kiabálás közben megindult a hosszú kocsisor. A gyerekek izgatottan feszengtek. Most mentek először Hangcsóba; ottani házukról sok szépet, érdekeset hallottak már.

Mulan csodálta apját. Yao úr csak két nappal előbb határozta el, hogy mégis elmenekül, és családjával ideiglenesen hangcsói házába költözik. Attól a pillanattól kezdve, hogy elhatározása megszületett, nyugodtan, izgalom nélkül tett meg minden szükséges intézkedést. Mint igazi taoista, tudta: nincs semmi a földön, ami megérdemelné, hogy izguljon miatta az ember.

– Az izgalom árt a léleknek – figyelmeztette Mulant apja többször is. Gyakran hangoztatott egy másik bölcs mondást is. – Ha jó vagy, soha semmi sem lehet rossz, ami veled történik. – Mulan később sokszor töprengett apjának ezen a mondásán. Ebből merítette jókedvét, bátorságát, erre építette fel egész életszemléletét. Az a világ, amelyben semmi sem rossz, ami veled történik, csak jó és vidám világ lehet, és egy ilyen világ kedvéért az ember szívesen szenved és tűr.

Május óta Kína egén háborús fellegek tornyosultak. A szövetséges külföldi csapatok elfoglaltak minden nagyobb tengeri kikötőt. De csak lassan haladhattak Peking felé. A bokszerok szétrombolták a vasútvonalakat. A bokszermozgalom rohamosan terjedt. A nép rokonszenvezett vele, így a birodalom legtöbb vidékén megerősödhetett.

Az anyacsászárné habozott. Nem tudta, mit tegyen. A külföldi hatalmakkal kössön-e békét, vagy a bokszerek barátságát keresse, és szövetkezzék ezzel a titokzatos hatalommal? A bokszerek fogadkoztak, hogy kiverik Kínából az idegeneket, és hogy céljuk elérésére az istenektől misztikus erejük van: testüket nem sebzi külföldi golyó. Az udvar egyik nap elfogatóparancsot adott ki a bokszerek vezérei ellen, de másnap már kinevezte külügyminiszterré a bokszerpárti Tuan herceget. A hangulat az udvari intrikák szerint változott.

Az anyacsászárné már hosszabb ideje minden hatalomtól megfosztotta unokaöccsét, a császárt, és fondorlatokat szőtt, hogy a trónról hivatalosan is lemondassa. Kiszemelte utódját is: Tuan herceg fiát, aki semmirekellő, céges gazember volt. Tuan herceg, hogy hatalmát erősítse, és fiának megszerezhesse a trónt, elhitette az anyacsászárnéval, hogy a bokszerek sebezhetetlenségéről szóló legenda igaz.

A bokszerek hangoskodtak és fenyegetőztek: „egy Sárkányt és két Tigris” ejtenek foglyul és áldoznak fel a nagy „Majomisten” oltárán, népük elárulásáért. A „Sárkány” a reformot kedvelő császár volt, akinek „száznapos reformja” két évvel azelőtt fellázította a konzervatív mandarinok többségét. A két „Tigris” pedig az öregedő Csing herceg és Li Hungcsang, a Tuan herceget megelőző két külügyminiszter.

A mindenre elszánt Tuan herceg levelet hamisított, és ebben a Pekingbe akkreditált diplomaták nevében felszólította az anyacsászárnét, helyezze vissza a hatalomba a császárt. Így elhitette az öregasszonnyal, hogy a külföldi hatalmak a császárral rokonszenveznek, és ellenzik a trónfosztást. Ezzel elérte, hogy az anyacsászárné a bokszerek pártjára állt. A bokszerek harci kiáltását akkor már átvette az egész nép, és a birodalom egy torokként zengte: „Üldözzük ki a tengeri kalandorokat!” Néhány felvilágosodottabb miniszter akadékoskodott ugyan, ellenezte a bokszerekkel való szövetkezést, miután a bokszerek az európai követségek felgyújtását tervezték, márpedig az ilyen eljárás sérti az udvariasságot és a jó modort. Ezeket a tiltakozásokat Tuan herceg a régi bevált módszer szerint hamarosan elhallgattatta, és szomorú arccal vett részt a két miniszter temetésén. A miniszterek után az egyetem rektora is öngyilkos lett.

A bokszerek ekkor már benyomultak a fővárosba. A kormány egy alezredest vezényelt ki ellenük. A bokszerek törbe csalták az alezredest, és megölték, mire katonái átpártoltak. A bokszerek diadalmasan, a nép üdvrivalgása között benyomultak a kapukon, a külföldieket, a keresztény kínaiakat halomra öldösték, templomaikat felgyújtották. A külföldi diplomaták tiltakoztak. Kang Yi azonban, akit az udvar a bokszerek elleni vizsgálat biztosául kirendelt, lelkesen megállapította, hogy a bokszerek jó hazafiak, és a „tengeri kalandorok” kiűzésével köszörülték ki a Kína becsületén esett csorbát. Az őrizetére bízott kapukon újabb tízezer bokszert eresztett be a városba.

A bokszerek így hatalmukba kerítették Pekinget, és Tuan herceg pártfogása alatt rettegésben tartották a várost. Bejárták az utcákat, és vad hajtóvadászatokat rendeztek. Ahol „Első Hajast” és „Második” vagy „Harmadik Hajast” fedeztek fel, kíméletlenül megölték. Az „Első Hajas” külföldi volt, a „Második” és „Harmadik Hajas”: a keresztény és a külföldi vállalatok alkalmazottja. Később egyszerűsítették a dolgot: megöltek minden kínait, aki angolul beszélt. Végigvonultak a városon, kifosztották a templomokat, felgyújtották az idegenek házeit, és ahol külföldi eredetű tükröt, esernyőt, ké-

pet, órát vagy bármilyen más tárgyat találtak, egyszerűen pozdorjává törték. Hogy valaki „Második Hajas”-e, nagyon egyszerű módon vizsgálták ki. A gyanúsítottat letérdepeltették, az utcán felállított bokszeroltár elé vezették, és elégettek egy papírlapot, amin a gyanúsított védőistenéhez fordult segítségért. Ha a füst lefelé szállt, a gyanú beigazolódott, ha felfelé, akkor a vádlott megtarthatta életét. Az utcákon rengeteg oltárt emeltek; aki a bokszerrekhez pártolt, napnyugtakor tömjént égetett ezeken az oltárokon, és az oltár előtt eljárta a majomtáncot, mivel a bokszerrek a legmélyebb hódolattal a nagy „Majomisten”-t tisztelték. A tömjénillat betöltötte a várost, mindenki a *Nyugati utazás* meseországában képzelhette magát. Sok magas rangú tisztviselő is állított oltárt, meghívta házába a bokszerrek vezetőit, szolgálói pedig összebarátkoztak a vendégekkel, és megfélemlítették urukat.

Yao úr művelt ember volt, rokonszenvezett a reformokat bevezető császárral. Utálta a demagóg uralmat, veszedelmesnek tartotta, mint gyermek kezében a fegyvert. De bölcsőbb volt, semhogy meggyőződését bárkinek is elárulja. Egyénileg nem bánta a külföldiek elleni mozgalmat. Gyűlölte az idegen egyházakat is, mivel külföldi védnökség alatt állottak, és így elősegítették Kína elnyomását. Emberi érzése azonban tiltakozott a bokszerrek túlkapásai ellen, és őszintén méltányolta Lotának és fivérének magatartását, amikor hűséges szolgálói maradtak.

A városban dühöngött a terror. Kansu katonák megtámadták és megölték a német követet. A diplomáciai negyed ellen megindult az ostrom. A követéségek védőosztagai két hónapon keresztül a legnagyobb hősiességgel védtek az egyezményes területet, visszaverték a támadást, és várták a segítséget Tiencinből. Yung Lu, az anyacsászárné bizalmasa vezette a császári gárda ostromát a követéségek ellen. Yung Lu óvatos ember volt, a holnapra is gondolt, nem helyeselte a támadást. Titkos parancsban utasította katonáit, hogy csak látszólag támadjanak. A diplomáciai negyed így épségben maradt, de körülötte egész házsorok pusztultak el, és a déli városrészben sok utca leégett. A város egyes részeiben a bokszerrek parancsoltak, másik részeiben a kormány. Még vízhordó vagy csatornatisztító sem lehetett, aki nem volt párttag, és nem viselte a bokszerrek sárga-vörös színét.

Yao úr a rémuralom alatt egyetlen pillanatig se gondolt menekülésre. Végül, mikor a házában lakó sok nő már túl sokat könnyörgött, beleegyezett, hogy összetörjenek néhány nagy külföldi tükröt és egy távcsövet, amit soha

nem használt, és amit mint alkalmi vételt egy utazó szózott a nyakába. Háza szerencsére távol esett a nagy rombolások színhelyétől.

Felesége állandóan rimáncodott, hogy ne várják meg az általános gyilkolást, rablást és fosztogatást. Meneküljenek el, míg nem késő. Yao úr a siránkozást meg sem hallotta, vagy ha meghallotta, nem törődött vele. Peking környékén csellengő katonaság garázdálkodott, és Yao úr szerint az okos ember addig nem megy el a biztos fedél alól, amíg alatta maradhat. Hitte, hogy az emberek terveznek, és az istenek végeznek: az ember kötelessége úgy viselni el az életet, ahogyan az istenek rendelik.

Nyugalma és látszólagos közönye felbőszítette az asszonyt. Megvádolta, hogy csak kertjével és műkincseivel törődik, velük él, és úgy látszik, meg is akar halni velük. Mikor a külföldi csapatok már a város felé közeledtek, és komolyan fenyegetett a veszély, hogy az általános fosztogatás megkezdődik, Yaóné panaszosan felsírt: „Ha a magad életére nem is gondolsz, legalább szánd meg a családodat, és törődj a gyermekeiddel!”

Yao úr gúnyosan kérdezte: „Honnan tudod, hogy útközben nem érheti őket baj?” De felesége érve mégis hatott. Július 18-án elhatározta, hogy családjával elhagyja a várost, feltéve, ha kapnak elég öszvért és szekeret. Így eljutnak Tecsóba, Santung tartomány határvárosába, ami körülbelül nyolc- vagy kilencnapos út. Ott már nem fenyegeti őket veszély. Santung új kormányzója leverte tartományában a bokszereket, és megteremtette a békét. A bokszermozgalom Santungból eredt, és ott történtek az első „vallási összetűzések” is, amelyek miatt a németek megszállták Csingtaót. Yu Hsien, a régi kormányzó, pártolta a bokszereket. Yuan Sikai, az új kormányzó, ellenük fordult. Már az első napon magához rendelt több bokszervezért, hogy meggyőződjék bűvös hatalmukról. A tíz bokszervezért fal mellé állíttatta, velük szembe egy szakasz modern puskákkal felfegyverzett katonát. A vezényszó elhangzott, a katonák tüzeltek, és – csodák csodája – a bokszervezéreknek kutya bajuk sem történt. A puskákba ugyanis nem tettek golyót. A fő bokszervezér diadalmasan nézett körül, és hencegve kiáltotta: „Látod! ...” De mielőtt befejezhette volna mondatát, a kormányzó előhúzta revolverét, és egyenként lepuffantotta a bűvös erejű bokszereket, így végződött Santungban a bokszerlázadás. A felkelők maradékai Csili tartományba menekültek át.

Tiencin felé biztos halálba vezetett az út. Ha Pekingben pokoli állapotok uralkodtak, Tiencin maga volt a pokol. Az odavezető út rajvonalak között

haladt, a menekültek mesélték, hogy a Nagy Csatornán mérföldekre megakadt a forgalom. A nagy torlódásban a gályák naponta félmérföldnyi utat sem tehettek. Yao úr tehát Tecsóig, Santung tartomány határáig a szárazföldi utat választotta, ott szándékozott családjával hajóra szállni. Mivel a Yungting kapu környékén hunhunok, azaz rablók garázdálkodtak, csak a Marco Polo híd felé indulhattak el. Így látszólag nyugat felé haladtak, és csak Csocsónál fordulnak délkelet felé.

Ha Tecsót eléri, a Nagy Csatornán már nyugodtan mehetnek tovább Sanghaj és Hangcsó felé. A délkeleti tartományok kormányzói megállapodtak a külföldi ügyvivőkkel, hogy fenntartják a rendet, és szavatolják az élet- és vagyonbiztonságot. Így aztán az egész bokszermozgalom az északi tartományokra korlátozódott.

– Mikor indulunk? – kérdezte Yaóné.

– Holnapután reggel – felelte férje. – Remélem, kapunk öszvért és szeke-
ret, addig csomagoljátok össze a legszükségesebb holmit.

Most, hogy a csatát megnyerte, Yaónét megrémítette a „csomagolás”.

– Hogyan készüljek el egy nap alatt? – békétlenkedett. – Itt van ez a ren-
geteg ruha, ékszer és prém, és ráadásul még a te műkincseid.

– Az én műkincseimmel ne törődj – nyugtatta meg Yao úr. – Úgy hagyjuk
a házat, ahogy van. Ne csomagolj be mást, csak pár nyári ruhát és valami
kevés ezüstneműt. Nem kényeztetésre indulunk, hanem menekülünk a háború
elől. Itt hagyom Lotát és néhány cselédet, hogy mégis legyen valaki a ház-
ban. Kirabolhatják a bokszerek, kirabolhatják a mi katonáink, és ha még
marad valami, azt elrabolhatják a külföldi csapatok. De közben ki tudja,
nem ég-e le a ház? Ha százszor összegöngyölítesz is minden szőnyeget, ha
ládákba csomagolsz is minden holmit, mit érsz vele? Ami megmarad, meg-
marad; ami elvész, elvész.

– De mi lesz ezzel a sok szép prémmel és ezzel a sok értékes műtárggyal?
– aggodalmaskodott a feleség.

– Mit csináljak velük? Nincs számukra hely. Mi magunk a cselédséggel
legalább öt szekeret megtöltünk. Nem is tudom, kapok-e annyit.

Később Yao úr behívta Lotát az előcsarnokba. A főszolga évtizedek óta
szolgált a családnál, Yaóné falujából származott, távoli rokonságban is állt
vele. Yao úr tudta, nyugodtan rábízhatja egész vagyonát.

– Lota! – mondta neki, ahogy egyedül maradtak. – Holnap néhány dolgot
becsomagolunk: a porcelánt, a jade-ot és a jobb képeket. A vitrinek és az

állványok helyükön maradnak. Ha rablók törnek a házba, ne ellenkezz velük. Mondd nekik, vigyenek el mindent, amit csak akarnak. Ne kockáztasd az életedet. Ez a limlom igazán nem érné meg.

Utásította Fenge, felesége fivérét, aki a család üzleti ügyeit intézte és a gyógyszer- és teakereskedést vezette, szerezzen az útra aranyat és ezüstöt, rudakban és kisebb tételekben. Feng elment a császári orvoshoz is, hogy megkérdezze, nem kaphatnak-e az útra hivatalos védelmet.

Yao úr ezen az éjszakán dolgozószobájában pihent le. Éjfél előtt felkelt, felébresztette Lotát. Megparancsolta, hogy gyújtsa meg a kézilámpát, kövesse őt a hátsó kertbe, vigyen magával ásót és kapát. Főleg ne üssön zajt. Az öreg gazda és az öreg szolga kicipeltek Csou- és Han-kori bronzot, néhány tucat jade műtárgyat és sok más ékkövet, amiket maga a gazda csomagolt be ébenfa dobozba. Azután elásták a nagy datolyafa alá. Sokáig dolgoztak a lámpa és a nyári csillagok fénye mellett.

Yao úr szíve hangosan dobogott, mikor visszatért dolgozószobájába. Megnyugodott; látta, hogy a házban mindenki alszik. Az éjszaka hűvös volt és nedves: Lota krákogva felajánlotta, hogy kimegy a konyhába, és teát főz.

Yao úr gyakran aludt egyedül. Ágyasokat sohasem tartott. Bár vagyona megengedett bármilyen fényűzést, csak a könyvek iránt érdeklődött, meg a műkincsek és gyermekei iránt. Ágyasok tartásában két ok akadályozta meg. Először: felesége úgysem engedte volna. Másodszor: egész életformája hirtelen megváltozott, mikor harmincesztendő korában gyermekei anyját feleségül vette. Fiatal korában Yao úr hajszolta a kalandokat, állandó tivornyák közepette élt, könnyelműen költekezett. De harmincesztendő korában valószínűleg taoista szentté változott át. A családfő viharos fiatalságáról soha senki nem beszélt a házban, mintha borzalmas, ördögi dolog lett volna. Mert Yao úr ivott, kártyázott, lovagolt, vívott, bokszt, udvarolt, és kéjnőket tartott ki. Sokat utazott, szívesen látták a legjobb társaságokban is. Hirtelen bekövetkezett átváltozása még feleségét is megdöbbenett. Yao úr apja fiának esküvője után néhány hónappal meghalt; Yao úr óriási vagyont örökölt: négy virágzó gyógyszer- és teaboltot Hangcsó, Szucsó, Yangcsó és Peking városban, a szecsuanai gyógynövény-behozatal, a fukieni és anhevi export-import kereskedést és mellesleg még néhány zálogházat is. Yao úr ebben az időben teljesen magába zárkózott, még felesége sem tudhatta, vajon azért

házasodott-e meg, mert megváltozott, vagy azért változott meg, mert elvette feleségül. Abbahagyta a kártyát és a tivornyázást, az udvarlást és mindazokat a szenvedélyeket, amelyekkel addig könnyelműen aláásta vasszervezetét. Visszavonult az üzleti élettől is, az óriási vállalat vezetését sógorának, Fengnek engedte át. Ez a visszavonulás még hasznot is hajtott neki: Feng kitűnő üzletembernek bizonyult.

1898 és 1900 között „új gondolatok” kóvályogtak a levegőben. Ezeket a gondolatokat azok a lelkes hazafiak terjesztették, akik később a reformkorokban rövid időre vezető szerephez jutottak, de magatartásukkal kihívták a szerencsétlen államcsínyt, és így közvetve ők okozták a császár börtönbe vetését. Yao úr szorgalmasan olvasta az új könyveket, járatta a legmodernebb folyóiratokat, töprengett az „új gondolatok” fölött, és elismerte, hogy az eszmék közül nagyon sok helyes.

Lota elkészítette a teát. Az öreg Yao nem felesége udvara felé indult, ahol a gyerekek is aludtak, hanem ismét a nyugati udvarba ment. Dolgozószobájában végigfeküdt a kemény földágyon, s a további teendőkön gondolkodott. Mindig dolgozószobájában vettette meg ágyát, valahányszor szükségét érezte, hogy „fegyelmező testi gyakorlatokat” tartson. Pontosan éjfélkor felkelt, szabályszerűen keresztbe rakta lábát, és az előírt módon dörzsölte előbb homlokát, azután halántékát, arcát, állát, végül talpát és lábszárát. Ellenőrizte szíve működését, figyelte, tüdeje szabályszerűen végzi-e a munkát, és mélyen, hasából lélegzett. Megvizsgálta végül, hogy rendesen nyel-e. Ahogy vérkeringése felélénkült, lélegzése szabályossá vált, meglehetősen hallgatta, mint táplálják testének nedvei szellemi erejének középpontját. Mintegy tíz-tizenöt percig végezte ezeket a gyakorlatokat, így táplálta „csi”-jét, az egyszerű idegerőt. Szabályos időközökben megismételte a talp és a lábszár előírt dörzsölését, de sohasem fárasztotta ki túlságosan magát, és a gyakorlatokat rögtön félbeszakította, mihelyt érezte, hogy testében vidáman és fiatalosan lüktet a vér. Ilyenkor gyorsan lefeküdt, és csendesen aludt reggelig.

Lota felemelte a függönyt, behozta a forró teát. Teletöltött egy csészét, gazdájának nyújtotta. Az öreg Yao kiöblítette torkát, és a teát az ágy mellett álló fazékba köpte.

– Laoyeh, az út fáradságos – figyelmeztette Lota – s pihenjen most reggelig. Nem tudom, kapunk-e szekeret. A fuvaros csak reggel jelenti az eredményt.

Újra megtöltötte a csészét, figyelte, ahogyan gazdája kis kortyokban kiüríti.

– Sokat gondolkoztam a dolgon – folytatta. – Jobb volna, ha Feng úr, a Második Gazda nem utaznék el. Nélküle túlságosan nagy felelősséget vállalok. Vigye el inkább Kékfényt, Ezüsfátyolt, Brokátot és Tömjént. Nehéz időkben a lányok úgylis csak bajt okoznak.

– Igazad van – bólintott Yao. – Szólj Tingnek és Csangnak, hogy jöjjenek át az üzletből. A házat őrizzétek együtt. De a Második Gazdát magammal viszem.

Ting és Csang a Morrison utcai gyógyszerüzletben szolgált. Mindkettőt még Yao úr nagyapja szerződtette. Yao úr boltja teával és kínai gyógyszerekkel kereskedett, külföldi cégekhez nem fűzte semmi kapcsolatot, így a rablók megkímélték.

– Majd szólok nekik – bólintott Lota. – Más nem is kell. Minél kevesebb ember van a házban, annál kevesebb a gond. De ki marad az üzletben, ha ők átjönnek a házba?

– Csen ott marad. Nincs semmi ott, amiért kár lenne, csak édesgyökér, bors és gyógyítófű. A rablóknak ilyen portéka nem kell. Az üzletben nincs külföldi tükör, amit összetörjenek. A bolt úgylis zárva marad, míg a helyzet nem javul. A powei áruházat néhány nappal ezelőtt kirabolták, összetörték mindent, amit csak találtak: zsebórát, tükröt, üveget. Az egyik rabló nagy fiaskó külföldi illatszert talált, bornak nézte, és gyorsan kiitta. Arca nyomban elfehéredett, összerogyott, vonaglott, és úgy üvöltötte: az idegenek megmérgezték. Az egyik kifutófiú mondta, hogy szétzúzták a külföldi „beszélőgépeket”, a telefonokat, a drótot elvágták, mert féltek, hogy valami ördögi aknához vezet, amely egyszerre felrobban a lábuk alatt. Felfedeztek egy próbababát is, lerángatták róla a ruhát, és a meztelen „külföldi asszonyt” végigvonszolták az utcákon. A tömeg ordított, és boldogan helyeselt, amikor látta, hogy „az idegen asszony” a sárban fetreng. Az utcakölykök verekedve tépték ki egymás kezéből szőke haját...

Az öreg Lota és az öreg Yao jóízűen nevetett.

Közben kivilágosodott. Az udvar felől még nem hallatszott nesz. Lota az ablakhoz ment, leeresztette a papirosfüggönyt. Megjegyezte, hogy nagyon forró lesz a nap. Pekingben a nyári éjszaka hűvös, de a nappal tikkasztó. Mivel minden szoba a földszinten van, selyempapírt eresztenek az ablak elé, így a szoba hűvös marad, akár a pince. Más esztendőben Yao háza és

udvarai fölé harminc-negyven láb magas bambuszfonatokból készült nyári tetőt építtetett. Az ilyen tető, mint valami nagy fa, tökéletes árnyékot nyújtott, alatta mégis szabadon keringhetett a levegő. Ebben az évben Yao nem építtette fel a bambusztetőt. A májusi zavargások alatt nagyok sok tűzvész keletkezett; a farudakból és bambuszrostokból font tető mágnesként csalogatta volna a házra a tűzvészt.

Lota felemelte a függönyt, és kiment. Yao pár pillanatig mozdulatlanul ült a helyén. Gondolatait rendezte. Egyszerre meghallotta kedvenc lányának, Mulannak hangját: „Apa, ébren vagy?”

Mulan vézna gyerek volt, tízéves korához mérten inkább kicsi. Szeme fényesen csillogott, sűrű fekete haja vastag fonatokban verte a vállát. Világos nyári ruhácskájában még kisebbnek látszott. Amikor csak tehetett, bement apjához, elüldögélt dolgozószobájában, figyelmesen hallgatta. Apja szívesen elbeszélgetett vele. Mulan így megszokta, hogy korán keljen, gyorsan megmosakodjék, és bekopogtasson apjához, hacsak Yao úr nem felesége szobájában töltötte az éjszakát.

– Anyád felkelt már? – kérdezte Yao, amikor Mulan a szobába lépett.

– Már mindenki ébren van. Csak Tijen és a húgom alszik még – felelt Mulan, és rögtön megkérdezte: – Miért mondtad tegnap, hogy minden műkincs csak értéktelen limlom?

– Mert ha limlomnak tekinted, akkor nem ér semmit – mosolygott Yao úr, de ez a válasz egyelőre túlhaladta Mulan felfogóképességét.

– Igazán itt hagyod ezt a sok szép holmit? Legalább a jade- és az ámbra-állatokat rejtse el valahová az én számomra. Tudod, mindegyiket nagyon szeretem.

– Már elrejtettem – mondotta Yao úr, és mint valami nagy titkot, elmesélte az éjszakai expedíció történetét, felsorolva mindazokat a tárgyakat, amelyek a datolyafa tövében elásott. Mulan minden darabot név szerint ismert.

– Mi lesz, ha valaki megtalálja őket a datolyafa tövében? – döbönt meg hirtelen.

– Figyelj csak ide, kislányom – mondta az apa most nagyon komolyan. – A tárgyak számára a sors tulajdonosokat jelöl ki. Mit gondolsz, ezeknek a Csou-bronzoknak háromezer esztendő alatt hány tulajdonosuk volt? Senki nem tarthat meg egy tárgyat örökké. Ma én vagyok a tulajdonosuk, holnap valaki más. Senki se tudja, kié lesz mindez száz esztendő múlva.

Mulan komoly kis arcára kiült a szomorúság. Yao úr megsajnálta.

– Ha nem a sors által rendelt tulajdonosuk találja meg, akkor nem műtárgyakat talál, hanem csak néhány rossz vizesköcsögöt.

– És a dobozban lévő jade-állatok?

– Azok elrepülnek, mint a kismadár.

– De ha mi ássuk ki őket, amikor hazaérkezünk?

– Akkor a jade megint jade lesz, és a bronz megint bronz.

Mulan arca felderült. Amit apja mondott, nemcsak megvigasztalta, hasznos leckéül is szolgált neki. A szerencse tehát nem kívülről jön, hanem az emberi lélek mélyén fakad. Szerencsés vagy boldog nem is lehet más, csak aki lelkiileg elég erős, hogy az élet legszebb ajándékát el ne szalassza. Aki boldogságra születik, annak kezében a vizesköcsög ékköves aranykehllyé válik, aki nem születik boldogságra, annak kezében az ékköves aranykehely se ér többet, mint a vizesköcsög.

Kékfény, az idősebbik szolgáló lépett be az ajtón, és jelentette: asszonya érdeklődik, vajon felkelt-e már az úr, és ha igen, átjönne-e hozzá, hogy a teendőket megbeszéljék.

– Hol a Második Gazda?

– Ő már az úrnőnél van.

Yao úr felemelkedett az ágyról, kézen fogta lányát, és átment a belső udvaron, ahol Korall szorgoskodott rengeteg bőrtáska között. Korall húszéves volt, fiatal, özvegy és szép. Yao úr legjobb barátjának, Hsiehnek egyetlen lánya, akit apja halála után Yao úr lányául fogadott. Tizenkilenc éves korában férjhez ment. Férje egy év múlva meghalt, és ő, mivel nem volt gyermeke, inkább visszatért a Yao-házba. Yaóné számára Korall megkönnyítette a nagy háztartás vezetését, ellenőrizte a cselédeket, Mulan és Mocsó pedig jobban szerették, mintha vér szerinti nővérük lett volna. A bánat nem sok nyomot hagyott az arcán. Soha még csak eszébe se jutott, hogy fiatal és szép, s újból férjhez mehetne. Tökéletesen boldog volt. Nem volt tudatosan nő, így a férfiak jelenlétében nem fogta el semmiféle zavar; fesztelenül viselkedett. Akárcsak Mulan, Yao urat ő is „apámnak”, Yaónét „anyámnak” szólította; Mulan „Tacsieh”-nek (nővérnek) szólította őt, és így Mulant, bár ő volt az elsőszülött lány, „Erh Hsiaoocsieh” (második számú lány) címzés illette a családban, Mocsót pedig „San Hsiaoocsieh” (harmadik számú lány) cím.

Korallt mindenki szerette a házban. Ahol csak alkalma nyílt, hasznossá tette magát, s megnyerte Yaóné teljes bizalmát is. Családi tanácskozásokon szava csaknem döntő volt.

– Korán keltél fel, apa – köszöntötte mély meghajlással Yao urat, és gyorsan utat tört a bőröndök között.

– Még meg sem fésülködtél? – kérdezte Yao úr. – Nem baj, hagyd akkor. Majd megfésülködsz reggeli után.

Korall mosolyogva kelt fel a földről. Reggeli ruhájában alig serdülő fiatal lánynak látszott.

– Reggeli után meleg lesz – mondta mosolyogva –, inkább megcsinálom most.

Yao úr benyitott a nyugati ajtón, áthaladt pár üres helyiségen, és felesége szobájába ért. Mulan és Korall, mint két kiskutya, nyomon követte. Yaóné az ágyán ült; öccsével, Fenggel, a Második Gazdával beszélgetett. Az utazás előkészítéséről tárgyaltak. Feng harminc év körüli fiatalember volt. Könnyű, világos anyagból készült, díszes, ódivatú, hosszú ruhát viselt. Nem messze tőlük Brokát az álmos Mocsó haját fésülte. Ahogy Yao úr a szobába lépett, mindenki felállt, és mélyen meghajolt. Az úrnő mozdulatlan maradt, úgy várta, míg férje kényelmesen elhelyezkedik az ágygal szemben. Mulan anyja mellé surrant, nehogy egyetlen szót is elmulasszon a beszélgetésből. Fejlődésének bizonyos fokán minden kínai gyerek a felnőtteket utánozza, de lelke közben változatlanul gyermeki marad. Lányoknál ez az állapot tízéves koruk táján kezdődik; fiúknál, ha nem kényeztetik túlságosan őket, két évvel később. Ilyenkor feszülten figyelik a felnőttek minden mozdulatát, még hanghordozásukat is utánozzák. Ha úgy érzik, nem követtek el hibát, és nem sértették meg az illetet, a jó modort, magatartásuk öntudatosabbá lesz. Ha hibáznak, elveszítik önbizalmukat. Ebben a korban a felnőttek is felnőttek módjára bánnak velük, sőt még sokkal szigorúbban, mert viselkedésükben felfedeznek olyan hibákat, amelyeket talán észre sem vesznek, ha felnőtt követi el őket. De Mulan nem félt anyjától. Yaóné régebben szigorúan nevelte gyermekeit, de mióta harmadik lánya, Mulien meghalt, önkéntelenül is több elnézést tanúsított két másik lánya iránt. Így Mulan és Mocsó megszokta, hogy felnőttek társaságában fesztelenül viselkedjék.

Yao úr szokatlan neveket választott lányainak. Valami ellenszenv elidegenítette a használt és elkoptatott nevektől, mint amilyen például „Őszihold”, „Nyárifelhő”, „Édesillat”, „Hajnalfény”, „Okosság”, „Gyengédség”, „Ra-

gyogás”, „Orchidea”, „Rózsabimbó” és a többi hasonló virágnév. Inkább a kínai történelem klasszikus nevei felé fordult, amit pedig a jobb körök ritkán tettek. Mulan (Magnólia) például a kínai Jeanne d’ Arc neve volt (vagy inkább a kínai Rozgonyi Cicellé). Dicsőségéről több népszerű dal zengett. Mulan, a szűz, a leghevesebb ütközetben apjának, a sebesült tábornoknak helyére állt, és kivívta a győzelmet. Anélkül, hogy bárki is felismerte volna, tizenkét éven keresztül vezette katonáit, azután visszatért otthonába, arcát kifestette, női ruhába öltözött, és mint sok gyermek boldog és büszke anyja élt az emberi kor legvégső határáig. Mocsó (szó szerinti értelme; ne törődj vele!) gazdag családból származó szerencsés lány neve volt, akiről Nanking mellett a Nagy Tavat elnevezték. Mulien, a Yao házaspár harmadik lánya, nevét a vallásos színművekben szereplő kis buddhista szentről kapta, aki kegyes tanításokkal, könyörgésekkel, fenyegetésekkel leckéztette bűnös életet élő anyját, hogy így kimentse őt a pokolból. A dráma hajmeresztő szavakkal dörögte el a pokol százezer borzalmát, és nagy népszerűségnek örvendett, mert a vallás tanítását a gyermeki szeretet legszebb szavaival fejezte ki. De bár a Yao pár harmadik lányát ez a kis szent védelmezte a földön, és bár Mulien egy apáca fogadta lelki gyermekévé, a szerencsétlen lány megbetegedett, és rövid szenvedés után meghalt. Yao úr Fenghez fordult.

– Jó volna – mondotta –, ha korán elmennél a császári orvoshoz.

– Ki beteg? – kérdezte Mulan.

Anyja szigorú tekintettel mérte végig.

– A gyermeknek ne legyen szája, csak füle.

Azután ő kérdezte meg fivéréből:

– Miért mész a császári orvoshoz?

– Az ő segítségével talán kapunk az útra hivatalos védelmet.

– Miért nem a bokszerektől kérünk védelmet? – kérdezte Mulan, aki már is megfélemedezett a nemrég hallott intelemről. – Most övök a hatalom.

Az új ötletre csodálkozva figyelt fel az egész társaság. Feng Yao felé fordult, Yao Feng felé. Yaóné figyelte őket.

Yao úr végigmérte lányát, szívét megdobogtatta a büszkeség.

– Az ötlet nem rossz – mondotta elismeréssel. – Tuan hercegtől kérünk oltalmat. A császári orvos ismeri őt.

– No, nézzétek ezt a kölyköt! – nevetett Korall. – Még tízéves sincs, és néha már okosat mond. Meglátjátok, még sok bajunk lesz vele, ha felnő.

Néma férjet keresünk neki, hogy ő beszélhessen férje helyett is.

Mulan büszkén húzta ki magát, bár zavarba ejtette a váratlan elismerés.

– A gyermek egyszerűen kimondta, ami éppen az eszébe jutott. Nem is tudja, mit beszél – intézte el Yaóné a vitát, nehogy elkapassa a lányát. A szülői óvatosság sohasem árt.

Kékfény jelentette, hogy a reggeli elkészült.

– Hol van Tijen? – érdeklődött az asszony idősebbik fia után.

– A keleti kertben. Ezüsfátyol a sólymát eteti. Már szóltam neki, hogy jöjjön.

A család átvonult az ebédlőbe, mely a keleti udvarra nyílt. A reggelit még be sem fejezték, mikor Lota jelentette, hogy a fuvaros megérkezett. Feng gyorsan lenyelte a falatot, és kisietett, hogy tárgyaljon vele a szekerekről.

A fuvaros rengeteget beszélt. Elmondotta, hogy a város körül rablóbandák garázdálkodnak, alig maradt néhány szekér az egész városban, és ilyen útra fuvaros nem szívesen vállalkozik. Szóval a veszélynek és az árnak arányban kell állnia egymással. Szemrebbenés nélkül mondta ki a végösszeget: „500 tael”. Az összeg kicsi, ha Feng úr a tíz nap kockázatára gondol. Feng sokallta az árat, de a fuvaros nem engedett. Miért vigye ilyen veszedelmebe öt szekerét, ha még csak meg sem fizetik érte. Feng megmagyarázta, hogy hivatalos oltalomlevéllel utaznak, de az érv a fuvarosra semmiféle hatást nem tett, és legkevésbé sem befolyásolta, hogy az árból akár egy fillért is engedjen. Fengnek tetszett ez a szilárdság, megnyugodott, hogy a fuvaros becsületes ember. Elfogadta az árat, bár megjegyezte, hogy ilyen drágán még sohasem utazott.

Feng visszament az ebédlőbe, jelentette az eredményt. Yaóné sóhajtott; az ár kétségtelenül magas, de a kényszerhelyzetben az ember nem tehet mást, mint hogy elfogadja. Mikor meghallották, hogy öt szekeret fogadtak, a gyerekeken kitört az utazási láz. Izgatottan vitatkoztak, hogyan helyezkedjenek el. Tijen kijelentette, hogy ragaszkodik Ezüsfátyolhoz. Mulan és Mocsó már csaknem illetlenül kiabált, hogy Korall az ő szekerekre üljön. A gyerekeknek az utazás nagy élményeket ígért, sem öszvéres szekéren, sem hajón soha nem ültek még. Mindenki örült, hogy végre megláthatja Hangcsót, ot-tani házukról anyjuk és Korall nagyon sok szépet mesélt.

Feng elment a császári orvoshoz, akit régi barátság fűzött a Yao családhoz. A császári orvos megígérte, hogy megszerzi az oltalomlevelet, és ki- eszközöl annyi kíséret, amennyit csak pillanatnyilag lehet. Sajnos, egyet se

lehetett. De Tuan herceg nyílt parancsa így is hathatós védelem volt, akár a bokszerek, akár a katonák támadják meg a családot.

A csomagolást megkönnyítette Yao úr parancsa, hogy csak a nyári ruhákat vigyék magukkal. Még így is annyi munka akadt, hogy feje tetején táncolt az egész ház. A lázas munkából csak Tijen vonta ki magát. Mintha mi sem történt volna, sólymával játszott a keleti kertben, sőt Ezüsfátyolt is megakadályozta, hogy a csomagolásnál segédkezzék.

Este tisztán ment le a nap, ami a tapasztalat szerint másnapra még nagyobb hőséget jelentett. Vacsora után a családi tanács még egy gyors megbeszélést tartott, és rövid vita után elhatározta, ki melyik szekérre ül. Yao úr elmagyarázta, hogy Tecsóig mennek kocsin, ott hajóra ülnek. Azután megparancsolta: mindenki feküdjék le, és másnap keljen fel korán, hogy a hőség beállta előtt elindulhassanak.

MÁSODIK FEJEZET

Mulan nyolcesztendő hűga, Mocsó és fogadott nénje, Korall között keresztbe vetett lábbal ült a kemény, kék pamutpárnán. Legelső úti tapasztalatként megállapította, hogy az öszvéres szekér ráz, és ebből a tapasztalatból izgatottan levonta azt a következtetést, hogy ő most az ismeretlen és rejtelmes nagyvilágba indul, kalandos vállalkozásra.

Mocsó és Korall szóba elegyedett a fuvarossal. A jókedvű fickó összehordott hetet-havat, hogy mit csináltak és mit nem csináltak a bokszerok, mit beszélt ő velük, mesélt a tiencini háborúról, a császárról és az anyacsászárnéról, Ta Akóról, a trónörökösről, és végül elmagyarázta az utat, ami előttük áll.

A déli városrészben a szekerek lerombolt és felperzselt házak között haladtak a Nyugati kapu felé. Mulan hatalmas embertömeget pillantott meg egy üres telken álló bokszeroltár körül. Az oltárt vörös takaró borította, vörös gyertyák lobogtak rajta frissen égetett cseréptartókban. Néhány férfi, akit „Másodhajasság”-gal gyanúsítottak, az oltár körül térdepelt, és az ítéletre várt.

A kocsis ostorával néhány bokszer nő felé mutatott, aki vörös kabátot és vörös nadrágot viselt. Apró, elkötözött lábuk kikandikált a bő nadrág alól, hajuk vastag fonatokban tekerődött fejük köré. Akárcsak a vörös inges bokszer férfiak, ezek a nők is széles övet viseltek derekukon; megjelenésük ezáltal katonás jellegűvé vált. A kocsis elmagyarázta: ezek a Vörös Lámpaernyők és a Fekete Lámpaernyők. Nappal vörös legyezőt hordtak, aminek vörös volt a faváza és a fogantyúja is, éjszaka vörös lampionnal jártak az utcán. A fiatal lányt Vörös Lámpaernyőnek nevezték; a Fekete Lámpaernyő az özvegy címzése volt. Valamennyi bokszer nő ősi szokás szerint elkötötte lábát, kivéve a hajósasszonyokat, akiknek főnöke: a Szent Anya a Nagy Csatornán kalózkodott, de ha sárga hordszékén a kormányzó palotájába vitette magát, a hatalmas úr rögtön fogadta, és egész a kapuig elébe ment. A lányok közül sok ügyesen birkózott, és értett az ökölvíváshoz is, míg másoknak csak bűvös erejük volt. Ezeknek, ha megtanulták a varázsigéket, csak meg kellett lobogtatniuk a vörös legyezőt, és máris felrepülhettek a mennyországba, ha ugyan volt bennük ilyen becsvágy, de mindenesetre

könnyen felmászhattak a legmeredekebb falakon is, ahogyan például a fuvaros látta is őket az egyik magas ház tetején.

Látta-e a fuvaros a bokszerek szertartását?

Igen. Sokszor látta. Oltárt állítanak fel, gyertyát gyújtanak, és mormolják a varázsigéket. Rövid idő múlva testük megmerevedik, és bűvös nyelvükön szólalnak meg. Ilyenkor testükbe száll a démon, és ők megüvegesedett szemmel bámulnak maguk elé. Azután előrángatják késeiket, és saját hasukat szurkálják, de testükön nem ejt sebet a kés.

A testükbe költözött a démon: a nagy „Majomszellem”, a „Sun Vukung”, akiről a *Nyugati utazás*, a nagy klasszikus regény is szól.

Mulan szeme előtt egyszerre megelevenedtek a régi mesék.

Mikor a fuvaros elbeszélését befejezte, már rég átmentek a Hsipien kapun, és a várost körülölelő mezőn haladtak nyugat felé.

Utazásuk első három napját nem zavarta meg semmi különös esemény. Csak a hőség fokozódott, és a szekerek rázták össze őket. Mindenkinek fáj a lába. Rendszerint hajnalban indultak el, és mire beállt a nagy hőség, már tíz vagy húsz li utat hagytak a hátuk mögött. Kora reggel és alkonyattájt teték meg az út legnagyobb részét. Délben hosszú pihenőt tartottak, nem az emberek, hanem az öszvérek kedvéért. Tijen és Feng gyakran leszállt, és néhány mérföldet gyalogolt, valahányszor a szekéren nagyon lábukba állt a görcs. Negyedik nap már mindenki megszokta a szekérrázást.

Tijen, mint valami higanygolyó, állandóan mászkált. Hol erre, hol arra a szekérre kéredzkedett fel. Most anyjánál ült, a következő félórában átment a szolgálókhoz. Yaóné nagyon elkényeztette, és mindent megengedett neki. Tijen legszívesebben a nála három évvel idősebb Ezüsfátyol nyakán lógott, de gyakran szóba állt Brokáttal is. A komoly kislány nem szerette az úrfi furcsa beszédét, bocsánatot kérve, az úrnő szekérére ült át, hogy Kékfény helyett dajkálgassa a kisebbik fiút.

Negyedik nap elhagyták Csocsót, és a Paotingba vezető úton igyekeztek dél felé, mikor egyszerre mindenkin fokozódó idegesség vett erőt. Mind gyakrabban ismétlődött meg az a kósza hír, hogy az európai csapatok bevették a fővárost, az ellenük harcoló kínai katonák szétszóródtak, és most katonák, bokszerek és más gyanús alakok apró bandákba tömörülve menekülnek dél felé. Az egyik rémhírterjesztő a leghatározottabban állította, hogy

Yu Lu kormányzó és Li Pingheng tábornok öngyilkosságot követett el, s a kansu csapatok Paoting felé vonulnak vissza, amerre Yaóék is haladtak.

A bokszerek és a katonák elkeseredetten harcoltak. A bokszereknek csak kétféle fegyverük volt: a hosszú kés és a vashegyű dárda. Ha a katonák pus-kája eldőrdült, a bokszerek fejvesztetten futottak szét a szélrózsa minden irányába. A katonaság tétovázott, hogy milyen magatartást tanúsítson velük szemben. Az egyik rész harcolni akart ellenük, a másik már megunta az örökös harcot. A lakosság határozottan pártolta a bokszereket, mert felperzselték az idegen isten templomát, és halomra öldösték a külföldieket. Senki nem értette, tulajdonképpen miért is folyik a harc. Tavasszal császári parancs rendelte el a bokszerek csapatok szervezését, majd hirtelen katonaságot vezényeltek ki ellenük. Pár hét múlva a császári udvar egész tekintélyével a bokszerek háta mögé állt, és láthatóan támogatót minden olyan tevékenykedést, amely az idegenek ellen irányult.

A környéken rengeteg fegyelmezetlen katonai osztag és bokszerek banda kóborolt. A fosztogatások száma nőtt. Az utat menekülők lepték el, akik a veszedelem elől öszvéren, számaron, szekéren és gyalog igyekeztek dél felé. A tehetősebbek minden ingóságukat szekerekre pakolták fel, a szegény paraszt vállán keresztbe fektetett rúdon csak két kosarat lóbált: az egyikben a malacai voltak, a másikban a gyermeke. Yaóék szerencsésen megelőzték a visszavonuló katonaságot, és így utazásuk aránylag csendesen zajlott le. Az asszonyok azonban nyugtalankodtak, és Tijennek is elment a kedve az örökös mászkálástól. Yao úr erélyesen megparancsolta, hogy a fuvarosok sies-senek, amennyire csak tudnak, és csak a szükséghez képest tartsanak pihenőt. Remélte, hogy még a katonák előtt eléri Tecsót. Tuan herceg oltalomle-velét széttépte, mert már úgysem ért semmit, sőt ha a bokszerek vagy a ka-tonák meglátják, inkább még árthatott volna.

Délben csak rövid pihenőt tartottak, és alkonyat – előtt elérték Jencsiut. Megálltak az egyik fogadó előtt. Yao úr megkérdezte a kocsmárostól, van-e a városban katonaság. Nagyon megkönnyebbült, mikor hallotta, hogy a ti-encini Hatodik Selyemzászlós Ezred állomásozik a városban, ahol teljes a nyugalom és a rend. Alig néhány hét előtt Jencsiuban még a bokszerek ga-rázdálkodtak, és felgyújtották a katolikus templomot, de mikor Hsu tábor-nok bevonult a városba, és a „testvérek” közül néhány tucatnak lecsapatta a fejét, a többi „testvér” – hősiesség ide, hősiesség oda – meggondolta a dol-got, és gyorsan elmenekült.

Nem sokkal Yaóék után két asszonyával és három gyermekével még egy menekülő érkezett a fogadóba, és különböző rémtörténeteket mesélt. Pao-tingból menekült el, és Jencsiuba jött, mert hallotta, hogy Hsu tábornok a városban helyreállította a rendet.

Ez a menekülő elbeszélte, hogy a pekingi országúton portyázó katonacsapat feltartóztatott egy magas rangú mandarint. A mandarin egyik ágyasa aranykarikát hordott a karján. A martalócok ordítottak, hogy az ékszert adja oda nekik. Az asszony engedelmeskedett, de az egyik katona túl lassúnak találta a mozdulatát, kardot rántott, csuklóból leütötte az asszony kezét, és elfutott a karpereccel. Pár pillanat múlva másik martalóccsapat bukkant fel. Mikor megtudta, mi történt, és hogy van a környéken egy elrabolható arany karperec, rögtön a másik csoport után iramodott, tűz alá fogta a menekülőket, és néhányat lelőtt közülük. Azok se hagyták magukat, elrejtöztek a magas vetésben, és viszonozták a tüzelést, így okozta egyetlen arany karperec vagy hatvanhetven ember halálát.

A menekülő suttogva beszélt, Yao úr pedig óvakodott tőle, hogy elmondja a maga történetét. Megparancsolta, hogy vacsora után mindenki azonnal feküdjék le, és a szobát reggelig senki se hagyja el. A fogadóban egyetlen üres szoba volt, ezt Yaóék foglalták el, s az egyetlen szobában a tizenkét tagú család nehezen fért el. De veszedelmes lett volna, ha elszakadnak egymástól, és különböző szállodákban helyezkednek el. A másik család megérkezése még súlyosbította a helyzetet. A szobában csak egyetlen széles és alacsony ágy volt, így a szolgálóknak csupán a földön maradt hely. Yao úr, mint méltányos ember, átérezte a másik család kényelmetlen helyzetét, és nem használta ki azt az előnyt, hogy ő érkezett hamarabb. Felajánlotta, hogy a másik család nőtagjai helyezkedjenek el az ő szobájukban, míg ő, Feng, Lo-tung és a másik család többi tagja majd meglesz valahogyan abban a külső helyiségben, amely részint konyha, részint ebédlő, részint ivó, részint társalgóterem volt.

Gyermekei békésen pihentek a belső szobában, lábánál Lotung fokozódó erővel horkolt, de Yao úr szemét kerülte az álom. Nem is nagyon erőltette az alvást. Fontolgatta a teendőket, és kiszámította, hogy ha reggel korán elindulnak, még este előtt elérhetik Hocsienfut.

Körülötte mélységes csend honolt. Csak az alvó szabályos horkolása okozott egyhangú, nem éppen dallamos zenét. Kis olajmécseket pislogott barátságosan a kályhán. Yao úr pipára gyújtott, szabadjára eresztette képzeletét.

Nem is sejtette, hogy hosszú időre ez az éjszakája az utolsó, amikor gondtalanul gondolkozhat. Ha néhány nap múlva visszaidézte emlékezetébe ezt az éjszakát, úgy érezte, mintha a kis fogadó maga a mennyország lett volna, ahol a szomszéd szobában felesége és gyermekei békés biztonságban pihentek, ő nyugodtan szívhatta pipáját, és a kályhán a kis olajmécses szelíden pislogott.

Éjfél tájt Yao urat álmatlan szendergéséből kiabálás riasztotta fel. Mintha felesége kiáltott volna. A szomszéd szobában mozgolódás támadt. Levette a kemencéről a pislogó mécses, átment a szomszédos szobába, hogy, megtudakolja az izgalom okát.

Yaóné az ágyon ült, kisebbik fiát ölében tartotta, és rémülten simogatta Mulan fejét.

– Miért mászkálsz ilyen későn? – kérdezte férjétől az asszony. – Még nem feküdtél le?

– Kiabálást hallottam – felelte Yao. – Nem te kiáltottál?

– De igen. Rosszat álmodtam. Mintha Mulan hangját hallottam volna. De csak messziről és nagyon halkán. Valami mély völgybe tévedtünk, és onnan szólított engem. Mikor felriadtam, kivert a hideg veríték. Milyen jó, hogy csak álom volt. – Boldogan simogatta az alvó Mulant, és tekintetét végigjártatta a másik három gyermekén.

– Csak álom volt – mondta a férj. – Aludj nyugodtan tovább.

Megsimogatta az asszony kezét, és kiment a szobából.

Nemsokára megeredt az eső, és a vízcseppek egyhangú kopogása álomba ringatta Yao urat; maga sem tudta, mikor aludt el.

Július 25-én reggel Yao úr zavaros lármára ébredt. Felnyitotta a szemét, és látta: már mindenki felkelt, sőt már meg is mosakodott. A szekerek felsorakoztak a fogadó elé, a fuvarosok vidáman kiáltották be az ajtón, hogy az éjszakai zápor lehűtötte a levegőt, és úgy látszik, az idő hűvös marad. A nap nem tört át a felhőkön, és az utazás a nagy hőség után végre kellemesebbé válik. Hocsienfuig hatvan li a távolság, amit egy nap alatt kényelmesen megtehetnek, hiszen az öszvér száz lit is megtesz egy nap, igaz, hogy terhelés nélkül. De azért hatvan li egy nap alatt nem éppen csekélység. Nem is számíthattak többre. Az egyik öszvér lesántult az előző napon, árokba lé-

pett. Szerencsére nem történt nagyobb baja. De megrándította a lábát, és így csak lassabban mehet.

Nyolc órakor indultak útnak. Yaóné áthívta szekerebe Kékfényt, hogy tartsa a kisebbik fiút. A sánta öszvér a nővérek szekerét húzta. Talán tizenöt lit haladtak, mikor az öszvér megállt. Az öszvér különös állat, mind a két szülőjére hasonlít. Teste erős, mint a lóé, természete makacs, mint a számaré. A kocsis sopánkodott, hogy az állat beteg és megdöglik, ha nem mennek lassabban: „Az állat olyan, akárcsak az ember. Ha valami baja van, egy falatot sem eszik. Az én öszvérem reggel csak megszagolta a szénát, de nem harapott bele. Az ember sem dolgozik üres hassal. Nem követelheti az állattól sem.”

Így három és fél órába telt, míg húsz li utat megtettek. Végre elérték Hsincsungyit. Ezen a postaállomáson váltották lovaikat a császári futárok. Ezzel a ló-váltásos rendszerrel a futár Pekingből tizenkét óra alatt Hocsienfuba ért, ami körülbelül százmérföldnyi távolság. Az állomás mögött nem messze kis liget zöldellt, s a liget mellett több vályogistálló állt. A ligetben kipányvázott lovak legeltek a fák alatt.

Már előző este elhatározták: mihelyt beérnek Hocsienfuba, az öszvérek egy részét kicserélik. A beteg öszvér tulajdonosa most felhasználta a jó alkalmat, hogy elbeszélgesse a futárállomás embereivel, akiket régebről ismert. Megkérdezte, nem adnának-e kölcsön egy lovat neki, ha ő biztosítéku­l otthagyja az öszvért. Hosszú alkudozások után megtörtént a csere.

Ebéd után mindenki lepihent, csak Mulan, Mocsó és Tijen sétált el a kis ligetig. A lovakat nézegették, a nagy, tüzes paripákat, melyeket a futárok számára válogattak ki. Tijen túl közel ment az egyikhez, az állat megvadult, fűjt, rúgott, ágaskodott, nyerített. Mulan rémulten szaladt el, magával vonszolva Mocsót. Az állomásig meg sem állt. Yao úr felriadt a lármára, és rákiáltott Tijenre, hogy rögtön kotródják el a lovak mellől.

Yao urat ezen a napon a legkisebb ok is felingerelte. Reggeli után felesége elmesélte neki az éjszakai álmot.

Mély völgyben sétált, a völgyet hatalmas folyam szelte keresztül. A part egy részét erdő borította. Ő a folyóparton kézen fogva vezette Mocsót, mikor egyszerre mintha Mulan hangja ütötte volna meg a fülét. Csak akkor látta, hogy Mulan nincs mellette, és megdöbbenve ráeszmélt: már több napja nem látta Mulant. Először mintha az erdő felől jött volna a hang, tehát arafelé sietett, de mikor az erdő széléhez ért, látta: semmiféle út nem visz át

rajta. Tétovázva nézelődött jobbra-balra, ekkor megint hallotta Mulant: „Itt vagyok! Itt vagyok!” – kiáltotta, egészen halkán, messziről. Határozottan érezte: a hang a folyó túlsó partja felől jön. Megfordult, és látta: Mulan a túlsó parton a zöld rét közepén áll, és virágot szed. A folyón keresztül nem vezetett se híd, se komp; nem értette, hogyan juthatott át rajta Mulan. De nem töprengett sokáig. A parton hagyta Mocsót, és megkísérelte, hogy átgázoljon a folyó sekély vizén. Pár lépést tehetett csak, mikor a sekély víz rohanó árrá dagadt, és magával ragadta őt. Segítségért kiáltott, felriadt: hideg verítékben ázva feküdt a fogadóbeli kanyon.^[1] Mikor Yaóné elmondta álmát, senki se tett rá megjegyzést, de mindenki érezte, nem jelent jót.

A sánta öszvér a futárállomáson maradt. Három óra tájban folytatták útjukat. A három nővér szekerét már a futárállomáson kicserélt hatalmas mén húzta. Folyton előretört, a kocsis alig bírta vele, még nem ismerte az állat természetét.

Öt óra felé, mikor már csak tizenkét linyire lehettek a várostól, az úttesttől balra portyázó katonák bukkantak fel. Yao úr, aki az utolsó szekéren ült, szólt a kocsisnak, hogy hajtson előre. Akkorra az egész szekérsor megtorpant, előttük és mögöttük egymásra torlódtak a menekülők.

Hirtelen több lövés hallatszott. Az út két domb között vezetett, a dombokon kétméteres kaoliang, cirok nőtt. Senki se tudta, hol vannak a katonák, bár egészen közélről hallatszottak a hangok. Újra több lövés dördült el. A szekérsor összegabalyodott, se előre, se hátra nem mozdulhatott senki. Nem is értek volna sokat vele, akár előremennek, akár visszafordulnak. A lövések hol előlről, hol hátulról hallatszottak, mintha körülöttük mindenütt tombolt volna a harc, és ők bent szorultak volna a csatamező kellős közepén. Mikor a szekérsor végre megindulhatott, és a szorosból a szabad mezőre ért, az utat átszelő keresztúton hét vagy nyolc katona menekült a jobb oldali dombok felé, míg balról rajvonalba fejlődött katonai osztag közeledett. A szekérsor újra megtorpant. Yaóné átkiáltott Korallnak, vigye át a két lányt az ő szekérére.

A parancs kiadása sokkal könnyebb volt, mint teljesítése. Korall elkötözött lábával nagy nehezen lemászott a szekérről, leemelte Mocsót, és átvitte Yaónéhoz, azután visszafordult, hogy Mulanéért menjen. De közben újabb és újabb szekerek torlódtak össze a háta mögött; semerre sem talált rést, ahol átjuthatott volna. A kocsisok káromkodtak, mint a záporosó. De csak a zúr-

zavart fokozták. Hirtelen négy vagy öt lövés dördült el, egészen közlelől. Több lovas vágtatott végig a szekérsor mellett. A lövésektől az ideges futárló megvadult, s ahogy meghallotta maga mellett a vágtató lovak patkódobogását, kiugrott a sorból, a szekeret átrántotta az árkon, és a rémülettől meg-némuló Mulannal együtt eltűnt a hajrázó katonák forgatagában.

Az úton valóságos pánik tört ki. Senki sem tudta, mi történt. Szerencsére a katonák sokkal gyorsabban menekültek, semhogy egy kis fosztoqatás kedvéért megállhattak volna. A szekérsor pár pillanatig mozdulatlanul állt, azután hirtelen megindult, és vágtatva száguldott a messzeségben feltűnő város felé. A kavarodásban és a porfelhőben orruk hegyéig sem láttak. Ahogy az első lövés eldördült, Korall rémülten felugrott Yaóné kocsijára, s csak akkor döbrent rá, hogy a másik szekéren Mulan egyedül maradt, mikor már az egész kocsisor vágtatva megindult. „Mulan!” – sikoltotta, a szekér oldalán lógva. Yaóné ösztönszerűen felemelkedett, le akart ugrani a szekérről, de körülötte minden oldalon járművek vágtattak. Forgó kerekek, gyeplőt ránkogató karok, üvöltéstől eltorzuló pofák, tajtékzó lófejek és csapkodó paták gomolyogtak a szeme előtt. A megvadult állatok meg sem hallották a kocsisok csillapító püsszegését, amely úgy hatott ebben a rettenetes forgatagban, mintha valaki a háborgó tengernek magyarázná, hogy a viharos hullámverésnek semmi gyakorlati értelme nincs. Szekerek százai vágtattak előttük, mellettük és hátuk mögött. Yaóné nem reménykedhetett másban, mint hogy lánya ott ül valamelyik mellettük elrobogó szekéren. Yao úr nem tudta, hogy Mulan egyedül maradt. Szívéről nagy kő esett le, amikor látta, hogy a katonák nem álltak meg, és így elkerülik a fosztoqatást. Titokban örült is a szekérsor rohanásának. Így messze kerülnek a katonáktól, és feltétlenül elérik a várost, mielőtt még azok feleszmélnének, hogy milyen remek alkalmat szalasztottak el.

Yaóné lelkében két szándék viaskodott: előremenjen-e megnézni, nincs-e Mulan valamelyik eléjük került szekéren, vagy hátramaradjon, és várja be a mögöttük száguldó kocsikat? A vívódás azonban pusztán elvi jellegű volt, tekintve, hogy úgysem valósíthatta volna meg egyik szándékát sem. Az úttest egész szélességét menekülő szekerek foglalták el. Többször megkísérelte, hogy mégis leugorják, de szerencsére Korall megakadályozta ezt az örültséget.

Hét-nyolc percig száguldottak így. Addigra minden öszvér és ló kimerült, parancs nélkül lassított. A katonák nyomtalanul eltűntek a bozótos dombok

között. A kocsisor száguldása közben körülbelül két mérföldet hagyott maga mögött. Az egyik szekér az út szélén vágatott, és befordult az árokba. A benne ülő asszony nagy sikoltással az útra esett. Isteni csoda, hogy a még mindig gyors iramban haladó szekerek nem gázolták agyon. Az egyik fuvaros ismerte az asszonyt, megállította szekerét. Így a többi jármű is megállt. Yaóék szekérsora is. Feng körülnézett, nem történt-e valami baj a nagy kavardásban. Yaóné eszelősen kiabált, Korall és Kékfény keservesen sírt. Az asszony a város irányában eltűnő kocsik felé mutatott: Mulan bizonyára azok közé került. Kétségbeesetten kérdezte, miért állnak egy helyben, miért nem sietnek az elveszett gyermek után.

– Mulan eltűnt! – sikoltotta eszelősen.

Yao úr szívébe éles kés gyanánt hasított ez a kiáltás. Nem értette, miért maradt Mulan egyedül. De nem vesztegette idejét kérdezősködésre. Gyorsan kifogta az utolsó szekérből a pónit, felpattant rá, s az eltűnt szekérsor után vágatott. Utolérte, és figyelmesen átkutatta valamennyi szekeret, de a kutatás nem járt eredménnyel.

A szolgálók leszálltak a szekérről, az úrnő kocsijához siettek. Arcukon még mindig ott ült a vágatás ijedsége. Valósággal megdöbbenek, amikor meghallották, hogy Mulan eltűnt. Korall félig leugrott, félig legurult a szekérről. Csak a jó ég tudja, hogyan fért el addig is a három asszony és a két gyermek. Yaóné szorosan magához ölelte Mocsót, mintha félne, hogy ezt a gyermekét is elveszíti. Kékfény a kisfiút ringatta. Mocsót megnémította a rémület, de most, hogy a veszedelem elmúlt, keserves zokogásban tört ki. A menekülők körülvették az úrnő kocsiját. De amikor megtudták, hogy semmi különösebb látnivaló nincs, továbbmentek, s inkább a szekérből kiborult asszonyt állták körül. Az egyik báméskodó észrevette, hogy az asszony öszvére megsebesült, lövés érte a lábát. A szerencsétlen pára ijedten ficánkolt, ha valaki hozzányúlt. Néhányan végighallgatták a tízéves lányka eltűnésének történetét. Némelyek részvétüket fejezték ki, mások közömbösen továbbmentek.

Tijen állítólag látta, amikor a futárló megvadult, és Mulannal elvágatott a jobb oldali dombok felé. Ott a száguldó lovas katonák közé keveredett. A kérdések megzavarták, bizonytalanul beszélt. Ha a fiú igazat mondott, akkor Mulan szekere letért a helyes útról, és a menekülő katonaság sodrába került. Még szerencse, hogy a fuvaros a szekéren maradt, így majd, ha a ló

lecsendesedik, valahogy csak Hocsienfuba vergődnek. Sőt talán még utol is érhetik a többiek a város előtt.

Még nem tisztázódott egészen, tulajdonképpen mi és hogyan történt, és mit kellene tenni, mikor valaki észrevette, hogy kezében ostorával az a fuvaros fut felénk, akinek szekerén Mulan ült. Megfagyott bennük a vér, ahogy megismerték. A fuvaros gyalog szaladt az országúton Yaóék csoportja felé.

– Hol a gyerek?

– Nem tudom. A ló megvadult. Húsz ember sem bírt volna vele.

– Hol van Mulan?

– Merre vágatott a ló?

– Hol hagyta a kocsit?

A kocsis ugyanolyan összefüggéstelenül válaszolt, ahogyan kérdezték. A megvadult ló a katonák után vágatott. Azután valahogy kiértek az észak felé kanyarodó keresztútra. Csak ott látta, hogy elszakadtak a többiektől. Leszállt a bakról, hogy megfordítsa a szekeret. De a szilaj ló ismét megvadult, kitepte kezéből a gyepelőt, és elvágatott a gyerekekkel.

Lassanként kialakult a helyzet: Mulan, mikor a kocsis utoljára látta, még a szekéren ült; a ló észak felé vágatott, tehát Hocsienfuval éppen ellenkező irányba, és eltűnt a magas kaoliangvetés mögött. A futárló biztosan hazamegy, talán közben már meg is érkezett a hsincsungyi állomásra. A fuvarosnak nem jutott eszébe más, tehát a többi szekér után szaladt, hogy a szülőket értesítse az eseményekről.

Órák teltek el a legnagyobb izgalomban, míg végre Yao úr póniján visszaérkezett. Minden szekérbe bekukucskált, minden gyalogost megkérdezett, az egész környéket átkutatta: nem talált semmi nyomra. Végül csüggedten abbahagyta a hiábavaló keresést.

Yao úr szerint a kocsis ésszerűen gondolkodott: a ló bizonyosan a futárlomásra ment.

Közben csaknem beesteledett.

Yao úr tehát kiadta a parancsot. Ő a fuvarossal visszamegy Hsincsungyiba, ott remélhetőleg megtalálja lányát és a szekeret. A társaság többi része induljon azonnal a város felé, mert nemsokára bezárják a kaput. A fuvarosoknak megmondta annak a fogadónak a címét, ahol megszállnak. Ott várják be, amíg visszaérkeznek.

Yaóné éjszaka nem hunyta le a szemét. Csendesen sírt. Hajnalban felköltötte fivérét és Lotungot, hogy menjenek az északi kapuhoz, és kérdezősködjének, hátha hallanak valamit Mulanról.

Reggel kilenc óra tájt megjött Yao úr. A fuvaros feltevése helyesnek bizonyult. A ló csakugyan megérkezett a futárállomásra, de a gyermek már nem volt a szekéren. Visszamentek az útkeresztezéshez, az egész környéket átkutatták, de nem találtak semmi nyomot.

Az eredménytelen kutatás lesújtotta az egész családot. Mulan tehát elveszett. Yaóné jajveszékelt: „Gyermekekem! Mulan! Ne hagyj el! Ne kövesd nővérkédet, Mulient! Ha téged is elveszítelek, miért éljek tovább?”

– Anyám – vigasztalta Korall –, mindazt, ami az emberekkel történik, odafent határozzák el. Senki se tudhatja, nem fordul-e jóra, ami rossznak látszik és viszont. Szedd össze bátorságodat, mert végül a bánat téged is beteggé tesz. Pedig az út még hosszú, és mi lesz a családból nélküled? Ha te jól vagy, erős vagy, mi is könnyebben viselünk el minden csapást. Még nem tudhatjuk, csakugyan elveszett-e Mulan. Tovább keressük. Én vagyok a hibás. Miért is hagytam egyedül...

Yaóné visszafojtotta könnyeit, megsimogatta Korall fejét.

– Nem te követted el a hibát, Korall. Az én balszerencsém az oka mindennek. Nem én mondtam-e, hogy hozd át a gyerekeket? De tudhattam-e, hogy a kimondott szó ilyen szörnyű következményeket von maga után? Ha Mulannak valami baja történne, ha elrabolnák vagy eladnák...

Yaóné szava zokogásba fült.

Yao úr szótlanul ült a helyén. Mulan volt legkedvesebb gyermeke; a gondolat, hogy elveszíti, görcsös félelemmel szorította össze a szívét. Mikor az „elrablás” szót meghallotta, némán felállt, kiment a szobából, mint a megsebzett vad.

Brokát csendesen szipogott a sarokban. Most ő is hangosan felzokogott. Tizennégy esztendő elmúlt, és Mulannal együtt nőtt fel. Ő tanította meg a legelső játékokra, együtt énekelték a különböző együgyű dalocskákat. Mulan négy évvel fiatalabb volt, de ez a korkülönbség valahogyan eltűnt közöttük. Mulan úgy bánt Brokáttal, mintha nem is szolgálója, hanem édesestvére lenne. A „gyermekrablás” említése eszébe juttatta, hogy ő is hasonló módon veszítette el szüleit. Kis szívében összekeveredett a két fájdalom, rávetette magát az ágyra, testét görcsösen rázta a zokogás. Tijen és Mocsó

is bömbölni kezdett. Mindenki sírt. A szobában teljesen felborult a rend. Kékfény Brokáthoz rohant, felrángatta az ágyról, szigorúan megleckéztette.

– Nem szégyelled magad? Taitai végre kissé megnyugodott, és most te kezded el az üvöltést? Még Tijen úrfit és Mocsó kisasszonyt is megríkáttad!

Brokát szégyenkezve emelkedett fel az ágyról; szeméből patakzott a könny. Ezüsfátyol gyűlölte Brokátot, nem mulasztotta el, hogy beleszúrjon egy gúnyos megjegyzést.

– Reggel óta meg se mozdult. Csak ült a sarokban, és pityergett. Még Mocsó kisasszonyt se mosdatta meg. Nekem kellett megmosdatnom, megfésülnöm. Nagyon szerette Mulan kisasszonyt, ami jó ürügy, hogy fájdalomában minden kötelességéről megfeledkezzék.

Brokát vérig sértődötten kiment a szobából. Az ajtóban megállt, és odakiáltotta Ezüsfátyolnak:

– Nem a te drágalátos könnyeidet hullatom! Mi közöd hozzá, ha sírok? Mi közöd hozzá, ha akármennyire is szeretem Mulan kisasszonyt?

– Mindnyájan Taitait, az úrfit és a kisasszonyokat szolgáljuk – csattant fel élesen Ezüsfátyol. – Végezzük kötelességünket, a többi nem tartozik ránk.

– Ez forradalom! – kiáltotta Yaóné.

Korall gyorsan áttuszkolta a másik szobába a még mindig zokogó kis cseléd lányt.

– Mondhatom, ti is a legjobb pillanatot választjátok ki. Most civakodtok? Nincs elég bajunk különben is?

– Nem szándékosan sírtam – szipogta Brokát. – De Mulan kisasszonyra gondoltam, és mikor Taitai a gyermekrablásról beszélt, eszembe jutott a saját sorsom. Ha nem lennék árva, velem sem bánának így.

– Mindnyájan sajnáljuk Mulant, és mindnyájan szomorkodunk miatta – nyugtatta meg Korall. – Nem bánom, bőgj, úgyis hiába tiltanám meg, hogy sírj.

– Tudom, Ezüsfátyol is bőgne, ha Tijen úrfi veszett volna el.

Brokát belepusztult volna, ha ez a megjegyzés beleszorul.

Ezüsfátyol természetesen hallgatódzott, és mikor ezt a megjegyzést hallotta, berontott, hogy tettelesen intézze el ügyét Brokáttal. De Korall idejében elkapta a vállát, és kipenderítette a szobából. Megtiltotta, hogy a két lány három napig egyetlen szót is váltson egymással.

Az a veszedelem, amely a Mulan-korú elveszett szép lányokat fenyegette, a szülők jogos aggodalma szerint rosszabb volt, mint a halál. Félelmüket és

aggodalmukat még fokozta a tehetetlenség. Remény és csüggedés hullámzott lelkükben. Egyik pillanatban elhitték, hogy rövidesen a gyermek nyomára jutnak, a másik pillanatban csaknem eszüket vette az érzés, hogy talán soha nem látják viszont.

Yaóné egész nap hallgatott. Reggel kurtán kijelentette: „Megtalálom, élve vagy holtan.” Mint egy kényszer, ez az egyetlen szándék nyomta el minden gondolatát. Csak ez az egy cél érdekelte. Mást nem is vett tudomásul.

Ebédkor gépiesen leült az asztal mellé. Evett, de nem tudta, hogy eszik. Brokát éppen a rizses tálat tette az asztalra, de mikor meglátta Yaóné lárvaszerű arcát, felzokogott, elejtette a tálat, és kirohant a szobából.

Yaóné viselkedése megrémítette Korallt. Könyörgött, hogy uralkodjék magán.

– Anyám! Pihened kell. Egész éjszaka a szemedet sem hunytad le. Napokig eltarthat, amíg Mulan nyomára akadunk. Mulan érdeke, hogy erős légy.

Yaóné gépiesen tűrte, hogy ágyba fektessék, de egyetlen szót sem szólt.

Hocsienfu ötvenezer lakosú város a nagy síkság közepén. Körülötte fürge kis folyók sietnek északra, Tiencin felé. Harmincmérföldnyire kelet felé Csangcsó terpeszkedik a Nagy Csatorna partján. Délen negyvenmérföldnyire Tecsó, a tartomány székvárosa Hocsienfutól az országúton, Csangcsótól a csatornán körülbelül egyforma távolságra van.

Yaóék plakátokon közhírré tették, hogy tízesztendős lányuk elveszett, és a becsületes nyomravezető nagy jutalomban részesül. A hirdetést kifüggesztették minden szállodában, a városkapuk környékén és a forgalmasabb utcákon. A jutalom magas összege: kétszáz tael, kétségtelenül nagy hatást keltett. Korall nem mozdult ki a fogadóból, hogy valaki mindig legyen otthon a családtagok közül, ha a becsületes nyomravezető jelentkezik. Yao, Feng, Lotung és az öt fuvaros (akiket a kitűzött magas jutalomból sarkallt) tűvé tették az egész várost, átkutatták a környék legeldugottabb részét is. Yaóné nem bírta ki otthon. Mint egy kóbor kísértet, egész nap az utcán barangolt, benyitott idegen házakba, megszólított ismeretlen embereket, órákig ült a folyóparton: kereste gyermekét.

A kutatást megnehezítette, hogy Hocsienfut elárasztották a menekülők. Száz és száz gazdátlan gyermek csavargott az utcákon. Nemcsak Mulan

szülei: száz és száz apa és anya kereste elveszített gyermekét. A nagy kavardásban új meg újabb nyom bukkant fel, de valamennyi hamisnak bizonyult. Yaóné fáradhatatlanul lótot-futott egész nap, elindult a legvalószínűbb nyomokon is. Bár a leírás a legkevésbé sem illett Mulanra, még a Nyugati kapuhoz is kiment, hogy megnézzze azt a fiatal lányt, akinek tetemét a folyóból kifogták.

Yao úr lóháton kutatta a környék falvait. A többiek keletre egészen a Saho hídig elmentek, nyugat felé Sumingig. Semmiféle nyomra nem akadtak.

Nem gondolhattak mást, mint hogy a gyermek rabszolga-kereskedő karmába került. A feltevés, sajnos, valószínűnek látszott. Mulan megért száz taelt, esetleg még többet is. Ez az aggodalom nyugtalanított mindenkit, de senki se mondta ki hangosan. Mikor azután szóba került, már mindenki mint régi témáról beszélt róla. Feng úr jelentette, hogy értesülése szerint a Nagy Csatornán rabszolga-kereskedők garázdálkodnak, és sok hajósasszony dolgozik velük. Brokát megkönnyebbülten sóhajtott. Gyerekkorában, amikor őt rabolták el, őt is a hajósasszonyok őrizték, és nagyon jól bántak vele.

A XX. század elején Peking és a déli tartományok között a forgalom legnagyobb részét a Nagy Csatorna bonyolította le. A Zöld Banda valósággal művészettel fosztogatta ezt a forgalmat. Később, mikor a Csinpu-vasútvonal megépült, a Nagy Csatorna mint forgalmi út elvesztette jelentőségét. A Zöld Banda tehát áldásos tevékenységét a Yangce-folyóra helyezte át, összeolvadt az ott már régebben működő Vörös Bandával, így alakult ki a félelmes Zöld-Vörös Brigád. Ez a kalóztársaság a sanghaji francia egyezményes területen még ma is csaknem korlátlanul uralkodik, mint fővállalkozó irányít minden rablást és betörést, szabott áron vállal bérgyilkosságot, kezében tartja az egész ópiumkereskedést, valamennyi tiltott áru csempészését és az összes nyilvánosházat. Sok gyerekrablás, fosztogatás és más bűntény fűződik nevükhöz, de sok emberbaráti cselekedet is. A bandát szívélyes viszony fűzte a hatóságokhoz, gyakran részt vett fontos kormányzati intézkedések megbeszélésén, és árvíz vagy éhínség idején a segélyakciók javára ő adta a legnagyobb összegeket. Természetes, hogy a banda mindenkori vezére születésnapján a kormánytól üdvözlő táviratot kap, és abban a városban, ahol állandó lakását tartja, a legmagasabb rangú államhivatalnok személyesen köszönti. Ezek a bandák szociális elgondolással alakultak, hogy a szegényeket, nyomorgókat és munkanélkülieket megvédjék; és mun-

kanélküliségére hivatkozva csakhamar csatlakozott hozzájuk minden csavargó és minden gyanús egyén. Pompásan éltek, a zsákmányon becsületesen megosztottak, bőkezűek voltak egymással szemben és lovagiasak, ha valaki jó ügyhöz kért tőlük támogatást. Eredetüket ezer év előtt működő titkos társaságokig vezették vissza, és mint ősokeket tisztelték a legendás hősokeket, a derék tábornokokat és azokat a becsületes betyárokat, akiknek áldott emléke még most is él a szegény nép ajkán, mert mindig csak a gazdagokat fosztogatták, hogy a nyomorgókon segíthessenek.

A bokszerék is ilyen titkos társaságból alakultak. Magukat Yihotuannak, vagyis a Béke és Igazság Terjesztőinek nevezték. A XVIII. században a mandzsu dinasztia elűzésére szövetkezett Fehér Lótusz Szövetségből váltak ki, és önállósították magukat. A történelem megréftáta bennük önmagát, mikor a mandzsu császárok ellen alakult szövetség a mandzsu császárok ortalma alatt a betolakodó idegenek ellen fordult, és kirobbantotta azt a véres polgárháborút, amely végül nemzetközi bonyodalommá nőtt.

Feng beszámolója után már senki sem kételkedett benne, hogy Mulan gyermekrablók keze között van. Minden percnyi késlekedés végzetessé válhatott volna. Nehezen, de elhatározták, hogy másnap reggel továbbindulnak. Feng elmegy Csangcsóba, ami egynapi járóföld, ott hajóra száll, és a Nagy Csatornán megy lefelé. Útközben megáll minden városban, beszél a hajósokkal, kikérdezi a révészeket. A család többi tagja szekéren utazik tovább, és Tecsóban várja be Fenget.

A bánat sötét éjszakájában halványan felderengett két vigasztaló sugár. Mulan eltűnése után harmadnap Yaóné elhívatta a vak csillagjóst, hogy gyermeke sorsáról valamit megtudjon. Megmondta Mulan születésének óráját, napját, hónapját és évét, így közölte a jóssal a nyolc jelet, mert minden dátumhoz két jel tartozott, egyik az égi, másik a földi körzetben. A csillagjós megállapította, hogy Mulan csillagzata nyolc szerencsés jeltől tevődik össze, sorsában ikercsillagkép ragyog. Tizedik évében ugyan környékezni fogja valami nagy veszély, de a szerencsés csillagok befolyása kimentí a bajból, és a „rossz jóra változik”. Korán elindul életének kalandos útján, de ezen az úton nem éri baj. Ha nem is kúeival, azaz ha nem is magas rangú hivatalnokkal köt házasságot, ajtaján akkor se kopogtat soha a szükség, étele és itala mindig bőven lesz. Yaóné faggatta a jóst, mikor látja viszont gyermekét. A jós erre a kérdésre nem válaszolt. Csak titokzatosan suttogeta: „Ismeretlen hatalom örökösödik felette.” Mulan horoszkópjában a nyolc jel

olyan kedvezően találkozott, és olyan boldog jövőt ígért, hogy a csillagjós a ritka szerencsére való tekintettel egészen magas árat kért: egy dollárt. Yaóné két dollárt adott neki. A biztató jövendőmondástól egészen felvidult. Azonnal felkereste a Városisten templomát. Hálából a biztatásáért és további támogatását kérve, szokatlanul nagy mennyiségű tömjént égetett el az oltáron. Háromszor feldobatta a kis fakockákat, és a kockák csodálatos módon mind a háromszor a legkedvezőbb módon estek.

A csillagjós szavait aznap éjszaka még egy álom erősítette meg. Most is a folyóparton sétált, mint a Mulan eltűnését megelőző álomban, most is kiáltást hallott: „Itt vagyok! Itt vagyok!” Amikor megfordult, megint ott látta Mulant a túlsó parton, amint virágot szed a réten. De nem egyedül. Fiatal lány állt mellette, akit ő még sohase látott. Most sem értette, mit keres Mulan a másik parton, átkiáltott neki: „Gyere ide hozzám! A te helyed itt van ezen az oldalon! Nem látod, hogy rossz oldalra tévedtél?” Híd vagy kompa nem vezetett át sehol a folyón, de ahogy megindult, csodálkozva tapasztalta: mint valami kemény talajon, könnyedén viszi lába a víz színén. De hirtelen megindult vele a folyó, és szédületes iramban rohant lefelé. Városok, mezők, falvak, tornyok, várak és templomok száguldottak el mellette; a szédítő vágatásban megfélekedezett a gyerekről. Hosszú utat tett meg már, amikor az ár magasan ívelő híd felé sodorta. Felnézett. Látta: a hídon nagyon öreg ember megy keresztül, fiatal lány támogatja. Az öregember: a férje volt és a fiatal lány, aki mellette ment: Mulan. Kiáltott feléjük, de nem hallották meg, csak mentek tovább. Csodálkozva nézett utánuk; észre sem vette, amikor az ár sebesen hozzávágta a híd egyik pilléréhez. Akkor a víz megnyílt a lába alatt, érezte, ahogy elmerül. Elveszítette eszméletét, de nem félt. Olyan békésen ébredt fel, mint a legkellemesebb álmok után.

Másnap elmesélte férjének az álmot. Mindketten megállapították, hogy bizonyosan jót jelent.

HARMADIK FEJEZET

Ahogy elbeszéléséből szülei később kihámozhatták, Mulannal a következő történt:

Mikor egyedül maradt, nagyon megijedt, de nem sírt. Mindenekelőtt érezte, hogy nincs fontosabb teendő, mint lejutni a száguldó szekérről. Ez a kísérlete sikerült is. Mikor a megvadult mén kissé elfáradt, és megállt az egyik kőhidacska mellett, Mulan ügyesen leugrott. Végre biztos talaj volt a lába alatt. Nem tudta, merre menjen. A közelben nem látott senkit. Csak a távolban tűnt fel néhány katona. Visszaemlékezett, hogy a megvadult ló a katonák mellett vágatott el. Ahogy kis lába bírta, szaladt visszafelé az úton, amíg el nem ért az útkeresztezéshez. De ott már nem talált senkit. Akkor félelem fogta el. Csüggedten lekuporodott az út szélén, keservesen zokogott. Katonák mentek az úton. Egy jókedvű, kövér katona barátságosan megkérdezte, miért sír.

– Katona bácsi, vigyél vissza a szüleimhez! – könyörgött a kövér emberhez.

– Hol laknak a szüleid?

– Pekingben. De onnan elmenekültünk. Katona bácsi, segíts, hogy megtaláljam a szüleimet. Ők gazdagok, és megjutalmaznak!

Újabb katonacsoport érkezett, és a katonákkal egy magas, barna arcú, erélyes nő. Vörös övet viselt a derekán; emlékezett, hogy a fuvaros az ilyen vörös öves asszonyokat Vörös Lámpaernyőknek nevezte. Az asszony lábujja szabadon volt, mint a hajósasszonyké. Szemlátomást ő parancsolt a katonáknak.

– Kedves néni, vigyél vissza a szüleimhez! – kérlelte most már az asszonyt.

– Hová indultak a szüleid? – érdeklődött barátságosan az asszony.

Mulan elfelejtette a város nevét, amely előtt elszakadt szüleitől. Így Hocsienfu helyett habozás nélkül útjuk végső célját mondta.

– Tecsóba indultunk.

– Én is Tecsóba megyek. Velem jössz!

Mulan félt ugyan az asszonytól, de a katonáktól még jobban. Látta, hogy pillanatnyilag nincs jobb megoldás, mint ha a bokszert asszonyhoz csatlako-

zik.

– Ha elviszel Tecsóba – válaszolta kedvesen –, szüleim gazdagon megjutalmaznak.

Az asszony intézkedett. Megparancsolta a kövér katonának, hogy vigye a fáradt gyermeket. A barátságos, jókedvű, kövér ember karjában Mulan ijedsége elmúlt. Irtózott ugyan tőle kissé, mert a férfi keze durva volt és piszkos, s a hatalmas mancsok szorítása fájt neki. Émelygett is, mert a férfiből dőlt a fokhagymaszag. Nemsokára gazdátlan lovat pillantottak meg a réten. Az asszony parancsára a katonák megfogták a lovat, felültették rá a kövér férfit, elébe tették a gyermeket. Mulan még nem ült lovon, most élvezte az új élményt. A kövér katona sok kérdést intézett hozzá. Óvatosan felelgetett. Lassan mégis összebarátkoztak. A katona megmondta: Laopának hívják. Mulan viszont közölte vele, hogy az ő családi neve: Yao. Mikor elárulta másik nevét is, a kövér katonának eszébe jutott a Mulan nevű katonalány története. Tréfásan ijesztgette Mulant, hogy csak tizenkét esztendei katonáskodás után térhet vissza szüleihez.

Már nagy utat tettek meg, de még mindig nem érték el a várost. Pedig Mulan határozottan emlékezett, hogy mikor a kavarodás történt, már csak alig néhány mérföldnyire voltak tőle. Megkérdezte Laopát, mikor érnek oda. „Biztosan Hocsienfura gondolsz” – válaszolta Laopa, és Mulannak eszébe jutott, hogy csakugyan ezt a várost említették szülei. Laopa megmagyarázta, hogy el kell kerülniök a várost, mert tele van ellenséges katonákkal.

Mulanon erőt vett a csüggedés. A nap vérvörösen eltűnt a nyugati ég alján, és a sötétség beálltával minden gyermek pihenésre és biztonságra vágyik. De Mulan szüleitől távol, idegenek közt nem érezhette biztonságban magát. A ringó nyeregben csendesen sírt, azután elaludt, majd újra felriadt, és ismét álomba sírta magát.

Falusi templomban ébredt fel. A fáklyák kísértetiesen lobogtak. A csapat éppen letáborozott.

A bokszer asszony rizzsel és főtt répával telt tálat tett elé. Érezte, egyetlen falat sem menne le torkán. Az asszony lefektette maga mellé. Kimerülten újra elaludt.

Reggel, mikor felébredt, és látta, hogy ami történt, nem álom, megint sírni kezdett. Az asszony szigorúan rászólt, hogy ne nyafogjon.

– Kedves néni, vigyél el a szüleimhez Hocsienfuba – könyörgött zokogva Mulan.

– Azt mondtad, hogy Tecsóban laktok, és én Tecsóba viszlek. Ha sírsz, megverlek – felelte az asszony.

Laopa ajánlkozott, hogy elviszi a gyermeket Hocsienfuba, de az asszony megtiltotta. „Ha odamész, lelőnek!” – mondotta kurtán.

Megreggeliztek. A csapat ismét elindult. Az éjszaka folyamán a bokszer asszony kis hadserege harmincnyolc főre szaporodott.

Mulan megtudta szavaikból, hogy valamennyien bokszeresek, és Pekingtől kelet felé indultak, mikor meghallották, hogy a külföldi ördögök már közelednek a főváros felé. Néhány nappal később megtudták, hogy az anyacsászárné és a császár elmenekült, Pekingben rabol és fosztogat a csőcselék, s a fehér katonák benyomultak a Déli kapun.

– Különös – mondotta Mulan –, hogy a mi katonáinkat megverik, és a külföldi fegyverek golyója sebet ejthet rajtuk.

– A külföldiekben is van varázserő, és az ő bűvészetük jobb, mint a miénk. Ez az oka – felelte Laopa. – A nagy „Majomszellem” azelőtt sohasem látott ilyen szőke hajú, kék szemű szörnyetegeket, és nem tudta, hogyan védekezzék ellenük, mert a külföldiek varázslata más, mint a miénk. Valóságos ördögök, van például egy szerszámuk, ha szemük elé illesztik, ellátnak ezer mérföldre is.

A főváros a külföldiek kezére került, a császár elmenekült; a bokszeresek feladták a harcot, egyetlen törekvésük volt, hogy hazajussanak. A falvak lakossága, ha nem is állt barátságban velük, nem is tanúsított ellenséges magatartást. A bokszeresek hozzájuk hasonló emberek voltak, a helybeli tájszólást beszélték. Néhányan közülük már levetették a bokszerturbánt. Keserűen kifakadtak a kormány ellen: miért biztatta őket, ha azután ellenük fordult, és miért uszította őket később ismét a külföldiek ellen. Sokan sajnálták, hogy egyáltalában csatlakoztak a bokszeresekhez, és nem maradtak otthon. A társaság napról napra apadt, egyre többen szökdöstek el, hogy falvaikba térjenek.

Laopa az asszony vezér szeretője volt, de a viszony a vége felé közeledett. Laopa saját falujába tartott, nem kísérte el az asszonyt Tecsóig. Mulant újra elfogta a félelem, hogy egyedül marad az asszonnal. Szerette volna, ha Laopa magával viszi.

Bármilyen csodálatosan hangzik is, Mulan első angolleckéjét Laopától kapta: a bokszertől. Laopa sokat mesélt, és megtanította egy versikére is, amelyben angol és kínai szavak keveredtek. A vers így hangzott:

*Lay say „come”,
Ch’u say „go”,
Niensze „twentyfo” (twentyfour)
Shanyao „potato”,
„Yes! Yes! No!”
Malapatse! chualai fanhuo!^[2]*

Az utolsó mondat azt jelentette: „Vigye őket az ördög! Megfogjuk valamennyit, és megégetjük őket!” A legfurcsább szó volt benne a „Yes! Yes!”, a Laopa által használt nyelvjárásban kínaiul annyit jelentett, mint „szörnyű forró”. Valahányszor ezekhez a szavakhoz ért, Laopa kieresztette a hangját, és gúnyosan nevetett.

Mulan maga is valóságos kis bokszerré alakult át. Gyűlölte az idegeneket, akiknek semmi keresnivalójuk nem volt az ő országában, és nem volt joguk, hogy idegen isten tanítását hirdessék. Gyűlölte a keresztény kínaiakat és az úgynevezett „Második Hajasokat”, akik barátkoztak a külföldiekkel, és saját népüket szipolyozták. Visszaemlékezett rá, hogy az apja is sokszor mondott hasonlókat, és hogy a keresztény és nem keresztény kínaiak között felmerült perekben a bíró mindig a kereszténynek adott igazat, mert különben elcsapták.

Ebben a vádban volt valami igazság. A hittérítők a külföldi hatalmak védelme alá helyezkedtek, és a külföldi hatalmak védelme alá helyezték híveiket is. A keresztény kínaiak így a külföldiekhez közeledtek, megtagadták honfitársaikat. Számptalan „vallásos incidens” tört ki, több hittérítő életét vesztette, sok bírót csaptak el. Két külföldi meggyilkoltatása miatt Csingtaót megszállták a németek, és a santungi kormányzó repült. Ettől a pillanattól kezdve ádázul gyűlölte az idegeneket, és minden befolyását latba vetette, hogy az anyacsászárné a bokszerek pártjára álljon. A hittérítők keservesé tették szegény bírók kenyerét. Legkényesebbek azok az esetek voltak, amikor egy hittérítő és egy kínai állt szemben egymással. Az ilyen ügy, bármelyik javára ítélt is a bíró, rendszerint az állásába került.

Mulan apjától tudta, hogy a tengerentúli népek mindent fordítva csinálnak. Írásuk balról jobbra halad, nem mint a rendes embereknél: jobbról balra; és vízszintesen, ahogy a rák jár, és nem felülről lefelé. Személynevüket a családi név elé helyezik, és ami a legfurcsább, a levelek címzését a házszámon kezdik, azután következik csak az utca, a város és legvégül a tartomány, mintha készakarva csinálnák fordítva a dolgot. A kínai ember alulról kezdi minden külföldi levél olvasását, hogy megtudhassa, milyen városba megy a levél. A külföldi asszonyok lába nagy volt, hangosan beszéltek, hajuk göndör, szemük kék, és karjukat a férfiak karjába öltötték, amikor sétáltak.

Egészében véve minden idegen lehetetlen ember.

Már több napja meneteltek, de még mindig nem érték el Tecsót. A fontosabb városokat elkerülték, mert azok az ellenség kezén voltak. Egyik nap kisebb csetepaté tört ki, négy-öt ember elesett; ez megrémítette Mulant. Alig húszan maradtak a csapatból.

Az egyik helységben, ahol néhány napig tartózkodtak, Laopa és az asszony vezér között kínos jelenet zajlott le. Laopa hívta az asszonyt, menjen az ő falujába, az asszony Tecsóba hívta Laopát, ahova viszont a férfi nem ment. Mulan hallotta a kölcsönös sértegetéseket. Már nem nevezték egymást „Bátyáménak és „Tisztelt Anyá”-nak a bokszerek szokása szerint. Ahogy régi életük színhelye felé közeledtek, kiütközött belőlük durva alaptermészetük. Mulan lelkében két érzés viaskodott. Szívesen ment volna Tecsóba, de az asszonytól félt. Laopa nagyon megszerette Mulant; elhatározta, hogy magával viszi, de az asszony résen állt, nem engedte a gyermeket. A veszekedés hevében Laopa szörnyű sértésekkel illette az asszonyt: „tolvajok feleségé”-nek, „santungi ringyó”-nak, „nagy lábú boszorkányának és „gyermekrabló”-nak nevezte.

– Tudom, hogy piacra dobod ezt a gyermeket! Ismerem a foglalkozásodat! Öreg gyermekrabló! – kiáltotta elkeseredetten.

Mulantól szomorúan búcsúzott el.

– Nem vihetlek magammal – mondta. – De vigyázz, nehogy ez a boszorkány valami rosszat tegyen veled.

Megölelte a gyermeket, és elment.

Mulan kitágult szemmel nézett az asszonyra, de nem szólt semmit. Apja és Brokát sokszor beszélt a gyermekrablóról. Most jeges rémület fogta el. Elhatározta: bármi történik, megkísérli a szökést, mielőtt megérkeznek Tecsóba. Addig mindent tűr.

Az asszony mind szigorúbban bánt vele. Gyalog mentek, és Mulant teljesen kimerítette az igyekezet, hogy a felnőttekkel lépést tartson. Megtiltották, hogy bárkivel is szóba elegyedjék; ha kérdezték, azt kellett felelnie, hogy az asszony lánya. Szerencsére már nem voltak messze, az est beállta előtt elérték Tecsót. Mikor a várost meglátta, Mulan megkísérelte a szökést. Az asszony észrevette, utánaszaladt, két hatalmas pofont adott neki, és tüzes vassal fenyegette, ha még egyszer szökni próbál. Ettől a pillanattól kezdve egyetlen pillanatra sem eresztette el maga mellől. Bementek a városba, keresztülhaladtak néhány utcán, azután megint kimentek a másik kapun, és tovább gyalogoltak, míg egy elhagyott faluhoz értek. A falu szélén, alig tíz láb széles folyó partján, bokrok és fák mögé rejtett titokzatos ház állt. Negyven év körüli férfi nyitott kaput. Mulant teljesen kimerítette az út, már nem bánta, akármi történik vele. Sötét szobácskába zárták. Az asszony kint beszélgetett a férfival. Mély álomba merült.

Reggel kicsi cellában ébredt. A cellának csak egy ablaka volt, de az is olyan magasan, hogy Mulan nem érthette el. Az asszony belépett a szobába, kezében tüzes vasfogót tartott.

– Vigyázz magadra! – fenyegette. – Ha még egyszer szökni próbálsz, kiégetem a szemed.

Mulan félelemtől dermedten ígérte meg, hogy engedelmeskedik, és nem gondol többé szökésre.

Harmadnap hat év körüli kislányt löktek be a szobába.

Azután nem történt semmi. Csak rémület és várakozás.

Két napig Mulan nem hallotta az asszony hangját, de férfihangokat többször hallott. Az ötödik napon ismét felcsendült az ismerős hang.

– Megtaláltam – kiáltotta vidáman. A kulcs megfordult a zárban.

– Hsiaoocsieh! – mondta mosolyogva az asszony. Szüleinek elvesztése óta ez volt az első eset, hogy Mulant Hsiaoocsiehnek, kisasszonynak nevezték. – Szerencséd van! Megtaláltam a szüléidet. Még ma viszontlátod őket. Megígértem, hogy visszaviszlek hozzájuk. Ugye jó voltam hozzád?

Mulant felizgatta a hír. Boldogan sírva fakadt. Az asszony a ház előcsarnokába vezette, oltár állt itt és kis faszentély. A kis faszentélyben borotvált fejű, elfakult arcú istenség. Az Éggel Egyenlő Nagy Szent képe volt, vagyis a Majomkirályé.

– Hol vannak a szüleim? – kérdezte Mulan.

– Várj türelemmel – mondta az asszony. – Elviszünk a városba.

– Ezerszer hála neked, Buddha áldása sugározzon rád! – kiáltott boldogan a gyermek. – Mikor indulunk?

– Amint felöltöztél.

– Mi lesz Halványillattal? – kérdezte Mulan. Halványillat volt az a másik kislány, akit pár napja összezártak vele.

– Érte még senki sem jelentkezett. Úgy látszik, szülei nem törődnek vele.

– Elvihetem őt magammal? – kérdezte Mulan.

– Ha fizettek érte – felelte az asszony. Mulan visszaszaladt az ajtóhoz, és bekiáltott.

– Halványillat, megkérem a szüleimet, váltsanak ki!

Az asszony elrángatta az ajtótól.

– Ki engedte meg, hogy a mások dolgával törődj? – korholta.

Az asszony most szemlátomást törődött vele. Megfésülte és befonta haját, és a fonatokba új rózsaszín szalagot kötött. Erős illatú „teaolajat” öntött a hajára. Megkísérelte, hogy kifesse a gyerek arcát, de Mulan ellenkezett, mert azelőtt sohasem használt festéket; ez bosszantotta az asszonyt.

Idősebb férfi datolyával és fekete cukorral édesített főtt rizses tálalattal hozott, megkínálta Mulant. A gyermekrablók hittek a különböző babonákban, és túszaiktól csak az előírt szertartások elvégzése után váltak meg. A gyereket lehetőleg csinosan felöltöztették, mielőtt visszaadták, mert vállalkozásukat csak így kísérte máskor is siker.

Mulan türelmetlenül várta az indulás percét. Inkább hazudott, hogy nem éhes, csak hogy hamarabb indulhassanak, de néhány falatot belekényszerítettek.

– Hazamegyek, és különben sem vagyok éhes mondta –, engedjétek meg, hogy Halványillatnak adjam a részemet.

Az asszony a gyerekekre nézett, azután maga emelte fel a tálalattal, és Halványillat cellájába vitte. „Ez a szerencséd!” – hallotta Mulan, ahogy az asszony Halványillat elé lökte az ételt.

Még egy szertartáson estek át. Az idős férfi három tömjénrudacskát gyűjtött meg, és háromszor meghajolt az oltár előtt. Azután kiment a hátsó kertbe, és a tömjénrudakkal kezében délnyugat felé fordulva háromszor meghajolt az ég és a föld felé.

– Mondd, hogy szerencsét hozol nekünk – mondták Mulannak, mikor a szertartás véget ért, és indulásra készen álltak.

– Szerencsét hozok nektek, és az öreg Ég Atya megáld, és száz évig éltet boldogan – mondta a gyerek.

– Helyes! Úgy legyen! – kiáltott elégedetten az asszony.

Lementek a folyóhoz, kis csónakba ültek. Mulan hallotta, hogy Halvány-illat keservesen zokog; nagyon megsajnálta.

Leeveztek a folyón, elérték a Nagy Csatornát. Ott egyenesen az egyetlen hajó felé közeledtek, amelyen vörös zászló lobogott. Mulan ismerte az írásjeleket; megállapította, hogy a hajó tulajdonosa pekingi államhivatalnok, és a családneve „CSENG”.

A hajó fedélzetén középkorú hölgy ült, aggódva figyelte a csónak közeledését. Három fiú állt körülötte, bámészan és félénken. Mulan habozott. Nem tudta, hogyan köszöntse az asszonyt. Csalódottan látta, hogy nem szüleihez vitték. De lehet, hogy ez a hölgy barátságban áll a szüleivel. Még sohasem találkozott vele.

Remegett, és elpirult, félig az izgalomtól, félig az ijedtségtől, mikor a nagy hajó fedélzetére lépett. Az asszony feléje nyújtotta kezét. Szavából, mozdulatából sugárzott a kedvesség, előkelőség, anyai jóság. Mulan ösztönyszerűen már az első pillanatban megszerette.

– Rettenetes napokat élhettél át, szegény gyermekem – mondta Csengné, és keblére vonta Mulant. A gyermek sírva fakadt. Úgy érezte, mintha édesanyja ölelné.

Most csodálatos dolog következett. Középkorú, szigorú kinézésű úriember közeledett a csoporthoz. Magas homloka volt, szemüveget viselt és kis szakállt. Fehér alsóöltönyt hordott, és fölötte halványkék szaténmellényt. Kezében vízpipát tartott. Fehér pamutharisnyában járkált a fedélzeten, mert az ilyen hajókon csak az asszonyok tartották lábukon a cipőt, a férfiak levették, nehogy bepiszkítsák a fehérre súrolt padlódeszkákat.

A középkorú úriember barátságosan mosolygott, mikor Mulan elé lépett. Csengné a gyermek fülébe súgta: „Ez Cseng Laoyeh, kíváncsi, hogy ismered-e őt.”

Mulan elpirult. Nem tudta, igent mondjon-e vagy nemet. Tehát szertartásosan meghajolt, és remegő hangon mormolta:

– Üdvözöllek, Cseng Laoyeh! Tízezerszeres legyen a szerencséd!

– Te a Yao családból származol, ugye? – kérdezte Cseng úr.

– Igen, uram. – Mulannak úgy tűnt, a férfi hangját már hallotta valahol.

– Hol laktok, Pekingben? – kérdezte.

– Matajen utca, Pailu. Kelet. Négy.

– A te neved Mulan vagy a nővéredé?

– Az én nevem Mulan. A nővérem Mocsó – felelte. Cseng úr lassan kis, kendőbe burkolt csomagot vett elő, és különös mosollyal felnyitotta. A kendőből óvatosan két dohos kinézésű öreg csontdarabot rázott ki, mindegyik körülbelül négy centiméter széles és huszonöt-harminc centiméter hosszú volt. Közönséges állati csontocskáknak látszottak, amilyeneket bárki találhat régi kertekben vagy elhagyott romok között.

– Mik ezek? – kérdezte Cseng úr. Mulan szeme megvillant. Bátran felelt.

– Vajon nem régi felírásokkal ellátott csontok ezek?

– Látjátok! – kiáltott fel Cseng úr oly diadalmasan, hogy hangjára nemcsak Mulan rezzent össze, hanem az asszony és a gyerekek is. – Ez a gyerek valóban Yao Mulan, az egyetlen lány a földön, aki tud ezekről az öreg csontokról!

Mulan ismét elpirult. Most már visszaemlékezett. Ezt az úriembert ő a Lungfusze-templom vásárán látta, mikor apja ilyen felírásos csontokat vásárolt – Ön Cseng Laoyeh! – kiáltott fel most boldogan. – Ön járt a mi házunkban is.

– Mindig mondtad, hogy ritkaságokat gyűjtök – mosolygott feleségére Cseng úr. – Ma igazi kincset találtam. Íme, itt a kincs! – mondta, és Mulanra mutatott.

Csengné még sohasem látta, hogy férje ennyire lelkesedett volna. Jókedvében méltóságos magatartásáról is megfeledkezett.

1900-ban Mulanon kívül aligha akadt lány, aki tudott ezekről a Krisztus előtti XVIII. századból származó felírásos csontokról, melyek a kínai írás első nyomait őrzik. Fontosságuk ma már közismert. Abban az időben még csak néhány darab került elő Honan tartományban, a régi Sang főváros helyén, egy folyópart kiszélesítésénél, és csak alig volt gyűjtő, aki érdeklődött irántuk. Mulan apját izgatták ezek a csontok; egyszer, mikor lányával sétált, találkozott Cseng úrral, beszédbe elegyedtek. Mulanra apja mindig büszke

volt, elmesélte, mennyire ragaszkodik mindenhez, ami régi. Máskor a vásáron találkoztak. Yao úr meghívta Cseng urat, nézze meg gyűjteményét, és megint behívta Mulant, hogy hallgassa, mit beszélnek. Mulan megmentésével Cseng úr most nagy szolgálatot tehetett barátjának. Tudta, milyen nagyra becsüli Yao úr ezt a gyermekét. Az élénk, okos kislány őt is elbűvölte. Keblét dagasztotta a büszkeség, hogy Mulant ő menthette meg.

A bokszer nő és férfi kísérője csodálkozva nézte végig a furcsa jelenetet. Cseng úr a hajó farán levő kabinba ment, mérleggel és ezüstrudacskákkal tért vissza. Kimért száz taelt, becsomagolta, átnyújtotta a férfinak.

– Itt a kikötött díj. Elmehettek!

Az asszony és a férfi átvette a pénzt, beszállt a csónakba, gyorsan elevezett. Mulan nyelvén ott volt Halványillat neve, hogy szóljon az érdekében, de nem mert. Később szóba hozta, de Cseng úr véleménye szerint a másik lány ügye nem tartozott rá.

A fiúk félreálltak, kíváncsian szemlélték Mulant. Csodálkoztak, és bámulták, de megszólítani nem merték. Csengné felállt, kézen fogta Mulant, egyenként bemutatatta neki a fiúkat.

– Ez Pingya, a legidősebb. Ez Csinya, a második. Ez Sunya, a harmadik fiam. Hány éves vagy, Mulan?

Mulan megmondta: tíz. Pingya tizenhat volt, Csinya tizenhárom, Sunya tizenegy.

Pingya udvariasan viselkedett, Csinya közömbösen, Sunya, a kövér legkisebbik fiú szélesen mosolygott. Szeme csillogott. Mulan lesütötte szemét, zavarba jött, sejtette, még sok baja lesz ezzel a csintalan, egyenes természetű kövér fiúval.

Mikor az első meglepetéseken túlesett, és érezte, hogy barátok közé került, mélyen felsóhajtott.

– Hol vannak a szüleim? – kérdezte.

– Nem tudjuk biztosan. Valószínűleg továbbmentek. Majd értesítjük őket. Addig velünk maradsz.

– Maguk is utaznak? Hová?

– Tai-anba. Ott van a vidéki palotánk.

– Találkoztak a szüleimmel?

– Nem. Nem is sejtettük, hogy délre utaztak.

– Hogyan tudták meg, hogy elvesztem, és hogyan találtak rám?

– Előbb egyél valamit, azután majd mindent elmesélünk.

Csengné harminc év körüli asszony volt. Finom vonású és kis növésű. Férje tíz évvel idősebb nála, é két fejjel magasabb. Csengné Santungból származott, de családja már emberöltők óta Pekingben élt, és mint a jó hivatalnok- vagy tudóscsaládok lányai, ő is értet az íráshoz meg az olvasáshoz. Cseng úr első feleség meghalt, mikor Pingya született, de Csengné Pingyát is saját gyermekként nevelte fel. Az ilyesmi természetes volt egy jó családból származó nő részéről, aki pontosan tudta, hogyan viselkedik a jó feleség. Csengné került minden feltűnést, nyugodt volt é méltóságteljes. Előkelő házban nőtt fel, és mint minden nagystílú, tisztességes, rendszerető kínai hölgy, bőkezűen jutalmazta cselédeit, nagy szakértelemmel, hozzáértéssel intézte a családi ügyeket. Tudta, mikor vigye keresztül kérlelhetetlenül akaratát, mikor engedjen, hogyan nézzen át a dolgok fölött, miről ne vegyen tudomást. Finom, törékeny testalkatú, ideges hölgy volt. Érzékenysége és gyengesége kiszolgáltatta a betegségeknek. Ebben az időben bőre feltűnően kifehéredett, egész megjelenésével fiatal, csinos nő benyomását keltette. Nagy gyöngédséggel viselte gondját Mulannak.

– Először mosakodj meg szépen, azután más ruhába öltöztetlek – mondta.

Egy szolgáló vizet és törülközőt hozott. Mikor Mulan elvégezte a mosakodást, Csengné egy tál disznóhúst és metéltet tétetett az asztalra. Mulan az udvariasság szabályainak megfelelően kijelentette, hogy nem éhes, bár szeme kopogott az éhségtől. Csengné erőltette: korán van, jó időbe telik, amíg ebédet kap. Mulan napok óta most jutott először rendes, tiszta ételhez. Sohasem evett még jobbat. Ilyen fontos minden apró dolog, amely az asszonyok kötelességei közé tartozik.

Mulant gondosan nevelték. Bár éhes volt, és a leves kitűnő, csak lassan evett, nehogy kinevessék, Csengné az asztal mellett ült; a fiúk kissé távolabb álltak, bámulták Mulant.

– Ízlett? – kérdezte Csengné, mikor bevégezte az evést.

– Nagyon. Köszönöm. Most beszéljenek a szüléimről. Mikor láthatom viszont őket?

– Igazán nem tudom – felelte Csengné. – Mi nem találkoztunk velük.

– Akkor hogyan találtak rám?

– Én találtalak meg, nem igaz? – mondotta Cseng úr büszkén. A fiúk örültek, mert ritkán történt, hogy apjuk ennyire megfélekedett méltóságos

magatartásáról.

– A gyermek kérdez, és illenék, hogy tisztességesen felelj neki – szólta Csengné. – Kedves gyermekem – mondta Mulanhoz fordulva –, az utolsó négy-öt napon egyebet sem tettünk, csak téged kerestünk.

Cseng úr valóban büszke lehetett. Mulan felkutatása nem volt boszorkányság, de némi ravaszságot igényelt. Most, hogy sikerült, Cseng úr kidüldesztette mellét, mint az olyan ember, aki jól oldotta meg feladatát, és meghatotta az a gondolat, hogy, íme, ő találta meg azt a rendkívüli gyermeket, aki tízéves korában tud a Krisztus előtti XVIII. századból származó feliratos csontokról.

Csengék Santung tartományba igyekeztek, ott emelkedett nyári palotájuk a Tai-hegy lábánál, öt héttel ezelőtt távoztak el Pekingből, Tiencinben veszteltek három hétig. Mikor végre elérték a Nagy Csatornát, hajón folytatták útjukat felfelé. Tecsó alatt, mikor az egyik faluban Cseng úr partra szállt, egy teásüzletben kézzel írott sárga plakát vont a magára figyelmét. Szeme megakadt a plakát aljára írt néven. Feng úr, Mulan nagybátyja, gyalog végigment a Nagy Csatorna partján, és mindenütt kutatta az elveszett lányt. A falvakban és a kompok mellett emelkedő teaházakban felhívást függesztett ki:

JUTALOM

Elveszett egy Yao Mulan nevű leány. Tízéves. Ruházata: vörös kabát, fehér nadrág. Szeme: világos. Haja: hollófekete. Lába: kötözetlen. Arca: kicsi Bőre: fehér. Magassága: három láb. Tiszta pekingi tájszó-lással beszél. A leány Hsincsungyi és Hocsienfu között veszett el az úton. Minden becsületes nyomravezető, aki a leányka hollétéről valamit tud, ötven tael ezüst jutalomban részesül. Aki a gyermeket visszahozza, száz tael ezüstöt kap. A kék ég a tanúm, hogy szavamat nem szegem meg.

PEKING, MATAJEN UTCA, YAO SZE-AN.

HANGCSÓ, HÁROMSZEMŰ KÚT KÖZ, DUPLA SÁRKÁNY TEAKERESKEDÉS.

IDEIGLENES CÍM: TECSÓ, CSANGFA FOGADÓ.

Mikor a plakátot elolvasta, Cseng úr felkiáltott: „Ez az én öreg barátom, Yao Hueitsai és a kislánya!” A cím pontosan egyezett; Cseng úr tudta, hogy Yao úrnak orvosság- és teakereskedése van Hangcsóban. De a lány szokatlan neve egymagában is kizárt minden tévedést. Visszament a hajóra, hogy megbeszélje feleségével a dolgot. Elmesélte, hogy a keresett gyerek rendkívül okos. Csengné felsóhajtott, boldogan megjegyezte: mennyivel szerencsésebbek voltak, megtették a nagy utat, anélkül hogy a családnak egyetlen tagját is baj érte volna.

Cseng úr Santungban született, Tecsó is ebben a tartományban feküdt, nem került tehát nagy megerőltetésébe, hogy a gyermeket megtalálja. Megkönnyítette feladatát, hogy amennyiben szükségét érezte, magas pekingi hivatalnoki rangjával a helyi hatóságokra megfelelő nyomást gyakorolhatott. Elég jól ismerte a Zöld Bandákat, amelyek a Nagy Csatornán rendszeresen folytatták a rablást és rabszolga-kereskedést. Tudta, hogyan kell bánni velük. Ha az ember elveszítette aranyóráját, és mindjárt a helyes személyhez fordult, öt percen belül visszakaphatta. A santungi banditák üzemszerűen szervezkedtek, akárcsak a sansi bankárok. Ezek a bankárok arannyal és ezüsttel megrakott szekereket küldhettek át a legteljesebb biztonsággal a rablóbandáktól hemzsegő hegyeken, ha felmutatták a banda pekingi központi irodája által kiállított, hivatalos pecséttel ellátott menlevelet. A rablók éppen abban különböztek a kormánytól, hogy egy rókáról csak egy bőrt húztak le. Kétszer sohasem vámozták meg ugyanazt az árut. Becsületszavukat nem szegték meg.

Ha a bandák rabolták el a lányt, biztosan leküldték délre, ahol a piacon nagy kereslet mutatkozott fiatal lányok iránt. A bandák egyik központi irodája éppen Tecsóban működött.

Amint Tecsóba értek, Cseng úr azonnal a Csangfa fogadóba ment. Remélte, hogy barátját, Yao urat még ott találja. A fogadás azonban közölte vele, hogy Yao úr családjával már elment, de hátrahagyott húsz tael ezüstöt és egy a helybeli bankra szóló hitellevelet; ezt az összeget azonnal kifizetik, ha a gyermek megkerül, és személyazonossága megállapítást nyer. A család Mulan fényképét is a bankban hagyta.

Cseng úr megköszönte a felvilágosítást. Elsétált az egyik kocsmába, magához intette a tulajdonost, megmutatta névjegyét. Megmondta neki, milyen ügyben jár. A kocsmáros eltűnt, és nemsokára Cseng úrhoz vezette a banda egyik tagját. Részint fenyegetéssel, részint vesztegetéssel sikerült rávennie,

hogy az alvezér házába vigye őt. Ennek megadta a gyerek nevét, címét és személyleírását.

– Ha két nap alatt nem keríted elő – mondta neki mosolyogva –, feljelen-telek a hatóságoknál, és mint bokszergyanús börtönbe kerülsz.

A férfi eleinte védekezett: ő is látta a hirdetéseket, de a gyerek holléte fe-lől fogalma sincs, és nem hiszi, hogy az ő bandájának keze benne lenne a dologban. Majd megígérte, hogy kezébe veszi az ügyet, s amint valami nyomot talál, azonnal jelenti őméltóságának. Cseng úr viszont megígérte, hogy fáradságát jól megfizeti.

Két nap egymás után elment a kocsmába, de nem tudott meg semmit. A reményt azonban nem adta fel.

Harmadnapra végre hírt kapott: Mulant Tecsó közelében őrzik.

A többi már simán ment. Adott az embernek öt tael, és ígért még százat, ha a lányt előkeríti. A férfi eleinte habozott, azután meggondolta a dolgot. Szerencsés lesz, ha a kalandot baj nélkül megússza. Száz tael sok pénz, ha nem is több, mint a hirdetett jutalom.

Mulan úgy érezte: mesét hallgat, és a mesében ő játssza az elvarázsolt hercegkisasszony szerepét. Cseng úr gyakran megszakította elbeszélését, hogy tévedéseit helyesbítse. Közben jó alakú, telt idomú fiatal nő jelent meg a parton. Hat év körüli lányka tipegett mellette. Bár lába kicsi volt és hátrakötözött, biztosan és egyenesen járt. Széles zöld szegéllyel díszített lila ruhát viselt, szoknya helyett ugyancsak zöld nadrágot, amelyet fekete csíkok szegélyeztek, és fekete horogkeresztecskék tarkítottak. A nadrág alól kikandikált az alig három és fél hüvelyk hosszú, szépen hímzett vörös kínai cipő, melyet fehér vászonszalagocskák erősítettek a lábra a boka fölött.

Apró, formás és jól kötözött láb abban az időben már ritkaságszámba ment. A legtöbb láb ujjait elnyomorítva kötözték hátra. Nem ügyeltek elég-gé, hogy a vonalak összhangba kerüljenek, és hogy a lábak a nő testének tökéletes alapul szolgáljanak. Ennek a fiatal nőnek a lába majdnem tökéletes-nek látszott: apró volt és egyenes, gömbölyű és puha, szépen keskenyedett, és nem laposodott el, mint a legtöbb láb. Mulan szíve megdobbant, mikor a kajütajtóban ezeket a vörös cipőket meglátta. Mindig vágyódott rá, bár neki is ilyen apró lábacskája lehetne. Anyja gondolt is rá, hogy elkötözi a lábát, apja azonban olvasta Liang Csicsaónak a *Természetes lábakról* szóló cikkét,

és erélyesen tiltakozott. Yao urat is megbűvölték azok az újító törekvések, amelyek abban az időben Pekingben felburjánzottak, és elterjedtek a birodalom többi részében is. A lábak elkötözése is azok közé a problémák közé tartozott, amelyeknek megoldásánál szembekerült egymással a nyugati civilizáció és a régi kínai hagyomány. Mulan engedelmeskedett, de szíve mélyén tiltakozott az apai parancs ellen.

Kasszia, mert ez volt a fiatal hölgy neve, minden tekintetben feltűnést keltett. Elkötözött lába volt az a talpazat, amelyen a tökéletes szobormű állt. „Egyenes” lába könnyedén, biztosan hordozta testét, vonalai tökéletes összhangban voltak egymással. A hajlott talpú cipő pontosan úgy módosítja a mozgást, mint a nyugati asszonyok magas sarkú cipője. Megváltoztatja a járást, a csípőt hátrakényszeríti, s majdnem lehetetlenné teszi, hogy a nő másképpen álljon, mint egyenesen, és hogy olyan hanyagul járjon, mint az alacsony sarkú cipőkben szokott. Kasszia sudár termete, szép feje, karcsú nyaka igen kedvező hatást keltett. Felsőtestének vonala lágyan gömbölyödött, derékban összeszűkül, és sejtette, hogy nadrágja remek lábszárát takar. Tökéletes formájú vázához hasonlított, melyet az ember napokig néz, és érzi tökéletességét, bár nem tudja, miért tökéletes. Ha nagy, kötözetlen lába lett volna, ez az összhang teljesen felborul.

Mulan lelkét elfogta a szépség iránti csodálat, mikor Kassziát először meglátta. Mintha megbűvölték volna. Később, mikor Kasszia nevetett vagy beszélt, észrevette, hogy szája nagyobb, mint kellene. De hangja mély volt, és tisztán csengett.

Kasszia Cseng úr ágyasa volt. „Kueicsieh”-nek, azaz „Kasszia nővér”-nek szólították, mielőtt szolgálóból ágyasi rangra emelkedett. Mint ágyast, a gyermekek részéről a „Yima”, azaz „Néni” megszólítás illette meg, de a gyerekek néha „Kasszia nővér”-nek szólították. És Kasszia sokkal okosabb volt, semhogy az ilyen csekélységgel törődjék. A cselédség Yimának vagy Csiennek címezte. Csengné családjában szolgált, és úrnőjét új otthonába is elkísérte. Csengnének két fia született, és a két szülés erősen megviselte. Sokat betegeskedett. Kedvelte Kassziát, így természetesnek látszott, hogy szolgálóból ágyassá léptesse elő. Ez a rangemelés kettőjük viszonyán nem változtatott semmit, az úrnő szemében Kasszia mindig szolgáló maradt. Mikor Kasszia betöltötte huszonegyedik évét, Cseng úr megbetegedett; ugyanakkor felesége legyengült a sok vérvesztéségtől, és gyomorbántalmakban szenvedett. Szükségessé vált, hogy gazdáját a beteg úrnő helyett Kasszia

ápolja. Mosdassa, lefektesse, tiszta fehérneműt adjon reá. A huszonegy éves Kasszia kínos helyzetbe került. Ilyen bizalmas szolgálatokat a kínai lány annak a férfinak a részére tart fenn, akit egész életén át szolgál. Ilyen pedig csak az a férfi, „akihez majd egész életén át tartozik”. Csengné finom tapintattal felajánlotta, hogy férje, mielőtt meggyógyul, vegye ágyasául Kassziát. Ez a megoldás megkönnyítette Kasszia helyzetét, és így mind a két házastársat nagy buzgalommal ápolhatta. Cseng felgyógyulása után megtartották a lakodalmat, meghívták a család és Kasszia rokonait, és vörös gyertyákat gyújtottak a családi oltárokon. Csengnét nagyon boldoggá tette ez a célszerű megoldás.

Kasszia az asszony segítőtársává, legfőbb támaszává lépett elő, és férjének is új felesége lett. A lányt valóban jól használták fel. Csengné így megőrizte méltóságát, és teljes biztonságban érezhette magát. Tudott írni-olvasni, míg Kasszia nem tudott. A feleség és az ágyas közötti rangkülönbséget a műveltség és a származás szabályozta. A feleség szoknyát hordott, az ágyas nadrágot viselt. Kassziának eszébe se jutott, hogy Csengné társadalmi állását veszélyeztesse. Mindig megadta a neki járó tiszteletet. Mint rabszolgalány került a családba, és sokkal magasabbra emelkedett, semhogy többet is remélhetett volna.

Minden a legtisztességesebben, legokosabban történt, és ami a legfontosabb, egészen nyíltan. A szerető tartását sohasem érzelmi ok nehezíti meg, hanem a társadalmi előítélet. Mert nem fontos, hogy mit gondol a férj; de halálosan fontos, amit a feleség és amit a szerető saját magáról gondol; és a legfontosabb, amit a társaság gondol róluk.

Az ember önérzetét megnöveszti az az érzés, hogy szolgálatot tesz azoknak, akiktől napi tál rizsét kapja. Kasszia minden tekintetben hasznosnak érezte magát.

Két lánygyermeket szült: Ailient, aki ebben az időben töltötte be hatodik évét, és Lilient, aki még hát hónapos se volt. A háztartás gondjai és a gyerekek nevelése olyan kötelességeket rótt reá, mint bármelyik más anyára. Az étkezéseknél állnia kellett, kiszolgálnia úrnőjét és a családot, míg gyerekei, mint a család teljes jogú tagjai, az asztalnál ültek. Ennek a megkülönböztetésnek azonban nem volt megalázó jellege. Nagy hivatalnokcsaládokban régebben szokás volt, hogy a menyek, bár törvényes feleségek voltak, nem ágyasok, és maguk is hivatalnokcsaládból származtak, jelképesen felszolgálták a szülők étkezésénél, hogy így hangsúlyozódjék a közöttük levő füg-

gősegi viszony. Kassziánál ezt a szabályt nem alkalmazták túl szigorúan. Mikor a többiek befejezték az étkezést, ő is leült az asztal mellé. Más alkalommal, ha a többi szolgáló is jelen volt, s így rá nem volt szükség, Csengné megparancsolta, hogy üljön le közéjük. Ilyenkor széket húzott az asztalhoz, Ailien mögé, és segített a többi gyerekeknek is az étkezésnél, de valójában alig evett. Részben így bizonyította be, hogy ismeri a szabályokat, részben vérévé vált a szolgálat, és így mutathatta meg, hogy nem falánk természetű. Az úrnő biztatta: „Enned kell neked is, mert étkezés után sok dolog vár rád.” Ilyenkor Kasszia evett pár falatot, azután megint segített a gyerekeknek, és ügyelt, hogy elég ételt kapjanak. Mikor a család többi tagja már befejezte az ebédet, maga elé húzta a tálakat, és a maradékokból evett. Szolgáló korában megszokta, hogy így cselekedjék. A nők különben is megszokták, hogy az étkezésnél uralkodjanak magukon, vagy mert ismerik a jó modort, vagy mert karcsúak akarnak maradni; végül egyetlen anya sem érzi az éhséget, ha látja, hogy gyereke enni kap. A közmondás tanítja: „Az anya lakik jól, ha gyermekét enni látja.”

Mulan megfigyelte Kassziát, amint a hajó hátuljából a főkabinba vezető, alig két láb széles folyosón áthaladt. Mielőtt belépett a kabinba, mély hangon megkérdezte.

– Yao kisasszony már itt van?

– Gyere be, és nézd meg – felelte Csengné. – Már félórája megérkezett.

Mulan észrevette, hogy Kasszia magas, és kissé meghajlik, ahogy a folyosón átvonul. Kíváncsian lépett be az ajtón.

– Ez Yao kisasszony? Nagyon csinos! Most már nem csodálom, hogy Layoeh olyan izgatottan kereste magát. Három nap és három éjjel nem is hunyta le a szemét.

Közel jött, kövérkés fehér kezét Mulan vállára tette.

– Hála az isteneknek, hogy itt van – mondta. – Érezze magát otthon nálunk. Ha bármire szüksége lenne, csak szóljon nekem.

– A gyermek még nem tudja, ki vagy – mondta Csengné. – Mulan! Ez Csien Yima.

– Nevezd csak Kasszia nővérem, Hsiaoocsieh – mosolygott Kasszia a lányra, és bizalmasabb formában folytatta a beszélgetést.

– Megteheti – mondta Csengné –, de te se címezd őt Yao kisasszonynak. Jobb, ha egyszerűen Mulannak szólítod.

– Mulan, íme, kishúgod, Ailien – mondta Kasszia. Hátrafordult, hogy megkeresse Alient, aki a fülke ajtajából kukucskált be. Ailien idegenek között szégyenlősen viselkedett; semmi unszolásra sem jött elő, míg anyja a szó szoros értelmében erőszakkal Mulanhoz nem vonszolta.

– Ez Mulan Csiehcsieh (idősebb nővér) – mondta Ailiennek. A hatéves kislány mosolygott, s anyja ruhájába rejtette arcát.

Kasszia figyelmesen végignézte Mulant, és kibontotta a magával hozott csomagot.

– Találtál valamit? – kérdezte Csengné. Mulan-korabeli lány nem volt a családban, Csengné tehát elküldte Kassziát a városba, hogy a gyerek számára az áruházban készruhát keressen.

– Az összes boltot végigjártam – felelt Kasszia, és kinyitotta a csomagot. – De a készruhák mind a legolcsóbb anyagból készültek. Ez a nagyság megéppenséggel kifogyott. Még ez volt a legjobb, amit találtam.

Olcsó, kacsatojászöld, pamutból készült parasztleányruhát vett elő. A ruha lötyögött Mulanon, nevetségesen festett benne.

Felpróbálhatná Sunya valamelyik régi ruháját – gondolta Kasszia. – Körülbelül olyan nagy, mint ő, és ebben a korban fiúk és lányok között nincs sok különbség.

Elment, és rövidesen Sunya egyik régi ruhájával tért vissza. Finom fangcsou-selyemből készült ez az öltöny, és a sok mosástól még szebbé és puhábbá lett. Zöldes fehérsége krémszínűvé fakult. Némi rábeszélés után Mulan felpróbálta az öltönyt. Kissé szégyenkezett, mert a fiúk nézték. A ruha hossza megfelelt, de törékeny alakja elveszett a bő ráncok között, és a nyakán is bő volt. A fiúk nevettek rajta. Mulan majd a föld alá süllyedt.

Azután asztalhoz ültek, megebédeltek. Mulan Csengné mellett ült.

Délután Cseng úr elvitte Mulant a bankba, és megmondta az alkalmazottnak, hogy a gyermek megkerült. A főnök rögtön felajánlotta, hogy visszatéríti a száz taelt. De Cseng úr legyintett: nem sürgős. Majd megkapja, mikor a lány szüleivel találkozik. Papirost és tust kért, levelet írt, és felszólította Mulant, írjon pár sort a levél végére. A levél tudatta Yaóékkal, hogy Mulan egyelőre Csengék tai-ani otthonában marad, amíg a szülők érte nem mennek: így aggodalomra nincs semmi ok. A levelet futár vitte a bank hangcsói fiókjához, onnan továbbították a Yao cég hangcsói boltjának.

Csengék másnap továbbindultak otthonuk felé. Mulan jól érezte magát, játszótársakat talált a fiúkban és a kis Ailienben. Kasszia és Csengné nagyon jó, nagyon kedves volt hozzá. Kasszia előkerített egy darab szép santungyi selymet, és sok egyéb munkája, a kisgyerek gondozása és az augusztusi hőség ellenére nem is egészen két nap alatt ruhát varrt belőle. Mulan elmesélte a bokszerek körében szerzett tapasztalatait. Sunya tátott szájjal hallgatta, őszintén csodálta Mulant.

Mikor a Mulan-ügy izgalma elült, Cseng úr ismét magára öltötte méltóságának páncélját. Mulan olyan áhítatos félelemmel nézett rá, ahogyan az apjára sohasem.

NEGYEDIK FEJEZET

Tung-ónál elhagyták a kanálist, hordszékeken folytatták útjukat Tai-an felé. Mulan gyönyörű éjszakát töltött a Tungping-tó partján, és megcsodálta a párás nyár végi éjszakában felkelő holdat. Másnap délután három óra körül megérkeztek Tai-an városába. Cseng úr két inasa gyalog előrement, hogy értesítse a házat érkezésükről. A megyei és városi hatóságok kivonultak a Nyugati kapuhoz, hogy ünnepélyesen fogadják Cseng urat. Rongyos, félmeztelen utcakölykök ugráltak az érkezők körül, tátott szájjal bámészkodtak, majd szétfutottak, és világgá kürtölték a nagy eseményt, hogy „egy pekingi hivatalnok” érkezett a városba. Mulan sütkérezett a dicsőségben. Csak mikor Csengék szülővárosába ért, tudta meg, milyen tekintélyes családba jutott, és milyen jó érzés, ha valaki előkelő hivatalnokcsalád tagja. Bár szülei gazdagok voltak, és előkelő összeköttetésekkel rendelkeztek, rokonai között egyetlen hivatalnok sem akadt.

A Cseng család háza a Keleti kapu közelében, a város falánál emelkedett. Ha fényűzésével nem is érte utol a pekingi palotákat, ízlésesen és gazdagon épült. A kaputól jobbra és balra széles, magas fal emelkedett. A kapu előtt két hatalmas kőoroszlán feküdt a földön, jelezve, hogy a ház tulajdonosa államhivatalnok. A kapu mögött zöldre festett négyrészes fa spanyolfal akadályozta meg, hogy valaki az utcáról a ház belsejébe leshessen. A kövekkel kirakott út bájos kertecskén keresztül vezetett az első előcsarnokba, melyet nehéz, zöldre és vörösre festett gerendák tartottak. Ahogy Mulan belépett a spanyolfal mögé, orrát pompás illat csapta meg. Két gyönyörű, virágzó kassziafát látott. Furcsa érzéssel töltötte el, hogy ebben a gyönyörű házban lakhat. Az első pillanattól fogva otthonosan érezte magát.

A nyitott előcsarnok közepén díszes ruhába öltözött kicsi öregasszony állt. Vörös lakkbotra támaszkodott, fején fekete fejdísz viselt, amelynek két szárnya lehajlott, közepén pedig pompás zöld jade ékeskedett. Az öregasszony volt a családfő: a gyermekek nagymamája. Cseng úr felsietett a lépcsőn, mélyen meghajolva, szertartásosan üdvözölte.

– Haih-ah! Holtra izgultam miattatok. – Mint a falun élő asszonyok általában, jól emlékezett minden dátumra. – Mióta július 8-án megkaptam a

hírt, hogy jöttök, mindennap vártalak. Pedig azóta egy hónap és kilenc nap telt el.

A nők sorban az öregasszony elé járultak, szertartásosan üdvözölték. Azután az új unokát mutatták be neki. Az öregasszony kijelentette, hogy a csecsemő nagyon csinos, s így nem baj, ha lány is. Kasszia szemlátomást büszkén, bár szerényen fogadta az elismerést.

Az öregasszonyt felizgatta a nagy esemény. Csibéi visszakerültek az ősi fészekbe, s ez a visszatérés életét új tartalommal töltötte meg. Boldogan látta, hogy a fiúk megnőttek, különösen Pingya. A kövér Sunyát magához ölelte. Kedvesen megállapította, hogy Kasszia szolgálóból szép fiatal anya lett, visszaemlékezett rá, hogy pár évvel ezelőtt még apró, sápadt lányka volt.

Csak nagyanyó beszélt, a többiek hallgattak, aggodalommal figyelték az öregasszony szavait. Ő volt a család feje, és a családfő ráadásul még asszony is volt, márpedig a család minden ügye az asszonyokra tartozik; a férfiak nem is értenének hozzá. Cseng úr is szertartásosan figyelt. Azután anyja elé vezette Mulant, és bemutatta. Pár szóval elmondta, hogy egy barátjának gyermeke, és útközben elveszett. A nagyanya alaposan szemügyre vette Mulant. A vizsgálat jó eredménnyel végződött.

– Egy ilyen csinos lány, akinek ilyen finom szeme és szemöldöke van, mint meny a Cseng család becsületére válik.

– Különösen ha te közvetíted a házasságot, öreg Ős – mondta Kasszia.

Mindenki nevetett. Mulant szorongás fogta el, nem merte felemelni tekintetét.

– Holnap elhívatom Manniát – szólta az öregasszony. – Pompás játszótársa lesz Mulannak. Ő is nagyot nőtt. Két hete járt itt utoljára. Megérem, hogy néhány év múlva dédanya leszek – tette hozzá.

Mindenki Pingyára nézett, és mosolygott. Most Pingyán volt a sor, hogy zavarba jöjjön. Mannia a Cseng gyerekek unokanővére volt, a nagyanya unokaöccsének lánya. A Sun családnevet viselte, akárcsak az öregasszony. Apja tudós volt, családja szegény. De a nagyanya szerette Manniát, mert szép volt és jó modorú; elhatározta, hogy legidősebb fiúunokájával, Pingyával házasítja össze. Bár hivatalosan nem jelölték ki „gyermekmeny”-ként, Mannia a Cseng-ház vendége volt: ahányszor csak elküldtek érte, és családja nélkülözni tudta. Mivel a Cseng-ház a város legelőkelőbb otthona, kertje

pedig nagy és szép volt, Mannia szívesen tartózkodott Csengéknél; unokatestvéreivel együtt nőtt fel.

Sunya oldalba lökte Mulant, átvezette a második csarnokba. Átmentek a nagy udvaron, amelyet hatalmas, időtől simára koptatott kövekkel raktak ki. Mulan látta, hogy a második csarnok még nagyobb, mint az első, de faragatlan fagerendákból épült, és sokkal egyszerűbben, mint a díszes első csarnok.

Nyugat felé fordultak, fedett folyosón haladtak át. Ez a folyosó a belső udvar mellett húzódott. Észak felé nyíltak a lakószobák. A folyosó végén hatalmas ajtó vezetett a kertbe, melyben sok körtefa és néhány öreg ciprus állt. A háztetőkön és a városfalon túl a távolban hegycsoport emelkedett.

– Ez Taisan! – mondta Sunya.

– Ez? Ilyen kicsi? – kérdezte Mulan.

– Miért mondod, hogy kicsi? Konfucius számára elég nagy volt.

Mulan látta, hogy Sunya megsértődött. Gyorsan helyrehozta a hibát.

– Rosszul fejeztem ki magam. Azt akartam mondani, hogy messziről kisebbnek látszik, mint Pekingben a Nyugati Hegyek. Biztosan nagyobb, ha az ember közelebb megy hozzá.

– Majd meglátod. A mi hegyünk sokkal nagyobb, mint a Nyugati Hegyek. Csúcsáról megláthatod a tengert. Pedig a tenger a Nyugati Hegyekről nem látszik.

– Miért mondod? Te nem láttad a mi Nyugati Hegyeinket!

Mulan apja pár éve nyári lakást építtetett a Nyugati Hegyekben, és Mulan kötelességének érezte, hogy megvédelmezze otthonát. De békülékenyen megjegyezte:

– Megnézhetjük a te hegyedet közelebbről?

– Majd megkérem apámat – szólt Sunya, elfogadva a békejobbot. – Meglátod, milyen nagy.

Így az első összekoccanás a lovagiasság szabályai szerint elintéződött. Sunya felmászott kedves fájára. Mulan lent maradt, csodálattal szemlélte merészségét. Látta: gyönyörű helyre került. Sokáig kint maradtak a kertben. Végül egy szolgáló jelentette, hogy a vacsora elkészült.

Másnap megérkezett Mannia. Egyszerű kisvárosi lány volt. Apja Konfucst követte, és lányát klasszikus női nevelésben részesítette. Ez a nevelés

nemcsak a könyvek ismeretét tartotta fontosnak, mert a tudás csak kisebb része a jó nevelésnek, hanem a modort, a helyes magaviseletet is, amint azt a női nevelés hagyományos négy szabályzata előírja: „az asszony jellemét”, „az asszony magatartását”, „az asszony beszédmodorát” és végül „az asszonyok számára szükséges ismereteket”. Ez a négy szabályzat ősi, változatlan hagyományával magában foglalt mindent, ami a jó családból származó lányokat asszonyi hivatásukra előkészítette. Régebbi időben minden lánynak egyetlen törekvése volt, különösen ha olvasni is tudott: hogy a hagyományokhoz méltóvá váljék. Híres asszonyok és anyák története formálta ki az eszményi nőalakot, és megteremtette a viselkedésnek és a modornak általános érvényű illemkódexét. Minden a modoron múlt: nem is lehetett jó asszony az olyan nő, akinek rossz a modora, ahogyan rossz asszony sem lehetett az olyan nő, aki nem szegte meg az asszonyi tudás négy szabályzatának parancsait. Az „asszony jelleme” a parancs szerint dolgos és takarékos, alkalmazkodó és engedékeny, így összhangban élhet rokonaival. Az „asszony magatartása” takaros és rendes, az „asszony beszéde” tiszta és halk. Kerülje a pletykát és a hírek terjesztését, ne tüzelje urát nővérei és fivérei ellen. Az „asszonyok számára szükséges ismeretek” magukban foglalták a jó főzés, a rendes varrás, a finom hímzés tudományát, és ha a lány előkelő családból származott, és megtanult írni-olvasni, akkor az írás és olvasás tudományát, a költészet ismeretét, de nem olyan alaposan, hogy más, fontosabb dolgokról elvonja a figyelmet, némi történelmi ismereteket és ha lehetséges volt, a festészetben való jártasságot. Helytelennek bizonyult a nevelés, ha a könyvből vett tudomány a többi, nőies foglalkozást elnyomta. A könyv csak segédeszköz ahhoz, hogy az élet alapelve jobban feltáruljon, de nem a könyv a fontos, hanem az élet. Az irodalom önmagában fényűző időtöltés, nem kormányozhatja a nő jellemét, csak díszíti. A nő ne legyen féltékeny, mert az asszonyi erények próbaköve a megértés. A férfiak az ilyen „jó feleségeket” megbecsülik, és barátaikhoz viszonyítva boldognak érzik magukat. A lányok érintetlensége a legtermészetesebb dolog, de ugyanezt az érintetlenséget a férfiaktól nem követelhetik. Érintetlenségére a jó családból származó lányok kilentized része vigyázott is, míg gazdag családok szolgálóinál ez az arányszám négytized részig süllyedt. Az érintetlenség megóvása csaknem babonásjellegűt öltött; mint szent tulajdont őrizték testük érintetlenségét, vagy ahogyan a közmondás mondta: „Testedet őrizd, mint a drágakövet.” A szerelem eszményesült, és összevegyült azzal

a vágygal, hogy a házasságban a lány az asszonyi eszményképhez hasonlóvá váljék. Valóságos nemi izgalom fogott el minden lányt, hogy a számára elrendelt férfit mindennap boldoggá tegye.

Mannia a klasszikus női ideál példája volt. Tökéletes magatartása a köz-társaság első éveiben már csaknem ódonnak hatott, mint egy hagyományos kép, amely előtűnik a régi könyvek lapjain. A modern idők elsöpörték ezt a típust.

Manniát széppé tette hosszú szempillája, mosolya, alabástromfehérségű fogsora, bájos megjelenése. Tizennégy éves volt, mikor Mulan először találkozott vele. Lábát gyerekkorában elkötötték. Mulan, bár élénk volt, értékelte Mannia csendességét. A belső udvarban kaptak közös szobát. Mulan néhány nap múlva úgy érezte, Manniában testvérré talált.

Ez volt első igazi barátsága. Minél jobban ismerte Manniát, annál jobban imádta. Még sosem szeretett senkit ilyen fenntartás nélkül, kivéve hűgát, Mocsót és szüleit.

Cseng úr aggódott, mert a bokszerforradalom óta a gyerekek tanulmányai félbeszakadtak. Felfogadott egy öreg tanárt, hogy reggel és délután oktassa őket. A tanító hatvanéves volt, neve Fang úr, házasságban gyermektelen. A külső keleti udvar egyik szobájában lakott, közvetlenül a tanteremmé berendezett szoba mellett. Rövid varkocsot viselt és szemüveget, szigorúan beszélt, mint aki nem szereti a gyerekeket, bár hangja mindig megszelídült, valahányszor csak a lányokhoz szólt. A tanítás a reggeli után kezdődött. A lányok tizenegy óra körül befejezték, a fiúk délig folytatták. A fiúk és a lányok együtt tanulták a Dalok Könyvét és az „Öröklött Tanítás Öt Gyűjteményét”, amely az életbölcsesek lexikona volt, és az iskolai fegyelemlről, a gyermekek kötelességeiről szóló tanításokat tartalmazta. A lányok jól tanultak, a fiúk rosszul, kivéve Pingyát, aki mindig jól felelt. A lányok majdnem mindig először feleltek, és a tanító meglehetősen jókedvűen kezdte a napot, azután egyre szigorúbb és szigorúbb lett, ahogy teltek az órák, és a fiúk nem tudták a leckét.

A gyerekek csaltak és összejátszottak, hogy becsapják a tanítót. Súgtak annak, aki nem tudott.

A tanító egymás után szólította felelésre tanítványait. A tanítvány odament a tanítóhoz, átadta könyvét, azután hátat fordított, és amilyen folyékonan csak tudta, felmondta a leckét. Közben lassan, jobbról balra ingatta testét, a súlyt hol erre, hol arra a lábára helyezte. A tanító így csak a felelő

hátát látta, s az eltakarta előle a többieket, akik súgtak, vagy kifordították könyvüket, hogy a felelő láthassa a szöveget.

Mannia felelés közben sokszor zavarba jött, egész sorokat kihagyott. Szégyenkezett, hogy emlékezőtehetsége cserbenhagyja. Mulan agya mindig remekül működött. Manniát az is zavarta, hogy vőlegénye előtt felelt. Ha Pingya segíteni próbált neki, még jobban belezavarodott. Mannia számára fontosabb volt, hogy Pingya elismerését kivívja, semmint hogy kiérdemelje a tanító megalégedését.

Mulan könnyen boldogult. Gyakran segítette ki a bajból Manniát. Viszont éjszaka, mikor a közös ágyban feküdtek, sokszor faggatta a kötözött lábakról. Ilyenkor Mannia hirtelen megkérdezte, mi következik bizonyos verssor után, és élénk vita indult meg közöttük a Dalok Könyvének valamelyik szakasza fölött, melyet a tanító nem magyarázott meg. Ezek a szakaszok lányokról szóltak, akik férfiakkal megszöktek, szerelmes lovagokról, akik „hánykolódtak az ágyban”, és egy hétgyermekes özvegyről, aki még egyszer férjhez akart menni. A tanító elsiklott ezek fölött a versek fölött. „Szent szöveg” – mondta, és megalégedett a szöveg egyszerű bemagoltatásával. Hogy zavarba ejtse a lányokat, Csinya megkérdezte a tanítótól, miért „nyugtalanzkodott ágyában” a hét fiú anyja, de a tanító szigorúan szavába vágott, és elmagyarázta, hogy a vers: satíra, és a miniszterek hűtlenségét gúnyolja ki.

Manniát szemlátomást idegesítette a közös tanulás, és kényelmetlenül érezte magát. Mikor a tanító eltávozott, és visszavonult a szobájába, hogy tanítványai elvégezzék az írásbeli feladatot, a fiúk mindig olyan dolgokat mondtak, amelyektől elpirult. Fellelegzett, mikor tizenegy óra tájban Mulannal távozhatott. A lányok leckeidejét rövidebbre szabták, mint a fiúkét, mert nagyanyó ragaszkodott ahhoz a tiszteletre méltó elvhez, hogy a lányok ne tanuljanak annyit, mint a fiúk, mert akkor túl sokat tudnak majd, és nem lesz belőlük jó feleség. Mannia és Mulan tehát tizenegy óra tájban átment a belső udvarba, és vagy a nagyanya, vagy Csengné szobájában kézimunkázott, és figyelt mindent, ami a házban történt.

Mannia lelkét ezek az órák nyugtatták meg. Érezte, hogy egy lány nem is kívánhatna mást. Mulan is szívesen kézimunkázott, mert szerette a színeket; a selyemszálak hol élénk, hol finom árnyalatai elbűvölték. Szeretett mindent, ami színes: a szivárványt, a napnyugtát, a jade-ot és a drágaköveket, a papagájt, a virágokat eső után és az érő gabonát. Szerette az ámbrá áttetsző

szépségét, és sokszor belenézett abba a prizmába, amelyet apjától kapott. Elgyönyörködött a sokféle szín ragyogásában, ahogyan a fény az üvegen megtört.

Sunya meglógott az iskolából, belopódzott anyja szobájába, leült a lányok mellé. Mikor megkérdezték tőle, miért hagyta ott a tanítást, zavartan felelte, hogy a gyomra fáj.

– Olyan kicsi még – védelmezte Kasszia. – Miért tanuljon egész nap? Teljesen felesleges, hogy egy tizenegy éves gyerek kívülről tudja a világ összes könyvét.

Sunyát egyelőre nem fenyegette ez a veszély.

– Kedves nővér – mondta –, nem mondanád meg ezt apának is? Ilyenkor már elvégzem a leckéimet, és unalmas ott tovább ülnöm. Én még nem tanulom a Yuhsueh Csiunglint és a Menciuszt, mint legöregebb bátyám és a Második Fivér.

– Te lóköző – mosolygott Kasszia. – Mit gondolsz, nem tudom, miért fáj a gyomrod? Ravaszul kieszelted, hogy Mulannal játszhasz.

Sunya nagyon szerette Mulant, bár a lány nem kedvelte őt különösképpen, nem tetszett neki a fiú pajkossága. Sunya leült Mulan mellé; látta, hogy kicsiny dohányzacskón dolgozik. Kijelentette: ő is hímezni akar. Mulan nem akarta odaadni munkáját, de Sunya kikapta a kezéből, és a selyemszál kifűződött.

– Látod! Mit csináltál? – kiáltott mérgesen Mulan. – Ha kifűzted, most fűzd is be!

Sunya sokáig kísérletezett, de hiába, nem sikerült befűznie a szálát. Anyja és a lányok nevetve nézték eredménytelen kínlódását.

– Drága sógornő – kérlelte Sunya Manniát –, tedd meg nekem, és megígérem, hogy többé sohase bosszantlak.

Csinya és Sunya sokszor bosszantotta Manniát avval, hogy mint Pingya menyasszonyát, sógornőjüknek nevezték.

– Sohasem láttam olyan szörnyű fiúkat, mint amilyenek ti vagytok! – mondta Mannia dühösen. De titokban szerette ezt a kedveskedést, amely meghatározta rangját a Cseng családban.

– Segíts rajta, sógornő – tréfált Mulan, ami nagy hiba volt, mert Mulan semmi rokoni kapcsolatban nem állt a Cseng családdal.

– Te is! – mondta Mannia Mulannak. – Vigyázz! Mert végül csakugyan a sógornőd leszek.

– Könnyen megtörténhetik – mondta Kasszia. – Vagy nincs rá mód – kérdezte mosolyogva –, hogy Mulan a mi Cseng családuknak tagja legyen?

Mulan füle tövéig pirult. Most rajta nevetett mindenki. Mannia örvendezve elvette a tüt és cérnát Sunyától, befűzte, visszaadta Mulannak. Sunya nem bírta magával, elkapta a dohányzacskót, erősködött, hogy megpróbálja a hímzést. Mulan duzzogva hozzávágta a tüt és a cérnát.

– Ez a zacskó nagyanyádé lesz. Nem szép, hogy elrontod!

Kis idő múlva Sunya visszaadta a zacskót.

– Nem fiúnak való munka – szólt Kasszia. – Ha már ennyire buzog bened a munkavágy, inkább csináld meg a rojtokat.

Így kezdte el Mulan és Sunya az első közös munkát. A rojtok színes selyemből készültek, mint maga a hímzés. Volt rojt a legyezőkön, a dohányzacskókon és vízipipákon, az ágyfüggönyökön és az öreg hölgyek hímzett szemüvegtokján, amit a kabátjuk jobb vállgombjára akasztva zsinóron viseltek. Mindenféle színű és árnyalatú fonalakkal készültek: zöld, rózsaszínű, kék, vörös, sárga, narancsszínű, fehér, lila és fekete színű fonalakkal, összehangolásukhoz határozott ízlés kellett, mielőtt közéjük fűződtek az arany- és ezüstsálak. A hímzéshez finomabb fonalra volt szükség, míg a rojt erősebből, vastagabból készült, s így a gyermek könnyebben boldogult vele. Mulan és Sunya megtanulta a különböző csomók kötését. Igen sokfajta mintájuk volt: pillangócsomó, szilvavirágcsomó, boldog egyesülés csomója, mely a „boldogság” két jelének összekötéséből állt, és a „nyolc kincs”, név szerint: a „törvény kereke”, a gyöngyház, az ernyő, a mennyezet, a lótusz, a köcsög, a hal és a rejtelmes csomó, amelynek se vége, se eleje nem volt. Mulan és Sunya különösen a „régicémpénz” rojtot kedvelte, mert könnyen elkészült, és jól mutatott. Különböző színű selyemsálakat csavartak régicémpénz köré, miközben sok alkalom nyílt a színek dús összeválogatására. Amint megcsináltak egyet, gyorsan átnyújtották Csengnének, így versenyeztek egymással nemcsak gyorsaságban, hanem a csomók szépségével is.

Sunyának mint a legkisebb fiúnak, anyja sok mindent megengedett. Figyelte, hogyan játszik a fiú és a lány a rojtokkal; mosolyogva állapította meg, hogy Mulan okosabb, mint a fiú. Erről eszébe jutott valami, és ettől a pillanattól kezdve még nagyobb anyai gyöngédséggel vigyázott Mulanra.

Ebéd után Mannia ismét elővette kézimunkáját. Csengné barátságosan figyelmeztette:

– Mannia, ne kezd rögtön ebéd után a munkát. Végül is betegre dolgozod magad. Ma van a Hideg Harmat napja. Menj ki a kertbe, vidd ki húgodat, öcsédet is. Nézzétek meg a gólyákat, és szedjétek össze az elhullatott tollakat.

Bár a kertet magas falak vették körül, Mannia tudta: a jó modor nem engedi, hogy egyedül menjen le. Hallotta apjától, hogy majdnem minden kínai dráma a „hátsó kertet” jelöli meg a szerelmi ostrom és a lányok elbukásának színteréül. Nem ment le, különösen, ha a fiúk ott játszottak, és semmiképpen, ha Pingya egyedül volt a kertben.

– Kijössz? – kérdezte Mulantól. – Ha te kimész, én is megyek.

– Menj, Mulan – szólt Csengné. – És szóljatok a fiúknak, hogy menjenek ők is. De ne fogjatok megint tücsköt, vagy ha fogtok is, ne hozzátok be a házba.

Nemrégiben történt ugyanis valami, ami rendkívül felingerelte Cseng urat.

Mikor néhány hete hazaérkezett, másnap felvette hivatalos ruháját és mandarinfövegét, hogy részt vegyen a Földisten ünnepén. Ez a nap némelyik évben megelőzte az őszi napéjegyenlőség ünnepét, máskor a nyolcadik holdváltozáskor következett utána. A közmondás szerint, ha a Földisten napja megelőzi az őszi napéjegyenlőség napját, a termés rossz lesz, ha utána következik, akkor jók a kilátások. Ebben az évben a Földisten ünnepe késő őszi esett, és a nép boldogan ünnepelt.

Az istentisztelet után Cseng úr hazament, és levetkőzött. Gondosan elrakta mandarinruháját és – föveget. Ha valami szent volt a Cseng családban, akkor ez a kalap, ez a ruha volt az. Jaj volt annak, aki hozzányúlt. Csengné maga rakta el, nem bízta senkire. Ez a ruha jelképezte a család rangját, a császár ajándékozta a hivatallal együtt. Külön szekrényben állt, a hivatalos cipőkkel és néhány értékes legyezővel. Ebben a szekrényben őrizték a nagypapa ereklyéit is, aki miniszterhelyettes volt a belügyminisztériumban. A gyerekek néma áhítattal szemlélték ezeket a tárgyakat, még álmukban sem mertek volna hozzájuk nyúlni.

Pár hét múlva császári biztos utazott át a városon, és Cseng úr ismét elővette ruháját és főveget. Elsápadt a dühtől, amikor látta, hogy fővegének pávatollát teljesen szétrágták a rovarok. A pávatoll szélei kirojtosodtak, az egész lekopaszodott, és közepén a bevágás elhajolt. Cseng úr felelősségre vonta Csengnét, de Csengné nem tudta, hogyan történhetett a szerencsétlenség, ilyesmi még sohasem fordult elő. Ekkor Cseng úr cirpelést hallott, és közvetlenül a szekrény mellett meglátott egy hatalmas tücsköt. A szekrény alján lyukat fedeztek fel, ezen át férközhetett be a tücsök a ruhák közé.

– Hogy került ide ez a tücsök?

– Én fogtam. Nem tudom, hogyan szökött meg – felelte Sunya rémulten. Sunya nem bújt ki a felelősség alól, ott maradt, és végignézte, hogyan tiporja agyon Cseng úr a tücsköt méltóságos mandarincipőjével. Pedig a tücsök nagy vitéz volt, már Csinya tücskével szemben is győzött. Sunya sokkal jobban megrémült, semhogy sírni mert volna, bár úgy érezte megszakad a szíve. Hiába töprengett, nem értette hogyan szabadulhatott ki kalitkájából a tücsök.

– Nincs jobb helyetek a tücskök számára, mint az én mandarinfővegem?

– harsogta méltóságáról meg feledkezve Cseng úr. Ha az eset valamelyik idősebb fiúval történik, a bűnös aligha ússza meg verés nélkül. De Sunya kicsi volt, és a „papa kedvence”.

A vihar elült. De Cseng úr napokig mogorván járt kelt. A hivatalos ebéden nevetségesnek érezte maga felborzolt pávatollával, amelyre természetesen senk sem tett megjegyzést.

Mannia és Mulan kimentek a kertbe, és kivitték Sunyát meg Ailient. Áthaladtak a hídon, a kert végébe, ahol a két gólya fészkel. Megnézték a gólyákat, azután a fűvön szaladgáltak. Mannia virágokat keresett, amelyeknek leveléből körömfestéket csinálhat. Sunyát nem érdekelték a gólyák, a virágok. Átment a hídon, hátha talál valahol új tücsköt, a cirpelést figyelve kotorászott a sziklák alatt.

Hirtelen hangos madárrikoltás hallatszott a lányok háta mögött. Megfordultak, és látták: Pingya és Csinya közeledik feléjük. A mesterséges madárhang Pingyától származott, Sunya éles füttyszóval felelt neki. A fiúk lelkenedezve újságolták, hogy a tanító vérhasban megbetegedett, tehát a tanítás elmarad. Sunya hirtelen intett nekik, hogy hallgassanak. Egészséges, kemény cirpelést hallott, remélte, hogy hím tücsköt talált. A jó és a rossz tücsköt

meg lehet különböztetni már a cirpeléséről is. Ha hatalmas feje és erős lába van, akkor jó harcos, és megilleti a „tábornok” név.

Mannia végre talált olyan virágot, amelyet keresett. Mulan megkérdezte, hogyan festi meg vele körmeit.

– Előbb nagy csomó ilyen virágot szedünk, azután összezúzzuk őket, megkeverjük kevés timsóval, és bedörgöljük vele a „névtelen ujjat” (ez a középső ujj) és a kisujjat, míg a vörös szín rajta nem marad.

Mulan bámulta Manniát, érezte, hogy az asszonyi dolgok minden apró csínját-bínját ismeri. Otthon is látta, hogy Kékfény festette körmeit, de soha senki nem mondta meg, hogyan készül a festék. Korall özvegy volt, és nem festette magát, anyja negyvenéves elmúlt, nem törődött a földi hiúságokkal.

A lányok diadalmas ordítást hallottak. Mindenki Sunyához rohant: remek tücsökpéldányt fogott. Széles, erős feje volt, hatalmas lába, szokatlanul hosszú, egyenes bajusza. Barna színe vörösbe játszott. Pingya megállapította, hogy a Vörös Harang fajtába tartozik, amely kedvvel énekel, és vitézül harcol. Ki is hívta rögtön párviadalra, és a házba sietett, hogy elővegye saját bajnokát. Sunya vonakodott, nem akarta tücskét ilyen gyorsan harcba vetni, de el kellett fogadnia a kihívást. Megfogta a tücsköt, egyik kezéről a másikra sétáltatta, hogy így kellő módon felingerelje. A tücsök gyorsan dühbejött, bajusza a levegőbe meredt, szeme fénylett, állkapcsa ritmikus haraggal nyílt és csukódott.

Kis teret separtek tisztára a földön, szembeállították az ellenfeleket. Nem eresztették a tücsköket azonnal egymásra, egy ideig visszatartották őket, hogy még jobban feldühödjenek. A küzdők nem illettek egymáshoz. Nyilvános mérkőzésen a viadalt nem is engedélyezték volna. Nyilvános tücsökviadalok előtt előbb lemérték a bajvívók súlyát, és csak az egyenlő súlyúakat eresztették össze. Pingya szurokfekete „tábornoka” kisebb volt, mint a Sunyáé, de arányos alakkal és nagy harci kedvvel rendelkezett. A harmadik összecsapásnál Pingya tücskének bajusza eltört.

Mulan érzékeny lelkét undorította a förtelmes állatkínzás. Gyermekekded képzeletében a két bogár óriási fenevaddá nőtt. Hatalmas állkapcsokkal támadtak, hogy felfalják egymást, óriási karmaikat kinyújtották, hogy sebet ejtsenek ellenfelükön. Úgy érezte, oroszlánok küzdelmét nézi. A két bogár teste tökéletesnek látszott, fejük simán, feketén ragyogott, vértezett hátukon oly finoman, olyan tökéletesen csillogtak a színek, mintha focsói lakkal

kenték volna őket. Mulan sajnálta mind a kettőt; biztosan érezte, hogy a kisebbik elpusztul a harcban. Megfogta Ailien kezét, elvezette a csatatérről.

Mannia egészen más volt: még egy pillangót se mert volna megfogni, annyira félénk volt. Remegett, mert látta, hogy Pingya tücske veszít. Megpróbálta rá venni a fiúkat, hogy hagyják abba a küzdelmet. Hiába kérlelte Pingyát. A kis tücsök bátran harcolt, már beverte ellenfele fejét, amitől az látszólag kedvét is veszítette. Pingya tehát nem szüntette be a harcot. A fiúk hasított végű sásszalakkal piszkálták a tücsköket. Végül is Pingya tücskének egyik hátsó lába eltört. Végigterült a földön, s mielőtt feltápászkodott volna, ellenfele könyörtelenül beleharapott. Mannia rémületében megszorította Pingya karját.

A kis tücsök még egyszer talpra állt, de már alig vonszolta magát, a diadalmas ellenfél pár pillanat alatt végzett vele.

Mannia felsikoltott, szemét elöntötte a könny, zokogva Pingya vállára borult. Pingya szégyenkezve felkelt, felnézett; meglátta Mannia könnyes arcát, és különös boldogság fogta el.

– Kértelek, hogy ne folytasd – mondotta Mannia a könnyeit törülgetve. – Nem hallgattál reám! Pedig a harc nem is volt szabályos.

Pingya meglepődött: eddig soha nem vette észre, milyen szép Mannia. Szeme sötéten ragyogott, fiatalos hév lángolt benne, hosszú, nedves szempillák vetettek rá finom árnyékot.

– Gyerekség – mondta Pingya halkán. – Csak nem e miatt a kis állat miatt sírsz?

– Miért nem hallgattál rám? – kérdezte Mannia.

– Majd fogok másikat – vigasztalta a fiú.

Kezét Mannia kezecskéjébe tette, ezt nem lett volna szabad. A két kéz gyengéd szorítása különös érzést ébresztett bennük, és ez az érzés egész életükre szólt.

Ebben a pillanatban merengésüket rémült kiáltás zavarta meg. Megfordultak; hallották, amint Ailien azt sikoltozza: „Mulan meghalt.” Odaszaladtak, látták, hogy Csinya elszalad, berohan a házba.

Ahogy Mulan egyedül maradt a kis Ailiennel, Csinya, a második fiú is hozzá csatlakozott, mert nem volt olyan tücske, amelyik a „tábornokok” harcában részt vehetett volna. Csinya okos fiú volt, zárkózottabb és ravaszabb, mint fivérei. Mindig latolgatott, óvatos volt, természete meglátszott beszédén is. Rendszerint hallgatott, ritkán és megfontoltan beszélt, monda-

taid sokszor elismételte, mintha vizsgálgatná, helyesen hangzik-e, amit mond. Atyjától nagyon félt, és ez a félelem még jobban megbénította, elvette maradék önbizalmát is. Mindent nehéz feladatnak látott, úgy érezte, a külvilág állandóan nagy elhatározásokra kényszeríti. Ilyenformán gondolkodott:

„Mit csináljak, ha nincs harcos tücsköm? Nem vagyok olyan szerencsés, mint Sunya, ő mindig remek tücsköket fog. Nem hiszem, hogy én valaha is találnék egyet. Ha találok is, biztosan nem ilyen jót. Talán találok, talán nem. Nem éri meg a fáradságot, hogy keressek, mert ha találok is, nem ér majd semmit. Mégis...” A gondolatsor önmagától bezárult, a kérdést eldöntetlenül hagyta.

Inkább Mulanhoz csatlakozott, elkísérte a gyümölcsfák közé. Indítványozta, hogy keressenek cikádabőrűt. A cikáda éppen ebben az időben váltotta bőrét, páncélja végighasadt a hátán, és szétnyílt, mint a hölgyek ruhája. Az üres páncélt ott hagyta a fa ágán, ép fejjel, testtel és lábakkal. Ez a lárva olyan volt, mintha valódi rovar lenne, csak átlátszó. Csinya az egyik datolyafán meglátott egy cikádabőrűt, felmászott, hogy leszedje. Mikor már fent volt a fán, elhatározta, hogy megtréfálja Mulant. A datolyafa legalacsonyabb ága is hét-nyolc lábnyira volt a földtől. Rábeszélte Mulant, másszon fel.

Mulan még sohasem mászott fára, az ajánlat tetszett neki. Csinya felsegítette, az egyik kinyúló ágra ültette, majd hirtelen lemászott; Mulan egyedül maradt a fán.

Szörnyen megijedt, nem tudta, mitévő legyen. Lába megcsúszott; egy magasabb ágba kapaszkodott. Kalimpált, hogy ismét elérje az alatta levő ágat. Nem sikerült. Míg így ég és föld között lebegett, Csinya boldogan röhögött a fa alatt, mert lentről láthatta Mulan meztelen testét, amint kivillan a rövid kabát alatt; ez a látvány felizgatta képzeletét. Mulan félelemtől remegve, a szégyentől pirosan eleresztette az ágat, tizenkét lábnyi magasságból a földre zuhant. Szerencsétlenségére fejét bevete egy kődarabba, elvesztette eszméletét. Ailien segítségért kiáltott. Mikor Csinya látta, hogy Mulan homloka vérzik, megijedt, és elszaladt.

Pingya, Sunya és Mannia megrémült, mikor eszméletlenül találta Mulant. Homloka vérzett, véres volt körülötte a föld is. Ailien bömbölt, a fiúk berothantak a házba, és ordítottak, hogy Mulan „lezuhant a fáról, és meghalt”.

Szolgák futottak a kertbe, majd Csengné is kiszaladt a házból. Cseng úr éppen szundikált; felriadt álmából, ő is kiment a kertbe. Kasszia éppen az első udvarban foglalatoskodott, utolsónak hallotta meg a hírt. A papagájokat etette, mikor figyelmes lett a kiabálásra. Azt hitte, Ailien halt meg; a vízescanósó kihullott a kezéből, a víz végigömlött nadrágján. Apró lábán „hármát lépve kétszerre”, a veranda pilléreibe kapaszkodva rohant a hátsó kert felé.

Mulant felvitték Csengné szobájába, ahol a nagyanya sopánkodott. A kangra fektették, vagyis a téglágyra. A fiúk megszeppenve álltak, megnémította őket a rémület. Mannia sírt. Kasszia kimosta a sebet. A szoba megtelt a ház lakóival.

– Hogyan kerüljek Yaóék szeme elé, ha ennek a gyermeknek valami baja történik! – jajgatott Csengné.

– Hogyan eshetett le? – kérdezte Cseng úr a fiúktól.

– Nem láttuk. Csinya volt vele és Ailien – felelte Pingya.

– Hol van Csinya?

– Elszaladt.

Cseng úr kiadta a parancsot: kerítsék elő Csinyát.

– Te láttad, hogyan történt? – kérdezte a kis Alientől.

– Második Fivér biztatta Mulant, menjen fel a fára, és hozza le a cikáda-bőrt. Azután ő hirtelen lemászott, és Mulan egyedül maradt a fán. Mulan megijedt, és könyörgött, de Második Fivér csak nevetett, és tapsolt, és kinevette Mulant, aki még jobban megijedt, kiabált, és leesett a fáról.

– Azt a nemjóját neki! – dühöngött Cseng úr.

Kassziának nem tetszett, hogy a gyerek árulkodik:

– Ne higgye el, amit mond. Lehet, hogy igaz, lehet, hogy nem.

– Hozzátok ide a csiafát! – rendelkezett Cseng úr. A csiafa a „családi fenytőeszköz” volt, vékony, hajlékony nyírfavessző.

A szobában mély csend támadt.

– Előbb hallgasd meg Csinyát – kérlelte Csengné.

– Felesleges. Ha nem bűnös, miért bújt volna el? Csinya bömbölt, mikor bevonzolták. Útközben megmondták neki, hogy apja előhozatta a csiafát.

Cseng úr mindenekelőtt két hatalmas pofont kent le Csinyának, azután fülénél fogva kivonszolta az udvarra, és letérdepeltette. A főszolga csillapította, de Cseng úr senkire sem hallgatott.

Előhozták a csiafát. Az anya három éles vesszősuhintást hallott, utána fiának üvöltését. Kirohant az udvarra, a fiú testére vetette magát.

– Verj előbb engem agyon, mielőtt a fiadat agyonvernéd! Még gyermek szegényke, és te felnőtt módjára bünteted.

A nagyanya is kiszaladt az udvarra, és megparancsolta fiának, szüntesse be a fenyítést.

– Megbolondultál? Ha a gyerek valami rosszat csinált, hallgasd meg előbb, hátha megbánta. Ne öld meg az unokámat egy idegen gyermek kedvéért.

Cseng úr dühösen eldobta a vesszőt. Megfordult.

– Anyám – mondta tisztelettel –, ha az ilyen fiút nem tanítják becsületre kicsi korában, mi lesz belőle, ha felnőtt?

Ebben a pillanatban Kasszia boldogan felkiáltott.

– Laoyeh, fékezd magad, a gyermek magához tért. Ne aggódj, nincs semmi baj.

A szolgálók körülvették Csengnét, felsegítették a földről, bevitték a szobába. A szolgák a jajgató fiút vitték be. Kasszia lehúzta a ruhát Csinya válláról, néhány kék és vörös csíkot látott a hátán. Erre a látványra Csengné felzokogott, és keserűen kiáltotta: „Gyermekeim! Milyen kegyetlen sors jutott neked! Tulajdon édesapád vert agyon!”

Kasszia most saját gyermekét, Ailient vette elő, és néhány pofont adott neki, hogy úrnője megvigasztalódjék, mert Csinya büntetését Ailien fecsegésének köszönhette.

– Mindennek te vagy az oka! – szidta a kislányt.

– Én nem hazudtam! – bömbölte Ailien, és zokogva magyarázta: – A többiek tücsköt fogtak..

Kasszia dühbe gurult.

– Ha még egy szót szólsz, én fogom be a szád? – förmedt rá a kislányra, nehogy az még tovább pletykálhasson.

– Ne légy hozzá túl szigorú – kérlelte Csengné.

Mulan kábultan hallgatta a lármát. Visszaemlékezett zuhanására, és hirtelen felnyitotta szemét. Halkan kérdezte: „Miért ütöd Ailient?” Föl akart ülni, de nem engedték. Mannia föléje hajolt, szemében örömkönny csillogott.

Cseng úr visszavonult, némi lelkiismeret-furdalással, hogy túl szigorúan büntette fiát. Mikor a „családi fenyítőeszközt” előhozták, a másik két fiú a

konyhába menekült. Ahogy apjuk eltávozott, ők is megnyugodtak, besomfordáltak anyjuk szobájába. Mulan és Csinya egymás mellett feküdt a kancon. Csinya hasán feküdt, és még mindig jajgatott. Hogy a zűrzavar nagyobb legyen, Ailien is sírt. Pingya és Sunya odament az ágyhoz; megkérdezték Csinyát, nagyon fáj-e még a verés, de Csengné rájuk kiáltott: „Mit ténferegtek itt? Menjetek tanulni!” Erre a két fiú csendesen eloldalgott, bár nem tudták, mit tanuljanak, mikor tanítójuk vérhasban fekszik. De sejtették: a tanulás az egyetlen mentsvár, hogy a nap hátralevő részében ne érje őket semmi veszély.

A nagyanya orvosságot főzött, hogy megnyugtassa Mulan és Csinya szívét. Csengné éjszakára maga mellett tartotta Csinyát, mert aggódott, hogy a fiú túlságosan megijedt, és az ilyen ijedségekből ki tudja, mi minden baj származik. Mulan sok vért vesztett, de komolyabb baja nem történt, így Csengné megengedte, hogy Manniával aludjék, mint rendszeren. A ház fenekestül felfordult, Kasszia egész nap rakta Csinya hátára a borogatást.

Három vagy négy napig szünetelt a tanulás. A tanító még betegen feküdt, Csinya ágyban maradt, és Mannia nem ment az iskolaszobába Mulan nélkül. A kertet már dér lepte, mikor Csinya és Mulan újra iskolába mehetett. Őszi szelek fújtak, rozsdásodtak a falevelek. A nagyanya megállapította, hogy a régi szokás szerint eljött az idő, amikor a rendes lányok kézimunkáznak esténként, és az asszonyok fonnak, mert ebben az időben szaporodnak el a tücskök, hogy cirpelésükkel munkájukra emlékeztessék az asszonyokat: cirpelésük olyan, mint a szövőszék nyekergése.

Így fejeződött be Mulan iskoláztatása Santungban. A fiúkkal csak az étkezésnél találkozott, és iskola után, de Csinya ilyenkor rosszkedvűen elfordult. Abba a korba érkezett, mikor a fiúk gyűlölik a lányokat, és saját tapasztalata is figyelmeztette, hogy a lányokkal való érintkezésből csak baj származik. Mulan közeledett hozzá, de Csinya nem viszonzta közeledését. A tragikus kimenetelű famászás esete mélyen a lelkébe vésődött, és később sem szerette meg soha igazán Mulant.

Mulan nem ment többé a kertbe, és Mannia sem ment le, bár még Mulan-nak se mondta meg, miért.

A tél folyamán a lányok csak egyszer mentek ki a házból, szeptember 9-én, mikor kirándultak a Tai-hegyre. Ezen a kiránduláson részt vett az egész

család, kivéve Csengnét és Kasszia gyerekeit. Csengné maga küldte Kassziát, és felajánlotta, hogy vigyáz a kisgyerekekre. Szívesen otthon maradt, mert az őszi időjárás kezdete óta sajgott a lába. Még nagyanyó is elment, ebben az évben különösen boldognak érezte magát családja körében. A gyermekeket izgalom fogta el; Mulan soha nem felejtette el ezt az utat, amikor felmentek a Menny Déli Kapujához. Sunyával ült közös hordszékben. Ahogy a meredek lépcsőkön felvitték, úgy érezte, hogy bizonytalanul lóg a levegőben. Erősen a fiúba kapaszkodott. Még egyszer megtette vele ugyanazt az utat, de egészen más körülmények között.

A szédítő kapaszkodás után Mulan beismerte, hogy Sunya hegye magasabb, mint az övé. Sunya viszont megtanulta a felnőttektől, hogy az okos ember nem használja ki diadalát, tehát alázatosan azt a reményét fejezte ki, hogy az ő „szerény hegyecskéjét” talán nem nézi le nagyon Mulan, a nagyra becsült látogató.

Kasszia hallotta ezt a beszélgetést, és később Jade császár temploma előtt elmondta a nagyanyónak.

– Még kicsi gyerekek, és máris mandarin módra beszélnek – mondotta nagy elismeréssel.

Nagyanyó nevetett, és megveregette Sunya arcát:

– Kis Hármas Szám, hivatalnok módjára beszélsz, mielőtt hivatalnokká lettél volna. Ha hivatalnok leszel, majd úgy rendezem, hogy olyan rangos hölgyet kapj feleségül, amilyen Mulan.

Nagyanyó öreg volt, és senki sem vette tőle rossz néven a tréfát.

– Én majd elmegyek, és hódolattal leborulok a rangos hölgy előtt – ingerkedett Mannia.

Tréfa ide, tréfa oda, ez a gondolat nem hagyta nyugton az öreg Csenget. Jade császár templomának udvarán, a Taisan tetején, őseire gondolt, és felébredt lelkében a vágy, bár mind a három fia hivatalnok lenne. Lelki szemével már látta őket, ahogyan a mandarinok hivatalos ruháját viselik. Pingya jó és nemes, inkább tudós lehetne, mint hivatalnok. Sunya, a legfiatalabbik sima modorával majd csak boldogul valahogy. De Csinya, a második fiú, született hivatalnok. Keveset beszélt, s hallgatása mögött ott bujkált mindig a ravaszság. Még sok fáradságába kerül, amíg kellőképp megrendszeríti, és eszét a helyes útra tereli. Cseng úr a tervek tengerébe merült. Pingya számára itt van Mannia, és Cseng úr boldog volt, hogy legidősebb fiának ilyen derék menyét kap. Bizonyára nem ütközik komolyabb akadályok-

ba a Mulan és Sunya közötti házasság sem, bár Mulan túlságosan okos. De azok után, amit ő Mulan érdekében tett, a lány szülei aligha lesznek olyan hálátlanok, hogy visszautasítsák ajánlatát. Minden, ami történt, világosan bizonyítja, hogy az Ég is akarja ezt a házasságot. Ahogy elnézte Mulant, meleg atyai érzés fogta el. Tudta, hogy súlyos felelősséggel terheli szegénykét, ha rábízta fia sorsát, de Mulan beváltja a hozzá fűzött reményt. Így, mire hatvanadik évét eléri, és nyugdíjba vonul, virágzó nagy család veszi majd körül. Aztán megint Csinyára gondolt, és érezte, hogy a ragyogó álmok kép elé felhő vonul. Vajon ki lesz a második menyé, és vajon milyen lesz?

Hogy kárpótolja második fiát az esetleges csalódásokért, egész nap gyengéden bánt vele. Sőt a templom udvarán, az ebédnél olyan szokatlan dolgot mivelt, amit máskor semmiképp sem tett volna. Evőpálcikájával húsdarabot emelt ki tányérjából, és átnyújtotta Csinyának. Csinya elpirult, és megdöb-bent, váratlanul érte a különös atyai kitüntetés. Nagyanyó és Kasszia nem szólt semmit, de mindkettő tudta, hogy Csinya immár bocsánatot nyert.

Cseng úr sohasem dicsérte fiait, ha azok jelen voltak. „Jó pipák”-nak nevezte őket, ha nem követtek el semmit, és azt mondta róluk, hogy „elvetemedett kölykök”, ha valamivel felbosszantották. Igent elvből nem mondott senkinek, még feleségének sem. Ha nem ellenkezett vagy hallgatott, magatartása azt jelentette, hogy a kívánságba beleegyeznek. Barátságos magatartást csak Manniával szemben tanúsított. Mannia nem az ő gyereke volt, így nem fenyegette az a veszély, hogy nyájas viselkedésével csorbát ejt szülői tekintélyén. Ebéd után tehát nem a fiúkhöz, hanem Manniához fordult.

– Sétálj, ha tetszik, és vidd magaddal a fiúkat. Játsszatok, de a Sehse-naihoz ne menjetek közel.

Sehse-nai mély szakadék volt, a boldogtalan szerelmesek öngyilkosságának divatos helye.

Kirándulást a Cseng gyerekek még soha nem élveztek ki jobban. Szigorú apjuk ilyen gyöngéden még soha nem bánt velük. Mikor lefelé indultak, mindenkinek fájt a szíve, hogy a gyönyörű nap véget ér. Hazafelé gyorsabban telt el az út; alig egy óra alatt elérték a várost. A magasból még gyönyörködtek benne, ahogyan a hunyó nap fényében, szabályosan bekerített négyyszögével ott állt a síkság közepén. De mire leértek, a házakban már kigyúltak a lámpák.

A csodálatos napot sürgöny koronázta meg, amely Mulan apjától érkezett. Alig egy hete adta fel Hangcsóban, és máris megkapták. A táviratozás ebben az időben még gyermekéveit élte Kínában, és a család idősebb tagjai alig értették, hogy egy hét alatt miként érkezhetik Hangcsóból hír. Mindenki megbámulta a sürgönyt. A táviratban Yao úr áradozva ezerszeres köszönetet mondott, megjegyezve, hogy Cseng úr jóságát soha nem hálálhatja meg, még ha következő életében kutyává vagy lóvá változnék is, hogy őt szolgálhassa. Mulan olyan házba került, ahol jobb helyen van, mint otthon. A Kis Hó idején, azaz október közepe táján személyesen megy lányáért, hogy élőszóval is elismételhesse köszönetét és háláját. Mulannak üzeni, hogy a család szeptember elsején szerencsésen Hangcsóba érkezett. Mindenki jól van. Viselje ő is jól magát, tisztelje Cseng urat és Csengnét „mint második életének szüleit”, fogadjon szót nekik, és mindenben engedelmeskedjék.

EZEN az éjszakán Mulan szemére nem szállt álom. Terveket szőtt, hogy mit csinál majd, amikor apjával Hangcsóba vagy Pekingbe utazik. Pekingről szóló meséivel egészen megszedítette Manniát, aki mint minden vidéki kislány, égett a vágytól, hogy meglássa végre a fővárost.

– Majd meglátod, milyen – mondta mosolyogva –, mikor a piros lakodalmi hordszéken megérkezel, és fiatal asszonyként üdvözölnek az emberek.

– Lanmei – kiáltott fel hirtelen Mannia –, esküdjünk testvéri hűséget egymásnak.

Mulan boldogan fogadta el az ajánlatot. Sok ceremóniára nem volt szükség. Két gyermek tett egymásnak fogadalmat. Nem égettek tömjént, nem imádkoztak az Ég Istenéhez az udvar közepén, és nem cserélték ki születési órájuk nyolc jegyét. Kezet fogtak, és a pislogó olajmécses mellett megígérték, hogy halálukig testvérek maradnak, akár szegénységbe, akár bajba kerülnek. Mannia kis jáspiskörtét adott emlékül Mulannak, de Mulannak semmije sem volt, hogy az ajándékot viszonzozza.

A halálig tartó testvéri szövetség feljogosította Manniát, hogy feltárja Mulan előtt szívének legrejtettebb titkait. Gyorsan Mulan fülébe súgta.

– Menj feleségül Sunyához, mihelyt elég idős leszel. Akkor sógornők leszünk, és életünk végéig együtt maradunk.

– Szívesen lennék a sógornőd, de nem megyek feleségül Sunyához – felelte Mulari.

– Akkor válaszdd Csinyát.

- Nem. Őt semmi körülmények között sem választom.
- Hogyan lehetnél sógornóm, ha nem Cseng fiúhoz mész feleségül?
- Melletted maradok halálomig, de nem megyek feleségül egyikhez sem.
- Nem szereted Sunyát?

Mulan még nem nőtt fel eléggé, és nem tudta, mi a szerelem. Inkább mulattatta, hogy házassági tervekkel foglalkozhat. Mosolygott.

- Én csak Pingyát szeretem. Ő kedves és jó.
- Nem bánom, eredj Pingyához feleségül – sóhajtott megadással Mannia –, én majd az ágyasa leszek.
- Ne beszélj bolondokat! – kacagott Mulan. – Te vagy az idősebb. – Pár pillanatig gondolkozott: –

Egyáltalában nem szeretem a fiúkat – állapította meg. – Kár, hogy nem születtem fiúnak. Mannia elképedt.

– De Lanmei, micsoda badarságokat beszélsz? – Mannia igazi nő volt, nem értette, miért akar Mulan fiú lenni, ha már egyszer lánynak született.

– Ezek a dolgok az előző életeinkben határoztattak el. Nem lehet változtatni rajtuk.

– Fiú akarok lenni! – makacskodott Mulan. Képzelete szabadon csapongott. – A fiúknak mindent szabad. Jöhetnek-mehetnek, ahogy kedvük tartja. Szóba állhatnak a vendégekkel. Tanulhatnak, hivatalnokok lehetnek. Lovagolhatnak, és kék bársony hordszékekben cipeltethetik magukat az utcán. Utazhatnak, megnézhetik az össze híres hegyet. Elolvashatnak minden könyvet, ami csak a világon van. Nézd, például a bátyám: Tijen. Anyám mindent megenged neki, és ő nekem meg a húgomnak úgy parancsolgat, mintha a cselédei volnánk. Olyan szemtelenül mondja és olyan megvetéssel: „Ti lányok”, hogy a dühtől arcomba szökik a vér, és úgy érzem, rögtön megpukkadok.

Mannia most hallotta először Tijen nevét. Érdeklődve megkérdezte:

– Milyen fiú Tijen? Jó?

– Nem. Rossz. Anyám túlságosan elkényeztette. Sokáig egyetlen fiú volt. Őcsém csak két éve született. Ez a kényeztetés, sajnos, nem használt Tijennek. Rakoncátlan, és ha dühbe gurul, senkire sem hallgat, csak ordít és fenyegetődzik, hogy mindent összetör. Egyszer Brokátba is belerúgott. Kikapta kezéből a tálat, amit éppen vitt, és hozzávágta, hogy az étel végig-ömlött szegény lány ruháján.

– Apád túri?

– Nem tudja. Bátyám nagyon fél apámtól. De anyám mindig neki ad igazat. Hozzánk, lányokhoz nagyon szigorú. Én csak anyámtól félek, apám minden kívánságomat teljesíti.

– Nem apád tiltotta meg, hogy a lábad elkössék?

– De igen. Anyám akarta, de apám sok modern könyvet olvas, és rögeszméje, hogy én is „új leány” legyek.

– Ezek a dolgok előre határoztattak el – ismételte a régi bölcsességet Mannia. – Például az is, hogy mi találkoztunk. Ha nem vesztett volna el a családot, soha nem találkozhattunk volna. Vannak ismeretlen erők, amelyek mindnyájunk életét irányítják. De nem értem, miként lehetsz te „új leány”. Ki vesz feleségül, ha még a lábadat sem kötik el?

Mulan agyán hirtelen bolondos ötlet villant át.

– Csiehcsieh! – súgta Mannia fülébe. – Most megpróbálhatnám. Elkötöznéd a lábamat?

Az ötlet olyan hirtelen támadt, hogy Mannia nem tiltakozhatott. Gyorsan bezárták az ajtót, nehogy munkájukat megzavarja valaki. Mulan kinyújtotta lábát, izgalmában kuncogott. Mannia lehúzta Mulan cipőjét és harisnyáját, hosszú, erős, fehér pamutpólyát vett elő, minden lábujjat, amennyire csak lehetett, a talp alá hajlított; csak a nagy lábujjat hagyta szabadon. Mulan lába elzsibbadt, érezte, hogy végtagja teljesen használhatatlanná válik.

Másnap elhatározta, hogy mégsem kötözteti el a lábát. Sőt még jobban gyötörte a vágy: bárcsak olyan lába lehetne, mint a fiúknak.

ÖTÖDIK FEJEZET

Yao úr, ahogy jelezte, október közepén pontosan megérkezett. Miután túl hosszú út lett volna visszamenni Hangcsóba, elhatározta, hogy egyenesen Pekingbe viszi Mulant.

Az anyacsászárné és a császár még nem tért vissza meneküléséből. Csing herceg és Li Hungcsang felhatalmazást kapott, hogy az idegen hatalmakkal megkezdje a béketárgyalásokat. A külföldi konzulokkal kötött egyezmény folytán a háború az ország északi vidékére lokalizálódott. Yuan Sikai rendet teremtett a santungi tartományban, és így Yao úr békességben utazhatott lányával.

Peking szerencsésen elkerülte a vérengzést és fosztogatást. Lassanként helyreállt a rend. A város megmenekülését egy teaházbeli énekesnőnek, Sai Csinhuának köszönhette. 1887-ben, az akkor tizennégy éves Sai Csinhua egy nála harminchat évvel idősebb férfi ágyasa lett, és mikor férjét Kína oroszországi, németországi és osztrák-magyar monarchiabeli nagykövetévé kinevezték, elkísérte új állomáshelyére, a német fővárosba. Férje 1893-ban meghalt, és Sai Csinhua nem tudta, mihez kezdjen Európában. Visszatért Kínába, ahol mint énekesnő rövidesen nagy népszerűségegre tett szert. A bokszlerázadás idején éppen Pekingben szerepelt, és a német követ meggyilkolása után, mikor a városba benyomult a szövetséges európai hadsereg, néhány tiszt a mulatóhelyek negyedében felfedezte az énekesnőt, aki folyékonan beszélt németül. Az esetről tudomást szerzett a szövetséges csapatok főparancsnoka, Waldersee tábornok, aki maga elé rendelte Sai Csinhuát, és – hódolói közé szegődött. Az ügyes nő alaposan kihasználta helyzetét. A pekingi kereskedők, az ő biztatására, ellátták élelemmel a külföldi csapatokat, és így sok kínai megmenekült, mert a külföldi katonaság a barátságos magatartású lakossággal szemben került minden vérengzést, erőszakot és fosztogatást. A nép szentként tisztelte Sai Csinhuát, és nemsokára csak Sai Erh-Yeh néven emlegette, holott az ilyen elismerő címzés csak férfiaknak jár ki; teaházi táncosnők neve mellett legalábbis különösen hat a „vitéz” cím.

Tai-anba való érkezése után Yao úr másnap megparancsolta, hogy Mulan fejezze ki legmélységesebb háláját és tiszteletét Cseng úr és Cseng asszony

előtt. Ünnepelesen szólítsa meg őket, mint „második életének szüleit”. Saját kezüleg helyezte el két széket az előcsarnok közepén, hogy Cseng úr és Cseng asszony ott foglaljon helyet, mikor a gyermek fejét többször a földhöz érinti, és saját kezüleg helyezte el a földön azt a vörös párnát is, amelyre Mulan letérdelt. A Cseng házaspár méltó komolysággal vett részt ezen a szertartáson, és ünnepelesen kiöltözött az ünnepeles alkalomra. Yao úr is csaknem földig hajolt, mikor újból kifejezte háláját. „Tungcsia” néven szólította a Cseng házaspárt, ami olyan barátságot jelentett, amely megengedte, hogy a két család férfi és nőtagjai találkozhassanak egymással. Azután nagy vacsorát adott. Miután a Cseng házaspár előző este már rendezett vacsorát abból az alkalomból, hogy „Yao úr lábáról az út porát lemosták”, ezt a vacsorát most már csak három nap múlva követte Csengék újabb vacsorája, amely egyúttal búcsúlakoma is volt.

Mulan mélységes hódolatát és háláját tolmácsolta a nagymama előtt is, és ez alkalommal az öregasszonyt „nagyanyá”-nak nevezte, Cseng urat és Cseng asszonyt „apának és anyának”, akárcsak a házaspár édesgyermekei. Mulan még sohasem érezte annyira, milyen fontos személy, mint ezen a reggelen, mikor áhítatos tisztelettel végezte az ünnepi szertartást.

Mannia és Mulan nehezen vált meg egymástól. Mulan kérte Manniát, vigye el őt szüleihez. Mannia eleinte szabadkozott, hogy otthona szegényes, de mikor Cseng úr Csinanba ment, hogy az őszi hadgyakorlatok alkalmával a kormányzónál tisztelegjen, mégis engedett. Mint „felesküdt húgocskáját” mutatta be, bár testvéri fogadalmukat mások előtt soha nem említették. Mullanak tetszett az egyszerű, tiszteletre méltó tudóshoz illő otthon, ott maradt a szerény ebédre is, míg Mannia anyja ezerszer bocsánatot kért az ételek egyszerűsége miatt.

Induláskor a fiúk kikísérték Mulant, és megvárták, míg hordszékébe ül. Mannia nem ment ki a kapuhoz. Torkát fojtogatták a könnyek. A fiúk vígan kiáltoztak Mulan után, hogy tavasszal újra találkoznak, mikor majd a Cseng család is újra Pekingbe költözik.

Mannia szomorkodott. Tudta, hogy ő nem megy a Cseng családdal Pekingbe, mert a körülmények nem engedik. Nem volt hivatalosan „gyermekmenyasszony”, csak unokanővér, és lassanként abba a korba jutott, mikor az illemszabályok tiltják, hogy felnőtt fiúkkal gyakrabban találkozzék, már amennyire a találkozás ilyen közeli rokonoknál elkerülhető volt. A Hideg Harmat emlékezetes napja, mikor Pingyával a kertben egyedül maradt,

megváltoztatta Mannia viselkedését. Női öntudata felriadt; minél jobban vágyakozott Pingya után, annál tartózkodóbban viselkedett. Pingya panaszkodott is, ha néha rövid pillanatokra egyedül maradhatott vele. Ilyen alkalom ritkán adódott. Egyszer, mikor a fedett folyosón találkoztak, Pingya megállította, gyöngéden szólt hozzá, és megsimogatta a kezét. Ő gyorsan megfordult, és elszaladt; Pingya megkövülten nézett utána. Ezzel a tartózkodással Mannia elérte, hogy Pingya igen sokra értékelte szemének minden rebbenését, hangjának minden csendülését, a vele töltött idő minden pillanatát. Ezzel önkéntelenül is a régi erkölcsi elvekhez igazodott, amely szerint az asszony magatartása akkor helyes, ha az érdeklődést felkelti, és azután rögtön visszavonul, kegyeit csak ritkán osztogatja, takarékosan és célszerűen. Az asszony legyen szép, tovatűnő és elérhetetlen, ne ígérjen semmit, de észrevétlenül mégis keltsen reményt, mert akkor gyakorolhat igazán csábító hatást, ha elrejtőzik szobájába, és onnan titkon figyeli az érte epekedő férfit. Maradjon a szobájában, csak a spanyolfalon át lessen ki, mégis tudjon mindent, ami a házban történik. Társaságban ne nézzen a férfiakra, süsse le tekintetét, ám a lesütött tekintet rejtett pillantásaival mégis mindent lásson.

Apja mindig kényeztette Mulant, de most még gyöngédebb volt hozzá, mintha a kislány a halálból tért volna vissza. A néhány hónap alatt, amely a család Pekingbe való visszatéréséig eltelt, apa és lánya között a régi vonzalom még jobban elmélyült. Sokszor és hosszasan beszélgettek. Házukat szerencsére elkerülte minden veszély. Fosztogatás és kegyetlenkedés leginkább a déli és a délkeleti városrészben történt, a Yao-ház pedig a város keleti részében feküdt. Csak a datolyafa száradt ki, amely alá a bronzokat ásták. Világukat kifosztották a Nyugati Hegyekben, de ott nem tartottak semmi értékesebb holmit. Sok borzalmas történetet hallottak a személyzettől; Mulan borzongva szemlélte a felperzselt házak romjait és az ágyúgolyók nyomait a C sienmen-torony falán.

Anyja és testvérei márciusban érkeztek vissza Hangcsóból. Mulant ünnepelte mindenki, mintha ő lett volna a nevét adó hősnő. Még anyja is megváltozott vele szemben. Régebben Brokással öltöztette Mulant, most ő maga segített neki. A két lány ettől az időtől fogva anyjánál aludt. Korall még a szokottnál is jobban kedveskedett neki, mert még mindig bántotta a lelkiismeret, hogy a szerencsétlenség napján egyedül hagyta a szekéren. Újból és

újból el kellett mesélnie élményeit. Mulan boldogan mesélt. Beszélt a bokszernőről, Laopáról és az angol versikéről, amit a minden iránt közömbös Tijen egykettőre megtanult. Elmesélte, hogyan esett le a datolyafáról, mit, mennyit és hogyan tanult, és hogyan mászták meg a Tai-hegyet. Legtöbbet természetesen Manniáról beszélt, végül már az egész család Yao úrtól és Yaónétól egészen Kékfényig, Lotáig, sőt a legkisebb szolgálólányig tudta, hogy Santungban él egy Mannia nevű lány. Mocsó ámulva csüngött nővérén, szájátva hallgatta szavait. Szentül hitte, hogy Mulannál csodálatosabb lény nincs a kerek földön. Mulant lassanként mindenki mint öntudatos, felnőtt lányt kezelte, és Tijen helyzete, mint legidősebb fiúé, határozottan megrendült. Mocsóra és a kis Afeire most már Mulan ügyelt, mint idősebb nővér. Mikor tizennegyedik évét elérte, jelleme teljesen kialakult, felnőtt módra viselkedett, és kellő méltósággal tűrte bátyja elviselhetetlen magatartását, mert az igazi női erény éppen a méltatlan sérelmek fölényes elviselésében mutatkozik meg. „Engedni és mégsem engedni”; jegyezze meg jól minden lány, józanul ítélje meg helyzetét, az élettől ne várjon sokat, és érezze, hogy a férfi több szabadsággal rendelkezik, mint ő, és könnyelmű is lehet.

Csengék április elején érkeztek vissza Pekingbe. A két család összeismerkedett, a gyerekek gyakran látogatták meg egymást. Minden ünnep alkalmával ajándékokat küldözgettek, és Mulan apja erőszakoskodott, hogy gyógyszerkereskedésében a Cseng család ingyen vásároljon. Ezt a figyelmet a Cseng házaspár el is fogadta.

Tél elején Yaóné ritka mandragóragyökereket küldött Cseng asszonynak. A kínai gyógyszertárak nemcsak orvossággal kereskedtek, hanem különböző erősítő italokkal, sőt csemegékkel is. Fecskefészek, déltengeri cápauşony, yunnani sonka, kantoni kínaborban pácolt tengeri rák bőségesen volt a Yao-üzlet raktárában, mert ezek az ínycségek ugyanazon az úton érkeztek, mint a különböző orvosságok. A hálás Yao szülők rendszeresen küldözgették az ajándékkosárkákat, és a kosárkák sohasem jöttek vissza üresen a Cseng-házból. A barátságot az ajándékok szilárdítják, s így a barátság megszilárdítása nagyon könnyű ott, ahol mind a két család vagyonos.

Mulan és húga gyakran ebédelt Csengéknél. Rendszerint a Csaoma nevű szolgáló ment el velük. Egyszer ott maradtak délután is, Csaoma elkéredzkedett, hogy meglátogathassa urát, és felajánlotta, hogy öt órára visszamegy értük. De Mulan megnyugtatta, hogy ne siessen, maradjon uránál, ameddig

csak akar, mert ő jól ismeri az utat, nem téved el hazáig. Az egész út mindössze tizenöt percig tart, és széles, boltokkal szegélyezett utcán visz át, ahol nem történhet baj velük.

Hazafelé a két lány megállt, és figyelmesen meghallgatott egy bokszert férfit, aki a Hátamén utca széles járdáján szónokolt rekedt hangon a köréje gyülekező nagyérdemű közönséghez. Meztelen felsőtestén megfeszültek az izmok. A férfi hencegve állította, hogy egy hatalmas homokkővet pusztá kézzel darabokra tör.

Valóban széttörte a követ, azután összeszedte darabjait, és nagy buzgalommal kínálgatta, mert a pusztá kézzel szétmorzsolts kő az egyetlen orvoság, amely bármiféle sebet azonnal begyógyít. Majd zöld posztódarabot vett elő, minden oldalról megmutatta a közönségnek, hogy nincs benne semmi, leterítette a földre, és gyors mozdulattal kihúzott alóla egy tengeri rákokkal színültig telt párolgó levesestálat.

Jó családból származó leányok nem járhattak kíséret nélkül az utcán, de Mulan még csak tizennégy éves múlt, és Mocsó alig töltötte be a tizenkettedik évét. Ilyen korban a gyerek nehezen küzdi le a kísértést, hogy néha, ha alkalma nyílik, egyedül, kedve szerint mászkáljon. A bokszert bűvészműtá ványa elbűvölte őt is, hűgát is. Pár lépéssel arrébb újra megálltak a sarki gyümölcsösökfa előtt, aki cukrozott almát árult. Ebben az évben a két lány még nem evett cukrozott almát. Szájukban összefutott a nyál, és Mulan, akinél volt pénz, vett két cukrozott almával megtűzdelt pálcikát. Később odatolakodtak a panorámás ember bódéja elé, ahol egy csodálatos készülék a bokszertlázadást és az idegen katonaság bevonulását mutatta meg. Megnézték az érdekes képsorozatot, miközben cukrozott almát majszoltak.

A boldogságnak ebben a tökéletes pillanatában Mulan érezte, hogy vállára súlyos kéz nehezedik. Ijedtében elejtette a cukrozott almákkal megtűzdelt pálcikát. Ahogy megfordult, bátyját pillantotta meg. Mielőtt bármit is mondhatott volna, Tijen arcul ütötte.

– Mit csavarogtok itt? – förmedt rá a fiú.

– Hazamegyünk – felelte Mulan dühösen. – Miért ütöttél pofon?

– Örülj, hogy csak egy pofont kaptál, és nem vertelek agyon – mondta szigorúan Tijen. – Minden lányból előbb-utóbb utcai nő lesz, ha bátyja nem vigyáz rá. Amint elszabadultok hazulról, úgy viselkedtek, mint az utolsó ringyók.

– Mi jogon mehetsz te oda, ahova neked tetszik, és miért tiltják meg nekünk?

– Mert ti csak lányok vagytok. Ha nem tetszik, hogy pofon ütöttelek, majd elmondom anyának, hol talákoztam a drágalátos kisasszonykával.

– Csak árulkodj, ha jólesik – háborgott Mulan. – De azt nem tűröm, hogy pofon üss. Ahhoz nincs jogod! Szüleink élnek még! – Hogy Tijen fenyegetését kivédje, fölényesen mondta: – Ha beárulsz anyának, én majd apának mondom el, hogy a fiatalúr miket csinál!

Tijen sarkon fordult, és elment. A két nővér egyedül maradt. Mulan felháborodottan indult hazafelé, és Mocsó mindenben igazat adott neki. Minél jobban fontolgatták a rajtuk esett sérelmet, annál jobban felháborodtak. Mulan elkeseredését még fokozta, hogy fivére leckéztette meg, és éppen tőle kapta a pofont. Tijen csak söpörjön a saját háza előtt, igazán ő az utolsó, akinek joga van megvédeni a család becsületét.

Beárulja-e Tijen? Nem tudta, de nem is félt tőle nagyon. Lehet, hogy hibát követett el, de lelkiismeretét nem terhelte semmi nagyobb bűn. Kissé elcsavarogtak. Elvégre minden gyerek csavarog, ha alkalma nyílik, megnézi a panorámát, és végül: cukrozott almát kapnak néha otthon is.

Némi fontolgatás után elhatározta, hogy Tijenre bízza a kezdeményezést. De Tijen a vacsoránál egy kukkot sem szólt. Lehet, hogy Mulan fenyegetése, hogy apjával beszél, csak a pofonügyre vonatkozott, de jelenthetett többet is. Tijen sok olyan dolgot mívelt, ami kellemetlen lett volna, ha véletlenül apja fülébe jut. Csak apjától félt. Sokáig mérlegelte az eshetőségeket, végül is arra az eredményre jutott, hogy sokkal helyesebben teszi, ha befogja a száját.

Fivérük ellenséges magatartása még jobban egymáshoz kapcsolta a két nővért. Sokszor tépelődtek, miért viselkedhet másképp a férfi, mint a nő. Mulan boldogan hallgatta apját, mikor az „új lányról” beszélt, akinek a lába természetes, a férfiakhoz hasonló módon viselkedik, és modern iskolázásban részesül. Az ilyen bizarr nyugati eszmék ez idő tájt szűrődtek Kínába, és megmételyezték a lelkeket.

Tijen helyzete megrendült. Már nem dédelgette senki. Sőt jogos helye is veszélyben forgott a családban.

Tijent anyja kényeztette el. A szerelem gyermeke volt, és szülei esküvője után az ötödik hónapban született. Anyja alacsony származású hangcsói legyezőbolto lány volt. Mikor Yao úrral megismerkedett, a férfi már harmincéves elmúlt, míg ő éppen-csak betöltötte huszonkettedik évét. Viszonyukról Yao úr apja tudomást szerzett, és fiát kényszerítette, hogy feleségül vegye a lányt, aki tisztességes családból származott. Keringett olyan mendemonda is, hogy a lány családja különböző feltételeket szabott; ilyen feltétel volt például, hogy Yao úr nem tarthat ágyast. De biztosat nem tudott senki. A két család mindent elkövetett, hogy amennyire tudja, leplezze a botrányt. Yao úr házasságáig nagyon viharos életet élt, alaposan kitombolhatta magát, tehát nem lepett meg senkit, amikor megváltozott. Még üzletei iránt sem érdeklődött, kizárólag a taoizmus tanulmányozásának szentelte életét. Könnyen becsapták, és pár év múlva egész kis vagyont hízelgett ki tőle egy szélhámos, aki az aranycsinálás tudományát ígerte neki. Yaónénak, bár semmiféle iskoláztatásban nem részesült, nagy gyakorlati érzéke volt. Fel-tűnés nélkül kezébe vette az üzletek irányítását, és behajtotta a kintlevőségeket. Később bátyjára bízta a Yao-vállalatok vezetését.

Yaóné szerencsés házasságot kötött. Nagy házat vitt a fővárosban, és annyi szolga és szolgáló állt rendelkezésére, amennyit maga is feleslegesnek tartott. Nem szokta meg a fényűzést. Önkéntelenül is gyökeret vert lelkében a vágy, hogy fia mindent megkapjon, amit ő gyerekkorában nélkülözött. Sajnos, hiányzott belőle a magasabb kultúra, amely az előkelő családok idősebb nőtagjaival megérteti, hogyan neveljék a gazdag családból származó fiúkat. Tijent kicsi korától alázatos szolgálók vették körül, parancsait lestek, és Yao asszony szó nélkül tűrte, hogy a fiú a melléje rendelt cselédeket bántalmazza. A szerelem gyermeke rendszerint szép; Tijen is szép volt. Világos bőrű, akárcsak az apja. Ha érdemesnek tartotta, kedvesen és mulatságosan viselkedett. Mindent megengedtek neki. Így rendkívüli és kiváltságos személyiségnek tartotta magát. Nem követte a vele egyívású, jó modorú fiúk példáját, és sokan rossz néven vették, hogy vendégségben sokszor felkelt az asztal mellől, és kiment a szolgálók közé, akik kuncogva túrték a fiatalúr legyeskedését. Anyja beleoltotta azt az érzést, hogy ő a család egyetlen örököse, és az ő élete többet ér, mint tíz más közönséges emberé együtt. Mikor a fiú betöltötte tizenötödik évét, Yaóné döbbenetn állapította meg, hogy elrontotta gyermekét, de akkor már nem tehetett semmit.

Apja egészen másként bánt vele. Megállapította, hogy Tijen pontosan olyan, amilyen fiatal korában ő maga volt. Őt is elkényeztették, és ezért a kényeztetésért később drága árat fizetett. De minél szigorúbban kezeli az apa a fiát, annál kevesebbszer látja, mert a fiú gondosan elkerüli. Yao úr szigorúságával elérte, hogy jelenlétében Tijen teljesen megbénult.

A bokszerlázadás idején, pár hónappal a család elmenekülése előtt, Tijen játék közben kést rántott elő, és megszurta vele egyik játszótársát. A fiú nyakából a szúrás nyomán kiserkedt a vér. Akkor Yao úr az udvar közepén egy fához kötöztette, és félholtra verte.

Ez az eset még jobban elidegenítette tőle a fiút. Tíz napig nyomta az ágyat, és Yao asszony Tijen jelenlétében zokogva vádolta férjét.

– Tudom, hogy megérdemelte a büntetést. De ha valami baja lesz, miért éljek én tovább, és öregkoromban kire támaszkodjam?

A házaspár között az egyetértést csak a Tijen-ügyek zavarták meg. A fiút már nem a „szerelem gyümölcsének” tekintették, hanem a „bűn sarjának”, akit úgymint hiába fékeznek, és aki ellen akkor sem tehetnek semmit, ha pusztulásba viszi a családot. Tijennel szemben minden kísérlet balul ütött ki: akár megengedtek, akár megtiltottak neki mindent, akár lelkére beszéltek, akár durva testi büntetésekkel fenyegették. Az általános vélemény szerint minden büntetés csak ronthatta a fiút, mert a félelem a test fejlődését károsan befolyásolja, és mindenféle bajokat idézhet elő. A testi fenyegetés megbolygatja a nedvek rendszeres keringését, és megtöri az epehólyagot, ahonnan pedig a férfiember bátorságot merít. Az anya néma rémülettel szemlélte fiát, akit yuancsiának, azaz „előre elrendelt átoknak” nevezett, ahogyan a haragosok vagy a megcsalt szerelmesek nevezik egymást. Érezte: ezt a fiút büntetésből küldte a sors, hogy így egyenlítse ki valami régi adósságát, amely előbbeni életeiből fennmaradt. Vagy még egyszerűbben: úgy nézett a fiára, mint akit a végzet küldött, hogy idővel eltékozzon a családi vagyont.

Tijen anyja hitt a végzetben, mert nem tehetett mást, Tijen apja szintén hitt a végzetben, mert bölcs volt.

Mulan is kétféle bánásmódban részesült. Ahogy Tijen egyre jobban veszítette a talajt lába alól, Mulan egyre nagyobb tért nyert. Meg is érdemelte, hogy komolyan vegyék.

Yao asszony, hogy jóvátegye a fiával szemben tanúsított engedékenységet, a legszigorúbb kordába szorította lányait. Azt a hagyományos nevelést kapták, amelyet minden jól nevelt kínai lány kapott. Az ő dolgukban Yaóné

mindig logikusan intézkedett. A két lány gazdag család sarja, és fényűző környezetben nő fel, de nem marad örökké a családban, és a vagyonnak csak kis részét öröklí. Különbözö rangú és rendü családok fiaihoz mennek feleségül, és különbözö lesz vagyoni helyzetük is. Nem nélkülözhetik tehát az alapvetö női tulajdonságokat, amilyenek: a takarékoság, a leleményesség, a józanság, a jó modor, az alkalmazkodóképesség, az engedelmesség, a háziasság, a betegápolás, a varrás és a főzés.

A fiúkat és a lányokat minden családban különbözö módon bírálták el. De ez a kétféle elbírálás sehol sem különbözött annyira, mint Yaóéknál.

Nyolcéves korában Mulan és Mocsó már megtanulta, hogy összetett lábbal, egyenesen üljön, míg Tijen soha nem ült egyenesen, hanem hátradólt, és két lábát felrakta az asztalra. Bár a szolgálóknak alig akadt dolguk, Mulan és Mocsó maga mosta fehérnemüjét. Természetesen titokban, és a hátsó udvarban szárították meg, nehogy valamelyik férfi rokon meglássa. Segítettek a konyhában, tésztát gyúrtak, és fánkot sütöttek, maguk szabták ki cipőiket és ruháikat, és maguk is varrták meg. Csak a rizstörés és a rizsörlés alól mentesítette őket az anyjuk, mert a kézimalom eldurvította volna tenyerük bőrét. Korán megtanulták a jó társaságbeli hölgy összes kötelességét: az ajándékküldést, a borra való adást, a különbözö ünnepek nevéét és az azokon kötelező ételeket, a házasság, a temetés és születésnap minden szertartását. Jól kiismerték magukat a rokoni fokokat pontosan jelző megszólítások bonyolult rendszerében: milyen cím illeti az anyai nagybácsit és feleségét, s milyen az apai és anyai nagynénit és férjét, az apai és anyai nagybácsi nővérét vagy sógorát és azoknak a gyermekeit, kit illet az unokatestvér cím, és kit az unokaöcs vagy az unokanővér, és milyen cím illeti ezeknek a férjét, és ismerték az árnyalatok száz és száz finom fajtáját, amelyet igazi úri nő soha nem téveszthetett el. A két lány gyorsan és könnyen tanult. Tizenégy éves korában Mulan egyetlen pillantással megállapította, hogy a szembejövö temetési menetben a halottnak hány fia, lánya, menyé, veje és unokája van, mert ismerte az összes gyászjelet. Pontosán tudta, hogy az esküvö után a menyasszony hány nap múlva látogathatja meg szüleit, és hogy a menyasszony öccse mikor viszonzozza a látogatást, és hogy az öcs látogatásakor a férj házában milyen ételeket szolgálnak fel. Tudta, hogy a menyasszony öccse csak megízleli a négyféle csemegét, de nem eszik belőlük. Yaóné gyakorlatiasan nevelte a két lányt, és ez a tudomány hasznos volt és értékes.

Yaóné fokozatosan igénybe vette Mulant a háztartás összes ügyénél. Vele íratta fel a különböző feljegyzéseket, mint például, hogy nyáron hova rakatta el a téli holmit, és télen hová tétette el a nyári ruhát, mert az ilyesmit mindig elfelejtette, és feledékenységéből sokszor hetekig tartó keresgélés származott. Mulan lassanként szinte nélkülözhetetlen segítőtársa lett, mindenre pontosan emlékezett. Tudta, milyen ajándékot küldtek egy bizonyos családnak a legutolsó Sárkány hajó ünnepén, és milyen ajándékot kaptak tőlük viszonzásul.

Mulan megtanulta a kínai orvosságok főzését is. Sőt tapasztalati úton némi orvostudományra is szert tett. Tudta, hogy a rák és az angolna nem illik össze, mert a rák az emberi test számára „hideg”, viszont az angolna „meleg”. Alakjukról, szagukról és színükről felismerte a különböző füveket, ismerte az összes háziszert, és tudta, hogyan teheti a szakácművészet íze-sekké az ételeket.

Minden erénye ellenére is megrögződött benne néhány nőhöz nem illő szokás. Először is: gyakran fütyörészett, másodszor: a pekingopera-áriákat énekelte, harmadszor: szerette és gyűjtötte a ritkaságokat és műkincseket. Az elsőt Sunyától tanulta Santungban, és Pekingben csak tökéletesítette. A másik kettő apjától ragadt rá.

Yaóné gyakran korholta férjét, hogy viselkedésével destruálja gyermekeit. Minden haja szála égnek állt, mikor Mulant először fütyülni hallotta. Ilyen illetlen dolgot ő nem tűrt volna. De az apa csak vállát vonogatta: „Mi rossz van benne, ha fütyül?” Mulant felbátorította az apai engedély, tökéletesítette fütyülési képességét, s megtanította rá hűgát is. Anyja dühöngött, de semmit se szólt. A fütyülés tudományát még Brokát is megtanulta, de mint szolgáló annyira mégsem vetemedett, hogy az úrnő jelenlétében fütyüljön.

Az apa destruáló befolyása minden téren mutatkozott. Mulant operaáriákra taníttatta, holott más apa inkább eltiltotta volna az ilyesmit. A zenét, táncot és a színészetet csupa olyan egyén üzte, aki, ha nem is származott alacsony körből, erkölcséhez legalábbis szó fért. Konfucse követői megvetették ezt a világot, bár titokban gyakran felkeresték. Yao úr mint taoista, szabadabban gondolkozott, és nem tévedt el a Konfucse-követők veszedelmes tévútjain. Nem kockázott, és nem részegeskedett, de a színház iránti ragaszkodása változatlanul megmaradt. A családfő színházrajongása magával ragadta az egész családot. Yaóné is gyakran ment színházba, és elvitte Korallt

és a gyermekeket. Páholyt bérelt, és a család egész délutánokat töltött a színházban. Néhány szolgáló kísérte őket mindig, előadás közben teát szolgáltak fel, vigyáztak a kabátokra, és megtöltötték Yaóné pipáját. Ilyenkor a család minden tagja dinnyemagot rágcsált, teát ivott, beszélgetett, és az érdekesebb jeleneteknél néha figyelte az előadást is.

Mulan a színházban rendszerint dalműveket hallott. A különös áriák gyors népszerűsége tettek szert, mert sok műkedvelő énekes megtanulta őket. Ezek gyakran megnézték az előadást, és a színészekkel együtt énekeltek. Előkelő családok tagjai természetesen tartózkodtak az ilyenféle viselkedéstől. Mulant azonban apja nemcsak hogy nem tiltotta el, de megtanította ezekre a dalokra, mintha céltudatosan helyezkedett volna szembe a társadalmi szabályokkal és felesége érzékenységével. Mindent megértett, mindent megbocsátott, s az elsők között fogadta el azokat a gondolatokat, amelyek később az új kínai társadalom felépült. Míg tizenhatodik életévét be nem töltötte, Mulan sokszor kísérte el apját Lungfusze templomába is, ahol a zsibárosok holmija között gyakran akadt értékes régiség.

Így növekedett Mulan bölcsességben és tudományban. A bölcsességet anyjától kapta, a tudományt apjától. Mocsó nénjének nyomdokain járt, de inkább a bölcsességben haladt, mint a tudományban.

HATODIK FEJEZET

Mannia leányvevei a kökény virágzásához hasonlítottak. A kökény januárban virágzik, lombtalan, deres faágakon, mikor a tél még nem múlt el, de a tavasz már közeledik. Magános virág: társa nincs. Csak saját illatát élvezheti, csak saját sorsáról álmodozhat. Mikor a barack, a körte és a többi gyümölcsfa ezerszínűen kivirágzik, a kökény szirma már rég lehullt.

Mulan két hónapos látogatása Mannia életében olyan volt, mint egy gyönyörű álom. Tizenegyedik évét betöltötte már, mikor Mulannal megismerkedett, és gerjedező asszonyi jóságát, bizonytalan nővéri ösztönét mind Mulanra pazarolhatta. Manniának nem volt nővére. Soha nem aludt közös ágyban egy másik lánnyal, és nem beszélgetett éjszakákon át, ahogyan a serdülő lányok szokták. Szemérmes természetével mindig idegenül érezte magát a fiúk között. Tízéves volt, mikor öccse született, de a fiú ötéves korában meghalt, körülbelül egy esztendővel Mulan hazatérése után. Mannia a Cseng fiúk másodunokatestvére volt. Nagypja, Cseng nagymama öccse, elköltötte minden vagyonát, koldusszegényen halt meg. Két fiú maradt utána: Mannia apja és nagybátyja, akiket nagynénjük támogatott. Nagybátyjának nem volt gyereke, amíg örökbe nem fogadott egyet. Minden család olyan, mint a fa, néha sok ágat hajt, másszor a legodaadóbb gondozás mellett is elpusztul. A Sun család fája is elkorhadt már, Mannia volt utolsó vér szerinti sarja.

A sors kifürkészhetetlen akaratából öccsének halála után egy évvel, tavasz elején, Mannia elveszítette apját is. A gyászeset gondolkodóba ejtette nagyanyót. Mit tegyen, hogy a Sun család neve mindenképpen fennmaradjon?

Mannia volt az egyetlen, aki, mint vér szerinti leszármazott, felkereshette az ősök templomát, hogy a család elhunyt tagjaiért tömjént és gyertyát áldozzon. Nagyanyót gondok gyötörték, a szokottnál is gyengédebben vette pártfogásába Manniát.

Manniát és édesanyját átköltöztették a Cseng-palotába, hogy nagyanyó ne maradjon egyedül. Mannia apja nagy tudós volt, de mint minden tudós: szegény. Maradt utána ugyan néhány major, Mannia anyjával saját házukban lakott, és ha kézimunkázást vállal, gondtalanul megélhettek volna. De a tá-

gas Cseng-otthon üresen állt, és nagyanyónak semmi megfelelő társasága nem akadt, mert védenca, Li Yima is mindinkább ideges vénlánnyá száradt össze.

Nagyanyó kereken visszautasította azt a javaslatot, hogy fia családjához költözzék. Fiatal korában járt utoljára Pekingben, és akkor megcsodálta az udvar ragyogását. Fia magas rangra emelkedett, érvényesülése kielégítette nagyanyót. Mind mélyebben merült el Buddha tanításaiban, hitt a jó cselekedetek üdvözítő erejében, hitte, hogy azok legközelebbi életében bőségesen kamatoznak majd, megszentelik „árnyékát”, és áldást ontanak utódaira. Négy oszlopot adományozott Yenlo templomának, amely a Tai-san lábánál emelkedett, a városon kívül. Mélységesen tisztelte az ott lakó szerzeteseket, és mikor azok előhozakodtak tervükkel, hogy a „templomot újjáépítik”, ami különben a kéregetésnek bevett és szokásos formája volt, nagyanyó boldogan négy oszlopot ajánlott fel. Az oszlopokon faragott sárkányok kúsztak felfelé, mint Konfucse szülőfalujának templomában, mely alig néhány mérföldnyire volt tőlük. Yenlo templomának neve megbűvölte nagyanyót. Minden áldozatot készségesen vállalt, hogy megnyerhesse az alvilág fejedelmének jóindulatát. A templom alatt valahol mélyen a földben rejtőzött az Aranyhíd, az Ezüsthíd és a Szomorúság Hídja; ezen a három hídon ment át minden halott, mikor leszállt az alvilágba. Nagyanyó gyakran ment el ebbe a templomba, és hallgatta a szerzetesek prédikációit, mikor a három hídról beszéltek. Már nem sok ideje volt a földön, és gondolta: nem árt, ha az ember ismeri az alvilágba vezető legkényelmesebb utat.

Nagyanyó tehát elhatározta, hogy Li Yimával otthon marad, nem költözik Pekingbe fia családjával. Hiába kérlelték; nem ment velük. Csengné kérlelte legbuzgóbban, bár titokban örült, hogy buzgalma eredménytelen marad. Egyetlen asszony se szereti, ha anyósa együtt lakik vele, mert akkor már nem ő parancsol a házban.

Még jobban örült, hogy Li Yimától megszabadult. Li Yimát tartotta az egész család, az egész cselédség, kivétel nélkül, a legnagyobb csapásnak, de természetesen ezt a véleményt mindenki elhallgatta nagyanyó előtt. Li Yima helyzete bizonytalan volt, és bizonytalan helyzetében Li Yima arcátlanul viselkedett. Élvezte a kínai csalárendszer minden előnyét, de az ellenszolgálatokból kivonta magát, ötvenéves lehetett, de legalább hetvennek látszott. A Taiping-felkelés idején szüleivel menekült Santungba. Apja nagyanyó apja mellett teljesített testőrszolgálatot, és életét kockáztatta urá-

ért. Mikor meghalt, gyermekét nagyanyó hálából magához vette. Később nagyanyó Cseng nagyapához ment feleségül, és magával vitte az akkor már özvegy sorban élő Li Yimát, hogy dajkálja fiát, a jelenlegi Cseng urat. Így Li Yima Csengéknél ragadt, mint egy régi bútor, amit már senki sem használ. Rokonnál kevesebb volt, szolgálnál több, és örökké elégedetlenkedett.

Csengné hamarosan megállapította, hogy Li Yima hinti a konkolyt közte s férje között, és többször avatkozik dolgaiba, mint nagyanyó. Mikor Cseng úr magas állásba emelkedett, Li Yima kereken kijelentette, hogy neki egész életére hála és köszönet jár, mert pólyás gyerek korától kezdve ő „faragta” emberré Cseng urat. Így Cseng úr, ha nem is lelkesen, eltúrta a házban Li Yimát, nehogy hálátlanság hírébe keveredjék. Elég vagyont szedett össze, hogy még egy éhes száját betömjön.

Idők folyamán Li Yima mind több munka alól vonta ki magát, és a cselédségtől mind több figyelmet követelt. Állandóan panaszkodott, hogy megsértették, nem adták meg neki az őt megillető tiszteletet. Csengné ilyenkor kényszeredetten igazat adott neki, mert különben Li Yima dührohamot kapott, és kijelentette, hogy azonnal eltávozik, mert mindenkinek terhére van. Titokban mindenki fohászott magában, hogy bár megtenné, de nagyanyó védelmébe vette Li Yimát, részint mert már megszokta, hogy állandóan védelmezzék, részint mert minden alárendeltjével jól bánt. Li Yima hivatalosan a társalkodónő tisztét töltötte be nagyanyó mellett, de állandóan csak a Taiping-felkelésről és apja hőstetteiről beszélt. Rövidesen a család minden tagjának már a könyökén jött ki az egész felkelés valamennyi kiváló tábornokával együtt.

Nagyanyó elhatározta, hogy kiaknázza a gyász esetet, és Sun úr halála alkalmából lányát ünnepélyesen eljegyzi legidősebb unokájával. Pingyát visszavezényelte Santungba. Rendkívül ünnepélyesre tervezte az eljegyzést, amelyet Mannia apjának temetésével kapcsolt össze. Ebben a szertartásban Pingyára is komoly feladat várt.

Pingya tanulmányai ezen a tavaszon különben is felborultak. Kína egész tanítási rendszere megváltozott. A bokszerek vereségével megbukott az ókonzervatív párt, modernebb gondolkozású politikusok kezébe került a hatalom. Az új kormány engedélyezte a mandzsuk és kínaiak közötti házasságot, és eltiltotta a lábkötözést. Eltörölte a régi hivatali vizsgákat, és a hagio-

mányos iskolákból modern elemi, közép- és főiskolákat szervezett. Akik ezekben az új iskolákban vizsgáztak, ugyanúgy megkapták a Kungshen, Csujen és Csinshih címeket, mintha csak a régi nagy hagyományú iskolákban vizsgáztak volna. A tanterv teljesen megváltozott, a közigazgatási vizsgákon a jelölt nem hagyományos nyolcrészes ritmikus prózában írt esszét, hanem az időszerű államtudományi kérdésekről értekezett. Az iskolák még nem alakultak át teljesen, mindenütt a legnagyobb zűrzavar uralkodott. Senki sem tudta, mit és hogyan tanítson. Cseng úr se tudta, milyen iskolát végeztessen fiaival, és milyen képesítéssel nyerhetik el majd azok a hivatalnok-rangot. Így semmi kár sem származott belőle, ha Pingya megszakítja tanulmányait. Megengedte tehát, hogy visszatérjen Santungba. Anyja is elkísérte.

Nagyanyó véleménye szerint helyesebb, ha Mannia és az özvegy a kényelmes Cseng-palotában tölti el a temetést megelőző negyvenkilenc napos gyászt. Így tehát a gyászidő megkezdésekor a két nő a Cseng-palotába költözött. Nagyanyó a palota keleti részén külön udvart jelölt ki a koporsó és a Sun család számára. Az előcsarnokban, ahol a koporsót elhelyezték, két hatalmas olajlámpa égett, és óriási „Sun” feliratok jelezték, hogy a temetést a Sun család rendezi, és ez a helyiség, ha ideiglenesen is, a Sun család hajléka. Nagyanyó több szolgát és szolgálót bocsátott a két nő rendelkezésére, ami nagyon megkönnyítette a temetés előkészületeit. A temetést hivatalosan mint „kívülálló rokon temetését” jelölték meg, mert a halott a Cseng családdal csak sógorsági viszonyban állt; Cseng úr hivatali méltósága így is berafogta a temetést. Az összes helybeli hivatalnok megjelent a gyászházban, hogy kifejezzék részvétüket. Nagyanyó minden udvarban oltárt állíttatott, s a szerzetes papokat kérte fel a szükséges számú imádság elmondására, hogy az elhalálozott Sun lelkét kellő tisztelettel fogadja az alvilág.

Mannia a „hétszer hét nap” elteltéig tiszta fehér ruhát viselt. Éjszakánként anyjával együtt az előcsarnok függönye mögött hált, hogy szükség esetén elriassa a koporsótól a gonosz démonokat. Eleinte a nehéz függönyök, a koporsó és a gyertyák imbolygó lángja erős próbára tette idegeit. Félelmében anyjához bújt. Nappal a szerzetesek ételéről gondoskodott, borralalókat adott a szolgáltnak, akik a temetési ajándékokat hozták, száz és száz különböző dolgot intézett el, és este teljesen kifáradva merült mély álomba. Őszintén szerette apját, és mélyen gyászolta. A negyvenkilenc nap kegyeletes légköre állandóan eszébe juttatta, hogy apja sohasem tér vissza többé.

Nagyanyó, menyének hozzájárulásával, a szokástól mindenben eltérő módon intézkedett. Pingya hivatalosan, legjobb akarattal is, legfeljebb vőlegénynek számíthatott, és Mannia tulajdonképpen még „nem lépte át a Cseng család küszöbét”. De nagyanyó kegyeletét sértette, hogy unokaöccsének temetésén ne szerepeljen „vő”. A kaitiao napján, mikor a vendégek megjelentek, hogy tisztelegjenek a halott előtt, a vendégeket csak férfi fogadhatta, mert, a koporsó mellett állva, csak férfi viszonzhatta a vendégek háromszori mély meghajlását. Pingya remekül viselkedett. Mikor látta, hogy a két gyászoló nőt teljesen kimerítette a sok különböző kötelesség, ajánlotta, hogy felváltja őket a virrasztásban, azaz „őrzi a lelket”, ahogy átvitt értelemben a koporsót nevezték.

Mannia mélységes hálát érzett Csengék iránt. Csak nekik köszönhette, hogy a temetés fényesen sikerült.

Ennyi pompa bizonyára meghatotta a megboldogult lelkét, és Mannia hiúságának is hízelgett, hogy apját ilyen fényes külsőségek között temetik. Hálásan nézte Pingyát, aki a temetésen a vő szabályos gyászát viselte, és vele virrasztott a koporsó mellett. Hálás volt a békés és megnyugtató érzésért, hogy apja halálakor férfi áll mellettük, aki nélkül az özvegy és az árva gyámoltalanul talán nem is tudná, mit tegyen. Hálás volt, hogy nagyanyó kívánságára Pingya az özvegyet „anyámnak” szólította „anyai nagynéni” helyett, ahogyan a megszólítási szabályok előírták volna. Hálás volt Pingyának, hogy rendesen viselkedett, fiatal volt, csinos és kedves. Mikor a tizenhat éves lány fehér pamut gyászruhájában az ugyancsak fehér pamut gyászruhába öltözött tizennyolc éves fiúval a gyertyák lobogó lángjának félhomályában reggel vagy este találkozott, szemét elborította a könny, és talán maga sem tudta, hogy ez a könny mit jelent: bánatot, hálát, gyászt vagy boldogságot?

Szíve mélyéig dobbant a szó, mikor Pingya Mei-meinek, vagyis húgomnak nevezte, és ő Ping-kónak szólította a fiút, ami annyit jelent, hogy bátyám. Mannia jól ismerte helyzetét: hivatalosan csak „kívülálló unokatestvér”, családi neve Sun, nem szerepelhetne a Cseng család lányai között, és jog szerint nem nevezhetnék „legidősebb”, „második” vagy „harmadik nővérnek” sem, amit némi jóakarattal egy „belső unokanővérrel” megtehettek volna. Az őt hivatalosan megillető cím „Manmei” (Mannia húgom) rosszul hangzott, és így Mannia anyja ajánlotta a Mei-meik megszólítást.

Ilyen körülmények között a két unokatestvér túlságosan közel került egymáshoz, és megvolt az a veszély, hogy a kívánatosnál bizalmasabb barátság szövődik közöttük. Csengné szigorúan figyelmeztette fiát: ügyeljen a tisztességre, és tartsa be a szokásokat.

– Ping-erh – mondta komolyan neki –, most Mei-meiedet naponta láthatod. Szeretem őt, mert jól nevelt, és mindig rendesen viselkedik. Ne lépd át te se az illemszabályok határát, mert csak így bizonyíthatod be, hogy jövődöbéli feleségedet megbecsülöd. Férj és feleség között az egyetlen helyes kapcsolat a megbecsülés.

Csengné művelt családból származott, és az ilyen intelmeket a kisujjából rázta ki.

A figyelmeztetést mindkét fél megfogadta. A két unokatestvér gondosan került minden bizalmasabb érintkezést. Ez a zárkózottság mindegyiket még kívánatosabbá tette a másik számára.

Pingya egyszer megkísérelte a közeledést, de ezt Mannia gyorsan és ügyesen elhárította. Este egyedül álltak az oltár mellett, mert az özvegy a másnapi ebédről tanácskozott a konyhában. Mulanról beszélgettek, és arról a rövid időről, amelyet az iskolapadban töltöttek együtt. Pingya elmesélte, hogy Mulan megnőtt, és közben töprengett, hogy a gyászoló nő miért szebb, mint a jókedvű, és vajon fehér gyászruhájában Mannia miért ilyen kísértetiesen szép. Úgy érezte, az Irgalom Istennője jelent meg szeme előtt: olyan közeli volt, és mégis olyan elérhetetlen. De az Irgalom Istennője santungi kiejtéssel beszélt, és orrhangon a sok sírástól; így Pingya megérezte benne a valóságos nőt.

– Meimei – mondta Pingya gyöngéden –, te is megnőttél, amióta nem látalak.

Mannia kerülte a fiú tekintetét.

– Miért vagy ilyen rideg hozzám? – kérdezte Pingya szomorúan.

Mannia most reá emelte szemét. A „női tudományok” szabályai szerint helytelenül járt el, az ilyen tekintet a fiú joggal bátorításnak vehette. Mannia szívét sok minden nyomta, de nem tudta, hogyan mondja el.

– Ping-ko – szólt halkán, kis szünet után –, ne légy igazságtalan. Tudhatod, mit érzek irántad. Amit boldogult apámért tettél, se anyám, se én soha nem hálálhatjuk meg neked.

– De elidegenedtél tőlem – ismételte makacsul Pingya. – Most is csak a háláról beszélsz. Nem érzed, hogy amit teszek, csakis érted teszem, és szívemben a te családot és az enyém között nincs semmi különbség? Érted nemcsak a száznapos gyászt viselném szívesen, de akár a hároméves nagy gyászt is. Miért szólsz mégis hűvösen és idegenül hozzám, mikor végtelemül boldoggá tehetnénk egymást?

Mannia egész testében remegett. Érezte, ellenállása pillanatról pillanatra jobban felőrödik; de mosolyogva válaszolt:

– Az egész élet előttünk áll, hogy egymást boldoggá tegyük.

Ez a hang, ez a mosoly megnyugtatta Pingyát. Ebben a pillanatban érezte: egy istennőtől kért kegyet, és az istennő megadta neki, amit kért.

Mannia, hogy a beszélgetést más irányba terelje, ismét megemlítette Mulant. Elárulta, hogy Mulan és ő „esküdt nővérek”, és megmutatta a gyönyörű jade ékszert, amelyet Mulan küldött neki, hogy viszonzozza azt a jade-körtécskét, amelyet a fogadalomtételkor ő adott Mulannak.

– Hunyd be a szemed – mondta, ahogy szobájába ment –, és ne nyisd ki, amíg vissza nem jövök.

Mikor visszatért, Pingya elé lépett, olyan közel, hogy szinte érezte leheletét, és megengedte, hogy szemét kinyissa. Pingya megbámulta az ékszert, amely különlegesen szép kő volt, és különleges művészettel faragták.

– Ugye gyönyörű? – kérdezte Mannia.

– Igen – mondta Pingya –, csakugyan nagyon szép. De látnád csak Mulan egész jade-gyűjteményét: tigrisek, elefántok, nyulak, kacsák, csónakok, pagodák, gyertyatartók, kelyhek, és valamennyi ritka példány és a legfinomabb munka. Szébb gyűjteményt még nem is láttam.

Ahogy átvette az ékszert, kihasználta az alkalmat, és megfogta Mannia kezét. Mannia olyan gyorsan rántotta vissza, hogy az ékszer majdnem a földre esett.

– Nem szabad! – feddte meg a fiút.

– A tücsökcsata idején még engedted, hogy a kezedet fogjam. Sőt, amikor láttad, hogy a tücskömet megölték, meg is szorítottad a kezemet.

– Az akkor volt.

– Mi a különbség?

– Akkor gyerekek voltunk. Most felnőttek vagyunk.

– Úgyis egymáséi leszünk.

Mannia még jobban elhúzódott tőle.

– Ping-ko – mondta halkán –, a szabályok mást parancsolnak. Tetőtől talpig a tied leszek, de csak mikor az idő eljön. Ne türelmetlenkedj. Az egész élet előttünk áll.

Ez úgy hangzott, mint egy prédikáció. Pingya kissé megsértődött, hogy a lány leckézteti, de elismerte, hogy helyesen jár el. Ám a hang sokáig a fülében csengett. Reggel, napközben, este és éjjel, akárhol volt is, Santungban vagy Pekingben, mindig hallotta: „az egész élet előttünk áll”. Mintha az Irgalom Istennője kísérné minden lépését, és suttogná fülébe ezeket a szavakat.

A természet néha megtréfálja az embert, és halk, női suttogásból vagy a puha kéz szorításából olyan érzelem fakad, amely soha többé nem múlik el. Ki állíthatná, hogy egy szerelemmel és szenvedéssel telt élet nem különb az olyan életnél, amelyből a szerelem és a szenvedés hiányzik?

Aki Manniát látta, megértette: lehet az életben olyan pillanat, amely minden árat megér.

Három nap múlva történt valami, ami még közelebb sodorta Manniát Pingyához. A gyászidő harmincötödik napján, az ötödik „Hetedik Napon” késő este a meghívott papok az éjszakára előírt fontos szertartásra készültek. A papok között volt egy húsz év körüli fiatalember, akinek égő tekintete állandóan nyugtalanította Manniát. Együtt mondta el az előírt imádságot a többiekkel, de kezét nem kulcsolta össze mellén, és szemét nem csukta le, hanem izzó tekintetével állandóan Mannia felé pislogott. Ilyesmit gyorsan megérez minden lány. Mannia is észrevette, és elpanaszolta anyjának, hogy a szerzetes „tolvaj szemmel” nézi őt.

Vacsora után Li Yimán a megszokottnál is sokkal vadabb hisztérikus roham vett erőt. Csengné intézte a szertartásokat; ha valami kételye támadt, nagyanyót kérdezte meg. Az öreg hölgy minden idegszálával kiélvezte a nagy temetést, amely a megszokott hétköznapiak között az ünnepek sorozatát jelentette. Li Yima megsértődött, mert nagyanyó elhanyagolta, és mert a gyászszertartásban semmiféle szerep sem jutott neki. Böjtölt tehát, mint máskor is gyakran, és mikor a többiek befejezték a vacsorát, hirtelen a földre zuhant, szemét forgatta, majd maga elé meredt. Miután kellő ideig sikoltozott, és tíz körmével tépte a haját, hirtelen elváltoztatott hangon szólalt

meg, mint akibe ismeretlen szellem szállt. A halott hangját utánozta, és úgy viselkedett, mintha ő lenne a megboldogult Sun.

Öreganyót „Taku” néven szólította, azaz „dédnagy-néninek”, és kétségbeesetten jajveszékelt.

– Taku, segíts rajtam. Most gurulok le az Égő Homok Birodalmába. Megsülök. Megfulladok. Segítség! Segítség! – Azután Csengné felé fordult, és szigorúan ordította: – Unokafivérem miért maradt el a temetéséről?

Mikor ezeket a szavakat hallotta, Sunné torkából feltört a görcsös zokogás.

– Ó! Férjem, miért hagytál el? Mi lesz most velem, özvegyel és a szerencsétlen árvával?

Csengnének eszébe jutott, hogy a szerzetesek az éjszakát a házban töltik, tehát gyorsan elküldött értük, jöjjenek azonnal, kergessék ki imádságukkal Li Yima testéből a szellemet. Vigasztalta Sunnét, míg nagyanyó, aki készségesen megesküdtött volna, hogy boldogult unokaöccsével beszélt, a megszállott Li Yima mellé térdelt, és bátorította, legyen erős, mert a szerzetesek azonnal megérkeznek, és kiimádkozzák belőle a démont. Sunné nem hallgatta meg Csengné tanácsát, és a még mindig vonagló Li Yimától megkérdezte, látta-e kisfiát, aki az előző esztendőben meghalt. Li Yima tajtékozó szájjal felelte:

– Már egész csomó kis ördögfiókat megkérdeztem, hogy tudnak-e valamit a fiadról. De nem tudtak semmit. Az alvilág szörnyű nagy hely, és bizony hetekig eltart, amíg az ember megtalál valakit.

A kisördögök mind pénzt kértek „Sun bácsitól”, és jó borra valóért talán segítenek neki. Égessenek el tehát az oltáron nagyon sok papírpénzt. Nagyanyó megkérdezte, nem száradt-e ki a torka a nagy hőségben. Bizony kiszáradt. Nagyanyó egy pohár bort adatott neki, amit a megszállt nő, illetve a Li Yimában tartózkodó szellem mohón megivott. Rángatódzása elcsendesedett, teljesen elveszítette eszméletét, és kis idő múlva a torkából feltörő hörgecsék is elmaradtak.

Mannia és Sunné rendszerint külön vacsorázott, de azon az estén a nagyanyó rendezett ünnepi vacsorát, amelyen természetesen a két gyászoló nő is megjelent. Az egyik szolgálót hagyták a koporsó mellett, hogy elkergesse az esetleg jelentkező démonokat. Vacsora után Mannia felemelkedett, és visszaindult udvaruk felé, amely a palota délkeleti sarkán feküdt. Az odavezető út néhány sötét folyosón haladt át. Még az út felét sem tette meg, mi-

kor az egyik szolga elszaladt mellette, és futás közben odakiáltotta neki: „Li Yimát megszállta az ördög!” Már tovább is rohant a szerzetesek szállása felé, akik a palota déli oldalán laktak. Mannia megrémült, bár nem tudta pontosan, mi történt. Továbbment tehát, míg ahhoz az ajtóhoz nem ért, ahol az út kétfelé ágazott. Ott találkozott össze a szerzetesekkel. Pillanatig této-vázott, visszamenjen-e velük, de fontosabb feladatnak érezte a koporsó őrzését, mint Li Yima hisztérikus rohamait. Félreállt az útból, hogy a szerzetesek elhaladjanak mellette.

Ahogy kilépett az ajtón, és a fedett folyosón a kettős fordulóhoz ért, ahol már csak a negyven láb hosszú folyosórész választotta el a számukra kijelölt udvartól, a folyosó végénél árnyékot pillantott meg. A fiatal szerzetes leskelődött ki a forduló mögül. Mannia megfordult, s az ellenkező oldalon lévő forduló mögé szaladt. Szíve a torkában dobogott. Mit csinál, mit akar a szerzetes? Mozdulatlanul a falhoz lapult, visszafojtotta lélegzetét, nehogy a szerzetes észrevegye. Pár pillanat múlva kilesett a forduló mögül: a szerzetes még ott állt előbbi helyén. Néhány perc múlva megint kitekintett: akkor már a szerzetes nem volt ott. Talán visszafordult? Mannia nem tudta, mit tegyen. Visszaforduljon-e, vagy továbbmenjen. Végül is a rövidebb utat választotta, saját lakosztálya felé. Még át sem ért a szűk folyosón, mikor meglátta a fiatal szerzetest, amint a folyosó túlsó végéből feléje rohan. Ahogy észrevette Manniát, csodálkozást színlelt, és gyorsan a lány elé lépett. Apró, sóvár szeme részegen, kajánul csillogott.

Mannia felsikoltott, ész nélkül futott vissza. Határozottan érezte, hogy a fiatal szerzetes követi. Nem mert hátranézni. Csak szaladt a sötét folyosón, de minél gyorsabban szaladt, annál jobban félt.

Hirtelen hangot hallott; a hang nevéen szólította.

– Meimei, mi történt veled?

Pingya állt előtte alig pár lépésnyire a folyosón. Mannia, mielőtt megmondta volna, mit tesz, karja közé vetette magát.

– Ping-ko! Félek, rettenetesen félek! – kiáltotta szinte hangtalanul.

– Mi történt?

– A szerzetes üldöz!

Pingya elnézett a lány válla fölött.

– Nincs itt senki – mondta –, különben se félj, Meimei, én melletted vagyok.

Gyengéden magához vonta a lányt.

Mannia félelme elmúlt. Csak most eszmélt rá, hogy mit tett. Nem tudta biztosan, hogyan került Pingya ölelő karjába. Bűntudat mardosta, szégyenkezett. Gyorsan kibontakozott az ölelésből. Csodálkozott önmagán. Hogyan engedhette meg, hogy egy férfi ilyen szorosan magához ölelje? Ez a közelség bensőségesebb volt, mintha csókkal kínálta volna meg.

Csakhogy Pingya nem eresztette el.

– Elkísérlek. Együtt megyünk. Aggódtam miattad, hogy valami baj ér, ha anyád nincs melletted. Mikor észrevettem, hogy a fiatal szerzetes nem jött be a szobába a többiekkel, elfogott a nyugtalanság, kiosontam, hogy megvédjelek.

Továbbindultak Mannia udvara felé. Pingya még mindig fogta a lány kezét. Mannia sokkal jobban félt, semhogy eleresztette volna a bátorító férfi kezét.

Gyorsan kiszámította, hogy ha már egyszer a fiú karja közé vetette magát, akkor egy kézfogás nem sokat jelent, így biztonságban érezte magát. Bizonyára elpirult, de piruló arcát a sötétben nem láthatta senki. Mentek egymás mellett; Mannia elmesélte Pingyának, mit is látott voltaképpen.

– Bolondos kis Meimei, talán a saját árnyékod is megrémít. Nem baj, én majd melletted maradok az egész életen át.

Pingya meleg hangja megsimogatta Manniát; közelebb húzódott hozzá. Érezte, ez a közelség izgalmas és gyönyörű.

Ahogy Mannia udvarához értek, mindent a legnagyobb rendben találtak. A fiatal pap nem volt sehol. Bizonyára észrevette Pingyát, és gyorsan elilant. Csak a koporsó mellett őrködő cselédlány sóhajtott fel boldogan.

– Csakhogy meg tetszettek jönni! Az összes pap elment már. De láttam, hogy az egyik elmaradt a többitől, majd bekukucskált ide az ablakon.

Rövidesen visszatértek a papok. Néhány cseléd lámpát hozva világította be az utat. Csengné és Sunné is megérkezett. Elmesélték, hogy néhány hatásos varázsige visszaszerezte Li Yima öntudatát, de semmire sem emlékezett. Azután mély álomba merült. A papok megvitatták az esetet, s úgy határoztak, hogy ezen az estén külön imádságokat mondanak a koporsó mellett. A külön imádságokért természetesen külön tiszteletdíj járt. Sok gyertyát gyújtottak, az egész ravatal fényárban úszott. Kopogtak a fadobok, felhangzott a papok egyhangú, álmosító éneke; az egész helyiség fülsiketítő lármával telt meg.

Csengné sokáig maradt a gyászoló nők mellett.

– Csodálatos – mondta –, hogy ez az öt hét ennyire is nyugodtan telt el. Ebben a családban még sohasem történt fontos esemény, hogy körülötte valami zavar ne keletkezett volna. A szellemek csak indokolt esetben szállják meg egy élő ember testét. Rendszerint, ha valami jogtalanság történt velük. Nem dicsekvésből mondom, de unokabátyám temetését a legnagyobb gondal készítettük elő; nem szép tőle, ha elégedetlenkedik. Nagyanyó bőkezősége nélkül sokkal szerényebb lett volna a temetés. Minden kellék pontosan a helyén áll, az oltárokon gyertya ég, a papírpénz elhamvadt, és a koporsót állandóan szerető családtag őrzi. Pingya magára vállalta, hogy mint vő gyászol. Nem értem unokabátyámat, hogy mit akarhat még.

Csengné nyíltan nem mondta ki, de a sorok között jelezte, nem hisz Li Yima „megszállottságában”.

Sunné ijedten hálálkodott. Köszöngette a családnak, amit értük tett. De a szegénység hozzászoktatta, hogy óvatosan viselkedjék, így tehát a Li Yimára vonatkozó célzást elengedte a füle mellett.

Pingya elmesélte anyjának a fiatal szerzetes esetét. Mannia, Sunné és a szolgáló buzgón kiszínezte a történetet.

– Majd elintézzük! – mondta Csengné. – Szólok a főszerzetesnek, hogy a fiatal papot valami ürüggyel távolítsa el a házból.

Sunné magasztalta Cseng asszonyt: hiába, mégiscsak meglátszik, ha valakinek a férje magas rangú úr, a legnehezebb kérdéseket is könnyedén oldja meg, eréllyel és méltóságosan. Csengné meglegedetten mosolygott. Ahogy éjfél előtt Pingyával eltávozott, még két szolgát hívott elő, és elrendelte, hogy töltsék az éjszakát az előcsarnokban.

Mannia egész éjszaka egyetlen pillanatra sem hunyta le a szemét. Sunné nem faggatta, mert úgy hitte, hogy a szerzetes magatartása izgatta fel, de Mannia már rég elfelejtette a szerzetest. Szíve hevesen dobogott, olyan érzések viharzottak át egész testén, amelyeknek kifejezésére nem is talált volna szavakat. Asszonyi ösztöne kivirágzott, és ez az asszonyi ösztön megérezte az életet, megérezte, hogy az élet gyönyörű és borzalmas, szomorú és szép, minden ellentét együtt és elválaszthatatlanul ragyog benne.

Ha klasszikus hagyományok szerint felnevelt lány megengedi, hogy idegen férfi zárja karjába őt, ez annyit jelent, hogy az egész életére neki ígérte magát. Konfucse puritán törvényeinek értelmében Mannia érintetlensége megszűnt. A női test fényérzékeny lemez, s ha erre a lemezre férfiarc vetődik, akkor onnan többé nem tűnik el. Parasztlányok és teaházi kiszolgáló-

nők talán nem fogták volna fel ilyen súlyosan az esetet, de Mannia Konfucse tanai szerint nevelkedett, és mint művelt lány tudhatta, mit parancsol az illem. Lehunyta szemét, hangtalanul ismételte: „Ping-ko, a tied vagyok!”

Már elmúlt a tavasz, mikor Pingya anyjával hazautazott. Elment anélkül, hogy közte és Mannia között bármiféle más bizalmaskodás történt volna, olyasmi, ami az ötödik „Hetedik Napon” történt. Mannia visszanyerte öntudatát, szemérmesen viselkedett. A két fiatal teremtés megtorpant a vágyat felkeltő félbizalmasság határán. Pingya az elérhetetlenség szépségébe burkolta Manniát, és olthatatlan vágygal szerette. Nem kutatta, milyen. Nem a tökéletes nőt kívánta benne, nem szépségét, lenyűgöző okosságát. Az embert szerette, a félénk és vézna gyermeket, aki két hétig köhögött. Így még sokkal szebb volt. Mannia minden nőtől féltette Pingyát, és Pingyának jól esett, hogy félti. Mikor a fiú Peking multságairól beszélt, az ünnepélyekről és lakomákról, s véletlenül egy lánynevet említett, Mannia rögtön megkérdezte, kicsoda az illető. Ajka remegett, szeme előbb fájdalmasan a fiúra meredt, majd a messzeségbe kalandozott. Mannia nem tartotta sokra magát, tudta, hogy egyszerű kisvárosi lány, a gazdag Pingya szegény unokanővére, de remélte, hogy a fiú is szereti őt. Jól nevelték, kellő műveltséggel rendelkezett, hogy mint feleség betölthesse tisztét Pingya mellett, de reszketett az izgalomtól, ha azokra a díszes ruhájú lányokra gondolt, akik gazdag családból származtak, és akikkel Pingya találkozott, vagy legalábbis alkalma nyílt rá, hogy találkozzék velük. Pingya visszamegy Pekingbe, és a legjobb társaságban forgolódik, míg ő továbbra is szegény kisvárosi lány marad.

Pingya példásan viselkedett. A negyvenkilenc nap elmúltával részt vett a temetésen is. A koporsó előtt ment, és a vő hivatalos gyászruháját viselte: fehér köntöst és fehér kalapot, csak az övébe tűzött vörös csokor jelezte, hogy mindkét szülője él. De Manniát az egész temetésből csak az a pillanat tette igazán boldoggá, mikor az ősök csarnokában elhelyezték a leszármazási táblát, és a megboldogult Sun úr neve mellé baloldalt ezeket a szavakat írták fel: „Leánya: Mannia és veje: Cseng Kang együttesen imádkozik lelkének nyugalmaért.” Nagyanyó határozottan kívánta, hogy a családi táblán így jegyezzék fel, és ez a mondat jogilag érvényesítette az új rokonságot, mert ettől a pillanattól kezdve Pingya a megboldogult Sun úr veje volt, még ha nagyanyó esetleg meghalt volna is a fiatalok esküvője előtt, és ha a házasság elé bármiféle akadály is gördült volna.

Mannia búsult, mert a szabályok a leghatározottabban megtiltották, hogy a jegyesek levelezzenek egymással. Remélte, hogy alkalomadtán nagyanyó megkéri majd, írjon helyette Csengéknek levelet, de Pingyának személyére szóló levelet semmi esetre sem írhatott. A levelek szárazak lesznek, személytelenek, csak üzleti ügyekre vonatkoznak. Pingyának se tetszett ez az állapot. Mannia megemlítette, hogy talán Pingya írhatna neki Mulan közvetítésével, vagy Pingya megkérhetné szüleit, hívják meg Pekingbe Manniát, ahol együtt tanulhatna Mulannal. A terv csak terv maradt, Mannia otthon maradt, egyedül, Pingyától távol, két egész esztendeig. Eleinte még remélte, hogy tavasszal Pingya visszatér, hogy a harmadik hónap elején, Csingming ünnepén „lesöpörje” a sírt. De Pingyát nem engedték el szülei, mert az út hosszú időt vett volna igénybe, és féltek, hogy tanulmányai megsínylik a sok mulasztást. Csak Kasszia érkezett meg háromesztendős kislány kajával, és Mannia kíváncsian kérdezősködött, mit csinálnak a Cseng fiúk, a szülők, Mulan és a többi ismerős, nem fogadtak-e fel csinos új szolgálókat, és hogy általában mi történt? Csak Pingyáról nem kérdezett semmit.

HETEDIK FEJEZET

Mannia és Pingya santungi együttlétének ezek a részletei magyarázzák meg az eseményeket, amelyek drámai gyorsasággal következtek be Kasszia hazautazása után, mikor tavasz elején Pingya súlyosan megbetegedett, és Manniát sürgősen Pekingbe hívták, hogy házasságot kössön vele.

Pingya ritkán betegeskedett. Nem volt vasgyúró, de erősebbnek látszott, mint a hivatalnokok gyerekei általában. Kissé megsápasztotta a szobalevegő, serdülőkorában keveset tartózkodott a szabadban. Tanulmányait nagy buzgalommal végezte. A fiúk szorgalmát mindig arcszínük és testalkatuk sínyli meg. Februárban Pingya váltólázban megbetegedett, s a váltólázhoz lappangó influenza járult. Mikor Mannia meghallotta a hírt, csüggedten feladta reményét, hogy Pingya a Csingming ünnepen megjelenik, és elvégzi a sír „leseprésének” szertartását.

Mannia a Pingya távozása óta eltelt két esztendő alatt teljesen megváltozott. Az a két gyönyörű hónap, amikor mindennap láthatta Pingyát, a fiú elutazása után szokatlanul hallgataggá tette. Néma, lemondó vágyódásuk összezavarta lelkében a szomorúságot és a szerelmet. Végül már nem is képzelte el másképp a szerelmet, csak gyászruhában. Fehér pamutöltönyöket csináltatott, sokszor váltotta, mosatta, vasaltatta őket, és az idő lassú múlásával mindinkább megszerette a gyász színét. Ugyanez a hangulat kedveltette meg vele a buddhista gyászénekeket. Megmagyarázhatatlan boldogsággal nézte, ha idegen emberek temetési menete haladt el a házuk előtt. Minden temetés különös eszmetársítással felébresztette lelkében a szerelem emlékét. Aki nem ismerte, bizonyára mélyen sajnálta, hogy apjának elvesztése ilyen vigasztalhatatlan fájdalmat okozott neki. De anyja figyelmét nem kerülte el, hogy valahányszor Mulantól levelet kapott, és különösen, ha a levélben szó esett Pingyáról is, de egyáltalában, ha Pekingből levél jött, Mannia rögtön felvidult, pár napig vidám maradt, és csak azután esett vissza előbbi apatikus állapotába. Az anyai szem meglátta, hogy mikor Mulan levélét feltörte, Mannia arca kipirult, és vékony ajka izgatottan remegett. Li Yima morgott, hogy Mannia szerelmes, és természetes, hogy szerelmes, mert megszegették a szabályokat. De nagymama nem ismerte be, hogy hibázott, és túlment a kellő határon, mikor Manniát és Pingyát már házasságkö-

tésük előtt összeboronálta. Li Yimát nem kis mértékben nyugtalanította az a körülmény, hogy nagyanyó megszokta Mannia anyjának társaságát, s így Sunék pekingi utazásáról természetesen hallani sem akart. Mannia dobogó szívvel várta a pillanatot, amikor a hároméves gyász eltelik, ő betölti tizenkilencedik évét, Pekingbe megy, és házasságot köt Pingyával. Már tizennyolc éves elmúlt.

De Pingya nem jött, és a Csingming ünnepen Mannia keservesen sírt apja sírján. Kegyelet volt-e, szerelmi bánat? Mindegy. A nagy zokogásban kiizzadt, és meghült. Betegen feküdt, mikor megérkezett a hír, hogy Pingya meggyógyult. Akkor hamarosan felépült ő is.

Pingya láza csakugyan gyorsan múlt el. Sarlólevelű nyúlfüvből és más hatékony gyógynövényekből főzött orvosságot itattak vele. Mikor már lábadozott, pirulákkal erősítették. Ezek a pirulák gyömbérből, szecsuanilakkból és mogyorófüvből készültek, s a betegség utolsó nyomait is elűzték. A kúra pompásan sikerült, de a beteg ereje és életkedve elveszett. Napközben álmosan bóbiskolt, alig vonszolta tagjait. Hat hétre még az iskolából is kimaradt.

Április vége felé Pingya ismét ágynak dőlt. Kirázta a hideg, fáj a feje, nyaka megmerevedett. Szülei abban a hiszemben, hogy régi influenzája újult ki, nyakra-főre itatták vele az influenzát gyógyító főzetet. Csak a tizedik napon hívtak orvost. Mulanék révén megismerkedtek a császári orvossal; az eljött, megtapogatta Pingya pulzusát, hümmögött, nem mondott semmit. Szegfűszegből, fahéjból, édesgyökérből, mandulából főzött orvosságot rendelt, hogy a beteg jól kiizzadjon.

Mulan már elmúlt tizennégy éves. Több orvosi könyvet olvasott. Apját meglepte a lány gyors felfogása. Bátorította: beszélgessen minél többet barátjával, a császári orvossal. Mikor Mulan meglátogatta a beteget, és hallotta, hogy a császári orvos milyen gyógyszert írt elő, megállapította, hogy a gyógyításnak ez a módja a „shanghan” elején szokásos kezelési mód, és ezt a laikus diagnózist közölte szüleivel.

Az orvosok minden betegség közül a „shang-an”-tól féltek a legjobban. Erről a betegségről írtak a legtöbbet, ekörül folyt a legtöbb vita, és mégis ez maradt a legnagyobb titok. A „shanghan” a tífuszhoz hasonlít; váltakozó forrósággal és hidegleléssel jár. „Csuanghing shanghan” néven is nevezik, mert az orvosok véleménye szerint a láz az egyik rendszerből a másikba vándorol. A külföldi orvosok ilyenkor hastífuszt állapítanak meg. A kínai

orvosok szerint a láz először a három „yang” rendszerre veti magát, onnan húzódik át a három „yin” rendszer közül valamelyikre vagy mind a háromra. A három „yang” rendszerbe tartoznak a test tápláló szervei: a vékonybél, a vastagbél, a gyomorszáj, a hólyagcsatorna és a mirigyek. A modernebb orvosok hat „yang” rendszerről tudnak, és az előbbiekhöz sorolják a hólyagot, az epehólyagot és a gyomrot is. A „yin” rendszerbe azok a szervek tartoznak, amelyek a lélegzést, a vérkeringést és a kiválasztást szabályozzák: a tüdő, a szív, a szív körüli izomzat, a pajzsmirigy, a vese és a máj. A „yin” és a „yang” szervek nem különülnek el, kiegészítik egymást. A tápláló („yang”) rendszerek felépítik és fenntartják a test erejét, a többi csere („yin”) rendszer szabályozza és kiválasztja a test számára szükséges nedvet. A vese, a máj és a pajzsmirigy különösen fontos szerepet játszik a test számára szükséges nedvek megszerzésében és előállításában.

A sikeres kezelés a kór első szakaszában alkalmazott rendszabályoktól függött, amikor a betegség még nem terjedt át a „yin” rendszerekre. Pingya torka kiszáradt, ajka kicserepesedett, anélkül hogy szomjas lett volna. Zavaros szemmel bámult a levegőbe, füle csengett, melle nehezen zihált. Az orvos fejét csóválta, közölte a családdal, hogy az eset komoly. Csengné nem fogadta el a diagnózist. Szerinte Pingya betegsége lelki okokból fakadt, mert a serdülőkorban gyakran támaszt a lélek vívódása betegségeket. Csengné anyai ösztöne nagyanyót okolta fia betegségéért, amiért a jegyespárt túlságosan közel engedte egymáshoz. Mikor két hét múltán sem csökkent a láz, és Pingya pulzusa, amely addig dühösen vert, hirtelen meglassult és elgyengült, Csengné komolyan megijedt. Két ok is készítette, hogy haladéktalanul Pekingbe hívja Manniát. Először is: szentül hitte, hogy Pingya betegségét a szerelem okozta, tehát csak a szerelmi boldogság gyógyíthatja meg: ha újra láthatja a szeretett személyt. Másodszor: hitt a „tsunghsi”-ban, vagyis abban, hogy ha nagy örömet állítanak a bajjal szembe, a baj megszűnik. Bizonyára fia betegsége is elmúlik, ha megtarthatja Manniával az esküvőt. Még latolgatta, szükség van-e azonnal erre a lépésre; mindenesetre jó, ha Mannia a közelben tartózkodik, mert hátha szükségessé válnék a „tsunghsi”. Az orvos tudománya csődöt mondott – a „shanghan”-nal szemben az orvosi tudomány rendszerint csődöt mond –, tehát lelkesen pártolta az anya tervét, hiszen a reménytelen esetekben a modern orvosok is alkalmazzák az összetett lélektani gyógy módot.

Csengné megkérdezte Pingyát, örülne-e, ha Mannia eljönne és meglátogatná. A fiú igennel válaszolt.

Cseng úr sürgönyözött Santungba. A sürgöny soron kívül ment el, mert Cseng úr ebben az időben régi állása mellett a kormány távbeszélő-hivatalának aligazgatói méltóságát is betöltötte. Ebben a minőségében közvetlenül Yuan Sikai alatt állt. Yuan az udvarnál igen nagy hatalomra tett szert. Peking tartományt kormányozta, de megkapta a vasutak és bányák tupanságát, a távbeszélő-hivatalok tupanságát, a katonai kiképzés vezetését és a modern puskákkal felszerelt „új hadsereg” főparancsnokságát is. Cseng urat hivatalnoktársa, Nyú úr mutatta be Yuannak. Az bizalmába fogadta, és ráruházta a távbeszélő-hivatalok aligazgatói tisztét. Miután így a távirat semmi pénzébe nem került, Cseng úr hosszú sürgönnyt küldött Santungba. Elrendelte, hogy Mannia anyjával együtt haladéktalanul induljon Pekingbe, mert Pingya komolyan beteg.

Manniát villámcsapásként érte a sürgöny. Egyetlen pillanatig se habozott. Nagyanyó megvitatta a helyzetet Mannia anyjával. Bizalmasan közölte véleményét, hogy nyilván gyors esküvőre és „tsunghsi”-ra kéretik Manniát, különben a sürgöny nem hangsúlyozná nyomatékosan, hogy anyja is kísérelje el. Manniával a sürgönynek ezt az aggasztó kívánságát nem közölték. Hajón kényelmesebb lett volna az út, de Manniát a türelmetlenség sarkallta, megkérte anyját, utazzanak szekéren, mert így körülbelül egy hét alatt eljuthatnak Pekingbe. Nagyanyót is felizgatta a hír, mert Pingya mint legidősebb unoka, fontos szerepet játszott családi terveiben. Elhatározta, hogy ő is elmegy, de csak pár nap múlva, és Li Yimával hajón utazik. Egy szolgát és egy cselédet rendelt Sunék mellé, hogy kísérik őket az úton, és Pekingben is maradjanak velük. Mannia személyes szolgálatára egy fiatal szolgálot adott, akit a házban Kisörömnek neveztek el, holott valódi neve Négy öröm volt.

A Cseng család Manniáék elindulásáról sürgönyileg értesült. Kiszámították, hogy az út legalább tíz napig tart. Közben Pingya állapota válságosra fordult. Lefogyott, magas lázak gyötörték, érverése gyengült. Sokszor hányt, tagjai kihültek, és panaszkodott, hogy felpuffadt hasában „hideg fájás” nyilallik. Minden tünet a „yang” rendszerek „teljes összeroppanására” mutatott. A betegség már a „yin” rendszerekre is áterjedt. A fiú teste lassanként kiszáradt; tikkadtan lihegett, szemének fénye megtört. Az orvos új gyógymódot próbált. Nem „viragoztatta ki” még jobban a lázat szegfűszeg-

gel, fahéjjal és édesgyökérrel. „Békítő orvosság”-ot írt elő, hogy felmelegítse a „yin” rendszereket, mert a betegség tünetei a „yin” szervek kihűlésére mutattak, és a kiválasztó szervek működése teljesen megbénult. Az új orvosságot őszi gyökerekből, hagymácskákából és disznóepéből főzette. Mikor a csodaszer ellenére a beteg állapota rosszabbodott, még hatékonyabb gyógyszerhez nyúlt. Az rebarbarából, tövises citrusból és magnóliagyökérből készült, és manghsiaóból, jmit finom kristályos salétromból állítottak elő.

Az egész ház a legnagyobb izgalommal várta Mannia érkezését. A beteg fiúval való első találkozását gondosan előkészítették. Mannia megérkezésétől mindenki sokat várt. Ő lesz a beteg orvosa, életének megmentője. Pingya többször megkérdezte, jön-e Mannia, és mikor érkezik. Lázálmaiban állandóan az ő nevét suttogta. Kasszia tisztán hallotta, amikor álmában azt lihegte: „Meimei, miért szaladtál el?” és „az egész élet előttünk áll”. Megdöbbsent, és titokban közölte észleletét a fiú anyjával. Így Csengné még makacsabban remélte, hogy fia azonnal meggyógyul, mihelyt Mannia megérkezik.

Valami azonban aggasztotta Csengnét, Kassziát és közös férjüket, Csengurat. Pingya állapota súlyosbodott. Vajon megvalósíthatják-e eredeti tervüket, hogy a betegséggel szemben ellenméregként alkalmazzák az esküvőt? Beleegyeznek-e tervükbe Mannia? Ha a betegség kevésbé súlyos, könnyebb lett volna a helyzet. De Pingya élet és halál között lebegett, a gyors házasságkötés túl nagy áldozatot kívánt Manniától. „Hogy említsem unokanővéremnek, és hogyan kérjek Manniától ilyen áldozatot, mikor a fiú állapota ennyire súlyos?” – töprengett Csengné. Titokban remélte, hogy ha Mannia megérkezik, Pingya állapota javul majd, de „tsunghsi” nélkül a javulás aligha következik be. Az orvosi tudomány már csődöt mondott. Csengné talán finoman ajánlhatná a megoldást, de sokkal jobban szerette volna, ha Mannia anyja kezdeményezi. Elvégre Sunné bizonyára gondolhatott ilyesmire: a meghívás nyomatékosan hangsúlyozta, hogy lányát feltétlenül kísérje el. Mannia forma szerint jegyben járt Pingyával, tehát máshoz nem is mehetne férjhez. Mégis beleegyeznek-e ebbe a házasságba, és anyja jóváhagyja-e? A „tsunghsi”-t gyakran alkalmazták, mindig csak olyan esetben, ha a másik fél önként hozzájárult. Az adott helyzetben nem mulaszthatták el, hogy a menyasszonyt lelkiismeretesen megkérdezzék. Ha egy lány súlyos vagy esetleg halálosan beteg férfihoz megy feleségül, olyan önkéntes áldozatot

hoz, amelyért nem kárpótolhatja semmi pénz. Megtörténhet, hogy a férj meghal, bár a gyors házasságkötés éppen azt a reményt erősítette, hogy felgyógyul. Konfucse tana az özvegy számára szigorú szabályokat írt elő. A rendes özvegységet enyhébben ítélte meg, az ilyenfajta özvegységet azonban fokozottabban értékelte és védelmezte. Az előbbi a „csieh”, vagyis az érdemszerző özvegység, az utóbbi a „cseng”, vagyis az érdemszerző szüzesség. Semmiféle földi hatalom nem kényszeríthet nőt, hogy „csieh” maradjon, még kevésbé lányt, hogy „cseng”-gé legyen, hacsak ezt nem önként határozza el. Egész életére tesz így szüzességi fogadalmat; és az ilyen fogadalom, melyet nem véd törvényes parancs, csakis önkéntes elhatározásból keletkezhetett.

Mannia talán meghozza ezt az áldozatot szerelméért, ahogyan sok lány meghozta, akinek vőlegénye meghalt, és aki a saját akaratából nem ment férjhez soha.

Mannia és anyja május 22-én délután három óra körül érkezett meg hatalmas porfelhőben. Közvetlenül a föld fölött teljes szélcsend uralkodott, az eget azonban beborította a sárga porfüggöny, amely valahol a felsőbb rétegekben vonult el. A porfelhő mögött a nap halványkék koronggá fakult, s olyan enyhén ragyogta be a várost, mintha már alkonyat lett volna.

Mannia szíve hevesen vert. Megérkezett álmainak városába, ahol szerelme, Pingya lakik. Még nem tudta, hogy vőlegénye súlyos beteg; alig várta a pillanatot, hogy viszontlássá. Kíváncsian bámulta meg az utcákat, és különösen a kínai és mandzsu asszonyok ruháit. Anyja, a szolgál, a cseléd és személyes komornája, Kisöröm izgatottan tekingetett mindenfelé, mert Pekingben a szolgán kívül még egyikük sem járt.

Mannia Mulanra gondolt, akivel bizonyára tudatták érkezését. Vajon Mulan sokat változott-e az eltelt négy esztendő alatt? Izgatta saját zavaros helyzete is. Mint unokanővér nyugodtan lakhat a Cseng-házban. De ő már felnőtt lány, és a Cseng fiúk is mind felnőttek. Még a legkisebb, a kövér Sunya is elmúlt tizenöt éves. Hogyan üdvözlje őket, hogyan beszéljen velük? De legjobban az a kérdés izgatta, hogyan viselkedjék Pingyával szemben. Pingya jegyben járt vele, és a szabályok megtiltották, hogy a jegyesek találkozzanak. De miért hívták Pekingbe, ha nem akarják, hogy találkozzék Pin-

gyával, és hogyan viselkedjék, hogy a fiúk, a felnőttek és a cselédség ne mosolyogjon a háta mögött?

Míg a kellemetlen kérdéseken töprengett, szekerük megállt egy hatalmas ház előtt. A ház fehér falai száz lábnál hosszabban nyúltak el az utcán. A bejáratnál huszonöt láb széles kőterasz emelkedett. A falak kétoldalt kissé rádőltek a vörös lakkból készült, aranyozott vasalásokkal díszített kapura. A kapu fölött fekete lakktáblán lányi magas betűkkel arany felírás ékeskedett: „Szerencsével jöjj, és békével távozz!” A kapu mellett aranyozott fehér táblán zöld betűk hirdették, hogy ebben a házban lakik „Cseng, a kormány távbeszélő-hivatalának aligazgatója”. A terasz két oldalán két kőoroszlán vigyorgott. A ház előtt kiszélesedett az utca, hogy a várakozó kosíknak bőven jusson hely. Ilyen pompás palotát Mannia egész Santungban nem látott.

A Cseng család izgatottan várta Mannia jöttét. Senki se remélte, hogy ilyen gyorsan megérkezik. Mikor a portás jelentette, hogy a várt vendég megjött, nagy lőtás-futás támadt a házban. Csinya és Sunya még nem tért haza az iskolából. Cseng úr, Csengné és Kasszia két lánya, a szolgák és a szolgálók mind kitódultak a belső kapu elé. Csak Kasszia maradt a beteg fiú mellett.

Pingya éppen szundikált, Kasszia nem mozdulhatott el az ágya mellől. Hallotta a kiabálást, a jövésmenést és az örvendező női hangokat. Nemso-kára besurrant Ailien, és a fülébe súgta, hogy Mannia megérkezett, meg-nőtt, ragyogóan szép és kedves.

Kasszia ajkára szorította ujját, hogy elhallgattassa a gyereket, de Pingya már meghallotta Mannia nevét. Szemét felnyitotta, halkán kérdezte: „Itt van?” Kasszia a beteg fölé hajolt, gyengéden megsimogatta homlokát.

– Ping-erh! Mannia megérkezett. Ugye most már te is meggyógyulsz?

Pingyát még magas láz gyötörte, lehunyta szemét, majd ismét felnyitotta, bágyadt mosollyal mondta:

– Csakugyan itt van? Nem csaltok meg? Miért nem jön be hozzám, hogy lássam?

– Légy türelmes! – csendesítette Kasszia. – Ebben a pillanatban érkezett csak. Még gyászol. Különben sem léphet úgy a betegszobába, ahogy a hosszú útról megérkezett.

– Hány napig utaztak? Nagyon sokáig tartott?

– Hat vagy hét napig. Ne fáraszd magad ilyen kérdésekkel. Gyorsabban jöttek, mint hittük. Nagyon beteg voltál, és nem tudtál semmiről.

– Most meggyógyulok? – kérdezte Pingya. Húszéves elmúlt, de most úgy nyűgösködött, mint egy hatéves gyermek.

– Természetesen meggyógyulsz, csak légy türelmes, és pihenj nyugodtan. Orgonavirágzaskor elmegyek veled és Manniával Sihsahaiba, és megnézzük a kerteket. Jó lesz?

Megitatta a beteget azzal a meleg orvossággal, amely mindig ott állt az ágya mellett, azután szolgálot rendelt mellé, és kiment, hogy üdvözölje Manniát.

Csengék palotája hatalmas telken épült. Magas szilfák árnyékolták be négy mély és messze benyúló udvarát. Az udvarok végén nagy térség húzódott kelet felé. Zegzugos, fedett sétányok és folyosók vezettek a jól elrejtett nyugati udvarokba. Pingya a legbelső udvarban lakott, melyet a szülők udvarától egyetlen fal választott el. Szobája harminc láb széles sziklakertre nyílt; nagy vödrökben narancsfák álltak ott, és az udvar közepén aranyhalas medence csillogott. Ennek az udvarnak a csendjét nem zavarta az utcai zaj, nagyobb nyugalmat nyújtott a betegnek. Még egy előnye volt: ha esetleg megtörténik a legrosszabb, a főudvarok helyiségeiben nem marad utána semmi gyászos emlék.

Kasszia két udvaron ment át, míg a harmadik csarnokba ért, ahol Cseng úr és Csengné üdvözölte a vendégeket.

Mannia egyszerű kék kabátot és zöld nadrágot viselt, mert a mély gyász ideje már elmúlt. Befont haját fekete szalag és fekete virág díszítette. Bár nem volt magas, Kasszia úgy látta, sokat nőtt az elmúlt esztendő alatt. Az utazásról beszélgettek, és Pingya betegségéről, de Csengné egyelőre óvatosan még nem tárta fel az igazi helyzetet. Mikor a vendégek látták, hogy Kasszia Ailiennel a szobába lép, felemelkedtek helyükről; Kasszia „tízezer-szeres boldogságot” kívánt nekik.

– Bocsásson meg, Sun néni, hogy megkésve üdvözlöm – mentegetődzött. Az anyák rendszerint úgy szólították a rokonokat, ahogyan a gyerekeik, és így Kasszia is „néninek” nevezte Sunnét. – Anyát és lányát bizonyára kifárasztotta a nehéz út. Ping-erh mellett tartózkodtam; éppen aludt. Csak akkor ébredt fel, mikor Ailien bejött, és elújságotla, hogy megérkeztek. Felnyitotta szemét, és felsóhajtott, hogy Mannia meimei miért nem megy be hozzá.

Mannia elpirult; anyja felelt helyette.

– Mondd meg neki, legyen türelmes. A gyász ideje még nem múlt el, és nem léphetünk be hozzá, míg meg nem mosakodunk és át nem öltözködünk.

Csengnének eszébe jutott, hogy mindenekelőtt Mannia és Pingya találkozásának időpontját és módozatát kellene megbeszélniök.

– Nagyon helyes – mondotta mosolyogva. – Zavartunk titeket, anyát és lányát, mert nem segíthettünk magunkon másképp. Érzésünk szerint Pingya betegségét szíve okozta, mivel a fiú már felnőtt, és túlságosan megszerette Manniát. Ha találkoznak, szíve boldogabban ver, és betegsége gyorsan elmúlik. Ebédkor beszélgettem róla Kassziával, mikor történjék a találkozás, mert minden az időpont helyes megválasztásától függ. Naptár szerint ma este hét és kilenc óra között legkedvezőbb az időpont. Saocse, te, ha akarsz, bemehetsz előbb is hozzá, és meglátogathatod, ha megmosakodtál, és kipihtened magad. Mannia majd este megy be hozzá. Bizonyára fáradtak vagytok. Elvezetlek szobátokba, hogy lepihenhesetek.

Csengné szavai éreztették, hogy Mannia látogatásától lényegesen többet vár, mint anyjától, de az anyával szemben is a legudvariasabb magatartást tanúsította. Rendes körülmények között Kasszia vezette volna szobáikba a vendégeket. Sunné ellenkezett is, de Csengné erősködött, hogy ő megy velük, mert anya és lánya számára még sok mindent el kell mondania, bár nem tudta, hogy mit. Kassziát visszaküldte Pingyához, s így Mannia és anyja a ház úrnőjének vezetésével ment a számukra kijelölt lakosztályba.

Poggyászukat már elhelyezték lakosztályukban, a palota Békés Szív Hajléka nevű épületében. Udvaruk a főcsarnoktól nyugatra feküdt, egyik ajtaja Pingya udvarára nyílt. A Cseng-palota épületei célszerűen emelkedtek a különböző udvarok körül, mindegyik épület önálló egészet alkotott; így sok rokon lakhatott a házban anélkül, hogy zavarná egymást. Az épületek kicsiny, csendes udvarokra nyíltak. Ezek az udvarok olyan ügyesen helyezkedtek el, mintha semmi közük nem volna egymáshoz. Ahogy Mannia áthaladt a farácsos folyosókon, az egymás után nyíló kis ajtókon, úgy érezte, akár ezerszer is végigmehet ezen az útvesztőn, mégsem tanulja meg a járást.

Sunék számára háromszobás lakosztályt jelöltek ki. A szobák ablaka nyugatra nyílt. Keleten folyosó vezetett a cselédház felé. Az udvart fehér fal vette körül, tövében ritka ágú bambuszok álltak. Egyszerűen, méltóság-

teljesen zárkózott el ez az udvar a külvilágtól, de falai alig takartak el valamit a nyílt égből és a felkelő holdból.

Az udvartól nyugatra emelkedett az ősök csarnoka; vadon, rendezetlenül nőtt bokrok között állt egy üres telek közepén. Mögötte terült el az a másik udvar, ahol Pingya lakott.

Manniáék számára a háziak valóban a legkellemesebb udvart választották ki. A főcsarnoktól távol, teljesen magában állt. Se tudós, se kéjő nem kívánhatott volna ennél a békés, elrejtett udvarnál kellemesebb lakóhelyet. Itt megfélemlíthetett a külvilágról, nyugodtan szentelhetette életét egyetlen nagy – testi vagy lelki – szenvedélynek.

Csengné kedveskedése minden képzeletet felülmúlt. Személyesen vizsgálta meg az ágyneműt, a szekrényeket, az öltözőasztalt, a függönyöket, és személyesen vezette el Kisörömöt a cselédházba. Sárkányszemteát és mandulalevest szolgáltatott fel a vendégeknek, és bejelentette, hogy elkészül rövidesen a leves is.

Az egyik szolgáló vadonatúj ülővánkosokat, vadonatúj köpöcsészét, ragyogó réz vízpipát, vadonatúj himzett asztalterítőt vitt be, és elhelyezte az egyik kisebb asztalon.

– Mindent az utolsó percre hagytok. Miért nem készítettétek el idejekorán? – szidta a szolgát Csengné. Mindenki tudta, hogy a vendégek korábban érkeztek, mint várták, és a cseléd nem hibás, Csengné mégis összeszidta, hogy ilyen módon is kifejezze nagyrabecsülését a vendégek iránt.

– Ha valamire szükségetek van, csak küldjétek át Kisörömöt; Kasszia azonnal intézkedik – mondta szolgálatkészen.

– Sajnos, olyan sietve indultunk el, hogy nem hozhattunk semmi méltó ajándékot. Megszégyenítesz vendégszereteteddel, figyelmeddel – válaszolt udvariasan Sunné. – Ezek a szobák tündérmesékbe illenek, nem is érdemeljük meg, hogy ilyen csodálatos helyen lakjunk.

– Ami az érdemet illeti – válaszolta Csengné –, aggódtunk, elfogadjátok-e meghívásunkat. Valószínű, hogy az idén balcsillagunk uralkodik. Tavasz óta teljesen felfordult a ház. A családnak hol ez, hol az a tagja feküdt betegen. Remélem, a ti jelenetek szerencsét hoz nekünk. Ping-erh fiam több mint egy hónapja betegen fekszik, és állapota nem javul.

– Most hogy érzi magát? – kérdezte udvariasan Sunné.

– Hogyan érezheti magát egy fiatal test, amelyet naponta a hasláz gyötör? – sóhajtott szomorúan Csengné. – Gyomra nem emészt, állandóan „hideg

fájás”-ról panaszkodik. Tagjai jéghidegek és gyengék; tegnap, mikor friss inget adtam rá, láttam, váll-csontjai kiállnak vézna testéből. Ezerszeres, nem, tízezerszeres hiba, hogy nem hívtuk el azonnal az orvost. De úgy hittük, régi influenzája újult ki. Az orvos most a Nagy Életmentő gyógyszert írta elő, mert állítólag ez az orvosság leküzdí a belső lázakat, amelyek különböznek a külső lázaktól. Salétromot komoly orvos csak legvégső esetben használ, ha a vérbe veszedelmes mérgek kerültek. De vajon mennyi salétromot bír el egy ilyen fiatal test? Minden betegség az életerő megzavarásából támad. A külső meleg vagy a külső hideg csak továbbfejleszti a betegséget. Az emberi test olyan, mint a növény: ha gyökere erős, dúsan növekszik a lombja, de ha a gyökér beteg, levelei is elfonnyadnak. Végső kétségbeesésünkben sürgönyöztünk, hogy jöjjetek: megérkezétek boldogabbá teszi Pingya szívét, és így életerejének forrása bőségesebben buzog majd. Üzenünk, hogy jöjjetek gyorsan, mert Mannia jelenléte talán még megmentheti az én szegény gyermekemet. Csengné hangja zokogásba fűlt.

– Ne félj – vigasztalta Mannia anyja. – Pingya jó fiú, nem pusztulhat el ilyen fiatalon. Reméljük, Buddha és szentjei vigyáznak rá, de mi, emberek is megteszünk mindent, ami tőlünk telik. Nincs olyan áldozat, amitől anya és lánya visszariad.

Csengné szeméből kibuggyant a könny.

– Ha ti megmentitek a fiam életét, örök hálára kötelezitek a Cseng családot.

Teljesen elvesztette önuralmát, hirtelen Manniához fordult, drámai mozdulattal megragadta kezét:

– Mannia, hsiaocsieh, kérlek, mentsd meg a fiamat! Már nem a gazdag nagynéni beszélt belőle, nem a leendő anyós, hanem a beteg fiú anyja, aki kétségbeesetten könyörög fia életéért.

Mannia szíve elszorult. Szemét elborították a könnyek, leperregtek arcán, mint egy elszakadt gyöngysor. De csak hangtalanul sírt. Mikor azonban hallotta, hogy Csengné „kéri” őt, végső ereje is felmorzsolódott. Gyorsan átfutott a másik szobába, és zokogva az ágyra borult.

Csengné, ahogy meghallotta a másik szobából az elfojtott zokogást, egyszerre felvidult. Mannia gyors távozása kedvező választ adott arra a kívánságra, amelyre szavakkal nem felelt.

Összeszedte minden erejét.

– Ha Ég Apó lát bennünket – mondta kedvesen –, kegyelmébe veszi ezt a fiatal párt, és egyesíti őket a házasságban.

Nem folytatta tovább. Manniát máris saját lányának tekintette. Átment a másik szobába, az ágy szélére ült, hogy megvigasztalja a zokogó lányt. Mannia felült, szégyenkezve lesütötte szemét. Csengné magához ölelte. Ez a mozdulat még jobban felizgatta Manniát; zokogva Csengné keblére borult.

Így állapotodott meg szavak nélkül Pingya anyja és menyasszonya.

Moharózsa, Kasszia szolgálója, az egész idő alatt az ajtó mögött állt, nem mert belépni. Ahogy Csengné felnézett, meglátta árnyékát a gyöngyfűgönyön.

– Moharózsa, te vagy? – kiáltotta. – Mit akarsz? Mannia szégyenkezett, befordult a fal felé, visszafojtotta zokogását.

– Kasszia úrnő küldött, hogy megkérdezzem, vajon a nagynéni úrnő most parancsolja-e a levest vagy később? – hebegte Moharózsa. – Ha most parancsolja, máris hozhatjuk.

– Nem vagyunk éhesek – mondta Sunné, aki éppen a szobába lépett.

Csengné kínálgatta a levest; Sunné udvariasan elhárította. Csengné a szolgálóhoz fordult.

– Menj, és mondd meg Kassziának, hogy most nem kell a leves. Egy óra múlva küldje, amikor a vendégek már kipihenték magukat. Most érkeztetek csak – mentegetődzött –, nem jártam el helyesen, hogy máris saját bajaimmal zaklaltalak. Most magatokra hagylak.

Sunné megígérte, hogy amint megmosdott, új ruhát vett fel, és a fekete csokrot kivette hajából, azonnal meglátogatja Pingyát. Férje halála óta már két év eltelt; a fekete a gyász harmadik évének színe volt. Csengné megköszönte kedvességét; félóra múlva, mondta, érte küld egy szolgálót, aki majd Pingyához kíséri.

– Beszélj Man-erhhez, pihenjen le kissé – tanácsolta Csengné. A Man-erh név ebben a becéző formájában, minden cél és szándék nélkül, természetesen hangzott az ajkán. – Fektesd le, és este, ha Ping-erhhez küldöd, öltöztess a legszebb ruhájába. Így fokozhatjuk a fiú örömét.

Moharózsa ajánlkozott, hogy visszakíséri Cseng-nét. A Cseng házaspár lakosztálya légvonalban nem esett messze, de a folyosó mindenütt a falak mellett húzódott, és bonyolultan épült, hogy minél több fordulója legyen, mert így sokkal alkalmasabb a sétálgatásra, viszont sok bosszúságot oko-

zott, ha az ember sietett. Csengné végigment a zezzugos folyosón, és felkereste Kassziát. Kopogott az ajtón, de nem lépett be rögtön. Bent Cseng úrszundikált. Kasszia kisurrant, beszámolt Csengnének Pingya állapotáról.

– Mióta felébredt, nagyon nyugtalan, állandóan kérdegeti, miért nem megy be hozzá Mannia.

– Még nem láttam fiatal fiút és lányt, akik jobban szerették volna egymást. Mannia zokogott, mint a záporosó.

– Tudják már, hogy tsunghsira készülünk?

– Még nem. Előbb pihenjék ki magukat. Nem tudom, az anya beleegyez-e..

– Életük már úgyis egymáshoz fűződött – mondta Kasszia. – Eloldhatja-e bárki is azt a köteléket, amely az égben kötött? Majd én beszélek Manniával. Ha ő belenyugszik, anyja sem tiltakozik ellene. Tavaly Santungban nagyon összebarátkoztunk. Velem őszintén beszél. Mint minden fiatal lány, ő is szégyenlős, különösen, ha esküvőjét emlegetik.

– Remek ötlet – bólintott Csengné. – Anyja nemsokára eltávozik, meglátogatja Pingyát. Akkor menj be hozzá, és beszélj vele.

Csengné Pingyához indult, hogy fiánál tartózkodjék, mikor Mannia anyja odaérkezik. A folyosón két kisebbik fiával találkozott: Csinyával és Sunyával. Iskolából jöttek, izgatottan kérdegették, hogy mikor láthatják leendő sógornőjüket.

Mannia fáradt, lepihent, mondta anyjuk; ne zavarják, amíg ő meg nem engedi.

Moharózsa közben elmesélte Kassziának a menyasszony körül szerzett tapasztalatait.

– Láttam a leendő anyósunkat és a leendő menyünket, amint nagy buzgalommal keseregtek.

– Nagyon sírt Mannia? – kérdezte Kasszia.

– Nem láttam az arcát. Mikor beléptem a szobába, a fal felé fordult, vállát zokogás rázta, és fehér kendőt tartott szeme elé.

Kasszia elégedetten bólintott.

Sunné és Mannia ahogy egyedül maradtak, kíváncsian néztek körül lakosztályukban. Mannia boldog szomorúsággal sétált végig a szobákon. Csend volt mindenütt, kényelem és otthonosság. Az udvar közepén víztartó-

ban aranyhalak úszkáltak. Mannia elfogódottan szemlélte a szolgálók finom öltözetét. Mosolyogva állapította meg, hogy a kapus díszesebb ruhát hord, mint amelyet az ő apja viselt.

A fal mellett faragott, fekete keményfából készült hatalmas ágy foglalta el a belső szoba jelentékeny részét. Az ágy pilléreit fekete és barna bronzcírádák díszítették, s aranyozott rudakról leomló zöldeskék függönyök ölelték körül. Az ágy három részre osztott selyemmennyezetét színes képcsoport ékesítette: középen hófehér hattyú úszott lótuszlevelek és vízirózsák között, jobbról fecskék cikáztak el mákvirágokkal telt mezők felett, balról kakukk ült egy magnóliafán, fejét magasra emelte, s nyitott csőrrel hirdette a tavaszt. Mannia szokatlan illatot érzett: az ágy pillérein, a függönyök mögött, mósusszal telt selyemzacskók függtek. Leült az ágyra, s ahogy meglátta a terítőn a könnyei száradó foltjait, szégyenkezve elpirult.

A szoba ablaka délnyugatra nyílt. Az alkonyati napfény beszűrődött a papírablakokon. Mannia érezte: idegen világba csöppent, és ez a gyönyörű délután örökké tart. Az ablaknál vörös mahagónifából készült íróasztal terpeszkedett, rajta hófehérre kopott bambusz írókészlet. A déli falat könyvespolc foglalta el, az északon néhány írástekerces csüngött. Ez a helyiség valamelyik tudós ős dolgozószobája lehetett.

A szoba csendes szépsége lenyűgözte Manniát. Ágyával szemben a szoba sarkában az Irgalom Istennőjének két láb magas, gyönyörűen mintázott fehér porcelánszobra emelkedett. Az istennő arcán az örök jószág, a végtelen békesség derűs mosolya ragyogott. Nehéz óráiban minden asszony Kuan-yinhoz, az Irgalom Istennőjéhez imádkozott, ilyenkor hosszabb nevén szólította, mint „a Nagy Jóság és Nagy Irgalom Dicsőséges Szellemét, aki megmenti a szenvedőket és a nyomorultakat”. Mannia lába önkéntelenül megmozdult. Alázatosan a szoborhoz ment, és némán imádkozott. Erőtlen-ségének tudatában a jó és irgalmas hatalomtól túlvilági segítséget kért: bátorítsa őt az ismeretlen utakon, és álljon mellette az eljövendő események között.

Sunné megszokta lánya hallgatagságát, furcsa viselkedését. Egyedül hagyta. Gyorsan megmosakodott, átöltözködött; Kisöröm várta parancsait. Kövér, korlátolt falusi lány volt ez a Kisöröm; elől egyik foga hiányzott. Megérkezésük óta bambán bámult, száját tátotta, nem értette, hogyan kerülhetett ilyen előkelő falak közé. Mikor Sunné elküldte seprűért és kalapácsért, húsz percig tartott, míg visszatalált.

– Hol csavarogtál ilyen sokáig, mikor még olyan sok dolgunk? – kérdezte Sunné, mikor a lány visszaérkezett.

– Taitai – felelte lelkesedve a kislány –, én még életemben ilyen nagy házat nem láttam. Nem is csoda, hogy eltévedek benne. Megyek, megyek, és egyszerre csak ott vagyok a főkapunál. A kapus megkérdezte, mit keresek. Mikor megmondtam, hogy a hátulsó konyhát keresem, kinevetett, mert az ilyen városi ember lenézi a falusiakat. Aztán megmagyarázta: menjek egyenesen, és a harmadik udvarnál forduljak balra. De visszafelé jövet is vagy ötször eltévedtem, mielőtt idetaláltam.

– Itt, Pekingben, ebben a nagy házban és ebben a hatalmas kertben nagyon ügyelj rá, mit mondasz és mit teszel – oktatta Sunné. – Ha kérdeznek tőled valamit, előbb gondolkozz, mielőtt felelsz, és lehetőleg keveset beszélj. Mondd a felét annak, amit mondani akarsz, másik felét nyeld le. A nagyváros más, mint a vidék. Figyeld a többi szolgálót, így tanulhatod meg leggyorsabban a jó modort és az illem szabályait.

Sunné behívatta Manniát. A lány megmosakodott, nyugodtan használta a külföldi szappant; ezt nem merete volna megtenni, ha nem élt volna Santungban hónapokig Csengéknél, és nem ismerte volna már az ottani szokásokat.

Hóvirág lépett az udvarba, hogy Kasszia parancsára Pingyához vezesse Sunnét. Nem lépett be a szobába, megkereste Kisörömöt, neki mondta meg, hogy az úrnőt ő kíséri a beteghez. Mikor Kisöröm jelentette Hóvirág megérkezését, Sunné újabb oktatásban részesítette.

– Látod, hogyan viselkedik a jó modorú szolgáló; ha átmész valamelyik másik udvarba, ne menj be te se rögtön az úrnőhöz vagy a gyerekekhez, hanem a szolgálókkal beszélj előbb.

Sunné azután behívatta Hóvirágot. A lány belépett, mély meghajlással üdvözölte.

– A mi úrnőnk üdvözli a vendég úrnőt, és üzeni, hogy a betegnél várja. Én lehetek az a szerencsés, aki odavezetem.

Sunné elment; Mannia egyedül maradt. Nemsokára az egyik szolgáló csirkelevessel kínálta, és jelentette, hogy anyja a beteg szobájában eszi meg levesét. Mannia kábultan, az úttól merev lábbal ült az egyik pamlagon. A pompás meleg csirkeleves nagyon ízlett neki. Étkezését befejezve átment a belső szobába, végigfeküdt ágyán.

Ólmos álmoság ült szempillájára. Alig hunyta be a szemét, hóborította mező közepén régi, elhagyott templomot pillantott meg. Lába mélyen besüppedt a hóba, amely nagy pelyhekben hullt. Csodálkozott, hogy egyedül hagyták: nem tudta, hol maradtak el a társai. Megnézte a kapu felett a felírást, és látta, hogy családi ősök temploma előtt áll, de a felírás már egészen elmosódott, nem olvashatta el a család nevét. Bement a templomba. Nem volt bent senki. Sötétedett, ő félt, és fázott, szétnézett, hogy tüzet rakjon. Szalmát talált ugyan a földön, de gyufát hiába keresett. Töprengett, mit tegyen; kívül hangokat hallott. Megfordult, fekete ruhás lány közeledett feléje, karján faszénnel telt kosarat tartott, és mosolygott.

– Mannia, nézd csak, mit hoztam neked.

A lány Mulanra hasonlított, és Mannia visszaemlékezett, hogy már évek óta nem látta Mulant. A fekete ruhás lány nyugodtan ment a tűzhely felé. „Szenet hozott, de gyufát nem” – gondolta Mannia. A lány eltalálta gondolatát.

– Vajon az örökmécses nem ég? – kérdezte csendesen. Mannia felnézett; látta, az oltár fölött valóban pislog az örökmécses. Kis szalmacsomót vett fel a földről, meggyújtotta a mécses lángjánál, és tüzet rakott. Mannia közben beljebb ment a templomba, de nagyon félt, a hosszú, keskeny folyosóban több koporsó állt. A folyosó másik végén hirtelen magas, fehér ruhás nőalak jelent meg. Gyönyörű arca az Irgalom Istennőjére hasonlított. „Mannia, jöjj ide hozzám!” – hívta. Mannia félt, nem mert átmenni a folyosón. De furcsa vágyódás fogta el, hogy a fehér ruhás nőt közelebbről lássa.

Kérte a fekete ruhás lányt, kísérje át a folyosón. De a lány nem ment. „Én itt maradok, és vigyázok a tűzre, hogy ki ne aludjék, amíg te visszajössz.” Manniát leküzdhetetlen vágy vitte végig a folyosón a fal mellett álló koporsók között. A folyosóba alig hatolt be fény, és Mannia minden ízében reszketett. Az Irgalom Istennője mosolygott, és biztatta, ne féljen semmitől, mert ha átér a folyosón, meglátja majd az ő palotáját. Mannia vacogó fogakkal ment, míg a folyosó végére ért, ahol szakadék nyílt meg a lába előtt, és a szédítő mélység fölött hídként egy koporsófedél vezetett át. A fehér ruhás nő az árok túlsó oldalán állt. „Nem mehetek át! Nem tudok!” – kiáltotta Mannia. „Át kell jönnöd!” – parancsolta a hang. A koporsófedél másfél láb széles se volt, és kétoldalt lefelé lejtett. Mannia kötözött lábával bizonytalanul lépett rá. Riadtan megállt. „Nem mehetsz vissza, csak előre!” – intette a hang. Bármennyire hihetetlen is, szerencsésen átért a hídon. Tündérsziget

közepén találta magát. A szigeten jade-fák nőttek, és alattuk igazgyöngy virágok. A bokrok mögül ezüstoffalak, aranyozott kupolák, rubintornyok és gyémántpagodák csillantak elő. A bokrok között folyondárokkal befuttatott folyosó vezetett. Háta mögül eltűnt a régi templom. A tündérszigeten széles fehér csík kanyargott. Fehér gyászruha borította az ő testét is, és ez a fehér szín elbűvölte Manniát. Jégcsapok lógtak az ezüstös fákról, a levegő ritka és tiszta volt. „Ugye szép helyre vezettelek?” – kérdezte a fehér ruhás nő. Minél jobban közeledett hozzá, Mannia annál jobban érezte, hogy az Irgalom Istennőjére hasonlít. Márvány teraszokon haladtak keresztül, és beléptek az egyik palotába. Mannia tudta, hogy az örök Világosság palotájába lépett. A hatalmas csarnokban fiúk és lányok járkáltak fel és alá, virágot vittek az oltárra, tömjént égettek; ezek a fiúk és lányok minden szégyenkezés nélkül beszélgettek egymással. Az egyik lány, aki zöld ruhát viselt, mosolyogva üdvözölte Manniát. Úgy rémlett neki, valamikor már járt itt, mert a palotára jól emlékszik, és a fiúkkal itt ő maga is fesztelenül beszélgetett. A zöld ruhás lány megkérdezte: „Hol van a társad, aki veled ment?” Mannia gondolkozott, de semmire sem emlékezett vissza, nem tudta, kiről beszél a zöld ruhás lány. „Nagy hibát követtetek el – mondta a zöld ruhás lány –, mikor mindketten eltávoztatok, és a palotát engedély nélkül elhagytátok.” Most eszébe jutott Manniának, hogy valamikor ő is tündérlány volt, gyönyörű parkban élt, és szeretett egy fiatal kertészt. Ezt nem lett volna szabad, és ezért mindkettőjüket kitalálták, hogy szeressenek és szenvedjenek. Most megértette, miért megy ő több megpróbáltatáson keresztül, mint a másik lány. A fehér ruhás nő újból megjelent. Figyelmeztette Manniát, barátnője már türelmetlenkedik a régi templomban. Kivezette a csarnokból, és mikor a palota kapujához értek, az Irgalom Istennője ujjának egyetlen mozdulattal kilökte a kapun. Mannia érezte: zuhan, zuhan, zuhan. Zuhanás közben kiáltást hallott: „Ébredj fel, Mannia, ébredj fel!” Kinyitotta szemét, körülnézett; az elhagyott templomban feküdt a földön. A fekete ruhás lány mellette ült, és piszkálta a tüzet. – Hol vagyok? – kérdezte Mannia.

– Hol lennél? Itt voltál egész idő alatt. Bizonyára álmodtál. Már félórája alszol. Nézd, nemsokára kialszik a tűz.

Mannia belenézett a tűzbe, és körülötte minden olyan kézzelfoghatónak látszott, hogy az Irgalom Istennője csakis álmokkép lehetett.

– Álmodtam. Csodálatos helyen jártam, mikor átértem a koporsókkal telt folyosón, és keresztülmentem a koporsófedél hídon, és te nem jöttél velem.

– Milyen folyosóról beszélsz? – kérdezte a fekete ruhás lány.

– Arról, amelyik itt van – felelte Mannia, és felkelt, hogy megkeresse a folyosót.

– Álmodtál. Itt nincs semmiféle folyosó. Csak egy udvar van.

– Nem igaz. Nem én álmodtam, hanem te. Elmegyek, és megkeresem a folyosót.

Elindult, de a fekete ruhás lány megfogta a karját.

– Ostobaság. Felizgatott valami bolondos álmom. Ketten vagyunk csak itt, és kint még mindig esik a hó.

A lány nem eresztette el őt. Folyton azt ismételte: „Mannia, ébredj fel!” Mannia felébredt; látta, Kasszia ül az ágya szélén, karjánál fogva gyengéden rázogatója, és mosolyog.

– Alaposan kifáraszthatott az út – mondta kedvesen.

Mannia kábultan felült.

– Mikor jöttél be? Régóta itt vagy már? – kérdezte álmosan.

– Pár perce csak – mosolygott Kasszia. Gyöngéden megszorította Mannia karját.

– Fogd meg jól a karomat – kérlelte Mannia –, különben ebből az álmomból is felébredek.

– Mit beszélsz? – nevetett Kasszia. – Ébren vagy-e, vagy alszol még?

– Csípj meg! – biztatta Mannia. Kasszia megcsípte, Mannia érezte a könnyű fájdalmat. – Most azt hiszem, igazán ébren vagyok – mondta mosolyogva.

– Mit álmodtál? Beszélte álmodban. Vitatkoztál valakivel, hogy nem te álmodsz, hanem ő álmodik.

– Álmodban újra elaludtam, és gyönyörű álmom szállt a szememre... aztán felébredtem a második álomból, és megint az első álmodban találtam magam. A tűz még égett, és odakinn esett a hó... Jaj, nem is tudom, hol vagyok.

Szeme az Irgalom Istennőjének szobrára tévedt. Ez a porcelánalak volt az a fehér ruhás asszony, aki álmában megszólította őt. Elalvás előtt sokáig nézte a szobrot, és csendes boldogsággal érezte, hogy ez a ház, amelyben most lakik, olyan, mint amilyen a mesebeli tündérpalota volt.

Kasszia egyedül kereste fel Manniát. Ügyes bevezetésen gondolkozott; félt, hogy ha egyenesen a kényes tárgyra tér, túlságosan megijeszti a fiatal lányt.

– Még meg sem fésülködtél? – kérdezte. – Vedd fel a legszebb ruhádat, mikor este meglátogatod őt.

– Kit? – kérdezte Mannia, mintha nem tudná, hogy kit látogat meg.

– Ó, te kis ártatlan – kacsintott hamiskásan Kasszia. – Vagy talán nem Ping-ko kedvéért jöttél Pekingbe?

Eddig senki sem beszélt vele ilyen nyíltan, sőt még célzást sem tett senki, hogy jegyesének meglátogatására jött. Mannia zavarában összeráncolta szemöldökét.

– Hogyan láthatnám? – kérdezte. – Tréfálsz velem?

– Sőt nagyon is komolyan beszélek. Látogatásod igazi célja, hogy Ping-kóval találkozz. Máskülönben nem sürgönyöztünk volna. Bár nem szokás, hogy a jegyesek találkozzanak, de más választásunk nem volt.

– Nem, ez lehetetlen!

Kasszia tudta, hogy Manniát helyesen nevelték, és csak az illemszabályokat tartja be, amikor tiltakozik.

– Mikor apád meghalt, akadt egy fiatalember, aki mély gyászt öltött, és mint vő vésette fel nevét az ősök kőtáblájára. Ez a fiatalember most nagyon beteg, és te meg se akarsz látogatni?

– Nem vagyok hálátlan, de kinevetnének – felelte Mannia. – Szüleink a szabályok betartásával határozták el az eljegyzést. Mit szólnának az emberek, ha szemérmetlenül meglátogatnám, amikor ágyban fekszik? Ujjal mutogatnának rám!

– Feleslegesen gyötrőd magad. Nem titokban találkozol vele. Férfiak természetesen nem lesznek jelen a találkozáson, de ott lesz az ő anyja, a te anyád, és ott leszek én is. Senki sem szólhat meg. Kelj fel, befonom a hajadat.

Mannia szabadkozott, hogy nem terheli ilyen munkával, de Kasszia meg se hallotta tiltakozását. Odavezette az öltözőasztalhoz, leültette. Felnyitotta az asztalon álló kis fekete lakkládikát, melynek fedelét belül tükör borította; felállította a tükröt. Mannia mögé állt, mert így könnyebben elmondhatta, amit akart, és közben Mannia arckifejezését is figyelhette a tükörből. A lány kibontott haja vállára omlott, sötét hátteret adott fehér arcának és finom metszésű vonásainak. Mannia szeme vörös volt a sírástól.

– Ne tagadd előttem – szólt Kasszia –, tudom, hogy sírtál.

Mannia sértődötten hátrafordult, s a fésű után nyúlt.

– Nainai, ha kigúnyolsz, nem engedem, hogy fésülj. Add ide a fésűt!

Kasszia gyengéden megfogta a vállát, visszafordította a tükör felé.

– Ha nem sietünk, soha nem készülünk el. Csinya és Sunya is hazajött az iskolából; várják, hogy láthassanak.

Mannia engedelmeskedett. Mikor a haj befonásával elkészült, Kasszia megnézte a tükörben a lányt.

– Nem csodálkozom Pingyán – mondta barátságosan. – Ha férfi lennék, ilyen arcért én is megbetegedtem volna. De menten meg is gyógyulnék, ha újra látnám ezt az arcot.

Kasszia a tükörben látta, amint Mannia felnéz.

– Mit gondolsz, mi vagyok én? Varázsfű, amely kiűzi az emberekből a betegséget?

– Több vagy annál. Jó tündér lehetsz – mosolygott Kasszia, és két ujjával lesimította Mannia haját. – Senkinek se mondtam, de neked elmondom: Pingya állandóan utánad sóvárog. Néhány napja egyedül voltam mellette. Magas láz kínozta, önkívületben állandóan a nevedet mondogatta: „Meimei – suttogta –, miért vagy mindig távol tőlem?”

Mannia elpirult, vékony ajka megvonaglott. Szíve hangosan vert. Legszívesebben felugrott volna, hogy azonnal Pingyához rohanjon.

– Igazat beszélek – folytatta Kasszia. – Nem vetted észre, hogy az egész Cseng család csodatevő tündért lát benned, aki megmentheti Pingya életét? Egyedül te teheted boldoggá Pingyát! Ha meglát téged, bizonyára megenyhülnek szenvedései.

Mannia kezével eltakarta arcát.

– Tudom, nagyon nagy az áldozat, amit kívánnak tőled! – mondta Kasszia. Mögéje ült, átölelte vállát. – De ti egymáshoz tartoztok. Együtt nevelkedtetek. Unokatestvérek vagytok, és a szülők is egymásnak szántak. Pingya nagyon beteg, nincs idő, hogy formáságokhoz ragaszkodjunk.

Mannia felemelte fejét; szemében könny csillogott.

– De nem vagyunk házások. Mit tehetnék érte, még ha látom is őt? Hogyan segítek, hogyan ápoljam, még ha akarnám is?

Kasszia érezte: támadás nélkül megnyerte a csatát. Mannia nemcsak beszélt a kényes kérdéstről, de kifejezte azt a kívánságát is, hogy kiszolgálja, ápolja Pingyát.

– Nem is szükséges, hogy te ápod! – nyugtatta meg Kasszia. – Elég, ha láthat, beszél veled. A Cseng családot nagyon lekötelezed, ha közreműködéssel Pingya szenvedése enyhül. A helyzet így természetesen nehéz. Taitai is mondta tegnap este, hogy ha Pingya felesége lennél, láthatnád egész nap, egyedül is vele lehetnél, és az emberek nem szólhatnának semmit, így azonban mi többiek is jelen leszünk, amikor meglátogatod, s a találkozás nem veszítheti el hivatalos jellegét.

Mannia figyelmesen hallgatta.

– Tudod, Mannia, mikor az első sürgőnyt küldtük – folytatta Kasszia –, Taitai arra gondolt, hogy gyorsan megesküdtök; mert a tsunghsi esetleg segít. A gyors esküvő miatt kértük, hogy anyád is jöjjön. De Pingya állapota közben rosszabbodott. Nem tudjuk, mi következik. Taitai nem kérhet tőled ilyen áldozatot. El kell készülnünk a legrosszabbra – és te még olyan fiatal vagy.

– Mit gondolsz, ha bármi történik is, lennék én más felesége? Soha! Itt mindenki mindig olyan jó volt hozzám, nem volnék emberi lény, ha nem tudnám, mivel tartozom nekik. – Komoly arccal, elszántan folytatta. – Nainai, megmondom neked nyíltan: én már régen határoztam. Amíg élek, a Cseng család tagja leszek; ha meghaltam, a Cseng család szelleme.

Egyszerűen, méltóságteljesen, őszintén beszélt.

Egész életét eldöntő határozatát olyan természetesen mondta ki, mintha nem is lett volna más választása.

– Tudtam, hogy megteszed – mondta Kasszia. – Mindenki reméli, hogy a tsunghsi olyan boldoggá teszi Pingyát, hogy hamarosan felgyógyul. De a szülők aggódnak jövőd miatt, és nem kérnek tőled ilyen áldozatot, ha nem ajánlod fel önként. Nem tehetnek semmit, amíg te nem határozol. Pedig a helyzet súlyos.

– Mindent megteszek, csak felgyógyuljon! – kiáltotta Mannia. – Ha nem tudok rajta segíteni, úgyis leborotvátlatom a hajamat, és kolostorba vonulok – tette hozzá néhány pillanat múlva.

– Ne beszélj ostobaságokat! – csitította Kasszia. – A helyzet nem ilyen súlyos. A szülők különben se engednék, és gondolj anyádra is. Te tulajdonképpen már a Cseng családba tartozol, és az én érzésem szerint a te sorsod és Pingya sorsa az égben már rég egymáshoz köttetett. Bízunk, és remélünk! Ki tudja, talán jövőre Laoyeh és Taitai már unokát ringathat a térdén, és mi vidáman esszük a piros tojásokat.

– Már megint csúfolódsz! – sóhajtotta Mannia, és elfordult.

Moharózsa lépett be, és jelentette, hogy a Második és a Harmadik Fiatalúr várakozik odakint. Mannia a szemét törülgette.

– Én vagyok az oka mindennek – súgta Kasszia. – Buta voltam. Ne mutakozz kisírt szemmel a fiúk előtt. Sunya még gyerek, és nagyon huncut.

Mannia a tükör elé lépett, hogy eltüntesse arcáról az áruló nyomokat. Kasszia utasította Moharózst, vezesse a fiúkat a középső szobába, és mondja meg nekik, hogy Mannia is azonnal ott lesz. Kassziának eszébe jutott, hogy Mulan is átküldte az egyik cselédet, érdeklődött, mikor érkezik Mannia, és kérte, hogy amint megérkezik, azonnal üzenjék meg neki.

Míg púderezte magát Mannia, úgy érezte: az események olyan zavarosan kavarnak körülötte, mint egy álomképben. Merengéséből Sunya hangja riasztotta fel.

– Mannia! – kiáltott át a másik szobából. – Eljöttünk, hogy megnézzük az Égi Szellemet, és az Égi Szellem, íme, még mindig púderezzi az orrát.

Mannia a tükörből látta, hogy Sunya bekukucskál az ajtón. Kasszia ráförmedt:

– Hogy kukucskálhat be a fiatalabb sógor az idősebb sógornő hálószobájába? Ha nem takarodtok vissza azonnal, és nem ültök le rendesen, megtiltom Manniának, hogy kimenjen hozzátok.

Minden szégyenlőssége ellenére is, és bár szíve még mindig erősen dobogott, Mannia mégis örült, mikor meghallotta Sunya hangját. Mulanra emlékeztette és a boldog napokra, amelyeket négy éve együtt töltöttek. Mosolyogva lépett ki az ajtón, tekintetét a két fiúra vetette. Pár kecses lépést tett feléjük, és a szabályok által előírt távolságban megállt. Csinya megnőtt és megfogyott; Sunya nem változott semmit, alacsony volt, kövér, és szélesen vigyorgott. Mindkettő szürkés-kék, puha háziöltönyt viselt. Sunya volt a csinosabb. Tekintete nyílt volt, és bár ajka megvastagodott, arcán nevetés közben kis gödröcskék támadtak, és még pufókabbá tették. Vonásain mintha állandóan ott lebegett volna a kérdés: „Na és most mi lesz?” Csinya tizenhét éves elmúlt, öntudatosan viselkedett, erőltetetten mosolygott.

– Mindketten felnőttetek már – korholta őket Kasszia –, és egyiktek se tudja a jó modor alaptörvényeit. Csak bámultok, mint a kisborjúk. Gyorsan hajoljatok meg, köszöntsétek az Idősebb Nővért.

A fiúk szabályszerűen hajlongtak. Mannia viszonzta a köszöntést. Egyikük se tudta, hogyan kezdje el a beszélgetést. Moharózsa figyelte őket, és

elfojtott egy mosolyt. Végül is Mannia halkán helyyel kínálta meg a két fiút. Maga is leült, távolabb tőlük, az ajtó mellé. Sunya még mindig vigyorgott, úgy bámulta Manniát, mintha egy panoptikumbeli csodalényt látna.

– Csinya, Sunya – szölt Mannia –, négy esztendő óta nem láttuk egymást, és mindketten nagyon megnöttek. – A két fiú Pingya öccse volt, és Mannia melegebb hangon beszélt velük, mint valaha. – Hallom, az iskolából jöttek. Mit tanultok most?

– Csillagászatot, földrajzot és algebrát – felelte Sunya.

Mannia hallott már ezekről a tárgyakról, de ő nem tanult ilyesmit. Apja lenézte az új tudományokat, amilyen a csillagászat, a földrajz, a vegytan és a fizika, mert ezeket az újításokat mind a külföldi ördögök csempészték Kínába, és azok a forradalmárok terjesztették, akik még a lábkötözés ellen is tiltakoztak.

Manniát nagyon érdekelte, mit tanult volna Pingya.

– Kínai tárgyakat nem tanultok? – kérdezte.

– Tanultuk a Tsocsuant – mondta Sunya –, de tanárunk szerint ez a könyv már teljesen elavult. Már a Dalok Könyvét sem tanuljuk. Emlékszel még a hét fiú anyjára, aki özvegységében új házasságról ábrándozott? Ugye mennyit neveltünk rajta? Most, ha a pad alatt olvasgatom, a tanár elkobozza a könyvet.

– Sunya, te nem változtál semmit – csóválta fejét Mannia.

Sunya rendületlenül hadart tovább:

– No és természetesen angolul is tanulunk! Good morning, father, mother, brother, sister. You are my sister. I am your brother. One, two, three, four, fev... – Sunya, mint minden északi, sosem ejtette ki helyesen az „ei”-t, és five helyett mindig fe-t mondott. Csinya mosolygott, Mannia hangosan nevetett.

– Mi ez a zagyvalék? – kérdezte.

– One, two, three, four, fev... – ismételte Sunya, és ujjait nyújtogatva számolt. – You are my sister. I am your brother. Pingya is my brother.

Sunya röhögött, Csinya mosolygott. Mannia nem értett semmit. Pingya nevét hallotta, elpirult.

– Azért tanultok idegen nyelvet, hogy engem kicsúfoljatok? – kérdezte sértődötten.

– Nem csúfoltalak ki – védekezett Sunya. – Csak mondom, hogy a sitem vagy!

– Mit jelent, hogy szi-sze-ter? – kérdezte Csinyától Kasszia. – Biztosan valami csúfság, vagy Manniára vonatkozik. – Csinya nem felelt, öccsével együtt röhögött. Mannia bosszankodott, arcát elborította a pír.

Az ajtó függönye megmozdult. Hóvirág félrehúzta, és Mannia anyja lépett a szobába. A két fiú a másik udvarban már üdvözölte Sunnét. Felemelkedtek helyükről. Sunné látta, hogy mindenki nevet, Mannia pedig a könnyeivel küzd.

– Mi történik itt? – kérdezte Kassziától, majd a fiúkhoz fordult. – Még jóformán meg sem érkezett szegény lány, és máris kínozzátok?

– Én nem értem, amit mondanak – védekezett Kasszia. – Vonja felelőségre Sunyát.

Sunya helyett Csinya felelt.

– Eszünk ágában sincs, hogy Idősebbik Nővérünket kínozzuk. Sunya csak elmesélte, hogy mit tanulunk az iskolában angolul.

– Hallottam, hogy... – vágott közbe Mannia, hogy bepanaszolja a két fiút, de mikor ki akarta mondani Pingya nevét, a szó hirtelen a torkán akadt.

– Mit hallottál? – kérdezte vigyorogva Sunya.

– Semmi közöd hozzá. Mikor idegen nyelven beszéltek, úgyis tudom, hogy engem csúfoltok – tért ki a kérdés elől Mannia. Kasszia Csinyához fordult.

– Mit mondott Sunya? – kérdezte. Csinya kertelt, vállát vonogatta.

– Nem mondott semmi rosszat, csak annyit, hogy Pingya a bátyja, és Mannia a sógornője.

– Ebben nincs semmi rossz – állapította meg Sunné. De Mannia sértődötten elfordult, és lábával dobantott. Sunya közelebb lépett Manniához.

– Ne haragudj, Idősebb Nővérekem – kérlelte kedvesen. – Látod, nem is csúfoltalak.

Mannia nem tudta, sírjon-e vagy nevensen. Minden huncutsága ellenére őszintén szerette Sunyát.

Kasszia elcipelte a két fiút. De Sunya évek múltán is mindig sisternek szólította Manniát, ha kedveskedett neki, vagy ha bosszantotta. De sem Sunya, sem a többiek nem tanultak meg angolul, és angol nyelvismeretük soha nem terjedt túl ezeken az egyszerű szavakon.

NYOLCADIK FEJEZET

Este Cseng úr ünnepi vacsorát rendezett a vendégek tiszteletére. Mannia arca kipirult, szeme boldogan csillogott; még a szigorú Cseng úr is megfledkezett méltóságáról, leplezetlen örömmel nézte a lányt. Kasszia, mint rendesen, most sem ült az asztal mellé; a vacsora szabályos lebonyolítására ügyelt, és olyan figyelmesen bánt Sunnéval, hogy az öreg hölgyet egészen levette a lábáról. Sunyát furdalta a lelkiismeret, állandóan unokanővérét szórakoztatta. Csinya hallgatott, mert ő volt az idősebb, és mert nagyon félt apjától.

Mannia boldog menyasszonynak érezte magát. Teljes joggal. Kétévi távollét után rövidesen megláthatja vőlegényét. Az ételekhez alig nyúlt. A szerelem még szebbé tette. Amire titokban vágyott, azt most nyíltan, szülői parancsra megteheti. A terített asztal, Sunya fecsegése, a dús tálak, a cifra ruhás szolgálók mint vidám farsangi menet gomolyogtak szeme előtt. Egyetlen gondolat töltötte be: „Csakugyan én vagyok-e a jó tündér, aki Pingyát meggyógyítja?” Mintha testének mind a harminchatezer pórusa természetfeletti erőt sugároznék, hogy végrehajthassa a csodát. Mind türelmetlenebbül kívánta, bár vége lenne már a vacsorának, és ő siethetne Pingyához. Idegszálaiban ismeretlen erők táncoltak, vérhullámok öntötték el arcát, gyomra kóválygott, homlokát kiverte a hideg veríték.

A vacsora alatt folyó beszélgetésből nem értett semmit, de érezte: minden szem, még a cselédeké is, rajta csüng.

A vacsora végén, mikor felszolgálták a gyümölcsöt, kivett egy körtét, és jóízűen megette. Ettől kissé magához tért.

Pingya a palota nyugati részén lakott, nem messze a Cseng szülők udvarától. A főudvar szobái előtt két láb magas tornác húzódott, míg Pingya szobáit magas fal választotta el a főépülettől. Az udvarba hatszegletű kapu vezetett, mely elbújt két hatalmas barackfa mögé. Vastag téglákkal kövezték ki az udvart, a kövek között kavicsos ösvények kanyarogtak, a sarokban sziklakert ékeskedett, a térség közepén pedig kis vízmedence. A házba három kőlépcső vezetett fel. Pingya lakosztálya három szobából állt; a szolgálatára rendelt cselédség külön épületben lakott.

A vacsora befejezése előtt Kasszia eltűnt, hogy előkészítse Pingyát a látogatásra. Hóvirág izgatottan sietett Kasszia elé, és megkérdezte, mikor jön a Fiala Úrnő. Ez a címzés tréfásan hangzott; Kasszia mosolyogva meglegyintette Hóvirág arcát.

– Ne beszélj badarságokat – mondta.

Pingya mélyen aludt. A forró csirkelevesben főtt ezüstgomba használt, a beteg nyugodt álomba merült tőle, és szorongás nélkül ébredt. Az asztalon álló amerikai petróleumlámpa most egészen bevilágította a szobát. Rendszerint lecsavarva égett, hogy a beteg szemét ne zavarja, de most, amikor Pingya megtudta Hóvirágtól, hogy este van, a vendégek vacsoráznak, és Sun kisasszony nemsokára eljön, megparancsolta, hogy csavarják fel a lámpát, hadd ragyogjon a szoba, amikor Mannia belép. Forró vízbe mártott törülközőt kért, hogy rendbe szedhesse magát. Hóvirág behozta a törülközőt, Pingya végigdörzsölte vele arcát. Hóvirág okos, kötelességtudó lány volt, ezért rendelték őt Pingya mellé. Eredetileg Körtevirágnak hívták, de mivel ez a név veszélyeztette volna Csengné személynevének (Jade-körte) tabuját, a szolgáló neve Hóvirágra változott.

Mikor Kasszia belépett, a szoba olyan fényárban ragyogott, mint az elmúlt hetek alatt soha. Kasszia kiküldte Hóvirágot, hogy a hatszegletű kapunál várja a vendégeket. Leült Pingya mellé, beszélgetéssel igyekezett elúzni a nehezen haladó időt. Öt perc sem telt el, mikor az udvaron felhangzott Hóvirág kiáltása: „Megjöttek!” Kasszia kisietett, bevezette Csengnét, aki Mannia anyjával lépett a szobába, Kisöröm a hátuk mögött csetlett-botlott. Ők mentek elől; Mannia az ajtóban megállt; hallotta szíve vad dobogását.

A nők csoportja körülvette Pingya ágyát. Mannia félrehúzta a függönyt; az ajtóból hirtelen megpillantotta a sovány arcot és a két nagy, lázasan felé ragyogó szemet. Lába remegett, ösztönszerűen lesütötte a szemét.

Csengné kézen fogta, Pingya ágyához vezette. Fiához fordult.

– Ping-ko – mondta ünnepélyesen –, íme, unokanővéred megérkezett.

Bár a helyzet rendkívüli, szabályoktól eltérő jellege minden tizennyolc éves lányt zavarba hozhatott volna, Mannia, ha reszketve is, bátran mondta:

– Ping-ko, eljöttem.

– Meimei, eljöttél? – ismételte Pingya halkán. Ennyi volt a beszélgetés; de Pingya számára az egész világnál többet jelentett.

Csengné félt, hogy fia egy óvatlan szóval zavarba ejti Manniát, elvezette leendő menyét, és leültette az ágy lábánál álló asztal mellé. A lány lámpa-

fény beragyogta Mannia arcát, megcsillant a jade fülbevalókon, és erőteljesen rajzolta ki finom orrocskájának vonalát. Csengné székkal kínálta meg Mannia anyját is, maga az ágy szélére ült. Kasszia állva maradt.

Pillanatnyi csend után Kasszia Hóvirághoz fordult.

– Várakoztatok Kisörömmel odakint.

Pingya kihúzta karját a selyempaplan alól. Anyja megkísérelte, hogy újra betakarja, mert félt, hogy megfázik.

– Most sokkal jobban érzem magam – mondta a fiú. Csengné megtapintotta homlokát. Láza csakugyan csökkent. Sunné is erősködött; sokkal egészségesebbnek látszik, mint délután, mikor meglátogatta. Kasszia a fiú ütőerét tapogatta.

– Csodálatos – mondta. – Sohasem hittem, hogy a tündér orvossága ilyen gyorsan hat. A ti megérkezésetek többet használ, mint tíz császári orvos. Mannia délután szerénykedett, hogy nem varázsfű, de én állítom, hogy minden csodaszernél többet ér, mert ő Ping-erh szerencsecsillaga. Ha a szerencsecsillag megjelenik, a betegség gonosz szelleme ijedten elmenekül.

Mannia minden erejét összeszedte, hogy elpalástolja boldog mosolyát, mikor Kasszia ezekről a dolgokról beszélt. Lesütött szemmel anyjához fordult.

– Mindig csúfolkodik velem – mondta szelíden.

– Minden földi dolog az égben intéződik el – állapította meg kenetteljesen Sunné. – A betegség természetesen lezajlik, és a beteg felgyógyul, ha az Egek Urának nincs kifogása ellene. Ilyen dologban az emberek érdeme kevés, és mi, anya és lánya, érdemtelenül nem fogadhatjuk el ezt az elismerést.

– Délután itt járt az orvos, és megállapította, hogy Pingya állapota rohamosan javul – újságolta Csengné boldogan –, pár nap múlva már tavalyi rizst ehet. Az emberi testet magvak táplálják, és ha magvakat ehet, rohamosabban erősödik. Ezek a füvek a betegséggel együtt a szervezetet is rongálják, és senki sem várja tőlük, hogy a testnek erőt adjanak.

Pingya csendesen feküdt. Hallgatta a jó híreket. Kinyújtott karja mozdulatlanul pihent a zöld selyempaplanon. Mannia megigézve nézte csontig soványodott, átlátszóan fehér kezét.

Csengné boldogan figyelt; a látottak teljesen kielégítették. Felemelkedett az ágyról, Mannia anyjához fordult.

– Bizonyára kifárasztott a hosszú út, kedvesem. Helyes volna, ha korán lefeküdnél.

Sunné szótlanul felállt. Pingya csalódottan tekintett anyjára, Mannia csaknem sírva fakadt, de ő is felemelkedett. Kasszia gyorsan közbelépett.

– Mannia alig van itt pár perce. Több mint két éve nem látták egymást. Hagyjátok, hogy kicsit beszélgessenek. Ti ne zavartassátok magatokat, én majd velük maradok.

– Nem bánom – mondta Csengné. Hangján érzett, hogy az egész jelenetet előre kitervelték.

Kasszia kikísérte a hölgyeket. Ahogy visszatért, Pingya halkán Manniához fordult.

– Ül ide, Mannia, mellém.

Mannia lesütötte szemét, nem mozdult. Kasszia biztatta.

– Ha unokatestvéred hív, ülj közelebb hozzá. Úgy kevésbé fárasztja a beszélgetés.

Mannia arca lángban égett, szégyenkezve engedett, Pingya ágyára ült; tudta, hogy amit tesz, szörnyen illetlen és rettenetesen izgalmas. Az ágy szélén ült, és önkéntelenül simogatta a selyempaplant. Pingya kérte, jöjjön még közelebb.

– Ping-ko, tudhatod, hogy nem ülhetek közelebb! – tiltakozott Mannia, és ugyanakkor közelebb ült. Keze véletlenül Pingya kezéhez ért. Érezte, hogy Pingya ujjai reszketve megfogják; egész testében megborzongott, de nem húzódott el.

– Meimei, nagyon megszépültél. A te kedvedért meggyógyulok – suttogta a beteg.

Mannia zavarában Kasszia felé fordult; nem tudta, mit csináljon.

– Meimei, nagyon soká jöttél. Ma is egész délután vártalak. Sok mindent szeretnék mondani neked, de most nem jut eszembe semmi. Boldog vagyok, mert itt vagy mellettem. – Kifáradt, de lihegve folytatta. – Boldog vagyok, hogy láthatlak, és a hangodat hallhatom. Csak ne lennék ilyen gyenge.

– Ping-ko – kérlelte Mannia –, ne beszélj sokat. Most, hogy itt vagyok, gyógyulj meg hamar.

Látta, hogy a beteg homloka csupa verejték.

– Izzad – mutatta Kassziának. – Ne adjunk forró vízbe áztatott törülközőt neki?

Kasszia átment a hátulsó szobába, ahol az orvosságokat főzték. Az agyagkályhácskán állandóan forrt a víz. A kis rézüstbe bemártott egy törülközőt, kicsavarta, átnyújtotta Manniának.

– Mit csináljak vele? – kérdezte Mannia megdöbbenve.

– Töröld meg a homlokát – mondta mosolyogva Kasszia.

– Meimei, töröld meg a homlokomat – suttogta rekedten Pingya is.

Mannia izgatottan hajolt a beteg fölé, megtörülte az arcát. Soha nem érzett nagyobb boldogságot. Tudta, szívesen ápolná Pingyát, akár élete végéig. Kasszia felemelte Pingya fejét, a három fej egészen közel került egymáshoz.

– Nincs kint senki? – kérdezte halkán Mannia. – Mit gondolna rólunk, aki így látna?

– Elküldtem mindenkit – mosolygott Kasszia, majd kigombolta Pingya ingét, és Mannia elszántan megtörülte Pingya nyakát is.

– Látod, milyen sovány? – mondta Kasszia. Pingya megfogta Mannia kezét.

– Köszönöm, Meimei. Ugye nem hagysz el soha többé?

Mannia visszahúzta a kezét.

– Maradj nyugodtan – mondta, és felállt az ágyról, hogy véget vessen a túl bizalmas helyzetnek. Visszavitte a törülközőt a hátulsó szobába, pár percig ott maradt; ahogy visszament, az ágy mellett álló székre ült.

– Ül ide mellém – kérlelte Pingya, és Mannia megint engedett.

– Te is izzadsz – mosolygott Kasszia. Mannia felállt, áthajolt az ágyon, az ágy fejénél elhelyezett tartóból törülközőt vett le, megtörülte vele homlokát. Pingya minden mozdulatát leste. Mikor áthajolt fölötte, hogy helyére tegye a törülközőt, ruhája az arcához ért, és érezte testének illatát. A lámpa fényében a ruha alatt most vette először észre a lány keblének szépen ívelő vonalát. Megigézte a látvány; szótlánul és boldogan feküdt az ágyon.

Az udvar felől lépések zaja hallatszott, Mannia felemelkedett az ágyról, visszaült az asztal mellé. Pingya tiltakozott, de Mannia szemével az ajtó felé intett. Hóvirág emelte fel a függönyt, Kasszia mellé lépett. Súgva ajánlotta: szívesen udvarába kíséri a Fiatal Úrnőt, ha Kasszia esetleg fáradt. Mannia érezte, hogy ütött a válás pillanata, de nem volt ereje hozzá, hogy távozzék. Kíváncsi volt Hóvirágra is, akit irigyelt, mert ápolhatta Pingyát.

– Nem hívhatnánk be Hóvirágot? – kérdezte Kassziától.

Hóvirág örült, hogy jobban megismerheti Manniát, akit máris Fialat Úrnőként tisztelt, és akinek szépsége, kedvessége szinte megbűvölte.

– Ül le – mondta neki Mannia barátságosan.

– Nem vagyok méltó rá – szabadkozott szerényen Hóvirág. – Bocsássa meg hanyagságomat. Megtisztelte látogatásával az Első Fialat Gazda házát, és én még teával sem kínáltam meg.

– Mindannyian ugyanabba a családba tartozunk – mosolygott Mannia. – Nem szükséges, hogy betartsuk az összes szabályt.

Hóvirág a hátsó szobába sietett, és nemsokára csésze teával tért vissza. Míg Mannia megitta a teát, Hóvirág elment, hogy faszenet hozzon a kis kályhába.

– Látja, kisasszony, a szolgálok semmit sem tesznek meg, ha az ember nem áll a hátuk mögött – mondta, ahogy visszajött a kis kosár faszénnel.

– Miért nem pihensz kicsit? – kérdezte Mannia.

– Nem vagyok fáradt – mondta Hóvirág. – Bemegyek, és megrakom a tüzet, a Fialat Gazda még egy csésze forró ezüsgombalevest kap, mielőtt elalszik.

– Ki virraszt éjjel? – kérdezte Mannia, mikor Hóvirág eltűnt az ajtó mögött.

– Hol ez, hol az – felelte Kasszia. – Esténként felváltva Taitai és én vagyunk mellette, míg el nem alszik. Régebben, ha rosszul volt, mindannyian virrasztottunk, és időnként felváltottuk egymást. Néha Moharózsa is átjött, és Taitai Főnix nevű szolgálója, aki az úrnő szobája mellett alszik. De Hóvirágban bízunk legjobban. Az ő buzgalma az egész betegség alatt pillanatra sem lankadt.

– Hallod? – kérdezte Mannia, mikor Hóvirág a szobába lépett. – Téged dicsértünk.

– Semmiség az egész – vonogatta vállát Hóvirág. – Kötelességem, de meg is szoktam. Különben is kell valaki, aki törődjék vele. Ha az emberek nem áskálódnának a hátam mögött, mert látják, hogy Taitai bízik bennem, és gyakran meghallgatja, amit mondok, semmi panaszra nem lehetne okom.

– Ha elfáradtál, vagy sok a munkád, szólj Kisörömnek, és ő boldogan segít – mondta Mannia. – Igaz, hogy buta falusi lány, de tisztességes, jó szándékú, és nagyon igyekszik. Elküldöm hozzád, hogy megtanulja a jó modort és az illemszabályokat, ha ugyan hajlandó vagy vesződni vele.

Hóvirág megköszönte az úrnő kedvességét, és nagyon boldog volt; érezte, hogy Mannia őszinte és jószívű. Mannia észrevette, hogy Pingya fáradt, felállt, hogy távozzék. De Pingya könnyörgött:

– Meimei, ne menj még.

Kasszia megkérdezte Pingyától, akarja-e már a levesét. Pingya makacskodott.

– Kérd meg Meimeit, maradjon még. Különben egy kortyot sem eszem a levesből.

Mannia maradt. Hóvirág a hátulsó szobába ment. Mannia hallotta a kanalak és tányérok csörömpölését. Kisietett hozzá, hogy a leves elkészítésében segédkezzék. Hóvirág okos teremtés volt, nem utasította vissza az úrnő segítségét, nem is nevette ki. Mikor a leves elkészült, Mannia Hóvirággal vitette be, és míg a szolgáló bent járt, ő körülnézett a hátulsó szobában. Hirtenlen Pingya hangját hallotta.

– Meimei! Hol van Meimei? Elment? Mannia visszaszaladt, az ágy mellé állt.

– Ha elmegy, nem eszem egy falatot se – erősködött Pingya.

– Hiszen itt áll az ágyad mellett – csitította Kasszia. – De ideje, hogy lefeküdjék. Hosszú útról érkezett, és ki kell pihennie magát.

– Ugye nem mész el? – kérdezte tőle Pingya.

– Nyugodj meg, Ping-ko – mosolygott Mannia –, itt maradok a házban, és holnap újra eljövök hozzád.

Végül is elment Mannia. Hóvirág kísérte el, lámpát vitt előtte, és mutatta az utat. Mannia megköszönte Hóvirágnak, hogy Pingyának gondját viseli. Hóvirágot megbűvölte Mannia kedves modora. Mosolyogva kívánt neki jó éjszakát.

Hóvirág visszaérkezése után Kasszia azonnal Csengnéhez sietett, hogy a történekről beszámoljon és közölje vele: Pingya nem hajlandó enni, ha Mannia elmegy. Törték a fejüket, mit csináljanak. A szabályok nem engedték, hogy Mannia ápolja Pingyát, pedig a fiú szemlátomást így szeretné. Mannia sem dobhatja sutba az összes illemszabályt. A helyzet mindjobban összezavarodott. Minél tovább törték a fejüket, annál világosabban érezték, hogy a nehézségeket csak a gyors házasság oldja meg. Elhatározták, hogy másnap Mannia anyjához fordulnak, és megkérdezik a véleményét.

Manniát boldoggá tette az első találkozás. A véletlen folytán sokkal többet tehetett Pingyáért, többet mondhatott neki, és jobban meggyőződhetett a

fiú érzelmeiről, mint amennyit az első látogatás alkalmával egyáltalában remélhetett. Álmatlanul feküdt ágyán, boldogan idézte vissza Pingya minden mozdulatát, minden szavát, a gyönyörű este minden apró részletét.

Másnap reggel gyorsan peregtek az események. Mannia megreggelizett, utána sétált kicsit az ősök csarnoka körül elterülő üres telken. Egy szolgáló jött, és jelentette, hogy Mulan keresi. Mannia arca felragyogott, boldogan szaladt a főépület felé. Kisöröm, mint rendesen, vele ment.

Mulan a társalgóban Mannia anyjával beszélgetett. Nagyon megváltozott, Mannia alig ismert reá. Nemcsak megnőtt; olyan előkelően öltözködött, ahogyan Santungban soha. Biztosan és otthonosan viselkedett a Mannia számára idegen környezetben, s a Pekingben nevelkedett lányok könnyed és szép kiejtésével beszélt. Nem a megmentett, riadt gyerek volt, akit Mannia ismert, hanem a gazdag Yao lány. Szeme azonban a régi maradt. Ahogy Mannia a szobába lépett, döbbsen megállt, ajkát harapdálta, mintha valami megbénította volna, hogy barátnőjéhez rohanjon és megölelje. Mulant is meglepte, hogy Mannia mennyire megváltozott. Pillanatnyi csend után Mulan felkiáltott.

– Ó, te csúnya lány! Majd belehaltam, annyit gondoltam rád, és olyan türelmetlenül vártalak!

Mulan tréfa mögé rejtette meghatottságát, de Mannia nem titkolta érzéseit. „Mulan!” – sikoltott. De Mulan megjelenése és magatartása inkább megijesztette.

Megölelték egymást.

– Te vagy Mulan? Csakugyan?! – kérdezte kételkedve Mannia. Átkarolta vállát, és hálósobájába vezette.

– Hallottam, hogy megérkeztél – mondta Mulan –, és egész éjszaka le se hunytam a szememet. Reggel olyan korán keltem, hogy anyám megijedt, és megkérdezte, meg akarok-e szökni valakivel.

Lassanként Mannia félelme is felengedett. Felébredt benne a régi érzés, hogy ő tulajdonképpen idősebb nővére Mulannak. Mulan fiatalabb volt, mint ő, és az egyetlen lény, akivel őszintén beszélhetett. Közelsége bizalommal töltötte el, és az új, idegen pekingi környezetben megszilárdította helyzetét.

– Sokáig vártunk erre a találkozásra, de nem hittem volna, hogy ilyen körülmények között találkozunk – mondta csendesén.

– Hogy van Ping-ko? – kérdezte Mulan. Mannia elpirult. Habozott pár pillanatig, mielőtt felelt.

– Reggel anyám átküldte hozzá Kisörömöt, hogy érdeklődjék állapota iránt. Hóvirág megnyugtatta őt, hogy jól töltötte az éjszakát.

– Nagyon féltettük a múlt héten... – mondta Mulan. – Láttad már őt? – kérdezte.

Mannia nem felelt, mintha nem hallotta volna a kérdést.

– Rögtön átmegyünk hozzá, és megnézzük! – folytatta Mulan.

– Előbb kérdezd meg Taitait. Tudod, az én helyzetem nagyon kényes. Nem mehetek be engedély nélkül hozzá. Nem illik, és mit mondanának az emberek?

Kasszia robogott be a szobába.

– Mulan! Barátnőd végre megérkezett. Látom, boldogabb vagy, mintha a hold esett volna az öledbe.

A barátnők szétrebbentek.

– Kasszia nainai – szólalt meg Mulan –, át szeretnék menni Ping-kóhoz. Ugye Mannia is velem jöhet? Hosszú utat tett meg Ping-kóért, meg kellene engedned, hogy lássák egymást.

Kasszia első pillanatban meglepődött, azután harsogó kacagásban tört ki. A két lány zavartan nézett össze.

– Még meg se mondtam neked, hogy én már láttam Ping-kót – magyarázta Mannia.

Mulan tréfás szemrehányással fordult Mannia felé:

– Szóval ti már láttátok egymást! Mosolyogva másodszor is megkérdezte Kassziától, átmehetnek-e Pingyához mind a ketten.

– Átmehettek. De előbb bejelentjük Taitainak. Most sietek. Taitai Mannia anyját kérette magához, hogy bizonyos dolgokról tárgyaljon vele.

Mulan a távozó Kasszia után nézett. Mikor látta, hogy eltávozott, gyorsan megkérdezte:

– Miről tárgyal anyád és Taitai?

Mannia elmesélte, amit Csengné mondott neki, és hogy Kasszia említette a tsunghsit. Pingyánál tett látogatásáról is beszámolt, de nem emelte ki túlságosan az igazán drámai pillanatokat. Elpanaszolta Sunya huncut megjegyzését, dicsérte Hóvirág jó szolgálatait. Mulan hallotta, hogy Hóvirágot sokat

bosszantotta a többi cseléd, és vádolták, hogy Pingya ágyasa szeretne lenni. Mannia elmesélte aztán a csodálatosan szép álmot, és kijelentette: Mulan volt a fekete ruhás lány, aki faszenet hozott az elhagyott templomba a hóvihar alatt. Mulan elgondolkozott az álom felett.

– Ki tudhatja – mondotta halkán –, nem másik álomból ébredtünk-e csak fel, és nem vagyunk-e mindannyian képzeletbeli alakok?

– Ami a legutolsó huszonnégyszer történt velem, csakugyan olyan, mint az álom – mondta Mannia.

Kézen fogva átmentek a másik szobába, megálltak az Irgalom Istennőjének szobra előtt. Felnéztek a tökéletes szoborra, sokáig hallgattak.

– Ez a szobor ígézett meg tegnap, amikor megláttam – suttogta Mannia. – Érzem, csodálatos erő van benne. Szívesen égetnék tömjént előtte, és könnyörögnék, hogy oltalmazzon.

– Fukien-porcelán a Ming-dinasztia idejéből – állapította meg Mulan. – Nagyon ritka példány. Igazi kincs. – Töprengve visszament a hálószobába, majd hirtelen megfordult. – Megcsináljuk! Itt van a füstölő! Rögtön hozok tömjént!

Kiszaladt, s a szolgálóval néhány rúd tömjént hozatott. Óvatosan leemeltek az Irgalom Istennőjének szobrát keményfa állványáról, és a dolgozószoba asztalára helyezték. Mulan paraszt hozott, megtöltötte a bronztömjénezőt, majd amikor a szolgáló megérkezett a piros tömjénrudakkal, átvette tőle azokat, és elküldte a lányt.

– Akarod, hogy megújítsuk a testvéri esküt, amit évek előtt fogadtunk? – kérdezte.

Mannia boldogan beleegyezett. Meggyújtották a tömjénrudakat, háromszor meghajoltak, majd a tömjénezőbe tették őket. Azután az Irgalom Istennőjének szobra előtt kezet fogtak, és újra megesküdtek, hogy egymás testvérei maradnak, hűségesen kitartanak egymás mellett egész életükön át minden bajban és veszedelemben. Mannia némán imádkozott, hogy Pingya gyorsan felgyógyuljon, és hogy az istennő adjon hosszú boldogságot nekik.

Pár pillanat múlva Főnix lépett be Ailiennel, és jelentette, hogy Pingya csak ruhát vált, és rövidesen bemehetnek hozzá.

– Anya a nénivel tárgyal – újságolta Ailien – Mannia boldog óráiról, és hogy megvárják-e az esküvővel nagyanya megérkezését.

– Ilyen gyorsan megtartjátok? – kérdezte Mulan, és megfordult, hogy gratuláljon Manniának. De Mannia hallgatott.

Ahogy Pingyához beléptek, Mannia rögtön észrevette, hogy minden megváltozott a szobában. A tegnapi esti ragyogás elmúlt. A jótékony lámpafény nem enyhítette a valóságot; Pingya sápadtan, soványan feküdt a selyemtakaró alatt. Lélegzete zihált, hangja suttogott és elfűlt, kezén csontra tapadt a bőr. Mulan megkérdezte, milyen orvosságot kap.

– Még mindig a régi főzetet – mondta Hóvirág –, de citrus és magnólia nélkül. Rebarbarát kap, salétromot és édesgyökeret; a rebarbarát előbb borba áztatják. Múlt héten változtatta meg az előírást a császári orvos, mikor a Fiala Gazda nagyon rosszul volt, és álmában félrebeszélte.

A látogatás rövid volt és szertartásos, Mannia utolsó látogatása volt ez az esküvő előtt. Mannia akkor még nem tudta ezt. Ahogy kimentek a szobából, Hóvirág megsúgta Mulannak, hogy az esküvőt rövidesen megtartják. Az izgalmas hír hihetetlen gyorsan terjedt el a szolgálók között. Mannia nyugodtan bólintott, mintha már régen tudott volna mindent, és minden az ő kívánsága szerint történt volna.

– Gratulálok, Sun kisasszony – mondta Hóvirág. – Végre lesz Pingyának valakije, aki gondját viseli. Így az én felelősségem is csökken. Hallom, két vagy három nap múlva meg is lesz az esküvő.

– Taitai elrendelte – szólt közbe Főnix –, hogy Sun kisasszony az esküvőig többet nem láthatja Pingyát.

Mulan nem mehetett be Csengnéhez, hogy üdvözölje, mert tudta, hogy a „felnöttek dolgát” vitatják, így Mannia szobájába ment, míg Főnix Ailienel eltávozott.

– Mondd – kérdezte Mannia –, mi a véleményed erről a betegségről? Nem salétromból csinálják a puskaport?

– Abból – felelte Mulan, aki Pingya esetét már többször megvitatta a császári orvossal. – Mint gyógyszert csak a vérben bujkáló szervezeti láz ellen használják, és akkor is csak végső esetben, hogy a test száraz forróságát mérsékeljék, és a kemény képződmények megpuhuljanak. Hatalmas szer, megpuhítja a fémeket, és a köveket is elporlasztja. Ha szervezeti láz jelentkezik, a vér tisztításra szorul. A salétrom alkalmazása a legnagyobb óvatosságot követeli, különben tönkreteszi a szervezetet.

– Nem értem! Nem értem! – ismételte Mannia. Felháborította a gondolat, hogy valakivel puskaport etessenek. – Még mindig nem értem.

– Valahogy így van – magyarázta Mulan –, ha mérge került a vérbe, a mérge érzi meg a hajtó hatást, de ha nem mérges a vér, akkor a salétrom a testet pusztítja el!

Még beszélgettek, mikor Mannia anyja visszaérkezett. Nagyon izgatottnak látszott.

– Mannia, gyermekem! – mondta feldúltan, de hirtelen elhallgatott. Mulan érezte, hogy jelenléte feszélyezi.

– Elmegyek, és meglátogatom fogadott anyámat – mondta.

De Mannia nem eresztette el.

– Mulan olyan, mintha a saját nővérem lenne. Mondd meg előtte, amit akarsz.

Mannia anyja a két lányra nézett. Érezte, hogy Mulan nagy segítségére lehet a lányának. Nehéz helyzetbe került. Mint a menyasszony anyja, nem kérhetett tanácsot Csengéktől, akik a vőlegény szülei. Felhasználta tehát Mulan jelenlétét, s inkább hozzá beszélt, mint saját lányához.

– A Cseng család szeretné, ha pár nap múlva megtartanánk az esküvőt, hogy így elhárítsák a betegséget. A házasság Mannia számára megkönnyítené, hogy Pingyát ápolja, amíg fel nem gyógyul. A Cseng család sokat tett értünk, és én nem tagadhattam meg kívánságukat. De megmondtam, kérdezzék meg Manniát, és Cseng néni kijelentette: Man-erh örökre lekötelezi őt, ha beleegyeznek. Kasszia pedig azt mondta, az ő véleménye szerint Mannia hajlandó lesz rá. Minél hamarabb tartjuk meg az esküvőt, annál jobb Pingyára nézve... Mannia, most egész életedről kell határoznod, és én mint anya semmire sem kényszerítelek. Apád már nem él, én gyenge asszony vagyok, és idegenek közé kerültünk. Van-e elég erőd, hogy ezt a nagy felelősséget vállaljad? – Elhunyt férjére gondolt, ilyenkor mindig elzsebkendőjével törülgette szemét.

Mannia hallgatott. Előre tudta, mi következik. Egyszerűen, habozás nélkül mondta:

– Anyám, határozz!

Ez annyit jelentett, hogy beleegyeznek.

– Mikorra tervezik az esküvőt? – kérdezte Mulan.

– Holnapután szeretnék – felelte Sunné.

– Hiszen addig az előkészületekre sincs elég idő!

– El kell tekintenünk a rendes szokásoktól. Először még fontolgatták, megvárják-e talán nagyanyót, de az ő megérkezése hetekig eltarthat. Nem

értesítjük se a barátokat, se a rokonokat; nem tartjuk meg a szokásos ünnepeket, lakomákat sem. Idegenben vagyunk vendégekként, így Taitai felajánlotta, hogy ő gondoskodik az összes előkészületről. Ekkora családban, bőséges anyagi eszközökkel, sok szolgálóval, minden könnyen megy. Én elvesztettem a fejemet. Azt se tudom, mit csináljak.

– Van egy ötletem – szólt hirtelen Mulan. – Az esküvő mégiscsak esküvő, és nem öszvérvásár. Mannia nem mehet úgy férjhez, hogy beleül a vörös hordszékbe az egyik udvarban, és a másikban kiszáll belőle. Mannia menyasszony, és nem lakhat a Cseng-házban. Közel áll hozzám, akár a nővérem, és én már gondoltam is, hogy meghívom őt pár napra hozzánk; említettem anyámnak is. Anyám nagyon örülne, ha elfogadnátok a meghívást. Mind a ketten költözzetek hozzánk, és tőlünk indul majd az esküvői menet. Szüleim boldogan várnak. Ha megtisztelitek házunkat, azonnal értesítem szüleimet, és délután értetek küldünk.

Manniának és anyjának tetszett a gondolat. Az öregasszony ismét elsírta magát.

– Látod, Mannia, milyen jók hozzánk az emberek?

– Félek, hogy alkalmatlanok leszünk – mondta Mannia. – Meimei, boldog lennék, ha megláthatnám otthonodat. Csak apáddal találkoztam sok évvel ezelőtt, a család többi tagját nem is ismerem. Hogyan fogadhatnánk el tőlük ekkora áldozatot?

– Hagyd ezt, kérlek – mondta Mulan. – Mocsó húgom alig várja, hogy láthasson. Reggel is velem akart jönni, de mondtam neki, hogy csak most érkezted. Anyám és apám ma estére vár vacsorára mindkettőtöket. A nagy izgalomban elfelejtettem, hogy meghívásukat átadjam. – Mannia anyjához fordult, megismételte kérését. – Sun néni, ne utasíts vissza. Szeretném, ha Mannia pár éjjel nálam aludnék, mielőtt férjhez megy. Biztos, hogy Cseng néni is helyesli az ötletet. Így a legegyszerűbb és a legjobb. Mi és Csengék már csaknem egy család vagyunk, és minthogy az esküvőre úgyse hívnak meg senkit, legalább mi vegyünk rajta részt. Csengék megbíznak bennünk; nem félnek, hogy titokban elszöktetjük a menyasszonyt.

– Látod, anyám, milyen ravaszul beszél az én húgom – nevetett Mannia.

Mulan elrohant Csengnéhez, aki kitűnőnek találta a gondolatot. Mulan visszaszaladt, hogy elbúcsúzzék Manniától és anyjától; megígérte, hogy délután eljön értük.

KILENCEDIK FEJEZET

Mulan buzgó közreműködésével Mannia esküvője jobban sikerült, mint bárki is remélhette. Az ismerősök ugyan nem kaptak értesítést, csak Mulan családja és Nyúék, akikkel a vőlegény apja meleg baráti viszonyban állt. A többi ismerőstől az esküvő után Cseng úr és neje ünnepélyesen bocsánatot kért, s a mulasztást, az ünnepségek elmaradását kellőképpen megindokolta a vőlegény betegsége. De maga a tény, hogy a menyasszony nem lakott a vőlegény házában, módot nyújtott rá, hogy kialakuljon valamilyen esküvői menet, és az ajándékok kicserélése ünnepélyesen történjék.

Délután Mulan pontosan megérkezett. Vele ment húga, Mocsó és anyjának bizalmas szolgálója, Kékfény. Csengné a kapuig kísérte Sunnét, mert most már nemcsak a régi sógorsági viszony fűzte őket egymáshoz: mint örömszülők, egyforma rangra emelkedtek. Csengné előre mentegetődzött, hogy a gyors előkészületek miatt mutatkozik majd némi hiány. „A legnagyobb igazságtalanság – mondta –, ha olyan lány, mint Mannia, ilyen készületlen és gyors lakodalomban részesül.” De ígérte: bőséges kárpótlást kap, és bármi történjék is, mégis ő lesz a legidősebb meny.

Mielőtt elindultak, Kasszia tréfásan megfenyegette Mulant és Mocsót.

– Ti vagytok felelősek a menyasszonyért. Ha eltűnik, megfogunk közületek egyet, és férjhez adjuk helyette.

– Remek megoldás – nevetett Mulan –, de nem tudom, hogy Pingya beleegyezik-e. – Karon fogta Manniát, hogy a kocsihoz vezesse, de Mannia elhúzta kezét, szótlánul ment a kocsihoz, és segítség nélkül szállt fel.

– Szeretlek is, gyűlöllek is – mondotta Mannia, mikor a kocsi elindult velük. Kisöröm, a szolgáló, a lábuknál ült, Mocsó és Sunné Kékfénnyel a másik kocsin foglalt helyet.

– Senki sem pótolhatatlan – mondta Mulan. – De ha valaki a mentőcsillag szerepére vállalkozik, annak pótlása legalábbis nehéz.

Mannia nem tudta, haragudják-e vagy nevéssen.

– Meimei! Mindig csúfolsz! Vigyázz, mert kivágom a nyelved!

– Mondhatom, gyönyörű! Ilyen beszéd illik a boldog menyasszony ajkára? – nevetett Mulan.

– Mocsó húgod biztosan egyszerűbb és becsületesebb, mint te – zsörtölődött Mannia.

– Biztosan – mondta komolyan Mulan. – Ő inkább lány, mint én. Nem emlékszel, hogy én mindig arról álmodoztam, bárcsak fiú lehetnék? Mocsónak sohase voltak ilyen vágyai.

Kisöröm szükségesnek érezte, hogy ő is mondjon valamit.

– Cseng asszony és Kasszia úrhölgy feleslegesen izgul. Miért szaladna el az én kisasszonyom? És ha elszalad, hová mehetne? Csak a Cseng-házba szaladhat vissza. Nem igaz?

Mulan jóízűen felkacagott.

– Íme, így gondolkodik egy egyszerű és becsületes lány. Én nem voltam neked elég egyszerű és elég becsületes. Most legalább tudom, hogy ha megszöksz tőlünk, kis lábad kipp-kopp, kipp-kopp, egyenesen visszavisz a Cseng-palotába.

Mannia is nevetett Kisöröm megjegyzésén, de Mulan szavai bosszantották.

– Egyiktek sem egyszerű és becsületes – mondta dühösen. – Nem is állok szóba veletek.

Mulan előhúzta a jade-körtét, amit Manniától kapott, és amit állandóan a nyakán viselt.

– Drága nővérkém, bocsáss meg, csak még most az egyszer – mondta bűnbánóan. – Kívánom, hogy nagyon boldog légy. – Megszorította Mannia kezét. – Te vagy az oka mindennek – tréfálkozott. – Miért vagy még szebb, amikor haragszol?

Mulant egészen elbűvölte Mannia. Áhítatosan nézte pici száját és két őzszemét.

Mannia viszonzta a kézszorítást. Mosolyogva felelte:

– Azt hittem, te vagy a fekete ruhás lány, aki a hidegben tüzet rak, de most látom, hogy te csak a hőségben szítod a tüzet, hogy még jobban perzseljen.

– Valóságos vers – ujjongott Mulan. – Csupa ritmus és szimbólum.

Mind a ketten mosolyogtak, csak Kisöröm bámult bambán.

Manniát és anyját Yao úr dolgozószobájában szállásolták el. Yao úr erre a pár napra felesége szobájába költözött.

A Yao-ház igénytelen homlokzata elleplezte a házban uralkodó fényűzést. Bár méreteiben meg sem közelítette a Cseng-palotát, jól és szépen épült, szobái arányosan sorakoztak egymás mellé, gyönyörű bútorok álltak bennük a hivalkodó úrhatnáságnak minden nyoma nélkül. Mannia egyszerre megértette, hogy ez a légkör érlelte meg Mulan modorát és jellemét. A mennyezetek, faburkolatok, függönyök, az ágynemű, a vitrinek, az írástercsek, az alacsony nemesfa asztalkák és a sok különböző műtárgy mind értékes volt, de mind felesleges – jómódra és gazdagságra mutatott. Mannia nem is sejtette, hogy a sok régi váza, a sok jade-faragás és a sok egyébfajta műtárgy mennyit ér. De a Yao család gazdagsága hirtelen mint elvlasztó fal emelkedett közé és Mulan közé.

Szerette volna, ha Mulan olyan szegény lenne, mint ő, vagy ő lenne olyan gazdag, mint Mulan.

Yao úr lakosztálya tulajdonképpen három szobából állt. Pekingben minden épület rendszerint egyetlen szobát alkotott, így Yao úr külön kis otthona is. A dolgozószoba keleti részén az eltolható fal a hálószobát takarta el; a két másik szobát csak faragott rács választotta el egymástól. A középső szoba hátsó részében hat vagy hét láb széles spanyolfal rejtette a hálószobába vezető ajtót. A fekete ébenfa paravánt a Sun-palota képe díszítette, hajlított fedelű tornyai a felhőkbe nyúltak, vadludak repültek el felettük a távoli hegyek felé. Az előtérben kivágott ruhás, magasra tornyozott hajú palotahölgyek sétáltak, vagy furulyáztak, vagy a fedett teraszokról nézték az aranyhalakat, amint lótuuszlevelek között úszkálnak a spanyolfal alján. Az ébenfába berakott kép laza, áttetsző, légiesen könnyű zöldben, fehérben és rózsaszínben pompázott. Ametisztadarabok, karneolok és rózsaszín turmalinok díszítették a hölgyek ruháját, a lótuuszlevelet mohazöld jade-ból faragták ki, virágjuk rózsaszín drágakőből, a halak teste gyöngyházból készült. Jobboldalt az ősz jelképező nádbuzogányok lávakövekből rakódtak össze, és a nád olyan természetesen hajolt meg, hogy szinte érezte az ősz hideg lehetőségét. Így képzelhette el valaki a földöntúli boldogságot.

Mannia érezte, hogy Mulan otthonában egészen más a légkör, mint a Cseng-házban. Könnyebben és otthonosabban mozgott benne. Nőiesebb volt a ház. Mulan anyja uralkodott benne, és jobbkeze, Korall, az özvegy fogadott lány. Mulan öccse, Afei még alig töltötte be hatodik évét, bátyja, Tijen nem számított, mindig elcsavargott hazulról. Így a vendég Mulanon kívül csak az igazi és a fogadott nővérral találkozhatott, Mocsóval és Korall-

lal. A szülők és a gyerekek is sokkal fesztelenebbül érintkeztek. Manniát nagyon meglepte, amikor látta, hogy Yao úr barátságosan eltréfál gyerekeivel, és Korallhoz nyájas szavakat intéz.

Yaóné méltóságosabban viselkedett, és nagyobb tekintélyt tartott, mint a művelt Csengné. Yao úr nem bánta, hogy tekintélyt tart, mert minden látszat ellenére végül mégiscsak ő uralkodott, s ez a helyzet teljesen kielégítette taoista filozófiáját. A ház és a háztartás gondja így a felesége nyakába szakadt. Néhány jogához azonban feltétlenül ragaszkodott Yao úr, többek között ahhoz, hogy gyerekei előtt állandóan aláássa felesége tekintélyét. Yao úr bölcsen tűrte, hogy házában felesége úrnak érezze magát, és Yaóné se bánta, ha férje magát tartja a ház urának. Yao úr a gyerekeire sokkal erősebb hatást gyakorolt, mint felesége, míg a Cseng-házban a gyerekek Csengné befolyása alatt álltak. Amíg a család patriarchálisan él, a különböző befolyások összevegyülnek egymással, és senki sem lehet egyedül az úr. A régi családi életben a férfiak szerepe nagyon kis körre szűkült, akár olyan volt a család, mint Yaóéké, akár olyan, mint Csengéké.

Az új környezet és a Korallal és Mocsóval való megismerkedés teljesen betöltötte a délutánt. Mannia még Pingyáról is megfélekedett. Mikor egyedül maradt anyjával, hogy lepihenjen kissé, szolgáló jelent meg, és a menyasszonynak tangkueival főzött csirkelevest hozott. Mannia engedelmesen megitta a levest, letette ékszereit, ágya felé indult. Ekkor Lotung felemelte a függönyt, s jelentette, hogy az előcsarnokban Csiang úr várakozik, a császári orvos. Lotung délután a városban járt, és Manniáék megérkezéséről nem tudott; ezért Yao úr dolgozószobájába vezette a császári orvost. Mikor az orvos nevét meghallotta, Mannia előbújt a spanyolfal mögül. Az orvos nem ismerte őt, azt hitte, valami új szolgáló; megkérdezte, hol van Yao úr. Mannia nyugodtan válaszolt: Yao úr a házban tartózkodik. Az orvos kissé csodálkozott, hogy Mannia a szobában marad. Ha vendég, miért jött ki a spanyolfal mögül, ha szolgáló, miért nem ment el, hogy jelentse Yao úrnak az ő megérkezését. Gyanította, hogy a fiatal hölgy vendég és nem szolgáló; hogy a kényes helyzetből kiszabaduljon, és elkerülje a beszélgetést, a szoba másik végébe ment, s leült, mint aki nem vett észre semmit. Meglepetten látta, hogy a fiatal lány egyenesen feléje tart, és megáll előtte.

– Császári orvos úr – mondotta –, kérdezhetek öntől valamit?

Az orvos csodálkozva felnézett, és szemüvege fölött pislogva vizsgálta a szép fiatal nőt, akit még sohasem látott ebben a házban.

- Természetesen – válaszolta hivatalos hangon. – Beteg valaki a házban?
- Nem. A Cseng fiú betegsége érdekel.

Az öreg orvos teljesen összezavarodott. Tudta, hogy Pingya menyasszonya Pekingbe érkezett, de úgy értesült, hogy a Cseng-palotában lakik. Tehát mégis szolgáló lenne ez a lány, vagy valaki, aki Pingyába szerelmes?

– Milyennek tartja az állapotát, és mit gondol, meggyógyulhat-e? – vallotta tovább Mannia.

– A beteg állapota javul, és a jelek szerint a gyógyulás gyorsan bekövetkezik.

– Gondolja? – kérdezte Mannia, és hangja megremegett. Az illemszabály határozottan tiltotta, hogy a beteg fiú állapota iránt érdeklődjék. Az orvos azonban mindig szívesen beszélgetett csinos lányokkal. Elhatározta, hogy próbára teszi az ismeretlent.

– Ilyenkor a gyógyulás kis részben az emberektől, nagy részben Istentől függ. Kicsit segíthet az orvostudomány is, de a teljes gyógyulást csak a beteg életkedve idézheti elő. Pingya, sajnos, régóta betegeskedik.

Mikor látta, hogy a lány erre a kijelentésre megborzong, feltámadt benne a gyanú, hogy mégis a menyasszonnyal beszél.

– Rokona a betegnek? – kérdezte mosolyogva. Mannia elpirult, és hallgatott.

– Igen – mondta kis idő múlva halkán, habozva. Lotung lépett a szobába, hogy a császári orvosnak felszolgálja a teát. Csodálkozva látta, hogy az orvos ismeretlen szép fiatal hölgygel beszélget.

– Sun kisasszony, ugyebár? – kérdezte. – Bocsásson meg, de nem tudtam, hogy már megérkeztek. Kísérje lépéseit szerencsés!

Az orvos izgatottan pattant fel.

– Maga Sun kisasszony? – kérdezte barátságosan. – Úgy vártuk, mint a sötét égre a holdat. Most, hogy megjött, idősebbik unokatestvére egészen bizonyosan meggyógyul. Maga többet ér, mint száz orvos együtt. Remélem, pár napon belül megtartják az esküvőt.

Mannia elpirult, nem tudta, hogy mit feleljen. Anyját hívta.

– Csiang orvos úr van itt! – mondta, és kisurrant az ajtón, mint mikor a hal a mély vízbe menekül.

Korall, Mulan és húga, Mocsó másnap korán reggel berontott, hogy Manniával és anyjával megbeszélje az esküvő előkészületeit. Korall a tükör elé ültette Manniát, és hozzálátott, hogy eltüntesse arcáról a szőrszálakat, ahogyan már a menyasszonyoknál szokás. A többiek nézték, és beszélgettek. Ilyenkor nem használnak borotvát, hanem vizes pamutszál segítségével leemelik vagy helyesebben lecsavarják a lányok arcának puha pihéit. Így a gyenge hajszálak gyökerét is kitépik. Korall a műtétet olyan ügyesen hajtotta végre, hogy Mannia semmi fájdalmat nem érzett.

A hátralevő idő sokkal rövidebb volt, semhogy a menyasszony összes ruhája elkészülhessen. Sunné természetesen sopánkodott. Milyen ruhát viseljen Mannia az esküvőn? Milyen fejdísz? Milyen kabátot, és milyen szoknyát? Honnan szerezzenek egy tucat új cipőt, ami nem hiányozhat a menyasszony kelengyéjéből? Honnan vegyen ékszert és fejdísz? Hány bőröndöt vigyenek a menetben, és a bőröndöket mivel töltsék meg? Hány váltás ágyneműt szerezzenek be? Igaz, hogy a vőlegény családja magára vállalta a kelengyét, de vajon a vőlegény a kelengye beszerzésének milyen és mennyi részét vállalja?

A szoba hamarosan ékszerkereskedéshez hasonlított. Tálcák, kazetták, jade, gyöngy és arany ékszerek heverték mindenfelé. Mulan és nővérei ajándékozták meg a menyasszonyt. Mannia sohasem viselt ékszert, és ilyen ékszerekről nem is álmodott. Még kevésbé gondolhatta, hogy Mulan családja ilyen bőkezűen viselkedik vele szemben. Mulan is, Mocsó is egy-egy pár fülbevalót és gyöngyökkel kirakott arany hajdíszet adott neki. Az egyik pár fülbevaló régi ezüsből készült, és türkizkövek díszítették, a másik régi aranyból. Korall új barátságuk zálogaként jégmadárkék hajdísszel ajándékozta meg, amin gyöngysorok fűződtek misztikus csomókba. Karpereceket nem adtak neki, mert karperecekről a vőlegény családja gondoskodik. Mikor az ékszerészek eltávoztak, mindnyájan kellemes fáradtsággal ültek le az asztalhoz, mint egy színházi előadás után, és Mannia először érezte életében, hogy a gazdag emberek közé tartozik.

Ebéd után Kasszia látogatása következett. Két lánya és Moharózsa kísérté el, s két szolga jött vele; négy, arannyal kivert, vadonatúj vörös bőröndöt hoztak. A bőröndökben voltak a vőlegény családjának ajándékai.

– Taitai üzeni, hogy az idő rövidege miatt, sajnos, az ajándék silány – mentegetődött Kasszia. – De egyelőre csak a menyasszonyi ruha fontos. A többit majd apránként megcsináljuk és beszerezzük.

Kabátja zsebéből marék ezüstöt húzott elő, és a menyasszony anyjának nyújtotta. Ez a menpao, vagyis a menyasszony cselédeinek szánt ajándék, amelyet most természetesen Yaóék cselédsége kap. Azután vörös borítékból hatszáz taelről szóló csekket vett elő. Ez a pingli, amit rendszeren több hónappal az esküvő előtt ad a vőlegény családja a menyasszonynak, hogy kelenyégjét beszerezhesse. Majd utasította Moharózsát, bontsa ki a vörös kendőt, és adja át a fiókos ékszerdobozt. Kasszia most Yaóné és Sunné jelenlétében elővette a dobozból az ékszereket. Kassziát a két asszony a főcsarnokban fogadta; Mannia nem mozdult ki a szobájából. De Mulan elszaladt érte: nézze meg az ajándékokat. Az ékszerek között volt két arany karperec, két különösen szép fényű, élénkzöld jade karperec, egy gyémántos gyűrű, egy türkiz-, egy zafir- és egy berillgyűrű, egy pár körte alakú, gyönyörű rubin fülbevaló, néhány gyöngyből készült virág, ami fejdíszül szolgált, egy jade-diadém, amely összefonódó szíveket ábrázolt és több arany bokaperec, amelyeken minden lépésnél sok apró kis csengő csilingelt. A vőlegény családja nászajándékkul rendes körülmények között sokkal kevesebbet ad, de Mannia anyja mint vendég érkezett a fővárosba, és így nem gondoskodhatott kellőképpen a lányáról.

Külön vörös kartondobozból került elő a menyasszonyi diadém. A párta közepén hatalmas igazgyöngy ragyogott, körülötte sok kis gyöngy és smaragd, mintha az égboltozat különböző csillagképei ragyognának a fekete haj fölött. A pártán vékony aranyláncon különböző színű ékkövek lógtak. Gyönyörű jade-juyi egészítette ki az ékszergyűjteményt. Ez a juyi keleten divatos, nagyon fontos esküvői ajándék, a lakodalmi asztalon helyezték el mint a jó szerencse jelképét, bár a különös alakú tárgy eredeti rendeltetése már régen feledésbe ment. Sokkal nagyobb volt, semhogy háznagyi pálcának használhatták volna.

Aztán felnyitották a bőröndöket, amelyekből előkerült a finom lótuszvirágokkal hímzett, vörös kínai selyemből készült esküvői kabát, a sokszínű felhősen mintázott menyasszonyi vállkendő, a szájrancú tengerkék szoknya, amit váltakozó kék és zöld hullámos csíkozású egyszerű széles hímzés díszített. Kisöröm is új ruhát kapott. Az öltönyökkel telt ládákat, a juyit és a bőröndöket máskor nyitott, az esküvőre készült tartókon vitték végig az utcákon. De ezeket a nyitott tartókat most mellőzték, mert a Cseng házaspár egyelőre eltitkolta ismerősei elől a lakodalom időpontját.

Mannia boldogsága nem tartott sokáig. Anyjára bízta az ajándékok átvételét, ő pedig Ailiennel szobájába ment, hogy megmutassa neki Mulan és Mocsó ajándékait.

– Hogy van Pingya? – kérdezte a kislánytól, mikor a szobába értek.

– Rosszabbul. Reggel Taitai orvosért küldetett.

– Mit mondott az orvos?

– Nem tudom – mondta vállát vonogatva Ailien.

Kasszia megbeszélte Yaónéval és Mannia anyjával az esküvő részleteit. A szertartás másnap délután pontosan öt órakor kezdődik. Mivel a menyasszony nem magas, Korall és Yaóné indítványozta, hogy haját „körbefutó sárkány” módon viselje, mert a fej tetején összefutó hajfonatok magasabbra emelik az alakot. A menyasszonyt a vőlegény szolgálója, Hóvirág és Kisöröm, a menyasszony személyes szolgálatára kijelölt szolgáló kíséri. Némi nehézséget okozott az a kérdés, hogy a menyasszony anyja részt vegyen-e az esküvőn, és milyen szerepet játsszék benne?

– A rendkívüli körülmények megengedik, hogy vétsünk a szokásos szabályok ellen – mondta Kasszia.

– A menyasszony anyja részt vehet az esküvőn.

– Hogyan vehetne részt? – tiltakozott Korall. – Sunné mint a menyasszony anyja, a legnagyobb hibát követné el, ha a szertartás alatt a vőlegény házában tartózkodnék.

– De rokona is a vőlegény családjának, és ez a házasság csak a régi rokonságot erősíti – vitatta Mulan.

– Intézzétek úgy, ahogy a menyasszony számára a legkellemesebb.

– Csak nem akard, hogy a menyasszonyt saját anyja segítse ki a hordszékből, mikor a nászházba megérkezik? – szólt bele Mocsó a vitába.

– Mocsónak igaza van – mondta Sunné. – Mégis ott kell lennem az esküvőn. Ha itthon maradnék, nem lenne egyetlen nyugodt pillanatom. De van egy pompás ötletem. Mannia számára még nem kértünk fel közvetítőt. Keresve sem tudnék jobbat, mint Yao asszonyt. Ha vállalná, ő kísérhetné el Manniát, és a szertartás alatt ügyelhetne, hogy helyesen viselkedjék.

– Örömmel vállalom – mondta kedvesen Mulan anyja. – Úgysem tudom, meddig maradhat Sunné a mi vendégünk. Az összes kérdést a vőlegény álapota dönti el.

– Hogy van Pingya? – kérdezte Sunné, és mindenki aggódva leste a választ.

– Nem a legjobban – felelt Kasszia óvatosan, hogy ne keltsen indokolatlan reményt, és ne okozzon felesleges aggodalmat. – Éjjel nem aludt semmit, és reggel panaszkodott, hogy állandóan kiszárad a torka. Szeme zavaros és megtört. Elhívtuk a császári orvost, hogy alaposan vizsgálja meg.

Mindenki hallgatott, csak Kasszia mondta csendesen:

– Talán ne is mondjátok meg Manniának.

– Ilyen körülmények között nem követünk el nagy hibát, ha a szabályokat meg is sértjük – mondta Mannia anyja. – Érzem, hogy mellette a helyem. Helyes volna, ha megkérdeznénk az ő véleményét is.

Kisöröm felugrott, hogy behívja Manniát. Mikor a menyasszony vörösre sírt szemmel a szobába lépett, senki sem említette Pingya betegségét. Mannia véleménye szerint anyja nyugodtan elkísérheti, de ne a menettel menjen, hanem külön.

– Rokonok között minden szabály gyengül – állapította meg Mulan anyja. – Minden, ami természetes, megfelel a jó modornak is.

Így ez a kérdés is elintéződött.

Délután Mannia elvonult, és gondolkozott. Érzések, összefüggéstelen események, sejtések és várákozások kavarogtak körülötte és kavarogtak benne is. Érezte, hogy a sors által kijelölt szerepet játszik. Másképp nem is cselekedhet. Így nyugodt szívvel vállalta a feladatot, amelyet a következő nap rótt rá. Már megfélekedezett az ékszerekről. Az egész esküvő értelme hirtelen megváltozott. Nem boldog nász várja a Cseng-palotában, hanem ápolónői szolgálat. De ha nem is dobogtatta szívét a fiatal menyasszonyok boldog vágya, Mannia nem félt ettől a naptól.

Mulan addig könyörgött, míg Mannia az utolsó éjszakán vele aludhatott. Ahogy lefeküdtek, Mannia odabújt Mulanhoz, és fülébe súgta:

– Meimei, nagyon, de nagyon sokat tettél értem. Nélküled és szüleid nélkül anyám és én nem is tudnánk, mit csináljunk. Tudom jól, hogy minden lány álma a ragyogó esküvő, de most formaságokra nincs idő, és a boldogságra várnom kell. Ne hidd, hogy menyasszonyi ruhámat három napig hordom, és tűröm, hogy az emberek megbámuljanak. A szertartás végén levetem, Pingya ágyához sietek, ápolom, megfőzöm levesét, és elkészítem az orvosságot. Ezért akartam, hogy anyám mellettem maradjon, mert így ő, én, Kisöröm és Hóvirág felváltva virraszthatunk Pingya mellett. Ha felgyógyul, még lesz elég időm a boldogságra. Ha nem gyógyul fel, tömjént égetek,

imádkozom érte, böjtölök, és oltárterítőket hímezek, s a szülők bizonyára adnak annyi ételt, hogy éhen ne haljak.

Mulan még sohasem látott menyasszonyt, aki hasonló szavakat mondott, és még jobban csodálta Manniát.

A következő napon, május 25-én volt Mannia esküvője.

Míg a Yao-házban Korall és Mulan segítségével Sunné megtette a szükséges utolsó simításokat, és várta a hordszékeket, a Cseng-palotában minden a feje tetejére állt. Ezer és egy dolog hiányzott még, aminek meg kellett lennie, mire a menyasszony megérkezik. Vörös szalagok és selyemgírlandok húzódtak mindenfelé, hatalmas lampionok csüngtek le a mennyezetről és kint a fákról, a vőlegény lakosztályát vörös papírfüzérek díszítették. Vadonatúj asztalok, gyertyatartók, mosdótálak, köpöcsészék és fiókos szekrénykék kerültek Pingya szobájába, kicserélték ágyának függönyét és huza-tát, csak magát az ágyat nem cserélték ki. Az ajtóról eltűnt a mentából és illatos füvekből font koszorú, amit minden család tavasszal, a Sárkányhajó ünnepén helyez az ajtó fölé. Minden ajtófélfára vörös virágfüzér került. A Sárkányhajó ünnepén illatos füvek égetésével fertőtlenítették a házakat, hogy a rossz levegőt elkeressék, és ilyen illatos füvekkel telt zacskókat viseltek nyakukon a gyermekek is, hogy nyáron, mikor a ragályos kórságok dühöngenek, a betegség ne bírjon velük, így fertőtlenítették a Sárkányhajó ünnepén Pingya lakosztályát is, mielőtt odaköltöztették. Most éppen ellenkező volt a cél. Mindenhova a vörös színű koszorúkat függesztették, hogy kiűzzék a falak között bujkáló gonosz levegőt.

Fokozta a zűrzavart, hogy Pingya állapota rosszabbra fordult. Panaszko-dott, hogy homályosan lát, és belei szétrepednek. Nyelvét vastag fehér lepe-dék borította, tagjai elhidegültek, testét belül égette a láz. Érverése gyen-gült, akadozott. Az orvos három ujját is csuklójára szorította, mert csak így érezte érverését, és az érverés gyengülése világosan jelezte, hogy a beteg vére fogy. A régi orvosok szentírásként tisztelték a „yun”-t, az érverés gyor-saságának és erejének törvényét, ahogy a modern orvostudomány hasonló konok-sággal a láztáblák görbe vonalában hisz. De az érverés megvizsgálá-sához sokkal nagyobb tudás kell, finom tapintás, hosszú tapasztalat, ezt szá-mok nem fejezhették ki. Bár Pingya nem veszítette el eszméletét, fáradtan,

erőtlenül feküdt, és nem beszélt. Kábult félálomban töltötte a reggelt, alig-alig tudta, hogy esküvőre készül.

Ha a ház külseje eltitkolta is, hogy odabent menyegzőre várnak, a palota minden részében vidámság uralkodott. A cselédség ünnepélyesen kiöltözött, valamennyi szolgáló új ruhát kapott, még Hóvirág is magasra tornyozta a haját, és fülbevalót viselt. Cseng úr nem ment hivatalba, Csinya és Sunya megszökött az iskolából. Kasszia elküldte őket a városba, hogy vásárolják meg a szertartáshoz szükséges tárgyakat, köztük természetesen mint legfontosabbakat, a rakétákat és a bengáli fényt. Az első udvarban dobosok és trombitások helyezkedtek el, akik a menyasszony érkezését háromszoros riadóval jelzik. Pingya udvarába csak a flótásokat és a húros hangszerek kezelőit engedték be. Cseng úr a rendkívüli alkalomra külön szertartásmestert fogadott. Szerződtetett egy menyasszonykísérőt is, aki az egész szertartás alatt, lépésről lépésre mindig Mannia mellett áll, és a bonyolult előírások között helyes tanácsokat ad neki.

Korán ebédeltek, mert több óra hosszat eltartott, míg a menyasszonyt felöltöztették. Mikor a vörös gyaloghintók megérkeztek, Mannia hajára feltűzték a menyasszonyi fejdísz, és arcára vörös selyemfátyolt borítottak, hogy elrejtse a báméskodók tekintete elől. Anyja mint nem hivatalos vendég, előresietett; a hivatalos közvetítő hordszékébe Mulan anyja ült. A menyasszony gyaloghintóját gondosan lefüggönyözték, hogy ne láthassa az utat, ne tudhassa, hová viszik, és hogy elrejtse az utcán ácsorgó tömeg kíváncsi tekintete elől.

A vőlegény családja a cselédséggel együtt a palota előcsarnokában várta a nászmenet megérkezését. A hatalmas helyiséget megtöltötték a családhoz tartozó nők. A Nyú család több hölgytagja is megjelent. Nyú úr és Cseng úr ugyanabban a minisztériumban szolgált, és a két magas rangú hivatalnokot barátság fűzte egymáshoz. Így a Nyú családot, bár idegen volt, mégis meghívták az esküvőre.

Ailien húgával, a kis Liliennel kiállt a kapu elé, ott várta a menetet. Nemsokára meglátták az élen haladó dobosokat, trombitásokat és kürtösöket. Gyorsan meggyújtották a rakétákat, és az udvarban elhelyezkedő zenekar előszedte hangszerét. Az udvaron keresztül s a lépcsőkön is az előcsarnok közepéig három láb széles szőnyeg jelezte a menyasszony útját. Ailien nem

látta a menyasszonyt, csak a hordszéket, amelyet arannyal dúsan hímzett vörös bársonyfüggöny takart. A gyaloghintót a szomszédból összesereglett asszonyok és gyermekek tömege vette körül, Ailient és hűgát csaknem elsöpörték a kapuból.

A menyasszony hordszéket a második udvarba vitték, ott letették a földre. Kihúzták belőle a hosszú bambuszrudakat, s rövid fafogantyúkkal helyettesítették őket. Yaóné mint hivatalos közvetítő, kiszállt hordszékéből, és megitta a csésze teát, melyet átnyújtottak neki. A menyasszony egyelőre még hordszékében maradt. Melege volt, szédült, nem látott semmit. A család közölte Yaónéval, hogy a szertartást az ősök csarnokában tartják meg, közvetlenül Pingya udvara mögött. A vőlegény nem vehetett részt a szertartáson, és így a menyasszonynak kétszeres buzgalommal kell kifejeznie hódolatát az ősök táblái előtt. A zegzugos folyosókon a menyasszony hordszéke nagyon hosszú utat tett meg, míg ahhoz az oldalajtóhoz ért, amelyik az ősök csarnoka előtt elterülő terecskére nyílt. Az asszonyok egy mellékúton megelőzték a menetet, és maguk előtt terelték a házba besompolygó szomszéd gyerekeket.

Már rég a templom elé érkeztek, mikor a menyasszony hordszéke feltűnt. A zene megszólalt, a hordszékvivők megálltak a csarnok lépcsője előtt. A mandarinkalapos, művirággal és aranylevelekkel felékesített szertartásmester elmondta a négysoros köszöntőt, és kiadta a parancsot:

– Menyasszony! Szállj ki hordszékedből! Menj fel a csarnokba! Állj meg minden lépcsőfokon! Csing!

Erre a felszólításra Yaóné és a menyasszonykísérő a gyaloghintóhoz sietett, széttolta a függönyt, leszedte a karfákat, és kiemelte a menyasszonyt. Mannia fuldoklott, fejét rettenetesen nyomta a fejdísz. Mikor a hordszékéből kiszállt, mély lélegzetet vett. A vörös selyemfátyol még arca előtt lógott, nem láthatott tőle semmit. Jobbról és balról Yaóné és a menyasszonykísérő támogatta. Lehajtott fejjel lépdelt közöttük.

Felvezették a lépcsőn. A zene harsogva játszott, durrogtak a petárdák. Mulan odafurakodott Manniához, s a fülébe súgta: „Nővérkém, anyám és én itt vagyunk melletted!” Mannia csak női lábakat látott, és megismerte Mulan kötözetlen lábát.

Mulan jól tudta, hogy a csarnokban szorongó nők, lányok, szolgák és fiúk tágra nyitott szemmel nézik. Esküvőn a nemeket elválasztó korlát leomlik, az idegen férfitekintetek érhetik a rendszerint féltve őrzött lányokat. A lá-

nyok is viszonzhatták az idegen férfiak tekintetét. Mulan éberén figyelt. Érezte a tömeget. Nemcsak szemével: fülével, orrával, bőrének minden pórusával és a legkisebb idegszálával is látta. De nemcsak Mulan érezte ezt így, hanem Mocsó is és valamennyi lány és szolgáló. A nőkben csodálatos módon kifejlődik az az ösztön, hogy megérik, ki tartózkodik a szobában, ha nem néznek is fel, és megsejtik, jó vagy rossz szándékkal közeledik-e hozzájuk valaki. Ez az az ösztön, amit a nyugati ember hatodik érzéknek mond. A nők egyszerre két vagy több ember beszédét is hallják, figyelik, és közben egymást méregetik, tetőtől talpig megvizsgálják a többi nő cipőjét, ruháját, ékszerét, mégpedig olyan gyorsan, ahogyan a tanult ember olvas, aki állítólag egyetlen szempillantásával áttekinti a szöveg tíz sorát. Nem is csoda, ha minden nő izgalmas eseménynek tartja az esküvőt, a temetést és a hasonló csődületeket.

Mulan érezte, hogy a tömegből éles tekintet figyeli. Mikor a tekintet irányába fordult, látta, hogy Nyúné nézi őt. Nyúné szögletes koponyájú, alacsony homlokú idősebb hölgy volt. Hosszú felső ajka és érzéki szája még fokozta arcának amúgy is durva jellegét. Ez az arc parancsolt, mint minden „lóarc”, és a szem és a száj közötti része szokatlanul előrenyúlt. A „lóarcú” nő a tapasztalat szerint mint anyós elviselhetetlen, és mint anyacsászárnő zsarnok. A „lóarcú” férfiak is erélyesek, de az asszonyokban az erély mellett több az értelem és a gyakorlati érzék. Féktelenül szeretnek, és féktelenül gyűlölnék, érzelmük sokszor félelmetesen tör ki. Rendszerint tehetségesek, műveltek és ravaszak, de ha hatalomvágy vagy pénzszerzési düh vesz erőt rajtuk, nincs akadály, amely előtt megtorpannak. Túljárnak a náluk ezerszerre szebb udvarhölgyek eszén; sok fiatal herceg bukását okozták az ilyen „lóarcú” asszonyok.

Mannia nem látott és nem hallott semmit. Számára az egész szertartás egyetlen lármás kavardássá olvadt össze. Ment, ha parancsolták, elvégzett szertartásokat, amelyeknek lényegét nem is sejtette, s egész lelkét ünneplés, áhítatos érzés töltötte meg. Érezte, hogy teljesíti a végzete által kijelölt parancsot, amelyre született, és amelyet az égben már a megszületése előtt elhatároztak. Tudta, hogy minden egyes lépés elkerülhetetlen és szükséges lépcsőfok az égi tervben, és bár ez a terv előtte teljesen homályba burkolódzott, mégsem habozott, mégsem kétkelkedett: teljesítette, amit parancsoltak neki.

A menyasszonykísérő közelebb lépett, és felemelte a vörös fátyol szélét. Miután a vőlegény betegen feküdt, helyette Csengné mint anya, vörös papírba csavart vadonatúj mérőrúddal eltolta a vörös selyemfátylat a menyasszony arca elől. A mérőrúd szerencsét jelentett, ahogy neve is mutatja: „minden kívánságod teljesüljön”. Az egész csarnok elnémult, mikor Mannia szépségét meglátta. Utána lázasan sustorgott fel a lárma, a vendégek elragadtatása: mintha tökéletes szépségű márványszobrot lepleztek volna le szemük előtt.

Mannia lesütötte szemét, gépiesen teljesítette a parancsokat. Térde önmagától hajolt meg a szertartásmester utasítása szerint.

– Térdelj! Fejet hajts! Megint fejet hajts! Harmadszor fejet hajts! Állj fel! Térdelj! Fejet hajts! Megint fejet hajts! Harmadszor is fejet hajts!

Sejtette, hogy az ősök táblái előtt fejezi ki hódolatát. Bár egyedül végezte a szertartást, nem állt középben, hanem kicsit jobbra; balról „térdeplővankos” helyettesítette a távol levő vőlegényt.

Most a szertartásmester két karosszéket helyezettett a csarnok közepébe. Felszólította a vőlegény szüleit: helyezkedjenek el, és fogadják a menyasszony tisztelgését. A Cseng házaspár a férj rangjának megfelelően hivatalos mandarinruhát viselt, mellén sárkányokkal telehímzett kendőt, selyemcipőt és pávatollas kalapot. Ez az öltözék természetüket ijesztően megduzzasztotta. Mindketten barátságosan mosolyogtak. A szertartásmester ide-odarángatta Manniát: térdeljen le – mondta – és Mannia térdre borult, szabályszerűen a földig hajtotta a fejét, majd felhangzott a parancs, hogy emelkedjék fel.

Mikor felemelkedett, nyugat felé fordították, hogy szembekerüljön a családdal és a vendégekkel. A vőlegény betegen feküdt, és így elmaradt a jegyesek egymás előtti kölcsönös meghajlása. A szertartásmester megparancsolta Manniának, hogy hajoljon meg mélyen Yaóné előtt, aki a házasságot közvetítette, azután hajoljon meg Kasszia, a sógorok és a sógornők előtt is. Mannia előírászerűen megfogta menyasszonyi kabátjának alsó szélét, elvégezte a szertartást; az üdvözöltek viszonzták a köszöntést.

A szertartásmester elmondta a szokásos rigmusokat: az új pár száz esztendeig éljen együtt, gyarapodjék és szaporodjék, mint a szőlőtőke, amelynek indái messzire elnyúlnak, végül kiadta a parancsot, hogy a család „új tagját”, mármint a menyasszonyt, vezessék vőlegényéhez.

A zene felharsant, még diadalmasabban, még fülsiketítőbben. Petárdák durrogtak, mindenki éljenzett, mikor Mannia a menyasszonykísérő, Kisöröm és Hóvirág társaságában eltávozott a csarnokból, és a hátulsó ajtón át a vörös posztóval beborított úton elindult a vőlegény udvara felé. A szertartásnak eddigi részén, mint nem hivatalos vendég, részt vett Mannia anyja is; most saját udvarába vonult vissza. Mannia lassú léptekkel haladt át az udvaron, három napja járt itt, s most úgy érezte, évszázadok teltek el azóta.

Felment a lépcsőn, elvakította a ragyogó vörös és aranyzín. A betegszoba falát teljesen beborította a vörös selyemkárpit. Aranypapírból kivágott betűk tolmácsolták a jókívánságokat. Az asztalokat, székeket bíborposztó fedte, az ajtókon vörös és zöld virágfüzér, a padlón vörös szőnyeg. Ezüst gyertyatartókban három láb hosszú vörös gyertyák álltak a középső asztalon, mellettük porcelán tömjéntartók és füstölők. A gyertyák égtek, bár még sütött a nap. A főfalon vörös selyemtekercs lógott le a mennyezetről, rajta a boldogságot jelentő hsi szó kétszer egymás mellé írva jelezte, hogy a kívánság „kettős boldogságot” jelent, vagyis boldog házaséletet. A petárdák kenes szaga, amely betöltötte a levegőt, megrészegítette Manniát.

Az esküvői szertartás alatt sem Kasszia, sem Pingya édesanyja nem maradhatott a fiú betegágya mellett, sőt mint a menyasszony személyes szolgálójára, Hóvirágra is fontos szerep hárult. Így a betegre az esküvő végéig egymás szolgálólány ügyelt. Mikor Mannia a vőlegény udvarába belépett, Hóvirág előrefutott, hogy meggyőződjék, vajon a menyasszony fogadtatását kellő módon előkészítették-e. Más esküvőkön a női vendégek követték a nászszobába a menyasszonyt. De Csengné és Kasszia csak néhány vendéget engedett Pingyához. A rokonoknak pedig megmagyarázták, hogy túl sok látogató fárasztja a vőlegényt. Az egész szertartás alatt gondosan kerülték, hogy kimondják a „betegség” szót. Természetesen a menyasszony kísérőjének, Kisörömnek és Hóvirágnak be kellett mennie; némi tanácskozás után Kasszia bevezette Mulant és Mocsót is. Mulan anyja is kérte, hogy láthassa Pingyát, és Csengné ezt a kívánságot az adott körülmények között semmiképpen se tagadhatta meg. A többi vendéget a ház úrnője átvezette a harmadik udvarba, ott fogadta a jókívánságokat, és szolgáltatta fel a hűsítőket.

Pingya vörös paplan alatt feküdt az ágyban. A szobát vörös kárpit fedte, vörös gyertyák égtek az asztalon, és így tudta, hogy esküvői ünnepségét tartják. Az előkészületek lármája kimerítette; így meg sem kísérelték, hogy tiszta inget adjanak rá. Mikor a menyasszony gyaloghintója megérkezett, a

zene harsogása és petárdák durrogása felébresztette állandó szendergéséből. Hóvirág figyelmeztette, hogy a szertartás elkezdődött, tehát rövid időre ő is eltávozik a betegágy mellől. Pingya izgatottan várt, de tíz perc múlva, mikor látta, hogy semmi sem történik, ismét elfogta a fáradtság. Mély álomba merült, s ebből csak a közeledő zene riasztotta fel. Tudta, hogy az ő esküvőjén szól a zene; töprengett, milyen régen mehetett el Hóvirág, mennyi ideig aludt, s hogy a menyasszony miért nem jön még. Ekkor surrant be Hóvirág, gyengéden megérintette a vállát, és elújságolta, hogy a menyasszony már útban van hozzá. Pingya csak most ébredt fel egészen.

Látta, hogy menyasszonya a kíséretével belép az ajtón. A vörös fátyol már nem takarta el Mannia arcát, körülnézett a szobában, amely teljesen megváltozott, alig ismert rá. A menyasszonykísérő az ágyhoz vezette. A szertartás szabálya szerint a menyasszony most ülhetett le először a vőlegény ágyára. Pingya erőlködött, hogy felemelkedjék, de Kasszia nem engedte, így Pingya lihegve visszahanyatlott. A menyasszonykísérő tisztéhez híven sok szerencsét kívánt, a helyzethez illő rigmusokat mondott, de csak morgott fogai között, a hím és nőstény főnix újjászületéséről egymásban, de lehetőleg úgy, hogy ne értse senki. Mellőzték a menyasszony és vőlegény kölcsönös meghajlásait, és így ezt a szertartást is csak Mannia végezte el, két kezével kecsesen megfogva menyasszonyi kabátjának alsó szélét. Azután leültették az ágyra.

Az illem tiltotta, hogy a menyasszony beszéljen, és a vőlegényt erősebben gyötörte a láz, semhogy egyetlen szót is mondhatott volna. Mannia érezte: elért valami nagy célt, bár nem tudta, mit. Csodálatos módon most, hogy a szertartás lezajlott, már nem félt semmitől. Megnyugodott; a szobában kedves és baráti arcok vették körül, és különösen megnyugtatta Mulan, aki rámosolygott, s ő visszamosolygott rá. Megkönnyítette helyzetét, hogy már lakott ebben a házban, járt ebben a szobában, és ismerte Kassziát, Hóvirágot. Az egész környezet közelebb került hozzá, és ő biztosabban érezte magát benne, mint a menyasszonyok általában. Mulan lépett hozzá, szerencsét kívánt a vőlegénynek és menyasszonynak, példáját követték a többiek is.

Mulan anyja megkérdezte, jól érzi-e magát a vőlegény. Pingya eszméleténél volt, megismerte Yaónét, suttogva szólította nevén. Mindenki boldog volt, hogy értelmesen beszél.

– Pingya, sok szerencsét és boldogságot kívánok neked – mondta Yaóné.
– Ritka menyasszonyt kaptál, és ez a szerencse hamarosan meggyógyít.

Eddig nem illett volna, hogy Mannia vőlegényére pillantson, de most, hogy megszólalt, a szabályok megsértése nélkül ránézhetett. Látta, amint előtte fekszik az az ember, aki az ő számára mindenkinél többet jelent, és akinek gyors felgyógyulása mindennél fontosabb. Csodálatos békesség honolt lelkében, mintha gazdagon megjutalmazták volna. Pingya sorsát az ő kezébe tették; ha mégsem gyógyulna meg, őt nem terhelheti felelősség, mert nem mulasztott el semmit.

– Köszönöm – válaszolt lihegve Pingya Yaóné jókívánságaira. – Amint felkelek, azonnal elmegyek, hogy megköszönjem a sok fáradságot. – Előrenyújtotta karját. – Felülhetek kicsit? – kérdezte.

– Nem szabad! – kiáltották egyhangúan mind, akik a szobában voltak.

A szabályok megkövetelték, hogy a menyasszony és a vőlegény együtt fogyassza el a menyegzői vacsorát, ami fűszeres borból és főtt sertésszívből állt, hogy a házastársak „szíve mindig együtt dobogjon”, vagyis békességben éljenek. A szabályok közül sokat mellőztek, de ez az étkezés nem maradt el. Hóvirág alacsony asztalt helyezett az ágyra, és mikor a vacsora elkészült, a vendégek kimentek a szobából. A menyasszony kísérelte ajánlkozott, hogy bent marad, és segít a vacsoránál. De Kasszia kiküldte, majd odament a menyasszonyhoz, és fülébe súgta, hogy a vacsora csak forma, és Pingyával ne etessen semmit, az orvos megtiltotta.

Kasszia mögött becsukódott az ajtó. Mannia némán ült az ágyon, zavartan nézte Pingyát. Szíve hangosan vert, torkán elakadt a szó. Pingya a lány keze felé nyúlt és Mannia átengedte kezét. A beteg felnézett.

– Meimei – suttogta tikkadtan –, most már nem szökhetsz meg soha tőlem.

– Nem is fogok, ha csak el nem kergetsz, Ping-ko – mondta Mannia. – Eljöttem, hogy szolgáljalak, és hogy az én kedvemért meggyógyulj. Mindent megteszek, amit csak kívánsz. Ha kell, nem alszom, míg fel nem gyógyulsz.

– Sajnálom, hogy nem lehettem melletted a szertartáson. Látod, milyen gyenge vagyok? – Pingya hangja elfulladt.

– Eszedbe se jusson ilyesmi – mondta Mannia.

– Minden rendben ment?

– Igen.

– Meimei, nem bántad meg?

– Te csak feküdj szépen, és hallgass; meglátod, minden jóra fordul.

Mannia közel ült Pingyához, de közöttük terpeszkedett a kis asztal. Fejéről sem tette le a nehéz díszet; a gyöngyfüzerek akadályozták mozgásában.

– Ezen át kell esnünk – mondta, és felemelte a két boroskupát. Az egyiket Pingyának nyújtotta. – Van annyi erőd, hogy megfogd?

Pingya átvette a poharat, keze reszketett. Mannia koccintott vele, és mind a két kupát gyorsan visszahelyezte az asztalkára, mielőtt még a bor kiömölhetett volna. Ő sem ivott soha bort.

Felvette a kanalat, megkísérelte, hogy etesse Pingyát. De Pingya erőtlennül feküdt, és Manniát húzta a fejdísz. Nem tudta, mit tegyen. Keze izgalomtól remegett. A kanálnyi leves, amit Pingyába öntött, megint kifolyt a beteg szájából. Mannia az asztalkendő után nyúlt, és a leves az új paplanra ömlött. Letette a csészét, kendővel megtörölte Pingya arcát. Ekkor látta, hogy saját ruháját is leöntötte.

– Adj egy darab szívet – lihegte Pingya.

– Milyen okos vagy – örvendezett Mannia –, ha így kezdem, nem piszkoltalak volna be. – Az elefántcsont evőpálcikákkal kihalászott egy darabka szívet, és Pingya szájára tartotta. Pingya fejét csóválta.

– Egyél belőle te először.

Mannia a szívből kis darabkát harapott, a többit Pingyának adta; az megette.

– Ezentúl senki más nem szolgálhat ki engem, csak te – mondotta Pingya, és mosolyogva Manniára nézett.

Így fejeződött be a legidősebb Cseng fiú lakodalma.

TIZEDIK FEJEZET

Míg a többiek a középső lakrészben várakoztak, Mulan felfedező útra indult Pingya háza körül. A középső szoba keskeny kis helyiségbe nyílt, emögött csendes és békés udvarocska következett. Kerek kőasztal állt az udvar közepén, körülötte kőpadok. Hordó és dob alakú porcelánállványokról törpe fák és folyondárok nyújtogatták ágaikat. Az udvar falán túl sudár jegenye körvonala rajzolódott az alkonyi égboltozatra; nappal bizonyára beárnyékolta az udvar jelentékeny részét. Béke, csend, nyugalom és összhang uralkodott mindenfelé. Mulan körben sétált az udvaron, s ahogy az egyik rácsos ablakhoz ért, benézett rajta: Manniát látta, amint a Pingya szobája mögötti kis helyiségben ruháját törülgeti. Mulan megzörgette az ablakot.

– Készen vagytok? – kérdezte.

Mannia felnézett; meglátta Mulant, intett neki, hogy jöjjön be. Ezt a hátsó szobát a menyasszony számára rendezték be vadonatúj bútorokkal.

– Nézd csak meg, milyen szép az udvarod – mondta Mulan. De Mannia minden unszolás ellenére csak a küszöbig ment, onnan tekintett ki az udvarra, amely most már az ő kizárólagos tulajdona volt, és amelyben valószínűleg életének hátralévő részét tölti.

Hóvirág nyitott be, kérte a menyasszonyt és vendégeit, hogy fájadjanak át a másik szobába, ahol felszolgáltatja a levest és a „Kettős Boldogság” jegyével ellátott pudingot.

Mannia húzódozott az evéstől.

– Egyék valamit – biztatta Hóvirág. – Vacsorára frissen készült ételeket hozatok majd a konyháról.

– Nem veszel részt a lakodalmi vacsorán? – kérdezte Mulan. – A szabályok szerint a menyasszony szolgálja fel a bort.

– Igaz – felelte Hóvirág. – De a szabályok szerint úrnőm még nem találkozott a szülőkkel, és nem is találkozhat, csak holnap, mert ma este nem hagyhatja el a nászszobát. A lakodalmi vacsorát rendes körülmények között a harmadik napon rendezik, de most ezt a szabályt is mellőztük. Nem is terítettünk, csak három asztalt, mert a vacsorán csak a Yao család, a Nyú család, a császári orvos és felesége s a mi családunk vesz részt. A fiatal úrnő

nagyon is jól járt, hogy lakodalma családi ünnepség, mert így a menyasszony kicsúfolása is elmarad.

Hóvirág biztatására Mannia evett néhány kanál levest, és vett a húsos de-relyéből is; ezt, mint minden északi, ő is nagyon szerette. A menyasszony kísérő most felszólította, hogy vesse le ünneplőruháját, és vegye fel hálóköntösét.

Mannia felfigyelt, Pingya hangját hallotta.

– Téged hív! – mondta Hóvirágnak. A szolgáló be is sietett, megkérdezte a betegtől, mit akar.

– Már sokszor hívtalak – panaszkodott Pingya. Gyenge hangon kérdezte: – Hol van a menyasszonyom?

Hóvirág visszasielt.

– A vőlegény úrnőm után vágyódik – jelentette mosolyogva Manniának. – Mind halálbüntetést érdemelnénk. Többször kiáltott, és egyikünk sem halotta meg, csak a menyasszony lett figyelmes a beteg szavára.

Mannia besietett Pingyához. Hirtelen Mulannak is eszébe jutott valami. Gyorsan átment a másik szobába.

– Hol van Ezüsfátyol? – kérdezte Brokáltól, aki ott várt rá.

– Fájt a gyomra, rögtön a szertartás után hazament – felelte Brokát.

– Tijent sem láttad? – kérdezte Mulan.

– Nem. Úgy hiszem, ő is hazament – mondta halkán Brokát.

Mulan nem válaszolt. Megüzente Manniának: sürgős ügyben anyjához megy. Azután Mocsót és Brokátot szólította: készülődjenek.

Bementek a belső udvarba, ahonnan Csengné szobája nyílt. A szobában öt hölgy beszélgetett: Mulan anyja, Mannia anyja, Nyúné, Csengné és az orvos felesége. Kasszia a sarokban Nyúné lányával, Suyunnal suttogott. A két nővér belépett a szobába, és mélyen meghajolt az asszonyok előtt.

– Yaóné, maga csakugyan szerencsés asszony – mondta Nyúné elismerően. – Olyan szép lányokat nevelt fel, hogy örül az ember, ha rájuk néz.

– Az én férjem is sok szépet beszélt róluk – mondta az orvos felesége. – Hallom, hogy a házi dolgokhoz és az irodalomhoz egyformán jól értenek, a csillagászatban, földrajzban, számtanban és az orvostudományban komoly ismeretekre tettek szert, s hozzá remekül varrnak, főznek és hímeznek.

– Túlzás – mondta szerényen a lányok anyja. – ön és férje szeretik őket, és elnézik gyarlóságaikat.

– Jertek ide, Yao kisasszonyok, hadd nézzelek meg közelebbről – mondta Nyúné. – Szépek, tehetségesek vagytok; ilyen lányok ma már a színpadokon is csak ritkán szerepelnek. Szerencsés lesz a család, amely titeket befogad. Kifogástalanul viselkedtek. Pedig ezekben a mai, modern időkben a legtöbb lány elromlik. Míg iskolába jár, és mindenféle badar dolgozatokat ír, még csak hagyján, de mire elvégezte az iskolát, már „szabad házasságról” beszél, megtanulta az újmódi viselkedést, de a régi jó modort elfelejtette közben. Hová is jutott a világ?!

Méltóságosan és fölényesen beszélt, mint aki megszokta az uralkodást, és tudja, hogy soha nem mondanak neki ellent.

– A közmondás szerint – folytatta – csak „az ostoba lány erényes”. A nevelés legfontosabb célja, hogy a lány megtanulja a háztartás vezetését, engedelmessé váljon feljebbvalóinak, parancsoljon alárendeltjeinek, fiúkat szüljön, és felnevelje a lányokat. A sok tudományra nincs is szükség. Az egyik lány könnyen tanul, a másik nehezen, nincs értelme, hogy nagy fáradsággal beléjük verjék a sok haszontalan tudományt. De most a divat megváltozott, minden lány iskolába jár. Pedig ha az iskolát elvégzi, végül mégiscsak férjhez megy, ahogy régen is férjhez ment volna. Annak, amit az iskolában tanult, semmi hasznát sem veszi. Rengeteg olyan ember akad, aki nem tud többet, mint hogy négyszer öt az húsz, és ötször öt az huszonöt, mégis zsákszámra keresi a pénzt, mégis eléri a legmagasabb hivatalokat.

Amíg beszélt, éles tekintettel vizsgálgatta Mocsót és Mulant, majd Yaónéhoz fordult.

– Sohasem kötöztette a lábukat? – kérdezte.

– Apjuk nem engedte – mondta Yaóné.

– Most a kötözetlen láb a divat – állapította meg Nyúné. – Tízéves koráig én is kötöttem Suyun lábát, de most már nem engedi. Sajnos, a kormány is megtiltotta. Pár év alatt minden kínai lánynak olyan csúnya, nagy lába lesz, amilyen a mandzsu lányoké.

Mikor Suyun a nevét hallotta, megfordult, anyjára nézett; az magához intette.

– Jöjj ide, Suyun, és beszélj a Yao lányokkal. Suyun felállt, olyan kecsesen ment át a szobán, ahogyan csak egy magas rangú hivatalnok lánya mehet. Suyun kecses lányka volt. Kecsesen öltözködött. Kecsesen mozgott. Kecsesen beszélt. Féktelenség, szabadosság nem volt benne, csak tartózkodás és fölény. Sokkal jobban tudta, hogy szép, semhogy természetesen vi-

selhette volna. Műtársadalom műgyermekként viselkedett. Illatos zsebkendőjét kecses mozdulattal tartotta orra elé, mintha félt volna, hogy a társaság lehelete megfertőzi. Hsisihnek, a régi szépségnek kedvenc pózába illeszkedett, mint akit szívfájdalom gyötör vagy fogfájás, de mindenestre a híres kép szerint „ráncolta szemöldökét”.

A hölgyek összemérték a lányok lábát.

Suyun lábszárán a boka fölött csúnya dudorodás éktelenkedett, bizonyítva, hogy valamikor kötözték, de lábfeje kisebb is volt, mint a többieké. Mulan gyakran elégedetlenkedett amiatt, hogy lába nagy és férfiasan hosszú.

– Yao kisasszony lába nagyobb és szebb – mondta Suyun álnok mosollyal. – Akárhogy nyújtom az enyémet, hogy olyan hosszú legyen, mint az övé, nem akar megnőni.

– Ne tréfálg – tiltakozott bosszúsan Mulan. – A kötözetlen lábak is annál szebbek, minél kisebbek.

Így aratta Suyun első diadalát Mulan felett. Tudta, hogy diadalmaskodott, bár Mulan nem érezte, hogy legyőzték. Suyun folytatta.

– Tegnap Tan államtitkároknál voltam. A legidősebb Tan lány sem kötözteti már a lábát. Mesélte, hogy a gyakorlótábor parancsnokának, Hsu ezredesnek a lányai is hagyják, hogy szabadon nőjön a lábuk.

A hivatalos címek úgy bugyborékolnak Suyun ajkán, mint bőséges forrásból a víz. Mulan nem ismerte ezeknek a hivatalnokoknak a lányait, és nem mondhatott semmit sem róluk. Így aratta Suyun második diadalát Mulan fölött.

Mulan mégis szerette, sőt bámulta Suyunt, mert szeretett mindent, ami szép. De Mocsó észrevette, hogy Suyun közönséges sznob; otthon meg is mondta véleményét, és kijelentette, hogy őt csöppet sem bűvölte el Suyun.

Nyúné mindig előrenézett, és messzire látott. Mérlegelte a körülményeket, és olyan biztos következtetéseket vont le, amelyeket csak kevés asszony. Egyszerűen és határozottan rendezte gondolatait. Tudta, mit akar, a részletekkel nem törődött. Most hirtelen végigvonultatta képzeletén a három család gyermekeit, a Cseng, Yao és Nyú lányok és fiúk sorát. Két fiút nevelt fel, a tizenkilenc éves Huaiyut és a tizenhét éves Tungyut. Huaiyut már eljegyezte a Csen család egyik lányával, és remélte, hogy Tungyu számára megszerezhetik valamelyik befolyásos magas rangú hivatalnok lányát. Yaó-

ékra nem gondolhatott, mert a család tagjai között nem voltak hivatalnokok. Csengékkal azonban vállalta volna a rokonságot, határozottan tetszett volna neki, ha lánya, a tizenöt éves Suyun, akár Csinyához, akár Sunyához megy feleségül. Tudta, hogy Mulant a Cseng család nagyon kedveli, és hogy Mulan valószínűleg valamelyik Cseng fiúval köt házasságot. Fürkészve figyelte Mulant, rajta keresztül mérlegelte Csinya és Sunya jellemét.

A legtöbb szülő feltétlenül a fiatalabb és élénkebb Sunyának adott volna előnyt, de Nyúné nem tartozott „a legtöbb szülő” közé. Hivatalnok vőt kívánt magának, és pontosan tudta, milyen tulajdonságok tesznek valakit jó hivatalnokká. Ezek a tulajdonságok lényegesen különböztek azoktól, amelyek az igazi férfit jellemzik. A jó ember nem jó hivatalnok. A tevékeny ember nem jó hivatalnok. A türelmetlen ember nem jó hivatalnok. A becsületes ember nem jó hivatalnok. A tudós ember nem jó hivatalnok. A bölcs ember nem jó hivatalnok. Érzékeny vagy lelkiismeretes ember nem jó hivatalnok. Végül a bátor ember nem jó hivatalnok. A hivatalnoki kar még a mandarinrendszer korrupt idején is különböző forrásokból eredt. Tengerhez hasonlított, melybe beleömlött a hivatalnokcsaládok összes gyermeke és mindenki, aki a szabad pályákon nem boldogult. Akadtak közöttük tisztességesek, tudósok, tevékenyek és lelkiismeretesek is. A nagy „hivatalnoktengerben” sokféle örvény kavargott, sokféle áram küzdött egymással. Sokan alámerültek, sokan úsztak a felszínen, de a siker hullámain csak azok lovagolták meg, akiknek tevékeny szelleme és okossága lelkiismeretlenséggel párosult. Ha valaki nem volt túlságosan becsületes, sem túlságosan türelmetlen, aki az ügyek elintézését nem siettette, aki a fennálló rend megváltoztatására nem törekedett, aki nem volt túlságosan érzékeny, akit lelkiismereti aggály nem gyötört, és mind e negatív tulajdonságai mellett rendelkezett jó összeköttetésekkel is, csaknem biztosra vehette, hogy felkapaszkodik a számlétrán.

Csinyát átlagos értelme, átlagos műveltsége, átlagos nyugalma és feltétlenül konzervatív természete, csendes, óvatos modora és félénksége, ami bizonyos körülmények között nagy erény, biztosította, hogy nem keveredhet bajba. Sunya nyíltabb volt, őszintébb, hevesebb. Csinya ösztönszerűleg visszahúzódott, és szigorú apja még maradék bátorságát is kiverte belőle. Sunyát kevésbé szelídítették, és mint legkisebbik fiúnak, sokat megengedtek neki. Nyúné megfellebbezhetetlenül megállapította: ha pártfogásába veszi Csinyát, nagyszerű hivatalnokká faraghatja, és pompásan viheti előre a

számárlétrán. Sunya veszedelmesebbnek látszott, voltak eredeti gondolatai, amelyek megriasztanak a konzervatív köröket, így anyai szíve a csendes, óvatos Csinya felé fordult.

Nyúné nem volt cinikus, csak nagyravágyó, gyakorlatias, tehetséges, és – lehetőleg mindenből hasznot húzott. Férjét nemcsak kordában tartotta, hanem két vállal toltta is felfelé a számárlétrán, hivatalt hivatal után szerzett meg neki. Pedig Nyú úr saját erejéből talán egy lépést sem tett volna. Mégis vagyont gyűjtött neki. Pénzügyminiszteri államtitkárságát is Wangnénak köszönhette, aki Nyúné elsőfokú unokatestvére volt, és a császár egyik titkos tanácsosának felesége. Nyúné tudta, hogy Pekingben gyakran emlegetik őt és férjét. Férjének neve – „Nyú” – ökröt jelentett, saját neve, „Ma” lovat. A pekingi teaházakban sok gúnydalocskát énekeltek, amely erről a két névről szólt, és a pénzügyi államtitkár kapzsiságát gúnyolta ki. Az egyik négy-soros gúnydal így hangzott:

*Huang niu pien t'í,
Pai ma to to
Niu ma ch'i o,
Pohsing peng huo.*

A sárga ökör lassan megy,
A ló gyorsan halad,
Ökör és ló, ha járma egy:
Te nyögsz a gond alatt.

Nyúnét leginkább csak gúnynevén emlegették. Gúnynevét, a „Ma Csupó”-t egy zen-buddhista szentről kapta; annyit jelentett: nagy hatalmú „Ló-anyó”. Ez a név, bár gúnyosan használták, tetszett neki; előfordult, hogy néha jelenlétében is mint „Ma Csupó”-t említették, és ő ilyenkor is örült ennek a névnek. Nyú urat barátai tréfásan „Nyú, a gazdagság istené”-nek nevezték. Erről a névről is keletkezett gúnydal, de már sokkal élesebb hangú: tiszteletlenül a pénzfáról aranyat legelő ökröt emlegette, amint hatalmas hátát megtölti:

*Hae niu pu ta hou yuanti,
Hae ma pu ch'ih menchien ts'ao,*

Yaoch'ienshu hsiao
Ch'ih ko tup'i pac.

A bölcs ökör kérődzik otthon,
A bölcs lónak sem kell a tál.
A közpénzfáról hull a sok lom,
S a két bölcs mindent felzabál.

A „közpénzfa” ágain pénzfüzérek kúsztak fel, és az ágak végén kerek aranygyümölcsök teremtek. A fa időnként, különösen nagy állami építkezések idején, dúsan hullatta gyümölcsét. A bölcs ember csak megrázta a pénzfát, és felszedte a földről, ami lehullt.

Nagy izgalmat keltett, mikor a hölgyek meghallották, hogy Nyú úr ökegyelmessége megérkezett. Mint mindig, most is nagy pompával jött. Négy hordszék-vivőjén kívül nyolctagú testőrség kísérte. A tizenkét ember éhes gyomorral várta a vacsorát, és viszkető marokkal a borraivalót. Cseng úr Mulan apjával és Csianggal, a császári orvossal kísietett a külső csarnokba magas vendége fogadására. Hivatalos mozdulattal hajlongtak egymás előtt, „kegyelmes uram, így” és „kegyelmes uram, úgy”. Mulan apja nézte, hallgatta, undorodott, nem szólt semmit.

Nyú úr pályája kezdetén nem értette, mi az oka, hogy a rangsorban szédítő gyorsasággal ugrálja át a lépcsőfokokat. Hú hitvese egyengette az utat, és mire Nyú úr kissé feleszmélt, belenyugodott, hogy ő nagy ember. Arca kekre dagadt, mint a félig sült hús, és ez a hús nem is volt a legjobb minőségű. De mióta üstökösként a magasba tört, a pekingi csillagjósok az ilyen kekre, vörös képekben a „szerencsés ábrázat” mintaképét ismerték fel. A jövendőmondók szerint a kövérség a jókedv jele, és a jókedv meghozza a szerencsét. De Nyú úr arcán nem a kedély trónolt, és nem a megelégedettség. Érzékiség, korlátoltság és kapzsiság vegyült vonásaiban.

Régi bankárcsaládból származott. Elődei pénzváltó- és banküzletek tucatjait létesítették Pekingben, Tiencinben és más városokban. A XIX. század közepe táján a császári vizsgák jelentősége csökkent, a hivatalnokok kinevezésének régi rendszere megszűnt, az akadémiai rangok és címek szabott

áron kerültek piacra, különösen árvizek és éhínségek idején, mikor a kormány a lakosság bőre alól is előcsalogatta a pénzt.

Később ez a rendszer megszilárdult. Nyú úr előbb a „csujen” rangot vette meg, majd az egyik hatalmas eunuch révén a titkos alap számára lefizetett „hozzájárulással” megszerezte a hadügy-minisztérium fő-kvartélymesteri állását, és ebben a minőségében ő gondoskodott a hadsereg minden szükségletéről. A befektetés dúsan kamatozott, és Nyúné rokonsága révén férje simán és zavartalanul hajózott előre a bürokrácia tengerén.

Nyú úr önbizalma megnőtt, mindenkinél fontosabb személyiségnek érezte magát, kivéve természetesen feleségét, aki idősebb volt, mint ő, és állandóan figyelmeztette, hogy mindent csak az ő támogatásával ért el. Nyú úr némi fáradsággal meggyőzte magát, hogy nem buta, sőt még csak nem is közepes tehetség. Mindenkit fölényesen letorkolt tehát, különösen az alája rendelt hivatalnokokat. Azok a háta mögött kiröhögték, és gúnyos megjegyzéseket tettek rá, de szemtől szemben a földig hajoltak, mert tudták, hogy szereti az ilyesmit. A Pekingben lábra kapott gúnyolódás Nyú úr házában tabut létesített, és a cselédek, bár szívből utálták gazdájukat, sohasem mondták ki jelenlétében az ökröt jelentő „niu” szót. A tabu átterjedt hivatalára is. Az egyik talpnyaló titkár például Peking egyik ismert terét, az „ökörször-udvar”-t a „Miniszter Úr Udvará”-nak nevezte el, és ugyanilyen változtatással nevezte meg az ökörfarok közt is. Viszont nemcsak Nyú úr udvarában, de az egész minisztériumban nagy felháborodást keltett, mikor az egyik bamba cseléd a titkár úr alázatos módszerét alkalmazta az ökörtágyára is.

Látszatra Nyú úr mint miniszter, általános tiszteletben részesült. Ha nem bántották, vagy érdeke nem követelte, ő sem bántott senkit. Gazdagságának eredete iránt csak néhány kotnyeles kíváncsi érdeklődött. Míg ő a pénzügy-minisztériumot vezette, Nyúné felvirágoztatta a család banküzleteit, amelyek így tulajdonképpen hivatalos intézményekké váltak, ahol simán és egyszerűen fizethette be bármelyik magánfél a vesztegetésre szolgáló összegeket. A közéleti korrupció ellen viszont lehangosabban Nyú úr mennydörgött. A miniszter úr megtanult néhány választékos kifejezést, a hivatalos érintkezésben nagy sikerrel alkalmazta őket, bár néha megbicsaklott bennük a nyelve. Ilyen volt például, mikor a társai közül kiemelkedő férfit „a tyúkok között álló gólyá”-nak nevezte. A mondat gyönyörűen hangzott, és Nyú úr szívesen használta, de legnagyobb sikerét mégis akkor aratta vele, mikor

saját szerénységét jellemezte: „olyan vagyok önök között, mint a tyúkok között álló gólya”. Hallgatósága visszafojtotta nevetését, és Nyú úr nem vett észre semmit. De a pekingi hivatalos körökben a mondás szájról szájra szállt, és Nyú urat ettől kezdve csak „szerény gólyának” nevezték.

Nyú úr Santungból származott, akárcsak Cseng úr. Jól ismerte Yuan Sikait. Yuan gyors karriert futott be, hivatalt hivatal után nyert el, míg végül a mandzsu kormányban a legfontosabb tárcákat kapta meg, és kezében tartotta az igazi hatalom legbiztosabb szervét: az „új hadsereget”. Nyú úr mutatta be Yuan Sikainak földijét, Cseng urat, így kapta meg Cseng úr a kormány távírdájának aligazgatói tisztségét. Ilyenformán az érdekek nemes kapcsolata nagyon szorosan egymáshoz fűzte a két családot.

A társaság vacsorához ült. Három asztalt terítettek a harmadik udvarban; a Yao család, a Csiang család és a Nyú család jókívánságait tartalmazó vörös tekercek díszítették az asztalokat. Mulan anyai nagybátyja, Feng úr is megérkezett. A férfiak és nők mellett ott nyüzsögtek a három család gyerekei is. Csinya és az idősebb Nyú fiú az urak asztalához került, Sunya és a fiatalabb Nyú fiú a négy lány asztalánál kapott helyet. A harmadik asztalnál ültek a nők és az anyai felügyeletre szoruló gyerekek. Sunné mint a menyasszony anyja, a főhelyet foglalta el. Mulan fogadott nénje, Korall nem vett részt a vacsorán. Yaóné azzal mentette ki, hogy nem érzi jól magát, holott egyszerűen otthon maradt, mert nem hagyhatták az egész házat a cselédségre.

Ha nem is előírászerűen, nem is szertartásos módon zajlott le a lakoma, mégis ünnepi vacsora volt, és bort kínáltak. A férfiak zajosan beszélgettek, és bőségesen ittak. Csengné bocsánatot kért a hölgyektől, amiért a menyasszony nem jelenhet meg, és nem szolgálhatja fel a bort, és megkérte őket, látogassák meg Manniát vacsora után. A császári orvos felesége és Nyúné nem ismerte a menyasszonyt; mindkettőt égette a kíváncsiság, hogy minél előbb találkozhasanak vele. Nyúné a vőlegény és a menyasszony egészségére ürítette poharát, kifejezte jókívánságait, magasztalta a menyasszony szépségét és jó modorát. Csengné maga is áradozott:

– Az én menyem mindenkit meghódított, akár felette áll, akár alárendeltje. Kisgyerek kora óta ismerem, mindig helyesen viselkedett, sohasem sértette meg a jó modor szabályait. Tudom, nem illik, hogy én dicsérjem saját

unokahúgomat. De mikor ma menyasszonyi díszében megláttam, úgy éreztem, egy tündér szállt elém az égből. Aki ismeri, tudja, hogy a női tökéletességnek mind a négy erényével bőségesen rendelkezik. Hálásan köszönöm szüleinek, hogy ilyen mintaszerűen nevelték. Remélem, szegény Ping-erhnek használ a szerencsés fordulat, és rövidesen élvezheti tökéletes feleségét.

Néma csend támadt, mindenki visszadöbönt attól, hogy a lakodalom napján kiejtse a „betegség” szót.

Mannia anyja elérzékenyült, mert látta a nagy boldogságot, s mert férje meghalt, és így nem tudhatta meg, milyen jó családba házasodott be a lánya. Manniát nem látta a szertartás óta, nem is láthatja másnap reggelig. A szabályok kétszeresen is tiltották. A menyasszony a nász ideje alatt nem érintkezhetett anyjával, és a nászszoba küszöbét még idegen özvegy sem léphette át. Mikor hallotta Csengné elismerését, szíve elszorult, és szemét előntötte a könny.

Csengné és a hölgyek megéreztek, miért sír Sunné. Kasszia, hogy a figyelmet másfelé terelje, gyorsan felemelte poharát.

– Egészségedre iszom, Sun néni, és fogadást ajánlok, hogy jövőre ilyenkor már nagymama leszel, és unokád idővel magas hivatalt kap, és téged kintüntet a császári udvar.

Mindenki helyeselt és nevetett.

– Gyámoltalan nő vagyok csak – siránkozott Mannia anyja –, a pekingi szokásokat sem ismerem. Még az esküvőt sem készíthettem rendesen elő. Mindent a vőlegény családja tett meg helyettünk, anya és gyermeke helyett. Végtelenül jók voltak hozzánk. Nem tehetek mást, mint hogy itt hagyom a testemből fakadt életet. Remélem, hogy mint meny híven teljesíti kötelességét, és kiérdemli a család idősebb tagjainak szeretetét, amivel máris elhalmozták.

Meghatottan törölgette könnyes szemét.

Vacsora után Mannia anyja visszavonult. A társaság többi tagja felkerekedett, hogy meglátogassa a menyasszonyt. A férfiak közül csak Feng úr és a császári orvos vett részt a kiránduláson. A menyasszonyt közben előkészítették erre a látogatásra. Hóvirág átöltöztette, csak a fejdíszat hagyta a fején. Hogy a vőlegényt ne zavarják, Mannia a hátulsó szobában fogadta a látogatókat. A kicsi helyiség zsúfolásig megtelt. A társaság rokonokból, jó ismerősökből állt, így az a tréfálgozás is elmaradt, amely hasonló alkalmakkor zavarba ejti, pirulásra készíti a menyasszonyt.

Mannia mozdulatlanul állt a szoba közepén, mint egy kiállított műtárgy, hogy mindenki alaposan megnézhesse. Haján villogott a gyöngyfüzér, arca körül drágakövek csüngtek. Mulan és Mocsó gyorsan mellé állt, hogy megvédje az ilyenkor szokásos tréfás inzultusoktól, de erre a védelemre nem volt szükség.

Az orvos bement a beteg szobájába, hogy megvizsgálja Pingyát. Mikor kijött tőle, helyet kínáltak. Az orvos nem ült le.

– Nemsokára úgyis megyek – mondta.

Hosszú fehér szakála a derekáig ért, és szájából méteres pipa lógott.

– Ez a császári orvos – mutatta be Mulan a doktort Manniának. Majd a társaság felé fordult. – Íme a vőlegény két orvosa: az egyik a testét gyógyítja, a másik a lelkét.

Mannia elpirult, visszaemlékezett arra az izgatott beszélgetésre, amely két nap előtt folyt le közöttük, s amelyről a többiek nem tudtak.

A társaság hamarosan eltávozott. Csak a menyasszonykísérő és két szolgáló maradt a szobában, hogy levetkőztesse Manniát. Mikor a menyasszony éjszakai öltözéke elkészült, a menyasszonykísérő szerencsét kívánt neki, és biztatta, menjen be a vőlegény szobájába, azután becsukta mögötte az ajtót.

Mannia egyedül maradt. Pingyát mély álomban találta; félt, hogy megzavarja pihenését. Némán nézett körül a szobában, ahol mindent a nászéjszákára készítettek elő. Kis sóhajtással összehúzta az ágy függönyét, és átment a másik szobába.

Ott ült egyedül egész éjszaka a vörös gyertyák imbolygó fényében. Azon töprengett, ami történt, és azon, ami még történni fog.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Mikor Mulan és családja tíz óra körül hazaérkezett, Yao úr határozottan mérgelődött. Csak a vacsoránál tűnt fel neki, hogy Tijen köszönés nélkül távozott, és a fontos családi ünnepségen nem vett részt. Hazafelé menet Yaóné véletlenül kikottyantotta, hogy Ezüsthátol is eltűnt. De megijedt attól, amit mondott, és hirtelen másról kezdett beszélni. Amint hazaérkeztek, Mulan apja izgatottan faggatta Korallt.

– Hol van az én drágalátos csemetém?

– Mit tudom én – felelte durcásan Korall. Ez a válasz mindenkit meglepett. Korall sohasem volt rosszkedvű és még kevésbé udvariatlan.

– Hogy érted? – kérdezte Yao úr.

– Az én családi nevem Hsieh – dünnyögte Korall –, és nincs jogom, hogy a te családod ügyeibe avatkozzam.

A többiek elámultak. Korall Yaóéknál nevelkedett, a szülők úgy bántak vele, mintha a saját gyermekük lett volna. Legidősebb Lánynak nevezték. Mindig vidáman és barátságosan viselkedett, az ilyen furcsa idegeskedés egyáltalában nem vallott rá.

– Mi lelt téged? – kérdezte Mulan. – Megbántott valaki?

– Magad ajánlkoztál, hogy itthon maradsz, mert nem érzed magad jól – mentegetődzött Yaóné.

– Senki sem bántott – mondta Korall. Mosolyogni próbált. Már sajnálta megjegyzését, és különösen sajnálta, hogy nevelőapjának jelenlétében beszélt így.

Mocsó oldalba bökte Mulant: – Korall szeme vörös a sírástól – súgta neki.

– Valaki megbántotta – mondta. – Biztosan az Idősebb Fivér.

Határozottan érezték, hogy valami hiba történt. Tijen valami rossz fát tett a tűzre.

– Hol csavarog az én haszontalan fiam? – kérdezte Mulan apja.

– Fent van a szobájában, és alszik – felelte Korall.

Yao úr „tigri léptekkel” távozott. A többiek tenyere izzadt az izgalomtól. Brokát, a szolgáló a nagy csendben idegesen vihogott. Kékfényt, Brokátot és Tömjént, akik várakoztak, hogy úrnőik vetkőzésénél segédkezzenek, ki-

küldték a szobából. A három szolgáló elszontyolodva ment el; izgatottan remélték, nemsokára úgymint kitör a botrány.

A szolgák távozása után Korall elmondta, mi történt tulajdonképpen. Éppen vacsorázott, mikor a szolga jelentette, hogy a Fiala Gazda hazajött, mert nem érzi jól magát. Vacsoráját felvitette a szobájába. Kis habozás után kibökte, hogy Ezüsfátyol is megjött, de nem a főkapun, hanem a nyugati oldalajtón át osont a házba.

– Apának ne mondjátok el – mesélte Korall –, de rögtön éreztem, hogy valami nincs rendjén. Különbén is kötelességem, hogy megnézzem őt, ha nem érzi jól magát. Átmentem a keleti udvarba. Legnagyobb meglepetésemre a legjobb kedvében találtam Tijent, éppen vacsorázott, és Ezüsfátyol szolgálta ki. Ahogy beléptem, Ezüsfátyol éppen Tijen fülét húzgálta, és mind a ketten vihogtak. Rettenetes zavarban voltak; bizonyára nem számítottak a látogatásomra.

– „Untam az esküvői csürhét, Ezüsfátyolnak pedig fáj a feje” – dadogta Tijen.

– Úgy tettem, mintha nem vennék észre semmit. Leültem az asztal mellé, megkérdeztem, milyen volt az esküvő. Tijen idegeskedett, jelenlétem hatására bosszantotta. Dühösen kérdőre vont, miért nem fekszem le. – Megvárom a többieket, és különben sem vagyok álmos – mondtam. Mint egy komor bika, robogott fel és alá a szobában. Az egyik gyors mozdulatnál valami vörös hímzés esett ki a zsebéből. Nem tudom, mi lehetett; Tijen még jobban megzavarodott, Ezüsfátyol kifutott a szobából. Akkor Tijen nekem ugrott, szemrehányásokat tett nekem. – „Ismerlek jól! – kiabálta dühösen. – De akármit is csinálsz, én azt teszem, ami nekem tetszik. Ne avatkozz az én dolgaimba.” – Csodálkozva mondtam: nem értem, miről beszélsz. Még jobban dühbe gurult. – „Eddig is csak udvariasságból neveztelek nénémnek – ordította. – A mi családnevünk Yao, a tied Hsieh, és ez a ház az enyém, és nem a tied. Ne üsd az orrod az én dolgaimba.” – Hangja annyira megdöbbenett, annyira felháborított, hogy szavam elfulladt a dühtől. Szó nélkül kirohantam a szobából.

– Megparancsolom, hogy kérjen bocsánatot tőled – mondta felháborodva Yaóné.

– Ne fújjátok fel a bolhát elefánttá – kérlelte Korall.

– Ti mindig jól bántatok velem, és én veletek maradok, amíg csak élek. De ha ti már nem lesztek, és Mulan és Mocsó is férjhez ment már, nekem itt

nem lesz többé maradásom.

– Anyám – mondta Mulan –, ne tórd, hogy bátyánk így komizkodjék velem. Tijennek sem használ a nagy engedékenység. Igaz, mi lányok vagyunk, és előbb vagy utóbb kilépünk a családból, de ez a ház mégis a mi otthonunk, és én nem engedem, hogy egy sziámi harcsa megzavarja az aranyhalak békés medencéjét. Hová jutna a Yao család, ha ez tovább is így folytatódna? Micsoda igazság az, hogy a lány legyen jó, de a fiú lehet olyan rossz, amilyen csak akar? A férfiak és a nők egyenjogúak.

– Mulan! – vágott szavába Yaóné ijedten. Amit Mulan mondott, kimerítette az eretnokség összes ismérvét, és bizonyára a modern könyvek olvasásából származott.

– Ezüsfátyol húszéves, és Tijen tizenhét – számolta Korall. – Veszedelmesen sokat vannak együtt. Ha valami helytelen történik, az egész család jó hírnévére vet rossz fényt.

Mulan anyjára nézett, Yaóné a vállát vonogatta. Megismételte, amit már vagy ezerszer mondott: „Majd minden szépen rendbe jön.”

Ezüsfátyol tizenegy esztendőskorában került a házhoz. Mulan nagybátyja hozta Hangsóból. Három évvel volt idősebb, mint Tijen, így hát gondjára bízták a fiút, és azóta is mellette szolgált. Okos, dolgos, csinos lány volt, de közönséges és szemtelen, mint a ningpói lányok általában. Ha a többi szolgálóval veszekedett, ningpói szokás szerint mindig a saját orrára mutatott, valahányszor azt mondta: „Én!”

Kékfény a fővárosban született, kitűnő pekingi kiejtéssel beszélt, és a modora is jó volt. Nyolc évvel Ezüsfátyol szerződése után szegődött a családhoz. Brokát és Tömjén északról származott. Ezüsfátyol volt az egyetlen déli szolgáló a Yao családnál, és az északi lányok mindig összefogtak ellene. A többiek értették a déli tájszólást, mert Yaóné is így beszélt, de nem tetszett nekik, hogy Ezüsfátyol az úrnő tájszólását használja. A lány általában jól viselkedett, pontosan végezte dolgát, az északiak összefogásával nem sokat törődött. A Yao csemeték pekingi tájszólással beszéltek, de Tijen Ezüsfátyoltól sok ningpói szokást eltanult, és vitatkozás közben, ha önmagáról beszélt, ujjával ő is az orrára mutatott.

Mikor Korall elment tőle, Tijen egy ideig várta, hogy Ezüsfátyol visszajöjjön. De Ezüsfátyol megijedt, okosabbnak látta, ha visszavonul. Tijen

várt, de negyedóra múlva elveszítette türelmét. Megszokta, hogy kívánságait kitalálják. Ahelyett tehát, hogy Ezüsthályolnak szólt volna, dühösen földhöz vágott egy csészét. Egy öreg szolgáló, aki nem tudta, mi történt, besietett a szobába, és megkérdezte, mit parancsol. Tijen ráordított az öregasszonyra, hogy takarodjék ki, fokozatosan mind nagyobb dühbe gurult, végül toporzékolva a díványra vetette magát.

Mikor az ajtó váratlanul fölnyílt, és Ezüsthályol helyett apja lépett a szobába, Tijen úgy érezte, a következő percben összedől a világ. Apja szeme nem sok jót árult el. Tijen voltaképpen nem követett el semmit, apja tekintetének súlya alatt mégis bűnösnek érezte magát. Yao úr látta, hogy fia nem csinált semmi különöset, de a haja felborzolódott, arca beesett, szeme kárkás. Szilárd léptekkel fiához lépett, kérdőre vonta, miért szökött meg a vendégségből, és be sem várva a választ, hatalmas pofont mért le rá. Tijen megtántorodott, zúgó fejjel visszaesett a díványra. Apja sarkon fordult, és kiment a szobából.

Tijen a következő napokon nem tudta biztosan, az arcán égő öt ujjnyomtól vagy a lelki kínoktól szenved-e jobban. Bizonytalanság vette körül. Megérdemelte a büntetést, de nem tudta, mit és mennyit mondott el Korall. Nővérei nem beszéltek vele, anyja elfordult, ha látta, és Ezüsthályol nem ment be hozzá, mert félt.

Mulan csak harmadnap látogatta meg Manniát, mikor Cseng nagyanyó és elmaradhatatlan kísérője, Li Yima megérkezett. Nagyanyó ajándékot küldött Mulannak, és kérte őt, hogy látogassa meg. Így a két nővér elment, hogy tiszteletét tegye nála. Meglepetten látták, hogy Mannia nem törődik a formaságokkal, és Kisöröm és Hóvirág segítségével olyan gondosan ápolja Pingyát, mintha már évek óta asszonya lenne. Pingya állapota látszólag javult, és Mannia tekintete ragyogott. Életének legboldogabb hetét élte a Cseng-házban.

Nagyanyó santungi csungcsét hozott, rizsből, sonkából, disznóhúsból, fekete cukorból és bablisztból készült hurkát, amit bambuszlevélbe csavarva sütöttek. A Sárkányhajó ünnep rég elmúlt, nagyanyó mégis csináltatott csungcsét, mert tudta: az egész család, de különösen legidősebb unokája nagyon szereti. Pingyának kedvenc étele volt a csungcse. Az esküvő utáni hetedik napon vacsora után megkívánta; addig könyörgött, míg Mannia végre

beadta a derekát. Hóvirággal megkérdezte Csengné véleményét. Csengné nem látta veszedelmesnek, ha Pingya kap egy kis csungcsét. Mannia kettévágta a hurkát, felét Pingyának adta. Ez a fél darab körülbelül akkora volt, mint egy jól megtermett férfiököl. Mikor Pingya elfogyasztotta, újra könyörgött, adják oda a másik darabot is, majd ravaszul kikapta Mannia kezéből. Mannia viaskodott, nem sok meggyőződéssel; örült, hogy a beteg vidám és erős és hogy jó étvággal eszik.

– Ping-ko, ne egyél mohón – kérlelte. De a fiú nem hallgatott rá.

Éjfél tájt a beteg őrijítő gyomorfájásról panaszkodott. Fájdalma fokozódott; Mannia rémülten ült az ágya szélén. Hajnalban elküldte Hóvirágot, hogy értesítse a fiú anyját. Csengné hamarosan megérkezett. Fél óra múlva Pingya elvesztette az eszméletét. Azonnal elhívták a császári orvost. Az megállapította, hogy Pingya érverése gyengül. Mannia megőrizte lélekjelenségét. Pingya orrába fűjt, hogy tüdejét így levegővel lássa el. Mikor látta, hogy köhögési inger kínozza, de nincs ereje a köhögéshez, föléje hajolt, és a szó szoros értelmében kiszívta a fiú torkából a köhögést. Ha az istenek látták volna, milyen elszánt küzdelmet folytat, bizonyára segítségére sietnek. De az istenek vakok és süketek, vagy éppen szabadságon tartózkodtak, és aznap nem tartottak hivatalos órát.

Délben Pingya meghalt.

Mannia két kézzel rázta a holttestet, és szólongatta: „Ping-ko, gyere vissza.” Megint a fiú orrára illesztette száját, hogy életet leheljen belé. Pingya szülei lesújtottan álltak a halott ágya körül; látták, hogy a vőlegény halála sokkal kevésbé tragikus, mint a küzdelem, amelyet élete fenntartásáért a menyasszony folytat.

Később bejött nagymama, és Sunnéval erőszakkal elcipelte Manniát a halott ágyától. Lefektették a nyugati szobában. Nagymama az ágya szélére ült. Mulan és Mocsó is bement hozzá. Csak most látták, hogy Mannia valójában még egész kicsi gyermek. De nem tudtak segíteni rajta.

– Vajon igaz-e a mondás – töprengett Mulan –, hogy ha az ember jó, akkor jó minden, ami vele történik?

A csungcsét Li Yima készítette. De Li Yima még halmozta bűnét, amikor Kasszia előtt azzal vádolta Manniát, hogy ő okozta Pingya szerencsétlenségét, és a Sun család végzete a Cseng családban is halált jelent, vagyis Pin-

gya meghalt, mert a halállal jegyezte el magát abban a pillanatban, mikor olyan család sarját vette feleségül, amelyet a végzet kihalásra ítélt. Kassziát elfogta a düh, Li Yimára támadt, hogy megátkozta nagyanyó családját. Nagyanyó tudomást szerzett az esetről, és Kassziának adott igazat. Li Yima így elveszítette az öregasszony kegyét, és visszasüllyedt a cselédek közé.

Mulan nem ment el a Cseng-házba, míg a holttestet koporsóba nem helyezték. Csak a cselédektől hallotta, hogy Mannia nem eszik, nem iszik, belebetegedett a nagy fájdalomba. Harmadnap Kasszia átment Yaóékhoz, és engedélyt kért a szülőktől, hogy Mulan meglátogathassa Manniát: ő az egyetlen lény, aki az özvegy menyasszonyt megvigasztalhatja.

– Múlt éjjel – mesélte Kasszia – anyja és én egész éjjel mellette voltunk. De Mannia egyetlen szót se szólt, kérdéseinkre sem felelt. Sokat töprengtünk, végül is elhatároztuk, hogy elkérjük néhány napra Mulant. Mi természetesen megteszünk mindent, és mindenről gondoskodunk, Mulannak nem lesz más dolga, mint hogy Mannia mellett legyen.

Yaóné megadta az engedélyt, és Mulan elment Kassziával. Kasszia útközben megsúgta neki, hogy még súlyosabb ok is szükségessé teszi jelenlétét. Egy pillanatra se mozduljon el Mannia mellől, nehogy a szerencsétlen lány kétségbeesésében a megnyugvás „rövid útját” válassza. Kasszia így fejezte ki, hogy öngyilkosságtól félti Manniát. Az ilyen cselekedet nagyszerű és fenséges, amikor a költők megírják, vagy ha emlékoszlopra vésik, vagy mint történetet mesélik el, vagy ha a legendák közé feljegyzik. De egy polgári családban, amilyen Csengéké, mégsem illik ilyesmit elkövetni, s a család tagjai sokkal jobban ragaszkodnak Manniához, semhogy kellőképpen méltányolhatnák ilyen irányú hősiességét.

Mulan életében először vett részt temetésen, és nagyon félt a koporsótól. De mikor látta, hogy Mannia más udvarban alszik, készségesen vállalkozott, hogy éjszakára is mellette marad.

Manniát abba az udvarba költöztették, ahol megérkezésének napján Mulannal találkozott. Milyen sok dolog is történt az eltelt tíz nap alatt! Mulanban furcsa gyanú ébredt: Mannia talán ismeretlen erő áldozata, és hogy valaki vagy valami – maga sem tudta, mi – tévútra vezette őt. A Tao csakugyan kétértelmű volna? Mulant súlyos gondok gyötörték.

Ahogy a szobába lépett, látta: Mannia alszik, és anyja az ágya szélén ül. Sunné egész éjjel virrasztott, arcán fáradtság látszott. Mulan kérte, hogy kímélje magát, majd ő helyettesíti, amíg pihen. Mikor egyedül maradt a tragi-

kus sorsú menyasszony ágya mellett, hirtelen furcsa gondolat villant át az agyán. Az az álom jutott eszébe, amelyet Mannia látott megérkezésének délutánján ugyanebben a szobában. Az Irgalom Istennőjének gyönyörű porcelánszobra most is jóságosan mosolygott a sarokban. Ő a Nagy Jóság és a Nagy Irgalom, aki megmenti a nyomorultakat és szenvedőket. Most hirtelen megvilágosodott Mulan előtt hogy a koporsókkal telt átjáró és a koporsófedélből álló híd, amin Mannia álmában átment, Pingya temetését jelenti és a halála által okozott gyászt. A hídon túl az örök Világosság palotája emelkedik, ahol Mannia megtalálja a csendet, békét, boldogságot. Ahol halál van, ott van feltámadás is.

De megérti-e Mannia az álom szimbolikus jelentését?

Mulan leemelte állványáról az istennő szobrát, és a Mannia ágya előtt álló asztalkára helyezte. Ha Mannia felébred, első pillantása a szoborra esik. Mannia álmában Mulan volt a fekete ruhás lány, aki a hóvihárban faszenet hozott neki.

Mulan kisurrant a szobából. Szólt Kisörömnek, kérjen kölcsön Hóvirágtól vagy Főnixtől egy fekete ruhát. Végre találtak egyet, Mulan felvette, Mannia ágya mellé ült.

Mannia megmozdult.

– Nővérkém, nézd, faszenet hoztam neked! – szólt hozzá halkán Mulan.

– Te vagy az, húgocskám? – kérdezte Mannia gyenge hangon.

– Én vagyok – felelte Mulan. – Eljöttem, és faszenet hoztam neked a hóvihárban.

– Hol vagyok? – kérdezte csodálkozva Mannia. – Esik a hó? – Körülnézett a szobában. – Hol vagyok?

– A Cseng család templomában – mondta Mulan. – Kint esik a hó. Álmodban menyasszony voltál, és férjhez mentél. De férjed, Pingya meghalt, és te nagyon szenvedtél a halála miatt. De látod, a templomból folyosó nyílik, és a folyosó túlsó végén híd vezet át a szakadék felett. Ha átmentél a koporsófedél hídon, hatalmas palotába érsz. Pingya már ott van, és vár rád. Emlékszel?

– Húgocskám, miért ámítasz? – zokogott Mannia. – Odakint nem is esik a hó.

Véletlenül éppen nyári zápor tört ki, a nehéz esőcseppek hangosan kopogtak az udvar kövén. Az ólomcsatornák zúgtak.

Kisöröm hangja hallatszott, kiabált, hogy vigyék be az esőről a kiakaszott ruhákat. Mannia visszazökkent a valóságba.

– Ping-ko meghalt – mondta fásultan. – Te csak ámitottál.

– Ámitottalak, és mégsem ámitottalak – mondta Mulan. – Igaz, hogy nem havazik, de hallgasd, milyen megnyugtatóan zuhog az eső.

A zápor zaján túl Mannia dobok és csengők hangjára lett figyelmes.

– Mi ez a zene? Ugyanilyen zenét hallottam akkor is.

– Szerzetesek imádkoznak a másik udvarban – fejezte be Mulan a kegyes csalást.

– Ping-ko meghalt! – mondta csendesen Mannia.

Mulan terve sikerült. Mannia ébredésekor ötletesen keverte össze az álommal a valóságot, és az álom távlatában a halál borzalma is megenyhült.

Manhia nem panaszkodott többé, és nem érzett keserűséget. Megértette, hogy az istenek így jelölték ki az útját. Az ő kötelessége: végigmenni ezen az úton. Elfogadta kijelölt sorsát, megnyugodott benne. Azt, ami vele történik, az istenek határozták el, s ő bizalommal fordult az Irgalom Istennője felé. Homályosan hitte is: valamikor mint tündér szolgált az Irgalom Istennőjének palotájában, és olyan vétkéért bűnhődik, amelyet valamelyik előző életében Pingyával együtt követett el.

Boldogan érezte, hogy a legnagyobb gyöngédség veszi körül. Mint meny a Cseng családnál marad, és férje házában lakhat. Az ősi palotában együtt élnek a család élő és halott tagjai. Mannia lelke is a Cseng-házban marad örök időkre, ha teste át is megy ebből az életből a másik világba.

Harmadnap délután már megnyugodva jajgatott a koporsó mellett, ahogyan a szabályok előírták. Mikor Kasszia meghallotta a jajgatást, boldogan Csengnéhez rohant, és elújságolta, hogy Mannia túljutott a válságon. Mindenki Mulant magasztalta, aki ötletével nagyobb eredményt ért el, mint remélhették.

Manniát tetőtől talpig fehérbe öltöztették. Apja temetése óta szerette a fehér színt, ez állt neki a legjobban. Szépsége a fehér ruhában még kísértetiesebben hatott. A gyász rendszerint: társadalmi kötelesség, de néha lázadás is az istenek akarata ellen. Csak nagyon ritkán természetes jele a halott iránti ragaszkodásnak. Ilyenkor egyszerű és őszinte; a gyászoló megszereti a szertartásokat, ahogyan a buddhista szerzetesek megszeretik az imák egyszerű szavait és az énekek monoton dallamát. Mannia megszokta a gyászt, mikor apját és fivérét elveszítette. Pingyát mégis másképp gyászolta. Őt sa-

játjának érezte; jelentőséggel ruházta fel a szertartás minden mozzanatát; naponként előírászerűen férje koporsójánál jajgatott, vagy az oltáron meggyújtotta a gyertyákat. Mulan és a Cseng család tagjai csodálkozva gyönyörködtek benne, mikor a legpontosabban és mélységes áhítattal végezte a szertartásokat.

Cseng úr elhatározta, hogy a déli városrészben telket vásárol, oda temeteti fiát, és családjával végleg Pekingben telepszik meg. Nagyanyó ellenezte a tervet, mert boldogult férje a tai-ani ősi temetkezési helyen nyugszik, és egykor majd őt is oda temetik. Pingya koporsóját egyelőre nem szállíthatták el Santungba, Mannia nem bírta volna az utazást. Így a koporsót a családi templom előtt helyezték el; tavaszig ott is maradt.

A családi tanács úgy döntött, hogy Mannia anyjával abban az udvarban lakják, ahol Pingya meghalt. Kisöröm és Hóvirág mellette marad. Anyja vele aludt, mert Mannia félt a sötétben. Az Irgalom Istennőjének fehér porcelánszobrát az ágya mellé helyezték. Mannia képzelete mind erősebben a buddhizmus felé fordult. Szobáját szerzetesi egyszerűséggel rendeztette be. Ékszerhez egész életében nem nyúlt, csak az ezüst gyertyatartókat tartotta meg, és azt a szép külföldi olajlámpát, amely esküvője éjszakáján égett a szobában.

Böjtölt, és nem evett húst, hogy önmegtartóztatásával biztosítsa a halott lelki üdvösségét. Oltárterítőket horgolt, kegyszertartókat hímzett. Mintha apácai fogadalom szerint élt volna a pompás palotában. Kis udvarán csend és béke honolt, szívéhez nőtt minden egyes tárgy: a vörös virágos narancsfák, a kőpadok, a cserepes virágok és a halas medence.

A kis udvar zárdai csendjét a tél folyamán gyerekhang verte fel.

Cseng úr aggódott, hogy legidősebb fiának leszármazási ága kihal. Felesége titokban megkérdezte Mannia anyjától, számíthat-e Mannia örvendetes családi eseményre. Az első hónapban Mannia némi rendellenességet észlelt. Közölte anyjával, s az örvendezve újságolta Csengnének: Mannia „örömöt hord testében”. Mannia hiába tiltakozott, hogy a várakozás reménytelen; végül is bevallotta Mulannak, hogy testileg a házasság nem változtatott rajta semmit. Mulan ezt a vallomást közölte Mannia anyjával, aki Csengnéhez továbbította. A család szomorúan állapította meg, hogy reményükben csalódtak.

Csengné sokat töprengett. A családi rend megkívánta, hogy Pingya után fiú maradjon. Az éjszakák is hosszúak, s a fiatal özvegynek nem tesz jót a

sok magány. Ha örökbe fogadna egy kisgyermeket, lelke bizonyára megszabadulna minden sötét gondolattól. Cseng úr írt Santungba rokonainak; az egyik szegényebb rokon családnál akadt is egy alig egyéves fiúcska, akit anyja átengedett Manniának. A fiút elhozatták Pekingbe. Ahogy karjában tartotta a gyermeket, Mannia úgy érezte: ő az anyja, és utódot szült Pingyának.

Ez a fiú volt Asuan.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Amióta Mannia a Cseng család tagjai közé lépett, Mulan gyakran meglátogatta. Végül már nem is tekintették vendégnek a házban. Sokszor vacsorára is ott maradt, sőt anyja engedelmével néha Manniánál aludt. A szülők között még nem esett szó róla, valamelyik Cseng fiúhoz megy-e feleségül, de a Cseng szülők nagyon szerették, örültek a látogatásainak, márpedig ha hivatalosan megkérik, a jegyesség ideje alatt nem léphetett volna a vőlegény házába. Különben is túl fiatal volt ahhoz, hogy házasságra gondoljon. A Cseng szülők remélték, hogy Mulant szülei nem jegyzik el, amíg velük meg nem beszélük a dolgot. Ha Mannia két lábbal bent állt a Cseng családban, fél lábbal már Mulan is bent volt. Csengék megfoglák volna a lábát, ha esetleg szökni próbál.

Mulan szülei nem tudták, mit csináljanak. Legalábbis az apja nem. Egy taoista sokkal szabadabban gondolkozott, mint a konfuciánusok. A konfuciánus dühösen kitartott saját igazsága mellett, míg a taoista lehetségesnek tartotta, hogy ő is tévedhet, és ellenfelének álláspontja esetleg helyesebb, mint az övé. A szabadelvű Yao úr elfogadta a nyugati eszméket, sőt lányainak „szabad házasságát” sem ellenezte, mármint az olyan házasságot, amelynél a fiú és a lány szabadon választja meg párját, mert a Tao megtiltotta, hogy a természet bölcs rendjébe bárki is beleavatkozzék. Yao úr méltányolta a nyugati szokást, amely a házasságot egy fiú meg egy lány hajlámára bízta, mert ez az eljárás olyan bölcs és mély, mint a taoizmus szabályai. A házasságok az égben köttenek, gondolta Yao úr, és még legidősebb fiának szerelmi dolgába se avatkozott.

Mulan Cseng urat „apának”, Csengnét „anyának” nevezte, a két idősebb Cseng fiút „bátyjának” és Sunyát, aki nála csak egy évvel volt idősebb, „harmadik fivérének”. Tél közepén voltak.

A tél Pekingben szebb, mint a világ bármelyik más részén; ebben az áldott városban a télnél csak a többi évszak szebb. Pekingben minden évszak tökéletes, és mindegyik szebb a többinél. Lakosai élvezik a civilizáció minden áldását, mégis kint élnek a természet lágy ölén. A városi élet kényelme a falusi élet minden szépségével párosul itt. Ez az eszményi város felkorbácsolja az ember értelmét, és megnyugvást ad lelkének. Nagy szellemek épí-

tették fel olyan tökéletessé, hogy benne az eszményi emberi élet igazi otthonra találjon. Pekinget gazdagon megajándékozta a természet. Szívében a fáradt járókelőket parkok és tavak üdítik fel, a Jade-folyó átlátszó kék vizével keresztülkúszik rajta, s a Nyugati Hegyek bíbor testőrsége veszi körül. Peking fölött az ég is különös. Ha nem volna tiszta és mélyen kék, akkor a Jade vize sem volna áttetszően tiszta, és a Nyugati Hegyek lejtői sem ragyoghatnának bíborszínükben. A várost lángelméjű építész tervezte, annyi emberszeretettel, olyan nagyvonalúan, fennköltén, olyan pompás érzékkel a kényelem iránt, ahogyan a világnak egyetlen városát sem tervezték. Pekinget nem egy ember alapította, és nem is egy korszak. Emberöltők építették fel, és ezeknek az emberöltőknek a munkáját egységbe foglalta a szép iránti rajongás, a legnemesebb ösztön. Éghajlat, fekvés, fejlődés, népszokás, technika és művészet együtt emelték azzá, ami ma Peking. Életében a cél és a hajtóerő: az ember. A pekingi fiút, lányt, asszonyt, férfit félreismerhetetlen előkelőség jellemzi. Könnyedsége, választékos beszédmodora a leghatározottabb bizonyíték, hogy ezt a várost az emberi műveltség és a bölcs életművészet alkotta. A pekingi tájszólás: a pekingi nép lelkének hangja.

Mannia a Pingya halálát követő telet gyászban töltötte, és udvarából egyetlenegyszer sem mozdult ki. Nem látta a várost, inkább csak megérezte lelkét. Elbűvölte a pekingi tél, a száraz, kemény hideg, a ragyogóan tiszta kék ég és a kényelmes berendezés; mind egészen más volt, mint a tai-ani tél szomorúsága. Kint a szabadban hóvihár dühöngött, de szobájában virágot tak a begóniák, mert a párnázott ajtók és a beragasztott ablakok nem engedték át a hideget, a nehéz szőnyegek kényelmesekké tették a szobákat, s a kályha ontotta a meleget, úgyhogy az ember késő éjszakáig dolgozhatott. Még Pingya cobolybundáját sem használta, pedig Csengné neki ajándékozta. Mannia reggeltől estig azt a nyolc pár cipőt hímezte, amelyet a szabályok szerint a menyasszony az esküvőt követő reggelen anyósának ad; Pingya betegsége miatt nem készíthette el őket. Az anyósnak szánt ajándékot minden menyasszony saját kezével hímezte ki, így megmutathatta ügyességét és kötelességtudását anyósával szemben. Minden asszony boldogan, büszkén viselte a menyé által hímezett cipőt, mint a rangjának járó tisztelet jelét, mint annak bizonyítékát, hogy fia szorgalmas és alázatos lányt vett feleségül.

Mulan Peking gyermeke volt. Ebben a városban született, itt nőtt fel, magába szívta minden gazdagságát. Mint engedékeny nagyanya becézte lako-

sait ez a város, teljesítve minden szeszélyüket. Elterebélyesedett, mint az ezeréves nagy fa, amelyen az egyik ág odvában lakó bogarak nem tudják, mit csinál a másik ág odvában a többi bogár. Mindenki eltanul valamit a várostól, amelyben él. Peking türelemre, jókedvre és alkalmazkodásra tanította gyermekeit. Az apró házacsók közül sárga tetejű paloták, bíbor és zöld fedelű templomok nőttek ki. Széles körutak és szűk sikátorok keresztezték egymást, a forgalmas üzleti negyed csendes, falusi utcákba torkollt. A szegények udvarán ugyanolyan narancsfák nőttek, a kis medencében ugyanolyan aranyhalak úszkáltak, mint a gazdagok parkjában. Nyári teaházak kertjében a vendég húsz centért egész délután heverhetett. A csukott teaházakban a forró hagymás birka hús mellett pehkant poharazva, közös asztalnál ültek szegények és gazdagok. A gyönyörű színházakban, a ragyogó éttermekben, a dús bazároknál és a régiségkereskedők utcájában tolongott a nép, s a legkülönbözőbb osztályhoz tartozó közönség töltötte meg a templomi vásárokat, amelyekről a hónapokat elnevezték. Mulan ismerte a csereforgalmi rendszert és hogy a szegény ember mennyi és milyen hitelt kap. Részt vett szórakozásaiban is, megbámulta az utcai varázslókat és bűvészeket, a félmeztelen akrobatákat, ismerte az összes dalt, amelyet a tiencsiaói olcsó dalszínházakban énekeltek. Sokszor hallotta az utcai árusok elnyújtott kiáltását, a vándorborbélyok réztányérjainak csörgését, az ószerekek sípjának hangját, amint házról házra menve rézüstjeiket kongatták, s jég hideg, sötét, szilvakék színű italokat mértek ki belőlük. Megbámulta a sokszor fél mérföld hosszú esküvői és temetési menetek pompáját. Kíváncsian szemlélte az udvari méltóságok gyaloghintóit, és szóba elegyedett a mandzsu asszonyokkal. Megtekintette a tevékaravánokat, amelyek az északi kapun érkeztek a mongol sivatagból. Hallgatta az óhitű papok prédikálását és a buddhista szerzetesek énekét. Elment a mutatványosok sátorai előtt, ahol kardnyelők és koldusok százai működtek egymás mellett, minden ellenőrzés nélkül, sokszázados szokások szerint, s mindegyik betartotta az íratlan jogszabályokat. Koldusok és „koldusvezérek”, tolvajok és orgazdák, mandarinok, visszavonult tudósok, szentek és utcalányok, tiszta életű teaházi nők és kikapós úriasszonyok, szerzetesek szeretői és áleunuchok fiai, műkedvelő énekesek és hivatásos „operabolondok” alkották a város közönségét, és ez a közönség zsúfolásig megtöltötte az utcákat.

Mulan képzelete rugalmasan fejlődött, mert ebben a városban élte le gyermekéveit. Megtanulta a pekingi gyermekverseket és később a szellemes

bölcs mondásokat. Gyerekkorában kerekkel ellátott lampiont húzgált a földön, és égő szemmel nézte a tűzijátékot, az árnyképek vetítését és a báb-színház előadásait. Vak énekeseket hallgatott, mikor a régi hősookról vagy a régi szerelmesekről daloltak, és áhítatosan csüngött a „nagy dobos” mese-mondókon, akik előadásukban tökéletesre fejlesztették a pekingi nyelv minden szépségét, dallamát. Ezek a monológok éreztették meg vele a nyelv szépségét, olyannyira, hogy végül a mindennapi beszédben ő is a pekingi beszédmód folyamatos és dallamos fordulatait használta. Az évente ismétlődő ünnepek feltárták előtte a tavasz, a nyár, az ősz és a tél mélyebb értelmét. Év elejétől év végéig az élet folyamatos rendjét az ünnepek szabályozzák, s ők illesztik az embert a szabad természetbe és az élet örök ritmusába. Felszívta a Tiltott Város jelentőségét, a régi tudományok császári ragyogását, a buddhista, a taoista, a tibeti és mohamedán templomok vallásos légkörét, szertartásait, babonáit és Konfucius Égi Templomának, Égi Oltárának kegyes istentiszteletét, az előkelő házak fényes, meghitt ragyogását, az ünnepélyeket és az ajándékok kicserélését, a régi pagodákat, hidakat, toronyokat, kapukat, királysírokat, a költők kunyhóit és mindazt a rengeteg hagyományt, amely Pekingben minden kődarabra a legendák, titkok és emlékek nemes patináját véste.

Mulan korán megismerte a pekingi népköltészetet, és megkedvelte ennek a költészetnek isteneit, szépségeit, babonáit. Két legendát különösen szeretett, ezeket később elmondta Manniának is. Az egyik a palotától északra emelkedő torony nagy rézharangjának legendája volt. Öntésénél hajdan a mester minden tudománya csődöt mondott. A császár fenyegette: halálra ítéli, ha a harang nem készül el. Hogy apja életét megmentse, a harangöntő lánya a forró, folyékony rézzel telt tartályba vetette magát, és a harangöntés sikerült. Orkánok idején, zivataros éjszakákon a harang hangjából panaszos női szó hallatszik: a harangöntő lánya énekel. Nem messze a toronytól felépítették tiszteletére Harang Úrnő Templomát, és a Harangok Szent Anyja néven nagy tiszteletben részesítették. A másik legenda a várostól nyugatra fekvő Kao Liang nevű hídról szól, amely egy eunuchról kapta a nevét. Mikor Yunglo, a nagy császár, a birodalom 1409. esztendejében Pekinget újjáépíttette, kegyetlen szárazság támadt, és a városban kifogyott az ivóvíz. A császár álmában a Nyugati kapun kívül öreg házaspárral találkozott. Talicskát vittek, az ősz hajú férfi húzta, a ráncos arcú asszony tolt, nagy olajoskorsó volt rajta. A császár megkérdezte, mit visznek a korsóban. Vízet Pe-

kingbe – felelt az öregember mosolyogva. Másnap a császár megkérdezte a jósokat, mi az álom értelme; Kao Liang nevű eunuchját pedig elküldte, lovagoljon ki a Nyugati kapun, és ha esetleg az álomban szereplő házaspárral találkozik, kongassa meg az olajoskorsót, de gyorsan forduljon meg, és vágasson a város felé. Semmiképpen ne tekintsen vissza. Kao teljesítette a parancsot, kilovagolt a Nyugati kapun, és találkozott a talicskát toló öreg házaspárral. Ráütött a korsóra, és gyorsan megfordította lovát. Vágtatás közben hallotta, hogy háta mögött hatalmas vízár közeledik, de őt nem éri utol.

Mikor a Nyugati kapuhoz ért, leküzdhetetlen kíváncsiság vett erőt rajta, s egy pillanatra visszafordult. Az áradat azon nyomban elnyelte. A hálás császár a mártír eunuch emlékezetére sokívű köhidat építtetett. A híd még ma is áll a Jade-folyónak azon a helyén, ahol az anyacsászárné hajóra száll, mikor a Nyári Palotába megy. A füzes part, a földjüket túró parasztok, a ruhát sulykoló asszonyok és a folyó partján békésen sétáló falusiak: mindez a déli vidékek egyszerű báját varázsolja ott a szemlélő elé. Mulan a nyári hónapokban gyakran kirándult a vízbe fült eunuch hídjához.

Özvegységének első fél esztendejében Mannia nem látott Pekingből semmit. Hallása azonban finomra fejlődött, mint a visszavonultan élő nőké. Különös, megejtően szép hangfoszlányok jutottak el hozzá. Hallotta, ahogy esténként a Dobtoronyban megperdültek a dobok, s ahogy reggel a Harangtoronyban megkondult a harang. Mind a két torony fél mérföldnél távolabbra volt a Cseng-háztól. Tiszta hangjuk vidáman szárnyalt át a város felett. A dobok őrsváltáskor perdültek meg, és Hóvirág megmondta, mit jelent a dobszó. Ha éjjel felriadt, és meghallotta a dobok pergését, tudta: negyedszer váltják az őrséget, s a szegény udvari hivatalnokok és a hatalmas miniszterek már gyülekeznek a Tiltott Város Tungha kapujánál, hogy a hajnal pirkadásakor, mikor ötödször váltják az őrséget, földön csúszva bejuthassanak a császár elé.

Tapasztalatai közül nem mind hatott újnak; de itt minden finomabban készült s jobban sikerült, mint Santungban. Mielőtt böjtjét megkezdte, megállapíthatta, hogy a pekingi kolbász és a pekingi kacsa ízletesebb, mint a santungi, hogy a téli napfordulásra készült fánk Pekingben sokkal finomabb, mint a santungi tangtuan, hogy a pekingi tésztáknak és édességeknek az egész birodalomban nincs párjuk, és hogy a különböző „kis ételek” változatosak és nagyszerűek, s aki csak egyszer is evett belőlük, a birodalom más részeiben készült hasonló nevű ételeket csupán megvetéssel sújthatja. Elein-

te ragaszkodott ahhoz a meggyőződéséhez, hogy a santungi káposzta a legjobb, de később belátta, hogy a pekingi káposzta semmivel sem rosszabb, sőt a hidegebb idő beálltával egyre jobban ízlett neki. Megkóstolta a pekingi fánkot, és remeknek találta. Megkóstolta a pekingi lapacsót, és elismerte, hogy a santungi lapacsóval nem is említheti egy napon. A pekingi lapacsót december 8-án készítették kölesből, rizsből, vörös datolyából, babból, gesztenyéből, mandulából, mogyoróból, fenyőmagból, dinnyemagból, és fehér vagy barna cukorral főzték. Változatos íze teljesen elbűvölte Manniát.

A lapacsó különben Mulan és Sunya történetében is nagy szerepet játszott.

December 20-án a Cseng család a császári orvosnál ebédelt. Az ebéden részt vettek a Yao család hölgytagjai is. Az Iratok Lepecsételésének ünnepén történt, mikor a hivatalok szüneteltek, és a tisztviselők megkezdték újévi szabadságukat. Ebéd közben Kasszia a Yao lányok hímzéseiről beszélt, finomabb munkákat még soha nem látott – mondta. A női cipők általában megszokott minták szerint készültek, de Mulan megváltoztatta az „ágak elhelyezését”; azon a cipőn, melyet anyjának újévi ajándéknak szánt, csodálatosan szép virágok nyíltak. Mocsó még kacsát is hímzett a cipőre, és a kacsa szinte kiúszott a fényes fekete selyemből.

– Aki nem látta, el sem tudja képzelni, milyen szép – áradozott Kasszia. – Hazafelé megállunk Yaóék előtt; nézd meg a cipőket te is – fordult Csengnéhez.

– Ne higgye, Cseng néni! – szerénykedett Mocsó. – Nincs sok látnivaló rajtuk. De azért mindenesetre jöjjön el hozzánk. Úgyis olyan régen volt nálunk.

Csengnét érdekelték a cipők, minden érdekelte, amit a két Yao nővér csinált. Elfogadta a meghívást. Ebéd után betért Yaóékhoz; megállapította, hogy a kacsa tényleg kiúszik a selyem háttérből, és a különböző színárnyalatok csakugyan rendkívül szépen illeszkednek egymás mellé.

– Nem is emberi lábra való – áradozott. – Miért nem külditek ajándéknak a palotába? – Majd tréfásan Yaónéhoz fordult. – Micsoda méhed van, hogy ilyen lányokat szültél? Emlékszem arra a lapacsóra, amit Mulan főzött múltkor, és nekünk is küldött belőle. Soha nem ettünk jobbat. Nagyanyónak annyira ízlett, hogy másodszor is evett belőle. A mogyoró szinte szétolvad

az ember szájában. Az öregemberek, a kihullt fogúak szeretik a puha ételeket.

– Eljövök, és főzök újra, ha csakugyan ízlett – örvendezett Mulan.

Milyen áldás, ha az ember fia olyan lányt vesz feleségül, aki kitűnően főz – gondolta Csengné. Mulan tehát elkísérte Csengéket, hogy az öregasszonynak lapacsót főzzön. Mikor megérkeztek, Mannia a kisgyerekekkel játszott. A napfény megvillant a hervadó őszirózsákon, és beragyogta szobáját. A gyerekek az ágyon feküdt, mellette néhány cipőfelsőrész; Mannia éppen dolgozott rajtuk.

– Elkészültél már velük? – kérdezte Mulan.

– Még csak hat párral készültem el – felelte Mannia. – Kettő még hiányzik. Pedig vége felé jár az év. Éjjel is dolgoznék, de a gyerekek sokszor nem enged, alig tehetek néhány öltést.

Mulan megnézte a falon a „tűnő hideg tábláját”. Kilenc sorból állt a tábla, mindegyik sorban kilenc kör sorakozott egymás mellé. Ennek segítségével számolták az idő múlását a téli napfordulótól a tavasz kezdetéig. Minden nap beárnyékkoltak egy karikát; mire valamennyi karika megtelt, elmúlt a hideg évszak, és kisütött a tavaszi nap. Mulan ceruzát vett elő, két cipőt rajzolt az újévig hátralévő tíz nap fölé. Megszámolta a karikákat, Manniához fordult.

– Még tíz napod van. Hogyan készülsz el?

– Ha a gyerekek hagyna, hamar elkészülnék – sóhajtotta Mannia.

Mulan mosolygott.

– Elviszem az egyik párt, és megcsinálom helyetted.

Mannia szépen dolgozott, de különben sem szívesen engedte, hogy más végezze el a munkáját. Nem tudta, hogyan dolgozik Mulan és húga.

– Ha az öltések különböznek, rögtön kiderül a csalás – ellenkezett. Az értékes hímzéseken az öltések teljesen egyformán és szorosan simultak egymáshoz. A legkisebb eltérés csökkentette a munka értékét. A lányok szemét alaposan próbára tette a sok, tized-milliméternyire elhelyezett öltés.

Mulan felvette az ágyról a mintát, megnézte.

– Ne félj, nem rontom el – mondta mosolyogva, büszkén. – Talán nem lesz éppen olyan szép, mint a tied, de szégyent biztosan nem vallasz vele.

Főnix lépett be az ajtón. – Taitai nem gondolta komolyan a lapacsófőzést – jelentette –, de nagyanyó nagyon örült, mikor meghallotta, hogy Mulan megérkezett, és szeretné, ha Mulan mogyorólevest főzne neki.

– A lapacsóddal mindenkit elbűvöltél – mondta Mannia. – Hogyan készíted?

– Nem nagy művészet – felelte Mulan. – Az orvosi könyvekből megtanultam, hogy bele kell keverni valamit, ami megpuhítja a mogyorót. Ha Taitai megengedné, most is főznék szívesen.

Főnix elrohant, hogy jelentse Csengnének az örömhírt. Nemsokára visszaérkezett, és boldogan mondta: Taitai parancsára ő segédkezik a kisasszonynak.

– Hol van Hóvirág? – kérdezte Mulan.

– Meghült. A szomszéd szobában fekszik – mondta Mannia.

– Ez a tűzhely nem elég nagy – szorgoskodott Főnix. – Hozatok egy másikat a konyhából. – Szólt az egyik szolgálónak, nagyobb kályhát hozatott át. Sürgött-forgott Mulan körül. Hóvirág hallotta a zajt, felkelt az ágyból, hogy segédkezzék. Mannia nem engedte.

– Ez az én kötelességem – erősködött Hóvirág. – Miért hárítsam át Főnixre?

– Taitai így parancsolta – döntötte el Mannia a vitát.

Főnix különös természetű lány volt: nem mindenkinek engedelmeskedett. Őszintén kimutatta érzéseit, és nem alkalmazkodott úgy, ahogy Hóvirág. Főnix „szegletes” volt, Hóvirág „kerek”. Mannia és anyja Főnixet nem kedvelte túlságosan, mert sokszor udvariatlanul viselkedett velük szemben.

Hóvirág minden tilalom ellenére felkelt. Míg Főnix a takaréktűzhely után nézett, Hóvirág besompolygott a szobába.

– Semmi az egész – mondta –, jelentéktelen kis meghülés. Tegnap egész nap feküdtem, már elmúlt a lázam. Szégyellném, ha azt hinnék rólam, hogy kibújok a kötelességeim alól.

– Senki se gondol rólad ilyesmit – tiltakozott Mannia.

– Tudom, hogy a Fiatal Úrnő nem. De az emberek rosszak – sopánkodott Hóvirág.

– Kotródsz vissza az ágyba! – förmedt rá Mulan. – Ha mindenáron segíteni akarsz, nem bánom, vidd szobádba a mogyorót, és tisztítsd meg, hogy kéznél legyen, mikor már jól ég a tűz. Az új takaréktűzhelyet a középső szobában állították fel. Kisöröm vigyázott a tűzre. A konyhaszemélyzet izgatottan leste, mit főz nagyanyónak Yao kisasszony.

Főnix nagy buzgalommal teljesítette Mulan parancsait. Mannia félrehúzta barátnőjét:

– Csodálatosan tudsz parancsolni, és még csodálatosabb, hogy Főnix engedelmeskedik – súgta neki. – Anyám és én szólni se merünk hozzá.

– Minden ember könnyen kezelhető – vélekedett Mulan –, ha ügyesen bánnak vele. Meglátod, hogy Főnixnek még sok hasznát veszitek.

Nem egészen egy óra alatt elkészült a leves. A mogyoró szétolvadt a szájban. A sűrű lé megnyugtatta a torkot. A mogyoróleves nemcsak táplált, gyógyszerként is használt rekedtség és köhögés ellen. Főnix végigjárta Kis-örömmel az egész házat, s a különböző udvarokban mindenkivel megkóstoltatta az ételt. Nagymamának nagyon ízlett a leves. Tréfásan meg is ígérte, hogy szolgálójául fogadja fel Mulant, és nem lesz egyéb dolga, mint hogy mindennap mogyorólevest főzzön a számára.

A fiúk nem voltak otthon. A búcsúba mentek, különböző újévi ajándékokat vásárolni. Mulan megkérte Sunyát, vegyen öccsének, Afeinek egy kaleidoszkópot. Az új játékszer Csingánál látta az előző héten, és nagyon megtetszett neki. A folyton változó színes minták valósággal elbűvölték. Ahogy a fiúk megérkeztek, Sunya egyenesen Mannia udvarába rohant. Nem is egy, de két kaleidoszkópot vett, aminek Mulan nagyon örült. De mikor a kaleidoszkópok árát kérdezte, Sunya húzódozott, nem mondta meg, mibe került.

– Ne kérdezd az árát, úgyse fogad el tőled pénzt – nevetett Mannia. – Fizetség fejében inkább adj neki egy csésze mogyorólevest.

Már csak egyetlen csészére való leves maradt, amit Mannia és Mulan magának tartott meg. Mulan mosolyogva nyújtotta Sunyának a csészét.

Kint fagyott, Sunya átfázott, kétszeresen élvezte a forró folyadékot.

– Honnan való ez a leves? – kérdezte. – Ilyen jót még nem ettem. Küldte valaki?

– Mit kapnék – kérdezte Mannia –, ha úgy intézném a dolgokat, hogy mindennap kapj ilyen levest?

– Százszor fejet hajtanék előtted – ajánlotta Sunya készségesen.

– Vigyázz, mert szavadon foglak. Aki főzte, íme, előtted áll. – Nevetve Mulanra mutatott. – Kérdezd meg bizalmasan, nem volna-e hajlandó felvenni a Cseng nevet, mert ha megteszi, bizonyára ennél a mogyorólevesnél is nagyobb gyönyöröket nyújt majd neked.

Mulan hirtelen eltűnt. A választ a másik szobából adta meg.

– Borzasztó, milyen telhetetlen némely ember. Mindenért túl magas árat kér. Én nem térek le a szolid üzleti alapról. A „tízezervirág-tükörért” cseré-

be adtam egy csésze mogyorólevest. A száj gyönyörével tehát kifizettem a szem gyönyörét. Ha még egy csésze mogyorólevest akarsz, csak akkor kapod meg, ha megint szerzel nekem egy ilyen csodálatos masinát.

Mikor később Sunya anyja szobájába ment, látta: Csinya megette már a maga levesét. Anyja odanyújtotta Sunyának a részét, amit félretett neki, és Sunya nem mondta meg, hogy már ő is megette a magáét. Anyja megkérdezte, ízlik-e neki. Sunya vállat vont.

– Megjárja – mondta lelkesedés nélkül.

Főnix hallotta a megjegyzést. Gúnyosan nevetett.

– Megjárja? A másik udvarban minden napra ilyen levest kért!

– Te már ettél belőle? – kérdezte anyja meglepetten. Sunya elpirult, dadogott, szörnyű zavarban volt.

Mikor Mulan nagyanyótól elköszönt, az öregasszonynál találta Csengnét és Kassziát.

– Remek teremtés vagy! – dicsérte nagyanyó. – Magas kort értem, de soha olyan jó mogyorólevest nem ettem, mint amilyent te főztél.

– Ne szégyeníts meg – szerénykedett Mulan. – Csak gyermeki tiszteletem fejeztem ki nagyra becsült személyed iránt. Ha nagyra becsült személyednek ízlett, majd megtanítom Damasztot, hogyan készítse el, és akár mindennap csináltathatsz ilyen levest.

Damaszt volt a nagyanyó személyes szolgálatára rendelt cseléd.

– Olyan nagy család, mint a miénk – mondta nagyanyó –, mindennel rendelkezik, és talán nem is helyes, hogy semmit se von meg magától. Ha jobban becsülnénk az ételek értékét, kevesebbet tékozolnánk, és bűneink is csökkennének. Még a hulladékból is, amit a szolgálók kidobnak, egész seleg szegény ember jóllakhatnék. De a mogyoróleves nem fényűzés, és a legszegényebb ember is megcsináltathatja, hiszen a mogyorót a föld adja, és nekem nagyon ízlik, mert nem kell rágnom. Hogyan csinálod?

– Nem boszorkányság – felelt Mulan. – Csak pár deka szódát keverek belé. Az orvosi könyvekből tanultam.

– Aki okos, mindenből tanul – állapította meg Csengné. – Lám, a könyvek mindenkinek rendelkezésére állnak. De az én fiaim semmi hasznos dolgot se tanulnak belőlük. Sunyának egész könyvtárra való könyvet vettünk

már, és még mindig nem tanulta meg a jó modort. Nagyanyó, te még nem is láttad a Yao nővérek hímzését.

Míg Csengné elmesélte, milyen csodálatos papucsokat hímez Mulan és Mocsó, Mulan kisietett a konyhába, és Damasznak utasításokat adott, hogyan készítse el a mogyorólevest. Azután átment Mannia szobájába, elhozta a hímezni való cipőket, de óvatosan zsebkendőbe takarta őket, nehogy észrevegyék.

Csengné elmesélte a mogyoróleves történetét, s azt is, hogyan leplezte le Főnix Sunyát, aki már előzőleg is kapott egy csésze levest Mulantól, és hogy Sunya a füle tövéig elpirult. Ez az elbeszélés meglepte Kassziát, Manniát és nagyanyót; mindnyájan örömmel vették a hírt, s amikor Mulan visszaérkezett, bizalmaskodó nevetéssel fogadták.

– Mit nevettek? – kérdezte Mulan.

– Sunya megevett egy csésze levest nálunk, és aztán átjött Taitaihoz, és nála megette a második csészét is – mondta nevetve Mannia.

Mulan elértette a célzást, mélyen elpirult, ami pedig csak ritkán fordult vele elő.

– Nagyon helyes, ha a fiatalok megértik egymást. Én ennek nagyon örülök – mondta nagyanyó, hogy kimentse Mulant zavarából.

– Én nem ajándékba adtam, hanem üzletet kötöttem vele – magyarázta gyorsan Mulan. – Sunya megvásárolta Afei öcsém számára a kaleidoszkópot, és én levessel fizettem meg az árát.

Mulan hazament, elvitte a kaleidoszkópot és a hímezni való cipőket. Az eset felvidította, bár nem tudta, miért.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Két év múlva Mulan betöltötte tizenhatodik évét, és olyan dolgok történtek vele, amelyenkről addig nem is álmodott. Iskolába járhatott, eljegyezték, és azután felfedezte, hogy szerelmes.

Mindezek az események egyetlen személyhez fűződtek, aki ebben a korszakban igen nagy hatást gyakorolt Mulanra. Ez az ember, név szerint Fu úr, Szecsuanból származott, és később a köztársasági kormányban közoktatásügyi miniszter lett. Az ő lelkén szárad, hogy Kína elfogadta az alfabetikus írást; s ezt a régi rendes írásjelek mellett ma is tanítják az iskolákban.

Fu úr sovány emberke volt, arcát kis bajusz díszítette; szerette az ópiumot. Alapos tudásával, rugalmas képzelőerejével gyorsan és pontosan fogott fel mindent. Szenvedélyesen látogatott el a hagyományosan híres hegyek közé, szenvedélyesen gyűjtötte a régi könyveket. Művelt, modern gondolkodású nőt vett feleségül; minden esztendőben valamelyik híres történelmi hegységben nyaralt vele. Ezeken az utazásokon kitört belőle az igénytelen tudós. Csak egy összegöngyölíthető ágyat vitt magával, pár darab fehérneműt, néhány pár harisnyát és egy hatalmas bőröndöt, amelyet régi könyvekkel töltött meg. Fu úr különös ember volt. Később, mikor az egyetemen a kínai könyvészetről és a régi kiadású könyvekről tartotta híres és népszerű előadásait, ragaszkodott ahhoz az ötletéhez, hogy ezeket az előadásokat kényelmes pamlagon fekve tarthassa. A hallgatók mélységes áhítattal nézték a vékony, kiszáradt emberkét, s ebben a nagy tiszteletben a pamlag legalább olyan szerepet játszott, mint Fu úr komoly tudása, ragyogó szelleme.

Nemcsak művelt volt, hanem értelmes is. Éppolyan buzgalommal harcolt a nép, de különösen a lányok neveléséért, mint ahogyan a régi könyveket tanulmányozta. Már húszéves korában mint sokat ígérő, remek képességű fiatalembert emlegették. Huszonhat éves korában letette a császári vizsgákat, és a Hanlin-akadémia tagja lett. Mikor a további vizsgákat is letette, mint az összes pályázó közül a legkiválóbbat, meghívták a Hanlin-akadémia főtitkári székébe.

Családjával éppen Pekingbe indult, mikor kitört a bokszerlázadás. Fu úr 1903-ban Yuan alkirály szolgálatába lépett. Mivel Cseng úr is Yuan alatt

szolgált, Yao úr és Fu úr összebarátkozott. Fu úr felvilágosult nézetei vonzották Yao urat, s a két férfi olyan közel került egymáshoz, mint Cseng úr és Fu úr soha. Fu urat megbízták, hogy délen rendezze a közoktatási ügyeket, majd mikor Pekingbe visszatért, a közoktatási ügyek tanácsosává nevezték ki, és új megbízatással Csilibé küldték. Ebben a minőségében szervezte meg a tiencini leány-középiskolát; 1906-ban nyílt meg, és felesége vezette.

Az ő ösztönzésére íratta be Yao úr Mulant az első állami leány líceumba, és így Mulan ott volt az elsők között, akik a modern nőnevelés áldásaiban részesültek. Fu úr mutatta be Yaóéknak Lifut is, egy szecsuan diákot, akit igen nagyra becsült. Fu úr és felesége gyakran látogatott el Yaóékhoz, és Funé mindent elkövetett, hogy a Yao lányokat megnyerje iskolája növendékeiül.

Fu úr és Funé Pekingben töltötte a tavaszt. Yaóék elhatározták, hogy április első felében, amikor a Kék Felhők Templománál a búcsút tartják, néhány napra kirándulnak a Nyugati Hegyek aljában levő villájukba. Fu úr és Funé rajongott a hegyekért, Mulan apja tehát meghívta őket, csatlakozzanak hozzájuk, és töltsenek velük néhány napot a villában.

Mulan megrohmozta Csengnét, engedje velük Manniát. Csengékből hiányzott minden romantikus hajlandóság, eszükbe se jutott, hogy nyári lakást vegyenek. Csengné tizenkét évvel ezelőtt járt utoljára a híres templomban, mikor a fiúk még alig látszottak ki a földből. Mannia már másfél éve élt Pekingben, de az utcákon talán tízszer se járt. Legfeljebb ha a déli városrész valamelyik üzletében keresett valamit, vagy ha elment Konfucse templomába, ahol óriási kőtáblákon, végtelen sorban sorakoztak egymás mellé a császári vizsgákat sikerrel letett jelöltek nevei. Cseng úr az ilyen kirándulásokat nem ellenezte, részben mert ő maga is Konfucius elveit vallotta, részben pedig mert okosnak tartotta, ha az asszonyok ilyen dolgok iránt érdeklődnek: akkor a saját gyermekeiket is tudósokká vagy lelkes hivatalnokokká nevelik. A Fayuan-templomhoz azonban már nem engedte el Manniát, hogy megnézze a virágzó orgonákat; a Cseng szülők véleménye szerint a sok virág feleslegesen izgatja a fiatal nők szívét. Nem engedték be a Szépség Templomába se, féltették, hogy véletlenül meglátja a pornografikus képeket; ezeket ugyan sűrű, sötét függönyök takarták, a szerzetesek azonban jó borra valóért szívesen mutogatták őket. Mindezek a tilalmak szépen össze-

fértek Csengné ájtatos hitével, hogy a templomok látogatása helyes, és ne mesíti a fiatal nők lelkét.

Mannia ilyen körülmények között csaknem buddhista szerzetesként élt, és életmódjával kiérdemelte a Cseng szülők teljes bizalmát. A szülők mégis gondosan óvták a világi szórakozásoktól.

– Az én szobámban lakik majd, és egy ágyban alszik velem. Teljes felelősséget vállalok érte – erősködött Mulan. – Még nem látta szegény a mi hegyeinket.

– Lan-erh, te mindenre vállalkozol – mosolygott Csengné, aki megszokta, hogy Mulant mindig így becézze. – De miért kellene Manniának hegyeket látania? Én is becsületben megöszültem anélkül, hogy láttam volna hegyeket. De nem bánom, hadd menjen, legalább kicsit kipihen magát. Mindenesetre előbb kikérem fogadott apád engedélyét.

Így április tizenkettedikén Mulan családja, Mannia és a Fu házaspár a Nyugati Hegyek közé utazott, ahol a Jade-folyó forrásán túl emelkedett Yao-óék villája. Yao úr igazi falusi életre vágyott, nem vitt magával szolgálókat. Szakács ment ugyan velük, de a lányok így is sokat sürgölődtek a konyhán.

Mannia alig ismerte Peking császári ragyogását. Az utazást így még fokozottabban élvezte. Megdöbentette a magas kaputorony és Hsicsimenben a falon keresztül vezető alagút. A kapun kívül apró árusbódék és falusi szármáfogatok foglaltak el minden talpalatnyi helyet. A nyitott teaházakban vidáman énekelt a nép. Széles, színes kövekkel kirakott út vezetett a császár Nyári Palotája felé. Az út két oldalán már rügyeztek a fűzfák. Alig lombosodó ágaik mögé a Nyugati Hegyek bíborszínű lejtői, a régi Nyári Palota romjai s az új Nyári Palota aranytetői, kupolái s a ragyogó kék ég varázsoltak csodálatos háttérrel.

Még jobban elbűvölték a Jade forrásánál a mezők, ahol apró fehér házacsok emelkedtek, és fehér kacsák úszkáltak a patak vizén, meg a Nyugati Hegyek, amelyek mint gondos szülők ölelték magukba a fővárost. A zöld lombok között emelkedett a Márványpagoda és a Hosszú Élet Hegyének lábánál a császár Nyári Palotája. A környező hegyek ormain mindenütt templomok kandikáltak ki a fák és bokrok mögül.

Délben megérkeztek, és ebéd után felkeresték a Kék Felhők Templomát. Négyemeletnyi lépcsőn másztak fel a Márványcsarnokhoz. Még nagyon sok látogató nyüzsgött ott, átsétáltak hát az Alvó Buddha Templomába, ahol a szentély közepén fekszik a nyolc méter hosszú, rézbe öntött Buddha-szobor

és körülötte a sok fogadalmi cipő, mind sárga selyemből készült, néhányuk másfél méternél is hosszabb volt. Yao úr indítványozta: ne menjenek tovább; másnapra nagyobb kirándulást terveztek a Nyolc Nagy Hely egyikéhez. Így nevezték a hegygerincen emelkedő nyolc fogadalmi templomot.

Másnap felkeresték Pimoyát, az Okkult Démon Szikláját. Általános vélemény szerint ez a hegység legfestőibb orma. A szikla templomcsoport mögé bújt a széltől védett szakadék sarkában, hatalmas örökzöld fák közé. Mania és az asszonyok számárháton mentek fel; Mulan és Mocsó a férfiakhoz csatlakozott. A tiszta tavaszi reggelben a lányok hangja és a fiúk nevetése vidáman összevegyült. A hölgyek csak a templom kapuja előtt szálltak le a szamarokról, de még így is kifulladtak, mire a sziklához értek. Manniát fehér ruhájában bárki fiatal lánynak nézhetne volna, de haját asszonyosan, felűzve hordta, míg Mulan és Mocsó haja dús fonatokban hátukat verte. Mulant sokszor bosszantották a miatt a szokása miatt, hogy mikor állt vagy sétált, megfogta hajfonata végét, előrehúzta, és tekergette mutatóujja körül.

Az Okkult Démon Sziklája tulajdonképpen hatalmas barlang: alját kímosta a sok eső, így felső része valóságos mennyezetként előreugrott. Aki alája állt, megborzongott a gondolattól, hogy a szikla ki talál mozdulni helyéből, és agyonlapítja. A szikla mögött állítólag mély tó terült el, de a hatalmas kőlap teljesen elzárta, nehogy véletlenül valaki belezuhanjon. Mulan apja elmondta, hogy a legenda szerint két sárkány rejtőzik a tóban. Egy taoista szent a hatodik században két fiút nevelt fel; mikor a vidéket nagy szárazság sújtotta, a két fiú a tóba ugrott, ott menten zöld sárkánnyá változott, és meghozta az esőt. Tiszteletükre építették a szikla mellett a Sárkánykirályok Kis Templomát.

A társaság férfi tagjai egy kissé előresiettek. Ahogy Mulan a többiekkel a barlang bejáratához ért, látta: fekete ruhás asszony ül ott, s mellette tízesztendős lányka áll. Hirtelen vidám fiúhang hallatszott, a kis templomból tizenhat esztendős kamasz rohant ki, anyjához sietett, hadonászva magyarázott. Szeme villogott, szép orrának cimpája vonaglott, egész arcát beryogta a lelkesedés. Világoskék pamutruhát viselt, és a világoskék szín még jobban kiemelte arca fehérségét, nyúlánk alakját.

– Anyám – magyarázta a fiú lelkesen –, ez itt szent Lu Shinek és annak a két fiúnak a kápolnája, aki sárkánnyá változott.

A két nővér és Mania önkéntelenül megállt, hogy figyelje a beszélgetést.

– A történet szép – mondta az asszony. – De látta-e valaha is valaki a sárkányokat?

– Csienlung császár látta – erősködött a fiú, még mindig hevesen, ragyogó arccal. – Idejött a pagodához, és megkérdezte a szerzetestől, láthatná-e a sárkányokat. A szerzetes a tóba mutatott, ahol két kis hulló úszkált. A császár nevetve mondta: hiszen ezek alig arasznyi halacskák. Ebben a pillanatban a sárkányok megnöttek, mind nagyobbra és nagyobbra, felszálltak a tóból, elviharzottak a hegy fölé, és eltűntek a felhők között.

– Tréfálsz? – kérdezte az anyja.

– Nem. A sárkányok olyan nagyra nőttek, hogy nem látszott sem a fejük, sem a farkuk. Csak a hatalmas zöld pikkelyes sárkánykarom nyúlt le a felhők közül. A császár megijedt, hazaszaladt, és nagyon megfájdult a gyomra.

A fiú anyja hangosan felnevetett, úgy, ahogyan csak a kiegyensúlyozott, boldog emberek tudnak nevetni. Szemlátomást a fiú töltötte be egész életét, boldogan figyelte minden szavát, talán kissé csodálkozva is, hogy ilyen fiút hozott a világra.

A lányokat mulattatta a történet és az a mód, ahogy a fiú azt előadta. Nevettek, illedelmesen, zsebkendőjük mögött. Mocsónak úgy rémlett, már látta valahol a fiút. Mulan is látta valahol, de hogy hol, arra nem emlékezett. Tetszett neki a lelkes arc, az izgatott beszéd. Vajon valódi legendát mesélt-e el, vagy csak kitalált egyet, hogy anyját szórakoztassa?

Fu úr érkezett a sziklához; örvendezve felkiáltott.

– Hiszen ez Lifu!

Odasietett a kis családhoz, barátságosan üdvözölte őket. A fiú anyja tiszteletteljesen fogadta Fu urat, bár magatartásából látszott, hogy nagyon jól ismeri. Fu úr most a lányok felé fordult.

– Jöjjenek csak, ismerkedjenek meg Kungnéval és gyermekeivel. – Bemutatta a lányokat, majd megnevezte a kis családot. – Ez Kungné, ez Lifu és ez a nővére. Földijeim Szecsuanból.

Az asszony mosolygott. Ahogy közelebb mentek, Mulan látta, hogy a fiú szeme és homloka szokatlanul értelmes, ami közönséges ruházata ellenére is előkelővé tette megjelenését.

– Liaoputeh! – dicsérte Fu úr lelkesen a fiút. – Látják, a mi Szecsuanunk igazi férfiakat nevel. Mondhatnám, hogy ez a kis ember az Omei-hegy szellemétől származik.

Mulan érdeklődéssel szemlélte a fiút; tudta, Fu úr nem pazarolja elismerését érdemtelenre. Lifu elpirult, az anya szerénykedett.

– Közönséges emberek vagyunk. Fu igazgató úr túlságosan elnéző velünk.

A fiú a régi szecsuanai szokások szerint mélyen meghajolt Yao úr előtt, majd Yaóné felé fordult, és hasonló módon üdvözölte. A lányokat figyelemre sem méltatta, mert az illemszabályok ezt így írták elő.

– Csak nem Konfucius rokonai? – kérdezte Yao úr, mikor a Kung családnevet hallotta.

– Nem, ilyen rokonsággal nem dicsekedhetünk – válaszolta szerényen Lifu. – Ha minden Kung nevű ember Konfucius rokona lenne, akkor szegény Konfucius hamarosan elveszítené jó hírnevét.

Mulan elmosolyodott az ügyes megjegyzésre. Lifu gyorsan és természetesen beszélt, mint a jó társalgó, aki mindenütt rögtön otthonosan érzi magát. Mulan apja is nevetett, sőt Tijen is. Rögtön rokonszenv ébredt benne a vele egykorú fiú iránt, aki ilyen bátran kimondta, amit gondolt.

– Kungné azonban Yang Csisheng családjából származik, aki háromszáz évvel ezelőtt élt, ami szintén valami – mondta Fu úr. – Úgy hiszem, hogy a fiú Yang Csishengre ütött.

Mulan sokszor hallott apjától Yang Csishengről. Pekingben a Csien kapu előtt állt az öreg ház, amelyben a szóbeszéd szerint valamikor Yang lakott. Yang a Ming-dinasztia utolsó éveiben élt, nagy tudós hírében állt, és a legkorruptabb kormányok alatt viselt hivatalt. Élete kockáztatásával nyíltan ki mondta véleményét, és megvádolta a teljhatalmú Yen Sung miniszterelnököt, hogy öt ízben elárulta a császárt, és tizennégy bűncselekményt követett el. A császár a miniszterelnök pártjára állt, lefejeztette Yangot, akit azonban az utókor bátorságáért és becsületességéért ma is a legnagyobb tiszteletben tart. Zarándokok keresik fel a házat, ahol ez a bátor ember élt, és papírra vetette vádiratát, holott tudta, hogy a saját halálos ítéletét terjeszti a császár elé.

– Hol laknak Pekingben? – érdeklődött Yao úr.

– A déli városban. A Szecsuan céhházban – felelte Lifu.

– Még ma visszamennek? – kérdezte Fu úr.

– Nem. Az Alvó Buddha Templomában töltjük az éjszakát.

– Látták az Illatos Hegyet? – érdeklődött tovább Fu úr. Az Illatos Hegy az Alvó Buddha Templomától egymérföldnyire emelkedett. Valamikor Csi-

enlung császár vadaskertté fejlesztette, de már a múlt században sem rendeztek benne vadászatot; lassanként vadállománya is szerteszéledt.

– Nem, még nem láttuk – felelte Lifu.

– Mi holnap megnézzük. Nem jönne nek velünk? – kérdezte Fu úr, és Lifu lelkesen elfogadta a meghívást.

Fu úr talán nem járt el a leghelyesebben az illemszabályok szerint, mikor alig pár perce bemutatott, idegen, közönséges származású emberekkel bővítette a társaságot, holott asszonyok és lányok is részt vettek a kiránduláson. De Fu úr a Kung család tagjait egyenrangú emberekként kezelte, és bizalmas barátságban állt velük. Mivel maga is alacsony sorból küzdötte fel magát, szívesen segítette a szegény, tehetséges ifjakat.

Visszafelé menet Yaóné aggódott, hogy az idegen fiú társasága talán kényelmetlen lesz a lányoknak. Yao úr vállat vont, mosolyogva felelte:

– Na és...?

A lányokat azonban inkább izgatta a váratlan fordulat.

Tovább sétáltak a nagy templom felé, amely szerencsésen megmenekült a bokszeres pusztításától. A templom falát régi freskók díszítették, de már csak töredezett részleteik maradtak meg. Ezek a falfestmények a Tizennyolc Lohant ábrázolták, amint felkeresik a Nyugati Hegyeket. Mikor a templomból távoztak, megint Kungékkal találkoztak, de már nem álltak meg velük. Mocsó messziről látta, hogy Lifu kövel megcélozza és eltalálja az egyik ciprusfa törzsét, és a fából hangos kározással egy holló repül ki. A fiú karjának különös lendülete egyszerre eszébe juttatta, hol látta először a fiút.

– Te! – súgta Mulannak. – Ez az a fiú, aki Paiyun-kuanban, vagyis a Fehér Felhők Kolostorában, eltalálta a rézpénzt.

Most már Mulan is emlékezett. Három hónapja, újévkor meglátogatták a nagy taoista kolostort. Ez a kolostor Pekingtől nem messze emelkedett, és az újévi ünnepek idején, január elseje és tizenkilencedike között nők, férfiak és gyerekek nagy tömegben sereglettek oda. A legnagyobb ünnepség az utolsó napra esett, mikor az északi taoizmus alapítójának születésnapját ünnepelték, akit Dzsingisz kán is tisztelt, és akinek maradványai ott pihennek a templom alatt.

A templom körül férfiak számára futóversenyeket rendeztek, nők számára kocsiversenyeket. Rengeteg nép csődült össze, hogy „találkozzék a Halhatatlannal”. A közhiedelem szerint ezen a napon a Halhatatlan álöltözetben a földre száll, és aki találkozik vele, vagy megérinti ruháját, vagy látja,

egész esztendőre biztosítja szerencsáját. Néha hivatalnok képében érkezett, máskor mint koldus, ismét máskor mint szamár vagy mint kutya. Éppen az tette izgalmassá az ünnepet, hogy senki sem tudhatta, vajon az út szélén heverő kutya vagy a szakadt gyékényen horkoló koldus nem maga a Halhatatlan-e. Mindenki figyelte, hogy egy kutya, egy koldus, egy szerzetes vagy egy öregasszony csodálatos módon nem tűnik-e el, nem bukkan-e fel újra. Ha egy rokkant, aki pár perce még a sarokban kuporgott, egyszerre nem volt többé ott, mindenki sejtette, hogy ő volt a Halhatatlan, és mindenki örült, hogy pénzt adott neki, vagy hogy egyáltalában láthatta őt. Ez a nagyon helyes szokás rábírta az embereket, hogy jól bánjanak az állatokkal, és bőkezűen ajándékozzák meg a koldusokat. A szent cél leple alatt férfiak és nők vidáman tolongtak, lökdösődtek, és az izgalmas mulatságnak se vége, se hossza nem volt.

Ebben az évben Mulan és Mocsó is felkereste a templomot. A búcsú színhelyére kis híd vezetett, a Megzabolázott Szelek Hídja. Miután a búcsújáróhely közepén álló Fehér Felhő Templomát a taoista szerzetesek emelték, a konkurens, buddhista szerzetesek nem messze a helytől felépítették a Nyugati Szél Templomát. Így jelezték, hogy a Nyugati Szél elfújja a Fehér Felhőt. A taoista alapítók azonban az orvtámadást ügyesen kivédték, gyorsan felépítették a hidat, amely megszelídítette a buddhista varázslat által felidézett Nyugati Szelet. A híd alatti katlanban, keresztbe rakott lábbal öreg szerzetes ült. A hídról vékony fonálon nagy rézpénz lógott le. A látogatók pénzdarabokkal hajigálták a felfüggesztett rézpénzt, és aki eltalálta, annak szerencsét hozott az újév. A pénz azonban olyan ügyesen és ravaszul függött, hogy a hídról csak kevesen találhatták el. A szerzetesek tekintélyes pénzüsszegeket gyűjtöttek ilyen módon, mert az emberek szívesen szórakoztak, és egyúttal babonás hajlamaikat is kielégíthették.

A hídon álló lányok látták, hogy az egyik fiú eltalálta a rézpénzt. A nézők tapsoltak, és a fiú büszke mosollyal továbbment. Mulan is megcélozta a rézpénzt, és néhány kísérlet után eltalálta. Most még nagyobb taps csattant fel. Mikor a fiú hallotta, hogy a rézpénz újra megcsendül, és hallotta a tapsot is, megfordult, Mulanra nézett, mosolygott, és eltűnt.

– Lehet, hogy ez a fiú volt a Halhatatlan? – kérdezte Mulantól Mocsó.

Lifu anyjával és nővérével mintegy hatvanlépcsnyi távolságból követte őket. A lányok suttymban néhányszor hátranéztek, hogy megbizonyosodjanak, tényleg a rézpénzes fiúval ismerkedtek-e meg. Látták, egyik kezével

anyját vezeti, másikkal hol az égre, hol a földre mutogat. Érezték, hogy nagyon érdekes ismeretséget kötöttek.

Lifuék a templom kapujánál utolérték, sőt el is hagyták őket, mert a hölgyek elég lassan kapaszkodtak fel a szamarakra. Most előttük ment a kis család. Lifu kis húgát ölébe vette, úgy kutyaolt anyja samara mellett. Funé róluk beszélt Mulan anyjának, és a lányok a fülüket hegyezték.

Lifu apja Pekingben hivatalnokoskodott. Fivére, Lifu nagybátyja, a család minden vagyonát elverte, de Lifu apja nem panaszkodott, hanem szorgalmas munkával biztosította megélhetését. Lifu alig töltötte be kilencedik évét, mikor apja meghalt. Az özvegy Pekingben maradt gyerekeivel, a Szezsuan céhházban lakott; nagyon gondosan neveltette gyerekeit. A nagybácsi is megházasodott, modern, könnyelmű lányt vett feleségül. Ők Sanghajban éltek. Az apa halála után a nagybácsi megjelent Pekingben, hogy testvére szerény hagyatékát megkaparintsa. Fu úr közbelépett, és a nagybácsi üres kézzel távozott. Még az útiköltségét sem kapta meg. Azóta Lifu anyja Fu úr védelme alatt állt, és hálásan fogadta ezt a védelmet. Fu urat meglepte a fiú eleven gondolkozása; összebarátkozott vele, s beengedte könyvtárába. Lifu felhasználta a kedvező alkalmat. Mint a fiatal majom az erdőben, ha szabadjára engedik, szökdécsel a fákon egyik ágról a másikra, anélkül hogy bárki is tanította volna, úgy vetette magát Lifu a könyvek közé.

Ahogy a társaság a Vadaskert völgyébe ért, a nap már csaknem leáldozott a hegyek mögött. A Nyári Palota és a Márványpagoda ragyogott a fényben, de a park és a völgy már árnyékba borult. Mulan mélyen beszívta a fenyők hús illatát, és tökéletesnek érezte a napot. Lifu anyjával és húgával mintegy kétszáz lépésnyire haladt előttük. Alakjukat bearanyozta a lágy alkonyati fény. Ahogy befordultak az Alvó Buddha Temploma felé, Lifu hátrafordult, kinyújtotta karját, és búcsút intett nekik.

Este Mulan szülei sokáig vitatkoztak Fuékkal, hogy a két lányt ősszel a tiencini iskolába küldjék-e. Leányiskola volt Pekingben is, de a tiencini iskola rövid idő alatt nagy hírre tett szert. Funé ígérgette, hogy Mulanra és Mocsóra majd személyesen ügyel. Havonta egyszer otthon tölthetik a hétvégét. A szülők végül is hozzájárultak a tervhez.

Fuék javasolták, hogy Tijen tanulmányait Angliában fejezze be. Fu úr megnyugtatta a szülőket: nem baj, ha a fiú csak keveset tud angolul, úgyis

megtanulja ott a nyelvet. A terv nemcsak Yao úrnak tetszett, maga Tijen is örömmel fogadta.

Mulan anyja még habozott, de Korall támogatta a tervet.

– Nem árt, ha egy fiatalember külföldet lát, legalább kiszélesedik az ismeretköre, és sok hasznos új dolgot tanul – mondta egyszerűen.

– Az idők megváltoztak – állapította meg Fu úr. – A külföldet járt diákok most könnyen leteszik a mi vizsgáinkat, és a Hanlin vagy a Csinshih császári rangokat ugyanúgy megszerezhetik, mintha itthon tanultak volna. Még ha nem akarják is hivatalnoknak adni a fiút, külföldi tanulmányai akkor is csak hasznára lehetnek, és legalább megkapja a legjobb nevelést, amit manapság csak kaphat.

– Félek, hogy még túl fiatal – aggódott Yaóné. – Túl az óceánon, tízezer li távolságra tőlünk, ki vigyáz majd rá?

– Ne féltsetek engem, vigyázok én magamra – felelte Tijen. – Felnőtt fiú vagyok már. Megígérem, komolyan tanulok.

Először történt, hogy Tijen szüleinek komoly munkát ígért.

– Lehet, hogy a külföld megváltoztatja – jegyezte meg Korall. – Betöltötte tizenkilencedik évét, itt az ideje, hogy komoly munkába kezdjen. Nézzék meg Kungné fiát, úgy bánik anyjával és nővérével, akárcsak egy felnőtt, pedig éppen olyan szeme, füle és orra van, mint bármelyik hasonló korú kölyöknek.

– Ha szegény a család, a fiú tudja kötelességét; ha az ország veszélyben forog, polgárai hazafiak lesznek – idézte Yao úr a régi közmondást. Tijennek szánt szemrehányás csendült ki szavaiból.

Tijen szülei megígérték, hogy gondolkoznak az indítványon. Az apa helyeselte, mert felvilágosultan gondolkozott, vagyona volt bőven, és különben sem tudta, mit csináljon elkényeztetett fiával. Tijent lelkesítette a terv: világot lát majd, és olyan lehet, mint a körülrajongott modern fiatalember. A külföldről hazatért diákok európai ruhát és sétapálcát hordtak, angolul beszéltek, és nagy tekintélyük volt. De igazság szerint őszintén el is hátrózta, hogy megembereli magát.

Anyja nem helyeselte ugyan a tervet, mégis elfogadta, mert égető kérdést oldott meg. Ezüsthátol betöltötte huszonkettedik évét, és még mindig nem került főkötő alá. Pekingben nem mehetett férjhez, mert délvidékről származott, és egyelőre nem akadt senki, aki visszavigye délre. Az előző évben, mikor Tijen nagybátyja, Feng úr, üzleti ügyben délen járt, felajánlotta, hogy

magával viszi. De valami mindig közbejött. Elodázta az indulást, és az utolsó pillanatban Ezüsfátyol megbetegedett, vagy hazaküldését a következő évre halasztották. Végül nem lett belőle semmi. A helyzet egyre kényelmetlenebbé vált. A huszonnégy éves ningpói lány szeme már túlságosan kinyílt. Korall véleménye szerint sokkal könnyebben oldhatják meg Ezüsfátyol kérdését is, ha Tijent külföldre küldik.

Másnap jókedvűen indult a család a Vadaskert felé. Mulan és Mocsó örült, hogy ősszel a tiencini iskolába kerül, Tijen örült, hogy megláthatja Angliát, a szülők pedig örültek, hogy a gyerekneveltetés gondját egyelőre elvetették.

A Vadaskert nem volt messze, gyalog sétáltak odáig. Előző este Fu úr és Kungné megállapodott: reggeli után a Vadaskert első templomában találkoznak. Mikor odaértek, Lifu, anyjával és hűgával, már várta őket a templom kapuja előtt. Lifu vidáman szaladt feléjük, mindenkit üdvözölt, de Korall, Mannia és a lányok felé éppen csak hogy biccentett, ahogyan a jó modor ezt megkívánta. Mulan és Mocsó minden illemszabály ellenére Lifura mosolygott, mert amit előző este hallottak róla, felcsigázta érdeklődésüket.

Lifu Tijennel beszélgetett. A lányok úgy tettek, mintha egymás közt társalognának, de közben a két fiút figyelték. Lifu meghódította Tijent Konfucius utódaira tett éles megjegyzésével; ő is szenvedélyesen bírálta a hivatalnokokat, és ki is mondta véleményét. Tijen agya gyorsan működött; forradalmi gondolatok teremték benne, és a hivatalnokcsaládok szalonjában unatkozott. Lifut megszerette, mert szabadon gondolkozott, ugyanúgy, mint ő. Talán mert szegénynek született, Lifu megvetette a gazdagságot, és mindenkit annyira becsült, amennyit egyénileg ért. Tijen kivetkőzött nyegle modorából, s úgy viselkedett vele szemben, mint egyenrangú társával. Lehet, hogy az angliai út fölötti örömeiben, elhatározta, hogy megjavul, s a javulás első jeléül barátkozott össze a fiúval, akit szülei minden tekintetben mintaképül állítottak elé.

A Vadaskert bejáratánál Fu urat nagy csoport szerzetes élén a kolostor apátja fogadta. A legcsiszoltabb mandarinnyelven intézett hozzá üdvözlő beszédet, mert a Nyugati Hegyek szerzetesei megszokták, hogy mandzsu hercegek és magas rangú hivatalnokok is felkeresik kolostoraikat. Rózsafűzérrel kezében maga az apát vezette fel őket az úton. Az Illatos Hegyet sűrű erdő borította, lejtője a mögötte emelkedő magas hegyekig ért. Égbe nyúló öreg fák között haladtak át az árnyékos ösvényen, amelynek végén több-

emeletnyi kőlépcső vezetett a bércezen emelkedő főépülethez. A hegy két oldalán tekervényes utak kanyarogtak a különböző kápolnák és csarnokok között. Lifu és Tijen az idősebb férfiak mögött bandukolt, és néhány fiatalabb szerzetessel beszélgetett. A hölgyek zárták be a sort. Mulan anyja ösztönösen Kungnéhoz csatlakozott, Funé a fiatal lányokkal, Manniával és Korallal a csoport végén haladt.

Mikor a lépcsőkhöz értek, Lifu hátramaradt, hogy segítsen anyjának. Tijen is megvárta, míg anyja utolérte, és segített neki. Yaóné meghatottan mondta:

– Ez kedves tőled, Tijen! Milyen boldog is lennék, ha mindig ilyen volnál.

Tijent egészen meghatotta a saját jósága.

– Otthon az összes szolgáló rendelkezésedre áll, anyám, rám semmi szükséged nincs. Hidd el, tudom én a kötelességemet.

– Ne hencegj – legyintett Yaóné. – Láttad, hogy Kungnének is segít a fia, és szégyellted előtte, hogy te nem segítesz az anyádnak. Bárcsak összebarátkoznátok, sok jót tanulhatnál tőle. – Majd Lifu felé fordult: – Akarsz a fiaim barátja lenni? – kérdezte tőle.

– Yao néni tréfál – felelte szerényen Lifu. – Hogyne akarnék. Nagy tisztség volna a számomra.

Mikor a lányok látták, hogy Tijen felsegíti anyjukat a lépcsőn, oldalba bökték egymást, és csodálkozva néztek össze. Az asszonyok a fiúk életkoráról beszéltek. Mulan anyja megtudta, hogy Lifu tizenhat éves, három évvel fiatalabb Tijennél. Mulan hallotta, amint Kungné elbeszélte, hogy férje halála óta kis házacskái béréből él, s most Szecsuanban elad néhányat a házacskák közül, hogy Lifut beíratassa az egyetemre, mert minden pénzét fia neveltetésére költi. Mulan régebben is hallotta, hogy állítólag élnek szegény emberek is a földön, de egyetlenegy sem ismert közülük, és nem hallott soha senkiről, aki kis ingatlanait pénzzé tette volna, hogy fia beiratkozhas-sék a főiskolára. A dolog tetszett neki.

Az egyik szerzetes tanácsára a bal oldali ösvényen folytatták útjukat, mivel az nem volt olyan meredek. A hölgyek balra fordultak. Körülkerített udvaron mentek át, középpütt kis csarnok állt vele szemben, magas, élénkzöld bokrokkal koronázott szikla. A szikla oldalán kis zuhatag rohant le, és tiszta vizű tóba ömlött. A csarnok előtt, a kikövezett udvaron, kőpadok és kőasztalok álltak. Olyan mélységes csend, olyan végtelen szépség uralkodott a

csarnok körül, hogy Mulannak a lélegzete is elállt. Abban a pillanatban hal-
lotta, amint Lifu lelkesen felkiált:

– Micsoda remek hely lenne ez egy könyvtár számára, ahol tanulhatna az
ember.

Tijen előkapta a fényképezőgépét.

– Csinálok egy felvételt – kiáltotta.

A fényképezés azok közé a ritka dolgok közé tartozott, amelyek érdek-
ték Tijen. Nemcsak a fényképezést tanulta meg, a képeket is maga hívta
elő.

Apja szívesen adott neki pénzt, hogy szenvedélyét kielégítse, mert amíg a
fotografálással foglalkozott, legalább nem csinált semmi rosszat, legfeljebb
rossz képeket.

Tijen megkérte a hölgyeket, álljanak a csarnok elé.

Mulannak, ha valami szépet látott, szeme sarkába kiült a könny. Korall
észrevette, hogy Mulan a szemét törülgeti.

– Ki bántott? – kérdezte tréfásan.

– Meimei, mi baja a szemednek? – faggatta Mannia.

Mulan az érdeklődés középpontjába került. Zavartan mosolygott, és men-
tegetődzve mondta:

– Semmi! Semmi!

Lifu és anyja kissé elhúzódott a társaságtól, de Yaóné ragaszkodott hozzá,
hogy ők is rajta legyenek a képen.

– Gyertek ide – szólt Korall. – Funé révén mind olyanok vagyunk, mint-
ha rokonok lennénk.

Végül is Funé erőszakkal vonszolta a többiekhez Lifu anyját. Mulan és
Mocsó a jobb szélen állt, és Lifu melljük került, bár gondosan ügyelt, hogy
legalább egy lábnyi távolság válassza el a lányoktól.

Mulan összes fényképe közül talán ez a felvétel sikerült a legjobban. Ar-
cára kiült az izgalom, fejét lehajtotta, kezét kissé felemelte, mintha megint a
szeméhez nyúlna. Szép volt, meghatott és bánatos.

Lifut zavarták a fiatal hölgyek; lehetőleg Tijen közelében maradt. Mulan,
Korall és Mannia együtt haladt tovább, mert Mannia Mulan vendége volt,
és Mulan ügyelt rá, hogy Mannia jól mulasson. Mocsó anyjához és Kungné-
hoz csatlakozott, és csendesen hallgatta, amit a két hölgy beszélt. Így Lifu
és a lányok egész délelőtt egyetlen szót sem váltottak egymással.

Mikor elhagyták a templomudvart, hogy a park különböző udvarain és épületei között sétáljanak, a szerzetesek megkérdezték, húsos vagy hústalan ebédet kívánnak-e. Mulan anyja kissé gondolkozott, majd kijelentette, hogy a hölgyek hústalan ebédet szeretnének, de a férfiak bizonyára ragaszkodnak a húsos ebédhez. Fu úr gyorsan közbelépett, és kijelentette, hogy mindenki hústalan ebédet kap, mert amíg valaki nem ismeri a szerzetesek konyháját, fogalma sincs a vegetáriánus kosztról. A Nyugati Hegyek szerzeteseinek hústalan lakomái akár a császárt is kielégíthetik. Némely ételüket „sonkának”, „csirkének” és „halfilének” nevezték, holott valamennyi szójababból készült, de a húsételekhez ízben és alakban hajszálnyira hasonlítottak. Remek olajban főtt zöldfőzelékeket tálaltak hozzájuk. A legkülönbözőbb tészták, csemegék, sütemények egészítették ki a fejedelmi lakomát.

A templom csarnokában már várt rájuk két, ezüstkanalakkal és elefántcsont evőpálcikákkal megterített asztal. Ezen a napon a Fu házaspár volt a házigazda, és így Fu úr és Funé külön ült asztalhoz: Funé a hölgyekkel, Fu úr az urakkal. Mivel a nők többen voltak, Yao úr szokása szerint felborította a rendet. Feleségét és Kungnét a férfiak asztalához telepítette át, ő meg lányai közé ült. A lányok asztalánál még mindig túl sokan maradtak. Lifu anyjának felszólítására Mocsó a felnőttek asztalához került át, míg Lifu kis húga és Mulan öccse a hölgyek asztalánál maradt, így az egyik asztalnál Mulan és Korall vigyázott a gyerekekre, a másikon Mocsó és Lifu szolgálta ki a felnőtteket. Az apát kis távolságból figyelte az elhelyezkedést, még egyszer megvizsgálta, minden rendben van-e, azután jó étvágyat kívánt, és eltávozott.

Az asztalnál Csienlung császár bölcs mondásairól folyt a beszélgetés, amelyeket felirat formájában elhelyeztek a Nyugati Hegyek templomainak falára, a sziklákra és a pagodák kőpilléreire. Az egyik ilyen felírást ott látták a csarnok falán maguk előtt.

– A császár büszke lehetett a keze írására – jegyezte meg Yao úr.

Mulan lebiggyesztette ajkát, mert véleménye szerint egy császárhoz mégse illett, hogy mindenütt, ahol megfordult, ott hagyja a kézjegyét. De még ki sem alakult benne ez a gondolat, mikor Lifu megszólalt a másik asztalnál.

– Csak a ritka dolgok értékesek. Nem méltatlan-e egy császárhoz, hogy minden falon ott hagyja a keze írását?

Úgy látszik, gondolataik megint találkoztak. Mocsó úgy érezte, hogy Lifu igazságtalan a császárral szemben, de mélységesen hallgatott.

– Hogy tetszik önnek Csienlung kézírása? – kérdezte Fu úrtól Lifu.

– Hm – hümmögött Fu úr. – Szabályszerű és kemény írás, de a legjobb akarat sem foghatja rá, hogy intelligens vagy rendkívüli.

– Az írások között nincs egyetlenegy jó költemény sem – állapította meg Lifu. – Szabályos udvari versfaragás, a béke és a jólét dicsőítése, meg az elpusztíthatatlan rend és a bíborszínű levegő... Mi egyebet is várhatna az ember egy császártól?

Mocsó váratlanul megszólalt.

– Rossz költemény, ha valaki azt mondja el benne, amit az emberek várnak tőle? – Mocsó Lifu elé dobta a kesztyűt, bár nem mondott mást, csak ami éppen az eszébe jutott.

Lifu meglepetten nézett Mocsóra, az egyenes kérdésre egyenesen válaszolt.

– Ha az ember nem mond szebbet, mint amit várnak tőle, feltétlenül rossz költeményt ír.

Mocsó nem hagyta magát.

– Minden a körülményektől függ. A költők és a szentek nem tartoznak a közönséges emberek közé, és nem helyesen járnak el, ha közönségeseket mondanak. De Csienlung, ne felejtjük el, császár volt. Egy, császárnak azt kell mondania, azt kell tennie, amit várnak tőle. Lehet, hogy költeménye rossz költemény lett volna, ha egy remete vagy egy szent írja, de jó, ha a császár tollából kerül ki, mert a császár uralkodik az ország fölött, és meg kell éreznie alattvalóinak, a köznapi férfiaknak és nőknek köznapi gondolatait. Egy császár akkor jó császár, ha közönséges és köznapi.

Mocsó hirtelen elhallgatott; úgy érezte, szabadabban beszélt, mint ahogy a jó modor megengedte volna. Különben sem szerette a vitát.

– Maga szerint tehát – mondta Fu úr – még a császár kézírása is jó kézírás, mert szabályos és rendes, és semmi rendkívüli vagy zseniális jellege nincs.

– Gömbölyű és telt – állapította meg Mocsó. Azután a Yangcsói Nyolc Excentrikusra gondolt, a Csienlung idejében működött nyolc nagy impresszionista költőre. – Nagy baj származnék belőle, ha egy császár excentrikus lenne. Ha a Yangcsói Nyolc Excentrikus bármelyikéből császár lett volna, bizonyára katasztrófába dönti az egész birodalmat!

– Mocsó, nem szegy elled magad? Micsoda illetlenség, hogy Fu bácsival vitatkozol! – szólt közbe Yaóné. Nem nagyon értette, miről van szó, de tudta, hogy az illemszabályokon komoly sérelem esik, ha egy tizennégy éves lány szembefordul egy híres tudóssal.

– Csak mondja ki, amit gondol – biztatta Fu úr Mocsót. – Én szívesen hallgatom.

A másik asztalnál félbeszakadt a beszélgetés, mindenki várta, mit felel Mocsó.

– Én csak a szegény császárt védem – mondta ő szerényen. – Még a közönséges turisták is odafirkálják nevüket a sziklákra és a templompillérekre. Miért ne tehetné meg egy császár, amit a legszegényebb alattvalója is megtesz? Annyi templomot építtetett újjá, hogy bizonyára udvaroncái is kérték, jegyezze fel nevét, és örvendeztesse meg verseivel az utókort. Elvégre békésen uralkodott, pártolta az irodalmat és a művészetet, s így költeményei is a békés és jóindulatú korszakot dicsőítik. Az udvari költészet nem is lehet más. Kézírása csakugyan közönséges, de egy császár legyen szürke és konzervatív. Írása kerek és telt, a lágy vonalak mögött erő rejlik, és minden vonás olyan ember jellemét tükrözi, aki minden ízében császár.

– Nincsen két egyforma ember – mosolygott elégedetten Mulan apja. – Látja, Funé, harmadik lányom kézírása kerek és telt, egyébként is rendes. Mulan írása viszont mintha férfié volna.

– Sok dolog nem függ az akaratunktól – válaszolt Funé. – Az írás megmutatja írójának jellemét. Akinek lelke szabálytalanul működik, nem írhat szabályos betűket. – Funé saját véleményét fejezte ki, de ez a vélemény tulajdonképpen férjétől származott. Fu úr szentül hitte, hogy az írás megmutatja az író sorsát. Mint a felvilágosult tudósok általában, hajlott a miszticizmus felé, hitt a csillagjóslásban, és meghallgatott mindenfajta jóvendölést. Senkinek sem sikerült eltántorítani Fu urat ettől a meggyőződésétől.

– Az ember írása megmutatja, sokáig él-e, vagy meghal-e fiatalon – jelentette ki Fu úr.

– Úgy van – helyeselt Mocsó. – Pontosan így gondoltam én is. C sienlung nyolcvankilenc éves korában halt meg, ő uralkodott az összes császár közül a legtovább.

– Én nem hiszek az ilyen babonákban – mondta Lifu.

– Túlságosan fiatal vagy még – állapította meg Fu úr.

– Akárhogy is igyekszem, írásom rendetlen marad.

– Mert a gondolkozásod túlságosan excentrikus. A tehetség általában nem hiba, de fegyelmzésre szorul. A legkiválóbb emberekben is van egy szemernyi excentrikusság. Szabadon gondolkoznak, de lelkük rendes egyensúlyát megőrzik. Szükséged volna valakire, aki a bolondságaidat megzabolázza.

Fu úr szenvedélyesen fejtegette dualisztikus elméletét. Minden élet két erő együttműködéséből származik: a centrális és az excentrikus ösztönből. Excentrikusság nélkül nincs haladás, centralitás nélkül nincs rend. Az ember élete akkor éri el a célját, ha a két ellenséges elv harmonikusan kiegészül benne: ahogyan a yin és a yang összekeveredik, és megteremti a négy évszakot.

Pillanatnyi csend támadt, amelyet Korall és Mulan nevetése szakított meg. Mindenki feléjük fordult. Valaki megkérdezte:

– Mit nevettek?

– Semmit – felelt Mulan, de még hangosabban nevetett.

– Rajtam nevetnek – magyarázta Mannia. – Mulan kijelentette, hogy minden írásjelem olyan, mint a kis egér, és azért viselkedem olyan félénken, mintha egér volnék.

– Csak tréfáltam – mentegetődzött Mulan. – Fu bácsi szerint mindenki olyan, amilyen betűket ír. Tehát akinek az írása macskához hasonlít, meg lehet az, akinek az írása olyan, mint a kis egér.

– A te írásod milyen? – kérdezte Funé Mulantól.

– Az én írásom semmire sem hasonlít. Legfeljebb a kígyóra – felelte Mulan.

– A kígyó is megeszi az egeret – kiáltott át Mocsó a másik asztaltól.

– Meimei, félsz, hogy megeszlek? – kérdezte Manniától Mulan.

– Talán ha egyszer nagyon éhes leszel – nevetett Mannia.

– Ha csakugyan így volna, végül mindenki engem enne meg – mondta Korall. – Az én írásom olyan, mint a gesztenye, se nem kerek, se nem szegletes, és mindenfelé behorpad.

– Milyen a húgod írása? – kérdezte Funé Mulan-tól.

Mulan pillanatig habozott.

– Mocsó írása olyan, amilyen a fogoly tavasszal: kerek és sima.

Ebben a pillanatban lépett be a csarnok ajtaján a vendégek kiszolgálásával megbízott szerzetes. Csak a „fogoly” szót hallotta, és zavartan mentegetődzött a szegényes ételekért.

– Végtelenül sajnálom – dadogta alázatosan –, sajnós, fogollyal nem szolgálhatunk.

A társaság viharos nevetésben tört ki. Felvilágosították a szerzetest, hogy a kézírásokról vitatkoztak. Fu úr tízdolláros bankjegyet vett elő, és a szerzetesnek adta. Mindnyájan megköszönték neki a nagyszerű ebédet.

Mulan és Lifu még egyetlen szót sem váltott. Ebéd után a társaság több tagja lepihent. Mannia kijelentette, hogy ő már éppen eleget sétált, több hegyet nem mászik. Három óra körül Fuék ajánlották, menjenek fel a Vadas kert mögött emelkedő hegyre, de a hölgyeknek nem tetszett a terv. Funé már járt régebben a hegyen, és így a hölgyekkel maradt, és velük maradt Mocsó is, aki az utóbbi időben ellustult, és utálta a hegymászást. Tijen sem ment, mert apja ment, Lifu húgát nem engedte anyja, mert még túlságosan kicsi volt. Így csak öten indultak el: Fu úr, Yao úr, Lifu, Mulan és kis öccse: Afei. Mulan szívesen mászta meg akár a legmagasabb hegyeket is, hogy élvezhesse a szép kilátást.

Feleút Pavidonhoz alig egymérföldnyi út vezetett, de állandóan felfelé. Fu úr, mint a sovány emberek általában, könnyen mászta a hegyeket. Mulan apja kora ellenére olyan könnyű léptekkel haladt, mintha lent sétálna a sík földön. Szükség esetén naponta akár száz lit is megtett. Lifu így Mulan mellett maradt, nem hagyhatta egyedül őt, mikor a két úr előresietett. A kényelmetlen helyzet zavarta, ujjait tördelte, fejéhez kapkodott; könyvek között nőtt fel, és csinos lányokkal soha nem találkozott. Most is inkább a gyerekekkel társalgott. Mulan agyában huncut gondolat támadt. A társalgást a kis Afeien keresztül indította meg.

– Kérdezd meg Kung úrtól, nem volt-e múlt januárban a paiyunkuani ünnepségen.

Lifu nem várta be, hogy Afei megismételje a kérdést, ő is Afeien keresztül válaszolt:

– Mondd meg nővérednek, hogy ott voltam, és láttam, mikor a Megzabolázott Szelek Hídjánál eltalálta a rézpénzt.

A társalgásnak ez a különös módja mindkettőjüket mulattatta. Egy-egy szóra felkacagtak, és így megindult köztük a közvetlen beszélgetés.

Mintegy tizenöt méternyire előttük sudár fehér nyírfa állt az út szélén. Ezüstös kérge élesen vált ki a zöld háttérből.

– Vajon ezt a fehér nyírt is eltalálná Kung úr? – kérdezte Mulan.

– Megpróbálom, ha maga is megpróbálja – felelte Lifu.

Tojás nagyságú kődarabot vett fel a földről, megcélozta a fát. Tompa koppanás jelezte, hogy eltalálta a törzsét.

– Talált! – ujjongott a kis Afei.

Mulan szégyellte, hogy mozdulata túl férfias lesz, mégis felvett a földről egy kődarabot. Körülbelül két-arasznyival hibázhatta el a célt. Lifu biztatta, ne csüggedjen. De Mulan ismét hibázott. Lifu megmagyarázta: két ujjja közé fogja a követ, és kísérelje meg a dobás mindkét módját; felülről vállból és alulról, mintha a követ csak kicsit fölemelné.

– Az állása sem jó – kifogásolta Lifu. Mulan tudta, hogy nem áll szabályszerűen, de nem akarta a fiú előtt szétterpeszteni a lábát, összeszorított lábbal megkísérelte a felülről való dobást. Tompa koppanás jelezte, hogy a kísérlet sikerült. De megingott, majdnem orra esett. Lifu elismerően bólintott, a kis Afei ámulva magasztalta. Mulan ragyogó szemmel élvezte dicsőségét, önkéntelenül is fütyörészni kezdett. Lifu meglepetten nézett rá.

– Maga tud fütyülni?

Mulan mosolyogva bólintott, és folytatta a fütyülést. Az év tizenkét hónapjáról szóló vers dallamát fütyülte, azt a népszerű utcai melódiát, amelyet Pekingben mindenki ismert. Ahogy felfelé kapaszkodtak, Lifu vele fütyülte a dalt. Yao úr megfordult, hátranézett. Mikor látta, milyen ragyogó arccal fütyül a lánya, valamit mondott Fu úrnak, s az szintén hátranézett.

Amint feljebb értek az úton, új kilátás tárult a szemük elé. Láruk alatt mély szakadékok, meredek zöld lejtők nyíltak. Távolban a hegyek kékké változtak. Fent az ormon, a felhők között Mulan még jobban felvidult. A tavaszi levegő megrészegítette. A madarak is, akár csak Mulan, megittasultak az ózondús levegőtől, vidáman röpködtek a völgy felett, hangjuk betöltötte a levegőt.

Feleút Pavilonnál a társaság kissé megpihent. Mulan érdeklődött, mik azok a lőrésekkel ellátott falak, melyeket a távolban látott. Yao úr megmagyarázta, hogy ezeket a falakat még Csienlung császár építtette tibeti falak és teraszok mintájára, hogy katonái ezeken a másolatokon gyakorolhassák a támadást a tibeti erődök ellen. A falak között emelkedett a tibeti diadal több emlékművének maradványa is. Az egyik terasz a császár személyes használatára épült, onnan nézte a katonák nyílversenyét. A falak nagy része már romba dőlt, és Mulan visszaemlékezett a régi mondásra: „Egy tábornok di-

csőségeért tízezer test rothad a föld alatt.” Megriadt, elhallgatott. Peking ott terült el a lába előtt, és Pekingén túl a mongol síkság látszott. A városban sok tibeti pap tartózkodott. Innen a magasból Mulan valahogyan megérezte a nagy birodalom jelentőségét, mert a Kék Felhők Temploma, az Alvó Buddha Temploma és még sok más szent hely még mindig magán viselte Dzsingisz kán és a többi mongol fejedelem látogatásának nyomát.

– Lifu – kérdezte Yao úr –, olvastad a régi csataterőről szóló ódát?

– Igen – felelt Lifu. – Minden versszak végén ez a kérdés ismétlődik: És vajon hová tűntek ők? És vajon mi lett Tibetből?

Fu úr énekelni kezdte a *Lilingpei* operából a haldokló tábornok búcsúáriáját. Mulan halkán vele énekelt. Lifu elámulva nézett Mulanra. Mulan hangja lágyan csengett. Ez az ária a legnehezebbek közé tartozott, Lifu tudta, hogy ő maga sohase bírná megtanulni. A dallam bánatosan zengett, és Mulan hirtelen megérezte, hogy az élet szép és szomorú.

Lifut meglepte, hogy Mulan köveket hajigál, füttyül és operaáriákat énekel. Mulant viszont Lifunak az egyik megjegyzése lepte meg, amelyet visszafelé menet tett. Sajnálja a többieket – mondta a fiú –, hogy nem tartottak velük, és nem láthatták azt, amit ők láttak.

– Magának mi tetszett a legjobban? – kérdezte Lifu.

– A kilátás a hegytetőről – felelte Mulan. – És maga szerint mi volt a legszebb?

– A romok – mondta Lifu.

Yaóné remélte, hogy Lifu és Tijen összebarátkozik. Meghívta Kungékat, vacsorázzanak velük. Mindnyájan együtt tértek vissza. Megéheztek a friss hegyi levegőn, korán megvacsoráztak. Yao úr és Fu úr vacsora után sokáig iddögált, mert a közmondás szerint: „Régi barátok találkozásakor a bor számára kitágulnak a belek.” Vacsora után kiültek a ház elé, a gyerekek jövőjéről vitatkoztak, és figyelték, hogyan kel fel a hold a Nyári Palota felett.

– Küldje Angliába Tijent! – erősködött Fu úr. – A pénz nem számít magánál. A tudomány gyorsan halad, egészen új világ keletkezik, és mindinkább szükséges, hogy a művelt ember megismerje az óceánon túli világot. Ma már nem elég, hogy a Négy Könyvet megtanulja, és kívülről fújja az öt Klasszikust.

Fu úr kis testében a nagy szellemet még jobban megnövesztette a bor s a holdfény; ihletett hangon mondta el a jövőről és a fejlődésről kialakult látomását. Az anya még mindig vonakodott. Tijen külföldi utazása és a lányok iskolába küldése teljesen felbolygatta volna házának rendjét, ösztöne fellázadt a fennálló rend minden megzavarása ellen. Mocsó lelkesen biztatta Tient.

– Menj, bátyám, menj! Egy férfi utazzék, és lásson világot, mert egy helyben megpenészedik.

– Úgy van – helyeselt Fu úr. – Ha az otthoni kényelemből kiengedik, férfit faragnak belőle. Idegenben rákényszerül, hogy ügyeljen magára. Nem veszik körül majd szolgálók, akik fürdőjét elkészítik, ruháit kimossák és teáját kitöltik. Ha teát akar, majd maga főzi. Nem hal bele.

Ez az érv meggyőzte Yao urat.

Úgy tervezték, hogy másnap indulnak haza. Yao úr marasztalta a társaságot.

– Holnap tizenötödike, és tizenötödikén lesszebb a hold.

Yaónét azonban izgatta, mi történik otthon, jól viselkednek-e a szolgálók. Mannia is nyugtalankodott a kisfiú miatt, bár tudta, hogy anyja gondosan ügyel rá. Így a társaság nőtagjai másnap hazamentek, de Yao úr Fuék társaságában még két napig a hegyen maradt.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Mielőtt hazament, Mulan előbb elkísérte Manniát. A szülők nagy örömmel fogadták őket, bár Cseng urat aggasztotta, hogy Mannia túl friss, túl fiatalos, és kétségei támadtak, helyes-e, ha a fiatal özvegy a nyilvánosság előtt mutatkozik. Mannia alig múlt tizennyolc esztendő, amikor özvegyen maradt, azóta sokat nőtt, és nagyon megszépült. Cseng úr Mulan miatt is aggódott, észrevette, hogy ő is megnőtt, s átment azon a finom változáson, amelyben a természet az ő korabeli lányokat nőkké fejleszti. Arca megtelt, szemöldöke és szempillája megsötétedett, szeme kifényesedett, s a pár napos kirándulás még fokozta arcának üde színét. Cseng úr töprengett, vajon a szerencse szánt-e ilyen kiváló menyet neki, és vajon milyen lesz ennek a túlságosan tehetséges és túlságosan szép nőnek a sorsa?

Mannia elújságolta, hogy a két Yao lány iskolába kerül.

– Még nem biztos – mondta Mulan. – Szüleim még nem határoztak.

– Ki hallott olyat, hogy a lányok a ti korotokban még iskolába járjanak? – csodálkozott Cseng úr. – Nem vezet jóra, ha a lányok elkerülnek hazulról, és sok modern tudománnyal terhelik meg az agyukat. De ha már mindenképpen ragaszkodtok az iskolához, nincs közelebbi iskola, mint a tiencini?

Kasszia közbevágtott:

– Nem a mi családunk tagjai. Nincs jogunk, hogy beleszóljunk a dolgaikba.

Cseng úr motyogott valamit, de Csengné nem engedte szóhoz.

– Mulan olyan, mintha a saját gyermekünk volna.

– Jól vigyázzatok rá – ingerkedett Mannia. – Mert ha hagyjátok, hogy a galambocska elrepüljön, ki tudja, visszajön-e valaha is hozzánk.

– Ne beszélj bolondokat – intette le Mulan. – Csak tanulmányaimat fejezem be. De havonként egyszer hazajövök, és akkor mindig meglátogatlak.

Mikor Mulan hazament, és visszavonult a szobájába, hogy átöltözködjék, Brokát lépett be hozzá.

– Nagyon üres és kihalt volt a ház, amíg távol tetszettek lenni – mondta. – Tömjén hazautazott, hogy meglátogassa szüleit. Ezüsthátával csak úgy tengtünk-lengtünk a házban. Tegnapelőtt Kékfényt látogattuk meg, és megnéztük a kisgyereket.

Kékfényt az öreg Lotung fia vette el, aki a Wang családnál dolgozott.

– Hogy van Kékfény? – kérdezte Mulan.

– Nagyon jól – felelte Brokát. – A gyerek aranyos. Most töltötte be „teljes hónapját”, de Taitai megfélekedett róla. Mi elhatároztuk, hogy megvesszük helyette az ajándékot. Vettünk is egy tigrisfejű cipőt, és adtunk neki két dollárt. Kapott egy kis karkötőt is. Kékfény nagyon örült; megígérte, hogy pár nap múlva meglátogat, és elhozza a gyereket.

– Derék lányok vagytok, hogy gondoltatok rá – dicsérte meg Brokátot Mulan. – Ezüstoffátollyal nem volt semmi baj?

– Nagyon nehéz a helyzete szegénynek – sóhajtott Brokát. – Sokat beszélgettünk egymással, s én úgy látom, nem egyedül ő a hibás. Tetszik tudni, mi, szolgálók mégis mások vagyunk, mint maguk, a család tagjai, öt vagy tíz évig szolgálunk egy helyben, és nem tudjuk, mi lesz velünk aztán. Én a kisasszony mellett maradnék életem végéig, ha megtérne...

– Butaságokat beszélsz, Brokát. Természetes, hogy velem maradsz. Együtt nőttünk fel, mintha csak testvérek volnánk; nagyon fájna nekem, ha bármikor is elválnánk egymástól.

– De Ezüstoffátol helyzete más – folytatta Brokát. – ő jött elsőnek közülünk a házba, és abban a megtiszteltetésben részesült, hogy rábízták az idősebbik fiút. De Ezüstoffátol már betöltötte huszadik évét, és Fiala Gazdájánál három évvel öregebb. Helyzete így túlságosan magas és túlságosan alacsony. Nem várhatja meg, amíg Tijen megházasodik, és sokkal jobban megszokta az itteni kényelmet, semhogy elmenjen haza, s összeálljon valami falusi legénnyel. Elhatározta, hogy mindenképp Pekingben marad. Kékfény férjhez ment, Tömjén szülei itt laknak, én meg, ha szüleimet elvesztettem is, mégis tudom, hogy jövőm biztos, ha a kisasszony mellett maradok. De mi lesz majd övele?

– Van valami igaz benne – bólintott Mulan. – Még a bambuszcsírák is felfelé törekednek a földből. Mindenki él a vágy, hogy a többiek, fölé kerekedjék. De ha Ezüstoffátol húzódozik attól a gondolattól, hogy hazamenjen, nem találhatunk-e neki férjet itt, nem alapíthat-e Pekingben új otthonot?

– Az ember sorsa a szívetől függ – felelte Brokát. Mulan meglepetten nézett a lányra, Brokát nyugodtan folytatta: – Mindennek lehet parancsolni, csak a szívnek nem. Ha szabad volna a szíve, a megoldás is könnyű volna. De ha a szíve idevonzza, akkor márj súlyosabb az ügy. A Fialalúr csinos, kedves, és ha jó kedvű, remekül beszél. Ha dühös, akkor kicsit goromba, de

hát a férfiak már ilyenek. Ha Ezüsfátyol talán elhatározná is, hogy elmegy innen, a Fialalúr semmi esetre sem engedné. Ezüsfátyol bevallotta...

Ebben a pillanatban Tömjén jelentette, hogy Ezüsfátyolnak a hasa fáj, és Tijen elküldte őt, kérjen neki orvosságot Mulantól. Ezüsfátyol az előző évben is panaszkodott már hasonló fájdalomokról, de akkor még ez nem keltett feltűnést. Később állapota rosszabbra fordult. Tijen berohant anyjához, sápadtan kérte, küldjenek orvosért. Korall legyintett.

– Ne izgulj! Ezüsfátyol minden csekélység miatt panaszodik. Adass neki hashajtót, és vegyen be csipetnyit a „Szellem-megnyugtató” porból. Ne egyék semmit, legfeljebb néhány kanálka lótuszlevest.

– Bizonyára megmondtad neki, hogy Angliába utazol – jegyezte meg halkán Mocsó.

– Persze hogy megmondtam neki – felelte indulatosan Tijen. – Ezüsfátyol nagyon örült, hogy külföldre utazhatom, és megláthatom az óceánon túli világot.

– Nagyon örült, de a hasára ment – mondta Mocsó.

– Igazságtalan vagy vele szemben – csattant fel Tijen. – Ajka sápadt és vonaglik. Nem tettei a fájdalmat.

– Nem állítottam egyetlen szóval sem, hogy tettei a fájdalmat, de biztosan tudom, ha azt mondanád neki, hogy nem mész el, a fájdalom nyomban megszűnnék.

– Csakugyan elmész? – kérdezte Korall.

– Természetesen – mondta Tijen. – Furcsák vagytok. Szemrehányást tesztek nekem, hogy nem dolgozom komolyan, és hogy lenézem az itthoni iskolákat. Nem tehetek róla, ha butaságnak tartom azt az elvet: hogy a tanulás célja a hivatali dicsőség. Mondjátok meg, mit adhat nekem a hivatal, és mi célja lenne, hogy keményen dolgozzam. Éljétek bele magatokat az én helyzetembe. Kell-e a családnak, hogy én pénzt szerezzek, vagy hogy hivatalt vállaljak? Mindnyájan rajongtok Lifuért, holott természetes, hogy Lifu keményen dolgozik, mert édesanyja rászorul a támogatására. De meglátjátok, én is leszek olyan férfi, mint a többi. Egészen más, ha valaki bejárhatja a nagyvilágot, külföldi iskolákban tanulhat, és tapasztalatokat gyűjthet.

Yaónénak tetszett ez a beszéd. Tijen arcbőre nagyon fehér volt, orra egyenes, mint a Mulané, apjától csak vastag fekete szemöldökét örökölte. Kis serkedező bajusza férfiasá tette megjelenését. Szónoki kifakadása nemesen, bátran és őszintén hatott.

– Ha elhatároztad, hogy dolgozol, és férfi lesz belőled, akkor én sem kifogásolom a tervet – mondta Yaóné. – Tegnap, mikor gyöngéden viselkedél, tekintélyem gyarapodott Kungné előtt. Nem kívánom, hogy pénzt keress, vagy hogy hivatalnok légy, de állj meg a lábodon mint férfi, ugyanúgy, mint bárki más. Jó lenne, ha megjavulnál, és uralkodnál magadon, s nem törnéd össze a holmikat, ha valami nem tetszik neked.

– Nem tehetek róla, hogy van olyan holmink is, amit bátran eltörhetek, mert tudom, hogy könnyen vehetünk helyette újat. Ha a gazdagok, akik új holmit vehetnek, nem törnék össze a régit, miből élnének meg az iparosok? Pénz, pénz, pénz! Miért is születtem gazdagnak? Mencius szerint, ha az Ég valakit nagy küldetésre jelöl ki, először megkeményíti lelkét, megdolgoztatja izmait, kiéhezteti testét, megtagadja tőle az élet legelemibb szükségleteit, és porba sújtja, amit tervez, mert becsvágyát csak így növelheti, így erősödik meg jelleme, így lesz ereje, hogy megtegye azt, amire addig képtelen volt. De én, sajnos, soha nem dolgoztam, és soha nem éheztem. Az Égnek nagyon rossz véleménye lehet rólam.

Mocsó és Korall nevetett. De Yaóné nem értette ezt az irodalmi kifakadást.

– Egészen egyéni módon magyarázod Menciuszt – mondta Mocsó. – Érted egyáltalában, amit írt?

– Hogyne érteném – dühöngött Tijen.

– Mert Mencius mást is mond. A bölcsek és a közönséges emberek ugyanabból az anyagból gyúródtak, és minden ember egyformának születik. Az ember és az állat között az az egyetlen különbség, hogy az ember érzi, mi a jó és mi a rossz. Ha helyes, hogy a dolgokat összetörjük, akkor az is helyes lenne, ha egyszerűen a csatornába öntenénk a gabonát. Rosszul értelmezed Menciuszt, és a saját hibáidat egyszerűen az Égre kened. Tijen ingerülten Mocsóra mordult.

– Te is olyan vagy, mint Mulan. Úgy látszik, nemcsak ti nőttetek fel, hanem a szátok is megnőtt, és a megnőtt, nagy szájatokkal állandóan nekem prédikáltok.

Tijen nagy gyöngédséget tanúsított minden nő iránt, kivéve a saját nővéreit. Ezüsthátol az ő udvarában lakott. Mielőtt szobájába ment volna, Tijen benézett hozzá; ágyban feküdt már, és fejét behúzta a takaró alá. Tijen

gyöngéden felemelte a takarót, megkérdezte a lánytól, jobban érzi-e magát. Ezüsfátyol hirtelen elfordult.

– Hol voltál ilyen sokáig? – kérdezte szemrehányóan, de nem várta be a választ. – Pár perce még erős fájdalmaim voltak, de most már valamivel jobb.

– Ne nyugtalankodj – mondta Tijen. – Ma este koplalsz kicsit, és holnapra már nem lesz semmi bajod. Csak lótoszlevest kapsz, és ha holnapig se leszel jobban, elhívjuk hozzád az orvost.

Tijen elhúzta Ezüsfátyol kezét, amelyet a lány még mindig az arca elé tartott, aztán tovább mesélt. – Harmadik Nővérrel vitatkoztam Mencius fölött. Úgy látszik, mindnyájan összefogtak ellenem. Csak te értesz meg egyedül. Csak mi értjük meg egymást égen és földön. Ezüsfátyol bágyadtan mosolygott.

– Ha elutazol, találsz majd másokat, akik jobban megértenek, mint én. Vajon gondolsz-e majd akkor a szegény kis jobbáglányra, aki valamikor felnevelt?

Mint a felnőtt asszonyok szokták, a fiú védelme alá helyezkedett, és hangjának puhaságával teljesen elbűvölte őt. Egyenesen és határozottan tört célja felé, nem engedett belőle, egyetlen pillanatig sem habozott. Hangjában, mozdulataiban visszatükröződött Ningpo közönséges, hatalmas életereje. A példaszó szerint, ha egy ningpói lány szemét egy sanghaji fiúra vetette, akkor a fiú elveszett. Bárhogy szónokolt Tijen, bármilyen férfias benyomást keltett, szíve mélyén gyengéd és nőies sanghaji fiú volt. Panaszaiból, ha más nem is, annyi mindenesetre igaz volt, hogy sohasem dolgozott, nem éhezett, tehát elpuhult. Ezüsfátyol szavai bosszantották, őszintén szerette a lányt.

– Nem hiszel nekem? Ha valaha elfelejtelek, vagy ha csak egy napig nem gondolok rád, száradjon el a nyelvem, essen belém a görcs, halálom után változzak számárrá, és a következő életemben te lovagolj a hátamon!

– Miért átkozódol ezen az örömteli szent napon? – kérdezte kacéran Ezüsfátyol.

– Mert te rákényszerítesz! Elmegyek, mert ez az egyetlen alkalom, hogy igazán férfivá váljak. Vigyázz a kutyámra helyettem, és ha hűtlen leszek hozzád, bánj rosszabbul velem, mint a kutyámmal. Verj meg, rugdoss össze, és akkor is odafekszem az ágyad elé.

Tijen mindent szeretett, ami külföldi. Fényképezőgépet, töltőtollat, órát, sőt szerette a förtelmes külföldi képeket is. Természetesen angol vizslát tartott, mindenüvé magával vitte, bár gondozását Ezüsthályolra bízta. Nem értett a kutyához, és szakszerűtlenül bánt vele. Ha dühbe gurult, megrugdosta és összeverte. Szegény állat sokszor nem is tudta, miért kap ki. Nem csoda, hogyha jobban ragaszkodott Ezüsthályolhoz, mint tulajdonképpeni gazdájához. Tijen most széles mozdulattal a kutyára mutatott.

– Mit gondolsz, az ember kevésbé hű, mint ez az állat?

– Ész dolgában az ember a kutya fölött áll, de hűség dolgában a kutya áll az ember fölött – felelte Ezüsthályol. – Nem kétkedem a szavadban. Ha alkalom nyílik, hogy külföldre utazz, ne szalaszd el az alkalmat. Nekem nincs is jogom, hogy beavatkozzam a terveidbe. De nem tudom, meddig maradsz el, és már rég elértem a nagykorúságomat, amikor te majd hazajössz. Én szívesen várnék rád, de adódhatnak olyan helyzetek, amelyekkel szemben védtelen vagyok. Ha nem megyek férjhez, és megvénülök, az emberek majd kinevetnek, és csúfolnak: „Ugyan kire vársz?” Mit feleljek nekik? Viszont ha hagyom, hogy úgy bánjanak velem, mint a többi szolgálóval, nem lesz-e már másé a testem, mire visszajössz? A lányok sorsa nagyon nehéz, nem ők maguk irányítják.

Ezüsthályol mélyet sóhajtott, mert bánat gyötörte szívét; utána hangosan nyögött, mert hasát görcs csikarta. Homlokát izzadság verte ki. Tijen gyöngéden törülgette a veritékcseppeket.

– Tudom – folytatta Ezüsthályol –, hogy gyöngéden bánsz velem, és én hálás is vagyok neked. Amit terveztünk, úgyis bolondság. Te úrnak születél, én cseléd vagyok. Mindenki fölött ott ragyog a saját csillaga, és amit születésünk előtt határoztak rólunk, mi már soha nem változtathatjuk meg. Családom nem örök áron adott el a te családodnak, és egyszer majd bekövetkezik az a nap, amikor visszakövetel, és egy parasztfiúhoz ad feleségül, hogy valami kis falusi kunyhóban szüljem egymás után a gyerekeket. Nálatok jól tápláltak, jól öltöztettek, és a magamfajta szegény lány számára az ilyen úri ház túlságosan is jó. Ne beszéljünk hát a jövőről.

A kutya vakkantott, megérezte az étel szagát. Az egyik szolgáló felemelte a függönyt, behozta a lótuszlevest, és Tijenhez fordult:

– A vacsora már tálalva van. Taitai várja az úrfit.

– Mondd meg, vacsorázzanak nélkülem. Akkor vacsorázom, amikor kedvem tartja.

Bátran beszélt, mert apja még nem érkezett vissza a hegyekből.

– Etesselek? – kérdezte, mikor a szolgáló kiment. Ezüsfátyol bólított. A leves nem volt elég édes, és Tijen felállt, hogy kimenjen a konyhába és behozza a cukrot. De Ezüsfátyol nem engedte.

– Megint pletykát akarsz? – kérdezte ijedten. Tijen engedelmesen visszafordult. Ezüsfátyol gondolkozott.

– Jobb lesz, ha szépen megvacsorázol. Csak menj le. Én elég jól érzem magam, te pedig őrizd meg a látszatot.

Tijen újból engedelmeskedett, lement, megvacsorázott, aztán visszament Ezüsfátyolhoz.

Másnap reggel bejelentette, hogy mégsem utazik Angliába. Tijen számára Ezüsfátyol még Angliánál is többet jelentett.

Mikor apja megérkezett, Tijennek inába szállt a bátorsága. Nem mert megmondani neki, hogy lemondott az angliai tervről.

– Vágasd le a copfodat, és csináltass néhány külföldi ruhát – tanácsolta neki Fu úr.

A copf levágatása akkor még nagy feltűnést keltett. Veszéllyel is járt, mert megvádolhatták az embert, hogy forradalmár, és a Mandzsú Birodalom felforgatására törekszik. A forradalmárok levágatták copfjukat, mert a copf a mandzsú uralom elfogadását jelentette. De a törvény nem tiltotta meg, és mindenki természetesnek tartotta, hogy a külföldre induló diákok mellőzik a hagyományt.

Mint minden forradalmi gondolat, Tijennek a copf levágatása is tetszett. Nem mondta többé, hogy meggondolta a dolgot, és nem megy Angliába. A következő hónapok folyamán, nővérei nagy érdeklődése mellett, külföldiesen nyíratta haját, külföldi ruhákat, nyakkendőket, ingeket és inggombokat vásárolt. Mikor a tükörben nézegette magát, megállapította: divatos, előkelő úrrá változott, és átváltozásához illő módon viselkedik. Ezüsfátyol, aki ruháit mosta, és holmijaira vigyázott, az ismeretlen ruhadarabokat állandóan összekeverte. Részint mert izgatták, részint mert legnemesebb érzelmeit sértették. A külföldi ingeket nevetségesen hosszúakra szabták, ujjukat meg olyan különös módon varrták fel, hogy mindig összecsavarodtak, és senki se tudhatta, melyik a kezelő külső fele, és melyik a belső. Ezüsfátyol állandóan rosszul tette be az inggombokat. Hosszas kínlódás után feladta a re-

ményt, hogy valaha is megtanulja a külföldi kabátok vasalását, és hogy helyesen összehajtogatva pakolja a bőröndökbe őket.

– Miért varrnak a külföldi ruhákra ennyi felesleges gombot? Miért tesznek reá kívül és belül ennyi zsebet? – kérdezte az egyik napon. – Tegnap összeszámoltam, ötvenhárom gomb van rajtad.

Tijen élvezte dicsőségét. Megtanulta, hogy zsebre dugja kezét, élénk színű nyakkendőket, mellényén óraláncot hordjon, beszéd közben megfogja kabátjának kihajtását, és sétapálcáját úgy forgassa, ahogyan a külföldről visszatért diákok és az előkelő idegenek.

Nagy bajából Mocsó segítette ki Ezüsfátyolt. Előkelő dolognak érezte, hogy bátyja külföldi ruhát visel, és kedvéért megtanulta a külföldi kabátok vasalását is.

Lifu, aki ez idő tájt sokszor látogatott el hozzájuk, kopottnak látszott Tijen mellett. Lifunak nem okozott túlságosan nagy örömet, hogy Yaóekat meglátogathatta, de az anyák nagyon összebarátkoztak, és a házban mindenki versengett, hogy ő jól érezze magát. Bár lassan megszokta a fényűző környezetet, soha nem érezte magát otthon benne. Tijen öltözete is megzavarta, a gazdagság szimbólumát látta benne, bár határozottan meglepte, hogy Tijen milyen egyszerűen és könnyedén viselkedik. Lifu zavara felengedett, de a lányoktól távolabb húzódott, és eszébe se jutott, hogy jelenlétükben tréfálkozzék. A nővérek unszolására egyszer, bár nagyon szégyenlősen, elmondta az „Ezerszavas Könyv” első oldalát és azután az egészet visszafelé. A lányok Fu úrtól hallották, hogy Lifu tudja ezt a mutatványt. Rendszerint hallgatott, de ha a társalgás olyan témára terelődött, amelyet szeretett, és kimondhatta, amit gondolt, amiben hitt, beszéde szárnyakat kapott, és látszott minden szaván: mesterien adja elő, amit tud. Egyik kijelentése nagyon meglepte Mulant. Így hangzott: „A legnagyobb öröm, ha valamiről tudom, hogy így és így van, nem azért, mert másokkal közölhetem, hanem mert én magam tudom.”

A fiúk és a lányok közötti érintkezés korlátja abban az időben mind szabadabbá vált. De a Yao lányok a régi hagyományok szerint nevelkedtek, idegen férfiak társaságában nagyon vigyáztak méltóságukra, s lehetőleg tartózkodóan viselkedtek. Háta mögött azonban nyíltan beszélgettek Lifuról.

Lifu vitatkozó szelleme, gyors felfogása és mély műveltsége különösen Mulanra hatott erősen. Tijen társaságban jól forgott, pompás beszélőképességgel rendelkezett, néha kedves és szeretetre méltó magatartást tanúsított.

Voltak okos gondolatai is, de komoly sohasem volt. Nem egyedül az ő lelkén száradt, hogy az összehasonlítás, eltekintve az öltözködéstől, mindenben Lifu javára ütött ki.

Tijen harmincöt dolláros angol cipőt vásárolt. Lifu szintén külföldi formájú bőrcipőt hordott, de az ő cipője Pekingben készült. Elveivel ellentétben, hogy cipőjét tisztíttassa. Így annak bőre teljesen kiszáradt, megrepedezett és megszurkült. Egyszer Mocsó meg is mondta Mulannak:

– Láttad a cipőjét, milyen piszkos? Legszívesebben lerángattam volna a lábáról, és odaadtam volna Ezüsthátoltnak, hogy fényesítse ki.

– Fényes vagy nem fényes, nem nagy különbség – vonogatta vállát Mulan.

– Minden külsőség fontos – vitatkozott Mocsó.

– Ami külsőség, az nem fontos – vágott vissza Mulan.

Pár nap múlva, mikor Lifu ismét ellátogatott hozzájuk, és a lányok meglátták piszkos cipőjét, egymásra néztek, és vihogtak. Mulan Mocsóra kacsintott, Mocsó Mulanra, haboztak kissé, míg végül Mocsó nekibátorodott, és megkérdezte.

– Lifu, mondhatok magának valamit?

– Tessék – mondta Lifu.

– A maga hsieh... – dadogta Mocsó, de zavarba jött, és elpirult.

Mulan felkacagott. Mocsót ez még jobban megzavarta. Lifu nem tudta, hogy min nevetnek. Mulan fejében bolondos ötlet támadt. A „hsieh” szó cipőt jelent; Mulan, hogy a helyzetet megmentse, komoly arccal mondta: „Most próbára tesszük. Fu bácsi kijelentette, hogy maga emlékezetből felsorol a Rímkönyvből minden szót. Mondja meg nekünk, melyek a kilencedik rímnek, a „hsieh”-nek rokon szavai.

Mocsó bámulta Mulant, milyen gyorsan jár az esze: a mélyebben hangzó „hsiehtse” szót pillanatok alatt felcserélte a kissé magasabban hangzó „hsieh” szóval; ez rákot jelent, és a Rímkönyvben csakugyan mint kilencedik rím szerepel.

Lifu folyamatosan darálta le a „hsieh” rokon szavait: – Hsieh (rák), csieh (magyarázni), mai (poloska), csuei (dög), nai (tej), wei (törpe), kuai (gyermekrabló), p' ai (himbálni), pai (befejezni), hai (ijedt)... Várjunk csak, mi is van még? Már tudom. K' ai (mintakép), ai (támaszkodni) és ai (buta).

– Remek – lelkesedett Mulan. – Fu bácsi nem tévedett, mikor annyi szépet mesélt magáról.

– Az ilyen rímek megjegyzéséhez nem kell sok ész – szerénykedett Lifu.
– Csak az olyan embereket szédíti meg, akik nem értenek a versíráshoz. Tulajdonképpen ostobaság, ha valakinek rímeket jelölünk ki, és megparancsoljuk, hogy a verset a kijelölt rímekben írja. Így megölhetjük a jó sorokat is, amelyeket az illető esetleg akkor írna, ha saját rímeit alkalmazhatná a sorok végén. A Rímkönyv különben is több mint hétszáz éves. Semmi értelme sincs, hogy a mai ember ezt a régi Rímkönyvet használja, amely sok tekintetben ellenkezik a mai kiejtéssel. Konfucse idejében még nem volt meg a Rímkönyv, és a Dalok Könyve mégis tele van gyönyörű versekkel.

Lifu lelkesen beszélt; a két lány teljesen megfélemedezett a cipőkről, bár azok semmivel sem lettek tisztábbak.

– Igaza van – mondta Mulan. – A kiejtés nagyon megváltozott. A hsieht például valószínűleg hsiainak ejthették, különben nem rímelhette maival és naival.

– Úgy van – helyeselt Lifu. – Még ma is felváltva használjuk a panghsieh és a panghai szót, ha a rákokról beszélünk, és néha „hsietsé”-t, máskor meg „haitsé”-t használunk, ha cipőről esik szó.

– Igen – mosolygott Mocsó. – Én pekingi tájszólást beszélek, ha cipőt tisztítatok, megparancsolom, „fényesítsétek ki a »hsitsé«-t”, Ezüsthátol pedig, aki Hangcsóban született, bejelenti, hogy „kifényesítettem a »haitsé«-t”. Múltkor, mikor a cipőmet kérte, zavarba jöttem, mert úgy értettem, hogy valami kisgyereket kér, holott a Rímkönyv ezt a rímpárt tiszta csengésűnek fogadja el.

Lifu most cipőjére nézett, mire Mocsó felsóhajtott. Ezüsthátol belépett a szobába, Mulan megkérdezte tőle:

– Ezüsthátol, kifényesítenéd-e a kisgyereket Kung úr lábán?

Mindnyájan nevettek. Ezüsthátol kiszaladt, cipőkrémet hozott. Úgy kifényesítette Lifu egyetlen pár cipőjét, hogy az szinte vadonatúj lett. Lifu idegenül és csodálkozva nézte, Mocsó elégedetten mosolygott.

Ennek a történetnek Lifu csak a felét tudta. A másik felét Mocsó csak évek múlva mesélte el neki.

Június elején egyik délután Csengné Manniával sakkozott, és Kasszia kibicelt nekik. Mannia pár napja ülte meg özvegységének második évforduló-

ját, arcán a visszaemlékezés nyomai mutatkoztak. Kisfia, Asuan, már fel és alá totyogott, most lábánál játszott a földön.

Csengné hirtelen megszólalt:

– Mulant már napok óta nem láttam.

– Bizonyára sok dolga van – mondta Mannia. – Utoljára a múlt hónap végén járt itt, amikor Fang úr megérkezett.

Fang urat, a santungi öreg tanítót Pekingbe hívták, hogy Csengék házában élje le hátralevő napjait, mert felesége meghalt, és az öregúrral nem törődött senki. Cseng úr forma szerint megbízta, hogy vezesse a számadásokat, de Fang úr már sokkal öregebb volt, semhogy komoly hasznát vehessék. Sohasem felejtette el, hogy a család legtöbb tagja valamikor tőle tanult, tehát úgy viselkedett, mintha még mindig tanítójuk lenne, és megkövetelte, hogy tanítójukként tiszteljék.

– Bizonyára Tijen utazásának előkészítése foglalja el – mentette Mulant Mannia.

– Mikor utazik Tijen?

– Ha jól tudom, a hónap végén.

– Különös dolog, hogy akadnak emberek, akik külföldre utaznak, és külföldi holmit vesznek. Vajon miért engedi az anyja? Én például megtiltanám, hogy Sunya külföldre utazzék.

– Múltkor, mikor Brokát itt volt, és Fang úr számára elhozta Mulan ajándékait, behívtam a szobámba, hogy kikérdezzem. Sajnos, nem mondott semmit. Másnap, amikor Mulan személyesen eljött Fang úr üdvözlésére, elmondta nekem, hogy valami baj van szolgálójukkal, Ezüsfátyollal. Yaóné végül is belátta, hogy leghelyesebb, ha a fiút kiemelik Ezüsfátyol társaságából, és külföldre küldik, ahol esetleg megjavulhat.

– Nem bolondság, hogy valaki fiát a nagy tengeren túlra küldi, csak hogy egy szolgától megszabadítsa? – kérdezte Kasszia.

– Ki tudhatja? – vonogatta a vállát Mannia. Figyelmét teljesen lekötötte a sakk. Mélyen elmerült a játékban, de nem vette észre, hogy Csengné parasztja átjött az ellenséges vonalon, és az ő tornyát veszélyezteti. Csengné sokkal jobban sakkozott, mint Mannia, és egy ló előnyt adott neki minden játék kezdetén.

– Okosabban teszed, ha feladod a játszmát – mondta Kasszia. – Ha Taitai beviszi a parasztját, futárra cserélheti, és oldalba támadhatja vele a királyt.

– Vidd el a tornyodat – mondta engedékenyen Csengné. – Látom, nem érzed jól magad, és különben is túl nagy a hőség. Mozogj kicsit, látogasd meg Mulant. Nem ártana neked.

Kasszia gyorsan közbeszólt:

– Nem volna jobb, ha vacsorát rendeznénk Mulan és bátyja tiszteletére? Ez a vacsora több célt is szolgálhat. Elbúcsúztatnánk Tijent, megünnepeljük Fang úr érkezését, és viszonznánk azt a sok meghívást, amelyben Mannia részesült. Nem illik, hogy valaki állandóan másoknál egyék, és ne viszonzza a lakomákat. Így ugyanaz a nyíl egyszerre három sólymot találna el. Rendezze a fiatalság a vacsorát, legyen Mannia a háziasszony, és legyen a két fiú a házigazda.

– Komolyan beszélsz? – kérdezte izgatottan Mannia, aki még sohasem rendezett vacsorát. – Nekem is eszembe jutott már, de féltem, hogy a szülők nem helyeselnék tervemet. A vacsorát persze én fizetem. Úgyse tudom, mire költsem azt a tíz dollárt, amit havonta kapok, és nincs miért takarékoskodnom.

– Igazad van. A pénz csak eszköz, hogy szükségleteinket kielégíthessük, és megteremtsük vele az emberi érintkezés feltételeit – mondta Kasszia. – Mégis jobb lenne, ha a vacsorát hárman együtt adnátok. Így legalább a fivérek is üdvözölhetik Fang urat. Jobb, ha egyszerre bonyolítunk le mindent, mint ha három külön vacsorát rendeznénk. És sokkal helyesebb, ha Tijen tiszteletére a fiúk adnak vacsorát.

– Mi lesz Ailiennel? – kérdezte Csengné.

– Csináljuk így – indítványozta Kasszia. – A költséget három részre osztjuk. Én fizetem Ailien részét, Taitai fizeti a fiúkéét, és a harmadik részt Mannia fizeti.

– Miért csináljuk így? – kérdezte Mannia. – Rendezzük mindannyiunk nevében, de hadd fizethessem én egyedül. Könnyen kiadhatok huszonnégy dollárt, ami bizonyára elég lesz. Rendezzük az én udvaromban, ott hűvös van, és pompás a levegő. Kérlek, anyám, engedd, hogy én legyek a vendég-látó.

Csengné vállat vont.

– Ha mindenáron ragaszkodsz hozzá, én nem bánom.

– Kit hívunk meg? – kérdezte Mannia.

– Akit te akarsz – mondta Csengné. – A Yao lányokat, bátyjukat és Afeit. Tőlünk csak te és a gyerekek vesznek részt. A tanítás úgyis véget ér a jövő

héten.

– Nyúékat meghívjuk?

– Felesleges – tiltakozott Kasszia. – Nem hiszem, hogy Suyun eljön, még ha meghívjuk is.

Suyun és Csinya eljegyzése küszöbön állt. A hat utolsó hónap alatt Nyú pénzügyminiszter úr az államháztartást belterjesen aknáztta ki. A kedvező időjárás mellett az aratás jól sikerült, a kereskedelem felvirult, a kormány jövedelmei növekedtek. A jó konjunktúrában vastagabban kenték minden hivatalnok markát, legvastagabban a pénzügyminiszterét. A miniszter a szó szoros értelmében kenetteljesen jelentette ki felesége és fiai előtt:

– Ha az Ég meghallgatja az emberek könyörgését, és a termés megközelíti a becsléseket, s az ország megőrzi a békét, télen nagy hálaadást rendezek az ősök templomában a kőtáblák előtt. Mert császárunk fennkölt személye és őseink hajdani erénye zúdítja ránk az áldást. Ha vizet iszunk, ne feledkezzünk meg a forrásról. Jegyezzétek meg jól szavaimat. – Nyú úr boldogsága nem ismert határt. A Sárkányhajó ünnepen elhatározta, hogy jó szerencséjét idősebbik fia és Csen kisasszony lakodalmával üli meg, sőt feleségének biztatására elhatározta Suyun és Csinya eljegyzését is. A fiú és a lány horoszkópjait már kicserélték, mindenki tudta, hogy az eljegyzés rövidesen forma szerint is megtörténik.

– Suyunról jut eszembe Mulan – mondta Mannia. – Jó lesz, ha sietünk, míg valaki el nem kaparintja orrunk elől. Az ilyen tündérszép lányt hamarosan eljegyzik, és az kapja meg, aki gyorsabb. Hallottam, hogy Yin, a fucsói császári tanár is „házasságot ajánl” Yaóéknak. Mi látjuk csak kárát, ha tovább halogatjuk a lánykérést.

– Igazad van – helyeselt Kasszia.

– Én is sokszor gondoltam rá – mondta Csengné. – Nem is tudom, miért halogattam. Mindig úgy éreztem, Mulan az enyém.

– Akkor hát siessünk – sürgette Mannia. – Pár hónap múlva iskolába megy.

– De nagyon sürgős neked! – mosolygott Kasszia. – Úgy tudtam, Sunya veszi el Mulant, nem te.

– Fájna, ha elveszítenénk – felelte Mannia. – Csinya eljegyzését úgyis megtartjuk, miért ne tarthatnánk meg Sunyáét is? Okos, szép és derék menyét kapsz, és én visszakapom régi barátnőmet. Ezt a házasságot az Égben

kötötték. Ha a szülei el nem vesztik, soha nem ismertük volna meg. Hol találnál hozzá hasonlót?

– Sehol sem – ismerte be Csengné. – Mindenkinek összefut a nyál a szájában, ha Mulanra néz. De kérdezzük meg előbb a kis Hármás Számot.

– Felesleges – állapította meg Kasszia. – Ha ez a házasság létrejön, nagyon boldoggá tesszük a kis lapos orrú Hármás Számot.

– Ne félj semmitől – biztatta Mannia Csengnét. – Nem láttad elégszer, hogy Sunya arca olyan vörösre pirul, mint a főtt rák, ha csak említik is Mulant? Mikor legutóbb Mulan itt járt, éppen a tanítóval és Csinyával beszélgettünk. Ahogy Sunya meghallotta a hangját, berohant, és úgy bámult rá, hogy Mulan is belepirult. Sunya izgatottan kérdezte: „Lanmei, igaz, hogy Angliába utazol? Miért fogadod meg Fu úr tanácsát?” Mulan meglepetten nézett rá: „Miről beszélsz?” – kérdezte. „Hallottam, hogy Angliába utazol” – ismételte Sunya, és ijedten nézte Mulant. „Rosszul értesültél! Nem én megyek Angliába, hanem a bátyám” – mondta később Mulan. Sunya szívéből nagy kő eshetett le, mert felugrott, és boldogan kiáltotta: „Igazán? Igazán nem mész el?” „Persze hogy nem megyek – nevetett Mulan. – Miért mennék külföldre? Talán külföldi hölgygé változzam át?” „Dehogyan változz át” – mondta Sunya. – Éppen attól féltem, hogy megváltozol. De mondd, nem csapsz be engem?” „Tegyük fel, hogy Angliába mennék, és külföldi hölgygé változnék: mit tennél akkor?” – ingerkedett Mulan. „Ha elmennél, én veled mennék” – dadogta Sunya, arca hol kipirosodott, hol pedig elsápadt. Aztán hozzám fordult: „Te mondtad, hogy Angliába megy, és hogy Fu úr adta ezt a tanácsot.” Csak akkor nyugodott meg, mikor felvilágosítottam, hogy félreértette szavaimat. Az öreg Fang nagyon meglepődött, élesen figyelte mindkettőjüket, de egyetlen szót se szólt.

– Mulan hogy viselkedett? Észrevettél valamit? – kérdezte Kasszia.

– Elpirult, és lesütötte a szemét. Azt hiszem, éppen emiatt maradt el tőlünk az utóbbi időkben.

A vacsorát két nap múlva rendezték. Mulan részt vett rajta húgával és fivérelével együtt. Tijen utazásáról folyt a társalgás, Angliáról, külföldről és a tengeri hajókról. Tijen és az öreg Fang ült a főhelyen. Tijen kedves volt, mulatságos és büszke, mert mindenki kíváncsian nézegette külföldi ruháját. Fang úr örült, és a sárga földig leitta magát, mire a vacsora véget ért. Mannia megállapította, hogy Mulan Sunyával szemben tartózkodóan viselke-

dett, mégis Sunya volt az egész társaságban a legélénkebb és a legboldogabb.

Így mindenkinek simán fejlődött a dolga, kivéve Ezüsfátyolét; ő hallgatott, és közönyösen viselkedett. Június végén Tiencinből megérkezett Fu úr is, hogy hasznos tanácsokat adjon, és előkészítse Tijent az utazásra. Megígérte, hogy Tiencinig elkíséri, és ott hajóra ülteti. Tijennel szemben apja is megváltoztatta viselkedését. Gyakran vitte magával sétákra, beszélgetett vele, bölcs tanácsokat adott neki. Anyja titokban sokat sírt, állandóan Tijen kedves ételeit csináltatta, hogy a többiek már szent borzalommal ültek asztalhoz. Az egész ház felfordult. Yaóné sokat szenvedett, de elhatározta, hogy megoldja az Ezüsfátyol-kérdést. Nem értette, mi örömet lelhet az ő fia ebben a ningpói lányban. Gyűlölte Ezüsfátyolt, véleménye szerint a lány okozott minden zavart, és kényszerítette őt, hogy Tijen utazásába beleegyezék, holott anyai szíve nem szívesen hozta meg ezt az áldozatot.

Tijen elutazása előtt néhány nappal Yaónénak eszébe jutott, hogy a fiú levágatta hajfonatát. Kérte tőle, adja neki. De Tijen már Ezüsfátyolnak ajándékozta. Yaóné bosszúsan csóválta fejét.

– Fiam – mondta –, most messzire utazol, és nem tudom, mikor jössz vissza. Már felnőtt ember vagy, és legfőbb ideje, hogy a dolgokat komolyabban vedd. Ezüsfátyol a gondodat viselte eddig, és én csak helyeslem, ha jóságosan bánsz vele. De mégiscsak jobbágylány, és előbb-utóbb úgyis férjhez adjuk.

– Jobbágylány, de ember – csattant fel Tijen. – Nem tudom, mikor jövök vissza, de megmondtam neki, várjon rám. Ha három évig nem jövök haza, akkor férjhez mehet. Neki adtam a kutyámat is, és távollétem alatt a kutya az övé.

Yaóné felháborodott.

– Fiam, most külföldre indulsz. Megígérted, hogy megkomolyodsz. Miért forog minden gondolatod most is e körül a lány körül?

– Ígérd meg, hogy itt tartod, amíg hazajövök – akaratoskodott Tijen.

Yaóné megígérte, hogy nem küldi el Ezüsfátyolt, ha csak a lány családja nem követeli.

Tijen boldogan rohant Ezüsfátyolhoz, hogy elmondja neki a nagy újságot.

– Várj rám, Ezüsthátol – könyörgött Tijen. – Én vagyok az idősebb fiú, és ha velem maradsz, soha nem lesz semmi gondod. A Yao-vagyon elbírja, hogy neked egész életedre jólétet és kényelmet biztosítson.

Ez a kijelentés több volt, mint amennyit Ezüsthátol remélt. Nem érezte jól magát, de rosszul sem. Szorgalmasan dolgozott, csomagolta Tijen holmiját; a többi házimunka alól felmentették. Kékfény férjhezmenetele óta a szolgálók között ő volt a legidősebb, ő kapta a legszebb ruhákat.

Éppen Tijen bőröndjeit zárta le, mikor a fiú berontott. A bőrönd zárja hirtelen nagyot kattant, és Ezüsthátol úgy érezte, hogy ebben a pillanatban eldőlt a sorsa. Lassan felemelkedett, a tükör elé állt, szép alakját szemlélte, ujjjaival végigsimította fekete haját.

– Komolyan beszélsz, vagy tréfát üzöl velem? – kérdezte kacéran. Bár jobbagycsaládból származott, eltanulta az úrilányok mozdulatait, viselkedését. Tijent elbájolták ezek a mozdulatok, különösen, amikor vékony ujjjaival haját simogatta, és a fekete fürtökön szikrázva villogtak aranyosra festett körmei.

– Nincs a férfiszívnél megbízhatatlanabb portéka a világon – állapította meg Ezüsthátol. – Minden tőled függ, és attól, igazán szeretsz-e. Én hűségesen várok rád, ha tudom, hogy nemhiába várok.

Tijen a lány háta mögé állt. Ezüsthátol hirtelen megfordult, mutatóujját gyengéden a fiú arcára nyomta, és összeszorított fogakkal sziszegte: „Te yu-ancsai!” Ez a szó olyan szeretőt jelent, akinek a sors kiszolgáltatta őt, mert balvégzete akarta így.

– Megígéred, hogy vársz rám? – kérdezte újból Tijen.

– Nem lesz nehéz – mondta a lány! – Ha a te szíved nem változik meg, engem bottal sem kergetnek el a házból. Ha nem marad más választásom, még mindig van egy megoldás: a halál.

– Csitt! Ne beszélj a halálról – rémüldözött Tijen. – Élned kell, mert szükségem van rád. Ha hazajövök, együtt élvezzük majd az életet.

– Engem a halál nem rémít – mondta Ezüsthátol vállat vonva. – Előbb-utóbb úgymindenki meghal. Ki tudhatná előre a jövőt? Nem az élet fontos, hanem hogy emberekhez méltó módon haljunk meg. Ha van valaki, aki könnyet ont a sírunkon, dicsőségesen haltunk meg. De ha senki sincs, aki megsirasson, akkor a halál rettenetes.

– Hallgass már – mondta riadtan Tijen. – Anyám megígérte, hogy nem küld el, és anyám megtartja ígéretét. Nincs szörnyűbb dolog, mint ha egy

szép fiatal lány a halált emlegeti.

– Ha van egyesülés, akkor szétválás is van. Ha élet van, az élet mellett ott van a halál is – idézte Ezüsfátyol a régi közmondást. – Neked nem tetszik, ha egy szép fiatal lány a halált emlegeti? De te nem vagy fiatal lány, és nem tudod, hogy egy fiatal lány mit érez. A lány élete sokkal olcsóbb, mit a férfiaké, s halála nem érdekes, és nem különös.

Tijen arca elborult.

– Ha akarod, haljunk meg együtt, és akkor nincs elválás, sem hazatérés. Csak béke van és nyugalom, és nem ennyi veszekedés és bánat.

Ezüsfátyol minden meggyőződés nélkül emlegette a halált, ahogy a szolgálók gyakran emlegették, hogy az életük nem ér semmit. Ragaszkodott az élethez, céljául tűzte ki, hogy diadalmasan a bajok és nyomorúság fölé kerüljön. Szeme sarkából figyelte Tijent, hogy elhiszi-e szavait. Mikor látta, hogy a fiú arca elborult, puha lépésekkel mögéje került.

– Ha hű maradsz hozzám, nem halok meg. Bármilyen történjék is, túlélem. De ha sokáig elmaradsz, nem tudom, olyannak találász-e majd, mint amilyen most vagyok.

Tijen hátradőlt székén. Gondolkozott.

– Igaz, hogy nincs egyesülés elválás nélkül, s az élet mellett ott van a halál is. De ha van elválás, és van halál, akkor mire való az egyesülés és az élet? Nem hiú és dőre minden, amit csinálunk?

– Nem halok meg! Érted?! Nem halok meg! Nem elég neked ennyi? – kérdezte idegesen Ezüsfátyol.

– Ki ismeri a lányok lelkét? – sóhajtotta Tijen. – Sokszor töprengtem, miért is születnek lányok a világra.

Ezüsfátyol meglepetten nézett rá. Tijenre, úgy látszik, megint rájött a vitatkozókedv, és csodálatos dolgokat beszél:

– Lányok és fiúk között alig van testi különbség, de ez a semmiség mennyi rengeteg bajt okoz. Gondolj magadra, Kékfényre, Tömjénre vagy Brokátra. Mindannyian okosabbak vagytok, mint én, szebbek és jobbak. Mégis én parancsolok nektek, és mégis hozzánk tartoztok. De pár év múlva elvesz valaki feleségül, és akkor én már hiába mondok akármit is nektek. Az élet furcsa. Sokszor jut eszembe, mit csinálnánk, ha ti születtetek volna gazdagoknak, és én, Afei, Mulan és Mocsó lennénk a cselédek. Az élet nem nagyon változnék, és valószínűleg mindenki természetesnek találná, hogy így van. Ki mondhatná meg, helyes-e így? Gondold csak el: apám nagy va-

gyont gyűjtött, és sok pénzzel rendelkezik. Több tucat ember dolgozik értünk, nem is tudom, mennyi, de az összes boltban legalábbis hatvan vagy hetven, mindennap kinyitják és becsukják a boltokat, a vevőket kiszolgálják, az árut eladják, számadásokat vezetnek, az adósságokat behajtják, és túl rajtuk még száz és száz férfi mászkál az erdőkben és a mezőkön, füveket gyűjt, tealevelet szed, berakja, kirakja, vállán cipeli, míg a sok kis csomagból sok nagy csomag lesz, áru és érték, míg mi ülünk a dús asztal mellett, eszünk, iszunk, alszunk és szórakozunk, ahogy nekünk tetszik. Száz és száz ember a Yao családért dolgozik. De nézd meg ezt a Yao családot. Sok nő, és alig néhány férfi. Anyám, Korall, Mulan, Mocsó és ti mindnyájan cselédek, valamennyien nők vagytok, és a férfiak százai, élükön a nagybátyámmal, reggeltől estig hajszolják a pénzt, hogy ti, nők azután elköltessétek. Mi dolgozunk értetek, vagy ti dolgoztok miértünk? Én nem dolgozom, és nem gyűjtök pénzt. Csak költöm. Angliába megyek, bőröndöket vásárolok, ruhákat csináltatok, hajójegyet rendelek, és a legjobb szállodákban foglaltatok magamnak szobát. Mit teszek tulajdonképpen? Költöm a pénzt. Sokszor elfog a vágy, hogy valami munkát kivegyek a kezedből, és legalább egyszer kiérdemeljem a vacsorámat. Ha én volnék a szolgálód, és te lennél a gazdám, ha én csomagolnék, és te utaznál el, cserélnél-e velem akkor? Ezüsfátyol gondolkozott.

– A nő csomagol, és a férfi utazik. Ez a világ rendje – mondta némi habozás után. – Hogyan cserélhetné el helyét férfi és nő?

Nem értette pontosan, mit mond Tijen, de szívesen hallgatta, mert érdekesen beszélt. Mikor a fiú elment tőle, Ezüsfátyol sokáig gondolkozott, milyen szerencsétlen is ő, a szegény és elhagyott délvidéki lány, és mégis milyen szerencsés, hogy ebben a gazdag házban nőtt fel, s milyen csodálatos lenne, ha, mint Tijen mondta, ő volna a ház Fiala Úrnője, vagy ha a fiú valóban beváltaná ígéretét, és ő a Yao-vagyon biztonságában élhetne az emberi kor legvégső határáig.

Minden előkészület megtörtént, mikor az elutazás előtti napon Yaóné hirtelen ráeszmélt, hogy Tijen valóban elutazik. Yao úr is gyöngédebben beszélt ezen a napon fiával. Afei reggeltől estig bátyja nyakán lógott. Tijen boldogan érezte, hogy visszaszerezte régi tekintélyét, az érdeklődés közepontjába került. Testvéreivel kedvesen, leereszkedően bánt.

Vacsora közben Yaóné váratlanul felzokogott. Férje vigasztalta.

– Kevés embernek jut az a szerencse, hogy külföldre utazhat, és ott végezheti az iskolákat.

– Mégis szörnyű, hogy elmegy – szipogott Yaóné. – Még soha nem volt távol tőlünk. Miért kell, hogy ilyen fiatalon külföldre menjen?

Vacsora után az egész család az anya szobájába vonult. Yao úr vízpipáját szívta.

– Tijen – szólt gyengéden fiához –, külföldi tanulmányutadra szívesen adok ki tíz- vagy tizenötezer dollárt. De legalább tudjam, hogy nemhiába adom ki, és te csakugyan elhatározad, hogy végre megkomolyodsz. Ha te, a legidősebb fiú, helyes úton jársz, akkor a család erősödik, de ha a rossz utat választod, az egész család szenved miattad. Végezd el az egyetemet, ha van kedved hozzá, de sokkal fontosabb, hogy végre felelősségteljes férfi váljék belőled.

Aki a világ dolgait érti: komoly tudós, Aki az emberi lelket érti: poéta, jós.

Menj oda, ahova a kedved tartja, utazd be egész Európát, de nyisd ki jól a szemedet. Ne pocsékolj tehetségedet hitvány dolgokra. Lebegjen mindig szemed előtt, mit tenne a Kung fiú, ha számára ilyen alkalom nyílnék.

– Vigyázz nagyon magadra – óvta fiát Yaóné. – Kerüld a külföldi lányokat. Soha nem nyugodnék bele, hogy fiam külföldi nőt vegyen feleségül. Kínaiak vagyunk, és kínaiak maradunk, minden szokásunk más, mint a külföldieké. Bármilyen távol kerülsz is, soha ne feledkezz meg rólunk, és írd gyakran, fiacskám.

Mulan látta, hogy anyja újra előveszi zsebkendőjét. Gyorsan, vidáman mondta Tijennek.

– Írd meg majd, tényleg van-e Szőlő-Fog Királyság. – A portugál szó kínaiul ugyanis Szőlő-Fog Királyságot jelent. – Hallom, az anyacsászárné nem hitte el, hogy létezik ilyen furcsa nevű ország, és mikor a portugál követet bemutatták neki, dühbe gurult, hogy őt ne tegyék bolonddá. Hogy létezhetik ilyen nevű ország, kérdezte felháborodva, ha már Szőlő-Fog Királyság van, akkor miért nincs Bab-Fog Királyság, és mutassák meg a térképen neki, hol van Bambusz-Fog Királyság.

Mindnyájan nevettek, Mulan anyja is.

– Megígérem – mosolygott Tijen –, hogy Londonból átmegegyek Portugáliába, és küldök nektek a Szőlő-Fog Királyságból levelezőlapot.

Mélységes összhang uralkodott ezen az estén a családban. Szülők és fiú, testvér és testvér, fivér és nővér soha nem álltak ilyen közel egymáshoz. Vajon hová tűnt el később ez a szép béke, összhang és remény?

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Másnap reggel az egész család kikísérte Tijent a pályaudvarra. Csak Yaóné maradt otthon, mert sírt, és Korall, aki vigasztalta. Az esemény mindenkét felizgatott; először történt, hogy valaki kilépett a családból. Lifu is megjelent, felszállt a nővérekkel a vonatba is, hogy még egyszer üdvözölje Tijent. Sunya és Csinya az utolsó pillanatban érkezett; csak pár szót válthattak Tijennel, az ablakon keresztül nyújtották föl neki ajándécsomagjukat. Tijen fehér gallérjával, piros nyakkendőjével, fehér arcával és hosszú, egyenes orrával olyan volt a vonat ablakában, mint egy „külföldi ördög”. Yao úr némán állt a peronon, és nézte, hogyan dübörög ki a vonat az állomásról. Mikor egészen eltűnt, a Cseng fiúk megfordultak, s látták az idegen fiút, amint égszínkék „bambuszszővet” ruhájában Mulan mellett áll. Lifu is megnézte a fiúkat, áttetsző selyemruhát hordtak, fölötté korall-gombos fekete szaténmellényt, varkocsukat simán és lazán fonták be, és dupla orrú fekete szatécipőt viseltek. A Yao nővérek is legszebb ruhájukat vették fel: kacsatojászöld selyemnadrágot, nagyon szűk ujjú, krémszínű nehéz kabátal, mert a régebbi idők széles, bő ujjai helyett hirtelen a szűk ujjak jöttek divatba. Az egyszerű, krémszín kabátot fényes, zöld jade-gombok díszítették, s most hidegen csillogtak a reggeli fényben. Mulan körte alakú rubin fülbevalót viselt, Mocsó akvamarint. Apró hajtincsek tekeregtek halántékuk körül. Lifu a fényesen öltözött fiatal társaságban sehogy sem találta a helyét. Mind a két lány az orrát fújta, és Mulan könnyei között a Cseng fiúkra mosolygott. – Köszönöm, hogy eljöttetek.

– Sajnáljuk, hogy késtünk – mentegetődzött Sunya, és Lifura nézett. Mulan bemutatta Lifut.

– Ó, ez Kung úr, a Fu úr barátja. Meghajoltak egymás előtt. Mocsó észrevette, hogy Lifu külföldi cipője már megint szürkül, bár még mindig feketébb, mint azelőtt.

– Köszönöm, hogy eljöttetek.

A társaság eltávozott az állomásról. Kocsijuk az épület előtt várt. Yao úr felajánlotta, hogy hazaviszi Lifut. De Lifu szerénykedett, hogy közel lakik, és gyalog megy.

– Ha Tijen nincs is itthon, látogass meg gyakran minket, ha nincs jobb dolgod a szünidőben – mondta Yao úr. Lifu megígérte, hogyha ideje engedi, gyakran felkeresi őket. Udvariasan félreállt, hogy beszállhassanak, meghajolt, és megvárta, míg a kocsijuk elgördül, csak azután indult el.

Yao úr mélyen hallgatott. Megszorította Afei kezét. Némi lelkiismeret-furdalás is mardosta, hogy talán túl szigorú volt Tijenhez, és túlságosan távol tartotta magától. Elhatározta, hogy Afeijel másként bánik majd. A kisfiút ezentúl olyan közvetlenül és szeretetteljesen neveli, ahogyan lányait nevelte.

– Furcsa, de úgy érzem, mintha családunk nagy teher alól szabadult volna fel – mondta Mulan.

– Gondolod, hogy megváltozik? – kérdezte az apja. Talán fiatalságára gondolt, és megértette, hogy a fiatal vér még nem higgadt le eléggé fia ereiben.

– Rendkívüli alkalmat adott neki – mondta Mocsó. – Ha világot lát, és a leghíresebb egyetemeken a legjobb tanároktól tanulhat, bizonyára megváltozik.

Yao úr a fejét rázta.

– Fiatal vagy még, nem ismered az embereket. Családunk gazdag, tehát tékozolj a pénzt. Külföld vagy nem külföld, nem sokat számíthat, ha az ember tanulni akar. A bölcs és férfias viselkedést bárki bárhol megtanulhatja. Láttad, Lifu milyen remekül viselkedett, mikor elbúcsúzott tőlünk? Tudja, hogyan viselkedjék a felnőttekkel szemben, mégis fesztelenül mozog, és tekintélyt vív ki magának. Külföldre kellett-e mennie, hogy ezeket a dolgokat megtanulja?

Mocsó és Mulan apjuk szavai után egyetlen szót sem mondtak már.

Lifu másképp látta a helyzetet, amint hazafelé sétált. Nem tudta, vajon irigyli-e azt a másik fiatalembert, aki külföldi tanulmányútra megy. Hallott Oxfordról és Cambridge-ről, s amit ezekről a helyekről hallott, tudomány-szomját még jobban serkentette. Tijen bizonyára nem is értékeli, hogy Oxfordba vagy Cambridge-be mehet és ott tanulhat. Külföldi egyetemen tanulni Lifu számára olyan délibáb volt, amelyet soha nem érhet el, vagy ha igen: csak hosszú idő múltán.

Érezte, hogy Yaóék és Csengék társasága fölötte áll, életmódjukkal nem versenyezhet. Barátsága Tijenrel nem mélyült el, mert Tijen csak a gazdagokat és hatalmasokat kritizálta, vagy tanulmányokat írt, hogy „a történe-

lem ítéleteit megfordítsa”. Más közös érzésük nem volt. Tijenből hiányzott minden alkotókészség. Soha nem állított semmit, mindig mindent tagadott, és semmit nem vett komolyan. A Yao és Cseng fiúk társadalmilag Lifu fölött álltak, és a kiváltságosak élete jutott osztályrészükül. Mikor a Nyugati Hegyekben Lifu először találkozott a Yao nővérekkel, meglepődött, hogy értenek a háztartáshoz, és így jobb véleménye lett róluk. Lifu megvetette a gazdag családok lányait. A Yao lányokat helyesen nevelték, és Lifunak ez tetszett. Mások inkább szépségüket csodálták. Lifuból hiányzott az érzék a női bájak iránt. Csak udvariasságból tűrte, hogy Mulan kifényesítse a cipőjét, mert véleménye szerint a cipő fénye semmi gyakorlati célt nem szolgált. Hogy valaki elé szolgáló térdeljen és kifényesítse a cipőjét, szerinte csak a középkori feudális társadalmi rend csökevényeként maradhatott meg. De forradalmi gondolatai mellett is szeretett és megbecsült mindent, ami szép, az értékes műtárgyakat, amelyeket Mulanéknál látott, mert bár szegény embernek született, arisztokrata volt: az érzékek arisztokratája.

Lifu anyjával és nővérével a Szecsuan céhház három szobájában lakott. Ebben a kis lakásban született. A ház előtti üres telken piszkos patak folyt. Közepén nagy datolyafa állt, gyakran játszott gyerekkorában alatta. Apja nem fizetett házbért, megtakarított pénzéből házat vásárolt a déli városrészben, de a házat bérbe adta, hogy így növelje jövedelmét. Fu úr pártfogásának köszönhette a család, hogy Lifu apjának halála után is a céhházban maradhatott. A portás sokszor emlegette, hogy emlékszik Lifura, ahogy gyerekből kamasszá, kamaszból fiatalemberré serdült, Lifu visszaemlékezett rá, hogy a portás valamikor szép fiatalember volt, és míg ő fiatalemberré serdült, a portás aggastyánná töpörödött. Minden tégladarab, minden ablakráma, a kapuk előtt álló kőoroszlánok, mind régi ismerősei voltak, akárcsak meséskönyvei, melyeket gondosan megőrzött. Ahogy növekedett, körülötte az ajtók mintha mind alacsonyabbá, a folyosók szűkebbé váltak volna. Lifu is tevékenyen közreműködött, hogy a kőoroszlánok teste a hátukon mászkáló gyerekek nadrágjától simává dörzsölődjék. Mindegyik oroszlán kőgolyót tartott a szájában, és a golyó szabadon mozgott az oroszlánok fogsora mögött. Gyerekkorában ő is sokszor megkísérelte, hogy az oroszlánok szájából kivegye a golyót, de mikor megokosodott, felhagyott a hiábavaló kísérletezéssel.

A ház zöld kapuját vörös kör díszítette. A kapu mögött balra téglával kirakott udvar terült el. Jobbra szűk folyosó vezetett Kungék lakásához,

amely rendes szokás szerint „két világos és egy sötét” szobából állt. Lifu még mindig anyja szobájában aludt, bambuszágya szerényen húzódott meg az udvarra nyíló ablaknál. Kis húga anyja ágyában hált. Kungné még egy cselédet is tartott.

Az udvart téglákkal rakták ki valamikor, de a téglák közül már sok széttöredezett. Az udvar közepén állt Lifu napórája. Gyerekkorában talált valahol egy két láb átmérőjű kőlapot; a kapus segítségével az udvar közepére vitte, és megszerkesztette a napórát. Egy piros szalag és egy kis iránytű segítségével pontosan mérte rajta az időt. A furcsa szerszám nevetségessé tette az udvart, de Lifu nem bánta, ha ki is nevetik, anyja meg örült, ha fia bármivel is foglalkozik. A napóra mellett Lifu a verebeknek is állított csapdákat.

Más, eredetibb dolgokkal is foglalkozott. Például két hosszú rúd és pár kötéldarab segítségével ellenőrző készüléket tákolt össze, és az udvar kövezetén, pontosan kijelölte az órákat, perceket, másodperceket; az így nyert eredményeket összehasonlította a napórával. Anyja minden mulatságot megengedett neki, mert tudta, mulatság közben is komoly dolgokon jár az esze. Lifu szakszerűen számolta „a centimétereket a nap árnyékában”. De az udvaron összevissza kifeszített spárga zavarta a közlekedést, és mikor az anyja meg a szolgáló néhányszor hasra vágódott, Lifu csillagászati működése véget ért. Az órajelek a tizenkét ciklussal ott maradtak az udvar tégláin. Lifu így tanulta meg, mennyire különbözik a napsugár iránya nyáron és télen.

A nappali szoba megfelelt a szegényebb polgári családok szalonjainak. A keleti fal közepén függött Lifu apjának arcképe, mellette jobbról és balról egy-egy írástekerces, Vang miniszterelnök levelei.

A levelek Lifu apjához szóltak. A padlót gyékény fedte, az ablakokat papír; a szobát megszépítette a tisztaság és a rend. Vörös faasztal állt a fal mellett, ennél étkezett a háromtagú kis család. Lifu íróasztalát a keleti ablak mellé állította. Néhány szék, néhány barna és fekete, félkör alakú kis asztalka egészítette ki a berendezést. Nyitott polcokon álltak a könyvek, közöttük a Tecsih Tuncsien történelemnek egy igen értékes kiadása, néhány népies költemény és sok tankönyv. A klasszikusokat a Tizenhárom Klasszikus képviselte. Lifu apja, mint a hivatalnokok általában, a kommentátorokból és a szépművészetekből pontosan csak annyit tanult, amennyivel sikeresen letehetette a császári vizsgákat. Néhány forrásmunka is szorongott a polcokon, mellettük Lifu modern tankönyvei és Liang Csicsao „Jeges italok mellett írt

tanulmányai”-nak bekötött példánya. Ez a kötet foglalta magában a Kínában ismert nyugati gondolatokat és a fehér emberek világából beszivárgott tudományok összességét.

A házban és a kicsi udvaron Lifu parancsolt. A fiú állandóan meglepte anyját; minden anya meglepődik gyermekének minden szaván. Szerette, de még inkább csodálta fiát. Mikor Fu úrtól hallotta, hogy fia rendkívüli tehetség, csak mosolygott, és nem tudta, mit válaszoljon. Ahogy Csengné dicsérte Mulan anyját, hogy „milyen csodálatos méhe van”, ugyanúgy dicsérte Yaóné is Lifu anyját. De minél többre becsülte fiát, annál szerényebben viselkedett. Tavasszal csirkéket nevelt az udvaron, és este, mikor meghitten ültek a lámpa mellett, így szólt gyerekeihez:

– Nézzétek ezt a fekete tyúkot, hogyan költhette ezt a sok csinos kis csirkét. Milyen édesen vörös a csőrük, szemük kerek és fekete, pihéjük puha, mint a bársony. Talán én sem csináltam másként, mint ez az öreg fekete tyúk.

Anyja gyakran elmesélte Lifunak, hogy amikor született, felső ajkához kis darab száraz bőr tapadt, és hegyesen előreugrott, mint a csirkecsőr. A kiscsirkékre tett megjegyzés eszébe juttatta anyja szavait.

– Harmincöt dollár egy pár cipőért! – szörnyülködött Lifu, mikor hazaérkezett az állomásról, és elmesélte a Yao és Cseng gyerekekkel való találkozását. – Harmincöt dollárral kifizethetném kétévi tandíjamat.

– Ősszel az egyetem még a duplájánál is többbe kerül. Fél esztendőre hetven vagy nyolcvan dollár a tandíj – sóhajtott Lifu anyja. – Most jut eszembe, letelt a hónap, szaladj el, és szedd be a házbért.

Lifu elszaladt, hogy beszédje a házbért, amelyből majd egyetemi tandíját fedezik.

Július végén Feng úr hazaérkezett Hangcsóból, ahol az esztendőt töltötte. Magával hozta feleségét és hétéves lányát, Vörösjás pist. Különös gyerek volt Vörösjás pist. Lassan barátkozott meg a nővérekkel, eleinte bizalmatlanul hallgatott, és semmi ajándékot nem fogadott el. Ha elfogadott valamit, úgy köszönte meg, mint az idegenek. Csak hetek múlva érezte magát otthonosabban, és barátkozott össze Afeijel. Korall eleinte nem sokat törődött a dologgal. Biztosan fél pekingi unokatestvéreitől – gondolta –, mégis furcsának találta, hogy ilyen sokáig tart a bizalmatlansága. Vörösjás pist bámulatos

gyorsan elsajátította a pekingi kiejtést, és utánozta unokatestvérei beszédmódját. Ötödik évét sem töltötte be, s már több írásjelet tudott; a két Yao lánytól gyorsan megtanulta a többi írásjelet is. Néhány hét múlva felengedett, és mikor a Yao lányok megkérdezték, miért hallgatott eleinte, Vörös-jáspis bevallotta: szégyellte hangcsói kiejtését, és félt, hogy kinevetik.

Feng úr hazatérése tette ösztökélte Yaónét. Elhatározta, hogy Tijen távollétében felszámolja az Ezüsfátyol-ügyet. Igazságos lesz hozzá, férjhez adja annak rendje és módja szerint, és olyan jó férjet keres neki, amilyenről hasonló sorsban lévő lányok csak álmodhatnak. De nem tűri tovább, hogy egy ningpói szolgáló zsarnokoskodjék a fia felett. Egyetlen asszony sem érti meg, miért tetszik egy másik asszony a férfiaknak. Yaóné is fiatalkori botlásnak tekintette Tijen szerelmét, melyet csak a serdülőkor idézhetett fel, és remélte, hogy ha egyszer Ezüsfátyol kikerül a házból, a fiú gyorsan elfelejti. Még nem választott menyet Tijen számára, és nem akarta, hogy a törvényes feleség előtt ágyas akaszkodjék a nyakába. Beleegyezett Tijen külföldi utazásába, mert csak így menthette ki Ezüsfátyol befolyása alól, de a lányt, aki ilyen áldozatra kényszerítette, annál jobban gyűlölte. Egész haditervet eszelt ki, és még lányai előtt is titkolta, csak fivérének mondta el. Feng úr segítsége nélkül nem sikerülhetett volna a terv. Yaóné elgondolása szerint Feng úr elújságolja majd, hogy Hangcsóban találkozott Ezüsfátyol nagynénjével, s az megkérte őt, adják férjhez a lányt, mivel már nagykorú, keressenek valami jó férjet a számára Pekingben.

Yaóné szobájába hívatta Ezüsfátyolt, hogy beszéljen vele. Ezüsfátyol bajt szimatolt. Mióta Tijen közölte vele anyja határozott ígérését, hogy a fiú visszaérkezéséig nem küldi el őt a házból, szorgalmasan dolgozott, igyekezett, hogy mindenkinek a kedvében járjon és kiérdemelje elsősorban Yaóné elismerését, bár tudta, hogy az asszony gyűlöli őt, és soha egyetlen szót sem szól hozzá.

Ezüsfátyol belépett a szobába, megállt az ajtó előtt.

– Taitai hívatott?

– Igen. Jöjj közelebb. Beszélni akarok veled – mondta Tijen anyja. Ezüsfátyol gyanakodva közeledett. – Tíz éve élsz már házunkban – kezdte Yaóné a beszélgetést. – Nagylánnyá fejlődted. Szokás szerint ránk hárul a feladat, hogy a jövőről gondoskodjunk. Sokat töprengtem már sorsodon. Múlt évben hazaküldtünk volna, de megbetegedtél. Ha délvidéki vagy is, bizonyára nem ragaszkodsz hozzá, hogy oda visszavitessék. Nem igaz? –

Yaóné szünetet tartott, élesen figyelte Ezüsfátyol arcát. A lány lesütötte szemét, egész testében reszketett.

– Taitai, milyen sors vár rám? – kérdezte suttogva.

Yaóné nyugodtan felelt.

– Amilyen mindenkire vár. A közmondás szerint: ha a fiú felnő, megházasodik, ha a lány felnő, férjhez adják. Hűségesen szolgáltad Tijent, és jutalmul derék férjet kapsz, aki dolgozik majd érted, hogy úrnő lehess a saját házában, és gyermekeket szülhess neki.

Ezüsfátyol nem válaszolt. Yaóné folytatta.

– Múlt héten Második Nagybácsi visszaérkezett Hangcsóból, ahol nagynénéddel találkozott. Nagynénéd elpanaszolta, nehezen találnának férfit, aki hazavinne Pekingből, és kért, hogy mivel már nagykorú vagy, szerezzünk férjet a számodra itt. Kelengyédet természetesen tőlem kapod.

Ezüsfátyol halkán megszólalt.

– Taitai, tudom, jó szándék vezérli, és én végtelenül köszönöm a jóságát. Tíz év előtt jöttem a házába, mindig jól bántak velem, és remélem, én sem követtem el semmi komolyabb hibát. Ne siettesse, hogy elmenjek. Kékfény csak tavaly ment férjhez, bár sokkal idősebb volt nálam. Igaz, hogy a Fialal-úr külföldre ment, és nekem kevesebb a dolgom, de majd segítek a többi szolgálónak. Munka mindig akad a ház körül. Tudom, tíz évre fogadtak fel, de szívesen szolgállok még néhány évig. Eltartásom nem kerül sokba: tányér rizzsel beérem, és nem kérek új ruhát. Ha pedig elküld, akkor elmegyek, és ne is adjon nekem kelengyét.

– Félreértettél. Nem én akarom, hogy elmenj. A nagynénéd kérte, hogy férjhez adjunk.

– Ha ő akarja, miért nem írta meg nekem? Ha nem tud írni, a levelet megírta volna helyette akárki. Hogy határozzak így ilyen fontos dologban?

– Nagynénéd szólt Második Nagybácsinak. Az ő szavában csak nem kételkedel?

– A Második Nagybácsi szavában senki sem kételkedhet. Nem is magam miatt mondom, de a családom miatt kell kezemben lennie valami írásnak. Mi, szegény lányok nem csinálhatunk mást, mint hogy megtesszük, amit parancsolnak nekünk. Ha Taitai nem tűr meg tovább, elmegyek a háztól, de rokonaim előtt csak az ő írott parancsukkal fedezhetem magam.

Ezüsfátyolnak kibuggyant a könnye. Yaóné érezte, hogy a lány fölébe került. Nem folytatta a beszélgetést.

– Ha mindenáron ragaszkodsz az íráshoz, majd megkapod. De én már hátróztam. Majd megmondom a kellő időben, mit csinállok.

Ezüstfátyol letörülte könnyeit, és kiment. Félt, lázadozott, szívét marta a keserűség. Becsapták. Kijátszották. Az úrnő megtévesztette őt, és megtévesztette Tijent. A fiú elmondta neki, milyen ígéretet csikart ki anyjától, de erre az ígéretre Ezüsfátyol nem hivatkozhatott. Betámolygott szobájába, ágyára vetette magát, zokogva kiabálta:

– A fiú kitette a házból a lábát, és most az anyja elkerget!

Ezüstfátyol zokogása felverte a házat. A szolgálók izgatottan futottak össze, a családtagok Yaónéhoz siettek. Yaóné kurtán kijelentette:

– Semmi rosszat nem csinálunk vele. Egy lány, ha felnőtt, férjhez megy. Nem etethetjük egész életén át.

Egy jobbágylány magára vessen, ha túlságosan magasra tör.

Mindenki érezte, mire céloz Yaóné.

Korall, Mulan és Mocsó mindent tudott. De ha anyjuk feldühödött, egyikük sem mondott neki ellent. Yao úr eleinte a vállát vonogatta, hogy a felesége bizonyára valamelyik szolgálót leckézteti, ahogyan máskor is megtette, de mikor hallotta, hogy a dolog komoly, bement a felesége szobájába, és megkérdezte, miről is van szó. A három nővér Yaóné körül szorgoskodott; a szolgálókat annyira megrémítette az eset, hogy még a hallgatódzásról is megfélekedtek. Miután Feng úr az üzletben tartózkodott, és Yaóné tudta, hogy így nem cáfolhatja meg őt, férjének faggatására vállvonogatva elmondta, hogy fivére üzenetet hozott Ezüsfátyol nagynénjétől: szerezzenek férjet a lánynak.

– Érdekes – mondta Yao úr –, Feng nekem nem szólt semmit.

– A házi ügy az asszonyok dolga. Minek terhelt volna vele? – felelt Yaóné.

– Ezüsfátyol mit mond? – kérdezte Yao úr.

– Írásbeli értesítést kér. A nagynénje levele nélkül nem hagyja el a házat. Megmondtam neki, mit csináljon, és mégis írott levelet kért. Ezek a szemtelen jobbágylányok már egészen a fejünkre nőttek!

– Elvégre levelet könnyen kaphat – mondta Mocsó. – Írunk a nagynénjének, a posta pár nap alatt meghozza a választ. Számunkra is jobb, ha a család levélben kéri tőlünk ezt a szolgálatot. Elvégre Ezüsfátyolt nem egész életére vásároltuk, és nem intézhetjük a sorsát tetszésünk szerint. Amíg a szerződést vissza nem kapjuk, mindig követelhetik tőlünk a lányt.

– Ki követelheti vissza azokat a jobbáglányokat, akik betegségben pusztultak el, vagy megszöktek a gazdájuktól? Ha volna rokona Pekingben, már most kilökném az utcára.

A családi tanács határozat nélkül oszlott szét. Mikor Yao úr eltávozott, felesége halkán megkérte Mulant, küldje be Lotát, mihelyt hazaérkezik. Mulan sejtette, hogy valamit titkol, de nem látszott alkalmasnak a pillanat, hogy faggassa. Szerinte anyja nem tett mást, mint amit előbb vagy utóbb úgyis meg kellett volna tennie, mégis elhamarkodta a dolgot.

Félóra múlva, mikor Brokát belépett, Mulan megkérdezte, mit csinál Ezüsfátyol.

– Még mindig sír. Zokogva meséli, hogy pici korában szülei meghaltak, és hogy nagybátyja adta el kétszáznegyven dollárért. – Tíz évre fogadták fel, és csak tavaly szolgálta le a tíz évet. Ő akkor hazament volna, de a Fialúr nem engedte. A Fialúr biztatta most is, hogy várjon rá, és állítólag Taitai megígérte, hogy a házban maradhat még három évig. De ő erről az ígéretről senkinek nem szólhat. Én korholtam, hogy csak magának árt, ha makrancoskodik. A Fial Gazda eltávozott, és a házban nincs senki, aki a pártjára áll. Ő makacsul hajtogatta, hogy Taitai kidobhatja a házból, és ő engedelmesen elmegy, de mutassák meg előbb a nagynénje levelét. Ezüsfátyollal még sok baj lesz. Nyakas lány, okos és elszánt, és még sok zűrzavart okozhat.

– Meglepően okos – állapította meg Mulan –, szinte mandarini fordulatokkal beszél. De Taitainak el ne mondd. Az ügy mind ellenszenvesebbé válik. Miért nem intézték el a bátyám elutazása előtt. Ha bátyám csakugyan megígérte neki, hogy három évig még nálunk maradhat, akkor igazságtalanul bánunk vele.

– Megengedi a kisasszony, hogy valamit mondjak? – kérdezte Brokát. – A Fialúr nagyon jól bánt Ezüsfátyollal, és minden emberi lény hálás. Láta volna, hogy a kutya hogy nézett Tijen úrfi után, amikor elment. Még az oktalan állat is megérzi, ha a gazdája távozik. Hogyne érezné meg egy ember? Akárhogy csúrjuk-csavarjuk, nem is történhetett volna másképp. Ha nekem parancsolnák meg, hogy hagyjam el a kisasszonyt, talán beleszakadna a szívem – tette hozzá kissé patetikusán Brokát.

– Köztem és közted egész más a viszony – intette le Mulan.

– Gondolja csak el – erősködött Brokát –, pici kora óta élt Tijen úrfi mellett, felügyelt rá, öltöztette, befonta a copfját, tanította, nevelte, végül a Fia-

talúr nem is engedett a maga közelébe mást. Csak Ezüsfátyol szolgálta ki jól, és csak Ezüsfátyol tudta, hogy hol vannak a dolgai. Mióta a Fialalúr elment, Ezüsfátyolnak nincs dolga, elvesztette lába alól a talajt, egész nap töpreng. Higgye el, hogy nemcsak ő a hibás. Most máról holnapra elküldik. Csodálatos-e, ha szegény fellázad?

Feng úr hazarohant az üzletből, és Yaónéval félóra hosszat tanácskozott. Vacsorakor Ezüsfátyol pontosan megjelent, hogy a felszolgálásban segídhessék. De alig állt a lábán, és csak ácsorgott az ajtó mellett. Mikor Tömjén elvette Yaóné tányérját, hogy rizzsel töltse meg, az asszony ellenségesen mondta:

– Hagyd, majd Ezüsfátyol megtölti a tányéromat! Ezüsfátyol szó nélkül telerakta rizzsel a tányért, de mikor visszatette az asztalra, a szeméből kibuggyant egy könnycsepp, és a tányérba esett. Ezüsfátyol megrémült, gyorsan felkapta a tányért.

– Te hitvány csangfu! Talán a büszkeségedet sérti, hogy engem kiszolgálj? – ordított rá Yaóné, mert nem tudta, miért kapja el előle Ezüsfátyol a tányért. „Csangfu” körülbelül szajhát jelent, és az alsóbb néposztálybeli nők gyakran mondják egymásnak. – Takarodj! – rikácsolt Yaóné, és félrelökte a lányt. – Felhizlaltalak, mint egy malacot, és most így hálálod meg? Te forgattad fel a házat, te dúltad fel a család békéjét! Te vagy az oka, hogy a Fialal Gazda külföldre utazott! Te idegenítetted el tőlem a fiamat! Mit gondolsz, te bolond, hogy ami a te ostoba agyadban megszületik, meg is valósulhat? Varangyos békának túlságosan jó pecsenye a hattyúhús.

Ezüsfátyol hangosan felzokogott. Két kezével eltakarta az arcát.

– Nem ettem meg a Fialal Gazdát! – mondta sírva. Yaóné felugrott, hogy megfenyítse Ezüsfátyolt, de Feng úr elállta az útját. Brokát viszont Ezüsfátyolt taszigálta el az asztal mellől, nehogy valami bolondot csináljon.

– Nem szégyelled magad, te jobbagylány, hogy az úr és az úrnő jelenlétében feleselsz? – korholta Feng úr Ezüsfátyolt.

Yao úr némán ült a helyén; éberén figyelt.

Ezüsfátyol megfordult. Arca égett, szeme dacosan villogott. Éppolyan gyorsan abbahagyta a sírást, ahogyan elkezdte.

– Uram, úrnőm, második uram – mondta tettetett alázattal –, bocsássatok meg, ha megfeledeztem a jó modorról. Hosszú ideig éltem ebben a házban, és ha hibát követtem el, büntessetek. A Fialalúr külföldre ment, hogy ott tanuljon tovább! De mi közöm van nekem az ő elutazásához, és miért

tesznek érte nekem szemrehányást? Kiszolgáltam őt, és kedvében jártam, mert így parancsolták meg nekem. Ha a kelleténél jobban bánt egy jobbágy-lánnyal, neki tegyenek szemrehányást. Mondják meg, micsoda bünt követtem el, mivel forgattam fel a házat, és ha bűnös vagyok, büntessenek meg a legsúlyosabban.

– Miért nem tépítek ki a nyelvét? – dühöngött Yaóné.

– Ezüsfátyol – kísérelte meg Korall, hogy békét teremtsen –, ha panaszod van, elmondhatod. De ne feleselj!

– Ha kilöknek a házból, elmegyek – kiáltott Ezüsfátyol. – Ha a halálot kívánják, meghalhatok itt a szemük előtt.

A halállal való fenyegetődés volt a legközönségesebb fegyver, amelyet egy cseléd az úrnővel szemben alkalmazhatott.

– Ki kívánja a te halálot? – morgott Feng úr. – Rokonaid tíz évre adtak el. Tavaly haza vittelek volna, de nem jöttél, mert nem tudtál jönni, vagy nem akartál. Most nagynénéd kívánja, hogy biztosítsuk a jövődet, és mi a kívánságot teljesítjük. Ha írást akarsz, megkapod. Majd írok neki. Míg a válasz megjön, nincs helye vitának!

– Ha nem veszik makacskodásnak, világosabban felelhetek – mondta Ezüsfátyol. – Szerződéseim ideje lejárt. Vagy találnak valakit, aki hazavisz engem, vagy itteni emberhez adnak feleségül, de akkor mutassák fel a rokonaim levelét. Nagynéném nem bánja, akár élek, akár meghalok, de a házasságot még ő is szentnek tartja. Nem tartozom a szerencsés és boldog fiatal hölgyek közé, akikről szüleik gondoskodnak. Én magam gondoskodom magamról, és magam választom ki a férjemet. Nem kívánhatják tőlem, hogy egy mongolhoz vagy egy tibetihez menjek feleségül.

– Bolond beszéd – szólalt meg végre Yao úr. – Ki akarja, hogy mongolhoz vagy tibetihez menj feleségül? Találunk férjet számodra Pekingben is. Senkihez sem kényszerítünk.

Így az ügy megoldása elodázódott. De Yaóné megragadott minden alkalmat, hogy szidalmazza Ezüsfátyolt. A lány érezte, nem maradhat sokáig a házban. Yaóné nem is emlegette másként, mint „az a rongyos kis szajha”. Ezüsfátyol viszont a legpletykásabb szolgálók előtt kijelentette: „Még egy kutyát sem vernek ki tízéves hű szolgálat után a házból. De az úrnő szemében a férfiak és nők annyit sem érnek, mint a kutyák.” A szolgálók ezt a kijelentést sürgősen elmondták Mulan anyjának, és Ezüsfátyol jól tudta, hogy elmondják, sőt akarta is...

TIZENHATODIK FEJEZET

Ezen a nyáron tíz napig zuhogott az eső. Pekingben ilyesmi ritkán történik. Máskor hirtelen jöttek a nyári zivatarok, kellemesen lehűtötték a levegőt, és hamar továbbvonultak. A hosszú esőzés miatt az emberek nem látogathatták meg egymást. A nővérek sem mentek ki a házból. Vörösjás pist becézték, és hangcsói dolgokat meséltek vele. Kékfény megtudta, hogy Yaóék férjhez adják Ezüsfátyolt. Felkereste régi gazdáit, és megígérte, hogy a lány számára megfelelő férj után néz.

Kínos meglepetést keltett, mikor megérkezett Tijentől az első levél. Hongkongban lemaradt a hajóról, az egyik szállodában szállt meg. Az eset felizgatta Yaónét, látta, hogy a fiú még felügyeletre szorul: Yao úr dühöngött. A levél meglehetősen zavaros volt. Úgy látszik, Tijen feladatta poggyászát a hajóra, mert azt írta, sürgönyözött Singapore-ba, és onnan küldeti vissza csomagjait. Sokkal egyszerűbb lett volna, ha a legközelebbi hajóval utána megy.

Tijen a hajón Tiencin és Hongkong között megismerkedett egy diákkal, aki nemrég tért vissza Angliából. Ez a diák sokat mesélt az angol iskolákról, hogy a fiúk hogyan bosszantják egymást, hogyan verekednek, és milyen ostoba tréfákat csinálnak. Beszélt a „taknyos” intézményről: az alsóbb osztályok növendékei szolgálják fel az idősebb diákok vacsoráját, és tisztítják a cipőjüket. Hatásosan színezte ki az angliai helyzetet, és ez a helyzet Tijent a legkevésbé sem vonzotta. Rég elfelejtette Mencius gyakran idézett mondását, hogy „ha az Ég valakit nagy küldetésre jelöl ki, először megkeményíti lelkét, megdolgoztatja izmait, kiéhezteti testét, és megtagadja tőle az élet legelemibb szükségleteit”. Gyávaság fogta el. Mikor poggyászát már feladatta a hajóra, hirtelen elhatározta, hogy mégsem megy.

Pénze volt bőven, és így Hongkongban vidáman élvezhette vadonatúj függetlenségét. Kedvelte a társaságot, és a szállodában a gazdag fiúnak hamar támadtak ismerősei, akik éjjeli mulatóhelyekre vitték. Minél többet látott a hongkongi életből, annál jobban tetszett neki. Egyelőre nem tűzött maga elé határozott célt, s így legközelebbi céljairól nem is írhatott.

Három nappal később másik levélben tudatta, hogy Hongkong nagyon megtetszett neki, ott marad egy ideig, és tökéletesíti angol nyelvtudását, mi-

előtt külföldre megy. Beiratkozik az egyik hongkongi angol nyelviskolába. Yao úr saját tapasztalataiból tudta, a hongkongi tartózkodás mit jelent, és még éktelenebb dühbe gurult.

Mulan is kapott levelet, Tijen megírta benne, hogy mind a három lánynak küld egy-egy készlet kantoni elefántcsont gombot, Ezüsfátyol részére pedig ezüst púdertartót; kérte Mulant, adja át az ajándékot Ezüsfátyolnak. A szülők részére nem küldött semmit. A lányok sokáig tanakodtak, hogy talán helyesebb, ha Ezüsfátyolnak nem szólnának, és anyjuknak adnák a púderdobozt, de Tijen egyelőre Hongkongban maradt, és félték, hogy tudomást szerezhet a dolgról.

Yaóné dühét még fokozta ez az eset. A feszült helyzetben a szolgálónak küldött ajándék mintha határozott tiltakozás lett volna terve ellen. Yaóné félt, hogy fia hamarosan visszajön. Még jobban siettette Ezüsfátyol házasságát.

Ezüsfátyol keble dagadozott a boldogságtól. Elhatározta, hogy bármi történjék is, nem enged. Délután a szakadó esőben engedélyt kért, hogy felkeresse Kékfényt. Állítólag megígérte neki, hogy viszonzozza a látogatását. Mulan gyanakodott, hogy nem Kékfényhez megy, hanem valamelyik ismerősét keresi fel, hogy Tijennek levelet írasson.

Az állandó esőzés augusztus elejéig tartott. Ez alatt az idő alatt sem Lifu, sem anyja nem látogatta meg Yaóékat. A családot annyira lefoglalta az Ezüsfátyol-ügy, hogy semmi másra nem is gondolt. Tijen Hongkongból képes levelezőlapokat írt a Cseng fiúknak, írt egy lapot Lifunak is, de elfelejtette a fiú címét, a kártyát Yaóék címére küldte, és megkérte a szüleit, hogy továbbítsák Lifunak. A levelezőlap Yaónénak eszébe juttatta Lifut.

– Miért nem látogatott meg bennünket Kungné és Lifu az utóbbi időben?
– kérdezte a lányoktól. Mikor az esős időszak elmúlt, ajándékot küldött Kungének, és kérte őket, látogassanak el hozzájuk. A cseléd elment, s ahogy visszajött, elmondta, hogy az orkán tövestül kicsavart egy nagy fát, és Kungék házára borította. A tető beszakadt, a család kiköltözött a konyhába, holmijukat a folyosókon raktározták el.

Másnap Lifu átjött, hogy megköszönje az ajándékokat. Érdekelte Tijen sorsa is, mert előző nap hallotta a cselédtől, hogy mégsem utazik Angliába. Sehogy sem értette, hogyan szalaszthat el ilyen alkalmat. Mikor a baleset iránt érdeklődtek, elmondta, hogy a fát a vihar éjszaka döntötte ki, és hogy

nem is maradhattak tovább a lakásban. Udvarukat is elárasztotta a víz; a déli városrészben dühöngött legerősebben az orkán, sok házat ledöntött.

– Miért nem költöztök ki a házból? – kérdezte Yao úr.

– A céhházban minden szoba foglalt, és a szakadó záporban nehezen költözködhettünk volna.

– Fogalmunk sem volt a balesetről, különben meghívtunk volna, hogy költözzetek hozzánk. Ha későn is, de most átjöhetnétek. Tijen szobája úgymint üres, és ti hárman jól elférnétek benne.

– Nagyon köszönöm – mondta Lifu –, de az eső már elállt, kőműveseket fogadunk, és kijavítatjuk a házat.

– A tatarozás hetekig eltart. Nem maradhattok a konyhában, míg a kőművesek befejezik a munkát – erősködött Yaóné. – Mondd meg anyádnak, nagyon szívesen látjuk. Majd hazamentek, ha a tatarozás megtörtént.

Lifu húzódozott. Félt, hogy a gazdag környezetben rosszul érzik majd magukat. Szabadkozott, hogy a munka bevégzéséig otthon kell maradniok, különben a kőművesek hanyagul végzik a munkát.

– Látom, veled nem boldogulok – mondta mosolyogva Yao úr, aki nagyon megszerette Lifut. – Majd elmegyek, és beszélek anyáddal.

– Akkor inkább én beszélek vele, Yao bácsi. Ne fárassza magát miattunk.

– Napok óta nem mozdultam ki a házból, nekem sem árt, ha friss levegőt szívok – nyugtatta meg Yao úr.

Kocsit hozatott, átment Lifuval Kungékhoz, és megkérte az asszonyt, költözzenek át hozzájuk. Kungné is szabadkozott, de Yao úr olyan kedvesen kérte, hogy végül is engedett. Yao úr egyre azt bizonygatta, mennyire szégyellné magát Fu úr előtt, ha nem fogadnák el a meghívását. Majd összecsomagolják az értékesebb holmit, a többit az öreg kapusra bízják. A nagy borraivaló meggyőzte az öreget, hogy Yao úr valóban olyan mérhetetlenül gazdag, ahogyan azt a cselédei állították. Kungék tekintélye nemcsak az öreg kapus, hanem a céhház többi lakója előtt is megnövekedett.

Másnap Lifu anyja felhasználta a jobb időt, és a cseléddel minden szennyest kimosott. Az égen még mindig felhők tornyosultak, így Kungné sok fáradsággal tűz fölött szárította a nedves ruhákat. Lifu a tatarozás ügyében futkosott. A költségvetés megrémítette Kungékat. Új gerendára volt szükség. A kőműves segédjével körülbelül egy hétre becsülte a munkát, amely talán húsz dollárnál is többbe kerül: ez a szörnyű nagy összeg Lifu egyetemi tandíjának legnagyobb részét felemésztí. Az anyja belátta, hogy

némi megtakarítást jelent, ha a tatarozás idején Yaóéknál laknak, és talán egyik jómódú lakójuk is kölcsönöz nekik félhavi bért.

– Ha Fu úr beszél az egyetem igazgatóságával, talán megengedik, hogy a beíratási díjat némi késedelemmel fizessük – mondta Lifu.

– Isten ments, hogy szóljunk neki – tiltakozott Kungné. – Ha megtudja a dolgot, nem nyugszik addig, amíg el nem fogadjuk tőle a pénzt. Sokat tett értünk eddig is, mégis örülök, hogy soha egyetlen fillért sem fogadtunk el tőle. Apád és én elhatároztuk, hogy soha senkitől nem kérünk kölcsön, és ezt az elhatározást be is tartottuk. Hogy te miként fizeted vissza Fu úr rengeteg jóságát, az a te dolgod.

– Anyám, kérhetek tőled valamit? – kérdezte habozva Lifu.

– Mit, fiam?

– Tíz centet cipőkrémre. Én ugyan nem törődöm az ilyesmivel, de a Yao és a Cseng gyerekek között kínos feltűnést keltenék piszkos cipőmmel.

– Mindig tudtam, hogy minden külföldi cikk méregdrága – sóhajtozott Kungné. – Nem is vettem volna neked külföldi cipőt, ha az iskolában nem követelik. Tíz cent két hónapig elég lenne nekem túre és cénára.

Végül mégis odaadta a pénzt. Lifu boldogan elrohant, megvette élete első doboz cipőkrémjét, és cipőjét olyan fényesre pucolta, hogy akár az arcát is megnézhetné benne.

Másnap reggel Kungék átköltöztek Yaóékhoz. A Yao család a nagy csarnokban fogadta a vendégeket. Lifu húga még soha nem volt Yaóéknál. Mocsó megkérdezte a lányka nevét. Helyette Kungné felelt.

– Huan a neve, de mi Huan-erhnek nevezzük.

– Kung nénire hasonlít – állapította meg Mocsó.

Kungné bólintott.

– Igen, Huan-erh hozzám hasonlít Lifu teljesen az apjára ütött.

Kungék számára Tijen szobáját jelölték ki. Fényes külföldi rézágy állt a szobában, amit akkoriban még a fényűzés netovábbjának tekintettek. A szekrényben Lifu csomagot talált, Tijen cipőit és ruháit, amiket nem vitt magával. A szoba kissé sötét, de barátságos udvarra nyílt, Lifu nagyon jól érezte magát benne.

Mikor a vendégek visszavonultak, Mocsó és Mulan oldalba lökték egymást.

– Láttad, milyen fényes a cipője? – kérdezte izgatottan Mocsó.

– Hogyne láttam volna – felelte Mulan. – Ahogy belépett, rögtön észrevettem.

Mióta Feng úr családjával visszaérkezett, Yao úr megvalósította régi tervét, hogy az egész család együtt étkezzék; így kellemesebb a társalgás, és élet tölti meg a tágas szobákat. Lifu és családja is Yaóékkel ebédelt. Yao úr tizenkét személyt számolt meg az asztal körül, és elégedetten szemlélte a vidáman csevegő társaságot. Kungné szerénykedett, csak sok kínálgatás után nyúlt az asztal közepén álló tálakhoz. Lifu gyorsan és sokat evett; megszokta, hogy maga töltse meg rizsesstányérját. Elpirult, mikor Tömjén megelőzte, és szép lakktálcán elébe tette a rizzsel megtöltött tányért. A lányok nyugodtan és halkán ettek, a többieket figyelték, és néha minden ok nélkül vihogtak. Még a csendes és fegyelmezett Mocsó is mosolygott, ha Lifu mondott valamit.

Csengékről beszélgettek, Csinya és a Nyú lány küszöbönálló eljegyzéséről.

– Csak nem Nyúnak, a Vagyon Istenének lányát veszi el a Cseng fiú? – kérdezte Lifu.

– Ismered Nyúékat? – kérdezte Yaóné.

– Nem. Csak a kisebbik Nyú fiút, Tungyut. Együtt jártunk iskolába. De már rég nem láttam.

– Miért? – kérdezte valaki.

Lifu anyjára nézett.

– Elmesélhetem?

– Inkább ne – mondta Kungné.

Mulan kíváncsisága felébredt. Biztatta Lifut.

– Nyugodtan meséld el. A családban marad. Nem mondjuk tovább.

– Kicsapták az iskolából – mesélte Lifu –, mert pisztollyal fenyegette a tanítót.

– Pisztollyal fenyegette a tanítót? Hogyan? – kérdezte izgatottan Mulan.

– Többször ismételt minden osztályt, pedig volt esze, csak nem tanult. Végül mikor megtudta, hogy elbuktatják, pisztolyt kerített, belopódzott a tanári szobába, a tanító mellének szegezte a pisztolyt, és követelte: engedje át a vizsgán, vagy agyonlövi. A tanító megrémült, és mindent megígért, de később kijelentette, hogy lemond az állásáról, ha a Nyú fiút felveszik a felsőbb osztályba. Nem tudom, mi történt azután, de Tungyu kimaradt az iskolából.

– Honnan kerít egy ilyen fiatal gyerek pisztolyt? – kérdezte csodálkozva Yaóné.

– Állandóan két szolga kísérte az iskolába. Egyik a könyveit cipelte, a másik vigyázott, hogy valami baja ne essék. Ennél a második szolgánál volt pisztoly. Eleinte csak egy szolga kísérte, de Tungyu szemtelenül hencegett, hogy apjának egyetlen szavába kerül, és az igazgató elveszíti kenyerét. Akkor rúgatja ki bármelyik tanítót, amikor akarja. Osztálytársait is állandóan sértegette. Egyszer csúnyán megrágalmazta osztálytársunknak, Pingkueinak nővérét, mire Pingkuei este megleste, és alaposan eldöngette. Ettől kezdve kísérte pisztolyos testőr.

– Elcsapták az igazgatót?

– Nem. A támadás nem az iskolában történt, hanem az utcán, és olyan sötétben, hogy Tungyu nem is látta, ki a tettes.

– Hihetetlen! – hápogott Yaóné. – Mikor utoljára Nyúnéval beszéltem, büszkén mesélte, hogy kisebbik fia hivatalnok, és feljebbvalói állandóan dicsérik.

– Csakugyan – bizonygatta Mulan. – Én is emlékszem, mit mondott. Még húszéves sincs, és már hivatalnok; mindenki a legnagyobb hódolattal bánik vele. A katonák tisztelegnek előtte, az idősebb hivatalnokok befogadták társaságukba. Olyan büszke volt a fiára, hogy minden szülő megirigyelhetné tőle.

– Ilyen hivatalnokok miatt vesztette el Kína Japánnal szemben a háborút – mondta Lifu.

Kungné ijedten kért bocsánatot.

– Ne vegyék rossz néven, hogy a fiam ilyen szabadon beszél.

– Miért venném rossz néven? – kérdezte Yao úr. – Csak beszéljen szabadon. Elvégre most egy család vagyunk, és a mi családnk nem ismer formákat.

Ebéd után Afei kérte Yao urat, mutassa meg neki az „árvizet”.

A város egész északi részét elöntötte a víz. Yao úr megkérdezte, nem vennének-e részt a többiek is a kiránduláson. Lifu örömmel jelentkezett, a természet minden megnyilatkozását szerette. Kérte, hadd vigye el kis hűgát is. Mocsó nem tartott velük, véleménye szerint az árvíz „is csak víz, és vizet láthat otthon is”. Inkább kivasalja ruháit. Végül Mulan, Lifu és a három fiatalabb gyerek kísérte el Yao urat, mert természetesen Vörösjás pist is ma-

gukkal vitték. A társaság nem fért el egy kocsin, így Yao úr három riksát rendelt. Vörösjáspis Afeijel, Lifu a nővérével, Mulan Yao úrral ült együtt.

A társaság távozása után Mocsó a hölgyekkel beszélgetett, majd ahogy egyedül maradt Kungnéval, engedélyt kért tőle, hogy nekikészülődjön a vasalásnak.

– Miért vasalsz te, mikor egész sereg cseléd áll rendelkezésedre a házban? – kérdezte Kungné.

– Mi mindig magunk vasaljuk a ruháinkat, ha időnk engedi – magyarázta Mocsó. – Néha még a szülők finomabb holmiját is mi vasaljuk. Egy lány mindig végezzen valami munkát.

– Minél gyakrabban látlak titeket, annál jobban csodálkozom. Varrtok, főztök, mostok, vasaltok, de ugyanakkor a könyveket is legalább olyan jól ismeritek, mint a fiúk.

Mocsó a vállát vonogatta.

– A lány is olvas, ha könyvekhez jut – mondta. – De a főzés és a kézimunka kizárólag női foglalkozás. Aki nem tanulja meg lánykorában, mint asszony se fog tudni háztartást vezetni.

– Anyátok nagyszerűen nevelt. Az olyan gazdag családokban, mint a tiétek, a lányok rendszerint nem értenek semmihez.

– Kung néni – kérdezte Mocsó –, nincs valami vasalnivalója? Adja ide, én majd kivasalom.

– Köszönöm. De én nem vasalom a holminkat. Legfeljebb a selyemruhákat, de azokat is csak kivételes alkalomkor.

Mocsó olyan kedvesen kérte, hogy Kungné végül mégis elment, és elhozta fekete selyemruháját meg Lifu legjobb selyemöltönyét. Lifu ruháit nem vasaltatta, csak simára préseltette hajtogatáskor. Olyan házakban, ahol nem tartanak cselédet, a vasalás fényűzésszámba megy. Mocsó észrevette, hogy a selyemöltöny ujja szűk, és így rögtön sejtette, hogy Lifu ruháját vasalja. Ahogy munkájával elkészült, tűt és cérnát vett elő, megigazította a gomblyukakat, és csak azután vitte vissza a ruhát Lifu anyjának. Még Mulannak se szólt erről.

A tó, ahová Yao úr a fiatalokat vitte, a császári palotától északra terült el. A riksák negyedóra alatt értek oda. A Vasoroszlánok utcáján mentek végig, a Tiltott Város északi fala mellett haladtak tovább, míg jobb kéz felől egy-

szerre feltűnt a tó. Ez a nem túlságosan nagy medence apró csatornákkal a Három Tengerhez csatlakozott, amelyek a palota falain belül terültek el. A kis tavat füzes partjai és a felszínét borító lóbusztömegek kedvelt szórakozóhellyé tették. Nyári délutánokon nagy tömegek keresték fel, megbámulták a parton a mesemondók, kardvívók és zenebohócok mutatványait, és hideg italokat vásároltak az utcai árusoktól. De reggelenként alig lézengett itt néhány ember, s a környék szép falusi táj hatását keltette.

Most az árvíz miatt délután is csak kevés ember tartózkodott a tó körül. A zavaros víz csaknem elöntötte az északi partot, ahol az éttermek és templomok emelkedtek. Néhány asszony teknőkbe ült, és a rögtönzött csónakon halászta a lóbusz gyümölcsét, amit nem borított el a víz, vagy nem sodort el az ár. Mulan a déli partról látta a bíborszínű Nyugati Hegyeket; északon az éttermek a friss zöld fűzfák lombja mögé húzódtak. Hogy a vendéglőkig eljusson, a társaság megkerülte a tavat. A kulik térdig gázoltak az iszapban, a sáros úton görnyedt háttal vonszolták a riksákat.

Mikor elérték az északi partot, leszálltak, és gyalog sétáltak az éttermeig. A legelőkelőbb étteremben a pincér jól ismerte Yao urat, és nagy tisztelettel fogadta.

– Nyissák ki valamelyik emeleti szobát, amelyiknek a verandája a tóra néz – mondta Yao úr a pincéreknek. – A gyerekek az árvízre kíváncsiak.

– Parancsára, Laoyeh! – hajlongott a pincér. – Nagy megtiszteltetés számunkra, hogy eljött. Az árvíz óta ön az első vendég.

Felvezette őket az emeletre, szélesen kitérte az erkélyajtót. Yao úr finom lungcsing teát rendelt, friss lóbuszgyümölcsöt és dinnyemagot. A párás fényben a víz fölött látták a négyszögletes Dobtornyot és a furcsa alakú tibeti Dagobát, mely a császári palota fala mögött emelkedett ki a Peihai-tóból.

Mulan alacsony széken ült, a magokat szedegette a lóbuszgyümölcsből. Vörösjáspis Afeijel és Huan-erhhel magasabb székekre kapaszkodott fel. Vörösjáspis Hangcsóban nevelkedett, ahol asztalukra gyakran került lóbusz; ügyes ujjaival gyorsan fejtette ki a magokat. Yao úr alacsony nyugszékbe heveredett. Lifu az erkély karfáján kuporgott, közel Mulanhoz, nézte, hogyan szemelgeti a lány a lóbuszmagokat. Cukrozott lóbuszt már evett Lifu, de frisset még soha.

– Így nyersen eszik? – kérdezte ostobán.

– Természetesen – válaszolt Mulan, és Lifunak nyújtotta a magot, melyet éppen kiszedett a gyümölcsből.

Lifu megkóstolta, és bólintott.

– Nagyon jó, de egészen más, mint a cukrozott. Olyan finom az íze, hogy alig érzi az ember.

– Ugye? – mondta Mulan. – Éppen ez az „alig” a nagyszerű. Figyelmetlenül az ember nem is élvezheti a lótuszt. A lótuszzevés egész embert kíván.

Mulan megtanította Lifut, hogyan szedje ki a magot a gyümölcsből. Mikor Lifunak sikerült az első magot önállóan kiszednie, diadalmasan felkiáltott.

– Aki kiabál, nem érezheti a gyümölcs finom illatát – intette Mulan. – A lótusz csak akkor jó, ha minden szemet külön megrágnak. Ha néhány szemre azután iszunk egy korty finom teát, tiszta, üde illatát sokáig érezzük.

Így rágszálták a lótuszt, szürcsölték a finom lungcsing teát, és nézték a teknőkben csónakázó asszonyokat, ahogyan a lótuszt halászták. Aztán beszélgettek terveikről, az egyetemről és a lánylíceumokról. Végül Tijenre fordult a szó.

– Nem értem – háborgott Lifu –, ha valakinek alkalma nyílik, hogy Angliába menjen, és ott tanuljon tovább, miért nem kap rajta két kézzel?

– Mulan és Lifu – mondta Yao úr –, írjatok neki, talán rátok, fiatalokra jobban hallgat. Én már nem írok neki.

– Mi már mindent megpróbáltunk – felelte Mulan.

– Elutazása előtt kétszer is beszéltünk vele, és Mocsó olyan szívrehatón prédikált, hogy már-már megríkatta Tijent.

– És mit felelt? – kérdezte Yao úr.

– Mentegetődzött és fogadkozott, hogy ő sem rosszabb, mint a többi fiú, ne aggódjunk érte. Esküdözött, hogy ha egyszer Angliába ér, reggeltől estig csak a könyveket bújja, naponta tizenkét órát dolgozik, és olyan bizonyítványokat szerez, hogy mindnyájan büszkék leszünk rá. Tudod, milyen. Mindent megígér, fogadkozik és hízeleg, ha szeretné, hogy valamit megtegyenek neki. De nem elég, ha mi írunk, apám. A te parancsod nélkül nem jön vissza, hanem Hongkongban marad.

– Írtam egy barátomnak, érdeklődjék utána – mondta Yao úr. – Ezerkét-száz dollárt vitt magával és egy londoni hitellevelet. Ha elfogy a pénze, ami bizonyára rövidesen megtörténik, és pénzt kér, úgyis el kell döntenem, hogy mit tegyek. De hogyan álljak szóba vele? Elfut a méreg, ha csak az arcát lá-

tom. Tegyük fel, hogy visszajön. Mit csináljak akkor? Szóba álljak vele? Megérdemli a férfi nevet az ilyen fiú?

Tijennek már a puszta neve is felbőszítette Yao urat. Mulan látta, hogy az apja szeme vérben forog, homlokán kidagadnak az erek. A fiú magatartása nagyon megviselte Yao úr idegeit.

– Talán mindegy – folytatta az apa –, sőt talán jobb is, hogy nem ment Angliába. Így kevesebb pénzembe kerül. Angliában aligha tanult volna mást, mint rosszat, legfeljebb fotografálási tudományát tökéletesítette volna. Elvetemedett kölyök! De így van ez rendjén. Ha a gazdag emberek fiai nem lennének rosszak, akkor a gazdagok mindig gazdagok maradnának, a szegények mindig szegények. Az Ég tudta, mit csinál, mikor a körforgást így rendezte.

Haragja hirtelen lelohadt. Mintha mi sem történt volna, odaintette Afeit maga mellé. Kisebbik fiának és lányainak jövőjére gondolt. Lifu hallgatott. Csendes, tapintatos magatartása mindenben különbözött Tijen modorától. Mulan érezte, mennyivel boldogabb lett volna a családja, ha bátyja olyan lenne, mint amilyen Lifu; milyen büszke lenne rá ő is!

Mulan gondolkozott. Íme, egy fiú, aki apa nélkül nőtt fel, szegényen és mégis jobban, mint a gazdag emberek fiai. Lifu kifinomult lénye egyszerű ruhájában is előkelően hatott. Mulan töprengett. Vajon sorsszerűen történt-e, hogy a rézpénzt mindketten eltalálták, és véletlenül találkoztak a kolostornál is? Soha nem felejtette el, amit Lifu a romokról mondott.

– A legszebb mégis a rom, nem igaz? – kérdezte hirtelen.

Lifu visszaemlékezett, hogy ezt a mondatot ő mondta a Nyugati Hegyekben.

– Igen – felelte. – De nem a kövek és a téglák, hanem az idő, amely szétmállasztja a köveket.

– Egyszer elmehetnénk, és megnézhetnénk együtt a régi Nyári Palotát. Jó lesz? – kérdezte Mulan.

– Boldogan. De nem tudom, beengednek-e a romokhoz – mondta Lifu.

Ebben a pillanatban alulról rémült sikítás hallatszott. Lent a tóparton nagy futkosás támadt. A társaság lerohant, és megtudta, hogy az egyik ló-tuszszedő lány a tóba fült. Teknője hirtelen felborult, többen hallották segítségkiáltását, látták, amint még egy-kétszer felbukkant, aztán nyomtalanul eltűnt. Többen segítségére siettek, de már későn. Néhány ember állt a lány zokogó anyja körül, és azzal vigasztalta, hogy a tóban sok a „vízi szellem”,

s ezek a vízi szellemek már sok nőt a mélybe húztak. Vörösjáspis falfehérré sápadt. Az érzékeny gyerekre erősen hatott a tragikus esemény. Napokig kérdezősködött, mi történt a lánnyal azután, hogy megfulladt. Végül is anyja megtiltotta, hogy a szerencsétlenségről beszéljen.

Ahogy hazaértek, Lifu elbeszélte, mit láttak. Anyját a tragédia nem túlságosan érdekelte.

– Inkább öltözz át. Itt a ruhád frissen vasalva, öltözködj úgy, ahogyan a többiek a házban.

– Mikor vasaltad ki, és miért? – kérdezte Lifu. – Olyan leszek benne, mint egy...

– Csak vedd fel – biztatta Kungné. – A Harmadik Nővér vasalta ki.

Lifu átöltözött, bár úgy érezte, a vasalt ruha elzüllesztí és a fényes cipő megváltoztatja külsejét. Vacsoránál Mocsó elégedetten mosolygott, mikor látta, hogy Lifu azt a selyemruhát viseli, amelyet ő vasalt ki. De Mulannak semmit sem szólt róla.

Az árvíz csak a szegényeket sújtja, a gazdagoknak ajándékot visz. Ezen az estén például nagy angolna került az asztalra, az árvíz sodorta ki a hegyi tavakból. Mindenki örömmel fogadta a ritka csemegét.

Máskor a család vacsora után Yaóné szobájába ment, de ilyen sok ember csak szűken fért volna a kis szobában. Yao úr elrendelte, nyissák ki a nagy társalgót, ott szolgálják fel a teát. Ez a társalgó két szobából létesült úgy, hogy kiemelték a közfalat. Yao úr egyszerű, előkelő stílusú bútorokkal rendeztette be. Hatalmas „palotalámpa” csüngött le a mennyezetről. Lángja tompa fényt vetve végigömlött az ablakok káposztazöld függönyein és a szőnyegek kék sárkányain. A társalgó nyugati fala mellett állt a fekete cédrusfa pamlag, előtte az alacsony cédrusfa asztal. Kétoldalt néhány magas támlájú szék sorakozott. A társalgó komoly, barátságos hatást keltett. Az északi fal mellett magas mahagónifa asztal állt, rajta három értékes műkincs. Az egyik háromlábú-aranyveretű cloisonné váza, a másik természetes erezésű márványlap, amelyre a végtelen idő ködös és esős tájat rajzolt, felhőkbe emelkedő hegycsúcsokat és tavakat a hegyek lábánál, a harmadik szintén márványlap volt, és erezéséből egy kacsza körvonala bontakozott ki. A kacsza feje, nyaka és csőre csaknem tökéletesen sikerült, teste kissé elmosódott, a kő barna színe inkább csak érezte a körvonalakat. A kerevet fő-

lött a falon Mi Hsiang tizenöt láb hosszú festménye függött, olyan régi műtárgy, hogy a selyem és a tus csaknem összefolyt, s a márvány látszatát kellette. Mi Hsiang erőteljesen festett, feketén és ragyogóan, képein fényesen csillogott a lakk. Néhány szék és több kantoni keményfa heverő gazdagította a szoba berendezését.

Ezen az estén felcserélődtek a szerepek. Mocsó nevetgélt vidáman, és Mulan mélázott. A hölgyek beszélgettek. Yao úr az egyik keményfa karoszékekben ült, szivarját szíva hallgatta sógorának üzleti jelentését. Mulan kis zsámolyon kuporgott, látszólag nem is figyelte a beszélgetést.

– Mi bajod? – kérdezte Korall.

– Semmi. Csak nincs beszédes kedvem. Talán az angolna feküdt meg a gyomromat. Olajos volt és kövér.

Mulan agyában egymást kergették a gondolatok. A vízbe fült lányra gondolt, a lótuszra, és hogy talán éppen a vízbe fült lány szedte azokat a lótuszokat, amelyeknek magvait ették. Azután Lifura és Tijenre gondolt. Képzeteiben a két fiú állandóan helyet cserélt. Még Ezüsfátyollal is összegabalyította Lifut. „Tisztára megőrültem – gondolta. – Kár volt annyi angolnát ennem.” Teljesen elmélyedt gondolataiban. Anyja közölte vele, hogy délután nála járt Kékfény, és talált egy jómódú búzakereskedőt Ezüsfátyol számára. Mulan látta, hogy anyja mindenképpen siettetni az esküvőt. De Yaóné megtiltotta, hogy bárkinek is említse a dolgot, vagy hogy Tijennel tudassa. Viszont délután hallotta apjától, hogy Tijen rövidesen hazajön. Ha csakugyan megérkezik, és megtudja, hogy távolléte alatt Ezüsfátyolt ilyen gyorsan férjhez adták, kitör a botrány a családban.

Lifu reggel és délután átment a céhházba, hogy ellenőrizze a munkát. Esténként a család a társalgóba vonult, és sokáig beszélgetett. A figyelem középpontjába gyakran Afei és Vörösjáspis került. Vörösjáspis szívesen fitogtatta újonnan tanult pekingi kiejtését, amellyel bámulatba ejtett mindenkit, mert egészen csodálatos kijelentéseket tett. Például mindenkit meglepett, amit a könnyekről mondott.

– A könnyek az orron keresztül jutnak a szembe, tehát az orrot és a szemet valami titkos út köti össze. De akkor miért nem a szemén jön ki a füst, mikor valaki szivarozik?

– Honnan tudod, hogy i könnyek az orron keresztül jutnak a szembe? – kérdezte nevetve Mocsó.

– Tudom – felelte egyszerűen a hétéves kislány, és vállat vont.

Az esti beszélgetések és közös vacsorák összemelegítették a vendégeket és a családtagokat. Lifu rövidesen mindenkit jól ismert, és pompásan érezte magát. Esténként, mikor a társaság szétoszlott, anyja és húga nyugovóra tért, de Lifu késő éjszakáig olvasott az ágyban. Néha kinézett az ablakon, és látta, hogy a lányok szobájának ablaka is világos, és női alakok finom körvonalai suhannak el néha a selyemfüggöny mögött. Egyik reggel Mulan megkérdezte, mit olvasott olyan sokáig. Ebből Lifu megtudta, hogy a lányok is figyelik őt. Ettől fogva nem kukucskált ki az ablakon.

Néha reggel bement Yao úr dolgozószobájába, turkált a könyvek között, és megbámulta a műgyűjteményt. Nem értett a műtárgyakhoz, de Yao úr pecsétkö-gyűjteménye mély hatást gyakorolt rá. Egyik; délután Mulan megmutatta neki Yao úr felírásos; csontgyűjteményét, s ezek a sok ezer éves tárgyak egészen elbűvölték. Lifu egyszer ebédnél Suovent említette. Ez a könyv a kínai írás fejlődéséről szólt. Lifu tanulmányozta a Suoven ötszáz-negyven alapelemét, és tanulmányozása közben érdeklődését felkeltette a kínai szavak képzése és kialakulása, a változások, amelyeken évezredek során átmentek, és azok a törvények, amelyek szerint a közönséges írás kialakult. A csontfelírásokról nem sokat tudott, mert erről a tárgyról még senki sem írt könyvet. De a kínai írásnak ezek az ősi emlékei elkápráztatták. Lifu megérezte, hogy a piszkos csontok rendszeres tanulmányozása sok olyan rejtélyt megold, amelyet még a Suoven második században élt írója sem tudott.

– Ezek a csontok körülbelül négyezer évesek – mondotta Mulan. – Aki nem tudja, milyen időből származnak, nem adna egy garast egy egész kosár felírásos csontért.

Megnézték együtt Yao úr régi, ritka írástábla-gyűjteményét. Átböngésztek a híres kéziratgyűjteményt is. Ennél a gyűjteménynél sokáig időztek. Megvizsgálták a különböző kalligráfiákat, összehasonlították stílusukat és formáikat. Lifunak a Csao-írások kecses, gömbölyű ecsetvonása tetszett, Mulan a Wei-írások szegletes, merev formáiért rajongott. Lifu minden hátsó gondolat nélkül elmagyarázta, hogy a férfiak általában a gömbölyű és kecses formákat szeretik, a nők pedig a kemény és merev formákért rajonganak.

– A fiúk a lányokat szeretik, a lányok a fiúkat – állapította meg Lifu, és Mulan a füle tövéig pirult.

Lifu sohasem gondolt szerelemre. A nők mint nők alig érdekelték. Mulan szerette, mert értett a komoly dolgokhoz is, sokat tanult, és találó megjegyzéseket tett. Szívesen elbeszélgetett vele, és beszélgetés közben mindig megállapította: olyan kecses és szép, mint a Csao-írás. Ennyi volt az egész. Mulan, bár körülbelül olyan idős volt, mint Lifu, két évvel érettebb volt nála; ennyivel gyorsabb a fejlődés a nőknél.

Egyik reggel Lifunak eszébe jutott Yao úrnak tett régi ígérete, hogy ír Tijennek, és javulásra buzdítja őt. Beült a társalgóterembe, amely most állandóan nyitva állt, és belekezdett a levélírásba. Mulan megkérdezte, mit ír, s amikor Lifu megmondta, elhatározta, hogy ők is írnak Tijennek. Brokátot átküldte Mocsóért. Mocsó simára fésült hajjal, fehér kabátban, mosolyogva jött át.

– Mi rosszban töritek a fejeteket? – kérdezte.

Mulan előhúzta hajfonatát, buzgón csavargatta a mutatójja köré.

– Lifu testvér ír Tijennek, és gondoltam, hogy mi is írhatnánk neki.

A „testvér” szót gyakran használták a jó barátok is udvarias megszólítás-ként. Mulan most alkalmazta Lifura először.

– Helyes – bólintott Mocsó. – Már régen írunk kellett volna. De anya megkért, hogy ha írunk is Tijennek, ne említsük meg tervét, és ne áruljuk el, hogy férjhez adja Ezüsthátolt. Inkább beszéljük rá Tijent, maradjon még egy ideig, és ne jöjjön haza túl korán.

Mocsó hirtelen elhallgatott, zavartan Lifura nézett. Mulan megnyugtatta.

– Ne félj, Lifu testvér mindent tud. Az egész ház tudja, hogy férjhez adjuk Ezüsthátolt, csak Ezüsthátol nem tudja még.

– Kissé különös, hogy éppen én szidjam meg Tijent – töprengett Lifu. – Mit írjak neki?

– Pompás ötletem támadt – kiáltotta hirtelen Mulan. – Utálom az Őszi Víz Stúdió stílusában írt leveleket. Fogalmazzuk inkább Ming-stílusban, vagy küldjünk Csieng-stílusú rövid értesítést. Hagyjunk el minden udvariasági formát, térjünk egyenesen a tárgyra. Írjunk röviden és szabatosan. Mindenki legfeljebb száz szót írjon. Így hatásosabb lesz a három levél, mert elmaradnak az üres formák, amelyeket úgysem olvas el senki.

– Pompás ötlet – lelkesedett Mocsó. – Tűzzünk ki határidőt.

– Helyes – mondta Lifu, és ajánlotta: – Egy tömjénrúd végigégése alatt fejezze be mindenki a levelét.

Az indítvány tetszett. Gyorsan előszedték az írótablákat, az ecseteket és a „virág levélpapírt” Egy rúd tömjént hoztak be, meggyújtották. Lifu és Mocsó az asztal mellé ült. Mulan fel és alá járkált, füle tövét vakarta, hajfonatának végét csavargatta, és néha kikukucskált a befüggönyözött ablakon.

– Ne mászkálj annyit – szólt rá Mocsó. – Idegesítesz.

Mulan mosolygott, és továbbjárt a hajfürtjeivel.

Lifu készült el leghamarabb. Mocsó is levelének vége felé járt már. A tömjénrúd háromnegyed része leégett. Mocsó figyelmeztette Mulant; Mulan a tömjénrúdra nézett, és rémülten felkiáltott:

– Szentséges ég! Még a tust sem készítettem elő.

– Itt az enyém – ajánlotta fel Mocsó.

Mulan gyorsan leült, villámsebesen írt. Még a tömjénrúd leégése előtt befejezte levelét. A három levél ott feküdt az asztalon. Először Lifu olvasta fel a magáét.

Lifu meghajtja fejét Testvére előtt. Tízezer mérföldnyire vitorlázol gyors szelek szárnyán a hullámok fölött. Milyen szerencsés is vagy! Bár én is ott lehetnék veled! Fiatalabb testvéred olyan, mint a kipányvázott öszvér. A nyári vihar ledöntötte házunkat, és anyámmal most a te otthonodban lakunk. Engem már az is nagyon boldoggá tenne, ha a tatarozás után maradna annyi pénzünk, hogy beiratkozhassam az egyetemre. Nagy sikert és szebb jövőt kívánok Testvéremnek. Az én buta lényem talán örökké kutya módra csúszik majd a sárban, és hódolattal tekint fel rád.

– Remek! – kiáltotta Mocsó. – Te hátba támadod. Én nekimegyek egyenesen.

Felolvasta levelét:

Mocsó húgod meghajtja fejét előtted. Leveledből tudom, hogy Hongkong magához ölelt, és nem enged tovább. Lehet, hogy Mencius igazsága ismétlődik meg a te sorsodban, hogy „megakadályoztatik, amire az ember a legjobb szándékkal készül”. Úgy látszik, az Ég véleménye megváltozott, és magasabb feladatot jelölt ki számodra. De ha a „meg-

akadályoztatás” az Égtől is függ, az ember maga kovácsolja sorsát. Anyánk aggódik, és szemlátomást fogy. Ügyelj magadra, mert a forró déli vidék veszedelmes.

– Találó és ügyes – állapította meg Lifu. Utolsónak Mulan olvasta fel levelét:

Mulan húgod meghajtja előtted fejét. Már elfeledkeztél ígéretedről, hogy Szőlő-Fog Királyságból képes levelezőlapot küldesz nekünk? Vagy a Szőlő-Fog közben Romlott Foggá változott át?^[3] De akár Szőlő-Fog, akár Romlott Fog, akár ízes Fog, nagy baj, ha egy felnőtt ember gyakran változtatja a fogait.^[4] Nővéred hálásan köszöni az elefántcsont gombokat. Bár szégyenkezett is, mert anyjáról megfeledkeztél. Napok óta esik az eső, és az idő hűvösre fordult. Ha itt ülnél mellettünk, kezekben ecsettel és íróasztalával, nagyon boldogok lennénk!

– Bájos levél – mondta Lifu, és mind a hárman nevettek.

Tömjén nagy csokor virágot hozott; jelentette, hogy Mannia keresi Mulant. Mint gyakori vendég, Mannia nem várta meg a bejelentést, hanem a szolgát követve belépett a szobába.

– Mulan! – kiáltott Mannia. – Min mulattok ilyen jól?

Mulan boldogan szaladt Mannia elé.

– Jaj de régen nem voltál nálunk.

– Te sem voltál nálunk hetek óta. Hoztam neked néhány szál virágot a kertünkből. Sajnos a zápor sokat levert, és ezeknek is alig maradt valami illatuk.

– Kung Shaoyeh-val már találkoztál – emlékeztette Manniát Mulan a Nyugati Hegyekben töltött napokra. – Most nálunk lakik anyjával, mert házukat félig bedöntötte az eső.

– Tudom – mosolygott Mannia. – Hallottam, hogy együtt néztétek meg az árvizet is.

– Honnan tudod? – kérdezte Mulan.

– Mondták.

Lifu mélyen meghajolt Mannia előtt.

Mulan visszaemlékezett, hogy mikor visszatértek a tótól, és a vízbe fúlt lány anyjáról beszéltek, a tömegben ott állt a Csengék portása is. A portás jelentette otthon, hogy találkozott Yao kisasszonnyal, akit egy fiatalember kísért. Mannia rögtön elhatározta, hogy másnap átmegy Mulanékhoz, és alaposabban szemügyre veszi Lifut. Tudta, hogy a portás által említett fiatalember csak ő lehet, mert a Cseng fiúk elmesélték otthon, hogy találkoztak Lifuval, mikor Tijent kikísérték a vonathoz.

Tijenről beszélgettek és mindenféle más családi dolgokról. Mannia aggasztóan rokonszenvesnek találta Lifut. Hazafelé menet el is határozta, hogy halogatás nélkül cselekszik.

Mikor Mannia elment, Mocsó gúnyosan Mulanra mosolygott:

– Fogadott nővéred eljött, hogy kicsit szaglásszék körülöttem. Vagy talán nem akadt sürgősebb dolga, mint hogy áthozza a virágokat?

– Mit szaglászhatna körülöttem? – vonogatta vállát Mulan.

Lifu értetlenül bámult a két lányra.

Mikor délután Lifu hazament az építkezéstől, nagyon jó hírt közölt anyjával.

– Anyám! Képzeld csak! A Szecsuan céh fizeti a tatarozást. Az öreg Wang, a kapus újságolta. Nagyon udvarias volt velem, és levelet is mutatott, amit a céh vezetősége írt.

Anya és fia sokáig törte a fejét, és végül nem süthetett ki mást, mint hogy megint Fu úr lépett közbe az érdekükben. De hogyan tudhatott a balesetről? Ők nem írták meg neki.

Néhány nap múlva Fu úr, aki gyakran látogatott fel a fővárosba, Pekingbe érkezett; most is felkereste barátját, Yao urat. Örült, amikor látta, hogy Lifu és anyja jól érzi magát az új környezetben. Kungné elmesélte a Szecsuan céh előzékenységét.

– Bizonyára most is ön segített rajtunk – mondta pironkodva. – Nem is tudom, hogyan háláljuk meg.

– Ha valakinek hálaival tartoznak, ne nekem köszönjék. Yao úr intézte el a dolgot. Én mindössze egy levelet írtam.

Fu úr elmondta, hogy Yao úr értesítette őt Kungék átköltözéséről, és hogy titokban kétszáz dollár adományt juttatott a Szecsuan céh vezetőségéhez a tatarozás költségeire, de kikötötte, hogy nevét ne árulják el.

– Hogyan köszönjük meg Yao bácsinak azt a sok jóságot, amelyben részesít bennünket?

– Megköszönhetik, ha akarják. Talán nem haragszik meg, hogy elárultam a titkot.

Lifu átment anyjával Yao úrhoz, hogy újabb jóságát megköszönje. Yao úr szabadkozott.

– Nem maguk miatt tettem. Már rég gondoltam rá, hogy a Szecsuan céhnek adjak valamit. Szecsuannak én nagy hálával tartozom. A gyógynövények legnagyobb részét Szecsuan tartományból veszem.

Ez még jobban megnövelte Kungék tekintélyét a Szecsuan céhház lakói előtt. Most már a céh két befolyásos pártfogója törődött sorsukkal.

Augusztus 15-én, az ősz kezdetének napján, Yao úr meghívta vacsorára Fu urat. Ez volt az utolsó este, amelyet Lifu Mulanéknál töltött. Yao úr nagy kosár rákot rendelt, mert az ősz kezdetének ünnepére rákvacsorát írt elő a hagyomány.

A családfő szerette volna, ha az udvaron terítenek, hogy így jobban élvezhessék a teliholdat. De Korall félt, mert az idő már hűvösre fordult, és a rák hatása is „hideg”, tehát jobb és célszerűbb, ha az ebédelőben vacsoráznak. Félrehúzzhatják a függönyt, és aki akar, gyönyörködhetik a holdban. A vacsorához meleg bort szolgáltatott fel, és mindenki elé kis csészében gyömbérral fűszerezett ecetes szójababmártást helyeztetett, hogy a rák „hideg” hatását így ellensúlyozza.

A Yao család tagjai semmiféle kérdésben nem foglaltak el olyan egységes álláspontot, mint a rákkal szemben. Valamennyien rajongtak érte. A rák valóban ínycsalat, színe, illata és alakja rendkívüli. Ősz elején a legjobb, mert már teljesen kifejlődött, de még nem vénült meg. A rák varázsát fokozza, hogy a többi ételtől mindenben különbözik, és alaposan meg kell dolgoznia annak, aki enni akar illatos rózsaszín húsából. Talán nem is remek íze tette igazán értékké ezt a csemegét, hanem a fáradság, amellyel valaki az ízletes húshoz juthatott. Némelyek gyorsan ették a rákot, mások lassan. Sokan a farkát szerették, mások az ollóját. A páncél feltörése alapos próbára teszi a türelmet. Egyesek gondosan lepucolták a húst, mások felszürcsölték, és nem törődtek a hússal tapadó páncéldarabokkal. A vacsorák vége felé mindig vidám zűrzavar keletkezett az asztal körül, és a rákpáncél-hulladékok magas toronyban emelkedtek az asztal közepén.

Mikor mindenki helyet foglalt, az egyik szolgáló öblös zöld tálat hozott be. A zöld tálban hatalmas halomban heverték a szép vörösre főtt rákok. Az ínycsiklandozó látványt a társaság harsogó „Ah!” kiáltással fogadta. Yao úr nekigyürkőzött, Fu úr pedig Lifut kérte meg, hogy gyűrje fel kabátjának ujját. Lifu nevetett.

– Okosabban csináljuk, mint Konfucse. Ő csak a jobb kabátujját gyűrte fel.

– Konfucse nagyon sokat írt, de nem hiszem, hogy rákot evett volna – mondta mosolyogva Mocsó –, különben kabátjának mind a két ujját felgyűrte volna.

A társaság harsogva nevetett. Fu úr mosolyogva mondta:

– Íme, Mocsó bebizonyította, hogy Konfucse sohasem evett rákot.

– Én pedig bebizonyítom, hogy evett – kiáltotta Mulan.

– Hogyan bizonyítod be?

– Emlékezzetek csak: Konfucse mindig használt gyömbért. Mihez használta volna, ha nem evett rákot?

– Nem túlzottan meggyőző bizonyíték – nevetett Lifu.

– Várj csak. Még nem vagyok kész. Az Ezer írásjel ezzel a mondattal kezdődik: Ég, Föld, Fekete-Piros. A Fekete-Piros a rák páncélját és belsejét jelenti. Az írás szerint tehát ugyanakkor született a Fekete-Piros is, mikor az Ég és a Föld. Márpedig nem tételezhető fel, hogy olyan bölcs ember, mint Konfucse, ne evett volna rákot, ha tudta, hogy van rák.

A furcsa magyarázat viharos nevetést robbantott ki a társaságból. Korall olyan jóízűen nevetett, hogy összemaszatolta arcát a „fekete-piros” rákkal.

– Ha Konfucse tudott a rákról, akkor az évkönyvek miért nem említik? – kérdezte Mocsó.

– A tanítványok nem jegyezték fel mindent. Vagy lehet, hogy éppen ezek a feljegyzések veszttek el a könyvek megégetésekor. Az okos ember a régi könyveket nemcsak a szemével olvassa, hanem képzelőtehetségével is – vitatta Mulan, s közben felnyitotta az egyik rák ollóját. – Én például nem lepődnék meg, ha hallanám, hogy Konfucse a rákevéshez külön ruhát varratott, és ennek a ruhának rövid volt az ujja.

– Várj csak, most komolyan próbára teszek – mosolygott Fu úr. – Mivel bizonyítod, hogy a „Fekete-Piros” valóban rákra vonatkozik?

Mulan gondolkodás nélkül felelte:

– Vajon nem írja-e *A vörös szoba álma* költője a rákról:

Az útja nem egyenes, de hátrafelé görbe: Fekete-piros burookban megy csak körbe-körbe.

– Egyél, Mulan, és ne fecsegy annyit – korholta lányát Yaóné.

Mindenki látta, hogy Mulan kipirult, és többet beszélt, mint rendesen.

– Ne félj, én lépést tartok – mondta nevetve. – Három rákot eszem, amíg Mocsó egyet.

– Mert nem eszed kellő áhítattal. Úgy habzsolod a rákot, mintha babot vagy káposztát ennél – mondta tréfás megvetéssel Mocsó.

Mocsó szakértelemmel ette a rákot. Minden apró porcikáját megtisztította, és húsát az utolsó falatig kiszedte. Csak vékony, áttetsző páncélréteg maradt a tányérja szélén.

Ujabb hatalmas tál rák jelent meg az ajtóban, és a szolgálók kivitték az elfogyasztott rákok hulladékát.

– Várjatok még – kiáltotta Mocsó –, ezen a lábon még elrágódom egy darabig.

– Ne vesződj a lábakkal – mondta Yao úr. – Maradjon valami a szolgálóknak is.

– Mindegyiknek félretettem kettőt – nyugtatta meg Korall.

Most Mulan is nekilátott az evésnek.

Két pohár bort hajtottak fel egymás után. Mikor Mulan a harmadik pohár bort töltötte magának, Yao úr mosolyogva megkérdezte.

– Nem lesz sok?

– Bírom – nevetett Mulan, és a harmadik pohár bort is megitta. Elég jól bírta az italt, felélénkült, szellemes lett tőle, és bájosan komikus dolgokat mondott.

– A rák a teremtés koronája! A rák a teremtés koronája! – ismételte konokul.

Lifu és Mulan felemelte poharát, egymás egészségére ittak. A boldogságot a bánattól csak egy gondolat választja el. Ki tudja, boldog volt-e Mulan ebben a pillanatban, hogy Lifu ott ül mellette, vagy inkább szomorkodott, hogy másnap hazamegy.

A második tál rák is elfogyott. A társaság felkelt az asztaltól, őszirózsalevelekkel szagosított vízben megmosta a kezét. A szolgálók gyorsan leszedték az asztalt, de rögtön meg is terítették, és felszolgálták a rizsből, tojásból és főzelékből álló tulajdonképpeni vacsorát.

Ahogy a vacsorát befejezték, Fu úr lemondóan megjegyezte:

– Kár, hogy az iskolákban nem tanítják már a régi költészetet. Milyen szép volna, ha az ember valahányszor rákot eszik, költeményt írna erről a fenséges élvezetről.

Egy pillanatra mindenki elhallgatott.

– Játsszunk „add tovább a poharat” – indítványozta Korall. Ennél a játéknál a poharat kézről kézre adták, és közben valaki dobolt. Akinél éppen akkor volt a pohár, amikor a dobolás abbamaradt, ivott, és valami történetet mesélt.

Az indítványt általános tetszés fogadta. Afei már hozta is a dobot. Először Fu úr kezében akadt el a pohár. Ivott, és mesélni kezdett.

– Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy tanító, akinek nem akadtak tanítványai. Elhatározta, hogy orvos lesz. Elolvasott néhány orvosi könyvet, és megkezdte a kuruzslást. Első betegét szerencsésen megölte. A beteg családja feljelentette emberölésért, de mikor az orvos vállalta, hogy eltemeteti a halottat, az örökösök a markukba röhögtek, és visszavonták a feljelentést. Mivel az orvos szegény ember volt, és temetkezési vállalkozót nem szerződtethetett, feleségével és fiával cipelte ki a temetőbe a hullát. A halott kövér ember volt, és többet nyomott egy mázsánál. Útközben sokszor letették. Mikor az egyik pihenő után újra elindultak, az orvos felesége felsóhajtott: „Jó uram, ha már elhatároztad, hogy folytatod az orvosi pályát, ezentúl csak sovány betegeket vállalj.”

A társaság sokáig nevetett. Aztán tovább folyt a játék. Most Mulan kezében maradt a pohár. Szeme csillogott, ahogy elkezdte meséjét.

– Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagy rákhadsereg. Ezt a rákhadsereget Sárkánykirály kirendelte a tengersizorshoz, hogy az átjárót őrizték. Ráktábornok minden áldott nap szigorúan gyakorlatoztatta a hadseregét, s az ezer és ezer kicsi rák felsorakozott egymás mellé a langyos homokon. Egyszer azonban Ráktábornok megbetegedett, éppen, mikor Kígyószellem összeesküvést szőtt, hogy megszerezze a tenger fölötti uralmat. Sárkánykirály a beteg tábornok helyett Gyöngyháztündérre bízta a rákhadsereg vezetését. Gyöngyháztündér fel is szállt a mélyből, és az egyik parti sziklára kapaszkodott. Elrendelte, hogy a rákok álljanak sorba. A rákkatonák előjöttek a víz alatti barlangokból, sorba álltak, és fejüket balra vetették. Olyan pompás rendben álltak, hogy a tündér szája tátva maradt. Akkor kiadta a parancsot:

„Előre indulj!” A rákok megindultak, de mind jobb felé mentek. A tündér nem tudta, mit csináljon. Akármit parancsolt, a rákok rosszul teljesítették. Végső kétségbeesésében tanácsot kért az egyik hadnagytól. A hadnagy átvette a parancsnokságot, és vezényelt: „Ezred, balra át! Indulj!” íme, a rák-sereg egyenesen a vízbe rohant. Gyöngyháztündér csodálkozott, és megkérdezte a rákhadnagytól, mivel magyarázza ezt a jelenséget. A rákhadnagy feszies tartással válaszolt: „Tábornok úr, ezek mind Angliából visszatért diákok.”

Mindenki rögtön megértette a célzást. Az angol írás nem felülről lefelé halad, mint a kínai, hanem balról jobbra, és általában „rákjárás”-írásnak nevezik.

Legközelebb Korall kezében maradt a pohár.

– Nem tudok semmit – szabadkozott.

– Senki se maradhat ki! – kiabálták többen. – Mondj akármit. Csak mulatságos legyen.

– Jó lesz egy nyelvtörő vers? – kérdezte Korall. A társaság elfogadta az ajánlatot. Korall nagy buzgalommal mondta a nyelvtekerő verseket:

– Kerekese kerekét kerekíti kerekre.

Azután:

– Bekáposztástalanított káposztás tál káposztája.

Mindenki megkísérelte, hogy ismételgesse a verssort olyan gyorsan, ahogyan csak bírja. Csak a kis Afeinek és Vörösjáspisnak sikerült. Mulan anyja föladata a reménytelen küzdelmet.

– Látjátok – kiáltotta Korall –, a két kicsi tudja legjobban.

Yao úr felállt, pár lépést tett a szobában, majd hirtelen megállt az ablak előtt.

– Nézzétek – mondta –, dupla udvara van a holdnak.

– Egészen megfeledkeztünk a holdról! – kiáltotta Korall.

Mindenki az ablakhoz szaladt. A hold körül finom fehér pára úszott az égen, és a finom párára két szabályos fény karika rajzolódott.

– Rossz jel a birodalomra – állapította meg Fu úr. – A csodálatos égi jelek a dinasztikiák végét jelentik. Nyugtalan korszakban élünk, nem tudhatjuk, mit hoz a holnap.

– A nyugtalanság nem kívülről jön, hanem az emberek szívéből – mondta csendesen Yao úr, és idézte az „ismeretlen költő” verssorait:

*Békés a föld, békés az ég,
Ha emberszívben láz nem ég...
Ha emberszívben nincsen béke,
A békének mindenütt vége.*

Mindnyájan hallgattak, elgondolkozva nézték a holdat. Aztán nyugovóra tértek.

TIZENHETEDIK FEJEZET

Mulan még soha nem érezte magát ilyen jól... A bortól kissé megittasult, nem feszélyezte semmi. Fecsegett, nevetgélt, énekelt és kiabált. Mintha önmagától szabadult volna meg. Csak mikor lefeküdt, kezdte érezni, hogy ő tulajdonképpen olyan világban él, amelyről eddig nem is tudott, és ez a világ egyes-egyedül az övé. Agyában összekuszálódtak a gondolatok, s e gondolatokban, vagy inkább mögöttük, egészen halványan mindig megjelent Lifu.

Korán reggel, nem sokkal Lifuék távozása után, Csengné és Mannia érkezett meg. Mocsó éppen a társalgóban rendezte a virágokat. Nagyon meglepődött, de nem kellemetlenül; udvariasan leültette a vendégeket, és családi dolgokról beszélgetett velük. Kisöröm is elkísérte úrnőjét. Mocsó észrevette, hogy a lány megfinomult, és teljesen kivetkőzött paraszti mivoltából.

Mocsó érezte, hogy Csengné korai látogatása mögött valami lappang. Mulan is megdöbbsent, ahogy nagy csokor virággal belépett a kerti ajtón, és a társalgóban nem várt vendégeket talált.

– Milyen szél fújt ide titeket ilyen korán? – kérdezte Mulan kedvesen, és üdvözölte vendégeit.

Tömjén jelentette: Yao asszony azonnal jön. Mannia Mulanra mosolygott.

– Meimei, rád most nincs szükség. Nem hozzád jöttünk, hanem az anyádhoz.

Mulan még jobban meglepődött, amikor látta, hogy nemcsak Mannia mosolyog, hanem Csengné is.

– Hogyan? – kérdezte. – Engem elküldtük, és Mocsó itt maradhat?

– Igazad van! Jobb, ha mind a ketten kimentek. A dolog nem tartozik rátok – felelte Mannia titokzatosan.

– Ahogy akarjátok – mondta Mocsó, és mosolyogva kitzskolta Mulant.

– Vajon mi rosszban török a fejüket? – kérdezte bizalmatlanul Mulan, amikor kiértek a szobából.

– Biztosra veszem, hogy a te „boldogságod ügyében” jöttek – suttogta Mocsó. – Anyósod benyújtja a számlát, hogy a régi tartozást kiegyenlítsük.

Eljegyzésének említésére Mulan valahogy megkönnyebbült. Maga sem tudta, miért. Mintha hirtelen valami nagy problémája oldódott volna meg.

Mocsó nevetett, és izgult, mint soha máskor.

– Miért nevelsz ilyen furcsán? – kérdezte Mulan.

– Mikor legyünk vidámak, ha nem most? – vihogott Mocsó.

Mulan töprengve meredt maga elé. Érezte, hogy ezekben a pillanatokban egész jövője eldől. Fejjel ugrik valamibe, amin többé nem változtathat, holott voltaképpen még nem is döntött.

– Hátha a te „boldogságod ügyében” jöttek? – reménykedett.

– Nem, nem, nem. Én nem kellek nekik – ismételte Mocsó boldogan.

– Én csak sógort kapok, de te kapod a férjet. Ezt a házasságot már réges-régen elhatározták.

– Elhatározták? – ismételte Mulan. Mélyen gondolataiba merült. Hirtelen Mocsó is elkomolyodott.

– Nem kívánod ezt a házasságot? – kérdezte. – Gazdag hivatalnokcsaládba kerülsz. Sunya jó megjelenésű, kedves és barátságos természetű fiú. Férjnek való. Mit akarsz még?

– Meimei, ne folytasd. Ha olyan jónak tartod ezt a házasságot, és ha véleményed szerint Sunya az ideális férj, miért nem mész te feleségül hozzá? – kötött bele Mocsó szavaiba Mulan.

Előnyös házasság? Társadalmi szempontból Mulan valóban jó házasságot köt, ha a Cseng fiúhoz megy feleségül. De ez a lánykérés nagyon alkalmatlan pillanatban jött. Mulan most érezte először, milyen felséges érzés a szabadság, és ezt a boldogságot Lifu társaságában találta meg. Egész lényét ez az érzés töltötte be, és Lifuék távozása óta is még mindig ebben a boldog világban élt, minden másról megfeledkezett, még Ezüsfátyol ügyéről is. Eszébe jutott, hogy a Cseng családhoz régi kötelékek fűzik, és hogy a két család hallgatagon már régen eljegyezte őt Sunyával. Sunyánál jobb férjet aligha találhattak volna neki, Mulannak mégis elszorult a szíve.

Először fordult elő, hogy irigyelte Mocsót. Bár soha semmiféle célzás nem történt rá, Mulan megérezte: húga előbb vagy utóbb Lifuval jegyzi el magát. Bár ő lehetne Mocsó helyén!

– Ugye mondtam, hogy szerencsésebb leszel, mint én – mondta csendesen, és fél szemmel figyelte hűgát.

– Szerencsésebb leszek, mint te? Hogy érted?

– Sehogy – felelte kurtán Mulan.

Mocsó megállapította, hogy nénje furcsán viselkedik, de nem faggatta tovább.

Mulan hitt a végzetben, és tudta, hogy a házasságokat az Égben kötik. Így Yaóné, mikor ebéd után beszélt férjével, és a családfő beleegyezését megkapta, estefelé bement Mulanhoz, és közölte vele az örömhírt. Mulan nem felelt, csak mosolygott, és Yaóné anyai szíve megnyugvással vette tudomásul, hogy boldoggá tette lányát.

Mulan egész éjjel nem hunyta le a szemét. Sorsa eldőlt, így írták meg a csillagokban. Sunyára gondolt. Visszaemlékezett rá, milyen szélesre húzott szájjal bámulta őt, mikor a Nagy Csatornán legelőször találkoztak. Tényleg a sors boronálta össze őket. Minden a legszabályosabban történt, tervszerűen fejlődött, kibúvó nem volt. Sunya kedves fiú, és ha felesége kissé okos, nagyon könnyen a kisujja köré csavarhatja. Sunyától nem félt. Aztán Csengnére gondolt, arra, hogy leendő anyósa jó és nemes asszony, s ott lesz mellette Mannia is. Most gyűlölte ugyan Manniát, mert érezte: barátnője beleavatkozott az életébe. Majd ismét Lifura gondolt, tanulmányaira és a „rom”-ra. Milyen boldog is volt még előző este, mikor Lifuval egymás egészségére ittak! Hogyan fogadja majd Lifu az „örömhírt”? Gyanította-e, hogy Mulan szereti őt? Mikor erre a lehetőségre gondolt, érezte, hogy ég az arca, mintha a bor hatása még mindig nem múlt volna el.

Lefekvéskor Mocsó szerencsét kívánt neki, és szóba hozta az eljegyzést. Mulan mosolygott, fejét rázta, csak annyit mondott: „Ha elhatározták, akkor meglesz.”

Mocsó csodálkozva nézett rá, és nem szólt többet. A mécses pislákoló félhomályában később Mulan a másik ágy felé nézett, és látta, hogy Mocsó békésen alszik. Hát csakugyan ő a szerencsésebb?

Másnap reggel elhatározta, nem gondol többé Lifura. Mérlegelte új helyzetét s a szerepet, amelyet majd a Cseng családban betölt. Nem félt senkitől, legfeljebb Cseng úrtól, de tőle sem túlságosan. Mint legfiatalabbik asszonynak, aligha lesz nehéz a dolga. Igaz, hogy Csinya a gögös Suyunt veszi feleségül, és ez az elkapott lány fárasztó sógornő lesz. De majd csak kibírja valahogyan.

A hivatalos eljegyzés előtt kicserélték Mulan és Sunya horoszkópját. Mikor Fu úr Pekingbe érkezett, és Mulan anyja megkérdezte a véleményét, a műkedvelő jós jelentőségteljesen megállapította, hogy Mulan: „arany”, és hogy Sunya: „víz”, és hogy „a vízben mindig csillog az arany”. Fu úr véle-

ménye szerint ez a házasság feltétlenül jól sikerül. Egy régi költeményt is idézett:

*Csillog a hegy, ha oldalában jáspist rejteget a szikla,
A tó tükre a mélyben alvó gyöngyök tüzét tükrözi vissza.*

Ez a két verssor mindenkit elbűvölt, még Mulant is. Mosolygott, mikor szerencsét kívántak neki.

Az emberek öt típusra oszlanak. Az öt típus az öt elemhez igazodik. Ez az öt elem: az Arany, a Fa, a Víz, a Tűz és a Föld. A házasság a típusok összeválogatásának tudománya. Némely típusok jól kiegészítik egymást, mások vagy egymást teszik tönkre, vagy együtt rohannak a közös pusztulásba. Ha azonos típusú fiú és lány kerül össze, „beltenyésztés” áll elő, és a gyermekekben a férjnek és a feleségnek minden rossz tulajdonsága erősödik. Ha egy hanyag lányt (Víz) hozzá hasonló hanyag férfi vesz feleségül, a házasság belefulladásba kerül. Ha hirtelen természetű (Tűz) férfi vesz feleségül hasonló természetű nőt, a házasság elég a tűzben. A törekeny testű, szabályos arcú és kifinomult szellemű személy: Arany. A nagy csontú, szegletes és durvaságra hajlamos ember: Fa. A kövérkés, hanyag, közömbös természetű egyén: Víz. A forróvérű, hirtelen természetű, nyugtalan és szeszélyes lény: Tűz. A nyugodt, megbízható, telt és becsületes ember: Föld. Minden típus alfajokra oszlik, és minden alfajban sokféleképpen változnak a jó és rossz tulajdonságok. Van jó fa, és van rossz fa, van kemény és puha, sima és görcsös. Az arany megöli a puhafát, de a csontos és durva keményfa kicsorbíthatja az aranybalta életét. A durva, goromba férj finom, művelt feleségének rengeteg szenvedést okozhat.

– Mocsó mi? – kérdezte Yaóné Fu úrtól, ahogy délután a kertben sétáltak.

– Föld – mondta Fu úr határozottan. – Megbízható, nyugodt, telt és kiegyensúlyozott. Ezek mind szerencsés tulajdonságok. Mocsó „szerencsés arccal” született. Szerencsés lesz a férfi is, aki feleségül kapja, bár Sunyát például boldogtalanná tenné. Igaz, hogy a Föld és a Víz könnyen és gyorsan egyesül, de az egyesülés eredménye: sár, és az ilyen házasságból nagyra termett gyermek nem születik.

– Nem Sunyára gondoltam – mondta Yaóné.

– Hát kire gondolt? – kérdezte Fu úr.

Yaóné a férfi füléhez hajolt, hunyorogva sűgott valamit. Fu úr egy pillanatil gondolkozott.

– Pompás! Pompás! – mondta lelkesen.

– De igazán mondja?! – faggatta Yaóné.

– Figyeljen ide – sűgta izgatottan Fu úr. – Lifu: Fa, mégpedig nemes fa. A Föld táplálja a Fát, és a Fa növekszik. Lifu kemény, mint a vörös szantálfa, nem rothad, és nem repedezik. De csak szilárd talajon áll meg. Mocsóval, a Földdel, még termékenyebbé válnék, mint Mulannal, az Arannyal. Mulan: Arany, de szeszélyes, és egy szeszélyes természetű feleség könnyen elégethetné Lifut.

A két lány nem tudott semmit erről a beszélgetésről, férjének azonban este elmondta Yaóné. Yao úr bólintott.

– Lifu három Sunyával felér, és tíz Tijennél is több.

– Miért ócsárolod Tijent? – kérdezte Yaóné.

– Tijen puhafa, törzse rothadt, belsejét felőrölte a szű. Mit kezdjek vele? Még tűzre is rossz.

– Tijen nem rosszabb, mint a többi fiú – védelmezte fiát Yaóné. – Jóindulatú és szellemes.

– Igen – válaszolt Yao úr. – Jóindulatú és szellemes, mikor idegenekkel beszél. A belül üres fa törzse, ha megkopogtatod, szépen hangzik.

Yaóné szeme előtt kis alattomos tűz jelent meg: Ezüstfátyol. A kis tűz könnyen fölemésztheti a puha és gyűlékony fát: Tijent. Beszámolt róla férjének, hogy Feng úrral íratott Ezüstfátyol nagynénjének, és ötven dollárt ígért neki, ha elkűldi azt a levelet, amit Ezüstfátyol kíván. De elhallgatta, hogy Feng úr hamisított egy levelet, amellyel siettethették Ezüstfátyol eskűvőjét, míg az igazi levél megérkezik, és mielőtt Tijen hazatér.

Mielőtt Mulan és Mocsó Tiencinbe utazott volna, hogy beiratkozzék Funé iskolájába, a Yao-házat váratlan izgalom bolygatta fel. Ezüstfátyol eltűnt.

Előző reggel Feng úr levelet mutatott neki, és ebben a levélben a lány nagynénje arra kérte Yaónét, keressen a számára férjet Pekingben. Ezüstfátyol tudta, bármit csinál is, Yaóné hamarosan férjhez adja őt, hacsak időt nem nyer valahogyan. Titokban íratott ugyan Tijennek, de félt, hogy az nem

kapja meg a választ. Leveleit elfoghatták, és nem volt senkije, akiben megbízhatott.

Mikor nagynénje állítólagos levelét megmutatták neki, még a szívverése is elállt. Gyorsan kiszámította: Hangcsóból nem jöhetett ilyen hamar levél. De a levél előtte feküdt. Hiába vizsgálgatta volna az írást, nagynénje nem tudott írni, csak kézjegyet tett a neve mellé. Kívánsága: az írott parancs ilyen módon tehát teljesült.

Csak a gyors elhatározás segíthetett...

Éjjel, mikor már mindenki nyugovóra tért, Ezüsfátyol kiosont a szobájából, átlópódzott a zöldségeskerten, és a hátsó kapun kiszökött a házból. Csak Tijen kutyáját vitte magával, meg batyuba kötözve ruháit és két jade-gyűrűt, amiket Tijentől kapott. Tijen kijelentése szerint a jade-gyűrűk egyenként megértek háromszáz dollárt, de lehet, hogy négyszázat is.

Brokát jelentette a reggeli után, hogy nem találja sehol Ezüsfátyolt. Ágya érintetlen. Tíz óra körül fedezték fel a kutya lábnyomait: a zöldségeskerten keresztül a nyitva hagyott hátsó kapuhoz vezettek.

Ezüsfátyol évek óta élt Pekingben, és meglehetősen ismerte a várost. Riksát fogadott, a délnyugati városrészben levő Suncsi kapuhoz vitette magát; ezt a városrészt választotta, mert távol esett a Yao-háztól, és olyan sokan laktak benne, hogy egy magános nő fel sem tűnt. Kis szobát bérelt az egyik szállodában, ott töltötte az éjszakát. De félt, hogy a kutya nyomra vezetheti Yaóékat. Reggel adott a kutyának egy darab húst, és az ágy lábához kötözte. Azután egy ékszerészhez ment, hogy eladja az egyik gyűrűt. Az ékszerész a jól öltözött nőnek a gyűrűért százötven dollárt ajánlott fel. Ezüsfátyol sejtette, hogy a gyűrű jóval többet ér, tehát elment egy másik ékszerészhez, ahol kétszáz dollárt kért, és ezért az árért el is adta a gyűrűt. Ebből a pénzből fél esztendeig gondtalanul megélhetett. Majd takarékoskodik, és szükség esetén még mindig birtokában van a másik gyűrű, tehát semmi baja nem történhetik, ha Tijen egy éven belül visszatér. Szívében tombolt az elkeseredés és a bosszú. Megfogadta: ha Tijen visszatér, elszakítja családjától, és megmutatja Yaónénak, hogy ő az erősebb. Női ösztönével megéreztte, hogy feltétlenül uralkodik Tijen fölött.

Azután lakást keresett. Ebben a városrészben egyenként adták ki a szobákat, és sokszor ugyanabban az udvarban több család is lakott együtt. Ezüsfátyol elkerülte az ilyen házakat, mert sok idegen fordult meg bennük, és valaki esetleg leleplezte volna búvóhelyét. Végül is az egyik csendes mel-

lékutcában egy gyermektelen házaspárnál bérelt lakást. A ház tulajdonosa kereskedő volt, és valamikor a jó világban egy énekesnőt vett feleségül. Kelet felé néző szobájukat adták Ezüsfátyolnak. A szoba kopott bútorzata fa-
agyból, mosdóból és mahagóniasztalból állt.

Négy dollárt kértek a szobáért. Ezüsfátyol sanghaji asszonynak mondta magát, és a bért lealkudta három hatvanra. A háziasszony szívesen fogadta a sanghaji tájszólással beszélő fiatalasszonyt. Huáné valamikor rendkívüli szépség lehetett, de fogai már megfeketedtek, és Ezüsfátyol ópiumpipát és – lámpát látott a szobájában. Később megtudta, hogy Hua úr tulajdonképpen megszöktette az énekesnőt, és miután a művész nő „anyjának” hatszáz dollárt fizetett, zsebében ezer dollárral délről Pekingbe hozta az asszonyt a botrány miatt. Hua urat kitagadták a szülei. Kényszerhelyzetében jobb híján gyümölcs- és cukorkaüzletet nyitott. Néhány évig még felesége is keresett. Huáné kétértelmű dalokat énekelt a jobb teaházakban. De az ópium végzetesen rabul ejtette, végül is abbahagyta az éneklést. Háza is lezüllött, bár még tartott egy öreg cselédet, aki mosott, és elég jól főzött.

Miután a szobát kivette, Ezüsfátyol visszament a szállodába, kifizette a számláját, és kutyájával új lakásába költözött. Elmesélte Huánénak, hogy férje délen dolgozik, és talán huzamosabb ideig nem is tér vissza. Huáné nem sokat kérdezett. Ezüsfátyol hamarosan észrevette, hogy nappal, mikor férje az üzletben dolgozik, Huáné férfi látogatókat fogad. Hogy ezek a látogatók az ópium kedvéért mentek-e hozzá vagy másfajta élvezetekért, Ezüsfátyol nem tudhatta, nem is kérdezte. Egyszer este, mikor Hua úr hazaért, és a szolgáló megmondta neki, hogy feleségénél vendég van, Hua úr sarkon fordult, és elment.

Néhány nap múlva Huáné megkérdezte Ezüsfátyoltól, miért tartja láncon a kutyát. Ezüsfátyol ekkor már ismerte háziasszonyának történetét, s így most már ő is nyíltan beszélt a saját múltjáról. Sorsuk hasonlósága barátokká tette őket. Miután Ezüsfátyol elmondotta az igazat, háziasszonya sem titkolódzott többé, és bevallotta, mit csinál titokban. Hívta Ezüsfátyolt, feküdjön mellé a pamlagra, és szívjon el egy pipát. De Ezüsfátyol szabadkozott, és ha le is feküdt Huáné pamlagjára, az ópiumpipához nem nyúlt. Mikor egyszer így egymás mellett feküdtek, férfi látogató lépett a szobába. Ezüsfátyol rögtön felkelt, hogy távozzék, de Huáné nem engedte.

Ezüsfátyol fokról fokra eltanulta háziasszonyától a nő csábítóművészetének valamennyi fogását. Eltanulta és elfogadta Huáné filozófiáját is.

– Az életben nincs igazság – mondta Huáné. – Nézz meg engem. Szüleim mint kisgyereket eladtak. Az okos ember mindent kiprésel az életből, amit csak lehet, és az okos asszony nem engedi el azt a férfit, akit egyszer megfogott. Volt úrnőd lelkiismeretlenül és ostobán viselkedett. Mibe került volna neki, hogy téged tovább is a házban tartson? Még a tál rizst is sajnálta tőled. Helyesen mondod, hogy tízévi hű szolgálat után még a kutyát sem verik ki a házból. Hallgass rám! Ne engedd ki kezedből a fiút! Én majd kitanítalak, milyen módon tarthatod meg.

– Ha nem árulsz el – mondta Ezüsfátyol –, Tijen gazdagon megjutalmaz.

Néhány nap alatt teljesen Huáné befolyása alá került. Többszöri ösztönzésre elhatározta, hogy mégis megpróbálja az ópiumot. Huáné elmagyarázta, hogy a lámpa enyhe fénye és a bódító füst minden szobát széppé és otthonossá varázsol. Ebben a bűvös környezetben minden férfi jól érzi magát. Az enyhe fény és a bódító illat ezerszeresen megszépíti a nőt, aki ott pihen a pamlagon a férfi mellett, beszélget vele, és a lámpa fölött elkészíti számára a pipát. Ezüsfátyol szorgalmasan tanult, de csak a fortélyokat sajátította el. Gondosan ügyelt rá, hogy meg ne szokja az ópiumszívást.

Örömmel állapította meg, hogy Huáné jó modorú, bájos, kellemes és okos asszony. Szívesen vállalta, hogy az ő nevében hosszú levelet ír Tijennek. Megírták neki, hogy elutazása óta mi minden történt, hol lakik most Ezüsfátyol, hogyan szegte meg Yaóné a fiának tett ígéretet, milyen nevekkel illetve Ezüsfátyolt, hogyan üldözte ki a házból, és végül hogyan állja ő Tijennek tett fogadalmát, és milyen epedve várja vissza.

Hova tűnhetett Ezüsfátyol? A Yao-házban nem tudta senki. Lotung elszaladt fiához, hogy talán menyétől, Kékfénytől valamit megtudhat. De Kékfény nem tudott semmit, inkább ő is izgatottan kérdezősködött, és rögtön átszaladt Yaóékhoz. Mulan anyja megkérdezte fivérétől, hogy a levél miatt nem lehet-e valami baj. Feng úr fölényesen megnyugtatta, hogy a dolog inkább undorító, de semmi esetre sem veszedelmes, és a nagynénivel a levélügy simán és egyszerűen elintéződik.

Yaóné boldogságban úszott: megszabadult Ezüsfátyoltól. A lány engedély nélkül távozott, s így gazdáját nem terheli felelősség. Yaóné felhasználta az alkalmat, hogy a szolgálókat alaposan megleckéztesse, például állítva eléjük a buta lányt, aki nem becsülte meg a szerencséjét, és rövidesen a

szemétdombra kerül. Egy jobbáglány, bárhog is vesszük, mégiscsak jobbáglány – hajtogatta szüntelenül. Yao úr kevésbé derűsen látta a jövőt. Nem hitte, hogy az Ezüsfátyol-ügy lezárult. Sokat töprengett, vajon miből fog megélni, és csodálkozott, hogy nem lopott el semmit, holott néhány ékszerszert, mükincset könnyen magával vihetett volna. Becsületességét még Yaóné is elismerte. Remélték, hogy a kutya előbb-utóbb nyomra vezeti őket. De mindenki sokkal jobban örült, hogy az ügy végre megoldódott, semhogy a lány megkeresésére bármiféle komolyabb kísérletet tettek volna. Csak Mulan tartotta regényesnek, hogy Ezüsfátyol magával vitte Tijen kutyáját. A két hűséges lény együtt maradt – állapította meg, s a többiek nem tudták, hogy tréfából vagy komolyan beszél-e ilyen örültségeket.

A nagy felfordulást még fokozta, hogy Mulant és Sunyát hivatalosan is eljegyezték. Minden jó ismerős ajándékot kapott, és az ajándékokat kézbesítő szolgák értesítettek mindenkit az eljegyzésről. Kungék, mikor megkapták az ajándékot, azonnal felkeresték Yaóékat, ahogyan az udvariassági szabályok is megkövetelték, hogy kifejezzék jókívánságaikat, és elbúcsúznak a lányoktól, mielőtt a tiencini iskolába mennek.

Mulan csak akkor tudta meg, milyen mélységesen szereti Lifut, mikor Kungék látogatását bejelentették. A kölcsönös üdvözlések után a két asszony félrevonult, és Lifu Mulan elé lépett.

– Lanmei! Légy nagyon boldog – mondta halkan, és Mulanra mosolygott.

– Köszönöm, Lifu testvér – felelte Mulan szintén mosolyogva, de közben úgy érezte, hogy megszakad a szíve.

Mélyen Lifu szemébe nézett, és nem bánta, hogy hangja elcsuklott, amikor kimondta a „Lifu testvér”-t. Olyan bátran, olyan leplezetlen érzéssel nézte Lifut, hogy a fiú egészen megzavarodott, úgy érezte, mintha szavak nélküli üzenetet kapott volna, ez az üzenet lágyan, bársonyosan csendült ki a lány szívének mélyéből, és egyenesen az ő szívébe szállt. Lifura soha nem nézett nő ilyen mosollyal.

Mulan felélénkült, boldogan élvezte, hogy együtt lehet Lifuval. Mintha a pár nap előtti este mámora ismét ott égne az arcán. Vidáman, kedvesen csacsogott, csemegével kínálgatta Lifut, elragadóan bánt vele.

Jól nevelt lány abban az időben nem vallhatta be, hogy szerelmes, és nem tűrhette el, hogy bárki is szerelmet valljon neki. Egy ilyen vallomás foltot ejtett volna női becsületén. Mikor Lifuék elmentek, Mulan mégis úgy érezte, élete egyszerre elszürkült. A boldog délelőtt elmúlt, s ő sóvárogva kíván-

ta, bárcsak jönne még sok hozzá hasonló. Mikor elutazott Tiencinbe, szíve megoszlott két érzés között. Esős vagy borult napokon Lifura gondolt, világos és napfényes napokon Sunya jelent meg előtte. Kísértette a gondolat, hogy magával viszi azt a fényképet, amelyet Tijen a Vadaskertben csinált, s amelyen Lifu ott áll egy meghatott kislány mellett, és a kislány felemeli egyik kezét, hogy letörölje könnyeit. De végül mégis otthon hagyta a képet...

Tijen gyorsan megkapta Ezüsfátyol leveleit. Anyja eljárása éktelenül fel-dühösítette. Postafordultával száz dollárt küldött, s ez a száz dollár meggyőzte Huánét, hogy Ezüsfátyol elbeszélése igaz, és nem rossz befektetés, ha Ezüsfátyollal szövetkezik. Levelében Tijen fogadkozott, hogy hűségesen kitart Ezüsfátyol mellett. Kérte a lányt, várjon rá, de tartózkodási helyét titkolja el Yaóék előtt. Első felháborodásában felmerült benne a gondolat, hogy a legelső hajóval hazamegy, és felelősségre vonja anyját. De aztán eszébe jutott, hogy ő sem tartotta be ígéretét, nem utazott Angliába, s apja legalább annyi okkal és joggal haragszik rá, mint amennyi okkal és joggal ő haragszik anyjára. Így Hongkongban maradt, és beiratkozott az egyetemre. Ha Pekingben nem is viselkedett a legjobban, rossz hírű lányok házába nem járt. Hongkongban éjszakáról éjszakára ott tivornyázott. De az utcalányokkal folytatott szórakozás legkevésbé sem befolyásolta Ezüsfátyol iránti szerelmét. Elhatározta, hogy rövidesen hazautazik.

Közben Yao úr pontos jelentést kapott Tijen viselt dolgairól. Minden nagyobb számtani zsenialitás nélkül kiszámíthatta, hogy a fiú pénze rövidesen elfogy. Mindenesetre írt a hajózási társaságnak, és kérte, hogy Tijen jegyének árát az ő címére küldjék vissza, nehogy ez a pénz a fiú kezébe jusson.

Feng úr Hangcsóból megkapta a választ. Ezüsfátyol nagybátyja küldte, és a levél alján ott volt a hivatalos pecsét. A hangcsói rokonság felhatalmazta Yaóékat, hogy Ezüsfátyolt legjobb belátásuk szerint férjhez adják. Feng úr ugyanakkor levelet kapott a hangcsói fiók üzletvezetőjétől is, aki közölte, hogy a lány nagybátyja nem fogadta el az ötven dollárt, hanem száz dollárt kért. Miután Ezüsfátyol megszökött, Feng urat nem érdekelte tovább az ügy. Írt a fiókfőnöknek, szüntesse be a tárgyalást, és az ötven dollárt se fizesse ki. Viszont a nagybácsi levelét megtartotta. Nem tartotta szükségesnek, hogy a rokonokkal közölje Ezüsfátyol eltűnését.

Tijen is írt családjának. Nem említette, hogy tud Ezüsfátyol eltűnéséről.
Nyugodtan várta, amíg anyja közli vele...

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Tijen pénze gyorsan elfogyott. Sokkal gyorsabban, mint hitte. Emlékezett ugyan, hogy két cimborának néhány száz dollárt kölcsönzött, s ők a kapott pénzzel sürgősen elpárologtak; mégsem értette, hogyan fogyhatott el ilyen nagy összeg ilyen rövid idő alatt.

November végén írt haza, és pénzt kért. Yao úr kurtán közölte vele: nem kap több pénzt, és legokosabban teszi, ha hazajön.

Téli napforduláskor, mikor a tanítás szünetelt, és a két nővér is otthon tartózkodott, Tijen váratlanul betoppant. Az elmúlt pár hónap teljesen megváltoztatta. Lesoványodott, szeme beesett, pofacsontja kiállt. Kis bajuszt növesztett, fekete szemüveget hordott. Pontosán tizenhárom centtel érkezett haza.

Yaóné örült és kesergett.

– Szegény gyermekem – siránkozott –, mennyit szenvedhettél! Nem volt senki, aki vigyázzon rád abban az idegen városban. Látod, én megmondtam, hogy ilyen fiatalon nem hagyhatunk gondozás nélkül.

Izgatottan megparancsolta, hogy gyorsan tálalják a csirkelevest.

Mikor a leves az asztalon párolgott, Korall biztatta Tijent, hogy egyék:

– Enned kell. Ezt a levest legalább három csirkéből főztük. Anyád, mikor megtudta, hogy hazaérkezel, azonnal levágatott egyet. De nem jöttél meg. Azóta mindennap levágattunk egy csirkét, és valamennyit a levesbe főztük. Ha megetted, s a szemed nem kapja vissza régi fényét, akkor a szegény csirkék hiába haltak meg.

Tijen mohón kanalazta a levest, miközben a család nőtagjai és a cselédek nagy érdeklődéssel vették körül. Egyszerre Yao úr rontott be a szobába. Tijen felemelkedett a helyéről. Mulan látta: apjának szeme vérben forog; félt, hogy azonmód néhány pofont ken le neki. De Yao úr csak morgott valamit, megfordult, és kiment a szobából. Egész nap nem látták. Még ebédre sem jött haza. Bizonyára időt akart adni feleségének és lányainak, hogy alaposan kikérdezzék a fiút.

Ebéd után Brokát forró vízbe mártott törülközőt nyújtott át Tijennek. A fiú megtörülte a kezét.

– Hol van Ezüsfátyol? – kérdezte közömbös hangon.

– Nem tudjuk, Fiatalúr – felelte Brokát ijedten. – Egyik éjszaka eltűnt, azóta nem láttuk.

Ajkát harapdálta, s hol Tijenre, hol Yaónéra nézett.

– A kutyád is vele ment – tette hozzá Afei.

– A kutyákban jobban megbízhatunk, mint az emberekben – mondta Tijen. Hangja durvábban és élesebben csengett, mint szerette volna.

– A kutyádat dicséred, vagy az embereket szidod? – kérdezte Mocsó.

– Húgom, te soha nem változol meg – bosszankodott Tijen. – Nem dicsértem senkit, és nem szidtam senkit; csak kérdeztem. De ha a kutya Ezüsfátyollal ment, könnyen kinyomozhattátok volna, hol vannak. Ha Ezüsfátyolt gyűlöltétek is, mit vétett nektek a kutyám? Hamar elbántatok velük, mihamarabb kivettem a lábam a házból.

– Fiam – mondta az anyja. – Helytelenül ítéled meg a dolgot. Senki sem kergette el a szolgádat. Egyszerűen megszökött.

– Valami okának csak kellett lennie – mondta gúnyosan Tijen.

– Lehet, hogy volt oka; nem tudhatom – mondta Yaóné. – Július végén, pár nappal az elutazásod után, nagybátyád hazaérkezett Hangcsóból, és Ezüsfátyol nagynénjétől azt az üzenetet hozta, szerezzünk férjet a lánynak.

– Tehát férjhez adással fenyegettétek? – csattant fel a fiú. – Holott megígérted nekem...

– A lány rokonai akarták. Értsd meg már végre: te eltávoztál, a lány eladó sorba került, és szerződési ideje lejárt. Nem akadályozhattuk meg, hogy családot alapítson, ha rokonai így akarták. Nagynénje levelet írt...

– Nagybátyja – javította ki Fengné. Rendszerint nem beszélt; mindenben sógornője kívánsága szerint járt el, mert tudta, férje állása Yaóéktól függ.

Yaóné meglepetten bámult rá, aztán bólintott.

– Úgy van. Ezüsfátyol nagynénje szólt előbb nagybátyádnak, és azután a lány nagybátyja levelet küldött.

– Nem, anyám! A nagynéni írt, és nem a nagybácsi – szólt közbe Afei, aki hallott a hamisított levélről, de a később érkezett igazi levélről nem tudott.

Brokát alig tudta megállni, hogy ne vihogjon. A két lány a később érkezett hiteles levélről szintén nem tudott, és csodálkozva nézett össze. Tijen észrevette a zavart, és sejtette, hogy valami nincs rendjén.

– Mit gondolsz, helyes-e, ha egy kisgyerek a nagyok beszédébe belekotyog? – fedtte Yaóné Afeit. – Ha nem hiszed, megmutathatom a nagybácsi

levelét.

Fengnéhez fordult. – Nálad van? – kérdezte.

– Nincs – mondta Fengné. – Férjem az üzletben hagyta.

– Majd szólok neki, hogy mutassa meg – fejezte be a vitát Yaóné. – De ami történt, megtörtént, és mi nem változtathatunk rajta. Ki tudja, hová lett Ezüsfátyol? Jobb volna, ha nem törődnel vele.

– Nem bánnád, ugye, ha felfordult volna? – csattant fel Tijen most már ingerültebb hangon.

– Megörültél? – háborodott fel Yaóné. – Megszökött, és kész. Még ha éhen vezett is, nem a mi hibánk. Mi mindent megtettünk, hogy becsületesen férjhez adjuk. Kékfény nagyon rendes kereskedőt ajánlott neki. Anyád nem tett semmi rosszat.

– Nem? – Tijen valóságos dührohamot kapott. – Te kergetted el! Tudom jól. Te eszelte ki, hogy férjhez adják. Pedig megígérted, hogy nem bántod. De nem tartottad meg, amit ígértél. Így van? Mered tagadni?!

Yaóné sírva fakadt.

– Nehéz anyának lenni...! – mondta panaszosan.

Tijen nem törődött anyjával, nem bánta, ha megsértődik is. A két lány Tijen helyett is szégyellte magát. Yaónéhoz rohant és vigasztalta. Tömjén forró vízbe mártott törülközőt hozott. Mulan felháborodva támadt Tijenre.

– Befejezted végre?! Semmi jogod sincs, hogy bárkit is kérdőre vonj. Angliába indultál, ki sejthette, hogy ilyen hamar visszajössz? Kijelentetted, hogy évekig külföldön maradsz. Mit gondoltál tulajdonképpen, itthon az alatt megáll a többi ember sorsa? Anya semmi rosszat nem csinált. Ezüsfátyol szerződése letelt, és anya férjet keresett neki. Szégyellhetned magad, hogy már visszaérkezésed napján így megszomorítod anyádat. Mikor lesz végre béke ebben a családban?

– Igazad van – kiáltotta gúnyosan Tijen. – Ti mind csodalények vagytok! Csak én vagyok a gonosz, aki az egész családot szégyenbe döntöm. Ha nem tetszik, el is mehetek, és többet nem hallotok rólam.

Yaóné csendesen sírdogált.

– Az a jobbágy lány dülta fel a békét. Nem értem, mit szeretsz rajta. Ha akarod, akár tíz jobb és szebb szolgát fogadok neked. Menj szépen, és pihenj le, bizonyára kifárasztott az út.

Mulan majd szétpukkadt a dühtől, mikor látta, hogy anyja a történetek után is ilyen gyöngéd Tijennel szemben.

Yao úr olyan arccal ült vacsorához, hogy mindenkiben megfagyott a vér. Legjobban Fengné és Vörösjáspis rémült meg, még soha nem látták ilyennek Yao urat. Hatalmas fejét felszegte, szeme dühösen villogott, őszülő hajfürtjei kuszán ágaskodtak az ég felé. Ijesztő hatást keltett. Tijen rémülten lapított, szótlanul ette a rizst. Tudta, ütött a leszámolás órája. Külföldi ruhájában, kis bajuszával, fekete szemüvegével nevetségesen hatott az ókínai környezetben. Mintha nem is kínai lett volna, hanem valami importált szörny-szülött. A lányok is hallgattak. Néha percekig tartott a csend. Korall, hogy a feszültséget enyhítse, könnyed hangon csevegni kezdett, de kísérlete hamarosan zátonyra futott. Megkérdezte Tijentől, miért jött pár nappal később, mint ahogy várták. Tijen rekedten, hápogva felelt: háborgott a tenger, mondta.

Yao úr mérgesen felkapta fejét, mikor Tijen különös hangját meghallotta.

– Mi a fenének jöttél vissza? – dördült a fiúra.

– Te parancsoltad, apám – dadogta Tijen.

– Ne pimaszkodj! Csak nem hitted, hogy hongkongi zülléseidet tovább finanszírozom? Te niehcsang!

Régebben Yao úr niehcsungnak (bűn gyümölcsének) nevezte fiát, de mióta hongkongi viselt dolgairól tudomást szerzett, niehcsang néven említette; ez a végzet által előre elrendelt szerencsétlenséget jelentett, amelyet az ember valami régi nagy bűnének vezekléséül kap.

Csak ma érkezett meg – tiltakozott ijedten Yaóné. – Legalább ne a szolgálók előtt szidd. Hogyan őrizze meg a tekintélyét?

– Mit? Tekintélyét? – ordította dühösen Yao úr. – Hát van még valami tekintélye az ilyen alaknak? Hát ember egyáltalában az ilyen léha fráter? Mondhatom, szép dolgokat tanultál! Veszed le mindjárt azt a szemüveget! Vagy arra vársz, hogy én pofozzam le az orrodról?... Add ide rögtön!

Hatalmas öklének egyetlen ütésével szétzúzta a szemüveget, azután addig sulykolta, míg végül csak néhány üvegszilánk és egy összevissza görbült drót maradt belőle. Kezét felsértette az üvegszilánk, több sebből is vérzett. Nem engedte, hogy bekötözzék. Vérző kezével félrelökte a tányért, felugrott az asztal mellől, fel és alá rohant a szobában. Mindenki mozdulatlanul ült a helyén. A vér Yao úr arcára és szakállára freccsent. Mintha maga a büntető igazságszolgáltatás megvadult szobra lett volna.

Afei sírva fakadt.

– Testvér... – kezdte ijedten. Yao úr a kisfiúra ordított.

– Hallgass! Ez nem a te testvéred. Ez az ördög fattya. Úgy nézz rá, mint elrettentő példaképre. Ha nagy korodban te is ilyen leszel, akkor a Yao család elpusztult.

Mulan, aki a kis Afei mellett ült, magához ölelte a fiút. Fengné az asztal alatt megfogta Vörösjáspis kezét, hogy a gyerek ne is moccanjon.

Az öregúr hirtelen nagyobbik fiához fordult.

– Nem nyúlok egy ujjal se hozzád, még azt se kérdezem meg tőled, hogy mire vertél el ezerkétszáz dollárt három hónap alatt. De torkig vagyok veled. Jól tennéd, ha gondolkoznál, mit csinálsz majd, ha kirúglak a házból.

Tijen felegyenesedett, bűnbánó arccal lépett apja elé.

– Apám, belátom, hogy hibáztam. Ígérem, hogy ezentúl szorgalmasan tanulok.

– Tanulsz? – üvöltött a fiára Yao úr. – Adtam alkalmat, hogy tanulj. De nem leszek olyan bolond, hogy még egyszer az orromnál fogva vezess. Tudod, mi kell neked? Egy kis koplalás! Ha megtudod, milyen érzés az éhség, jobban megbecsülöd majd az ételt.

Mocsónak eszébe jutott Mencius sokat emlegetett mondása. Tijenre nézett. A fiú sovány, beesett arcával csakugyan úgy hatott, mintha több napig nem evett volna.

– Zárjátok be a dolgozószobámba, és egy napig ne adjatok neki semmit!

Tijen reszketett, és lázongott. Feng úr közbevetette magát. Sima üzleti hangon beszélt.

– Engedd meg, testvér, hogy tanácsoljak valamit. Unokaöcsém nagyot vétkezett. Igaz. De ha a rizs már megfőtt, milyen haszonnal jár, ha a régi számadásokat feszegetjük? Nincs igazam? Angliába mehetett volna, de nem ment. Így semmi célja nincs, hogy az itteni egyetemre járjon. Újlesztendőkor betölti huszadik évét. Tanuljon valami mesterséget. Ha nem ellenzed, odavenném az üzletbe magam mellé, hogy megismerje a vállalatot. Majd üzleti leveleket íratok vele.

Korall is felállt az asztal mellől.

– Apa, egészen kihűl a rizs. Miért nem eszel? Később majd beszélünk ezekről a dolgokról.

– Én már jóllaktam – mondta Yao úr. Hirtelen Tijenre mutatott. – Zárjátok be holnap! – És mint aki jól végezte dolgát, kiviharzott a szobából.

A gyerekek megkönnyebbülten sóhajtottak fel, mohón nekiestek a tálnak. Az idősebbek közül senki sem nyúlt az ételhez. Alig várták, hogy a kellemetlen vacsora befejeződjék.

– Bátyám, itt volna már az ideje, hogy megváltozz – szólalt meg Mocsó.
– Magatartásod túl van a legelemibb tisztesség határán. Legalább a külszínre vigyázz, hogy szüleink ne szégyenkezzenek miattad. Öregek már; nem bánt a lelkiismeret, mikor ilyen bánatot okozol nekik? Te vagy a legidősebb fiú, előbb vagy utóbb tied lesz a ház. Hogyan állhat meg egy ember a világban, ha eljätssza minden tekintélyét? Fogadd meg, amit nagybátyánk mondott. Ha beletanulsz az üzletbe, és megállod a helyedet, nekünk, nővéreknek is lesz valakink, akire büszkék lehetünk. Másképpen rosszul végződhetik a sorsunk.

– Mindig prédikálsz! – morgott Tijen.

– Mert mindig megérdemled – mondta Mulan. – Mindig adsz okot rá, hogy prédikáljunk.

Korall szólt Brokátnak, melegíttesse fel a rizst, és a többi étellel együtt rakja fel egy lakktálcára. Mikor Brokát elkészült, Korall azt tanácsolta Tijennek, vigye be ő maga apjának a tálcát, bebizonyítva neki, hogy teljesíti fiúi kötelességét, s a javulás útjára lép. De Tijen dacosan visszautasította az ajánlatot. Végül is Mulan ment be, és magával vitte Afeit, mert tudta: apja mindjárt megenyhül, ha a gyerekre néz. A többiek utánuk lopódtak, és beleskelődtek az ablakon. Látták: apjuk vízpipáját szívja, és újságot olvas. Mulan Afei kezébe adta a tálcát.

Az öregember meglepetten kapta fel a fejét. Mikor kedvelt lányát és kisleányát meglátta, arca földerült.

– Remélem, derék fiú leszel – mondta Afeinek.

– Igen. Az leszek – szepegte a kisleány.

– Akkor ne légy olyan, mint a bátyád. Tedd azt, amit ő nem tesz, és amit ő tesz, attól tartózkodj.

– Majd én vigyázok rá, apám – mondta Mulan.

Látta, hogy apja szakállára alvadt vér tapadt. Gyorsan kiküldte Afeit, hozzon egy forró vízbe mártott kendőt.

– Megmásíthatatlan a szándékom, hogy holnap bezáratod Tijent? – kérdezte Mulan.

– Igen. Nem árt meg neki. Talán okul belőle. Tanulja meg, mit jelent az éhség.

Másnap Tijent Yao úr bezárta a dolgozószobába, és zsebre vágta a kulcsot. De délután, mikor az apa elment hazulról, az anya a dolgozószobához lopódzott, az ajtón keresztül beszélt a fiával, kiszedett egy deszkát a választófalból, és becsúsztatott néhány darab süteményt. De intette, hogy az ételnek semmi nyoma ne maradjon.

Feng urat mindenki tisztelte. Bizalmi állást töltött be a családban, és mint Yaóné fivére, szinte korlátlan hatalommal vezette a nagy vállalatot. Csontos, kemény arca sárgán kandikált ki a vörös gombos, dinnye alakú sapka alól. Kezéből soha nem hiányzott az elmaradhatatlan jade-szopókás pipa. Mint az üzletemberek általában, nyugodtan beszélt, hatásos szüneteket tartott, és sokszor jelentőségteljesen hümmögött. De szükség esetén a csendes suttogástól a rekedt üvöltözésig a legszélesebb skálát is befutotta. Megtanult minden hanglejtést. Hangja meggyőzően, tántoríthatatlanul harsogott, mikor alkudott valamire, de menten mézédessé lágyult, mihelyt az üzletet megkötötték. Sokszor konokul kitartott álláspontja mellett, és csak az utolsó percben engedett, holott az engedményt már előre elhatározta. Mikor vásárolt, mindent becsmérelt, de mikor valamit eladott, egekig dicsérte áruját. Heveskedése, kipiruló arca, esküdözése egyáltalán nem jelentette, hogy izgatta a kérdéses ügy. Csak akkor komorult el, ha a megnevezett ár nem tetszett neki, vagy ha ő engedett az árból. Ilyenkor a vevő fülébe súgta az engedményt, mintha titkot közölné, és kérte, hogy az alkalmi árat senkinek se árulja el.

Példásan, eredményesen vezette a nagy vállalatot; sógora teljesen megbízott benne.

Feng úr meg is érdemelte a bizalmat. Jól ismerte Yao urat, és tudta: rendkívül okos ember, az üzleti jelentések összes számadatára emlékszik. Így Feng úr nem is kísérletezett, hogy ne a legtisztább igazságot közölje Yao úrral. Főnökének véleményét minden fontosabb dologban kikérte, és ezekben a dolgokban mindig Yao úr döntött. De a lebonyolítást Feng úrra bízta, a részletek nem érdekelték. Feng úr mindössze hatvan dollár havi fizetést kapott, de évi jutaléka több ezer dollárra rúgott; a kereskedelmi üzletekben általában így jártak el. Becsületes sáfárkodásával Feng úr már vagy hatvan-ezer dollárnyi magánvagyonot szerzett.

Ötletét mindenki helyeselte. Alkalmazzák Tijent a vállalatnál, nem mint-ha a vállalatnak szüksége lett volna Tijenre, de Tijennek volt szüksége a vállalatra, hogy valamivel foglalkozzék. Feng úr remélte, hogy ha kissé összebarátkozik a fiúval, sokkal inkább hathat rá, mint Yao úr, aki dühbe gurult, ha csak meglátta. Nem táplált vérmes illúziókat, és pillanatig sem hitte, hogy Tijen komolyan veszi az üzletet.

Feng úr másnap felkereste őt a dolgozósobában. Megmondta neki, hogy apja sem ellenzi tervét. Ne féljen, nem lesz nehéz dolga. Csak figyelje, mit csinál a többi alkalmazott. Tijen sürgős alkalmazásával Feng úr elérte, hogy a fiú kiszabadult börtönéből. Együtt ebédeltek a boltban. Feng úr megmutatta a levelet, amit Ezüsfátyol nagybátyja írt, és amit ő üzleti íróasztalának fiókjában őrzött.

Ebéd után a fiú engedélyt kért, hogy meglátogassa egyik barátját, akivel a hajón ismerkedett meg. Mikor az engedélyt megkapta, természetesen Ezüsfátyolhoz rohant. Tudta a címet, és amint a házsámokat vizsgálgatva közelebb és közelebb ért, szíve egyre hangosabban vert. Végre megállt egy festetlen kapus, alacsony vályogház előtt. Kopogására öregasszony nyitotta ki a kaput, és Tijen hallotta, hogy kutyája izgatottan ugat az udvarban; megérezte gazdáját.

– Yao Shaoyeh? – kérdezte az asszony.

Tijen furcsállotta, hogy Ezüsfátyol nem rohan ki, és nem üdvözli őt. A kutya ott ugrált körülötte, mellső lábait nyújtogatta. Tijen a ház felé indult, a kutya szinte emberi értelemmel vezette Ezüsfátyol szobája felé, az udvar keleti felébe. De az ajtót zárva találta. A kutya leült a küszöbre, és vonított. A cseléd a másik lakás felé vezette Tijent. Az ajtóban harminc év körüli sovány, alacsony asszonyka állt. Tijen észrevette, hogy az asszony szeme mély tüsszel ragyog, és kitépett szemöldöke szép ívben görbül homloka alatt.

– Fáradjon be – mondta az asszony, és Tijenre mosolygott. De kedves mosolygását elrontották fekete fogai. Tijen belépett a szobába, ott sem találta Ezüsfátyolt.

– Yao vagyok – mutatkozott be Tijen.

– Sejtettem – mosolygott az asszony. – Fialat barátnője már napok óta izgatottan várja önt.

Utasította a szolgálót, értesítse Ezüsfátyolt. A szolgáló zavartan jelentette, hogy Ezüsfátyol nem érzi jól magát, szobájába zárkózott, és nem nyit

ajtót. Tijen felugrott, hogy Ezüsfátyolhoz rohanjon, de a háziasszony csitította.

– Biztosan haragszik. Nem is gondolja, milyen izgatottan várta magát szegényke, és mennyit aggódott az utolsó három nap alatt. Nem evett semmit, állandóan az ajtóban állt, magát leste. Még a kutyát is eleresztette a pórázról, hogy úgy talán könnyebben nyomra akadhat.

– Különös – csóválta fejét Tijen.

Ezüsfátyol ajtajához ment, és bekopogtatott rajta. – Ezüsfátyol! Mi bajod van? Én vagyok itt!

Belülről semmi válasz. Huáné is kopogtatott.

– Ezüsfátyol! Nyisd ki az ajtót. Megjött Fiala Gazdád! Gyere ki, és üdvözlödd!

Ezüsfátyol hangja panaszosan jajdult az ajtó mögül.

– Mit érek vele, ha látom? Úgyis visszamegy a családjához, és elhagy engem. Mit bánja ő, élek-e vagy meghalok.

Amikor Tijen Ezüsfátyolnak írt, még úgy álltak a dolgok, hogy négy nappal hamarabb érkezik. De Tiencinben még utoljára kirúgott a hámból, utolsó dollárját is elverte, s ezért késett néhány napot. Ezüsfátyol szépen kifestette magát, és legjobb ruhájában várta Tijent. De a napok múltak, és a lány hiába várt. Végül dühbe gurult, és elkeseredetten kijelentette: Tijen bizonyára elfelejtette őt. Huáné kioktatta, hogy ha Tijen megérkezik, tegyen úgy, mintha a fiúval szóba se állna. Majd Huáné megmondja neki, hogy Ezüsfátyol mennyire várta, mennyit gondolt rá, milyen hűségesen viselkedett. Neki lesz rá gondja, hogy Tijen ne távozzék el, míg nem találkoztak. Ezüsfátyol tehát gyorsan bezárta az ajtót, mikor a kutya ugatását meghallotta, ledobta a kabátját, és beugrott az ágyba. Majd rögtön kiugrott, gyorsan kifestette magát, és csak aztán feküdt újra vissza.

Tijen riadt szemmel nézte Huánét. Az asszony mosolygott.

– Ne féljen. Ez csak olyan szerelmi makrancoskodás. Kérjen bocsánatot tőle. Négy napja vár szegény, és nem tudta, miért nem kereste fel rögtön.

– Nagyon igazságtalanul viselkedik – lázadozott Tijen. Megint az ajtó felé fordult. – Ezüsfátyol! Hallgass meg! Csak tegnapelőtt érkeztem. Nem jöhöttem hamarabb, mert apa bezárt. Majd mindent megmagyarázok.

Ezüsfátyol szeme egyszerre felragyogott, ahogy Tijen magyarázatát hallotta. Kiugrott az ágyból, az ajtóhoz rohant, kinyitotta, Tijen karjába vetette magát. A kutya vidáman csaholt körülöttük.

– Úgy látom, nincs már szükség békítőre – mosolygott Huáné, és tapintatosan elvonult.

Tijen olvasta *A vörös szoba álma*-t, és most mint a költeményben Paoyu, a szó szoros értelmében lenyalta a pirosítót Ezüsfátyol ajkáról.

– Megfojtasz! – nevetett Ezüsfátyol. Utasította a cselédet, hogy készítse el a teát. Beljebb húzta a szobába Tijent.

Tijen csodálkozva állapította meg, mennyire megváltozott Ezüsfátyol. Fehér kabátot viselt, sokgombos, vörös selyemmellényt, bő, zöld selyemnadrágot, hímzett cipőt. Keze fehér volt és puha, fülében jade-karika lógott, és kitépdesett szemöldöke olyan gondos ívben kerekedett homloka alá, akárcsak háziasszonyáé.

– Csukd be az ajtót. Hideg van – mondta a fiúnak kissé fölényesen.

Tijen megnézte a vetett ágyat.

– Aludtál? – kérdezte.

– Igen. De beteg is vagyok. Úgy vártam már rád. Majd belehaltam.

Tijen megállapította, hogy a kis kályha nem valami jól fűti a szobát.

– Jobb lesz – mondta kis szünet után –, ha visszabújsz az ágyba; még megfázol.

Ezüsfátyol befeküdt az ágyba, magára húzta a takarót, de gondosan ügyelt, hogy fehér karja a paplan fölött maradjon, és a fiú jól láthassa fiatal testének körvonalait, amelyeket a szoros vörös selyemmellény kecsesen ki-domborított. Tijen az ágy szélére ült, vágyakozva bámulta a lányt. Ezüsfátyol mindent elmondott neki.

Az öreg cseléd behozta a teát, és úrnője parancsára szenet rakott a kályhára. Mikor elment, Ezüsfátyol Tijen fülébe súgta: reteszelve el az ajtót.

– Jól érzed magad nálam? – kérdezte kacéran a fiútól.

– Remekül. Itt senki se zavarhat.

Tijen örült. Büszkén érezte: ezentúl barátnőt tart.

– Itt csinálhatunk, amit akarunk. Nem úgy, mint otthon.

– De nem gondolsz-e rólam rosszat? – kérdezte Ezüsfátyol.

– Imádlak – felelte a fiú.

Ezüsfátyol az ágy előtt heverésző kutyára mutatott.

– Úgy gondoztam, úgy ettettem, ahogyan te parancsoltad. És megőriztem a hajfonatodat is. Jól tettem, nem igaz? Ha nem vállaltam volna a kockázatot, már régen férjhez adtak volna.

Tijen nem maradhatott adós.

– Ne félj, én is megtartom, amit ígértem. Ha egészen elmegyek, és nem fordulok vissza félúton, talán soha nem látjuk többé egymást.

– Köszönöm, hogy visszajöttél – mondta Ezüsfátyol, magához vonta a fiút, és megcsókolta. Ahogy ott feküdt a keblén, és simogatta az arcát, halkán fülébe duruzsolta:

– Milyen jó is vagy, és milyen gonosz az anyád. Kevesebbre becsült, mint a kutyádat. Ahogy elmentél, folyton csak szidott, és „kis Szajjának” nevezett. Láttam, hogy soha nem békül ki velem. De nem mondhattam a szemébe, hogy megszegte az ígéretét. Éjszakákon át sírtam, mert éreztem, hogy mire visszajössz, már nem segíthetsz semmin. Kékfény talált valami kereskedőt, akinek eladtak volna, mint egy zsák rongyot. Az egész család tudott a tervről, de nekem senki se szólt. Nem is sejtették, hogy mindenről tudok. Mindent megpróbáltam, hogy időt nyerjek.

Kértem, mutassák meg a nagynéném levelét, mert nem hittem, hogy csakugyan ő kívánja ezt a házasságot. Mikor azután megérkezett a levél, nem tehettem mást, mint hogy megszöktem. Nem hittem el, hogy a levél, amit mutattak, a nagynénémtől jött, mert kiszámítottam, hogy még ha azonnal írtak is neki, válasz olyan rövid idő alatt nem érkezhett.

– Mit beszélsz? – kérdezte Tijen csodálkozva. – Hát ki írt voltaképpen? Nagynénéd vagy nagybátyád?

– Mutattak nekem egy levelet, amelyet állítólag a nagynéném írt. De én nem tudhatom, hogy csakugyan ő írta-e. Ideadták. Én mindenesetre megtartottam. Hozd ide a bőröndöt, mindjárt megmutatom.

Tijen odavitte a bőröndöt, és Ezüsfátyol megmutatta nagynénje állítólagos levelét.

– Gázság! – sziszegte Tijen. – Sose hittem volna, hogy anyám ilyen csalásra képes. Ma reggel saját szememmel olvastam a nagybátyád levelét.

Ezüsfátyol viszont a nagybácsi leveléről nem hallott. Meglepődött.

– Most már látod, milyen hadjáratot folytatott el lenem jó anyád – tüzelte a fiút. – Sejtheted, hogyan viselkedett, amíg távol voltál. De én átláttam a tervein. Mit csinálhat mást egy jobbagylány minthogy süketnek és némának tettei magát. Úgy tettem, mintha mindent elhinnék.

– Majd felelősségre vonom a nagybátyámat!

– Nehogy megtedd! Rögtön sejtenék, hogy találkozol velem. Szerencsésen túlestem a dolgon, és most végre szabad vagyok. Amíg te mellettem maradsz, nem törődöm semmivel.

– Ökölbe szorul a kezem, ha arra gondolok, hogya bántak veled.

Ezüstfátyol csókja a fiúba fojtotta a szót.

Így maradtak sokáig, míg a rövid téli nap után a szobára nem borult az alkony. Ezüsfátyol kérte Tijent, vacsorázzék nála, de a fiú nem maradhatott, mert aznap ment először az üzletbe, és otthon úgy határozták el, hogy nagybátyjával megy haza.

Huáné mint gondos háziasszony mindenesetre beküldött négy megrakott tálat: az egyikben vagdalt csirkemellet, a másikon sanghaji módra készített cukrozott füstölt halat, a harmadikon gőzölgő párolt sonkát, a negyediken ningpói módra szójababmártással leöntött csirkepástétomot; Ezüsfátyol említette, hogy ezt Tijen minden más ételnél jobban szereti. Marasztalták a fiút, hogy legalább áldomást igyék velük. Huáné forralt bort hozatott, hármasban megünnepelték a boldog viszontlátást. Tijen megszerette Huánét, és bókokat mondott neki. Huszonöt dollárt adott át Ezüsfátyolnak, és kérte, vegyen magának új paplant, ágyterítőt és ami még szükséges a szobában, öt dollárt vett elő, hogy a cselédnek adja, de Ezüsfátyol nem engedte:

– Bolond vagy! Ne tékozz a pénzt! Adj neki egy dollárt. Meglátod, annak is mennyire örül. Mi most az otthonunkat építjük, nem szabad szórunk a pénzt.

Behívta az öreg cselédet, kezébe nyomott egy dollárt.

– Itt van egy dollár. Yao Shaoyeh adja neked. Köszönd meg gyorsan, és jól szolgálj ki, valahányszor eljön.

Az öregasszony elvette a pénzt, ráncos arca mosolyra torzult.

– Nem lesz semmi hiba. Ha öreg vagyok is, és rossz is a szemem, még mindig megkülönböztetek egy úriembert egy kitömött zsáktól. A Fiala Úrnő beszélt uraságról, tüstént megismertem, amikor megláttam. Nem tudom, milyen érdemeket szerzett a Fiala Úrnő előző életében, de bizonyára nagyokat, ha ilyen férfival jutalmazta a sors.

Mikor Tijen eltávozott, kutyáját alig tudták visszatartani, mindenáron vele akart menni. Ezüsfátyol kikísérte a kapuig, s ott a fülébe súgta: legközelebb hozzon ajándékot a háziasszonynak. Tijen boldogan és büszkén ment el, mert érezte: új élet kezdődik számára, és ennek az új életnek értékét még fokozta, hogy otthon nem tudhattak róla semmit.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

A rövid téli napforduló ünnepe gyorsan elmúlt, s utána a két nővér megint Tiencinbe utazott. Csak újévkor mentek haza, ami február első napjaira esik, és ünnepét körülbelül egy hónappal később tartják meg, mint Nyugaton. Az iskolában nem mesélték el, mi minden történt velük a rövid szünidő alatt, de általában minden lány hasonló módon viselkedett, és mindenki tudta, hogy a lányokkal az érdekes és fontos dolgok nem az iskolában történnek, hanem otthon.

Újévkor, mikor a hosszú szünidőre hazamentek, meghívták egy osztálytársukat is. Ez a barátnőjük Sanghajban lakott, és Sutannak hívták. Nagy szemével, halálosan sápadt arcával különös hatást gyakorolt mindenkire. Bár keresztény környezetben élt, a kínai tárgyakban kiváló eredményt ért el. A lány családja, Csienék, már régen keresztény hitre tértek, de a lány teljesen különbözött testvéreitől, és anyja akarata ellenére határozta el, hogy az állami iskolába megy. Rendkívül szépen írt, sokat olvasott, pompásan ismerte a régi irodalmat, ötletesen, fordulatosan beszélt, úgy énekelte a népszerű dalokat, akárcsak Mulan. Ha leült, lábát lóbálta, mint a férfiak. A lányok nem vittek magukkal húros hangszereket az iskolába, de szobájukban gyakran dúdoltak népszerű dalokat. Sután ilyenkor kezével verte a taktust, és eldúdolta az ének strófáit összekapcsoló zenekari részeket. Biztatására Mulan sok régi könyvet elolvasott. A rossz nyomtatások ártottak a szemének. Mulannak idősebb korában meggyengült a látása, de mindig megriadt a gondolattól, hogy szemüveget viseljen. Baja szerencsére nem rosszabbodott; senki sem vette volna észre, ha ő maga nem hívja fel rá a figyelmet. De szeme furcsa merengő kifejezést kapott, ha a távolba nézett. Sután révén megismerte a keresztény vallás alapfogalmait, a keresztény szokásokat, jó és rossz oldalukat. Sután a kereszténység hatása alatt a „szabad házasság” híve volt, vagyis hogy a házasulandó felek szabad akarattal válasszanak párt, és ne mások határozzanak a sorsuk felett, tudtuk és beleegyezésük nélkül. Sutan minden kínai dologért rajongott, kivéve a nőkre és a házasságra vonatkozó szabályokat. Látszólag ellentmondásba keveredett így, de csak látszólag; mindenképpen ahhoz a típushoz tartozott, akinek feltétlenül lettek volna szerelmi ügyei, akár a régi, akár a modern Kínában él. A nyugati esz-

mék közül csak azokat helyeselte, amelyek tetszettek neki, vagy amelyek meggyőzték.

Újév előtt Mulan megtudta, hogy Sutan az iskolában marad. Sanghaj túl távol esett, és a rövid szünidő kedvéért senki sem vállalkozott ilyen nagy útra. Meghívta tehát, tartson velük, legyen a vendégük Pekingben.

A két nővér boldogan hallotta, hogy Tijen megkomolyodott, és apjuk sem haragszik már rá. Tijen szorgalmasan járt az üzletbe, látszólag dolgozott is, és titokban gyakran láthatta Ezüsfátyolt. Ilyen körülmények között a hamisított levél miatt nem csapott botrányt. Nagybátyja megengedte, hogy délutánonként elmenjen a boltból és „meglátogassa barátait”. Ha későn ment haza, könnyen talált magyarázatot elmaradására: színházba ment, vagy valamelyik ismerősével vacsorázott. Ennyi szabadság egy felnőtt fiút mindenképp megilletett. Még nagybátyja sem gyaníthatta, hogy az eltűnt jobbágylánnyal folytat viszonyt. Tijen néha pénzt kért, kisebb-nagyobb összegeket; nagybátyja szívesen adott neki, mert egy nagy fiúnak pénz kell, és elvégre Tijen sincs fából.

Tijen okosan és ravaszul viselkedett. Ezüsfátyol mind gyakrabban kért tőle pénzt, és bizonygatta, hogy ha most nem szereznek valami kis tartalék tőkét, később esetleg bajba jutnak, ha Tijen apja felfedi a titkot, vagy valami más nem várt esemény történik. Tijen nem tehetett sokat, ha meggyőzte is ez az érvelés. A számadásokat újévkor zárták le, nagyobb összeget hiába kért volna ilyenkor. Attól is félt, hogy Yao úr esetleg tudomást szerez költekezéséről. Mindenesetre komolyabb akciót csak újév után kezdhetett. Így az újévi ünnepek alatt béke és nyugalom honolt a családban.

Tijen boldogan élvezte új helyzetét. Ha Ezüsfátyol nincs, bizonyára más nőt keresett volna a külvárosban, a Csien kapun kívül. Viszont ha Ezüsfátyol a Yao-házban marad, nem érintkezhetett volna vele ilyen zavartalanul. Így nemcsak új otthonra talált, de új Ezüsfátyolra is. Távolléte alatt a lány teljesen megváltozott, kívánatos asszonnyá érett, és megtanulta a férfiak szórakoztatásának tudományát. Huáné és Ezüsfátyol hamarosan észrevette, hogy Tijen boldog és elégedett náluk. Minden tudásukat összeszedték, hogy semmiben se lásson hiányt. A huszonöt dollárt az utolsó centig a ház kicsinosítására költötték. Mikor Tijen egyszer kifogásolta az egyik képet, a kép másnapra eltűnt; helyette vörös farámában külföldi, meztelen nőket ábrázoló színes nyomat függött a falon. Új tükrök, új tálak, új székek kerültek a lakásba, és mikor Tijen megérkezett, mindig úgy fogadták, mintha ő volna a

ház ura. Senki sem szidta, senki sem ellenkezett vele, állandóan kedves ételleivel lepték meg. A háziasszony felajánlotta, hogy átengedi legszebb szobáját Ezüsthattyolnak, és ő költözik a keleti szobába. Tijen fogadkozott, hogy a kis otthont gyönyörűen berendezzi, de tervét csak újév után valósíthatja meg. Közben ügyesen intézte dolgait, hazulról hetenként legfeljebb egy estére maradt el, és az ilyen elmaradozásokra könnyen találhatott mentséget.

A téli napfordulókor mind a két nővér egyformán remélte, hogy láthatja Lifut. De csalódtak reményükben. Véletlenek jöttek közbe, mert különben Lifu és húga gyakran megfordult Yaóéknál. Lányai távolléte alatt Yao úr egyedül érezte magát. Lifuval szívesen elbeszélgetett; hívta, látogassa meg gyakrabban. Az öregedő férfi és a fiatal fiú között lassanként furcsa barátság támadt. Lifu megszokta, hogy Fu úrral komoly dolgokról beszélgessen; így nem esett nehezére, hogy megvitassa Yao úrral a politikai helyzetet, csevegjen vele az irodalomról. Bármilyen különösnek látszik is, Yao úr volt a forradalmibb szellem. Zuhanyfürdőt rendeztetett be a hálósobája mellett, s éjféλι lélegzőgyakorlataihoz és más testedzéseikhez hozzákapcsolta a reggeli zuhanyozást. Néha ellátogatott a Peking Hotelba, és külföldi ételeket rendelt. Elfogadta és gyakorolta az alfabetikus írást, pedig akkoriban még csak kevesen hitték, hogy ez az írásmód Kínában valamikor is elterjed. Az irodalmi művek fölött szigorú kritikát gyakorolt. Lifu fejlődésének ebben a szakaszában a Hat Dinasztia dekoratív és kiegyensúlyozott stílusát szerette. Yao úr megvetette ezt a stílust, mert csak dekoratív, halott, haszontalan, és a mondatokat a hangok zeneisége szerint építi fel.

– Olvasd Fang Pao-liu Takueit és a Tungcseng-iskolát – mondta az öreg. – És olvasd a filozófusokat.

Yao úr Csuangcét szerette, a ragyogó taoista filozófust. Az öregúr hatása alatt Lifu figyelmesen olvasta Csuangce műveit, értelme új irányban fejlődött, tisztultabb, klasszikusabb lett, különösen, ha a múlt eseményeit vizsgálta. Eleinte fárasztotta Csuangce és a taoizmus, csak a stílus ragyogása bűvölte el, a képek gazdagsága, a bájos humor és a romboló szkepszis, amely csaknem fenekestül felforgatta a világot. Lassanként azonban megérezte a mondatokban rejlő mély értelmet is.

Yao úr nemcsak rombolt, de épített is. Szeme ragyogott, ha a Nyugatról beszélt és arról a sok különböző tudományról, amelyet a Nyugat tárt fel.

Yao úr egy kukkot sem tudott angolul, de valami úton-módon tudomást szerzett a nyugati fejlődésről. Különösen a természettudományok lelkesítettek. A hang, fény, vegyészet és villamosság tudományairól beszélt, és aggodva óvta Lifut a történelemtől.

– A jelenségeket tanulmányozd – intette fiatal barátját –, és ne az emberek véleményét a jelenségekről.

A taoizmus és a természettudomány volt Yao úr két vesszőparipája, s a két vesszőparipa kitűnően megfért a lelkében. A taoizmus mindig érdeklődött a természet iránt, míg a konfucianizmus csak az emberek közötti viszonyt vizsgálta, az irodalmat és a történelmet. Csuangce, a nagy taoista, a természet hatása alatt írt, szemlélte az évszakok örök körforgását, a fejlődés és az elmúlás törvényeit, a termények elkülönülését s az élet végtelenül nagy és végtelenül apró rejtelseit. Világrendjének törvénye a mozgás, az örök változás és az ellentétes erők egymásra gyakorolt hatása. Ez a világ a személytelen, névtelen, láthatatlan és halhatatlan Istenség soha nem írott törvényeihez igazodott. Az Istenségnek nem volt neve. A taoisták „Taó”-nak nevezték, de ugyanakkor megállapították, hogy nincs neve, és emberileg felfoghatóan nem létezik. Yao úr sajnálta, hogy csak élemedett korában szerzett értesülést a nyugati tudományokról, amelyek feltárják a természet titkait, és biztatta Lifut, hogy mint fiatalember, ne mulassza el az új felfedezések tanulmányozását.

– Számunkra a hang csak hang, a fénysugár csak fény – mondta Lifunak.
– De ezek az ördögös külföldiek mindent tudománnyá fejlesztettek, és megalkották a gramofont, a telefont, a fényképezőgépet. Múltkor hallottam, hogy már mozgóképek is vannak, bár én még sohasem láttam, és fogalmam sincs róla, milyenek lehetnek. Az új világ új dolgait vizsgálj, és felejtse el a múltat.

Yao úr sokkal messzebbre ment, mint amennyire Lifu régi barátja, a tudós Fu bármikor is elment volna. Lifu csodálta is, milyen ifjú szellem lángol az öreg Yaóban. Sokkal mélyebben hatott rá, mintha mindezt egy Angliából hazatért fiatal diáktól hallja.

De Lifut mégis az irodalom érdekelte. Yao úr regényeket adott neki, amelyeket Lin Csinman fordított idegen nyelvekből. Lifut különösen Conan Doyle regényei, Sherlock Holmes kalandjai büvölték el. Ezek keltették fel érdeklődését a Nyugat iránt. Az öreg Lin egy betűt sem tudott angolul. Egy Angliában járt diák mondatonként fordította számára a szöveget, s ő aztán

ékesen megfogalmazta. A gyors fordulatokhoz mindenben alkalmazkodó folyékony stílusban írta a regényeket; így fordításai gyorsan népszerűekké váltak.

Az *Ivanhoe* fordításában Lifu megtalálta Mulan ceruzajegyzeteit és néhány érdekes gondolatát Rebeccáról meg Rowenáról. Ezek rendkívül mulattatták. Mulan szemlátomást Rebeccával rokonszenvezett, és mikor *Ivanhoe* nem vette észre Rebecca szerelmét, odaírta a könyv szélére: „Hutu” vagy „Hutu! Hutu!” (Buta! Buta!) Annál a résznél, ahol Rebecca elbeszéli a kastély körül lezajlott csatát, és a sebesült *Ivanhoe* csak a csata iránt érdeklődik, s Rebecca szépségével, érzelmeivel nem törődik, Mulan a könyv szélére firkálta: „Néha a legbölcsebb ember is milyen bután viselkedik.”

Ezeket a jegyzeteket Mulan régebben írhatta a könyvbe. Lifut érdekelte volna: vajon mikor?

December 28-án Yao úr meghívta vacsorára Kungékat. Erre a napra esett Cseng nagyanyó születésnapja is. A nagyanyó tiszteletére rendezett vacsorán Mulan mindig részt vett. De most már Sunya jegyese volt, és így az esküvőjéig nem illett átlépnie a Cseng-palota küszöbét. Reggel tehát elküldte Brokátot egy kosár datolyával és fukieni narancssal: vigye el nagyanyónak mint születésnap ajándékot, és ha kérdenék, mondja meg: ne várják a vacsorára.

Brokát készülődése közben Mulan hallotta, hogy Tijen kiabál a szobájában, és Laimát szólítja. Hazaérkezése óta ez a középkorú cseléd szolgálta ki. A fiú tele volt panasszal, hogy az asszony buta, ügyetlen, és mindent rosszul csinál. Régebben öröme tellett a szolgáló ügyes munkájában, most a rossz kiszolgálás állandóan bosszantja. Az új szolgálóval soha nem elegyedett szóba, mindent kifogásolt, bármit is tett, részben mert Laima még meglehetősen ügyetlenül turkált a holmija között, részben mert folyton Ezüsfátyollal hasonlította össze szegényt, és az összehasonlítás Ezüsfátyol javára ütött ki. A két lány hazatérése és vendégük, Sutan éppen elég különmunkát adott a személyzetnek, és a közelgő újév is szaporította a szolgálók dolgát. Laima is a konyhában szorgoskodott éppen, az újévi kalácsot gyúrta, s a nagy munkában megfeledkezett a Fiala Gazdáról. Így Tijent senki sem szolgálta ki.

Mikor Mulan meghallotta bátyja dühös hangját, beküldte hozzá Brokátot. Brokát elképedve látta, hogy Tijen papucsban és alsónadrágban áll a szoba közepén. Megállt az ajtóban, lesütött szemmel mondta, hogy Laima dolgozik, és megkérdezte, mit óhajt a fiatalúr.

– Nem találom a gallérgombjaimat – mondta a Fiatal Gazda. – Megkereshetné.

Brokát lehetőleg kerülte Tijent. Most nem tudta, hogy mit csináljon. Habozott, beljebb menjen-e a szobába, vagy kiszaladjon. De szó nélkül mégsem fordulhatott vissza.

– Nem tudom, hol vannak – válaszolta.

– Nézd meg a szekrényfiókban, talán ott lesznek. Brokát odament a szekrényhez, kihúzta a fiókot, de a gombokat nem találta. Kiszaladt a konyhába, pár pillanat múlva visszatért, és jelentette: Laima nem nyúlt a gombokhoz, és sejtelve sincs róla, hol vannak. Tijen éppen a harisnyáját húzta.

– Keresd meg! Itt lesznek valahol a szobában. Brokát keresgélni kezdett. Közben hallotta, hogy Tijen morog, és szidja a „buta cselédet”, mert nem foldozta meg lyukas harisnyáját. Brokát letérdelt a padlón: nem gurultak-e a gombok valamelyik bútor alá. Tijennek egyszerre feltűnt, hogy a szolgáló kecses, világoskék kabátkát visel, és hollófekete haja dús fonatokban veri a vállát. Még karcsúbb volt, mint Ezüsfátyol. Ahogy a földön kuporgott, nagyon megtetszett neki. Mikor a hajlongástól kipirult arccal felállt a lány, Tijen kedvesen mondta neki:

– Ne keresd tovább. Majd kínai ruhát veszek fel.

– Miért visel külföldi ruhát? A külföldi ruha miatt van a gombokkal annyi baj – mondta Brokát.

– Ha Ezüsfátyol itt lenne, nem volna semmi baj velük – mondta Tijen. – Miért rendelnek mellém ilyen buta öregasszonyt? Ha te szolgálnál ki, talán még jobban volnék ellátva, mint amikor Ezüsfátyol gondoskodott rólam.

– Dehogy, kérem – mondta Brokát. – Én nem vagyok Ezüsfátyol.

– Mi kifogásotok van ellenem? Akkor sem vállalkozott egyiketek sem, hogy kiszolgáljon, mikor hűgaim nem voltak itthon. Sem te, sem Tömjén.

– Miért faggat engem? – kérdezte Brokát. Érezte, hogy a téma mind veszedelmesebbé válik. – Keressem a gombokat vagy ne? Mulan kisasszony a városba küldött, nincs időm beszélgetni.

– Kínai ruhát veszek fel. Szedj elő mindent a szekrényből.

Brokát elővett egy selyemkabátot és egy nadrágot. Tijen újra érezte, milyen öröm és milyen kellemes, ha csinos szolgálo buzgólkodik az ember körül. Brokát az ágyra tette a ruhákat, némán az ajtó felé indult.

Tijen megfogta a karját.

– Meimei, nem szolgálnál-e ki ezentúl te engem? Meimei tulajdonképpen kis húgot jelentett, de szeretők is mondták egymásnak. Brokát sértődötten húzta el a kezét.

– Viselkedjék rendesen. Én nem vagyok a maga Meimeije.

Tijen látta, hogy a lány haragszik.

– Csak tréfáltam. A tréfa csak nem bűn? – mondta mosolyogva.

Brokát haragos megvetéssel válaszolt.

– Én jobbágy lány vagyok, és nem lenne helyénvaló, ha a gazdámval ci-cáznék. A Fialat Gazda tekintélyének se használ, ha szolgálókkal bizalmaskodik. Ha egy lányt családja pár évre elad, csak a szolgálatát adja el, de nem dobja prédául az uraknak, hogy kényük-kedvük szerint bánjanak vele. Énbelőlem hiányzik Ezüsfátyol nagyravágyása, és bizonyára hiányzik Ezüsfátyol minden más képessége is. És mit ért vele szegény, mi lett belőle?

Végigmérte Tijent, és kiment a szobából.

Tijen mérgelődött; szégyellte, hogy egy szolgáló megleckéztette, de nem tehetett Brokát ellen semmit. Gyorsan felöltözött, hogy el ne késsék a boltból, mert újév előtt, mikor az évi mérleget készítették, apja is az üzletben tartózkodott.

Mulan megkérdezte Brokától, miért maradt olyan sokáig Tijennél. A kislány dühösen válaszolt:

– Nem találta az inggombját, és mialatt kerestem, mindenféle badarságot beszélt. De mikor nem beszél badarságokat?

– Miket mondott? – kérdezte Mulan.

– Biztatott, foglaljam el Ezüsfátyol helyét minden vonatkozásban. De megmondtam neki, hogy azt bizony várhatja.

– Jól tetted – mondta Mulan.

Brokát elvitte az ajándékokat Csengékhez. Csengné feltétlenül elvárja vacsorára Mulant – mondta, ahogy visszajött.

– Elmenjek? – töprengett Mulan. – Nincs hozzá bátorságom.

Délután Hóvirág jött át; kérte Mulant, menjen el a vacsorára, nagy örömet szerezne vele nagyanyónak. Mulan szabadkozott: már fél éve nem látta

Sunyát, és kínos lenne, ha most együtt vacsoráznának. De tulajdonképpen Lifura gondolt, akit körülbelül ugyanannyi idő óta nem látott. Végül tanácskozott anyjával, s elhatározták: nagyanyót ugyan meglátogatja, de a vacsorán nem vesz részt. Felvette ezüstróka bundáját, és átkocsizott Hóvirággal Csengékhez. Nagyanyó szobájában találkozott Sunyával. Egymásra mosolyogtak, néhány udvarias szót váltottak, de Sunya talán még zavartabban viselkedett, mint Mulan.

Mannia rontott a szobába.

– No végre, most már hivatalosan is sógornőnek szólíthatlak – mondta nevetve. – Végre egy esküvő, amelyből mindenki hasznot húz. Ha Sunyának lapacsót főzöl, mindnyájan kapunk majd belőle.

Sunya fülig pirult, dadogott, kisietett a szobából. Mindenki tudta, hogy Mulan nem érezné jól magát, így nem ragaszkodtak hozzá, hogy vacsorára is ott maradjon.

Mulan némi lelkiismeret-furdalást érzett, mert tudta: nem járt el egészen őszintén. Visszautasította a meghívást, de nemcsak azért, hogy Sunyával ne vacsorázzék együtt, hanem azért is, hogy egy asztalnál ülhessen Lifuval. Mikor hazaért, és Lifu hangját meghallotta, csodálkozva állapította meg: bár Sunyának csengőbb, kellemesebb a hangja, Lifu hangja mégis nagyobb örömet okoz neki. Mindketten „Lan-meí”-nek szólították, és Sunya a legtökéletesebb pekingi kiejtéssel beszélt. Lifu beszédén érződött szecsuanai származása, és Mulan úgy érezte: a szecsuanai tájszólás kedves és mulatságos.

Délután apja hazaüzent, hogy még rengeteg dolga van, és Feng úrral az üzletben vacsorázik. Mihelyt Tijen megtudta, hogy apja nem vacsorázik otthon, tüstént bejelentette: ő is későn megy haza. Felhasználta a jó alkalmat, Ezüsfátyolhoz rohant. A vacsorán így a család fiatalabb évjárata és a két vendég: Sutan és Lifu vett részt.

Tijen később mégis hazavetődött. Éppen befejezték a vacsorát, és nagyban készülődtek, hogy mahjongot játsszanak. Mocsó mesterien mahjongozott, Mulan kevésbé, mert túlságosan izgult, és könnyen felfedte szándékait. Kiderült, hogy Lifu nem mahjongozik. Mulan rögtön felajánlotta: kimarad a játékból, és szórakoztatja Lifut. Végül is Yaóné, Kungné, Fengné és Brokát ült az egyik asztalhoz, Korall, Mocsó, Sutan és Tijen a másikhoz. Máskor is előfordult, hogy valamelyik szolgálatot bevették a játékba, ha hiányzott a negyedik. Brokát először a fiatalok asztalához ült, de hirtelen, minden meg-

okolás nélkül átment a másik asztalhoz, és megkérte Korallt, cseréljen helyet vele. Tijen némán, elgondolkozva nézett a kis szolgáló után.

Míg a többiek mahjongoztak, Mulan kissé távolabb, a pamlagon ült. Öccsével, Afeijel játszott, és Lifuval beszélgetett. Sehogy se tudta, mit csináljon a kezével. Végül magához vonta Afeit, és kijelentette: újra befonja a varkocsát. Tömjén gyorsan fésűt hozott. Korall csodálkozva fordult Mulan felé.

– Miért fonod be újra a haját ilyen későn? – kérdezte.

– Törődj a magad dolgával – válaszolt nevetve Mulan.

Középen elválasztotta Afei haját, és két fonatba rendezte, ahogyan Vörösjáspis szokta. Lifu csodálkozva bámult, de Mulan intett a szemével, hogy ne szóljon semmit. Tömjén is érdeklődve figyelt, de ő sem szólt. Vörösjáspis felugrott, hogy figyelmeztesse anyját, de Mulan neki is intett.

Elsőnek Mocsó vette észre a tréfát. Nevetve felkiáltott:

– Nézzétek csak! Mulan lánnyá változtatta Afeit!

Mulan bosszankodott, hogy Mocsó idő előtt leleplezte tervét. Gyorsan megkötötte a két hajfonatot, aztán egymás mellé állította Afeit és Vörösjáspist.

– Nézzétek csak! Mintha a Nyugati Ég Királynője apró tündérkéi lennének!

Mindenki megfordult, a két gyerekre nézett és mosolygott.

– Mulannak mindig bolondos ötletei vannak – mondta Kungnének a háziasszony.

– Nem csináltam semmi bolondot – felelte Mulan. – Ti játszottatok, és én nem tudtam, mit csináljak a kezemmel. Újrafontam Afei haját, honnan tudhattam volna előre, hogy egy fonatból végül két fonat lesz?

– Remek ötlet – nevetett Lifu anyja. – Csakugyan olyanok, mintha ikrek volnának.

Afei belekarolt Vörösjáspisba, pajkosan nevetett.

– Játsszunk külföldi házaspárt. Azok karöltve sétálnak.

Vörösjáspis megsértődött, gyorsan elrántotta a karját, anyjához szaladt.

– Afei mindig csúfol – panaszkodott.

– Nem csúfol, csak játszik – csitította Fengné –, és ne szólítsd Afeinek. Szólítsd Második Fivérnek. Lassanként nagylány leszel, itt az ideje, hogy megtanuld a szabályokat. Most menj szépen, és ne zavarj.

– Mire a két gyerek felnő, a kínai házaspárok is karon fogva járnak majd, mint ma a külföldiek – mondta Sutan. – És bizonyosan a „szabad házasságot” is bevezetik.

Afei, mikor Vörösjáspis elutasította, Lifu kis húgához ment, aki az anyja mellett állt, és a játékot figyelte. Afei megérintette a gyerek karját.

– Játsszunk külföldieket. Karolj belém. Huan-erh természeténél fogva félnék gyerek volt, de mint vendéget kötelezte az udvariasság. Másrésztől szívesen játszott volna Afeijel, és most erre alkalma nyílt. Habozva Afei karjába öltötte karját, körülsétált vele a szobában; a fiú a másik kezében seprűt lobogtatott mint „külföldi sétapálcát”. Az asztaloknál megállt a játék, mindenki nevetve nézte a „külföldieket”. Vörösjáspis egyszerre keservesen felzokogott.

– Téged hívtam először, de te nem mentél – mondta az anyja. – Most miért sírsz?

Vörösjáspis még keservesebben sírt. Alig töltötte be hetedik évét. Nehezen vigasztalódott. Mikor Yaóné látta, milyen keservesen zokog a kislány, magához intette Afeit.

– Kis unokahúgoddal is sétálj – súgta neki.

Mielőtt Afei megértette volna, tulajdonképpen miről is van szó, Huan-erh gyorsan kibontakozott Afei karjából, anyjához szaladt. A pár nélkül maradt Afei Vörösjáspishoz ment, hívta, játsszék vele.

De Vörösjáspis megint kosarat adott neki.

– Te csak játsszad a te játékodat, én meg sírom az én sírásomat. Mi közöd hozzá?

Ellökte Afeit, kicsi lábával dobantott, s anyja térdére támaszkodva tovább bömbölt.

– Sajnos, az én gyermekem makacs – kért bocsánatot Fengné. – Kis testében sok rosszindulat lakozik.

Afei csak állt és bámult. Nem tudta, mit tegyen. Korall pirongatta a kisfiút:

– Afei, menj oda szépen az unokahúgodhoz, és kérj tőle bocsánatot.

Afei odament Vörösjáspishoz, bocsánatot kért tőle.

– Hagyj békén – felelte duzzogva a makacs kislány.

Afei tovább könnyögött.

– Meimei, ezentúl mindig csak veled játszom, és sohasem játszom senki mással. Még mindig haragszol?

Ennyi könnyörgésre végre Vörösjáspis is megenyhült, és könnyei között Afeire mosolygott. Még dörzsölgette a szemét, de már gúnyolódott.

– Szégyelld magad. Fiú vagy, és úgy hordod a hajad, mintha lány lennél.

Afei dühösen bontogatta hajfonatait, és tépte ki belőle a szalagokat. Ahogy látta, hogy a fiú dühbe gurult, Vörösjáspis végre felkacagott.

A többiek tovább mahjongoztak. Mulan megkérdezte Lifutól, milyen könyveket olvasott az utóbbi időben. Lifu megemlítette az *Ivanhoe*-t.

– Apádtól kaptam kölcsön – mondta, majd megkérdezte: – Ugye tőled származnak a széljegyzetek?

Mulan fülig pirult. Gyors fordulattal Lin Csinman munkáira terelte a beszélgetést. Mindketten szerették Lin írásait.

– Miért rokonszenvezel te Rebeccával? – kérdezte Lifu. – Én Rowenát jobban szeretem.

– Hát persze, ezt megértem. Az olvasó rokonszenve az érdekes, de szerencsétlen egyénnek szánja a jobb házasságot. Ezért olyan rokonszenves Taiyu *A vörös szoba álma* című regényben.

A „házasság” szó megütötte Korall fülét.

– Miről sugdolódtok? – kérdezte. – Beszéljete hangosabban, hogy mi is halljuk.

– Én tudom, miről beszélnek – mondta Mocsó. – Második Nővér *A vörös szoba álmá*-t említette, és hogy ő Taiyuval rokonszenvezik.

– Ó! – kiáltott Tijen. – Második Nővér csakugyan Taiyut szereti, a Harmadik Nővér pedig Paotsát.

– Maga kit szeret? – kérdezte Sutan.

– Én Paoyut szeretem – mondta Tijen.

– Szégyellhetned magad! – nevetett Mocsó. – Azért a nőies fiatalemberért rajongsz? – Sutanhoz fordult. – Te kit szeretsz a legjobban?

– Nekem Hsaingyun unokanővér a kedvencem – mondta Sutan –, mert fiús és romantikus.

– Remek! – kiáltotta Tijen.

– És te kit szeretsz a legjobban? – kérdezte Mulan Lifutól. Elpirult, mert érezte, hangja túlságosan puha és gyengéd.

Lifu egy pillanatig gondolkozott.

– Nem tudom. Taiyu túl sokat sír, Paotsa túlságosan ügyes. Talán Tancsun a legrokonszenvesebb, mert mind a kettőből van benne valami: Taiyu tehet-

ségéből és Paotsa határozottságából. De mégsem szeretem, mert rosszul bánt anyjával.

Mulan hallgatott.

– Sajnos, senki sem tökéletes a földön – mondta csendesen.

Mulan azután Korallhoz fordult.

– Legidősebb Nővér, én tudom, te kit szeretsz. Li Huát, nem igaz?

– Ebben a regényben minden ember önmagát szereti – vonogatta vállát Korall. – De beszélgetünk vagy mahjongozunk?

A játszmat végül Sutan nyerte meg. Tijen felállt, mentegetődzött, hogy a fárasztó nap kimerítette, és fáj a feje. Mocsó indítványozta, hagyják abba a mahjongozást, és csatlakozzanak a beszélgetőkhöz. Így a fiatalok asztala felbomlott. Korall még szívesen játszott volna, átment a hölgyek asztalához. Brokát készségesen átadta neki a helyét.

Tijen panaszkodott a nagy hőség miatt. Hogy kissé lehűljön, forró vízbe mártott törülközőt kért a szolgától. Levetette prémmele bélelt felsőkabátját. Mikor Yaóné látta, hogy Tijen csak most vetette le a felsőkabátját, elégedetlenül rászólt.

– Természetes, hogy meleged van, ha a felsőkabátodat sem vetted le. Miért nem öltöztél át, mikor hazajöttél? De ebben a vékony selyemkabátban megfázol. Tömjén, hozz a Fiala Gazdának egy melegebb házikabátot.

Tijen a sarokban álló nagy karosszékbe vetette magát. Lábát szélesen szétterpesztette. Ahogy Tömjén behozta a kabátot, felállt és felvette. De a gallért és a legalsó gombot szándékosan nyitva hagyta. Sohasem gombolta be a gallérját, és ha három vagy négy kabátot vett fel egymás fölé, egész réteg gombolatlan gallér látszott ki a nyakánál. Ez a rendetlenség is szabadságra törekvő fegyelmezetlen természetére vallott. Mocsó gyűlölt minden rendetlenséget. Ingerülten bátyjára szólt:

– Úriember nem viseli ilyen rendetlenül a ruháját – mondta megbotránkozva. – Nézd meg Lifu testvért. Nem rendesebb az ember, ha begombolja a gallérját?

– Miért mondd, hogy nem öltözködöm úgy, ahogy egy úriember? – vitatkozott Tijen. – Apa se gombolja be a gallérját. Így sokkal szabadabban mozog a fej.

– De miért hagyod nyitva a legalsó gombot? Talán hogy a hasad is szabadon maradjon?

– Igen! Szabadabban lélegzem, ha nyitva hagyom.

Különben mikor Ezüsfátyol még itt volt, mindig rendesen begomboltam a ruhámat.

Yaóné ijedten felnézett, ahogy meghallotta Ezüsfátyol nevét.

– Nem sül le a bőr az arcodról, hogy még emlegeted azt a nőt? – kérdezte Mocsó. – Szolgálóra van szükséged, hogy a kabátodat begomboltasd? Úgy látom, ha magaddal vihetted volna Ezüsfátyolt, hogy begombolja a kabardaidat, nem jöttél volna ilyen sürgősen vissza Angliából.

– Lehetséges – felelte vállat vonva Tijen. Mocsót bosszantotta ez a szemtelenség.

– Még a külföldi ruhád mellényén is nyitva marad mindig a gomb – folytatta dühösen. – Talán hogy szabadabban végy lélegzetet?

Tijen fölényesen, pimaszul nevetett.

– Meimei – mondta gúnyosan. – Ne üsd az orrodat olyasmibe, amiről fogalmad sincs. A külföldi ruhák helyes viselése valóságos tudomány. A legalsó mellénygombot például csak az előkelő emberek hagyják nyitva. Ez az úgynevezett cambridge-i szokás. Minden ember nevetne rajtam, ha begombolnám a legalsó gombot.

Diadalmasan nézett körül. Mocsó érezte: ennél az összecsapásnál ő maradt alul. De nem hagyta magát.

– Csodálatos! Cambridge-ben nem jártál, de a cambridge-i szokásokat megtanultad. Úgy látom, Cambridge-ben se tanultál volna mást, mint hogy a mellényed legalsó gombját nyitva hagyd!

Tijen érezte a szavak életét. Homlokán kidagadtak az erek. Mulan, hogy a vita hevét tompítsa, mosolyogva közbeszólt.

– Nem hiszem, hogy Angliában minden úriember nyitva hagyja mellényén a legalsó gombot. Talán csak az, aki túl sokat evett.

Mulan tréfának szánta a megjegyzést, de Tijen komolyan vette.

– Talán igazad van. Célszerű és helyes, hogy az ember ebéd után nyitva hagyja a mellényén egy gombot. De miért hagyja nyitva ebéd előtt? Valakitől meg kellene tudnom.

Mocsó most könyörtelen támadásba ment át.

– Hol tanultad ezt a nagy tudományt, mikor nem is voltál Angliában?

– A követségi negyedben a szabómtól – felelte őszintén Tijen.

Lifu éppen felemelte a csészéjét, de hirtelen hangosan felkacagott, és a tea cigányútra ment. Köhögött, a csésze tartalmát a szőnyegre borította.

Mulan és Mocsó vele kacagott. Tijen bosszankodott ugyan, de ügyesen védekezett.

– Nem emlékeztek, mit mondott apám az elutazásom előtti estén:

*Aki a világ dolgait érti: komoly tudós,
Aki az emberi lelket érti: poéta, jós.*

Sajnos, látókörötök nagyon szűk, mert mindent a könyvekből tanultok, mintha más nem is volna a világon.

– Na, nézd csak – gúnyolódott Mocsó. – Ez a megállapítás még eredetibb, mint ahogyan Menciuszt magyaráztad.

Lifu csodálkozva bámulta Mocsó gyors észjárását. Csen Linre gondolt, a nagy tudósra, aki a Három Királyság idejében élt, és olyan szellemesen támadta ellenfeleit, hogy elmúlt a fejfájásuk, míg az ellenük irányuló támadást figyelték.

– Tijen – szólalt meg hirtelen Lifu –, remélem, elmúlt a fejfájásod.

– Miért múlt volna el? – kérdezte Mulan.

– Húgod ügyesebben beszél, mint Csen Lin. Mocsónak hízelgett ez a megállapítás. Szerényen szabadkozott.

– Félek, hogy még erősebb fejfájást okoztam Tijennek.

Erre a megjegyzésre Tijen már nem felelt.

Mocsó látta, hogy a tea Lifu ruhájára ömlött. Száraz törülközőt hozott. Lifu átvette a törülközőt, felszárította vele a ruháját. Mocsó készségesen segített volna, de az illemszabályok nem engedték meg.

Yao úr érkezett haza Feng úrral. Látta, hogy mindenki nevet, és Lifu a ruháját törülgeti. Megkérdezte, mit csináltak.

– A tapasztalat útján szerzett ismeretekről és a külföldi tudományokról beszélgettünk. A vita annyira megnevettette Lifu testvért, hogy majdnem megfulladt – mondta Mulan.

– Nagyon érdekes és tanulságos lehetett – állapította meg Yao úr, és elismerően bólintott.

A társaság még rövid ideig együtt maradt. Sután egy keresztény lelkész beszédét utánozta. Mindnyájan szívből nevettek.

HUSZADIK FEJEZET

Az újévi ünnepek alatt sok látogató fordult meg a házban. Mulan kényes helyzete miatt nem kereshette fel gyakrabban Csengéket. De Csengné, Kasszia és Mannia gyakran átment Yaóékhoz, hosszú beszélgetéseket folytattak Mulannal, és üdvözölték a család többi tagját. A két Cseng fiú is jelentkezett, boldog új évet kívánt, de látogatásuk alatt Mulan elbűjt, hogy ne találkozzanak. Húga kigúnyolta maradi viselkedéséért. Mikor a szünidő leletelt, Mulan nehéz szívvel ment vissza az intézetbe. Anyja panaszkodott, hogy a lányok távolléte alatt kihalt a ház, csak Afei és Vörösjáspis hoz életükbe némi élénkséget. De Yao úr nem akarta, hogy a lányai iskolát változtassanak. Funé gondosan ügyelt rájuk, és annyi szeretettel viselte gondjukat, hogy a hálátlanság látszata nélkül nem is maradhattak volna ki az iskolából. Mulan és húga tehát tovább tanult, egészen 1908 nyaráig. Akkor Mocsó megbetegedett, és orvosi parancsra otthon maradt. Húga nélkül Mulan se ment vissza az iskolába.

Csengék sürgették az esküvőt, és Mulan nem tehetett mást, mint hogy félbeszakította tanulmányait, és az esküvőre készülődött.

Iskolai tanulmányai alatt a két lány gyakran látogatott haza, és minden ünnepet otthon töltött. Az iskolában Mulan mégis mindig érezte, milyen keserves dolog, ha az ember távol van attól, akit szeret. Lifu soha nem udvarolt egyik Yao lánynak sem, és akkor még a lányok sem viselkedhettek olyan szabadon, mint ma az amerikai flapperek. Nem leveleztek Lifuval. Mulan természetesen Sunyának sem írt, és nem is kapott tőle levelet. A régi rendszer még tartotta magát, Mulan tudta, hogy Sunyához megy feleségül, akármi történik is; állandóan fegyelmezte magát, hogy hozzászokjék ehhez a gondolathoz. De tavasszal nagy, fájdalmas vágy fogta el, hogy viszontlát-hassa Lifut, beszéljen vele, hallja a hangját. Ha reggel a virágokat öntözte, vagy ha éjszaka feltekintett a holdra, vagy napnyugtakor, ha az iskola kertjében sétált, emlékezetében mindig felmerült Lifu arca. Sután és Mocsó sokszor meglesték, ahogy a virágok között üldögélt, könyvet tartott a kezében, és a messzeségbe bámult. Gondolatait nem mondhatta el húgának, és a húga miatt nem mondhatta el Sutának sem. Sután szabadabban viselkedett, mint a többi lány. Gyakran dúdolt vágyakozó szerelmes dalokat, amilyenek-

kel az olcsó teaházakban csálnak könnyet a közönség szemébe a dizőzők. Sután érzései őszinték voltak, de szavai a népszerű dalokhoz igazodtak, és sokszor mozogtak az érzékiség határán. Mocsó tiltakozott ellenük, és Mulan sem szerette ezeket a dalokat, mert izgatták. A Sung-korszak Cse néven ismert szerelmi költeményeit azonban nagyon megkedvelte. Ezek a versek tisztán a zenéből fakadtak, kész dallamokra írták őket, és a verssorokat a zenei hangok alakulása határozta meg. Mulan sokkal fiatalabb volt, semhogy Su Tungpo verseit szerethette volna, de szívesen olvasta Hsin Csiahsien vagy Csiang Paisih költeményeit. Legszívesebben Li Csingcsaónak, a Sung-korszak-beli költőnek egyik finom verse fölött tünődött. Ez a vers a híres hét kettős szótaggal kezdődött. Hsinsin, Momo, Lengleng, Tsingtsing, Tsitsi, Tsantsan és Tsitsi – ez volt a hét szó, és Mulan szomjas szíve úgy itta a verssorokat, mint tikkadt növény a langyos nyári esőt.

*Halvány és borongó,
Sűrű, fátyolos, fáradt, unalmas...
Csak ülj benne, és hallgass,
Míg körülzár a szürke sorompó:
A nedves berek, a ködlepte fenyér.
Ami emlék maradt még, lassan elül,
És végül minden így marad: egyedül.
Vajon megvéd-e a bor, megvéd-e a kenyér
A jeges szél ellen? ...
Valahol fent a fellegekben
Vadludak útja célhoz sosem ér...
Az erős: gyenge, s a gyenge: erős,
És minden, de minden régi ismerős...
A földet lehullott szírom takarja.
Van-e még, kinek nem bénult a karja,
Hogy felszedje őket a porból?
Valaki horkol...
Valaki megnézi a tüzet: ég-e?
Vége!
Csak a köd szitál a falombokon.
Nincs idegen már, és nincsen rokon,
Mert minden elhal; visszhangja se támad...*

*Valami pattog: pit-apat, pit-apat.
A beszéd elfül, a szó kiapad:
Csak hangulat minden. Csak bánat...*

A nyári szabadság alatt Mulan megállapíthatta: a házban aránylag békeség honol. Tijen többször hajnalig elmaradozott; Yaóné ilyenkor virrasztott, míg fia haza nem tért. Tijen sok mentséget talált: színházban, vacsorán volt; látszólag sok barátot szerzett, akik készségesen igazolták az alibit. Ha hajnal felé hazaérkezett, ingerülten látta, hogy a lámpa ég, és anyja virraszt, mert nem akarta, hogy a szolgálók tudjanak az ő kimaradásairól. Már mindenki aludt a házban, mikor Yaóné mint egy kísértet vonult végig kezében lámpával a sötét folyosón. Tijent meghatotta ez a gyengédség, de bosszantotta is. Kérte anyját, ne éjszakázzék miatta. – Semmi értelme sincs – mondta neki. – Egyszer majd megbotlasz a sötét folyosón, és még valami bajod esik.

De anyja tovább virrasztott, és várta Tijent. Mikor Ezüsfátyol tudomást szerzett Yaóné virrasztásairól, kaján örömmel magánál tartotta a fiút, amilyen sokáig csak lehetett. Végre bosszút állhatott az asszonyon.

Ha nem ment túlságosan későn haza, Tijen a lányokat is ébren találta. Mocsó gyakran fennmaradt, hogy anyja ne virrasszon egyedül. Minden nagyobb megerőltetés nélkül bírta az éjszakázást, míg Mulan szeme mindjárt leragadt. Reggelenként Yaóné sokáig aludt. Mocsó korán kelt, és nem érzett semmi fáradtságot.

Yaóné szentül hitte, hogy Tijen kártyázik. De ezt a feltevését nem közölte senkivel. Yao úr véleményét nem tudhatta senki. Vagy nem törődött a fiával, vagy saját fiatalságára gondolt, vagy beletörődött, hogy a sorson úgyszem változtathat. Fia nem tanult tovább, pályát választott, és ez az új helyzet természetesen nagyobb szabadságot biztosított neki. Yao úr nem tudta, amit a felesége tudott, hogy Tijen több ezer dollárt vett ki az üzletből. Mindjárt a Tiszta Fény ünnepe után Tijen nagybátyjához fordult, és kétezer dollárt kért tőle, hogy kifizethesse kártyaadósságait. Feng úr némi elképedéssel tapasztalta, hogy a pénzkérés gyakran megismétlődik. Ha ő irányította is a vállalatot, az mégsem volt az övé, s így a kiutalt összegekért nem vállalhatta a felelősséget. Tijen könyörgött, ne szóljon Yao úrnak. Feng úr teljesítette a fiú kérését, de hogy lelkiismeretét megnyugtassa, Tijen anyjával közölte a dolgot. Tijen így megkapta a pénzt, anyja és nagybátyja pedig ör-

ködött, hogy Yao úr ne tudjon meg semmit. Így elhárítva magáról a felelőséget, Feng úr készségesen állt rendelkezésére Tijennek, aki mint a család örököse, valamikor majd úgyis fölébe kerül. Ezt a helyzetet Tijen alaposan kiaknázta. Mind nagyobb és nagyobb összegeket kért, pár száz dollárnál kevesebbért nem is fordult Feng úrhoz.

Az ezresekét Ezüsthátol ékszerekbe és ruhákba fektette. Mint ahogy gazdag ember barátnőjéhez illett, jól és ízlésesen öltözködött. A ház legszebb helyiségeit foglalta el; a háziasszony a keleti szobába költözött. Tijen bőkezősége nem feledkezett meg a háziasszonyról sem, aki nővérül fogadta Ezüsthátolt. Az asszony férje, mikor látta, hogy sorsuk jobbra fordul, kijelentette: felhagy a gyümölcs- és cukorkakereskedéssel. Huáné tiltakozott a terv ellen, mert ki tudhatja, mit hoz a jövő, és egy asszony számára sokkal kényelmesebb, ha a férjének van valamilyen foglalkozása. Ő maga férfi látogatókat nem fogadott többé, és bájait kizárólag Tijenre pazarolta, akit egészen elbűvölt tehetségével és sokoldalúságával, mert nagyon kedvesen énekelt, és beszélgetés közben mulatságosan adott elő apró történeteket.

Ezüsthátol figyelmeztette Huánét: Tijen bizonyára kifogásolná, ha férfi látogatók járnának a házba. Kérte, hogy ne fogadjon senkit. Huáné rendkívül gyakorlatias gondolkozással rendelkezett. Tréfásan megkérdezte, mit kap kárpótlásul a férfi vendégeért.

– Megkérem Tijent, hogy adjon neked havonként megfelelő kárpótlást, vagy ha akarsz, elkérem tőle, és én adom neked – mondta Ezüsthátol.

– Ingyen nem fogadok el pénzt – mosolygott Huáné. – Nemcsak pénzért tettem, amit tettem, hanem mulatságból is. Férjem csak aludni jár haza, és én egész nap csak unatkoznék. Majd megmondom én, mit csináljunk. – Ezüsthátol fülébe súgott valamit. – Légy nyugodt, el lesz ragadtatva. Én ismerem a férfiakat. És mi történik majd, ha egyszer megun téged, és más nőt keres magának? Most már testvérek vagyunk, sokkal jobb, ha Tijen a családban marad, mint ha valami idegen nővel kell osztozkodnod.

Ezüsthátol nem sokáig habozott. Elhatározta: bármilyen áron is, elszakítja Tijent a családjától. Huáné terve nagyon alkalmas eszköznek látszott. Ezüsthátolból hiányzott a kapzsiság, úgy érezte, hogy méltányos eljárás, ha a háziasszonyt minden tekintetben kárpótolja az elmaradó férfi látogatókért. Bízott ragyogó fiatalságában is. Így egyik nap, mikor Ezüsthátol félig tréfásan, félig komolyan Tijen fülébe súgta kissé különösen hangzó indítványát, megkönnyebbülve tapasztalta: a fiú a legnagyobb örömmel hozzájá-

rul. Tijent meglepte ez az önzetlenség; úgy érezte, Ezüsfátyol bármilyen áldozatot meghozna az ő kedvéért.

Így a kis házban a legszebb egyetértés uralkodott. A két nő versenyezve kényeztette a fiút. Kitörő örömmel üdvözölték, valahányszor megérkezett, és ha csak egy hétig is távol maradt, mindketten féltékenységi drámát rendeztek. A fiú büszkén esküdözött, hogy még gondolatban sem hűtlen hozzájuk.

A Yao ház nagy meglepetésére Tijen kutyája hazatért. Tijen éppen az üzletben tartózkodott, mikor Lota ugatásra lett figyelmes, és ahogy kisietett, a kapu előtt megismerte Tijen kutyáját. Izgatottan rohant úrnőjéhez, és jelentette a nagy eseményt.

Két nappal előbb, mikor Tijen eltávozott Ezüsfátyoltól, és beszállt a riksába, a kutya észrevétlenül nyomon követte. Félúton Tijen észrevette a kutyát, kiszállt a riksából, és rákiáltott, takarodjék vissza. De kis idő múlva látta, hogy a kutya még mindig követi. Már hajnalodott, és Tijen nem vihetett vissza a kutyát. Végül kiszállt a riksából, bement az egyik teaházba, és a hátsó ajtón távozott, hogy az utcán várakozó kutya elveszítse a nyomát. Másnap délután megkérdezte Ezüsfátyoltól, hazatalált-e a kutya. Nem, felelte Ezüsfátyol, azóta nem látták. Tijen nem nagyon sajnálta, hogy elveszett.

Másnap azután éhesen és piszkosan megjelent régi otthona előtt.

A kutya megjelenése felkavarta a házat. Kerek egy esztendő óta nem látták, és mindenki töprengett, hol csavaroghatott ilyen sokáig. A feledésből egyszerre felmerült Ezüsfátyol alakja. Vajon hol él a lány? Pekingben? Mi történt vele? A kutya egyenesen Ezüsfátyol régi szobájába ment. Szaglászott, de a szoba szaga szemlátomást nem elégítette ki. Lefeküdt a földre, a szeme sarkából gyanakodva figyelt mindenkit. Mintha csak a régi jó időkre gondolt volna, és csodálkoznék, mennyire megváltozott azóta a világ. Mikor a család összegyűlt, hogy az elveszett kutyát megszemlélje, az eb hirtelen felállt, előbb Yaónét szimatolta körül, majd a három nővért, végül Afeit, azután csalódottan visszafeküdt a földre. Laima ételt hozott a konyhából, de a kutya gyanakodva szaglászta az ételt, mintha félt volna, hogy megmérgezik.

– Talán valami baja történt Ezüsfátyolnak – mondta Korall –, hogy a kutya gazdátlanul kóborog.

Yaóné sokáig bámulta a kutyát, olyan tekintettel, mintha valami szerencsétlenség hírnöke lépett volna a házba.

– Az a kis szajha valahol itt tartózkodik a környéken – szólt végül halkán.

– Ki tudja? – mondta Mulan, hogy anyját megnyugtassa, bár benne is felébredt a gyanú. – Lehet, hogy Ezüsfátyol elköltözött a városból, és a kutyát nem vihette magával, tehát elkergette.

Mikor Tijen hazaérkezett, mindenki feszülten várta, miképpen fogadja a nagy újságot. De Lota már a kapuban értesítette, és így Tijen, ahogyan bement a házba, és meglátta a kutyát, a legkevésbé sem lepődött meg. A kutya felugrott, farkát csóválta, és örvendezve ugrálta körül.

– Ez a kutya élő bizonyága annak, hogy Ezüsfátyol még itt van valahol Pekingben – mondta Tijen szigorúan. – Miért nem kerestétek? Talán éhen halt!

– Ha éhen halt is – kiáltott Yaóné –, nem a mi hibánkból történt. Tavasszal a kutya is más kutya után szaglászik. A szuka mindig csak szuka marad. Szerencséd, hogy ez a kutya nem érti az emberi beszédet, különben kérdeznék tőle egyet-mást.

Hazatérésével a kutya pályafutása be is fejeződött. Fokról fokra mélyebbre süllyedt. Először a buta Laimára bízták, de a cseléd nem értett hozzá, elhanyagolta, és a többi szolgáló sem törődött vele. Folyton a konyha körül ólálkodott, és megevett mindent, amit csak talált. Tijen reggel korán elment hazulról, és csak hajnalban tért haza, sem ideje, sem kedve nem maradt a kutyához. A szegény állat fél napokon keresztül kóborolt az utcán, de ott hon senki se vette észre, hogy hiányzik. Vadásztermészete kiütközött, riadalmat keltett a baromfiudvarban, a csirkéket és a kacsákat fel s alá kergette a konyhakertben; végül a szolgálók összerugdalták vagy megverték. Erkölcsi tekintetben is komoly kifogás merült fel ellene. Nyár elején négy kölyköt szült, és a négy kölyök nemcsak angol mamájára hasonlított, de kínai papájára is. Tijen kis kosárba helyezte az egyik kutyakölyköt, kijelentette, hogy legjobb barátjának ajándékozza, és elvitte Ezüsfátyolnak.

– Miért hozod a nyakamra a bűn gyümölcsét? – kérdezte Ezüsfátyol.

– A külföldi hölgyek szeretik a kölyökkutyákat – tanította a lányt Tijen. – Az ilyen kölykökért sok pénzt adnak. Őrizd meg, és viseld gondját. Lány, a neve: Girl.

Ezüstfátyol vállat vont. Ha Tijen akarja, ő megtarthatja a kutyát, és közben örült, hogy legalább az anyjától megszabadult.

Egyik hajnalban Tijen tökrészezen érkezett haza. Először történt. Dörömbölt a kapun, és kiabált, nyissák ki. Lotung támogatta fel a lépcsőn, de Tijen félrelökte, egyedül tántorgott végig a folyosón. A szolga ijedten vitte utána a lámpát. A kutya kölykeivel együtt ott feküdt a folyosón.

– Vigyázzon, ne lépjen a kutyára! – figyelmeztette Lotung.

– Haha! – nevetett Tijen. – Apám szerint a bűn gyümölcse én vagyok. De a bűn igazi gyümölcsei ezek itt. – Lehajolt, hogy megsimogassa az egyik kölyökkutyát, de elvesztette az egyensúlyát, és a kőpadlóra zuhant. A kiskutyák ijedten nyivákkoltak, míg anyjuk élesen vakkantott. Tijen jól érezte magát a földön, és semmi hajlandóságot sem mutatott a felkelésre. Megfogta az egyik kiskutyát, magasra emelte, és röhögött, hogy a kölyök anyja ijedten és dühösen ugat. Tijen paskolta a kölyköt, s úgy ordította: – Bűn gyümölcse! Bűn gyümölcse!

Az öreg kutya dühösen felugrott, és Tijen kabátja felé kapott. Tijent felingerelte ez a mozdulat, a kölyökkutyát a falhoz vágta, és visszafordult, hogy az anyaállatot lerázza magáról. De a kutya szembefordult Tijennel, kezébe harapott, majd gyorsan a kölykéhez rohant. A jelenet sokkal gyorsabban zajlott le, semhogy Lotung közbeléphetett volna, s Tijen fájós kezét Lotung szeme előtt rázva, szidta a szolgát, hogy nem érdemli meg a rizst, ha gazdáját nem védi meg. A kutya ugatott, a kölykök vinnyogtak, és a nagy kiabálásra az egész ház összefutott.

– Fiam! Fiam! Mi történt? – jajveszékelt Yaóné. De megbotlott a sötétben, és a folyosó kövére zuhant. Lota magára kapott valamit, és kirohant az udvarra, amelyet csak az a pislogó lámpa világított meg. De a lámpa hirtelen felborult, és a sötétben éles sikoltás jelezte, hogy Yaóné megütötte magát. Az öreg Yao pillanatok alatt feleségéhez futott. Az asszony zokogva feküdt a földön, és siránkozva ismételte: „Jaj, én szerencsétlen! Jaj, én szerencsétlen!”

– Lota! Világosságot! – ordította Yao úr, és a sötétben a megvadult kutya ellen védte az asszonyt. Lota berohant a szobájába, hogy lámpát hozzon, és vele együtt rohant ki az udvarra felbomlott hajjal és éjszakai köntösben Mulan és Mocsó is. Elképedve látták, hogy Tijen bamba arccal ül a földön, és apjuk lassan támogatja fel anyjukat.

A két lány Yaónéhoz rohant.

– Vigyázzatok a kutyára! – ordított Yao úr. Feleségét a két lányra bízta, azután a kutya felé ment. Az állat szűkölt és morgott, vérben forgó szemmel méregetett mindenkit, aki kölykeihez közeledett. A szolgák és szolgálólányok egymás után bújtak elő. Nemsokára talpon volt az egész ház. Lota farkóbottal indult a kutya felé. Az eb megrémült, és elszaladt, kölykei vinnyogva futottak utána, csak a megsebesült kölyök maradozott el sántán.

– Fiam! Fiam! – sápítozott Yaóné. – Éreztem, hogy elkövetkezik ez a nap. Hol harapott meg?

Tijen felállt, rémülten látta, hogy apja is ott áll az udvaron, és tanúja volt a lezajlott jelenetnek. Bár közben teljesen kijózanodott, mégis helyesebbnek vélte, ha részegnek tettei magát.

– Nincs semmi baj, nincs semmi baj! – mondta akadozó nyelvvvel, és Lotungra támaszkodva eltántorgott.

Yao úr szobájába kísérte hitvesét, azután a lányokra szólt.

– Menjetek a szobátokba, mert még megfáztok. A lámpák sápadt fényében a kísérteties menet elvonult. Yaoúr ökölbe szorította a kezét, de hallgatott.

Tijen még mindig részegnek tettei magát. Agyára fektették. Keze vérzett. Yaóné karja is megsérült, halálsápadt arcán visszatükröződött az átélt izgalom. Bevezették a szobájába és lefektették. Yao úr megvizsgálta felesége csuklóját, és megállapította, hogy a csontok kimozdultak a helyükből. Erőteljes ujjáival visszaillesztette helyükre a csontokat. A műtét nem csekély fájdalmat okozott, Yaóné minden mozdulatnál nagyokat sikoltott. A műtét végén kimerülten végigzuhant az ágyon, és keservesen nyögött.

A lányok és a cselédek kötésekkel, mosdótálakkal és orvosságokkal buzgólkodtak az ágy körül. Fűszeres bort adtak a betegnek, hogy erősítsék a szívét. Feng úr és felesége is értesült, hogy a Taitait baleset érte. Gyorsan felkeltek, és átmentek hozzá. A két gyerek kivételével az egész ház Yaóné ágya mellett virrasztott. A szobát besötétítették, és csak suttogva beszéltek. Az ég már derengett, mikor a ház úrnője végre elszundikált. A bontakozó nyári hajnalban mindenki a szobájába vonult.

Másnap Tijen csak déltájt tért magához. Korall éppen a szobájában tartózkodott, mikor a fiú felébredt. A feje zúgott.

– Mi történt az éjszaka? – kérdezte Tijen.

– Nézd meg a kezed. Anya csuklója is megrándult.

– Komoly baja történt?

– Nem tudom. Még aludt, mikor az orvos megérkezett. Nem ébresztettük fel. Talán éppen most vizsgálja az orvos.

Tijen hallgatott. Lelkiismeret-furdalást érzett, és azon töprengett, hogyan kerüljön apja szeme elé.

– Apa mit csinál? – kérdezte végül halkán. – Mondott rólam valamit?

– Nem. De bizonyára gondolt. Tudod, mit érdemelnél?! Lelkedre veszed, ha anyánk egész életére béna marad?

– Mit csináljak? – kérdezte Tijen.

– Mindenesetre menj be hozzá, és kérj tőle bocsánatot.

Tijen tántorgott. Korall felöltöztette. A fiú habozott, bemenjen-e anyjához, és odalépjen-e apja elé. De Korall megmondta neki: úgysem kerülheti el magatartásának következményeit, és csaknem erőszakkal vonszolta a fiút Yaóné szobájába.

Yao úr megoldhatatlan problémán töprengett: mit csináljon a fiával? Tudta, hiába veri meg. Éveken keresztül elkényeztették; most már sokkal idősebb volt, semhogy a testi fenyíték használhatott volna, sokkal függetlenebb, semhogy a szülői intésekre hallgasson, és sokkal éretlenebb, semhogy belássa, hogy aljasságot csinált, így Yao úr fékezte indulatait, mikor Korall elébe tuszkolta a szégyenkező fiút.

Tijen bűnbánó arccal állt apja elé.

– Apám, részeg voltam. Nagy hibát követtem el.

– Még apádnak nevezel? – mondta az öregember dühösen, és Tijen lesüthött szemmel hallgatott. – Borulj térdre anyád előtt, és kérj tőle bocsánatot. Hitvány fiú, majdnem megölted öreg édesanyádat!

Tijen az ágy elé térdelt, és bocsánatot kért. Yaóné sírva fakadt.

– Csak akkor nevezd anyádnak, ha megígéred, hogy megjavulsz. Kelj fel, fiam – mondta megenyhülten.

Tijen megmozdult, hogy felálljon, de apja ráüvöltött:

– Te ördög fattya, te! Te család szégyene! Te ősöket meggyalázó utód! Az embert csak két dolog emeli az állatok fölé: hogy szégyelli hibáját, és van benne becsületérzés. De te nem törödsz vele, becsülnek-e embertársaid! Mit csináljak veled? A Yao család temiattad pusztul el. De én nem nézem végig pusztulását. Ha a lányok férjhez mentek, feloszlatom az üzletet, eladok mindent, iskoláknak és templomoknak ajándékozom a pénzt. Magam beállok szerzetesnek valamelyik hegyi kolostorba. Ha kikerülsz az utcára, és riksát

húzol, akkor majd megtudod, mit ért az a jómód, amit most nem becsültél meg.

– Nem mondja komolyan – szólt közbe az orvos, hogy csitítsa kissé Yao urat. – Aki ilyen vagyonnal rendelkezik, miért állna be szerzetesnek? Minden fiatalember követ el hibákat.

Hosszú szakálla halkította és lágyította hangját.

– De igenis, komolyan mondom – kiabált Yao úr. – A családi vagyont inkább kapja valami intézmény, semhogy ez a csibész elherdálja. Itt maradsz térden, két óra hosszat, és jaj neked, ha megmozdulsz!

Így Tijen két óra hosszat térdelt anyja ágya előtt. Térde teljesen megremevedett és érzéketlenné vált. A feje szédült és fájt. Nővérei és a szolgálók besereglettek a szobába, hogy megnézzék a térdeplő Tijent, de senki sem szólt hozzá.

A család hallgatólagosan kiközösítette Tijent. Mulan hosszasan oktatta Afeit, hogy a kártya megrontja az ember lelkét, s az ivás rombol, pusztít és nyomorba dönt; elrettentő példaként említette a nagyobbik fiút. Este vacsora közben, mikor Tömjén elvette Tijen tányérját, hogy megtöltse rizzsel, Yao úr dühösen rámordult.

– Hagyd! Töltse csak meg ő saját maga. Úgysem férfi.

Tijen arcát égette a szégyen. Dacosan felkelt, hogy rizst vegyen magának. Gyűlölte apját, mert megalázta a szolgálók előtt.

Yaóné négy napig nyomta az ágyat. Hetekig tartott, míg kezébe foghatott valamit. Csuklóján csontkinövés maradt, és ez a csontkinövés az egész családnak mindig eszébe juttatta Tijent. Az eset után néhány hétig Tijen rendes időben járt haza, és mikor először kimaradt, különös csalódással vette tudomásul, hogy anyja már nem várja virrasztva hazatérését.

A következő nyáron Mocsó megbetegedett. A két Yao lány különböző okok miatt maradt ki az iskolából. Először is Mocsó a betegsége miatt. Másodszor az alkirály elrendelte, hogy Fu úr szervezze meg Pekingben a modern leányiskolát, és ez a munka a házaspárt sokkal jobban igénybe vette, semhogy jó barátjuk lányaira kellőképpen ügyelhetett volna. Harmadszor a Cseng család mind türelmetlenebbül sürgette Sunya esküvőjét. A két lány még az iskolában tanult, mikor tavasszal Csinya feleségül vette Suyunt. Nyár elején meglátogatta a lányokat Mannia, és elmesélte Mulannak:

Csengné nem túlságosan kedveli új menyét. Suyun érezte és éreztette, hogy Nyúnak, a Vagyon Istenének a lánya, állandóan fintorgatta az orrát, és semmi sem volt elég jó neki.

– Engem Suyun észre se vesz – panaszkodott Mannia. – Bár én vagyok a Legidősebb Meny, úgy bánik velem, mintha kapcarongy volnék. Már a mézeshetek alatt állandóan szidta Csinyát, hogy nem viselkedik eléggé figyelmesen, pedig úgy bánt vele, mint valami hímes tojással. Akármit csinálnak is a házban, Suyun mindig gúnyos megjegyzéseket tesz, hogy Nyúéknál másképpen csinálták. Anyánk tűrte egy darabig, de mikor Suyun ebédnél kijelentette, hogy náluk sokkal finomabb hal került az asztalra, anya is kirobbant, és Suyunra kiáltott: „Ne felejtsd el, hogy most a Cseng család rizsét eszed!” Suyun felugrott az asztal mellől, kirohant, összepakolt, hazament, és három napig otthon maradt. Végül is anya ment el érte és hozta vissza. Én meg se mukkanok, ha Suyun a szobában tartózkodik. Anyámat figyelemre se méltatja. Meglátod, ez a házasság még sok bajt okoz. Hazulról hozott két szolgálót, és mást nem is enged a hálósobájába. Ha szüleim szegények voltak is, láttam én már több gazdag családot, és láttam, hogyan neveltek titeket. De Suyunnak fogalma sincs a jó modorról. Neveletlenül viselkedik, mert apja miniszter, és családja gazdag. Ha a család együtt ül és társalog, ő gúnyosan hallgat vagy ásítózik, mintha untatná a beszélgetés, öt centi vastag púdert ken az arcára, és úgy nyitja ki a száját, hogy ajka sarkait összeszorítja, és csak az ajak közepe mozog.

Mannia utánozta Suyunt, csücsörítette az ajkát, állát előretolta, hogy megvető arckifejezést öltön. De szép arca sehogy sem engedelmeskedett. Mulan nevetve mondta:

– Ha ilyen bájosan csinálja, mint te, nem tudom, miért kifogásolod. Őszintén szólva nem értem, miért nem beszél valaki természetesen, ha már kinyitja a száját.

– Én buta vagyok és szegény – mondta Mannia. – De te, Meimei, mindenben kiállód vele a versenyt, és ráadásul sokkal okosabb vagy. Ha a Nyúék jövedelme nagyobb is, vagyonuk eltörpül a ti millióitok mellett. Kíváncsi vagyok, mi történik majd, ha te a családba kerülsz. Szócsatában téged le nem győz Suyun, és ha mi ketten összetartunk, csinálhat ellenünk akármit.

– Gazdagok vagyunk, igaz – sóhajtott Mulan. – De nem tudsz rólunk mindent. Félek, hogy valaki nagy szégyent hoz a családunkra. A bátyám...

– Már mondtad, hogy léha és meggondolatlan. De alapjában véve mégse rossz fiú, nem igaz? – kérdezte Mannia.

– Még nem mondhattam el mindent róla – mondta Mulan. – Erős a gyanúm, hogy barátnőt tart, és hogy ez a barátnő: Ezüsthátol. Ha nem tévedek, ópiumot is szív. De ezt a titkot nem tudja senki. Még anyámnak se mondtam el.

– Tijen miatt ne félj! – erősködött Mannia. – Suyun helyzete se jobb. Fivéreinél züllöttebb fráter kevés van a városban. Kártyáznak, isznak, kötekednek, és a legkétesebb hírű lányok után szaladgálnak. Ég Apó vak, ha ilyen családot nem tüntet el a föld színéről. Én már előre meresztem a szemem, hogy el ne mulasszam azt a pillanatot, mikor a hatalmas Nyú ház összeomlik.

– Apám gyakran meséli – szólt Mulan –, miként emelkedett fel szeme előtt sok szegény család, és miként zuhantak a mélybe a gazdagok. Apám szerint így a helyes, mert ha nem lenne így, a gazdagok mindig gazdagok maradnának, és a szegények soha nem lehetnének gazdagok. Szerinte akkor boldog az ember, ha a pénzzel nem törődik, örüljön a vagyonnak, költse és élvezze, de készüljön fel, hogy bármely pillanatban elveszítheti, és ne reméljen meg attól a gondolattól, hogy esetleg mint szegény ember él tovább.

– Ha apátokat hallom, akkor megértem, hogy ilyenek a lányai – nevetett elismerően Mannia. – A gazdagság legkisebb szaga sem érződik rajtatok. A Vagyon Kapzsi Istenét mindenki gyűlöli a fővárosban.

Mulan apja már régen tervezte, hogy külföldre utazik. Jókedvében gyakran mondogatta, hogy bejárja a déli tengereket; ezen a Maláj-szigeteket és Holland Indiát értette. Rosszkedvében fenyegetődött, hogy elkölti vagyonát, nehogy idősebbik fia tékozzolja el. Yao úr állandóan és olyan konokul foglalkozott ezzel a gondolattal, ahogy csak öregemberek babusgatják életük utolsó álmát, utolsó vágyát, utolsó örömét. Néha fenyegetődzése félelmes méreteket öltött, és családja szorongva hallgatta szavait, nem osztja-e valóban szét nagy vagyonát, és nem tűnik-e el a szemük elől, ahogyan azt a hívő taoisták közül már sokan megtették. Elhatározta, hogy elutazása előtt két dolgot elintézz. Kitűzi Mulan esküvőjének időpontját, és Mocsót eljegyzi Lifuval. Csengék tapintatosan megkérdezték tőle, mikorra gondolja az esküvőt, és ajánlották: tartsák meg tavasszal. De Yao úr habozott, mert az es-

küvő így megzavarta volna útitervét. Mulant nagyon szerette, és esküvőjéről semmi körülmények között sem maradt volna el, viszont nem akart úgy elutazni, hogy régen dédelgetett útitervét rövidebbre szabja az esküvő miatt. Végül is megígérte, hogy a következő év őszén tartják meg az esküvőt.

Mocsót sem jegyezhetette el Lifuval, míg a Fu házaspár vissza nem tér. A Fu házaspár a délvidéken tartózkodott, hogy a pekingi iskola számára anyagi támogatást szerezzen és a gazdagabb kínai családok lányait növendékül toborozza. Fuék közvetíthették volna Kungnéval legkönnyebben a házasságot. Lifu még nem végezte el az egyetemet, de az okos szülő idejekorán lecsap az ideális férfira, akit lányának szánt. Yao úr elvben a „szabad házasság” mellett szónokolt, de saját lányainak esetében taoista meggyőződése némi csorbát szenvedett, és legkevésbé sem nyugtatta volna meg, hogy bármelyik gyermekét a „természetre” és a „vak ösztönre” bízza. De különben is a Tao szerint láthatatlan okok és események sorozata alakította ki a „véletlent”, s a láthatatlan okok és az események láncolata alaposan előkészítette Mocsó házasságát. Lifu ideális férjnek ígérkezett, és Yao úr úgy érezte, a Tao ellen vét, ha elszalasztja ezt az alkalmat.

Belátta, hogy nézetei forradalmibbak, mint ő maga, s hogy lányai ellen vétene, ha sorsuk kialakításánál nem állna mellettük, hanem rájuk bízna, hogy férjet szerezzenek maguknak, mikor a többi lány számára a szülők szemelték ki és fogták meg a legalkalmasabbnak vélt férfit. Az ügy nem túrt halasztást, mert aránylag kevés partiképes fiatalember forgott a piacon, és a szűkös kínálatot felszippanította az óriási kereslet. Vagyis a „szabad házasság” volt az a nagy eszme, amellyel Yao úr szívesen eljátszogatott, de amelyet, mint az emberek a nagy eszméket általában, ő sem valósított meg. Egy jól nevelt lány inkább pártában maradt, semhogy férjfogásra használja fel bájait. A kacérsággal végrehajtott férjfogás hitvány és méltatlan módszernek látszott, ahogy Yao úr szemében csakugyan hitvány és méltatlan módszernek bizonyult, mikor évek múltával bevezették.

A Mulan után következő nemzedék keserves tapasztalatokkal győződött meg Yao úr feltevéséről. A legjobban nevelt lányok pártában maradtak. Szemérmük tiltotta, hogy bájaikat harcba vessék, és úgy szaladgáljanak férj után, viszont szüleik elveszítették jogukat, hogy kiszemeljék a méltó fiatalembert és a házasságot előkészítsék.

Mocsó eljegyzésére előbb került sor, mint Yao úr tervezte. Mocsó életébe ekkor játszott bele először a politika. Fu úr 1908 októberében éppen a Nyu-

gati Tónál időzött, mikor táviratilag értesítették, hogy a császár Csili tartomány közoktatásügyi kormánybiztosává léptette elő. Megszakította szabadságát, és Pekingbe utazott. Feleségével együtt szívesen vállalta a közvetítő szerepét, és még megérkezésének napján, október 16-án elment Kungékhoz.

Az eljegyzés gyorsan megtörtént. Kicserélték a „családfákat”, amelyek három nemzedékre visszamenőleg feltüntették a vőlegény és a menyasszony minden ősét. Azután megvizsgálták a házasulandó felek születésének körülményeit, napját, óráját és percét: azaz összeegyeztették a horoszkópokat.

Fu úr nyélbe ütötte az eljegyzést, azután kihallgatáson jelent meg a császár előtt, és elutazott Tiencinbe, hogy átvegye új hivatalát. Később büszkén emlegette, hogy ő volt az utolsó, aki a Menny Fia előtt kihallgatáson megjelenhetett. Október 21-én ugyanis meghalt a császár, és két nap múlva bekövetkezett az anyacsászárné halála is.

A politikai felfordulás kellős közepén Mocsó és Lifu nyugodtan és izgalom nélkül cserélte ki az eljegyzési ajándékokat. A vőlegény pár arany karkötővel lepte meg menyasszonyát, amit a menyasszony kalappal, selyemruhákkal, jade-nyelű pecséttel, régi írotáblával és néhány értékes könyvvel viszonzott. Forradalmi újításként a jegyespár elküldte egymásnak a fényképét is. A karkötőt Lifu anyja egy lakkdoboz fenekén őrizte, hogy leendő menyének adja. A szertartást a lehetőségig leegyszerűsítették. Lifu anyja meg sem próbálta, hogy a menyasszony családjával versenyezzen. Mikor a Szecsuan céhház lakói elmentek hozzá, és szerencsekívánataikat kifejezték, szerénykedve mondta:

– Nagy szerencse számunkra, hogy a Yao család erre a házasságra érdekesíti Lifut. Még a nagy megtiszteltetés ellenére is vonakodtunk volna, hogy ilyen gazdag lányt jegyezzünk el, ha nem ismernénk Yao kisasszonyt, aki rendes, szerény, takarékos, jól nevelt lány, és a többi gazdag lánytól mindenben különbözik. Nem is értem, mivel érdemelt ki a fiam ekkora szerencsét. Mindent Fu bácsinak köszönhetünk.

Mocsóval apja nem sokat teketóriázott.

– Elhatároztuk ezt a házasságot, és remélem, nincs semmi kifogásod ellene.

– Ha volna kifogásom, megmondanám – felelte Mocsó. Más lány talán nehezen mondott volna ennyit is, de Mocsóból hiányzott az álszemérem, és mindig mindent nyíltan kimondott.

Yao úr kisebbik lányára nézett.

– Te és nénéd különböző módon mentek férjhez. Nem követtem-e el veled szemben igazságtalanságot? A Cseng család gazdag, a Kung család szegény. Nem bánod?

– Nem! – mondta határozottan Mocsó. – A pénz nem fontos.

– Biztos, hogy nem bánod meg? – kérdezte még egyszer Yao úr.

– Biztos – felelte most már mosolyogva Mocsó.

– Hittem, sőt tudtam, hogy így válaszolsz. Így is van jól. Lifu megbízható, okos és tehetséges. Egyetlen fiú, és anyját nagyon szereti. Boldog családba kerülsz.

Mocsó még csak tizenhat éves múlt, de szellemileg meghaladta korát, és jelleme teljesen kiforrott. A legnagyobb boldogság is csak csendes mosolyt varázsolt az ajkára. Mulant jobban felizgatta az örömhír. Szemében könny ragyogott, mikor hűgát magához ölelte.

A császár halála miatt gyászba borult az ország, és a kormány három hónapra minden ünnepséget betiltott. A XIX. század második felére Kínában az anyacsászárné, e tudatlan öregasszony uralma nyomta rá bélyegét. Ő uralkodott, és őt illeti az a kétes elismerés, hogy vaskézrel tartotta vissza a haladás útján a Mennyei Birodalmat. Az ő ellenállása nélkül a haladó gondolkozású Kuangsu császár biztosan megvalósítja reformjait. De a konok nagynéni élete utolsó pillanatáig pórázon tartotta a császárt, aki úgy vergődött a női karmokban, mint a szárnyaitól megfosztott sas. A tudatlanság, ha erős akarattal párosul, kétszeresen veszedelmes. A butaság, ha makacs, duplán konok. Az anyacsászárné letaszította trónjáról a császárt, és a Déli Tenger nevű tó partján épült Yingtai pavilonba záratta. Télen egyszer az egyik eunuch megsajnálta a fogoly császárt, és ablakát papirossal ragasztotta be. A császárné kihallgatás nélkül végeztette ki az eunuchot. Az öregasszony tudta, hogy a gyűlölködő utódok csúnyán bemocskolják emlékét, ha a császár túléli őt. Mikor vérhast kapott, és érezte, hogy halála közeledik, megmérgeztette a császárt, aki két nappal hamarabb halt meg, mint ő. A császár még halálos ágyán sem felejtette el, hogy nyomorúságát Yuan Sikainak köszönheti, aki a tervezett államcsíny előestéjén elárulta. Halálos ágyán csontig ujjába harapott, és vérével írta fel utolsó akaratát, hogy Yuant örök időkre fosszák meg minden hivatalától.

A forradalom a levegőben lógott. A kínai nép lázongott az idegen dinasztia ellen. A mandzsu uralkodók gyengesége, tudatlansága és tehetetlensége mindig újból és újból elodázta a sokszor megígért alkotmányt. A császári tragédia után hároméves gyerek került a trónra (ma ez a gyerek Mandzsu-kuo japán pórázon vezetett bábcászára), és a kisdéd helyett apja mint régens uralkodott. Ha a polgárok általában nem értettek is a magasabb politikához, minden okosabb ember érezte, hogy előbb vagy utóbb kitör a forradalom. Yao úr az okosabb emberek közé tartozott. A császár halála után elhatározta, hogy megvalósítja régi tervét: elmegy Hongkongba, megnézi Jávát és Singapore-t. Mind gyakrabban hangoztatta, hogy fiait elzülleszti a nagy vagyon, és okosabbnak vélte, ha anyagi erejével inkább a forradalmat segíti. De erről az elhatározásáról se feleségének, se lányainak nem szólt, sőt elhallgatta sógora és Fu úr előtt is, mert a császárság idején a forradalmi mozgalom támogatása kimerítette a felségsértés és a hazaárulás büntetőjogi ismérveit.

Yao úr november közepén utazott el. Felesége tiltakozása ellenére magával vitte Afeit, mert ahogy öregedett, mindjobban ragaszkodott kisebbik fiához. Félt, hogy távolléte alatt a fiú esetleg rossz befolyás alá kerül, és amíg lehetett, maga mellett tartotta. A két lány csodálkozva értesült Feng úrtól, hogy apjuk ötvenezer dollárt vitt magával, és jelezte, hogy esetleg még nagyobb összegeket is küldet maga után. Yaóné meg is kérdezte, miért visz magával ilyen sok pénzt, de az öregúr minden felvilágosítást megtagadott. A két lány tudta, hogy ez a nagy összeg valami kapcsolatban van apjuk állandó ingerültségével, amellyel Tijen magatartását bírálta, és fenyegetőzéseivel, hogy eltékozolja a családi vagyont. De az üzlet megért legalább egymilliót, a vagyonnak csak egy kis része volt az üzlet, és ha nem ad el mindent, és nem dobálja a tengerbe a pénzt, apjuk aligha verheti el ezt a vagyont. Yao úr megígérte, hogy a következő tavasszal, de legkésőbb nyáron hazatér, és Mulan esküvőjéről semmi esetre sem marad el.

Tijen háborgott. Úgy érezte, apja készakarva tékozolja el azt a pénzt, ami igazság szerint őt és Afeit illeti. Ezt a véleményét meg is mondta Ezüsthálynak. Az óév utolsó napján elment nagybátyjához, és tizenötezer dollárt kért, hogy kártyaadósságait rendezze. Feng úr kereskedőlelkét megriasztotta a hatalmas összeg, és Yaónéhoz fordult. De Tijen konokul ismételte, hogy ezt a hatalmas összeget kártyán vesztette el, és becsülete forog kockán, ha

újév előtt ki nem fizeti az adósságot. Megígérte, hogy többé nem játszik, ha most az egyszer kimentik a bajból.

– De az összeg rettenetesen nagy. Ha apád hazajön, nem titkolhatjuk el előtte – fenyegette fiát az anya.

– Anyám, most az egyszer mentsetek meg, és ígérem, hogy többé nem kártyázom – rimánkodott Tijen. – Mire apa hazajön, már rég elfelejtettük a dolgot. Még ha felhasítja a hasamat, akkor sem veheti ki belőle a pénzt. Odaállok elébe, és eltűröm, ha megver is. De nem is ver meg, ha igazságos. Nem én költöm az ő pénzét, hanem ő tékozolja a miénket.

Apja távollétét felhasználva, Tijen csaknem minden éjjel kimaradt, mert otthon senkitől sem félt. Nagybátyja nem avatkozott a dolgaiba, és Yaóné sem szólt neki.

Végül már egyáltalában nem ment haza. Mikor először nem aludt otthon, anyja kérdőre vonta, de Tijen durván és kurtán felelt: nagykorú már, kinőtt az anyja szoknyája alól. Kimaradozásai egyre hosszabbodtak, néha már napokra is eltűnt hazulról.

Yaóné sötét kétségekkel viaskodott. Visszasírta azokat a boldog időket, mikor éjszakákon keresztül várta Tijent, és hajnal felé a fiú mégiscsak hazatért. De most mintha csak látogatóba jelent volna meg néha, nagy ritkán.

Tavasszal öt napig távol maradt. Mikor végre megjött, anyja magyarázatot kért tőle. Tijen kurtán felelt:

– Anyám, ne kérj magyarázatot. Minek magyarázokdjam. Jobb, ha nem tudod meg az igazságot. Semmi értelme sincs az ilyen magyarázgatásnak. Tudom, mit teszek, és nem tűröm, hogy bárki is beleszóljon a dolgaimba.

– Ezüsfátyol vagy nem Ezüsfátyol?! – robbant ki Mocsóból az ingerült kérdés.

Tijen pillanatig habozott, azután gúnyosan vállat vont. Minden kertelés nélkül felelte:

– Igen. Ezüsfátyol. Tudtam, hogy anya gyűlöli, és titkoltam eddig, hogy ne izgassam szegényt.

Yaóné hisztérikus rohamot kapott. A legszörnyűbb szitkozódások törtek elő fuldokolva a torkából, ahogy a legközönségesebb nő is csak olyankor beszél, ha legmélyebb érzelmeiben sérti meg valaki.

– Hol az a kis szajha? Hol van az az áspiskígyó? Az én öreg életem talán még ér annyit, mint egy jóképű lotyó hazudozása. Ez a lány vámpír, akit a pokol küldött, hogy szívemben megforgassa a kést.

A titok kirobbant. Tömjén kirohant a szobából, hogy közölje Brokáttal a nagy újságot. Együtt szaladtak vissza. Megálltak az ajtó előtt, hallgatództak, és sajnáltak minden percet, amit elmulasztottak a veszekedésből. Hallották, amint Tijen határozottan kijelenti:

– Anyám, értsd meg végre: nagyanya lettél, anélkül hogy tudtad volna. Valaki fiúunokát szült neked, és te azt a valakit egyszerűen leszajhárod. Hát szajha vagy nem szajha, fiút szült nekem, és én nem hagyom el soha!

– Mikor? Hol? – hápoztak elképedve a lányok.

– Múlt hónapban, és fiút. Most már tudjátok, miért nem járok haza. Nem akartam veszekedést, és nem szóltam eddig. Anyám megszegte az ígérését, és elkergette Ezüsfátyolt. De én megtaláltam, és kitartok mellette. Most egyétek meg a rizst, amit magatok főztetek. Én nem hagyom el Ezüsfátyolt. A lelkiismeretem nem engedi.

Yaóné szinte megnémult a váratlan szerencsétlenségtől. A nem remélt unoka zavarba ejtette. Egyszerű észjárása nem is sejtette, hogy ebből az új helyzetből mennyi bonyodalom származhat. Nem tudott semmit, és nem érdekelte semmi. Rettenetes szégyenkezés fogta el, hogy ő, az anya vereséget szenvedett, és Ezüsfátyol, a szolgáló diadalmaskodik.

Ezüsfátyol jól számított. Tudta, ha fiúunokát szül, döntő csapást mér a családra, és helyzete megingathatatlanra válik. Fiút szült. Az anyai büszkeség kielégített bosszúvággal egyesült benne. A fiú születése után követelte Tijentől, újságot hozza el otthon a nagy eseményt, és figyelje meg, hogyan fogadja a hírt Yaóné. De azután visszariadt. Kérte Tijent, várjon a közléssel apja hazaérkezéséig. Sejtette, hogy Yao úr méltányosabban bánik majd vele, és inkább beletörődik a változhatatlanba, mint az asszony. Talán vissza is térhet majd a házba, félig mint szolgáló, félig mint szerető. Milyen győzelem lesz, ha megint beléphet oda, ahonnan méltatlanul kergették el, és ahová most elviheti az általa szült Yao sarjat.

Tijen akarata ellenére idő előtt árulta el a titkot.

Yaóné esküdözött, hogy az álnok cselédet soha nem engedi maga elé. De követelte, hogy Tijen hozza rögtön el az unokáját, az ő véréből való vért. Mulan és Mocsó megkísérelte, hogy jobb belátásra bírja, de Yaóné gyűlölete feneketlenebb volt, mint a tenger. Még a gyerek kedvéért sem fogadta vissza Ezüsfátyolt. Végre Feng úrtól kért tanácsot. A nagybácsi gondolkodott, és végül óvatosan kijelentette: véleménye szerint Yaóné egyelőre ne csináljon semmit, várja meg férje hazaérkezését.

Mulan addig könyörgött, míg megkapta Tijentől Ezüsfátyol címét. Visszont megígérte, minden erejét latba veti, hogy anyját jobb belátásra bírja. Így másnap a három nővér izgalmas kirándulásra indult: meglátogatta Ezüsfátyolt.

Tijen előkészítette a látogatásra a lányt. Ahogy a Yao kisasszonyok beléptek, Ezüsfátyol udvariasan, méltóságteljesen eléjük ment. „Legidősebb”, „Második” és „Harmadik Kisasszony”-nak szólította a lányokat, és bevezette őket a lakásba. Huáné ismerte a család előkelő helyzetét, és megilletődött, hogy házat három ilyen csinos és gazdag fiatal hölgy kereste fel. Tijen szándékosan nem tartózkodott otthon, és Ezüsfátyol, akárcsak hajdan, udvariasan szolgálta fel a teát. Mulan körülnézett a lakásban, és látta, hogy a szobák, bár kicsinyek, rendesek és csinosak. Tudta, kitől és honnan származott a pénz a berendezésre. A falon függő meztelen nő természetesen megbotránkoztatta. Mulannak nem tetszett, hogy Ezüsfátyol, a szolgáló, tétőtől talpig selyemben jár, és olyan jade karkötőket visel, amelyeket csak úriasszonyok hordanak.

– Hsiaoocsieh, ne haragudjék rám – mondta neki Ezüsfátyol. – Nem követtem el semmi rosszat. Az úrnő szerint áspiskígyó vagyok. De ön mindig megbecsült és szeretett. A Fiala Gazda is jószívű, és csak neki köszönhettem, hogy még mindig életben vagyok. – Szavaiból diadal és káröröm csengett.

– Hagyjuk a múltat – mondta Mocsó. – Nem régi tartozások hánytorgatásáért jöttünk, hanem hogy a kisgyereket lássuk. Hol van?

– Jöjjenek bel! – mondta Ezüsfátyol, és átvezette a hölgyeket a hálószobába, ahol külföldi fehér bölcseben szundikált a pufók csecsemő. Ezüsfátyol kiemelte ágyacskájából, és büszkén mutatta meg a látogatóknak. A gyerek hegyes orra szakasztott olyan volt, mint Tijené.

– Add kölcsön a gyereket – kérlelte Mulan. – Csak megmutatjuk Taitainak, és visszahozzuk. Talán megbékül, ha látja.

Ezüsfátyol kereken visszautasította az ajánlatot.

Mikor a nővérek eltávoztak, a fiatal anya megrémült, hogy talán nem járt el helyesen, Yaóék újra eljönnek, és a gyereket erőszakkal elveszik tőle. Aggodalmát közölte Tijennel, és kérte, keressenek másik lakást.

– Ha ők ellopják a gyereket, én majd visszalopom – mondta Tijen.

– Én is odamegyek a házatok elé – erősködött Ezüsfátyol. – Megakadályozhatják, hogy bemenjek, de nem akadályozhatják meg, hogy ott haljak

meg a kapu előtt.

Tijen végül is engedett, és elhatározta, hogy C sienmenen kívül keres lakást. Ezüsfátyol, mint az anyatigris, éjjel-nappal őrizte a bölcsőt.

Az anyai ösztön nem csal.

Amitől Ezüsfátyol félt, hamarosan bekövetkezett. Pár nap múlva Lotung felkutatta az új házat, több cselédlány kíséretében körülfogta Ezüsfátyolt, és Taitai nevében követelte a gyermeket.

Tijen nem tartózkodott otthon, és Huáné, aki meghatározhatatlan minőségében az új házba is elkísérte a fiatal párt, valamiért bement a városba. Ezüsfátyol a kis fehér bölcsőt ringatta, lábánál a szendergő vizslával. A kutya rövid idő alatt hatalmasan kifejlődött, a „Golo” névre hallgatott, mert Ezüsfátyol golóra torzította a „girl” szót. Ahogy Lotung a szolgálókkal a szobába lépett, Ezüsfátyol elsápadt, a kutya pedig vészjóslón morgott az idegenekre. Ezüsfátyol a bölcső elé állt, hogy testével védje gyermekét.

– Mit akartok?

– Taitai megparancsolta, hogy vigyük haza a gyereket! – jelentette ki Lotung. – Egy Yao gyermeknek a helye a Yao-házban van, és Taitai magának követeli a gyermeket.

– Nem adom! – kiáltotta Ezüsfátyol. – A gyerek az enyém. A Fialat Gazda sem engedi, hogy elvigyétek. Ha a Yao családnak unoka kell, akkor tárgyaljon velem, és esetleg megegyezhetünk.

– Én nem egyezkedem – felelte Lotung. – Én teljesítem a parancsot.

– Ne nyúljatok a gyermekhez! Aki a gyermekhez nyúl, a gyilkosommá válik. A gyermek apja él, csak ő rendelkezik felette!

– Én nem vitatkozom, én teljesítem Taitai parancsát – hajtogatta Lotung konokul.

– Nem engedem elvinni! – kiáltotta Ezüsfátyol kétségbeesetten. – Ki szülte a gyereket? Taitai vagy én?

Lotung előrelépett, megragadta Ezüsfátyolt, és a cselédlányokra szólt.

– Vigyétek!

Ezüsfátyol küzdött, mint a nőtény tigris. A kutya is Lotungnak ugrott, miközben az egyik szolgáló felkapta a csecsemőt. Lotungot váratlanul érte a támadás, eleresztette Ezüsfátyolt, és megfordult, hogy lerázza magáról a kutyát. A szolgáló kifelé szaladt a gyerekekkel.

– Golo! – sikoltott Ezüsfátyol. – Kapd el azt a nőt! Golo egyetlen ugrással a szolgálóra vetette magát, és a vállába harapott. A lány ijedten ordított,

és csaknem kiejtette kezéből a gyereket. Ezüsfátyol felhördült. Szerencsére a másik szolgáló elkapta a gyereket, és kiszaladt vele az udvarra. A kutya most a másik nő után vetette magát. Ezüsfátyol megrémült, hogy a gyereket valami baj éri, és a kutyára kiáltott: „Golo! Gyere vissza!” A kutya megfordult, és csodálkozó szemmel a gazdájára nézett. Ezüsfátyol megkísérelte, hogy a nő után rohanjon, de Lotung lefogta. Ezüsfátyol a férfi karjába harapott, karmolta az arcát, és a haját tépte. De semmi sem használt.

Mikor a szolgáló a gyerekekkel már eltűnt, Lotung is abbahagyta a birkózást, és a többiek után futott. Ezüsfátyol látta, hogyan viszik el a gyereket. Ajkán felzengett az ősi anyai átok, amelybe ningpói káromkodásokat kevert:

– Hasítson szét ezer kés. Háljon száz férfi az idősebbik nővéreddel, a húgoddal, a nagynénéddel, és ahány szuka a családotban csak van, mindegyiken ezer férfi gázoljon keresztül. Dögölj meg, te tolvaj! Én visszaszerzem a gyermekemet, és, te kutya, a legrondább betegségben halsz meg, és legurulsz a tizennyolcadik pokolba, és ott maradsz tízezer esztendeig!

Mikor már mind elmentek, melléből görcsösen tört elő a zokogás. Huáné az ágyon fekvé találta; még mindig zokogott, még mindig átkozódott, a szidalmak kifogyhatatlan áradatát zúdította a Yao családra, és nem kímélte annak egyetlen tagját sem.

Tijen szörnyen felháborodott, mikor megtudta a gyermekrablást. Minden lelkiismeret-furdalás nélkül gyilkolta volna meg az anyját. De Tijen elhatározásait nagy távolság választotta el a tettektől.

– Most mit teszel? – kérdezte tőle Ezüsfátyol.

– Mit teszek? Visszalopom a gyermeket, még ha meg kell is gyilkolnom érte valakit.

– Csak lassan, lassan – mondta Huáné. – A közmondás szerint is: lassan járj, tovább érsz. Ez az egész ügy nagyon bonyolult. Menj haza, és beszélj anyáddal, hátha szép szóval elintézheted, hogy visszafogadja Ezüsfátyolt. Okosabbat nem tanácsolhatok. De remélem, hogy ha sikerül, ti sem feledkeztek meg rólam.

– Nem is tudom, mit csinálnék a te segítséged nélkül – sóhajtott Ezüsfátyol. – Ha meghalok, rád bízom a fiamat.

– Ne beszélj butaságokat – mordult rá Tijen. – Van egy ötletem. Huáné velem jön, és beszél anyámmal. Két asszony hamarabb megérti egymást. De különben is el kell jönnie, mert én nem tudom, hogyan tartsam karomban a gyereket.

Huáné nem sokáig kérette magát. Elkísérte Tijent, aki bevezette az asszonyt az anyja elé.

– Ki maga? – kérdezte Yaóné dühösen, mielőtt még Tijen bármit is szólhatott volna.

– Ezüsfátyol barátnője vagyok – felelte Huáné, de érezte, hogy torkán akad a szó. Ahogy belépett a házba, és látta a bőséget, gazdagságot, bátorsága egyszerre inába szállt. Dadogva, szégyenkezve hozakodott elő a gyerekekkel.

– Yaóné nagyasszony – mondta Huáné –, én idegen vagyok, és nincs jogom, hogy a család életébe avatkozzam. De a közmondás szerint a távolabb álló ember világosabban lát, mint aki a közelben él, és a fáktól nem látja az erdőt. Természetes, hogy a kisfiú a Yao család sarja, és kívánatos, hogy ebben a házban nevelkedjék. De a gyermeket Isten az anyának adta. Ha a gyermek visszatér rokonai közé, adjanak módot rá, hogy az anya méhének gyümölcsével maradhasson. Még a császár sem veheti el az anyjától gyermekét. Az úrnő is anya és asszony, és bizonyára megérti a menyét.

– Az a rongyos kis szajha az én menyem? – csattant fel Yaóné. – Mikor küldtem érte vörös hordszéket? Mikor hívtam, hogy kössön házasságot a fiammal?

Yaóné nem engedett. Nem adta vissza a gyereket, és megtiltotta, hogy Ezüsfátyol átlépje háza küszöbét.

– Ha nem hallgatsz a szép szóra – ordított Tijen –, akkor visszaviszem a gyereket erőszakkal!

Berohant a másik szobába, ahol Korall dajkálta a gyereket. A fiatalasszony ellenállt, de Tijen durván félrelökte, és felkapta a bömbölő gyereket az ágyról.

– Vigyázz, mert megöled! – kiáltotta Korall.

– Ha megölem, a magamét ölem meg – üvöltötte Tijen.

Visszarohant a csecsemővel, és a vonakodó Huáné karjába tette. Megparancsolta, hogy kövesse őt. De Yaóné már összecsődítette a cselédeket, hogy megakadályozza a gyermekrablást. Tijen, mikor megfordult, és látta,

milyen gyámoltalanul áll Huáné a szoba közepén, kiragadta kezéből a gyereket, és rohant a főkapu felé. Huáné a nagy zűrzavarban kisurrant a házból.

Lotung meghallotta a kiabálást, és kiszaladt az udvarra, ahol Tijennel találkozta szemben magát. Yaóné szülőföldjének tájszólásával Lotungra ordított: „Fogd meg a fiút!” Tijen a kényes teherrel a karján nem tudta, mit csináljon. Bármerre nézett, mindenütt szolgák és szolgálók fogták körül.

– Fogd meg! Vedd el tőle a gyereket! – kiáltotta Yaóné. A cselédek Tijen felé rohantak, Lotung elállta a második csarnokba vezető ajtót, hogy Tijen ne juthasson ki a házból. A cselédek körülfogták Tijent, ruháját cibálták. A fiú végül is feladta a reménytelen harcot. Dühös mozdulattal visszaadta a csecsemőt az elősiető Korallnak, és kirohant a házból, de mikor Lotung mellett elfutott, némi elégtételt véve, hatalmas pofont mért a szolga arcára.

Mikor Ezüsfátyol látta, hogy Tijen és Huáné a gyerek nélkül érkezik vissza, feljajdult, és sokáig keservesen sírt. Nem is hallgatta végig Tijen magyarázkodását. Másnap, ahogy Tijen elment hazulról, Ezüsfátyol maga vánszorgott el a Yao-ház elé. Mikor nem engedték be, nagy botrányt csapott a kapu előtt.

Sikoltozott, haját tépte, ordított, átkozódott és sírt.

– Isten és ember előtt követelem vissza a fiamat? – kiabálta, majd a köréje gyülekező tömeghez fordult:

– Elrabolták a gyermekemet, és nem engednek be hozzám. Van-e hatalom, amely elválaszthatja egymástól az anyát és gyermekét? Emberek, hozzátok fordulok! Segítsetek rajtam!

A helyzet pillanatról pillanatra kényesebbé vált. Hogy valaki „elszakította egymástól az anyát és gyermekét”, olyan súlyos vád volt, hogy Ezüsfátyol megnyerte volna a pert, ha az ügyet a császár elé terjeszti! A konfucianizmus alapját rendítette meg az a bűn, amellyel Ezüsfátyol az előkelő Yao családot vádolta. Jogilag Tijen fiára a család jogot formálhatott, de a törvény szerint a családnak ugyanakkor be kellett volna fogadnia az anyát is. Lota végül kiment, hogy Ezüsfátyolt megnyugtassa, és felszólította, menjen be az utcáról, beszéljék meg bent nyugodtan a dolgot. De akkor már Ezüsfátyol vonakodott.

– Adjátok vissza a gyermekemet! Adjátok vissza a gyermekemet! – sikoltozott, mintha megőrült volna.

– Ha nem adjátok vissza, itt halok meg a kapu előtt. Meglátta a földbe süllyesztett kőlapot, odarohant, és többször egymás után beleverte a fejét.

Mikor Lota elrángatta a kötőt, a homlokából patakzott a vér. Végre Lota és Lotung karjánál fogva erőszakkal bevonszolta a házba. Ezüsthátol rúgkapált és kiáltozott, hogy bent biztosan börtönbe vetik.

A kapu becsukódott a háta mögött. A tömeg várt még egy ideig, hátha láthat még valamit, de miután csak sikoltozást hallott, és semmi érdekesebb látvány nem akadt, lassan, lustán széjjeloszlott. Ezüsthátol a kapus szobájában ült, felváltva sírt és kiabált. Mocsó és Mulan közben Yaónét ostromolta, hallgassa meg Ezüsthátolt.

– Ha megöli magát, a mi családunkra száll a szégyen – mondták anyjuknak. – Tudhatod, hogy milyen hirtelen természetű.

De Yaóné hajthatatlan maradt.

– Az unoka a miénk, és itt marad – mondta szigorúan.

– Akkor engedd meg, hogy ő is itt maradjon – szólt közbe Korall, aki a gyerek miatt Ezüsthátol iránt is megenyhült.

– Megbolondultál? – kiáltotta Yaóné. – Itt tartsam azt az áspiskígyót, aki elvette tőlem a fiamat?

Végül is Brokát és Tömjén ment ki Ezüsthátolhoz, hogy régi társnőjük lelkére beszéljen.

– Hallgass rám – mondta Brokát. – Az én helyzetem pontosan olyan, mint a tiéd. Mit gondolsz, makacssággal elérhetsz valamit is ebben a házban? Ne légy buta, és ne szaladj elérhetetlen álmok után. Ha megölöd magad, mi hasznod lesz belőle? Talán feljöhetnek a rokonaid Hangcsóból, és perbe idézhetnek egy ilyen előkelő családot? Én őszintén, barátilag mondom, menj szépen haza, és fontold meg alaposan, mielőtt bármit is tennél. Ne hamarkodd el a dolgot, abból csak baj lehet.

Ezüsthátol maga elé meredt. Brokát szavaiból megértette, hogy elveszítette a csatát. A gyermek, akit legerősebb ütőlapjául tartogatott, ellenfelének kezébe került.

Sokáig zokogott, míg végül teljesen apatikussá vált. Akkor Brokát hazakísérte, és lefektette Huáné támogatásával. Ezüsthátol kábultan, félig eszméletlenül feküdt az ágyban. Így találta Tijen, ahogy estefelé megjött. Csak halk nyögdecslését hallotta: „Fiam! Fiam!” – hajtogatta Ezüsthátol.

Nem kelt fel az ágyból, akárhogy könyörgött is Tijen. Nem evett egy falatot sem, bár Huáné a legkedvesebb ételeivel kínálgatta. Egész nap csak feküdt az ágyban. Nem mosdott meg, és nem fésülködött, és Tijen másnap kétségbeesetten ment el hazulról.

Sajnálta Ezüsfátyolt, de haragudott is rá. A lány miatt már rengeteg baja és vesződése volt. Tijen vállat vont. Vajon megéri-e egyetlen nő is, hogy a férfinak ilyen sok kellemetlensége legyen miatta?

Három nap múlva ismét elment Ezüsfátyolhoz. Huáné jelentette, hogy Ezüsfátyol nem kelt fel, és ugyanúgy viselkedik, mint amikor Tijen magára hagyta. A fiú dühösen az ajtóhoz ment. Kopogtatott, de nem kapott választ. Betaszította az ajtót. Az ajtó csak nehezen nyílt, s ahogy Tijen a szobába lépett, az ajtó mögött meglátta Ezüsfátyolt.

Felakasztotta magát...

Jó asszony volt-e Ezüsfátyol? Igen. De volt-e valaha is rossz asszony? Ha jobb társadalmi állásba születik, úgy élhetett volna, mint Yaóné, méltósággal tölthette volna be helyét, mint a nagy vagyon úrnője, gondosan vezette volna a házat, és mint szerető anya nevelte volna gyermekeit.

Ezüsfátyol öngyilkosságát Tijen mondta el otthon.

– Meggyilkoltad! Meggyilkoltad! – kiáltotta Tijen, ahogy anyja szobájába lépett. – De megfizetsz érte! Megátkozott téged és az egész családot. Szelleme visszatér, és megjelenik előtted, és kínoz a haláloed napjáig! Yaóné elsápadt.

– Fiam! Fiam! – siránkozott. – Egy rongyos szolgáló miatt átkozod szülőanyádat!

– Nem én átkozlak! Ő átkozott meg! Téged és az egész házat. De te meg is érdemelted.

Yaóné rémülten emelte fel a kezét, hogy elhallgattassa fiát.

Tijen egy álló hónapig egyetlen szót sem szólt az anyjához. Bármit mondott is Yaóné, elengedte a füle mellett. Soha nem bocsátotta meg neki Ezüsfátyol halálát. Yaóné hirtelen megöregedett. De Tijen nem törődött anyjával. Ritkán ment haza, akkor is csak azért, hogy valami holmiját elvigye.

Hua úr és felesége segédkezett Tijennek a temetésnél. Brokát és Tömjén megjelent a szertartáson. Ezüsfátyolt a külvárosban temették el. Feng úr ajánlkozott, hogy elintézi a szükséges formáságokat, de a fiú megtiltotta, hogy a család egyetlen tagja is mutakozzék a temetésen. Szakított a család összes tagjával, és mint halálos ellenségét, csak gyűlölettel emlegette az anyját.

Két hónappal a temetés után Hua úr tüdőgyulladást kapott, és meghalt. Huánéban Tijen bölcs vigasztalóra talált. Szeretettel emlegette elhunyt barátnőjét, és továbbra is Tijen mellett maradt. Megértette szenvedését, vigasztalta Tijent, és mikor már megvigasztalódott, különböző módokon mulattatta. Végül Tijen már csak Huánéra hallgatott. Huáné rászoktatta az ópiumra is, és a pipák bódító füstjében Tijen végre megtalálta lelke nyugodalmát. Huáné egy személyben barátnője, anyja és cselédje volt. Ha Tijen kिरuccant a C sienmenen kívüli, vörös lámpákkal világított negyedbe, hogy ott a kétes erkölcsű nők körében vigasztalódják, Huáné soha nem tett szemrehányást, sőt ellenkezőleg, bölcs tanácsokkal látta el a fiút, hogy miként viselkedjék, és hogyan kerülheti el a felesleges bonyodalmakat. Huáné okos magatartásával teljesen magához láncolta Tijent, aki ragaszkodott hozzá, és tevékenységét bőkezűen jutalmazta.

Végül mégis hazament. De érzelmei nem változtak. Durván mondta anyjának:

– A gyermekem árva. Te gyilkoltad meg az anyját. Én már nem bánok semmit. Ha apám kitagad, hát tagadjon ki! Mit bánom én, ha az egész Yao ház felfordul! Értitek?!

Yaóné egyetlen szóval se válaszolt. Csak bánatosan a fiára nézett. Alig pár hónap alatt hófehérre őszült. Éjjel sikoltozva riadt fel álmából, és félt a sötétben, mert úgy érezte, Ezüsfátyol szelleme üldözi.

Ezüsfátyol gyermekét Korall nevelte. A kis Poya szépen fejlődött. De Yaóné mindig remegett, valahányszor a kis Poyát meglátta. Egyetlen unokáját nagy harcok árán szerezte meg. De a megszerzett unoka nem okozott örömet neki. Korall úgy nevelte fel Poyát, hogy Yaóné ne találkozzék vele soha.

Mikor a családfő a kis Afeijel hazaérkezett, otthonát feldúlt állapotban találta. Felesége a rövid idő alatt éveket öregedett, és a házra ráült a szomorúság. Ahogy megtudta, hogy Tijen újév előestéjén tizenötezer dollárt vett ki a kasszából, csak vállat vont: „Rendben van!” De a két szó ijesztően hangzott.

Mikor elmesélték neki Ezüsfátyol halálát, megróttá feleségét, hogy a lányt nem fogadta be a házba.

– Akárhogy vélekedtél is felőle – mondta csendesen –, mégiscsak ő szülte az unokádat.

Elment, megnézte Ezüsfátyol sírját, és rendbe hozatta. Elrendelte, hogy a családi szentélyben táblát állítsanak fel, és a táblára ezeket a szavakat vés-sék:

„A Csang családból származó ningpói Ezüsfátyol szellemének helye”

Így Ezüsfátyol, bár csak halála után, mégis belépett a Yao családba. Yaóné érezte, hogy ez a tábla porig alázza őt, de nem ellenezte a felállítását, mert remélte, hogy ezzel talán kiengeszteli Ezüsfátyol szellemét.

Ezek voltak azok az események, amelyek között Mulan az esküvőjére készült.

Gyöngyöket és jade-okat gyűjtött. Mikor az ékszerészek megtudták, hogy a gazdag Yao lány férjhez megy, valóságos búcsújárást indítottak, és garma-dával vitték a házba megtekintés végett a nyakékeket, karkötőket, gyűrűket és a legfinomabb jade-faragványokat. Mulan nagy gonddal és műértéssel válogatta ki, amit akart. De Tijen viselkedése és Yaóné üldözési mániája megmérgezte otthona levegőjét. Mulan némi önzéssel sokszor már alig várta az esküvő napját, hogy ebből a bolondokházából kiszabaduljon, és minden más szempont ellenére a Cseng-palota mint a béke és megnyugvás hajléka tűnt fel előtte.

Apja egyik este vacsora után komolyan megszólalt.

– A jó és a rossz fordulatokat az égi hatalmak határozzák el. Én megvárom, míg Afei felnő. De ha Mulan és Mocsó férjhez ment, és Afei befejezte tanulmányait, én is elindulok a magam útján, és ti menjete tovább a magatokén.

A nővérek döbbenetn néztek össze. Sohasem hitték komolyan, hogy apjuk örökre eltávozhat családjá köréből. Gyűlöltek Tijent, mert véleményük szerint a fiú idézte elő a családi élet tragikus fordulatát.

– Apám – mondta Mulan könnyes szemmel –, ha ránk nem gondolsz is, ne büntesd igazságtalanul Afeit, és ne feledd el, hogy van még egy fiúunokád, aki miatt élned kell. Sokszor a korhadt bambuszfán is fejlődik életerős ág.

Yao úr némán nézett maga elé. Később Mulan felé fordult, és Yu Csuyuan költeményét idézte, amelyet boldog öregségében írt és amelynek címe: „Búcsú családomtól.”

*Mi a család? Csak egy szó. Lakás és étel.
Néhány utast a véletlen egy menedékbe hajtott.
De ha a komédia lezajlott,
A színpadot bontsák le gyorsan,
És a kulisszákat vigyék el.*

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

Néha a jós is téved. Néha – talán így helyesebb – a jóslás inkább művészet, mint tudomány, ahogy a gyógyítás is inkább művészet. Ha az orvosi diagnózis a tételes tudomány eredménye lenne, akkor nem hívnák konzíliumra az öreg és tapasztalt orvosokat, és nem kérdeznék egymástól: „Kolléga úr, mit gondol?” De a be nem avatottak szívesen hiszik, hogy biztos és csalhatatlan szabályok uralkodnak az emberek fölött, és a hivatásos szakemberek az igazság feltétlen birtokába jutottak. Az arcok vizsgálata is éppen olyan, mint a jelenségeké. Az Arany, Fa, Víz, Föld és Tűz típusú arcok nem különülnek szét határozottan. Az altípusok összevegyülnek. Valamelyik típus jellegzetes vonásai kidomborodnak a többi közül, de azért erősebben vagy halványabban a többiek is megmaradnak. Az árnyalatok végtelen sorozatában csak a tapasztalt fiziognómus tájékozódik. A közönséges halandó aligha látta volna meg Mulan arcán az Arany és Mocsó arcán a Föld jellegzetes vonásait. Mulan szeme hosszabb volt, mint a Mocsóé, és sokkal szenvedélyesebb, vonásai finomabbak és szellemesebbek, szeszélyesebbek és okosabbak. Mocsó kerek szeme és dundi arca a Föld-jelleg mellett bizonyított, és természete is állhatatosabb, gyakorlatiasabb volt, mint a Mulané. Mocsó arcának aránylag fehérebb bőre könnyű és kényelmes életet ígért. Keleten, akárcsak Nyugaton, a múltban és a jelenben a fehér bőr, a telt és rugalmas hús és a körvonalak lágy kereksege jellemezte és jellemzi az eszményi nőt.

Felületes elképzelés szerint, ha Mocsó Sunyával és ha Mulan Lifuval köt házasságot, a két nász ugyanúgy sikerülhetett volna. Mind a négyen, ha „alapelemük” különbözött is, a fajtán belül a jóindulatú altípushoz tartoztak. Mocsó gyakorlatias észjárása a nagy és gazdag háztartásban, amilyen a Csengéké, megfelelő munkakörre találhatott volna, és alkalmazkodó természete jól és biztosan helyezkedett volna el felettesei meg alantasai között. A rapszodikus Mulan viszont bizonyára megváltoztatta volna Lifu nyugodtnak ígérkező életét. Mulan nyugtalan természete állandóan ösztökelte volna Lifu, hogy új és újabb tapasztalatokat gyűjtsön, merész utakon, ne pedig kitaposott ösvényen haladjon. Mulan bizonyára érezte volna, hogy nincsen nagyobb élvezet, mint ha a szucsói csatornán lassú járású gályán vitorlázik le-

felé, és a holdvilágnál Lifuval édes bort iszik. Mulan bőkezű volt, és megdöbbenően, és ha őt veszi el Lifu, bizonyára mindig szegény marad, de hitvese számára állandóan új és költséges élvezetekről gondoskodik. Lifu hirtelen természetét Mulan semmitől sem tartotta volna vissza, és bölcs korlátozás nélkül Lifu valószínűleg sok bajba keveredett volna. De lehet, hogy Mulan is úgy tett volna, mint Lifu ösének, Yang Csishengnek felesége, aki, mikor férje merészségéért már siralomházba került, a császár elé borult, és könyörgött, hogy őt végeztesse ki a férje helyett.

Ha Kínában hamarabb bevezetik a „szabad házasságot”, s a fiúk és a lányok érzelmeik szerint választanak párt, Mulan bizonyára Lifuhoz ment volna feleségül, és Mocsó talán Sunyával kötött volna házasságot. Mulan egyszerűen kijelentette volna, hogy szerelmes, vagyis olyan gyanús és ellenőrizhetetlen idegállapotba került, amely előtt meg kell hajolnia minden más véleménynek, ahogy az ilyesmi manapság történik, és felbontotta volna a Cseng családdal kötött eljegyzést. De a régi rendszer még nem ingott meg, és Mulan még önmaga előtt is titkolta, hogy bűnös vágyakozással gondol Lifura. Egy pillanatra sem merült fel benne az a kétség, hogy esetleg Sunya mellett nem lesz boldog. Lifu iránti szerelme örök, mélységes titok maradt.

Így aztán minden szerencsésen alakult. Mocsó fékezte és zabolázta Lifut, Mulan biztatta és ösztökélte Sunyát. Mivel a nő már természeténél fogva szívesebben korlátoz, mint ösztökél, talán Mocsó házassága sikerült jobban. Viszont, ha Mulan még jobban ösztökélte volna az amúgy is szenvedélyes Lifut, alig kerülhették volna el, hogy egyesült erővel valami nagy veszedelemben rohanjanak.

Mulan tizenkilenc (a kínai számítás szerint húsz) éves korában ment férjhez Sunyához. 1909 nyarán Csengék elvégezték az „időpont megállapítás”-ának szertartását, azaz elküldték a „sárkány és főnix” kártyát, amin a sárkány a férfit, a főnix pedig a nőt jelképezte. A kártyát hatalmas ajándékcsomag egészítette ki: sárkány és főnix sütemények, selymek, finom teák, gyümölcsök, egy pár eleven liba és négy hatalmas korsó bor. Mulan családja elfogadta az időpontot, és viszonzásul tizenkét különböző fajta süteményt küldött. A régi klasszikus hagyomány még egy szertartást írt elő: a vőlegény személyes tisztelgését a menyasszony szülei előtt. Így a menyasszony részére billent a mérleg. A menyasszony családja látszólag megtisztelte vele a vőlegény családját, hogy lányukat átengedte nekik.

A két család elhatározta, hogy Mulan esküvője fényesebb lesz, mint amelyet Peking valaha is látott. Ezt az elhatározást négy különböző ok magyarázta meg. Először: mind a két család nagy vagyonnal rendelkezett. Másodszor: Yao úr nagyon szerette Mulant, és Csengék is sokra tartották a menyasszonyt. Harmadszor: Csinya esküvőjét nagy pompával ülték meg, és igazságtalan lett volna, ha Sunya szegényesebb szertartásban részesül. Negyedszer: Yao úr az utóbbi időben meglehetősen könnyedén bánt vagyonával.

Pénzének elköltésére aligha akadt volna jobb és kedvesebb mód, mint hogy kedvelt lánya esküvőjét ragyogó keretek közt rendezze meg, és hogy ezzel örömet szerezzen neki. Yao úr már csak tűzijátéknak tekintette a vagyont, amely az élet sötét egére sistergő fénysávokat rajzol, ragyog, dörög, sziporkázik, de végül úgymint csak mint hamu és pernye hull alá a porba.

Tűzijáték! Yao úrnak megtetszett a gondolat. Hónapokkal az esküvő előtt Fukienben megrendelt egy egészen különleges tűzijátékot, amely a szállítási költségekkel és a tűzmester napidijával több, mint ezer dollárba került. Afei látott már hasonló tűzijátékot, mikor apját elkísérte a déltengeri utazására, és izgatottan mesélte nénjeinek és Vörösjáspisnak, hogy csodálatosabb élményben még soha nem volt része.

Több száz vendéget hívtak meg a lakodalomra. Meghívót kapott az összes állami méltóság, a mandzsu hercegek és a hercegnők. Yuan Sikai bukása óta honani otthonában visszavonultan élt, de a vörös selyemtekercs, amit szerencsekívánságainak jeléül küldött, előkelő helyet foglalt el Nyú miniszter, Vang államtanácsos és a mandzsu hercegek selyemtekercei között. Az ilyen vörös esküvői tekercs körülbélül ugyanolyan szerepet játszottak, mint a nyugati országokban a szerencsét kívánó táviratok, amelyek között véletlenül legfelül mindig a notabilitások táviratai fekszenek. A Cseng-házban is a díszhelyre akasztották az olyan tekercs, amelyet például a Legfelsőbb Katonai Tanács főminisztere, vagy a Császári Gárda főparancsnoka, vagy a Fővárosi Csendőrség tábornoka, vagy a santungi alkirály, vagy legalábbis valamelyik mandzsu előkelőség küldött.

Az ünnepélyes alkalomra teljesen átalakították a Cseng-kastélyt. Cseng nagyanyóban ezen a nyáron buzgott az életerő; megparancsolta, hogy a lakodalmat nagy vigassággal üljék meg. Az esküvőt október elejére tűzték ki, mikor a levegő már hűvös. Kiemelték az első csarnok választófalait, és az előtte és mögötte levő kőudvarokkal hatalmas terasszá alakították. Negyven láb magas állványokon gyékénytözetet emeltek a két udvar fölé, hogy mi-

kor valaki túljutott a kapu mögött felállított négyrészes, aranyozott, zöld spanyolfalon, úgy érezte, nyolcvan láb mélységű óriási csarnokba lép. Három láb magas vörös gyertyák égtek a csarnokban, és négy méter magas, másfél méter széles vörös selyemtekercecsek fedték be körös-körül a falakat. A jókívánságokat kifejező selyemtekercecsek olyan tömegben halmozódtak egymásra, hogy éppen csak küldőjük neve látszott. A gyertyák fényében különlegesen hatott a sok aranybetűs, vörös selyemszalag. Kőlépcső vezetett a belső csarnokba, amelyet a szertartás helyéül jelöltek ki. A főcsarnok közepén Tao herceg vörös selyemtekercese lógott, mellette Na titkos kamarásé és Vang államtanácsosé. Mellettük jobbra és balra helyezkedett el Suyun apjának, Nyú miniszternek vörös tekercese és Csengné obskúrus bátyjának jókívánsága, bár az utóbbira a család nem sok büszkeséggel gondolt. Erről a nagybácsiról viselt dolgai miatt a család rendszerint hallgatott, de az esküvőn mégis fontos szerep hárult rá, mivel ő képviselte a vőlegény anyjának családját.

Kertészek, ácsok és festők versenyeztek egymással, míg végül a ház úgy hatott, mintha akkor építették volna. A nyugati udvar labirintusszerű tekervényes folyosóit újrafestették, új papirossal vonták be a mennyezetet és az ablakokat. Nagyanyó a hátulsó főudvarba költözött, ahol nem háborgatták az átalakítás munkálatai, és ahol a családtagok naponta zavartalanul felkereshették. Ez a főudvar délkeletre esett attól a lakosztálytól, amelyben Mannia lakott közvetlenül Pekingbe érkezése után, és amelyet most Suyun foglalt el. Suyun udvarát meredek sziklakert és folyondárfüggöny választotta el az öreg Fang tanító lakásától. Mögötte régi csarnok emelkedett. Ezt csak nyáron használták, amikor Cseng úr lakott benne Kassziával. Legtávolabb volt a főbejárattól, és kerek ajtaja a családi templom előtti befásított telekre nyílt. Mikor a tervbe vett házasság közeledett, Cseng úr ezt a lakosztályt Sunyának engedte át, mert tudta, hogy Mulan szereti a szép kilátást. Az üres telken elegyengették a földet, és ideiglenesen kis fabódét emeltek rajta, ahol az esküvői szertartás alatt, három nap és három éjjel, az erre az alkalomra szerződötetett színtársulat játszott. Az üres telek északi részén a bokrok között keskeny ösvény vezetett Mannia udvara felé. A másik ösvény a déli fal melletti kis hatszögletű pavilonon keresztül egyenesen a főkapuhoz vitt. A pavilon mögött volt a Csendes Szív dolgozószoba, ahol régebben Mannia lakott.

Az esküvő közeledésével az előkészületek lázas irama még fokozódott. Cseng úr alminiszteri tekintélyével egyszerűen a palotába rendelte az alacsonyabb rangú hivatalnokokat, és ők végeztek néhány santungi rokonnal és néhány santungi tisztviselővel minden munkát. Esküvői értesítéseket küldtek szét, átvették a nászajándékokat, és feljegyezték az ajándékozók nevét, borraivalót adtak az ajándékokat hozó szolgálknak, muzsikusokat és színeszeket szerződtettek, kidolgozták az esküvői menet elrendezését, hordszékeket, kellékeket és zászlókat béreltek, megrendelték az ételeket és italokat, bútorokat kölcsönöztek a rendkívüli alkalomra. Négy cseléd a gyertyákra és lámpákra vigyázott, négy a bútorok és a berendezések tisztán tartására, kető arra ügyelt, hogy az ezüsből és az elefántcsont evőpálcikákból ne tűnjék el egyetlen darab se, nyolc a teát szolgálta fel.

Pontosan osztották meg a munkát: az első csarnokban a férfi látogatókat helyezték el, a hátulsóban a női látogatókat. A kétnembeli vendégeket a középső csarnok választotta el egymástól. Azokat a nőket, akik már nem fértek be a harmadik csarnokba, nagy bocsánatkérések közepette az egybejáratú csarnokba vezették. Ez a harmadik csarnokból nyílt, és a Csendes Szív udvara mellett terült el.

Hatodikán reggel, az esküvő előtti napon, Csengné, Kasszia, Mannia, Sunné, Suyun és Csinya nagyanyó szobájában gyűltek össze. Csinya készítette elő mint legidősebb fiú az esküvő külsőségeit: „A dobosokat és a zenészeket elintéztük – számolt be a családi tanácsnak. – Még a bútorok vannak hátra. Bizonyára érkeznek vörös tekercek is, intézkedtem, hogy ezeket a megfelelő helyre akasszák. A tálalást, a kiszolgálást, a lámpák és gyertyák kezelését megfelelő személyekre bíztam. Nekünk nem kell törődnünk semmivel. A keleti konyha felszerelése még nem egészen kész, de remélem, hogy holnapra ott is kifogástalanul működik majd a kemence és a kémény. Sajnos, valamiről megfeledkeztünk. Még egy fontos esküvőt tűztek ki holnapra, és a másik lakodalom számára már előttünk lefoglalták azt az üveges menyasszonyi hordszéket, amelyen Suyun érkezett tavaly. Ehhez a hordszékhez hasonló egész Pekingben nincs. Szerencsére támadt egy jó ötletem, talán ez megoldhatná az egész problémát. Múlt év márciusában Tao herceg fiának esküvőjére a menyasszony lovas hintón érkezett. A szokások változnak, és miért ne haladhatnánk mi is a korrall?”

– Pompás ötlet – helyeselt nagyanyó. – Menj el rögtön, és kérd kölcsön a kocsit Taóéktól. Ha négy, piros bársony szerszámos ló húzza a szép meny-

asszonyi batárt, minden embernek tátva marad a szája.

– Furcsa, hogy az egész városban nincs egyetlenegy esküvői hordszék sem – gúnyolódott Suyun. – Hol van az megírva, hogy Mulannak pont ugyanazon a hordszéken kell a Cseng-palotába jönnie, amelyen én jöttem?

– Szerintem is a négylovas hintó a legjobb megoldás. Új és hatásos – szólt közbe Ailien.

– Ha megengedik, hogy nagyanya és Taitai jelenlétében szólhassak – mondta Hóvirág, a szolgáló –, szerény véleményem szerint a család nevetéséssé válnék, ha ilyen nagyszerű menyegzőn valami ócska gyaloghintót használna. Az esküvő fénypontja a nászmenet, és mikor olyan tündérszép menyasszony érkezik a házba, mint Mulan kisasszony, a vőlegény családjára vetne rossz fényt, ha közönséges gyaloghintót küldene a menyasszonyért.

Suyun végigmérte a szolgálót, de nyelt egyet, és nem szólt semmit.

– Helyes. Hintót küldünk érte – határozott Csengné. – Kérsd el a kocsit a hercegtől, és üzend meg neki, hogy föltétlenül várjuk az esküvőre.

– Ha a családi tanács így döntött, akkor menj, és teljesítsd a parancsot – mondta Csinyának Suyun.

Ahogy Csinya eltávozott, megjegyezte:

– Úgy látom, minden munka Csinyára hárul. A múlt hét óta legalább két kilót fogyott.

– Természetes, hogy az öccse esküvője miatt a bátyja szaladgál – mondta nagyanyó. – Lehet, hogy pazarlásnak látszik, ha ilyen fényesen rendezzük meg az esküvőt, de hála Buddhának, van rá módunk. A kis Hármas Szám az utolsó fiúunokám, és Mulant pici kora óta szeretem. Ha megtartották a lakodalmat, nyugodtabban halok meg. Nem tudom, milyen most Mulan. Már vagy esztendeje nem volt nálunk. De a menyasszony természetesen szégyenlős az esküvője előtt.

– Nagyanyó, rá sem ismeresz, ha majd meglátod – áradozott Mannia. – Ahogy fejlődik, állandóan szebb lesz. Már felnőtt kisasszony.

– Ma délután teszik ki közszemlére a menyasszony kelengyáját – mondta Csengné. – Úgy hallottam, a hozomány hetvenkét ládát megtölt.

– Brokát mondta Kisörömnek – állapította meg Mannia.

– Már alig várom, hogy meglássam – izgult Ailien. – Pazar látványosság lesz.

– Ahogy vártuk is – mondta Kasszia. – Elvégre a két család megegyezett, hogy az esküvőt a legnagyobb pompával rendezik. Nem is csoda, ha a meny-

asszony családja is kitett magáért. Mulant imádják a szülei, és tenger sok pénzük van.

A pénz említésére Suyun megsértődött. Az ő kelengyéje csak negyven-nyolc ládát töltött meg, és szülei még így is sokallták. Bosszankodott, mikor hallotta, hogy Mulan hozománya hetvenkét ládára rúg. Suyun mindig azt képzelte, ő a legjobb parti Pekingben. Tudta, hogy Mulan családja gazdag, de álmában sem hitte, hogy Mulan kelengyéje szebb lesz, mint az övé. Suyun saját maga után ítélte meg mindenkit, és úgy érezte, Mulan kelengyéjét a kelletténél nagyobb fényűzéssel állították össze, csak hogy ő háttérbe szoruljon.

– Nagy szerencse ez – mondta gúnyosan. – Úgy látom, nemcsak Yao kisasszonyt kapjuk meg, hanem a Yao-vagyon felét is.

Csengné dühbe gurult, de türtőztette magát:

– Nem a ládák számítanak. Mulannak örülünk, és nem a kelengyének. Különben se bírálgassunk, amíg nem láttuk a ládákat.

Suyun sértődötten felállt, és kiment a szobából. Délután három óra körül megérkezett Mulan kelengyéje. Nyolc férfi kísérte a ládákat, és nyolc másikat a vőlegény küldött, hogy a ládákat átvegyék. A kelengye hetvenkét nyitott ládában érkezett. Sorrend szerint a következő kincsek voltak bennük: aranytárgyak, ezüstneműk, jade-ok, ékszerek, ruhaneműk, ágyhuzatok, könyvtári berendezések, régiségek, selymek, prémek és paplanok.

A kelengye átszállítását nagy tömeg nézte.

A menet miatt Pailou keleti torkolatánál öt percre elzárták a közlekedést. A nők, akik valami ok miatt elmulasztották a látványt, kétségbeesetten sírángoztak, hogy nem tekinthették meg Peking legszebb kelengyéjét. Az összesereglett tömeg első sorában állt egy nő, akit a kelengye bemutatása különösen érdekelt. Ez a nő Huáné volt. Tijen közölte vele az átszállítás idejét, és elárulta, hogy apja ötvenezer dollár értékű kelengyét ad Mulannal, és még külön egész halom felbecsülhetetlen értékű műkincset. Huáné éberen figyelt, ahogy láda láda után vonult el a szeme előtt. Mindegyiket két kuli cipelte. Csak az aranyas, a jade-os és az ékszeres ládákat takarta üvegfedél. Huáné szédülve látott: egy aranyjuyit (a juyi hatalmas szertartási pálcáca), egy ezüstjuyit, négy jade-juyit, egy pár tömött aranyból készült sárkánymintás karkötőt, egy pár tengeri rák mintára fonott arany karkötőt, egy arany nyakéket, egy arany nyakpercet, egy pár arany függönykampót, tíz aranyrudat, két készlet asztali ezüstöt, két hatalmas ezüstvázát, két kisebb,

de finomabb mintájú ezüstvázát, egy készlet ezüsttel szegett lakktálcát, egy pár ezüst gyertyatartót, egy sziámi ezüst Buddha-szobrot, ötven ezüstrudat, egy egész finoman faragott jade állatgyűjteményt, egy csomó szebbnél szebb példány ametisztet, egy finom ízléssel összeválogatott ámbrá- és karneolgyűjteményt (ezeket az ékköveket Mulan személyesen válogatta), egy egész készlet jade melltűt, fülbevalót és gyűrűt, egy rendkívül szép, ünnepi alkalmakra készült jade fejdísz, két nagy, fönixeket ábrázoló jade hajtűt, egy hatalmas jade-dobozt, egy kis achátdobozt, egy régi barna jade-bögrét íróecsetek számára, két pár smaragd karkötőt, egy pár jade-dal kirakott karkötőt, két jade nyakéket, az Irgalom Istennőjének tiszta fehér jade-ból készült egy láb magas szobrát, egy pár fehér jade pecsétnyomót, egy pár vörös jade pecsétnyomót, egy jade-nyelű sétapálcát, egy jade-nyelű moszkítócsapót, két jade-szopókás pipát, egy régi nagy jade-tálat, hat fazék jade-virágot kristálylevelekkel, két hosszú igazgyöngy nyakláncot, egy nagy készlet gyöngy melltűt, hajtűt, fülbevalót és – gyűrűt, egy igazgyöngy karkötőt és egy gyöngyökkel kirakott nyakéket. Azután jöttek a régi bronztükrök és modern külföldi metszett üvegek, fucsói lakk piperedobozok, fehérrez kézmelegítők, vízipipák, órák, hálósobabútorok, yangcsói fa fürdőkádak, fiókos szekrénykék, majd papíráruk és régiségek, szantálfa vitrinek, állványok, zsámolyok, régi írotáblák, értékes, antik festménytekercsek, hatalmas fehér Csenghua- és Fukien-porcelángyűjtemény, egy Han-korszakbeli tömjénező, egy rézcserep a III. századból és egy teljes üvegláda felbecsülhetetlen értékű felírással csont. Utánuk nagy láda remekül faragott elefántcsont műtárgy következett, majd tíz láda selyem, fátyol, bársony és szatén, hat teljes láda prém, tíz vörös lakkbőrönd tele ruhákkal és tizenhat láda selyem ágynemű; ennek egy részét a menyasszony saját használatára szánta, a másik részét a vőlegény családjának vitte ajándéknak.

Mikor az összes láda megérkezett, a vőlegény családja nem is tudta, hogy hova legyen bámulatában.

– Mulan a legszerencsésebb lány, aki valaha csak élt a földön – áradozott Mannia. – Szép és gazdag, illetve gazdag és szép. Csúf menyasszony nem is érdemelne ilyen kelengyét.

Huáné az első sorban állt, és figyelte a ládákat. Különösen az arany- és a jade-tárgyakat bámulta meg. Majd kiesett a szeme, mikor a mozgó kincseskamra elvonult előtte. Ahogy hazament, elhatározta, lelkére beszél Tijennek, hogy béküljön ki az apjával, mert rettenetes csapás lenne, ha ekkora

vagyomból kitagadnák. Két nap múlva, mikor Tijen ellátogatott hozzá, meg is mondta neki.

– Ha tudtam volna, milyen gazdagok vagytok, sohasem lettem volna olyan szemtelen, hogy átlépjem a házatok küszöbét. Ennek a mérhetetlen vagyonnak főörököse te vagy! Ne kockáztasd meg, fiam, hogy a család kitagadjon. Bolond lennél, ha megkockáztatnád. Járj szüleid kedvében, nem bánom, ha kevesebbet is vagy velem. Csak egészen ne feledkezzél meg rólam.

– Haha! – röhögött Tijen. – Tudod, miért adott apám Mulannak ennyi ékszer és holmit? Versenyezni akar velem a tékozlásban. Százezer dollárt vert el a déltengeri úton. A jó ég tudja, mire. Ez az esküvő is ötvenezer dollárba került. Ha így folytatjuk, néhány év múlva betevő falatunk se lesz. Látnád a gyémánt melltűt, amelyet Mulan az esküvőn visel. Egymaga ötezer dollárba került.

– Miért a húgod megy férjhez hamarább, és nem te nősültél meg előbb? – kérdezte Huáné.

– Nem tudom. Így adódott. Mulant három éve jegyezték el, mikor én Angliába indultam. Azóta sok minden történt.

Huáné gondolkozott. Elhatározta, hogy kezébe veszi Tijen sorsát.

Mulan esküvője ragyogóan sikerült. De a kelengye, a menet, a lakoma, a színelőadások, a zene, a pompa és a fény csak jelentéktelen foglalat volt; a menyasszony mint drágakő csillogott a közepén. Ha a pompa és a külsőségek jelentenék a földi boldogságot, akkor Mulan számára legszebb álma valóra vált volna. Esküvője reggelén mégis sírt, mert a menyasszonyok rendszerint sírnak. De Mulan könnyei szívének legrejtettebb zugából törtek elő. Behívta Afeit a szobájába, könnyek között búcsúzott el a gyerektől, és neki adta azt a jade papírnyomót, amely az íróasztalán állt, és amelyet később Afei is mindig az íróasztalán tartott.

– Nénéd most más otthonba megy – mondta Afeinek. – De Harmadik Nővér még itthon marad, hallgass rá, és teljesítsd a szülők minden parancsát. Tizenegy éves múltál. Határozd el, hogy derék férfi leszel, nem olyan, mint a bátyád. Légy büszke, hogy Yaónak születted, és viselkedj úgy, hogy mi, nővérek is büszkék lehessünk rád. Ha Lifu eljön, barátkozz vele, és légy vele mindig, amikor csak alkalom adódik rá. Bátyád elveszett, és a Yao csa-

lád beléd helyezi minden reményét. Mi, lányok nem számítunk. Mit tudhatod te, min ment a család keresztül, míg te apával lent utaztál a déli tengeren.

Mulan szemét elöntötte a könny.

A búcsú minden szavát őszinte szeretet sugallta, és Afei jól emlékezetébe vésett minden szót. Sokszor gondolkozott Mulan szavain. Ezek az egyszerű mondatok tartották meg Afeit a helyes úton. Mindig meghatottan gondolt vissza a jelenetre, és nővére mélyebb hatással volt rá, mint apja és anyja együttesen.

A régi Kínában minden embernek az volt a célja, hogy családjához méltó módon viselkedjék, nevét tiszteletben tartsa, és megőrizze vagyonát. Ez az ösztön építette ki az erőteljes erkölcsi hagyományokat, szabályozta az emberek magatartását, és fejlesztette ki azokat a vég nélküli erkölcsi prédikációkat, amelyek áthatották az irodalom és a történelem klasszikusait, és az élő embereket sírjukig kísérték.

Mulan a család becsületét és a jövő reményeit szenvedélyes szavakkal állította öccse elé, mert ő maga mindig lázongott sorsa ellen: hogy nem fiúnak született. Sok lány érzett Mulanhoz hasonlóan; álmaik nem teljesülhettek, reményük, vágyuk szertefoszlott az esküvő küszöbén. Sokan szívesen folytatták volna tanulmányaikat, de a körülmények nem engedték. Sokan egyetemre készültek, de a közvélemény megghiúsította szándékukat. Sokan titkon vonzódtak valamelyik ismerős fiatalemberhez, akihez feleségül mentek volna, ha szüleik nem határoztak volna másként. A serdülő lányok lelkét bimbóban törte le a közönyös előítélet. Ennek a kornak lányait nem énekeltek meg a költők, mert némán és hangtalanul szenvedtek, és férjhez mentek emberekhez, akik kezükre méltóknak vagy méltatlanoknak bizonyultak. Emlékezetük legfeljebb egy sírkövön maradt fent, valami falusi dombon, vad cserjék és bogáncsok között.

Mulan aránylag szerencsésebben ment férjhez, mint kortásai. Mulan sohasem árulta el, hogy szerelmes Lifuba, és tiszta lelkiismerettel köthetett Sunyával házasságot. Érezte, hogy Sunya szereti őt, és ő is elhatározta, hogy szeretni fogja, ha már feleségül ment hozzá. Az ilyen szerelem nem okoz álmatlan éjszakákat. Két egészséges fiatal lény abban a megtiszteltetésben részesíti egymást, hogy életét a másikéhoz fűzi. Két különböző nemű, rendes és egészséges lénynél a természet elvégzi a többi. Egy asszony nehezen maradhat meg angyaloknak készült szobortalapzaton, és

előbb vagy utóbb kiesik annak az istennőnek a szerepéből, aki részegítő szerelmi bájtallal férj-szeretőjét örök időkre megigézve tartja. Hasonlóan nehéz a férfi helyzete is. De az Ég minden fiatal pár számára kikristályosítja a megfelelő életformát, a házasság kis repedéseit érzelmi vályoggal fűdi be, és a nappal támadt egyenetlenségeket az éjszaka folyamán kiegyenlíti. A házastársakban éppen az a tulajdonság izgalmas és érdekes, amely a másik féltől hiányzik. A két nem vonzalma a házasság ténye által sem szűnik meg, és ha megszűnik, akkor tulajdonképp maga a házasság is megszűnt.

Mulan esküvője pompásan sikerült. A menyasszony szépsége mindenkit elvakított. Szeme igézően mosolygott, hangja lágyan zengett, és tökéletes alakján a tömeg csodálkozva legeltette tekintetét. Mulanra illett a közmondás: „Adjatok hozzá egy centimétert, és már túl magas, vegyetek el belőle egy centimétert, és már túl alacsony, toldjátok meg a derekát egy centiméterrel, és túl vastag, vékonyítsátok meg egy centiméterrel, és túl sovány.” Akik a magas nőt szerették, magasnak látták. Akik az alacsony nőt szerették, azok szerint alacsony volt. Akik a kövéreket szerették, meglepődötten mondták, hogy telt idomú. Akiknek a soványak tetszettek, elismerték, hogy karcsú. A tökéletes arányok mindenkit megbűvölnek. Pedig Mulan nem tornászott, és nem tartott soványító kúrát; a természet alkotta remekbe.

Az idők nagyot változtak. Mulan a változott viszonyokhoz híven nem süttötte le a szemét, arcára nem erőltetett komolyságot, sőt mosolygott is. Nem állt némán a szertartás alatt; suttogva beszélgetett Kassziával, aki egyetlen pillanatra sem mozdult el mellőle. Amikor a szertartás parancsa szerint alázatosan lehajtotta fejét, gyors pillantással végignézett a társaságon, hogy számba vegye az ismerősöket. Sokkal könnyedebben játszott el így a menyasszony szerepét, mint az előző korszak menyasszonyai. Akik a mosolygó Mulant látták, elismerték, hogy nem történt semmi hiba, ha eltértek is a szabályoktól; egy fiatal lány mosolygása nem botránkozathat meg senkit.

A lakoma alatt Mulan és vőlegénye körüljárta az asztalokat, és mindenütt ivott a társaság egészségére. Sunya olyan boldogan vigyorgott, hogy „csak a fogai látszottak, de a szeme nem”. Miután az asztalokat körüljárták, visszavonultak, hogy a nászszobában felkészüljenek a vendégek fogadására. Míg Mulan átöltözött, Kasszia a fülébe súgta, hogy Sunya volt osztálytársai is eljönnek, és szokás szerint „megzavarják a nászt”, de nagyanyó megbízta

őt, hogy legyen jelen a „menyasszony megtréfálásánál”, és lépjen közbe, ha valamelyik fiatalember illetlenül viselkednék.

A „nász megzavarásának” szokását régi tradíciók engedélyezték. Az volt a célja, hogy megnevetesse a menyasszonyt. Mindenféle tréfákat mondtak neki, és kétértelmű kérdéseket intéztek, hozzá meg a vőlegényhez, hogy így zavarba ejtsék. A régi idők véleménye szerint a menyasszony mosolya elveszítette értékét, ha a férjen kívül más is láthatta. De a modern idők már nem voltak ilyen szigorúak. A társaság mindent megpróbált, hogy nevetésre bírja a menyasszonyt, ami talán nem is volt nehéz feladat: Mulan modern iskolába járt, modern lánynak ismerték, és természeténél fogva is gyakran és szívből kacagott.

– Suyun fivérei is eljönnek – mondta Kasszia. – A Nyú fiúk közismerten a legelszántabb menyasszonybosszantók. De nagyanyó szólt Suyunnak, hogy ő is kísérje el fivéreit, és figyelmeztesse őket, ha magatartásuk sértené a jó modort. Nem félsz?

– Nem – felelte Mulan. – Csak a cipőm szorít, és meghalok, ha nem dobtatom le rögtön. Mania hol van?

– Kinn az udvaron. De nem jöhet be. – A szabályok előírása szerint Mania mint özvegy nem léphette át a fiatal pár nászszobájának küszöbét.

– Kungék is itt vannak – újságolta Kasszia.

– Lifu? Ó! – lepődött meg Mulan. Majd kis gondolkozás után Kassziára nézett: – Szólhatnál neki.

– Nem ismerem eléggé – szabadkozott Kasszia.

– Akkor szólj Sunyának, beszéljen vele, és mondja meg neki, hogy jöjjön be ő is a vendégekkel. A Lifuhoz hasonló ember ilyen esetekben sokat enyhíthet a dolgon. Én a tréfától nem félek, de a durvaságoktól irtózom.

A társaság bevonult a nászszobába, és a társasággal együtt ment be Sunya egyik volt osztálytársa: Csiang. Ez a kövér képű fiú rettenetesen fintorgatta az arcát, és különböző gyanús állati hangokat hallatott. Eleinte lelkesen ünnepezték, mert többször megnevetette a menyasszonyt. Kidüllesztette a hasát, Sunyát utánozva járt, beszélt, és mulatságos dolgokat mondott el Sunya viselt dolgairól. Még Brokát és a Mulan mögött álló menyasszonykísérő is nevetett rajta. A siker felbátorította Csiangot. A társaság mulattatására a következő történetet adta elő:

– Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy gézengúz, aki az újévi ünnepekre senkitől sem kapott kölcsönt. Felesége sóhajtozott, és pénzt kért tőle,

de ő csak mosolygott, és azt mondta: bízz csak mindent rám. Véletlenül éppen egy borbély ment el az ajtaja előtt. A gézengúz behívta a borbélyt, hogy borotválja meg. Mikor már sima volt az arca, megkérte a borbélyt, borotválja le a szemöldökét is. Mikor ez megtörtént, dühösen felugrott, és ráordított a borbélyra: „Mit csináltál? Leborotváltad a szemöldökömet? Hogy menjek most újév ünnepén az emberek közé? Egy-kettő, előre, viszlek a bíróhoz.” A borbély megrémült, és kárpótlásul fizetett háromszáz rézpénzt. Az asszonynak nem tetszett, hogy férjének csak az egyik szemöldöke van meg, elégedetlenül mondta: „Ha már megkaptad újévre a pénzt, szólhattál volna a borbélynak, hogy borotválja le a másik szemöldököt is. Nevetséges vagy fél szemöldökkel.” „Dehogy borotváltatom le! Dehogy borotváltatom le! – felelte a gézengúz. – Januárban sok az ünnep. A másik szemöldökömet tizenötödikére tartogatom.”

Csiang elővett egy darabka papírt, megnyálazta, és leragasztotta vele az egyik szemöldökét. Mindenki meglepődött, hogy Mulan nemcsak hogy vidáman nevet, hanem még biztatja is Csiangot: „Nem tudsz még valamit?”

– Nem! Nem! – tiltakozott a fiú. – Nem mondok többet. Megnevettettem a menyasszonyt, és most ő maga kér, hogy mondjak valami még furcsábbat. Mit ér a gól, ha a kapus maga jön ki a kapuból, és segít, hogy a hálóba rúgjuk a labdát? Nem fair a játék. Feladom.

De a társaság követelte, hogy teljesítse a menyasszony parancsát. Csiang tehát új mesébe kezdett:

– Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, aki szórakozottságában megfeledkezett mindenről. Egyszer nagyon fájt a hasa, tehát egy üres telekre szaladt, és lekuporodott egy lombos fa alá, hogy ott megkönnyebbüljön. A legyezőjét felakasztotta a fa egyik ágára. Mikor felállt, és az ágon meglátta a legyezőt, örvendezve felkiáltott: „Vajon ki hagyott itt egy legyezőt?” Boldogságában, hogy egy legyezőt talált, fel és alá táncolt, és közben a saját hagyományába lépett. Dühösen felordított: „Mégiscsak disznóság, hogy ilyen ronda emberek vannak a világon, akik nyilvános helyekre piszkolnak!”

Mulan minden önfegyelme ellenére is hangosan felkacagott. Sunya fejét csóválta.

– Öreg Csiang – mondta a fiúnak –, jobb lesz, ha állati hangokat utánzol. Mutasd be nekünk a disznó rőfögését. Jelentesd meg előttünk a nagy Disznószellemet.

A fiatalember teljesítette Sunya kérését. Részegnek tette magát, akár csak a nagy Disznószellem a *Nyugati utazás* című színdarabban, és röfögve körültáncolta a szobát. Mulan azonban nem nevetett ezen a mutatványon. Lifu érezte, hogy elérkezett a kellő pillanat, és közbelépett.

– Felsültél! A menyasszony komoly maradt. Próbálj valami mást. Utánozd a szamár bögését.

Csiang a kezét két füléhez emelte, mintegy megnagyobbította őket, odabicegett a jegyespár elé, és elbődült, mint egy szamár. Mulan ez a produkció sem mulattatta. Lifu ránézett. – A menyasszony miért nem nevet? Talán nem jól bög a szamár? – kérdezte.

Mulan hirtelen megértette, hogy Lifu a segítségére sietett. Mintha ásítást nyomott volna el, kissé elhúzta a száját.

– Nagyon köszönöm Csiang úr verejtékező fáradozását, hogy szórakoztatta a társaságot – mondta unott hangon.

Az egész társaság meglepetten nézett Mulanra. A menyasszony megjegyzése a tréfacsináló ellen fordította a tréfát. Csiang elment, dühösen rázta a fejét, mert érezte, hogy nevetségessé vált. Senki még csak kísérletet sem tett többé, hogy „bosszantsa a menyasszonyt”.

A két veszedelmes Nyú fiú szótlanul ment ki a szobából. Tungyu az ajtóban odasúgta fivérének:

– Most láttam életemben először, hogy a menyasszony tréfálta meg a tréfacsinálót. Mulan csakugyan modern lány?

A vendégek elszéledtek a házban, de a menyasszony és a vőlegény még várt, mert hátha jön még valaki, hogy a fiatal párt üdvözölje. Mikor osztálytársai kimentek, Sunya megköszönte Lifunak okos közbelépését, és Mulan is meleg hangon mondta:

„Köszönöm, Lifu testvér.” Hármasban jól nevettek a pórul járt Csiangon.

Lifu bocsánatot kért, és eltávozott, mert anyja és húga már várta. A vendégek lassan készülődtek, de a zene még behallatszott a nászszobába, és Mulan a beszűrődő fényből láthatta, hogy a kertet pompásan kivilágították. Éjfél is elmúlt már, mikor a lárma elhalkult. Brokát és a menyasszonykísérő belépett a szobába, és levetköztette a menyasszonyt. Azután sok boldogságot kívántak, kimentek, és a fiatal párra zárták az ajtót.

A „poharak egyesítésének” szertartásán, amely délután zajlott le, Mulan pár szót már beszélt Sunyával. Sokkal régebben ismerték egymást, semhogy zavarba jöhettek volna, mikor végül egyedül maradtak.

Mulan mindenekelőtt megkönnyebbülten felsóhajtott. Gyorsan levetette szűk cipőjét, és simogatni kezdte elkínzott lábát. Sunya mosolyogva figyelte.

– Mit bámulsz? – kérdezte Mulan.

– Téged nézlek, Meimei – mondta a fiú. Közelebb lépett Mulanhoz, és leterdelt elé, hogy segítsen neki. Mulan gyorsan letette a földre harisnyás lábát.

– Ne nyúlj hozzám! – mondta szigorúan. – Az én bajom, hogy ez a rémes pár új cipő volt rajtam.

– Meimei, engedd, hogy én simogassam a lábadat – kérlelte Sunya.

Mulan megfricskázta Sunya orrát, és félig pirulva, félig kacéran mondta:

– Nem szegy elled magad?

Mikor a fiú lehajolt, és simogatni kezdte a lábát, Mulan eleinte kapálózott, aztán engedte, hogy simogassa.

Sunya kezében tartotta Mulan lábát.

– No, most mi lesz? – kérdezte mosolyogva. – Megfogtalak!

Mulan szíve hevesen vert.

– Emlékszel arra a napra – kérdezte a fiútól –, mikor a Nagy Csatornán először láttuk egymást?

– Igen. Emlékszem. De te emlékszel-e, mikor Santungban felmentünk a Taisanra, és veszekedtünk, hogy a te hegyed nagyobb-e vagy az enyém?

Sunya felállt, és az ágyhoz vitte Mulant. Még sokáig beszélgettek. Már hajnalodott, mikor szemükre szállt az álom...

Mulan mint boldog asszony ébredt fel. A menyasszonykísérő kopogtatott be először, és végtelenül nagy boldogságot kívánt neki. Mulanra nehéz nap várt.

Mindenekelőtt „teát kellett felszolgálnia” összes új rokonának. Tulajdonképpen ez a szertartás vezette be őt új családjába. Mikor a teát felszolgált, a család minden idősebb tagja valami ajándékot tett a tálcára az első találkozás emlékéül. Délben azoknak a vendégeknek tiszteletére rendeztek lakomát, akik az előző estén már nem kaptak helyet az asztaloknál. Este a fiatal férj családja a fiatalasszony családjának tiszteletére rendezett vacsorát. Ezt a vacsorát a „rokonok találkozásának” nevezték.

Délután Mulan a szobájába osont; szervezete megkívánt a sok fáradtság után egy kis pihenést. De alig hunyta be a szemét, hallotta, hogy az ajtó előtt Brokát súg valamit az egyik szolgálónak, majd lábujjhegyen bejön a szobába, aztán újra kimegy, és suttogva közli a szolgálóval, hogy a fiatalasszony alszik.

– Mi az, Brokát? – kérdezte.

– Nagyanya küldte át Damasztot, hogy nézze meg, mit csinál a fiatalasszony, és kérdezze meg, ha nincs semmi dolga, nem látogatná-e meg őt. Bejöttem, de láttam, hogy alszik. Nem is zavarjuk tovább. Alig pár perce pihent le.

– Csak szundikáltam – mondta Mulan. – Hány óra?

– Körülbelül négy. A mi családunk öt órákor érkezik. De itt van a vőlegény anyai nagynénje, aki elhozta az unokáját is, hogy megmutassa neki az új asszonyt.

– Micsoda nagynéni? – kérdezte Mulan.

– Én nem láttam. De hallottam, hogy Cseng Taitai unokanővére, aki itt él valahol Peking környékén.

Mulan gyorsan felkelt, és öltözőasztalkája elé ült. Damaszt jelent meg az ajtóban, vele volt Kisöröm is; ravaszul vigyorgott, de nem lépett be az ajtón, csak bekukucskált Damaszt háta mögül.

– Gyertek be, Damaszt és Kisöröm – szólt nekik Mulan. – Miért nem vagytok úrnőitek mellett?

– Kisöröm biztatott, hogy jöjjünk át, és nézzük meg a menyasszony óráját, amely elénekli az időt – magyarázta Damaszt.

– Nem igaz – szabadkozott Kisöröm. – Damaszt is kíváncsi volt. Kasszia mesélt nekünk az óráról.

Mulan nevetett. Szólt Brokátnak, mutassa meg a két lánynak az aranyórát. A szolgálók elbűvölve hallgatták ütését.

– Csien úrnő elmesélte a nagyanyának, hogyan tréfálta meg tegnap a fiatalasszony a tréfacsinálókat. Mindenki sokat nevetett Csiang úr rovására – mesélte Kisöröm.

– Második Úrnő is ott van? – kérdezte Mulan.

– Nem – felelte Kisöröm.

Mulan elkészült, felállt öltözőasztalkája mellől. De Kisöröm semmiképp se tette le az órát, és könyörgött: vigye magával Mulan, és mutassa meg nagyanyónak.

Mulan nagy társaságot talált nagyanyó szobájában. Nagyanyó a díványon feküdt; Damaszt a háta mögé állt. A dívány szélén hetven év körüli, szegényesen öltözött öregasszony ült. Lerítt róla, hogy falun él.

Tízéves fiúunokája vadonatúj és még mosatlan kék ruhában állt mellette. Csengné és Cseng úr alacsonyabb székeken foglaltak helyet. Kasszia és Főnix a hátuk mögött állt. A másik oldalon Mannia anyja ült. Mögötte állt Mannia és kissé távolabb Hóvirág. Mulan reggel már szertartásosan bemutatkozott a családnak. A találkozás nem történt hivatalos előírások szerint. Ahogy a szolgáló bejelentette érkezését, nagy mozgolódás támadt a szobában, és nagyanyó megparancsolta Damasznak, hogy ültesse őt fel.

– Kár felülnöd, anya – aggodalmaskodott Csengné.

– Mulan új asszony – mondta nagyanyó. – Ma megtiszteltem őt mint új asszonyt. Ezentúl ő tisztel majd engem, jól szolgál ki, jól vezeti a házat, fiúkat és lányokat szül. Ha családunk ügyeit nem a menyeim tartják majd a kezükben, akkor igazán nem tudom, hogy mit tartanak a kezükben. Gyermekem, lépj közelebb, és köszönts anyai nagynénédet, aki faluról jött.

– Sajnálom, hogy késtem – mondta Mulan kedvesen, és a családra mosolygott. Hímzett rózsaszín kabátkát viselt, hullámosan sűrűn berakott szoknyát; ebben az öltözékében még vékonyabbnak tűnt, mint menyasszonyi ruhájában. Mellén majmot és két barackot ábrázoló berilltű tartotta a rózsaszín selymet. A pamlaghoz ment, és meghajolt, először nagyanyó, azután az öreg nagynéni előtt.

– Új anyai nagynéné az én unokanővérem – magyarázta Csengné. – Eddig még nem találkoztatok.

Mulan most Brokáthoz fordult, átvette a szolgától a tálcát, amelyen egy csésze tea állt, meg egy kristály cukortartó, és szertartásosan megkínálta az új nagynénit.

Az öregasszony kabátja zsebében kotorászott, előhúzott két kifényesített ezüstdollárt, és a tálcára helyezte.

– Olyan vagy, húgocskám, mint a frissen gyártott újévi bábu – mondta elismerően.

Mulan visszaadta a tálcát Brokátnak, bizonytalanul körülnézett, nem tudta, mit csináljon. Az öreg nagynéni feltette szemüvegét.

– Várj csak, húgom, hadd nézzelek meg jobban. – Megfogta Mulan kezét, tetőtől talpig végigmérte. – Hallottam az öreg Taitaitól, hogy iskolába jártál, és még írni és olvasni is tudsz. Unokanővérem igazán szerencsés, hogy

ilyen művelt menyét kapott. Gyere csak ide. Mutasd csak a melltűdet. Omi tanba! Valódi jade! Még a Sárkánykirály lánya sem viselhetne különbet.

Nagyanyó nevetett.

– Ne féltsd te az én menyemet, hogy nincsenek ékszerei!

A falusi nagynéni most megvizsgálta Mulan gyűrűit és karkötőit. Ahogy kezébe fogta az egyik smaragd karkötőt, csodálkozva felkiáltott:

– Ilyen karkötő egyetlen pekingi ékszerész boltjában sincs. Szerencsés a szemem, hogy ma ilyen ékszert láthatott. Hsiaofo! – mondta unokájának. – Légy szorgalmas, és tanulj sokat, hogy hivatalnok lehess; talán majd te is kapsz egy olyan gazdag asszonyt, amilyen az unokanővéred.

Damaszt nagyanyó füléhez hajolt, és súgott neki valamit. Nagyanyó Mulanra nézett.

– Kedves unokamenyem, mutasd meg az aranyórát!

Mulan előhúzta zsebéből az órát, és átnyújtotta nagyanyónak. Damaszt megmagyarázta, hol van a rugó.

Mikor az óra ütött, az öregasszony elismerően bólintott.

– A külföldiek mind gazemberek, de nagyon ügyes dolgokat csinálnak – mondta.

Az unoka nagyanyóhoz furakodott, hogy jobban láthassa az órát. A vidéki nagynéni ijedten rákiáltott:

– Hozzá ne nyúlj! Ha eltöröd, száz mérce kölessel vagy babbal sem fizethetjük meg.

– Annyi baj legyen! Csak nézd meg! – mondta kedvesen Mulan, és odanyújtotta a gyerekeknek az órát. De a kisfiú megijedt, és elhúzta a kezét.

– Mutasd csak – szólta Csengné. Mulan átadta anyósának az órát. A gyerekek odaszaladt, hogy ha már nem veheti a kezébe, legalább lássa.

– Ülj ide mellém – mondta Csengné a fiatalasszonynak, és a mellette álló üres székre mutatott.

– Hogyan ülhetnék le, amíg Legidősebb Sógornőm áll? – mondta Mulan. Mania leült.

– Ez csak meghitt családi összejövetel, és nem hivatalos – mondta nagyanyó. – Érezze magát mindenki otthon, a formákhoz ne ragaszkodjunk.

Mulan is leült. Az óra óvatosan járt kézről kézre, és az összes szolgáló a szobába tódult, hogy megbámulja a ritka műkincset.

– Kuangshu huszonhatodik évében – mondta a vidéki nagynéni –, mikor a külföldi katonák fosztogattak a palotában, sok ember látott csodálatos,

maguktól megszólaló külföldi órákat. De ilyen ritka kincsről még nem hallottam. Bizonyosan a palotából származik. Vajon hány száz éves?

Mulan bevallotta, hogy apja Singapore-ban vette az órát.

– Hol van Suyun? – kérdezte nagyanyó.

– Fáj a feje – mentegette feleségét Csinya.

– Szólj neki, hogy jöjjön be. Az egész család együtt van. Ne maradjon el ő se. Mondd meg neki, hogy én hívatom – utasította nagyanyó az unokáját.

Suyun fejfájásra hivatkozva szobájában maradt. Állítólag az előző napi esküvő fáradalmi merítették ki. De igazság szerint dühöngött, mert érezte, hogy helyzete mint leggazdagabb menyé a családban, nagy veszélyben forog. Az ő családja gazdagabb volt, mint a Mulané, de nem minden gazdag család költekezett Yaóékhoz hasonlóan a lánya esküvőjén.

Általános meglepetésre Suyun a legegyszerűbb ruhájában jelent meg, és semmi ékszert nem vett magára.

– Ez az én második unokamenyem – magyarázta nagyanyó a vidéki nagynéninek. – Nyúnak, a miniszternek a lánya.

– Nyúnak, a Vagyon Istenének? – kérdezte izgatottan a nagynéni.

– Igen – mondta büszkén nagyanyó. – Úgy látom, falun is ismeritek a nevét.

– Hogy ismerjük-e?! – kiáltott fel a nagynéni. – Hát van ember Pekingben vagy Peking környékén, aki ne tudna Nyúróról, a Vagyon Istenéről és Ma anyóról? Mesélik, hogy pincéikben hordószám tartják az olvasztott ezüstöt és aranyat. Még a portásuk is jó tízezer dollárra, mert van néhány zálogháza a városban, a mi falunkban meg földje. Tavaly a kapus anyjának születésnapján még a magas rangú hivatalnokok is ajándékot vittek az öregasszonynak. Milyen szerencse, hogy a leggazdagabb családok lányai kerültek a mi családukba.

Suyun némi elégtétellel hallgatta az elismerést, bár nem tudta biztosan, hogy a kapusra való célzás valóban használ-e neki. Minden szem feléje fordult. De Suyun nem szólt semmit.

Mannia, aki mellette ült, odanyújtotta neki az órát.

– Nézd meg a menyasszony óráját. Mi már megnéztük. – Megnyomta az óra rugóját, és a szerkezet ezüstösen ütni kezdett.

– Igen. Ügyes kisjáték – mondta Suyun unott arccal, és nem vette át az órát.

Mannia megsértődött, felállt a helyéről, átment Mulanhoz, és visszaadta neki az órát. Mulan már sajnálta, hogy elhozta az órát. De Cseng úr még nem nézte meg, és most ő játszott vele, újból és újból megszólaltatta.

– Nagyon ügyes dolog – mondta elismerően. – Az öregemberek, ha elkerüli szemüket az álom, megnyomhatják a rugót, és tudják, hány óra, még lámpát se kell gyújtaniok.

– Ha tetszik neked, apa – mondta Mulan –, tartsd meg. Én majd megkérem apámat, hozasson másikat nekem Singapore-ból.

– Csak úgy mondtam – szabadkozott Cseng úr, és visszaadta az órát.

– Fogadjátok el mint az én alázatos hódolatom jelét – erősködött Mulan.

– Már éppen elég ajándékot kaptunk tőled – mondta Csengné.

– Akkor fogadjátok el mint hálám elkésett jelét, hogy gyerekkoromban megmentettétek az életemet.

– Fogadjuk el – mondta Cseng úr, akinek nagyon megtetszett az óra. – Úgyis kap majd másikat az apjától.

– Íme, egy após, aki nyíltan megvesztegetti magát – nevetett tréfásan nagyanyó. – Kis Hármasszám, vigyázz magadra, mert összefog ellened a család, ha túlságosan uralkodsz a feleséged fölött. A ti házasságotok valóban az Égben kötötték.

– Öreg Ős! – szólt Kasszia. – Ne haragudj, de megmondom nyíltan, hogyha ezzel az asszonnyal szemben bárki akár Sunyát, akár másvalakit előnyben részesít, én levágatom a fejem, és széket csináltatok belőle, hogy ráülj, öreg Ős, inkább Mulant kérd, hogy ne uralkodjék túlságosan a kis Hármasszám fölött. Láttad volna, milyen alaposan elintézte tegnap este a menyasszonybosszantót.

– Mondd el, hogyan bántál el vele – kérte nagyanyó.

– Ne higgy neki, nagyanyó – nevetett Mulan. – Én nem bántam el senkivel. Csak megköszöntem a fiatalemberek fáradságát. Csien úrnő tréfál velem. Az én állásom nehéz, mert én vagyok a családban a legfiatalabb asszony. Fölöttem állnak a szülők, és a szülők fölött te, nagyanyó, és lejebb, de még mindig fölöttem áll a férjem, a sógorom és a sógornőim. Ha én ebben a házban bárkin is uralkodhatnék, akkor igazán megszűnnék az, amit családnak neveznek.

– Hallod, milyen jól beszél? – kérdezte Kasszia.

– Sőt, nemcsak jól, de okosan is – állapította meg nagyanyó elégedetten.

– Az ember akkor beszél jól, ha az igazat mondja. – Cseng úrhoz fordult. –

Fiam, most minden fiúunokám megnősült, és családot alapított. Véleményem szerint helyesen tennéd, ha megmagyaráznád a fiataloknak azokat az elveket, amelyeken a helyes családi élet felépül.

Cseng úr mosolyogva bólintott, és hatalmas előadásba kezdett.

– Mania, te ötödik éve élsz a házamban, és hála anyád nevelésének, nem róhatjuk fel semmi hibádat. Csinya és Sunya, ti mindketten megházasodtatok. Mind a kettőtök felesége jó családból származik, és jó nevelésben részesült, bizonyára többet tudnak, mint ti ketten együtt. Mi, szülők nagy örömmel vettük tudomásul mind a két házasságot. A család sorsa most tőletek függ. Mi, öregek nemsokára mindentől visszavonulunk. A családi tűzhely alappillére két szó: Jen (békesség) és Jang (engedelmesség). Nagyon örültem, mikor Mulan óráját készségesen nekem adta, nem az óra, de a Jang elv miatt, vagyis hogy engedelmességében még a kívánságomat is ellessi. Mind a ketten jó nevelésben részesültetek otthon, és felesleges munkát végeznék, ha figyelmeztetnélek titeket arra a kötelességekre, hogy férjeteget támogassátok. Minél jobb nevelést kapott egy lány, annál jobb modort tanúsít otthon. Különben a könyvek tudománya hátrányukra válnék az embereknek. Szolgáljátok anyátoakat, és szolgáljátok férjeteget. Ha férjeteget szolgáljátok, nekem, a családfőnek szolgáltok.

Cseng úr ügyesen építette fel beszédét, és tapintatosan csak általános elveket hangoztatott. Mégis, mindenki úgy érezte, nagy ellentét tátong a két asszony között. Suyun barátságatlanul viselkedett, és mindenkit lenézett, míg Mulan kedves modorával, bőkezűségével és természetes bájával máris megnyerte nemcsak a család, hanem az egész cselédség szeretetét is.

Mulan családja megérkezett a „rokonok találkozására”, és a társaság nagyanyó szobájából a társalgóba vonult, hogy fogadja a rokonokat. Ailien odasompolygott Mulanhoz.

– Mennyibe kerül egy ilyen óra? – kérdezte.

– Nem tudom – felelte Mulan –, apámtól kaptam.

– Ha vetetsz magadnak másikat, nem kérhetnéd meg Yao bácsit, hogy vegyen nekem is egyet?

– Nagyon szívesen, ha tetszik neked.

Suyun a közelükben állt, és gúnyosan Ailienhez fordult.

– Ha vetetsz magadnak, vetess mindjárt kettőt. Egyet magadnak, és egyet leendő apósodnak. Különben majd az esküvőd után neked is Singapore-ból kell hozatnod egyet, ami elvégre mégis bonyolult kissé.

Mulan jól hallotta Suyun gúnyos megjegyzését, de nem válaszolt rá, úgy tett, mintha nem is hallotta volna.

Mulan családja nemsokára elköszönt. A „vacsorára való meghívás” csak formáság volt, és sem a marasztalók, sem a marasztaltak nem vették komolyan. Yaóékat nagyon dicsérték a Cseng szülők lányuk jó modora miatt. Mocsót is megbámulták, és Cseng úr sajnálta, hogy nincs még egy fia, aki Mocsót feleségül vehetné.

A negyedik napon, szokás szerint, a fiatalasszony és férje meglátogatta a fiatalasszony szüleit, és a szülők megvendégelték vejüket. Korán keltek fel, hogy napkelte előtt, még sötétben érkezzenek a Yao-házba. Ez a korai felkelés régi babonából eredt, amely szerint nem hozott szerencsét, ha az új asszony látta „régii otthonának fedelét”. A babona alkalmasint valami szójátékból származhatott, amely azonban már rég feledésbe ment. Mulan csak három napja hagyta el az otthonát, most mégis örült, hogy újra láthatta, és boldogan ölelte magához a kis Afeit, akit férje, Sunya is gyorsan megszeretett.

Ennek a napnak az estéjére tűzték ki a nagy garral hirdetett tűzijátékot. Afeit nagyon izgatta a rendkívüli esemény. Egész nap csak a tűzijátékkal foglalkozott, és figyelte, hogyan állítja fel a tűzmester a négy méter magas rudat a háztól nyugatra, a régi templom előtt, és hogyan szereli fel rá a bambuszkeretet. A ház háta mögötti gyümölcsös tele volt fákkal, amelyek elfogták volna a kilátást. Yao úr szociális érzéke megkívánta, hogy az egész környék élvezhesse a látványosságot. A Yao lány esküvőjéről beszélt egész Peking, a rendkívüli tűzijáték híre is elterjedt, így nem csoda, hogy hét óra körül az összes környező utcában egymás hegyén-hátán szorongtak az emberek. Sokan a házak tetejére és a fákra is felmásztak.

A különböző forgók, rakéták és bengálitüzek vízszintes rudakon függtek egymás mellett és egymás fölött. A kanócokat hosszú gyújtózsínór kötötte egymáshoz, hogy ha a tűzmester az elsőt meggyújtja, a többi sorban önmagától meggyúljon. A tűzijáték megkezdése előtt a bambuszrudakon papírcsomagok függtek csak. Elhelyezésüknél nagy szakértelemre volt szükség, nehogy a szikráktól túl korán meggyulladjanak, és idő előtt elégjenek. A rúd tetején egy gólya állt. Ez a gólya kezdte meg a mutatványsorozatot. Csőréből lángot lövellt a magasba. A lángok fent hirtelen szétpukkantak, és

különböző csillagokban hullottak vissza a földre. Azután kilenc rakéta következett. Ez a látványosság a „Kilenc sárkány a felhők közé indul” nevet viselte.

– Ó, van szebb is! – magyarázta lelkesen Afei. – Most jön a „Forgó majom”.

Csakugyan, a bambuszkeretből égő, vörös majom alakja bontakozott ki, és sisteregve forgott maga körül. Fenekéből szerteszét szikrák pattogtak, úgy, hogy a lángok nagy körben megvilágították a báméskodó asszonyokat és gyerekeket.

– A majom vizel – kiáltotta diadalmasan Afei. Azután hatalmas zöld lánggömb robbant szét, egyes darabjai messze röptek, és ismét több darabra robbantak. Vörösjáspis ijedten fogta be a fülét. De Afei megnyugtatta:

– Most ne félj! Most a „Szőlőfürt” következik. Afei kívülről tudta a műsort. Csakugyan, mikor a dinnye utolsó morzsái is szétrobbantak, vörös és fehér tűzkarikákból hatalmas szőlőfürt ragyogott fel. Még a lélegzetük is elállt, ahogy a gyönyörű látványt élvezték. Elbűvölve látták, hogy a gyantás anyag lassan leég, és tűzcseppekben a földre hull.

Még a „Barackhullás” következett és a „Forgó kerék”, amely a rakétaelv alapján saját erejéből sisteregve forgott önmaga körül, és közben hatalmasakat durrant. Most került sor az est fénypontjára. Először hétemeletes papirospagoda ugrott elő a keretből, és a pagoda minden emeletéből világosság szűrődött ki. Utána a „Gyorsan nyíló lótosz”, majd a „Lassan nyíló lótosz” következett. Nem maradtak el a „Futkosó egerek” sem, amelyek rakétaszerrűen szikráztak szét, majd lehulltak a földre, s ott kis színes lángokban futkostak mindenfelé, nagy riadalmat keltve a nézők között. Különböző lángképek gyúltak ki még: a „Nyolc tündér a hosszú élet barackját tartja”, a „Hét szent legyőzi a démont”, a „Pásztorok tréfája” és a „Jelenetek a hajóházban”, amely különösen érdekelte a közönséget, mert a lángokból enyhén erotikus képecskék bontakoztak ki.

Az előadást a „Háromfokú haladás” fejezte be. Hatalmas rakéta repült a felhők közé, a magasban háromszor szétrobbant, és minden alkalommal nagy dördülések között újabb rakétákat lövellt ki magából. Mikor ez az utolsó fényoszlop is kialudt, mindenfelé kigyulladtak a lámpák. A hatalmas tömeg szétoszlott, és sajnálta, hogy a gyönyörű látványosság már véget ért.

Vörösjáspis szívvel-lélekkel élvezte a tűzijátékot. Valahányszor kialudt, rögtön sírva fakadt: „Ne oltsák ki! Miért oltják ki? Még nézni akarom

őket!”

Mikor az előadás befejeződött, csalódottan kérdezte: „Már vége?”

– Vége – felelte Afei. – Minden tűzijáték közös tulajdonsága, hogy előbb vagy utóbb véget ér.

– Akkor soha többé nem nézek meg tűzijátékot. Afei a négyméteres rúd felé vezette Vörösjás pist.

Sunya utánuk nézett.

– Nézd csak a kis unokahúgodat – figyelmeztette Mulant. – Milyen tragikus arccal áll. Túlságosan érzékeny.

Valóban, Vörösjás pis tragikus arccal állt a rúd előtt, és az üres állványt nézte, amelyről már csak elszenesedett maradványok lógtak le. A tűzmester művészete véget ért, és a csodálatos képek örökre eltűntek a gyermek szemé elől. Az öreg tűzmester ott pipázott az állvány mellett, és büszkén élvezte sikerét, amelyet az utcák közönsége gyakran jutalmazott zajos tapssal. Afei odalépett hozzá, majd Mulanhoz vezette, és bemutatta a fiatalasszonynak. Mulan megdicsérte az öregot, de látta, hogy fukieni lévén, csak nehezen érti a pekingi tájszólást. Afei, mikor a déli tengeren járt, megtanult néhány fukieni szót, most azok segítségével tolmácsolta Mulan elismerését. Sunya két dollárt adott az öregnek. Az mélyen meghajolt, és hosszú, tartós boldogságot kívánt a fiatal párnak. Sunya megkérdezte, hol tanulta a mesterségét. Az öreg büszkén felelte, hogy családja három nemzedék óta csak tűzijátékokkal foglalkozik.

Így fejeződött be Mulan lakodalma. Mindenki boldog volt. Csak Vörösjás pis sírt, hogy miért nincsen olyan tűzijáték, amely nem alszik ki soha...

MÁSODIK KÖNYV

Tragédia a kertben

Akik lakomáról álmodoznak, bajra és szomorúságra ébrednek. Akik bajról és szomorúságról álmodtak, felébredésük után vidáman csatlakoznak az örvendezőkhöz... Megoldhatatlan rejtély. De holnap akadhat egy bölcs, aki megoldja. Ez a holnap talán tízezer nemzedék múlva virrad fel, de lehet, hogy a bölccsel már ma találkozol.

Csuangce, I. 2.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

1911-ben kitört a forradalom, és a mandzsu dinasztia trónját vesztette.

A forradalom gyors diadalát elősegítette az általános elégedetlenség, amely a mandzsuk uralma ellen felgyűlt. Augusztus 19-én Vucsangban dördült el az első puska, szeptember elején már hét tartomány csatlakozott a felkelőkhöz, és a többi tartományban is kitört a zavargás. A forradalmi gondolat gyorsan és könnyen győzött. A tartományok mandzsu alkirályai vérpadra kerültek, a kínai kormányzókat vagy foglyul ejtették az alájuk rendelt hivatalnokok, vagy ők maguk is csatlakoztak a felkelőkhöz. A forradalom megszüntette a már amúgy is ingadozó régi rendszert, amely a kínai kormányzók fölé ellenőrként mandzsu alkirályokat állított. Sok tartományban a két állást már a forradalom előtt is ugyanaz a személy töltötte be. A császári kormány megalázkodott, és békülékeny hangú kiáltványokat bocsátott ki, de ezek a kiáltványok már nem hatottak a népre. A kormány váratlanul életbe léptette a tizenkilenc pontból álló alkotmányt, amelyért a nép tíz esztendőn át hiába küzdött, a politikai foglyokat szabadon engedte, a halálra ítélt forradalmároknak megkegyelmezett, megengedte, hogy a nép levágassa a mandzsu elnyomást jelképező kínai copfot, és „elítélte önmagát”. De az engedékenység elkésett. A konok öregasszony, ahogy a boldogult anyacsászárnét nevezték, a császári előjogok minden hitelét kimerítette, bámulatos nyugalommal táncolt a vulkanikus talaj fölött, és nem hitte el, hogy bekövetkezhet az összeomlás. Számláját a gyermek császár fizette meg. A felkelés ötvennegyedik napján a kormány és a forradalom csapatai fegyverszünetet kötöttek, és megkezdődtek a tárgyalások, amelyek eredménye a császár lemondása volt.

November 6-án megérkezett Amerikából, Európán keresztül Sanghajba a kínai köztársaság megteremtője: Szun Yat-szen. Négy nappal később a köztársaság elnökévé választották. A nemzeti tanács megszavazta a nyugati naptár bevezetését. E szerint a köztársaság első éve 1912. január elsejével kezdődött, ami a régi naptár november 13. napjának felelt meg. Ezen a napon iktatták be hivatalába Szun Yat-szen doktort mint a köztársaság első elnökét. Negyvenkét nap múlva lemondott az utolsó mandzsu császár, és a császárság megszűnt.

A forradalom mint minden politikai változás, kíméletlenül tolt félre az útból egy nemzedéket meg egy társadalmi osztályt, és a látszólag legerősebben megalapozott egzisztenciákat ingatta meg. Legjobban a szegény és a gazdag mandzsukra sújtott. Minden ember ragaszkodik megszokott életmódjához. A mandzsu hercegek sorban adogatták el birtokaikat, hogy élet-színvonalukat fenntarthatassák. Ebben az igyekezetben a császári ház járt legelől. Az 1644-i mandzsu katonák utódai, a későbbi zászlósúrok, a legnagyobb nyomorban tengődtek. Feleségeik és leányaik cselédeknek szegődtek a gazdagabb kínai családokhoz. A szegényebbek, akik a létfenntartásukhoz szükséges rizst a forradalom kitöréséig a Csungjenfutól kapták, a forradalom győzelme után betevő falat nélkül maradtak. Lustábbak voltak, sem hogy munkába mentek volna, büszkébbek, sem hogy lopjanak, és szégyenlősebbek, sem hogy koldusokként kiálljanak az utcasarokra. A legkecsesebb mandarinnyelvet beszélték, és mint élősdiék éltek a nyomorgó kínai nép nyakán. A császár ingyen etette őket; semmi munkát nem végeztek kétszázhetven éven át. A zászlósúrok a forradalomig csak henyéltek, a napot lopták, de a forradalom kegyetlenül keresztülgázolt rajtuk. A közmondás szerint: mikor a nagy fa kidől, a majmok szétszaladnak. A mandzsukkal szemben semmiféle faji gyűlölködés soha nem robbant ki, mivel puhák, lusták, udvariasak voltak, és tökéletesen alkalmazkodtak a kínaiakhoz. Boldogan fogadták el a kínai kultúrát, és a nők ruháját kivéve, semmiben sem különböztek az őslakosoktól. A mandzsu lány örült, ha kínai férfival köthetett házasságot. A fiatal emberek nem tudtak semmit, tehát a győzelmes forradalom után riksahúzóknak szegődtek el. De így is csak éppen hogy éhen nem haltak. Akadtak családok, amelyekben hét-nyolc családtag viselt két vagy három ruhát, és ha a ruhák viselői elmentek hazulról, a többiek meztelenül feküdtek az ágyban, és várták, míg valamelyik felöltözött rokon hazatér, és ők mehetnek el hazulról.

Sok jellegzetes pletyka keringett a forradalomnak ezekről a furcsa áldozatairól. Az egyik zászlósúr például utolsó rézpénzén egy kancsó teát és szezámsüteményt rendelt az egyik teaházban. De az elfogyasztott sütemény még csak fokozta étvágását. Az asztal repedéseiben néhány szezámmagvat pillantott meg. Büszkesége tiltotta, hogy kipiszkálja őket. Pár percig mérgesen morgott magában, majd hirtelen nagyot káromkodva öklével az asztalra csapott. A repedésből kirepültek a magvak. A zászlósúr fitymálva nézegette a magvakat, majd közömbösen a szájába rakta őket. „Érdekes”, mondta

unottan, „meg mernék esküdni, hogy szezámmagvak.” A szomszéd asztalnál ülő kínai férfi felfigyelt a zajra. Láta, mit csinál a mandzsu. Tudta, hogy szegényebb, semhogy egy kis süteményt is vehessen magának. Odament hozzá, és néhány morzsát megkóstolva, kijelentette:

– Érdekes... meg mernék esküdni, hogy nem szezámmagvak.

Ebben a pillanatban a mandzsu lánya lépett a teaházba. Izgatottan apjához sietett.

– Anyának el kell mennie hazulról, de nincs nadrágja, amit felvegyen. Arra kér, gyere haza gyorsan, és add oda a nadrágot.

– Mi? Nincs nadrágja? – méltatlankodott a mandzsu méltóságteljesen. – Miért nem nyitja ki a nagy vörös ládát?

– Apa – csodálkozott a gyerek –, nem emlékszel, hogy a vörös ládát már a Sárkányhajó ünnep előtt zálogba csaptuk?

– Akkor miért nem vett elő egy nadrágot a gyöngyházzal kirakott szekrényből? – kérdezte most már némi zavarral a mandzsu.

– Apa, hát nem emlékszel, hogy a gyöngyházzal kirakott szekrényt már a múlt újévkor zálogba vittük?

Ez az az eset, amikor valakinek „fejére szakad az ég”. A mandzsu a vendégek harsogó nevetése közepette szégyenkezve ballagott ki a teaházból.

De a forradalom nemcsak a mandzsukon gázolt át. A pekingi mandarinok is csaknem kivétel nélkül hivatalukat veszítették. Ezek a gyámoltalan urak érezték, hogy a talaj mindjobban kicsúszik a lábuk alól, társadalmi és politikai talapzatuk összedől, egy új társadalmi rend alakul ki, és a régi erkölcs meglazul. Átkozták az új időket, és nem értették a fiatalokat. Az ügyesebbek szolgálati éveik alatt szép vagyont lopkodtak össze, és ez kényelmes életet biztosított nekik. Némelyik közülük modern villát vásárolt a külföldi negyedben. Mások kerültek minden feltűnést, és az engedményes terület mellékutcaiba húzódtak. Vagyonukat elrejtették, bár a legtöbben még így sem mondtak le arról az új keletű szenvedélyükről, hogy legalább autót tartsanak, mert lustaságuknak és kényelmüknek az újmódi jármű tökéletesen megfelelt.

Akik megengedhettek maguknak némi fényűzést, sofőrül és testőrökül magas orosz férfiakat fogadtak. Néhányan nagy gyakorlati érzéssel rendelkeztek, és vagyonukat üzletekbe fektették. De volt közöttük, akinek vérévé vált a politika. Ezek állandóan állásokra vadásztak, és ha megszerezhettek valami kis ideiglenes hivatalt, olyan boldogan terpeszkedtek el benne, mint

ahogy a kábítószerrel élvezője szippant fel egy picit ópiumot. Számukra az állami hivatal jelentette a célok célját, amely különböző úton és módon alkalmat nyújt a családi fészkek kibélelésére, s amely az egyetlen tanult emberhez illő foglalkozás. A hivatalos hatalomnak ezek az elszaporodott történeti lassanként visszaszivárogtak a különböző pozíciókba, belülről öröklték a köztársaságot, és 1911-től 1926-ig karikatúrává torzítottak minden kormányt.

Mulan családját nem érintette a forradalom. Nagyobb veszedelemnek kell lennie annak, amely egy kínai tea- és gyógyáruüzlet egészséges menetét felbillenti. A tea: tea és a gyógynövény: gyógynövény marad, akár császár, akár elnök áll a birodalom élén. Az átalakulás után Mulan megtudta, hogy apja déltengeri utazása után újabb százezer dollárt küldött a forradalmároknak. Ez az összeg ugyan hatalmas eret vágott Yao úr bankbetétjein, de válalata változatlanul jövedelmezett.

A forradalom kitörésekor Yao úr az elsők között vágta le a copfját. A Cseng-házban is nagy változás állt be. A konfucianus Cseng úr számára a forradalom diadala a világ végét jelentette. Nem sajnálta a mandzsu uralom bukását, de félt az eljövendő eseményektől. Sohasem melegegett össze igazán Yao úrral, aki a reformpárthoz tartozott. Ő szilárdan ragaszkodott minden régi gondolathoz és a tünező társadalmi rendhez. Mulan a házassága után nemsokára megtudta, hogy apósa minden külföldi könyvet, intézményt és árut gyűlöl, még talán a kis aranyórát is, amit alacsonyabb rendű emberek művének tartott: az iparosok művének. A külföldiek jó és ügyes dolgokat csináltak, de ez a tény nem bizonyított mást, csak azt, hogy a külföldiek ügyes iparosok, akik így a földművesek fölött, de a művelt emberek alatt állnak, és csak kevéssel jobbak, mint a kereskedők. Semmi sem jogosította fel őket arra, hogy bírálatot mondjanak a magasabb kínai kultúráról, és véleményt alkossanak meg nem értett szellemi kincsekről. Cseng úr értelménél a korlátnál megtorpant. De kitört a forradalom, és létrejött a köztársaság. Hogyan maradhat fenn egy ország uralkodó nélkül? A régi példázat szerint „király nélkül és apa nélkül” az egyén féktelenné válik, és a társadalom felborul. Cseng úr úgy érezte, hogy az egész kínai civilizáció veszélyben forog. A külfölddel szemben nem tűrt semmiféle megalkuvást, míg néhány év múlva tapasztalatai megértőbbé nem tették. Leányát, Ailient egy fiatal orvos vette feleségül, aki tanulmányait külföldi főiskolán végezte, és az

inzulin nevű csodaszerrel kigyógyította őt cukorbetegségéből. Ez az eset alapján rendítette meg Cseng úr világszemléletét.

Cseng úr hivatali szolgálata alatt tekintélyes vagyont gyűjtött. Most elhatározta, hogy visszavonul. Érezte, hogy zavaros időszerző következík, és az ilyen szabálytalan korszakban a jó ízlésű ember, ha csak teheti, félrehúzódik. Négy nappal a forradalom győzelme után Yuan Sikai ragadta magához a kezdeményezést, de Cseng urat szándékában még barátjának hatalomra jutása sem ingatta meg.

Mulan és Sunya élete nem sokat változott. Egy fiatal párnak, ha nagy háztartás keretében él, nagy tapintattal kell alkalmazkodnia az idősebbekhez. Mindenekelőtt arra kell törekedniük, hogy kiérdemeljék a szülők szeretetét, vagyis hogy „jó gyerekek” legyenek. Legfőbb kötelességük, hogy a családi hagyományokhoz méltó módon éljenek, őrizzék meg a családi békét, kerüljék a súrlódásokat, vállalják át a szülőktől a gondok nagy részét és csaknem a teljes felelősséget.

Noha a három fiatalasszony közül Mulan volt a legfiatalabb, mégis ő nyerte el Csengné bizalmát. Csengné leginkább Suyunban csalódott, aki még saját magával és férjével is éppen csak hogy törődött, de a saját lakosztályán kívül azután nem bánta, ha az egész palota a feje tetején áll is. Mania, a legidősebb meny, nem értett az uralkodáshoz, és semmiféle gyakorlati érzéke nem volt. Állandóan félt, hogy megsért valakit, s akadtak olyan szolgálók, akik a parancsát sem teljesítették. Kasszia így kötelességeit részben Mulanra hárította át, különösen a munka kiosztását a cselédek között és annak ellenőrzését, a kiadások felülvizsgálását és a cselédek életének felügyeletét. Ez a munka nem okozott különösebb fáradságot Mulannak. Délelőttjeit Csengnével vagy Kassziával töltötte, megbeszélte a társadalmi kötelezettségeket, és elintézte a meghívásokat. Ezeket a teendőket már szülői házában megtanulta; a még szükséges tudnivalókat, mint például a Cseng rokonság helyes címzését, éles eszével gyorsan megjegyezte. Egy nagy háztartás irányításához, ahol harminc vagy negyven cseléd dolgozik, ugyanolyan tehetség kell, mint egy iskola igazgatásához vagy egy ország vezetéséhez. Mulan megtartotta a szabályokat, nem zökkent ki a kerékvágásból, igazságosan gondolkozott, fenntartotta tekintélyét, és bölcs egyensúllyal helyezkedett el az alantasok és a feljebbvalók között. Mulan teljesítette Brokát kérését. Fel-

mentette a háztartás rendes teendői alól, és személyes szolgálatára rendelte. Helyette a háztartási teendők ellátásánál Hóvirágot és Főnixet vette maga mellé.

Mulant nevelése gondosan előkészítette egy nagy háztartás vezetésére. Természetes humora és jó ösztönei megkönnyítették számára ezt a feladatot. Észrevette, hogy bizony sok hiba történik. De ezekre a hibákra nem hívta fel a figyelmet. Nem akarta, hogy a háztartás vezetésében jobb eredmények mutatkozzanak, mint amilyeneket Kasszia az ő segítségével azelőtt elért. Mulan különben is előnyösebb helyzetbe került, mint Kasszia. Az mint ágyas, mindig csak Csengné nevében parancsolhatott. Mulan, a meny és „fiatal úrnő”, önállóan intézkedett. Pien tisztartó, ez a negyven év körüli mandzsu, hamarosan jobban félt Mulantól, mint Kassziától valaha. Mikor a számadásokba ügyes kis tévedéseket csempészett, Mulan a kérdéses tételeknél mindig mosolygott: így jelezte, hogy látja a csalást, de nem szólt semmit. Pien elmondta Fang úrnak, az öreg tanító viszont Mulan jelenlétében Csengnének mesélte el, hogy a tisztartó legjobban a „Harmadik Úrnőtől” fél. Mulan nevetett.

– Nagyon jó, ha fél. Amíg szemérmesen csal, addig eltűröm a csalásait. Általános emberi törekvés, hogy mindenki gondoskodik gyermekeiről. Az apróbb visszaélések fölött ilyen nagy családban az ember szemet huny.

Csengné tátott szájjal, örömmel hallgatta Mulant. Hatalmából mind többet és többet engedett át neki. Érezte, úgylis erre a menyére hárul valamikor az egész Cseng-ház kormányzása.

Mulan és Sunya házasságát csak az igazolhatta, ha gyerekük születik. Teljesítették hát kötelességüket a családdal szemben. Kissé bizonytalanul indult kapcsolatuk is csak ezáltal válhatott bensőségessé. A gyerek olyan egyesülést jelent férfi és nő között, amilyenhez fogható semmiféle más módon nem jöhet létre közöttük. Mulan és Sunya pár hónappal esküvőjük után boldogan vették tudomásul, hogy nemsokára házukba is ellátogat a gólya. Mulan megnyugodott, sok gyengédséggel vette körül Sunyát, az addig léha Sunyát pedig komolyabbá tette az a gondolat, hogy apa lesz. A házasság jobban sikerült, mint ahogy azt Mulan bármikor is remélte volna.

Mindenki szentül hitte, hogy Mulan fiút szül. Mulan gyakran lázadozott sorsa ellen, amely nem fiúnak teremtette. Sok férfias tulajdonsága volt. Bátorsága, ragyogó értelme, önállósága méltó utódra szállt volna át. Maga is fiút remélt.

De lánya született. A család tapintatos szelleme nem engedte, hogy bárki is csalódást mutasson, és Mulan önmagának se vallotta be, hogy nem váltak be reményei. Kétségtelen, hogy a gyermek születését nem ünnepelték meg olyan pompával, mint ha fia született volna.

A gyermeknek Aman lett a neve, és egyéves volt, amikor a forradalom kitört.

Mulan először a forradalom kitörésekor vonta magára Cseng úr neheztelését. Férjével együtt nem leplezte, hogy örül a mandzsu uralom bukásának. Mikor megjelent az októberi kiáltvány, amelyben a császár engedélyezte a copfok levágását, Mulan rögtön ollót ragadott, és minden gondolkozás nélkül levágta Sunya farkocsát. Cseng úr a fejét csóválta, és megróttá hirtelenedéséért.

– Apám ezt már egy héttel ezelőtt megtette, és különben is a császár rendeletére vágtam le Sunya copfját – mentegetődzött Mulan.

Cseng úr nem felelt, de hallgatása a legszigorúbb rosszallást fejezte ki. Csinya pár héttel később szintén levágatta farkocsát, de Cseng úr még egy kerek esztendeig viselt hajfonatot, és csak barátjával, Yuan Sikaival egyidejűleg vágatta le. Yuan ebből a műtétből is hasznot húzott. Ő foglalta el a köztársasági elnök székét, mikor Szun Yat-szen nagylelkűen, de meggondolatlanul neki engedte át a helyét. Szun végeredményben helyesen járt el. A forradalom győzelme után erőskezű emberre volt szükség.

Az új helyzetben felmerült a kérdés, mihez fogjon Csinya és Sunya. A két fiú hat hónappal az esküvő után bekerült a belügyminisztériumba. A kormányválság őket is kibillentette állásukból. Pekingben a nagy átalakulás zavargások nélkül ment végbe. A forradalom vértelenül győzött. A császári család a császár lemondása után is a főváros szívében maradhatott: az aranytetejű Tiltott Városban. Megmaradt a címe is. Az új kormány nem tiltotta el az udvari szertartásokat. A palota falain belül az eunuchok és az udvarhölgyek, mint a gyorsan elmúló császárság egyre halványabb emlékei, zavartalanul folytathatták régi tevékenységüket, sőt még hálások is voltak, hogy legalább az életüket meghagyták. De a Tiltott Városon kívül Kína fölött a mandzsu leggyűlöltebb ellensége uralkodott. Yuan az általa kiképezett tábournoki karral vaskezében tartotta a birodalom katonai erejét. A Pe-

iyang hadvezérek maradékait rendelte ki a sors arra, hogy a következő tíz esztendőben Kína fölött uralkodjanak.

Ha a kormány csak felületes változásokat valósított is meg, a forradalom fenekestül felforgatta a társadalmat. Megváltoztatta az érintkezés összes formáját, és tíz esztendő alatt teljesen elfordult a múlttól. A nyugati naptár elfogadása, a nyugati diplomatafrakk felöltése, a nyugati kormányforma bevezetése szabályszerűen megerősítette azt a véleményt, hogy a Nyugat jobb, mint a Kelet. A konzervatívok ettől az időponttól kezdve defenzívába szorultak. Tíz esztendőn keresztül élesen mutatkozott meg az az ellentét, mely nevetségesen szembeállította egymással a bámuló öregeket és a bámulatot keltő fiatalokat.

Ez az átalakulás természetesen hatással volt elbeszélésünk hőseire is. A naptár megváltoztatása hatalmas szimbólummá nőtt. Emlékeztetett rá mindenkit hogy a dátumok a nyugati naptárhoz igazodnak, és hogy az új év január elsején kezdődik, nem úgy, mint régebben, valamikor február közepén.

A forradalom Suyun ragyogó családját már a mélységben találta. Vagyoniilag tönkrementek, politikai befolyásukat elvesztették, és társadalmilag lehetetlenné váltak. Vesztenivalójuk nem volt, csak nyerhettek a forradalom által, ha Yuan hatalomra kerül.

Az előző év októberében, egy évvel a forradalom kitörése előtt, a Nyú ház körül az általános felháborodás rettenetes vihara tört ki.

A felháborodást Tungyu okozta, mikor egy kolostort megszenteltelt, és kísérletet tett, hogy egy apácát elraboljon. A nép dühe olyan magasra hágott, hogy Nyú, a Vagyon Istene, minden politikai befolyása ellenére sem kerülhette el a következményeket. Ha csak a család egyik tagjának botrányos viselkedése lett volna az ok, az események bizonyára nem vetnek ilyen óriási hullámokat, nem söprik el az egész családot. De a zárdaügy volt az az utolsó csepp, amelytől a pohár kicsordult, és megadta a jelet, hogy Nyúék bosszútól lihegő áldozatai általános rohamra induljanak.

Huaiyu és Tungyu, a két Nyú fivér, csaknem beteges nagyzási hóbortban szenvedett. Anyjuk nem korlátozta bennük ezt az ösztönt, sőt inkább sarkallta. Nem tűrte, hogy fiait bárhol is kritizálják. Valahányszor a két fiú megszegte a törvényt, vagy kijátszotta a rendőri hatóságokat, anyjuk mindannyiszor diadalittasan érezte, az ő gyerekei bármit megtehetnek, mert a

teljhatalmú Ló Anyó fiai. Elhitte, és családjával is elhitette, hogy pénzügyi erejével az egész ország fölött ő uralkodik, és hogy hatalmát senki sem ingathatja meg. Ő a Vagyon Istenének agyával gondolkozott. Semmitől sem félt, csak Buddhától, vagy helyesebben Buddhához könyörgött, és Buddhától kért segítséget, mert igazán csak Yenlótól, a pokol királyától félt. Áhítatosan látogatta a buddhista szertartásokat, és nagy adományokat juttatott a Buddha-templomoknak, mert ezek a kegyes cselekedetek biztonságot és bizakodást öntöttek szívébe. Remélte, hogy mint becsületes üzletfél, baj esetén Buddha segítségére siet, és láthatatlan kezével megvédi őt, férjét és három gyermekét. Ebben az értelemben kétségtelenül vallásos volt.

Fiainak viselt dolgait többé-kevésbé ismerte. Helyeselte, hogy testőröket tartanak, megszegik a közlekedési szabályokat, szembeszállnak a hivatalos közegekkel, mert véleménye szerint ilyen módon tekintélyre tesznek szert. A sors támogatása nélkül senki sem emelkedhetett ilyen hatalomra, márpedig a közlekedési szabályokat Nyúné véleménye szerint, nem a sors kegyeltjeinek találták ki. De a két fiú számláját súlyosabb kihágások is terheltek. Minden fiatal nő remegett a gondolattól, hogy színházi páholyában esetleg felkelti valamelyik Nyú fiú érdeklődését. Egy közismert személyiséggel megtörtént, hogy ágyasa a színházban megtetszett az idősebbiknek, és az rögtön utasította testőreit: „hívják meg” vacsorára a szép fiatal hölgyet. Másnap reggel aztán hazamehetett erről a „vacsoráról”. Férje csak a fogát csikorgatta, szólni azonban nem mert. Ez az idősebbik Nyú fiú törékeny, riadt és ostoba lányt vett feleségül, aki otthon ki sem merte nyitni a száját, s eszébe sem jutott, hogy férje ügyeit firtassa. Tungyu, a fiatalabbik, nem nősült meg; így még szabadabban garázdálkodhatott. Mind a két fiú megtűrt maga mellett egy-egy barátot. Ezek a bőséges jutalom reményében állandóan új nőket kutattak fel számukra. Egy gazdag kereskedő szép, fiatal lányára nem hatottak Tungyu kísértő szavai. A kapott kosár azonban még jobban feltüzeltelte a fiú vágyát. Meglátogatta a lányt, és az apa sokkal jobban félt, semhogy kiutasította volna a fiút a házból. Az színházba és más szórakozóhelyekre hívta a lányt, udvarolt neki, játszott a szerelme, és végül komolyan megígérte, hogy feleségül veszi. A lány megszédült attól a gondolattól, hogy belekerül a gazdag Nyú családba. De néhány hét múlva az idill véget ért, Tungyu megunt a nőt, és valami falusi lány után szaladgált. Az elhagyott nő kétségbeesése egyáltalában nem hatotta meg. Az ilyen semmiség nem érdemli meg, hogy egy Nyú fiú, az istenek kegyeltje, egy

percig is törődjék vele. Egy lány, akár gazdag, akár szegény, csak egyetlen éjszakára való játékszer, mindössze arra jó, hogy a nagy Tungyu éhségét csillapítsa.

A lányt égette a szégyen, de hasztalan sírt. Szülei megakadályozták, hogy öngyilkosságot kövessen el. De megesküdtek, hogy bosszút állnak a fiún. A lány levágatta a haját, és elhatározta, hogy kolostorba vonul. Az apának így füstbe mentek legszebb reményei Tungyu lelketlensége miatt. Bíróság elé hiába ment volna, mert Tungyu sokkal óvatosabb volt, semhogy a házassági ígéretről bármiféle bizonyíték is maradt volna. A lány apja nem hamarkodott el semmit. Pénze volt bőven, hogy kivárja a kellő pillanatot. Elhatározta, hogy csapdát állít az ifjú brigantinak.

Végigkutatatta az egész várost, míg megtalálta a legszebb örömlányt, aki még alig múlt tizennyolc éves, okos és művelt volt, és a kéjnők hagyományos nevelésében részesült. Megvette a lányt „anyjától”, házába fogadta, és úgy bánt vele, mintha hercegi családból származott volna. A lány csodálkozva tudakolta vajon milyen feladatra szemelték ki, hogy ilyen jó bánnak vele. A megsértett apa nem válaszolt. Másnap a lány megint megkérdezte:

– Sok jót kapok tőled, de sejtelmem sincs róla, hogy miért. Amint látom, nem kívánod, hogy az ágyasod legyek. De akkor mi a szándékom velem? Az életemen kívül mindent felajánlok neked, és mindent megteszek, amit akarsz.

Az apa elmesélte a kéjnőnek lánya szomorú történetét, és nagy pénzjutalmat ígért neki, ha segíti őt bosszútervének megvalósításában. Ha sikerül a terv, a jutalmon kívül még híressé is válhat, mert ha ilyen „múlttal” tér vissza régi foglalkozásához, könnyen megeshet, hogy a fél világ királynőjeként fogják ünnepelni. Addig-addig beszélt a lánynak, míg végül már az is izzón gyűlölte Tungyut, és mély részvétet érzett a galádul elhagyott lány iránt. Az alku nem járt ránézve semmi veszéllyel. Titoktartást fogadtak, és a lány elvállalta, hogy végigjátssza a bosszútervben ráháruló szerepet.

A mégcsalt lány szándékához híven kolostorba vonult. Az apa minden eszközt megragadott, hogy a zárda főnöknőjének bizalmába férkőzzék. A külváros elöljáróit, akiknek felügyelete alá a zárda közigazgatásilag tartozott, régebről ismerte. Elmondta nekik a szomorú történetet. Nyúékról ebben a külvárosban is éppen eleget hallottak ahhoz, hogy a véneket a csúnya történet szörnyen felháborítsa.

Az apa alapos munkát végzett, összebarátkozott Nyúék néhány cselédjével, és megtudta, mikor és melyik színházba megy Tungyu, milyen nyilvános helyeket látogat. Az egyik kocsmában kihúzta az egyik cselédből a miniszter családjára vonatkozó legmeghittebb titkokat. Aztán házat bérelt a szép kéjnő számára, cselédséget fogadott, álszülőket szerződtetett, és fényes kísérettel, gazdag öltözékekben elküldte mindazokra a helyekre, ahol tudta, hogy Tungyu is megfordul. Majdnem egy teljes hónapig eltartott, míg a sakál a csalétket bekapta. Tungyu beleszeretett a lányba, aki gazdag szülők gyermekének hazudta magát. Sohasem engedte túl közel magához a fiút, és megtiltotta neki, hogy lakásán felkeresse. Három hétig találkoztak titokban. Tungyu mind izgatottabb lett; úgy érezte, életében először igazán szerelmes. Egyik nap a lány nem ment el a megbeszélte találkozóra. Cselédjével üzent meg Tungyunak a megdöbbenő álhírt: szülei férjhez kényszerítik, és megtiltották, hogy elhagyja a házat. Néhány nap múlva elsökök hazulról, hogy találkozhatnak; legrosszabb esetben üzenetet fog küldeni. Kérette Tungyut, legyen hű és türelmes. Három nap múlva a cseléd ismét jelentkezett. Zokogva mondta el, hogy kétségbeesett fiatal úrnője levágatta gyönyörű haját, és elhatározta, hogy zárdába vonul. A szerelmesek minden reménye széjjelfoszlott. Ha Tungyunak fontos, hogy még lássa őt, menjen el a cseléd által megjelölt napon Peking egyik külvárosi templomába, ahol őt apácává avatják.

Az apa folytatta az előkészületeket. Az örömlányt ugyanabba a kolostorba küldte, ahol lánya tartózkodott. Mint hálója közepén a pók, várta a kiszemelt áldozatot. Tudta: Tungyu sokkal elszántabb, semhogy az akadályoktól visszariadjon; ha egy apácával botrányba keveredik, becsületét veszti, s az esetet még súlyosbítja, hogy végül majd egy örömlány leplezi le a botrány kulisszatitkait. A főnöknő mit sem sejtve befogadta a másik csinos fiatal lányt is mint tapasztalatlan gyermeket, aki szintén a tilosba tévedt. A két fiatal apáca gondosan őrizte a titkot.

Szeptember elejének egyik napján a fiatal Nyú a zárdához hajtatott, és az új apácát kereste, akiről azt mondta, hogy rokona. Az örömlány, most már Huineng apáca, kijött hozzá. Nem szeret senkit, suttogta, csak őt, és már bánja, hogy apáca lett, de nem talált más kiutat. A fiú arca egyszerre feldehült:

– Ezen könnyen segíthetünk. Magammal viszlek. Itt sokkal jobban félnek tőlem, semhogy tervünket megakadályozzák.

Huineng látszólag megrémült. Figyelmeztette Tungyut, hogy fényes nappal mégsem rabolhatja el a zárdából. Most menjen szépen el, de három nap múlva jöjjön vissza érte.

Alighogy Tungyu elment, Huineng berohant a főnöknőhöz, és a lábához vetette magát:

– Ments meg, anyám, ettől a fiatalembertől!

– De hiszen rokonod! – csodálkozott a főnök-no.

– Dehogy rokonom! A fiatal Nyú, a Vagyon Istenének fia. Félttem, hogy erőszakosságra ragadtatja magát, ha nem megyek ki hozzá. Miatta küldött ide az anyám, nehogy valami bajom essék, és most ide is utánam jön a bítang.

– Felháborító! – kiáltott a főnöknő. Huikungnak, a kereskedőnek a lányára gondolt, aki pár hónapja hasonló kalandon esett át. – Huikung nővért is ez a fiú rontotta meg.

– Tudom, tudom – bólogatott Huineng. – Most is hívott, de én nem mentem. Azt mondta, három nap múlva visszajön értem. Mit tegyünk?

A főnöknő ijedten pislogott. Nem könnyen szánta rá magát, hogy Nyúékkal szembeszálljon. De ha Tungyu csakugyan betör embereivel a kolostorba, és ő nem akadályozza meg az apácarablást, akkor a zárda elveszíti jó hírnevét. Senki sem vonul olyan kolostorba, amely nem nyújt megfelelő védelmet.

A zárdán hamarosan végigfutott a vészír. Az apácák továbbadták a templomszolgáknak, a templomszolgák pedig a környék lakosainak. Az egyszerű embereket már a pusztá gondolat is felbőszítette, hogy az ő zárdájukból egy apácát elrabolhassanak. Az előljáróság tagjai, akik tudtak Huikung esetéről, felkeresték a főnöknőt. Izgatottan tanácskoztak, és elhatározták, hogy az egész környék a zárda segítségére siet, mert ha Peking külvárosában valaki elrabolhat egy apácát, akkor megszűnik a törvény, és megsemmisül a császár tekintélye.

A végzetes harmadik napon estefelé a fiatal Nyú kocsija megjelent a zárda előtt. A fiú nem számított ellenállásra. Két sötét alak kísérte. Belépett embereivel a zárdába. Követelte: vezessék a főnöknőhöz. Bemutatkozott neki, és fölszólította: azonnal adja át Huinenget.

A főnöknő nagy méltósággal tiltakozott:

– Hallatlan merészség! Ne felejtse el, hogy felszentelt területen áll, és én megakadályozom, hogy ezt a zárdát bárki is megszenteltelenítse.

Válaszképpen Tungyu ráparancsolt embereire, hogy kutassák át a kolostort. Az apácák sikoltozni kezdtek. A sötét folyosókról löcsökkal és szekérrudakkal a kezükben előrohantak a falusi legények, és nekiestek Tungyu segítőtársainak. A túlerő láttára a két briganti megrémült, és elfutott. Tungyu is velük menekült, de szörnyű bosszúval fenyegette meg a zárdát.

Másnap hírnököt küldött a kolostorba. Azt üzent: bezáratja a zárdát, és büntetést rovat ki a támadásban részt vevő legényekre, ha az apácát nem kapja meg azonnal. A főnöknő most még kevésbé tudta, mitévő legyen. Gondolkozási időt kért, és megígérte, hogy két nap múlva válaszol. Vagy végigküzd a harcot, vagy beadja a derekát; más választása nincs.

Most ő fordult a falu előjáróságához.

– Nyolcvan esztendeje élek itt, de ilyesmi még sohasem fordult elő – mondta a falu pátriárkája. – Tisztelendő anyám, mi melléd állunk ebben a harcban, és a harc befejezéséig melletted maradunk. Vállalom a felelősséget az ellenállásért. Az én koromban az ember már nem fél a haláltól. De nem is hiszem, hogy Nyú, a Vagyon Istene, korlátlanul intézkedhet sorsok és emberek fölött.

Az öregember szavai fellelkesítették a többieket is. A környék lakossága szívvel-lélekkel sorakozott az apácák mellé. Alighogy letelt a gondolkozási idő, megjelent a hírnök, a főnöknő azonban büszkén kijelentette, hogy a fiatal Nyú úr tegyen, amit akar, de ő nem tűri, hogy a kolostorát megszenség-telenítsék. Elszántan készítette elő a védelmet. Néhány fiatal és csinos apácát a környék tisztos lakosainál helyezett el, Etuinenget és Huikungot pedig átvitette egy másik zárdába, és felkészült arra az esetre is, hogy Tungyu, apjának nagy befolyásával, mégis becsukatja a zárdát.

A pekingi kormány csakugyan biztosokat küldött ki, hogy zárják be a veszedelmes kolostort, ahol garázda módon megtámadják a békés látogatókat. A kirendelt hivatalnokok üresen találták a zárdát. Elmentek az előjáróságra, hogy letartóztassák mindazokat, akik részt vettek a támadásban. A nyolcvanéves pátriárka jelentkezett, felajánlotta magát túsznak, de áldozatát a falusiak nem fogadták el. Egy tudóst és egy öreg gazdát szolgáltattak ki helyette a vizsgálóbiztosoknak.

Néhány nap múlva különös menet vonult végig Pekingben. Szerzetesek, apácák és parasztok lépkedtek tömött sorokban. A kapukon és az utcasarkokon falragaszokat függesztettek ki, amelyeken nyilvánosságra hozták az apácarablás részleteit, és követelték a kolostor és a külváros nevében a tet-

tesek megbüntetését. A szokatlan menetet hosszú fehér szakállú, nyolcvanéves aggastyán vezette. Megjelenése tiszteletet parancsolt; ahol megállt és méltóságteljesen beszélni kezdett, hatalmas tömeg csődült össze. Amint kiderült, hogy a rémtörténet főszereplője a Vagyon Istenének egyik fia, a nép azonnal a szónok pártjára állt. Amerre csak elhaladtak, mindenütt új és újabb csoportok csatlakoztak a tüntetőkhöz. Mikor a menet a Tienanmen térre ért, már vagy ezerfőnyi tömeg kísérte izgatott ordítással: „Le a Vagyon Istenével! Le az ökörrrel és a Lóval! Le a törvényszegőkkel!” Az apácák felbátorodtak a sikeren, és a palota kapuja előtt nagy jajveszékelést csaptak. Erre a lárma még több ember sereglett össze; rövidesen már vagy négyezer ember táborozott a Tienan kapu előtt, és a tüntetés híre villámsebessen bejárta a várost.

A Sung-dinasztia idején gyakran zajlott le hasonló nyilvános tüntetés a palota kapuja előtt, de a XX. században még sohasem fordult elő ilyesmi. A régensherceg, ahogy meghallotta a térről beszűrődő lármát, először megrémült, hogy kitört a forradalom. De amint megtudta, hogy apácák jajgatnak a kapu előtt, egy eunuch által megkérdeztette, hogy milyen ügyben kívánják a császár közbelépését. A tüntetők átnyújtották az írásba foglalt panaszt; az eunuch eltűnt a palotában, és mikor újra megjelent, a régensherceg nevében kihirdette, hogy a zárdát azonnal kinyitják, a két túszt szabadon bocsátják, és a fiatal Nyú ügyét a bíróság elé viszik.

De a zárda elleni támadás és a tüntető menet kirobbantotta a lappangó elkeseredést Nyú, a Vagyon Istene ellen. A teaházakban hónapokon keresztül csak Nyú visszaéléseiről beszéltek, és városszerte nyíltan hangoztatták a miniszter ellen a legkellemetlenebb vádakát. Nyúék megrémültek, és nem mozdultak ki palotájukból.

Wei Wu, a császári cenzor már régóta elkeseredve szemlélte Nyú visszaéléseit. Most elhatározta, hogy feljelentést tesz a miniszter ellen. De cenzortársai óvták, hogy hiábavaló módon ne kockáztassa állását és tekintélyét. Amikor azonban a közhangulat a Nyú család ellen fordult, Wei Wu szegény munkásnak öltözve végigjárta a teaházakat. Így tanulmányozta a közvéleményt, és így gyűjtött feljelentéséhez anyagot. A keleti városrész egyik divatos teaházában hallotta egy ember szenvedélyes szónoklatát:

– Az egyik varjú nem vájja ki a másik varjú szemét. Az egyik hivatalnok védi a másikat, ha tudja is róla, j hogy bűnös.

Egy másik ember bólogatott:

– Bizony, ebben az országban nincs igazság, és nincs törvény. Emlékezz csak vissza, hogy egy úrilány zárdába vonult, mert a fiatal Nyú elcsábította, és azután cserbenhagyta. Mindenki tudja, hogy mit csinált már ez a két gazember!

A harmadik teázó ijedten közbeszólt:

– Jobb lesz, ha befogod a szád. A Nyú-háznak mindenütt vannak besúgóí!

– Igazán nem tudom, miért tart a császár cenzorokat – elégedetlenkedett a másik. – Mintha sárral tapasztották volna be mindegyiknek a szemét. Kíváncsi vagyok, hogyan fejeződik majd be ez az ügy. Hallom, hogy a miniszter betegszabadságot kért, és minden követ megmozgat, hogy tisztára mossa drágalátos fiát. Ha szabályszerűen járnának el, még a pekingi központi hatóságot is megbüntetnék, mert bezáratta a kolostort.

Wei Wu közelebb húzódott a második emberhez, és a fülébe súgta:

– Mi, közönséges emberek hiába beszélünk akármit. A császári cenzorok fülét viasszal dugták be. Ki merné megrángatni egy bálvány szakállát? Hallom, hogy a fiatal Nyú legnagyobb szenvedélye: elcsábítani a más emberek ágyasait.

– Mindenki tudja ezt – vont vállat az ember. – A nyugati városrészben külön házat tart erre a célra. A barátai azzal foglalkoznak, hogy állandóan új nőket hajtanak fel neki. A Nyú-házban már nagyon sok bűncselekmény történt.

– Micsoda bűncselekmény? – kérdezte Wei Wu.

– Hallottam, hogy az egyik szolgálot halálra kínozták, és aztán nem engedték, hogy a szülei eltemettessék, mert félték, hogy észreveszik a testén a kínzások nyomait; Nyúék a saját kertjükben temették el a szerencsétlent.

– Nem vagy szellem, nem férsz be minden kulcslyukon. Honnan tudod, mi történik egy ilyen előkelő hivatalnok házában?

– Még a tojáshéjon is akad repedés. Csak az a bűn maradhat titokban, amit nem követnek el. Az ilyen házban egy cseléd sem hú a gazdához. A gazemberek titkai gyorsan kitudódnak.

Wei Wu, a cenzor nagy türelemmel folytatta a nyomozást. Elment a zárdába, és beszélt az apácákkal. Kihallgatta a falusiakat, megtudakolta Hui-kung apjának címét, és tőle is sok fontos értesülést szerzett. Az ő segítségével magához rendelte Nyúék egyik szolgálotját, aki aztán eskü alatt vallotta,

hogy a lány meggyilkolásáról szóló történet igaz. Hajlandó volt megmutatni azt a helyet, ahol a lányt eltemették.

Mikor már elegendő bizonyítékot szerzett, a cenzor összehasonlította az erőviszonyokat, és kiszámította a botrány várható következményeit.

A palota előtt lefolyt tüntetés óta a hivatalnokok kerültek a hatalmas Nyút. Bármilyen magasra emelkedett is, nem sok barátot szerzett az udvarnál Minthogy nem a rendes úton szerezte rangját, és hivatalos vizsgát sem tett, a tanult hivatalnokok és közigazgatási vizsga tanárai soha nem fogadták be maguk közé. Barátja, Yuan Sikai akkor éppen kegyvesztetten élt falusi birtokán. Wang főtanácsos ugyan elég hatalmas volt ahhoz, hogy megvédje Nyút, de, nem szívesen állt ki érte. A cenzor határozottan érezte, hogy ütött az alkalmas óra.

Csinya éppen látogatóban járt felesége családjánál, mikor a bomba felrobbant. Az öreg Nyú ré múltan hallotta, hogy az utca népe a fejét követeli. De Nyúné nem veszítette el a bátorságát. Büszkén kijelentette, hogy a gyalázatos szerzetesek, az erkölcstelen apácák és a szemtelen külvárosi csürhe elnyerik majd méltó büntetésüket. De alig ejtette ki dölyfös szavait: az egyik cseléd berohant, és rémülten újságolta:

– Laoyeh! Taitai! Szörnyű dolog történt! A palotából császári hivatalnok érkezett, és császári testőrök kísérik!

Nyú úr a császári küldött elé sietett. Közben egy másik cseléd is berohant az újabb vész hírrel, hogy a házat katonaság vette körül, és az örök senkit sem engednek ki a kapukon. Az előcsarnokban a császári hivatalnok dél felé fordulva felszólította Nyú urat, hogy készüljön el, mert felolvassa előtte a császári parancsot. Nyú úr letérdelt, és észak felé fordulva, szepegeve hallgatta a császár rendeletét:

Nyú Szetao megfélekedezett a császár sok kegyéről, mellyel őt elhalmozta, megszegte a törvényt, és visszaélt hatalmával. A cenzorok azzal vádolják, hogy hagyta magát megvesztegetni, uzsorát üzött, és a törvényekről megvetéssel nyilatkozott. Megvádolták továbbá azzal, hogy ott-honában nem tartott fegyelmet, és megengedte, hogy fiai apjuk hatalmával visszaéljenek, a köznépet megfenyegessék, jó családból való lányokat elcsábítsanak, és megkíséreljék egy tisztas apaca elrablását. Vádolják még azzal is, hogy egyik szolgáját meggyilkolta, és testét titokban eltemette. Nyú Szetao e vádak súlya alatt minden rangjától és

hivatalától megfosztatik, és börtönbe vettetik fiaival, Huaiyuval és Tungyuval együtt, hogy ott várja meg a vizsgálat befejezését. A Nyú-palota őrizet alatt marad, míg a gyilkosság titka ki nem derül.

A rendelet felolvasása után a császári kiküldött Nyú Szetaót letartóztatta. Nyú minden porcikája remegett. Mintha kocsonyaszerű hústömeggé vált volna, amelyből a gerinc teljesen eltűnt. A császári biztos parancsára testőrök léptek a terembe, felgyűrték kabátjuk ujját, megragadták Nyút, felrángatták a földről, és letépték róla miniszteri kalapját és kabátját.

– A fiaid hol vannak? – kérdezte a hivatalnok.

– A szobájukban. Várják a parancsaidat, uram – motyogta Nyú fogvacogva. Még a legádázabb ellensége sem hitte volna, hogy ilyen gyáván viselkedik, és ilyen szánalmasan megalázkodik régi alattasa előtt. A hivatalnok azután előhozatta a két fiút, és őket is letartóztatta. A foglyokat a járókelők örömujjongása közepette kísérték végig a testőrök az utcán, és a tömeg ujjongása még fokozódott, mikor a nagy hatalmú miniszter mögött bezárult a börtönkapu.

Wang főtanácsos közbenjárt, hogy ne büntessék meg Nyút nagyon szigorúan. Rangját ugyan elveszítette, de hajlott korára és őszintének látszó bűnbánatára való tekintettel szabadlábba helyezték. Pekingi ingatlanait elkobozták, banküzleteit bezáratták, de a más tartományokban található vagyonát nem vették el. Nagyobbik fiát háromhavi súlyos börtönre ítélték, mert nem akadályozta meg, hogy inasa halálra kínozzon egy szolgálót, és nem adta ki a szolgáló holttestét a lány szüleinek, hanem a törvény tilalma ellenére saját házában temettette el. A gyilkosság büntetését Wang úr befolyására emberölésnek minősítették, és végül csak az inast ítélték el érte életfogytiglani kényszermunkára. A Nyú úrral szemben megnyilvánuló jóindulat tulajdonképpen a Nyú család nőtagjainak szólt, mert ha a családfőt kivégzik, akkor feleségét és lányát az állam lefoglaltatta volna, és mint „közvagyon” nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek adták volna el.

Tungyut, a fiatalabb fiút azonban lefejezték. Rajta még Wang úr közbenjárása sem segíthetett. Egy jó családból való lány elcsábítása és cserbenhagyása, egy apáca elrablására tett kísérlet és a templom megszenségtelenítése nem kaphatott kisebb büntetést. Most ugyan Tungyu ravasz kelepcebé esett, de régebbi cselekedeteivel megérdemelte büntetését. A kivégzés napján üresen tátongtak az utcák, mert az egész város, gazdagok és szegények,

férfiak és nők mind elmentek megnézni, hogyan térdelteti a hóhér maga elé Nyúnak, a Vagyon gyűlölt Istenének fiát, és magasra emelt pallosával hogyan üti le a fejét. A rendkívüli esemény legalább harmincezer nézőt vonzott Tiencsiaóba. Olyan nagy volt a tolongás, hogy vagy tíz gyereket halálra gázoltak.

Huineng apáca visszatért – „szüleikhez”. Huineng és Huikung ugyanis elhagyhatta a kolostort, mert Tungyu halála lemosta róluk a gyalázatot, és a lefejezett fiú többé nem veszélyeztette „jó erkölcsüket”. A felháborodás nagy viharában és a meggyilkolt szolgáló holttestének kihantolása idején senkinek sem jutott eszébe, hogy Huineng származását firtassa. Csak évek múlva derült ki a titok.

Mikor kitört a forradalom, Nyúék csillaga már régen lehanyatlott. Pekingből számkivetve, Tiencinben éltek megmaradt vagyonukból. Amint Yuan a köztársaság első évében magához ragadta a hatalmat, Nyú úr reményei feléledtek, hogy ő is visszanyeri régi rangját. De Yuan legjobb akarattal sem segíthetett rajta. Néhány év múlva az idősebb fiú is csak Suyun férje révén kapott jelentéktelen állást az egyik minisztériumban.

HUSZONHARMADIK FEJEZET

A társadalmi süllyedés szinte megsemmisítette Suyunt. Hallgatott, visszavonult, és mint egy elkárhozott lélek tengett-lengett a Cseng-palotában. Állandóan úgy érezte, hogy gúnyosan suttognak a háta mögött, és Csinya sem érez együtt vele. Legszívesebben a családjához menekült Tiencinbe, bár Csinya az új köztársasági kormánytól hivatalt kapott, és állása Pekinghez kötötte. Mivel a Cseng-palotában Suyun nem végzett semmi fontos munkát, valahányszor engedélyt kért, hogy szüleihez mehessen, Csengné mindig boldogan teljesítette a kérést. Suyun családja Tiencinben új életet kezdett, és új életet kezdett itt Suyun is. A nagy kikötővárosban nyüzsögtek a régi rendszer bukott nagyságai. Új emberfajta támadt, amely imádta az aranyat, vadul hajszolta az újszerű fényűzés izgalmait, a színházakat és táncpalotákat látogatta, autón járt, divatos európai toaletteket vásárolt. A régi szabályok és társadalmi formák hirtelen felborultak, és a romokra új világ került, ezzel az alaptörvénnyel: csak a gazdagság tiszteletre méltó, más jó tulajdonság nincs is! Suyun újjászületett, valahányszor Tiencinbe ellátogatott, és olyan sokáig maradt mindig, ameddig csak tehette. Pekinget unalmasnak és lehangolónak találta, ha Tiencinnel összehasonlította. Ahogy a kikötőváros vidám életét jobban és jobban megszokta, pekingi otthonát lassanként valóságos börtönnek érezte.

Mikor a vihar elsöpörte a Nyú családot, Csengné megtiltotta a cselédségnek, hogy a kóválygó pletykákról beszéljen. Mulan is elkövetett mindent, hogy enyhítse Suyun helyzetét, és rávette Sunyát, hogy látogassa meg Huaiyut a börtönben. Ő maga Csengnével Suyun szüleit kereste fel. De látogatását félreértették, és Suyun meg is orrolt miatta, önmagáról ítélve szentül hitte, hogy Mulan kedvessége kárörömet takar, és Csengék csak azért látogatják meg a Nyú családot, hogy újabb pletykaanyagot gyűjtsenek. Nyúné még az összeomlás után sem hitte el, hogy legyőzhették, és mogorván fogadott mindenkit. Gögös lelke nem nyugodott bele, hogy Nyú, a Vagyon Istene elveszíthette a sors kegyét, és legyőzve a porondon fekszik. Még mindig bizakodott, hogy a sors megfordul, és Huaiyu egyszer még rettenetes bosszút állhat a család ellenségein. Megfenyegette a császári cenzort, és

mindenkit, aki a bajban nem állt mellettük. Érezte, hogy van egy csatatér, ahol őt még nem győzték le: a politika.

– Hagyj békén! – morgott a férje a hosszú prédikációk után. – Örüljünk, hogy a régensherceg kegyesen bánt velünk, és régi szolgálatainkra való tekintettel aránylag olcsón úsztuk meg a bajt.

A Vagyon Istene szerint olcsó elintézés volt az, hogy minden rangját elveszítette, és fiát lefejezték.

– Te... Te szerencsétlen! – dühöngött Nyúné. – Sohasem hittem volna, hogy ilyen pipogya alakhoz megyek feleségül. Nélkülem ma is csak santungi uzsorás volnál.

Az öreg Nyú sóhajtott, és titokban visszasírta a santungi szép napokat, mikor még lenyúzta ügyfelei bőrét a magas kamattal, és nem félt a politikai viharoktól. Most már fáradtnak és legyőzöttnek érezte magát. Amint méltóságától megfosztották, egyszerű és jámbor uzsorássá vedlett vissza, hiszen voltaképpen sohasem kívánt magának szebb pályát. Fásultan és megtörten feküdt napokig az ágyán, és keservesen nyögött. Nyúné utálta gyengesége miatt, ahogy utálta a menyét is, Huaiyu feleségét, aki hetek óta csak sírt, mert félénk volt és ostoba, s amióta férjét börtönbe zárták, maradék bátorságát is elveszítette. A család nem emelhetett kifogást ellene, mert állandóan szült, és állandóan fiút. Nyúné a fiúkat Kuocsang, Kuotung, Kuoliang és Kuoyu névvel ruházta fel, ami az „Állam Dicsőségét”, az „Állam Pillérét”, az „Állam Biztonságát” és az „Állam Üdvét” jelentette. Ezekkel a nevekkel fejezte ki unokáiba helyezett vérmes reménységét. Egyébként a fiúk közül a két kisebbik, a két iker, még járni sem tudott.

Mulan egyszer éppen rosszkor toppant be hozzájuk: Nyúné Huaiyu feleségét szidta, aki gyermekeit magához ölelve csendesesen sírt. Az asszonyka apja tanfelügyelő volt Hupehban, s ötvenezer dollárját a Nyú-bankban helyezte el. A nagy összeomlás után három nappal ki akarta venni pénzét a bankból, amely akkor még nem likvidált. Nyúné megtagadta az összeg kifizetését, és azóta a két család hadiállapotban volt egymással. Nyúné a menyén töltötte ki haragját.

– A rokonok komiszabbak, mint az idegenek – rikácsolta. – Az idegen nem dobna követ a kútba esett ember után! Nem szegyled magad? Elfelejtetted már, hogy mindig segítettünk apádon, valahányszor csak pénz kellett neki? Most a veje börtönben ül, ő meg idejön zsarolni! Sohasem hittem volna, hogy a fiam ilyen szívtelen és hálátlan ember lányát veszi feleségül!

– Apám csinálta. Én nem tehetek róla – mentegetődzött Huaiyu felesége zokogva.

Az épületes családi jelenet közben az egyik cseléd jelentette, hogy úrnőjét egy Csang nevű vállalkozó keresi. Nyúné már régen megfedkezett erről az emberről, nem is tudta, mit akarhat, csak azt tudta, hogy aki ezekben a válságos napokban jelentkezik, aligha akar jót.

A portás bevezette a vállalkozót. Néhány héttel ezelőtt még nem nyitotta volna ki a kaput ilyen egyszerűen egy idegen ember előtt, de az idők megváltoztak. A vállalkozó százalékot ígért a kapusnak arra az esetre, ha be tudja hajtani követelését, és a kapus vállalta a kockázatot. Csang egyszerű üzletember volt, és még a jó ruháját sem vette fel, hogy ünnepélyesen jelenjék meg a Vagyon Istenének magas színe előtt.

– Te vén hülye! – förmedt Nyúné a kapusra. – Miért nem kérdezted meg előbb, hogy fogadok-e valakit?

– Taitai – felelte szentelenül a kapus –, ez az ember azt állította, hogy életbevágóan fontos ügyben jött.

– Te tökfejű marha, te! – dühöngött az úrnő. – Egyszerűen beengedsz valakit, mert kijelenti, hogy életbevágóan fontos ügyben jött? Meg sem kérdezed, hogy a fontos ügy kinek az életébe vág? Az úr betegen fekszik, és nálam hölglátogatók vannak. Hiába, a cseléd csak cseléd. Mindegyik megváltozik, ha a gazdája bajba jut.

Csengné és Mulan, a két látogató, átment Huaiyu feleségével és Suyunnal a másik szobába, hogy ne zavarja az üzleti beszélgetést.

Nyúné méltóságosan fordult a vállalkozóhoz.

– Mit akar?

– Jó kérdés – gúnyolódott Csang. – A pénzemet akarom.

– Micsoda pénzt? Már régen kifizettük.

A vállalkozó határozottan és ridegen beszélt. Felmutatta a szerződést.

– Taitai, három évvel ezelőtt vállaltam, hogy harmincötezer dollárért felépítem a Fangcsia utcai házat. Olyan költségvetést készítettem, hogy egy centet se keressek a Nyú kegyelmes úr házán. Végül kifizettek huszonhét-ezer dollárt, és kijelentették, hogy egy centtel sem kapok többet. Mit tehettem mást, hallgattam. Pedig hét- vagy nyolcezer dollárral többet adtam ki, mint amennyit fizettek. Kárpótlásul megígérték, hogy állami megbízásokat kapok, én tehát a ráfizetést úgy tekintettem, mint a kegyelmes úr pénztárába fizetett tiszteletteljes adót. De nem kaptam semmiféle megbízást, sőt még

csak a kegyelmes úr szeme elé sem kerülhettem. Az állami megbízásokat a csirkefogó Wang kapta meg, és nem én. Én ma már nem is akarok állami építkezést. Én a pénzemet akarom. A nyolcezer dollár kamatos kamatokkal három év alatt körülbelül tizenkétezer dollárra szaporodott fel. Kérem, én üzletember vagyok, én nehezen keresem a pénzt, én nem kapok tízezer dollárokat azért, hogy egy darab papirosra ráírok valamit, mint az állami tisztviselők.

Nyúné kijelentette, hogy nem fizet. Nem vitatta, hogy a vállalkozónak igaza van-e vagy sem. Kijelentette, hogy a kért összeg fölött nem rendelkezik, ami nem volt igaz; a vállalkozó is tudta, hogy nem igaz. De Nyúné szilárdan elhatározta, hogy nem fizet. A vállalkozó elveszítette türelmét, egyre erélyesebb hangon beszélt, és perrel fenyegetődött. Suyun a másik szobában feszengve hallgatta az elfajuló vitát. A helyzet olyan kényelmetlenné vált, hogy Csengné és Mulan gyorsan elbúcsúzott, és az oldalkapun hagyta el a palotát. Mulan később megtudta Suyuntól, hogy a kellemetlen ügy elintéződött, mert a kapus kezességet vállalt a négyezer dollárért, de a vállalkozó így is csak háromezer dollárt kapott.

Egy másik látogatás alkalmával Mulan felfedezte, hogy az öreg Nyúné egy Taiyun nevű nyolcéves törvénytelen lányt rejteget a házban. A gyerek okos volt, mint a törvénytelen gyerekek általában, bár nem olyan csinos, mint az anyja. Apja kerek arcát és érzéki száját örökölte. Nagyon élénk kislány volt, sokat beszélt, és úgy szaladgált a házban, mint valami eleven ördög. Nyúné szigorúan ellenőrizte férjét, megtiltotta neki, hogy ágyast tartson, de minden tilalom ellenére egy „ügye” Nyú úrnak is akadt. A felesége dühbe gurult, és azt követelte tőle, hogy azonnal szakítson a barátnőjével. Nyú úr mindig engedelmes volt, és most, hogy a titka kiderült, szégyenében úgy viselkedett, mint a tetten ért rossz kölyök. Taiyun anyjának háromezer dollárt adtak végkielégítésül, elküldték délre, és a rendőrhatóságokkal örökre kitiltatták Pekingből. Nyúék akkoriban még hatalmuk csúcsán álltak, és Taiyun anyja éppen eléggé ismerte a hatalmas Ló Anyót, hogy egy pillanatra se ellenkezzék. Kétségbeesetten átadta a gyereket a családnak, és némán eltávozott. Taiyun akkor töltötte be hatodik évét. Új otthonában megparancsolták neki, hogy Nyúnét anyjának szólítsa. A megváltozott környezetben rövid idő alatt valóságos kis fenevaddá nőtte ki magát.

Mikor Yuan magához ragadta a hatalmat, és a köztársaság elnöki székébe emelkedett, Nyúné úgy érezte, hogy ismét ütött az ő órája. De hiába köve-

tett el mindent, mégsem szerezhetett férjének állást. Yuan éles szemmel ítélte meg segítőtársait, és tudta róluk, hogy miért buzgólkodnak az ő szolgálatában: pénzért, hírnévért, hatalomért vagy nőért. Ha teljesítették kötelességüket, mindegyik megkapta, amire vágyott. De Yuan okosabban gondolkozott, semhogy kormányát olyan sötét alakkal terhelte volna meg, mint amilyenek Nyú urat tartotta a közvélemény. Amikor tehát Nyú úr barátai felkeresték, kedvesen beszélt a volt miniszterről, és kijelentette, hogy Nyú úr érdemdús személy, aki már sok fontos szolgálatot tett az államnak, és „megérdemli a nyugalmat”. Ló Anyó végül belátta, hogy legyőzték; lassanként beletörődött sorsába. 1912 nyarán a Nyú család elhatározta, hogy Tiencinbe költözik. Ott, az engedményes területen új barátokat szereznek a külföldiek között, új összeköttetéseket teremtenek, és végérvényesen kiszakadnak a rosszindulatú pletykák légköréből.

Suyun a Cseng-palotában is érezte ezt a légkört. A feszültséget ő maga növelte azzal, hogy a cselédséggel szemben a Cseng-házban addig szokatlan magatartást tanúsított. Komornáját, Hűvösillatot nem engedte a többi szolgáló közé, és megtiltotta neki, hogy a cselédekkel barátkozzék. Valami csekélység miatt Hűvösillat összekapott Csengné komornájával, Főnixszel, és Főnix, aki különben sem tett soha lakatot a szájára, néhány éles megjegyzést tett. Suyun az ügy miatt panaszra ment Csengnéhez, anyósa azonban már értesült a dologról, tudta, hogy a veszekedés miatt és hogyan kezdődött, és semmi hajlandóságot sem mutatott, hogy Főnixet megleckéztesse Suyun előtt. Suyun ebből is arra következtetett, hogy a családját ért balszerencse óta Csengék már nem tekintik őt egyenlő rangú családtagnak.

Egyre gyakrabban kért engedélyt arra, hogy meglátogathassa családját. Nagyanyó bölcsessége és az ügyes Csengné, aki a nagy házat példás rendben tartotta, akaratlanul is elnyomta Suyun hatalomvágyát, és a fiatalasszony ezért boldogtalannak érezte magát.

Sunya egyelőre otthon ült, és élvezte az életet, míg Csinya az egyik minisztériumban kapott állást. Apja előtt azzal mentegette tétlenségét, hogy az új kormányzat iránya még nem alakult ki, s amíg a köztársaság nem szilárdul meg, ő nem szívesen vállalna állást, és talán helyesebb is volna, ha más pályát választana, vagy tanulna még egy ideig. Mint sok más huszonhárom éves fiatalember, Sunya is a pályaválasztás gondjával töltötte idejét. Habo-

zásának igazi okát azonban elhallgatta apja előtt: ösztönösen utálta a politikát.

Cseng úr sem lelkesedett túlságosan a köztársaságért. A rendszerváltozás elpusztította a mandarinkorszak minden vonzó báját. A köztársasági hivatalnokok külföldi szabású, nevetséges egyenruhákat viseltek. Cseng úr teljesítette a kormány rendelkezését: levágatta varkocsát, de ezt a műtétet úgy viselte el, mint valami becsületsértést, amelyet a hozzá hasonló öregember néma büszkeséggel tűr. Ha az új kormány alatt hivatalt vállalt volna, viselnie kellett volna a csúf és nevetséges szabású külföldi nadrágot, gallért és nyakkendőt, és éppen olyan komikusan hatott volna, mint néhány régi mandarintársa, aki az új kormány szolgálatába lépett. Még nevetségesebbnek találta azokat az ismerőseit, akik kínai ruhájukhoz viselték a külföldi puha- és keménykalapot. Cseng úrban kifinomult a művészi érzék. Dicséretére legyen mondva, élete végéig nem viselt mást a fején, mint karima nélküli kínai selyemkalapot, ami minden ruhájával kellemes összhangban állt. Gyermekkorától kezdve megszokta a bő és gazdag redőkben leomló kínai ruhákat, amelyek viselőjüket lassú és méltóságos mozgásra kényszerítik, s elborzadt arra a gondolatra, hogy külföldi nadrágban jelenjék meg a nyilvánosság előtt. Cseng úr szerint a nadrágot terhelte a felelősség, hogy a külföldiek gyorsan és méltóság nélkül mozogtak, akárcsak a napszámosok, és hogy a néphumor a külföldi férfiakat „hosszú-egyenes lábak”-nak nevezte. Cseng úr iszonyodva nézte a külföldről hazatért diákokat, akiket a forradalmi kormány a destruktív délvidékről Pekingbe rendelt. Sétapálcával jártak, magas tetejű külföldi kürtőkalapot viseltek, és gyalázatosan beszéltek a mandarinnyelvet. Mélyen megvetette ezeket az alakokat. Szinte fizikai fájdalmat érzett, ha néhányan ezek közül a fiatal jöttmentek közül kezét szorítottak vele. Cseng úr szerint a kézfogás olyan közvetlen és közönséges érintkezési mód, amely tekintélyes és hagyományokkal rendelkező férfiúhoz nem illik. Még a hivatalos címek is megváltoztak. A csuangyuan, a pangyen, a tanhua, a hanlin, a csinshih klasszikus irodalmi fokok már régen megszűntek. A miniszter nem viselte már a langcsung címet, az államtitkár sem a shilangot, a kormányzó sem a csungtut, és a hatóságokat nem címezték már taotaioknak és fuyinoknak. A szép és klasszikus címek helyett durva demokratikus és minden romantikát nélkülöző címek divatoztak, amelyeknek állandóan megisméltődő szava volt a közönséges és hétköznapi „fönök”. A minisztérium fönöke, a minisztérium helyettes fönöke, a tarto-

mányfőnök, a kerületi főnök. Sajnos, a régi szép idők elmúltak, és velük együtt eltűntek a régi kiváló mandarinok is. Megszűnt a régi jó modor, a kifinomult kultúra és a klasszikus tudós-hivatalnoki kar méltóságos viselkedése. Eltűnt a vörös bojtos, kristálygombos kalap, a széles övű, bő, sötétkék hivatalos kaftán, a tágas, vágott orrú, fehér talpú selyempipó, a vízipipa, a gépies nevetés, a kecses játék, ahogy az ujjak mozogtak a szakállban, a finom irodalmi utalások, amelyek a beszélgetést megszépítették, az udvarias cirádák, a szellemes körülírások, a könnyen gördülő és dallamosan zengő mandarinkiejtés. A kulturált régi mandarinok helyét nyers és a klasszikus tudományokban műveletlen fiatalabb nemzedék foglalta el.

Egy külföldről hazatért diák, aki valami hivatalt viselt, meglátogatta Cseng urat, és beszélgetés közben mutatóujját barbár módon állandóan a házigazdára szegezte. Az új hivatalnoki kar már nem értette a mandarinnyelvet, s ezért a pusztításért a felelősség a kantoni forradalmárokat terhelte. Még Szun Yat-szen doktor is „Yen”-nek ejtette ki a „Jen”-t. A régi mandarinok között nagy elképedést keltett az a rémhír, hogy a nankingi ideiglenes kormányban az egyik külföldről hazatért diák kínai beszédébe állandóan angol szavakat kevert, mint pl. „but”, vagy „so long as”, vagy „democracy”, és így ejtette zavarba azokat, akik nem értettek angolul. Cseng úr hitelesnek fogadta el ezt a történetet, mert az egyik barátjánál találkozott egy fiatalemberrel, akinek a beszédéből ő csak a következőket hallotta: „Valla, valla, amit ön mond, az nem tkush frksbo; onilala, mert az ő ponto-you shenshualla ugyanaz, mint az öné.” Amiben a Cseng úr által érthetetlen részek a (but you see) „de látja”, (but possible) „lehetséges”, (on the other hand) „másrészt” és (point of view essentially) „szempontja lényegesen” kifejezéseknek feleltek meg, míg a beszédbe kevert ismétlődő valla-valla-lala-la a well szócskát torzította el.

Érthető okokból Cseng úr és Yao úr mindig kerülte a politikát, ha találkoztak egymással. A változó idők felszabadították Yao úr agyműködését, Cseng úr gondolkozását azonban a legkevésbé sem befolyásolták. Mandarin maradt, romlatlanul, változatlanul; elkeseredve és büszkén kiszakította magát a jelenből. Mulan szentül hitte, hogyha apósának utolsó órája üt, elrendeli, hogy hivatalos mandarinruhájában és pávatollas, kristálygombos mandarin-fövegében temessék el.

Mivel nem érezte törvényesnek a kormányt, nem támogatta; de nem is tett ellene semmit. Sunyát sem unszolta, hogy állami szolgálatba lépjen.

Mindenesetre gyanította, hogy a fiú Mulan befolyására kerül a politikát. Sunyát azonban sohasem lelkesítette az állami szolgálat. Már gyerekkorában látta, hogy az alacsony rangú tisztviselők és a megkövesedett bürokráták hogyan viselkednek apja hivatalában. Közelről nézve, a hivatalnokok nem voltak olyan tündöklők, mint amilyenek a Pekingtől távol élő emberek képzeltek, akik természetfölötti lényt sejtettek a minisztériumi segédhivatalnok személyében is. Ha apja a kormány szolgálatában maradt volna, bizonyosan Sunya is követte volna őt, és bizonyára jól, bár kiábrándultan végezte volna a dolgát. A hivatalnoki pálya sohasem volt rózsás, küzdelembe került, míg valak megkaparintotta a rizses tálat, és ha megkaparintotta, tovább küzdött, hogy mások ne ragadják el tőle; s ez a küzdelem kicsinyes intrikákkal telített, áporodott, romlott légkörben zajlott, amelyben az emberek érzéketlenül gázolták le egymást.

Sunya minden gondolatáról híven beszámolt Mulannak:

– Meimei, te tudod, hogy nem születtem hivatalnoknak. Sok mindenhez nem értek, de legkevesbé értek a politikához. A talpnyaláshoz semmi tehetségem sincs. Láttad volna csak, hogy a minisztérium osztályvezetők milyen alázatosan álltak apa előtt, és még a lélegzetüket is visszafojtották, mikor a főnökük beszélt. Ha apa dühbe gurult, a kisebb rangúak rémületükben nem tudták, hogy melyik egérlyukba bújjanak. De az egyszerű polgárok, akik a hivatal belső életét nem ismerik, földöntúli lénynek tekintenek egy minisztériumi főhivatalnokot. Látszólag valóban óriási a hatalma, és az alárendeltjei félnek is tőle. De mondhatom neked, hogy minél kegyetlenebb és méltóságteljesebb egy hivatalnok az alantasaival szemben, a feljebbvalói előtt annál szolgálóbb és alázatosabb. Ez a régi szabály nem változik meg semmiféle új politikai alakulásban. Mindenütt a hízelkedők, a talpnyalók haladnak előre a számárlétrán.

Mulan mosolyogva bólintott:

– Értem. A férfi, ha nem foglalkozik politikával, olyan büszke lehet, mint a tizennyolc éves lány, de ha politikába elegyedik, olyan elnyűtt lesz, min egy férjes asszony, ha már gyerekeket szült.

Sunya mosolygott.

– Meimei, a hasonlat sántít. Te legalább olyan szép vagy, mint a Második Sógornő, bár neki nincs gyereke, neked pedig van.

– A kivételek megerősítik a szabályt – felelte Mulan. – De ha valaki gyereket dajkál, nem is járhat mindig selyemruhában. Engem különben is Bro-

kát majdnem minden munka alól tehermentesít. Figyelmeztetlek egyébként, hogy súlyos csalódások várnak rád, ha a nőket a társasági vagy utcai megjelenésük szerint bírálod el. Brokátnak mesélte a Suyun komornája, hogy úrnője hetenként csak egyszer vált fehérneműt. Hiába, az asszonyt csak a férje és a komornája ismeri igazán.

– Mert olyan, mint az osztályvezető, akiről beszéltem. A legtöbb férfi úgy hat hivatali méltóságában, mint az ünneplőbe öltözött cseléd. Aki ránéz, megkívánja, aki a ruhája alá néz, elrémül. Ezért nem leszek én hivatalnok. Nem való nekem a csúszás-mászás, megalázkodás.

Mulan eltűnődött.

– Tudom, hiszen ismerlek – mondta. – De végül is mihez kezdesz?

– Mihez kezdek? – kérdezte Sunya. – Azt hiszed, én vagyok az egyetlen ember, akinek mostanában nincs foglalkozása? Tízezrek és tízezrek várják Pekingben, hogy állást kapjanak. A legtöbb nem tud semmit, és ezen az alapon szentül hiszi, hogy nagyszerű hivatalnok lesz. Gyűlölöm a minisztériumot. Tudod, mit csináltam rövid tisztviselői pályafutásom alatt? Ültem a szobámban, tereferéltem, újságot olvastam, teát ittam, és néha aláírtam egy aktát. Rövid ideig tartott, tehát nem volt rossz. Egy napra mindenki beállna szerzetesnek, és egy napig szívesen húzná a harangot. De egy egész életen át? Ez más kérdés! Ha apa még szolgálna, bizonyára nekem is volna jövőm a minisztériumban. De apa segítsége nélkül alighanem segédtitkári rangban fejezném be hivatalnoki pályámat, és egész életem abban merülne ki, hogy „kótó”-t csináljak buta embereknek, és élethalálharcot folytassak az állásomra pályázók ellen. Köszönöm. Nem kérek belőle. A törtetés, a hatalom és a siker bizonyára nagyszerű érzés, de nem nekem találták ki. Nem. Mei-me, attól félek, hogy nagyon hétköznapi emberhez mentél feleségül.

– Remélem, nem halok éhen mellette – sóhajtott színlelt kétségbeeséssel Mulan. – Ha már ilyen rossz természettel születél, nem erőltetem, hogy változtass rajta. Látom, hogy gyűlölöd a politikát. Nem is bánom, ha nem keveredsz bele, és nem hagyod, hogy megfertőzzön. Apám szerint, aki a jó úton jár, azzal nem történhet semmi rossz. Az én ízlésemnek is jobban megfelel, hogy inkább egyszerű kartonruhát viseljek, de naponta váltsak fehérneműt, mint hogy díszes selyemruhám alatt piszkos legyen a fehérneműm.

A „kartonruha” egy remete életét juttatta Mulan eszébe, és hirtelen elhallgatott, de néhány pillanat múlva újra megszólalt.

– Kérdezek tőled valamit, Sanko, de kérlek, felelj őszintén!

Mulan néha Sankónak szólította férjét, azaz Harmadik Fivérnek. A gyermekkor hangulatába tért vissza ezzel a szóval.

– Tudod, hogy őszintén felelek! Mit akarsz?

– Tegyük fel, hogy tönkremennénk, mint a Suyun családja. Kétségbeesnél?

– Hogyan mehetnénk tönkre?

– Mindenkit érhet baleset. Nem mondom, hogy szándékosan elverjük a vagyonunkat, de történhetnek olyan dolgok, amelyek ellen nem védekezhetünk. Kétségbeesnél?

– Ha azután is egymásnak élhetnénk, akkor nem. De milyen furcsa ötleteid vannak – hümmögött Sunya.

– Az ilyen ötleteket apám ültette belém. Valahányszor kijelentette, hogy elhagy bennünket, és szerzetesi fogadalmat tesz, mindig megrémültem. Végül mégis megszoktam ezt a gondolatot. Nem kívánom a szegénységet, de nem is félek tőle. Ha kimegyünk a városból, és a Nyugati kapun túl látom a hajósokat, mindig valami vágyódás fog el. Ugye egyszer lesz nekünk is egy hajónk? Gondold el, milyen gyönyörű lenne, ha Cseng Saoyeh beállna hajósna, és én, a Yao család lánya, hajóasszony lennék. A lábam elég nagy ahhoz, hogy biztosan álljak a fedélzeten, és erősen tartsam a kormányt. Majd főzök neked, és mosom a ruhádat. Remélem: elismered, hogy tudok főzni?

– Bolond vagy – mondta Sunya, és olyan hangosan nevetett, hogy Brokát bejött a külső szobából, és megkérdezte:

– Mit nevetnek?

– Elhatároztuk az úrral – mosolygott Mulan –, hogy ha egy szép napon minden vagyonunkat elveszítjük, akkor ő beáll hajósna, én pedig hajóasszony leszek. Addig te, Brokát, biztosan férjhez mégy, és hét-nyolc gyereked lesz. Ha valamelyik régi barátunk majd látogatóba jön, elmegyek hozzád, és kérek egy csirkét, hogy egy kis lakomát csaphassunk. Adsz-e csirkét, ha kérek?

– Nainai mindig tréfál – nevetett Brokát. – Mire jó azon gondolkozni, hogy mi lenne, ha szegény lenne?

– Így áll bosszút rajtam – magyarázta Sunya –, mert szeretné, hogy álljak be hivatalnokna, de én megmondtam, hogy nem leszek hivatalnok, akár milyen szépen kér is.

– Nem így volt – mosolygott Mulan. – Látod, nem felelsz komolyan. Pedig én komoly választ kértem.

– Jó. Megmondom neked, hogy mit szeretnék – mondta Sunya. – Azt kívánom, hogy százezer zsinór rézpénz legyen a derekam köré fonva, és Yangcsóba repülhessek egy gólya hátán.

– Saoyeh tudja, mi a jó élet – állapította meg nagy elismeréssel Brokát.

– Ne légy telhetetlen – intette Mulan a férjét. – Válassz: százezer zsinór rézpénzt akarsz-e, vagy Yangcsóba repülni gólyaháton? A kettő együtt nagyon sok egy embernek. Hallgass rám, válaszd a harmadikat: légy hajós.

Eldúdolt egy kis dalt, amit nagyon szeretett:

*Duzzadt hálót a halász,
Ha a vízből kihalász,
Borra váltja be a pontyot
S elűz minden bút és gondot.*

– Meimei – mondta Sunya –, ha sokáig együtt élünk, végül magam is költő leszek. Tudod-e, hogy nagyon megszerettem Teng Csingyangnak azt a versét, amelyet a múltkor hallottam tőled?

– Melyiket? – kérdezte Mulan. Sunya elmondta a verset:

*Honnan jöttem, és hová megyek?
Ma a völgy a hazám, holnap a hegyek.
Jó, ami van, nem baj, ami nincs,
Csak teremjen elég kökényt a berek.*

– Igazán tetszik neked? – ragyogott fel Mulan arca. – Akkor te csakugyan a gólyát szeretnéd. Meglátod, milyen boldogok leszünk! Együtt látogatjuk meg a híres hegyeket, ahová most még nem zarándokolhatunk el, mert a szüleink nem engednék. De egyszer majd elmegyünk, ugye? Sunya is felvidult.

– Elmegyünk, persze, én magam is szeretném. – Kissé elkomolyodva tette hozzá: – De ki tudja, hogy valaha is eljutunk-e a híres hegyekhez?

Mulan nevetett:

– Kinek árt, ha az ember álmodik, és az álmairól beszél? Tegyük fel, hogy az életünk nem sikerül, és egy szomorú napon arra ébredünk, hogy

miniszter vagy nagykövet lettél ahelyett, hogy Brokától kérnék kölcsön egy csirkét. Akkor majd kinevethetjük ezeket a vérmes vágyainkat.

– Bolondos hangulatban vagy? – nevetett Sunya. – Mától fogva Bolondkámnak nevezlek.

– Én meg Lustámnak, te dundi – válaszolta Mulan.

Mulan sohasem adta fel a reményt, hogy egyszer majd férjével együtt szabadabban mozoghat, és vágyainak birodalmát felkeresheti. A vágyak birodalmába a híres hegységek tartoztak: a Hua, a Huang, a Sung és Omei vidéke és a gazdag déli városok, Szu-csou, Yangcsó, Hangcsó és a többi. Ezek a vidékek és városok mint távoli és ködös álmoképek merültek fel Mulan lelkében. De Pekingben sem mulasztott el semmi látványosságot; szeretett sétálni a városban és kirándulni a környékre, szeretett szórakozni.

Cseng úr és felesége hamar felismerte Mulan egyetlen hibáját: igen gyakran ment el hazulról, és több időt töltött házon kívül, mint amennyi egy fiatal úriasszonyhoz illett. Sunyával gyakran ebédelt kis kocsmákban, és gyakran kereste fel a külvárosi parkokat és a környékbeli kirándulóhelyeket. Egészen más volt, mint Mannia, aki örült, ha otthon ülhetett, és alig mozgott ki csendes udvarából. Mulan megkísérelte, hogy Manniát is „elrontsa”, de ezzel felingerelte Cseng urat, aki súlyos szemrehányásokkal illette.

Sunya nem mindig értette Mulant. Felesége szinte együtt változott az évszakokkal. A „Bolondka” név rajta is ragadt. Télen alig beszélt, tavasszal méltóan, nyáron lustálkodott, de ősszel lázas tettvágy fogta el. Még a hajviselete is állandóan változott. A havas téli reggeleken kék ruhában lépett ki szobájából, a vázákba vörös bogyókkal teli ágakat tett: vadbarackot vagy kökényt. Tavasszal, különösen április vége felé, ahogy a fűzfák kibújnak a sárgászöld barkák, vagy májusban, mikor a Fayuan-templom körül virágoztak az orgonák, későn kelt fel, haját lazán kibontva viselte, és papucsban szaladgált az udvaron a vörös pipacsok között. Nyáron kis kertjében üldögélt. Valamennyi udvar közül az ő kertje volt a legtágasabb, de kánikulában hűs árnyékot nyújtott. Kőpadok és dob alakú porcelánszékek álltak a terebélyes fák alatt, az udvar végében szőlő futotta be a lugast, és az élő mennyezet alatt négyszögletes kőasztal állt. Kora reggel, míg a szobáit takarították, vagy délután, ha a nap már leszállt a Nyugati Hegyek mögött: Mulan a kőasztal mellett ült, és Brokáttal vagy Sunyával sakkozott. Napközben ala-

csony nyugszékben feküdt, és külföldi regényeket olvasott. Ha eljött az ősz, a száraz, ropogós pekingi október, Mulan mintha higanyt nyelt volna: nem találta helyét a házban. Egyszer ki rándult Sunyával a Nyugati Hegyekbe. A távoli hegyek vörös datolyákhoz hasonlítottak, a közeli, tiszta vizű patakban kacsák úszkáltak. Mulan nagyon szégyellte Sunya előtt, de könnyezni kezdett, anélkül hogy tudta volna, miért.

1912 őszén több időt töltött házon kívül, mint otthon. Három éve volt férjnél, és Sunyával tetszése szerint bárhová elmehetett. Lánykorában szabadon nevelték ugyan, de természetesen nem mozoghatott ilyen korlátlanul. A köztársaság győzelme után a palota parkját, kertjeit és épületeit egymás után nyitották meg a nagyközönség előtt. Mulanék megnézték a „Három Tenger”-t, ahogy a császári palota parkjának három tavát nevezték, és megnézték a Yingtait, ahol Kuangsu császár raboskodott. Elmentek a „Föld és Gabona Istené”-nek oltárához, amely a Tiltott Város délnyugati részén emelkedett. A köztársaság az oltárt körülvevő ciprusligetet nyilvános parknak minősítette. Mulan nagyon szerette a parkot, és hosszú délutánokat töltött benne férjével és Brokáttal. A kastély nevezetességeit, amelyek azelőtt zárva voltak a közönség előtt, az egész család megtekintette. Még Manniát is rávették, hogy menjen velük a „Déli Tengerihez vagy a „Tróncsarnok”-hoz. De a kirándulások hamar kimerítették Manniát. Fáradságosan vonszolta végig magát a „Tróncsarnok” körüli teraszokon és a hatalmas udvaron, ahol tizenkétezer ember is elfért. Mannia alig változott az elmúlt évek alatt. Nyilvános helyeken még mindig lesütötte szemét, és csak futó pillantásokkal nézett körül. Az ilyen kirándulások után a két sógornő sokáig ült némán egymás mellett. Mannia testileg merült ki, Mulant pedig lelkiileg fárasztotta el a császárság hatalma, méltósága és pompája, amely rájuk tekintett a néma kövekről.

Cseng úr egyre nyomatékosabban hangoztatta, hogy a kirándulásokat nem helyesli. Egy júniusi kora reggel Mulan elment férjével a Szénhegy arjában viruló harmatos, friss lótuszokhoz. Üveget vitt magával, hogy a lótuszlevelekről összegyűjtse a harmatot, és teát főzzön belőle. Olyan mélyen hajolt a víz fölé, hogy bele is zuhant volna, ha Sunya el nem kapja a derekát. Alig érkeztek haza, Brokát izgatottan mesélte, hogy Cseng úr a hajnali kirándulást megtudta a kapustól, és valamit morgott a „bolond nőszemélyekről”, akik ilyen korán elmennek hazulról. Mulan gyermekkori szokása szerint egy pillanatig a hajfonatát csavargatta mutatójja körül, aztán meg-

ragadta Sunya kezét, és szinte odavonszolta Cseng úr elé. A másik kezében a harmattal telt üveget vitte.

– Jó reggelt, apa! – köszönt a legtermészetesebb hangon.

Cseng úr újságjába merült, és még csak nem is morgott választ a köszönetre. Mulan érezte, hogy baj van, tehát gyorsan Csengnéhez fordult:

– Anyám, kimentünk a Szénhegy alá, hogy harmatot szedjünk a lótzslevelekről. Majd meglátod, milyen teát főzök belőle!

– Nem tudtam elképzelni, hova mehettetek ilyen korán – zsörtölődött Csengné.

Cseng úr is felnézett az újságból:

– Miért kell magatoknak gyűjteni a harmatot? Elküldhettetek volna valamelyik cselédet is.

– Meg akartuk nézni mind a ketten, hogy milyen hajnalban a lótzs – magyarázta Sunya.

Mulan megszéppent, és egy kukkot sem szólt.

– Nincs elég lótzs a házukban? – kérdezte Cseng úr. – Vagy nektek nem elég, ami van?

– Hosszú-hosszú darabon tele volt lótzsszal az árok. A levegő is megsűrösödött az illatuktól – rajongott Mulan.

– Levegő, illat, harmat! – méltatlankodott a családfő. – Csupa gyönyörűség, csupa költészet! De egy úriasszony ne foglalkozzék ilyen sokat a költészetrel, és ne szaladgáljon el mindig hazuról. Mit szólnak hozzá az emberek, ha reggel is meg délután is házon kívül látnak?

Cseng úr jól tudta, hogy a harmatot csak művelt és tudós személyek szedik saját kezűleg, akik kényesen ügyelnek arra, hogy a teában is megmaradjon a lótzs tiszta illata. Amint megtudta, hogy a fia és a menyé harmatszedés céljából távozott el hazuról, máris megbékült Mulannal. Békülékenységet azonban gondosan eltitkolta. Tudta, hogy Mulanban költői hajlam buzog, és Cseng úr, bár nagyon tisztelte a költészetet, mégsem szerette, ha a költészetrel nők foglalkoznak. A költészet merengő lélekből fakad, a sok merengés pedig előbb-utóbb megárt a női erénynek. Cseng úr éppen csak nem mondta ki azt a véleményét, hogy a költészet tisztességes nőhöz nem illik. Nagyon szép, ha egy kéjnő dallamos és zengő verseket ír, jó családból származó lányok és asszonyok azonban legfeljebb olvassanak, de ne írjanak verseket. Csengné békítette urát:

– Minden fiatalasszony elkövet egy-két meggondolatlanságot. Mulan nagyon szereti a természetet. Mivel Sunya is elkísérte sétájára, nem hiszem, hogy túlságosan nagy hibát követett el.

– Mulan és Sunya – dörmögte Cseng úr. – Nem bánom, ha folytatjátok is ezeket a meggondolatlanságokat, és nincs kifogásom ellene, ha hébe-hóba délután ellátogattok a Központi parkba is. De tudhatnátok, hogy a parkban szabadgondolkozású ifjak és mindenféle diáklányok sétálnak. Ne felejtsetek el, hogy a sógornőtök özvegy, és nem illik ilyen ledér helyekre járnia. Megtiltom, hogy magatokkal vigyétek, ha csak anyátok vagy nagyanyó nem vállalkozik, hogy veletek menjen. Ti sem teszitek helyesen, ha az ilyenféle szórakozásokat úgy megszokjátok, mint a mindennapi kenyeret. Hála az isteneknek, van saját kertünk, és semmi értelme sincs, hogy állandóan kiszaladgáljatok a házból.

Cseng úr egész reggel mereven és szertartásosan viselkedett, de nem el-lenségesen és nem nagyon sértődött. A kínos jelenet lezajlott minden komolyabb következmény nélkül. Mulan rövidebbre szabta délutáni sétáit, és lehetőleg megkérte anyósát, hogy kísérje el. Egy vasárnap Kasszia és Csengné társaságában Cseng úr is velük tartott, sőt elvitte nagyanyót is, mert így igazolhatta önmaga előtt, hogy csak fiúi kötelességből vesz részt a kiránduláson. Nagyon kellemesnek találta a családi uzsonnát az öreg ciprusfák alatt, és gyönyörűnek a palota aranykupoláit, amelyek a vízben tükrözödtek. De tekintélyének ártott volna, ha beismeri, hogy jól érzi magát. Mulan sokszor hívta Manniát, hogy menjen velük. Mannia azonban húzódozott; Sunya és Mulan rendszerint nélküle ment el. Otthon aztán Mulan elmesélte Manniának, mit látott, és kijelentette:

– Legközelebb velünk jössz. Majd megkérem anyát, hogy engedjen el téged is.

De Mannia mosolyogva csóválta a fejét:

– Én inkább itthon maradok. Az én helyzetem más, mint a tiéd, Lanmei.

Cseng úr haragja nem ismert határt, mikor egyszer kiderült, hogy Mulan és Sunya moziba vitte Manniát. A C sienmenen túl, egy divatos vendéglőben vacsoráztak, és azután elmentek a moziba. Mannia ekkor látott mozgófényképet először és utoljára. Cseng úr véleménye szerint tisztességes nő nem járhatott moziba. Mulanék sem tervezték, hogy moziba mennek; otthon

csak azt jelentették be, hogy megvacsoráznak valahol. Voltaképpen a régi jó erkölcs szerint a modern film semmivel sem volt veszedelmesebb, mint a kínai opera. A család nőtagjai gyakran elmentek az operába, de ezt már szentesítette a szokás. Meghökkenítő volt, hogy a modern filmben a nők estélyi ruhában, tehát kínai szemmel nézve meztelenül mutatkoztak a nézők előtt, és férfiakkal csókolódtak, amit a kínai színpad a legszigorúbban tiltott; de ezenkívül is szorosán odatapadtak a férfiakhoz, forogtak velük, amit „táncnak” neveztek. Igaz, hogy a kínai darabokban is enyelegtek a szerelmespárok, de csak lopott pillantásokkal, sőt a legerkölcstelenebb esetekben is csak kacér járással és viselkedéssel. Sohasem ölelték meg egymást, és nem forgolódtak körben, hogy közben a közönség a nők meztelen hátát bámulja. Cseng úr, mint az idősebb korosztályhoz tartozó férfiak általában, botrányosnak minősítette az ilyenfajta előadást, de titokban nagyon élvezte. Mikor a Morrison utca közelében új, hatalmas mozi épült fel, az egész család elment, hogy megnézze az új csodát. Mannia azonban beteg volt, és ott-hon maradt.

A darabban szerepelt egy amerikai bár, ahol félmeztelen nők táncoltak, aztán premier plánban megjelent egy Valentino nevezetű színész, és legalább tíz másodpercig csókolt egy szőke lányt.

Kasszia vihogott, mintha csiklandozták volna; Csengné is érdeklődve nézte a képet. De Mannia anyja a sötétben a füle tövéig elpirult.

Legjobban nagymama élvezte a mozit. Elismerően állapította meg:

– Sohasem hittem volna, hogy még ezt is kitalálják. Hogyan festhet valaki olyan képet, ami mozog? Mikor az a magas férfi szivarra gyújtott, mintha igazi füst szállt volna ki a szájából.

Mulan szédülten és rajongva nézte a külföldi nők fehérneműjét. Cseng úr kijelentette, hogy a külföldi nők lábszára szép, de az ilyen látvány nem fiatal fiúknak és lányoknak való, hanem csak idősebb férfiaknak.

Kasszia társaságában el is ment gyakran a moziba. De lányainak, Ailienek és Liliennek megtiltotta, hogy elmenjenek. A tilalmat azonban sohasem terjesztette ki Manniára.

A némafilmek hőskorában a nézők beszélgettek előadás közben, akárcsak a kínai színházban. Pincérek futkostak fel és alá, teát szolgáltak fel, hangos „hey” kiáltással meleg törülközőket dobáltak át egymásnak a terem fölött. A beszélgetés nem zavart senkit, mint ahogy a nagy bankettekben is mindenki zavartalanul cseveg a szomszédjával, és senki sem figyeli a szónokot.

Némelyik néző szándékosan beszélt olyan hangosan, hogy a többiek is meghallják.

Egy filmen a társaságbeli hölgy felvette estélyi ruháját, hogy elmenjen hazulról. A nézők sorából felemelkedett egy idősebb úr, és valóságos kis szónoklatot intézett a közönséghez: „Nézzétek a külföldi asszonyokat! Fent semmit sem viselnek a valamin, de lent viselnek valamit a semmin.” A közönség harsogva nevetett, és megtapsolta az öregurat. Hátulról egy külföldi közbekiáltott: „Csend legyen!” De általános meglepetésre, a maradi felfogású öregúr megértette az angol kiáltást, és hang irányába fordult, és tökéletes angolsággal megismételte a kis szónoklatot. A külföldi néző is meglepődött, és hangos nevetéssel fogadta a találó megjegyzést. A pekingi külföldiek lassanként tudomást szereztek a szellemes öregúrról; megtudták, hogy Ku, a filozófus, és végül nemcsak érdeklődve, hanem tisztelettel beszéltek róla. A siker felbátorította a filozófust, hogy még merészebben támadja a nyugati civilizációt. Edinburghban végezte tanulmányait, és hazatérése után külön módjára viselkedett. Büszkén hordta régimódi kínai ruháját, és megnövesztette a copfját. „Álruhája” megtévesztette a gyanútlan külföldieket, akik a vonaton vagy a vendéglőben zavartalanul gúnyolták előtte a kínai viszonyokat. Kitűnően beszélt angolul, franciául és németül; mind a három nyelven gyorsan és találóan válaszolt. Hagyománytisztelő hazafiassága ellenére is szerette a mozit és a külföldi konyhát. Őszinte meggyőződéssel hirdette elveit, s a pekingi külföldiek nem is haragudtak rá, mert mindig szellemesen vágott vissza nekik. Mulan később Paku, a költő révén megismerkedett vele.

A kritikus estén Mulan, Sunya és Mannia a divatos vendéglőben kitűnően megvacsorázott. Pontyot ettek és fiatal, gyenge zöldbabot, amely csak két-három napja jelent meg a piacon. Sunya, ha jól vacsorázott, és a vacsora után lehörpintett néhány pohár bort, rózsaszínben látta a világot, mert Mulan véleménye szerint is: csak a hasának élt. Pórusai kitágultak, arca tüzelt, szeme csillogott. Gyakran és fontoskodón köszörülte a torkát.

– Ne menjünk el moziba? – kérdezte vidáman.

– Nem volna helyes, ha elmennénk – szabadkozott Mannia.

– Apa sem helyeselné – jegyezte meg Mulan.

– Vállalok minden felelősséget – erősködött Sunya. – Ne mulasszuk el a remek alkalmat. A mozgófénykép a legnagyobb... a legnagyobb tálmány.

– Én ugyan nem tudom, hogy milyen – vallotta be Mannia.

– A falon van egy nagy vászon, olyan, mint valami kép. De minden eleven és mozog rajta. Majd meglátod, milyen érdekes! – ígérgette Sunya.

Manniában győzött a kíváncsiság. Elmentek. Az előadás nem ártott meg az erkölcsüknek. Egy különös bohóc szerepelt a darabban: Charlie Chaplin, aki jellegzetesen komikus botjával, nadrágjával és cipőjével ellenállhatatlan hatást keltett. Mannia még életében nem nevetett annyit.

Cseng úr és Csengné ébren várták őket otthon. Már aggódni kezdtek értük, mert nem tudták, hol maradnak éjfélig. Amint megérkeztek, Csengné izgatottan rájuk kiáltott:

– Hol voltatok?

– Színházban – mondta óvatosan Sunya.

– Megnéztük a mozit – vallotta be ártatlanul Mannia.

– Mit néztetek meg? – hördült fel Cseng úr. – Ez a te műved, Mulan! Már elfelejtetted, mit mondtam neked a múltkor? Mit gondolsz, illik moziba járni tisztességes özvegynek?

– Én vagyok a hibás, én indítványoztam az asszonyoknak, hogy moziba menjünk – vállalta Sunya felelősséget.

– Csend legyen! – rendelkezett az apa. – Mannia, neked nem teszek szemrehányást. Remélem, magad is érzed, hogy nagy hibát követtél el. De egyszer és mindenkorra megtiltom, hogy moziba menj. Te pedig, Mulan, máskor gondold meg, hogy mit teszel. Moziba vitted Manniát, pedig tudod, hogy nem olyan, mint te. Özvegy. Ne rontsd el, ne cipeld állandóan magaddal. Vannak helyek, ahova te elmehetsz, ha kedved tartja, de Manniát ne csábítsd el magaddal.

– Sajnálom, apa – mondta Mulan, és sírhatnékja támadt, de valahogy nem tudott sírni. Pedig az após még sohasem beszélt vele ilyen szigorúan.

– Én vagyok a bűnös – ismételte Sunya. – Komikus filmet adtak, és azt hittük, hogy nem követünk el hi bát, ha megnézzük. Charlie Chaplin szerepelt a darabban...

Cseng úr dühe hirtelen lelohadt, ő is látta már Charlie Chaplint, és ahogy erre a furcsa emberre gondolt, haragja hirtelen elszállt. A tekintély kedvéért azonban megőrizte komolyságát, és csak ennyit morgott a fogai közt:

– Ti mindig találtok mentséget! ...

Mulan elbúsultan fordult a szobájukban Sunyához:

– Én vagyok a hibás. Tudnom kellett volna, hogy apa dühös lesz. De azt akartam, hogy Mannia le alább egyszer lássa a mozit.

– Én vállaltam a felelősséget – büszkélkedett Sunya. – Sajnos, apa nagyon maradi. Előbb-utóbb kell látnia, amit ma még nem lát be, hogy az idők megváltoztak, és már nem zárhatja be Manniát, mint valami foglyot. Mi értelme van annak az ósdi frázisnak, hogy megvédelmezi őt?

– Te beszélhetsz erről apával – mondta Mulan. – Én nem.

Másnap reggel Mannia bement hozzá, és panaszosan kérdezte, hogy miért vitték el a moziba.

– Rossz volt? Züllöttnek és betegnek érzed magad? – kérdezte Mulan keserűen.

– Nem, örülök, hogy legalább egyszer láttam. De szót kell fogadnunk a szülőknek, és én szívesen teljesítem parancsaikat. Ha nem gondolunk a filmekre, és nem nézzük meg őket, éppen olyan könnyen telnek el a napjaink. Anyám hallotta, hogy vannak nagyon illetlen filmek is, és kijelentette, hogy apánknak mindenben igaza van.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

Mulan a Peking környéki kirándulóhelyek közül csak egyet nem keresett fel: a régi Nyári Palota romjait. Szándékosan nem rándult ki erre a tájra.

Ősszel néhány napot a Nyugati Hegyekben töltöttek. Hazamenet Sunya indítványozta, hogy nézzék meg a romokat. Mulan nagyon gyakran gondolt erre a kirándulásra. Az új Nyári Palota felé vezető úton, a mérföldekre nyúló falon túl odalátszottak a dombtetőről az épületromok, s ahol a fal beomlott, szemük elé tárult a hajdani park. Virágágyait felverte a gyom, és a dísz-tavakban magasra nőtt a sás.

Mulan mégis úgy érezte, hogy a hely megőrizte a letűnt császári dicsőség ragyogását. Valami furcsa érzés azt súgta neki, hogy csak Lifu társaságában szabad megnéznie a romokat. Évekkel azelőtt megígérte Lifunak, hogy a régi Nyári Palotához együtt látogatnak el. Ez a beváltatlan ígéret titkos és mély kapcsolatot szőtt köztük. Emléke úgy zengett Mulanban, mint egy befejezetlen dal. Mikor tehát Sunya indítványozta, hogy nézzék meg a romokat, Mulan mindjárt azt felelte:

– Hívjuk el a kirándulásra Mocsót és Lifut. Azt hiszem, szívesen eljönnének.

– Nem tudom, hogy apa nem ellenezné-e – mondta kelletlenül Sunya.

– Az én apám nem ellenzi. Lifu gyakran járt nálunk, és apa megengedte, hogy találkozzék a húgommal. Olyan szabadon beszélgethetnek egymással, mintha már házastársak volnának.

– Akkor elhívjuk őket – vont vállat Sunya.

– Tudod, Lifut érdeklik a romok – magyarázta Mulan. – Egyszer régen megígértem neki, hogy a régi Nyári Palotát együtt nézzük meg... Féltekeny vagy?

– Ezért? Bolondkám! – nevetett Sunya jóindulatúan.

Lifu gyakran látogatta meg a fiatal párt, és Sunyával nagyon összebarátkozott. Sunya őszinte elragadtatással beszélt róla.

– Húgod szerencsésebb, mint te – mondta egyszer Mulannak. – Én nem sokat érek. Mit használhatok én a világnak? Bolondkám, nekem egyetlen értékes tulajdonságom van: a feleségem.

– Nekem pedig a férjem – mondta Mulan, akit Sunya szerénysége meghatott.

– Furcsa, hogy nektek, nőknek mekkora hatalmatok van a férfiak felett! – elmélkedett Sunya. – Nézd például Huánét: mennyire magához láncolta Tijent.

– Bámulatosan – bólintott Mulan. – Szeretném jobban megismerni azt a nőt.

Huáné befolyása alatt Tijen valóban megjavult. Leszokott az ópiumról, az üzletbe rendesen bejárt, és esténként korán hazament.

Huáné maga is megváltozott. Régiségekkel kereskedett, és tisztességesen élt. Mulan esküvője vagy inkább Mulan pompás kelengyjének látványa gondolkozóba ejtette. Elhatározta, hogy Tijennel új életet kezd. Ezüsthátol halálát őszintén megsiratta, és a közös bánatból lassanként őszinte ragaszkodás fejlődött ki közte és a nagy Yao-vagyon főörököse között. A közelmúltban még fiatal szárnak tekintette Tijent, és csak a pénze miatt bánt jól vele. Tijen vagyonából ő is jelentékeny hasznot húzott. Mikor Ezüsthátol meghalt, Tijen néhány ékszert eltemettetett a lánnyal, de a többit neki adta. A hagyaték körülbelül négyezer dollárt ért, és Huáné sokáig gondolkozott, hogy a váratlan összeget mire fordítsa. Tijen egyéb ajándékaiból is tekintélyes összeget takarított meg, és így körülbelül ötezer dollár fölött rendelkezett. A forradalom kitörése és a mandzsu arisztokrácia elszegényedése után megvásárolt egy régiségkereskedést. Potom tízezer dollárt kérték érte, de lealkudta az árát hét és fél ezer dollárra. Megmagyarázta Tijennek, hogy most a régiségkereskedés hatalmasan felvirágzik, mert a bajbajutott mandzsu arisztokrácia fillérekért elkótyavetyéli a birtokában levő műtárgyakat. Az ószeresek a paloták hátsó bejáratánál néhány rézpénzért arannyal vert tömjéntartókat vásároltak a mandzsu asszonyoktól, és a tudatlan ószeresektől a művelt régiségkereskedők néhány dollárért megkaphatták ezeket a műtárgyakat. Tijen ismerte Huáné pompás üzleti ösztönét, és készségesen megígérte, hogy megszerzi neki a régiségkereskedéshez szükséges pénzt.

Huáné tehát a C sienmenen túl megvette a kiszemelt régiségkereskedést, és megismerkedett néhány elszegényedett mandzsu családdal. A régi alkalmazottak nagy igyekezettel szolgálták, abban a reményben, hogy állásukat megtarthatják a tulajdonosváltás után is. Huáné örökbe fogadott egy gyermeket, régi lakásából elköltözött, és mindjobban beilleszkedett a tisz-

tességes középosztályba. Az életet már bőségesen kiélvezte, Tijennek pedig nagy hálával tartozott. Elhatározta, hogy talpra állítja a fiút, és ezzel kien-geszteli a saját lelkiismeretét.

Tijen elmesélte Lifunak, hogy a Mulan esküvője után Huáné a sárga föl-dig lehordta őt; olyanokat mondott neki, amilyeneket még senki sem mon-dott neki soha, ő pedig olyan szégyenkezve hallgatta, ahogy a saját nővéreit sem hallgatta volna. „Hülyének” nevezte őt néhány változatban: „fiatal hü-lyének” és „átkozott hülyének”.

– Mit vársz az élettől? – pörölt vele. – Élvezeteket? Szerezd meg! Nőket akarsz? Kaphatsz, amennyi csak kell. Pénzt akarsz? Van neked elég. De em-bereld meg magadat, és békülj ki az apáddal, különben nem marad semmid. Én tudom, mi vár arra, akit a családja kitagad. A férjemet is kitagadták. Tu-dod, mi a szegénység? Ami értékes holmid van, egymás után zálogba csa-pod, apró kölcsönök után szaladgálsz, és álmatlan éjszakákkal várod az el-sejét, mert a háziúr majd kéri a lakbért. Legyen eszed! Miért keseríted el a szüléidet? Miért kockáztatod meg, hogy esetleg kitagadjanak? Mi lesz ve-led, ha apád beváltja fenyegetését, és eltékozolja a vagyont, vagy odaadja egy kolostornak? Ne kívánd, hogy olyan ostobának tartsalak, aki még az én szavamra sem hallgat!

Így dorgálta állandóan, valahányszor a fiú elment hozzá. Tijen úgy lapult előtte, mint egy félénk gyerek. Elhatározta, hogy felhagy az ópiumszívással, és megjavul.

A következő tavasszal Mulan néhány hónapra Santungba költözött a csa-láddal. Nagyanyó ugyanis elhatározta, hogy még életében megépítteti sír-emplékét. Mindig csak erről a témáról beszélt, más nem is érdekelte. Cseng urat, sajnos, utazásában nem gátolta meg a hivatala. Különben is már régóta nem járt a szülőföldjén. Az elmúlt években megépült a peking-sanghaji vas-útvonal, és nagyanyó, akit a külföldiek iránt hangoztatott megvetése ellené-re is minden újdonság érdekelt, elhatározta, hogy kipróbálja az új expressz-vonatot. Csinya is velük ment, és csak a hivatali szabadsága végén utazott vissza Pekingbe. Sunya és Mulan Santungban maradt, mert Mulan éppen akkor várta második gyermekét, és nem kockáztathatta meg a hosszú utazás fáradsalmait.

Nagyanyónak Sunya segédkezett a síremlék megtervezésében. Nagyanyó elhívatta a geomancert, a nagy tudományú földjóst, és az ő tanácsára kivágatott a sír mellől egy hatalmas, sok évszázados tölgyfát, mert eltakarta a Pokol Istenének Templomát. Pedig végzetes veszedelem lett volna, ha nagyanyó a sírjából nem tarthatta volna állandóan szemmel a pokol hatalmas istenét.

Május elsején Sunya másodszor is apa lett: Mulan egészséges fiúgyermeket szült. Mindenkit meglepe a véletlen különös játéka, hogy Mulan első gyermeke május utolsó napján, a második pedig május első napján született. Mulan vékony termete és kis csontjai ellenére is mindkét alkalommal könnyen szült, amit bizonyára korai házasságának köszönhetett. Vér szerint ez a fiúcska volt a Cseng házaspár első fiú-unokája, és örömük nem ismert határt. Mannia csak örökbe fogadta Asuant, Suyun pedig a szülők nagy bánatára gyermeket nem szült. Cseng úrnak valaki megsúgta azt a pletykát, hogy Mulan mint modern nő, mesterségesen védekezik a gyermekáldás ellen. Ez a pletyka nagyon izgatta Cseng urat, de még Sunyával sem beszélhetett róla, s így a Mulan lányának születése óta eltelt három év alatt mind türelmetlenebbül várt a következő gyerekre. Most szétoszlott a gyanú, és az egész család boldogságban úszott. Mulan teljesítette a legnagyobb, a legfontosabb és legszentebb asszonyi kötelességet: fiút szült. Az újszülöttet Atungnak nevezték.

A gyermekek nevét Mulan választotta. Lányát Amannak nevezte el, Po Csüyi költő lánya után. A fiú Atung nevét is ő indítványozta.

- Miért éppen Atung? – kérdezte Sunya.
- Anyád tiszteletére – felelte Mulan.
- Hogyan?
- Te már elfelejtetted Tao Yuanming versét, amit fiairól írt?

*Atung csak kilencéves még,
A körtét szereti és a vadgesztenyét...*

- Mi köze Tao Yuanming versének az anyámhoz?
- Jaj, de buta vagy – szörnyülködött Mulan. – Nem érted a rejtett célzást? Anyád neve: Jáspiskörte. A fiú, ha Atung nevet kap, a vers által kapcsolatba jut a körtékkel.

Sunya a fejét rázta, mert kissé bonyolultnak érezte a magyarázatot. De elmondta a szüleinek, és Csengéket nagyon meghatotta Mulan figyelme, szerénysége és okossága. Yao úr óvta Mulant, hogy a gyerekeinek hangzatos neveket adjon. Sokat nevettek Huaiyu fiainak nevén: az „Állam Dicsőség”-n, az „Állam Üdvé”-n és a hasonlókon, amelyek határozottan mutatták, hogy a szülőkből minden humor kiveszett. Yao úr klasszikus neveket választott a lányainak. Megállapította, hogy a legnagyobb költők gyerekei is egyszerű neveket viseltek, amelyek mint az életben a fontos dolgok általában, természetesek, és szinte önmagukból adódnak. Yao úr példaképpen hozta fel, hogy Su Tungpo költő az egyszerű Kuo nevet adta fiának. A névnek kettős jelentése volt: az egyik szerint „keresztülmegy”, tudniillik apja udvarán – Konfucse fiát is így hívták –, a másik értelmezés szerint pedig „Kis Vétket” jelentett a név. Yuan Csecsai, a költő „Acsiá”-nak nevezte fiát, ami „Késő”-t jelentett, mert a fiú akkor született, mikor a költő már hetvenéves elmúlt. Mulan öccsét Afeinek, vagyis „Rosszaságának vagy „Kis Bűn”-nek nevezték, Su Tungpo fiának „Kuo” nevéhez hasonlóan. Mulan apja ezzel a névvel Tao Yuanming egyik sorára célezte: „Ma megbánom a tegnapi kis bűnt, és meggyűlölöm a rosszaságot.” Yao úr figyelmeztette Mulant, hogy az álműveltség ismertetőjele az ízléstelenség. Az élet fejlődése során az egyszerű ember kiművelődik, de idővel a műveltség közönségesse válik, és csak nagyon kevesen emelkednek a kultúrának olyan magaslatára, ahol a műveltség már egyszerűséggé tisztul. Nyú önagyméltósága például bizonyára tiltakozott volna, hogy unokáját „Hibá”-nak nevezzék. Nem elégíthette ki szerényebb név, mint az „Állam Üdve”, vagy az „Udvar Ragyogása”, vagy az „Ősök Dicsősége”. Ez az álművelt társaság a Kanh-szi Szótárból választott nehéz, ismeretlen és bonyolult írásjeleket az egyszerű és letisztult írásjelek helyett, hogy műveltségét fitogtassa.

Mulan természetesen nem fejthette ki ezt az elméletet a Cseng szülők előtt, mivel Pingya neve „Békés Ázsiá”-t jelentett; Csinya neve „Hatalmas Ázsiá”-t, Ailiené „Szerelmes Lótusz”-t és Liliené „Tündéri Lótusz”-t. Véleménye szerint a Cseng gyermekek nevei közül az Ailiené sikerült a legjobban, mert egyszerűen és finoman hangzott. Legjobban mégis a Sunya neve tetszett neki, mert két egyszerű szótagból állt, s bár nem volt értelme, jól hangzott.

A kisfiú születése után Mulan nagyon megváltozott. Amant éppen úgy szerette, mint eddig, de Atungot még sokkal jobban. Atung apjától örökölte

lapos orrát és anyjától szép szemét. Bőre egészen világos volt. Sunyának úgy tetszett, hogy Mulant szinte csak a fia születése avatta igazán anyává. Atung születése után Mulant nem izgatták már a divatkérdések, és két éven keresztül nem gondolt sem kirándulásra, sem a kiskocsmákban töltött vidám estékre. Ha Sunya kérte, hogy menjenek valahová, Mulan mindig húzódozott. Szívesebben maradt otthon. Sunya titokban féltékeny lett a kisfiára, mert felfedezte, hogy a pólyás gyerek teljesen kisajátítja magának Mulan idejét, de talán a lelkét is.

Minél többet nézte feleségét ebben a beteljesült anyai szerepben, annál titkosabbnak látta. Megfigyelte suttogását és gagyogását; gyakran nem értette, mit mond, de látta, hogy a gyermek megérti anyját. Arcát megszépítette az anyaság, de egészségének aligha használt. Mikor Atung elrontotta a gyomrát, Sunya ijedten tapasztalta, hogy Mulan csaknem álmatlanul örködött egész héten át a gyerekágy mellett. Azelőtt Mulant légies, elvont, szellemi tüneménynek tekintette, most felfedezte, hogy teste is van, de ez a test sokkal rejtelmesebbnek látszott, mint a legszellemibb rejtvény. Beláthatatlan mélység tárult fel Sunya előtt.

Csodálatos véletlen folytán Mulan szolgálatába fogadta azt a Halványillat nevű lányt, akivel tizenhárom év előtt ismerkedett meg, a Nagy Csatornán működő gyermekkrablóbanda fogságában.

Cseng úrral és Csengnével akár madarat lehetett volna fogatni, hogy fiúunokájuk született. Cseng úr kiadta a parancsot, hogy Mulan segítségére még egy szolgálót fogadjanak fel, azzal az egyetlen feladattal, hogy az újszülött fiúra vigyázzon. Aman nevelését teljesen Brokára bízták. Mulan attól tartott, hogy Brokát elkerül a háztól, ha férjhez megy, tehát felajánlotta neki, hogy összeházasítja valamelyik férfi cseléddel. Brokát hálásan fogadta az ajánlatot, mert így férjhez mehetett, és mégsem kellett elhagynia Mulant, aki mindig jól bánt vele, s aki sokkal közelebb engedte őt magához, mint általában az úrnő a cselédet. Brokátnak tetszett is a házban egy jóképű, becsületes legény, Csaó Csüng. Érzelmét nyíltan bevallhatta, mert a szolgálók szabadabban választhatták meg férjüket, mint az úri kisasszonyok. Mulan áldását adta a frigyre, és Csaó Csüng nem is tudta, mivel érdemelte ki szerencsését: minden anyagi áldozat nélkül jutott jó és kedves feleséghez. Ezu-

tán ő végezte a külső munkákat, Brokát a házat vezette, felügyelt a többi, szolgálóra, és dajkálta Amant.

Santungban sok állástalan szolgáló akadt, de Csengné mindegyikben talált valami hibát. Fiúunokája mellé mintadajkát keresett. Sunya és Mulan is megszemléltek a jelentkező szolgálókat, de a durva és ostoba falusi lányoktól visszariadtak. Főnix nagynénje pletykálta, hogy feloszlik egy előkelő háztartás, és a cselédséget elbocsátják. Megígérte, hogy érdeklődik, mert bizonyosan akad alkalmas szolgáló az elbocsátott cselédek között. Két nap múlva jelentkezett is egy tizenkilenc éves lánnyal.

Csengné kihívatta Mulant, hogy ő is nézze meg a lányt. A szolgáló félénken állt az ajtó mellett, kopott volt és reménytelen. Nem sok jót kaphatott az élettől, és még kevesebbet várhatott tőle. Gazdája elszegényedett, és már évek óta csak rossz ruhákat és kevés ételt adhatott neki. A lány mégis vonzó és szelíd volt. Mulan, amint meglátta, már el is döntötte, hogy szerződteti.

– Gondoztál már gyermeket? – kérdezte.

– Gondoztam – felelte halkán a lány. Nem nagyon hangsúlyozta képességeit. Tudta, hogy az ő kívánságától semmi sem függ. A sors dobálja úrnőtől úrnőig.

– Hogy hívnak? – kérdezte Mulan.

– Halványillat.

– Halványillat...

Mulan tűnődve ismételte el a nevet. Úgy tetszett neki, hogy már hallotta valahol. Hirtelen, mint sötét éjszakában a villám, belehasított az emlék, hogy Halványillatnak hívták azt a lányt is, aki valamikor réges-régen együtt sínylődött vele a bokszerek fogságában.

– Hány éves vagy? – kérdezte izgatottan.

– Tizenkilenc.

– Élnek a szüleid?

– Nincsenek szüleim.

A lány lassan Mulanra emelte tekintetét, a szép és gazdag nőre, aki jóságosan és részvétellel beszélt hozzá.

– Beszélj magadról. Hol születted?

– Nainai – felelte a lány –, már sok csecsemőt dajkáltam. Ha felfogad engem, hűségesen fogom szolgálni. Mást nem mondhatok magamról.

– Nincsenek rokonaid?

– Nincs senkim. Hatéves koromban elvesztettek.

– Emlékszel még, hogy hol veszítetek el? – kérdezte Mulan, és minden erejét összeszedte, hogy nyugodtan fogadja a választ, amelyet már előre sejtett.

– Tecsóban veszítetek el a szüleim, a bokszerlázadás idején. A bokszerek Csinanba adtak el, de végül visszakerültem ide.

Főnix nagynénje, aki Főnixszel kicsit távolabb állt, félreértette Mulan érdeklődését: azt hitte, nem bízik a lányban.

– Nainai, keresve sem találhat olyan lányt, aki a kisgyerekeket jobban szeretné. Jól jár vele, ha szerződte.

Mulan a lányhoz fordult: „Gyere a szobámba”, mondta halkán. Előreindult, és a lány kissé csodálkozva utánament. A szobában Mulan betette maga mögött az ajtót, megragadta a lány kezét, és remegő hangon kérdezte:

– Emlékszel egy Mulan nevű lányra, aki veled együtt raboskodott?

A lány elgondolkozott:

– Igen – mondta bizonytalanul –, volt ott egy másik lány is... néhány nap múlva kiváltották a szülei. Azt hiszem, Mulannak hívták.

– Én vagyok az – mondta a fiatalasszony, és zokogásba fűltak a szavai. Könnyezve ölelte a lányt. Halványillatnak a lélegzete is elállt, olyan váratlanul szakadt rá minden. Akik nem szokták meg a szerencsét, majdnem megijednek tőle, mert természetellenes fordulatnak érzik. A szerencsétlen Halványillat is bizalmatlanul fogadta a szerencsés fordulatot.

– Nem tudom – mondta félénken. – Az a lány is jól bánt velem... de hát hogyan lehetne a fiatal úrnő az a lány?

– Hidd el, hogy én vagyok – erősködött Mulan. – Emlékezz csak vissza: a lány idősebb volt, mint te. Én akkor már tízéves múltam. Hamarabb kerültem fogságba. Emlékezzél: kis cellában raboskodtunk, fent, a magasban rácsos ablak volt; egy kövér öregasszony ügyelt ránk. Emlékezz csak, mit mondtam neked: hogy Pekingben lakunk, és hogy megkérem a szüleimet, hogy téged is váltsanak ki.

Mulan szavai felriasztották Halványillat régóta alvó emlékeit. Zokogva mondta:

– Emlékszem: mielőtt elvitték, megparancsolta az öregasszonynak, hogy adjon nekem egy tál datolyás rizst.

Végre elhitte, hogy hajdani fogoly társával találkozott. Úgy sírt, ahogy soha életében. Zokogva borult Mulan lába elé, és szinte önkívületben kiáltotta:

– Nainai, jobban tisztelem és szeretem, mint a szüleimet. Egyedül állok a világban, nincs senkim, senkim!

Felemelkedett, hogy szertartásosan bókoljon Mulan előtt, de Mulan gyorsan magához ölelte.

– Maradj nálam, és gondozd a fiamat. Ígérem, úgy bánok veled, mintha a testvérem volnál.

– Tudom, hogy mi vár rám, ha itt maradhatok – mondta Halványillat. – Tömjént áldozok az ég és a föld oltárán.

Mulant nagyon felizgatta a találkozás. Nem akart ilyen állapotban a családja elé állni.

– Most menj el szépen, és hozd el a holmidat – mondta a lánynak.

– Nincs semmim, csak a két kezem.

– Akkor mondd meg odakint, hogy nálam maradsz. Mást ne mondj, és gyere vissza rögtön – suttogta Mulan.

Főnix és a többiek hallották Mulan szobájából a zokogást; nagyon meglepte őket, hogy a fiatal úrnő egy idegennel bezárkózik a szobájába.

Pár pillanat múlva Mulan hallotta, hogy Aman kis keze kopogtat az ajtón. Szólt Halványillatnak, hogy engedje be. A kislánnyal együtt bejött Brokát is. Mulan elmondta neki a csodálatos viszontlátás történetét, és utasította, hogy Halványillatot öltöztesse fel rendesen.

A nők szerint a titok vagy túlságosan nagy ahhoz, hogy egyedül hordozzák, vagy túlságosan kicsi ahhoz, hogy érdemes volna megőrizni”. Brokát alig várta, hogy elhagyhassa a szobát: máris rohant Csengnéhez, és elmesélte az új lány csodálatos történetét. Egy perc múlva már az egész háznép Mulan szobájába rohant, hogy magától a két főszereplőtől hallja a történetet.

– Minden az Ég akarata szerint történt – mondta Mulan. – Mindig éreztem, hogy a sorsunkat odafent intézik. Mert ha Főnix nagynénje véletlenül nem látogat el hozzánk, ha véletlenül nem hallotta volna, hogy Halványillat úrnője elbocsátja cselédeit, visszatértünk volna Pekingbe, anélkül hogy találkoztam volna Halványillattal.

– Bizonyosan az Ég rendelése volt – bólogatott Főnix. – A nagynéném is különös módon értesült arról, hogy hol lehet megbízható dajkát találni. Átment a szomszédokhoz, hogy kampós rudat kérjen kölcsön, mert a gyereke beleejtette a kútba a szitát. A szomszédéknál ismerős asszony volt látogatóban; beszélgetni kezdett vele, és így tudta meg, hogy Tingék felosztatják a

háztartásukat. Ha az Ég nem akarta volna, hogy így történjék, akkor a gyerekek a szitát vagy előbb, vagy később ejti a kútba, nem igaz? Ilyenkor látszik, hogy mindent a mennyországban határoznak el. Mi hiába igyekszünk: nem tudunk változtatni a végzetben.

Főnix bölcselkedése még jobban kiszínezte az eseményt. Mindenki nagy tisztelettel nézte Halványillatot, akit az Ég küldött, hogy Mulan szolgálatába álljon.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

Mulan családja június közepén tért haza Santungból. Távollétük alatt Csinya vezette a házat, és Suyun is hosszabb ideig otthon maradt.

Csinya higgadt, komoly fiatalemberré fejlődött. Pontosan teljesítette minden kötelességét, nem lázongott a minisztériumi taposómalom ellen, mint ahogy Sunya lázongott volna. Nem kutatta az élet mélyebb értelmét, hanem természetesnek találta, hogy a szorgalmas fiatalember reggelenként mindig ugyanabban az órában kel fel, ugyanazon az úton megy hivatalába, állandóan ugyanazokról a témákról beszél a hozzá hasonló felfogású emberekkel; az osztályában dolgozó írnokokkal lemásoltat egy aktát, és az osztályvezető elé terjeszti, aki majd átküldi a minisztérium egy másik osztályához, miután legfeljebb négy mondatból, illetve tizenhat szóból álló véleményt vezetett rá. Bölcs rendszernek tartotta, hogy az osztályvezető ezt a rövid véleményezést sem a saját ujjából szopta, hanem egy régi aktában olvasta. Helyénvalónak találta, hogy minden véleményezés a „Miszerint” szóval kezdődött, és a végső megállapítást a „Mindazonáltal” szó vezette be. Ezt az eljárást népiesen közigazgatásnak nevezték. Csinya nem érezte humorosnak ezt a nevet, és eszébe sem jutott, hogy a hivatalnokok voltaképpen csak másolnak, mert az akták lényegükben egyformán intéződnek el – a véleményezés az illetékes osztályok „nagybecsű figyelmébe” ajánlja, hogy a „fent jelzett” esetben „a körülmények alapos mérlegelése után” a „vonatkozó rendelkezések figyelembevételével” hozza meg „nemes ítéletét”. Az aktát alsó fokon véleményező hivatal véleménye a következő hivatal véleményezésében mint idézet bennfoglaltatott, és így nőtt osztályról osztályra a szakvélemény, amely sorozatosan foglalta magában az idézetek idézeteit. Végül az ügyirat terjedelmes iratcsomóvá duzzadt, és mielőtt elintézetlenül az irattárba került volna, már ilyenféle szakvéleménnyel dicsekedhetett:

TEKINTETTEL mindazokra a körülményekre stb. MISZERINT a hivatal értesült arról, hogy stb. stb. FENT NEVEZETT illetékes ügyosztály a kérdésben stb. stb.

MÉRLEGELTETVÉN a szakvélemény, melyet az illetékes ügyosztály a kérdésben illetékes minisztériumtól kapott, hogy...

MINEKUTÁNA az osztály által elhatározott és mérlegeltetett, hogy foganatosíttatás végett stb. stb. MINDAZONÁLTAL az osztály, bár megállapítja, hogy a kérelmező fél igénye jogos és méltányos, nem mulaszthatja el, hogy a Hivatal Fényes Figyelmét fel ne hívja azokra a körülményekre, amelyek a kérelem teljesítése mellett és a kérelem teljesítése ellen szólnak, és kérdéses ügyben a döntést a Magas Hivatal Nemes ítéletére bízza.

A Fényes Figyelem és a Nemes ítélet a sorok közül kiemelve mindig a papírlap közepére került.

A kínai akta nyelvtani finomsága mindig kifejezte a szavak mögött rejlő mély hivatalnoki filozófiát:

Nem baj, ha nem szerzel érdemeket, csak arra vigyázz, hogy az érdemteleniségedet ne vegyék észre.

Gyakorlatiasabb fogalmazásban ez a filozófia így hangzott:

Többet téve többet tévedsz, keveset téve keveset tévedsz, semmit sem téve sohasem tévedsz.

Ez a határozott útmutatás tökéletes biztonságot nyújtott a hivatalnoknak a hivatalos eljárások útvesztőjében. A dolgok természetéből következett, hogy azt a személyt, akire az ügyiratokat sózták, mindig Fényes Figyelemmel és Nemes ítélettel ruházták fel.

Csinya tisztességesen, józanul és szorgalmasan dolgozott. Nem tűnt ki a többiek közül. Zárkózott természetével nem tudta magára vonni feljebbvalói figyelmét. Más körülmények között, kellő támogatással feltétlenül elérte volna az államtitkári rangot. De apósa csúfos bukása után nem sok reménye maradt, hogy gyorsan kapaszkodjék fel a számlétrán. Becsületessége és óvatossága eleinte bosszantotta a feleségét, aztán kétségbe ejtette, és végül Suyun, mint felsőbbrendű ember, mély megvetést érzett férje iránt. Csinya furcsa, új szokásokat vett fel. Ha elment hazulról, száz lépés után gyakran visszafordult, hogy megnézzze, vajon az esernyője ott van-e még, ahová tegnap tette. Ha egy cselédnek valami megbízást adott, háromszor is elismételte az utasítást, aztán megkérdezte, hogy elég világosak voltak-e a szavai,

holott a cselédnek már a könyökén jött ki a sok magyarázat. Alighogy a cseléd kiment az ajtón, Csinya visszahívta, és még egyszer elismételt mindent. Ha egy tucat tojást akart, akkor megparancsolta, hogy hozzanak egy tucat tojást, aztán megmondta, hogy hozzanak tízet és kettőt, és végül megmagyarázta, hogy hozzanak kétszer hatot. Egyszer Suyun társaságában új kalapot akart venni: előbb végigment délről észak felé a Morrison utcán, és átkutatott minden boltot, majd megtette ugyanazt az utat visszafelé, míg végül megvette a kalapot abban a boltban, amelyikben először járt. Suyun Csinya jelenlétében elmesélte Csengnének ezt a történetet, és undorodva tette hozzá:

– Sosem hittem volna, hogy egy férfi ilyen gyámoltalan lehet.

Csengné szükségesnek érezte, hogy megvédje fiát:

– Az óvatosság nem árt. Így legalább Csinya sohasem keveredik bajba.

– Bizony, én nem járok úgy, mint a bátyád – leckéztette Csinya a feleségét dühösen. – Neki már úgysem hisz el senki semmit. Nagy hangon beszél, állásokat ígéret, meghívásokat osztogat, de annyit ér a szava, mint a füst. Mikor utoljára találkoztunk Tiencinben, egy ismerősét vacsorára hívta meg, de a megbeszélrt időpont előtt egyszerűen elment hazulról. Még csak nem is telefonált a vendégének, és utólag sem mentette ki magát valami magyarázattal. Másnap találkozott vele, de úgy tett, mintha semmi sem történt volna. Rólam sohasem fogod hallani, hogy bolonddá tartom az embereket.

– Ki-ki a saját ízlése szerint viselkedik – mondta Suyun. – Te óvatosan haladsz, és nem jutsz előre. Minden szavad aranyat ér, és mégsincsenek barátaid. Látod, a bátyám örökké fecseg, és egész baráti sereg veszi körül.

A hazatérésüket követő napon Hóvirág bement Mulanhoz, és elpanaszolta Suyun különös, új szokásait. Hóvirág időközben fontos szerepkört kapott a háztartásban. Minthogy Csengné nem nélkülözhetette a szolgálatait, férjhez adta egy falusi legényhez, akivel Hóvirág már gyermekora óta jegyben járt. Csengék alkalmazták a férjet is, de a legény olyan buta volt, hogy kérészkedésen kívül semmire sem használhatták. Mulan megkérdezte Hóvirágtól, hogy boldog-e a férjével. Hóvirág a vállát vonogatta. Ismerte jól a férjét, tudta, hogy együgyű, de remélte, hogy jobb férj lesz, mint akárhány szellemes városi ficsúr. Reményében nem is csalódott, és így a maga módja szerint megtalálta boldogságát a házasságban.

– Harmadik Űrnő el sem képzelheti, hogy Második Űrnő milyen rosszul bánik a cselédséggel – újságolta Mulannak bizalmasan. – Már alig vártuk,

hogy mikor tetszik hazajönni. Két- vagy háromnapos békeség után mindig botrány tört ki. Ha kedve szottyant a Második Úrnőnek, velem és Pien Tasa-óval (Piennével) kártyázott éjfélig. De ha nem vesztettünk, nagyon megharagudott ránk. Másnap reggel természetesen mi korán felkeltünk, de a Második Úrnő ágyban maradt délig, és este ismét megparancsolta, hogy kártyázzunk vele. Mondhatják nekem ezentúl, hogy a gazdagok nem becsülik a pénzt! Kicsiben játszottunk, de Második Úrnő egyetlen centről sem feledkezett meg. Mikor a béremet kellett kifizetnie, azt mondta: „Emlékezz csak vissza, Hóvirág, hogy a múltkor este adósom maradtál tizenhat centtel. Ne-sze, itt van egy dollár és nyolcvannégy cent.” Én szégyenkeztem helyette. Most már értem, hogyan lesz valakiből a „Vagyon Istene”. Vett egy darab külföldi kelmét Juifuhsiang boltjában. De másnap egy másik boltban meg-tetszett neki valami külföldi bársony, és megbánta az előző napi vásárt. Megparancsolta Piennek, hogy a szövetet vigye vissza. De a boltos végből vágta le a szövetet, és egészen biztos volt, hogy nem veszi vissza. Mikor Pien ezt megmondta, Második Úrnő dühbe gurult. „Azonnal vidd vissza, és mondd meg neki, hogy ilyen vacakot én nem veszek magamra!” Pien nem tehetett mást, visszavitte az árut, és még a riksáját is ő maga fizette, mert a Második Úrnő azt mondta, hogy menjen gyalog. Sok könyörgés után az üz-letvezető visszavette a szövetet, de csak a mi kedvünkért, mert régi vevői vagyunk. Siránkozott, hogy most már csak maradéknak adhatja el. Könnyebben vette volna vissza, ha Második Úrnő ott vásárolt volna bár-sonyt, de neki a külföldi bársony kellett, amit a Morrison utcában látott. Meg is vette az anyagot, és a szabóval megcsináltatta a ruhát. De amint el-készült a ruha, észrevette, hogy a díszítéshez használt ragasztó a szoknya sarkában egy kis foltot ejtett. Az egész folt nem volt nagyobb, mint egy kis köröm. De Második Úrnő a szabó fejéhez vágta a ruhát, és követelte tőle a bársony árát. Az anyag huszonnyolc dollárba került, és végül sok alkudozás után kiegyeztek tizenöt dollárban. A szabó meg is mondta: „Nainai, ha leg-közelebb ruhát csináltat, kérem, tiszteljen meg másvalakit a bizalmával.” Én bizony szégyelltem volna magam a Második Úrnő helyében!

Másnap reggel Mocsó és Afei meglátogatta Mulant, és megnézte az új-szülöttet. A hosszú távollét után Mulannak száz kérdése is volt. Mocsó el-mesélte, hogy az anyjuk jól van, de időváltozáskor fáj a csuklója. Míg Mo-

csó a csecsemőt babusgatta, Mulan váratlanul megkérdezte, hogy mikor látta Lifut.

– Néha eljön hozzánk. Apa nagyon összebarátkozott vele – mondta Mo-csó.

– Hát a bátyánk hogy van?

– Megjavult. Már nem szív ópiumot, esténként korán hazajön. Apa és anya nagyon boldog.

– Igazán?! – kiáltott fel Mulan. – Végül még megembereli magát. Alapjában nem rossz fiú, ha nem bújik bele az ördög. Apa emlegeti-e még, hogy szerzetes lesz?

– Mostanában nem. Persze ő is örül annak, hogy Tijen megváltozott, és már barátságosabb lett hozzá. A minap apa, a bátyánk és Lifu éjfél utánig beszélgettek hármásban. Bátyánk azt mondta, hogy Huáné javította meg őt. Elhiszed? Anya most meg szeretné házasítani. Egy tiencini lányt szemelt ki neki. De Tijen makacsul tiltakozik. Azzal fenyegeti anyát, hogy majd ő szerez magának menyasszonyt. Úgy hallom, hogy egy rossz hírű lány után szaladgál. Valami Huineng után. Tudod, az a „vörös” örömlány, aki apáca volt...

– Csak nem az a Huineng, akinek Tungyuhoz volt valami köze, mielőtt zárdába vonult?

– De az. A bátyánk kijelentette, hogy a lány tiszteletet érdemel a bátorságáért. Anya természetesen hallani sem akar róla. Tegnap is sokat vitatkoztak, aztán Tijen dühbe gurult, és elment hazulról.

– Sutant már egészen elfelejtette? – kérdezte Mulan, akit a sok újság egészen felvillanyozott.

– Az is hosszú história. Sutan férjhez ment. Egy gazdag déltengeri kereskedő fia vette el. Valami Vang Cso. Egészen átalakította Sutant. A múltkor találkoztam velük. Szomorú látvány volt.

Sutan valaha meggyőződésből helyezkedett szembe a társadalmi előítéletekkel. Otthon forradalmárnak és a „modern lányok” úttörőjének tartották. Miután iskoláit elvégezte, Pekingbe költözött. Fivére: Sutung, mint orvos-tanhallgató az egyik missziós kórházban dolgozott. Nem helyeselte nővére életmódját, de nem változtathatott rajta. Sutan élvezte szabadságát, és sok férfit meghódított merész viselkedésével és kacérságával. Néha meglátogatta Mulant, találkozott Tijennel, és végül belészeretett. Természetesen felmerült közöttük a házasság gondolata. Mulan nem örült a tervnek. Szerette Su-

tant mint iskolatársát, de nem tartotta elég erősnek ahhoz, hogy a gyenge Tijent féken tartsa. Véleménye szerint a bátyja nem érdemelte meg Sutan, és boldogtalanná tette volna; de erről keveset beszélt. Mocsó azonban nyíltan ellenezte a házasságot. Emiatt aztán sem Sutan, sem Paku nem szerette Mocsót. Sutan elkeseredésében a gazdag és felfuvalkodott Vang Csóhoz ment feleségül, aki Singapore-ból költözött Pekingbe, a Hotel de Pekingben fejedelmi lakosztályt bérelt, zajosan élt, és szép feleséget keresett magának. Kijelentette, hogy Peking legszebb lányát veszi feleségül. Meg is tette, legalábbis a saját ízlése szerint. Sutan kísértetiesen sápadt volt, és nyugtalanítóan szép, mint valami egzotikus virág; a szeme sötéten csillogott, mint ősszel a tó vize. Vang Cso heves ostrommal vette be Sutan szívét, de az esküvő után két hónappal mind a ketten ráeszméltek, hogy hibát követtek el.

– Találkoztam velük a Morrison utcában. Éppen egy étteremből jöttek ki – folytatta Mocsó. – Sutan megszólított, és be akarta mutatni nekem a férjét. De az szó nélkül elment mellettünk. Külföldi ruhát hord, és aranygombos sétapálcát. Úgy látszik, a felesége barátnőire nem kíváncsi. Sutan zavarba jött, és én megértettem mindent, mielőtt egyetlen szót is szólt volna. „Sietnem kell” – mentegetődzött. „Látogass meg, ha van idő” – mondtam én. „Nem hiszem, hogy lesz rá alkalmam” – felelte, és magas sarkú cipőjében férje után sietett. A férfi egy kirakat előtt állt, nem is nézett felénk. Sutan hiába játszotta a boldog feleséget: a férje lenézi. Csak azért vette el, hogy a barátainak mutogassa. Sutan fivére ott volt az esküvőn, de eszükbe sem jutott, hogy az anyjukat is felhozassák délről. Régi ismerőseivel szakított, teljesen barátok nélkül maradt. Ha sétálnak, mint a kiskutya, szalad a férje után, aki olyan gyorsan megy előtte, hogy alig lehet követni.

– Ez a házasság felbomlik. Rövid időn belül biztosan elválnak – jelentette ki Mulan. Az utolsó hír, amit Mocsó hallott felőlük, úgy szólt, hogy Sutanék Manilába és Japánba mennek.

Néhány nap múlva délután Mulan éppen a szüleihez készült. Váratlanul Yaóék egyik cselédje rohant be hozzá, és közölte a szörnyű hírt: Tijen leesett a lóról, és haldoklik. Mulan szólt Brokátnak, hogy maradjon a gyerekek mellett, és megüzente Sunyának, hogy hazament: siessen utána.

Tijen éppen akkor nyerte vissza az eszméletét, mikor Mulan hazaérkezett. Üvöltött fájdalmában. A földművesek szavaiból, akik hazavitték, kiderült, hogy hatalmas kancáján az északi külvárosban lovagolt. Egy szabadon leelőző mén nekirontott a kancának, mire az megvadult, és elragadta Tijent. Szűk

ösvényen száguldott végig, s egy fa ága mélyen lehajolt az út fölé. Tijen behúzta a fejét, ahogy a ló villámsebesen elszánguldott a fa alatt, de beleütközött az ágba, és az úttestre zuhant. Az orvos agyrázkódást, kartörést, lábtörést és olyan súlyos belső vérzést állapított meg, hogy operációra nem is gondolhattak.

Yao urat mélyen megrendítette a tragédia, de uralkodott magán. Öreg felesége a fiú ágya mellett ült, és csendesen sírt. Tijen visszanyerte öntudatát, és Huánét hívatta. Yao úr teljesítette a fia utolsó kívánságát: elküldött az asszonyért. Huáné megjött, és Tijen nagy nehezen kinyögte:

– Apám... anyám... bocsássatok meg nekem. Rossz fiatok voltam. Mondjátok meg Korall nővérnek, legyen szigorú a fiamhoz. Neveljen Poyából tisztességesebb embert.

Azután az asszonyra nézett.

– Ne ítéljétek el Huánét. Csak ő szeretett engem... Szeme becsukódott, hangja érthetlenné halkult, mellének zihálása megszűnt...

Mulant és Sunyát meglepte Yao úr különös megjegyzése:

– Jó, hogy nem maradt utána özvegy!

Mulan máskor is töltött otthon néhány napot a kisfiával. Most azzal a hátrazott céllal maradt a szülői házban, hogy anyját vigasztalja, aki hirtelen megöregedett, teljesen megöszült, bár még nem töltötte be ötvenedik évét. Az utóbbi időben majomszeretettel babusgatta Tijent, és most keserűen vádolta magát:

– Ha nem akadályoztam volna meg, hogy a fiam Huinenggel házasságot kössön, talán kevesebbet lovagolt volna – mondta, és arcán végigperegtek a könnyek.

– Ugyanez történt volna – legyintett Mocsó. – Így volt megírva a sors könyvében. Gyerekkora óta mindig szeretett lovagolni. Nem miattad halt meg.

Öccsükkel együtt mindent elkövettek, hogy megvigasztalják az anyjukat.

Tijen és Ezüsfátyol meghalt. Megszűnt a harag és a gyűlölködés. A család mindkettőjükre kegyelettel emlékezett vissza. Az idő még az anyai szív keserű haragját is megenyhítette. Ezüsfátyolra mint valami távoli, „rég” lényre gondolt, akit a sors büntetésül rendelt számára. De már nem haragudott rá. Az apa parancsára Ezüsfátyol földi maradványait kiemelték nyughelyéről, és Tijen mellé temették a családi sírboltba, a Jáspis-forrás hegye

tövében, közel a nyári lakhoz. Poyát pedig megtanították arra, hogy tisztelje a sírokat, mintha törvényes apja és törvényes anyja pihenne bennük.

Mulant úgy megrendítette a bátyja halála, hogy elapadt a teje. Mivel Brokátnak hat hónapos gyermeke volt, és a teje kifogyhatatlannak látszott, saját gyermekét elválasztotta, és Atungot táplálta helyette, így aztán Brokát és Halványillat helyet cserélt: ezután Halványillat gondozta Mulan lányát, Amant.

Tijen halála különös változást okozott Yao úrban. A fia sorsa fölötti aggodás nagy súllyal nehezedett szívére, még akkor is, mikor látszólag megjavult, koránjárt haza, és komolyan érdeklődött az üzlet iránt. Apai szíve tudta, hogy bármikor bekövetkezhet valami váratlan fordulat, mint a Huinenggel való esetben is. Tijen mindig kiszámíthatatlan, makacs és vakmerő volt. A szüntelen aggodalom érlelte meg Yao úrban azt a gondolatot, hogy elkölti a családi vagyont, és kolostorba vonul. Most, hogy otthona megszabadult az állandó fenyegetéstől, lelkiismeretesen foglalkozott kisebbik fiával, aki sohasem okozott gondot és bánatot.

Ugyanekkor azonban kitáguló érdeklődéssel fordult a világ felé. Annak idején könnyen hagyta volna el családját, és beállt volna szerzetesnek, most pedig gondtalanul és művésziesen örült az életnek. Benne élt a világban, és mégis kívül állt. Olvasmányai és elmélkedései abba a magasságba emeltek, ahol elvesztette saját énjének tudatát, az „én” és a „nem én” közötti különbséget, és így tulajdonképpen elérte a buddhista megtisztulás célját. Mivel a család is csak magasabb rendű „én”, Yao úr már a családot sem tekintette szilárd valóságnak. Könnyűnek és lebegőnek látott mindent, ezért tudott olyan művésziesen élni és költekezni, mint kevés ember. A pénz súlyát nem érezte.

Az egész család megdermedve hallgatta nyugodt bejelentését, hogy megveszi egy tönkrement mandzsu herceg kertjét és palotáját. A vásár előzményeiről alig beszélt.

Mikor Huáné eltávozott Tijen halálos ágya mellől, Yao úr megköszönte neki azt a sok szolgálatot, amelyet fiának tett, és biztatta, hogyha bármiben segítségre szorul, forduljon hozzá. Megengedte az asszonynak azt is, hogy részt vegyen a temetésen. Huáné nagy érdeklődést mutatott Poya, Tijen négyéves fia iránt.

Az őszi közepének ünnepe előtt meglátogatta Yaóékat. Süteményt hozott a gyerekeknek, és Yao úr iránt érdeklődött. Yao úr a dolgozószobájában fogad-

ta. Huáné énekesnőnek készült eredetileg, és így kedvesen, szellemesen, simán társalgott. Miután az udvarias beszélgetés szokásos formája szerint megvitatta az időjárást, előhozakodott az igazi mondanivalójával:

– Yao úr, nagyon érdekes hírt hozok magának. Nyugodtan, rendesen élek, és ezt a fiának, tehát közvetve önnek köszönhetem. Nem is tudom, hogyan háláljam meg a jóságát. Ha valami fontos hírt hallok, úgy érzem, hogy önnel kell tudatnom mindenekelőtt. Most például egy kitűnő üzleti alkalmat ajánlok.

– Műkincsek? – kérdezte Yao úr. – Meguntam a régiséget. Már évek óta nem vásárolok.

– Nem, nem, nem! Tudom, hogy a régiségek már nem érdeklik. Ne gondolja, Yao úr, hogy magának akarok jó üzletet szerezni! Van egy park az északi városrészben. Egy mandzsu hercegé. Hogy méltóan megünnepelhesse az ősz közepének ünnepét, potom áron megvehetné a kertet. Én gondolkodtam a dolgon, és eszembe jutott, hogy Pekingben magán kívül talán senkinek sincs annyi pénze és jövedelme, hogy egy herceg kertjében lakhasson.

– Miért lakjak én egy herceg kertjében? – kérdezte Yao úr. De az ötlet felkeltette érdeklődését.

– A hercegi életmódhoz – folytatta Huáné – nemcsak pénz kell, hanem művészi ízlés és megfelelő függetlenség is. Pénze még csak volna a sok nagyfejű hivatalnoknak, de nincs idejük, hogy a hatalmas parkot élvezhessék. De nem is az időn múlik. Tehetség kell ahhoz, hogy valaki gyönyörködni tudjon egy régi hercegi palotában. Mondja, nem lenne kár, ha valami buta hivatalnok venné meg?

Az énekesnők és az örömlányok testületileg lebecsülték a fővárosi tisztviselőket, mivel jól ismerték őket. Hivatásos szórakoztatás közben mindent megtudtak róluk. A császárság utolsó éveiben igen sok művelt és költői lelkű kéjnő szóba sem állt hivatalnokokkal, hanem csak írókkal és művészekkel barátkozott, akik szintén lenézték a bürokratákat. Huáné ízlését és finomságát bizonyította, hogy megvetően nyilatkozott a hivatalnokokról. Yao úr mosolygott, és megkérdezte:

– Mennyit kér a herceg?

– Nevetséges árat: százezer dollárt. Annak idején csak az épületek három- vagy négyszázezer dollárba kerültek. Manapság ilyet már nem is építenek. A hercegnek kell a pénz, feloszlatja háztartását, és Tiencinbe költö-

zik, azért adja ilyen olcsón a palotát. Lesz is vevője, az bizonyos. De ha Yao urat érdekli, ma vagy holnap szívesen elviszem hozzá.

Yao úr gyors észjárásával már meg is vette a kertet. Másnap családjával együtt megtekintette. Mulan Koralltól hallotta a nagy újságot.

– Egy herceg kertjében fogunk lakni! Holnap megyünk el megnézni, neked is el kell jönnöd.

A melléképületek és pavilonok egy része ugyan elég rossz állapotban volt, de a lakóház ellen a legkényesebb ízlésű ember sem emelhetett kifogást. A herceg nagyapja építtette Hsienfeng uralkodása alatt; a felhasznált épületfa erős volt és kemény, évszázadokat is elbírt.

Yao úr megvitatta sógorával a kérdést, és elhatározta, hogy megveszi a kertet. A mandzsú herceg még mindig nagyon büszkén viselkedett, és ragaszkodott a kerek összeghez. Nem alázta meg magát alkudozással. Yao nem fizetett többet, mint amennyit tisztességes árnak tartott.

– Ez a Huáné nagyon okos asszony – mondta Feng úr otthon. – Ezen a vásáron legalább ötezret keres. Mit gondolsz: társuljak vele? A régiségkereskedés ma jó üzlet. Említette, hogy nincs elég pénze, és így nem veheti meg a herceg műkincseit. Mi a véleményed?

– Társulj, ha van kedved hozzá – mondta Yao úr.

Kedvelte Huánét, és tudta, hogyha sógora társul vele, a régiségbolt hitele megerősödik, mert mint kezes, ott állt mögötte a hatalmas Yao-vállalat.

– Ha megvesszük a herceg kertjét, a műkincseit is könnyebben adhatjuk el, mert a hitelességük nyilvánvaló lesz mindenki előtt – vélekedett Feng úr. – Azt hiszem, meg lehet egyezni vele.

A vásár megtörtént. Yao úr megvette a kertet, mert tetszett neki, és mivel az utóbbi időben a pénzzel keveset törődött. Feng úr helyeselt, mivel jó üzlet volt. Afeit, Korallt és Mocsót izgatta a hír, hogy hercegi palotába költöznek. Mindannyian remélték, hogy a környezetváltozás használ majd anyjuknak is, aki Tijen halála óta csaknem búskomorra vált.

– Mi lesz ezzel a házzal? – kérdezte Yaóné. – Eladod?

– Odaadom Mocsónak, ha férjhez megy – mondta Yao úr. – De ha szívesebben költözik az új palotába, hogy mellettünk maradjon, akkor eladhatjuk ezt a házat – vagy odaajándékozunk iskolának.

Míg a Yao ház emelkedett, a Cseng-palotában a hanyatlásnak egyre több jele mutatkozott. Csengné bölcsen igazgatta a házat, de ahol felnőtt fiúk és asszonyaik élnek közös háztartásban, az összhang hamar megszűnik. Időnként csak a jó modor és a béketűrés, az emberi együttélésnek ezek a nélkülözhetetlen elemei tartották fent az összhangot. Csengné gyenge egészsége ellenére is türelmesen viselt el minden zavart. De a többi családtag jó modora és béketűrése már nem tőle függött. Menyeinek jellemét otthoni nevelésük formálta, és kiforrott jellemükön már semmit sem változtathatott.

Suyun elégedetlenkedett. De rövidesen újra megtalálta önmagát. Úgy rángatta Csinyát, ahogy akarta. Bár Tiencint szerette, és Pekinget utálta, mégiscsak Peking volt a főváros. A hatalmat jelentette, a magas politikát és az alkalmat, hogy az ügyes hivatalnok vagyont gyűjtsön. Ha férje olyan lett volna, mint a bátyja! Suyun a bátyját tekintette mintaképnek. Ő volt a hős, akit minden férfinak követnie kellett volna. Az összehasonlítás Csinya hátrányára ütött ki. Csinya gyenge volt, szelíd, és hiányzott belőle minden férfias tulajdonság: a vakmerőség, a törtetés és a lelkiismeretlenség. Suyun megigézve bámulta bátyja szerencsését a tiencini tőzsdén. Huaiyu csak százezrekben beszélt. Hogy eltörpült mellette a szegény, csendes Csinya, aki havonként mindössze háromszázat keresett! Még házbérre sem lett volna elég, ha házat béreltek volna. Suyunt elfogta a tehetetlen düh, ha dadogó férjére pillantott, aki százszor elismételte a cselédnek adott utasítást. De Nyúné őt, az asszonyt tette felelőssé. – Nézd meg apádat! Én csináltam belőle embert Nem maradt más választása: elhatározta, hogy a férjét irányítani fogja, és rajta keresztül visszasegít bátyját a hatalomba. Hála Suyun ösztönzésének, Csinya összebarátkozott egy vidám fiatalemberrel, aki az egyik igazgató harmadik ágyasának ötödik fivén volt. Ez a fiatalember szerzett Huaiyunak valami ide iglenes állást az egyik felszámolás alatt álló hivatalban.

A két Cseng fivér mind távolabb került egymástól. Sunya henyélt, és élvezte a semmittevést. Csinya rendszeresen dolgozott, a felesége mégis folyton veszekedett vele. Csinya sokszor lázongott magában, de jó természete vagy féltékenysége miatt mindent alázasatosan tűrt. Barátai „papucshősnek” nevezték, de a papucshősben kínzó düh forrongott, ez azonban csak évek múlva tört ki belőle. Csak mikor Suyun tűrhetetlenül bosszantotta, és rá és családjára állandóan csípős megjegyzéseket tett, jegyzett meg annyit, hogy az

ő családjával még sincs annyi baj, mint amennyi a Suyun kitűnő családjával volt. Csak olyankor fakadt ki, ha már órák hosszat bosszantották.

– Bár sohasem házasodtam volna meg!

Suyun nyitotta fel Csinya szemét, hogy észrevegye: mennyivel rosszabbul bánik vele a családja, mint az öccsével.

– Miért henyél Sunya, amíg te dolgozol? – kérdezte. – Ugyanazoknak a szülőknek a gyermekei vagytok. Mind a ketten a szülők pénzét költitek. Mindannyian a közös családi vagyontól eszünk és élünk. De míg te havonként háromszázat keresel, Sunya nem csinál semmit, és egy centet sem keres. Miért nem vállal valami munkát? Inkább osszuk fel a vagyont, sem hogy így kínlódjunk tovább. Akkor legalább volna saját pénzünk, amit elkölthetnénk vagy befektethetnénk, ahogy nekünk tetszik. Megkérhetnénk bátyámat, hogy gyümölcsöztesse a pénzt. A múlt héten egyetlen nap alatt huszonötezer dollárt kerestem, pedig nem csinált egyebet, csak a tőzsdére telefonált. Te vagy a legidősebb fiú, és mégis minden dologban Sunya és Mulan dönt. Akármiről van szó, egyebet sem hallok, mint hogy Lan-erh így és Lan-erh úgy. Az egész családot megbabonázta ez a nőstény róka. Ha nem állnék melletted, már rég elsöpörtek volna.

– Elsöpörtek volna? Kik? – kérdezte Csinya, akit bosszantott az örökös szemrehányás és pipogyaságának állandó hangoztatása.

– Ők. Mindannyian. Minden cseléd a Harmadik Úrnőnek hízeleg, mert ő kormányozza a házat. Mannia és ő összejátszanak ellenem. Beteggé tesz, hogyha látom őket, amint egymás kezét szorongatják, mintha hosszú távollét után most találkoznának először.

– Ezt mind csak te képzeled – felelte Csinya. – Elvégre mindannyian egy családba tartozunk. Miért nem illeszkedsz te is közéjük jobban? Miért nem élhetünk békésen együtt?

– Én képzeli-döm? Gyönyörű! Milyen együgyű vagy. Nem láttad, hogy tapsolt az egész család, nagymamától le az utolsó cselédig, mikor Atung a földön csúszkált? Ha az egyik meny fiúunokát szül, úgy néznek rá, mintha a világot hódította volna meg!

Az utolsó vád, hogy a család részrehajló Mulan javára, nem volt teljesen alaptalan. Mikor fiúunokát szült, Mulan két sógornője fölé emelkedett, Suyun nem tehetett róla, hogy meddő volt. De az ösztön a régi családokban oly erősen érvényesült, hogy senki sem vonhatta ki alóla magát, s így minden feltűnés, amelyet Mulan csecsemő fia okozott, mintha a Suyun meddő-

sége elleni szemrehányás lett volna. Csinya hallotta nagyanyó kijelentését, hogy Suyun meddő, de nagyanyó letagadta, hogy valaha is mondott volna ilyesmit. A feszültség így sem enyhült. Cseng úr és Csengné semmit sem szólt. De néha, ebéd után, mikor az egész család együtt ült, anélkül hogy bárki is kezdeményezte volna, a közfigyelem Atung felé fordult. A kisfiú a padlón mászkált. Mindenki tapsolt, és biztatta.

– Tegnap még alig állt a lábán, három lépést sem tett, és ma már négyet lép! – kiáltotta Mulan diadalmasan, és mindenki dicsérte Atungot, és nevetett, ha a kisfiú bármit is csinált.

Suyun még az orvoshoz is elment, és megkérdezte, nem csinálhatnának-e valamit, hogy szégyenétől megszabaduljon. De meddőségén az orvosi tudomány sem segíthetett.

Egyik nap, feleségének ösztönzésére, Csinya szólt Sunyának, hogy szerezzen magának valami munkát.

– Biztosan kapsz állást, ha megpróbálsz. Láthattad, hogy a segítségemmel Huaiyu is milyen hamar elhelyezkedett.

– Tudom, hogyan csináltad – felelte Sunya. – Láttam, hogyan nyaldostad körül az igazgató harmadik ágyasának ötödik fivérét, hogy megszerezd Huaiyunak az állást.

– Mint bátyád figyelmeztettelek – mondta Csinya.

– Szüleink megöregszenek, és minden vagyonunk ezen a házon kívül összesen alig százezer dollár. Erősen költekezünk. Hat-hétezer dollárt adunk ki évenként. Mindannyian csak költjük a családi vagyont, de senki sem igyekszik, hogy akár csak egy centet is keressen. Ezért szereztem Huaiyunak hivatalt. Most, hogy benn ül a minisztériumban, segíthet nekünk, hogy jó álláshoz jussunk.

– Vigyázz csak a sógorodra! – figyelmeztette Sunya. – Beleránt valamibe, amiből azután nehezen mászol ki. Veszedelemes játékot folytat azzal az Inginggel.

Sunya híven tolmácsolta Mulan véleményét.

– Mi köze van Ingingnek hozzánk? Mit árthat ő nekünk?

– Szeretnéd, ha egy örömlány kerülne a családjunkba? – kérdezte Sunya.

– Semmi közünk hozzá. Huaiyu dolga.

– Nem beszélek a rokonaid ellen – mondta Sunya.

– De mint öcséd, melegen ajánlom, ne engedd magadhoz nagyon közel. Tudhatod jól, hogy nem bántja túlságosan a lelkiismeret.

Inging Tiencin híres kurtizánja volt: a politikában megbukott és társadalmilag talajt vesztett régi előkelőségek bálványa, a külföldi engedményes terület fényes csillaga. Természetes bája sok férfit megbűvölt. Még alig töltötte be a huszonnegyedik évét. Nem hasonlított a régi kurtizánokhoz. Abban a zavaros időben nőtt fel, mikor az örömlányok viselkedésben és ruházatban a modern diáklányokat majmolták. Műveletlensége ellenére is női ösztönével jól érvényesült, felébresztette a férfiak vonzalmát, és felületesen biztos modorával, amely legfontosabb képessége volt, hidegen és szenvtelenül tört céljai felé. Kurtizánmúltja felszabadította minden gátlás alól; egyik udvarlóját ügyesen játszotta ki a másik ellen. Kellemetlen helyzetekből okosan és néha kápráztató hazugsággal mindig kimenekült. Abból élt, hogy remekül tudott hízelegni a férfiaknak. Még azokat is elbájolta, akik tudták, hogy egy ügyes örömlány csalta meg őket. Mikor a tiencini polgármester felfedezte, és az alkirály egykori titkára verset írt róla, a város „legvörösebb”, azaz legnépszerűbb örömlánya lett.

Huaiyut a polgármester testvére mutatta be neki. Inging hallott Huaiyu hajdani viselt dolgairól, de ez a sok szörnyűség még csak fokozta bámulatát. Huaiyu tudott intim történeteket, magas politikai intrikákat, kihasználható terveket, amelyek milliókat kamatozhattak. Lelkesen beszélt kedvenc tervéről, a távoli Heilunsiang feltárásáról, amelynek gyarmatosítására majd egy harmincmillió dolláros részvénytársaságot létesít. Ezek a beszélgetések meggyőzték Inginget, ha nem is a terv jóságáról, de legalábbis a tervező képességeiről. Múltja Inginget arra jelölte ki, hogy vagy egy hatalmas, vagy legalábbis egy nagy jövőjű politikushoz menjen feleségül. Elvégre nő volt, és Huaiyu fiatal férfi, míg a külföldi engedményes terület nagy urai vagy öregek voltak, vagy visszataszítók. Ezek a férfiak már megették kenyerük javát, tollal bélelték fészkeiket, és már csak a biztos, kényelmes és mulatságos életre gondoltak. Csupa képzelőerő és vállalkozó kedv nélküli férfi lebzelt Inging körül. Megunták öreg feleségüket, modern lány szeretőt tartottak, aki szabadosságával és társadalmi képességével a férfi karján pávászkodhatott; amelyik férfinak nem jutott ilyen nő, legalábbis irigyelte a mások szeretőjét. Mindannyian kárhoztatták a modern lányok lazuló erkölcsét, mindannyian hittek a konfucianizmusban, és mindannyian meg akarták védelmezni fiaikat és lányukat a modern élet örvényétől, amelyben ők maguk elmerültek. Mindannyian elhitték, hogy nem tudják megállítani az idő forrását, és kurtizánokat kerestek, akik a régi és művelt kurtizánok nevét vet-

ték fel, de akik alig tudták elolvasni a kínai újságokban a róluk szóló történeteket. Az elveszett lelkek nemzedéke uralkodott abban az álközösségben, amelyet „külföldi engedményes területnek” neveztek, és amely teljesen az új, előretörő materializmus búvóló körébe került.

Huaiyu kihívta két hatalmas öregebb hivatalnok féltékenységét, beleértve a polgármester fivérét is – megkérte Inginget, hogy legyen az ágyasa. A lány elfogadta az ajánlatot. Az esküvőt hosszan és részletesen ismertették a pekingi és tiencini újságok, mert Inginget ismerte mindenki, és a Vagyon volt Istenének fia még mindig érdekelte a pletykát. Még érdekesebbé tette az esküvőt az a bizarr körülmény, hogy Inging is a Nyú törzshöz tartozott. Huaiyu sokszázados szokást rúgott fel azzal, hogy azonos családnévű lányt vett ágyasául, de ezen már senki sem botránkozott meg, mert a modern Kína lassanként teljesen megszokta az erkölcsi züllést.

Ami Suyunt illeti, boldog volt, hogy bátyja ágyasában hasonló ízlésű barátnőre talált, aki kellemessé tette számára a pekingi életet.

Csinya tovább lázongott, hogy apja öccsével és Mulannal szemben elfogult. Szentül hitte, hogy némely ember már eleve munkára született, míg mások, az okosabbak, arra vannak hivatva, hogy henyéljenek és az életet élvezzék. Azon kesergett, hogy ő nem az utóbbiak közé tartozik. Hitte, hogy vannak emberek, akiket kegyel a sors, és vannak, akiket üldöz. Suyunnal való házassága végleg meggyőzte arról, hogy pályája fölé rossz csillagzat árnyéka borul, és a rossz csillagzat ellen hiába tenne bármit is.

HUSZONHATODIK FEJEZET

A következő év tavaszán Yaóék beköltöztek az új házba. A régi ház sorsa felől egyelőre nem döntöttek. Feng úr felajánlotta, hogy családjával egyelőre ott marad. De neki, feleségének, Vörösjáspisnak és a két kisfiúnak túlságosan nagy lett volna a ház. Elhatározták, hogy egyik részét Lifuéknak ajánlják fel. Bért nem kérnek tőlük, mert Lifuék a céhházban is ingyen laknak. Így az új lakást olyanformán ajánlották fel, mintha ők kértek volna szíveséget Lifuéktól. Yao úr hosszasan elmagyarázta, milyen nagy szívességet tesznek neki, ha az üres szobákat elfoglalják – de szívességet tesznek Feng úrnak is, aki üzleti ügyek miatt sokszor hetekig nincs otthon, és felesége félne a házban egyedül. Kungné és Lifu végül elfogadta a meghívást, és beköltözött a Yao-házba.

Yaóék március huszonötödikén költöztek át a hatalmas parkba. Nem illett volna, hogy megtartsák a kert régi nevét. Yao úr „Csingyijuan”-nak, azaz a „Csend és Állandóság kertje”-nek nevezte el. Mulan rövidebb nevet ajánlott. Szerinte a „Szelídség kertje”, vagy a „Nagy Nyugalom kertje”, vagy a „Végtelen Természetesség kertje” jobban illett volna a parkhoz, és a híres kertek példájának is jobban megfelelt, mert a név bölcseleti mélységét tömörebben fejezte ki. De apja ragaszkodott a maga választotta névhez. Az „Állandóság” szép szó, és nemcsak a változatlanyságot jelenti, hanem azt is, hogy tulajdonosa társadalmi helyzetének, természetének és ízlésének megfelelő módon él. Az új név nem célzott költői szimbólumra, hanem egyszerűen fejezte ki a családi békét, boldogságot, s így elbájolta a nővéreket is. Yao úr ettől az időtől kezdve „Csingyijuan tulajdonosának” nevezte magát, és pecsétet is csináltatott, ami ezt a rangját kifejezte. Csináltatott egy másik pecsétet is, ezt kevésbé szertartásos alkalmakkor használta; felírása „A barackillatban pihenő ember” volt. A pekingi nép azonban a parkot változatlanul „A herceg kertje”-nek nevezte.

Április tizenötödikén Yao úr meghívta rokonait új otthonának felavatására.

Mulan kissé elgondolkozva mondta Sunyának.

- Mit gondolsz: Inging eljön? Szeretnék találkozni vele.
- Természetesen eljön. Az ilyen nő nem fél a családtól.

Mulan szólt Halványillatnak is.

– Szeretném, ha ott lennél! Akár hiszed, akár nem, a parkban van egy ház, amelynek a neve ugyanaz, ami a tied: „Halványillat-lakosztály”. Nem különös?

Halványillat szemlátomást megdöbben. Boldogan szolgálta Mulant, de néhány önkéntelen mozdulata elárulta, hogy még mindig nem szabadult meg keserves múltjától. Ha váratlanul szóltak hozzá, riadtan nézett fel: nem hibázott-e, nem kap-e büntetést. Hasonlóképpen, ha például munka közben szünetet tartott, és Mulan véletlenül arra ment, Halványillat hirtelen felkapott valamit, és úgy tett, mintha lázasan dolgoznék. Mulan sokszor megmondta neki, ne féljen tőle, nyugodtan pihenhet, amikor elfárad, de Halványillat ilyenkor csodálkozva tekintett fel, és csak akkor nyugodott meg, amikor Mulan barátságos mosolya eloszlatta régi félelmét. Irigyelte Brokátot, aki természetesen és bizalmasan társalgott úrnőjével; de bármennyire igyekezett is, nem sikerült cselédtársát utánoznia.

Mulan egyszer közölte vele, hogy Suyun egyik szolgálójának a neve Hűvösillat. Halványillat szentül hitte, hogy őt ahhoz a másik lányhoz valami sorsszerű kapcsolat fűzi. Most még jobban felkavarta lelkét az a hír, hogy a hercegi kertben van egy lakosztály, amely az ő nevét viseli.

– Nem értem – dadogta –, egy hercegi lakosztály miért visel olyan nevet, mint egy közönséges szolgálólány.

– Ez a név egyáltalán nem közönséges – nyugtatta meg Mulan. – Egy költeményből származik, amelyet egy nagyon híres költő írt a szilvavirágokról. A lakosztály ablaksora szilvafákra néz, és bizonyára ezért kapta ezt a hangzatos nevet.

– Én azt hittem, hogy a „Halvány” nagyon csúnya név, mert sohasem hallottam, hogy más lányt is így neveztek volna. Úgy gondoltam, „Halványérték” volt a nevem, mert a szüleim azt hitték, hogy nem érek semmit, és csak később valaki könyörületből nevezett el Halványillatnak.

Mulan mosolyogva megsimogatta a lány fejét; Sunya is mosolygott.

– Ez a legkedvesebb név, amit valaha hallottam – jegyezte meg barátságosan.

Attól az időtől kezdve, mióta Halványillat megtudta, hogy neve nem csúf és nem lealázó, magatartása is biztosabb lett. Nem érezte többé, hogy a neve megszégyenítő bélyeg, és életét megrontja a „halványhold”.

Mikor Mulan és Sunya felöltöztek, még bementek Csengnéhez, hogy elbúcsúzzanak tőle. Mannia anyját találták ott, aki bár díszesen felöltözködött a parkavatásra, mégis otthon akart maradni.

Az eset előzménye az volt, hogy Kasszia nem vehetett részt a mulatságon, mert alig néhány nappal azelőtt elvetélte gyermekét, és azóta még ágyban feküdt. Főnix az úrnő haját fésülte. Csengné közben elgondolkozva megkérdezte:

– Ki marad itthon, és ki vigyáz a házra? Moharózsának Kasszia mellett kell tartózkodnia.

– Én szívesen itthon maradok – mondta Főnix –, ha az úrnőt ez megnyugtatja.

Suyun, aki Manniával együtt már útra készen várakozott, hirtelen megszólalt:

– Kérjük meg Sun nénit, hogy ő maradjon itthon. Ha bárki más tette volna ezt a megjegyzést, vagy ha más hangon teszi, csak egyszerű tapintatlanság lett volna. De Suyun nem először viselkedett ilyen tapintatlanul. Egyszer például kijelentette, hogy Mannia anyja csak megtúrt szegény rokon, akinek nincs otthona, ahová mehetne. Az új megaláztatástól kicsordult a pohár; Mannia felcsattant:

– Miért az én anyám maradjon itthon, amikor mindenki elmegy? Hogy ki megy el, és ki marad itthon, azt egyedül Taitai dönti el, és másnak nincs semmi beleszólása.

Ebben a pillanatban lépett a szobába Sunné. Mannia odasietett hozzá.

– Anyám – mondta remegve –, miért öltöztünk fel, hiszen úgy látszik, bennünket nem is várnak!

Mannia anyja elképedve hallgatta lánya szavait. Csengné előbb csodálkozva Manniára nézett, azután megkísérelte, hogy tisztázza a helyzetet.

– Ne értsd félre, kérlek – mondta gyorsan. – Én csak felvettem a kérdést, ki marad itthon Kasszia mellett, hogy ne legyen, szegény, egyedül. Főnix felajánlotta, hogy itthon marad. Suyun akkor azt indítványozta, hogy maradj itthon te. Lehet, hogy semmi rosszra nem gondolt, de akkor is helytelenül járt el. Suyun, kérj bocsánatot Sun nénitől.

Suyun szólni akart, de Mannia anyja megelőzte.

– Taitai, én itt vendég vagyok, és panaszra nincs semmi okom. Te meg az unokatestvérem nagyon jól bántok velem és a lányommal. Sohasem tagadtam, hogy szegények vagyunk, és lányom nem egyenrangú a te Második és

Harmadik Menyeddal. De ha vendég vagyok is, nem vagyok földönfutó. Itt élek, mert a lányomat nem engeditek el magatoktól, és nekem csak ez az egy lányom van.

– Ki mondta, hogy földönfutó vagy? – kérdezte Csengné.

– Volt, aki mondta – kiáltotta Mannia indulatosan. – Vajon rosszul tettem-e, hogy egy fiút örökbe fogadtam? Az ember száz fiút is fogadhat örökbe, ha kedve tartja. Vajon a fogadott fiú nem fiú? Igazán nem kívánhatta senki, hogy özvegy létemre gyereket szüljek.

Mulan és Sunya lépett a szobába; értetlenül hallgatták Mannia különös kijelentését.

– Ki kívánja tőled, hogy özvegy létedre gyereket szülj? – kérdezte megbotránkozva Csengné.

– Valaki bizonyára tett ilyen vagy hasonló kijelentést, különben anyám és én nem hallottuk volna – felelte Mannia harciasan.

– Sohasem állítottam, hogy Sun néni földönfutó – védekezett hetykén Suyun. – Ha mondtam is, hogy nem mindenkinek van saját otthona, miért vette magára éppen ő? Kisebb gondom is nagyobb annál, mint azon a világrengető kérdésen gondolkozni, hogy egyeseknek van-e otthonuk vagy nincs.

Csengné látta, hogy baj van, tehát gyorsan közbelépett.

– Kedves rokon, bocsásd meg, ha valami sérelem ért. Második Menyem tapintatlanságáért én kérek tőled bocsánatot. Én magam is hallottam, hogy Suyun ilyen megjegyzéseket tett. Még ha annak idején nem volt is rosszindulatú, a mostani kijelentésével vétett a köteles tisztelet ellen.

– Miért tekintik mellőzésnek, ha valaki otthon marad? – kérdezte Suyun. – Én például nagyon szívesen itthon maradnék.

– Főnix marad itthon. Te velünk jössz. Az történik, amit én akarok – zárta le a vitát Csengné. – Kedves rokon, ne vedd a szívedre a gyerekek nevetelenségét. Ha te nem jössz velünk, én sem megyek.

Mulan hallotta az éles szóváltást, és látta, hogy Mannia szemében könny ragyog. Dühös volt Suyunra, de nem felejtette el, hogy az ő családja rendezi az ünnepséget, tehát mindenkivel szemben udvariasnak kell maradnia. Uralkodott magán, és mosolyogva mondta:

– Anyám, ha megengeded, hogy közbeszóljak: mint háziasszony, feltétlenül ragaszkodom hozzá, hogy Sun néni eljöjjön. Nénike, gyere el az én kedvemért. Ha nem jönnél el, úgy érezném, hogy nem tartasz méltónak lányod barátságára. A mai ünnepség rokoni összejövetel. Te elsősorban nagymama

unokahúga vagy, másodsorban apa unokanővére, harmadszor az én nagyném. Ha itthon maradnál, nem volna teljes a családi kör.

Csinya lépett a szobába, és mivel nem tudta, miről van szó, értetlenül hallgatta Mulan szavait. A családfő a szomszéd szobában tartózkodott Kasszia mellett, és semmi hajlandóságot sem mutatott, hogy átmenjen feleségének a szobájába, amíg az asszonyok veszekedése tart. Minthogy azonban már Cseng úr fiai is bementek, az ágyban fekvő Kasszia végre rábírta, hogy rendet teremtsen.

– Csinya és Sunya! – mondta fiainak, amint méltóságosan a szobába lépett. – Sógornők között minden házban gyakori a perpatvar. De a férj kötelessége, hogy az asszony nyelvét féken tartsa, különben a sógornők veszekedése testvérharccá fajul, és megbontja a családi békét. Megtiltom tehát, hogy erről az esetről bárki akár egy kukkot is szóljon. – Azután Sunnéhoz fordult: – Unokanővérem, ne feledkezz meg arról régi közmondásról, hogy mindig az okosabb enged.

Ne is halld meg a gyerekek veszekedését. Nézd, milyen szépen süt a nap! Felejtsd el az egész vitát!

Így aztán Főnix és Moharózsa maradt otthon, hogy a beteg Kassziára vigyázzon, míg Brokát és Halványillat a családdal ment, hogy ügyeljen a gyerekekre.

Mielőtt elindultak, Suyun gúnyosan mérte végig férjét.

– Csak álltál, bámúltál, és hallgattad, hogy a feleségedet ócsárolják. Ki sem nyitottad a szádat. Miért túrted el, hogy Mulan gorombáskodjék velem?

– Miért nem feleltél neki te? – védekezett Csinya. – Én azt se tudtam, miről van szó. De ha tudtam volna is, mit felelhettem volna?

– Hagyjuk ezt. Úgy látszik, nem érdelek jobbat. Belém köt egy ilyen ostoba falusi lúd, mint ez a Sunné, és végül is én maradok alul.

– Már megint kezdted? Ha valaki meghallja, hogyan beszélsz róla, megint csak baj lesz.

– Akkor is ostoba falusi lúd! Hát jó. Te csak pártold a rokonaidat, majd én megvédem az enyéimet. Ha Inging nem lenne ott, nem is mennék el arra a komédiára.

– Ügyelnünk kell a látszatra és be kell tartanunk a formákat – mondta komolyan Csinya.

A társaság a veszekedés miatt megkésett, és csak fél tizenegykor érkezett az új házhoz. Afei és Vörösjáspis a kert kapujában várta őket. Vörösjáspis a szüleivel korán átment, hogy a vendégek fogadtatásánál segédkezzék. Afei már betöltötte tizenhatodik évét, külföldi szabású ruhát viselt, csinos fiatalemberré serdült. Szülei és nővérei elkényeztették, de élénk, kedves és jó modorát ez sem rontotta meg. Állandóan izgett-mozgott, mint a kamasz fiúk általában. Vörösjáspis nem szerette a heves mozdulatokat, s így bosszankodva szemlélte Afei viselkedését, de mégis boldog volt, ha a fiú társaságában lehetett. Fiaatalabb volt, mint Afei, de szellemileg fejlettebb; mégis mély rokonszenvet érzett unokabátyja iránt, akivel együtt nevelkedett. Ha bosszantotta is, hogy Afei gyerekesen viselkedik, azért mégis szerette.

Mulan ötlete volt, hogy a vendégek ne a déli főbejáraton menjenek be, hanem a hátsó kapun. A főbb épületek a déli kapu köré sorakoztak, és változatos: sétaút vezetett hozzájuk, mesterséges csatornákon, tavakon, folyosókon és hidakon át, különböző pavilonok és teraszok mellett, nagy gyümölcsöskerten keresztül. A parknak több bejárata volt; az északnyugati kapu közvetlenül a barackosra nyílt, a szép káposztatáblákra és egy kútra. Az épületek a fák mögé rejtöztek, csak véletlenül bukkant elő egy-egy vörösre festett erkély vagy színes kerítés a zöld levelek közül. Ha a látogató a hátsó kapun lépett be, úgy érezte, mintha egy vidéki földbirtokos otthonába lépett volna; csak fokozatosan bontakoztak ki a déli részen emelkedő épületek. A kaput Mulan indítványára „Taoyun Csiaocsi”-nak nevezték el, azaz „Kis pihenőhely a barackillatárban”-nak, mert tavasszal a fehér és rózsaszínű barackvirágok édes illatárral üdvözölték a belépőt a gyümölcsös felől.

A társaság lassan haladt át a kerten. Legelől Damaszt és Hóvirág karjára támaszkodva nagyanyó lépkedett. Nagyanyó már nagyon öreg hölgy volt. Évről évre kisebb lett, mert meggörnyedt a háta, de korához képest nem járt lassan. Most azért nem sietett, mert a barackvirágok teljes szépségükben pompáztak. Sokféle fa sorakozott egymás mellett: vadbarack, zöldbarack és mézbarack; távolabb még zölden rügyező szilvafák, kajszi-barackok és paradicsomalmák voltak a kertben.

– Korán jött az idei tavasz – mondta nagyanyó. Máskor a barack csak április utolsó harmadában virágzik. Most már értem, miért neveztétek el ezt a helyet „Kis pihenőhely a barackillatárban”-nak.

Amint áthaladtak a gyümölcsösön, a „Gazdák pavilonjához”-hoz értek. A nyolcszögletű épület kanyargó csatorna végénél állt, és a csatorna partján elhúzódó többi épülettel hosszú sétány kötötte össze. A pavilon lábánál kis csónak ringott a vízen. Mivel a séta ütemét a lassú járású nagyanyó diktálta, Cseng úr és Csengné a fiatalokkal elkalandozott, és a folyosó szürke kőfalára festett képeket nézegette, melyek A vörös szoba álma huszonnégy jelene-tét ábrázolták. Húsz méterrel odébb vörösre mázolt híd következett; itt volt az egész park középpontja. A hídról látták, hogy a csatorna déli irányban kis tóvá szélesedett, s fából épített erkély hajolt fölébe. Fatáblán káposzta-zöld színű írás mutatta az épület nevét: „Az Örvénylő Vizek terasza”. Néhány idősebb nőcseléd tett-vett a teraszon, míg a terasz közepén Yaóné várta a vendégeket. Jobbról és balról előrehajló fák árnyékolták be a tavat, s a lombok közül bukkant elő a folyosó, amely a teraszra vezetett.

Mulan apja elébe ment a társaságnak, és felvezette vendégeit a teraszra. Ez az épület nyilván azt a célt szolgálta, hogy a tó és a híd felett kilátást nyújtson a falusias szépségű tájra, és pihenőhelyül szolgáljon kisebb társaságoknak. Déli oldalán a fa válaszfalba négy márványlap illeszkedett, Tung Csicsang kalligráfiájával. Néhány díszes fekete faasztal terítve várta a vendégeket; a négyszögletes alakú cloisonné teáskannák és – csészék a gazdag és fényűző múlt hangulatát idézték fel. Lotung fia szolgálta fel a teát Kék-fénnyel és néhány nőcseléd segítségével. Csak Korall és Mocsó hiányzott, őket még mindig a vendégseregnek szánt lakoma előkészületei foglalták le.

Mulan anyja előrelépett. Nagyanyó kifejezte szerencsekívánatait. Yaóné fehér haja és megtört alakja elárulta, hogy idegileg teljesen összeomlott, és már nem is keresi a vigasztalást. Nagyanyó fáradtan leült melléje, a fiatal-ság pedig az erkély szélén nézelődött.

– Nézzétek: mozognak a lótzuszlevelek – kiáltott fel Afei. – Bizonyára hal úszik alattuk.

Apró buborékok jelentek meg a lótzuszlevelek körül, melyek úgy lebegtek a víz felszínén, mint halványzöld holdak a mélyzöld égbolton; a vizet ugyanis elsötétítette a föléje hajló sűrű lomb árnyéka. A partok mellett úszkáló moha zöldessárgára festette a vizet, míg a tó közepén a ragyogó kék ég tükröződött.

Mocsó megjelent, hogy üdvözölje a rokonokat. Nagyanyó magához intette.

– Gyere ide. Régen láttalak! Nagyon megnőttél!

Mocsó csendesen odament. Az öregasszony megfogta a kezét, és az ölébe ültette. Mocsó engedelmeskedett, bár vigyázott, hogy ne ereszkedjék egész testsúlyával az öreg hölgyre. Mivel már húszéves múlt, és teljesen felnőtt, a helyzet zavarba ejtette. Rövid ujjú, kövérkés fehér keze nyilván arra termett, hogy csecsemőt, hímzést vagy lábast fogjon. Kifejezhetetlenül szép volt, mint a legtöbb fiatal lány keze, aki testileg már megérett arra, hogy feleség és anya legyen.

Nagyanyó felemelte ráncos ujjait, és megcsípte Mocsó arcát.

– Milyen csinos vagy – mondta. – Kár, hogy a fiam nem adott nekem még egy unokát, mert bizony megszereztelek volna unokamenyemnek. – Mindenki nevetett, Mocsó pedig szégyenében majd elsüllyedt.

– Ha Kasszia úrnő itt volna, bizonyára azt mondaná, hogy az Öreg Ős kapzsi – jegyezte meg Mannia. – A Yao család egyik lánya már neki nem is elég.

– Nem állapítja-e meg a közmondás, hogy minél öregebb valaki, annál kapzsiabbá válik? – felelte nagyanyó. – De hidd el, hogy az én öreg szemem nem csal. Ha egy lánynak ilyen keze van, szerencsét hoz arra a családra, amelyikbe férje által kerül.

Mocsó felemelkedett, minthogy fárasztó volt félig guggoló helyzetben a nagyanyó térdén ülni.

– Nagyanyó nem túlzott – mondta Csengné, hogy bókoljon Yaónénak. – Nagy szerencse, ha valakinek olyan kötelességtudó, jó menyé van, mint amilyen Lan-erh, sok gondot vesz le az én vállamról. A család minden ügyénélunk már a fiatalok kezében van. Valóban szerencsés vagyok, és a menyem szüleinek nagy hálával tartozom.

– Boldog vagyok, ha az én Lan-erhem teljesíti gyermeki kötelességét. De a jó rokonok ügyeljenek rá, és ne rontsák el őt túlzott engedékenységgel – felelte Mulan anyja.

– Úgy hiszem, hogy a „Kis pihenőhely a barackillatárban”-t kellene főbejáratul használnunk – mondta Mulan. Erre aztán megindult a vita a nővérek között.

– Lehetetlen – mondta Mocsó. – Legalább százméternyire van a lakószobáktól. Esős napokon nem volna kellemes a gyalogút.

– Miért? Téglákkal kirakott ösvény vezet át a kerten – mondta Mulan. – És ha esik, még mulatságosabb! Tarthatnánk néhány pálmaszövet esőkabá-

tot a kerti házban. Sőt nyitva tarthatjuk a déli kapu mellékajtáját is, ha anya szívesebben jár azon keresztül.

A pálmaszövet esőkabátok a pálma alsó törzsén lévő védőrostokból készültek. Mocsó nevetett.

– Tudom, hogy szívesen vennél fel a selyemruhád fölé ilyen halászesőkabátot, és tetszenél is benne nekem. Persze, ha ügyesen és csinosan készítenék el.

– Szívesen viselném – mondta Mulan.

– Hát nincs igazam, ha Bolondkának nevezem? – kérdezte Sunya.

– Az a kérdés – mondta Afei –, hogyan rendezed be a pályafutásodat. Fényűzéssel kezded-e, és egyszerűségben fejezed be, vagy egyszerűségben kezded, és fényűzéssel fejezed be?

– Úgy van – mondta Mocsó. – Én értem Második Nővért. Érzése szerint el kellene rejtenünk a fényűzést, és egyszerűnek kellene látszanunk. De szerintem sokkal jobb fényűző benyomást kelteni, és belül élni egyszerűen. Hogyha az emberek ki-be járhatnak a hátulsó kerten át, már nem is volna ilyen hangulatos a kert.

Az idősebbek csendben figyelték a fiatalok vitáját. Yao úr úgy találta, hogy Mocsó sok tekintetben mélyebben gondolkozik, mint Mulan.

De Mulan folytatta:

– Még mindig nem látom be, hogy igazad van. A hátsó kapu szebb kilátást nyújt, és hosszabb úton vezet az épületek felé. Helyünk van bőven, miért ne használnánk ki? Nem lépünk a bejáratnál rögtön a lakószobákba, mint a szegény emberek. Azonkívül ha nem használod ezt a kaput, sohasem jár majd senki a kertnek ezen a részén.

Sunya hirtelen felkiáltott:

– Nézzétek! Megjöttek.

A társaság a híd felé nézett; látták, amint Lifu anyjával és nővérével végigmegy a folyosón. Afei elrohant, hogy üdvözölje őket. Lifu szürkés-kék külföldi posztóruhát viselt. A tizennyolc éves Huan-erh a modern diáklányok ízlése szerint öltözködött: halványlila selyemkabátot viselt, mely szorosán csípőjére simult, fekete selyemnadrágot és magas sarkú cipőt. Lifu karon fogva vezette anyját. A fiú és anyja gyöngédebben bánt egymással, mint a Yao vagy a Cseng családban a szülők és gyermekek.

Lifu nagyanyóhoz sietett először; miután sorban üdvözölte az idősebbeket, Mulanhoz és Sunyához csatlakozott. Csodálkozva állapította meg a hi-

hetetlen tény, hogy ott állt előtte egy fiatal nő, aki a szülés után nem veszített semmit szépségéből és fiatalságából. Az asszony arcbőre oly finoman feszült, és szeme sarka oly telt és sima volt, mint lánykorában. Ahogy Lifu közeledett hozzá, Mocsó rámosolygott, és elment. Az újítást, hogy a jegyesek láthatták egymást, és találkozhattak, még nem szokták meg. Mocsó nem volt félénk, és természetesnek vette Lifu látogatásait, de ilyen nagy társaság előtt mégis távolságot tartott.

– A kert bejáratáról vitatkoztunk – mondta Mulan Lifunak. – A te véleményed szerint melyiket kellene használnunk? A déli főkaput vagy azt, amelyiken bejöttél?

– Kik vitatkoztak? – kérdezte Lifu.

– Meimei és én – felelte Mulan.

– Ne mondd meg neki, hogy mi volt a te véleményed, és mi volt Mocsóé!
– szakította félbe Sunya.

– Ó, én úgyis tudom – mondta Lifu. – Te a „Kis pihenőhely a barackillatárban”-t tartod jobbnak, Mocsó pedig a főkaput.

– Bámulatos! – mondta Afei.

– És neked mi a véleményed? – kérdezte Sunya.

– Esőben a főbejáraton jönnék be, napsütésben pedig a barackillatár kis pihenőhelyénél – felelte Lifu.

– Nincs itt valaki, aki száraz időben használná a főbejáratot, és esőben a hátsó bejáratot? – kérdezte Afei, hogy megtréfálja Mulant. Vörösjáspis hangozós nevetéssel méltányolta Afei szellemességét.

– Mi ez? – tiltakozott Lifu. – Vizsgáztattok? Szerencse, hogy nincs ilyen bolond ember.

– Omitahbának legyen hála! – mondta Mulan.

Minden jól tervezett kert tulajdonképpen az otthon folytatása, és művészi elrendezett szépségekkel lep meg minden fordulónál: minden kapu rejtelmekre és titkokra nyílik. Amint a társaság a választófal ajtaján átment, döböntően vette észre: egy félszigeten állnak, melyet a választófal déli és északi részre oszt. A déli oldal, a „Tükörkép-torony”, színelőadások számára alkalmas színpaddá szélesült, és öt lábbal mélyebben feküdt, mint a többi rész, hogy a színészek a vízbe ne szédüljenek. A félsziget nyugati ol-

dalán a csatorna kis kerülővel vagy ötvenlábnyi hosszúságban körülölelte a színpadot.

Mulan átölelte Halványillat vállát, és a tó túlsó oldalán álló csarnokra mutatott:

– Ez a Halványillat-lakosztály.

Halványillat letette a földre a kis Amant, és a hihetetlen látványra meredt. A társaság már régen továbbment, de ő még mindig ott állt megkövülten, nézte a rácsos kapun túl a tavaszi napsütésben csillogó szilvafákat.

– Gyere – hívta Mulan gyengéden. – Majd oda is átkerülünk.

Halványillat az ajkába harapott, felvette a gyereket és indult a többiek után. Mikor az északi oldalra értek, meglepődve látták, hogy Vörösjáspis egyedül áll a parton, a messzeségbe néz, és úgy elmélyed gondolataiban, hogy észre sem veszi a közeledőket. Mulan hirtelen ráeszmélt, hogy Vörösjáspis elmúlt tizenöt éves, és már a felnőtt lány szívével érez. Kissé távolabb, a híd mögötti pavilonban Afei és Lilien beszélgetett.

– Mit csinálnak ezek ott? – kérdezte Mulan Vörösjáspist.

– Afei azzal vált el tőlem, hogy Nyú úr elé megy – felelte vontatottan Vörösjáspis. – Gyere, menjünk a többiek után.

Bokrokkal szegélyezett kerti ösvényen mentek tovább. Zegzugos forduló és szép kis sziklakert után a „Hibák Felismerése” vagy az „önvizsgálat” csarnokához értek. Kékesszürke selyemkárpittal bevont rácsok alkóvszerű fülkékre osztották a meglehetősen nagy épületet. Kiszélesített nyughelyek vagy miniatűr szobácskák voltak ezek a faburkolatos és fátyolfüggönyös fülkék: télen meleg fészkek, nyáron hűs tanyák. A falakon apró szekrénykék szolgáltak a legszükségesebb tárgyak befogadására, azonkívül heverők és alacsony asztalkák voltak a fülkékben, a teáskészletek, tömjénezők vagy vízpipák számára. Az épületek közül ez volt leghátul és legközelebb a kerthez. A tóra nézett, s a fák és a sziklák annyira körülvették, hogy teljesen elvált a többi épülettől. Északi oldalán keskeny kavicsos udvarka terült el, amelyet fehér fal határolt. A falban kerek rácsos ablak nézett az udvar mögötti gyümölcsfákra és sziklákra. Egy kis, ívelt ajtó a keleti oldalon a másik udvarba vezetett, de Yao úr indítványára déli irányban folytatták útjukat, a Halványillat-lakosztály felé.

Néhány kőlépcsőn kis dombocskára mentek fel, ahol mintegy tizenkét lábnyi magas megkövesedett fakéreg állt. Oldalt a fenyő ágai lenyúltak a víz színéig. Az épület túlságosan közel volt, és erről a helyről nem is láttak

belőle mást, mint az ívelő tetőket, de nyugat felé kilátás nyílt a torony formájú színpadra, mely a tó fölé emelkedett. A közeli sziklába vésett felírás jelezte, hogy „visszatükrözi a pírt”, vagyis hogy ez a hely a nap lenyugvásának megsejtelésére alkalmas. Lépteik zajától felriadt jégmadár repült ki az egyik fából, és elsuhant a tó felett, bukórepülésével apró hullámokat vert, amelyek megtörték a vízen az ég visszatükröződő képét.

Ahogy leértek a kis dombról, nyugat felé fordultak, fedett folyosón mentek tovább, amely áthidalta a délnek forduló csatorna felett. A szűk folyosó színes ablakai a tóra nyíltak. Széles csarnokba érkeztek; harminc láb hosszú terasza pontosan szembenézett a színpaddal, és nézőtérül szolgált. A herceg és családja innen nézte hajdanában az előadást. A fal alig kétlábnyira emelkedett ki a földből, és az ablakokat az előadás alatt le is ereszthették. Így látszott csak, hogy a félszigeten lévő színpad vadregényes sziklaalapon áll, mint valami bűvös torony, amely kiemelkedik a vízből, és dús lombok szegélyezik. Látszott a kőlap is, amely a „Tükörkép-torony” nevet hirdette. Kis kőlépcső vezetett le a víz színéig. Csak egy tündérfiú agyagszobra zavarta meg a hely szépségét: kissé közönségesen hatott. A színpad előtt emelkedett ki a tóból, és kezében tekercset tartott, melyen a szokásos szavak álltak: „Csisiang Juyi”, vagyis „Jó Szerencse és Szíves Barátság”.

– Jól helyezték el a nézőteret – mondta Cseng úr. – A furulya és az ének hangját még szebbé teszi, ha vízen keresztül érkezik fülünkhöz.

A túlsó parton Mulan éppen nevetett, és ahogy nevetése a vízen átszállt, a hangon szinte csilingeltek. A színpad nyugati oldala mögül csónak bukkant elő, benne Afei és Lilien zöld és rózsaszínű ruhás alakja, ahogy vidáman eveztek. A zöld víz fénye visszatükröződött arcukon. Lilien boldogan nevetett.

– Milyen szép! – kiáltott fel nagyanyó.

– Mindig aggódnunk kell a gyerekekért, ha a ház körül víz van – mondta Yaóné, és odakiáltott a csónakázók felé: – Vigyázzatok!

– Nincs semmi baj! – kiáltotta Afei. – A csónakot néhány nappal ezelőtt javították.

– Úgy hallottam, Nyúék elé mentél – kiáltott Afei felé Mulan.

– Még nem érkeztek meg – felelte Afei. – Ha megjönnek, áthozom őket a csónakon.

A csónak a tornác felé úszott.

– Második Fivér, ugye vigyázol? – kiáltotta aggódom Vörösjáspis.

– Ne félj semmitől – intett Afei mosolyogva.

– Nem is sejtitek, hogy innen alulról milyen más minden. Mintha toronyban ülnétek! – kiáltotta Lilien.

– Menjetek vissza, és várjátok meg a vendégeket? – szólt le Yao úr. – Máskor ne szálljatok csónakba felnőttek nélkül. A tó elég mély.

A széles tornácon, akárcsak a mögötte lévő csarnokban, asztalok és padok álltak, hogy a közönség előadás előtt vagy közben is kényelmesen lakomázzék.

– Ha itt várjuk meg Nyúékat – mondta Yao úr –, megláthatjuk őket, amikor eléri a színpadot. Máskülönben nem találkozunk össze egykönnyen.

A társaság leült az asztalok mellé. Yao úr nagyon boldognak érezte magát; a fiatalsághoz fordult:

– Látjátok a tájat? A tó körülöleli a félszigetet nyugaton, de ezen oldalon a domb öleli körül a tavat. Most próbára teszek benneteket. Lássuk: ki csinálja a legjobb folytatást ehhez a verssorhoz:

A hegy körülöleli a vizet, s a víz körülöleli a hegyet.

A verssorra nehéz volt megtalálni a párt, mert három szó ismétlődött benne. A fiatalabb nemzedék, Ailien és Lilien a versenyben nem is vehetett részt, mert keresztény iskolába járt; Afei sem értett a versfaragáshoz, ami hosszú gyakorlást igényelt; Afei és Lilien különben is még lent volt a taven, csak kerülő úton jöhettek volna fel. Csak Lifu, a Yao nővérek és a Cseng fiúk vettek részt a versenyben.

Lifu tette az első kísérletet:

Az árnyék eléri a halat, a hal eléri az árnyékot.

– Lifu mindig a gyomrára gondol – nevetett Mulan.

– Miért?

– Mert az „elérni” szót használta. Ő is szeretné elérni és megfogni a halakat, hogy azután nagy lakomát csapjon.

– Te vagy az igazi torkos – nevetett Korall. – Senkinek eszébe sem jutott, hogy megegye a halakat.

Mindenki gondolkozott néhány percig, végül is Mocsó szólalt meg:

– Az elérni szót változtassuk tanyázásra, így: *Halak tanyáznak az árnyékban, árnyék tanyázik a halakon.*

– Remek! – kiáltotta Mulan. – Te vagy az Egy Szó mestere.

Ez a célzás arra a költőre vonatkozott, aki egy másik költő verssorában egyetlen szót megváltoztatott, és a verssor ezerszer szebb lett.

– De ennyi fáradsággal azt is mondhattad volna: *Halak fészkelnek a fában, fák fészkelnek a halakon.*

– Nézd csak, Lifu testvér, akadt Két Szó mestered is – kacagott Korall, aki társaságban szívesen kötekedett Lifuval.

– Nem jó! – állapította meg Mocsó.

– Miért nem? – kérdezte Mulan. – Ha a hal a fák árnyékában fészkel, olyan, mintha magában a fában fészkelne.

– Képtelen ötleteid vannak – mondta Mocsó. Mulan most elmondta a saját verssorát:

Madár énekel a hallgató fán, a fa hallgatja a madár énekét.

– Nagyon jó – állapította meg Yao úr. – Az egyik sor leírja a képet, a másik a hangot.

Cseng úr is elismerően mosolygott. Szerette ezeket a régies szójátékokat. Fiaihoz fordult:

– Ti nem is kísérlitek meg, hogy Lan-erhhel versenyezzetek?

– Semmi értelme, hogy próbálkozzunk – legyintett Sunya.

Csinya gondolkozott: „*Éj nappalt változtat, a nappal éjjelt.*” Majd szomorúan mondta:

– Nem tudom befejezni a sort. Mocsó most megkérdezte:

– Milyen volna ez a sor?

Felhő fedi el toronyról a fényt, a fényes torony elfedi a felhőt.

– Nem rossz! – mondta Yao úr. – Az első sor vízszintesen írja le a képet, a második függőlegesen. De erre a toronyra nem illik. Olyan toronyra alkalmazd, amely magas hegy tetején áll.

– Nézd a tükörképet a vízen, apa – magyarázta Mocsó. – A vízben tükröződő felhőt elrejtí a torony árnyéka.

Vörösjáspis némán ült, és verssorán gondolkozott. Bár ő is keresztény iskolába járt, veleszületett ösztönével és ízlésével mindenhez ragaszkodott, ami kínai.

– Nem tudom, ez megfelel-e? – mondotta.

A közönség figyeli a színészeket, a színészek a közönséget figyelik.

– Ki ez a lány? – kérdezte meglepetten az öreg Csengné.

– Az unokahúgom – szolt Yao úr. – Csak tizenöt éves. Jól van, Vörösjáspis! Nagyon szép a sor.

Nem fért hozzá kétség, hogy a pálmát Vörösjáspis vitte el. Apja büszkén nézett rá. Nemcsak azért, mert a verssor természetesen hangzott, hanem azért is, mert teljesen megfelelt a helyzetnek, és kifejezte azt a gondolatot, hogy az előadást figyelő nézők is tulajdonképpen szereplők az élet drámájában, melyet a színészek a színpadról megfigyelhettek. Yao úr később feljegyezte Vörösjáspis versét, és kifüggesztette a Halványillat-lakosztály falára.

Afei és Lilien váratlanul megjelent a színpadon.

– Késdobálók vannak odakint – kiáltotta Afei izgatottan. – Behívhatom őket?

– Egy fiú és egy lány. Bámulatos dolgokat csinálnak! – kiáltotta Lilien.

Yao úr megkérdezte Cseng nagyanyótól, érdekli-e a látványosság.

– Természetesen! – mondta nagyanyó izgatottan. – Én ugyan már sokszor láttam késdobálókat, de hadd örüljenek a gyerekek!

Yao úr megadta az engedélyt, és néhány pillanat múlva az artisták megjelentek a színpadon. Afei két santungi gyermeket vezetett be, egy tizenhárom éves lányt és egy nyolc év körüli fiút; szüleik kísérték őket. Utcai csepűrágók voltak, házról házra jártak, és néhány rézpénzért boszorkányos dolgokat csináltak. Anyjuk csúnyán kötözte a lábát, nadrágja bokája köré csavarodott; aprócska gyereket hordott a hátán. Az apa kis létrát cipelt és kézidobot. A lányka széles ujjú bíborszín kabátot viselt. Lábát elkötötték, mégis ügyesen mozgott. Arcát rikító színekkel festették ki.

A társaság a víz túlsó partjáról látta, hogy Afei és Lilien barátságosan beszélget az artistákkal.

– Ezek a fiatal diáklányok nem jönnek zavarba, ha vadidegen emberekkel beszélnek – mondta fejcsóválva Csengné.

Vörösjáspis némán hallgatta ezt a megjegyzést. Vörösjáspis és Lilien ugyanabba a keresztény iskolába járt, amely növendékeit az angol nyelvre is megtanította. Cseng úr minden elfogultsága ellenére, amit a kereszténység és a külföldi dolgok iránt érzett, ebben az egy kérdésben engedett: a lányait keresztény iskolába járatta. Az állami iskolákban a fegyelem felbomlott, zavaros eszmék uralkodtak a tanárok között. A hittérítők iskoláiban megtanították a gyerekeket, hogy legalább tanítóikat tiszteljék. Csengné jobban megértette a változó időket, mint Cseng úr, és azt kívánta, hogy lányai legalább olyan modernek legyenek, mint bárki más. Viszont a keresztény iskolában kínai tudásuk természetesen visszamaradt. De azért óriási különbség volt Vörösjáspis és Lilien között. Vörösjáspis szíve mélyén régi-fajta, érzékeny lány maradt, míg Lilien belemerült a modern szokásokba, és boldogan úszkált bennük, mint kacska a vízben.

Az előadás régi falusi tánccal kezdődött. A négytagú család két párra oszlott, és egymással szemben felállt. Az apa dobszavára járták a táncot: néha a nők mentek előre, máskor a férfiak, a nőkre mutattak, és kiabálták:

Ter-r-r-r-r-la-ta-piao-i-piao.

Ter-r-r-r-r-la-ta-piao-i-piao.

Jó énekkel előadásában talán csinos lehetett ez a kis dal, ilyen kísérettel azonban nevetségesen hatott: az asszony és a lány kacér mozdulatokat tett, s a férfi és a fiú kellelte magát. De a fiatal lány és öccse vidáman énekelt, hangjuk kedvesen csengett a tavaszi levegőben a víz fölött.

Az ének és tánc befejezése után a dob újból megperdült. A lány a színpad elejére lépett, három rövid hegyes kést dobott fel a levegőbe, majd ügyesen elkapta őket. A színpad előtere öt lábnál nem volt szélesebb, és a nézők úgy látták, mintha a lány egészen a víz szélén állna. Mindenki izgatottan figyelte a mutatványt. A lány állandóan a levegőben repülő késeken tartotta a szemét, és közben könnyedén, nyugodtan dobta és kapta el őket.

Mikor mutatványát befejezte, mindenki tapsolt neki. Mosolyogva, boldogan köszönte meg a tapsokat. Most az apa következett. Meghajolt a társaság felé, majd a vízre mutatott. Előcipelte a kézilétrát, fejére helyezte, és meghajtotta a térdét, hogy a kisfiú a létrára mászhasson.

– Ne csinálják! – kiáltotta rémülten Vörösjáspis.

– Ne féljenek – nyugtatta meg a közönséget az artista, anélkül hogy megváltoztatta volna helyzetét. – Ha Laoyeh és Taitai meg lesz elégedve a mutatványunkkal, bizonyára nem sajnálják tőlünk a jutalmat. – Torka elszorult, a hangja mély és rekedtes volt.

A kisfiú ügyesen felmászott a létra csúcsáig. Ott megpihent, míg a férfi a létrát eleresztette, és felemelte a kezét. A hölgyek visszafojtott lélegzettel nézték, ahogy a fiú merészen forgott a létrán, kígyózott a létrafokok között, fejével lefelé lógott, csak lábával tartotta a testét. A mutatvány nem volt veszélyes, mivel a könnyű és kicsi fiút a férfi könnyedén tartotta, de izgalmas hatást keltett. Az egyik mozdulatnál a fiú lába a pavilon tetejébe akadt, már zuhant is lefelé, de apja abban a pillanatban már ledobta fejéről a létrát, és elkapta a fiút. Mielőtt a közönség megijedhetett volna, a fiú biztonságban állt a földön. Az apja kimerülten meghajolt, és a közönség lelkesen tapsolt. Yao úr utasította az egyik cselédet, adjon egy dollárt a fiúnak, és nagyanyó, akit a jelenet meghatott, szintén küldött egy dollárt, és megjegyezte: a szegény ember fiának nehéz a sora.

Mulan térdén Amannál és ölében Atunggal figyelte az előadást. Csak a végén vette észre, hogy Halványillat nincs velük. Keresésére indult, és a csarnoktól délre, a kert egyik szilvafája alatt, egy kőpadon ülve találta meg. Halványillat kicsi volt és sovány; rózsaszín ruhát viselt. Ült a padon, s a zölden rügyező ágakat nézte. A nap az ágak között kis foltokban sütötte arcát. Hajfonata egyik oldalt kibomlott. Tekintete a messzeségbe szállt.

– Mit csinálsz itt, Halványillat? Miért nem nézted az előadást? – kérdezte Mulan.

Halványillat gyorsan megtörülte a szemét, és olyan vidáman mosolygott, ahogy Mulan még sosem látta azelőtt:

– Oly jó volt itt ülni és gondolkozni...

– Tudom, mire gondolsz – mondta Mulan. – A Halványillat-lakosztályra a hercegi kertben. Látod a táblát ott fenn? Saját nevedet olvashatod rajta.

– Igen, de mi az utolsó jel?

– Az a „lakosztály”.

– Mintha agyagkályha lenne, tésztával a közepén.

Mulan nevetett.

– Ki tudja, talán éppen neked építették valamelyik előző életedben. Talán valamikor fiatal herceg voltál, és megöletted egy szolgát; ez a hajdani bűn magyarázza mostani szenvedésedet.

Halványillat boldogan bólintott, könnyek peregtek a szeméből.

– Hála az égnek, most elmúlt – mondotta.

– Halványillat, Csendesillat, Édesillat, Hűsillat – mondta Mulan. – Mind gyönyörű név. Boldog vagy most?

– Hogyan köszönjem meg Nainainak ezt a boldogságot? Ha Nainai nem ilyen jó hozzám, sohasem értem volna meg ezt a napot.

– Nem én voltam jó, a sors hozott téged ide – mondta Mulan. – Tudhatom én, hogy apám megveszi ezt a kertet? Ne töprengj, mert a titkok úgyszemint tárulnak fel. Valami megvéd téged, ahogy valami megvédett engem is, mikor gyerekkoromban elvesztem.

– Nainai... – mondta Halvány illat, majd zavartan elhallgatott.

– Mit akarsz?

Halványillat összeráncolta szemöldökét, és Mulan szemébe nézett.

– Egész életemben Nainai hű szolgája leszek!

– Hogyan?

– Úgy, mint Brokát.

– Ó! – mondta Mulan.

Mulanban többször felmerült az a gondolat, hogy Halványillatot felajánlja Sunyának mint ágyast. Modern nő volt, és elméletben tiltakozott a lábkötözés és az ágyasság ellen. De ezek az elvont eszmék megváltoztak a valóságban. A gondolat, hogy férjének ágyast ajánlhat fel, különös módon izgatja képzeletét. Véleménye szerint a feleség egy bájos, segítő ágyas nélkül trónörökös nélküli királysághoz hasonlított. A „törvényes” feleség csak egy feleség helyettes által nyerte el egész méltóságát, ahogy az elnöki rang is magasabb, ha két alelnök áll mögötte.

– A feleség ágyas nélkül olyan virág, amely mellett nincs zöld levél – mondta Sunyának egyszer.

– Bolondkám, azt hittem, hogy modern nő vagy – felelte Sunya.

Bizonyára ez is csak egy volt Mulan sok szeszélyes ötlete közül. Sunya érezte, hogy Mulan a segédfeleséget előkelő fényűzési berendezésnek tekintené, akár csak a jade-állatokat, amelyeket szeretett. Mindig elismerte más nők szépségét.

Tudta, hogy Sunyának gyengéje a női nem. Ha hazaérkezett a „kaviárvaszorákról”, melyeket barátai rendeztek, és a kurtizánokról mesélt, Mulant jobban érdekelték a kurtizánok, mint Sunyát.

– Buta vagy! – mondta Sunya; tökéletesen boldognak érezte magát Mulan mellett, mert Mulan sosem tiltotta meg neki, hogy az ilyen vacsorákon részt vegyen.

Kasszia mint tökéletes példakép lebegett Mulan szeme előtt. Bizonyára ő is megőrizte volna tekintélyét, mint feleség, ahogy Csengné is megőrizte. Rangját nem fenyegethette veszély, különösen olyan lány mellett, amilyen Halványillat volt.

Mikor Halvány illat kijelentette, hogy egész életen át Mulan szolgálója lesz, Mulan úgy érezte, ágyasnak ajánlkozik férje számára. Mikor azonban Halványillat szerényen hozzátette: „mint Brokát”, Mulan határozott csalódást érzett. „Ó!”, mondta, és elhallgatott.

Körülnézett, majd Halványillattal és Amannál a régi kőmedencéhez ment, amelyben aranyhalak úszkáltak. Mannia közeledett a fiával.

– Úrnő és szolgáló itt szórakozik, és elkerüli a társaságot? – kérdezte Mannia.

– Nem. Hiszen nem rejtőztünk el – felelte Mulan.

– Nyúék megérkeztek – újságolta Mannia. – Azért jöttem el, hogy ne találkozzam velük. Az egész család itt van, a gyerekek, a feleségek és ágyasok is.

– Inging is eljött? Milyen? – kérdezte Mulan.

– Nagyon divatos. Újmódián viseli a haját, külföldi tavaszi kabát van rajta és külföldi cipő. Modern sanghaji hölgy. Halvány rózsaszín ruhát hord és egy pipacsot a bal vállán. Furcsa, hogy ő, az ágyas és Huaiyu egymásba karolnak az utcán, mint a modern házaspárok, míg felesége a gyerekekkel mögöttük ballag. Még valakire figyelmeztetlek, ő mindig és mindenütt egyformán viselkedik. Most is megsértett engem.

– Kicsoda?

– Suyun. Inginget természetesen Suyun mutatta be, és mikor anyámhoz értek, azt mondta: „Ez az én vidéki nagynéném.” Ha te mondtad volna, nem bánnám. De tőle nem tűröm. Még mindig haragszik rám a reggeli veszekedés miatt.

– Lassanként elviselhetetlenné válik – mondta Mulan. – Mégis gorombaság, akkor is, ha tréfából mondja! Várj csak! Majd én ellátom a baját.

Mulant nagyon érdekelte Inging; átment Manniával a szomszédos szobába, és az ablakrácsra át beleskelődött.

A Nyú család megjelenésekor a férfiak és a nők önkéntelenül különváltak. Huaiyu Cseng úrral, Yao úrral és Csinyával a kertben maradt. Lifu Sunyával beszélgetett az egyik sarokban. Az asszonyok bent ültek a szalonban. Yaóné Huaiyu feleségével beszélgetett, akit négy gyerek vett körül. Mocsó a gyerekekkel játszott.

Inging, aki régebben akármilyen híres kurtizán volt, de mégiscsak kurtizán, most pedig tulajdonképpen csak ágyasi szerepet töltött be, feszélyezte a hölgyeket. A jó családból való nők ösztönös ellenszenvet éreztek iránta, de ugyanakkor kíváncsiak is voltak rá.

Suyun mellett ült. Érzéki varázs sugárzott belőle; ezt mindenkinek első pillantásra észre kellett vennie. Alakja telt volt, bőre fehér, modora élénk, és az ifjúság illúzióját még csak fokozta vállán a pipacs. Könnyedén és természetesen viselkedett. Nem vette tudomásul azt a különbséget, amely a többi asszonytól elválasztotta. Nem festette magát túlzottan, de örömlány múltját elárulta a mélylila zsebkendő, melyet a kezében tartott, és melyet folyvást lobogtatott beszéd közben. Sokszor ült úgy, hogy lábát jobban szétvetette, mint a jó családbeli asszonyok. Ágyas létére szoknyát hordott, mint akármilyen divatos hölgy, s halvány rózsaszín, feszes kabátot, melynek magas nyaka álláig ért fel, de szűk ujjá karját csak könyökéig takarta. Ujján négykarátos gyémánt szikrázott. Huaiyu sovány, gyenge, a sok szüléstől megviselt felesége nem is élőlénynek, hanem színehagyott festménynek látszott mellette. Most is gyereket várt. Inging könnyedén és látszólag boldogan beszélt, lila zsebkendőjét lobogtatva, míg a feleség riadtan nézelődött, mint egy néma, szenvedő állat.

A gyerekek anyjuk köré csoportosultak, és gyanakodva bámulták apjuk új barátnőjét. Suyun szólt az egyiknek, jöjjön oda hozzá; az egyik iker odament.

– Gyere ide hozzám – mondta Inging barátságosan, és kinyújtotta a kezét. De a fiú riadtan visszahúzódott. Inging kinyújtotta fehér karját, és magához ölelte. Megpróbált játszani a négyéves fiúval, de a gyerek kiszabadította magát, és anyja mellé szaladt vissza. Inging hirtelen felállt, és kiment a szobából, hogy férjéhez csatlakozzék. Huaiyu, aki modern férfi módjára viselkedett, azonnal felkelt, de Cseng úr és Yao úr ülve maradt. Inging és Huaiyu az ablakhoz ment, és kinézett a tóra. Huaiyu cigarettával kínálta meg az asszonyt, tüzet adott neki, és átölelte a vállát.

– Nincs benne semmi szemérem – súgta Mannia Mulan fülébe. – Úgy viselkedik, ahogy mi sohasem mernénk.

Bementek a szobába, hogy csatlakozzanak a hölgyekhez. Nagyanyó meglátta Halványillatot.

– Lan-erh, ki ez a csinos lány? Barátnőd? – kérdezte.

– De nagyanyó, hiszen ez Halványillat! – nevetett Mulan.

– Úgy látszik, igazán megöregedtem – mondta nagyanyó. – Az emberek arca kimegy a fejemből. Olyan csinosan öltözik, mint egy hivatalnok lánya.

Ez a kijelentés meghatotta Halványillatot, és növelte önbizalmát. Ettől a naptól kezdve Mulan boldogan látta, hogy a lány magatartása mind öntudatosabb lesz, és néha már szívből tud nevetni.

Mikor a társaságot ebédhez hívták, a férfiak előrementek, míg az asszonyok és gyerekek megvárták, hogy nagyanyó menjen elől.

– Asuan, gyere velem – szólította nagyanyó a dédunokáját, és egyik kezével Asuanra, a másikkal Damasztra támaszkodva elindult. Mulan észrevette, hogy Huan-erh anyjához siet, és megállapította, hogy sosem látott elégedettebb és boldogabb asszonyt, mint Lifu anyját. Az ő anyja, akit Mocsó támogatott, szomorú öregasszony volt, bár egy hercegi park úrnője lett. Lelkében megtört, jelleme teljesen megváltozott, még régi indulatosságát is elveszítette.

Régi, széles téglákkal kirakott, kétoldalt magas fákkal szegélyezett ösvényen, a zöldellő növények tavaszi illatában érkeztek a lakoma csarnokához.

A csarnok egy régi, nagy épület közepét foglalta el. Elöl vörös faoszlopok tartották, és zöld, faragott rácsajtaja tizennyolc-húsz láb magasba nyúlt. Kopott táblán aranybetűk mutatták a csarnok nevét: „Csungmintang.” „Csungmin” alighanem a herceg egyik őséneke címe volt. A csarnok előtt széles, kövezett udvar terült el, nyugati falánál egy kőlapon teknősbéka és két sárkány állt. A kőlap a herceg tetteinek leírását őrizte; a császártól kapta ajándékul. A csarnok előtt a napfényben két pipacságy virított, bíborfoltoként.

A férfiak a kőlapot vizsgálták; közben Sunya és Lifu is melléjük szegődött. Velük volt Sutung, Sutan fivére, aki jó barátságba került a Yao családdal. Sutung mint orvos, külföldön végezte tanulmányait. Rosszul beszélt a kínai nyelvet, s idegenül hatott ebben a környezetben. Külföldi ruhát viselt.

Jó alakú, alacsony férfi volt, szegletes vállal. Csendesen, mély hangon beszélt. Lifu látta, hogy a köteknősbékát nézi a felírás helyett, és külföldi botjával a béka fejét piszkálja. Sutung szerényen viselkedett, de éles tekintetét nem kerülte el semmi. Lifu rokonszenvet érzett iránta.

A táblától elfordulva, Huaiyu megkérdezte Yao úrtól:

– Mikor lesz a harmadik lány esküvője?

– Talán ősszel – felelte Yao úr.

Lifu már két éve letette a vizsgáit, és azóta tanárkodott, mert ragaszkodott ahhoz az ötletéhez, hogy neki is legyen valami pénze, mielőtt megházasodik. Yao úr nem ellenezte a tervét, Yao-né pedig szívesen tartotta magánál Mocsót, ameddig csak lehetett. Huaiyu barátságosan Lifuhoz fordult:

– Gratulálok! Sok szépet hallottam önről. Nagy hasznunkra lesz az ország újjáépítésében.

Lifu zavarba jött, de Huaiyu simán fecsegett tovább.

– Bekövetkezett az az idő, amikor az ország nem nélkülözheti az olyan embereket, amilyen ön. Sok tennivalónk van: megteremteni az ipart, fellendíteni a művelődést, főiskolákat nyitni, megjavítani a társadalmat, megtisztítani a közéletet, és megvalósítani a demokrácia elveit. Melyik foglalkozási ágban nincsen szükség tehetségekre?

Lifu megállapította, hogy ez a közömbös hangon elmondott biztatás olyan volt, mint valami politikai szólam, amelyet már mindenki könyv nélkül tud. „A társadalmi reform” és „a közéleti tisztaság” üres frázis volt a politikusok nyelvén, és Lifuban már régen erős ellenszenvet ébresztett. De udvariasan és közömbösen válaszolt Huaiyu szavaira.

Négy asztalt terítettek. Cseng nagyanyó ült az egyik asztal főhelyén, mellette Csengné, míg Cseng úr a férfiak asztalánál foglalta el a főhelyet. A harmadik asztalnál, a fiatal hölgyek asztalánál, Mannia anyja ült a főhelyen, Huaiyu felesége és Suyun ült mellette az egyik oldalon. Inging Suyun mellett foglalt helyet. A többiek kedvük szerint helyezkedtek el. Lifu, Sunya és Csinya az idősebb férfiak asztalához került. Lifu húga, Huan-erh, Mocsó mellé húzódott nagyanyó asztalánál, Mulan és Vörösjáspis pedig a fiatal nők asztalához ült. A négy asztalnál Feng úr, Mulan, Mocsó és Korall ült az asztal végén; mint házigazdák töltötték a vendégek poharába a bort.

Mulan mint saját asztalának háziasszonya, felköszöntötte Mannia anyját. Hogy Sunné a főhelyet foglalta el, természetesen következett a korából. Mannia az anyja mellett ült, szemben Huaiyu feleségével, Suyunnal és Ing-

inggel. Némi időbe telt, míg Mannia anyja elfoglalta a főhelyet. Sokáig erősködött, hogy Huaiyu feleségét ültessék az asztalfőre.

– Mi mindennap látjuk egymást – hangoztatta. – Nyúné az igazi díszvendég.

De a kornak járó hagyományos tisztelet nevében leszavazták, mert Huaiyu felesége a fiatalabb nemzedékhez tartozott.

– Sun nénike egészségére – emelte poharát Mulan.

– Először Nyú Nainai egészségére igyál, Mulan – figyelmeztette az öregasszony.

– Nem! Nem lehet! – felelt Mulan. – Először is te az idősebb nemzedékhez tartozol. Több hídon mentél át életedben, mint ahány utcán mi. Másodszor te nagyanyó családját képviseled. Neveletlenség volna Sun nénivel szemben, de neveletlenség volna nagyanyóval szemben is. Sokat hazudnak az emberek, de azt még senki sem mondta, hogy egy Yao lány nem ismeri az illemszabályokat.

Mulan felállt, hogy igyék Sunné egészségére. Suyun hallgatott, bár tudta, hogy a beszéd éle ellene irányul.

Ebéd alatt Mulan megkísérelte, hogy Inginggel társalgást kezdjen, és úgy találta, közelről még csinosabb. Mulan megdicsérte Vörösjás pist a verssoráért, s elmondta azt Ingingnek és Huaiyu feleségének, akik nem hallottak az érkezésük előtt lefolyt versengésről.

Inging a magas, északi típushoz tartozott, hangja gazdagon, kifejezően csengett.

– Egy verssor nekem is eszembe jut – mondta. *A felhő esővé változik, és az eső felhővé.*

A felhő-eső szópár költői módon a nemi viszonyt fejezte ki. Ez a célzás illett egy örömházba, de nem volt helyén úrinők között. Csaknem nyílt sértés volt a háziakkal szemben. Vörösjás pist és Mulan megértette a célzást. Vörösjás pist elpirult, Mulan Ingingre nézett, és nem szólt semmit.

– Remélem, senki sem botránkozik meg ezen a verssoron – mondta Inging merészen. – Modern korban élünk.

De senki sem felelt, és Inging észrevette, hogy vétett a jó ízlés ellen.

A férfi asztalánál Huaiyu ragadta magához a beszélgetés irányítását, és mint az olyan ember, aki hisz az új világban, nagy buzgalommal szónokolt. Az ő világa: a politika. Jó világ volt, és az ember jól lubickolhatott benne. Igaz, hogy Sung Csiaojent meggyilkoltatta Yuan, de az ilyesmi a magas po-

litikában elkerülhetetlen. A parlamentet feloszlatták, de ezt a parlament tagjai megérdemelték, mert olcsó pénzért áruba bocsátották magukat. Erős, tisztakezű kormányra van szükség. A múlt februárban kihirdetett alkotmány helyes – ez lesz a demokrácia alappillére. Ha a miniszterelnök lemond, megváltozik a kabinet, amely már csak az elnöknek lesz felelős, tehát biztonságban kormányozhat. Az új olaj kitermelésre elég három és fél millió. Ötvenmillió új kötvény kibocsátása esedékes a Sárkányhajó ünnepén... (Érdekes, állapította meg Lifu, hogy nincs a titkos politikának olyan szereplője, és nincs az országban olyan magas rangú kormányhivatalnok, akit Huaiyu nem ismer.)

Olyan ünnepélyes hangulatban ették az ebédet, mintha minden fogás három és fél millió olajkitermelés lett volna, melyet ötvenmillió dollár kötvény követett, hogy a jelenlévők megünnepelhessék a Sárkányhajó ünnepét. Huaiyu beszélt, torkát köszörülte, és olyan hangosan verte az asztalt, hogy a beszélgetés sokszor a hölgyek asztalánál is megszűnt, mert mindenki a nagy politikai titkokra figyelt. Még a cselédek is úgy érezték, hogy miniszterek ebédjét szolgálják fel. Csak nagyanyó nem feledkezett meg róla, hogy jó szóval dicsérje a pompás halat, a libát és a májtekercset, a szakács bámulatos remekműveit.

Az ebéd vége felé Lifu türelme elfogyott. Huaiyu nagy hangon kijelentette:

– Mindannyian összefogunk, hogy támogassuk legmagasabb urunkat és államfőnket, mert csak így szolgálhatjuk a hazát.

– Miért szolgáljam ezt a hazát? – kérdezte Lifu hirtelen.

Huaiyu felháborodott. Ilyen gondolkodást nem is érthetett. Lifu kijelentése meglepte, pillanatig csendben maradt, azután folytatta:

– Legnagyobb végrehajtóközegünk, az öreg Yuan, már réges-rég rendet teremtett volna, ha a mandzsuk helyett ő lett volna a császár. A szabadság és haladás útjára vezette volna az országot.

– Még most is megteheti – mondta Lifu –, de inkább megöli a köztársaságot.

A légkör villamos feszültséggel telt meg. Mindez 1914-ben történt, de már keringtek olyan hírek, hogy Yuan államcsínyt tervez, és önmagát kiáltatja ki császárrá. Senki, még Yuan leghívebb táborra sem merte nyíltan megerősíteni vagy megcáfolni ezt a híresztelést. Lifu lelkesen hitt a köztársaságban. Huaiyu szavaiból, ahogy „legmagasabb végrehajtóközegünk tá-

mogatásáról” beszélt, Lifu érezte, hogy a császárság titkos pártja már mozgolódik.

Utolsó megjegyzésére a beszélgetés félbeszakadt. Yao úr felkelt, és asztalt bontott. Hátrtolta a székét.

– Köszönöm mindenkinek a kedves társaságot! – mondta mosolyogva.

A vendégek felkeltek. Lifu arca dühtől pirosodott. Mulan odament hozzá, és rámosolygott. Mocsó is odament hozzá, és halkán figyelmeztette:

– Nagyon élesen feleltél neki!

– Nem bírtam uralkodni magamon – mondta Lifu.

HUSZONHETEDIK FEJEZET

Kevéssel ebéd után nagyanyó kijelentette, hogy lepihen, és az idősebb hölgyek kimentek vele az első nagy udvarba. A társaság többi része szét-szóródott, és a kertben sétált. Huaiyu sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy családjával együtt korábban elmegy, de megbeszélte egy találkozót valamilyen halaszthatatlan ügyben. Ingingnek ez a látogatás nem hozott sikert. Bár férje magára vonta a figyelmet előadásaival, őt nem fogadták úgy, mint ahogy teljesen egyenrangú feleséget fogadni szokás, és különösen a nők bántak vele hűvösen.

Yao úr, miután Huaiyut és családját a hátsó kapun kikísérte, Lifuhoz fordult:

– Jól megfeleltél neki. Helyesen tetted!

– Hogy mondhatasz ilyent, apa! – mondta Mocsó. – Olyan embert, mint Huaiyu, veszedelmes dolog megsérteni.

Yao úr nevetett.

– Úgy látom, Lifu sorsa jó kezekben lesz.

– Téged nem bosszantott, mikor előadta, hogy támogassuk a mi fő végrehajtóközegünket? – kérdezte Lifu. – Milliókat ide, és milliókat oda! Mintha az egész kormányt ő vezetné!

– Kinek árt ez? – mondta Mocsó. – Hadd beszéljen, te pedig hallgass. Gondold azt, hogy színházi előadáson vagy.

– De az olyan hivatalnokok, mint ő, tönkreteszik az egész országot. Ezek a köztársaság ragyogó csillagai!

Mocsó látta, hogy Lifu ismét dühbe gurul. Gyorsan témát változtatott, és megjegyezte:

– Nem valami jól bánhat a feleségével, ha ilyen nyilvánosan mutogatja új barátnőjét.

– Nem szeretnék a felesége bőrében lenni – mondta Korall. – Nem ártana, ha egyszer valaki a szemébe mondaná Huaiyunak, mit gondolnak róla az emberek.

Suyun csatlakozott hozzájuk. Férjét Cseng úrral és Sutunggal hagyta, akik Csengné gyomorfájásáról vitatkoztak. Mikor látták, hogy Suyun közeledik hozzájuk, Mocsó Lifura szólt:

– Vigyázz a nyelvedre!
– Türtőztesd magad – mondta Korall is. – Ne kezd előlről!
– Nem ismered a bátyámat – mondta Lifu húga. – Saját dolgaival nem tördök. Olyan dolgok miatt izgul, amelyek nem tartoznak rá.
– Tudom – mondta Mocsó. – Yang Csihseng vére folyik az ereiben.
– Nem érdekel a politika! – jelentette ki Lifu.
– Jobban érdekel, mint bárkit, akit ismerek – mondta a menyasszonya.
– Engem? Nagy tévedés!
– Lifu – mondta Yao úr –, a lányom jobban ismer téged, mint te magad. Hallgass rá, és jól jársz.

A társalgás most Lifu jövőjére fordult. Bár Lifu nem volt tisztában önmagával, újságírói pályára vágyott, és azt tervezte, hogy esküvője után külföldi tanulmányútra megy. Könnyen fejezte ki magát, és rendelkezett azzal a csodálatos képességgel, hogy a körülötte végbemenő eseményekben minden hibát meglátott. Így mindig fején találta a szöveget, és az általános fogalmazásban homályos eszméket kerekén és világosan fejezte ki. Az emberek, ha valami ötletük kialakul, olthatatlan vágyat éreznek, hogy azt akár szóban, akár írásban kifejezzék. Lifu természeténél fogva türelmetlenül szemlélte minden hibát, és különösen a hazugságot és képmutatást tűrte nehezen. Az ilyenfajta türelmetlenség biztosan jelzi, hogy az illető tisztábban látja a helyzetet, mint a többi ember.

Vidám kiabálás hallatszott alulról, amelyből tiszta kicsendült Afei éles hangja. Majd egy cikáda alakú sárkány tűnt fel, amint északnyugati irányban a levegőbe emelkedett. A gyerekeket azonban eltakarta az előtérben pompázó virágzó fák. Vörösjáspis lassan magánosan jött elő a fák közül. Nyúlánk volt és szép krémszínű selyemnadrágjában és kabátjában. Út közben meg-megállt, hogy egy-egy virágot megnézzen, majd továbbment. Nem is vette észre, hogy többiek figyelik. A költői versenyben aratott győzelme mindenkire mély hatást gyakorolt, Yao úrra is sőt még Korallt is meglepte.

– Okos lány ez a Vörösjáspis – jegyezte meg Korall.
– Túl okos – mondta Yao úr röviden.
– Miért nem eregetsz sárkányt a többiekkel? – kiáltott feléje Korall.
– Szaladgáltam, és kicsit elszédültem – felelte Vörösjáspis. Tényleg sápadt volt, és lihegett. – Az idő az oka – tette hozzá. – Olyan meleg lett egyszerre.

Huan-erh felajánlotta, hogy bekíséri a házba, de Vörösjáspis kijelentette, jól érzi magát, csak egy kicsit kifulladt. Huan-erh egy közeli kőpadhoz vezetete, és leültette.

– Itt árnyék van. Ne menj a napra – mondta neki.

Vörösjáspis gyermekkorától könnyen megfázott, és ha nagy melegben sokáig volt napon, rosszul lett. Kerülte a napot, így bőre halvány maradt. Amúgy is gyönges szervezetének nem használt a sok műtápszert és a sok regényolvasás. Tizenkét éves korától szedett tigriscsontot és kínavasbort csonterősítőül.

Aznap reggel korán kelt, és boldogan készülődött az ünnepélyre Afeijel. Az is megártott neki, hogy szokatlanul későn volt az ebéd, és a verssorverseny felizgatta. Ebéd után összeszedte magát, és sokat szaladgált a mozgékony Afeijel. Sárkányeregetés közben is velük tartott, de a hirtelen hőség megártott neki.

– Ki van ott? – kérdezte Huan-erh.

– Mulan, Sunya és a többiek.

– Kik azok a többiek?

– Afei a gyerekekkel és a Cseng nővérek.

A társaság most észrevette Mulant, amint egy dombocskán áll, kezében a sárkánnyal; nyilván arra készült, hogy a magaslatról elindítsa, míg valaki lent, mélyebben tartotta a sárkány zsinegét. Szokatlan látvány volt, hogy két gyerek tiszteletre méltó anyja sárkányt eregessen.

– Nézzétek csak a nővéremet! – nevetett Mocsó. A sárkány kicsit felemelkedett, Mulan felugrott, mintha ezzel is magasabbra lendíthette volna. De a sárkány megfordult, és a földre zuhant.

Mulan eltűnt, és most Afei mászott fel a dombra, kezében a sárkánnyal. Lilien szaladt utána, és dulakodni kezdett vele, hogy ő ereszthesse fel a sárkányt.

Vörösjáspis megborzongott, és köhögni kezdett.

– Nem érzed jól magad? Jobb volna, ha bemennénk – mondta Huan-erh.

– Igen, jobb, ha bemegyek – mondta Vörösjáspis, és Korallal bement a házba.

– Gyakran betegeskedik? – kérdezte Lifu.

– Tavasszal sohasem érzi jól magát – mondta Mocsó. – Múlt tavasszal is egy hónapot töltött ágyban. Éjszakákon át regényeket olvas. Nem jó, ha egy fiatal lány annyi regényt olvas, de nem is ez a legnagyobb baja, hanem az,

hogy a dolgokat nem veszi soha a könnyebbik oldalukról, és valami nyugtalanság fűti, hogy mindenben kitűnjön. Ez voltaképpen a gyökere betegségének. Bizonyára hallottál már „buta szerencséről”, de hallottál-e valaha is „okos szerencséről”? Jobb, ha az ember kicsit bután éli végig az életét. Boldogabban és könnyebben megy végig az úton.

– Igazat adsz Cseng-Panciaónak? – kérdezte Lifu.

– Igazat adok neki.

Cseng-Panciao tizenharmadik századbeli költő-festő-kalligráfus volt. Tőle származott az a híres mondás: „Nehéz okosnak lenni, de még nehezebb okos fejjel úgy élni, mint a buták.”

– Ezért akarsz te egyszerűen élni? – kérdezte Lifu.

– Ezért.

– Csatlakozzunk a többiekhez?

Mikor Mocsó és Lifu a sárkányeregető társasághoz érkezett, ott találta Mulant férjével együtt, azonkívül az összes gyereket, Asuant, Poyát, Amant és Vörösjáspis két öccsét. Mannia a házban maradt; Asuanra Kisöröm vigyázott, és nagyon boldognak érezte magát. Mocsó megkérdezte Lifut, kit tart a legboldogabbnak a jelenlévők között, és Lifu véleménye szerint is Kisöröm volt a legboldogabb.

– Hány éves most? – kérdezte.

– Azt hiszem, húsz.

– Felnőtt lány, de a lelkében még mindig gyerek.

– Sosem lehet tudni – felelte Mocsó rejtélyes mosollyal. Azután Mulanhoz lépett, és nevetve mondta: – Pompásan mulattok itt! Láttalak, amikor sárkányt eregettél. Szégyelld magad, nővér.

– Majdnem kifecamítottam a bokámat, mikor a dombról leszaladtam. Afei ötlete volt a sárkányeregetés. Nem hagyta békén Sunyát, amíg ki nem ment vele a rétre.

– Hallottátok, hogy Vörösjáspis rosszul lett? – kérdezte Mocsó.

– Rosszul lett? Ne mondd! Olyan vidám volt pedig. Itt játszott velünk, észre se vettük, amikor elment.

A sárkány most már magasan szállt, csak fogni kellett a zsinórt, és Kisöröm nagy örömmel fogta. Mikor a többiek bementek a házba, Lilien kint maradt Afejjel és a gyerekekkel.

Mulan elmesélte, hogy Afei már ebéd óta szaladgál ide-oda Liliennel, mindent megmutogat neki, még a nemrég felszerelt telefont is. Sokáig áll-

tak a telefonnál, ötletszerűen hívták fel idegen emberek telefonszámát, azután letették a kagylót, és kinevették azokat, akik jelentkeztek. Vörösjáspis velük volt, de a mókában nem vett részt.

– Afei és Lilien nagyon jól megértik egymást. Lilien is élénk, mint Afei, egyforma az ízlésük. Szeretnek mindent, ami modern: a telefont, a fényképezőgépet, a mozit. Lilien titokban moziba is jár. Vörösjáspis egészen más.

– Csak a kínai dolgokat szereti. De okosabb, mint Lilien – mondta Lifu.

– Ezerszer – jelentette ki Mulan.

– Mint kicsoda? – kérdezte Mocsó, aki mögöttük állt.

– Lilienről és Vörösjáspisről beszélgettünk – mondta Mulan a hűgának halkán.

– Szerencsétlen eset – jegyezte meg Lifu hirtelen. Mulan felnézett rá.

– Mire gondolsz?

– Kettőjükre!

– Vagy inkább hármukra! – javította ki Mulan. – Nem hiszem, hogy komoly a dolog – tette hozzá kis szünet után.

Mocsó most melléjük került, s amint az út kiszélesedett, egymás mellett mentek tovább. Mocsó Lifu jobbján haladt, Mulan a bal oldalán. Csatlakoztak a hölgyekhez, aztán Mulan, Mocsó és Ailien bementek, hogy az ágyban fekvő Vörösjáspist megnézzék. Anyja az ágy mellett ült, és Huan-erh is mellette volt.

Nemsokára Mulan hazament. Huan-erh a szobában maradt Mocsóval, mert úgy szerette Vörösjáspist, mint a tulajdon kishúgát. Láta, hogy Vörösjáspis még mindig csupa izgalom. Így ágyban fekve, szegényke, amint fejét és nyakát feltámasztotta a ványos, természetellenesen vékonynak látszott, bár arcának alsó része kerek és formás volt, mint az egészséges fiatal lányoké. Arca lázban égett.

– Hogy érzed magad, Negyedik Nővér? – kérdezte Mocsó Vörösjáspistól, aki az unokanővérek között negyediknek számított.

– Kicsit nehéz a fejem – felelte Vörösjáspis. – Úgy látszik, a szokásos tavaszi betegségem megint kiújul. Az emberek olyanok, mint a virágok és növények. Ti valamennyien erősek és boldogok vagytok. Azt hiszem, mire a ti fátok gyümölcsöt hoz, én már olyan leszek, mint a vízen úszó hervadt szirm.

– Hogy beszélhet így egy fiatal lány? – szólt rá Mocsó színlelt haraggal.

Szánakozva nézte ezt a bájos teremtet; hirtele odament hozzá, és megfogta a pulzusát.

– Nyugodj meg, Negyedik Nővér – mondta. – Olvastam néhány orvosi könyvet, és véleményem szerint csak azért vagy beteg, mert nagyon sok benned yang, és kevés a yin. A kettőnek összhangban és helyes arányban kell lennie egymással, különben egészségünk látja a kárát. A yang tüze felszáll, és a test alsó része ezáltal könnyű marad; úgy érzed, mintha a levegőben lebegnél. Erősítsd a yin rendszeredet. Ha rendszeresen szeded a gyöngyport, és helyesen táplálkozol, hamarosan meggyógyulsz. Ne bízd magad csak az orvosságokra. A test sok táplálékot kíván. Egyél több rizst és főzeléket. Nekünk, nőknek az életgyökerünk a gyomrunk alatt van, míg a férfiak életének gyökere magasabban helyezkedik el, a szív, tüdő és máj körül. Ezért esznek a nők több főzeléket és a férfiak több húst. De a yang és a yin elve nemcsak a testi dolgokban érvényesül, hanem a szellemiekben is. A nőknek az olvasás megárt. Minden a fejükbe megy, és túl kevés yinjük marad. A yin: a föld, és a föld: a nő. Maradj a földön. A nő hivatása, hogy gyerekeket neveljen és a háztartásával törődjék. Ha egy lány nagyon okosnak született, jobb, ha tudatosan eltompítja az agyát. Olvass költeményeket és történelmi munkákat, de ne sokat töprengj rajtuk, mert különben a sok olvasás eltávolít a mindennapi élettől. Ha beteg vagy, ne olvass regényeket. Inkább köss! Az a nőnek való foglalkozás...

Vörösjáspis figyelmesen hallgatta Mocsó szavait, amelyeknek őszinte jóindulata szemlátomást hatott rá.

– Negyedik Nővér! – folytatta Mocsó. – Még valamire figyelmeztetlek. Többet ér minden orvosságnál, ha az ember az életet könnyebben veszi. Minél okosabb valaki, rendszerint annál türelmetlenebb. Nem hízelgés, hanem tiszta igazság, hogy te sokkal tehetségesebb vagy, mint mi. Tehát jobban is kell vigyáznod magadra. Éppen elég történetet olvashattál szép és tehetséges nőkről. Gondolj csak arra: hányan fejezték be boldogan életüket? Emlékezz a régi közmondásra: „Szép arc, keserű sors.” De hidd el nekem, nem is a szép arc, hanem a túlságosan okos fej teszi tönkre nagyon sok nő életét. Az utókor, ha átvizsgálja az elődök számadásait, úgyis nehezen állapíthatja meg, ki volt okos, és ki volt buta. Az élet rögtön megjavul, ha úgy vesszük, ahogy van, és nem töprengünk fölösleges problémák fölött. Ha megtanulod ezt a kis leckét, meglátod, a betegséged is gyorsan elmúlik.

Vörösjáspis szemében könny csillogott.

– Drága nővér, köszönöm, hogy ilyen komolyan beszéltél velem. Így még soha senki nem beszélt hozzám!

Mocsó a kislány vállára tette a kezét.

– Szedj gyöngyport, hogy a yin szerveid megérsődjenek, és biztosan meggyógyulsz! Most pedi szépen aludj el!

Gyöngéden betakarta Vörösjás pist, és halkán kiment a szobából.

Vörösjás pist szemét elkerülte az álom. Mocsó tanácsán töprengett szüntelenül. Ez a tanács bizonyára segítene a baján. De hirtelen eszébe jutott, hogy a többiek mind bementek hozzá, de Afei és Lilien nem látogatta meg. Ez a gondolat felizgatta. Számba vett mindent, ami a nap folyamán történt. Egy híres tábornok szavaira gondolt, kit vetélytársának diadala megalázott; gondolatban önmagára alkalmazta a mondást: „Ha az Ég egy Vörösjás pist teremtett, miért teremtett egy Lilient is?”

A történelem és az irodalom híres szépségeire gondolt – Meifeire, Feng Siao csingra, Csui Ingre, Lir Taiyura, Yu Suancsira, Csü Sucsena. Mindegyik történetében szerepelt egy buta férfi, aki nem vett észre és nem értette meg a nő szerelmét. De Afei nem volt buta. A lány azt is tudta, hogy Afei szereti őt. Együtt nevelkedtek. Ő korán megkomolyodott, Afei gyerek maradt. Nem is illett rá a régi költeményekben előforduló szeretős szerep. Lehet, hogy ő „csiajen” (tehetségesen szép) volt, de Afei semmi esetre sem volt „csaicse” (költőien szerelmes). Még egy verssort sem tudott faragni. Azon a szörnyű nyelven beszélt, amit a modern iskolákban tanítottak. A telefon, a mozi, az angol szavak, amelyekkel Afei és Lilien keverte beszédét – egész viselkedésük felháborította Vörösjás pist.

Hittérítő-iskolába járt, ahol pompásan tanították az angol nyelvet. De sokkal jobban szerette a kínai tárgyakat, semhogy valaha is rendesen megtanult volna angolul. Az angolt nem is szerette. Az angol beszéd komikusan hatott rá, és inkább nem is próbálgatta, mert beteges érzékenységében attól félt, hogy nem ejti helyesen a szavakat, és kinevetik. Kitűnően értett és könnyen olvasott angolul, de sohasem beszélt jól a nyelvet. Az iskolában a lányok angolosan „Miss”-nek szólították egymást, de ő fellázadt ez ellen a nyegle szokás ellen. Nincs a kínai nyelvnek elég szava, hogy a lányok kínaiul szólítsák meg egymást?

Később Afei mégis bement hozzá. Mikor Csengéket a kapuhoz kísérte, és sokáig búcsúzkodott Mulantól és Lilientől, Mulan rászólt:

– Jobb volna, ha visszamennél, és megnéznéd: Negyedik Nővér hogy van? Lefeküdt, mert nem érezte jól magát.

De a búcsúzkodás sokáig tartott, és Mocsó távozása óta egy fél óra is eltelt, mire Afei Vörösjáspis szobájához ért. Beszólt az ajtón: „Negyedik Nővér!” De nem kapott választ. Vörösjáspis összeszorított szájjal feküdt, és elfordította arcát. Afei újra szólt, de a lány akkor sem felelt. Afei lábujjhegyen bement a szobába, leült az ágy mellé, és csendesen várt. A lány mozdulatlanul feküdt, és egyenletes lélegzete alig hallatszott. Hirtelen megvonaglott a válla, és melléből halk zokogás tört elő. Afei rögtön föléje hajolt, és megkérdezte: „Meimei, mi bajod van?” Az elfojtott zokogás sírássá fajult; Vörösjáspis gyorsan megfordult, hogy arcát vánkosába rejtse. Afei gyöngéden megfogta a vállát, hogy maga felé fordítsa: „Bocsáss meg... Nem tudtam...”, de mielőtt a mondatot befejezte volna, Vörösjáspis eltolta a fiú kezét.

– Ne nyúlj hozzám! – fakadt ki idegesen. – Én nem vagyok olyan, mint a többi lány. Én nem tudok hízelegni a fiúknak!

– Ahogy akarod – mondta Afei, és kissé elhúzódott az ágytól. – Nézd, milyen messze ülök tőled. De legalább szólj hozzám. Nem láttam, mikor mentél el, és nem tudtam, hogy rosszul érzed magad. Meimei, ne haragudj rám! Vörösjáspis a fiú felé fordította az arcát.

– Nem tudtad. Mindenki más tudta, csak te nem.

Afei némán nézte a lányt, bűnbánóan és nagy szeretettel. Végül is Vörösjáspis elpirult. Elhatározta magában, hogy a fiúval szóba sem áll. De mikor látta, milyen bűnbánó arccal, milyen kétségbeesetten ül az ágya mellett, megenyhült iránta.

– Második Fivér, sokat szaladgáltál egész nap – mondta halkán. – Nekem, sajnós, nem volt erőm hozzá, hogy segítsek neked. Nem vagy nagyon fáradt?

Vörösjáspis szavai nagyon is elárulták, hogy mennyire szereti Afeit. A fiú odaadta a zsebkendőjét; Vörösjáspis a szemét törülgette.

– Máskor ne ülj csónakba. Reszkettem, hogy valami bajod történik...

– Mi bajom történhetett volna? Ez a tó igazán nem veszélyes. Holnap majd végigevezünk rajta. Szépen és nyugodtan ülsz majd, én fogok evezni helyetted is.

– Kedves vagy. Ugye te nagyon szereted a tavat? Csónakázni sokkal jobb, mint a parton maradni... igazam van, ugye? – kérdezte Vörösjáspis, és Lilienre gondolt.

– A kettő egészen más.

– Bizonyára olyanok voltunk, ahogy ott a parton álltunk, mintha toronyba zártak volna. Míg te kint a szabadban élvezted a csónakázást?...

– Gonosz vagy – dörmögte Afei.

– Látod, én nem vagyok jó játszótárs neked. Miért nem maradsz nyugton, mint a felnőttek? Miért nem beszélsz halkán, mint például Lifu? Tudod, mennyire idegesít, ha örökké izegsz-mozogsz? Félek a víztől, mióta Sisahaiban láttam azt a vízbe fült kislányt... De ne törődj azzal, ha én el is megyek innen. Lesz, aki majd játszik veled, aki szereti a csónakázást, és szívesen ereget sárkányt, rajong a sportokért, és dicsőíti a telefont. Afei zavartan felugrott.

– Ha még egy szót szólsz, befogom a szád! – kiáltotta.

Vörösjáspis védekezett, de Afei megcsiklandozta a lányt.

– Gúnyolódsz még? Gúnyolódsz? A lány kegyelemért könyörgött.

– Második Fivér, csak még most az egyszer bocsáss meg nekem. Ígérem, hogy többé sohasem leszek rossz.

Vörösjáspist megköhögte a nevetés, mire Afei a csiklandozást ijedten abbahagyta. A lány gonoszkodva ingerkedett: „Nem félsz, hogy elárullak Miss Csengnek?”

Afei szerette Vörösjáspist, ahogy a legtöbb fiú szereti a csinos unokatestvérét, minden hibája és szeszélye ellenére is.

– Mindig felbosszantod az embert – motyogta zavartan. – Mindig azt akarod, hogy neked legyen igazad.

– Nem tehetek róla, hogy kicsinyes vagyok, és túlságosan őszintén beszélek – mondta Vörösjáspis. – Hiába, nem lehetünk mind olyanok, mint Harmadik Nővér, aki bölcs, őszinte és céltudatos.

– Én Második Nővért jobban szeretem – felelte Afei. – Harmadik Nővér nyugodt és csendes, de állandóan félek, hogy megszid. Második Nővértől sohasem félek. De mondd, Meimei, te miért nem igyekszel, hogy megváltoztasd a természetedet?

Afei szemében Mulan a megtestesült tökéletesség volt. Szerette volna, ha Vörösjáspis Mulanhoz hasonlított volna.

– Én tudom jól a hibáimat, de, sajnos, az ember nem változtathat a természetén – mondta a lány. – Harmadik Nővér volt nálam az előbb, és igen jó, őszinte tanácsokat adott nekem.

– Mit mondott?

– Hogy vegyem a dolgokat könnyebben. Bölcsen kioktatott. Szerencséd, hogy ő beszélt velem előbb, különben nem is álltam volna szóba veled.

– Igazán? Akkor rohanok, és megköszönöm neki – mondta Afei boldogan, hogy Vörösjáspis végre barátságosan szólt hozzá. – Meimei, mindenki dicsérte a verssorodat. Büszke vagyok rád. Ezerszer jobb volt, mint amit a többiek csináltak. Még a Második Nővérénél is jobb volt. De ha én ott lettem volna, még szebbet csináltam volna, mint te.

– Ne mondd! Hadd hallom! – mosolygott Vörösjáspis.

– Hallgasd csak: „*Nővérekém, szeretlek, és te is szeretsz.*”

A lány fojtotta, n nevetett.

– Nem szégyelled magad! Minden szó hamis. Szegénykém, modern iskolába jársz, és még egy értelmes verssort sem tudsz faragni. A régi jó időkben be sem engedtek volna a menyasszonyod szobájába... Figyelj csak, elmondok egy történetet: A Sung-dinasztia idején Su Tungpo költő nővére feleségül ment Csin Saoyuhoz, aki tudott angolul.

– Ne bolondozz!

– Figyelj csak! ... A nászéjszakán a menyasszony felszólította a vőlegényt, hogy egy elmondott verssorra csináljon megfelelő párt, különben nem ereszti be magához, és kinn alhat az udvaron. A hold gyönyörűen fénylett. A menyasszony becsukta az ajtót a vőlegény orra előtt, és elmondta a verssort:

„*Ajtóm becsuktam. Rajta keresztül a hold se mehet.*”

– Csin törte a fejét, de nem sikerült neki, hogy a sorra szép rímet találjon, mivel modern iskolába járt.

Fel és alá topogott a holdas udvaron, és fejét vakarta. Sógorának szíve végül is megesett a szerencsétlenül. Felvett egy kavicsot a földről, és az udvar közepén álló szökőkútba dobta.

– Hát az mire volt jó? – kérdezte Afei.

– Hogy rávezesse a szerencsétlent a helyes sorra: „*De a dobott kő még a víz alatt is megtöri az eget.*”

– Nagyszerű! – kiáltott fel Afei.

– Várj még egy pillanatig. Csin, akárcsak te, nem értette meg a célzást. Tudod-e, végül is hogy jutott be?

– Hogyan?

– Szenvedélyes baseballjátékos volt. Tehát elővett egy baseballütőt, azzal betörte az ajtót, és bement.

Afei elpirult.

– Meimei! A Sung-dinasztia idején még nem játszottak baseballt az emberek.

– Esküszöm: így volt. Még angolul is beszéltek. Mikor a menyasszony megkérdezte a fiútól: „Hol a verspárod?” – a fiú hetykén felelte: „Darling, a verselés ósdi dolog. Mi az iskolában nem tanulunk költészetet. Mi csak baseballt tanulunk.”

– Nem szégyelled magad? Hosszú mesét találsz ki, csak hogy engem kigúnyolhass! – mondta Afei, és megint megcsiklandozta, de a lány kegyelemért könyörgött, hogy inkább jól viseli magát, mert nagyon félt a csiklandozástól.

Vörösjáspis anyja lépett a szobába, és boldogan látta, hogy a fiatalok vidáman beszélgetnek. A lány odafordult hozzá:

– Harmadik Nővér tanácsolta, hogy szedjek gyöngyport.

Anyja bólintott.

– Szedj, ha használ. Hála istennek, van annyi pénzünk, hogy megfizethessük.

– Csakugyan gyöngyökből készül az a por? Mennyibe kerül egy adag? – kérdezte Afei.

– Százötven vagy kétszáz dollárba – felelte Fengné.

– Ha Negyedik Nővérnek használ – mondta lelkesen Afei –, nem baj, bármibe is kerül. Megyek, és rögtön szólok apának.

Fengné tartóztatta.

– Ne siessünk el semmit.

Afei tehát újra leült, és nézte unokanővérét, ahogy mozdulatlanul feküdt az ágyban. Arca fehér volt és finom, s a szerelem izgalmában el-elpirult. A fiút forróság öntötte el, s egy pillanat alatt átalakult benne az a gyerekes barátság, amit eddig a lány iránt érzett. Vörösjáspis boldogan vette észre, hogy a fiú megfélemezik anyjáról, és elrévülten bámulja őt.

– Bolond vagy? Bámulsz rám, mintha új kapu lennék – nevetett.

– Bocsáss meg – pirult el Afei. – Csak néztelek. Maradj mindig így, hogy nézhesselek. A neved Vörösjáspis, és úgy érzem, hogy csakugyan nemes jáspisból faragtak, de ez a nemes jáspis puha és meleg. Félek, ha még gyöngyport is szedsz, olyan leszel, mint az igazgyöngy, amely még éjjel is ragyog.

Most Vörösjáspis pirult el, és boldogan mosolygott. Lesütött szemmel csak egy szót mondott: „Te! ...”

– Békülj ki Afeijel – mondta az anyja. – Néha szeszélyes, de a szíve mélyéig jó. Láttam, hogyan nőttek fel. Barátok voltatok két napig, és utána három napig ellenfelek. Most már felnőttek vagytok, megjöhetett volna az eszetek. Te, Vörösjáspis, uralkodhatnál a gyerekes szeszélyeiden. Afei, te is gyengédebb lehetnél hozzá. A lányom ösztönösen szereti a csendet. Most néhány napig szépen feküdni fog, megerősödik, és reméljük, hogy minden rendbejön.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

Huaiyu háza a Szucsou utcában, a követségi negyed közelében emelkedett. A házban sokáig laktak külföldiek. Modernizálták, bevezették a villanyt; telefont szereltek fel, és WC-eket rendeztek be. Az udvar átellenes oldalain fekvő szobákat fedett folyosók kötötték össze, így télen sem kellett kilépni a szabadba, ha az ember egyik oldalról a másikra ment. A keleti rész irodául szolgált, és észak felől azokhoz a szobákhoz kapcsolódott, amelyekben Huaiyu felesége lakott a gyerekekkel. Inging kissé hátrább, a nyugati oldalon kapott külön udvart. A feleség udvarának hátulsó részéből négyrészes zöld ajtó vezetett hozzá. Mikor beköltöztek a házba, Huaiyu egyforma bútorral rendezte be feleségének és ágyasának szobáit. A második főudvar-tól keletre volt az ebédlő. Az egész család itt étkezett, együtt.

Az ágy kérdése nehezebben oldódott meg, mint az asztalé. Huaiyu a második központi udvar mellett rendezte be irodáját és azokat a fogadószobákat, melyeket csak rendkívüli alkalmakkor használtak. Volt itt egy kis hálószoba is, amelyet az előző lakó rendezett be szállóvendégek számára; fürdőszoba is volt mellette, de ezt a szobát Huaiyu sohasem használta. Amikor Inginget ágyasául vette, úgy állapodtak meg, hogy minden hónap elsején és tizenötödikén felesége szobájában alszik, a többi napon a Második Úrnőnél. Az ikrek a feleség szobájában aludtak, így azzal az indokolással, hogy neki csendre van szüksége, amikor pihen, minden nagyobb nehézség nélkül elfogadtatta ezt a beosztást. Huaiyu felesége, Yacsin, feleségi helyzetének névleges tiszteletben tartásán túl nem kívánt semmit. Mikor meghallotta, hogy férje ágyasul veszi Inginget, a legrosszabtól tartott, és szorult helyzetében bármilyen megoldást elfogadott, hogy legalább a béke látszatát fenntartsák. Mindeben engedett, amíg anyai és feleségi méltóságát nyíltan nem veszélyeztették.

Inging rosszkedvűen ment haza a Yao ház ünnepélyéről. Itt mutatkozott be társadalmilag a családnak, s erősen éreztették vele, hogy csak ágyasnak tekintik. Nemcsak a feleséget ültették magasabbra az asztalnál: a feleséggel és a gyerekekkel szívesen beszélgettek, őt, az ágyast viszont hidegen kezelték. A Yao nővérek udvariasan bántak vele, de cséppel sem barátságosan, s miután Inging olyan szerencsétlenül próbálkozott a pikáns verssorral, Mu-

lan többé egy szót sem szólt hozzá. Végül egészen egyedül maradt Suyun-nal. Önmagára haragudott legjobban. Amíg örömlány volt, függetlenül és saját ízlése szerint élt. Nem is tudhatta a családi életben uralkodó szokásokat. Elhatározta, hogy hasonló kudarcnak többé nem teszi ki magát.

Hazaérkezve egyenesen a szobájába sietett, és lefeküdt. Huaiyu megkérdezte, mi bántja. De nem felelt. Este kijelentette, hogy szobájában akar vacsorázni, Huaiyu hagyta: csak dacoskodjék, amíg bele nem fárad.

A Második Úrnő betegségének hírére a cselédek mind siettek hozzá, és kérdezték, mi baja. A szakács összeszedte legjobb tudását, hogy megfelelő ételt készítsen számára.

Huaiyu, mikor visszatért Pekingbe, és kibérelte ezt a házat, kapusnak a Nyú család egyik régi cselédje vitte magával. Liang volt ez a cseléd, nagyon ügyes harmincöt év körüli férfi. Pekingben nevelkedett, jól értette a módját, hogy szolgálata közben a saját érdekét is szolgálja. Liang, valamint a többi cseléd is nagyon jól tudta, milyen híres nő volt a gazda új barátnője a fél világban. Tudták, hogyha most rövid ideig még két úrnőt szolgálnak is, a hatalom rövidesen az új úrnő kezébe csúszik át. Liang ezért tiszteletteljesen javasolta, hogy szereljenek fel külön telefont a Második Úrnő számára, s e hódolatteljes javaslattal egy csapásra megnyerte Inging jóindulatát.

A nőcselédek vetélkedtek egymással, melyik teljesítsen szolgálatot Inging udvarában. Inging ravaszul választott: Liang feleségét vette maga mellé. Megmondta neki:

– Látom, okos teremtés vagy, és méltányolod azt a jóindulatot, amellyel kitüntettelek. Ha férjeddal együtt híven és jól szolgálsz engem, nem marad el a jutalmatok.

A Liang házaspárnak volt egy fia is. Ez külső szolgálatokat végzett, gyümölcsért ment, cigarettáért, apróságokért. Minden dolgát gyorsan és pontosan végezte. A sofőr is hamarosan Inging pártjára állt, mert Inging sokkal többet használta az autót, mint a feleség, aki csak nagy ritkán mozdult ki a házból. Inging mellett most is itt élt régi szolgálója, Vadrózsa, s fontoskodó arccal járt-kelt a házban. A feleséghez csak öreg szolgálója, Tingma maradt hűséges.

Ezen a napon természetesen nagy jövés-menés támadt Inging udvarában. Az egész háznép igyekezett a kedvében járni. Vadrózsa gögösen osztogatta a parancsokat; senkinek sem jutott eszébe, hogy ellenkezzék vele. A szakács máskor sohasem állt szóba a cselédekkel, most azonban megjelent ma-

gas személyében, és odaállt az ajtó mellé, hogy átvegye Vadrózsa utasításait. Csak Tingma nem vett részt a tolongásban.

Inging elküldött Liangért. Bizalmasa hamarosan megjelent a hálószoa ajtajában. Az asszony behívta, és Liang pirulva tett néhány lépést, mert Inging félmeztelenül feküdt az ágyban. Liang megállt, és a padlóra nézett lesü-tött szemmel.

– Öreg Liang – szólította meg Inging meg kell beszélnünk egyet-mást. Mind többen és többen keresik fel urunkat. De az úr nem ér rá nagy elfog-laltságában, hogy mindenkit fogadjon. Ha tehát látogató jön, nekem je-lentsd. Majd én megmondom, fogadja-e az úr vagy nem. Neked rangodhoz illő ruhára van szükséged, és egy emberre, aki mentesít a tea, a víz és a tö-rülközők felszolgálása alól, ha vendégek jönnek. Kis és nagy dolgok csakis úgy folynak rendben, ha van egy fej, amely gondolkozik, és egy szerv, amely végrehajt. Ha te mindent énrám hagysz, vagy ha én mindent rád ha-gyok, mindjárt a legnagyobb zűrzavar támad. Minek csináljuk a dolgokat úgy, ahogyan eddig, mikor tudjuk, hogy eddig rosszul csináltuk.

– Bölcsen mondod, úrnő – felelte Liang, tökéletesen igazad van minden-ben. Magam is sokszor éreztem, hogy a házban sok a cseléd, sok a száj, de fej nincs egyetlenegy sem. Rangomhoz méltó ruháról beszélsz, úrnőm? Tegnap csak néhány szál virágot akartam venni, de alig tudtam pár centre szert tenni. Ha Tingma nem kér pénzt a Nagy Úrnőtől, nem tehetek semmit.

Inging dühösen felelte:

– Nem sejtettem, hogy ennyire a feje tetején áll itt minden. De mit gon-dolsz: lesz valaki, aki nem engedelmeskedik, ha az én parancsomra hivatko-zol?

– Nem, úrnőm. Ha kezvedbe veszed a vezéri pálcát, én vakon követlek. Én csak egy úrnőt ismerek ebben a házban.

Inging elmosolyodott:

– Öreg Liang, tetszik nekem, ahogyan beszélsz. Csak aztán a tetteid is olyan bátrak legyenek, mint a szavaid. Nálam a hűséges cseléd mindig meg-kapja jutalmát.

– Úrnőm bizalma megtisztel. Ha bízik bennem, parancsoljon bármit. Majd meglátja, méltó-e a bizalmára öreg Liang.

– Ha megparancsolnám, hogy ölj meg valakit, megtennéd? – kérdezte ne-vetve Inging.

– Nem, úrnőm. A gyilkolás nem az én hatáskörömbe tartozik.

– Gyere ide – mosolygott Inging. Öreg Liang óvatosan lépett egyet-kettőt, de Inging még közelebb hívta az ágyhoz. Tetőtől talpig végigmérte. – Tegyük fel, hogy megparancsolom: mint vezér állj a cselédség élére! Hogyan fogsz szolgálni engem?

Öreg Liang letérdelt, mint a tábornokok szoktak, ha átveszik a császár parancsát. Fejét többször koppantva a földhöz érintette úrnője előtt.

– Ha úrnóm megtisztel bizalmával, életre-halálra szolgálni fogom. Felelősem és egész családom mindhalálig hűséges rabod lesz.

– Kelj fel! – mondta Inging. – Majd beszélek az úrral. Egyelőre nincs különösebb megbízásom számodra. De...

Intett fehér kezével, hogy lépjen még közelebb az ágyhoz. Liangot izgatta a cselszövés. Inging folytatta a suttogást:

– Ismered Tingmát. Régi cseléd a házban. Nagyon a fejünkre nőtt. Tingma a Nagy Úrnő szolgálója, és kínos lenne számomra, hogy én törjem le a szarvait.

Aztán a fülébe suttogta Liangnak, hogy mit kell tennie.

Vacsora után Huaiyu meglátogatta Inginget. Kérdezte, átmenjen-e a felelőségéhez, mert éppen tizenötödike van.

– Ha beteg vagy, inkább veled maradok. Holnap is átmehetek hozzá, hogy pótoljam a mulasztást – mondta.

– A világért se rövidítsd meg – ajánlotta Inging. – Nincs semmi komoly bajom, és van, aki ellásson, ha szükségem lesz valamire. Jobb, ha ma éjjel nyugodtan pihenek.

– Haragszol rám? – kérdezte Huaiyu rövid szünet után.

– Rád nem! Ül le. Szeretnék megbeszélni veled néhány dolgot. Van most türelmed, hogy végighallgass?

– Természetesen, drágám. Valami baj van?

– Mikor idejöttem a házadba – kezdte Inging –, az a cél vezetett, hogy békés, kényelmes otthont biztosítsak neked. Olyat, amilyen a többi hivatalnoké. De néhány nap alatt tapasztalnom kellett, hogy az egész vezetése rossz. Egyik cseléd az egyik úrnőre hallgat, a másik a másik úrnőre. Ha el kell intézni valamit, senki sincs, aki elintézza. A bölcs szerint az otthon mindenekelőtt rendes legyen, mert csak azután lehet boldog. Pontosán meg kell határozni minden cseléd kötelességét, és kell fölöttük valaki, aki a parancsok végrehajtásáért felelős.

– Csak ez a baj? – mosolygott megkönnyebbülten Huaiyu. – Yacsinnak nincs tehetsége hozzá, hogy nagy házat vezessen. Nem is volt itt rend soha. Bízom rád a ház vezetését és az összes cselédet?

– Nem, nem, ne érts félre! Nekem nincs arra idő: hogy a cselédekkel vesződjem. De azt szeretném, hogy egy felelős személy álljon a cselédek élén, különben lehetetlen eligazodniok a parancsok és ellenparancsok között. Azt hiszem, Öreg Liang lenne a legalkalmasabb erre a feladatra.

– Ahogyan akarod – bólintott Huaiyu. Másnap reggel mindjárt ki is adta a parancsot, hogy minden cseléd engedelmeskedni tartozik öreg Liangnak. Az apróbb kiadásokra szánt pénzt is rábízta. A feleség hamarosan ráébredt, hogy innen is, onnan is bosszúságok érik: ha küldött valakiért, a cselédnek mindig más dolga volt. Ha megunt a sok várakozást végül is Tingmát küldte el, Tingma főzte a teát, ő hozott vizet, és ment bevásárolni.

Tingma is felháborodva fogadta a változást. Hat vagy hét éve szolgálta már a feleséget, részt vett a gyerekek nevelésében, sok bajt és nehézséget megélt úrnője mellett. Úgy érezte, mintha anyja lenne az úrnő. Eddig ő volt az első cseléd a házban, s az úrnő szívesen hallgatott rá. Tingma vitte sétálni a gyerekeket, Tingma segített összeállítani az étrendet, ha vendégek jöttek. Most hirtelen kicseppent régi hatalmából. Viszont itt volt Vadrózsa, aki gögös biztonsággal járt-kelt a házban, s még Tingmának is parancsolgatott. Tingma dühösen ellenkezett és veszekedett Vadrózsával. A feleség megzavarodott, nem tudta, mit tegyen.

Végül egy napon Tingma sírva rohant be úrnőjéhez. Inging is jelen volt. Tingma zokogva mesélte, mi történt: ki akart menni a kapun, mert vásárolnia kellett valamit. A kapunál valami megjegyzést tett az új házirendről, mire Öreg Liang pofon ütötte.

– Úrnőm, én már semmit sem intézhetek ebben a házban – mondta szipákolva. – Itt mindenki ellenségem már! Öreg Liang meg a felesége meg Vadrózsa csak a Második Úrnőnek hízeleg, összetartanak! A többi cseléd csak az ő kedvüket lesi, mert tudják, hogy Öreg Liang elérheti Második Úrnő fülét! Vadrózsának mindent elvégez a sofőr a városban, de nekem semmit sem tesz meg. Látod, úrnőm, hova jutottunk! Nemhiába tartja a közmondás, hogy „új császár, új udvar”.

Nyúné azonnal behívta Liangot, hogy igazságot tegyen. Liang mellett ott állt a felesége meg Vadrózsa is.

– Úrnőm – kezdte öreg Liang –, ebben a házban sok cseléd van, de mind-egyik teljesíti kötelességét, mióta a gazda rám bízta a felügyeletet. Csak Tingma ellenkezik. Elkapatja, hogy ő régebben szolgál itt, mint én. Ha szólok hozzá, nem is felel. Mindnyájan az urat és az úrnőket szolgáljuk, csak Tingma megy a maga feje után.

– Amiért te ügyelsz fel ránk, még nincs jogod, hogy megpofozz – kiabált Tingma, és folytatta volna, ha Vadrózsa közbe nem szól:

– Jobb lesz, ha hallgatsz, mielőtt mindent kitálalok!

Liang felesége is rákezdte:

– Bizony, jó lesz, ha vigyázol, mert ha kinyitjuk a szánkat, benne leszel a bajban! Amiket rólunk beszélsz, az még csak hagyján! De amit az úrnőkről mondtál!

– Azt mondta a Második Úrnőről – pergett a Vadrózsa nyelve –, azt mondta, hogy a Második Úrnő nőtény róka!

– Nem igaz! – tiltakozott Tingma.

– Igenis, mondtad! A szakács is hallotta!

– Ha nem érzed itt jól magad, felmondhatok neked – fenyegette Liang.

Inging eddig csendben hallgatta őket. Most megszólalt:

– Mindnyájan szemtelenek vagytok. Tingma régi cseléd ebben a házban, legyetek rá tekintettel. Te pedig, Tingma, vigyázz a nyelvedre. Akár nőtény róka vagyok, akár nem, semmi közöd hozzá. Te csak törődj a saját szempilláddal. Hiszen látom, hogy fested a szemedet, és keményre kened a pilládat. Magatok között azt csináltok, ami nektek tetszik, de engem hagyjatok ki a játékból, megértettétek?

Azután a feleséghez fordult.

– Nővérem, most magad is látod, hova jutottunk Egyelőre nem büntetem meg Tingmát. De ezek az állandó veszekedések nem mehetnek így tovább. A felügyelőt a cselédek minden házban tisztelik. Tingma vezető feladatra nem alkalmas. Nincs tekintélye, egyetlen cseléd sem engedelmeskednék neki. Ha tehát itt akar maradni, férjen meg a többivel, és ne borítsa fel a békét. Igazam van? A feleség zavartan hallgatott.

– Hallottátok, mit mondott a Második Úrnő? – mondta aztán halkan. – Ne áskálódjatok egymás ellen. Igyekeztek békességben élni egymással.

A veszekedésből Liang került ki győztesen. Liang és pártja. Tingmától a pofonért Liang nem kért bocsánatot, sőt mindenki úgy érezte, Tingma volt a hibás, ha nem is büntették meg a hibáért.

Huaiyu a feleségétől is, az ágyasától is értesült a történekről. Inging nagylelkűsége meghatotta, és Tingmát szigorúan megróttá szájkodásáért. Tingma helyzete tarthatatlanná vált. Liang gúnyos megvetéssel kezelte. Megtette vele, hogy a vacsoraidő alatt küldte el valahová; mire visszajött, az ételnek nyoma sem volt. Tingma idegeskedett, feleselt, Liang pedig megint lekent neki egy pofont, és még ugratta is ráadásul:

– Eredj hát, mondd el az úrnődnek! Mért nem mégy? Mi? Ha akarják, mindnyájan felmondunk, és elmegyünk!

Tingma sírva panaszkolta a feleségnek:

– Úrnőm, én nem tudok megmaradni ebben a házban!

– Nem hagyatsz itt, Tingma – felelte az úrnő –, tudod, hogy a gyerekeknek szükségük van rád.

Tingma csak jajgatott.

– El kell mennem innen, nem tehetek mást. Eldobom magamtól a dúsan rakott rizses tálat. De inkább keresek három dollárt egy hónapban nyolc helyett, mintsem tovább kínoztassam itt magamat. Csak miattad fáj a szívem, úrnőm! Ha én nem leszek itt, senki sem áll többé a szolgálatodra.

Kabátja sarkával törülgette a szemét, úgy zokogott. Az úrnő vele sírt, s a gyerekek is bömbölni kezdtek, mikor hallották, hogy Tingma elmegy.

Végül is Tingma elment a házból. Liangnak hamarosan eszébe jutott, hogy van neki egy unokahúga, aki rendkívül alkalmas rá, hogy a feleséget szolgálja. Lima, az új szolgáló elfoglalta helyét, s a feleség meg a gyerekek hamarosan észrevették: okosabb, ha nem szállnak szembe a remekül megszervezett ellenséges táborral. A családfő eltávolodott a gyerekektől, ezek meg mindinkább Inging ellen fordultak gyűlölködésükkel. Az anyával folytatott titkos beszélgetések csak táplálták az ágyas elleni gyűlölködést, s erős szövetségbe kovácsolták az anyát és a gyerekeket. Lassan már szinte lázas örömmel suttozták el egymásnak Yacsin és fiai a titkokat, s ezek a beszélgetések emlékezetesek maradtak előttük később is. A gyerekek már nemcsak félték apjuktól, hanem gyűlölték is, mert látniok kellett, hogy elhanyagolja anyjukat az ágyas kedvéért. Valósággal fellélegzettek, mikor apjuk Inginggel Tiencinbe ment.

Inging mint igazi szakértő bánt a férfiakkal. Olyankor is mulattatta őket, amikor nem érezte jól magát. Olyankor is tudott beteg lenni, amikor semmi baja sem volt. Ha a gyöngét, a beteget játszotta, rendszerint nagy sikert aratott. Akkor is megállta a helyét, ha az érett, bájos asszonyka szerepét adta,

és könnyed közvetlenséggel kezelte a hivatalnokokat; de igazán csak akkor volt elemében, amikor arra volt alkalma, hogy félénk, ártatlan, könnyen sértődő ifjú lányka módján viselkedjék. Ruhával, beszédmodorral, mozdulatokkal ebben a szerepben bámulatos hatást ért el. A férfiak bolondultak érte, és ez Huaiyunak rendkívül hízelgett. Inging külső megjelenésével is hangsúlyozta a szerepet, amit játszott: ha feltűzte a haját, szoknyába bújt, és magas sarkú cipőt viselt, társaságbeli, elbűvölő asszonnyá alakult át, amikor pedig gyámolításra szoruló, édes ifjú lányka akart lenni, papucsot, mellényt és rövid nadrágot vett fel, haját befonta, és vállára eresztette fürtjeit.

Egy este megint ebben az ártatlan kislány szerepben tetszelgett. Az ágyban feküdt, vörös mellénykéje szétnyílt a mellén. Körtét majszolt, és meglátszott rajta, hogy erősen töpreng valamin, ami aggasztja. Elgondolkozva eszegette a körtét, közben sugárzott róla a vágy, hogy kimondhassa, amit szeretne, de nem meri kimondani. A körte maradékát ott szorongatta kinyújtott kezében, és abbahagyta a rágicsálást.

Huaiyu elragadtatottan szemlélte a bársonyos tapintású, fehér és gömbölyű kart, a mellére simuló sötét hajfonatot s a puha párnák között nyugvó termet édes vonalait. Megérezte Inging illatát, és megérezte, hogy semmit sem kíván jobban, mint ezt az asszonyt. Odament hozzá, és szerelmesen ráborult. De Inging elhúzódott tőle: „Hagyj, kérlek... ne...”

– Mi bajod? – kérdezte Huaiyu, és elvette a körtét. Inging válaszul szorosan hozzábújt, de egy mukkot sem szólt. Most nem volt büszke, nem volt öntudatos. Egyszeriben gyöngé lett, gyermekien gyöngé és csendes.

– Mi forog a fejedben? – kérdezte kíváncsian Huaiyu.

– Csak éppen elgondolkoztam – hangzott a lusta válasz.

– Rám haragszol? Mi bánt?

Inging kicsit felemelkedett. Huaiyu megint egészen újnak látta. Egészen más volt ez az asszony, mint az, akit idegenek között szokott figyelni. Más volt a hangja is, amint lágyan, kérően beszélt:

– Nem haragszom rád, de azért van valami, ami... Tudod, te sohasem érthetsz meg engem, mert sohasem voltál ágyasa senkinek. Nem is sejtetted, mit jelent ez a szerep. A minap is, Csengék ünnepségén, a feleséghez mindenki udvarias volt, de az ágyasnak már semmi figyelem sem jutott. Engem csak néztek, mint valami furcsa állatot. A feleségek a feleségekhez húznak, mint ahogyan a hivatalnokok is közelebb érzik magukhoz a hivatalnokokat. Kez-

dem már látni, hol van körülöttem a hiba: az igazság mégiscsak az, hogy a férj az igazi feleséggel rak fészket, és csak vele élhet boldogan.

– Mit akarsz? Mit tegyek? – kérdezte Huaiyu. – Elvégre is Yacsin a gyerekeim anyja. Nem kívánhatod, hogy elváljak tőle.

– Eszem ágában sincs. Amit az Ég szentesített, azt földi halandó ne bolygassa. De az is érthető, hogy mindenkit bánt a megkülönböztetés. Én is szeretném, ha nem aláznának meg, főként nem mások előtt. Ugye megvéded engem?

– Mindent megteszek érted, amit csak kívánsz! Inging ujjai ott babráltak a Huaiyu kabátjának gombjai között. Hallgatott, mintha nem volna túlságosan sürgős, amit mondani akar. Keze csendesen simogatta a férfi mellét. Huaiyut meghatotta ez a csendesség és elfogódottság. Magához vonta Inginget. Jólesett neki, hogy érvényesítheti férfiúi hatalmát.

– Drágám – mondta elégedetten –, minden kívánságodat teljesítem. Ebben a házban én vagyok az úr, és nekem csak te vagy fontos.

Inging érezte, hogy megnyerte a csatát. Felnézett a férfi arcába.

– Én tudom, mit szeretnék. Csak azt nem tudom, teljesítheted-e a vágyamat.

– Mondd csak. Mondd meg azonnal. Megígérem, hogy teljesítem.

Inging felült, Huaiyut is felültette.

– Hát hallgass végig nyugodtan. Ne is mozdulj, amíg el nem mondtam, amit akarok. És ne szakíts félbe.

Beszélt. Hangjában ügyesen keverte a nőies lágyságot és a kemény elhatározást. Úgy tört célja felé, mint azok az asszonyok, akik uralkodnak a férjük felett.

– Öreg Első Fiú, feleségül mentem hozzád, mert olyannak ismerlek, akire egy asszony egész életére rábízhatja magát. Ha mi ketten összefogunk, sokra vihetjük. De te is tudod, hogy a helyzetem nem éppen könnyű. Nem akarom, hogy ezután is megalázzanak. Csak három feltétel mellett maradhatok veled. Az a kérdés, megígéred-e, hogy teljesíted mind a hármat.

Huaiyu kíváncsian nézte Inginget.

– Hogyan ígérem meg, amíg nem tudom, mit akarsz?

– Ígérd meg előre. Csak akkor mondom el a feltételeimet, ha már előre elfogadod őket.

– Hát jó. Elfogadom. Hadd hallom, miről van szó?

Inging nyugodtan sorolta fel feltételeit:

– Először is: csak akkor megyek társaságba veled, ha egyedül engem viszel magaddal. Nem tűrhetem, hogy Yacsin is velünk járjon. Másodszor: a háztartás pénzügyeit én vezetem, és a cselédek fölött is én rendelkezem. Yacsin majd tőlem kap havonta háztartásra egy meghatározott összeget. Ketten nem vezethetjük a házat; két fej sok, csak egy kell. Ez így nem jó, hogy egyik cseléd rám hallgat, a másik meg Yacsinra. S ha Yacsin nem okvetetlenkedik, én is igazságosan bánok majd vele.

– És mi a harmadik kívánságod?

– Mondtam, hogy ne szakíts félbe. A harmadik kívánságom, hogy az autó fölött én rendelkezhessem, mégpedig teljes joggal. Ha mindebbe beleegyezel, meglátod, mennyire más lesz az én helyzetem az emberek előtt. Akkor majd másként fogadunk vendégeket, és másként járunk emberek közé. Felelj hát.

Teljesíted-e a három kívánságomat? Aztán majd elmondom a többi kívánságomat is.

– Úrnőm – felelte Huaiyu megkönnyebbült mosollyal –, szolgálatodra állok, örömmel teljesítem valamennyi óhajodat. Az első könnyű, mert Yacsin úgysem jár szívesen társaságba. Nehézségbe az autó fölötti rendelkezési jogod sem ütközik. Ez is jelentéktelen kérdés. Különben sem akartalak elzárni a világtól. Ami a cselédek fölötti uralmat illeti, parancsolj, tiéd a hatalom. De a pénzkezelés! Ez már fogasabb kérdés. Úgy gondolod, hogy engem is ellenőrizni fogsz?

– Majd megmondom, hogy gondolom. De előbb ígérd meg...

– Miért akarsz engem is ellenőrizni?

– Mert boldog lennék, ha minden ügyedben részt vehetnék.

– Rendben van, akkor megígérem. De ez már nem is reform, hanem valószínű forradalom! Mi lesz a jutalmam, ha beleegyezek?

– Boldoggá teszek. Megígérted?

– Meg.

Inging hosszan megcsókolta Huaiyut. Hosszan és forrón, mert tudta, hogy a kezében kell tartania azt az embert, akitől női hatalma és nagyravágó jövője függ.

– Bölcs vagy, drágám – mondta –, és én becsületemre mondom, hogy nem bánod meg elhatározásodat, Ingingnek még sok hasznát veszed. Tizenhat esztendő óta szerettem volna férjhez menni. De csak kövér, gazdag, öreg hülyékkel találkoztam, vagy felelőtlen, buta fiatalemberekkel. Ha

csak vagyont és kényelmet akarnék, már régen férjhez mehettem volna. Nem mondom, akadt utamba rendes fiatal férfi is. Egybe bele is szerettem. Sőt belebolondultam. Tizennyolc éves voltam akkor. De az a fiú félt tőlem. Nem mert feleségül venni. Megígérte, hogy elvesz, aztán szó nélkül faképnél hagyott. Azt hiszem, volt már felesége, és az a nőstény oroszlán vigyázott rá. Amikor elhagyott, még az evéstől is elment a kedvem. Búsultam utána. De egy napon azt mondtam: elég volt. A szívem megkeményedett, és rávettem magamat azokra az öreg, kövér hülyékre, akik versenyeztek értem, s akik rogyásig vették nekem az ékszereket meg az egyéb ajándékokat. Akkor már nem akartam férjhez menni. Amit a férfiaktól kaptam, azért bőségesen megfizettem. Furcsa teremtmények vagytok ti, férfiak. Minél kevesebbet törődik veletek valaki, annál jobban szaladtok utána. Én is beláttam, hogy elég volt a buta kis szerelmi játékokból, ki kell vernem a fejemből minden ostoba lírát. Akkor aztán már könnyebb elbánni veletek. Minél inkább beláttam ezt, annál több rajongóm akadt. De a jövőmre is gondoltam ám. Úgy képzeltem, gyűjtök magamnak valami kis vagyont, aztán szépen hozzámegyek egy olajkereskedőhöz, akinek az oldalán bevezhetek a csendes, polgári boldogságba. Még gyerekeket is szerettem volna. De tudod, milyen az élet: rengeteg kiadásom volt, és minden pénz kifolyt a kezemből. Sőt még adósságba is keveredtem volna, ha fenn akarom tartani a látszatot és fényűző életmódomat. Sok pénzt kellett elfogadnom a gazdag, öreg hülyéktől, hogy szépen tölthessem el a Sárkányhajó ünnepet és az őszi évfordulót. De aztán jöttél te. Megismertelek, és rögtön tudtam, hogy nekem való férfi vagy. Mindjárt láttam, hogy belőled én nagy embert csinálhatok. Remélem, nem csalódtam benned? Kis szünetet tartott.

– Látod, ez a három kívánságom is csak a te javadat szolgálja. Ha emelkedni akarunk az életben, nekem nem mögötted, hanem melletted a helyem. Itthon se zavarjanak bennünket elintézetlen kérdések. Csak akkor hódíthatjuk meg a külső világot, ha belső világunkban teljes a rend. És te is tudod: én nemcsak azért jöttem ebbe a házba, hogy kényelmessé tegyem az életemet. Azt is tudod, hogy minden hivatalnok emelkedését az asszonyok ügyességének köszönheti, akár nővérei azok az asszonyok, akár felesége, akár ágyasa. A politikai sikerek a társadalmi sikerekből származnak. Nekem elhiheted; nagy tapasztalatom van ezen a téren. Az én vánkosaimon jó néhány politikai pálya született. Itt van például a te állásod: az igazgató harmadik ágyasának ötödik fivére nélkül sohasem kaptad volna meg. Az igaz-

gató harmadik ágyasa jó barátnőm. Ezért kell szabadon mozognom a társaságban, mert minden tehetségemmel segíteni szeretném a te sikereidet. De ha erőmet és időmet itthoni cselédperpatvarok elintézésére fecsérlem, és ha csak mint ágyasod járhatok az emberek közé, akkor nem megyünk sokra. Úgy kell élnem, ahogyan azt várják tőlem az emberek. Különben is, kinek lesz belőle a legnagyobb haszna, ha te egyszer megkapod a pekingi vagy a tiencini polgármesterséget? Nem a feleségednek és a gyerekeidnek?

Huaiyu figyelmesen hallgatta Inging fejtegetéseit.

– Rendkívüli asszony vagy! – jelentette ki lelkesen. – Mindenre gondolsz! Szívemre mondom, olyan bölcs és bájos vagy, mint senki a világon. Meghozod nekem a piros szerencsét!

– Vigyázz – emelte fel az ujját Inging –, még egy negyedik feltételem is van! Rajtam kívül nem lehel más asszonyod soha!

Huaiyu meggyőződéssel felelte:

– Ha te mellettem maradsz, soha nem lesz szükségem más nőre.

E naptól kezdve Huaiyu mellett csak Inging ült az autóban. A feleséget soha többé nem vitték magukkal. Inging hírneve, társadalmi összeköttetése és tapasztalata bőségesen kamatozott. A hivatalnokok és ágyasaik versengtek a barátságáért. Otthon hamarosan a család feje lett. A cselédek csak az ő kedvét keresték, a feleséggel senki se törődött. A szegény asszony már csak házvezetőnő volt, de a háztartásra, a konyhára vonatkozó utasításokat is Ingingtől kapta.

Néhány nap múlva Suyun látogatta meg Inginget.

– Neked is kellene telefon – magyarázta neki Inging.

– Telefon nélkül élni sem lehet. Mennyivel könnyebben érintkezhetnénk, ha olykor felhívhatnánk egymást. Hányszor jöhetnél hozzám mahjongozni, így meg elmulasztod a legjobb alkalmakat. Az ismerősök gyakrabban felhívhatnának, és este is sokszor jöhetnél velünk ide vagy oda.

– Nekem magyarázod? – kérdezte Suyun. – Mintha én nem tudnám! Kinek nincs szüksége telefonra? Csakhogy én nem vagyok olyan úrnő a házamban, mint te a magadéban. Nálunk minden a szülőktől függ, és ha én felvetném a telefonkérdést, rögtön leszavaznának. Tudod, most tulajdonképpen az a kis róka igazgatja a házat. – Inging tudta, hogy a róka név Mulanra vonatkozik. Suyun folytatta: – Ha tudnád, mennyire irigyellek! Sza-

bad vagy, oda jársz a férjeddal, ahova akarsz. Nem is sejtéd, milyen keserves dolog, ha az ember nagy családban él.

– Miért nem költözöl el tőlük?

– Gondolhatod, hogy szeretnék. De sajnós, nem olyan egyszerű. Az Első és Harmadik Meny örökké sugdolódnak, de ha közel megyek hozzájuk, azonnal elhallgatnak. A férjem pedig, tudod, milyen ostoba! Az egész család számára ő keresi a pénzt, de mindenki szidja. Sunya semmit sem csinál, mégis minden családtag tiszteli. Már megpendítettem egyszer, hogy jó volna, ha megosztanánk a vagyont, és külön költöznénk. Úgy élhetnénk, mint ti. De Csinya mukkanni sem mer. Szerinte ezt nem lehet megtenni.

– Nem kényszerítheted őket, hogy osszák meg a vagyont?

– Hogyan kényszeríthetném, mikor még élnek a szülők?

– Ó, te buta! Hát viseld magad úgy, hogy boldogok legyenek, ha megszabadulnak tőled!

– Nem... ezt mégsem lehet. Nem is tudnám megtenni, bár szeretném. De mégis. Vannak dolgok, amiket nem lehet. A családi kötelezettségekkel nem szállhatok szembe. Te nem tudod, milyen a nagy család.

– Ugyan, kérlek. Nevetséges. Csak viselkedj úgy, ahogy kedved tartja. Csak egy a fontos: tudnod kell, hogy mit akarsz tulajdonképpen. Senki sem kívánhatja tőled, hogy elpocsékd fiatal éveidet. Azért teszed magad szerencsétlenné, hogy másoknak szívességet tégy?

– Ha én olyan bátor volnék, mint te! De nem is rajtam múlik, hanem szegény férjemen...

– Nő vagy. Ha még a férjeddal sem tudsz elbánni, akkor nem érdemled meg, hogy szóba álljak veled. – Inging most halkabbra fogta a hangját, úgy beszélt tovább. – Nézd meg, mire jutottam én ebben a házban! Már arra is sikerült rávennem a bátyádat, hogy az egész ház vezetését rám bízta. De ez sem elég nekem. Csak figyelj meg, mi minden fog még itt történni!

– Inging, én azért jöttem, hogy a férjem ügyéről beszéljek veled. Bizonyos vagyok benne, hogyha te és a bátyám nekifognátok, előbbre tudátok tolni az én drágalátos uramat. Én nem bírok tovább élni ebben a földi pokolban. Nekem ki kell szabadulnom innen! Ha bebizonyosodik a legnagyobb félelmem, hogy csakugyan nem tudunk megszabadulni a családtól, akkor Tiencinben vagy akárhol másutt, de valahol állást kell szereznünk az uramnak!

– Bíz csak rám, majd én elintézem. Éppen most alakul itt egy olajkitermelő vállalat. Amerikai pénzzel dolgozik. A Standard Oil Company Sansiban olajat akar kutatni. A bátyád is dolgozik ebben az ügyben. Biztosan tud a férjednek állást szerezni.

– De hiszen az én uram nem mérnök – csodálkozott Suyun. – Semmit sem ért az olajhoz.

Inging nevetett.

– Ó, te bolond! A mérnökök csak a piszkos munkát végzik. Mit gondolsz: a bátyád ért az olajhoz?

– Bármit megteszek, csak annak a nőstény rókának a közeléből szabaduljak – fogadkozott Suyun. – Hiszen te is láttad, mennyire megsértett a múltkor, mikor Mannia anyjának egészségére ivott. Szörnyű rosszindulatú teremtés! És az bosszant leginkább, hogy sose tudok neki kellőképpen visszavágni! Azt is nagyon jól érti, hogy behízelegje magát a szülők kegyeibe. Arra használja a családi vagyont, hogy népszerűvé tegye magát a cselédség körében. A cselédek csalnak és lopnak. Ő nagyon jól látja ezt, de szó nélkül tűri.

– Igen, én is látom, hogy a Yao nővérekkel nem könnyű kijönni. A másik is nehéz eset. Csendes és nyugodt, mégis jobban tartok tőle, mint Mulantól. Már az első pillanatban éreztem, mikor megláttam, hogy...

Megcsendült a telefon. Inging kinyúlt az ágyból, felvette a kagylót.

– Halló... Csen Nainai?... Á, maga az?... Mahjongparti ma este?... Remek! Ott leszek! ...

Letette a kagylót.

– Látod, milyen kényelmes? Az ötödik Csen fiú felesége hívott meg mahjongpartira. Jó volna, ha velünk jönnél.

Az ötödik Csen fiú volt az igazgató harmadik ágyasának ötödik fivére.

– Csakhogy én nem vagyok olyan szabad, mint te. Nekem előbb engedélyt kell kérnem az anyától.

– Ez a legjobb alkalom. Most elkezdheted. Jajgass, és erősködj, hogy mindenáron el akarsz menni. Csapj fergeteges botrányt, ha nem engednek. Nyugodt lehetsz, a végén örülni fognak, ha kint leszel a házból.

– Bárcsak olyan bátor lennék, mint te – sóhajtott Suyun.

– Csak akarni kell – biztatta Inging.

Suyun hazament. Tökéletesen igazat adott Ingingnek, és elhatározta, hogy mindenáron kivívja magának a szabadságot. Odaállt az anya elé, és

engedélyt kért, hogy elmehessen este. Az engedélyt az anya szó nélkül megadta, ami módfelett meglepte Suyunt. Simán ment minden.

Suyun tehát egyre többet és többet ment el hazulról. Leginkább Inging társaságában járkált, néha az urával, de rendszerint az ura nélkül. Legjobban azt élvezte, ha Inging autón vitte valahová. Ilyenkor rendszerint késő éjjel került haza. Az autó mély benyomást tett a Cseng családra is. Ők még lovas kocsit tartottak. Suyun nem merte indítványozni, hogy autót vegyenek, de a telefon kérdését felvetette. Az ügy elég jól indult. Csengék úgy gondolták, hogyha Huaiyu házában lehet telefon, az övékben is lehet. Csak Cseng úr gyűlölte a telefont, a külföldi újdonságokat, mindazt a külföldről behurcolt új találmányt, amely betört az előkelően elzárt otthonokba. De ebben a kérdésben Mulan is támogatta Suyunt. Úgy hozta elő a kérdést, mint saját ötletét, és azzal támasztotta alá, hogy elvégre a Yao-házban is van telefon. A telefont tehát bevezették, és Mulan sűrűn hívta fel Mocsót, Afeit és apját. Anyjával nem tudott beszélni, mert az nem tudott bánni a készülékkel. Suyun is félórát csevegett Inginggel. Ha Suyunt hívták a telefonhoz, már minden cseléd tudta, hogy Inging keresi.

Huaiyu nemsokára megkapta az új állást az Olajtársaságtól, de természetesen megtartotta régi állását is. A Csinya részére ígért állást is sikerült megszerezni, mégpedig tekintélyes fizetéssel: havi ötszáz dollárt kapott Csinya, s ehhez még havi hatszáz dollárt a kész kiadásokra, reprezentációs költségekre. Az ajánlat olyan előnyös volt, hogy Cseng úr sem szólhatott ellene. Elengedte Csinyát Sansiba. Oda kellett mennie Huaiyuval együtt, a taiyuani Olajkutató Irodába.

Férje távolléte Suyun számára jó ürügy volt, hogy elmenjen hazulról. Engedélyt kért, hogy hosszú látogatást tehessen szüleinél Tiencinben. Nagy hálát érzett Inging iránt, hiszen tulajdonképpen neki köszönhette ezt a nagy szabadságot. Azonkívül sok társadalmi összeköttetéshez is hozzásegítette. Inging is gyakran ment Tiencinbe, de sosem szállt meg a Nyú-házban. Az öreg Nyúéknak eszükbe sem jutott, hogy olyan menyre, mint Inging, túlságosan ügyeljenek. Inging váltig hangoztatta, hogy férje sikereit csakis az ő társadalmi szereplésének köszönheti. Azonkívül Huaiyu független is volt. Inging kijelentette, hogy Tiencinben még sokkal több társadalmi kötelezettsége van, mint otthon, s a szállodában könnyebben fogadhatja vendégeit. Ott bármikor kiszolgálják az embert, és a cselédekkel sincs baj. Nem volt ebben semmi különös. Sok olyan kínai élt szerény kis házban az engedelmé-

nyes területeken, aki a nagyobb szabású fogadásokat szállodákban tartotta. Akár egyetlen esti mahjongozásra is bérelhetett valaki szállodai szobát; az író is oda menekülhetett megírni cikkét, ha zavarta otthon a gyereksírás.

A kereskedelmi ügynökök szállodai szobát béreltek, ha tárgyalni akartak ügyfeleikkel, a politikai ügynökök pedig azért, hogy legyen hol szőni a cselszövéseket, vagy legyen hol átvenni a megvesztegetésért járó pénzt. Egy-egy örömlány állandó szobát tartott a szállodában, s ott fogadta az utasokat. A szállodák élete hangos volt és nyüzsgő. A nap bármely órájában kaphatott az ember, amit csak kívánt: teát, kávét, levest, külföldi ebédet, kínai ebédet, ópiumot, nőket. A WC-k rendben voltak, a fehérén csempézett fürdőszobákban mindig volt meleg víz, a fényezett fürdőkádak ragyogtak. A szállodák pontos tükörképét mutatták a külföldi engedelményes terület furcsa, elképesztő világának.

Suyunt ellenállhatatlanul vonzotta a tiencini hotelélet. Inginghez minden nap, minden este ellátogatott. A pénz úgy folyt a szállodákban, mint a víz, és ez megigézte Suyunt. Bűvös érzés volt modernnek lenni, telefont tartani az ágy mellett, puha rugójú rézágyban aludni, nagy tükörrel az ember feje fölött, hófehér heverőkön lustálkodni, hideg-meleg folyó vízzel rendelkezni és parancsolgatni a pincéreknek, akik csak engedelmeskednek, de soha nem kérdeznek semmit. Jó volt szabadnak lenni!

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

Mocsó nagyban készülődött az esküvőjére. Nénje segédkezett neki. Mocsó modern esküvőt akart a Grand Hotel de Pekinben, de a hagyományos szertartásokat sem engedte el. A nászszobát otthon mindenesetre megcsinálják. Fehér ruhát kívánt, és fátylat, Lifunak is külföldi ruhát. Koszorúslányoknak Vörösjás pist és Ailient kérte fel, vőfélyeknek Sutungot és Afeit, uszályhordozónak Amant. Mendelssohn nászindulóját majd Lilien játssza. Vörösjás pist legalább olyan izgatottan készült az esküvőre, mint a menyasszony. S az esküvő napján úgy sugárzott, olyan szép volt, hogy rögtön meglátták, mi van készülőben közöttük és Afei között. Nászéjszakára a szállodában vett szobát a fiatal pár, oda vonultak vissza az ünnepek után. Aztán úgy tervezték, hogy Japánba mennek: a fiatal férj még tanulni akart.

Lifu inkább ment volna Angliába, de mivel Yaóné rohamosan gyengült, a nővérek úgy határoztak: okosabb lesz, ha Mocsó nem megy olyan messzire. Yaóné rögtön sírva fakadt, ha Mocsó szóba hozta, hogy külföldre utazik. Azt hangoztatta folyton, hogy neki már úgyszincs sok ideje hátra. Így Mocsó inkább a közelebbi Japánt választotta.

Esküvőjéig Mocsó ügyelt anyja táplálkozására és orvosságaira. Éjszakára szolgálatot rendeltek a beteg mellé, hogy ne legyen egyedül. A betegség furcsán kezdődött. Yaóné hallott egy varázslónőről, aki állítólag megidézi és beszélgeti az elhunyt rokonok szellemét. Elkocsizott hozzá, és erről a látogatásról már betegen érkezett vissza. Rosszabbul volt, mint addig bármikor. Hazaérve tüstént tömjént gyújtott Ezüsfátyol szellemének táblája előtt.

A varázslónő Yaónét is nevéen szólította, mint minden látogatóját, noha rendszerint nem ismerhette azokat, akik felkeresték. Yaóné a fia szellemével szeretett volna beszélni. Helyette azonban Ezüsfátyol jelentkezett; nevetett, és Taitainak szólította Yaónét. Az asszony el akart menni, de a varázslónő már transzba esett. Pontosan Ezüsfátyol hangsúlyával és szavaival beszélt, igazi hangcsói kiejtéssel. Yaónénak valósággal összeomlottak az idegei. Ezüsfátyol szelleme megparancsolta neki, hogy különös gonddal vigyázzon Poyára, a fiára, mert erre a gyerekre nagy jövő vár.

– Ó, Ezüsfátyol, légy irgalmas hozzám, öregasszonyhoz – kérlelte Yaóné. – Esküszöm, nem akartam semmi rosszat. Csak azt akartam, hogy a

fiam boldog legyen.

– Ne aggódj – nyugtatta meg Ezüsfátyol szelleme –, a fiad velem van. Olyan nagyon egyedül voltam kint, hogy az ördögök királya megkönyörült rajtam. Megengedte, hogy kancává változzam, és idehozzam őt magamhoz.

– Mondd meg, Ezüsfátyol, meddig élek még?

– Nem tudhatom, Taitai. De hallottam, mikor az egyik ördög elpletykálta a másiknak, hogy előbb még másvalaki hal meg a családotban, te csak azután következzel.

Yaóné féláljultan tért haza. Lefeküdt, és hetekig nyomta az ágyat. Állapota állandóan rosszabbodott. Szerzetesnőket fogadott, hogy imádkozzanak érte Buddhához. Ahogy kissé összeszedte magát, bújni kezdte a templomokat. Yao úr, noha nem hitt az ilyesmiben, mindent megengedett neki. Yaóné többet gondolt a másvilágra, mint a földi életre. Nyilván ezért vált jóságossá és vallásossá. Most már a sem szerzett örömet neki, hogy a herceg kertjébe él...

Lifu tanulmányútját a Mocsó hozományából fedezték. Az esküvő költségét is a Yao család viselte. Lifu megtakarított pénze még egy egyszerű esküvőre sem futotta volna, s ő különben sem szerette a ragyogó szertartásokat. De Mulan is, a többiek is erősködtek, hogy Mocsót megilleti a pompás menyegző.

Mocsó gyakorlatiasan gondolkozott. Kijelentette, hogy nem kíván drága kelengyét, és jobban örülne, ha készpénzben kapná meg a kelengye árát. Atyjának nemigen volt heverő készpénze, de tízezer dollárt mégis ígért az esküvői költségeken felül. Az esküvőre is elment néhány ezer dollár.

– Apa, nem lehetsz ilyen igazságtalan – tiltakozott Mulan. – Az én kelengyém közel ötvenezer dollárba került! Nem gondoltál arra, hogy Lifu testvér meg a húgom néhány esztendei külföldi tanulmányútra megy?

– Lifunak mindene meglesz, amire csak szüksége van – felelte az öregúr.

– Húgod pedig takarékosabb, mint te. Az ő kezében többet jelent ezer dollár, mint a tiedben kétezer. A te esetedben könnyelmű voltam.

– Mégis igazságtalanság – mondta Mulan.

Végeredményben Mocsó körülbelül tizenötezer dollár készpénzt kapott, azonkívül egy ötezer dollár értékű teaüzletet Szucsouban, néhány ezer dollárt érő kelengyét, és apja viselte az esküvő költségeit is. Mindez együttvéve harmincezer dollárt tett ki, és Mocsó teljesen elégedett volt. Több hasz-

nát vette a készpénznek, mintha kétszer annyi értékű ékszert vagy műkin-
cset vettek volna neki.

Lifu anyjával a Matajen utcában lakott, Mocsó régi otthonában. Azt a
szobát készítették el nászszobának, ahol gyerekkorukban a nővérek aludtak.
Mocsó már olyan bizalmas viszonyban állt Lifuval, hogy átmehetett Mulan-
nal a házba, amikor a nászszobát készítették. Régi ágy állt ebben a szobá-
ban, dús faragású fényezett pillérek díszítették, és sok fiókja volt. Mulan
megnézte az ágy rácsának egyik oszlopát. Emlékezett rá gyerekkorából,
hogy fejtől a harmadik mozgott, meg lehetett forgatni. Most is lazán állt,
most is megforgathatta. Elmélázott az egyik fiók oldalára festett kép előtt,
ezt is szerette akkoriban: a két mandarint a kacsával. Eszébe jutott az el-
jegyzésének napjára következő éjszaka is. Mocsó mélyen aludt a másik
ágyban, ő éberén tűnődött, és azon járt az esze, hogy Mocsó szerencsésebb,
mint ő. „Lám, igazam volt” – gondolta.

Fu úr Pekingben élt mostanáig. Nemrég foglalta el cenzori állását. Tienci-
ni magányából, ahol a köztársaság kikiáltása óta régi könyvek kiadásával
foglalkozott, átköltözött Pekingbe. Fu úr is, felesége is serényen részt vett
az esküvő előkészítésében, sőt Fu úr a szertartásokban is szerepet kapott.
Lifu kérésére két tekercset ajándékozott a nászszobába emlékül.

– Fu bácsi – mondta Mocsó –, ha írsz a tekercsre, kérlek, ezt írd:

*Yin és Yang illően egészítik ki egymást,
Luan és Feng éneke szép összhang.*^[5]

– Miért éppen ezeket a köznapi mondatokat szeretnéd? – kérdezte Fu úr.

– Csak. – Mocsó vállat vont. – Köznapiak, de jók.

Japáni útjuk előtt Mocsóék néhány napra új otthonukba költöztek. A ház
most is olyan volt, mint akkor, mikor Mocsó még gyerekeveit töltötte ott.
Minden kő, minden sarok régi ismerőse volt, hunyt szemmel is odatalált
mindenhová. Férje, anyósa és Huan-erh alkották a „kis családot” – majd-
nem túlságosan szép volt ez az állapot. Nagybátyja és nagynénje a délkeleti
udvarba költözött, ahol azelőtt Yao úr könyvtára állt.

Vörösjáspis a felnőtt, gondolkozó lány ragaszkodásával csüngött Mocsón
az emlékezetes beszélgetés óta. Azóta többször is szó került köztük az em-
ber „okosságának az elhalványításáról”.

– Ami a türelmetlenséget illeti, azt hiszem, Lifu pontosan olyan türelmetlen természetű, mint én – mondta egyszer Vörösjáspis. – Feltűnési vágy is van benne. Nagy szerencse, hogy te mellette vagy, Harmadik Nővér és vezetheted.

Lifu maga is csak most ismerte meg jobban Vörösjáspist.

– Hat kozmikus elemnek kellene lenni öt helyett – mondta Mocsónak. – Vörösjáspis alapján véve igazán jade. Jade ő a csontja velejéig, tiszta, büszke, kemény és törékeny.

– Jade-nak lenni előny is, de hátrány is – felelte Mocsó. – A jade-on nem lehet karcolást ejteni, mert kemény. De törékeny is. Ha igazi a jade, lágy a fénye. Vörösjáspis pedig, magad is láthatod, nem hajlandó a szüleim kedvében járni.

– Csakhogy ő tudatosan arra törekszik, hogy önmagát adja – felelt Lifu –, és én éppen ezt bámulom benne a legjobban.

Igazság szerint Vörösjáspis lassanként megtanulta, Mocsó és Lifu hatása alatt, hogy uralkodjék magán. Érettebb, megfontoltabb lett.

Fengnét legjobban Lifu közvetlensége bővölte el. Őt még a régi hagyományok szerint nevelték, ennél fogva rendkívül vigyázott a jó modor szabályaira. Amíg sógornőjével élt együtt, soha nem szegett meg semmiféle illemszabályt, noha igen jó barátságban voltak egymással. Itt azonban, a Lifu családjában, egészen másképp alakult az élet. Volt ebben a légkörben valami új, valami meghatározhatatlan, amit szavakkal ki sem tudott fejezni. Lifu szakított az előítéletekkel, mégsem vált közönségessé, s noha bizalmas volt a családban a hangulat, mégis úgy látszott, hogy minden szabályt megtartanak. Lifu anyja folyvást bocsánatot kért, mert úgy látta, fia helytelenül viselkedik – de Fengné legjobb meggyőződéssel felelhette, hogy soha nem vett észre semmiféle törvényszegést. A jó modor lelki tulajdonságon alapszik, mint annyi más jó dolog is a világon. Bár Lifu valóban megszegte a szabályokat, modortalan nem volt soha. Csak éppen természetesen viselkedett. A két család így kellemes összhangban élt.

Lifura nagy hatással volt apósa, Yao úr. A konfucianizmust, különösen a konfucianista tartózkodást és viselkedési szabályokat a képrombolók dühével vetette meg. De az öreg Yao elolvastatta vele Laocsét és Csuangcét. Lifu figyelmét legjobban Laocse egyik mondása ragadta meg:

Mikor a természet (Tao) elveszett, az ember a jellemről beszélt;

*Mikor a jellem is elveszett, az ember a jóságról beszélt;
Mikor a jóság is elveszett, az ember az igazságosságról beszélt;
Mikor az igazságosság is elveszett, az ember a jó modor szabályairól
beszélt;
Tehát: a jó modor szabályai világosan megmutatják, hogy az emberből
kiveszett a veleszületett becsületesség;
Az emberek között kitört a káosz.
Jönnek a próféták, de csak a próféták a Tao virágai.
És a tudás még kezdetleges.
Az emberi jellemnek vissza kell térnie a gyökérzethez, hogy onnan me-
rítsen erőt.
Nem járhat azon az úton, amely a pusztuláshoz vezet.
A gyümölcs az igazi termés, nem a virág, a gyümölcsöt tekintse tehát
utánzásra méltónak az ember. Fogadja el az egyik utat, vesse el a másit-
kat.*

Mocsó a mézeshetek alatt kimondhatatlanul boldog volt. Olyan boldog, hogy nem is kívánt külföldre menni. Sokkal szívesebben vette volna, ha végleg megtelepedhetnek ebben a házban. Nem vágyott se Japánba, se más-
hová.

Lifu számára is különös tapasztalattal kezdődött a házasság. Eddig min-
dig asszonyok között élt, anyja és húga mellett. De Mocsóban valami más-
féle asszonyiságot fedezett fel. Meglátta benne a feleséget, aki egyszerűen,
szó nélkül veszi tudomásul, hogy ez az otthon a kettőjüké, és a feleségnek
az a kötelessége, hogy ezt az otthont rendben tartsa. Lifu látta, hogy ösztö-
nös, mélységes és talán ezért kifejezhetetlen örömet szerez Mocsónak, ha
kiadhatja a szakácsnak az apró parancsokat, ha utánanézhethet a fehérnemű-
nek, ha minden reggel maga rendezheti el a virágokat, azután leül munka-
kosarával szobájának napos sarkába, és elvégzi a varnivalót. Mindez békét
jelentett a háznak, s békét Mocsónak is: álmát a földi boldogságról. Minden
arra vallott, hogy otthonuk békés és tiszta lesz, s ami történik benne, mind
Lifuért történik.

Lifu külföldi ruhát viselt az esküvőn, ilyenben akart utazni is. Készülődés
közben jött rá, hogy nem ura többé a ruhatárának. Mindig önálló volt, és
hozzászokott, hogy maga törődjék a holmijával. Most egyszerre sejtelve se

volt róla, hol állnak az ingei, nyakkendői, gombjai, zsebkendői, harisnyái. Teljesen tehetetlennek érezte magát, mert egyedül Mocsó tudta, mi hova került a ki- és becsomagolásnál. Ha türelmetlenül kereste valamijét, Mocsó mosolyogva szólt rá: „Nyugalom, nyugalom” – s már elő is adta, amit keresett. Mocsón különben valóságos molyirtó-láz tört ki, tékozló bőséggel szórta szét a kis zacskókat a bőröndökbe, ládába, szekrényekbe; csak úgy áradt minden ruhadarabból a naftalin szaga.

Lifu cipőit még sokkal buzgóbb gondossággal ápolta. Tudta, hogyan kell kezelni a külföldi cipőket, megtanulta Tijentől. A nővérek még az esküvő előtt megvásárolták Lifu cipőit. A maguk ízlése szerint választottak. Mocsó mégsem volt megelegedve velük. Az esküvő után újra elcipelte Lifut az üzletbe. Három pár Angliában készített cipőt vett neki, elképesztő összegért, százhuszonöt dollárért.

– Atyád azt állítja, hogy takarékos vagy. De én nem hiszem – jegyezte meg Lifu.

Mocsó szép volt, fiatal és modern, s a házaspár a japáni utazás során sok olyan barátot szerzett, akik egyedül Lifu kedvéért aligha közeledtek volna hozzájuk. Ezt Lifu becsülettel el is ismerte. És egyszer, egyedül üldögélve a fedélzeten, a következő megállapításokat tette magában:

Már nem ő maga dönti el, hogyan öltözködik.

Meg kellett tanulnia, hogy a hölgyek ruháit különleges selyemburokba kell takarni, de senkinek sem szabad megérinteni a ruhákat, ha netalán keresni akarna a bőröndökben valamit.

Hogy Mocsónak rengeteg ilyen selyemtakarója van.

Hogy minden férfiruha és női ruha szaglik a naftalintól.

Hogy minden ember olyan, amilyen cipőt visel. Hogy a körömrágás illetlen szokás.

Hogy nagy illetlenség a hölgy előtt beszállni az autóba.

Hogy a hölgyek iránti kötelező udvariaskodás szörnyű unalmas az urak számára.

Végül arra az eredményre jutott, hogy mindez egyáltalában nem fontos. Akár így, akár úgy, az a lényeg, hogy szerelmes Mocsóba, de az asszonyokat nem lehet megérteni.

Később egy sokkal lényegesebb megfigyelést is tett. Rájött, hogy Mocsó olyan, mint egy polip, aki tökéletesen hozzásimul, ráfonódik, lágyan és rugalmasan alakítja lényét az ő saját lényéhez, kívánságaihoz, szeszélyeihez.

S mindezt azért, hogy megvédje őt a külvilág támadásaitól. Mocsó életének csak egyetlen célja volt: hogy az ura jól és kényelemben éljen. És férjének meg kellett éreznie, hogy ez az asszony mindenestül átadta magát neki, az ő életének és jövőjének.

Lifuból könnyen lehetett volna magányos szellem vagy könyvmoly. Mindig otthonosabban érezte magát az állatok, fák vagy a szegény parasztok között, mint a városban. Ha nem változik meg a helyzete, nyilván gyűlölte volna azokat, akiknek vagyonuk van. Most egyszerre szép és gazdag otthonba került, olyan asszony mellé, aki konzervatív és józan, s akinek nincsen egyéb vágya, mint hogy férjének biztonságot és kényelmet nyújtson. Lifu, noha még most sem békült meg a gazdagok életmódjával, úgy érezte, megvesztegették. Nem volt benne keserűség, hiszen mindig szerencsésen folyt az élete, de változatlanul megmaradt szívében a gyerekkorából származó megvetés az iránt az osztály iránt, amelybe sem anyja nem tartozott soha, sem ő. Érzelmei úgy jutottak kifejezésre, hogy nem akart törődni az étkezésnél szokásos illemszabályokkal, bosszankodott, ha ebéd előtt kezet kellett mosnia, és meg kellett kefélnie a haját, most is rágta a körmét, és mindig volt a modorában valami faragatlanság, hiába csiszolta a felesége.

– Ne vágd zsebre a kezedet – figyelmeztette Mocsó.

Lifu vállat vont.

– Miért ne?

– Mert nem illik, és csúnya.

– Miért nem illik?

– Nincs miért. Egyszerűen nem illik. Lifu ilyenkor vitatni kezdte a maga igazát.

– Ha nem tudod megindokolni, miért ne vágjam zsebre a kezemet, akkor zsebre vágom. Pedig nem tudod. Tehát nincs igazad, nekem viszont igazam van.

Lassanként mégis elhagyta ezt a szokását, mert felesége kifogásolta. Mocsónak éles szeme volt. Egyszer erőszakoskodott, máskor óvatosan hozta szóba a dolgokat. Türelemmel kezelte Lifut, és sosem mulasztotta el az alkalmas pillanatot, amikor rászólhatott valamiért. Lifu rögtön megérezte, mikor akar felülkerekedni Mocsó; Mocsó bölcs volt, mindig tudta, meddig mehet, és hol az a határ, amelyen átlépnie nem szabad, mert Lifu itt már szembeszállna vele. És tudott várni is. Valahányszor Mocsó engedett a vitákban, Lifu mindig tudta, hogy ő maradt alul. Mocsó viszont, minél jobban

megismerte Lifut, annál jobban tudta, hogyan kell bánni vele: ha nem ellenkezik, a végén neki lesz igaza. Lassan teljesen a maga képére és hasonlóságára formálta Lifut.

Lifu most az ő hozományából élt, és éppolyan könnyen bánt a pénzzel, amilyen erősen takarékoskodott Mocsó. De az asszony egyetlenegyszer sem érezte férjével, hogy az ő pénzét költik. Természetesnek tekintette ezt az állapotot, hiszen összetartoztak. Lifu pedig lassanként ráeszmélt, hogy nem is olyan rossz dolog gazdagon házasodni. Egyszer megjegyezte:

– Csinya helyében én már régen elváltam volna Suyuntól.

Azt akarta mondani ezzel a pár szóval, hogy Mocsó más, mint Suyun, és hogy ő nagyon szereti, értékeli Mocsót. Úgy gondolta, ez elég világos bók. Mocsónak sohasem volt szüksége bővebb magyarázatokra; sohasem kapott nyílt köszönetet és elismerést a férjétől, Lifu sohasem mondta ki, hogy hála a segítségért, a pénzért.

Az asszony fölényes bölcsessége oly egyszerűvé, oly könnyűvé tette Lifu számára az életet, hogy néha szinte úgy érezte: nem egyéb játékos gyerek-nél, aki talán lángész, de mindenesetre bolond. Mocsó érett volt, Lifu éretlen. Fokról fokra jutottak oda, hogy már Lifu is a Mocsó szemével nézte az életet, meghallgatta az asszony tanácsait, megvetette saját okoskodását, és tisztelte felesége józan eszt. Nemcsak szerette, nagyra is tartotta már Mocsót, mert megérezte, hogy ez az asszony olyan erős és megbízható, mint a termőföld.

De valahol a lelke legmélyén még élt az emlékezés, hogy szegény ember fia. Erre büszke volt, éppúgy, mint függetlenségére. A gazdagok felfogását most is gyűlölte; undorodott a társaságbeli asszonyok hamis gondolkodásától – ezt a típust Suyun képviselte –, és utálta a politikusok képmutatását, görbe útjaikkal együtt – ezeket Huaiyun keresztül ismerte meg. Ez a gyűlölet sohasem aludt ki a lelkében.

Alig múlt hat hete, hogy megérkeztek Kyotóba, mikor levelet kaptak Mulantól: anyjuk betegsége veszedelmesre fordult, már beszélni sem tud. Néhány nap múlva Korall is írt. Mocsó elhatározta, hogy hazamegy, bár igen nehezebbre esett otthagyni Lifut. Kötelessége hívta: mindig ő ápolta anyját, ha beteg volt. Most sem bízhatta másra, még Korallra vagy Mulanra sem.

Minden tervük felborult. Mocsónak sejtelve sem volt róla, meddig lesz távol az urától. Lifu fogadkozott, hogy ügyel magára, de egyre világosabban látta, hogy Mocsó nélkül a legegyszerűbb dolgokban is tehetetlen. Elhatározták, hogy amennyiben a fiatalasszony nem jöhetne vissza, a nyári szünidő kezdetén Lifu is utána megy.

A búcsúzásnál Mocsó képtelen volt uralkodni magán, sírva fakadt. Utolsó szavaival is Lifuról gondoskodott.

– Vigyázz magadra, egyél rendesen, és ne takarékoskodj. Ha pénzre lenne szükséged, azonnal írd.

Otthon rögtön látta, hogy anyja állapota lényegesen rosszabbodott. Szánalmas volt nézni, ahogy a torkára és mellére mutogatott, de egy szót sem szólt.

Sutung alaposan megvizsgálta, de nem tudta meg mondani, mi a baja. A cselédek szerint „a szellem rontotta meg” Yaónét, nyilván az Ezüsfátyol szelleme. Tijen átka megfogant. Yaóné most már képtelen volt elviselni a kis Poyának, Ezüsfátyol gyermekének a jelenlétét. Látszott, hogy fél a gyerektől, pedig ez a kisfiú volt egyetlen „belső” unokája. A gyereket is elkeseztette, hogy anyját úgy emlegették, mint szellemet. Dühösen védte. Már tudta, hogy ő a Yao család unokája és a herceg kertjének jövődöbéli örököse. Elhatározta, hogy nagy hatalmú ember lesz, ha felnőtt; meg fogja bosszulni anyját, és odateszi a képét a Csungmintang közepébe. Nagyanyját gyűlölte. Ezek az érzések sokszor varázsoltak ünnepélyességet kicsi arcára.

Mióta a két lány férjhez ment, s az anya betegen feküdt, a kert kihalt lett és szomorú. Legalább tíz lakóudvar volt benne, de nem akadt elég ember, hogy megtöltse az udvarokat. Elhatározták tehát, hogy a régi házat bérbe adják, Feng úr, Fengné és Lifu anyja pedig a kertbe költözik. Mocsó kötelességei megoszlottak anyja és anyósa között, de abban az udvarban lakott, amely anyjához esett közelebb. Lifu anyja és húga kissé távolabb kapott lakást. Yao úr és Afei az Önvizsgálat udvarába került, de Vörösjáspis udvara közvetlenül a Mocsóé mellett volt, így gyakran elbeszélgethettek egymással a fehér falban lévő rácson keresztül. Meleg barátság fejlődött ki közöttük.

Nyár elején, éppen mielőtt Lifu hazajött, Mocsó kisfiút szült. Nehéz szülés volt. Az asszony húsz óra hosszat vajúdott. A család azt hitte, kényelmesebb lesz neki, ha nem kórházban, hanem otthon szül. De ez a határozat

majdnem végzetes eredménnyel járt. Mulan egyetlen percre sem hagyta magára a hűgát. Végignézte kínlódását, és sokszor már azt hitte, nem lesz elég ereje megszülni gyermekét. Egy fazék koreai ginszenget melegített, azzal erősítette Mocsó szívét. Mire mindennek vége volt, s az ifjú anya is meg a gyerek is túl volt a veszélyen, Mocsó arca olyan fehér lett, mint a vászon. Hetekig feküdt, amíg erőre kapott. Mulan az egész idő alatt gondosan ápolta.

Akkor is együtt volt a két nővér, mikor Lifu hazaérkezett. Mocsó az ágyban feküdt, mellette a kisfia. A fiatal anya boldog mosollyal köszöntötte férjét. Lifu hozzáhajolt, és Mulan előtt csókolta meg az asszonyt.

– Fogalmad sincs róla, min ment szegény keresztül – mondta Mulan.

De Mocsó már csak végtelen örömet érzett, és boldogan mutogatta férjének a gyereket.

– Itt van a fiad. Majdnem belehaltam, hogy életet adhassak neki. – Leültette Lifut az ágy szélére, megfogta a kezét, úgy folytatta: – Mintha kínpadra feszítettek volna. De megérte. Olyasmit éreztem, mintha testi-lelki megtisztuláson mennék keresztül. Mintha minden bűnömet levezekelném azokkal a szörnyű fájdalmakkal.

– Neked bűneid vannak?! – mosolygott Mulan. – Ha kellene, még egyszer végigszenvednéd az egészet!

– Hát persze, ha kapnék érte egy másik kicsi Fút – nevetett Mocsó.

És bejelentette Lifunak, hogy fiát Hsiao funak vagy Kis Fúnak akarja nevezni.

– Mint egy utcaseprőt vagy egy portást – gonoszkodott Lifu.

– Bánom is én. Én nem hallom olyannak. Én csak azt hallom, hogy Kis Fu. Te milyen nevet szeretnél?

– Hadd legyen Hsiao fu, de a „hsiao”-t nem emel kedő, hanem lefelé lejtő hangsúllyal kellene kiejteni – ajánlotta Mulan.

– Ez a név azt jelentené, hogy Ifjú Fu. Másokat is hívnak így.

– Igen, de csak abban az értelemben, hogy „kis” Fu vagy „vér szerinti” Fu. Azt akarták vele jelezni, hogy „olyan fiú, mint az apja” – magyarázta Mulan.

– Így nem bánom. Hiszen, ha a gyerek vér szerinti, úgyis olyan, mint az apja – nyugodott bele Mocsó.

Egy negyven év körüli nőcseléd lépett a szobába. Sárkányszemteát hozott be. Mocsó Lifuhoz fordult.

– Ez Csenma, az új szolgálónk. Csenma szélesen mosolygott Lifura.

– Gazdám, üdvözöllek itthon. Nem tudod, mi szenvedett az úrnő. De majd vigyázunk rá, amíg betegen fekszik.

– Kitűnő teremtés – mondta Mocsó, mikor a cseléd kiment. – Tisztességtudó, becsületes, és valósággal anyáskodik. Mióta magam is anya vagyok, és tudón mit jelent ez, azóta még éjszaka is az ő sorsa jár eszemben. Te, Lifu, igazán büszke lehetsz az édesanyádra. De egy másik anya is él itt mellettünk.

És elmondta a Csenma történetét.

– A forradalom alatt elvesztette a fiát, azt sem tudja, él-e még. Amikor felfogadtuk cselédnek, mindenre vállalkozott, de csak egy feltétel alatt. Kikötötte, hogy havonta egyszer elengedjük egy napra. „Miért?” – kérdeztem. „Hogy kereshessem a fiamat” – mondta. Természetesen teljesítettem a kívánságát. Két vagy három hónappal ezelőtt jött ide. Úgy dolgozik, mintha magának dolgoznék. Éjjelenként szakadatlanul varr, ruhákat készít a fiának, noha nem tudja elküldeni neki. Már egy nagy rakás ruhát mutatott nekem, valamennyit ő varrta. Tizenhat éves volt a fiú, amikor elveszett, falujukban, a Csangli kerületben, valahol Pekingtől északkeletre. Egy toborzó csapat katonái jártak arra, azok kényszerítették, hogy beálljon közéjük forradalmárnak. Mutatott egy vastag, meleg, bélelt kabátot, amit akkor készített, mikor még csak tizenhét esztendő volt a fia. Tizennyolc éves korára nagyobb kabátot varrt neki, tizenkilenc éves korára egy még nagyobbat. Pontosán tudja, mennyit nő évente, és milyen hosszúra kell szabnia a kabátok ujját. Óvatos gondnal rakosgatja ezeket a holmikat, és rendszeresen szellőzteti őket. Most éppen kék pamutszövetből való nyári ruhán dolgozik, mert készen akar lenni arra a napra, amikor megtalálja a fiát. Legalábbis el akarja küldeni, ha megtudja, hol van. Havonta egyszer, amikor szabadnapos, már hajnalban bejön. Arca ragyog a reménykedéstől. Este leverten érkezik haza, alig vonszolja fáradt testét, hóna alatt ott szorongatja a ruhácsomagot. Ezen a napokon fáradhatatlanul rója az egész várost, átkutatja a keleti, nyugati, északi és déli negyedeket. Néha még a kapukon kívül is elbarangol.

– Honnan gondolja, hogy a fia Pekingben van? – kérdezte Lifu.

– Csak azért keresi itt, mert nem tud máshová menni. Főként a déli városrészt kutatja, mivel ott van a legtöbb katona. „Ezer között is megismerném, ha ott volna” – mondogatja makacsul. Egy álló esztendeig várta a falujában, hogy a fiú visszatér hozzá. Akkor aztán otthagya mindenét, és eljött a fővá-

rosba, mert – mondja – a katonák itt mind keresztülmennek. Jár-ke, kutat, minden fiatal katonát megállít, és az arcukba néz. Azok persze kinevetik, és faggatják, hogy mit akar tőlük. Teljesen céltalan a reménykedése, de nem merem kiábrándítani. Kegyetlenség volna elvenni egyetlen reményét, ami még tartja benne a lelket. Soha nem fogja abbahagyni a kutatást, ameddig csak lélegzeni tud.

Mulan könnyes szemmel hallgatta Mocsó elbeszélését. Lifu mélyet sóhajtott.

– Ez a háború – mondta. – Elválasztja a férjet feleségétől, az anyát fiaitól.

– Ó, a szerencsétlen fiú – sópánkodott Mulan –, ilyen kitűnő anyát adott neki a sors, és el kellett veszítenie. Vajon milyen lehet?

– Sohasem beszél róla – felelte Mocsó –, senkivel sem beszél a fiáról.

– Talán valami szerencsétlen flótás, aki csak az anyja szívének kedves – mondta Lifu.

– Nekem az az érzésem, hogy rendes, jóra való fiú – védte Mulan. – Az anya arcában nagyon sok nemes vonás van. Kitűnő teremtés.

– Jár ez az asszony a templomokba is? Imádkozik a fiáért? – kérdezte Lifu.

– Nem. Éppen az a különös, hogy nem hisz Buddhában. Azt mondja, „az ájtatosság a szívben lakozik”. Ha ránézel, elhiszed, hogy igaza van. Sohasem láttam még nála tisztább nőt. A haja, ruhája mindig kifogástalanul rendes. Ez is kedves szavajárása: „az Ég nem hagyja cserben a becsületeseket”. Néha szinte elhiszem neki, hogy megtalálja a fiát, még most is, négy esztendő múltán.

– Jól kell bálnunk vele – mondta Lifu. – Éreztetnünk kell vele, hogy nálunk valóban otthonra talált.

– Meglátod – ígerte Mocsó –, hozzád is olyan lesz majd, mintha a fia lennél. Hiszen engem is úgy kezel, mint a lányát. Benned még többet láthat a fiából. Te férfi vagy, húsból és vérből való férfi, nem kell erőltetnie a képzeletét. A fiúgyermek mégiscsak fiúgyermek.

Kis Fu sírni kezdett. Mocsó felvette, megszoftatta. Békét és boldogságot érzett, mialatt keblére szorította gyermekét. A pillanat oly szép volt, oly elégedett, oly gazdag, hogy szerette volna, ha örökké tart.

Remekül telt el a nyár. Lifu sokszor már hajnalban talpon volt. Felesége forró testének édes illata után a hűvös kert nyári levegőjének illatát szívta magába, és úgy érezte, szeretné magához ölelni az egész világot, a földet,

az életet. Mocsó is korán kelt, megszoftatta a kisfiút, aztán átment a szüleihez. Yao úr is már jókor fönt volt, s így após meg vő gyakran tettek hosszú sétát reggeli előtt a magas fák alatt. Hosszú ruhájuk szegélyét nedvesre áztatta a kerti harmat. De – mint a költő, Tao Yuanming mondta – ki törődik azzal, hogy nedves az öltönye, ha még kívánságok élnek a szívében?

Mulan, Sunya és Mannia sokszor kora reggel átjöttek a kertbe, és gyerekeikkel, szolgálóikkal együtt egész napon át ott maradtak. Együtt költötték el a könnyű ebédet, a kicsi, kemény héjú zöldborsóból főzött levest, amelyet finomított cukorral és datolyával ízesítettek. Azután kiültek az örvénylő Vizek erkélyére, és elbeszélgettek. Korall is velük volt ilyenkor, Vörösjáspis, Afei, Huan-erh is. Mocsó a gyerekével foglalkozott, vagy a háztartás gondjai foglalták el, s csak a tea idejére jelent meg közöttük. Yao úr pedig rendszerint az Önvizsgálat csarnokába vonult vissza.

Mulan már írni és olvasni tanította kislányát, Amant. A gyerek könnyen megtanulta a jeleket, és Halványillat is együtt akart tanulni velük, mert elbűvölte a játéknak tetsző munka. Sokszor hívta el a beszélgető társaságból Huan-erhet, és kérte, foglalkozzék vele. Amit megmutattak neki, rögtön megjegyezte.

Néhanap Csengné is átjött hozzájuk, és Kasszia is meglátogatta őket a lányaival. Kasszia fölépült hosszú betegségéből, melyet magzata elvesztése okozott; termete hízásnak indult. Yaóné többnyire ágyban maradt, álmatlanságban szenvedett, és még mindig nem tudott beszélni. Órák hosszat elüldögélt szobájában a Buddha-szobor előtt, és csendesen imádkozva tömjént égetett. Egyszer megpróbálkoztak egy tibeti pappal: az talán el tudná üzni az ördögöt. A pap elmondta a „Dharani Sutrát”-t, de az ördög nem tágitott. Étvágya volt Yaónénak, beszélőképessége azonban nem tért vissza. Néha az ajka megmozdult, de hang nem jött ki rajta.

Mulan azt ajánlotta, rendeljék Csenmát anyjuk mellé, bizonyára kitűnően ellátja majd. Mocsónak nagy áldozatot jelentett, hogy lemondjon Csenmáról, de meghozta anyjának ezt az áldozatot, s az öregasszony valóban jobban lett. Csenma megértette Yaóné néma kívánságait. Az elkövetkező években nélkülözhetetlenné vált az öreg úrnő mellett, s csak akkor kellett őt Mocsónak vagy Korallnak helyettesítenie, ha szabadnapja volt, és a fiát kereste.

Nyár végén Lifu visszament Japánba, hogy folytassa tanulmányait. Mocsó otthon maradt anyja mellett.

HARMINCADIK FEJEZET

Suyunt rendkívül untatta és idegesítette az anyósa melletti élet, amíg férje nem volt otthon. Mihelyt tehetett, átutazott Tiencinbe. Csinya hatszáz dollárt küldetett haza az ezerszáz dollár fizetésből. Suyun szerint ez a pénz őt illeti, mivel az ő férjétől kapták. Csengné nem vitatkozott. Ha menyé nem volt otthon, szó nélkül utánaküldte a csekket. Pekingi tartózkodásai idején Suyun egy-két napot mindig Inging házában töltött. Ott jól mulatott, és szabadon eljárhatott mahjongozni is.

Cseng urat bosszantotta, hogy menyé egy hírhedt örömlány társaságában mutatkozik. Hallotta, hogy a két asszonyt folyton együtt látják Tiencinben. Most már sajnálta, hogy ilyen feleséget választott a fiának.

– Miért nem állsz a sarkadra? – kérdezte Kasszia.

– Akkor még több bajunk lenne vele itthon. Könnyebb egy hegyet elhordani a helyéről, mint egy ember természetét megváltoztatni – felelte Cseng úr.

Suyun meg volt győződve róla, hogy nagy szolgálatot tesz a családnak, ha férjének összeköttetéseket szerez. Szerette volna, ha Csinya még többre viszi.

– Még mindig ott ülne abban a rongyos állásban a belügyminisztériumban – mondta Ingingnek –, ha mi ketten nem vesszük a kezünkbe a sorsát.

– Ez csak a kezdet – felelte Inging –, Yuan elnök hatodik ágyasa rengeteget segíthet nekünk.

A hatodik ágyas a közismert Hungnak volt a rokona, amelletts kegyence az elnöknek.

Suyun látta, hogy a bankárok meg a nyugalomba vonult hivatalnokok gyönyörű autókön járnak, és százezreket érő fényűző villákban élnek. Elnézegette divatos, modern ruhákba öltözött feleségüket, barátnőiket, lányaikát a színházakban, szállodai báltermekben és az éjszakai mulatóhelyeken. Úgy érezte, neki is joga van ehhez az élethez. Inging, mióta szabadon rendelkezett Huaiyu pénzével, állampapírokban és aranyrudakban spekulált. Ügyeit Huaiyu barátja, egy Csin nevű fiatalember intézte. Suyun annyit hallott ezekről a műveletekről, hogy végül megtanulta, mi az a kötvény, kamatláb,

kibocsátás. És egy szép napon Inging telefonhírt kapott, hogy egyik napról a másikra kilencezer dollárt nyert.

– Látod, miért nem szállsz be te is? – kérdezte Inging. – A magad pénzé-
vel azt csinálhatod, ami neked tetszik. Ha rám hallgattál volna, könnyen
nyerhettél volna négy-ötezer dollárt.

– De hátha vesztek? – aggodalmaskodott Suyun.

– Dehogyan vesztesz. Csinnek remek tőzsdei értesülései vannak. Ő veszi és
adja el a hatodik ágyas papírjait is.

– Összevissza tízezer dollárom van. Nem merem kockáztatni. Csinya egy
centet sem rakott félre. Tudod, neki otthon nincs szabad keze.

– Jaj, de rövid az eszed – mosolygott Inging –, folyton siránkozol, hogy
önállóan szeretnél élni. Most itt az alkalom. Van egy ötletem. Játsszál azzal
a tízezerrel, s ha nyersz, tied a nyereség. Ha meg vesztesz, vedd rá Csinyát,
hogy kérje el apjától a jussát. Ha nem akarja kiadni neki, annál jobb. Leg-
alább követelheted a vagyon megosztását. De közben szerezhetsz magadnak
kis pénzmagot, amiről senki sem tud. Hol itt a veszély? Mitől félsz?

Suyun élénk tőzsdejátékba kezdett. Az első havi elszámolásnál kitént,
hogy ezeröttszáz dollárt nyert.

– Éljen! Mi is keresünk pénzt, nemcsak a férfiak? – örvendezett.

– Még kiderül, hogy a Vagyon Istenének lánya vagy – nevetett Inging.

Este Inging szállodai szobájában megünnepelték nagy eseményt. Csin a
maga erejéből emelkedett ki a szegénysorból; szemfüles volt és könnyen
barátkozó. Csak egy esztendő, végzett az egyetemen, aztán otthagya. Az
élet megtanította rá, hogy mindenkivel szívélyesen és barátságosan bánjon.
Szellemes volt, és jól táncolt, ismerte a város minden mulatóhelyét, és min-
dig készen állt a hölgyek szolgálatára. Rengeteget dohányzott. Cigarettaár-
ca helyett kis bádogdobozt hordott magánál. Ötven cigaretta fért el benne,
de délre már legalább a felét elszívta.

Az asszonyok kedvelték, és Öreg Csinnek szólították. Nagyszerűen ren-
dezett vacsorákat, mindig tudott szállodai szobát szerezni vagy kirándulást
szervezni a külvárosokba. Ha a hölgyeknek nem ígérkezett mulatságos esté-
jük, csak telefonáltak neki. Csin az éjszaka bármely órájában szívesen jött a
telefonhoz, otthagya feleségét, és azonnal indult.

– Halló? Vu tábornok? Mit parancsol?... Hogy azonnal odamenjek?...
Rendben van, már indulok.

Mert az volt a megállapodásuk, hogy Inging Vu tábornok álnéven telefonál.

S amint Csin megérkezett, egyszerre jókedv kerekedett, és nagyszerűen telt el az este.

Csin jelenlétében Suyun tökéletesen megváltozott. Nem volt gőgös, nem viselkedett előírásosan. Nem bosszantotta otthonának hangulata, férjének lassú észjárása. Csin társaságában bőségesen talált szórakozást. Minden mást elfelejtett, csak mulatni vágyó fiatal nő volt. Amikor Csin egyik barátja kifogásolta Suyun fesztelen viselkedését, Csin megvédte.

– Igazságtalan vagy, öregem. Ez az asszony egyszerűen jószívű, és nagyon is könnyű eltalálni a kedvét. Aki sohasem látta ezeket a társaságbeli asszonyokat mellényben és nadrágban, az nem ismeri őket. Derék, jóra való teremtések. Milyen szelíd néha ez a Suyun is, mikor hazakísérem a színházból. Egyike a legmagányosabb lelkeknek, akit valaha láttam. Este kell őt vizsgálni, este mutatja meg igazi lényét.

Ez volt az igazság: Suyun tökéletesen levetkőzött lelkileg a mulató pajtások előtt. Gyermekké változott, felszabadultan szórakozott barátaival, s a visszanyert gyermeki boldogság még kislányos bájosságából is visszahozott valamit. Boldognak lenni – ez az egyszerű tény sokakat varázsol emberivé. Suyun úgy érezte, Csinen kívül senki sem érti meg őket.

Mikor Inging megígértette Huaiyuval, hogy soha az életben nem néz más asszonyra, arra nem tett fogadalmat, hogy viszont ő sem néz soha más férfira. Ez nem volt méltánytalanság: Inging jól tudta, hogy Huaiyu, mint mindig, most is könnyelmű ígéretet tett. Inging különben is csak úgy értette a kívánságát, hogy neki ne kelljen tudomásul vennie az esetleg mégis felbukkanó másik nőt. Ilyenformán szabadon mászkálhatott Suyunnal a táncos helyekre, éttermekbe, színházakba, és nem találta különösnek, hogy Csin is velük van. Kószálásaik híre azonban Cseng úr fülébe is eljutott. A nyilvános szórakozóhelyeken sok pekingi hivatalnok megfordult, akik Tiencinben töltötték szabadnapjaikat, és éppúgy szórakoztak ezeken a helyeken, mint a hosszú ruhákba öltözött „generálisok” és a külföldi botokkal, külföldi kalappal felszerelt, de kínai ruhás, kopasz, öreg mandarinok. A mandarinok egy-két évtizeddel ezelőtt még magas rangú mandzsu hivatalnokok voltak, de mára már a nevük is feledésbe merült; úgy hatottak, mintha egy régen elmúlt korszakhoz tartoznának. Suyun alig hitt a szemének és a fülének, mikor Inging megsúgta neki, hogy az az úr ott egy Vu nevű volt császári fel-

ügyelő, a másik meg a híres fukieni kormányzó volt valamikor. A társaság mindenesetre színesen kavargott, érdekes fiatalok és vének bukkantak fel, és Suyun bizonyos volt benne, hogy nem lesz gyereke.

Megírta férjének, hogy rendkívül boldog, öreg Csin sok pénzt szerez neki a tőzsdén, és nagyon jó barátja. Csinya megrémült a hírektől. Félt, hogy Suyun valami bajt csinál. Egész nap bosszús volt.

– Itt ülök ezen a barbár helyen – mondta sógorának –, ahol nincs egy rendes szálloda vagy színház, és holtra dolgozom magam, hogy valami pénzt keressek. A feleségem pedig vígan szórakozik ezalatt, és az én pénzemmel játszik a tőzsdén.

– Ne aggódj – vigasztalta Huaiyu. – Ezt a két asszonyt nem kell félteni. Öreg Csin pedig egyike a legjobb barátainknak. Úriember.

– Hiába. Nem kellene engednem Suyunt. Tudod, bátyám, én hiszek abban, hogy az ember vagy jó, vagy rossz csillagzat alatt született. Te nyugodtan tőzsdézhatsz, neked mindig szerencséd lesz. De én nem vagyok szerencsés. Mióta csak a világon vagyok, mindig elkerült a szerencse. Sohasem jön felém. Nem szidom a húgodat, de csak nézd meg a házasságomat. Mi hasznom van nekem belőle? Csak gondold az öcsémre, mennyi örömet szerez neki Mulan. De itt, velem valami nincs rendjén. Attól tartok, hamarosan tönkremegyek, ha a húgod tovább játszik.

A jóslat rövidesen beteljesült. Két hónap múlva megjött a hír, hogy Suyun tízezer dollárt vesztett. Anyjától kérte kölcsön a pénzt; Csinyának valahogyan be kell vallania a dolgot apjának, hogy megfizethesse az adósságát.

Csinyát elfutotta a mérge. Megírta Suyunnak: nem hajlandó atyjára hárítani a veszteséget. Nemsokára odautazik, és majd egymás közt intézik el a dolgot.

Mikor nagyanyjuk ez év szeptember tizenhetedikén meghalt, Csinyának is, Suyunnak is vissza kellett térnie Pekingbe. Nagyanyó békésen hunyt el egy reggelen, anélkül hogy bárki is mellette lett volna. Csak a feje csúszott oldalt a sima bőrvánkoson.

Csinya lesoványodott, és a bőre megbarnult. Külföldi kabátot hordott és rövid khakinadrágot. Az amerikai mérnököktől tanulta el ezt a viseletet. Vékony lábszárán rendkívül előnytelenül hatott a vastag gyapjúharisnya. Anyját határozottan bántotta, hogy fia így megváltozott. De Csinya erősködött,

hogy jobb az egészsége, és megszerette a sansi magas hegyeket. Beszámolt arról a kalandjáról, amikor egy hegyi ösvényen leesett az öszvérről. Az amerikai mérnökökkel való nagy útjáról is beszélt, leírta a táborozást, amikor ő főzte meg az első ebédet. Úgy látszott, jót tesz neki ez az élet. A természettel és az egyszerű parasztemberekkel való érintkezés megváltoztatta eddigi életszemléletét. A munka még folyik, mondta, de a mérnökök szerint kevés remény van arra, hogy olajat találjanak.

A fivérek örvendezve üdvözölték egymást az egyesztendei távollét után. A nagyanyaért tartott gyász napjai alatt a tízezer dolláros veszteség még nem került szóba. De Suyun már beszélt róla a férjével. Csinya nem értette meg, miért kellett Suyunnak tőzsdéznie. Valahogyan megvetette most Suyunt. Ő egy esztendeig a hegyvidéki lányok között élt; mélyen hatott rá szépségük, becsületes nyíltságuk és határozottságuk.

– Megmondtam, hogy hagyd abba a tőzsdézést – mondta Suyunnak sokkal szigorúbb hangon, mint azelőtt. – A te pénzed volt. Ha elvesztetted, szerezd vissza magad.

Ez a hang meglepte Suyunt.

– Micsoda beszéd! – kiáltotta. – Neked akartam pénzt szerezni, és én fizessek rá? Micsoda gonoszság ez tőled?!

– Rendben van. Beszélj az apámmal. Nekem semmi közöm az egészhez.

De a következő napokban Suyun mégis meggyőzte Csinyát, hogy igazságtalanság lenne, ha magára kellene vállalnia az egész veszteséget. Különben is itt az ideje, hogy megosszák a vagyont, hiszen a pénzkeresés minden kötelessége Csinya vállán nyugszik, előnye viszont ebből a helyzetből semmi sincs. Itt az alkalom, hogy dülőre juttassák a vagyonmegosztás kérdését. Csinya végül rászánta magát, hogy beszél az apjával.

A nagyanya halála s a felmerült temetkezési költségek előteremtése feltárta Cseng úr előtt a család vagyoni helyzetét. Különös, bágyadtságot okozó betegség kínozza. Cukorbaja volt, amit a császári orvos „gyengítő szomjúságnak” nevezett. Egész belseje állandóan égett; szomjazott, és folyton éhes volt, de enni nem tudott. Arca napról napra sápadtabb lett. Minél több vizet ivott, annál jobban szomjazott. Hiába itta a Fehér Tigris főzetet meg a ginszenget, nem használt semmit. Alig bírta járni, vagy ágyban maradt, vagy a heverőn feküdt egész nap. Végül az orvosok megállapították, hogy valamilyen váladékot tartalmaz a vizelete, tehát nyilvánvaló, hogy „hsiaokó”-ban szenved, azonkívül a veséje is meg van támadva. Cseng úr elég művelt

volt ahhoz, hogy tudja, mennyit szenvedett ebben a betegségben Szema Hsiangju, a Krisztus előtti második században élt híres költő, s azt is tudta, hogy gyógyulásra tíz közül mindössze egykét esetben van remény. Az orvos könnyű ételeket írt elő, s megtiltotta, hogy együtt aludjék Kassziával. Így hát érthető volt, ha nagyon levertnek érezte magát.

Egyik este megint ott feküdt a heverőn. Az egész család körülötte ült, és Cseng úr beszélni óhajtott a fiaival.

– Csinya és Sunya – kezdte –, nagyanyátok meghalt, szüléitek elöregedtek. Hála őseink pártfogásának, mind ez ideig békésen éltünk. Ha elmegyek, semmi szégyellnivalóm nem lesz az ősök előtt. Nem sok, amit rátok hagyhatok, de éheznetek nem kell. Mintegy százezer dollár készpénzünk van a pénztézetekben. Anyátok segítségével évekig tartó takarékossággal gyűjtöttem ezt a készpénzt. Soha nem zsaroltam meg az embereket, csak azt fogadtam el, ami szabály szerint járt nekem, mint rangombeli hivatalnoknak. A mandzsu korszak egyes tisztviselőihez viszonyítva talán engem is korruptnak mondhatnának, de a köztársaság tisztviselői mellett tisztakezűnek nevezhetem magamat. – Ez a mai tisztviselőkre való utalás mosolyt csalt a gyermekek arcára. – Nos, ezen a pénzen kívül még van ez a házunk, és van a selyemüzletünk, az megér körülbelül tíz-tizenötezer dollárt. Némi földünk is van vidéken, de ez semmit sem hoz, mert nagyon magas az adó. Ezt akartam tudtotokra adni. Sok a kiadásunk, s a temetés is bele fog kerülni néhány ezer dollárba.

Tovább akart beszélni, de meg kellett állnia, hogy mély lélegzetet vegyen.

Suyun férjére pillantott. Csinya kicsit habozott, de végül is nekibátorodott.

– Atyám, szeretnék neked mondani valamit – kezdte. – De kérlek, ne haragudj.

– Mi az? – kérdezte az apa a legünnepélyesebb mandarini hangján.

– Kérlek, amíg én távol voltam, a „meny” elvesztett némi pénzt a tiencini tőzsdén.

Mulan és férje most hallottak erről először. Megdöbbenve tekintettek Suyunra. Suyun nem mert felnézni.

– Mit csinált?! – kiáltott fel a családfő.

– Állampapírokon vesztített.

– De hiszen az valóságos örület! – kiabált Cseng úr. – Ki tanácsolta neked, hogy ilyesmivel próbálkozz, ezekkel a „ha veszed is rossz, ha eladod is rossz” papírokkal?! Ilyen ostoba vagy?! – Mandarin hangja olyan volt, mint egy bíróé, és Csinya úgy érezte magát, mintha ő volna a gonosztevő a tárgyaláson. A szobában mélységes csend támadt.

– Mennyi? – kérdezte később az apa.

– Tízezer – felelte Csinya. – Azt hitte, sokat tud keresni nekünk.

Cseng úr érthetetlen szavakat mormogott a bajuszába meg a szakállába. Aztán Suyunhoz fordult.

– Ki kívánta tőled, hogy tőzsdézz, és pénzt akarj keresni nekünk? – kérdezte.

– Atyám – védekezett Suyun, és erősnek érezte magát, mert felkészült a teljes szakításra –, csak a balszerencse okozta a veszteséget. A tanácsot a tőzsde legjobban értesült emberétől kaptam. Attól, aki az elnök hatodik barátjánője számára is mindig veszi és eladja a papírokat.

– Hogy hívják azt az embert?

– A vezetékeve Csin.

Cseng úr felült, és kiverte hosszú pipáját a földre.

– Te éretlen bolond! Már régen akarok beszélni veled. Most, hogy a fiam is itt van, megtudhatod a véleményemet. Ne áltasd magad azzal, hogy én nem tudom, mit művelsz te Tiencinben azzal az Inginggel és azzal a Csinnel. Az egész világ rajtunk nevet! Ez a ház az otthonod. De nem tudtál itt megmaradni. Elmentél kacérkodni holmi fiatal urakkal, és nevetségessé tetted a férjedet meg az én házamat is.

Suyun bíborvörösre pirult. Csinya is meghökkent; dühösen felkiáltott:

– Atyám, miket beszélsz?!

– Jobb, ha te is megtudod. Az egész város tudja. Mit akarsz most tenni?

Suyun felkészült a védekezésre:

– Atyám, mit hallgatsz holmi ostoba pletykákra? Én nem tettem semmi rosszat. Abban manapság semmi kivetnivaló nincs, ha az ember eljárogat szórakozni a férfiakkal.

– Hallgass! – ordított rá az öreg. – Ha benned nincs szégyenérzés, bennem még van! Minden modern asszony „vangpa”!

Ez a „vangpa” volt a legerősebb szitok, amit eg mandarin kiejthetett. Eredetileg azt jelentette, hogy „felejtse el a nyolcadikat” – a szemérem ugyanis az utolsó a nyolc erény között –, de a nyelvhasználatban valahogyan azt is

jelentette, hogy „varangy”. Alacsonyrendű, csúf szitoknak számított, a mandarinok gyakran alkalmazták bűnözőkre és cselédekre. A család néma félelemben ült a feldühödött apa körül, aki erősen lihegett. Suyunt valósággal fejbe vágta a becsmérlő szó, eltakarta szemét, és felsikoltott. Kasszia feltámogatta nyugvóhelyéről a mérgesen fújó beteg öregembert, és kivezette a szobából. Mikor becsukódott mögöttük az ajtó, Suyun abbahagyta a sírást, felugrott, és kirohant. Csengné dühösen, szótlanul ült a helyén, Csinya pedig keserűen, megzavarodottan érezte, hogy elveszítette tekintélyének utolsó roncsait is.

Csengné kiküldte a szolgálókat.

– Fiam – mondta Csinyának –, az egész család hírneve forog kockán. Akár igazak a szóbeszédék akár nem, el kell hallgattatnod őket. Ha én ezt előre tudtam volna! ... Halálba kergeti az atyádat!

Csinya egyszerre olyan erőtlenné vált, mint egy kisgyerek. Hangosan zokogott, mintha ezekkel a könnyekkel akarná kisírni magából anyja előtt mind azt a sok, évek óta felgyülemlett bánatot, amelyről soha nem beszélt, soha nem szólhatott senkinek. Csengné is sírva fakadt. Úgy simogatta Csinyát, min egy kisfiút.

– Nyugodj meg, fiam – vigasztalta. – Tudom, fáj neked, amit hallottál. Megkérem atyádat, fizesse azt az adósságot. Ha szívesebben élnél itthon, inkább hagyd ott az állásodat. Nem szorultunk rá, hogy olyan messze menj pénzt keresni.

– Fivérem, mi is kérni fogjuk atyánkat, hogy térítse meg a veszteséget – mondta Sunya.

Mulan is bátorította:

– Fivérem, menj, és nyugtasd meg Suyunt. Mondd meg neki, hogy itthon mindent elrendezünk. Akármilyen történt is, a család mindig család marad. Te magad se vedd túlságosan a szívedre a dolgot. Vedd úgy, hogy már elmúlt.

– Mit pletykáznak? Mit csinált Suyun Tiencinben? – kérdezte Csinya.

– Mi nem tudunk semmit – felelte Mulan. – Atyánk bizonyára a városban hallott valamit. Most inkább eredj Suyunhoz.

Csinya lassú léptekkel ment ki a szobából. Szédült agyában összevissza táncoltak a gondolatok. Suyunt sírva találta az ágyában. Próbálta vigasztalni, de az asszony egy árva szót sem szólt hozzá.

Csinyát hirtelen elöntötte a méreg.

– Neked ugyan semmi okod nincs a sírásra – mondta Suyunnak. – De mit szóljak én?! Mit tettél velem? Rajtam nevet az egész város, mert felszarvaztál! Ha atyám összeszidott, megérdemelted! Magadat is nevetségessé tetted, nemcsak engem. Nézd meg a sógornőidet. Miért tudnak azok otthon élni, és miért nem tudsz te?

Sarkon fordult, otthagya az asszonyt, és kiment a fivéréhez, hogy megbeszélje vele a család vagyoni helyzetét.

– Lehet, hogy én buta vagyok az idősebb fivér szerepére – mondta Sunyának –, de ez a mai botrány nem egészen a sógornőtök hibájából történt. Egyiktek se hajlandó szóba állni velem. Nem csoda, ha keresi Inging társaságát.

– Fivérem – kérte Mulan –, ne légy igazságtalan. Egyikünk sem bánt rosszul Suyunnal.

– Megmondom nektek őszintén – mondta Csinya rövid hallgatás után –, Suyun sohasem lesz boldog ebben a házban. Az az igazság, hogy jobban szeretne elválni a családtól és egyedül lakni. Most eltemetjük nagyanyót, azután én nemsokára megint elmegyek. A szülők öregek. Ha ti is beleegyeztek, megkérhetnénk atyánkat, ossza meg a vagyont. Akkor mi elköltözünk Suyunnal, és nem lesz több alkalom a civakodásra.

Sunya Mulanra pillantott. Mulan tüstént megfelelt.

– Melyik fiatal pár ne kíváncsoznék egyedül élni? De itt vannak a szülők. Amíg a szülők élnek, senkinek sincs kedvére, ha megbomlik a család. Nem kellene elmennetek!

– De igen – erősködött Csinya. – Gondoljatok erre a tőzsdei veszteségre. Nem tartom helyesnek, hogy ti is károsodjatok. Különben, mondd csak, Sunya, miért nem nézel te is valami állás után? Tudod, milyen sokat keresek minden hónapban. Itthon mindenki a közös pénzt költi. Ha én a közös alapba adom a keresetemet, Suyun lesz elégedetlen, ha viszont megtartom magunknak, akkor meg ti fogtok önzőnek tartani.

– Ettől aztán ne félj – felelte Sunya. – Nem szabad így gondolkoznod. Ez csak afféle modern elmélet. Régebben sose voltak ilyen vitáink. Mi a különbség abban, hogy hova teszed a pénzt? Nem tartozunk-e valamennyien egy családba? Ha gazdagodunk, mindnyájan gazdagodunk, ha károsodunk, egyformán károsodunk mind. De én ismerem Második Sógornőt. Mulantól és tőlem megtarthatod magadnak az egész keresetedet. Mi csak atyánk pénzéből akarunk élni.

A beszélgetésnek semmi eredménye nem lett. Hirtelen föl pattant az ajtó, Kisöröm állt a küszöbön, kétségbeesetten kiabált.

– Második Gazda! Második Gazda! Hol vagy? Második Úrnő felakasztotta magát!

Berohantak Suyun szobájába. Ott találták a földön. Az egész szoba fel fordult. Suyun, mivel a család összes nőtagja előtt érte a megszegyenítés, felállt egy székre, nyaka köré csavart egy hímzett övet, odakötötte a végét az ágy egy magas oszlopához, aztán elrúgta maga alól a széket. De a hímzett öv elszakadt, és Suyun lepottyant a földre. Halványillat hallotta meg a zuhanást, ő vitt segítséget. Kasszia is beszaladt, de Csengné és Mannia reszkettek a félelemtől, és elbújtak. Csak akkor jöttek elő, mikor már tudták, hogy Suyun nem halt meg.

Brokát odasúgta Mulannak:

– Az öv nem is szakadt el. Én láttam: kinyílt a hurok.

Mulan ránézett.

– Okosabb, ha hallgatsz – mondta. – Ha sikerül neki, azzal vádolt volna a családja, hogy öngyilkosságba kergettük.

Akár őszinte volt az öngyilkossági kísérlet, akár nem, annyi eredménye volt, hogy a vagyonelosztás megtörtént, de csak papíron. Suyun mégsem érte el igazi célját: hogy külön élhessen a családtól. A család három ága – Manniát is beleértve, mert ő Pingyát képviselte – körülbelül száz-húszezer dollárt kapott és némi földet vidéken. Mannia fia mint legidősebb unoka, megkapta a selyemboltot, amelynek jövedelmét neveltetésére fordították. Kasszia lányai pedig, Ailien és Lilien, öt-ötezer dollárt kaptak hozományul. A pekingi házat nem osztották el, amíg a szülők élnek, de úgy határoztak, hogy az eladási árból annak idején Csinya és Sunya egyformán részesül. A többi pénzt a szülők megtartották maguknak. Csengné kérésére Cseng úr a közös vagyonból fizette meg Csinyának a tízezer dollár tőzsdei veszteséget. A terhet ilyenformán a család három ága egyaránt viselte.

A szülők beleegyezésével mindegyik ág elkölthette vagy befektethette a ráeső pénzt. Mulannak tetszett az elintézés. Sunyával egyre azon törték a fejüket, mit kezdjenek a részükkel. Mulan titokban még hálás is volt Suyunnak.

Csinya egy hónapi szabadságot kért, hogy részt vehessen nagyanyó temetésén. De feleségére való tekintettel öt hétig maradt otthon. Az ötödik hét végén aztán sürgönyt kapott, amelyben ataiyuani amerikai társaság főnöke azt kérdezte, vajon egy nagyanya temetése öt hétig tart-e. Egyúttal azt tanácsolta, hogy minél hamarabb térjen vissza munkahelyére.

Utazása napján Csinya azt mondta a fivérének:

– Rátettem a kezemet a pénzemre. Ezzel már nem fog tőzsdézni Suyun. Adok neki havonta négyszáz dollárt. Ebből ki kell jönnie. Nem is tud elkölteni ennyi rengeteg pénzt.

– Hogyne tudna! Ötven dollárt könnyen elveszít egy éjjel, ha mahjongozik – felelte Sunya. – Belement, hogy ennyit kapjon?

– Akár tetszik neki, akár nem, mégsem kap többet. Majd bolond leszek dolgozni, mint egy rabszolga, csak azért, hogy neki legyen mit elveszítenie. Nekem is a fogamhoz kell vernem minden centet, amit kiadok... Te tudod, milyen nehéz... Mi nem vagyunk olyanok, mint ők ketten... Most dühös rám Suyun tudom... Ó, micsoda járom a házasság, micsoda járom!

Mélyet sóhajtott. Gallérját húzogatta, mintha az volna nyakán a járom. Mulan meg Sunya szívből sajnálták. Csinya egyszerre csak Mulanhoz fordult:

– Ha olyan feleségem lenne, amilyen te vagy, semmilyen munkát nem sajnálnék, és minden pénzt szívesen rád költenék. Akkor legalább örömöm is volna a házasságból. De most mi örömöm van?

– Második Fivér – mondta Mulan –, most már ugye megérted, miért nem tudtam összeférni Suyunnal? Mi megint megkíséreljük, hogy magunkhoz édesgessük, de a siker rajta is múlik. Egyelőre még szégyelli magát, de ezen is hamar túl lesz. Én semmi esetre sem akarom hánytorgatni előtte a történetet.

Csinya nem hallott mindebből semmit. Máson járt az esze.

– Hogyha... ha én... ha én... – dadogta.

– Nos? – kérdezte Mulan.

– Végeztem magamban Suyunnal! – kiáltotta. – Torkig vagyok minden gazdag lánnyal! – Ha én... ha én még egyszer házasodhatnék, tudod, milyen lányt vennék el? – Szinte csak önmagához beszélt, úgy folytatta. – Ott kint, Sansiban, oly sok aranyos parasztlányt láttam. Mindegyik hálás lenne, ha elvenném.

– Tréfálsz? – kérdezte Sunya.

– Dehogyan tréfálok. Havi háromszáz dollár, de még kétszáz is, vagy akár csak százötven, megbolondítana egy szegény parasztasszonyt, úgy örülne neki! És tisztességesen gondozna engem, és hűséges volna hozzám, és megelégedett volna, és egész álló nap dolgozna. De így? Ez ugyan nem élet. Csak folytonos veszekedés nap nap után.

– El akarsz válni? – kérdezte Mulan izgatottan.

– Elválni? Ha ő hajlandó volna, én két kézzel kapnék rajta. De még ne beszélj erről előtte... Tudod, milyen lányt szeretnék elvenni? – Érezni lehetett a hangján, hogy felszabadult és boldog. – Olyan lányt vennék el, akinek mindig nehéz sora volt. Olyat, aki menekült valahonnan az éhínség elől... vagy például olyat, akit eladtak gyerekkorában, és majdnem éhen halt. Aztán megint eladták ágyasnak, és a feleség megverte. Harmadszor pedig...

– Harmadszor pedig – folytatta helyette Mulan –, harmadszor pedig megszökött, és apáca lett belőle egy zárdában, fent a Vutai-hegyen, s meghalt a világ számára; de egyszer arra ment egy fiatalember az amerikai mérnökökkel, és ő beleszeretett, s elhatározta, hogy hozzámegy ahhoz a fiatalemberhez...

– Ez az! Ez az! – kiabálta Csinya boldogan. – Micsoda feleség lenne egy ilyen lányból! Én pedig úgy bánnék vele, mint egy királynővel!

Elutazásakor búcsúzóul még ezt mondta:

– Igazán szívesen megyek vissza. Hátha van ott egy apáca, fent a Vutai-hegyen, aki énrám vár. Ki tudja?

Halványillat ott állt mellettük, végighallgatta az egész beszélgetést. Csinya nem vette észre. Mikor Csinya elment, Mulan ránézett a lányra. Nézte, nézte, oly sokáig, mintha tünődés közben megállt volna az esze. Mintha lassú elmemunkával állítgatna össze magában egy gondolatsort, amely eddig összefüggés nélkül élt az agyában.

Végül elmosolyodott, és azt kérdezte:

– Halványillat, elmegy-e a Vutai-hegyre vagy nem megy el?

Halványillat lehajtotta a fejét, és buzgón etette a kis Amant.

Mulan sokat és komolyan tünődött rajta: mit csináljanak a pénzüikkel. Úgy gondolta, a legjobb lenne, ha Sunya valami üzletet kezdene.

– Mihez van kedved? – kérdezte tőle.

– Semmihez, bogárkám.

– De mégis?

– Ne kezdjük megint előlről. Engem hivatalnoknak neveltek. De nincs kedvem a hivatalnokoskodáshoz. Tehát nem csinállok semmit.

– Sunya – kérte Mulan –, most az egyszer beszéljünk komolyan. Ha ezt a pénzt bent hagyjuk a bankban, hét százalék kamatot kapunk, és mindössze ezernégyszáz dollárunk lesz évente. Abból pedig nem tudunk megélni, ha házbért is kell fizetnünk. De neked különben is kell valamit dolgoznod. Én viszont kereskedő lánya vagyok, és polgári becsvágyak fűtenek. Nem vagy kíváncsi rájuk?

– Dehogynem!

– Jó. Hát én polgárasszony akarok lenni. Semmi politika. Semmi hírnév. Semmi hatalom. Egyszerűen egy üzletember felesége... De legyen elég pénzünk, és ne legyenek nagyobb gondjaink. Néha elmennék teázni, néha egy-egy ruhát is vennék, és bemennék egy jó kis étterembe, ahol rendes ételt kapni. Ha az öregek meghalnak, elköltözhetnénk egy egyszerű kis kertés házba, ahol senki sem zavar bennünket, és ha ráérsz, elmehetünk csónakázni. Tudod, még sohasem láttam Hangcsót. Anyám és Vörösjáspis sokat meséltek Hangcsóról; úgy él a szívemben az a sok mese, mint egy álom. A hangcsói pontyfejnek nagy a híre. Tó partján áll majd a házunk. Még megtanulhatok festeni is. Abban a házban majd szépen felnőnek a gyerekek, mindenre magam tanítom őket. Ugye nem lehet rám fogni, hogy túlságosan sokat kívánok az élettől?

– De igen, bolondkám, nagyon sokat kívánsz. Mondd, te bízol benne, hogy nekünk ilyen szerencsénk lesz?

– Nem mondhatod, hogy sokat kérek tőled. Isten őrizzen a hatalomtól és a dicsőségtől. Akár hiszed, akár nem, jó felesége tudnék lenni egy egyszerű üzletembernek. Micsoda nagyszerű zöldséglevest főznék neked!

– Hát jó. De milyen üzletünk legyen? – kérdezte Sunya.

– Atyámnak sokféle üzlete van. Vehetnénk tőle egy teásboltot vagy egy orvosságosboltot. Akármilyen üzlet jó lesz. Még egy legyezősbolt is, vagy valamelyik híres ollósbolt Hangcsóban. Akármilyen, csak ne legyen zálogház. Azt az egyet utálom.

– És ha örököltél volna egyet, mit csinálnál vele?

– Visszaadogatnám a zálogba tett tárgyakat, és becsuknám a boltot! De a többi boltot szeretem. A boltosok mind olyan jókedvű emberek.

– Azt csak te hiszed, bogárkám. Te gazdag ember házában nőttél fel. Azért látod ilyen költőien szépeknek a boltokat.

– El tudnál vezetni egy üzletet?

– Hogyne tudnék. De milyen?...

– Megbeszéljük apámmal.

Mikor felkeresték Yao urat, az öregúr kicsit gondolkozott.

– Az egyik hangcsói boltomat megkaphatjátok, ha kedvetek van hozzá. De amíg a szüleitek élnek, nem költözhetnek oda. Hanem miért nem veszi-tek át felesbe a Huáné régiségkereskedését? Az nagyszerű üzlet. Tavaly öt-ezer dollárt jövedelmezett.

– Elsőrangú ötlet! – lelkesedett Mulan. – De az a bolt a nagybácsié.

– Ezt elintézhethetjük.

– Gondolod, hogy Feng bácsi átadná nekünk a részét?

– A lányom és a vőm részére át fogja adni – mondta Yao úr bizakodva.

– Vajon Huáné régi könyveket is árul?

– A legtöbb régiségkereskedő árul könyveket. De Huáné nem.

Minél többet gondolkozott Mulan a régiségkereskedésen, annál jobban elbűvölte a terv. Kényelmes foglalkozásnak látszott, s a vevők maguk is olyanok, mint a régiségek. Egész délutánokat elidőznek, elbeszélgetnek a boltban. Festőkkel és tudósokkal érintkezhet, s ha kibővíti az áruraktárt, és árul régi könyveket is, tudósokkal találkozhat. Még barátságot is köthet velük.

Az üzletet hamar nyélbe ütötték. Feng úr üzletrészének egynegyedét megtartotta, mert igen jól jövedelmezett, a háromnegyed részt meg eladta Sunyának tizenötezer dollárért, hiszen így az egész üzlet a családban marad. Cseng úr készséggel beleegyezett a tervbe. Huáné szörnyen büszke volt, hogy a gazdag Yao család lánya lett a társa.

A legelső napon Mulan és Sunya történetesen éppen Csit, az öreg festőt találta a boltban. Horkolva szundikált egy nádszékben, nagy hasa szabályosan emelkedett és süllyedt, szakálla együtt hullámzott a hasával. Mulan azt hitte róla, Huáné egyik öreg alkalmazottja vagy rokona. Suttogva kérdezte meg tőle, hogy ki az.

– A nagy Csi... a festő!

Csi úr nyilván nem aludt, mert mély hangon megszólalt, bár szemét nem nyitotta ki:

– Nehogy engem is eladjatok. Legfeljebb ma estére vagyok eladó... Mindössze egy kancsó bor és egy tál jól fűszerezett birkahús az áram.

Mulan mély, zenélő nevetése betöltötte a szobát.

– Már oly régen vágyom rá, hogy találkozzam önnel, Csi úr!

– Micsoda hang! Micsoda hang? – mondta az öreg festő. – Olyan hangja van, hogy legszívesebben lefesteném.

Szeme lassan kinyílt. Meglátta Mulant, gyorsan felült, és lázasan kereste a papucsát a földön.

– Kihez van szerencsém? – kérdezte, de mielőtt bemutathatták volna neki Mulant, már folytatta is: – Különben nem fontos, egyáltalán nem fontos. Mindig arra vágytam, hogy lefesthessek egy olyan hölgyet, akinek ilyen hangja van!

– Igazán eladó erre az estére? – kérdezte Mulan. – Mert akkor azonnal megvesszük két kancsó borért. Oda visszük, ahová akarja. Csengyangloubába vagy inkább Csiumeitsaiba?

A meghívás után megijedt, hogy talán túlságosan közvetlenül beszélt a nagy festővel. De az öreg Csinek rendkívül tetszett ez a hang. Egész délután ott beszélgettek a boltban, este pedig megünnepelték a társulást, Huánéval és Csivel együtt. Így kezdődött Sunya üzletemberi életének első napja.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

Cseng úr nemcsak illendőségből zokogott anyja temetésén. Anyja halála miatti szomorúsága mellett aggasztotta a saját betegsége meg a Suyun körüli botrány is, de különösen az öngyilkossági kísérlet. Hazájának zavaros állapota csak mélyítette szomorúságát. Érezte, hogy az ő világa, a régi kínai világ, lassanként kicsúszik a lába alól.

Sutung néha meglátogatta, és elmagyarázta, hogy a nyugati orvostudomány ma már egy inzulin nevű gyógyszerrel kezeli azt a betegséget, amelyben Cseng úr szenved. A betegség neve „vizeletcukor okozta bántalom”. Csakhogy Cseng úr nem volt hajlandó rá, hogy a kininen kívül bármiféle külföldi orvosságot bevegyen, kinint is csak azért szedett, mert ezt mindenki szedte, és mert kínai neve volt. Az asszonyok, felesége is, Kasszia is, egyre ajánlották, tegyen próbát az inzulinnal. Cseng úr a „vizeletcukor okozta bántalom”-nak még a nevét is kinevette, amíg Mulan utána nem nézett kínai orvosi könyvekben, és be nem bizonyította, hogy a kínai orvostudomány is elismeri a vizeletben lévő cukor lehetőségét. Akkor bólintott: „természetesen” – mondta –, „hiszen ezt mindnyájan tudtuk”. De a kínai könyvek, noha többféle gyógymódot ajánlottak, nem tudtak semmiféle hatásos szert. Sutung nem mint hivatásos „nyugati orvos” járt a házba, hanem mint barát. Olyan meggyőzően beszélt, hogy Cseng úr végül is rászánta magát a kísérletre.

De büszkesége komoly sérelmet szenvedett. Sok minden történt az utóbbi időben, ami csak arra volt jó, hogy az ő büszkeségét megalázza. Mióta elhagyta a mandarinság biztos talaját, a biztonság is elhagyta őt. Felesége kedvéért megengedte, hogy lányai a hittérítők iskolájába járjanak és angolul tanuljanak. Megengedte, de nem akart tudomást venni a dologról. Kifejtette, hogy a modern állami iskolák nem taníthatnak eredményesen, ha elejtik a régi világszemléletet. A modern idöket „Király, atya és tanító nélküli kor”-nak nevezte – mert szerinte ez a három jelkép jelentette az emberi életben a tekintélyt és a rendet. Sem a földrajzban, természettudományban, sem a történelemben nem tudta ellenőrizni lányainak haladását. De érezte, hogy kínai tudásuk elhanyagolódik. Íróecsethez nem is nyúltak, töltőtollal írtak holmi fertelmes, görbe írásjeleket. És ráadásul Sutung azt bizonygatja, hogy Nyu-

gat meg tudja gyógyítani a testét, Kelet viszont képtelen erre! Sutung külföldi ruhában járt, és rosszul beszélt kínaiul. Még a betegségeket se tudta anélkül megmagyarázni, hogy ne kevert volna beszédébe különös, külföldi szavakat. Ha valami nehéz fordulathoz ért magyarázat közben, megállt, és azt mondta: „Erre nincs kifejezés a kínai nyelvben.” Cseng úr nem tehetett róla: tisztelte Sutungot, mert Sutung józan volt és állhatatos, és minden témáról okosan nyilatkozott, kivéve, ha a kínai irodalomról volt szó.

Egyéb bajai mellett leginkább az nyugtalanította Cseng urat, hogy az országot külföldi hódítás fenyegette.

Mikor Yuan Sikai megkísérelte, hogy császári dinasztiát alapítson, óvatosan megkérdezte Cseng urat, nem óhajt-e részt venni a kormányában. Már hozzákezdtek a béketervező bizottság megszervezéséhez, amelynek az volt a célja, hogy a monarchiához való visszatérés útját egyengesse. Cseng úr azonban látta, hogy a köztársasági eszmék nagyon szilárdan állnak. Látta, hogy a vállalkozás veszéllyel járna, tehát betegségére hivatkozott, és elkerülte Yuant. Az elnöknek egy zártkörű teára való meghívását is csak azért fogadta el, hogy megmutathassa, milyen beteg. Mulan is elment szüleivel erre a teára. Akkor látta először Yuant. Meglepte, mennyire hasonlít az apjára. Az elnök éppolyan alacsony termetű volt, szemét mély árkok övezték, de arca önuralmat és lélekjelenlétet tükrözött. Yuannak rögtön feltűnt Cseng úr beteges sápadtsága, soványsága, és nem erőszakolta tovább a szereplését.

Soha olyan gyalázat nem ért még kínai kormányt, mint amilyen Yuan uralmát bemocskolta. Alattomos és ravasz fondorlatokkal ráerőszakolták, hogy fogadja el a Huszonegy pontot. Ellenszolgáltatásként monarchista terveihez japán segítséget helyeztek kilátásba. A Huszonegy követelés Kínát nemcsak vasutaitól és bányajogaitól fosztotta meg, hanem azt is megengedte, hogy Japán felügyeletet gyakoroljon Kína némely tartománya felett, és „tanácsadókat” nevezzen ki minden polgári, katonai, rendőri, pénzügyi és közoktatásügyi hatóság mellé. Kína rabszolgasorba került, lényegileg gyarmattá változott. Cseng úr jól látta, hogy a külföldi hódítás és az elnyomó szándék Kínára súlyos veszélyt jelent. Ezt ő már 1915-ben sejtette. A világháború kitörésekor Japán felhasználta a zűrzavart, és elfoglalta a német engedményes területet, Csingtaót; sőt egészen Santung szívéig terjeszkedett, mert erőszakkal birtokába vett egy vasútvonalat. A Huszonegy követelés már Santungra fente a fogát, mint olyan falatra, amelyet Japán rövidesen elnyelni szándékozik.

Cseng úrnak a szülőföldje volt Santung, és most tehetetlen gyűlölettel figyelte az eseményeket. Anyja temetésén, amikor az öregasszonyt a szokásokhoz híven koporsóba tették – vagyis felöltöztették az előírtas mandarinszoknyába és – kabátba, mert mint mandzsu miniszter feleségének járt neki ez a megtiszteltetés –, Cseng úr úgy érezte, anyjával együtt az ő egész régi világát is eltemetik. Olyan keservesen zokogott, hogy többször elájult. Cselédjei támogatta el az ágyáig. Lefektették. Napokig feküdt és nyögött.

Három hónapig tartott a szigorú gyász. Az első héten még az orvosságait sem akarta bevenni. Kasszia és Csengné felváltva ápolták. Mulan és Man-nia ne mertek bemenni hozzá, csak segítettek elkészíteni levesét és teáit. Állandóan ott üldögéltek a beteg szobájának lefüggönyözött ajtaja előtt, hogy kéznél legyenek, ha segítségükre szükség van, s hogy elsőnek hallhassák a beteg állapotára vonatkozó híreket, Suyunt senki nem kérte meg, hogy csatlakozzék a betegápolókhoz, magától pedig ez eszébe se jutott.

Cseng úr testben és lélekben megtörve feküdt ágyában. Később bánata valamennyire enyhült, é hajlandónak mutatkozott, hogy folytassa az inzulin kúrát. Sutung látogatása mindig megvigasztalta. A gyógy mód használt, étvágya és közérzete lassan-lassan megjavult; végül már szinte lelkesedett ezért modern csodaszerért. A nyugati világ ellen táplált ellenszerve is alábbhagyott kissé.

A javulás tovább tartott. Néhány hónap múlva Cseng úr felkelhetett már, és járkálni is tudott. Tavasszal elhatározta, hogy elviszi anyja koporsóját Santungba. Ott akarta eltemettetni az ősi temetőbe ahol már minden elkészült az ünnepségre.

Mindenképpen szerette volna elhagyni a fővárost. Yuan monarchista tervei kipattantak, lázadás fenyegetett. Csai Ao tábornok titokban kisurrant Pekingből. Yuan nem gyanakodott rá, mert a tábornok úgy viselkedett, mintha csak az örömházak érdekelnék. De 1915 karácsonyán a fellázadt délnyugati Yunnan élére állt. Yuannal együtt megbukott a Huszone követelés is. Hol itt, hol amott bukkantak elő a messze ágazó összeesküvések nyomai, Pekingben is egymást érték a botrányok. Cseng úr tehát jónak vélte, mielőbb félreáll az útból. A következő nyáron Yuan vereséget szenvedett. Balsorsa elkeserítette, és rövidesen mint teljesen megtört ember távozott el az élők sorából.

Cseng úr nagyon hálás volt Sutungnak, amiért kigyógyította halálos betegségéből. Santungból való hazatérése után rövidesen magához kérette.

Szokott mandarini méltóságával szólt hozzá:

– Vömmé teszek. Megmentetted az életemet. Hozzád adom a lányomat.

Nem mondta meg, melyik lányát, és Sutungnak nem volt bátorsága, hogy kérdezősködjék.

– Cseng bátyám – felelte –, nagy megtiszteltetés számomra, hogy rokonságba kerülök veled.

Sutung bizonyosra vette, hogy Cseng úr csakis Alient szánhatta neki. Többször látta már a lányt, és beszélgetett is vele. Jó reményeket fűzött ehhez a házassághoz, és szerencsére nem is csalódott.

Cseng úr olyan elégedett volt, hogy még azt sem kifogásolta, ha a fiatalok az esküvő előtt szabadon járnak-kelnek a városban. Megjegyzés nélkül tűrte modern viselkedésüket és szabados felfogásukat. Úgy határozott, hogy mikor Ailien leteszi a vizsgáit, 1917 nyarán megtartják az esküvőt.

Mulan Ailien esküvőjét használta fel, hogy elinduljon férjével a régen áhított déli utazásra. Sutung anyja Sanghajban élt. Beteges volt, nem bírta volna az északi utazást, ezért úgy döntöttek, hogy inkább Sanghajban tartják meg az esküvőt. Cseng úr még nem volt elég erős, hogy az út és az esküvő fáradalmait elviselje. Ezért Kasszia kísérte el a lányát. Az atya helyettesítésére Sunya vállalkozott, Mulan tehát megragadta az alkalmat, hogy megnézze végre Sanghajt és Hangcsót. Mikor Afei meghallotta, hogy nővére délre utazik, azonnal elhatározta, hogy ő is vele megy. Az utazás ötlete Vörösjáspis agyában született meg: tündérszépnek képzelte ezt a közös utazást. A két unokatestvér ugyanabban a kerti otthonban élt, a körülmények összezárták őket, és a kertben tündöklő kikelet az ő szívükbe is mámoros, részegítő, bűvös tavaszt varázsolt. Afei anyjának már nem volt annyi ereje, hogy észrevegye ezt a rügyfakadást. Saját lelkének megmentése foglalta el. Szobájába zárkózva élt. Beszélőképességét még mindig nem nyerte vissza. Vízpipáját éppen úgy szívta, mint azelőtt, s a pipa is ugyanúgy szortyogott, mint régen. Senki sem sejtette, miféle gondolatokkal foglalkozik, mert írni nem tudott. Yao úr egyetlen pillanatig sem hitte, hogy fia számára Vörösjáspis eszményi feleség lesz, de szerette a lányt, és rokonszenvezett vele, mert meghatotta okossága és gyengéd szépsége. Tisztán látta, hogy a gyenge és szenvedélyes természetű Vörösjáspis belehal, ha Afei más lányt vesz feleségül. Vörösjáspis szülei természetesen támogatták a leendő házasságot, hi-

szen Afeire várt az egész Yao-vagyon. Érthető, ha minél többször magukra hagyták a fiatalokat.

Az előző év őszén Vörösjáspis két hónapig betegen feküdt. Az orvosok tüdőbajra gyanakodtak. A betegeskedés különös nyugtalanságot keltett benne, szenvedélyes ragaszkodással csüggött az életen, s a boldogság minden csöppjét mohón habzsolta. Ez a nyugtalanság volt az oka, hogy minden egészséges embert irigykedve szemlélt; viszont minden falevél lehullásán érzékenyült. Arra kérte Afeit, szedje össze számára a kert legszebb őszi leveleit. Könyvek lapjai közé préselte a leveleket, s ott tartotta a könyveket az ágya melletti asztalon. Saját magára és szobájára mind finnyásabb gondolat vigyázott. Betegesen irtózott a hernyóktól és a bogaraktól. Megkívánta, hogy a szolgáló, aki a szobáját takarítja, mindig új ruhát viseljen. Mint minden kívánságát, anyja ezt is teljesítette. Ezen a tavaszon sokkal jobban érezte magát, és újra feléledt benne a vágyakozás, hogy viszontlássza gyerekkori otthonát. Remélte, hogy a boldogság álma beteljesül, ha elutazhat Hangcsóba, és együtt csónakázhat Afeijel a Nyugati Tavon.

Afei szünideje is megkezdődött, nem volt semmi akadálya, hogy elkísérje nővérét és Vörösjáspist. Sutung már egy héttel előbb elutazott, hogy előkészítse az esküvőt. Húgát, Sucsent a Cseng nővérek vitték magukkal, mikor iskolai éve befejeződött. Sucsen egyébként a Cseng nővérek osztálytársa volt. Mocsót nem vonzotta ez az utazás, inkább otthon maradt: gyereke kisebb volt, semhogy a melegben elvihesse ilyen nagy útra, aztán meg Lifu hazatérésének időpontja is erősen közeledett.

A vidám, modern, fiatal társaság június végén indult el Pekingből. Nemcsak Lilien, hanem a társaság többi tagja is természetesnek tartotta, hogy Vörösjáspis és Afei rövidesen eljegyzik egymást. Meglehetősen sokat hagyták tehát magukra őket, ami Vörösjáspist jókedvre hangolta. Közös fülkében utazott Mulannal; de még a „Kék Expressz”-en is visszautasította a külföldi ételeket. Afei állandóan futkosott, hogy külön rizst szerezzen neki. Táskáját is Afeijel nyitogattatta, neki kellett előszednie mindent, amit csak kívánt. S a fiú örömmel vállalta Vörösjáspis bizalmasának szerepét.

– Milyen figyelmes vagy Negyedik Nővérral – évődött vele Mulan. – Olyan ügyesen bánasz a lányokkal, ahogy Legidősebb Testvér bánt. Csak-hogy ő rossz helyre pazarolta a figyelmességét. Az ablakot már legalább háromszor letörülted ma reggel. Ha így haladunk, mindjárt seprút ragadsz, és kispred Vörösjáspis fülkáját.

– Már megtörtént – vallotta be nevetve Afei. Vörösjáspis „ciu”-t intett Mulannak, ami olyasmit jelent, mint Nyugaton a „pfuj”.

Mulan nem fogta szigorúan őket. Afei majdnem az egész utat az ő fürkékben tette meg. Vörösjáspison lassanként nőies tartózkodás áradt el, noha Mulan jelenlétében is bizalmasan viselkedett Afeijel. Szívesen megigazította a fiú piros nyakkendőjét, és közben néhány pillanatra ott felejtette fehér, vézna karját a mellén.

– Szoktatok még veszekedni? – kérdezte Mulan.

– Miért veszekednénk, mikor mindig minden kívánságát teljesítem? – felelte Afei.

– Szégyelld magad! – intette le Vörösjáspis, aztán Mulanhoz fordult:

– Ő járna rosszul, ha vita közben nem én engednék mindig. De ezt persze nem ismeri el.

– Magasságos egék – nevetett Afei –, mindig ő marad felül a vitákban, és mégis azt állítja, hogy ő enged!

– Hát mondtam én neked valaha valamit, ami nem volt a kedvedre való?

– Soha, Meimei, soha.

– Jól van, no. Nekem csak az a fontos, hogy mindig boldogok legyetek – zárta be a vitát Mulan.

Ezen az éjszakán Vörösjáspis bevallotta Mulannak Afei iránti szerelmét. Eddig tartott tőle, hogy Mulan Lilien javára befolyásolja apját. De most megérezte, hogy Mulan öneki segít.

Boldog is volt, boldogtalan is. Betöltötte tizennyolcadik évét, Afei is elmúlt tizenkilenc. Yao úr és Yaóné azonban még nem vetették fel az eljegyzés gondolatát. Az adott körülmények között Vörösjáspis joggal csodálkozott e különös feledékenységen, megjegyzést azonban nem tehetett Afei szüleire. Azok pedig mélyen hallgattak.

Vörösjáspis olyan szerencsés körülmények között volt szerelmes, ahogyan fiatal lány csak álmodhatja. Afei magas, csinos fiatalemberré serdült, vagyonos volt és romlatlan, vonzódott Vörösjáspishoz, és mellette élt. Kévs lánynak jut az a szerencse, hogy ilyen eszményi szerelmet éppen abban az életkorban találjon, amelyben lényé legjobban vágyik valaki után, akit szerethet s aki viszontszereti. De vajon miért hallgat Yao úr és felesége az eljegyzésről? Vajon szeretik-e Vörösjáspist? Vagy csak megtűrik? Igaz, hogy nyílt természetű lány, okos és tehetséges. Bízott bájosságában, okosságában, és fenntartás nélkül szerette Afeit. De nem az a fajta volt, aki vala-

milyen hátsó gondolattal másoknak a kedvében jár. Túlságosan fiatal, büszke és nyíltszívű volt ahhoz, semhogy képmutató legyen. Zárkózott volt mindig, még Afei szüleinek jelenlétében is. Képtelen volt rá, hogy szeretetet színleljen olyanok iránt, akiket nem szeret. Afei anyját nem szerette. Nagybátyjához vonzódott, de valamilyen szerencsétlen szeszélyességgel előtte is hangsúlyozta önállóságát, nehogy meggyanúsíthassák, hogy alakoskodik leendő apósa előtt. Lelkében a szerelem önként támadt és becsületes érzés maradt, hiányzott belőle minden ravaszkodás, amit az idősebb emberek belemagyarázhattak. A legnagyobb nyíltsággal mutatta meg Afei iránti szerelmét, olykor talán túlságosan nyíltan is; arra viszont, hogy elnyerje a szülők jóindulatát, nem törekedett eléggé. Az eljegyzésről való feltűnő hallgatás rendkívül nyugtalanította.

– Nem tudom, miért, állandóan attól rettegek, hogy elveszítem Afeit – mondta Mulannak. – Ha együtt lehetünk, és érzem a tökéletes boldogságot, attól félek, túlságosan szép ez így, és lehetetlen, hogy igaz legyen, hogy örökké tartson.

– Túlságosan szerelmes vagy – felelte Mulan. – A szerelem örök seb, soha nem gyógyul be. Ha az ember szeret valakit, elveszítette lelkének egyik részét. Ezt az elvesztett valamit keressük, mert tudjuk, hogy amíg nem teljes a lelkünk, nem találunk megnyugvást. Csak addig érezzük teljesnek magunkat, amíg együtt lehetünk azzal, akit szeretünk. Ha eltávozik, magával viszi lelkünk elvesztett részét. Hogyan nyugodhatnánk meg, amíg ismét meg nem találjuk?

Mulan nagyon komolyan beszélt. Vörösjáspis érezte: többet fejez ki szavaival a szerelem általános bölcséleténél. Ahogy csend lett, szeretett volna lenézni a fülke felső ágyából: vajon milyen ebben a pillanatban Mulan arca.

– Mi történik, ha a szerelmes nem találkozik szerelmesével? Vagy, ha a szerelmes meghal? – kérdezte később.

– Ki ismerheti a lélek rejtelseit? – felelte Mulan. – Lehet, hogy a lélek elvesztett részét sohasem kaphatja vissza az ember. Talán az is szellemmé válik. A „napfényes világ” és a szellemvilág lényei azonban, úgy látszik, nem érintkeznek egymással. Ha a szerelmes ember mással házasodik össze, lelkének megmaradt részében talán ismét helyreáll a „yang” és a „yin” egyensúlya. A seb talán meggyógyul valamilyen pótléktól. De ez már nem ugyanaz többé.

Vörösjáspis elgondolkozott, Mocsó soha nem beszélt efféle szerelmi tapasztalatokról; nyilván nem is voltak ilyen tapasztalatai. De más barátnőitől sem hallott soha ezekről a dolgokról.

Később Sutan került szóba. Mulan elmondta, hogy elvált a férjétől, és Pekingben él a tartásdíjból. Öccse esküvőjére sem jön el. Sokat van egyedül, társaságba nem jár, nem kíván érintkezni az emberekkel.

– Pedig ők is szerelmesek voltak egymásba az esküvőjük előtt – jegyezte meg Vörösjáspis.

– Nem! Az nem szerelem volt! – mondta Mulan erélyesen.

Vörösjáspis meglepődött. Zavaros gondolatok keringtek agyában saját magáról és unokanővéréről, míg végül nagy sokára kimerülten elaludt.

Az esküvő után a menyasszonyt egyedül hagyták az urával. A többiek nagy selyemharisnya-vásárlást csaptak. Másnap Mulan, Sunya, Afei, Vörösjáspis, Lilien és anyja átutaztak Sanghajból Hangcsóba. Mindössze négy és fél órát tartott az út. Öt gyönyörű napot töltöttek a régi házban, a tó mellett. A ház Yofei tábornok temploma mellett épült, félkörben vette körül a tavat.

Mulant teljesen elbűvölte Hangcsó. Korántsem volt olyan pompás, mint Peking, viszont lágyabb volt, édesebb és bajosabb. Nyilván azért hatott ilyen kedvesen, mert tó partján épült, és egészen körülvették a magas hegyek, tetejükön templomokkal és régi pagodákkal. Hangcsó Peking után olyanfajta üdülés, mint egy csésze finom hangcsói tea a nehéz ételekből álló ebéd végén. Peking szépségei közül Mulan az Eunuch hidat és a Sihsahait szerette legjobban, talán mert azok a legfalusiasabbak, és délre emlékezteték. Most Hangcsó maga volt a dél, lágyságával és finomságával. Az új Nyári Palota mellett a Kunming-tó, amelyet az anyacsászárné az emberi erő pazar tékozlásával építtetett, csak halvány másolata a Nyugati Tónak; olyan mellette, mint az eleven húsból és vérből való fiatal nő mellett a porcelánbábu. A Nyugati Tavat Nyugat kisasszonynak vagy Hsicsének becézik, és Mencius véleménye szerint a leghíresebb szépség. Nyugat kisasszony szégyes déli nőt juttat az ember eszébe, aki tiszta, felhőtlen napokon vidáman mosolyog, de ha köd van és felhők járnak, összeráncolja homlokát. Nyugat kisasszony, azaz a tó, akkor a legbajosabb, mikor rászáll a köd. A szürkés nedvességben sejtelmesen lebegnek a titokzatos, fűzfákkal benőtt

szigetek, s aki látja őket, eltűnődhet: vajon a hegyek szöktek-e magasabbra, hogy találkozhassanak a felhőkkel, vagy a felhők szálltak-e alább, hogy elérjék a hegyeket.

Mulan megérezte, hogy az idő múlása nemcsak a kort növeli, hanem a bölcsességet is. Hangcsó a költők és a művészek Mekkája; hagyományai régebbiek, mint Pekingéi, hiszen a déli Sung-dinasztiának már székhelye volt, mielőtt Mongol-Peking felépült – s ezek a hagyományok nemcsak történelmiek, hanem irodalmiak is. A városon végignyúló két hosszú gátat Kína két leghíresebb költője építtette, s róluk is nevezték el. Po Csuyi meg Su Tung-po volt ez a két költő, a Tung- és a Sung-dinasztia két tagja. Ezer évvel ezelőtt és azóta is költők és híres kurtizánok éltek, szórakoztak és haltak meg Hangcsóban. Lakhelyeikkel és sírjukkal lépten-nyomon találkozik az ember. Mulan elhatározta, hogy ha a szülők meghaltak, férjével együtt Hangcsóba költözik. Itt végre megvalósíthatja álmát: a békés, csendes, idillikus családi életet.

Atyjának boltja rendkívül érdekelte Mulant. Néhány reggelt arra szánt, hogy elbeszélgessen az üzletvezetőkkel. Azok természetesen előzékenyen rendelkezésre álltak. Egyébként kellemes lustálkodással töltötték idejüket. Esténként, mikor a tóra leszállt a fehér köd, csónakba ültek, élvezték a víz fölött suhanó lágy szellő simogatását, s hallgatták a távolból feljükk szálló énekszót.

Egyik délután a Holdbeli Öregember szentélyébe is elzarándokoltak a Házasság Istenéhez, és cédulákat húztak, amelyeken verses jóslatok jövedlgették, kinek milyen szerencsés lesz a házassága. Közönséges, olcsó papírra nyomtatták ezeket a versikéket, s maguk a versek is együgyűen, póriasan hangzottak. Kasszia húzott egyet tréfából Lilien számára. A vers így hangzott:

*Az ág csúcsán a bimbó örömmel vár tavaszt.
A szilvafán virággal virág versenyre kel.
A dolgoz kicsi méh sejtet sejtthez ragaszt.
De másé lesz az édes s a keserű kehely.*

– Ilyen jóslásokban felvilágosult ember nem hisz – mondta Sunya. – Csak arra jó, hogy a szerzetesek keressenek rajta.

A tréfa kedvéért Vörösjaspis is húzott egy planétát. Ez a vers állt rajta:

*Szebb díszít a szerelemnél mi ád a lányszobának?
Lépcsőjén a pipacs boldogságát ha zengi.
Válassz valót s hamist szét, akár a fényt meg árnyat.
Az illat elsuhan, s nyomára hull a Semmi.*

Vörösjáspis eltépte a cédulát, és összeráncolta szemöldökét.

– Húzz egyet te is – biztatta Afeit.

– Minek? – kérdezte Afei. – Hogy a szerzetesek ne vessenek rajtunk!

Nem is húzott cédulát.

Mulan eltöprengett a jóslaton. Különösen az illat szó jelentőségén. Halványillatot juttatta eszébe.

Aznap este Vörösjáspis kedvetlenül ült a csónakban, mikor kimentek a tóra. Afei és Sunya vidáman eveztek, mint rendesen. Sem Lilien, sem anyja nem vette komolyan a jóslatot. Vörösjáspis egyszerre egy csónakot pillantott meg a távolban. Elmosódva hallotta, hogy egy fiú meg egy lány beszélget benne. Azután a csónak hirtelen eltűnt a ködben. Nyoma veszett. A Ming-dinasztia uralkodásának vége felé élt itt egy szerelmespár, azokról mesélték, hogy egyik éjszaka a tóba ugrottak, és azóta holdvilágos éjjeleken gyakran jelennek meg egy kísérteties csónakon. Feljönnek a vízből, hogy élvezhessék a holdfényes éjszakát. Ezek a szerelmesek sohasem öregszenek meg. Még most is a Ming-időkből való ruhát viselik; a fiú világoskék öltönye, fekete sapkája olyan, mint a tudósoké, a lány bíborszínű köntöst hord, haját feltűzve viseli, és furulyázik is néha, mert állítólag örömlány volt.

A csónakot senki sem látta, csak Vörösjáspis.

Hangcsóban érte őket Lifu sürgőnye, amelyben jelezte, hogy hazafelé tart, és Sanghajban tölt pár napot. Sunya visszasürgönyözött, és hívta, jöjjön utánuk. Lifu nem ment, sietett haza a családjához. Így hát megkérték, várja meg őket Sanghajban. Öt napra rá útnak indultak.

Lifu az állomáson várta őket. Lesoványodott, de egészségesnek látszott. Este az egyik vendéglőben megünnepelték a hazatérését.

– Mit tanulsz? – érdeklődött Mulan. – Olyan kíváncsi vagyok rá.

– A sejtekkel foglalkozom. Hogyan nőnek. Meg a poloskákkal – intézte el Lifu pár szóval a biológiai tanulmányokat. Nem követte a többi egyetemi

hallgató példáját, nem tartott előadást arról, amit megtanult. Inkább a politika iránt érdeklődött.

– Miféle államcsínyről beszélnek a varkocsos Csang Hsunnal kapcsolatban? – kérdezte.

– Még nem tudjuk – felelte Sunya. – Mi is csak az újságokban olvastuk. Otthon biztosan nagy az izgalom. Állítólag az egész Nanhoyuan utcát felperzselték.

– A ma reggeli lapok szerint már véget is ért a harc.

A Keresztény Tábournok csapatai elfoglalták az Ég Templomát.

Kiderült, hogy Lifu többet tudott a pekingi eseményekről, mint ők. A varkocsos tábornok valóban puccsot kísérelt meg, és a gyermek mandzsu császárt tíz napra trónra ültette. Yuan Sikai halála óta Tuan ragadta magához a hatalmat, és nyilvánvaló volt, hogy a balsikerrel végződött monarchista puccs után a gyűlölt japánpárti Anfu-társaság kerül uralomra.

Lifu mindenesetre több meggyőződéssel és nagyobb lelkesedéssel beszélt a politikáról, mint az élettanról.

A júliusi melegben nem ígérkezett kellemesnek az utazás. Úgy döntöttek, hogy nem mennek egyenesen Pekingbe, hanem megállnak Santungban, pár napot a Cseng-házban töltenek, és kirándulnak a Taisanra, a Szent Hegyre. Sem Lifu, sem Vörösjáspis, sem Afei nem látta még a Taisant. Mulan is vágyódott rá, hogy a napfelkeltét láthassa a hegy tetejéről. Elhatározták, hogy az éjszakát a hegycsúcson töltik. Reggel tíz órakor értek Taiba. Kétórai pihenőjük volt, mielőtt a hordszékes emberek eljöttek értük. Sürgették a kirándulókat, induljanak mindjárt ebéd után.

Egyetlen kínai hegyre sem vezetett olyan széles, jól kövezett, enyhén emelkedő út, mint a Taisanra, a Szent Hegyre.

Magánemberek adományából, kormánytámogatással tartották rendben a széles kőutakat. A császárok kétezer éven át tiszteletben tartották a Szent Hegy kiváltságait; századokon keresztül énekeltek róla a költők, és szikláiba vésték színes szavaikat; a történelem ereklyékkal és népmesékkal gazdagította; a zarándokok legendái is szájról szájra szálltak, és megszépítették a hegyet. Az úton kellemes pihenőhelyek kínáltakoztak, és magyarázó táblák álltak, például mindjárt az Ég Első Kapujánál, „ahol Konfucius felmászott a csúcsra az Ég Déli Kapujáig, az Ég Második Kapuján keresztül”.

Két hordszéket fogadtak, azonkívül két málhást, akik az ágyneműt vitték fel. Az ólmos, felhős idő mindnyájuknak kellemes volt, különösen a hord-

székvivőknek. Az út melletti szakadékokban vad rendetlenségben heverték az óriási sziklák. Az ősidők óta lezuhanó vízáradat simára csiszolta őket. Úgy merültek el a vízben, mint hatalmas bivalyok vagy vízilovak.

Mulan még sohasem járt ilyen vidám társaságban a Taisanon. E miatt a hegy miatt kaptak össze egyszer gyerekkorukban Sunyával. Lifu most volt itt először, s Mulan látta arcán az elragadtatást.

Ahogy elhagyták a zárdát, az eléjük táruló látvány mindnyájukat fellelkesítette. Zöld cédrusok szegélyezték az utakat, s egy-egy különös alakú szikla úgy hevert az út mentén, mint ugrásra készülő fenevad. A Vízfüggöny-barlang előtt úgy zuhogott át fejük fölött a vízesés, mint valami csodálatos ezüsfüggöny. Tajtékozó habja megnedvesítette ruháikat. A Lópihentető-sziklánál a hordszékvivők rövid pihenőt tartottak. Az út mellett folyó kanyargott. Vize csábítóan csillogott. Afei levetette cipőjét és harisnyáját, s belegázolt a vízbe. A férfiak utánamentek. Mulan, Vörösjáspis, Lilien meg Kasszia a parton ácsorgott.

– Gyertek ti is! – hívta őket Afei. Vörösjáspisnak eszébe se jutott, hogy kövesse a férfiak példáját. Lilien kérdően tekintett anyjára.

– Eredj csak – biztatta Mulan. Félig-meddig már ő is rászánta magát.

– Ha te jössz, én is megyek – mondta Lilien.

– Gyertek, gyertek! – kiabált Sunya. – Remek a víz! Nagyszerűen lehűti az embert.

Mulan kacagva az egyik sziklára ült, lehúzta cipőjét és harisnyáját. Fehér lábával, mely oly ritkán volt mezítelen, könnyedén lépett be a folyóba.

– Bolond vagy, Mulan – nevetett Kasszia.

– Milyen jó, milyen nagyszerű – lelkesedett Mulan. – Ha nem volna kötött lábad, téged is behúználak.

Lilien utánasiétt. Sunya visszajött a partig, bevezette feleségét a sekély vízbe. Mulan kacagott, sántikálva lépkedett, egyszer majdnem elesett. De férje elkapta, és talpra segítette. A hordszékvivők vidáman nézték őket, és nagyokat nevettek. Lifu feltűrt nadrágszárral egy sziklán ült a folyó közepén, és szótlánul nézte a többieket. Szokatlan jelenet volt: még a legmodernebb emberek sem jártak strandra. Az egyik hordszékvivő odakiabált nekik:

– Fürödjön meg a hölgy, fürödjön meg! De maguk városi hölgyek, félnek a víztől!

– Lifu – mondta Mulan –, igazán sürgönyözhetnél Mocsónak, hogy jöjjön utánunk! Akkor egy hetet is eltölthetnénk itt.

Lifu szótlánul mosolygott.

A hordszékvivők felkészültek. Indulniok kellett, ha el akarták érni a csúcsot naplemente előtt. Sunyának feltűnt, hogy Mulan szokatlanul hosszú ideig törölgeti a lábát. Lifu kiment a partra, s érdeklődve nézte Mulan fehér bokáját, karcsú, sima lábszárát, mert Mulan nem is takargatta őket előle. Az asszony Lifura pillantott.

– Segíts fel! – kérte sógorát.

Mulan közvetlensége még az ilyen kényes helyzetet is széppé varázsolta. Lifu úgy bámulta, mint valami csodálatos lényt, aki álmodozásainak világából való.

Vörösjáspis mellettük állt, s eltűnődve nézte őket. Eszébe jutott, amit Mulan a szerelemről mondott.

– Hány éves a felesége? Nagyon fiatalnak nézem – fordult az egyik hordszékvivő Lifuhoz.

– Nem a feleségem. Csak rokonom – mondta Lifu. Mulan meghallotta a beszélgetést. Életében először kissé elpirult.

Beültek a hordszékekbe, és ismét nekivágtak az útnak. Csakhamar elérték a Cédrus-barlangot, amely valójában cédruserdő volt, de oly sűrű lombosodású, hogy eltakarta az eget, és úgy borult fölénk, mint valami barlang. Állítólag Csiacsing császár telepítette hajdanában huszonkétezer cédruscsemével. Mulan szívesen időzött volna itt, de már sok időt veszítettek; féltek, hogy rájuk alkonyodik.

Elhagyták az Ég Második Kapuját, és a Boldog Háromhoz érkeztek. A hordszékvivők megmagyarázták, mit jelent ez a név: a meredek emelkedés után a hordszékvivők szinte örömeire három „li” hosszú egyenes, könnyű út következik. Még az eddigieknél is sokkal szebb kilátás tárult a szemük elé. A magas hegyoldalakon a fenyőerdők sziszegve hajladoztak a szélben. Zúgásuk olyan volt, mint a távoli tengermormolás. A Tizennyolc Forduló után meglátták az Ég Déli Kapuját. Mint valami torony állt a majdnem függőleges sziklán. A szikla oldalán kőbe vájt lépcsőfokok vezettek fel. A hordszékeket itt csak oldalvást lehetett felvinni: az egyik hordozó a meredek lépcső Jobb oldalán, a másik a bal oldalán haladt.

Az Ég Déli Kapujánál kiszálltak, s az Égi utcán mentek Jade császár templomáig. Ez volt a hegy legmagasabb pontja. Ott akarták tölteni az éjszakát. Fiatal, tizenhét-tizennyolc esztendő szerzetes fogadta őket. Sunya megrendelte a hétszemélyes vacsorát. Sokáig álltak kint a kövekkel kirakott

erkélyen, amely átölelte a hegy legmagasabb pontját, a földből kiálló sziklacsúcsot. Később bementek a nagyterembe, és várták a vacsorát.

– Nem jönnél el Csin császár szavak nélküli feliratához? – kérdezte Lifu Sunyát.

– Engem most csak a vacsora érdekel – felelte Sunya.

– Gyere, nézzük meg – unszolta Lifu. – Itt van pár lépésnyire.

– Gyerünk, gyerünk – sürgette Mulan is. – Gyönyörű lehet onnét a napnyugta.

De Sunya kövér volt, és lihegett a fáradtságtól. Egyetlen lépést sem akart tenni többé. Kasszia Liliennel és Vörösjásppissal a fekvőhelyek után nézett. Lifu, Mulan és Afei hármában indultak a felirathoz.

A felhők lent úsztak a lábuk alatt. Mulan ott állt a kiugró sziklán, a szavak nélküli felírás fölött. Kezével fivére vállára támaszkodott; olyan volt, mint egy hegyi tündér. Haja nyakába hullt, és lobogott az erős magaslati szélben. Tekintete a hegyek szürkés színbe olvadó hullámvonalán és a völgy bíbor vagy sötétzöld foltjain kalandozott. Az elébük táruló mindenségen bűvös szépséggel hullámszórt a pára. Nyugat felé bíbor, arany és ezüst felhők tengerét látta Mulan a hegy fölött. Mintha egy öregember fejét árasztaná el mennyei fényességgel a naplemente tündöklő szépsége. Lifu megállt a lépcső tövében, a húsz lábánál is magasabb, kétezer esztendőnél is régiebb, mohával fedett nagy, négyszögletű kőlap lábánál. Ha felnézett, láthatta Mulant, amint körvonalai csodálatos finomsággal rajzolódnak a színesen fénylő égboltra.

– Látod ezt, Lifu? – kérdezte Mulan, és nyugat felé a felhőkre mutatott.

– Látom – felelte Lifu.

Mulan lement a lépcsőn. Csin Sih-huangnak, a Nagy Fal építőjének a kőtáblája állt ott. Mikor egész Kínát meghódította, és megalapította császárságát, felment a Taisanra. Császári kiváltsággal áldozatot ajánlott fel a Szent Hegynek. Senki sem tudja pontosan, hogyan történhetett, hogy a kőlapra nem került felírás. Egyesek szerint a császár hirtelen betegsége és halála akadályozta meg a mű befejezését. De hihetőbb volt a másik monda, mely szerint a kőfaragók nem akarták megörökíteni a kényúr emlékét, nem vés-ték be elég mélyen a szavakat, s a betűk vonalait elmosta az idő.

Mulan Lifuhoz lépett, aki elmerülten szemlélte a mohalepte kőtáblát. Ki akart venni valamit a száraz moha közül, de Lifu rászólt:

– Ne bánts!

– Milyen nagy ez a tábla – mondta Mulan.

Csend.

– És milyen régi – szólt később Lifu.

Megint csend.

Mulan sem szólt többet. Mind a hárman egy közeli sziklára ültek, és hallgattak, mint maga a kő. Mintha ők is szavak nélküli felírásokká változtak volna.

Végül Lifu törte meg a csendet:

– Mennyi mindent mond ez a szavak nélküli felírás.

Lifu álmodozva tekintett maga elé. Mulan látta: Lifu kiolvasta a néma kőlapból a Nagy Fal építőjének dicsőségét, birodalmának gyors széthullását, a történelem haladását... Egy tucatnál is több dinasztia elmúlását... Látta: olyannak érzi most az elmúlt századokat, amilyenek a valóságban voltak. A csendes sziklának, az idők e viharvert felidézőjének sötét árnyéka most mindkettőjüket megigézte a hegyvidéki naplemente hangulatában.

– Emlékszel – kérdezte Lifu –, mennyire félt Csin császár a haláltól? Ötszáz szűz fiút küldött a keleti tengerhez, hogy keressék meg neki a Halhatatlanság Piruláját. Ez a szikla mégis túlélte.

– A szikla túlélte, mert a sziklában nem lakozik halálos szenvedély – felelte Mulan rejtélyesen.

Sötétség borult rájuk. Az előbb még aranyló felhőtenger szürke, homokszínű tömegben burkolta be a földet. Az egész napi kószálásba belefáradt apró vándorfelhők az alattuk tátongó völgyekbe tértek éjszakai pihenőre. A magasabb csúcsok mint kicsi, szürke szigetecskék álltak őrt az éj tengerében. Nappal a természet is dolgozik, csak este tér nyugovóra. A nagy némaság tele volt borzongó hangulattal.

Mulan szíve öt perccel ezelőtt még izgatottan dobogott. Most nyugalom szállt rá és különös szomorúság. Izgalma nyomtalanul elült. Fáradtan vonszolta fel magát a lépcsőn, közben az életre és a halálra gondolt. A szenvedélyek életére és a sziklákra, amelyeknek semmiféle szenvedélyük sem volt. Ráésmélt, hogy az idő örökkévalóságában ez a pillanat is csak múló, de az ő számára mindig emlékezetes perc marad... Ez a pillanat maga volt a tökéletes nyugalom, talán látomás volt, teljes látomása a múltnak, jelennek és jövőnek, az ének és a mások énjének. De a látomásnak nem voltak szavai. A fecsegő filozófusok megakadnának, ha ki kellene fejezniök, mit je-

lentett ez a pillanat. Az írók sem találnának rá helyes kifejezést, és jobb híján élménynek neveznék.

A szikláknak, a növényeknek és az álomtalan állatoknak békét jelent az éj. De az embereknek nem mindig. Mulan éjszakája a Taisan tetején, 1917-ben, július tizenhatodikán különös izgalmakkal volt tele. Négy tál ételből álló vacsorát kaptak: rántottát, répalevest, lótuszgyökérszeleteket és babot gombával; kenyér helyett könnyű rizst ettek és falusi zsemlét, manmant. Az út és a hegyi levegő megsokszorozta étvágyukat. A távolból hangzó harangszó különös hangulatot varázsolt köréjük. Vacsora után fanyar hegyi teát kaptak. Sunya Japánban szerzett tapasztalatai felől faggatta Lifut. Mindnyájan korán lefeküdtek.

Sunya mélyen aludt, és horkolt. Mulan hol elszunnyadt, hol felriadt. A szokatlan tea felizgatta. Teste elszunnyadt, de agya tisztán és világosan működött. Maga sem tudta, alszik-e vagy ébren van. Félálmában úgy érezte, nagy bogot oldoz ki az egyik felhőn, és az a felhő rejtvény, de a rejtvény maga az Isten. Amíg a csomó szétoldásával vesződött, egy szélroham megrázta az ablakot, s ettől megint felriadt. Sunya még mindig horkolt.

Mikor újra felébredt, halvány fény szűrődött be az ablaktáblák közötti résen. Úgy tűnt, csak az imént aludt el. Felrázta Sunyát.

– Hajnalodik! Nem mulasztjuk el a napfelkeltét?

– Ördög vigye a napfelkeltét – morogta Sunya. Befordult a fal felé, és tovább horkolt.

Mulan nem tudott elaludni többé. A konyha felől hangzó zajokat figyelte. Az égő fa nyersen pattogott, s a vízmerítő csengő hanggal koccant a vizesvödör oldalához. Mulan felkelt, lábujjhegyen a szomszéd szobába lopózott. Kasszia és a fiatal lányok még aludtak. Felköltötte őket. Visszament szobájába, olajmécsest gyújtott, és fésülködni kezdett. Megnézte az órát. Tíz perc híján három óra volt.

Elkészült az öltözködéssel, és várt. Már-már ismét elálmosodott, mikor a szolgáló kopogtatott.

– Uram, úrnőm, keljete fel; mindjárt kel a nap. Mulan ismét fölrázta Sunyát, és kinyitotta az ajtót.

Hideg levegő tódult be, egészen más illatú, mint másutt. Láta: Lifu már felöltözve vár az udvaron, és benéz a konyhába.

– Korán felkeltél – szólt ki hozzá.

– Már egy órája felébredtem. Hűvös volt, ne aludtam jól. A többiek is készen vannak? Sietnün kell.

Mulan bement a szobába kötött kabátjáért. Sunya éppen akkor mászott ki az ágyból.

– Jaj, ez a napkelte, ez a napkelte – morogta kedvetlenül.

– Nem a napkelte kedvéért jöttünk? – kérdezte Mulan.

A reggeli rövidesen elkészült.

– Egyenek előbb valami meleget – ajánlotta a cseléd. Mulan forralt bort kért. Sunya is azt ivott. Lifu meg sem kóstolta. Meleg rizst ettek még, aztán kimentek a Napkelte-csúcsra. Vörösjáspis köhögött, Afei takarót terített a vállára.

Az egész látóhatáron csak a keleti tenger fölött láttak egy kis fehér foltot. Azután lassan halvány rózsaszín áradt el a fehér folton, s a körülöttük lévő hegycsúcsok egymás után bontakoztak ki a ködből. Észak felől kanyargós fehér vonal látszott: folyó sietett a tenger felé.

A felhők mozdulatlanul feküdtek az égen. De lassan, ahogyan a rózsaszínen szétfolyt az arany, mintegy adott jelre felriadtak éjszakai nyugodalmukból, ásítottak, nyújtózkodtak, megmozdultak, s mozgásuk közben áttetsző bíbor festette meg a hasukat. Megindultak kelet felé, összegomolyodtak az égen, és óriási aranypalotát építettek magukból. A lentebb fekvő hegycsúcsok is előbújtak a sötétségből. De a föld, ahol kilátszott a felhőtakaró alól, még mély álomban pihent. Talán negyedóra is eltelt, amikor vékony, fénylő aranyfonal szaladt körül a látóhatár szélén. Aztán, egy-két perc múlva, két fénylő sugár szökkent a magasba. Jelezték, hogy közeledik a nap. Ezek a sugarak új aranyszínt vetítettek a felhőkre, és megcsillantak a távoli tengeren is. A hegyi szél erősödött. Hirtelen élénk vörösség jelent meg a látóhatár fölött. Mindnyájan elragadtatással kiáltottak fel.

– Itt a nap!

– Félig már fent van!

– Nézd, hogy csillog a tenger!

– Már egészen feljött!

Az óriási tűzkorong zsarnoki dölyffel emelkedett a látóhatár fölé. Az elámult arcok megvilágosodtak tőle. Mulan a karórájára nézett. Egynegyed öt volt.

– Nézzétek! – mondta Vörösjáspis. – A felhők!

Mert ahogyan a hajnal ujja megérintette a hegycsúcsokon pihenő felhőket, azok azonnal megmozdultak. Mintha a napnak engedelmessé vált volna, meg a hegyi szélnek, elindultak újukra, táncolva bukdácsoltak le a völgyek felé, mint óriási fehér sárkányok. Mind több és több helyen látszott a hegyoldal. A föld felébredt.

Jó félóraig álltak ott a hűvös hajnalban.

– Fázom – szólalt meg Lilien.

– Én már felmelegedtem – mondta Vörösjáspis, és levette magáról a meleg takarót. A feje betakarta Lilient.

– Láttuk, hogyan aludt el a föld, és hogyan ébredt fel – lelkesedett Mulan.

– Ugye megérte a fáradságot?

– Meg – bólintott Sunya –, de én azért legszívesebben visszafeküdnék az ágyba. Egészen megmerevedett a lábam.

Lefelé menet siető társasággal találkoztak. Ezek is napkeltét akartak látni. Nagyon elszomorodtak, amikor megtudták, hogy elkéstek. A kora hajnal csodálatosan elhalkult, csak lépésük zaja hallatszott, csak a szél suhogtatta a szoknyákat.

– Milyen csend van – mondta Mulan. – Még a madarak éneke se hallatszik.

– Nagyon magasan vagyunk. A madarak lejjebb alusznak, az alsóbb völgyekben – felelte Lifu. – Kár, hogy Mocsó nem látta. Nagyon élvezte volna.

Hazamenet még megnézték a Moyapeit, a nagy sziklát, amelyen Tang-felírások voltak. A hordszékvivők, akik az Ég Déli Kapujánál töltötték az éjjelt, már várták őket. Szerettek volna mielőbb elindulni a társasággal; remélték, hogy aznapra még egy fuvart vállalhatnak felfelé.

Egy órát pihentek, ettek valamit, azután elindultak. Az út másfél órát tartott a hegy lábáig. A kövér Sunya, Kasszia és Vörösjáspis hordszékbe ültek. A többiek inkább gyalog mentek. Mikor lejjebb értek, hallották a madarak énekét a völgyben.

Lifu Mulanhoz csatlakozott, mély beszélgetésbe merülve, friss ütemben haladtak; minduntalan be kellett várniok a többieket. A Boldog Háromnál Sunya kiszállt a hordszékéből, s egy darabig igyekezett velük lépést tartani. Az Ég Második Kapujánál Mulan szállt hordszékbe, és egészen a Leszállószorosig vitette magát. Innét azután megint gyalog ment tovább, olyan

gyorsan, hogy Lifun kívül mindenki messze elmaradt mellőle. Csakhamar magukra maradtak. Mulan még sohasem sétált ilyen szívesen, sohasem beszélgetett ilyen vidáman. Húgát szerette, Lifuban bízott, s ez a két erő megvédte, örült a ritka alkalomnak, hogy kettesben lehet Lifuval. Egyikük sem ajánlotta, hogy várják meg a többieket. Csak a Cédrus-barlang hús árnyában pihentek meg.

Lifu felborított egy mohos fatönköt, Mulan ráterítette zsebkendőjét, és leült. Túlságosan boldognak érezte magát, úgy érezte, beszélnie kellene, és nem jutott eszébe semmi.

– Ugye ez ért annyit, mintha a régi palota romjait néztük volna meg? – kérdezte végül.

– De mennyire – felelte Lifu. – Emlékszel rá, mikor megfogadtuk, hogy egyszer majd együtt jövünk el ide?

Mulan mosolygott.

– Emlékszem – mondta halkán. – Milyen furcsa az élet! – Fejét kezére támasztotta, tünődve nézett mag elé.

– Hogy érted? – kérdezte Lifu.

– Csak úgy, hogy furcsa... Nem hittem, hogy valaha is eljöhötünk ide. Most mégis itt vagyunk... Ezek a fák! – Felnézett, a fákat nézte. – És... nem tudom... A napkelte valahogyan olyan emberivé varázsolta előttem a földet... Az ilyesmi megtisztítja a lelket; szeretnék mindenkivel jót tenni, aki itt él velünk a földön... És a te hazatérésed. Minden olyan váratlanul történt.

Lifu rátekintett. Az asszony ott ült előtte. Halkán és puhán ejtette ki a szavakat, mintha csak magához beszélne. Kimondhatatlanul szép volt. Mély hangja beleolvadt a suttogó erdei szellőbe. Haját homlokába fújta a szél; visszatolta fehér ujjáival, de hiába: haja ismét előrehullt, s a szél eléjük szórta a cédruserdő illatát.

– A napkelte is váratlanul jött? – kérdezte Lifu. A nap mindennap felkel.

– De igen – mondta Mulan –, a napkelte is váratlanul jött... és a te hazatérésed is váratlan... Tudod, háromszor találkoztam veled a hegyek között... Először, mikor még kisgyerekek voltunk... Most, a húgom meg én, már anyák vagyunk... te apa vagy. Az én anyám néma.

Vörösjáspis hordszéke beérte őket. Afei és a többiek gyalog követték. Mulan felállt. Sajnálta, hogy ilyen hamar elmúlt ez a szép pillanat, de érezte: nagyon szépen, tökéletesen élte át. Végre Sunya és Kasszia is utolérte

őket. Rövid pihenő után ismét nekivágtak az útnak, s egy óra múlva leértek a hegy lábához.

Még aznap éjszaka vonatra ültek Peking felé. Az utazás maradandó emléket hagyott Mulanban. Érezte, hogy mindig boldog és elégedett lesz, ha Lifu a közelében tudja. Mintha megváltozott volna valami benne, mióta együtt látta Lifuval a napkeltét és a napnyugtát a hegyekben. Lifu sötét alakja, amint ott áll a Csin-felírás előtt, a pár perces hajnali séta s a rövid beszélgetés a Cédrus-barlangban – mind mély jelentőséget nyert. Mulan nem tudta, mi ez, és nem tudta szavakba foglalni érzéseit. De annyit biztosan tudott, hogy amióta átélte ezeket a véletlenül adódott szép pillanatokot, világosabban látja az életet.

HARMINCKETEDIK FEJEZET

A pekingi állomáson Mocsó várta Lifut. Fehér ruhát viselt, fiatal volt, vidám és szép. Kétéves kisfiát is magával hozta. Csöndes, nyugodt örömmel nyújtott kezét az urának, s ebben a meleg kézfogásban ott lüktetett a szerető, boldog otthon ígérete. Lifu húga is kijött az állomásra. Tüstént beszámolt róla, hogy áthelyezték a pekingi nemzeti egyetemre, ahol az úgynevezett „irodalmi renaissance” óta együtt tanították a fiúkat és lányokat.

Lifu otthon először is anyját kereste föl. Azután anyósát üdvözölte. Az öregasszony némán üldögélt, vízpipája megszokottan szortyogott. A természet irgalmas volt hozzá: értelme elhomályosult, érdeklődése mindössze néhány egyszerű testi szükséglet körül forgott. Mással nem törődött, már semmi sem nyugtalanította. Az anya betegsége nem zavarta a csendes otthont. Yao úr ezúttal is rendkívül szívélyesen fogadta Lifut. Hosszan elbeszélgettek egymással.

Lifu visszatért a saját udvarába. Szobája tisztán és hüsen várta, az ablakokat függöny védte a nyári naptól. Böröndjeit és ruháit már kivitték, kint szellőztették őket a napon. Fia eleinte gyanakvó, csodálkozó tekintettel figyelte, alig mert közeledni hozzá. Látszott rajta, hogy nemrégén fürdették. Sem fején, sem testén nem lehetett felfedezni semmi maszatot.

Könyvei pontosan úgy heverték az íróasztalon, ahogyan otthagya őket, de néhány nyitott angol könyv feküdt mellettük; ott látta még az asztalán a La Jeunesse-nek, az irodalmi forradalom lapjának meglehetősen sokat forgatott példányait, odébb pedig a pekingi egyetemi diákság lapjának, a Renaissance-nak néhány számát.

– Mi ez? Csak nem tanulsz angolul? – kérdezte a feleségét.

– Huan-erhhel tanulok – felelte Mocsó. – Nem volt semmi dolgom. Az egyetemre is eljártam. Hallgattam Csen és Lin előadását. Úgy marakodnak, mint a kutya meg a macska... tudod, a Renaissance miatt. De most siess, mert kihül a fürdőd.

– Lifu, akarsz valami érdekeset hallani? – kiabált át neki később a másik szobából.

– Miféle érdekeset?

– Valami szenzációsat.

– Mondd már, hogy mit?

– Emlékszel Kisörömre, Mannia szolgálójára? Akiről azt mondtad egyszer, hogy tökéletesen ártatlan. Hát tavaly gyereke született az egyik cseléd-től. Már férjhez is ment hozzá.

Lifu nevetett.

– Én még mindig állítom, hogy ártatlan. Fürdő után szoba került Yaóné betegsége is.

– Szerintem valami megrázkódtatás esetleg meggyógyítaná – mondta Lifu. – Valami, amitől ijedtében vagy inkább meglepetésében fölkiáltana. De az ilyesmi kockázatos dolog, az izgalom éppúgy árthatna is neki.

– Nagyon aggódunk miatta – sóhajtott Mocsó. Lifu kezébe vette a La Jeunesse egyik számát.

– Ezt én is rendszeresen olvastam Japánban – mondta.

– Olyan a helyzet, mint amikor vihar zúg végig az ország fölött – mondta Mocsó. – Rengeteget mulatunk a vitákon, melyekről az újságok írnak. És a tanárokon, akik még össze is verekednek a tantermekben.

Az irodalmi forradalom központja a pekingi egyetem volt. A harc egyetlen kérdés körül tombolt: hogy az élő és beszélt nyelv használata helyese az írásban, vagy a régi klasszikus nyelvé. Egy-egy modern nyelven írott tanulmány eleinte olyan hatást tett az olvasókra, mintha parasztleányok rohantak volna be az előkelő hölgyek szalonjába... Egyesek faragatlanságnak, modortalanságnak, elképesztő vakmerőségnek tartották, mások viszont helyeselték a változást. A nagy áradatban érkező „paraszti elemek” között Csun Tuhsiu volt a bandavezér. Rendkívül durván bánt a hölgyekkel, egyik társa pedig a legközönségesebb szitkok özönét szórta rájuk. Mindez remekül szórakoztatta a forradalmi tömeget.

Az egyetem ellenségeskedő csoportok küzdőterévé vált. Csai rektor, a gyengéd, udvarias, légynek sem ártó öregúr béketűrő és szabadelvű politikája mellett az ellenségek teljes szabadsággal hadakozhattak. A klasszikus csoport vezetője Lin volt, Conan Doyle és Sir Walter Scott könyveinek a fordítója. Támogatói közé tartozott Ku, az öreg bölcselő és tréfacsináló, aki tiszta szívből lelkesedett a keleti kultúráért. Lin hosszú értekezést írt, amelyben kifejtette, hogy köznapi nyelven csak a „riksahúzó és az utcai árusok” beszélnek. A forradalmat özönvíznek nevezte, s azzal vádolta, hogy vadállatokat szabadít az emberi társadalomra. A Renaissance-nak négy vezére volt: Csen, Csien, Hu és Liu. Csien óriási szemüveget viselt, és félt a

nőktől meg a kutyáktól. Azzal felelt Ku értekezésére, hogy az egész klasszikus iskolát „a bűnök forrásának” és „irodalmi fattyaknak” nevezte. A fiatal Hu professzor nemrég tért vissza Amerikából; akadémikus irányban írt és beszélt, tökéletes angolszász „illendőséggel” és „úri modorban”. Azt hirdette, hogy ez a forradalom nem revolúció, hanem az evolúció egy lépése. Személyével így a legfelvilágosultabb Nyugat erkölcsi tekintélyét kölcsönözte a mozgalomnak. Csen és Csien professzorok Japánban végezték tanulmányaikat, így nem sajátították el a jó modor kötelező szabályait, viszont az izzó vádak és a nyílt gyalázkodások patronjaival táplálták a forradalmat, az idősebbek rendkívüli megbotránkozására és a fiatalok igen nagy szórakozására. Sikerült is nagy zűrzavart teremteniök.

A régi Kína mély megbotránkozással figyelte a viharos mozgalmat, amely nem állott meg az irodalmi nyelvre mért csapásnál: megtámadta a hagyományos költői formákat is. Azonfelül kikelt a szemérmesség, az özvegyesség védelme, a családi rendszer, „az erkölcsök kétfélesége” s az ősök tisztelete ellen, sőt még magát a konfucianizmust is megtámadta. Ez okozta a legnagyobb izgalmat. Egy özvegy esküvőjén az egyik vezér nagy beszédet mondott, amelyben a másodszor való férjhez menés jogát bizonygatta, s a konfucianizmust „kannibál vallás”-nak nevezte. A haladó szellemű fiatalság boldogan helyeselt. Sok életrevaló eszmét hoztak magukkal külföldről, de sok ostobaságot is, és éppen ezeket az ostobaságokat hirdették a legnagyobb lelkesedéssel. A fiatal Kína joggal bizakodhatott a jövőben, mert sok jel bizonyította, hogy jövője reményteljes. A forradalmárok Amy Lowell rímtelen szabad verseit tartották evangéliumuknak (de csak az olyan rímtelen versekért lelkesültek, amelyekben egyetlen rím sem volt, s csak az olyan szabad versekért, amelyek szabadosak voltak!). Pártolták és terjesztették Margaret Sanger elméletét a születés szabályozásáról, a „demokratikus” és a „proletár” irodalmat, Ibsent, Oscar Wilde-ot, John Deweyt, hirdették a szabad szerelmet, a fiúk és lányok együtt tanulását, a válást – és kissé elkésetten ugyan, támadták a lábak elkötözésének szokását meg az ágyasságot. A „szellemírást”, a homokírás egyik változatát is kifogásolták.

– A régi iskola egyáltalában nem tudott érvelni. Az új iskola pedig rosszul érvel. – Ez volt Lifu állásfoglalása a vitákkal kapcsolatban.

A Yao családban megoszlottak a vélemények. Túlságosan sok bálványt döntöttek meg mostanában az emberek, túlságosan sok minden forgott kockán öreg Yao helyeselte a nyelvújítást és az özvegyek férjhez menését, de a

családi rendszer felborítása nem tetszett neki. Korall elég régen özvegy volt már, meg kockáztathatta a tréfát:

– Csak akadjon, aki elvesz, én szívesen férjhez megyek ötször is.

Mocsó az „egyféle erkölcs” mellett kardoskodott Helyeselte a Lady Windermere legyezőjének nézetét, de határozottan szembehelyezkedett a Nóra irányával, a szabad verset pedig teljesen elvetendőnek tartotta, különösen az olyanokat, amelyeneket a forradalmárok írtak. Vörösjáspis a forradalom egyetlen eszméjét sem fogadta el, de legjobban a fiúk és lányok együttes tanítását helytelenítette. Mulan szerette az új nyelvet, de csak azt a bájos formáját, amelyen *A vörös szoba álmá*-t írták; a „riksahúzó és az utcai árusok” stílusát ő is megvetette. Ragaszkodott Lin Csinmanhoz és a többi régi íróhoz. Többre értékelte Konfuciust, mint Ibsent. Okosnak tartotta a fiúk és a lányok együtt nevelését, de az ágyasságot meg az ősök tiszteletét is, viszont élesen hadakozott a lábkötözés ellen.

Afei, mint a fiatal Kína minden híve, rajongott az új vezérekért. Konfuciust elvetette, helyeselte a szabad szerelmet, a születésszabályozást és a teniszt.

Cseng úr azt vallotta, hogy minden forradalmár tudatlan, barbár, és „elfelejtette a nyolcadikat”. Olyan dolgokról beszélnek, amikről fogalmuk sincs: például a konfucianizmusról. (Ebben kétségkívül sok igazság volt.) Az újítók semmivel sem jobbak a politikai forradalmároknál, és egyebet se tudnak, mint idegen szavakat keverni a beszédükbe. Az új törekvések legszenvedőbb érzelmeiben sértették meg; ki akart állni ellenük, és meghívta a konzervatív Lin Csinmant, aminek Mulan örült a legjobban.

Mannia még a *La Jeunesse*-t sem olvashatta, de hallhatta, miket beszéltek a többiek a kertben. Nagyon megbotránkozott, különösen a születésszabályozásról meginduló vitán.

Csen professzorban kíméletlen forradalmárlélek lakozott. Méregbe mártott tollal írt, mint egy röpiratszerző. A folyóiratban kifejtette elméletét az egyenes vonalú haladásról. Szerinte az idők rohanását semmi nem tartóztathatta fel. Minden évtized minden nemzedéke egyenletesen halad előre. Kik voltak Kína úttörői 1898-ban? Nem Kang és Liang? Nos, Kang ma már hitelét veszített monarchistának számít, pedig a maga idejében az új eszmék apostola volt. Kik 1918-ban a nagy fordítók és az újfajta külföldi eszmék hirdetői? Nem Lin és Yen? Yenről ma már csak annyit tudnak, hogy ópiumot szív, Lin pedig érdekes, öreg ritkaság. A jövő nemzedéke mindig az

elődök letiport tetemén építi meg a maga útját. Kang és Liang, Lin és Yen kora letűnt, noha a maguk idejében hasznos munkát végeztek. „Ugyanígy” – írta Csen – „egy évtized múlva minket, mai úttörőket is félrelök és eltapos az ifjú nemzedék. És mi boldogan engedjük át az utat azoknak, akik helyünkbe lépnek”.

A forradalmi fiatalság természetesen lehetetlennek tartotta, hogy a mai forradalmi eszmék bátor vezérei valaha is letűnjenek. El sem tudta képzelni, hogyan lehetne ezeknél radikálisabb forradalmár valaki. Mégis, nem is egy évtized múlva, mikor már újabb eszmék lelkesítették Kína fiatalságát, mily üresen kongtak a divatjamúlt jelszavak: a szabad vers, Ibsen, a szabadelvű eszme vagy az „intelligencia”, amit egyenesen pellengérré állítottak. Csak Csen professzor lett trockista, és senyvedt a börtönben.

Lifu természeténél fogva haladó szellemű volt. Míg Japánban volt, Kína alapjaiban megváltozott. Hazatérve azonban nem sodródott bele a forradalmi küzdelembe; egyéniségnek született, s egyetlen iskolát sem követett teljes lélekkel. Szeretett ellenkezni, mikor a többiek véleménye megegyezett. Józan ítélőképessége és tiszta esze nem engedte, hogy elfogadja Csien professzor vádjait a klasszikus irodalom ellen, noha szerette Csient, mert romantlannak és félénknek tartotta, mint egy gyermeket. Csien tökéletesen tudott hinni és bizakodni mindenben, ami új és modern. Készséggel elismerte, hogy Dosztojevszkij nagyobb író, mint A vörös szoba álmának szerzője, mert egy külföldről hazatért diák megmagyarázta neki. Kissé terhelt is volt – az a típus, amely olykor lángésszé fejlődik. Különválva élt a feleségétől, és ha beszélt valakivel, minduntalan elpirult. Arcáról soha nem tűnt el a gyermeki mosoly.

Lifu haladó szellemének Mulan és Mocsó is útjában állt. Feleségével gyakran elbeszélgetett az időszerű kérdésekről. Vitáikból mindössze annyi derült ki, hogy jobban meg kell tanulniuk angolul, mert az angoltudás az a varázsige, amely megnyithatja előttük az új világ kapuját. Lifu Japánban szerzett angoltudása botrányos volt. Olvasni tudott, de beszélni nem. Húga soha nem járt külföldön, mégis jobban beszélt nála angolul.

Mocsó józan esze most is erősen hatott rá.

– Miért nem helyesled a fiúk-lányok együttes tanítását? – kérdezte Lifu.

– Mert a lányokat nem úgy kell nevelni, mint a fiúkat. A lányoknak más feladatuk van az életben – felelte az asszony.

Mocsó jobban szerette a gyakorlati példákat, mint az elméleti érveket. Mikor Lifu a „szabad szerelem” bosszantó kérdését hozta szóba (ez abban az időben még csak szabad párválasztást jelentett), egyszerűen vállat vont.

– Nézd meg Sutant – mondta, s ezzel a kérdést a maga részéről el is intézte.

Lifu érzéseit nem kisebb mértékben befolyásolta Mulan állásfoglalása a régi világ mellett, mint Mocsó józan ítélkezése az új világról. Mulan fiatal lány kora óta rajongott Linért, az öreg íróért, s rokonszenvét Lifu szívesen megosztotta: szenvedélyesen szeretett mindent, ami szép. Lin nagy szakállt viselt, lágy, mélyen zengő hangja volt, és fucsói kiejtéssel förtelmes pekingi tájszólást beszélt. A Cseng-házban sohasem vitatkozott a forradalom kérdéseiről. Úgy érezte itt magát, mint egy elveszett ügy utolsó fellegvárában, ahol nem vitatkoznak a dolgokról, hanem igyekeznek megérteni őket. Volt valami csendes, meggyőző méltóság a viselkedésében, a hanghordozásában, s Mulan meg Lifu az ellenkezésnek még a gondolatát is szentségtörésnek tartotta.

Egyedül az öreg Yao maradt forradalmár. Ha vele beszélgetett, Lifu megértette, hogy szükség van reformokra.

– Komolyan hiszel abban a sok gyerekségben, amiért ezek síkraszállnak? – kérdezte tőle. – Hiszen még az ősök tiszteletét is helytelenítik. Mindent elsöpörnek, ami régen jó volt. Még a „jó anyákat” és a „segítő feleségeket” is. Azt mondják, ezek lealacsonyítják a női eszményt, és megakadályozzák fejlődését.

– Hadd próbálkozzanak – mondta az öreg Yao. – Ha igazuk van, talán lesz valami hasznuk, ha viszont nincs igazuk, úgysem árthatnak az igazságnak, a Taónak. Annyi bizonyos, hogy sok mindenben tévednek, például ebben az egyénieskedésben is. De ne ítéljük elhamarkodottan. Várjuk meg a végét. Ami nem jó, azt bizonyára majd ők maguk is megúnják. Gondolj csak Csuangcéra. Senkinek sincs igaza, és senki sem téved. Csak egy van, ami igaz, és ez: az igazság. De az igazságot senki sem ismeri. Az igazság örökké változik, végül azonban mindig önmagához tér vissza.

Az öregember szeme élénken csillogott. Olyan volt, mint valami szellem, aki ismeri az örök titkot. Lifu még soha nem hallott ilyesféle bölcselkedést. Úgy találta, Yao úr szavaiban sok az igazság.

– Nézd meg például ezt az irodalmi forradalmat – folytatta apósa. – Sokan azt mondják, szükség van rá. Miért? Mert valamelyes igazság valóban van benne. A mozgalmak csak akkor erősek, ha megérlelte őket az idő, s olyasmit fejeznek ki, amit sokan kívánnak. Sokan érzik, hogy ezt a régi Kínát el kell söpörni, különben sohasem jutunk előbbre. Az emberek meg akarnak változni. Ezen nem tudsz segíteni, és nem tudod őket megállítani. Túlzások persze akadnak, de az emberek nem ismerik fel a hamisat, és sokáig ragaszkodnak hozzá. A hazugság ellen nem lehet érvekkel küzdeni; elkopik az magától, mint a rossz festék. Ugye te is azt kívánod, hogy ez a régi Kína megváltozzék? Figyeld meg a mai állapotokat! Nézd meg ezt a kormányt! És minden tábornokot és minden politikusát!

Ez a megjegyzés felébresztette Lifuban a régi, haladó szellemet. Nem gondolt többé közvetlen környezetére s arra a rendszerre, amelynek segítségével kényelmes élethez jutott. Maga előtt látta a csaló politikusok és nagyhangú katonák képét – az emberiség e különös példányait, akikben csúnyán keveredik a régi és az új rendszer összes aljas tulajdonsága. Nem volt a világon furcsább emberfaj, mint a hivatalok után vadászó tisztviselők, akik akkoriban Kína vezető osztályának tartották magukat, és Peking meg Tencin körül portyáztak. S ha a heveskedő fiatalok között bőven akadt díszpéldány, az idősebb nemzedék tagjai sorában még furcsább bogarak akadtak. A polgári és katonai ragadozók nemzedéke volt ez az idősebb csoport; arra volt csak jó nekik a birodalom felbomlása, hogy minél alaposabban megszédjék magukat. Csak a képüket kellett megnézni! Állati hústömegek, arcukon kapzsiság és érzékiség, tekintetükben lusta együgyűség, pillantásuk szinte fájdalmas, s a japán szokás szerint növesztett bajusz, amelynek az lett volna a hivatása, hogy méltóságos és korszerű külsőt kölcsönözzön nekik, értelmetlenül fityegett le az orruk alól. Cseng úr, a jó mandarin, és Lifu, a haladó fiatalember számára egyaránt kínos látvány volt egy-egy ilyen ember arca. Hát még a lábuk! Micsoda kínokat állhattak ki, amikor a divatos, kényelmetlen külföldi cipőben sántikáltak. A külföldi sétapálcával sem bántak még helyesen, csak lógatták az ujjukról, kecsesen és óvatosan, mintha egy köteg halat vittek volna. És milyen mulatságos látvány volt, ha valamilyen nyilvános ünnepség alkalmával csoportba verődtek a fényképezőgép előtt. Ilyenkor cilindert vettek és kemény gallért. A hadurak csillogó egyenruhát öltöttek, és káromkodtak, ha nem tudták megvakarni viszkető vállukat. Alighogy a fényképező elraktartotta a gépet, azonnal kigombolták

nyakukon a gallért, lekapdosták fejükről a kalapot. Simára borotvált óriási koponyájuk fényesen hirdette, hogy a mongol síkságokról származnak. Akadt közöttük néhány fiatalabb, elegáns külsejű férfi is. Ezek japáni diákok voltak, Anfu-párti politikusok. Lerítt róluk a gögös remény és a honmentés nagyképű szándéka. A Japánból visszatért diákok kilencven százaléka politikai tanulmányokat hallgatott az egyetemen. Az öreg katonai méltóságok azonban soha nem tanultak semmit. Sok volt, aki még a hadiparancsot sem tudta leírni. De valamennyien tisztelték Konfuciust, valamennyien érzelmesen ragaszkodtak anyjukhoz, és valamennyien éltek-haltak a cápauzsonyért. Nagy részük ópiumot szívott, vagy legalábbis szeretett volna szívni. A tökéletlen, célt tévesztett emberek nemzedéke volt ez; külföldi sétapálcával sétáltak a pokol felé. Régiek voltak a régi kultúra nélkül, és modernek új, szociális öntudat nélkül. Közben vígan halászgattak a gyermek közsorsóság zavaros vizeiben.

Itt volt például Csang Csüing, azaz Kutyahús tábornok, aki úgy fogadta a külföldi konzulokat, hogy közben vastag szivar lógott a szájából, ölében pedig orosz barátnője ült. Hat láb magas volt, nadrágzsebéből bankjegyek kecsingáltak elő. Santungban ugyanarra az állásra két embert nevezett ki, s mikor ezek panaszra mentek hozzá, azt felelte: „az ilyen apróságokat intézzék el maguk között”. Az üzleti becsület iránt mégis lehetett némi érzéke, mert azonnal hivatalt adott a férjnek, ha elcsábította tőle a feleségét.

Yang tábornoktól meg az őrség soha nem kérhette a jelszót, ha éjszaka idején kilépett a város kapuján. Egyszerűen rákiabált az őrszemre, hogy: „Az anyád!” A kapitányok és hadnagyok ellesték ezt tőle, s maguk is követték a dicséretes példát. A városban lassanként szokássá vált a jelszó, hogy „Az anyád!”

Igen, a Renaissance vezetőinek igazuk volt. Ez a régi Kína megérett a pusztulásra. A Konfucius-párti hadurak és politikusok helyett Lifu szívesebben vállalt közösséget azokkal, akik Konfucius ellen fordultak. Csak azt tartotta igazságtalannak, hogy Konfuciusnak olyan szövetségeseket varrtak a nyakába, mint a korrupt hivatalnokok és a pártoskodó vezérek.

Lifu tehát egy lélekben megbolygatott, polgárháborúktól megtépett Kínába érkezett vissza. Yuan teljes bukása és halála után a talaj sokkal kényelmesebbé és szabadabbá vált a kisebb tábornokok számára. Az óriási köztár-

saság a saját súlya alatt roppant össze. Az egyes tartományok hadurai vég nélküli háborúskodásba keveredtek egymással. A nép mindebből nem értett semmit. A nagy hadurak hosszabb lejáratú, nagyobb háborúkat vívtak, a kis hadurak – a távoli, nyugati Szecsuanban – rövidebb lejáratú, kisebb harcokat, de ezek folyton kiújultak. Egyik-másik szecsuan hadúrnak olyan lakóháza volt, mint egy valóságos palota. Az adó növekedett összegszerűen, és növekedett fajtában, találékonyságban. Az országot árvíz és éhínség sújtotta, mintha az Ég maga is haragudnék. Háború dúlt Hupeh és Huna, Kiangsi, Fukien és Kvantung tartományokban. Hol ez verekedett ezzel, hol az amazal. A nép már nem is követte az eseményeket. Ha a pekingi kormány rendelkezése nem tetszett valamelyik tartományi hadúrnak, azonnal kijelentette, hogy függetleníti magát. Északon más baj is volt. A Peiyang hadurak között szakadás támadt. Az „Anhvei-pártiak” – akiknek Tuan miniszterelnök volt a vezérük – és a „Csili-pártiak” – ezek vezére Feng Kuocsang, későbbi elnök volt – összevesztek.

Peking falai közé először a Varkocsos Csang államcsínyje hurcolta be a háborút. Csangot legyőzték, s a megvert seregek nyomában új seregek vonultak be a fővárosba. Tiencsiao, a déli városrész, nyüzsgött a különböző rangú katonáktól. Ennek a felfordulásnak az utóhullámai Lifu otthonáig is elhatoltak.

A megérkezését követő napon Lifunak eszébe jutott Csenma.

– Miért nem az a bámulatos Csenma szolgál ki bennünket? – kérdezte.

– Most anyát szolgálja – mondta Mocsó. – Roppant izgalomban él. Hiába biztatjuk, hogy legyen türelmes. Azt állítja, hogy megjött a fia. Ha kérdezem, honnan tudja, nem felel. Mióta új csapatok vonultak be a városba, minden délután és este elkéredzkedik. De tudod, anyánk mellé állandóan kell valaki, nem engedhetjük el akármikor. Így aztán csak este kilenc után megy el, mikor anya már alszik, és éjfél előtt nem is tér haza. Ünneplőbe öltözik, mosolyog, egyre azt hajtogatja: ma végre biztosan megtalálom a fiamat. Kék szövetkendőbe csavarva magával viszi, amit évek hosszú során át készített és vett neki: egy öltözet ruhát, egy pár pamutharisnyát, egy pár új cipőt. Megkért, hogy szövegezzek figyelmeztető cédulákat, és ő sorra kiragasztja ezeket az utcasarkokon. Istenem, milyen reménytelen dolog ez! Csenmának fogalma sincs róla, hogy Kína milyen nagy.

– Nem kellene elengedned – mondta Lifu. – Beleőrül szegény, ha nem találja meg a fiát.

– Próbáld meg, neked talán sikerül itthon tartanod. Én már igazán nem tudom, mit kezdjek vele. Tegnapelőtt elélem állt, és kijelentette, hogy elmegy tőlünk. „Nem mehetsz el – mondtam –, mert a Fiala Gazda éppen ma érkezik.” Erre rögtön felvidult, azt mondta anyádnak: „Úrnőm, mikor a fiam visszajön, éppolyan magas lesz, mint a te fiad.” Tegnap nagyon furcsán viselkedett. Megfogta a kezemet, nézett, nézett és mosolygott. Fogalmam sincs róla, mi járt az eszében, de a tekintete olyan különös volt. Mennyi fiatalember elé állhatott már oda ezzel a mosollyal... De máskülönben igazán nagyon csendes asszony.

– Segítenünk kell rajta... Nem volna jó, ha hirdetést adnánk föl az újságokba?

– Hiszen azt se tudjuk, él-e még a fia!

– Hogy hívják?

– Csen San. És mennyi embert hívnak ugyanúgy.

– És mit írtál azokra a cédulákra, amiket Csenma kért?

– A nevét, a korát, a falut, ahonnan származik, az időt, amikor eltűnt. Hozzátettem, hogy az anyja keresi, és megadtam a mi címünket. Jobb lett volna, ha a katonák Pekingnek még csak a közelébe se jönnek. Akkor legalább tovább reménykedhetett volna... és megélt volna a reménykedésből.

Lifu felállt, fel és alá járkált. Látszott rajta, hogy sajnálja Csenmát, és talán dühös is valamiért. Arra eszmélt fel, hogy valaki belép a szobába. Csenma volt, ünneplőben, gondosan lesimított hajjal. Karja alatt nagy csomagot tartott. Tekintete mélyén szenvedélyes elszántság izzott.

– Elmegyek, uram és úrnőm – mondta –, elmegyek. Eljött az én időm. Hét éve várom a fiamat. Ő is vár engem. El kell mennem, és meg kell őt találnom. Ha megtaláltam, idejövünk mind a ketten. Ugye adtok neki is valami munkát a kertben? Ha nem találom meg, akkor elbúcsúzom tőletek is. Most úgysem tudom elvinni az összes ruhát, amit varrtam. Azokat még itt hagyom.

Nagyon lassan, megfontoltan beszélt. Látszott rajta, hogy más is forog a fejében, valami nagyon fontos.

– Semmi értelme, hogy így nekivágj a világnak – mondta Lifu. – Csak maradj itt nálunk. Majd mi megtaláljuk a fiadat.

Csenma a fejét csóválta.

– Oda kell mennem hozzá – erősködött. – Tudom, hogy itt van valahol a közelben. Minden katona visszajött.

– Mennyi pénzed van?

Az asszony megtapogatta a kabátja belső zsebét. Két ötdollárosa volt és még két dollárja.

Lifu és Mocsó összenézett. Mocsó egy ötdollárost vett elő a táskájából, felé nyújtotta, de Csenma nem fogadta el, mert amint mondta, nem fogad el olyan pénzt, amit nem szolgáltat meg.

– Nem kényszeríthetünk rá, hogy itt maradj – mondta Lifu. – De tudhatod, hogy mindig szívesen látunk. Idejöhetsz aludni, amikor csak akarsz. Ha megtalálod a fiadat, hozd magaddal bátran. Alkalmazni fogjuk.

Csenma sem aznap, sem másnap, sőt harmadnap, sem jelentkezett. Lifu délután nekivágott a déli városrésznek, hogy megkeresse. Ezt a városrészt még gyerekkorából ismerte, s ismerte szegénységben sínylődő lakóinak életét is; hiszen ő is közejük tartozott, s csak nemrég szakadt el tőlük. Már annyit járt, hogy belefájdult a lába. Utcákon, sikátorokon kószált, időnként megállt, nézegette a sétatereken játszadozó gyerekeket, és a maga fiatalságára gondolt. Elment a Szórakozó Parkba, Tienciaóba, benézett a nyitott színházakba és a teaházakba. Elnézte a szórakozó tömeget... Nagyapák vezették unokáikat, anyák szoptatták séta közben gyereküket, s néhány jobb ruhájú fiatal férfi és nő is ügyelgett az utcákon. De jobbára csak a legalsó néposztály tagjai tolongtak az utcákon, egyszerű kék kelméből készült ruháikban. És rengeteg katona nyüzsgött a parkban, egyenruhájuktól szürkéllett a tömeg. Reménytelen dolog volt így keresni valakit ebben a sokaságban. Lifu beült egy híres teaházba. Csak úgy ötletszerűen megkérdezte a pincértől, nem látott-e errefelé egy középkorú asszonyt, aki a fiát keresi.

– Azt a bolond asszonyt gondolja? – kérdezte a pincér. – Gyakran jár erre. Megszólítja az utcán a fiatalembereket.

– Nem bolond az. A fiát keresi.

– Hogyhogy nem bolond? A mandzsu időkben vészett el a fia, és ő még mindig keresi. Akár egy tűt keresne a szénakazalban. Ha még egyáltalán életben van az a fiú, Tiencinben is lehet, meg Sanghajban, Kantonban vagy Szecsuanban is. Hát van értelme ennek? – A pincér vállára csapta az asztalkendőt, nevetett, és elszaladt.

Lifu kifizette a teáját, riksába ült, és hazament.

– Persze hogy nem találtam meg – mondta kurtán Mocsónak.

Csenma eltűnése mélyen megrendítette Lifut. Az asszony csak egy nyáron át szolgálta őt, arca mégis mélyen emlékezetébe vésődött, és gondolatait minduntalan a háborúra, az özvegyek, árvák, gyászoló anyák sorsára terelte.

Néhány héttel később egy délután Mocsó az északi ablak mellett ült a hűs árnyékban, és kézimunkázott. Lifu a kereveten pihent, mellette a kisfiú aludt.

– Vajon hol van most szegény?

– Kicsoda? – kérdezte Mocsó halkán.

– Csenma. Lehetséges, hogy végleg eltűnt?

– Bizony az lehet.

– Én már arra gondoltam, hogy hirdetést tesztek közzé a lapokban.

– Miért nem írsz cikket róla?

– Ez az! Ez az! – kiáltotta Lifu. Olyan hirtelen ugrott föl, hogy a gyerek felriadt, és sírni kezdett.

Mocsó bosszankodva sietett a kicsihez, s újra álomba ringatta.

– Tudod, Mocsó, én még sohasem írtam elbeszélést... – Mocsó szájára tette az ujját; Lifu suttogva folytatta. – Sohasem írtam elbeszélő formában, de ezt a történetet megírom. Beleírom az igazi neveket, a fiúét is, meg a faluét is. Ki tudja?... Talán él a fiú, és elolvassa... Ha ugyan tud olvasni.

– Ez a történet szabályos kis novella... és te, a te tolladdal... – De mikor Mocsó kimondta a „toll” szót, valamilyen női ösztön azt súgta neki, hogy hibásan használta a szót. – A toll, éppúgy, mint a nyelv, veszedelmes fegyver. Sokszor megsebzí tulajdonosát.

– Igyekezni fogok, hogy jól írjam meg – mondta Lifu. – Emléket állítok egy anyának. A címe is az lesz: „Az anya.” – Egy pillanatig tűnődött, majd folytatta: – Mit gondolsz: köznapi nyelven írjam meg? Így még sohasem írtam.

– Természetesen – helyeselt Mocsó. – Az elbeszéléseket köznapi nyelven írják. De nem azon a furcsa, modern csibésznyelven, amelyről az írók azt hiszik, hogy a nép nyelve.

Lifu régebben csak tanulmányokat írt, klasszikus stílusban. Az új nyelv különös feladat elé állította. Két álló napig megállás nélkül dolgozott a nagy melegben. Mocsó érdeklődéssel nézte, tekintete néha Lifu íróecsetjéről a másik asztalon álló mikroszkópra tévedt. Arra gondolt, mennyivel békésebb

foglalkozás, ha valaki a bogarakat tanulmányozza, mintha szavakkal bajlódik.

Lifu arckifejezését megváltoztatta ez az új munka. Vonásain izgalom, erős belső feszültség tükröződött. Azelőtt órák hosszat hajolhatott a górcső fölé, mégis nyugodt maradt, legfeljebb fáradtnak, szomorúnak látszott utána.

Mocsó némi változtatást javasolt, amikor Lifu megmutatta neki az elbeszélés első fogalmazását.

– Csenma nem így beszélt – mondta.

Lifu megfogadta a tanácsot, és átírta a kifogásolt részeket.

A novellát az egyik nagy pekingi újságnak küldte el. A lap irodalmi mellékletében azonnal közölte.

Az írás általános feltűnést keltett. A forradalmár kritikusok mint a „demokratikus irodalom” első diadalát üdvözölték, az idősebb nemzedék pedig az anyai szeretetnek kijáró hódolatot és a fiúi kötelességtudás példaképét látta benne. Egy tanár méltatást írt a cikkről, besorozta a „háború előtti” irodalom termékei közé, s néhány Tang-dinasztia korabeli elbeszélő költeménnyel állította egy színvonalra, és egyik jelenetét versbe is foglalta, Po Csuyi és Tu Fu modorában, a „Tang előtti formában”.

Lifut vérig bosszantották a kritikák.

– Hát nem értik, hogy ez nem az én költői alkotásom! Miért keresnek benne mindenáron irodalmat? Mintha Csenma kitalált alak lenne, nem pedig élő, húsból-vérből való asszony. Hogyan lehetne felvilágosítanom őket?

A parasztfiú alakját természetesen képzeletből alkotta meg, hiszen sohasem látta. Az anya és a fiú viszonyába a maga fiúi szeretetét vetítette bele. Eleven színekkel ecsetelte, hogyan hurcolja el a fiút a toborzó csapat. A fiától megfosztott anya érzéseit tömör vonásokkal festette; leírta, amint háza küszöbén ül, nem érdekli az évszakok forgása, s egyre csak a fiát várja. Ezt a jelenetet formálta a tanár lelkes verssorokba:

*És újra bimbózott a tavasz, a faluban a virágok nyíltak.
Az asszony az ajtó előtt ült, várta fiát, hogy hírt ad.
A bimbókból virág lett, majd gyümölcsé érlelte őket a nyár,
De az asszony csak néz a hegyek felé és vár.
Vár, de a fiú nem jön...*

*Őszi levelek hullanak a fákról az üres kertben,
A hideg földre ráfagy a tél, fűszál se serken.
A téli nap besüt, hogy új könnyet fakasszon,
Óév estéjén kettőnek főz vacsorát az asszony...
Hajnalig várt, de a fiú nem jött...*

– Ez nem költészet – mondta Lifu –, ez hülyeség. Az elbeszélés azzal fejeződött be, mi mindent gondolt Lifu, mialatt a tiensiaói tömegben sétált. Nem egy, ezer meg ezer katonát látott, családjuk köréből kiszakított fiúkat, amint a bódék előtt tolonganak, hogy egy kis szórakozást szerezzenek maguknak. Nem voltak-e mind egyformák? Ebben az emberi tömegben eltűnt minden egyéni különbség. Csak a Csen San anyja ismerte volna meg a fiát... egyet a milliók közül, akiket a háború elszakított az anyjuktól! De Csen San anyja nem figyeli többé a katonák arcát. Elindult a maga külön útján, és eltűnt.

Mulan úgy találta, hogy az elbeszélés befejezése túl keserűre sikerült. De Lifu egyszerre híres író lett. Irodalmi folyóiratok cikkeket kértek tőle, és a szerkesztők valamennyien azt remélték, hogy ezután is ilyen érdekes témákat fog megírni.

Lifu bevallotta, hogy tulajdonképpen a tudomány a kenyere. Elfoglalta állását a pekingi egyetemen, biológiát tanított, de közben akarva, nem akarva, az írói-egyik csoportjába sodródott, és elkezdte írni azokat az alkalmi cikkeket, amelyek később sok álmatlan éjszakát okoztak Mocsónak.

A Yao család napjai boldogan teltek. Kertjükbe gyűlt a vidám rokonok és barátok társasága, és sokan keresték fel őket a fiatalok közül, akik élénken érdeklődtek az irodalom iránt, és a haladó szelleműek közé számítottak. Elbeszélgettek a napi eseményekről s a különböző írói csoportokról, amelyek annyi zajt csaptak a modern irodalom körül.

A Yao nővéreket egész Pekingben ismerték. Úgy emlegették őket, mint „A Négy Szépség”-et; utalással a „Szesancsuan”-ra, a tizenhetedik századbeli drámaciklusra, melyben Huang Seng négy történet szépséget énekelt meg. A négy szereplő helyébe Korallt, Mocsót, Vörösjaspist és Mulant állították, de néhányan azt vitatták, hogy Korall helyett inkább Manniát illeti meg a szerep. Senki nem tudta, ki találta ki ezt a játékot... Talán Paku, a fia-

tal költő, aki nemrégén tért haza Angliából. Paku úr ragyogott fel Peking irodalmi egén, mint az üstökös. Bárhová ment, mindenkit megigézett elragadó modora és lángelméje. Szeretetreméltósága és fiatalságának varázsa mindenkit elbűvölt, s akárhány lánnyal találkozott, mindegyikkel el tudta hitetni, hogy szerelmes belé. A négy férfit – Lifut, Sunyát és Afeit meg saját magát – a tréfás „Négy Ordító Majom” névvel tisztelte meg, vagyis a „Szesengyuan” címével. Ez is drámaciklus volt, amelyben négy összefüggéstelen történet szerepelt – az egyik a „Csih Mulan” volt, azaz a „Női Magnólia”.

A népes társaságnak Mulan volt a középpontja. 1918 tavaszán gyakran tartottak összejöveteleket a kertben, vagy kirándulásokat tettek a Nyugati Hegyek közé, a külvárosokba, a Nagy Falhoz meg a Ming-sírokhoz. Mindenki befizetett egy dollárt a közös kasszába a kirándulások költségeire, és két-három hetenként egyszer felkerekedtek, noha nem állapították meg előre sem az időpontot, sem a kirándulások célját. Rendszerint Korall volt a pénztáros, Huan-erh pedig a titkár. A négy Yao nővér – Vörösjás pist is közük számítva – mellett ott volt még Mannia, Huan-erh, Ailien, Lilien, Sutan és később Taiyun is, Huaiyu mostohanővére. A kerti összejövetelekre néha Kasszia is elment a lányaival. Az idősebb hölgyek, Csengné, Sunné, Kasszia, Funé és Huanné olykor külön összejövetelt is tartottak.

Sunya, Csinya, Lifu, Paku és Afei képviselték a férfinemet. S eljöttek olykor az „öregek” is: az öreg Yao, Fu úr, Csi, a festő és Lin, az író. (Az utóbbi kettőt Mulan hívta meg.) A öregek gondtalanok voltak, és szerették a fiatalságot; sokszor és szívesen szórakoztak velük a tavaszi virágpompában.

Némi magyarázatra szorul, hogy ebbe a körbe Paku és Lin Csinman is bekerült. Lin ugyanis esküdt ellensége volt az egész modern mozgalomnak, Paku viszont benső barátságot tartott az irodalom legszélsőségesebb elemeivel. Mulan is, Lifu is tisztelte az öreg Lin tudását és költői életszemléletét. A két rajongó közül az öreg Linnék természetesen a szép és fiatal Mulan bámulata hízelgett jobban. Paku viszont egyedülálló jelenség volt a maga nemében.

Lifu egyéniségének nem felelt meg, hogy a forradalmi tömeghez csatlakozzék. Nem szerette, ha Ibsen, Dosztojevszkij vagy Sienkiewicz nevét kiabálták a fülébe. Minden forradalmárt ismert, de tartózkodott tőlük.

Ezek a forradalmárok különböző csoportokat alkottak. Külön tömörültek, akik Franciaországból, Japánból, Angliából vagy Amerikából jöttek haza.

Minden csoport külön hetilapot szerkesztett, valamennyi verekedett valamennyivel, és egyik jobban kiabált, mint a másik. Ha egy probléma felvetődött, minden hetilap élénken megvitatta. Egyformán szabadelvű és haladó szellemű volt mindegyik, s bármikor készen álltak, hogy a kormány és a régi Kína hátán elverjék a port. De volt egy különálló csoport, amelyhez Paku is tartozott. Nagyonbár angol és amerikai végzettségű fiatalemberek voltak a tagjai, nagy képzettségre valló tanulmányokat írtak, és a Tuan-kormánytal szemben az angol „kompromisszumos” hagyományokat ápolták. Az ellenpártok gúnyosan „gentleman”-eknek nevezték őket. Tanáros stílusuk, fontolgtatásuk és a haladó szellemnek félig vállalt óvatossága, valamint az az igyekezetük, hogy jó barátságban maradhassanak a kormányzattal – elidegenítette tőlük Lifu, aki megjósolta, hogy „mindannyian be fognak jutni a kormányba”. E jóslat be is teljesült. Tanultságuk fitogtatása csak eszköz volt számukra, hogy miniszteri vagy tanácsnoki állásokat szerezzenek. Mindezt elfogultságuk is bizonyította, ahogyan megvitatták és kimerítően magyarázgatták az uralkodók cselekedeteit, természetesen az uralkodó osztály szempontjainak javára. Ilyen kérdés volt például a japán kölcsönök ügye – a kormány egyedüli létalapja. Lifu szívesebben azonosította magát azzal a csoporttal, amelynek tagjai sohasem jártak külföldön, és legnagyobb mulatságuk abban állt, hogy kifigurázták a „gentleman” társaság tagjait.

Paku valósággal kirítt közülük. Ragyogó író volt, de gyermekien ártatlan; meg sem értette a különböző csoportok ellenségeskedését. Ő az öreg Lint is csodálta, holott elvbarátai kikacagták az ódivatú költőt. Egyformán rajongott az írókért, a politikusokért meg a fiatal, különösen a csinos, bájos fiatal nőkért.

Sutannal való házassága tökéletesen rávallott. Sutan tüdőbajos volt, egyedül lakott, és amióta elvált, abból élt, amit első férjétől kapott végkielégítésül. Paku már akkor elhatározta, hogy megvigasztalja, amikor még csak halott róla, hogy él valahol nem messze egy csodálatosan szép, kiábrándult és szenvedélyes lelkű elvált asszony. Beállított hozzá, anélkül hogy ismerte volna, és menten beleszeretett. Költői képzelete régi, tragikus szépséggé formálta Sutan, akit a féltékeny császárnő parancsa arra ítelt, hogy életfogytiglan senyvedjen egy „hideg palotában”. Jobban illett volna hozzá, ha azokkal a csinos fiatal lányokkal köt barátságot, akiket egytől egyig elbűvölt fehér és nemes arca, mégis elhatározta, hogy kitart Sutan mellett. Sutan felélte már pénzének nagy részét, mert minduntalan ostoba vállalkozásokba

fogott. Most szenesboltra vágyott, mert hallotta, hogy az nagyon jó üzlet. Paku azt hitte, tréfál. De mikor legközelebb meglátogatta, valóban egy szenesboltban találta Sutan. Szenet és brikettet árult. Ez a látvány annyira megrendítette Pakut, hogy azonnal megkérte Sutan kezét. Úgy érezte, meg kell mentenie ezt a rendkívüli szépségű asszonyt a piszkos széntől. Akkora megindulás vett rajta erőt, hogy ditirambikus verset írt a szépségről és a szénről. Yaóekat és Mulant Sutan révén ismerte meg.

Csinya is szívesen lejárt a kertbe, és vidáman élvezte a társaságot. Feleségét nem vitte magával. Egy esztendeje múlt, hogy visszatért Sansiból, mert az Olajközpontot az olajkutatás sikertelensége következtében feloszlatták. Sokat tapasztalt az utóbbi időben, önbizalma és önérzete megerősödött, s most már nyíltan elhanyagolta Suyunt. Megegyeztek, hogy mindegyikük a maga útján jár. A kerti összejöveteleken rendszerint Halványillat is ott volt, és Mulan kezdeményezésére csakhamar bizalmas hangulat támadt Csinya meg a lány között. Halványillat félig tréfás, félig komoly hangnemben beszélt Csinyával, akinek a közeledését szívesen fogadta. Mind a ketten egyformán gyűlölték Suyunt.

Vörösjáspis volt a legszebb nő a társaságban. Az öreg Lin is, Paku is igen sokra tartotta őt. Komolyan érdeklődött a régi költészet iránt, és Lin örömmel ismertette meg vele a klasszikus irodalom remekeit. A kert furcsa álmvilágában az ő lelkében is megszólalt egy titokzatos hang, s ő megpróbálta szavakba foglalni ezt a hangot. Versei a Ming-drámák stílusára emlékeztettek – ezek a drámák Pakura is hatottak. Anyja nem helyeselte irodalmi próbálkozásait. Féltette lányát, sejtette, hogy tüdőbajos, kímélni akarta minden izgalomtól. Vörösjáspis gyenge volt, egyetlen napi szórakozását egész heti ágyban fekvéssel kellett megfizetnie. Úgy látszott ezekben a napokban, mintha a kert, a társaság és főként Afei, mind csak azért volnának, hogy az ő boldogságát szolgálják. De ez a boldogság túlságosan tökéletes volt ahhoz, semhogy sokáig zavartalan lehessen.

A fiatalok szerelemről és politikáról tréfálkoztak a kerti asztalok mellett. Yao úr tekintete különös béketűréssel örködött fölöttük. Földi életében már csak egy kötelességet érzett, hogy Afeit rendesen megházasítsa. Aggódott Vörösjáspis egészsége miatt, és gyakran eltűnődött rajta, milyen lesz majd a fia sorsa, ha ő már nem él. Az esküvő érdekében nem tett határozott lépést, de ellenkezést sem mutatott, öreg Yao várt. Várta, hogy megláthatja, hogyan fognak haladni a dolgok a maguk útján.

HARMINCHARMADIK FEJEZET

Egy késő tavaszi napon Huáné állított be a kertbe, és egy meglepően szép mandzsui lányt kínált szolgálónak. A lány neve Paofen volt, azaz Ritka Illat. Megkérdezték tőle, hol élnek a szülei. Zavartan felelte, hogy valahol a nyugati városrészben. Félénknek, riadtan látszott, mintha valami bánat nyomná. Különös titokzatosság vette körül. Huáné szerint egy mandzsui barátja vitte el hozzá a lányt, és az üzletben mutatta be neki. Állítólag igen jó családból való, de most kénytelen elmenni otthonról, és cselédnek szegődik.

Paofen ott állt Yao úr, Afei és a nővérek előtt. Hosszú szempillája árnyéket vetett a szemére. Ruházata előkelő származásra vallott. Hajját befonva viselte, mint minden mandzsui lány, s a vastag fekete fonat kissé hajlott háttára hullott. Hosszú mandzsui ruháját divatosra szabták, nem olyan egyenes vonalúra, mint ahogyan régebben hordták. Puha, alacsony sarkú, fekete selyemp cipőt viselt; kényelmesen állt, mert a mandzsuknál nem volt szokás a lábak elkötözése.

Rendkívüli, feltűnő szépség volt ez a lány. Yaóék különösnek tartották, hogy cselédnek ajánlkozik. Méltóságteljes szépsége tiszteletet parancsolt. Csak fokozta titokzatosságát, hogy semmit nem árult el a családjáról. Csendes, szerény, megnyerő viselkedésű lánynak látszott. Kérdéseikre természetes bájjal felelgetett, a mandarinok választékos nyelvén s oly finoman, ahogyan csak a nagyon művelt mandzsuk beszélnek. – Én bizony nem mernék az utcán mutatkozni ilyen szolgálóval – súgta Mocsó Korallnak. – Mindenki ágyasnak nézné. Olyan szép, hogy észre se vennék mellette az úrnőjét. – Korall eltátotta a száját. Afei úgy bámulta, mintha megmerevedett volna az álla.

Yao urat furcsa aggodalom fogta el, amikor meglátta a lányt. Mintha a taoista legendák lidércei közül szállott volna elő, s csak azért, hogy őt öregségére megkísértse. Agyában egymást kergették a gondolatok, míg Korall és Mocsó Huánéval meg a mandzsui lánnyal beszélgetett. Első érzése azt súgta: Paofent csakis magas rangú szolgálónak alkalmazhatja, és külön lakószobát kell adnia neki. De kinek az udvarában? És hogyan? Kinek legyen a szolgálója? Neki vagy Afeinek talán, aki az ő udvarában él? Beteg felesége mellé tegye? Vagy Mocsó mellé? Miért nem adták férjhez ezt a Paofent a szülei?

És vajon Huánének mi a szándéka? Nem valami fortély ez megint? Csakugyan a családi körülmények kényszerítik-e rá Paofent, hogy elhagyja otthonát és munkát vállaljon? Különben mindegy. Feltétlenül olyan teremtés, aki bajba keveri a férfiakat s velük együtt magát is. Olyan, mint azok a nők, akiket az írók „Mennyekben Született yuvu”-nak neveznek. A „yuvu” lefordíthatatlan szó, rendkívüli szépségű nőt jelent, aki megrontja az otthonokat, és a férfiakat kivetkőzteti önmagukból. Yao úr Tijenre gondolt. Ha Tijen élne, rögtön beleszeretne Paofenbe. Yao úr több mint hatvan esztendő megért már, de még soha nem látott ilyen megdöbbentő szépségű nőt. Emlékek villantak fel benne azokról a lányokról, akiket vad fiatalsága idején szeretett. Igen, volt egy, aki hasonlított ehhez. El akarta venni annak idején, de nem tehetett. Meglepő volt, hogy az ő korában még érdekelni tudjon valakit egy szép nő.

Paofen csendesen beszélgetett Korallal, szűkszavúan felelgetett, s időnként összeráncolta szemöldökét, mint akit láthatóan feszélyez a különös helyzet. Egyetlen hibája volt: kissé görbén tartotta magát. De szépségét ez talán még igézőbbé tette. – Ebben a kertben mindig elkel egy új cseléd a többi mellett – mondta Huáné. – És Paofen minden családnak csak a díszére válnék.

Öreg Yao annyira elmerült zavaros gondolataiban és emlékeiben, hogy alig hallotta, amit Huáné mondott.

– Mi az? – kérdezte feleszmélve.

– Azt mondom, Yao úr, hogy ez a lány csak díszére válik annak a családnak, amelyik alkalmazza – ismételte Huáné.

– De hát miért nem adják férjhez a szülei? – kérdezte Yao úr.

– A mandzsu főnemesek között ma meglehetősen nehéz jó férjet találni. A lány családja nincs jó anyagi helyzetben. Máskülönben nem küldenének el pénzt keresni egy ilyen finom lányt.

– Persze, persze, értem – dadogta Yao úr, akinek feltűnően akadozott a nyelve: – De... hogy is mondjam: túl... túlságosan finom lenne szolgálonak. Nem tudjuk... nem merjük felfogadni.

– Ugyan, ez nem komoly kifogás – vitatkozott Huáné mosolyogva –, hiszen ha nem lenne olyan szokatlanul finom ez a lány, miért hoztam volna ide? Végre is nem vagyok állásközvetítő. Ezt a mandzsu kertet is én találtam. Nem vált be talán az ajánlatom? Most meg megszereztem ezt a bájos mandzsu szolgálot. Igazán csak hálát érdemlek. Kinek van olyan szerencsé-

je, mint Yao úrnak? Hogy túlságosan előkelő? Egy közönséges házba valóban túlságosan finom lenne. De ilyen helyre a szülei sem engednék el. Annak viszont nagyon örültek, hogy esetleg ide jöhet. A mandzsu időkben ez a lány a palotában szolgált volna. – Paofenhez fordult: – Meglátod, úgy élsz majd itt, mintha palotában élnél. Az úr és a lányai igazán kedvesek.

Yao úr annak idején könnyebben szánta rá magát, hogy megvegye a mandzsu kertet, mint most arra, hogy felfogadja a mandzsu lányt. A kert csak kert. De egy szép lány az más. A szépséggel számolni kell, annak következményei lehetnek. Volt már olyan csinos arc, amely miatt egy egész birodalom békéje felborult.

A nőket azonban elbűvölte Paofen, és Yao úr végül is engedett.

Vörösjáspis ágyban feküdt. Mikor anyjától és Mocsótól az új szolgáló meglepő szépségéről hallott, látni kívánta. Paofen bement hozzá, és meghajtottá egyik térdét, mert a mandzsuknál ez volt a szokás. Vörösjáspis kérdezősködött szülei felől. Megkérdezte, tud-e írni és olvasni, sőt még tréfálkozott is vele.

– Miért nem megy férjhez egy ilyen lány, mint te? Miért kell neked szolgálnod?

– Köszönöm a meg sem érdemelt dicsérő szavakat – felelte választékos mandarinnyelven Paofen –, de „meiface”, nincs mindenkinek olyan szerencséje, Fiala Úrnő, mint neked. – „Meiface” közhasználatú babonás mondás volt, annyit jelent, hogy „nincs más választásom” vagy hogy „nem tehetek mást”.

Mikor Paofen kiment, Vörösjáspis elhessegette a lelkében felvillanó féltékenységet. Meg kellett állapítania, hogy Paofen szebb, mint ő. „Elvégre én vagyok az egyik Fiala Úrnő, Paofen viszont csak szolgáló” – nyugtatta meg magát. Nem értette egészen, miért kell bizonygatnia önmaga előtt Afei szerelmét.

Ha Yao úrnak eleinte volt is némi gyanakvó érzése a Huáné szándékait illetőleg, ez a gyanakvás hamar eloszlott. Paofent Yaóné mellé osztották be. A lány azonnal munkaruhát öltött, alázatosan teljesítette kötelességét, igyekezett kedvében járni gazdáinak, ügyelt az illendőségre; mindent megtett, amit csak kívántak tőle. Puha, lapos sarkú cipőjében nesztelenül járkált úrnője szobája és a konyha között. Akármilyen cselédmunkát szívesen vállalt.

Az új szolgáló megjelenése akkora izgalmat keltett, hogy Korall azonnal megtelefonálta Mulannak. Halványillat és Mulan még aznap délután átjöt-

tek, és bevonultak Yaóné szobájába. Korall bemutatta az új szolgálót.

– Ez a család második lánya – mutatott Mulanra.

– Hogy hívnak? – kérdezte Mulan.

– Paofen.

– Úgy látszik, ti, mandzsuk nagyon szeretitek a „pao” szót.

– Most már nem kell hogy szeressük – felelte Paofen –, hiszen Paoyu és Paocsa már kínai. Most köztársasági uralom alatt élünk, öt faj egyetlen egységben, és már nincs különbség a mandzsuk és a kínaiak között. Ugyebár, így van, Fiala Úrnő?

Mulan meghökkent. Paofen nemcsak arról tett bizonyosságot, hogy ismeri az irodalmi nyelvet, hiszen az „öt faj egyetlen egységben” kifejezést használta – hanem *A vörös szoba álma* szereplőire is utalt.

– Olvastad *A vörös szoba álmá-t*?

– Ki nem olvasta? – kérdezte szerény mosollyal Paofen. – Ti még életre is keltitek ebben a kertben a regényt. – Hirtelen elhallgatott. – Fiala Úrnő, bocsáss meg merészségemért. – Paofen maga sem tudta volna megmagyarázni, miért beszél úgy Mulannal az első pillanattól fogva, mintha egyenrangúak lennének.

– Szóval írni és olvasni is tudsz!

– Éppen csak ismerem a „csih” és „vu” szavakat, ennyi az egész. – De Mulan tudta, hogy Paofen csak szerénykedik. Ha ezt a mondatot is tudja használni, hogy „éppen csak ismeri a csih és vu szavakat”, akkor sok minden mást is tud. Paofen folytatta: – Tudod, úrnőm, nekünk, mandzsu családoknak, semmi dolgunk sem volt. A fiatal férfiak lovagoltak, vadásztak, solymásztak. A fiatal nők dinnyemagot rágicsáltak, kártyáztak és beszélgettek. Még azok a mandzsu lányok is könnyen művelődhettek a színházakban meg a végtelen beszélgetések során, akik nem tanultak meg írni és olvasni. Csevegés közben ragadt rájuk az alapos tudás.

Mulan elragadtatottan nézte Paofent. Úgy érezte, Mannián kívül még sohasem találkozott ilyen bűbajos teremtéssel. De Paofen műveltebb Manniánál. Közben mélységesen csodálkozott. Szinte hihetetlen, gondolta magában.

Későbbi beszélgetéseik során megállapította róla, hogy különösen ismeri a klasszikusokat és a költészetet. Fivérére gondolt, Afeire. Váratlanul eszébe ötlött a cédulára írt jóslat, amelyet Vörösjáspis húzott a Házasság Istenének szentélyénél, s a jóslat utolsó sora:

Az illat elsuhan, s nyomára hull a Semmi. És Paofen neve annyit jelent: Ritka Illat.

Mulan gyakran meglátogatta szüleit, amióta Paofent felfogadták. Lassanként kiderült, hogy a lány igen jó mandzsu társaságban forgott, s Mulant rendkívül érdekelte, amit a mandzsu családok életmódjáról hallott tőle. De roppant titokzatosan hatott, hogy Paofen gyakran állt meg beszéd közben, mintha félbeszakítaná önmagát. Oly jól érezte magát a társaságában, hogy egy szép napon azzal állt apja elé: Halványillat beteg, s neki szüksége van valakire, aki segít az ápolásban. Kérte, adják át néhány napra a mandzsu lányt. Paofen szerette Mulant, mégsem örült neki, hogy át kell mennie hozzájuk. De így parancsolták, s ő szó nélkül engedelmeskedett.

S ekkor Mulan olyasmit észlelt, ami meglepte és gondolkodóba ejtette. Afei, aki az utóbbi időben gyakran időzött anyjuk szobájában, most, amíg Paofen nála lakott, őt látogatta meg gyakrabban. Mulan megérezte a veszélyt, és nyíltan megkérte Afeit, ne legyen oly barátságos az új szolgálóval szemben.

– Ne felejtse el, hogy tulajdonképpen már eljegyezted Negyedik Nővért – mondta Mulan.

– Paofen engem ugyanúgy érdekel, mint téged – védekezett Afei.

– Csakhogy te férfi vagy – torkolta le Mulan. Halványillat jobban lett, de Mulan szerette volna, ha Paofen nála marad. A lány azonban a fejét rázta:

– Köszönöm, hogy ilyen jó vagy hozzám, úrnőm. De nem maradhatok. Bárcsak életem végéig téged szolgálhatnálak.

– Miért nem maradsz? Jó barátnők lehetnénk.

– Nem maradhatok.

Mulan nem értette Paofent. Beleszeretett volna Afeibe?

– Tudod, hogy öcsém eljegyezte az unokanővérünket? – kérdezte.

A lány azonnal megértette a célzást, és elkomolyodott:

– Tévedsz, Fiala Úrnő. Én szolgálni jöttem hozzátok. Nincs semmi becsüvégyam, és nem akarok előkelő társadalmi állást szerezni magamnak.

– Akkor miért nem maradsz nálam?

– Nem maradhatok – felelte egyszerűen, és Mulan nem érthette meg a rejtélyt.

Néhány nap múlva Paofen visszatért Yaóné udvarába. Mulan vitte haza, elkísérte egészen anyjuk szobájáig, aztán átment Mocsóhoz.

– Nem vettél észre semmi különöset? – kérdezte tőle.

– Nem – mondta Mocsó. – Abban igazán nincs semmi, hogy Afei most sűrűbben látogatja meg anyát. Fiatal férfi, persze hogy érdeklik a csinos lányok. De úgy látszik, Paofen tisztességes teremtés, és távol tartja magától.

– És Vörösjáspis?

– Majdnem állandóan fekszik. Afei meg... Tudod, milyen nehéz a helyzetük. Afei csak akkor mehet be hozzá, ha mások is vannak ott.

– Nem gondolod, hogy ideje volna megtartani az eljegyzést? – kérdezte Mulan. – Minden megoldódnék, s talán Vörösjáspis is meggyógyulna. Beszelnünk kell apával.

Átmentek Vörösjáspis udvarába. Vörösjáspis nagyon lefogyott az utóbbi napokban. Kicsi arca megnyúlt, csuklójának és kezének csontja átviláglott a bőrén. Csak úgy tudott felülni, ha szolgálója, Mézvirág párnákkal feltámo-gatta.

– Második Nővér, nagyon kedves tőled, hogy eljöttél – mondta halkán. – Szeretném, ha többször meglátogatnál, hiszen már nem sokáig láthatod kis húgodat. – Szeme megtelt könnyel. Elővette zsebkendőjét, arcát törülgette.

– Csacsiságokat beszélsz – mondta Mulan. – Éppen rólad beszélgettünk Harmadik Nővérral. Hogy nemsokára leülünk a lakodalmi asztal mellé.

– Ha nem gyógyulok meg, mi értelme a házasságnak? Mi öröme lehet a vőlegénynek, ha a nászszoba orvosságosüvegekkel van tele?

– Legalább lesz valakid, aki ápol és kiszolgál. Még a hálószobád földjét is felsepri a kedvedért – nevetett Mulan.

– Beteg vagyok, mégis kinevetsz, Második Nővér – felelte gyenge mosollyal Vörösjáspis. Máskor biztosan hozzátette volna: – Várj, ha jobban leszek, visszakapod – de most nem szólt többet.

Szíve mélyén hálás volt Mulannak. Érezte, hogy igazán csak Mulan értheti meg. Csak ő érti meg a szerelmét. Hangcsói utazásukra gondolt.

Az asztalon néhány papírlap feküdt a virágváza mellett, apró, finom betűs írással teleírott lapok. Mulan odapillantott. Vörösjáspis hirtelen feljűk nyúlt, mintha védelmezni akarná őket.

– Ne olvasd el! – kiáltotta.

De Mulan felkapta és háta mögé dugta a lapokat.

– Mik ezek? – kérdezte.

– Csak két vers – felelte Vörösjáspis. – De haragudni fogsz, ha elolvasod őket.

Mézvirág megszólalt:

– Tegnap este írta a Fiatal Úrnő, már lámpavilág mellett. Kértem, ne fárasssa magát, de nem hallgat rám.

Mulan nem tudott uralkodni a kíváncsiságán.

– Hagyd, hogy elolvassam. Egymás előtt csak nem szégyelljük magunkat!

Vörösjáspis elpirult, szégyenkezve takarta el az arcát. Mocsó felállt, együtt olvasott Mulannal.

Két vers volt a papírlapokon. Az egyik versben arról írt Vörösjáspis, hogy hull a haja. A másik a szokott téma, „álmodozás a szobámban”, utalásokkal hangcsói utazásra.

– Nagyon jó versek – dicsérte Mulan.

– Húgocskám – szólt közbe Mocsó –, én már többször figyelmeztettelek, hogy ez a verselgetés ne használ az egészségednek. De persze te nem hallgassz rám.

– Ez nem is verselgetés – védekezett Vörösjáspis. Úgy éreztem, hogy van valami mondanivalóm, és le kell írnom. Mintha csak beszélgetnék ezzel a dara papírral. Jólesik az ilyesmi, ha az ember egyedül van, és nincs kihez szóljon.

– Ha nem írnál annyit, nem törnéd a fejed költ formákon – felelte Mocsó.

– A versekben érzéseit fejezi ki az ember, és minél többet verselsz, annál jobban elmélyül benned az érzélem.

– Mocsónak igaza van – bólintott Mulan. – Ha régi időkben élnénk, nekem mint idősebb nővérnek botot kellene ragadnom, hogy jól elverjelek. De most más világot élünk, s különben én is írhattam volna ezeket a verseket. A „szobámban való álmodozás” költészete ellen azonban a legjobb gyógyszer mégiscsak a házasság lesz. Akkor másféle verseket írsz majd!

Vörösjáspis arca barackvörösre pirult. Mentegette magát:

– Higgyétek el, eszem ágában sem volt verseket írni. „Álmodoztam a szobámban”... Különben... Megláttam a hajamat a párnán, és megcsendült bennem ez a pár sor. Aztán már nem is tudtam, mit csináljak. Mintha magától írta a tollam. Bocsássatok meg, nővéreim.

Hangja szokatlanul csengett. Betegsége okozta-e vagy szerelme, hogy most gyöngéd volt, nem harcias? Vagy tudatára ébredt, hogy szerelmének

sorsa nagyrészt Mulantól függ?

– Neked nem tűnt fel, mennyire megváltozott Vörösjáspis? – kérdezte Mulan, mikor kiléptek a folyosóra. – Azelőtt körömszakadtáig vitatkozott mindenem. Most egészen más.

– Én is észrevettem – felelte Mocsó.

Mézvirág utánuk szaladt.

– Fialat Úrnők, szeretnék elmondani valamit. A nővérek megálltak.

– Mi az, Mézvirág? – kérdezték aggodalmasan.

– El kell mondanom – kezdte a lány –, én jobban ismerem úrnőmet, mint akárki más, hiszen éjjel-nappal mellette vagyok. Alig tud aludni, és semmi étvágya sincs. Második Fialat Gazda mostanában egyre ritkábban látogatja meg. Legutóbb, mikor mégis eljött, úrnőm szemrehányásokkal fogadta. Olyasmit mondott, hogy a hegyekben tiszta a víz, de a völgyekben zavaros. Nem tudom, mit jelent ez, de sejtem, hogy az új mandzsu szolgálónőre vonatkozott.

Fialat Gazda elpirult, és bosszúsan elment. Anyja is ott volt, de úrnőm azal sem törődött... Azután olyan sokáig sírt az ágyban, hogy legalább öt-hatszszor adtam neki tiszta zsebkendőt. Aznap este hiába kértem, semmit sem evett. Ismeritek, milyen a természete... Én csak annyit mondok, figyelmeztessétek öcséteket, legyen kíméletesebb úrnőmmel, amíg beteg... különben ki tudja, mi lesz szegénnyel... Egy kicsi tál rizsnek legföljebb a felét ha megeszi egy-egy étkezésre, és máris panaszkodik, hogy jóllakott... Kérlek, mentsétek meg Fialat Úrnőm életét.

Mézvirág szemét elborította a könny. Mocsó visszaküldte Vörösjáspis-hoz, de előbb lelkére kötötte:

– Mondd meg Fialat Úrnődnek, hogy elmegyünk atyánkhoz, és megbeszéljük vele az eljegyzést.

Yao urat az Önvizsgálat csarnokában találták. Mulan előhozta Afei eljegyzését.

– Negyedik Nővérek nagyon gyenge az egészsége. Ideje volna, hogy megtartsuk az eljegyzést – mondta Yao úrnak.

Öreg Yao hallgatott. Elrévedezett valahová, nagyon messzire. Lányai csak bámulták, nem mertek szólni többet. Végül Yao úr azt mondta:

– Ti még mindig bíztok a „csunghsi”-ban. Pedig Mannia esetében sem használt. Várjátok meg, amíg jobban lesz.

– Vörösjáspis nővérünk egészsége megjavulhat az eljegyzés után – felelte Mulan.

– Okosabb várni – jelentette ki szórakozottan Yao úr. – Az eljegyzést megtartjuk, amint jobban lesz.

A nővéreket meglepte, amit apjuk mondott. Hazafelé menet megvitatták, hogyan nyújtsanak Vörösjáspisnak némi kézzelfogható reményt. Mikor Mulan már elment, Mocsó a maga udvarába hívatta Mézvirágot.

– Kicsit kínos a helyzet – mondta. – De te csak ejtsd módját, és add tudtára valahogy Fiala Úrnődnek, hogy a gazda mindenbe beleegyezett. Te úgy hallottad, hogy amint úrnőd jobban lesz, megtartjuk a hivatalos eljegyzést. Kérlek, értesd meg vele, hogy öcsém már felnőtt ember, azért nem látogathatja úrnődet, amíg ágyban fekszik. Próbáld megnyugtatni, ha öcsém nem megy el hozzá.

Mocsó gyakran meglátogatta beteg hűgát, és soha nem mulasztotta el megmondani neki, mennyire érdeklődik utána Afei. Vörösjáspis étvágya javulni kezdett. Nyár derekán voltak, és Vörösjáspis azt hitte, ősszel megtartják az eljegyzést.

Paofen igazán jó szolgálónak bizonyult. Csak akkor hagyta el Yaónét, ha elkéredzkedett, hogy meglátogathassa szüleit. Kitalálta Yaóné gondolatait, minden kívánságát elleste. A beteg asszony hamar megszerette, és nagyon elégedett volt vele. Afei sokszor ment be anyja szobájába, s hosszasan elbeszélgetett a szolgálóval. Az anya elégedetten szemlélte őket. Látszott, hogy szívesen hallgatja társalgásukat. Ha Afei menni készült, Yaóné rendszerint integetett neki, és kézmozdulatokkal jelezte, hogy szeretné, ha még velük maradna. Afei sok tekintetben Tijenre emlékeztetett. A fiatal, csinos lánnyal szemben rendkívül figyelmesen viselkedett; sokszor felajánlotta apró szolgálatait, csészéket és tányérokat törölgetett vele, gyufáért szaladt, segített neki az ápolásban. Mézvirág egy ízben meglepte őket, amint nevetve húzkodtak ki egymás kezéből egy tálcát, de nem tett róla említést senkinek.

Őszre Vörösjáspis állapota annyira javult, hogy egy-egy rövid sétát is tehetett a kertben. Egy este, vacsora után, egészen az önvizsgálat csarnokáig ment. Afejjel akart találkozni. De csak Yao urat találta otthon. Üdvözölte, aztán csalódottan megfordult, és tovább járkált a kertben.

Céltalanul kószált a magas fák alatt. Hirtelen megpillantotta Afeit: nem messze állt tőle, a Csungmintang északnyugati sarkán. Szemlátomást erősen figyelt valamit, aztán eltűnt a fordulóban.

Vörösjás pist kíváncsiság fogta el. Továbbment az árnyas úton, és befordult az északi fal sarkánál. Kövezett kis udvar volt ott, tele cserepes virággal, s mintegy százlépésnyire tőle a virágház, előtte rengeteg üres virágcserep. Paofen az udvar közepén állt, és izgatottan vitatkozott Afeijel. Senki sem volt a közelben. Vörösjás pis elbújt egy bokor mögé, onnan figyelte őket. Paofen el akart menni, de Afei visszatartotta. Aztán Paofen megállt, Afei pedig eljött mellőle. Vörösjás pis jobban elbújt, nehogy meglássák. Egyikkel sem kívánt találkozni. Lebotorkált a Földművesek Társaságának pavilonjához vezető ösvényen. Könnyei elhomályosították tekintetét. Többször megbotlott. Jó ideje üldögélt már a pavilonban, mikor ráésmélt, hogy hol van. Félt, hogy ha az önvizsgálat csarnoka felé megy haza, föltűnhet valakinek kisírt szeme, vagy találkozik Afeijel. Pihent még néhány percig, aztán ugyanazon az úton indult udvara felé, amelyen jött.

A jelenet, amelynek Vörösjás pis tanúja volt, így kezdődött: Afei a kertben járkált, s egyszerre megpillantotta Paofent, amint egyedül sétálgat a virágház előtt. Figyelmesen nézte, meglepődött a lány különös mozdulatain. Mert Paofen nem a virágokat nézegette, hanem egy bizonyos ponttól oda és vissza lépkedett, mindig ugyanannyi lépéssel. Négy vagy öt lépést tett, aztán megállt, és ajkára illesztve ujját, mereven, töprengve nézte a földet, s beszélt is magában; majd újra visszament az elindulási ponthoz. Mintha mindig megszámolta volna, hányat lép. Afei elcsodálkozott.

Az udvar oldalfalához lapulva lépésről lépésre közelebb osont a lányhoz. Amikor már csak harminclépésnyire volt tőle, megszólította. Paofen riadtan felnézett. Afei észrevette, hogy a lány mosolyt erőltet az arcára.

– Megijesztettek? – kérdezte Afei, és közelebb ment. – Mit csinálsz?

– Gyönyörködöm a virágokban – felelte Paofen.

– Hiszen itt nincs is virág. Bent vannak... és te nem a virágokat nézted.

– Honnan tudod?

– Már jó ideje figyelek.

– Egy hajtűmet kerestem – mondta a lány. – Miért jöttél ide? – kérdezte bosszúsan. – Kijöttem egy kicsit a levegőre, hiszen egész nap anyád mellett voltam.

– Én is sétáltam – válaszolt Afei. – De mit kínlódsz annyit egy hajtűért! Segíthetek?

– Nem érdemes – mondta Paofen, és elindult. De Afei visszatartotta.

– Paofen – mondta –, én még sosem voltam veled egyedül. Meimei... én...

Paofen ráemelte a tekintetét.

– Viselkedj tisztességesen – mondta. – Mit szólnának az emberek, ha meglátna bennünket valaki?

Afei vállat vont.

– Menj innen – kérlelte Paofen –, hagyj magamra, kérlek. Hálás leszek, ha elmégy.

Afei engedett. Megfordult, magára hagyta a lányt. Egyikük sem vette észre, hogy valaki figyeli őket.

– Vörösjáspis keresett – mondta Yao úr, amikor Afei visszatért a szobájába. – Meglátogathatnád.

Afei átment Vörösjáspis udvarába, de a lány nem engedte be magához. Mézvirággal kiüzente: nagyon fáradt, terhére volna a látogatás.

– Mondd meg neki, hogy rögtön ideszaladtam, amint meghallottam, hogy keresett – mondta Afei.

Rosszkedvűen ballagott haza. Eltöprengett a két kosáron, amit a két lánytól kapott. Az egyikőtől, akit szeretett, és a másiktól, akit csodált.

– Minek is vannak lányok a világon? – mormolta magában. – Bolond valamennyi. – Atyja észrevette arcán a csalódást, de nem kérdezősködött.

Afei senkinek nem említette, hogy látta Paofent a virágház mellett. Sejtelve sem volt róla, mit kereshetett ott. Jólesett eltitkolnia, hogy találkoztak. És remélte, hogy máskor is meglepheti a hátsó kertben, a virágház előtt.

Másnap reggel Mézvirág felkereste Mocsót. – Harmadik Úrnő, kérlek, beszélj komolyan az én Fiala Úrnőmmel. Tegnap este, vacsora után kiment a kertbe. Vörösre sírt szemmel érkezett vissza. Nemsokára a Fiala Gazda akart bejönni hozzá, de úrnőm nem fogadta. Kérdeztem tőle, mi történt, de nem akart felelni. Lefeküdt, kivetette velem egy fiókból a verses füzetét, aztán egy réztartót kért. Beledobta a füzetet, meggyújtotta egy szál gyufával, és elégette. Azután sírva fakadt, és elfordult. Harmadik Fiala Úrnő, mit mondhattam volna én az úrnőnek? Még látni is rémes volt. Ma reggel ko-

rán felébredt, és köhögött. Megvizsgáltam a zsebkendőjét. Friss vér volt benne. Áthívtam az anyját, el is jött az apával együtt; valamilyen orvosságot adtak neki. De mi haszna az orvosságnak? A szülőknek nem mondhattam el, mi történt előző este. A fiatalemberek oly csapodárok... Gyűlölöm Afeit! Olyan haragosan beszélt, hogy Mocsó megintette:

– Ne feledkezz meg magadról. Honnan tudhatod, van-e Afeinek része abban, ami úrnőddel történt.

– Bocsánatot kérek, Fiatal Úrnő. De te is tudod, hogy igazam van. Mindennek az a mandzsu szolgáló az oka!

– Becsületedre válik, hogy ilyen hűséggel szolgálod Fiatal Úrnódet. De mit tehetünk? – tűnődött Mocsó.

– Én csak veletek, nővérekkel beszélhetek erről. Nem szólhatnátok az öreg Gazdának, hogy siettesse az eljegyzést?

A hír, hogy Vörösjáspis vért köpött, az egész házat felizgatta. Mindenki meglátogatta, még Yaóné is, akit Paofen támogatott. Minden szem Afeit és Vörösjáspist leste. Csak Mézvirág nézett gyűlölködve Afeire és Paofenre gazdája ágya mellől. Afei az idősebbek előtt nem lehetett olyan közvetlen Vörösjáspissal, mint szeretete volna, tehát inkább hallgatott.

Vörösjáspis valamennyiüknek megköszönte a kedves látogatást, és mentegetődzött a sok alkalmatlanságért, amit nagynénjének okoz. Yaónénak Vörösjáspis szülei is köszönetet mondtak. Mikor már elmenőben voltak, nagy meglepetésükre Mézvirág megszólalt:

– Laoyeh, Taitai, köszönöm, hogy eljöttetek...

Többet is akart mondani, de elszorult a torka, szeme könnybe lábadt; sírva fakadt. Zokogva mondott valamit arról, hogy már ősz van, aztán félbeszakította magát, és egy közmondást idézett, amely szerint a világ összes kincse sem ér annyit, mint ha szívünk vágya teljesedik.

Öreg Yaót rendkívül meghatotta a szolgáló együttérző bánata. Ez közelebb férközött a szívéhez, mint lányai közbelépése.

– Teljesíteni fogom a szívetek vágyát – mondta búcsúzóul.

Mézvirág a könnyein át is mosolygott, és kikísérte a vendégeket.

Három nappal később összejövetelt tartottak a kertben. Paku rendezte, hogy Miss Donahue, egy fiatal amerikai hölgy, láthassa a kertet, és találkozhatnék Kuval. Miss Donahue a különböző vidékek építészetét tanulmányoz-

ta, és festegetett is. Világ körüli útja során látogatott el Pekingbe, és elhatározta, hogy ott marad. Már több mint egy esztendeje élt a városban. Nagy kínai házat bérelt, amelyben sokkal többi udvar volt, mint amennyire szüksége lett volna. Kínai szakácsot tartott, kínaiul tanult, és megbarátkozott egy sereg olyan kínaival, aki szellemi életet él. Otthonában alkalomadtán kínai ruhát viselt. A pekingi élet és a pekingi művészek tökéletesen elbűvölték. Mint a legtöbb Pekingben élő idegen – ellentétben a legtöbb Sanghajban élő külföldivel –, nagyon okos és nagyon művelt volt. Mert Peking természet-szerűen vonzotta a művészeket, Sanghaj viszont a kalandorokat csábította. Egy napon megismerkedett Mulannal és Sunyával a régiségkereskedésben. Mulan megígérte, hogy meghívja egyszer otthonukba. Alig tudott néhány mondatot angolul, Miss Donahue viszont kínaiul nem tudott. Mulan elcagta magát, mikor a bemutatkozásnál meghallotta a Miss nevét, s a Misst elbájolta ez a közvetlenség.

Az egyetlen ember, akivel Miss Donahue-nak még nem sikerült találkoznia egyesztendő pekingi tartózkodása alatt – Ku volt, az öreg filozófus. A Pekingben élő külföldiek folyton emlegették, Miss Donahue tehát megkérte Pakut, hozza össze az öreggel, Ku gyűlölte a fiatalokat, mert véleménye szerint azok tették tönkre Kína régi, finom modorát. De ugyanakkor egészen közönséges fiatalembereket is befogadott a házába, beszélt nekik, és tanította őket, amíg csak ellene nem szegültek a haladó szellemnek, és fel nem ébredt bennük a kínai büszkeség. Mikor Paku megkérte, hogy menjen el az összejövetelre, két okból fogadta el a meghívást. Elsősorban, mert ott volt a „négy szépség”, közöttük a szűz özvegy is, Mannia, aki egy régi regény hősnője is lehetett volna. Ku szerette a szép lányokat, és ezt nyíltan be is vallotta. Paku a maga költői lendületével addig dicsérte neki Manniát, amíg az öreg szinte kegynek tartotta, hogy találkozhat az asszonnyal. Paku rögtön telefonált Mulannak, hogy most már Manniának is okvetlen jelen kell lennie, az öreg bölcselő előtt pedig nem győzte hangsúlyozni, hogy a nővérek nem tartanak a haladó szellemű csoporttal, s hogy Vörösjáspis a Ming „csuancsi” módján rövid dramatikus vázlatokat ír.

Mulanról és Mocsóról lelkesen, rajongva beszélt. Mulannak hosszúkás a szeme, Mocsóé kerek. Mulan oly élénk, mint egy hegyi patak, Mocsó oly nyugalmas, mint a tó. Mulan lénye a szeszhez hasonlít, Mocsóé a borhoz. Mulan elbűvöli és ösztönzi az embert, mint egy őszi erdőben töltött nap,

Mocsó megnyugtat, és erőt ad, mint a nyári reggel. Mulan szelleme állandóan az ég felé tör, Mocsóé nyugodt és erős, mint a tavaszi föld.

Vörösjáspis úgy érezte, erről az összejövételről ő sem maradhat el. Mind az amerikai hölgy, mind az öreg Ku felkeltette érdeklődését. Előző nap és az ünnepély napjának délelőttjén nagyokat pihent, délben könnyű ebédet evett, aztán aludt egy keveset. Mikor felkelt és öltözni kezdett, természetellenes vidámság fogta el. Mézvirág boldog volt, mert úrnője sohasem nevetett és tréfált annyit, mint most, amíg fészülködött, és festette magát.

– Remekül érzem magam – mondta mosolyogva. – Egy híres bölcs jön ma hozzánk. Régen vágyom rá, hogy megismerjem. Meg egy amerikai hölgy is jön. Még sohasem éreztem magam ilyen jól!

Mulan, Mannia és Sunya rontottak be hozzá. Meglepte őket a lány jókedve. Olyan ügyesen festette ki az arcát, hogy beesett szemén kívül semmi nem árulta el a betegségét.

Mikor jelentették nekik, hogy Paku és Sutan megérkezett az öreg Kuval, mind kimentek az Örvénylő Vizek erkélyére. Ott szolgálták fel a teát. Miss Donahue, aki, úgy látszik, elsajátította a nyugalom keleties erényét, még nem jött meg. Öreg Yao, Korall, Afei, Csinya, Halványillat és a többiek már mind együtt voltak. Csak Kasszia hiányzott. Mióta Cseng urat ápolta, arca egyre ráncosabb lett; fiatalos élénkségéből is sokat vesztett. Nélküle Lilien sem jött el.

Mannia ódivatú hajviselete és vastag keze ellenére is meglepően fiatalnak látszott. Divatjamúlt ruhája még hatásosabbá tette megjelenését. Sohasem hallott Kuról, voltaképpen csak Mulan kedvéért jött el. Mikor rákerült a sor, hogy bemutassák, keresztbe tette mellén a kezét, mélyen meghajolt, és elpirult. Pontosan úgy viselkedett, ahogyan a mandzsu időkben volt szokás.

– Ez Cseng úr legidősebb menyé és Mulan sógornője – magyarázta Paku.

Ku úr, noha a régi Kína híve volt, és helyeselte a nők elzárt életét meg a lábak elkötözését, a fiatal nőekkel szabadon társalgott, azon az alapon, hogy ehhez neki mint férfinak s mint öregembernek egyaránt joga van. Mannia köszöntését ragyogó mosollyal fogadta.

– Hány esztendő? – kérdezte tőle.

Mannia megint elpirult. Megfogta fia kezét, mintha védekezésből támaszkodnék rá, úgy felelte:

– A Kutya Évében születtem.

Mosolygott, kilátszottak fehér, apró szemű fogai. Sietve visszavonult a fiatal nők közé, onnan nézte nagy szórakozással a varkocsos öregembert. Tekintete csillogott, mint a borzé.

– Lehetetlen – mondta Ku úr. – Nem több, mint húszéves!

Mannia mosolygott.

– A felső ciklusba tartozom... harminckettő vagyok... „tofo”... (Hála a te láthatatlan oltalmazásodnak.)

– Ez a fia. Már tizenöt éves – mondta Mulan. Asuan előbbre lépett, és mélyen meghajolt az idős vendég előtt.

– Hihetetlen! – mondta Ku. – De elhiszem. Napjaink hölgyeiben nincsen ennyi báj. Tudjátok, mitől maradt ilyen fiatal? Attól, hogy nem mozdul ki a házból, és elköttették a lábát. Ti, fiatal hölgyek, ha teniszezni jártok, mint ezek a modern diáklányok, harmincéves korotokra már vénasszonyok lesztek.

Mindenki kacagott.

– Beszéljen még ezekről a dolgokról – kérték a fiatalok.

Afei Vörösjáspis mellett ült; egymásra mosolyogtak, mikor az öreg folytatta a tréfálkozást. De nemcsak humor volt mindabban, amivel mulattatta őket, hanem sok megszívlelendő igazság is.

Ku urat boldoggá tette, ha figyelmes hallgatóságnak adhatott elő. Ékeszólását csak fokozta ez az öröm. Mulan emlékezett rá: Ku volt az, aki a moziban felállott, és tréfásan, de hangosan csúfolta a külföldi nők ruházkodását. Szerette volna valamiképpen megvédelmezni a haladó szellemű, önálló nőket, de tekintettel volt Ku magas korára, és lenyelte, amit mondani akart.

Ku úr Amoyból származott, a mandarinok nyelvét mégis majdnem tájsház nélkül beszélte. Híres nyelvtelenség volt. Az ágyasság védelmezésére ő találta ki a népszerűvé vált mondatot: egyetlen teáskannát négy csészével már mindenki látott; de ki látott valaha egy teáscsészét négy kannával? Most azonban nem az ágyasságról beszélt, hanem a lábalkötözés fizikai és erkölcsi előnyeiről: arról, hogyan fokozza a nők bájosságát, hogyan teszi szebbé alakjukat, és arról, hogy a lábalkötözése a szerénység és tartózkodás jelképe.

– Az első, ami finomságot ad a nőnek, bőrének és húsának minősége, fehérsége és puhasága. A nemesség e természetességét csak a gyengéd mozgás adhatja meg. A természetes lelki nemességet sem érheti el másként,

csak ha minél kevesebbet mutatkozik idegenek előtt. Abban a percben, mi-helyt a nő feloldja lábát, és pálmalevélhez hasonló talpakon mozog, tökéletesen elveszti nemének fizikai és erkölcsi előkelőségét. A külföldi nők fűzőkkel formátlanítják el testüket, ami még emésztésüket is tönkreteszi. De mi ártalmas van abban, ha kiforgatjuk a lábunkat? Egyáltalán semmi. Az életfunkciókat nem befolyásolja. Kérdezlek benneteket, mit vállaltok szívesebben: láblövést vagy haslövést? Micsoda gyönyörű egyenes tartást ad a nőknek az elkötözött láb! Láttatok valaha kötözött lábú asszonyt, aki nem járt méltóságteljesen? A külföldi nők fűzőkkel igyekeznek kidomborítani csípőjüket; nos, a láb elkötözése a csípő természetes növekedését is elősegíti, mert átalakítja a testtartást, s a járás központja áttevődik a lábról a csípőre, a vér tehát odatódul, és ott táplál.

A fiatalasszonyok, különösen Mannia, majdnem meghaltak a szégyenkezéstől. De Vörösjáspis megigézve hallgatta az öreget.

– Megbotránkoztatlak benneteket? – kérdezte Ku úr. – Inkább a tiencini meg a sanghaji boltok kirakatain botránkoztat meg, ahol valóságos kiállítást láthattok fűzőkből meg melltartókból. A nők többé nem élhetnek elzárkózottan. Testüket tetőtől talpig teljesen kiaknázza az úgynevezett nyugati civilizáció.: Ismétlem, a lábatokat kiforgathatjátok, de a csípőtöket nem! Az alsótest az anyaság székhelye, azt nem szabad bolygatni.

Ebben a pillanatban érkezett meg Miss Donahue.

Valamennyiük meglepetésére kínai ruhát viselt. Halványillat vihogott, amíg Mulan rá nem szólt; hogy illetlenül viselkedik. Paku hamar tájékoztatta róla a társaságot, milyen bájos és okos a vendég hölgy. Ahhoz kissé magas volt, hogy termetét kínai szemmel tökéletesnek tarthassák, nyugati mértékkel mérve viszont alacsonynak számított. A kínai ruhában való megjelenése finom tapintat akart lenni az öreg bölcselő iránt, akivel végre találkozhatott.

Yao úr felállt, hogy kézfogással üdvözölje. Miss Donahue is kezét nyújtott. Majd Ku úr felé fordult.

– „Csiyuang” – mondta kínaiul, de külföldies kiejtéssel, bár majdnem helyesen.

– Kínaiul is beszél? – kérdezte Ku úr angolul. – Rendkívül örvendek, hogy megismerhetem önt.

– Csak néhány kínai szót tudok – mondta Miss Donahue. Megfordult, megismerte Mulant, Pakut, Sutant. Kezet fogott velük. Akármit csinált, eb-

ben a kínai társaságban kissé gyorsnak hatott minden mozdulata, és ez, meg hogy külföldi volt, a figyelmet teljesen ráterelte. Paku kérte Mulant, ismeresse meg Miss Donahue-t a többiekkel is. Mulan kínaiul beszélt a Misshez. Mikor Vörösjáspis következett, Mulan megmondta, hogy az első fokú unokanővére, majd angolul hozzátette: „nagyon okos”, és jóízűen kacagott a ki-ejtésén.

Odahívta Pakut.

– Meséljen Miss Donahue-nak Vörösjáspisről – kérte.

– Vörösjáspis az, aki verseket és színdarabokat ír – mondta Paku.

– Ó, hát maga az, akiről Paku mesélt? – kérdezte Miss Donahue, és leült Vörösjáspis mellé, aki értett angolul, de nem akart egy-egy szónál többet mondani. Az amerikai hölgy folyton Manniát nézte, és megjegyezte: pontosan ilyennek ismeri a képekről a régi fajta kínai hölgyeket.

– Sajnálom, hogy félbeszakítottam – mondta Miss Donahue Ku úrnak –, kérem, ne zavartassa magát. Beszéljen kínaiul. Ha hallgatom, én is tanulok.

– A láb elkötözésének fizikai és erkölcsi hatásáról beszélgettünk.

– Rendkívül érdekes! – lelkesedett Miss Donahue.

– De magának esetleg más lesz a véleménye.

– Nem szükséges, hogy egyetértsünk, Ku úr. De akármit mond, minden érdekel.

Ebben a pillanatban Sutan súgott valamit Mulannak, aki továbbadta Sunyának. Sunya hangosan közölte a társasággal:

– Nagy újságot mondok! Barátaim: Paku és Sutan összeházasodnak!

A hír általános izgalmat keltett. Mindenki gratulált. Sutan még sohasem látszott ilyen boldognak. Sok szenvedésen ment keresztül; arca fáradt volt, gyámoltalanságot tükrözött, de így még bajosabb volt. Máskor lustán, suttogó hangon beszélt; ma vidám volt és élénk, mint egy iskolás lány. Homlokába huncutkát fésült, ezzel is lányosabbnak hatott; folyékony, különös fény égett a szemében. Gyerekes szeszélyből nadrágban jött el, holott már elvált asszony volt. Vállára lila, fátyolszerű kendőt terített. A pekingi asszonyok olyankor hordtak ilyen kendőt, amikor a homokvihar elől akarták eltakarni arcukat a riksán.

A napok már rövidültek, korán akartak vacsorázni, hogy utána még sétálhassanak egyet. Miss Donahue-t elragadta a kert szépsége. A fiatalok fölke-rekedtek, hogy még vacsora előtt megmutassák vendégüknek a kert belső részeit.

Kis idő múlva Vörösjáspis megállt, mert elfáradt. Afei vele maradt, a többiek továbbmentek. A szilvákertben álltak, közel Vörösjáspis udvarához. Útvesztőkkel díszített kis sziklakert volt itt, dél felé keskeny híd vezetett át a tavon. Vörösjáspis fölment a hídra, a vízben úszkáló vörös és aranyhalakat nézte.

– Meimei, miért nem engedted be a múltkor este, amikor meg akartalak látogatni? – kérdezte Afei.

Vörösjáspis ránézett, s csak ennyit felelt: „Yuancsia!” Ez a szó annyit jelent: ellenségemül rendeltetél. S rövid szünet után hozzátette:

– Te magad tudod a legjobban, miért nem fogadtalak.

– Becsületszavamra, nem tudom.

Afei azon töprengett, nem láthatta-e Vörösjáspis Paofennel? Habozott, megmondja-e, hogyan fedezte fel Paofent, de félt ettől a kellemetlen vallomástól. Mégis szükségesnek látta, hogy megindokolja, miért nem volt ott-hon, mikor Vörösjáspis kereste.

– Meimei, hadd magyarázom meg... – kezdte.

Vörösjáspis a szavába vágott:

– Ne magyarázkodj!

– Meimei, tudod, hogy hamarosan megtartjuk az eljegyzést. Fölösleges, hogy veszekedjünk.

Vörösjáspis maga sem értette, miért mond Afeinek olyan dolgokat, amik sokkal bántóbbak, mintsem akarná, s amiket később úgyis meg fog bánni. Talán a férfiak aránylag egyszerű észjárása volt az oka ennek, vagy talán a női ösztön, hogy a férfit, akit szeret, legyőzze. Vagy talán csak így akarják a nők kipróbálni a férfi fölött hatalmukat? Vörösjáspis csak azt mondta:

– Menj vissza hozzájuk; be akarok menni egy kicsit pihenni.

– Lejössz a vacsorához?

– Le.

– Jöjjek érted?

– Nem, le tudok menni egyedül is.

Afei állt és figyelte, amint a mellékajton keresztül eltűnt. Aztán csüggedten visszaballagott a többiekhez.

Amint Vörösjáspis a szobájába ért, már meg is bánta, hogy olyan barátságatlan volt a vőlegényéhez.

Amikor Vörösjáspis visszatért a teraszra, a társaság már elindult Csungmintang felé. Vissza akart fordulni, de meghallotta Afei hangját, és meglátta Huan-erh fejét az Önvizsgálat csarnokában. Az amerikai nő hangját is hallotta.

Csatlakozni akart hozzájuk; elindult a lépcsőn, megállt, figyelt: Afei valami eljegyzésről beszélt. Elrejtőzött az egyik kis sziklacsoport mögé, és hallgatózott. Csakhamar pontosan kivehette a szavaikat: Afei arról beszélt, hogy Paku feleségül fogja venni Sutant, mert nem bírja elviselni, hogy szemet áruljon.

– Ilyenek a férfiak – mondta Afei. – Mindent megtennének a lányért, akit szeretnek. Én is éppen így tennék.

– Úgy hallom, régi laopingja van Sutannak.

– Mi az, hogy laoping? – kérdezte az amerikai hölgy.

– Tuberkulózis – mondta Afei komoran.

– És mégis elvenné?

– Igen. A férfiak ilyenek... részvétből... és hogy szolgálhassák őket az életükön keresztül... Kedves teremtés, de nagyon szeszélyes.

Vörösjáspis túlságosan el volt foglalva a saját ügyével, eszébe se jutott, hogy nem róla, hanem Sutámról van szó. Szíve hevesen vert, egyszerre érzett szégyent, bánatot, szerelmet, gyűlöletet és büszkeséget, s mindez homályosan, zavarosan keveredett össze a lelkében. A társaság fölállt, s elindult. Vörösjáspis elbújt; lába reszketett, bágyadtan egy sziklának támaszkodott, hogy össze ne rogyjon.

Amikor eltűntek az úton, visszatípegett a teraszra, és egy székre hanyatlott. Arca fehér lett a dühtől, majd vörös a szégyentől. Büszkeségében megsebezték, szerelmében megsértették. Tehát Afei mégis igazán szereti... Azt mondta... Elvenné feleségül, és szolgálná őt az életén keresztül száanalomból... Vajon szereti-e Paofent?... Mit tegyen most?

Úgy érezte, el kell mennie a vacsorára, látnia kell Afeit.

A többiek már asztalnál ültek, és várták. Nevetve nézett Afeire. – Látni akartalak – mondta. – Már azt hittem, hogy elvesztettelek.

Arca élénk rózsaszínű volt, szeme ragyogott; Afei elragadtatva nézte, és boldog volt, hogy Vörösjáspis megbocsátott neki.

Míg a fogásokat felszolgálták, Vörösjáspis folyton Afeit figyelte. Ku úr a szerelemről és a szeméremről beszélt. Erkölcstelen és demoralizáló dolog a lányok számára férj után vadászni, mondta. A modern lányokban nem ma-

rad szeméremérzet, mert a szemérmes lánynak nem lennének esélyei. A férfiak olyan lányokat választanának, akik merészen felkínálják magukat. A rendes lány inkább meghal a szégyentől, semhogy elmenjen és maga szerezzen férjet magának.

Vörösjáspis gondolatai túl összefüggéstelenek voltak ahhoz, hogy világosan kövesse a beszélgetést; de úgy érezte, mintha Ku úr róla beszélne, őt vádolná a nyilvánosság előtt.

– Afei, mire gondolsz? – kiáltotta hirtelen, és ragyogó arccal nézett a fiúra. – Gyere, iszom az egészségedre.

A nővérek egymásra néztek, amikor Afei felemelte a poharát.

– Beteg vagy – mondta Mocsó.

– Jól vagyok – felelte Vörösjáspis. Aztán köhögött, és csuklani kezdett. Vérrel kevert bor buggyant ki a száján.

Mulan felugrott, haza akarta vinni, hogy lefektesse.

– Amikor olyan boldog vagyok! Miért akarjátok, hogy elmenjek? – könyörgött Vörösjáspis.

De hiába tiltakozott. Mocsó és Mulan kétoldalt támogatták. Vörösjáspis kitepte magát a karjukból, Afeihez ugrott.

– Te nem jössz? – kérdezte izgatottan.

A többiek megdöbbenve nézték; mámorosnak látszott, pedig alig ivott bort. Amikor az udvarába értek, a nővérekhez fordult:

– Köszönöm – mondta –, most már visszamehettek. Afejjel akarok beszélni.

– Ismét veszekedtetek? – kérdezte Mulan Afeit.

– Nem, olyan boldogok vagyunk – felelte a fiú helyett hirtelen Vörösjáspis. – Csak beszélni akarok vele.

– Légy gyöngéd és óvatos – súgta Mulan Afeinek. – Majd megvárunk az úton.

Afeit megzavarták a váratlan események. Amint egyedül maradtak, Vörösjáspis hozzálépett:

– Azt akarom, hogy most elmondj mindent, ami a szíveden fekszik – mondta.

Afei meglepődött. A sötétben közeli nézett Vörösjáspis arcába, magához szorította:

– Ugyan, Meimei. Ismered a szívemet. Már régen neked adtam.

– Ez minden, amit tudni akarok – felelte Vörösjáspis.

– Nemsokára meglesz az eljegyzésünk – mondta Afei.

Bementek a szobába, kéz a kézben.

– Le kell feküdnöd. És szólok Mézvirágnak. Oly különös vagy ma este.

– Nem, nem vagyok különös. Csak szeretlek. Sohasem szerettelek jobban.

Afei közelebb jött hozzá, és forrón megcsókolta. A lány hagyta, hogy csókolja. Afei úgy érezte, ilyen boldog még sohasem volt. Behívta Mézvirágot, aztán búcsúzott, és elment. Vörösjáspis utánanézett. Lassan megváltozott az arckifejezése. Csöndesen és mozdulatlanul ült, mint valami szikla, majd fokozatosan elernyed. Mézvirág a béke és nyugalom kifejezését látta az arcán. De egyszerre csak felnevetett, szinte hisztérikusan kacagott, és arcán végigcsurogtak a könnyei.

– Ne ijessze meg így az embert – kérlelte Mézvirág. – Min nevet?

– Mindent értek – mondta Vörösjáspis, még mindig nevetve.

– Mit?

– Tudnom kellett volna.

– Összevesztek?

– Nem, nem! Gyere ide, megmondom. Tudod, hogy Afei szeret? – suttogta. – Éppen az imént vallotta be.

Mézvirág azt hitte, hogy érti.

– Jó fiú. Ugye? – kérdezte később Vörösjáspis. A fésülködőasztalhoz lépett, és megnézte magát a tükörben.

– Mondd csak, hiszel te a végzetben?

– Igen. Miért?

Vörösjáspis nem felelt. Leült a fésülködőasztalhoz.

– Nincs rád szükségem – mondta. – Elmehetsz. Csak egy kis nyugalomra van szükségem.

Mézvirág megkérdezte, visszatér-e a vendégekhez.

– Talán. Maradj, ameddig kedved tartja. Anyámnak szüksége van rád.

Mézvirág visszanézett az ajtóból: Vörösjáspis a fésülködőasztalnál ült, és a szemöldökét festette.

Mézvirág egy óra múlva tért vissza. Úrnőjét nem találta a szobában. Cipőt válthatott, a szemöldökfestő ecset is ott feküdt az öltözőasztalkán. A szolgáló abban a hiszemben volt, hogy Vörösjáspis visszament a vendégek

közé. Leült, varrni kezdett, és közben azon töprengett, milyen különösen viselkedett úrnője az este.

Legalább egy órája várt már. Nyugtalanság fogta el. A vacsorát bizonyosan befejezték már – gondolta. Kiment a kis konyhába, megfőzte a különleges gyomorerősítő Yunnan-teát. Behozta a teáskannát, s a bélelt kosárba tette, hogy meleg maradjon. Világot gyújtott az udvarban, majd visszatért a szobába, csöndesen tett-vett, és magában zsörtölődött: mire jó ilyen sokáig fönmaradnia, csak még betegebbs lesz... Hirtelen hangokat hallott.

Mézvirág kiszaladt; Korall, Mulan, Mocsó és Afei állt az ajtóban.

– Hogy van a Fiala Úrnő? – kérdezte Mocsó.

– Hát nincs magukkal? – kiáltotta ijedten Mézvirág.

– Nem. Hiszen én itt hagytam veled! – mondta Afei.

Izgatottan tódultak be a szobába.

– Nagyon boldog volt – zokogta Mézvirág –, és engem visszaküldött a vendégekhez. Vissza is mentem, hogy segítsek felszolgálni. Mikor itt hagytam, az öltözőasztal előtt ült, mosolygott, nevetett, és a szemöldökét festette. Másik cipőt is húzott. Én azt hittem, magukkal van.

Mulant nyomasztó érzés fogta el. Félelme átragadt Afeire is. Kirohant, és kiáltozott: „Vörösjáspis, Vörösjáspis, hol vagy?” – s visszafutott a szobába, vad rémülettel a szemében. „Nincs kinn!” – sikította. – „Hol lehet?” – Mint egy örült, rohant át nagybátyja udvarába. Vörösjáspist senki nem látta.

Hova tűnhetett? Mulan mind nyomasztóbb szorongással érezte, hogy valami végzetes dolog történt. Felforgatta az ágyneműt, de nem talált semmit. Az íróasztalon egy íróecset és fehérréz tintatartó állt. Kihúzta az ecsetet a tokjából: még nedves volt. Lázasan kutatott, hátha rábukkan valami jelre, üzenetre. Találomra kihúzott egy fiókot, kis csomagot talált benne. Az volt ráírva: Mézvirágnak.

Reszkető kézzel kibontotta. A többiek lélegzetüket visszafojtva figyelték. A csomagban kis ékszerdoboz volt, benne egy pár jade fülbevaló és egy szép mellű.

– Itt is van valami – kiáltotta Afei, s egy véres, tétova vonásokkal telerótt papírlapot vett ki a fiókból. Az írás alján Vörösjáspis neve állt, öklömnyi betűkkel, a tulajdon vérével odafestve.

Feng úr szédülve kapott a papír után. A levél a szülőknek szólt.

Szeretett Szüleim!

Hálátlan lányotokat kora gyermeksége óta szerető gondossággal neveltetek. De ő nem volt képes meghálálni jóságotokat. Kedves nagybátyám és nagynéném is szívükből szerettek, úgy, mint tulajdon gyermeküket. Kényelemmel és fényűzéssel vettek körül. De a Ti kislányotok, sajnós, gyenge egészséggel jött e világra. Hónapokon és éveken át feküdtem ágyban, és több orvosságot ettem, mint amennyi ételt. Bármily szívesen is élnék tovább, hogy szolgáljalak Benneteket, egyvalaki boldogságának mégis akadályá lennék. Az élet és halál dőre el van rendelve, és az ember végzete változhatatlan. Gyermekkorom óta tanulmányoztam a költészetet, a bölcs könyveket, és nem tudtam hatásuk alól szabadulni. Nemrég a Holdbeli Öregember megvilágosította elmémet. Amint meghallottam a jóslatot, minden világossá vált előttem. Oly óriási a világ, egy akkora kis porszem, mint Vörösjáspis, nem sokat számít benne. Elég volt! A válás elkerülhetetlen, akár ezen, akár másvilágon. Ne szomorkodjatok. Úgy adom vissza testemet szüleimnek, mint a tiszta jáspis. Köszönjétek meg helyettem bácsimnak és nénimnek, hogy oly kedvesek voltak hozzám. Kis öcsém, Tan és Csien, iparkodjátok előrejutni és szüleink iránt megtenni kötelességeket. Hálátlan gyermeketek vétékét talán a következő nemzedék jóváteszi.

*Szerencsétlen lányotok,
Vörösjáspis*

Feng úr, mihelyt megpillantotta lánya véres aláírása mindjárt tudta: búcsúlevelet tart a kezében. Kétségbeesetten átfutotta, tehetetlenül topogott; *Pu hao liao* – a végzet betelt – mondta elcsukló hangon, és könnyek peregtek végig az arcán. Felesége hangosan jajveszékelt. Afei dermedten ült a helyén, majd kezébe temette arcát, és felzokogott. Mannia egyik karjával a fiát szorította magához, a másikkal Mulanba kapaszkodott.

– Siessünk! Meg kell őt találnunk! – szólalt meg Feng úr, felocsúdva az első fájdalmas megrázkódtatásból. – Mikor hagyta magára?

– Van annak már két órája is – felelte Mézvirág. A jajgatás, kiabálás az egész házat fölverte. Lifu húga és anyja is odasiettek. Paofen is átjött, majd visszament, és jelentette a Yao házaspárnak a szomorú hírt.

Valaki azt mondta, hátha a tóba ugrott Vörösjáspis.

Arra is gondoltak, hogy talán felakasztotta magát. De ez nem volt valószínű. Ezt máshol nem tehetné volna, mint a saját szobájában. Nyilván a

tóba ugrott. A férfi cselédek az udvarokat kutatták föl, Yao úr, Feng úr, Sunya és Lifu pedig egyenesen a tóhoz rohantak. A szobában maradt nők közül csupán Mulan őrizte meg lélekjelenlétét. Annyira felizgatta őket Vörösjáspis véres búcsúlevele, hogy Mézvirág csomagjáról egészen megfeledkeztek. A papírburkolat a földön feküdt. Mocsó felemelte, mert valami írást látott rajta. Mindössze pár sor volt:

Mondjátok meg Afeinek, cselekedjék a Holdbeli öregember jóslata szerint. Legyen boldog a házassága.

Vörösjáspis

Valószínűleg ezt a levelet írta meg először, mert ezen még nem voltak vérfoltok.

Odakünn, a tó körül kutató férfiak fáklyáinak fénye felriasztotta a madarakat, és lángoló árnyékokat vetett a tó tükrére. A tó békésen és zavartalanul pihent a holdvilág halvány fényében. A férfiak tompán, suttogva beszéltek. Mindegyik a maga gondolatain töprengett. A nyomasztó csendet csak a cselédek távoli kiáltása s a felijesztett madarak huhogása törte meg.

Lifu némán intett Sunyának, és rámutatott a táblára, amelyre Vörösjáspis versét vésték:

A hegy körülöleli a vizet, s a víz körülöleli a hegyet.

A közönség figyel a színészeket, a színészek a közönséget figyelik.

Később Yao úr parancsára máshová helyezték e táblát, mert itt túlságosan szomorú emlékeket keltett.

A színpad oldalán csak öt vagy hat láb mély volt a tó vize, de a másik oldalon elérte a tíz-tizenöt lábat. Valószínűnek látszott, hogy a lány ott ugrott a tóba. A túlsó oldalon néhány cseléd belegázolt a vízbe, de a sötét éjszakában reménytelen volt minden kísérlet: két órája, hogy eltűnt, s most már úgysem menthetnék meg. Később visszajöttek azok az emberek, akik a hátsó kertet kutatták át. Nem találtak semmit. Feng úr megköszönte fáradozásukat, és aludni küldte őket. Éjfél volt, mikor Mannia, Mulan és Sunya visszatértek a Cseng-házba. A rejtély nem oldódott meg. Sunya szívesen ott maradt volna, de Mannia annyira félt, hogy haza kellett menniök miatta. A

keservesen zokogó Mézvirágot erőszakkal vitték át Fengék udvarába, ahol senki sem tudott aludni ezen az éjszakán.

Feng úr virradat előtt ismét kiment a tóhoz. A Tükörkép-torony felé ment valami fényes fekete tárgyat pillantott meg a víz derengő tükrén, éppen a Halványillat-lakosztály falának tövében. Megállt, figyelmesen nézte, s egyszerre ráismert: Vörösjáspis fekete lakkcipője úszott a tavon. A rejtély így lassan megvilágosodott. Vörösjáspis nyilván innét, a Halványillat-lakosztályból vetette magát a tóba, a tornác kétlábnyi magas faláról. Fengné jajongva emlékezett vissza rá, mennyire félt szerencsétlen gyermeke a víztől kicsi kora óta, amióta látta, hogyan fulladt meg Sihsahaiban az a lány.

Feng úr napszámosokat fogadott, hogy hálókkal kutassák át a tavat; meg kellett találniok a holttestet, mielőtt elrútítja a víz. A nők közül csupán Vörösjáspis anyja és néhány öreg szolgáló maradt a férfiakkal. Afei az Önvizsgálat csarnokában várakozott, abban a sarokban, ahonnan Vörösjáspis halotta őt, amint Huan-erhhel és az amerikai nővel beszélgetett.

Mikor a tetemet kihúzták a vízből, Afei elfordította a tekintetét. Nem volt ereje hozzá, hogy ránézzen. Hiába követett el szegény kis Vörösjáspis mindent, hogy szép halott legyen: a tóban egy sáros arcú, iszappal borított holttestet találtak; hosszú hajfonatából a piszkos víz visszacsöpögött a tóba.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET

Másnap reggel Mulan, Sunya, Mannia, Kasszia és Lilien már korán átmentek Vörösjáspis anyjához. Mindenképpen vigasztalni próbálták. Hogy milyen boldog élete volt a kislánynak, hogy szegényke komolyan beteg volt, s nyilván az Ég rendelte, hogy így történjék. Afei iránti szerelméről és a búcsúlevélről nem tett említést senki. Az asszonyok sorban elsorolták a megboldogult jó tulajdonságait, s minél többet beszéltek, annál jobban sírtak. Mulan is vörösre sírt szemmel ment át később Mocsó udvarába.

– Történhetett vele tegnap valami – kezdte Mulan. – Mikor lejött a vacsorához, már el volt szegény szánva. Emlékeztek, milyen különösen viselkedett?

– Afei szerint vidám és boldog volt, mikor magára hagyta a szobájában – mondta Mocsó.

– Mert akkor már tudta, hogy az volt az utolsó találkozásuk – szólt közbe Lifu. – Majd én beszélek Afeijel, kivallatom, hogy mi történt közöttük!

– Én gyanítok valamit – jegyezte meg Huan-erh. – Nem sokkal vacsora előtt, mikor ti már elmentetek, az amerikai hölgy, Afei meg én Afei udvarában beszélgettünk. Mikor kimentünk, egy pillanatra úgy láttam, mintha valaki a szikla mögé bújna. Hátha Vörösjáspis volt? Minden szavunkat hallhatta.

– Miről beszéltek? – kérdezte Lifu.

– Sutan eljegyzéséről. Meg hogy tuberkulózisa van. Afei azt magyarázta, hogy Paku csak száanalomból veszi el. Azt hitte talán, hogy Afei róla beszél. Gondolatokba merülve hallgattak. Végül Mocsó törte meg a csendet:

– Én mindjárt láttam, hogy egészen más, mint máskor. Túlságosan élénk volt, szinte mámoros. Úgy mosolygott Afeire, úgy nézett rá, mintha mi ott sem lettünk volna. Micsoda szerencsétlen véletlen! De mégis, egyedül csak ez vitte volna a halálba? Aligha. Az istenek is így akarhatták. Ez a szerencsétlen félreértés csak az egyik ok a sok között. Túl érzelgős volt, túl regényes... És szentül hitt a hangcsói Holdbeli öregemberben...

Huáné lépett be, nagyon izgatottan, mert ő is hallotta már a szomorú hírt.

– Mit akarhatott mondani azzal, hogy „Afei cselekedték a Holdbeli Öregember jóslata szerint”? – kérdezte Lifu.

– Ez nagyon komoly dolog – felelte Mulan. – Nem is merem elmondani, mit jelent.

Huáné nem értette, miféle jóslatot emlegetnek. Elmondták neki, mit jövendölt Liliennek és Vörösjáspisnak a Nyugati Tó öreg jósa.

– Mi tudjuk, hogy a Holdbeli Öregember története csak érdekes legenda, semmi egyéb – mondta Mulan. – De Vörösjáspis valóságnak vette. Nem állíthatjuk, hogy van végzet, s azt sem, hogy nincs. Vörösjáspis hitt a végzetben, tehát végzete utolérte őt... Ezért halt meg. De nem lehetett könnyű neki... Megmondom itt, valamennyieteknek, hogy igazán szerette Afeit, és azért akart meghalni, hogy boldoggá tegye. Utolsó kívánsága is Afei boldogsága volt.

– Szerintem a szerzetesek ölték meg – jelentette ki Lilien. – Egészen kétségbeesett szegény, amikor elolvasta a jóslatát. A szerzetesek megbabonázzák azt, aki hisz bennük.

Lilien hangjában még mindig ott csengett valami keserűség. Beletörődött, hogy Afei Vörösjáspist veszi el, de megbarátkozni nem tudott vetélytársával. Cseng úr már talált is neki másik vőlegényt, de Lilien, mint a modern lányok általában, szembeszállt apja akaratával. Sőt Cseng úr nagy bánatára még anyját, Kassziát is rávette, hogy akadályozza meg ezt az eljegyzést.

Mulan visszaemlékezett a jóslat szavaira:

*Szebb dísz a szerelemnél mi ád a lányszobának?
Lépcsőjén a pipacs boldogságát ha zengi.
Válassz valót s hamist szét, akár a fényt meg árnyat.
Az illat elsuhan, s nyomára hull a Semmi.*

Ez csak Halványillatra vagy Paofenre vonatkozhat – gondolta. – De inkább Paofenre, mert Halványillat idősebb Afeinél. A jóslat egy része beteljesedett. De ki tudhatja, mi következik Vörösjáspis számára a Semmi után, és vajon ki lesz Afei élettársa? Vörösjáspis utolsó kívánságát tehát – hogy Afei a Holdbeli Öregember jóslata szerint cselekedjék – úgy lehetett értelmezni, ahogy az ember éppen akarta. Mulan állandóan Paofen titokzatos alakjára gondolt, de Lilien jelenlétében nem szólt semmit. Inkább átüzent Afeinek, hogy látni szeretné.

Afei olyan volt, mint valami kísértet. Még üdvözölni is elfeledte a vendéget. Mindnyájan részvétellel tekintettek rá. Kasszia vigasztalni próbálta:

– Nem szabad ennyire elmélyülnöd a bánatodban. A holtakat nem sírhatjuk vissza az életbe.

– Mit csinál atyánk? – kérdezte Mulan.

– A Halványillat-lakosztályban van a nénivel és a bácsival. Most öltöztetik.

Afei felugrott, átsietett az első udvarba. Mézvirág éppen Vörösjáspis ruhái között keresgélt; sírva válogatta ki a halotti öltözet darabjait.

– Mondd el nekem, miért halt meg! – nézett rá Afei.

Mézvirág visszanézett rá. Szemében harag volt és szomorúság.

– Honnan tudhatnám én azt?

– Neked tudnod kell. Miért halt meg, beszélj!

– Hát nem olvasta el az utolsó üzenetét? – Mézvirág tovább dolgozott. Afei csak állt, és nézte ezt az ügyes kis szolgát, aki sok mindenben hasonlított halott úrnőjére. A lány karjára emelte a kiválogatott ruhákat, és elindult a lakosztály felé. Afei megállította.

– Mézvirág – szólt hozzá –, engem tönkretett ez a szerencsétlenség. Könyörülj rajtam. Tudni szeretném, miért választotta ezt az utat!

Mézvirág megfordult.

– Furcsák a férfiak – mondta szánakozva. – Halálba kergetik a lányt, aki szereti őket, azután megsiratják. De ennek már semmi haszna. Mert ugyan kit lehet visszahozni a halálból?

– Ne gyötörj, Mézvirág! – kiáltott fel Afei. – Minden összeomlott bennem. Már gondolkozni sem tudok. Mi volt az oka? Én vagyok a hibás? Ugye nem én!

Mézvirág összeráncolta a homlokát.

– Mikor maguk ketten jók akartak lenni egymáshoz, akkor nagyon jók voltak. De volt olyan idő, amikor úrnőm éjjel-nappal csak sírt maga miatt, hiszem, előző életében kötelezték ennyi könnyre. Amikor a múltkor elégette a versesfüzetét, már tudtam, hogy nem él sokáig. Most megfizette adósságát, és felszáradtak a könnyei. Mit akar még tőle?

– Nem tudtam, hogy elégette a verseit. Miért tette?

Mézvirágot meghatotta Afei kétségbeesése.

– Boldogságot kíván magának a házasságában – mondta szelíden. – Nem elég világos ez? Magáért halt meg.

Afei zokogva borult Vörösjáspis ágyára. Mézvirág kiment.

Mikor később Mulan Kassziával átment Vörösjápis szobájába, ott találta öccsét az ágyon. Feltámogatta, és átkísérte Mocsó udvarába, pihenni.

– Én öltem meg! Én öltem meg! – hajtogatta Afei.

Lifu elmondta neki, mire gyanakszik Huan-erh. Egyre valószínűbbnek tartották, hogy ez volt az öngyilkosság oka. De Afei mintha nem is hallaná, miről beszélnek, csak ült magába roskadtan, és képtelen volt gondolkodni.

Huáné azt indítványozta, látogassák meg Yaónét; az illendőség is úgy kívánja. Mindnyájan átmentek hozzá. Még a szokottnál is betegebbnek látszott. Ráncos arcán vad rémület tükröződött.

– Egész éjjel nem aludt – mondta Paofen. – Éjfélkor felkelt, könyörögni akart Buddhához. Órák hosszat imádkozott, és nem akart lefeküdni.

Yaóné állapota határozottan rosszabbodott. Némán, magába roskadva feködött párnái között; senki nem tudhatta, mire gondol. De hallása jó volt, s ha valaki türelmesen beszélt hozzá, néha még felelt is neki jelekkel, fejbólintással. Ha három ujját felemelte, Paofen megkérdezte, három dollárt akar-e vagy harmincat vagy háromszázat. Gyorsan kitalálta kívánságait, s így könnyen boldogult vele. Néha, ha a beteg jobban érezte magát, arra kérte Paofent, olvasson fel neki. Legjobban azokat a buddhista történeteket szerette, amelyekben megbűnhődik vagy csodálatos módon meggyógyul valaki, vagy a gondviselés valami más csodát tesz. A buzgó buddhisták sok ilyen vallásos röpiratot nyomattak és osztottak szét a nép között. Jámbor életre buzdították az embereket, óva intették őket a tehének lemészárlásától, és felsorolták „az Isten munkájának bizonyítékait”. Yaóné legszívesebben Mulien történetét hallgatta, mert azt még Hangcsóban látta, színpadi feldolgozásban.

Vörösjápis halála földúlta az öregasszony lelkét. Félelem gyötörte, nem tudott aludni, ereje rohamosan hanyatlott. Minthogy Vörösjápis fiatal lány volt, csak huszonegy napi gyászt és vezeklést tartottak ér te. Yaónén tompa rémület vett erőt, amikor meghallotta a szerzetesek dobjainak és csengettyűinek szavát. Könyörgött, hívjanak az ő udvarába is apácákat, és érte is mondassanak imákat.

Poyát, Ezüsfátyol és Tijen gyermekét sohasem engedték be hozzá. Korall azonban, aki gondját viselte a fiúcskának, mostanában egész nap a betegszobában tartózkodott, és Poya egy ízben belopódzott utána. Yaóné ré-

múlten felsikoltott, és irtózva takarta el az arcát, amint a kilencéves korára feltűnően nyurga gyereket meglátta. Felnyögött, és mindnyájuk megdöbbenésére beszélni kezdett.

– Azért jöttél, hogy az életemet követeld? Korall sietve kituszkolta a fiút.

Az csodálkozva és kissé sértődötten hagyta el a szobát.

– Beszél! Beszél! – kiáltott fel Paofen. A megrázkódtatás olyan hirtelen jött, hogy sem Korall, sem Mocsó nem fogta fel az esemény jelentőségét. Anyjuk megszólalt! Közelebb mentek az ágyhoz, és hallották, amint magában mormolja:

– Ó, hát könnyörülj rajtam! Nem bírom tovább!

– Anyám, meggyógyultál! – mondta Mocsó, sírva a boldogságtól. – Beszélni tudsz, anyám!

– Mit mondasz? – kérdezte anyja.

– Beszél, újra tudsz beszélni!

Poya az ajtó mögött hallgatódzott. Bedugta fejét az ajtó résén.

– Nagyanyó meggyógyult?

Yaóné nem láthatta Poyát, de ösztönösen megérezte, hogy visszajött, s még mielőtt Korall felelhetett volna, felkiáltott:

– Kergessétek el! Az életemre tör!

Korall rákiáltott a fiúra, mire az eloldalgott az ajtóból.

A nagy öröm elnyomta Vörösjáspis halálának és temetési szertartásának izgalmait. De a javulás csak rövid ideig tartott, mint a napnyugta előtti ragyogás. Mulannak nyomban megtelefonálták a hírt. Azonnal átrohant. Akkorra már Yao úr is ott volt a beteg ágya mellett.

– Minden hiába – suttogta az anya. – Az én napjaim meg vannak számlálva. Menjetek, és készítsétek elő a temetésemet. Égessetek értem sok tömjént, hogy könnyű legyen utazásom a másvilágra.

– Ne gondolj ilyesmire – mondta Mulan. – Csak képzelődsz.

– Nem képzelődöm. Ez az igazság. Ezüsthátol szelleme megmondta nekem, hogy meghal valaki előttem a családból. És utána én következem. Vörösjáspis meghalt, most üt az én óráim is.

– Atyám – jajdult fel Mulan –, nem elég, hogy a szerzetesek a húgocskákat megölték? Miért engedjük, hogy anyánk is erre a sorsra jusson?

– Bár hinni tudna nekünk! – sóhajtott fel Yao.

Yaóné állapota néhány nap múlva válságosra fordult. Afei is megbetegedett a bánattól és a kimerültségtől. A haldokló kívánságára átköltözött anyja

udvarának egyik külső szobájába, ahol Paofen ápolta. Akkor is ott maradt, mikor már jobban volt. Szívesen elüldögélt anyja szobájában. S a haldokló anya utolsó napjaiban mindig maga mellett látta Afeit és Paofent.

Paofent annyira elfoglalta az úrnő ápolása, hogy az utóbbi időben alig látogathatta meg a családját. Apja elment a régiségüzletbe, és ott hallotta a történeteket. Egy napon aztán eljött valaki Paofen családjából a kertbe, és beszélni akart vele.

– Hívasd ide – kérte Afei. – Még senkit sem láttam a családoból.

– Csak egy szolga jött el – válaszolta Paofen.

– Szóval szolgátok is van? Tudtam én mindig, hogy jó családból való vagy.

Paofen zavartan, szó nélkül kiment. Mikor visszajött, elmondta, hogy anyja azért küldte a szolgát, mert valami fontos családi ügyben akar vele beszélni.

– Kocsin küldünk haza – ajánlotta Afei.

– Nem, köszönöm, ez nem lenne helyes. Mit szólna hozzá a többi szolgáló? Két órán belül visszatérek.

Otthon apja meg a nagybátyja várta.

– Három hónapja vagy a kertben – szólt atyja, egy középkorú mandzsu úr. – Mondhatsz valamit?

– Még semmit sem, atyám – felelte Paofen. – Még semmire sem jutottam.

– Miért?

– Állandóan az úrnő mellett vagyok. Most halt meg az unokahúga; az úrnő maga is halálos beteg. Ki lenne képes ilyen körülmények között másra is gondolni?

– A helyet sem találtad meg?

– Egyszer odamentem vacsora után, de a Fialat Gazda meglátott, és valami kifogást kellett találnom. Azóta nem mertem kimenni.

– Nem szabad elhamarkodnod a dolgot – folytait az apja. – És nagyon vigyázz, nehogy gyanút kelts. Megsejthetted valamit a Fialat Gazda?

– Nem hiszem. Afei roppant könnyen kezelhető fiú. Megkérdezte, mit csinálok. Azt mondtam, elvesztettem valamit. Segíteni akart, de elküldtem.”

– Ki az az Afei?

– A Fialat Gazda.

– És te csak így hívod?

– Ő kívánta. Azt mondja, hogy az urak és szolgák közötti megkülönböztetés nevetséges. Azt mondja... – Paofen elakadt, és elpirult. Maga sem tudta, miért pirult el, és miért beszélt többet Afeiről, mint a család többi tagjáról. De észrevette, hogy túl sokat mondott.

– Légy óvatos – intette az apja. – Tudod, hogy ez családunk vagyonát jelenti.

Paofen a homlokát ráncolta. – Apám, nehéz feladatot bízál rám. Félek... Senki kedvéért nem vállalnék ilyesmit, csak értetek, a szüleim kedvéért.

Hirtelen sírva fakadt, és eltakarta az arcát.

– Nem tudom megtenni! Nem tudom! Az a család olyan jó hozzánk, mi pedig úgy viselkedünk, mint a tolvajok.

Paofent nagyon szerették a szülei, de apja mégis megfedtte:

– Nem egészen úgy van, ahogy mondd. A kincs nem az övék. A kertet megvették, de nem vették meg a föld alatti kincset. Másképp nem is küldtünk volna oda téged. Hiszen lehetséges, hogy a kincs többet ér, mint az egész kert!

Paofen egyik őse az első mandzsu császár apjának hadseregében szolgált, és kiváló érdemeiért magas rangot kapott, amely utódaira is tovább száll. Ez a rang a XVIII. század közepén megszűnt ugyan, de a család gazdag maradt, és nemzedékről nemzedékre fontos hivatali állásokat viselt. A mandzsu birodalom bukása után a család nem tudott lemondani addigi életszínvonaláról, és a vagyon hamar elúszott. Amikor a forradalom kitört, Paofen csak tizenegy éves volt, de koraérett, éles eszű kislány, aki világosan látta, hogy a családi vagyon veszedelmesen fogy.

Paofen apja, aki a kínai Tung nevet vette fel, tudós volt. Érdekelte a mandzsu családok története, és minthogy túl szegény volt ahhoz, hogy régiségeket és ritkaságokat vásároljon, régi kéziratokat gyűjtött. Egyszer Huáné üzletében egy köteg régi kéziratra bukkant, amelyet Huáné több régiséggel együtt a hercegtől, a kert volt tulajdonosától vásárolt. A csomóban különböző vegyes kötetek voltak, köztük néhány kiadatlan vers- és útleírás-kézirat. Egyik este, lapozgatás közben, rátalált a herceg nagyapjának naplójára. 1859-ből származott a napló, írója a pekingi fosztogatásokról számolt be, elsősorban arról, hogyan gyűjtötték fel az angol és francia katonák a régi Nyári Palotát és annak hatalmas könyvtárát. A pekingiek elásták a kincseiket a fosztogatás elől, s az öreg herceg megírta a naplóban, hová rejtették a

kertben a családi kincseket. A feljegyzés itt megszakadt: az öreg herceg vagy meghalt, vagy elmenekült családjával együtt, és soha nem látta többé viszont a kertet. Gyakran megesik, hogy a családtagok nem ismerik az elásott kincs helyét, s ha a családfő meghalt, a rokonok megfélemednek a dolgról.

A naplóból kitűnt, hogy az öreg herceg nem sokkal a kert megépítése után áshatta el a kincseket. Akkor még jelentős vagyon fölött rendelkezett, mivel a császár kegyeltjei közé tartozott. Valószínű volt tehát, hogy az elásott kincs komoly értéket képvisel. Jó néhány ilyen elásott kincsesláda került elő, mikor a mandzsu kertek új tulajdonosok kezébe jutottak, és azok új építkezéseket kezdtek.

Paofen türelmesen végighallgatta atyja magyarázatát, hogy Yaóék megvették ugyan a kertet, de nem vették meg a föld alatti kincseket.

– De a kert az övék mégis! – mondta. – Semmi esetre sem a miénk!

– Mi semmi egyebet nem kívánunk tőled – szólt közbe a nagybácsi –, csak azt, hogy állapítsd meg a kincsek helyét. A többi aztán a mi dolgunk.

– Ne törd magad túlságosan – kérte az anyja –, félek, nehéz neked az a munka. Hiszen sohasem dolgoztál.

– Az semmi – felelte Paofen –, a munka semmi. A család hihetetlenül jó hozzám. Csak látnátok azokat a lányokat!

– Huáné azt mesélte, hogy Vörösjáspis a Fialat Gazda menyasszonya volt.

– Igen – felelte Paofen habozva –, én is hallottam.

– Miért ugrott a tóba?

– Nem tudom.

Paofen elbúcsúzott, és visszasietett a kertbe.

Vörösjáspis temetése után Yaóné állapota egyre rosszabbra fordult. Mióta ismét beszélni tudott, szülőföldje tájszólásával ejtette ki a szavakat. Paofent ez nagyon zavarta; alig értette meg, mint mond. Yaóné csak a régmúlt időkre emlékezett szívesen. Lánykoráról beszélt és hangcsói emlékeiről. Afei szívesen hallgatta ezeket a régi történeteket. Jól értette anyja táj szólását, és örömmel elmagyarázta Paofennek, miről beszél az anyja. A szomorú betegszobában a fiatalok vidám órákat is töltöttek olykor. Mézvirág most Vörösjáspis anyját szolgálta. Nagy nehezen megbékült Afejjel is, mikor Mocsó és

Huan-erh megértették vele, hogy Vörösjáspis azért akart meghalni, mert félreértette az amerikai nő és Afei beszélgetését.

Egy napon a beteg Yaóné Afeit és Paofent figyelve, hirtelen megszólalt:

– Mondd csak, Paofen, eljegyeztek már téged valakivel a szüleid?

Paofen lesütötte a szemét, és nemet intett.

– Én már nem sokáig élek itt e földön – mondta Yaóné. – Híven szolgáltál engem. Bizonyára hallottad, miféle szóbeszéd járja. Hogy én gyűlöltem Ezüsthátot, és megakadályoztam a házasságát, mert nem akartam, hogy a fiam szolgálólányt vegyen el. Nem igaz... Szeretném bebizonyítani neked, hogy nem igaz.

Paofen mélyen elpirult, és hallgatott.

– Ne szégyelld magad. A házasság az Ég rendelése. Én látom, hogy titeket a sors egymásnak rendelt. Tudom, hogy szeretitek egymást. Mesélj nekem az otthonodról.

– Szegények vagyunk.

Paofen nem tudott többet mondani.

Ezután a fiatalok nem titkolhatták többé, amit eddig önmaguknak sem mertek bevallani. Paofen most sokkal komolyabb és zárkózottabb volt Afei társaságában, mint azelőtt. Vége volt közöttük a kedves pajtáskodásnak. A lány nem fogadta el többé Afei apró szolgálatait; tartózkodva, de sokkal több gyöngédséggel beszélt vele, mint azelőtt. A cselédeknek feltűnt, milyen gondosan öltözködik. Afei nem úgy bánt vele, mint alkalmazottal, nem engedte, hogy kiszolgálja, s önkéntelenül is minduntalan összehasonlította Vörösjáspissal. S ez az összehasonlítás mindig Paofen javára ütött ki. Sohasem szeszélyeskedett, erős volt és egészséges. Afei néha büntudatot érzett, hogy már nem azzal a meghatott kegyelettel gondol elhunyt szerelmesére, mint a tragédia utáni napokban.

Paofen lelke is tele volt aggályokkal, habozással. Bántotta az, hogy nem törődött eléggé szülei parancsával, s már-már megfeledkezett róla, miért is küldték a kertbe. De még sokkal jobban zavarta furcsa helyzete. A szerelmes lány természetes büszkeségével szeretett volna elárulni valamit az otthonáról.

– Hogy van az – kérdezte egyszer Afei –, hogy ti otthon cselédet tartotok, s te mégis hozzánk szegődtél?

– Ez az első helyem. Azelőtt sohasem dolgoztam.

– Nem értem, miért.

– Majd később elmondom – hajtotta le a fejét mandzsu lány. – De ígérje meg, hogy senkinek nem fogja elárulni.

Ez a titok még külön bájt adott ártatlan kapcsolatuknak.

De nemcsak Yaóné és nemcsak ők ketten ébredtek rá, hogy az, ami kettejük közt megindult, szinte természetes és tervszerű. Mulan, Lifu és Mocsó is sokat tűnődtek Vörösjáspis utolsó kívánságának értelmén, és arra az eredményre jutottak, hogy az csakis Paofenre vonatkozhatott. Azok a vádak, amelyeket Mézvirág hangoztatott Afei kétszínűségéről, szintén ezt bizonyították. Mulan véleménye szerint Paofen sokkal jobb élettársa lenne Afeinek, mint Vörösjáspis lett volna. Sőt a kissé léha, túlságosan modern Liliennél is rokonszenvesebbnek tartotta a konzervatív nevelésű Paofent. Kasszia mint érdekelt fél, nem nyilatkozott.

Yaóné rövidesen újra elvesztette beszélőképességét. Eszméletnél volt, de igen legyengült. Három napon át nem evett egyetlen falatot sem. Paofen ginszengteával itatgatta, Yaóné lenyelt egy-egy kortyot, de néha még az sem maradt meg a gyomrában. Már megtették az előkészületeket a temetésre.

Az utolsó délutánon, mikor Korall, Mocsó, Afei és Paofen ültek a szobájában, Yaóné felébredt, és intett, hogy mondani szeretne valamit. Gyermekai közelebb húzódtak a haldokló öregasszonyhoz. Yaóné megfogta Afei kezét, és erőtlen mozdulattal Paofen felé nyúlt. A lány moccani sem mert. De Mocsó mindent megértett, a betegágyhoz vezette Paofent. Yaóné egymásba tette a fiatalok kezét. Látták, hogy ajka is megmozdul, de hang nem jött ki rajta. Aztán hátradőlt. Többé nem nyerte vissza az eszméletét. Két órával később meghalt.

Korall és Mocsó, akik tanúi voltak e jelenetnek, beszámoltak róla atyjuknak és a rokonságnak.

Yao úr gyorsan határozott. Bizonyára már előre beleegyezett, hogy Paofen legyen a menyé, különben nem küldte volna Afeit az anya szobájába. Kijelentette, hogy felesége és Vörösjáspis szellemének engedelmeskedik, ha Paofent menyéül fogadja. A lány megérdemli, hogy a családba kerüljön, mert haláláig híven szolgálta az anyát... vagyis röviden, „maga az Ég rendelte el így”.

Yao úr üzent Huánéért, hogy jöjjön el. Elmondta neki a történeteket, és felkérte a közbenjárásra.

– Mikor menjek el a családhoz? – kérdezte Huáné.

– Most, azonnal – mondta Yao úr.

Aztán megmagyarázta Huánénak, hogy földi élete utolsó kötelességéként még megházasítja fiatalabbik fiát. Szeretné még áldását adni erre a frigyre. Ha Afei nem esküszik meg azonnal, három évig kell várniuk, míg letelik a gyász. Afei ezen a nyáron fejezi be tanulmányait, úgy tervezi tehát, hogy fiát és menyét az esküvő után Angliába küldi, akár három évre is.

A régi szokások szerint a temetési szertartások előtt megtarthatták az esküvőt. Sőt Yaóné szellemét tisztelik meg vele, ha nemcsak fia, hanem menyé is követi koporsóját a temetési menetben. Az esküvőnek rendkívül egyszerűnek kell lennie, a gyászt csak erre az egy napra függeszthetik fel, s a vőlegénynek és menyasszonynak másnap azonnal mély gyászt kell öltenie.

Az eljegyzés formáit hamar elintézték. Yao úr számára nem volt különösebb meglepetés, amikor megtudta, hogy Paofen apja magas rangú mandzsú hivatalnok volt. Tudta, hogy a család elszegényedett; viszonyai ezen túl nem is érdekelték. Azt hitte, az eljegyzés Huáné ravasz eszének műve, és egyike diplomáciai győzelmeinek.

– Eladta nekem a mandzsú kertet – mondta neki az eljegyzés napján. – De ezen kívül még egy jó menyét is hozott nekem. Meg vagyok elégedve Paofennel. Köszönöm.

Paofen szüleit kellemesen érintették az események. Helyzetük így csak könnyebbé vált: megmenekülnek sok nehézségtől, esetleges pereskedéstől és jó hírüvük kockáztatásától. Amikor Paofen hazajött, hogy az esküvőre készülődjön, kérte szüleit és nagybátyját, adják fel a tervet.

– Ha megvan is a kincs, most már nem kell ellopnom – mondta.

– Bizony, többet ér egy jó vő, mint az elásott kincs – helyeselt az anyja.

Afei azonban olyan szerelmes volt Paofenbe, hogy a fiatalasszony röviddel az esküvő után elhatározta, mindent elmond neki.

– Mit csináltak volna, ha megtalálod a kincset? – kérdezte Afei.

– Nem tudom. Nekem csak annyit mondtak, állapítsam meg a kincs helyét. De ti olyan jók voltatok hozzám, hogy képtelen voltam megtenni, és így a dolog abbamaradt.

Paofen félt, hogy Afei megneheztel rá. Boldogan látta, hogy inkább örül vallomásának.

– Hát nem csodálatos? Másképp sohasem találkozhattunk volna. Családod máris elvesztette kincsét.

– Hogyan érted ezt?

– Terád gondolk. Nem találták meg az elásott kincset, de elvesztettek téged, legdrágább kincsüket.

Paofen mosolyogva csókolta meg a férjét.

– Elmondhatom apának? – kérdezte Afei.

– Nem, ne mondd el. Zavarba hoznál bennünket. De végül is nem tudtak ellenállni a kincskeresés csábításának.

– Hogyan fogjunk hozzá? – kérdezte Afei.

– Van ott egy nagy kerek kőlap – felelte Paofen. – Mondd azt, hogy asztallapnak akarod felhasználni az udvarodban. Így kiásathatod, és aztán meglátjuk, alatta van-e a kincs.

Néhány nap múlva Afei közömbös arccal utasítást adott két kertésznek, jöjjenek velem, és ássák ki a három láb átmérőjű kőlapot. Mikor felemelték, két kő-korsót találtak alatta.

– Hát ez meg micsoda? – kérdezte Afei. Úgy tett, mintha őt is éppen úgy meglepné a dolog, mint a munkásokat.

– Biztosan kincset ástak el bennük – vélte az egyik munkás.

– Emeljétek ki, és nézzük meg – parancsolta Afei. A korszok üresek voltak. Csak az egyik alján volt egy kis darab régi brokát és egy maroknyi föld. Úgy látszik, valaki már felfedezte a kincset. Talán a kert valamelyik régi tulajdonosa vagy szolgálója.

Afei és Paofen csalódottan néztek egymásra. Paofen még keresgélt az üregben, ahonnét kivették a korszokat.

– Nézd, itt van még valami! – mondta. Lehajoltak, és három szem gyöngyöt találtak a sárga földben. Akkorák voltak, mint egy nagyobb fajta bab szem. A munkások felszedték a három gyöngyöt, azután tovább kutattak, hátha találnak még valamit.

– Itt van még egy – mondta az egyik, összesen öt darab egyforma nagyságú gyöngyöt találtak. Paofen elvette őket, úgy érezte, a zsákmány az övé.

Elmondták a történetet Yao úrnak, s ő rögtön arra gondolt: Huáné csak ezért küldte a kertbe Paofe szolgálónak. De úgy tett, mintha nem sejtene semmit.

– Póru! jártatok – mondta. – Valaki elvitte az orrotok elöl a kincset, különben többet találtatok volna.

Később hozzátette, Afeihez fordulva: – Nem elég neked egy kincs? Itt van a feleséged, ez elég nagy szerencse.

Rámosolygott Paofenre. Az asszony hálásan viszonzta mosolyát. Így fejeződött be a kaland.

Afei és Paofen gyors esküvője csak további lépést jelentett Yao úr régen dédelgetett szándékának megvalósulása felé. Az esküvő estéjén különös beszédet intézett az egybegyűlt rokonokhoz.

Szomorúan, nyugodt hangon beszélt. Az új házasokhoz, sógorához, sógornőjéhez és három lányához fordult:

– Cse-an, Pin-erh, Afei, Paofen és lányaim, az események gyorsan torlódnak most családjunkban. Anyátok halott, és ti, Afei és Paofen, összeházasodtatok. Családommal szembeni kötelességeim a földi életben befejeződtek. Talán csodálkoztatok, hogy nem sírtam anyátok halálakor. Olvassátok el Csuang-cét, és meg fogjátok érteni. Élet és halál, születés és pusztulás a természet törvénye. Szerencse és balsors az ember jellemének természetes következménye. Sorsát senki nem kerülheti el. Az emberi érzelmek szerint a válás az életben is szomorú és a halálban is. Mégis azt kívánom, tekintsetek úgy, mint az út egy részét. Mindnyájan felnőttek, és úgy kell vennetek az életet, ahogy a felnőttek veszik. Ha az életet világosan, természetes fejlődésének útján nézitek, nem fogtok túlságosan bánkódni azon, amit most mondani fogok nektek.

– Afei, boldog vagyok, hogy megérhettem Paofennel kötött házasságodat. Ne felejtsd el soha, hogy ő szolgálta anyádat élete utolsó napjaiban, és így a meny kötelességét anyósával szemben már házassága előtt teljesítette. El fogtok utazni Angliába. Paofen, arra kérlek, vigyázz a fiamra. Nem érhet nagyobb megtiszteltetés egy lányt, mint hogy rábízom a fiamat és így a családom jövőjét is. Bízom benned, és nyugodt a lelkem.

– Ne sírjatok, mikor most megmondom nektek, hogy elhagyom otthonomat. Amint anyátokat eltemettük, és a fiatalok elindulnak Angliába, elmegyek innen. Ne érzékenyedjete el. Nincs szülő ezen a világon, akinek nem kell előbb vagy utóbb búcsút vennie gyermekeitől. Ha még életben leszek, tíz év múlva hazajövök, hogy lássalak benneteket. Ne kutassatok utánam, majd én jövök el hozzátok.

– Hallottatok már olyan férfiakra, akik elhagyták családjukat, hogy remeteéletet élhessenek. Az életnek csak két fontos pillanata van: „mikor belépünk a világba” és „mikor elhagyjuk a világot”. Ne ijedjete meg ezektől

a szavaktól. Anyáttal és veletek éltem le az életemet. Megértem, hogy felnőttem, és valamennyien jó házasságot kötöttetek. Az én életér boldog volt, és minden emberi kötelességemet teljesítettem. Most már megérdemlem a nyugalmat. Ne gondoljátok, hogy szent akarok lenni. Talán meg szeretnék értenétek szavaimat, ha érzéseimről akarnék számot adni. Elmegyek, és megpróbálom megtalálni önmagam, önmagunkat akkor találjuk meg, ha megtaláljuk az utat, és az utat akkor találjuk meg, ha megtaláljuk önmagunkat. És ti is tudhatjátok, önmagunk megtalálása azt jelenti, hogy boldogok vagyunk. Még nem találtam meg az utat, de már belepillantottam teremtés útjaiba, és igyekezni fogok mindent még jobban megérteni.

– Vörösjáspis a maga módján már elérkezett megértéshez. Gondoljatok rá szeretettel. Ne felejtse el, Afei, hogy halálával is téged akart boldoggá tenni. Ki más rendelhette, mint az út, hogy a dolgok így forduljanak?

Az asszonyok felzokogtak. Yao úr folytatta:

– Afei távollétében Mocsó és Mulan együtt fogja kezelni a vagyont nagybátyjuk segítségével. A részleteket később fogom elmondani.

– Hová mégy? – kérdezte sógora, amikor Yao úr befejezte beszédjét.

– Nem mondhatom meg. Tudom, hogy boldogok lesztek, és én is boldog leszek.

Fengné mint a család legidősebb asszonya, maradásra akarta bírni.

– Itthon is élhetnél olyan visszavonultan, ahogyan csak akarsz – mondta.

– Nem. Az lehetetlen – felelte Yao úr. – Aki otthon él, az az otthonára gondol. Ezt én nem tudom nektek megmagyarázni.

Mulan és Mocsó tudták, hogy céltalan minden ellenvetés. Apjuk hosszú éveken át érlelte tervét, s úgysem tudnák eltéríteni tőle.

Mulan érezte, hogy anyja halálával és apja eltávozásával lezárult életének egy fejezete. Apja már életében elhagyja családját, nem várja meg a halálát. Mindez csak fokozta anyjuk temetésének meg Afeiék elutazásának szomorúságát. A fiatal házaspár ismételten elhalasztotta az indulást, hogy apjuk tovább maradjon otthon. De Yao úr hajthatatlan volt.

Távozása előtt megírta végrendeletét. Afei lett az általános örökös, de osztoznia kellett Poyával, a Tijentől és Ezüsfátyoltól származó unokával. Poyát, amíg kiskorú, Korall képviseli, de a család feje Afei lesz. Afei távollétében Mocsó és Mulan közösen képviselik őt, és nagybátyjukkal együtt kezelik a vagyont. Három lánya fejenként tízezer dollárt kapott, s ezt az összeget tetszésük szerint benn tarthatták az üzletben vagy kivehették.

Mulan előállt régi tervével, hogy üzletet szeretne nyitni Hangcsóban. Yao úr ezt is elintézte. Úgy rendelkezett, hogy Mulan adja el ékszereinek egy részét a régiségkereskedésben. Az ékszerekből körülbelül húszezer dollárt remélhet. Ezzel megveheti a hangcsói teaüzletet. Mocsó már úgylis kapott hozományba egy szucsoui boltot.

Afei és Paofen az elutazásuk előtti napon áldozatot mutattak be Vörösjáspis sírjánál. Elkészítették borral, virággal és gyümölcssel teli kosarukat, és elindultak a nyári lak mögé, a Jáspis-forráshoz.

Mézvirágot is magukkal vitték. Huan-erh magyarázata után Mézvirág beleyugodott az új helyzetbe. Ő is belátta, hogy a házasság elhunyt kisasszonya kívánsága volt. De egyszer bevallotta Afeinek: sohasem tudott volna megbocsátani neki, ha Vörösjáspis utolsó éjszakáján el nem mondja neki, milyen jó volt hozzá Afei.

Késő őszi nap volt. Hármásban indultak el a Hsicsi kapun át a Jáspis-forrás felé. Afei és Paofen egyszerű ruhát viselt. Amikor Afei meglátta a sírt, nem tudott uralkodni magán. A két nő vele együtt zokogott. Letérdelt a sírhoz, Paofen melléje térdelt, Mézvirág a sírkő előtt elrendezte a gyümölcsöt és a virágokat. Odanyújtotta a boros kőkorsót Afeinek, és ő is mögéjük térdelt.

Afei a bort a földre öntötte, és elmondta a négyszavas mondatokból álló áldozati imát, amelynek megírásánál Paofen segített neki.

*Ó, Negyedik Nővérem, Vörösjáspis!
Unokatestvéred, Afei szól Hozzád!
Emlékszel, hogyan érkeztél otthonomba?
Gyermek voltál, félénk, csendes.
Együtt játszottunk és futkároztunk.
Veszekedtünk, de szerettük egymást.
Szerettük egymást, de veszekedtünk.
Milyen sokat tanultunk egymástól!
Okosabb voltál, mint én.
Sok mindenre tanítottál engem.
Akkor minden szebb volt.
Hajunk fürtökben lógott homlokunkba.*

*Gyermekek voltunk és ártatlanok.
Néztük az árvizet Sihsahaiban;
Lótuszt szedett egy lány...
Mennyire megrémültél, mikor megfulladt.
Előjel volt e szerencsétlenség.
Ez lett a végzeted.
Beköltöztünk a kerti otthonba.
Velem együtt nőttél fel.
Ősz jött és tavasz.
Békében és boldogságban éltünk.
Sokszor bejártuk a kertet.
Sárkányokat eregettünk, tücskökre vadásztunk.
Téli estéken hallgattam hangod.
Költeményeket és regényeket olvastunk.
Énekeltünk és csónakáztunk Hangcsóban.
Reméltem, hogy enyém maradsz.
Meg is ígérted nekem.
De jaj, beteg lettél.
Feküdtél, nem mehettem közeledbe.
A sors félreértést támasztott.
Ez okozta kettőnk balsorsát.
Nagylelkű szerelmed megbocsátott nekem.
Véreddel írtad meg búcsúleveled.
Örökké emlékezni fogok Reád!
Ó, Negyedik Nővérem, Vörösjáspis!
Unokatestvéred, Afei szól Hozzád!
Tudom, velünk van a lelked.
Fogadd tőlünk ez áldozatot!
Ízleld meg e gyümölcsöt!
Ízleld meg e bort!*

Afei összeroskadt a kimerültségtől. Paofen és Mézvirág vigasztalták. Felsegítették a földről, s elindultak hazafelé, sietve, nehogy meghűljenek a lassan aláhulló hideg és nyirkos alkonyatban.

Másnap elutaztak Angliába. Paofen szüleitől is elköszöntek. Afei torka elszorult, amikor apjától búcsút vett. Arra gondolt: talán most látja utolszor.

Afei távozása után Yao úr leborotválta a haját. Egyszerű ruhát öltött, és ünnepélyesen elbúcsúzott a zokogó családtól. Megtiltotta, hogy kövessék. Megígérte, hogy tíz év múlva meglátogatja őket. Azután régi botot vett a kezébe. Kilépett a kertből, és eltűnt...

HARMADIK KÖNYV

Az ősz éneke

„Higgyétek el: minden egy és ugyanaz. Az életben szeretjük a titkzatosságot. A halálban gyűlöljük az enyészetet. De ami elenyészik, abból ismét élet és titkzatosság támad, és a titkzatosság ismét elenyészik az életben.”

Csuangce, VI. 22.

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET

Nem sokkal Vörösjáspis halála előtt történt, hogy a Yao család levelet kapott. A levelet a „Csingyijuan tulajdonosának” címezték, szabályos „kicsi írás”-sal írták, és Ankingból, a Yangce-folyó melletti kisvárosból küldték. Írója azt állította magáról, hogy ő Csen San, a Csenma elveszett fia. Olvasta Lifu történetét a helyi újságban. Az irodalmi élet középpontja ebben az időben Peking volt, s a pekingi hetilapok meg a napilapok irodalmi mellékleteinek cikkeit olykor az összes vidéki újság átvette.

Yaóéknak Csen San röviden írt. De több mint ezerszavas levelet is mellékelte. Anyjának számolt be ebben mindarról, amit átélt, mióta a katonák elrabolták. Elmesélte, hogy megszökött, azután különböző gazdáknál vállalt munkát, majd a maga erejéből tanult, végül bejutott a rendőrséghez. Most rendőr Ankingban, és havonta nyolc dollárt keres. Kérte a Yao család fejét, olvassák fel anyjának ezt a levelet, ha valaha visszamenne hozzájuk. Közölte tervét is: amint megtakarítja az útiköltséghez szükséges harminc dollárt, otthagyja állását, és elmegy Pekingbe, hogy anyját felkutassa.

Lifut annyira felvillanyozta írásának eredménye, hogy táviratilag küldött Csen Sannak negyven dollárt. Türelmetlenül várták az érkezését, és izgatottan találgatták, vajon milyen lehet Csenma fia.

– Nézzétek, milyen apró és szabályos betűket ír – mutatta Huan-erh! – Mennyit dolgozhatott, amíg a saját szorgalmából ennyire jutott! Manapság ritkán látni embert, aki apró betűkkel ilyen szépen ír.

A császári vizsgák eltörlése óta ez az apró betűs írás már csak egyéni művészet maradt. Művelése végtelen türelmet igényelt. Nevelő hatása is volt, mert figyelni kellett az egyforma vonásokra, amelyek a helyesírási szabályokat helyettesítették. Nagy szellemi kiegyensúlyozottság kellett hozzá. Különösképpen éppen a rendőrségnél pártolták ezt az írásmódot, és gyorsabb előmenetelhez jutottak, akik napi és havi jelentéseiket szép kézírással írták.

– És csak nyolc dollárt keres havonta – mérgelődött Lifu. – Sőt még ennek a kis fizetésnek egy részével is biztosan hátralékban vannak. Ismerek olyan állami írnokot, aki nem ír ilyen szépen, mégis havi ötven dollárt keres.

A család épp a temetés szertartásainak előkészítésével volt elfoglalva, amikor Csen San néhány nappal Yaóné halála után megérkezett. Földre borult Yao úr előtt, így akarta megköszönni, hogy anyjának pártját fogta. Yao úr gyorsan felemelte, és hellyel kínálta. De Csen San állva maradt.

Magasra nőtt fiú volt, haja sötét, homloka széles, álla és szája szép metszésű. Ruháját a rendőri egyenruhából alakította át, másfajta gombokat varrt rá, és letépte róla a rangjelzést. Hajadonfőtt érkezett, mert új kalapra nem volt pénze, a rendőri sapkát pedig nem hordhatta. Haját leborotválta. Egyesenes, széles, erős válla volt, arcvonásai és szeme erősen emlékeztettek anyjára. Világos hankói kiejtéssel beszélt.

– Anyád rendkívüli asszony – mondta Yao úr. – Hogyan történhetett, hogy sem levelet, sem üzenetet nem küldhettél neki?

Csen San leküzdötte megindultságát.

– Küldtem. De valahogyan minden levelem elveszhetett. Mikor a forradalom véget ért, Hupehban voltam. Onnan is írtam neki. Azt a leveletem azzal a megjegyzéssel küldték vissza, hogy anyám elköltözött, de senki sem tudja, hova. Szerettem volna hazamenni, de nem volt pénzem. Mivel minden levelem visszajött, azt hittem, anyám meghalt.

– Segítünk neked, hogy megtaláld. Addig itt maradhatsz nálunk – mondta Yao úr.

Csen San hallgatag embernek látszott. Nyilván érzett bizonyos megindultságot, de nem mutatta. Elvezették Lifu udvarába. Lifu már várta, Mocsóval és Huan-erhhel.

– Meséld el, mi minden történt veled – kérte Mocsó.

– Hosszú történet, Fialal Úrnő – felelte Csen San. – A katonák rettenetesen nehéz terheket raktak a hátamra. Egészen fiatal voltam még akkor. Száz li utat is megtettünk egy nap... Beteg lettem, aztán meggyógyultam valahogy... Megdagadt a lábam, és egyszer hét nap is eltelt, hogy nem volt semmi munkám, és egy falatot sem ettem... Legszívesebben ott haltam volna meg az út szélén, de azután arra jött egy jószívű falusi asszony. Az vitt el a házába, enni adott. Az életemet mentette meg... Mikor megerősödtem, elkerültem Hankóba, és felcsaptam riksahúzóznak. Ott nagy szerencse ért: egy derék, jóindulatú úr felfogadott. De néhány hónap múlva ez a jó gazdám elment a városból. Egyik helyről a másikra vetődtem. Végül elhatároztam, hogy beállok a rendőrséghez.

– Megházasodtál?

– Nem. A magamfajta szegény ember nem ér rá, hogy házasságra gondoljon – mondta Csen San, aztán megkérdezte: – Van fénykép anyámról?

– Bizony nincs – felelte sajnálkozva Mocsó. Csen San arcán nagy csalódás tükröződött. Mocsó tapintatosan akarta tudtára adni, hogy anyja náluk hagyta számára a ruhákkal telt csomagot. Nem akarta, hogy váratlanul érje ez a megható emlék; de Huan-erh senkit sem kérdezett, beszaladt, és kihozta a kék csomagot. Egyenesen átadta Csen Sannak.

– Itt vannak a ruhák, amiket az anyád varrt neked. Remegett a hangja. Csen San meglepődött. Zavartan nézte ezt a szépen öltözött fiatal lányt, aki ott állt szorosán mellette. Huan-erh kinyitotta a csomagot, felnézett Csen Sanra, aztán elhúzódott tőle. Csen San tekintete a ruhákra esett. A ruhákra, amelyekről már olvasott Lifu történetében, és tudta, hogy anyjának a keze munkái. Úgy zokogott fel a meghatottságtól, mint egy kisgyerek, könnye ráhullt a ruhákra. Lifu is, Mocsó is mélyen meghatódott. Kis idő múlva Mocsó megszólalt.

– Anyád örökké azon törte a fejét, hogyan juttathatná el neked ezeket a holmikat. Őrizd meg őket szeretettel.

Csen San igyekezett visszafojtani könnyeit.

– Sohasem fogom viselni ezt a holmit – mondta halkan.

A másik szobából zokogás hallatszott. Huan-erh már nem volt velük. Mocsó csodálkozva pillantott Lifura, de közben folytatták a beszélgetést.

– Akarsz itt maradni nálunk? – kérdezte Lifu. – Lesz elég szabad idő, hogy anyád után kutass. De keress magadnak valamilyen munkát.

– Bármilyen munkát elvégzek itt, ahol anyám szolgált – felelte Csen San. – Akármilyen munkáért hálás leszek. Hátha visszajön ide anyám.

Lifu vizsgáztatta, mennyire jártas az olvasásban; arra gondolt, hogy valami írnoki munkát ad majd neki. De Csen San kerti örnek ajánlkozott, így annak vették fel. Úgyesen bánt minden fegyverrel, még díjat is nyert a rendőrségi céllövő versenyen. Yao úr megjegyezte: még sohasem volt ugyan szükségük örre, de azért felfogadhatják.

Csen San ellátogatott a falujába. Azzal jött vissza, hogy anyja járt ott egy esztendővel azelőtt, de aztán megint eltűnt. Napközben nemigen akadt dolga, így sokszor fordult Mocsóhoz, nem óhajt-e rábízni valami feladatot. Lifu könyveket olvastatott Csen Sannal, máskor meg másolni való kéziratot bízott rá. De figyelmeztette, hogy nem szükséges olyan aprólékos gonddal

rajzolni a betűket, mint amilyenel az asszonyok hímezik ki vásznukra a mintát.

Csen San hiába kutatott anyja után. Tekintete komorrá vált, és mindig ünnepelesen viselkedett. Sohasem vette fel azokat a ruhákat, amelyeket anyja varrt neki. Még csak hasonló, kék szövetből valókat sem viselt. Ezt a fogadalmát egész életén át megtartotta. Drága bőrhuzatot vásárolt, olyant, amelyben az ópiumszívók vitték utazásaikon a pipáikat, s amely egyúttal úti-párnául is szolgált nekik. Ebben a két láb hosszú párnában tartotta az anyjától örökölt ruháit. Éjszakára ágyába tette, és azon aludt. Minden éjjel keményen dolgozott: ha nem járt kinn a kertben, akkor azokat a könyveket olvas-ta, amelyeket Lifu kölcsönzött neki. Úgy ült a lámpa mellett, amely anyjának is világított az éjszakai varrogatás közben, mintha büntetni akarná magát valamiért. Csenma lámpáját Huan-erh ajándékozta oda Csen Sannak. A fiú egy két láb hosszú táblát függesztett fel a szobájában a bejárat mellé, amelyre maga írt fel egyenletesen, szépen rajzolt írásjeleivel néhány sort egy versből:

*A fák fáradtan pihegnek,
De lombjuk közt jár a szél...
Háláját mutatná a gyermek,
De drága anyja már nem él...
Tömjénégetés közben kegyeletesen feljegyezte Csen San.*

Sokszor gondolt a lányra, aki átadta neki a ruháscsomagot. Csak később tudta meg, hogy Huan-erh Lifu húga. Huan-erh szívesen elbeszélgetett volna vele, ha néha meglátta Mocsó udvarában, de Csen San elkerülte őt. Mocsónak feltűnt, mennyivel csendesebben viselkedik Huan-erh a Csenmáról írott történet megjelenése óta. Még anyja házassági terveit sem hallgatta meg, noha már régen eladósorba került: elmúlt huszonkét éves. Sokszor láthatták töprengő, bánatos arccal. Nyilván már akkor beleszeretett Csenma eltűnt fiába, amikor még nem is látta. Most, hogy megismerte, nem érzett csalódást.

Csen San úgy viselkedett, mintha nőgyűlölő volna. A szolgálók kacérkodását észre sem vette. Mocsó megtudta, hogy Hankóból az egyik szolgáló szerelmi üldözése elől menekült el.

A következő tavaszon Halványillat sokszor volt szeszélyes és rosszkedvű. Mulan éles szemét nem kerülte el ez a változás. Sőt néhány apróság is felkeltette a figyelmét.

Halványillat többnek számított a házban egyszerű szolgálónál. Még Kasszia és Csengné is tudta, hogy a lány megtetszett Csinyának, és mivel Suyunt már senki se vette feleség számba, mindenki szemet hunyt a dolog fölött. Helyesebbnek is tartották ezt így, mint ha Csinya házon kívül keres szórakozást. Halványillat itt élt közöttük, s eltanulta a gazdag lányok minden szokását. Boldog volt és elégedett, szépen öltözködött, és Csinya gyakran felejtette rajta a szemét. Szép ruháinak szabása elmaradt ugyan az úrnőkéi mögött, és hétköznapiakon nem viselt fülbevalót meg karperecet, de mindig takaros és csinos volt. Senki sem talált kivétlnivalót abban, hogy a szolgálók igyekeztek utánozni úrnők ruházkodását. Divatosan öltözködtek, de nem illett volna, hogy versengjenek úrnőkkel. A magas sarkú cipő viselése ebben az időben még csak az úrhölgyek kiváltsága volt, az északról származó szolgálólányoktól nagy merészség lett volna, ha ilyet felvesznek. Halványillat különben állandóan hosszú ujjú kabátot hordott, mert el akarta takarni azt a csúnya vörös sebhelyet, amelyet régi úrnője izzó vassal égetett a karjába. Nyilván mindenki Mulan példáját követte, vagy talán Mulan intézte így a dolgot, de Halványillattal senki sem beszélt más hangon, mint a Yao nővérekkel. Majdnem egyenrangúként kezelték. De persze mégis szolgáló volt, és maga sem tekintette másnak önmagát. Elég sok rosszat tapasztalt és elég kemény iskolát járt ahhoz, hogy gyanakodva fogadja a könnyebb, kellemesebb életmódot. Ez azonban csak eleinte volt így. Később, mikor beleszokott az új környezetbe, már nem gyanakvással, hanem hálással vette az emberek udvariasságát. De még mindig úgy, mintha nem illetné meg ez a kedvesség. Társadalmi emelkedése fölötti örömét azzal mutatta meg, hogy mindenben kereste a mások kedvét, ő viszont minden apró kedvességért hálát mutatott. Megszokta, hogy neki mindig csak az utolsó hely juthat. Most már elérte az utolsó előtti helyet, s ez roppant boldoggá tette.

A Fiala Gazda figyelmessége különösen hízelgett neki. Mióta Csinya hazajött, Mulan gyakran kérdezgette, sikerült-e megtalálnia a „hegyi lányt”. Láta, hogy fivére egyre jobban eltávolodik feleségétől, és fokozatosan közeledik hozzá és Sunyához. Jobban szerette őket, mint azelőtt, és sok min-

dent eltanult tőlük. Mulan egyszer olyanféle célzást tett, hogy Halványillat talán hasonlít arra az eszményi lényre, akit Csinya keres. Csinya komolyan vette a célzást, és mind több és több apró figyelmességgel kedveskedett a lánynak. Bájosnak tartotta Halványillat egyszerűségét, különösen azért, mert ennek az egyszerűségnek nyoma sem volt Suyunban. Halványillat régen túl volt már azon a koron, amikor a lányok férjhez mennek. Rég asszony lehetett volna. Ez a kérdés egyformán izgatta őt is, úrnőjét is.

Végül Csinya már olyan nyíltan udvarolt Halványillatnak, hogy Brokát nem állta meg ugratás nélkül. Elnevezte Halványillatot „hegyi lány”-nak.

Kasszia is megjegyezte Mulan előtt:

– Úgy látom, Csinya feltűnően figyelmes a te Halványillatodhoz.

Mulan nem felelt.

– Anya is észrevette már? – kérdezte később.

– Említett valamit a múltkor – felelte Kasszia. – Tudod, mit mondott? „Szegény Csinyám. Milyen kár, hogy azt a léha asszonyt adtuk hozzá. Senkije nincs, aki gondolja. Ha van esze, újra megnősül. Halványillat derék, egyszerű lánynak látszik. Bár inkább őt venné el, mint hogy valami idegent hozzon közénk.” Az én véleményem szerint az Öreg Asszony nagyon okosan gondolkodik erről a kérdéstről. Igazam van?

– És apa?

– Ő még nem tud semmit.

– Vajon mi van Suyunnal? – kérdezte Mulan. – Vele nem fog simán menni a dolog.

Kasszia vállat vont.

– Márpedig a közmondás is azt tartja: ha a fiú felnőtt, meg kell házasítani; s ha a lány felnőtt, férjhez kell adni. Én azt mondom, hogy ami elkezdődött, azt be kell fejezni. Halványillat derék, rokonszenves teremtség. Inkább mi foglaljuk le magunknak, semhogy elvigye innen valaki. Nem azért pártolom, mert magam is szolgáló voltam. De a szolgáló is ember. Majd én beszélek az öreg Úrral. Ha a Fiatal Gazda nem veheti el Halványillatot, akkor nekem sem lett volna szabad hozzámennem az apjához. És az is nagyon fontos érv, hogy Csinyának még most sincs fia. Az öreg Úr parancsa előtt meg kell hajolnia Suyunnak is. Senki sem biztatta, hogy ne szüljön Csinyának fiút. De okosabb lesz, ha semmit sem árulunk el előtte, amíg mindent el nem intéztünk.

Az ügy tovább bonyolódott, mikor Halványillat egy különös véletlen folytán megtalálta a szüleit. Hatesztendő korában vesztette el őket, és szörnyű dolgokat élt át kisgyerek korában. Nem csoda, ha tökéletesen elfelejtette családjának még a nevét is. Egy napon a déli városrész Szórakozó Parkjában járt Mulannal. A régi csatorna partján haladtak, éppen a kőhíd mellett, s ez a hely meglepő emlékeket ébresztett Halványillatban. Halványillat felsikoltott, s odakiáltott a rikсахúzóknak: álljon meg. Leugrott, izgatottan futkosott fel és alá. Lelkében egyszerre száz meg száz emlék kelt életre, már tudta, hogy ezen a játszótéren futkározott mint gyermek, s abban is bizonyos volt, hogy ezen a hídon gyerekkorában sokszor átment... a kőkorlátokat és a pilléreket azonnal megismerte. A mélyen lehajló faágak, a fák törzse, az ajtó, a lépcsők s az ajtó fölötti agyag dombormű, mind-mind meghitt ismerősei voltak. Remegve és izgatottan fordult Mulanhoz:

– Ez az én otthonom! Ez alatt a fa alatt és ezen a hídon játszottam gyerekkoromban! Lehetetlen, hogy tévedjek!

Megnézték a ház tábláját. A Su nevű család lakott benne.

– Igen! Igen! – kiáltott fel Halványillat. – Igen, most már emlékszem! Atyámat Su úrnak hívták!

Csaknem berohant a házba, de annyira reszketett az izgalomtól, hogy nem mert belépni. Kopogott az ajtón, és visszafordult Mulanhoz:

– Mi lesz, ha nem igaz?

Fiatal cseléd nyitott ajtót. Halványillat elfordult tőle, várakozva nézett Mulanra.

– Ez a Su család háza? – kérdezte Mulan.

– Az. Mit óhajtanak? – A szolgáló szemügyre vette a két fiatal hölgyet. Látta, hogy úri népek. – Kit keresnek?

– Ha ez a Su család háza, akkor talán beszélhetnénk Su úrral – mondta féltékenyen Halványillat.

– Légy szíves egy üzenetet átadni Su úrnak – segített neki Mulan. – Ez itt Su Halványillat kisasszony, aki a szüleit keresi. Menj, és kérdezd meg a gazdádát, nem veszett-e el valamikor egy Halványillat nevű lánya.

Az ajtó becsukódott a szolgáló mögött. Halványillat számára végtelen hosszúnak tűnt a várakozás.

Aztán újra megmozdult az ajtó. Hajlott hátú öregember lépett ki rajta. Hosszú szakállá volt, és szemüveget hordott. Fürkészőn nézte a felnőtt Hal-

ványillatot. Látszott rajta: nem ismeri meg. Halványillat előtt is idegennek tetszett az öreg férfi.

– Mi a neved? – kérdezte az öregember.

– Halványillat. Volt talán egy ilyen nevű lánya, aki elveszett? Körülbelül húsz év előtt...

– Hány éves vagy?

– Huszonöt.

Az öregember sokáig tűnődött.

– Te lennél az én Halványillatom? – mondta mély megindultsággal.

Előbb habozott kissé, aztán mégis kitárta a karját, és megölelte a lányt.

– Gyermekem! – Megfordult, hogy bekiáltson a házba családjáért. De nem kellett hívnia őket. Egy fiatal férfi és egy fiatal nő rohant ki a kapun. Elámultak, amikor látták, hogy atyjuk egy fiatal lányt tart a karja között, és mind a ketten sírnak.

– Ez a fivéred. És ez a sógornőd – mondta az atya. Halványillat zavartan üdvözölte őket.

– Hol van anyám? – kérdezte az öregembert.

– Anyád meghalt... három éve – felelte az öreg. Mulan némán állt, kissé távolabb, lányával, Amannal. Hívták, jöjjen be velük a házba. Az öregember ment elől. Halványillatot kézen fogva vezette, mintha félne, hogy újra elveszítheti.

Odabent nagy kérdezősködés kezdődött, de oly régen elválasztotta őket a sors, hogy idegeneknek érezték egymást. Mulan sejtette, mit éreznek. Felállt, elbúcsúzott.

– Hazaviszem a kislányt – mondta. – Brokát majd gondját viseli.

– Meddig szabad itt maradnom? – kérdezte Halványillat.

– Bizonyára meg akarjátok ünnepelni ezt a találkozást – mosolygott gyöngéden Mulan. – Holnapig maradhatsz. Aztán majd elmondasz nekem is mindent.

Halványillat másnap visszament.

– Nem akarsz tovább náluk maradni? – kérdezte Mulan.

– Nem is tudom. Olyan furcsa most nekem az otthonom. Úgy látom, a fivérem és a sógornőm nem nagyon örülnek nekem.

– Ha van hozzá kedved, menj haza nyolc-tíz napra. Azalatt meglátod, milyen a helyzet. Amannak már nincs szüksége állandó felügyeletre. Addig majd mellettem lesz.

Halványillat elment. Tíz nap múlva visszajött. Kérte Mulant, hadd maradjon mellette. Anyja meghalt, az otthon nem volt többé otthon. Fivérei közül csak az az egy maradt életben. Atyja előregedett, sógornője dolgos asszony, de rossz természetű. Ő vezeti a házat, és ellenségesen fogadta Halványillatot.

– Atyám sem olyan, amilyennek gondoltam – számolt be. – Az első este ünnepi vacsorát rendelt, de sógornőm nem teljesítette a parancsát. Kijelentette: nem tudja hirtelenében összezsapni a vacsorát. Atyám kérte, legalább csirkelevest főzzön. Sógornőm morogva ment ki a konyhába. Atyám titokban elpanaszolta, hogy menyé nem teljesíti a kötelességét. Fivérem pedig, mikor meghallotta, hogy még nem mentem férjhez, olyan görbén nézett rám... Később aggódva emlegette, milyen sokba kerül egy esküvő.

– Vagyonos a családod? – kérdezte Mulan.

– Van valami kis birtokuk. De a pénzt a fivérem kezeli, mióta atyám megöregedett. Szegény már nem lát jól, és azt adnak neki, amit akarnak. Mi jobb ellátást kapunk ebben a házban szolgáló létünkre, mint az én otthonomban az uraság.

– Mit mond atyád, mi a szándéka veled?

– Azt mondja, jó férjet akar szerezni számomra.

– És te beleegyezel?

– Nem – felelte Halványillat határozottan.

– Nem félsz Suyuntól?

– Néha úgy érzem, okosabb, ha önálló maradok, mint ha nyitott szemmel ugrom a pokolba. De ha a Fiala Gazda jól bánik velem, talán nem lesz olyan szörnyű a helyzetem.

Halványillat tehát Mulannál maradt. Apja sokszor meglátogatta, fivére azonban feléje sem nézett. Nyilván örült, hogy ilyen könnyűszerrel megszabadult tőle.

Két hónap múlva Mulan észrevette, hogy Halványillat feltűnően ideges, és sokszor érzi magát rosszul. Gyanított valamit, elővette a lányt.

– Halványillat, mi bajod?

A lány fáradtan maga elé nézett, és hallgatott.

– Mondj el mindent. Csinya az oka? Halványillat szégyenkezve rejtette kezébe az arcát.

– Fiala Úrnő – mondta esdekelve –, mentsen meg engem! Nem mertem Csinyát elutasítani!

– Nem ígérte meg, hogy feleségül vesz? Halványillat bólintott.

– Mit mondott?

– Azt, hogy Második Úrnőt már nem érzi a feleségének, és nagyon egyedül van. Ha hozzámegyek, elvesz. És én kétségbe voltam esve, mert attól rettegetem, hogy apám máshoz ad feleségül.

– Akkor rendben van minden. Ha Csinya melléd áll, nem kell félned Suyuntól. Taitai és Csien úrnő már beszéltek is erről. Második Úrnőnek nem született gyereke, atyám pedig bele fog egyezni, ha a nők is melléd állnak.

Halványillat megkönnyebbülten sóhajtott.

– Fiatal Úrnő – mondta –, én most már a Csinyáé vagyok. Testem már az övé, és nem tudok visszafordulni az úton. Segítsenek rajtam. Ha a szülők nem adják beleegyezésüket, eldobom magamtól ezt a nyomorult életet.

– Ne félj semmitől – biztatta Mulan –, Csien úrnővel én már beszéltem.

– Hálás leszek érte, amíg csak élek. De nagyon kérem, maradjon ez a ketőnk titka. Ne mondja el senkinek. Még Brokátnak se.

– Mióta vagy így?

– Talán egy hónapja, de lehet, hogy már két hónapja is van – felelte lesü­tött szemmel Halványillat.

– Akkor sietnünk kell – fejezte be Mulan a beszélgetést.

Csinya beleszeretett Halványillatba, és mindjobban elidegenedett a feleségétől. Természetesen a sógora iránti érzései is megváltoztak. Huaiyu társaságától elhúzódott, ami Suyunnak meglehetősen nagy csalódást jelentett. Újabban Pekingben kapott állást a kormány egyik hivatalában, Huaiyu viszont elvesztette a maga állását a változó események sodrában. Yuan elnök halálával Inging minden fáradozása füstbe ment, mert kiderült, hogy hiába próbálkozott barátságot kötni az elnök hatodik barátnőjével. Huaiyu csak azért nem bukott meg végérvényesen a monarchistákkal, mikor a mozgalom napvilágra került, mert éppen Sansiban tartózkodott. Ahogy aztán Yuan meghalt, Huaiyu sietett nyilvánosan megvádolni őt, hogy nem volt egyéb, mint nagy rátörő öregember, aki nem ismerte fel az idők szellemét és a „demokrácia erejét”. Az Anfu-csoport került uralomra, Huaiyu tehát nyomban szövetekezett Csaóval, akiből közlekedésügyi miniszter lett. Csaó hamarosan kinevezte miniszteri tanácsossá. Az Anfu-csoport most bőségesen aratott.

Huaiyunak is adtak három kitűnő állást. Havi jövedelme több mint ezeröttszáz dollárra rúgott.

De nem elégedett meg ennyivel. Nagyobbra tört. Jól látta a helyzetet, és tudta, hogy az ilyen zavaros időkben azé az igazi hatalom, aki fegyverek és katonaság fölött rendelkezik. Fontos volt tehát, hogy összeköttetést keresen valamelyik tábornokkal, mert csak így sikerül kezébe kaparintania egy tartomány fölött a teljes hatalmat és mindazt a jövedelmet, ami a hatalommal jár. Ami az uralkodó osztályt illeti, a kínai tartományok még mindig fölöttébb „gazdagok” voltak; sok hasznot lehetett kipréselni belőlük. A pekingi kormány nem tudott olyan zsíros állást adni, amely fölért volna egy tartomány fölötti uralommal. Kevesen voltak, akik ráeszméltek, milyen kitűnő üzlet egy távoli tartományt – például Jeholt – igazgatni. Nem sejtették, hogy aki ügyes, tízmilliós vagyont is szerezhethet ezzel magának.

Huaiyu és Inging tehát megkezdték az ostromot egy Vu nevű tiencini tábornok ellen. Inging azonnal, elbűvölte a tábornokot. Voltak, akik azt pletykálták, hogy Huaiyu szabályosan felkínálta Inginget a tábornoknak. Az effajta lépések hagyományosak voltak a politika csatamezején. Mások viszont határozottan állították, hogy Inging még mindig Huaiy felesége, noha ennek a hírnek ellentmondott az a tény, hogy Inging Vu tábornok autóját használta, néha hetekig a tábornok házában lakott, és nyilvánosan a szeretőjeként szerepelt. A botránynak volt bizonyos kihívó jellege. Suyun is a botrány szereplői közé tartozott, ha nem is annyira nyíltan, mint a többiek.

Minden ment volna a maga útján, ha nem üti fel a fejét egy diákmozgalom a hírhedt Anfu-csoport ellen. Politikai vihar orkánja söpört végig az országon.

Az Anfu-csoport rendkívül tevékeny politikusokból verődött össze. Erkölcstelen férfiak voltak, kitűnő cselszövők, de személy szerint valamennyien szeretetre méltók és nagy befolyással rendelkezők. Két évig uralkodtak a közéletben, s ez alatt a rövid uralom alatt a becstelenségek oly nagy tömegét követték el, hogy az Anfu-csoport neve a modern történelem legzüllöttebb korszakát jelentette. Az ő dicsőségük például a Nisihara-kölcsön is, amelyet Vang Kehmin pénzügyminisztersége alatt tárgyaltak le. A nagy kölcsönöket hiába vették fel, noha néhány igen fontos beruházás céljára kellett a pénz. Vasutak építése, bányák kiaknázása, éhínségi segélyek, pestis elleni védekezés, fegyverkezés – minden elodázódott, mert a kormánynak sohasem volt pénze. Minden kölcsönt egy-egy ilyen fontos köz-

céllal indokoltak, de csak a hivatal született meg, mert el kellett helyezni a hivatalnokok rengeteg fiát, testvérét, unokaöccsét és egyéb pártfogoltjait. Ezek közül sokan voltak, akik több állást is kaptak egyszerre, de egyik hivatalukba se tették be a lábukat.

De a Renaissance most erősebb iramra kapott. Peking fiatalsága öntudatra ébredt. Szabályosan fellázadt a pekingi uralkodó osztály és annak kormánya ellen, mert megelégette a régi közmondást, hogy „aki egy napig szerzetes, az legalább egy napig húzhatja a harangot”. A legnagyobb baj az volt, hogy ennek az uralkodó osztálynak és ennek a kormánynak semmi hatalma nem volt az országban. Egyetlen eszméjük sem akadt, amely az országot ki segítette volna a politikai és pénzügyi kátyúból. S mindezt tetézte, hogy Kína elveszítette hitét, és nem bízott már önmagában sem.

1918. május negyedikén háromezer diák vonult fel Peking utcáin. Felgyújtották Csao miniszter házát, egy japánpárti hivatalnokot alaposan elvertek, kimondták az általános sztrájkot, lemondatták a kormányt, és kieroszakolták, hogy a Versailles-ban tárgyaló kiküldötteket azonnal hívják vissza. Ezen a napon ragadta magához a fiatal Kína az ország politikájában a kezdeményezést.

A mozgalom azzal kezdődött, hogy visszakövetelte Japántól Santungot. Csingtaut már a világháború alatt elfoglalta Japán. A santungi kérdés azonban a május negyediki mozgalom következtében megoldatlan maradt a versailles-i tárgyaláson is, és csak később hozták meg a döntést, 1921-ben, a washingtoni konferencián. Anglia és Franciaország becsapta Kínát, holott szövetségesei voltak, és Kína százezer munkást küldött Franciaországba a háború alatt. Csakhogy Kína és Japán között is megtörtént a titkos meg egyezés, hogy Santung Japánt illeti. Egy éve, mikor az Anfu-kormány zsebébe a Nisihara-kölcsönök örve alatt úgy hullott a pénz, mint az aranyeső, a japán külügyminiszter nyomást gyakorolt Csangra, a tokiói kínai követre, hogy Santungnak Japán számára való átengedését javasolja. Húszmillió dolláros kölcsön volt az ellenérték, és az Anfu-kormány engedett. A tokiói kínai követ csak két szót írt a feltételek alá: „Örömmel beleegyezünk.” Mikor a versailles-i konferencián ez a titkos megállapodás kiderült, maguk a kínai kiküldöttek is elnémultak.

Az árulás hírére megsürgönyözték Kínába. Az Anfu-párt vezetői ellen tombolva tört ki a nemzeti felháborodás. Három embert ítétek el legjobban:

Csaót, Csangot, a tokiói követet és Lut, a régebbi tokiói követet, aki közben egy nagy japán-kínai bank vezérigazgatói székében helyezkedett el.

Május harmadikán terjedt el Pekingben a hír, hogy Santungot eladták Japánnak, és hogy az Anfu-kormány táviratban utasította a versailles-i kínai delegációt, ne tiltakozzék Santung átadása ellen. A diákság eredetileg május hetedikére tervezte nagyszabású tüntetését, viszont a rendőrség már teljes erővel dolgozott, hogy a fölvonulást megakadályozza és a vezetőket letartóztassa. Az egyik diáklánynak, Csien kisasszonynak a letartóztatása meggyorsította az akciót, s a vezetők másnapra tűzték ki a tüntetést. Tizenhárom főiskola hallgatói és diákcsapatok gyülekeztek déli egy órakor a Tienan kapu előtt. Zászlókat lengettek, ilyen felírásokkal: „Le az árulókkal!” – „Követeljük Santung visszaadását!” – „Töröljék el a Huszonegy követelést!” Egy Hsieh nevű diák felrohant az emelvényre, a tömeg szeme láttára leharapta tulajdon ujját, és vérével írta fel egy fehér zászlóra: „Adjátok vissza Csingtaut!”

A tüntetés később elfajult. Temetési menet alakult; fehér posztózászlókat vittek az élén, szabályos temetési zászlókat, ezzel a felírással:

„Csao utódainak sírkövén nem lesz felírás, mert kapzsi módon a saját hasznáért adta el a hazáját. Csang fattyainak feje lesz az ár, mert alattomos atyjuk az idegenek kegyét kereste.”

A menet a követségi negyed felé tartott, és engedélyt kért az átvonulásra. A tárgyalás nem vezetett eredményre, így megfordultak, és Csao háza felé indultak. Csao éppen azon vitatkozott Csanggal, folytassák-e a japán-kínai tárgyalásokat. Csangot ugyanis visszahívták, hogy külügyminisztert csináljanak belőle. A házat erős katonai osztag őrizte, s az ajtókat eltorlaszolták. Néhány diák átmászott a falon, és meggyőzte az őrséget a tüntetés hazafias szelleméről. Kinyitották a hátsó kaput. Csao már megszökött, de Csang még a házban volt, és a kert végén egy fahordóban bújt el. A diákok rábukkantak, és megismerték japán bajuszáról. Előráncigálták, és elverték. A tömeg pedig csalódása fölötti dühében, hogy Csaót elszalasztották, minden ajtót és ablakot bevert, szétrombolta a berendezést, és felgyújtotta a házat.

Fu úr ebben az időben közoktatásügyi miniszter volt. A kormány nem sokat törődött a kultusztárcával, mely a „legüresebb” volt a miniszteri tárcák között. Nem sokan törték magukat utána, mert pénzzel ezt a tárcát sohasem

dotálták, és a diákok is sok bajt okoztak a kultuszminiszternek. Ez volt az egyetlen magas rangú hivatal, amelyet az anfuisták nem foglaltak le maguknak.

Mire a tömeg széteszlott, harminckét diákot tartóztattak le. A városban olyan hírek terjedtek el, hogy az elfogott diákokat kivégzik, a pekingi nemzeti egyetemet pedig feloszlatják. Tárgyalások kezdődtek a diákok szabadon bocsátása érdekében. Ezek a tárgyalások nem jártak eredménnyel. Fu úr felajánlotta lemondását, tizennégy egyetemi tanárral együtt. Végül mégis kieroszakolták, hogy a diákokat szabadon engedjék.

A további események során a diákság teljes diadalt aratott. A mozgalom futótűzként terjedt. A legtöbb város kereskedelmi kamarája felkarolta a hazafias mozgalmat, és kitört az általános sztrájk. Június tizedikén elbocsátották állásából a hírhedt hármast Csaót, Csangot és Lut. Huszonnyolcadikán már Versailles-ban tárgyaló kínai kiküldöttek is elhagyták a konferenciát.

Csao a Waggon-Lits szállodájába menekült. Huaiyu meglátogatta. A nemzeti felháborodástól való félelmükben elhatározták, hogy a tiencini japán engedményes területen keresnek menedéket. Huaiyunak személyes oka is volt, hogy csatlakozzék hozzájuk. Inging és Suyun elhatározta, hogy vele megy.

Csinya megkérdezte feleségét, miért hagyja el.

– Semmi közöd hozzá – felelte kurtán az asszony.

Suyun távozása után Mulant felkereste Taiyun, Suyun mostohanővére. Tizenhét éves múlt, és szüleivel élt Pekingben. Bármilyen csodálatos dolog is: apja, az öreg Nyú úr, hatvanesztendő kora ellenére elhagyta feleségét. Szembeszállt az asszonnyal, összeszedte pénze nagy részét, és odaköltözött Taiyun anyjához, Funiához, aki jóval fiatalabb volt, mint Nyúné.

Taiyun a szélsőséges, haladó szellemű nemzedékkel tartott. A húszas évek ifjúságában számtalan hozzá hasonló fiatal lélek akadt. A korrupt hivatalnokok gyermekei rendszerint vagy szüleik nyomdokába lépnek, vagy a lázadókhöz csatlakoznak, és fokozott szigorúsággal ítékeznek szüleik felfogása fölött. Taiyun lelkét is megihlették az új idők. Meggyőződéssel és mély felháborodással ítélte el a régi bürokráciát és az elavult családi életet, mint olyasvalaki, aki belül, önmagában harcolta végig a forradalmat. Az új szellem a családi kötelek tiszteletben tartását is „maradi” eszmének tekintette. Taiyun felszabadult őszinteséggel emlegette apját, anyját, mostohanővérét, sógornőit és féltestvérét, Huaiyut. Kitarott apja mellett, de csak mert

együgyű, gyöngé szívű öregembernek tartotta. Nyíltan hirdette, hogy apja ebül szerezte vagyonát, és véleménye szerint ő is azok közé az enyveskező hivatalnokok közé tartozott, akiket agyon kell löni, ha a forradalom győzedelmeskedik. Durva, nőietlen hangnemben beszélt, rövid haját viselt és alig térdig érő fekete szoknyát, fehér kabátkával, vagyis az iskolás lányok rendes egyenruháját. Mulan úgy érezte, mintha hihetetlen történetet hallgatna a családjáról.

– Képzeld! – élvezte Taiyun a saját előadását. – Mikor Huaiyu bátyám hallotta, hogy Csangot megverték a diákok, sürgősen elbújt. Másnap Csao üzent neki, hogy látogassa meg a szállodában. Erre leborotválta a bajuszát, és álruhába öltözött. Tudod, Csao, Csang és a többiek mind japán bajuszt növesztettek, olyan „jintan”^[6] bajuszt. Erről ismertük fel Csangot is a hor-dóban. Mikor Huaiyu visszajött, közölte a sógornőmmel, hogy veszély fenyegeti az életét.

– Melyik sógornődnek mondta? A feleségének vagy az ágyasának? – kérdezte Mulan.

– Természetesen a sógornőmről beszélek. A másikat csak Ingingnek nevezem. Láttad volna, hogy dadogott a bátyám, mikor összeszidott, amiért részt vettem az agitációban. Reszketve mondta, hogy nem lehet tudni, mire képesek még a diákok. Ajánlgatta, költözzünk be a biztonság kedvéért a Waggon-Lits Szállodába. Tudod, amikor izgatott szegény, pontosan úgy dadog, mint az apám... Vastag ajka tátog akár a halak szája... Nálunk a család minden tagjának vastag az ajka, az enyém is... Szóval dadogott, és nyögött, de én csak hallgattam, és ültem, és derűsen mosolyogtam. Akkor felém fordult, és rám mordult „A diákoknak és a diáklányoknak nem ízlik a tanulás! Nem tisztelitek a kormányt!” Én rögtön megfeleltam: „Eszem ágában sincs tisztelni egy áruló kormányt! Te talán helyesled, hogy Santungot eladták?” Felsoroltam az érveimet, de meg se hallgatott: „Mi értesz te a politikához?!” – ordította dühösen. „Annyit mindenesetre értek, hogy csak gazember adja el a hazáját! Csakis aljas lelkű emberek helyeselhetik, hogy Santungot idegen kézre játsszák!” Még dühösebb lett, és odavágta nekem, hogy „mindennek ti vagytok az okai, ti, a diáklányok! Úgy vonultatok végig az utcán a fiúkkal, mintha utcalányok volnátok! Semmi szemérem sincs bennetek már!” De én se maradtam adós a válasszal: „Szóval szerinted az a lány szemérmetlen, aki hazafias lelkesedésből tüntet az utcán? Rendben

van. De mégsem én származom egy tiencini örömházból!” Kár, hogy nem láttad, milyen rémült arcot vágott Inging, s milyen tágra meredt szemmel bámult rám a sógornóm!

– Ezt merted mondani? – kérdezte elbámulva Mulan.

– Miért ne? Mit tehet ellenem? Pénzt nem akarok tőle, nem vágyom rá, hogy gazdag hölgy legyek. Majd megkeresem én magamnak, amire szükségem van. Inginget különben sem szerettem soha. Csak azért szólítottam a nevén, hogy ne kelljen sógornőnek neveznem. Nem én félek tőle, inkább ő fél tőlem.

– Mi van Inging és Vu tábornok között? Igaz, amit róluk beszélnek? – kérdezte Mulan.

– Haha! – nevetett Taiyun. – Azok neveznek kommunistáknak bennünket, akik minden habozás nélkül osztozkodnak a férjükön és a feleségükön. Ők a kommunisták, Huaiyu és Vu tábornok, mert megosztóznak egy nyilvánossági joggal felruházott asszonyon. Miért titkolnám, mikor egész Peking és egész Tiencin tudja ezt. Huaiyu egyszerűen felkínálta Inginget Vu tábornoknak, hogy a barátnője legyen. Ha Vu tábornoknak nem kell, Huaiyu is megkaphatja. Inging maga dicsekszik ezzel. A minap Huaiyu a sógornóm jelenlétében és előttem mesélte Ingingnek, hogy egy barátja érdeklődött nála, mi igaz a pletykákból, és tudod, mit felelt erre Inging? Nevetett.

„Csak járjon a szájuk – mondta. – Irigyelnek engem. Egész sereg társágbeli hölgy veti magát a tábornok után, de nem sikerül megkaparintaniuk!” Megtörtént... el se hinnéd... hogy a tábornok Huaiyut és Inginget együtt hívta meg vacsorára. Vacsora után a bátyám elbúcsúzott, Inginget szépen otthagytta a tábornokkal mahjongozni, és Inging ott töltötte az egész éjszakát. A múlt tavasszal hét vagy nyolc napig egyfolytában a tábornok házában élt. Akkor kezdődött az ügy.

– Gondolod, hogy Suyun is részt vesz ezekben a dolgokban? – érdeklődött Mulan. – Megmondhatod az igazat. A sógornóm nevét mégis meg kell védenem.

– Nem tudom – felelte Taiyun. – Csak annyit tudok, hogy Tiencinben folyton együtt mászkálnak mindenhova.

– Sógornőd a városban marad?

– Igen, itt maradt. Őrzi a házat és a gyerekeket. Őt úgyse bántaná senki.

Mulant annyira mulattatta a Nyú családnak ez a kis lázadója, hogy meghívta, jöjjön el hozzá gyakrabban.

Ilyen volt Kína azokban az időkben. Nem lehetett eldönteni, vajon az új nemzedék elképesztőbb-e vagy a régi. Már nem volt mérték semmire. Az öregek tehetetlenekké váltak, és lezüllöttek. A fiatalok lázadók voltak és kiforratlanok. Az öregekből kipusztult a Kínába vetett hit, és magukban sem bíztak többé. A fiatalok viszont elvakultságukban önmaguktól várták a csodát. Kinek legyen joga a lelkesedéshez és a reménykedéshez, ha nem a fiataloknak? Ez a fiatalság minden gátlástól megszabadult, nyers volt és neveletlen. Kultúráját nem alapozta meg, de vére forrón száguldott, és szíve nagy célokért hevült.

A május negyediki tüntetés csak bevezetője volt a diáktüntetések hosszú sorának. A diákok újra és újra kiálltak az utcára, ha valamilyen válság fenyegetett, vagy ha a túlságosan rideg szívű idősebb nemzedék olyan intézkedéseket vívott ki a kormánytól, amelyek felbőszítették és ellenszegülésre készítettek a túlságosan forróvérű fiatalokat. Most is úgy volt, mint eddig: az idősebbek szemére vetették a fiatalságnak, hogy nem akar tanulni. A fiatalok viszont panaszkodtak, hogy az idősebb nemzedék semmit sem ért a vezetéshez. Az öregek és a fiatalok közötti szakadék mindjobban elmélyült. Az öregek fásultsága természetesen felkeltette a fiatalok lázadását. A nemzeti forradalom csak 1927-ben tudta megdönteni a pekingi kormányt, mikor végül a Kuomintang összefogta és kiaknázza a fiatalok hazafiságának és lelkeségének óriási erejét.

De közben az egyik diáktüntetés következtében Mulan élete teljesen megváltozott, sőt nemcsak az övé, hanem másoké is, akik történetünkben szerepelnek.

Természetesen Mulan, Mocsó és Lifu között is szóba kerültek Inging botrányos viselkedésének részletei. Taiyun is gyakran átjött hozzájuk a kertbe, s ő is részt vett a beszélgetésben.

– Hogyan tűrhet a bátyád ilyesmit? – kérdezte tőle Lifu. – Hiszen eleget keres.

– Ő? – kérdezte Taiyun, és megvetéssel hangsúlyozta a bátyjára vonatkozó „ő”-t. – Ezek a disznó hivatalnokok nincsenek megelégedve, ha nem keresnek egymilliót. A bőröves ember kiszedné még a zsírját is a hosszú ruhás embernek. Huaiyu: Csiuyeh. Imádja a pénzt, és nyíltan bevallja, hogy célját

csak akkor éri el, ha valamelyik tábornokkal „sógorságba” kerül, legalábbis a közös nő révén.

(„Csiuyeh”, ez a szó a tréfás megvetés szava, és olyan embert jelent, aki valami előléptetés kedvéért eladta feleségét vagy nővérét az egyik tábornoknak.)

– Neked olyan jó tollad van! – mondta Lifunak Taiyun. – Miért nem írod meg Huaiyu viselt dolgait?

– Vigyáznod kell – figyelmeztette Mocsó Lifut.

– Nem félek én senkitől – felelte Lifu. – Az egész nemzet undorodva figyeli ezt a társaságot.

– De még sok Anfu-alak ül hatalmas állásokban. Különben is Huaiyu szegről-végről rokonunk – vitatkozott Mocsó.

– Jaj, de maradi vagy – nevetett Taiyun. – Nekem is mostohatestvérem!

– Szóval te nem bánnád? – kérdezte Lifu Taiyunt.

– Még hogy bánnám? Annyi adatot szerzek neked, amennyit csak akarsz. Mulan csak bámult, de nem szólt semmit.

– Ezek az aljas hivatalnokok megérdemelnék, hogy sorra pellengérré állítsuk őket – mondta Mocsó. – De Huaiyuval szemben mégis légy engedékenyebb. Elvégre rokonunk. Nem használhatod a saját nevedet. Bízd rá valakire, írja meg más.

– Ezek a disznók nem állnak meg addig, amíg valaki tisztességre nem tanítja őket – heveskedett Lifu.

– Te biológus vagy – mondta Mocsó. – Okosabb, ha a górcsőveid meg a poloskáid mellett maradsz.

– A poloskáim? – nézett fel Lifu. – Én már csak kétfajta poloskát ismerek. Az „A” csoportba tartozik: aki már valamelyik hadúr sógora; a „B” csoportba: aki tülekedik, hogy valamelyik hadúr sógora lehessen, de még nem sikerült neki. Ezek az én poloskáim... az élősdi, akik tönkreteszik Kínát!

– Lifu – mondta Mulan –, te azért háborodsz fel ennyire, mert még keveset láttál az életből. Csak az Ég tudja, mennyi élősdi van mindenütt! Te is hallottal arról a nagy emberről, aki kitüntetést kapott a francia kormánytól, mert támogatta a nyugati és a keleti kultúrát. Ez az ember annak köszönhet-e az emelkedését, hogy szép ágyast szállított Yuan elnöknek.

– De nem a saját ágyasát – vetette ellen Lifu. – Az más volt. Csak megvett egy örömlányt, akiről tudta, hogy tetszik Yuannak, és neki ajándékozta.

Óriási különbség!

Mocsó látta, hogy Lifu teljesen megvadult. Végül is beleegyezett, hogy Lifu álnevet használ, és igazi nevét csak a kiadónak árulja el. Huaiyu, Inging és a tábornok nevét is ügyesen megváltoztatja. Az Inging név „sárgarigót” jelent. Úgy döntöttek, hogy „Yenyen” lesz a neve, vagyis „fecske”, mivel a két szó együtt – „inging yenyen” – azt is jelenti, hogy „csinosan öltözött nők csoportja”. Erről akárki ráismerhet. Huaiyu: drágakövet jelent. Ezt a nevet „Pienpó”-vá vagy „Pien kő”-vé változtatják, mert Pien egy regebeli öregember volt, aki drágakövet talált.

Lifu megírta a történetet, és lemásoltatta Csen Sannal. Utánozta a régi mesemondók stílusát, részletesen leírta Inging érzéki bájait. Nem mondta meg, mesét ír-e vagy valóságot, de Ingingre mindenki ráismerhetett. Gyakran emlegette Huaiyu japán „jintan” bajuszát, és nyíltan megírta róla, hogy az áruló Csao jobbkeze és üzlettársa volt.

A történet megjelent az egyik pekingi újságban. Az olvasók egyik része biztosan tudta, a másik része legalábbis sejtette, hogy a „Yenyen” nevű nő nem más, mint Inging.

Inging kicsit különösnek tartotta, hogy Vu tábornok jóízűen kacag a történeten, mikor megmutatta neki.

– Undorító! – mondta borzongva.

– De roppant hízelgő a bájaidat illetőleg – felelte a tábornok. Titokban arra volt a legbüszkébb, hogy mint „regényalak” szerepel, aki magas kora ellenére még fiatal nőknek udvarol. – Nem látok benne semmi sértőt. Különben is csak mese.

Huaiyu rettenetes dühbe gurult, hogy személyes ügyeit így kitalálták. Eljárást indítani nem akart az újság ellen, mert rosszabbnak tartotta nyíltan bevallani, hogy „Pienpó”-ban magára ismert. Levelet írt egy pekingi hivataltársának. Kérte, kutassa ki a szerzőt, és követeljen elégtételt a kiadótól, vagy legalábbis szerezzen nyilatkozatot tőle, hogy a történet csak kitalált mese, és semmiféle élő személyiségre sem vonatkozik. A barát azonban csak kacagott az eseten, és nem tett komoly lépést. Megkérdezte a kiadótól, ki volt a cikk szerzője, de a kiadó nem árulta el, mert Lifunak is, Fu úrnak is jó barátja volt. Nyugodtan felelte: Huaiyu sajtópert indíthat, ha valóban azt hiszi, hogy róla mintázták „Pienpó”-t. Huaiyu persze nem perelhetett, hiszen a közfigyelmet még jobban magára vonta volna. A kiadó pedig bízott Fu úr pártfogásában. Fu úr, ha nem volt is már közoktatásügyi miniszter,

még mindig igen sok befolyásos baráttal rendelkezett. Huaiyuban lángolt a tehetetlen düh. Gyanakodott, hogy mostohanóvérenek, Taiyunnak része van a támadásban. Csak hónapokkal később sikerült megtudnia, ki a cikk szerzője. Ekkor véres bosszút esküdött.

Ez alatt az idő alatt a „távirati ügynökségek” gomba módra szaporodtak el Pekingben. Valamennyi arra törekedett, hogy minél nagyobb támogatást kapjon a különböző politikai csoportoktól. Más cél nem is vezette őket, csak hogy zsaroljanak, intézményesen és rendszeresen. A kormány minden vezető embere igyekezett jó barátságot tartani ezekkel az irodákkal. Ha eső ígérkezett a pekingi pénzügyi sivatagban – vagyis újabb japán kölcsönre volt kilátás –, az ügynökségek bőven arattak, mert a kormány gondosan ügyelt, hogy jól megkenje a hírforrások kerekét. Az ügyesebbek persze nemcsak egy párttól húztak támogatást, hanem többtől is, lehetőleg két ádázul szemben álló párttól egyszerre. Az Anfu-csoport ellenségei is tartottak egy ilyen ügynökséget. Mikor látták Lifu cikkének sikerét, hamar kiadtak egy másik cikket, mert megéreztek, hogy elérkezett a kedvező alkalom, amikor súlyos csapást mérhetnek a Csao-Cseng-csoportra. Az új cikkben Inging és Huaiyu már név szerint szerepelt, Vu tábornok azonban megmaradt „egy bizonyos” tábornoknak. Huaiyu pekingi barátja már megjelenése előtt tudott a cikkről, és az egész város kíváncsian várta megjelenését. A barát megkísérelte, hogy vesztegetéssel eltérítse tervétől az ügynökséget, de nem fogadták el a pénzét.

Másnap nemcsak egy, hanem egy egész sereg pekingi újság közölte a cikket. Huaiyu húga, Suyun háromszor is szerepelt benne, igen szégyenletes beállításban. Most már a tábornok is megharagudott. Biztatták: tegyen valamit. Nem sok haszonnal kecsegtetett, ha az ügy körül még nagyobb port vernek, de valamilyen büntetőlépés mégis kívánatosnak látszott már csak azért is, hogy megbosszulják magukat, és helyrepofozzák a tábornok tekintélyét. Legokosabb lett volna, ha a tábornok felkéri közbenjárásra Tuant. De Vu ezt nehezen tehette, mert a mandzsu csoportba tartozott, és a mandzsu csoport meg Csili tábornok csoportja éppen most szövetkezett a Tuanékhoz tartozó Anhvei tábornok csoportja ellen. Viszont megtehette és meg is tette, hogy levelet írt Vu-nak, a pekingi rendőrfőnöknek, és kérte, szüntesse be az ügynökség működését. Vu szoros kapcsolatban állt az anfuistákkal, tehát azonnal eljárta az ügyben. Az ügynökséget feloszlatták, de a kiadónak nem történt különösebb baja, mert nyomban új ügynökséget nyitott, más név

alatt. A bosszú egyetlen kézzelfogható eredménye az lett, hogy a pekingiek remek pletykaanyagot kaptak, és Inging ügye nemzeti botrányvá fajult. Sokkal komolyabb következménnyel járt, hogy Suyun is belekeveredett a botrányba. Taiyun elment a kertbe, és elmesélte, hogyan hatott apjára a cikk – Olvasta az újságot, és arca mindjobban elfehéredett. Anyámmal ugyanabban a szobában tartózkodtunk, mert éppen reggeliztünk; mi persze már mindent tudtunk. Én adtam oda apámnak az újságot: „Nézd csak, megint megírták azt a történetet”, mondtam neki. Nem akarta elolvasni; nagyokat nyögött, és ledobta az újságot. „Most láthatod, hová jutott fivéred és nővéred! Micsoda szégyen a családunkra! De én tudom, hogy nem Huaiyu a bűnös, hanem Inging”, mondta elkeseredetten. Én csak mosolyogtam. Rám meredt, és megkérdezett: „Mit nevensz, te kis gonosztevő?” Erre azt feleltem: „Atyám, fontold meg jobban, amit mondasz. Az sem túlságosan nagy tisztesség ránk nézve, hogy Huaiyu bátyám egy húron pendül az áruló Csaóval.” „Honnan tudod te, hogy Csaó áruló?” – kérdezte atyám. „Ha az egész ország tudja, akkor én is tudhatom” – feleltem. Atyán szigorúan rám nézett, de nem szólt egy szót se. Kedveskedni akartam neki, és azt mondtam: „Ne félj atyám, nem minden gyermeked haszontalan. Mii szólnál hozzá, ha én egy hadvezér barátnője lennék? Helyeselnéd-e?” Riadtan bámult rám: „Nem. Miért kérdezted?” „Csak tréfáltam” – feleltem –, „mert mindig azt mondod, hogy a bátyám és nővérem olyanok, mint az anyjuk.” „Igen” – bólintott –, „annak az öregasszonynak a vére folyik bennük. Semmi közöm hozzájuk.” Szegény apám gyűlöli Huaiyu és Suyun anyját; hevesen gyaláznia kezdte volt feleségét. Anyára meg én csendben ültünk, és hallgattuk a szidalmakat másik anyámról. Saját anyám titokban nagyon örült.

Az ügy természetesen Csinyát is közelről érintette, mert a Cseng név is bele volt keverve a botrányba.

– Ki írta ezt a cikket? – kérdezte Mulantól és Sunyától.

– Mit tudom én! – felelte Sunya, Mulan pedig hallgatott. Halványillat is tudta a szerző nevét, de nem szólt semmit.

– Gyanakszom, hogy Lifu írta – mondta Csinya.

– Honnan gondolod? – kérdezte Mulan.

– Csak úgy sejttem. Mindig gyűlölte Huaiyut.

– Ha ő írta volna is, az ő cikkében semmi sem volt Második Sógornőről – jelentette ki Mulan.

– Ne aggódj – felelte Csinya –, én mától kezdve minden közösséget megtagadok Suyunnal. Mit szólnátok hozzá, ha nyilatkoznék a lapokban, hogy megszakítok vele minden kapcsolatot? – Közben Halványillatra pillantott; a lány csillogó szemmel nézett rá, nem tudta elrejteni diadalmaskodó örömét.

– Nem tehetsz ilyen lépést atyánk beleegyezése nélkül – mondta Sunya. – Eddig titkolni igyekeztünk előtte a botrányt. Nem tudjuk, mit csinál majd, ha tudomást szerez róla. Nagyon beteg szegény.

– Nehéz ügy – mondta Mulan. – Ha atyánk megtudja, hogy meghurcolták a családnak nevét, valószínűleg teljesen megtagadja Suyunt, mint ahogyan te is meg akarod tagadni. De arra is gondolnunk kell, hogy atyánk már nagyon gyenge, s ez az izgalom siettetné a halálát. Viszont ha elhallgatjuk előtte a botrányt, s később valahogyan mégis értesül a történetekről, haragudni fog ránk a titkolódzásért. Hiszen a család jó hírneve forog kockán.

– Előbb-utóbb tennünk kell valamit – határozott Csinya. – Különböző még cifrább ügyekbe is belekeveredhetem. Hogyan nézzek hivataltársaim szemébe? Elválok tőle, és feleségül veszem Halványillatot. Nem akarom, hogy csak az ágyasom legyen.

Halványillat e szavakra felkelt, és kiment a szobából. Mulannak eszébe jutott, hogy a házasságot siettetni kell.

– Halványillatnak is van apja – mondta. – Tisztességes formák között kell feleségül vened. Szerintem beszélned kell erről a házasságról anyákkal és Kassziával is.

Csinya nyomban átment anyjához, és bejelentette, hogy válni akar Suyuntól, és Halványillatot veszi feleségül. Csengné tudta, milyen szégyen érte a családot Suyun viselkedése miatt. Gyanította, mi történt Halványillattal, pedig Mulan semmit sem árult el neki. Remélte, hogy meg tudja menteni a családot a kettős botránytól. Beszélt Kassziával, s elhatározták, hogy férjük tudomására hozzák a történeteket.

Cseng úr akkoriban sok időt töltött ágyban. Bármily különös is, Csengné jobban viselte az öregséget, mint a férje. Kasszia készítette elő a talajt a beszélgetésre: szóba hozta, hogy Csinyának nincsen fia. Cseng úr hajlandónak mutatkozott alaposan megvitatni ezt a kérdést.

– Úgy látom – kezdte Csengné a beszélgetést –, hogy a mi Kettes Számmunk sokat szenved. Senkije sincsen, aki gondoskodnék a kényelméről. És Második Menyünk nem hajlandó gyereket szülni neki.

– Miféle megoldást gondoltok? – kérdezte Cseng úr.

– Mulannak van egy szolgálója: Halványillat a neve – mondta Csengné. – Mi, az idősebbek sokáig figyeltük a lányt, és úgy látjuk, derék teremtés. Nem visel az arcán „különös jeleket”. Jó felesége lenne Csinyának. Csinya meg szívesen elvenné.

Csinya hallgatott. Üdvösebbnek vélte, ha az asszonyok beszélnek helyette.

– Ha így van, vegye el – mondta az atya. – Suyun beleegyezett?

– Atyám – mondta Csinya –, ha elveszem Halványillatot, szeretném, hogy a feleségem legyen. Halványillat nem közönséges szolgáló. Megtalálta a szüleit. Tehetős, rendes családja van... Én el akarok válni Suyuntól.

– És ha a Nyú család nem egyezik bele a válásba? – kérdezte az apa.

– Bele kell egyezniök.

– Miért? Mivel indokolod meg válási szándékodat?

Csinya anyjára nézett.

– Nem akartuk elmondani neked... – mondta Csengné. – Kérlek, ne izgasd fel magad. Okosabb, ha Suyunt nem tekinted többé rokonunknak, így kívánja családunk jó hírneve is.

– Mi történt? – kérdezte riadtan Cseng úr.

– Szerettük volna titokban tartani előtted, de nem lehet. Családunkra és fiunkra nézve egyaránt fontos, hogy Suyuntól minél hamarabb megszabaduljunk. A Nyú család egy szót sem szólhat, hiszen már az újságok is megírták, mit művelt Suyun.

Cseng úr arca elváltozott. Erei kidagadtak a halántékán:

– Tudtam – mondta –, tudtam, hogy ez lesz a vége, ha azzal az örömlánnyal mászkál. Mit írtak róla az újságok?

Csinya igyekezett gyöngéden és óvatosan közölni vele, mit írtak. Cseng úr látni kívánta a lapokat. Keze remegett a beteges gyöngeségtől és a düh-től, amíg kristály szemüvegén keresztül a cikket olvasta.

– Ringyó ez az asszony, a Nyú család ringyója – fújta dühösen. – Micso-da balszerencse, hogy családunk tiszta nevét be kellett mocskolnunk a nevével! Egy percig se habozz, azonnal válj el tőle! Tégy közzé nyilatkozatot az újságokban is. A Nyú családdal egyáltalán ne törődj! – Kis idő múlva folytatta: – Csinya, talán okosabb, ha a nyilatkozatot úgy szövegezed meg, hogy már évek óta nincs közöd ahhoz az asszonyhoz. Két-három esztendő óta. Mondd, hogy évek óta semmi közünk a Nyú családhoz. Le kell mosnod a gyalázatot a magad és a családod becsületéről. Nem, így nem lesz, jó, várj

csak egy pillanatig... A nyilatkozatot a magam neve alatt adom ki! Hozz tol-lat és papírt!

Ott nyomban, felesége és Kasszia jelenlétében, tollba mondotta nyilatko-zatát, amelyben bejelentette, hogy fia véglegesen elválík Suyuntól. Kicsit gondolkozott, majd levelet diktált Suyun atyjának, Nyú úrnak is. Becstelen-nek nevezte önmagát, amiért megteszi ezt a lépést. De megmagyarázta: nem tűrheti tovább, hogy a „Cseng család tiszta nevére még több mocsok essék”. És Nyú úr elnézését kérte.

Így lecsillapította dühét, és kimerülten, lihegve dőlt hátra ágyában.

– Csinya – mondta később fiának –, sok szenvedést szereztünk neked ez-zel a rossz házassággal. De sohasem képzeltük, hogy ez lesz a vége. Most hely rehozzuk a bajt. Hozd ide Halványillatot, hadd nézzem meg jobban. Nem szabad másodszor is hibát elkövetnünk.

Hóvirág az egész jelenet alatt a másik szobában hallgatódzott. Az utolsó szavak hallatára maga rohant Halványillathoz, hogy gratuláljon neki és oda-hívja a gazda elé.

Halványillat bejött; Mulan és Sunya kísérték. Meghajolt Cseng úr előtt, és lesütött szemmel álldogált, amíg a gazda szemügyre vette.

– Tudsz varrni és főzni? – kérdezte az öreg Gazdag.

– Tudok, Laoyeh – felelte Halványillat.

– Tudsz írni és olvasni? Halványillat elpirult, és hallgatott.

– Elolvasta a Száz Család Nevét, és minden gyümölcs és minden főzelék nevét leírja – felelte Mulan.

– Hűségesen fogod szolgálni a fiamat? Gondozni fogod a ruháit? Vigyáz-ni fogsz az életére?

Halványillat túlságosan félénk volt ahhoz, hogy ilyen kérdésre feleljen. Még mélyebbre hajtotta a fejét. Cseng úr szerint ez a félénkség és szerény-ség volt a legjobb válasz. Kis ideig még nézte Halványillatot, majd bólin-tott.

– Beleegyezem.

– Gyorsan térdelj le! Érintsd a fejedet a földhöz, így... mondj köszönetet az öreg Gazdának – biztatta Kasszia.

Halványillat letérdelt, és fejét háromszor a földhöz érintette.

– Az Öreg Úrnő előtt is tedd meg ugyanezt – figyelmeztette Kasszia.

Halványillat ismét letérdelt, Csinya anyja előtt is elvégezte a szertartást. Aztán Kasszia kivezette a szobából.

A másnapi újságokban megjelent Cseng úr nyilatkozata. Halványillat apjához közbenjárót küldtek, hogy kösse meg vele a szokásos megegyezést.

Közölték vele, hogy a vőlegény súlyosan beteg apja szeretné még látni a fia esküvőjét, így már a következő hétre kitűzik a házassági szertartást. Halványillat fivére és sógornője egyszerre rendkívül barátságos lett. Buzgón nővérük kedvében jártak.

Csinya és Halványillat nagyon boldog volt. Mindjárt másnap elmentek Mulanhoz, megköszönni a segítségét. A boldogság feltűnően megszépítette a lányt.

– Lám – mondta Mulan –, most hát följebb vagy a rangsorban, mint én. Szólíts engem ezentúl egyszerűen Mulannak.

– Hogyan hívhatnád Mulannak – ellenkezett Halványillat –, hiszen idősebb vagy nálam. Engedd meg, hogy Idősebb Nővérnek szólítsalak.

– Én pedig azt mondom majd neked, hogy Második Sógornő.

– Ne okoskodjatok – nevetett Csinya –, szólítsátok néven egymást, mint a testvérek.

– Én majd Idősebb Nővérnek hívom, ő meg szólítson a nevemen – döntötte el Halványillat. – Milyen csodálatos is az élet! Mikor Mulan Santungban megtalált, anyámnak neveztem. Az én életem igazán különös élet! Mindig úgy érzem, hogy a mások élete csendesen folydogál, mint a folyó vize. Az enyén pedig hol előreszökken, hol visszazúdul, mint a „kilenc sárkány vízesése”. Egyik változás gyorsabb és váratlanabb, mint a másik.

– A jó embereket megóvjá az Ég – mondta Mulan. – De figyelmeztetlek valamire: most már Fialal Úrnő vagy, tehát nem szükséges ebben a hosszú ujjú kabátban járnod. Ne rejtegesd többé azt a sebhelyet a karodon. Inkább arra emlékeztessen, hogy most szerencse rád mosolygott, és végre boldog vagy.

De Halványillat azután is hosszú ujjú kabátokat hordott. Csinya gyöngéden babusgatta, és sokat gondolt felesége szenvedéseire. Sokszor megcsókolta karján a vörös sebhelyet, a régi gyötrelmek jelképét. Csinya nem bánta, hogy ez a sebhely csak a kettőjük: titka marad, csak ő látja, csak ő érinti.

Halványillat bájosan viszonzta Csinya szerelmét. Sokszor simogatta férje homlokán a mély ráncokat, amelyeket szerencsétlen házasságának utolsó éveit véstek oda. A szerelem csodát tett. Halványillat varázserejű ujja nyomán nemsokára elsimultak Csinya homlokán a barázdák.

HARMINCHATODIK FEJEZET

A nyilatkozat megjelent az újságokban. A következő napon Cseng úr levelet kapott az öreg Nyútól. A levél hangja enyhébbnek bizonyult, mint ahogy Cseng úr várta. Ha Nyú úr még hatalmon lett volna, Cseng úr természetesen nem tehetett volna ilyen erélyes lépést. De még így is felkészült, hogy Suyun családja kellemetlenkedni fog neki, és mindenféle bosszantások következnek. Nagy meglepetéssel és elégedettséggel olvashatta tehát a levélben, hogy Nyú úr is csak méltatlan lányát okolja a szégyenért, amely a két családot érte. Nyú úr szerint a közlemény nélkül is elintézhették volna a csakis rájuk tartozó kérdést. Cseng úrnak olyan jólesett a levél enyhe hangja, hogy rendkívül udvarias választ mondott tollba. Kifejtette: ha Suyun viselt dolgai nem láttak volna napvilágot az újságokban, ő sem tette volna meg a nyilatkozatot, de így kénytelen volt megvédeni családja hírnevét. Sajnálkozását fejezte ki, sőt bocsánatot is kért.

Néhány nap múlva durvább hangú levél érkezett. Huaiyu írta. Mellékelte azt a nyilatkozatot, amelyet Suyun tett közzé egy tiencini újságban. Az újságból kivágott nyilatkozatban Suyun közölte a nyilvánossággal, hogy apósa és anyósa az első naptól kezdve gyűlölte őt. Szemére hányták meddőségét, amiről nem tehetett. Férje családja rosszul bánt vele, úgyszólván csak a saját pénzéből élt. A maga részéről tehát boldogan bontja föl szerencsétlen házasságát. A nyilatkozat úgy tüntette fel a dolgot, hogy ő az, aki válni akar. Ezzel a ravaszsággal saját javára billentette a két család közötti tekintélyharcot.

A valóságban Suyunt felháborította Cseng nyilatkozata. Érezte, hogy az egész világ előtt nyilvánosan megsértették. De Inging meggyőzte, hogy az esetet más szemszögből kell néznie. Megmagyarázta, hogy a nő becsületén egyáltalában nem ejt foltot, ha elválnak. Semmi értelme, hogy tovább is kitartson férje mellett, csak azért, hogy társadalmi helyzetét megóvja. Ha elválnak, sokkal több szabadsága lesz. Suyun belátta, hogy Ingingnek igaza van, és kiadták az ellennyilatkozatot.

Huaiyu levele elején védelmébe vette hűgát. Nagy méltósággal írta, hogy nem szokás hinni az újságok aljas, felelőtlen és elfogult közleményeinek. Húga kifogástalanul viselkedett mindig, és csodálkozik, hogy a férj családja

hitelt ad a kósza híreknek. Ahelyett, hogy segítettek volna elhallgattatni az aljas rágalmakat, ők maguk támasztották alá azzal, hogy közzétették a nyilatkozatot. A Cseng család is tudomásul vehetné, hogy az erkölcsök mai zűrzavarában nehéz megtalálni az igazságot. A maga részéről nem óhajtja mentegetni az ügyet. Az emberi természet alantas ugyan, de mégsem várta volna Csengéktől, hogy követ dobjanak az után, aki a kútba esett. Ő igazának tudatában eltűri a sértést, mert tiszta a lelkiismerete, nem szégyell semmit, nyugodtan, emelt fővel járhat az emberek között. De eljőhet a nap, amikor még a néma tetőcserép is megfordul a házon. Akkor Nyúék majd halálos bosszút állnak a Csengék által elkövetett sértésekért. Még jöhet alkalom, hogy találkoznak!

A levél Cseng urat éktelen haragra lobbantotta, de nem válaszolt rá semmit.

Suyun most már teljesen fivére és Inging új társaságába merült, és évekig együtt maradt a tőzsdés Csinnel, de nem ment hozzá feleségül. Huaiyu bizalmas titkára és jobbkeze lett Vu tábornoknak. Ő sugalmazta az alapjában együgyű katona minden lépését. Mandzsúriába is elment a tábornokkal. Inginget és Suyunt is magukkal vitték. Tiencinbe csak 1924-ben tértek vissza, mikor a mandzsu csapatok bevonultak a Nagy Fal mögé.

Huaiyu tehát végleg szakított a feleségével, és sorsára hagyta öt gyermekét. Taiyun szívből szerette Huaiyu feleségét. Rábeszélte anyját, vegyék magukhoz az asszonyt és a gyerekeket. Az öreg Nyú szerette unokáit, és nagyon jól bánt velük. Huaiyu gyermekei csak nagyapjuk házában tudták meg, mi a boldog gyermekkor. Két év múlva az öreg Nyúné öngyilkosságot követett el. Lysolt ivott, külföldi szert. Egy tiencini sikátorban éldegélt a szegény, elhagyatott öregasszony. Huaiyu és Suyun Mandzsúriában voltak éppen. A halottat csak Nyú úr, Huaiyu felesége és az unokák kísérték el utolsó útjára. Így költözött el a világból az egykor hatalmas Ló Anyó, akitől valamikor egész Peking rettegett.

Cseng urat nagyon megviselte a botrány és a válás. Huaiyu szemtelen levele után, bár méltóságán alulinak tartotta, hogy válaszoljon rá, napokon keresztül átkozta Suyunt és fivérét. Felesége végül is könyörgött, hogy inkább válaszoljon a levélre, és fejezze be a maga részéről az ügyet. Ha csak otthon tölti ki a mérgét, az nem fáj Huaiyunak, hiszen nem is tudhat róla.

De Cseng úr állapota egyre rosszabbra fordult, s egyik reggel szélütés érte. A levélről mindenki megfélekedett. Mikor Cseng úr kissé jobban érezte magát, hamar megtartották ágya mellett Csinya és Halványillat esküvőjét. Csak néhány rokon előtt folyt le a szertartás. A jegyespár meghajolt a szülők előtt, majd egymás előtt is meghajoltak. Az ünnepség többi részét egy másik szobában tartották meg. A szertartások most egyszerűek voltak, mert Csinya másodszor nősült, és a második házasságot csak „áthúrozásnak” nevezték.

Mindnyájuk között az anya volt a legboldogabb. Fia második házassága olyan hibát hozott helyre, amely már régen bántotta. Az esküvőn vidáman csevegett; ő vezette a társalgást. Bizony, Csengné is megöregedett. De öregkora ellenére mindig ízlésesen öltözködött; ötvenéves asszonyhoz illőn. Haja nagyrészt megőszült. Kicsiny, tetszetős alakja ragyogott ezen a napon.

Boldoggá tette a tudat, hogy immár három menyé van, és mind a hármat szereti. Úgy látta, a három fiatalasszony jó barátságban él egymással. Az ilyen békesség minden otthonban nagyon fontos. Az esküvői lakoma után Kasszia azt mondta a nők asztalánál:

– Sohasem láttam még ilyen házat. Ez a ház úgy vonzotta ide a három asszonyt, ahogyan a szelíd ló csalja a ménesbe a vad lovakat. A legidősebb becsalta a harmadikat, a harmadik most becsalta a másodikat.

A társaság kacagott. Halványillat fivérének felesége, aki sehogy sem találta helyét a társaságban, szintén vihogott.

– Igaz – mondta Mannia. – Ha én nem lettem volna, Mulan talán elröpül. De gyors volt a lábam, és utolértem.

– Nem – jegyezte meg az anyós. – Ne dicsekedj azzal, hogy minden érdem a tiéd. Az öreg Úr fedezte fel Mulant.

– De azt senki sem vonhatja kétségbe, hogy Halványillatot én fedeztem fel – mondta elégedetten Mulan.

– Így van – bólintott a boldog anyós. – Úgy kell éreznetek egymás iránt, mintha testvérek volnátok. Hármás Szám és Egyes Szám gyerekkoruk óta nővéreknek szólítják egymást. Most már hárman vagytok, hárman is lehetnétek ugyanígy nővérek. Mannia a legidősebb, ő lesz az első. Mulan lesz a második. Halványillat a legfiatalabb, ő lesz a harmadik, noha második meny. Hagyjátok el a „sógornő” megszólítást.

Ha az anyós tesz ajánlatot, senki sem ellenkezhet. Kasszia felkelt, maga töltötte meg borral a poharakat, hogy megünnepeljék a három asszony test-

véri esküjét, amelyben egész életükre barátságot fogadnak egymásnak.

Csengné egy picit be is csípett.

Mulannak valóra vált az álma. Most már volt asszony barátnője is. Csak Brokátot sértette kissé Halványillat gyors emelkedése. Azzal vigasztalta magát, hogy az ember sorsa már akkor eldől, amikor megszületik.

Cseng úr alig két hónappal élte túl az esküvőt. Vesebaja kiújult; fokozatosan gyengült, kínlódva, lihegve feküdt az ágyban.

Röviddel halála előtt maga elé hívatta fiait, lányait és menyeit. Beszédet intézett hozzájuk.

– Már nem élek sokáig. Éljetek békekességben és barátságban, ha én már meghaltam, és engedelmeskedjetez anyátoknak éppúgy, mint most énnekem. Tartsatok kevesebb cselédet, adjátok férjhez az idősebb szolgálókat, és ne folytassátok a régi fényűzést. Temessetek el illendő módon és tisztességesen, de erre a célra se költsétek feleslegesen sokat. Tartsátok meg a házat, amíg anyátok él. Azután eladhatjátok. Az idők nagyon megváltoztak. Manapság minden cseléd bért követel, és egy ilyen nagy házban a cselédek bére havonta száz dollárnál is többre rúg. Sohase feledkezzetek meg arról az alapelvről, hogy „a férfiak ügyelnek a ház külsejére, az asszonyok pedig a belsejére”. A béke és a munka igazságos elosztása nélkül egyetlen család sem boldogulhat. Mannia, te vagy a legidősebb. Te jársz elöl jó példával. Mulan, te vagy a legtehetségesebb, te viseld a felelősséget, mert a te kötelességed a segítség. Ailien, a te házasságod jól sikerült, érted nem aggódom. De te, Lilien, hiszel a szabad házasságban, és magad nézel férj után. Figyelmeztetek, ne kövess el hibát. Sok modern lány értéktelen férfiba szeret, vagy egyáltalán nem megy férjhez. Hallgass anyádra, és bízd ránk, felnőttekre, hogy férjet válasszunk neked. Nem bánod meg... Nehéz időket élünk, az egész országban zűrzavar uralkodik. Fiaim, lányaim, legyetek óvatosak, hogy bajba ne keveredjetez. A köztársaság tízesztendőz uralma alatt több háborúnk volt, mint a császárság száz éve alatt. A zavarok csak növekedni fognak...

Még többet is mondott volna, de kimerült, és elhallgatott. Csak annyit tett még hozzá.

– Legyetek óvatosak.

Azután maga elé hívatta unokáit. Megáldotta Asuant és Atungot, a fiúkat s Amant is, a lányt. Hátradőlt a párnára, és kinyújtotta két ujját, mintha azt

jelezné, hogy hosszú élete végén csak két fiúunoka áll az ágya mellett. Pedig két fiúunoka sovány öröm egy öregembernek, aki búcsút vesz a világtól.

Kasszia lehajolt hozzá, és fülébe súgta, hogy Halványillatnak „boldogság” van a testében. Az öregember mosolygott, és kilehelte lelkét.

Korall halálának kettős oka volt. Kasszia szerint a botrány siettette a katasztrófa bekövetkezését: Huaiyu levele után harmadnapra érte a szélütés. Látták, amint Cseng úr újra meg újra elolvasta az újságcikket. Mások szerint Csinya második házassága érlelte meg benne a tökéletes boldogságot, amelyet elérve, nyugodtan távozhatott a földi életből.

A család első osztályú temetést rendezett. A szertartásokat gondosan készítették elő, és hosszú gyászjelentést adtak ki. Hiába tanácsolta Cseng úr, hogy ne költsenek túlságosan, a gyerekek hűséges szíve nagy tiszteletben óhajtották részesíteni az elhunyt családfőt. Tiszta életű, igaz ember volt, nevelése és műveltsége erős önuralmat fejlesztett ki lelkében. Maga az a tény, hogy mint helyettes miniszter, helyettes igazgató és más magas hivatalok viselője, ragyogó pályafutása során mindössze százezer dollárnyi vagyont gyűjtött, bizonyította, hogy becsületes volt. Nem olyan, mint a kisebb köztársasági hivatalnokok, akik hat hónap alatt megkeresték ezt az összeget. Gyerekei érezték, hogy atyjuk életének utolsó szakasza szomorú volt. Egész életében szívesen hozott áldozatot családjának. Az ország minden részéből érkeztek a részvétnyilvánítások: régi hivataltársai megemlékeztek róla, s a Santung céh is jelentékeny részt kért magának a gyászból. A mandarini méltóság minden régi kelléke előkerült, és a szertartások végén Cseng urat mandarinsapkájában, gombjaival, övével, mandarincipőben és díszruhájában temették el.

Mulan kettős gyászt viselt, mert anyja és apósa egy éven belül halt meg. De a természet törvénye mindent kiegyenlít, egyformán gondoskodik születésről és halálról. Mulan az ortodox konfucianizmus szellemével szembeállva, a Cseng úr halálát követő hónapban áldott állapotba került. A gyerek Halványillaté után öt hónappal született. Századok előtt élt egy konfucianista, aki mereven ragaszkodott a szabályokhoz; ez önmagát feddő valloásban leírta naplójában, hogy egyik szülője halála után, a szigorú gyászidőszak letelte előtt is „férfi módra érintkezett feleségével éjszaka”. A modern kínai társadalom már nem törődött az ilyen finom árnyalatokkal, de

Csengné még hitt a konfuciusi elvekben, és mélységesen megbotránkozott, hogy két menye szült egymás után. Halványillat gyereke az esküvő után hét hónapra született. Rendkívül kicsi csecsemő volt, így senki sem tehetett rosszmájú célzásokat. Különben is az unokák születése a család terebélyesedését jelentette. Halványillat fiút szült, Mulan lányt; a két gyermek a család gyarapodásáról, fejlődéséről tanúskodott. Csengnének tehát – konfuciusi lelkiismerete ellenére is – nagyon tetszett ez a fordulat.

Vörösjáspis és Yaóné halála óta, mikor már Yao úr is a hegyek közé vonult valami ismeretlen kolostorba – a kertet ritkán töltötte meg jókedvű fiatalság. A fiatalok lassan elfelejtették azt a névtelen baráti kört, amellyel annyi gondtalan délutánt töltöttek el együtt. Az öregek meghaltak, a fiatalok szétszéledtek és megházasodtak. A nővérek lelkébe különös szomorúság és józan felelősségérzés költözött. Vörösjáspis meghalt, Afei és Paofen házasságot kötött, és külföldre távozott. Paku és Sutan összeházasodtak, de a nővérek gyászban lévén, ritkán mozdultak ki a házból, inkább otthon éltek aféle klubéletet. Lin, az öreg író, délre költözött. Miss Donahue olykor még ellátogatott a kertbe. Csi, az öreg festő meg-megjelent olykor Huáné valamilyen üzenetével. Csi mindig ráért, és szívesen üldögélt a kertben. Mannia mellét betegség támadta meg, de sem a kínai, sem a nyugati orvosnak nem volt hajlandó megmutatni a testét. Szerencsére Mulan vidéki nagynénje ajánlott egy bizonyos füvekből főzött kenőcsöt, ami végül is meggyógyította.

Lifut az újságírás mind gyorsabban sodorta a napi politika felé. Mindössze egy hosszú bölcseledő tanulmányt tett közzé a „Taoizmus és természettudomány” címmel, amelyben apósának egyik kedvenc témáját dolgozta fel. Különben csak időszerű kérdésekről írt. Miss Donahue megígérte, hogy angolra fordítja a tanulmányt, de fordítását sohasem fejezte be. Lifu az élet titkait tudományos miszticizmussal szemlélte, amire biológiai tanulmányai során tett szert. A „Növényvilág érzései”-ről is írt egy rövid értekezést. Ebben átértékelte az „érzés”-t és az „öntudat”-ot. Bebizonyította, hogy minden állati és növényi lény érzékeli a környezetet. Például a hangyákat hozta fel, amelyek megérik a vihart. Bebizonyította, hogy nemcsak az emberi lények kiváltsága a tudatosság. Kiszélesítette a „nyelv” szó jelentését is. Tagadta, hogy csupán a nyelv fejezi ki az érzéseket annyira tagadta, hogy lassanként megértette egy fa „mosolyát” vagy az őszi erdő „fájdalmas sóhaja-it”. El tudta mondani a fa „fájdalmát”, ha letörjük az ágát, vagy lenyúzzuk a

kérgét. A fa érzi, hogy „megsebezték”, ha letörik az ágát. Mikor lenyúzzák a kérgét, „megsértik”, „megalázzák”, „arcul ütik”. A fa lát, hall, szagol, tapint, eszik, emészt és megkönnyebbül, vagyis ugyanolyan céltudatos élettani funkciókat végez, mint az emberi lény. Megérzi a világosságot, a hangot, a meleget és a levegő mozgását. „Boldog” vagy „boldogtalan”, aszerint, hogy kap-e elegendő esőt és napot. Mindezt abból a taoista miszticizmusból vezette le, amelyet Csuangcéből merített. Lekicsinyelte az emberi fennhéjázást, amely egyedül önmagának akarja kisajátítani az „érzést”, az „érzékelést”, az „öntudatosságot” és a „nyelvet”. A tanulmány rövid vázlat maradt. Ha kidolgozzák, értékes filozófiai elmélkedés lehetett volna, de megírásához Lifunak sohasem volt elég ideje.

A tudományos panteizmus egyik fajtája volt ez az elmélkedés. Csuangce szerint: „A Tao benne van a hangyában, a gazban, a törött téglában, benne a trágyában is.” Lifu megmagyarázta feleségének, hogy a szülés utáni első napon minden anya kitermel a mellében bizonyos sárga színű és fertőzést akadályozó folyadékot, hogy megvédje gyerekeit.

– Nevezheted Istennek, Taónak vagy Útnak. Ott van az anya keblében. Ne gondold, hogy ilyen titkokat csak az emberi lények hordoznak magukban.

A legalantasabb életformájú lényben is ott van a tökéletes alkalmazkodás ösztöne. A bacilusok olyan kémiai tudással rendelkeznek, hogy a legnagyobb tudású vegyész is elámítják, s amit tesznek, azt egyszerűen, de csalhatatlanul és tökéletesen teszik. Még ma is a selyemhernyó termeli a legjobb selymet, az ember csak eladja pénzért. Még ma is a pók termeli az egyetlen vízhatlan, időnek ellenálló, szilárd enyvet. Még ma is a szentjánosbogár termeli a leghathatósabb világítást. Ezért mondja Csuangce, hogy a Tao a hangyában is benne van.

Mocsó is tudott valamit a kromoszómákról és hormonokról, Lifu éppen eleget beszélt előtte ezekről a dolgokról. De Lifu politikai állásfoglalásában is megnyilvánult tudományos alapossága. A nyugati természettudományos gazdálkodás mélységes bámulatot keltett benne. Ezért volt haladó szellemű a politikában is. Ezért támadta makacsul a Tuan-kormányt, és ezért volt türelmetlen a teljesen züllött Anfu-politikusokkal szemben.

Mulan sokszor meglátogatta őket. Üzleti ügyeiket is meg kellett beszélniük: hogyan szorítsák szűkebb keretek közé a személyzeti költségeket, mibe fektessenek pénzt, hogyan pótolják a tea- és orvosságkészleteket az árvízzel

sújtott területeken. Mocsó hatékonyabban vett részt az üzlet irányításában, mint annak idején az öreg Yao. Az alkalmazottak jólétével is törődött, amire apja csak ritkán gondolt. Lifu ajánlotta, hogy a közismert gyógyszereket árusítsák úgy, ahogy Nyugaton. Töltsék egyforma kis üvegekbe. De Mulan ellenezte ezt a javaslatot. Nevetségesnek tartotta, hogy a régi, bevált eladási módszereket megváltoztassák. Véleménye szerint az emberek megszokták a gyógyfüvek régi, meghitt külsejét, és nem vennék meg a felismerhetetlenre változott pirulákat. Mi lenne, ha a ginszengyevők nem vizsgálhatnák többé a ginszenggyökér alakját és színét. Ha kivonatban árulják a ginszenggyökeret, akkor előbb nagyszabású hirdetési hadjáratral és új személyzettel kell felruházniuk a közönséget. A derék, régi, füstös cégtábláknak még az emléke se maradna meg, s a közismert és közkedveltségnek örvendő, fára nyomtatott címkék, az orvosságosbolt jellegzetes illata és a mozsarak csengése nyomtalanul eltűnnének! Miért törjék magukat, hogy több orvosságot adjanak el, mint amennyit eladnak? Lifu elejtette ajánlatát; nem is érdekelte túlságosan. Csak egyike volt „ötleteinek”.

Taiyun gyakran ment át hozzájuk, és ilyenkor a kis társaság sokat beszélt a politikáról. Lifu egyik nagybátyja meghallotta, hogy öccsének a sorsa jobbra fordult, levelekkel ostromolta, és állandóan pénzt kért. Egyik fiát Pekingbe küldte, hogy Lifu a saját költségén neveltesse. Mocsó szüleinek halála után Lifu a Yao-kertben nem számított már „külső rokonnak”. Unokaöccsét tehát elszállásolták az egyik szobában.

A kis társaság tevékeny részt vett a diákmozgalmakban is. Kína fiatalsága, általánosságban, erősen támadta a politikailag csődbe jutott pekingi kormányt. A levegőben ott csapongott a jelszó, hogy harmadik forradalomra van szükség, amely elsöpri az egymással marakodó tábornokokat, és modern kormányra bízza az ország vezetését. A Kuomintang nagyszabású tervet dolgozott ki Kína újjászervezésére, s a politikailag érett diákság csatlakozott ehhez a tervhez. A pekingi egyetem a szélsőségesen haladó szellemű fiatalság gócpontja maradt, és magatartásával magára zúdította a kormány ellenszenvét. Néhány tanár tagja volt a Kuomintangnak, mások nyíltan kommunista elveket hirdettek. Az újságok és folyóiratok hangja is megváltozott. Régebben csak megújhódási vágy és a nyugati eszmék iránti enyhe lelkesedés mutatkozott bennük. Később mind komolyabban és szakszerűbben vitatták a társadalmi és politikai kérdéseket. Egyre több és több furcsa, idegen kifejezést használtak. A közvélemény rokonszenvezett a

szélsőséges haladással. A diákság tevékenyebb tagjai csatlakoztak a Kuomintanghoz, vagy beléptek a kommunisták közé. Nyíltan és erélyesen bírálták a kormányt, a kormány pedig – gyengeségének és a közvélemény erejének a tudatában – hallgatva tűrte a bírálatot. Az egyik hivatalnok azonban, mikor egy iskolát megnyitott, „kommunistáknak” és „szovjet ügynököknek” nevezte azokat a diákokat, akiknek nem tetszett a kormány politikája. A Kuomintang tagjait tehát kikiáltották „vörösöknek” és „veszedelmes fel-forgatóknak”.

Ebbe a politikai áramlatba sodródott bele Lifu, Mulan, Taiyun, Huan-erh és Lifu unokaöccse, sőt kisebb mértékben Mocsó is. Sunya, ha véletlenül velük volt, a maga gúnyolódó, szeszélyes módján többnyire „hideg vizet locsolt” a vitára. Mocsó is gyakran Sunya pártjára állt, és csillapította a többieket. Így kettőjüket „maradiaknak” nyilvánították. Mocsó néha megkérdezte: „Vajon mi haszon származik mind ebből?” Huan-erh, a szomorú és szeszélyesen hallgatóg teremtés, aki szintén telítve volt nemzedékének politikai öntudatával, újszerű gondolataival gyakran meglepte a többieket.

Lifu társai és barátai lassan odaszoktak a kertbe, é néha összejöveteleiket is ott rendezték. Ez a csoport bátor és merész politikai nézeteivel annyira különbözött a Vörösjáspis halála előtti társaságtól, amennyire attól a művészekből és esztétákból álló körtől is különbözött, amelyet Paku és Sutan szervezett. A összejöveteleken részt vett Csen San is. Felkérték, vezesse a jegyzőkönyvet. Lifu magántitkárává léptette elő. Megbízta a számadások elvégzésével, de éjjeli őrszolgálatát is meghagyta. Huan-erh, mióta Csen San visszautasította közeledését, a fiú minden megjegyzésével vitába szállt, és szokatlan eréllyel nyilvánította homlokegyenest ellenkező véleményét. Anyja férjhez akarta adni, de Huan-erh tiltakozott, és Lifu a lány pártjára állt. Kijelentette, hogy minden erőszakolás felesleges. Elmúlt az az idő, amikor a lányokat férjhez kellett kényszeríteni, ha túljutottak huszadik életévükön. Lifu megfigyelte, hogy Huan-erh és Csen San között megenyhült a viszony. A viták során újabban sokszor megegyeztek: Huan-erh nem kötött bele a fiú minden szavába, s néha a fiú is osztotta a lány véleményét. Csen San keveset beszélt, és semmi regényes hajlamot nem árult el. De becsülte Huan-erhet. Magatartásának megváltozását érdekes eset idézte elő.

Huan-erh egyszer valami könyvet adott kölcsön neki, és megkérdezte, miért hallgat mindig.

– Az emberek helyzete különböző – hangzott a rövid válasz.

– Értem – felelte Huan-erh. – Tudod, milyen lenne az enyém, ha... Tudod, hogy mindannyian nagyon szerettük anyádat?

Csen San senkivel sem beszélt az anyjáról, tehát tovább hallgatott.

– Tudod, hogy anyád úgy érezte magát nálunk, mintha a saját otthonában élt volna? Szeretnénk, ha te is úgy éreznéd magad.

Lehajtotta fejét, mert hangja jobban remegett a kelleténél.

– Köszönöm, „hsiaocsieh” – felelte Csen San. – Anyjának és fivérének is köszönöm. Kérem, ne haragudják rossz modorom miatt. Megszoktam, hogy egyedül élek. Mindig magam vagyok, rokonok nélkül, mióta elszakítottak anyámtól, és magukkal hurcoltak a katonák. Természetesen más szemmel nézem a világot, mint maga.

– Csakhogy te nem tudod, hogy anyád egészen más volt, mint amilyen te vagy – mondta Huan-erh. – Anyád is egyedül volt, mégis beszélgetett ve-lünk. Hozzám nagyon jó volt. Úgy vigyázott rám, mintha tulajdon édes-gyermeke lettem volna.

Csen San érdeklődve nézett a lányra. Kérdezősködött, hogyan élt az any-ja, és mit csinált a házban. Huan-erh elmondta, hogy sógornőjének és anyjá-nak Csenma viselte gondját. Kicsit túlozva adta elő, mennyit beszélgetett vele minden reggel és este.

– Te is így élhetnél, és éppen úgy itthon érezhetnéd magad – mondta. – Ha elszakad valamid, miért nem küldöd át nekem?... A cselédek kijavítják.

– Hogyan merészelhetnék ilyesmit? Alkalmazott vagyok, az ilyen visel-kedés hálátlanság és merészség, volna.

– Furcsán értelmezed az udvariasságot. Nekem például meg sem köszön-ted, hogy odaadtam neked az anyád által varrt ruhákat.

Csen San Huan-erhre emelte szemét. Eszébe jutott az a pillanat, mikor először látta ezt a szépen öltözött lányt, amint könnyes szemmel és remegő kézzel átadta neki a csomagot. Hirtelen megérezte, hogy a lány őszintén szerethette anyját.

– Mik a terveid a jövőre? – kérdezte hirtelen Huan-erh.

– Éjjeliőr vagyok, ez nagyon szerény állás. Mit kezdhetnék így, segítség nélkül?

– Kötelességtudó fiú vagy – mondta Huan-erh komoly arccal. – Tudom, nincs más célod az életben, csak hogy leródd tartozásodat anyáddal szem-ben. De szüleink iránt akkor teljesítjük igazán a kötelességünket, ha hala-

dunk és emelkedünk a társadalomban. Aki elzárkózik az emberek elől, és dacol a világgal, nem viselkedik helyesen.

Csen San, mikor visszament a szobájába a könyvvel, zavartan gondolt a lányra és mindarra, amit hallott. Eszébe sem jutott, hogy neki, az őrnek valaha is köze lehet a gazdája húgához. De a kerti összejöveteleken a házasságról vallott új nézetek is belekeveredtek a politikai vitákba. Legtöbben azt a felfogást vallották, hogy nincs szükség többé az esküvői szertartásra, hiszen a házasság alapja a szerelem. Huan-erh is hangoztatta, hogy a házasságlevél csak a váláskor fontos, tehát teljesen felesleges.

– Igazad van – mondta Lifu. – Hallottátok, hogyan adta férjhez Cseng Pancsiao, a festő a lányát? Este, vacsora után elvitte sétálni. A szomszéd faluba ment vele egy barátjához. Ott azt mondta a lánynak: „A barátom fia szerelmes beléd. Itt maradsz éjszakára, és engedelmes menyee leszel a barátomnak.” Aztán vette a botját, a lányt otthagya, és hazament.

– Minden esküvői ceremónia elavult és maradi szokás – jelentette ki Taiyun.

Néhány nappal később Lifu kora délután arra kérte a húgát, kísérje el őt a Nyugati Hegyek közé. Az idő gyönyörű, sétálni akar. Csen Sant is magukkal vitték. A hegy tetején az erdő közepén állt egy templom. Annak a tövében várták, míg lenyugszik a nap. Április vége volt, az égbolt ragyogó fényben tündökölt. A felfelé vezető erdei úton megálltak a magas fenyők között, és Lifu így szólt: „Huan-erh és Csen San! Legyetek egymáséi, mint férj és feleség. Nincs szükségünk semmiféle szertartásra. A fák és a madarak lesznek a tanúk meg én. Menjetek fel az úton odáig, ahol az a kis házikó áll. Ott csókoljátok meg egymást a szent és ragyogó égbolt alatt. Így éltek végig a világ legszebb és legméltóságteljesebb esküvői szertartását, amelyben férfinak és nőnek valaha is része volt.

A templom szobáját lefoglaltam számotokra, töltsétek ott az éjszakát.”

– Bátyám! – kiáltott fel Huan-erh, és sötéten lobogó szemével Lifura meredt.

– Tedd, amit mondtam – felelte Lifu.

– Mit szól majd anyánk?

– Hirdetted, hogy modern vagy – nézett húgára Lifu. – Mondtad, hogy nem hiszel az esküvői szertartásban. Tedd, amit mondtam. Tudom, hogy szeretitek egymást.

Huan-erh gyermekkorától Lifu befolyása alatt állt. Most is engedelmessékedett neki.

Csen Sant mintha villám sújtotta volna, teljesen megzavarodott. Újból és újból elmormogta: „Nem vagyok méltó hozzá...” De ő sem ellenkezett, Lifu megfogta a húga kezét, Csen San kezébe tette, és halkán mondta: „Legyetek nagyon boldogok!”

A megdöbbsent Huan-erh Csen San kezében hagyta a kezét, és elindult a fiú mellett az erdei ösvényen. Lifu ott maradt, és utánuk nézett, amíg ki nem értek a fák közül. Nézte, hogyan rajzolódik fel alakjuk az esti égboltra. Láta, hogy megállanak a házikó előtt. Láta, mint fonja karját Csen San a Huan-erh dereka köré, hogy megcsókolhassa a lány lehajtott arcát. Lifu kissé csalódott. Ha Huan-erh felemelte volna a fejét, az esküvői szertartás tökéletesen szép lett volna. Lifu szebben képzelte el.

Ez a furcsa házasságkötés összhangban állt Lifu taoista egyszerűségével... A civilizáció megtagadása... a természethez való visszatérés... a szertartások elvetése – nyilván azért látszik képtelenségnek, mert tökéletesen ésszerű.

Mikor Huan-erh és Csen San visszatért az erdőbe, már nem találta ott Lifu-t.

– Bátyám! – kiáltotta Huan-erh. – Hol vagy?

– Fialat Gazda! – kiabált Csen San is.

Lifu eltűnt. A fiatal pár bement a templom hátsó udvarába. A harangok zúgva megszólaltak. Később tudták meg, hogy Lifu rendelkezett így. Pénzt adott a templomszolgának, hogy húzza meg a harangokat, mikor ő kimegy a kapun. Csen San és Huan-erh ott töltötte a nászéjszakát a hegy tetején álló templomban.

Lifu előzőleg csak Mocsóval közölte tervét. Anyjának csupán akkor mondta el, mikor Huan-erh nélkül tért vissza. A „menyasszony” és a „vőlegény” másnap reggel hazaérkezett. A kapunál tűzijáték fogadta őket. Kissé gügyén viselkedtek, mint akik különös tréfának estek áldozatul. Lifu Mocsóval elébük ment. Bevezették őket anyjuk udvarának nappali szobájába. Az anya ott fogadta szertartásos meghajlásukat. Lifu nagy mulatságára anyja ragaszkodott ahhoz, hogy mielőtt a fiatal pár hazatért volna, elszalasszon egy cselédet néhány méter vörös selyemért. Sebtében aggatták fel az ajtó fölé a díszlepleket. Huan-erh ajtaja fölé, a nappali szoba egyik oldalára és az anyja ajtajára futotta.

Az esküvő olyan különös volt, hogy a cselédek nem győztek mesélni róla. Egy pekingi újság is foglalkozott vele. A teaházakban csak erről az esetről pletykáltak. Eddig kevesen tudtak Csenma fiának hazatéréséről; most egyszerre szétszaladt a híre: hogyan került meg, és milyen szokatlan módon kötött házasságot.

Így érte el Lifu, hogy szélsőségesen haladónak, sőt kommunistának tartották. Ez az esküvő valóban forradalmi lépés volt. Ilyesmi csak a fenekes-től felforgatott Kínában történhetett, ahol az új szellem messze maga mögött hagyta a lassan ballagó modern Nyugatot. Csien tanár ez idő tájt kezdte hirdetni, hogy a családnév használata idejétmúlt maradiság. Csak arra jó, hogy a családi rendszer kicsinyeskedő lelkeségét ápolja, és közben megfojtja az „egyéniséget”. Saját családi nevét egyszerűen elhagyta, és „Yiku tanárnak”, azaz „A Múltban Kétkedőnek” nevezte magát.

Afei és Paofen 1924 őszén tért haza Angliából. Afei tanulmányainak befejezése után még Párizsba is elmentek egy évre. Paofen festeni tanult Párizsban. Még nem volt gyermekük, az asszony most volt először másállapotban. A testvérek szívből örültek a viszontlátásnak. Afei szívéhez közelebb állott Sunya, mint Lifu. Sunya gyermekkori barátja volt, könnyed és vidám fickó; Lifu az elvont és akadémikus vitákat szerette. Érkezésük másodnapján elmentek Paofen szüleihez, ott maradtak három napig. Azután felkeresték Vörösjáspis sírját, egyedül csak ők ketten... örömmel látták, hogy a sír köré ültetett cipruscsemeték szépen fejlődnek.

Vörösjáspis egykori udvara közvetlenül a Mocsóé mellett volt. Most Lifu költözött oda, ott rendezte be a dolgozószobáját, sőt laboratóriumát is. Mocsó babonásan félt Vörösjáspis „szerencsétlenséget hozó” udvarától, de Lifu csak nevetett a babonákon. Mocsó végül is engedett. Végül még örült is neki: legalább közel vannak egymáshoz. Férjét erősen kényeztette. Rábeszélte, vásárolja össze tudományos munkájához a legdrágább kísérleti szereket és a legritkább forrásmunkákat. Egész Pekingben nem volt olyan jól felszerelt biológiai magánkönyvtár, mint a Lifué. A rokon tudományok szakkönyvei is mind ott sorakoztak a polcokon. Mint gondos feleség, féltő aggodalommal óvta Lifu nyugalma. A cselédeknek is, gyerekeinek is – közben még egy fiút szült – megtiltotta, hogy zavarják a laboratóriumban. A pohár tejet és a néhány szelet kétszersültet tizenegy óra tájban rendszerint

maga vitte be neki. Letette az ételt az asztalra, és szó nélkül kiment. Ha ura éjjel is dolgozott, ő sem aludt. Mint a szerető feleségek: csak látszólag merült álomba; mindent hallott, ami körülötte történt. Lifu gyakran mondta róla, hogy „álmában is hall”.

Mocsó remélte, hogy férje teljesen a „poloskáinak” szenteli életét. Valóban megtörtént, hogy Lifu hetekre a laboratóriumi munkába temetkezett. De hirtelen másfajta ügyek iránt is felébredt benne az érdeklődés. Felesége azt hitte, jobban visszatarthatja őt a politikától, ha az ilyen kilengések közben is mellette marad. Ezután ő is részt vett a csoport összejövetelein. Féltette férjét, és sokat aggódott érte, de bölcsen eltitkolta aggodalmait.

Afei hazaérkezése után rövidesen felkereste Lifut a dolgozószobájában. Beszélgetni szeretett volna vele. A szoba tele volt retortákkal, görcsövekkel, nyitott könyvekkel és telefirkált papírlapokkal. Valóságos papírhegy halmozódott egy festetlen asztalon.

– Magyarázd meg nekem, miért van ez a háború? – kérte Afei.

– Melyiket kérzed? A pekingit? Vagy a délnyugatit? A délit? A közép-kínait? Vagy a messze-nyugatit? Háború van nálunk bőven – felelte Lifu.

– A miénkre gondolok. Az északira.

– Ez csak afféle érzelgősség – mondta Lifu.

– Mit értesz azalatt, hogy „ézelgősség”?

– Egy csontvázért küzdünk. Ez a csontváz: Peking. Peking még mindig a „központi kormány” székhelye, s az az ember, aki hatalmába keríti, gyászjelentésében majd nyolc vagy tíz szót függeszthet egyéb rangjai mellé. Más haszna aligha lesz belőle. Ezt a háborút csak az államfői címért vívják. A szép, hosszú gyászjelentésért. Minden tábornokot az a becsvágy hevíti, hogy ő mosolyogjon a legszélesebben a koporsójában, ha majd gyönyörű címeinek felsorolását hallgatja.

– De hát ki küzd ki ellen?

– Ha belemegyek a részletes magyarázatba, csak összezavarlak a végén – mondta Lifu, és maga elé tett két csipeszt, egy ceruzát és egy darab itatós-papírt. Azután oktató hangon folytatta: – Látod itt ezt a négy tárgyat? Tegyük fel, hogy négy politikai csoportot jelképeznek. A második csipesz az első csipesz daganata vagy kinövése. Nevezzük őket A-nak, B-nek, C-nek és D-nek. A a ceruza. Ez a mandzsu párt. B az első csipesz, ez a Csili-párt, C az itatós, ez az Anfu-párt. És D a második csipesz, ez a Keresztény Tábornok pártja. Az utolsó négy vagy öt esztendőben, amíg te nem voltál itt-

hon, ezek állandóan háborúskodtak egymással. Először: A egyesült B-vel, hogy megtámadja C-t. Másodszor: mikor A és B legyőzték C-t, egymással veszték össze. Harmadszor: míg A és B a második háborút vívta, D kivált B-ből. Most tehát D és A egyesültek, hogy C segítségével megtámadják B-t. Most D marad a győztes, ennél fogva A számára nem marad más hátra, mint hogy szövetkezzék mostani ellenfelével, B-vel, mert csak így győzheti le jelenlegi szövetségét, D-t. Tehát: az anfuisták megsemmisültek, de megint feltámadtak Tuannal. Először elfogatási parancsot adtak ki ellenük, de egy vagy két évvel később kegyelmet kaptak. Feng, a Keresztény Tábornok éppen most tért vissza a fővárosba, Vunak tehát most kell majd megütköznie az előtte álló mandzsukkal és a mögötte álló Keresztény Tábornokkal.

– Bízol a Keresztény Tábornokban?

– Hogyne! Az ő katonái nem zsarolják a népet, és megfizetik, amit elrekvirálnak. Feng azt a parancsot kapta, hogy siessen a mandzsuk ellen, de nem nagyon sietett. Mikor végre elindult, utakat építtetett a katonáival, hogy előkészítse gyors, drámai visszafordulását. Államcsínyre készült. Körülzárta az elnök palotáját, mire a kormány lemondott. Csak az anfuista Vang Kehmin nem mondott le, ő elmenekült, és bujkál valahol.

Abban a háborúban, amelyet Lifu ilyen keserű iróniával magyarázott Afeinek – végül legyőzték Csili tábornokot. A mandzsuk hadsereg egy része visszatért a fővárosba, és a Nagy Falon belül a mandzsuk befolyás uralkodott. Santungot Kutyahús tábornok tartotta birtokában; szájában mindig ott lógott a nagy, fekete szivar és orosz barátnők viháncoltak körülötte.

Lifu nemsokára belépett a Kuomintangba. Szun Yat-szen, a Kuomintang megalapítója, 1924. december 31-én Pekingbe érkezett. A nép, de főként a főiskolai hallgatók és a diákok nagy lelkesedéssel fogadták. Sajnos, néhány hónap múlva meghalt. Felesége – nyilvánvalóan a legnagyobb asszony, aki valaha is élt Kínában – végig kitartott mellette. Hogy a népet miért izgatta fel oly nagymértékben Szun halála és temetése, soha nem derült ki. Szunnal a kínai köztársaság atyja halt meg. Temetésén éppen olyan általánosan nyilvánult meg a gyász, mint hazatérésekor, a forradalom után, 1911-ben az öröm. A gyászba borult özvegy gyalog ment a koporsó után, az egész nemzet vele gyászolta a haza nagy fiának elvesztését. Öregek és fiatalok könnyes szemmel álltak sorfalat az utcákon, és zokogva nézték az elvonuló temetési menetet. Az egész temetés a Kuomintang népszerűségét bizo-

nyitotta, és a kormány megrémült. Lifut mélyen megrendítette Szun Yat-szen temetése. Csatlakozott a Kuomintanghoz.

Két hónappal később következtek be a május harmincadiki események, melyek során a sanghaji angol rendőrség agyonlőtt néhány nemzeti érzelmű vezető személyt. A Kuomintang minden politikai, diák- és munkásszervezetének erejével csatasorba lépett. A diákok sztrájkot hirdettek. A Kuomintang szónokai minden városban a nyílt utcákon lelkesítették a tömeget.

Az iskolákban szünetelt a tanítás. Felvonulásokat és megbeszéléseket tartottak, az utcákat elárasztotta plakátokkal, naponta újabb és újabb beszédekkel lázították a népet.

Lifu egész csoportjával együtt belevetette magát küzdelembe. A laboratórium propagandairódává változott. A falragaszok papírhengerei a mennyezeti halmozódtak. Még Mocsót is elkapta a lelkesedés Csen San és Huanerh állandóan az utcán szónokolt Csen San kerékpárján egyik csoporttól a másikhoz rohant, hogy a különböző csoportok között fenntartsa a kapcsolatot. Mulan nem vállalt komolyabb munkát, de szívesen segédkezett az apróbb tennivalókban.

A pekingi egyetem tanárai és a tudósok ellenséges pártokra szakadtak. Szenvedélyesen vitatkoztak, mert váratlanul felmerült a kérdés, vajon szükséges és hasznos-e, ha propagandával megmozgatják a tömegeket. A Renaissance vezetői fölött átcsapott az idő, és az eredmények rájuk bizonyították, hogy maradiak. A tömegek ébredése váratlanul robbant ki, s a Renaissance-vezetők megtorpantak, mint a bűvészesek, akik megijednek a szellemtől, melyet felidéztek; nem volt bátorságuk, hogy az úton rendületlenül továbbhaladjanak. A kommunista Csen tanárt kivéve, valamennyien félték a tömegetől, és gyűlölték is.

A „gentleman”-ek hetilapja nyíltan kigúnyolta a mozgalmat. Ez a „gentleman” csoport olyan egyénekből alakult, akik tanulmányaikat angol és amerikai egyetemeken végezték. Szinte kivétel nélkül valamennyien hittek a vezető osztály elhivatottságában, saját felsőbbbséges intelligenciájukban és a titkon diplomácia eredményeiben, ösztönös bizalmatlansággal viseltettek a tömegek iránt, és szentül hitték, hogy a nemzet ügye csakis az ő kezükben lenne biztos helyen. Hitték, hogy felsőbbbséges intelligenciájuk megmenti Kínát mind a haduraktól, mind a császárpártiaktól, feltéve, hogy a tüzesvérű fiatalság indulatos tüntetései nem zavarják meg munkájukat. De hogy miként viszik végbe nagy terveiket, arról fogalmuk se volt. Egyik író-

juk, bizonyos Vuhsa nevezetű, gúnyos cikket írt, amelyben kifejtette, hogy a fiatal fiúk és lányok lelkesedését tökéletesen kielégíti, ha néhány plakát kiragasztásával levezethetik izgalmukat. Egy másik híres „tudós” – aki szívesen barátkozott hadurakkal, de egyébként őszinte és jó ember volt – fölényesen azt írta: „Nagyobb eredmény egyetlen riksautast meggyőzni, mint száz riksahúzózt megnyerni.” Ezzel a véleményével óriási felháborodást zúdított magára, de ő örült a közönség haragjának, s ezt is felsőbbes intelligenciája bizonyítékként könyvelte el. Szavai rendkívül felbőszítették Lifu. Éles hangon válaszolt, és ízekre szedte a „tudós” megállapítását. Ha Lifu mérges volt, nem válogatta a szavait. A közönség izgatottan figyelte vitájukat, amely mintha két szemben álló csoport régi keletű ellenségeskedését robbantotta volna ki, és a két legnépszerűbb hetilapban a nyilvánosság előtt lovagi tornává fajult.

Lifunak fülébe jutott valami, ami alaposan kiábrándította. Az egymással versengő hetilapok egyik munkatársa vezércikket írt a tiencini lapban, és bátran bírálta az Anfu-kormányt. De egy összejövetele az újságíró barátai célzásokat tettek, amelyekből kiderült, hogy a kormány elleni támadás nem önzetlenül történt. Az író kilátásai megjavultak, hogy őt is „beveszik a nyájba”. S ő kezét dörzsölte örömeiben: barátainak célzásait őszinte gratulációnak tekintette.

Lifu kifakadt Mocsó előtt.

– Ezek az írók mind áruba bocsátják magukat. Ha egyszer bejutnak a kormányba, rögtön kezes bárányokká válnak. Most még síkraszállnak a sajtó- és szólásszabadság mellett. De ha hatalomra kerülnek, a lapok betiltásában ők járnak majd elől jó példával.

– Miért haragszol rájuk? – kérdezte Mocsó.

– Mert mind csak eszköznek tekinti az írást, hogy valami hivatalt szerezzen. Régi hagyomány ez! Már az „Analect”-ekben is benne van, hogy: „aki sokat tanul, az hivatalra vágyik”. Megtiszteltetésnek veszik, ha egy hadúr beereszti őket a házába, és megiszik velük egy pohár bort. Nem nézik, miféle alak, csak tábornok legyen. Ahány csak van, mind ott ólálkodik a kormány előszobájában. Mint az a „tudós”... miért nem tud megmaradni a tudománya mellett?

– És te? Te miért nem tudsz megmaradni a laboratóriumodban? – ugratta Mocsó.

– Az más – felelte Lifu. – Én nem azért írok, hogy zsaroljak. Valakinek csak fel kell ébresztenie a tömegeket.

Dühében „Az írástudók árulása” címmel mérges és maró cikket írt, világosan célozva azokra, akiket cikkével pellengérré akart állítani. Mocsó csak akkor látta a tanulmányt, amikor megjelent. Nagyon megrémült.

– Ne légy ilyen heves – kérte. – Támadásoknak teszed ki magadat, és minden komoly ok nélkül mindenkit magad ellen uszítasz. Mi célja, hogy sértegedsz az embereket?

– Csak történelmi fejtegetést írtam a Kung Ting-an megfigyeléseiről – védekezett Lifu –, amelyeket „A jóakarát és igazságosság kereskedői” cím alatt állított össze.

– De mindenki láthatja, hogy a cikknek a történelemhez semmi köze sincs – vágott vissza Mocsó.

Ezen a ponton rendszerint összevesztek. Lifu lázongott, hogy csak felesége miatt fékezi magát. Valójában semmi korlátozást nem tűrt, ha olyasmire nyúlt, amire teljesen elszánta magát. Mocsó szívesen engedett, ha személyes kényelméről vagy akár férjének szeszélyeiről volt szó, de most me-reven ragaszkodott ahhoz a megállapításához, hogy a cikk igenis „sértő írás”. Pontos és világos vélemény alakult ki benne arról, mit írhat a férje és mit nem. Határozott célja volt az életben: örködni két fia jóléte fölött, és megvédeni Lifut akár önmaga ellen is.

AZ 1926-1927-es forradalom sohasem robbant volna ki, ha a diáktársadalom nem rázza fel a tömegeket. De a forradalom véráldozatot kívánt, és a fiatalság készségesen fizette meg ezt az árat is. S ettől Mulan családja sem mentesült. Az eredmények váratlanul alakultak, és teljesen megváltoztatták Mulan életét.

Halványillat volt az utolsó szolgáló, akit a család megvásárolt, vagy sok évre szerződttetett. Az utóbbi évek folyamán a cselédség már csak havi fizetés mellett vállalt szolgálatot. Mikor Halványillat férjhez ment, Mulan egy „amah”-t fogadott a gyerekek mellé. Amei, a legkisebbik lány, még csak öt-éves volt. Atung, a fiú, betöltötte tizenkettedik évét. Fiú lévén, meglehetősen szabadon járt-kelt. A legidősebb lány, Aman, tizenöt éves múlt. Örökölte anyja szépségét.

Aman kicsi kora óta komoly gyerek volt. Szívesen hagyta ott játékait, ha anyja mellett lehetett. Mikor Halványillat feleségül ment Csinyához, készségesen vállalta, hogy majd ő gondozza kis hűgát. A „Nagy Nővér” nem-

csak cím volt, hanem erkölcsi tartalommal telített fogalom is. Aman gimnáziumba járt, és az előírást ruhát viselte. Első volt az osztályában. Mulan úgy nevelte, ahogy annak idején őt nevelte az anyja. A serdülő Aman természetes anyai ösztönnel ügyelt a hűgára. Ezt a vonzalmat még erősítette, hogy mindketten lányok voltak, öccsét idegenebbnek érezte. A Mei Mulan parancsa nélkül is egyszeriben Aman felügyelete és irányítása alá került. Anyjának is segítgetett Aman, erre sem várt parancsot. Mulan olykor elküldte maga mellől, hogy játsszék öccsével. Aman hamarosan otthagya a fiút. Lány volt, lányosan viselkedett. Mulan néha talán enyhébben bánt a fiával, de egyet sohasem engedett: nem tűrte, hogy Atung parancsolgasson nővéreinek vagy a cselédeknek. Jól emlékezett rá, milyen szomorú következményei voltak annak, hogy anyja Tijennek mindent megengedett.

Aman boldog gyerek volt, és csodálta anyját, Mania pedig valósággal elbűvölte, mikor Mulan gyermekkoráról mesélt neki. Különös élvezettel hallgatta, mi mindent élt át Mulan, mikor a bokszerek közé került.

A felnőtteket néha meglepte komolyságával. Amikor nagyatyját temették, még csak kilencéves volt, mégis előírászerűen jajgatott a koporsónál, akár csak a felnőtt asszonyok. A hangnemet sem tévesztette el, a dallamot sem. Nyilván női ösztöne ébredt fel benne, és kereste a közös gyászolásban rejlő nagy vigasztalást. Belemerült a közösségbe, mert érezte, hogy az erősebb nála.

A május harmincadiki tüntetéseken Aman is részt vett Asuannal, Mania fiával együtt, abban a csoportban, amelyet Taiyun szervezett. A csoport tagjai elhatározták, hogy rövid, drámai jeleneteket adnak elő az utcákon. Izgalmasan és szemléltetőn mutatják be, hogyan végezték ki Sanghajban a kínaiakat az angol rendőrök. Az előadás ezt a tényt hatásosabban és lázítóbban közölheti a nézőkkel, mint a szürke szövegű plakát. A rendőrpárancsnok utasítása rendkívül fokozta a közönség felháborodását. Megtudták a rendőrök jegyzőkönyveiből, hogy a parancs így szólt: „Lőjétek, és irtsátok ki őket mind!” Igazolta az utasítás valódiságát, hogy a rendőrök még a menekülő tüntetőkbe is belelövöldöztek. Aman eleget hallotta ezeket a híreket, és az olyan jelszavakat is ismerte, mint: „Szerezzétek vissza a vámszabadságot!”, vagy „Le a területenkívüliséggel!” Az utcán előadandó kis drámai jelenetben szívesen vállalt volna szerepet, de anyja megtiltotta neki. A csoport a kert egyik üres udvarában tartotta a próbákat. Ezeket Aman és Mulan

is végignézte. A tömeget alakító diáklányok éppen azt a jelenetet próbálták, amikor a lányok elsiratják a rendőrsortúzban elesett diákokat.

– Igazi könnyeket kell sírnotok – mondta az egyik lánynak Aman.

– De hogyan? – kérdezte az iskolás lány.

– Mielőtt kimentek a színpadra, szagoljatok hagymát – ajánlotta Aman.

Ragyogó ötlet volt. Mindenki nevetett, és Mulan nagyon büszke volt a lányára.

Ezek a tüntetések mindjobban nyugtalanították a kormányt. A diákok és a munkások nemegyszer összetűztek a rendőrséggel is a pekingi utcákon. Ha a tüntetések során diákokat tartóztattak le, az intézkedés újabb fölvonulásokat vont maga után, mert a diákok követelték társaik szabadon bocsátását. Novemberben ezrekre rúgó tömeg vett részt a „nagy nemzeti forradalom tüntetésén”. Követelték az Anfu-kormány lemondását, és hogy hívják egybe a nemzetgyűlést úgy, ahogyan azt a Kuomintang tervezte. A csöcselék ezután kifosztotta az Anfu-vezetők házát. A zavargásokat titokban a Keresztény Tábournak is támogatta. Rokonszenvezett a Kuomintanggal, és csapatai már Peking körül táboroztak. Tuan még uralkodott Pekingben, de az ellenes, forradalmár tömeg már az orra előtt hadonászott.

A következő év márciusában véletlenül lövöldözés támadt a Keresztény Tábournak katonái és a japán ágyúaszádok között, és ebből a véletlenből nemzetközi bonyodalom támadt. A többi párt rögtön összefogott a Keresztény Tábournak ellen, hogy elkeresse Peking alól. Pontosan úgy, ahogyan Lifu két évvel előbb megjósolta Afeinek. A mandzsu flotta Tiencinnél fenyegette Feng csapatait. De Feng aknákat helyeztetett el, és blokádnak alá fogta a Taku-erődöt. Néhány japán ágyúaszád löni kezdte az erődöt – az erőd visszonozta a tüzelést. A pekingi diplomáciai testület, amely tizennyolc külföldi hatalmat képviselt, negyvennégy órás ultimátumot küldött Fengnek: hogy március tizennyolcadikán délig szüntesse meg Takuban a blokádot, különben az „illető hatalmak tengeri ereje megteszi az ellenintézkedéseket”. Ez annyit jelentett, hogy a mandzsu hadsereg külföldi segítségre számíthat. Japán bocsánatkérő nyilatkozatot kívánt a kínai kormánytól, azonfelül követelte az erőd parancsnokának eltávolítását és ötvenezer dollár kártérítést.

Tizenötödikén Tuan teátőrsége és a kiküldötte között összetűzés támadt. A testőrség fegyvert használt, és sok embert megsebesített. Nyilvánvaló volt Tuan és az Anfu-vezérek elvesztették józanságukat és komolyan készülnek rá, hogy megleckéztessék fiatalság vezéreit.

Március tizenhétedikén az ellenzék nagy tiltakozó gyűlést rendezett a Tienanmen előtt. A főiskolák, iskolák, munkások és kereskedők szervezeteidé kiküldöttei mind felvonultak. Nagy fehér zászlók lobogtak a kék ég alatt, és a tömeg őrvongva követelte a vámszabadságot, valamint a kormány erélyes fellépését a külföldi hatalmak ultimátuma ellen. A Kuomintang tanár tagjai lelkesítették a tömeget.

Aman, mint mindennap, kimosta zsebkendőjét, és tisztát tett a zsebébe. Reggeli után elment az iskolába.

Nemsokára hazatelefonált Mulannak, és bejelentette, hogy a tüntetésre az ő iskolája is kivonul, tehát megeshet, hogy csak később megy haza.

– Vigyázz magadra – intette Mulan.

– Nincs semmi veszély – felelte Aman. – Az igazgatónk azt mondja, hogy a vezetőség védelmet kért számunkra a helyőrség parancsnokától. Isten veled!

Mulan megnyugodott. A kislány hangja vidáman és bizakodón csengett. Negyed egykor Lifu felhívta Mulant.

– Aman is elment ma a tüntetésre?

– Igen. Miért kérdezed?

Szünet. Majd Lifu folytatta:

– Semmi, csak úgy kérdeztem. Semmi különös. Mulan hallotta, hogy Lifu letette a kagylót. Lifu ugyanis bizalmas forrásból az utolsó percben megtudta, hogy Tuan tette készül, és letöri a tüntetést. Elterjedt az a hír is, hogy az államfői hivatal elé fegyveres őrseget állítottak. Élesgolyóra töltött fegyveres őrsege zárja el az utat, amerre a tüntetők vonulnak, hogy előadják követeléseiket.

Lifu kirohant a házból. Riksát fogadott, Csen San kerékpáron haladt mellette. Lifu előreküldte Csen Sant, próbálja meg kiemelni a tömegből Amant, amíg ő a vezetőkhöz siet. Mire a Tienanmenhez érkezett, a gyűlés már meghozta határozatait, s a menet elindult az államfői hivatal felé. A Hátamén utcán vonultak végig. A Pailounál érte utol őket; az élen haladók már az államfői palotánál tartottak. Ezrekre rúgott a tüntetők száma, a nézőké még többre, az utcákon mozdulni sem lehetett. Lifu kiugrott a riksából, és előreszaladt a széles, agyagos gyalogjárón.

Az államfői palota kapujánál keresztültörte magát a tömegen. Egyszerre puskaropogás hallatszott. A diákok ordítottak, és a kapu felé rohantak. De a falak mögül most előugrott Tuan testőrsége. Elálltak a kapukat, és szuro-

nyokkal, széles kardokkal, késekkel szabdalták, vagdosták a menekülni próbáló diáktömeget. Kiderült, hogy a diákokat törbe csalták, és elvágták előttük a visszavonulási utat. Irtózatos kavarodás támadt. Lifu borzadva látta, hogyan szurkálják, vagdossák, tapossák le a szerencsétlen fiatal fiúkat és lányokat.

Egy hatalmas termetű testőr ingujjban, röhögve lobogtatta a „vasostort”, a régi fajta fegyvert: sok, körülbelül tizenöt centiméteres késekből összefűzött ostor volt ez, legalább hét láb hosszú. Ha az őr megcsattintotta a vasostort, orrokat, füleket, kezeket hasított le vele, vagy jó darab húsokat tépett ki a karokból. A tömeg ész nélkül tülekedett a kapuk felé. Hátról a katonák szuronyai nyomták, üldözték őket. Egy másik őr nehéz vasláncot tartott a kezében, azzal ütötte-verte a diákokat. Lifu semmivel sem törődött, vakon rohant a valószínű halálba. A vaslánc iszonyú erővel érte jobb bokáját. Mintha a lábát vágta volna le. De rohant tovább, átgázolt az előtte lebukó testeken. Egy pillanatig úgy látszott, mintha az őrség kifáradt volna az öldöklő munkában. Ritkábban, kisebb erővel csépelte a tömeget. Csak a vasostoros ember kurjongatott, s láthatólag örült a tömeg ritkulásának, mert így tágabb tér nyílt a fegyvere számára. Új erőre kapott, torkából állati üvöltés tört elő, s ez az üvöltés ütemesen kísérte a halált osztó „ostor” borzalmas csattogását.

Mintegy háromszázan jutottak be az udvarba. Közülük negyvennyolcan már holtan feküdtek a kövezeten. Legalább kétszázan megsebesültek. Mindössze ötvenen menekültek meg sértetlenül, azok, akik szerencséjükre a tömeg közepére sodródtak, s akiket a többiek gyűrűje megvédett az öldökléstől.

Lifu kijutott a kapun. Keservesen sántikálva még néhány métert futott. Aztán összeesett. De megint felkelt, és tovább vonszolta magát. Körülötte sebesült fiúk és lányok heverték a földön. A Hatamen utcán feketéllett a borzalomtól megkövült tömeg. A fehér zászlók, amelyeket előbb diadalmasan lengetett a szél, most vérrel és sárral bemocskolva, az út porában heverték.

Lifu irtózatos fájdalmat érzett. Lenézett, és csodálkozott, hogy a jobb lába még megvan. Vére patakban ömlött a ruhájára, cipőjére, harisnyájára. Riksát hívott, és hazament.

Csen San előbb érkezett az államfői palota elé, de már ő sem jutott be. Megtudta, hogy Aman iskolája bent van az udvaron, valószínűleg legelöl.

Mikor hallotta a lövéseket, és látta, hogy megtámadják a diákokat, lélekszakadva vágatott haza kerékpárján, hogy Mulant értesítse. Mulanék háza pár percnnyire volt az államfői palotától.

Az ebédlőasztalt már megterítették, csak Amanra vártak. Mulan éppen Ameit etette. Ahogy meglátta Csen San arcát, kezéből kihullott a tál, mielőtt a férfi bármit is szólt volna.

– Mi baj van? Megnémultál? – kérdezte Sunya, aki szintén a szobában tartózkodott.

– Az őrség a diákokra lőtt! Elmentem Lifu testvérrel Amanért, de nem jutottam be a palotába.

– Hol van Aman?! – riadt fel Mulan.

– Nem tudom. Irtózatoss kavarodás támadt. A diákok menekülni próbáltak. Nem akarok megrémíteni, de... de mégis megmondom... rettenetes sikoltozást hallottam az udvarból...

– Gyere azonnal. Odamegyünk – mondta Sunya. – Hol van Lifu?

Riksákat hozattak, és nyomban elindultak. Egész úton azt remélték, hogy Aman egyszer csak szembejön velük. Az öldöklés színhelye olyan volt, mint egy elcsendesült csatatér. A környéken a félnkebb kereskedők becsukták a boltjukat. A diákok néhány hozzátartozója most rohant be a kapun. Egy amerikai tanár, akit Sunya is ismert, diákjait kereste.

– Ilyen tömeggyilkosság Amerikában azonnal forradalmat robbantana ki – mondta.

Sem Sunya, sem Mulan nem figyeltek a szavára. Fel és alá rohantak a holttestek között. Talán tizenöt női tetem hevert a földön és harmincnál is több halott fiú. Mereven feküdtek a kövezeten, vagy a falhoz támaszkodtak elgörcsösödött mozdulattal. Sunya mereven rábámult az egyik halottra, amelyik társának a tetemére dőlt. De gyorsan elfordult. Úgy érezte, a halott szeme követel tőle valamit. Megrezsent, mert a két halott alatt hirtelen megmozdult a harmadik tetem. Mulan a lánytetemeket vizsgálta. Aman nem volt köztük.

Akkor egyszerre két koporsóra esett a tekintete. A két koporsó egy magasabb álló teraszon feküdt. A hatóságok figyelme már előre gondoskodott a koporsókról! Igaz, hogy csak kettőnek az árát voltak hajlandók az üzletre rááldozni. Mulan közelebb lépett. Aman karcsú teste feküdt az egyik koporsóban.

Felsikoltott, és a koporsóra zuhant.

Sunya lehajolt, megérintette lánya kezét és arcát. Még meleg volt. Most fektethette be valaki a koporsóba. Szája sarkából még szivárgott a vér. Sunya kiemelte a koporsóból, és leült a földre. Ölében tartotta a kis testet. Mulanból keserves sikoltás tört ki: „Kislányom!”

– Van még remény? – kérdezte később, és Aman meleg, puha kezecskéjét szorongatta.

Sunya felhúzta a kislány szemhéját. A gyermek szeme mozdulatlanul, nyitva maradt. Felnyitotta a ruháját. Lőtt seb vöröslött a nyakán. Fehérműje bemocskolta a vér. Az amerikai tanár odajött hozzájuk. Nem szólt semmit, lehajolt, belenézett a lány szemébe, és meghallgatta a szívverését. Aztán megrázta a fejét, és elment.

Mulan a földön ült, és jajongott: „Gyermekek! Gyermekek!” Arcát lánya arcához szorította.

Aman iskolájának igazgatója lépett melléjük. Mondott valamit nekik. Szavai üresen kongtak. Amanon kívül még egy növendékét lőtték agyon. Még nem tudta, hányan sebesültek meg. Aman mint az iskola egyik legfiatalabb növendéke, nyilván a sor elején haladt. Mindjárt a vérengzés elején lőhettek agyon.

Mulan nem kelt fel a földről. Görcsösen szorította magához lánya testét.

Sunya riksákért küldte Csen Sant. Kiemelte Mulan öléből a halott gyermeket. Szemének fénye megtört a fájdalomtól. Az igazgató és Csen San fel támogatták Mulant a földről. Így indultak haza.

Mocsó, Huan-erh és Korall Mulanhoz siettek. Elmondták, hogy Lifu már hazaérkezett. Nem tud járni. Komoly sérülést szenvedett a bokáján.

A nemzeti közvélemény sebzetten hördült fel, hogy a kormány ilyen példátlan kegyetlenséggel csalta törbe a hazafias érzelmű, fegyvertelen diákságot. Tuan kormányja és az Anfu-csoport pontosan harminchárom napig tartotta csak magát. Április huszadikán Tuan lemondott. Az anfuisták a tienci-ni japán engedményes területre menekültek. Uralmuk utolsó napjai örök nyomokat hagytak a nemzeten, hogy az soha ne felejthesse el őket.

Aman nem a saját akaratából esett a kegyetlen gyilkosok áldozatául. De abban a forradalomban, amely három hónap múlva kitört, sok fiatal kínai már tudatosan áldozta fel életét, hogy vérével szolgálja Kína megújítását és megtisztulását.

HARMINCHETEDIK FEJEZET

Lányának tragikus halála mélyen megrendítette Mulant. Fájdalmának első őrjöngő kitörései után apatikussá vált. Egyetlen kérdésre sem válaszolt. Nem is sírt. Aman holttestét az ősök templomában helyezték ravatalra. Mannia átment Mulanhoz, és mellette maradt. Asuan, Mannia fia, nem vett részt a tüntetésben. A külkereskedelmi akadémiára járt, és ez a kollégium a Tengerészeti Vámhatóság fennhatósága alá tartozott. A diákok ott szigorúbb felügyelet alatt álltak, mint a többi kínai iskolában. Aman több osztálytársa és a diákság néhány kiküldöttje részvétét fejezte ki a szülőknek, de Mulan nem fogadta őket. Azon az estén csak Sunya és Csengné rábeszélésére evett pár kanál levest, és korán lefeküdt. Férje és a cselédek hallották éjfél tájt keserves jajgatását.

Másnap nem kelt fel. Férje mellette ült, és hallgatta összefüggéstelen szavait. Lázás volt, és motyogott álmában. Néha felnyitotta szemét, körülnézett a szobában, de ismét álomba merült.

A sors gyerekkora óta kegyes volt hozzá. Anyja halála nem viselte meg annyira, mint hűgát, talán mert előbb ment férjhez, és a hosszú betegség alatt Mocsó ápolta Yaónét. Apja eltávozása már erősebben hatott rá. De az első igazi csapás, amely szívére sújtott, Aman elvesztése volt. Még csak nem is haragudott azokra, akik a kislányt megölték. Csak a tényt értette: hogy meghalt. Miért halt meg és hogyan, az ő számára nem volt fontos.

Gondolatai elkalandoztak gyerekkora és ifjúsága emlékei közé. Gyors és összefüggéstelen egymásutánban látszólag kevésbé fontos, mégis jelentős pillanatok elevenedtek meg emlékezetében. A kertben virágot szedett, és Mannia megmutatta, hogyan főzön körömfestéket a nebáncsvirágból. Mo-gyorólevest főzött Mannia udvarában, ahol Mannia hímzésén dolgozott. Sunya odajött hozzá, s ő adott neki a levesből. Sunyának nagyon ízlett a leves. Láta a bokszerasszonyt és azt a jelenetet, mikor Halványillattal kettesben ültek a cellában. Megjelent előtte az a pillanat, mikor felment a hajóra a Nagy Csatornán. Ez a kép rendkívül tisztán maradt meg benne. Csengné három gyermekével a hajó orrában ült. Cseng úr ment Mulan elé, rövid kabátban és harisnyában, kezében tartotta vízpipáját. Láta Sunya széles vigyor-gását és Cseng úr kezében a zsebkendőbe takart felírást csontdarabokat. A

csontfelírásokról gondolatai a jáspis és ámbra állatgyűjteményre ugrottak, amelyeket gyerekkorában annyira szeretett. Visszaidézte azt a beszélgetést, amit elmenekülésük előtt folytatott atyjával ezekről az állatokról meg a jó-és balszerencséről. Ha olyasvalaki találja meg az állatokat, akit elkerül a szerencse, kismadarakká változnak, és elrepülnek. De még nála vannak. Köztük van az a gyönyörű, ugrásra kész fehér jáspiskutya, melyet annyira kedvelt. Meg a zöld kis malac, meg az elefánt. A két majom is. Az egyik bolhát keres a másik fülében, a másik csukott szemmel és nyitott szájjal túri a bogarászást, s mintha csiklandoznák, kissé ferdén tartja a fejét. Örökkön-örökké keres az egyik majom a másik fülében, és a másik örökkön-örökké túri a csiklandozást. Igen, ezek élnek, és nem öregszenek meg. Halhatatlanok maradnak! Aman tegnap még itt játszott mellette. Hol van Aman? Valóban meghalt? Gondolatai megszakadtak. Szeme előtt az üres sötétségben most mohával belepett óriási, fölírás nélküli kőlap jelent meg. Csin császár kőlapja volt, és Mulan Lifu mellett állt a Taisan tetején. Miért hallgatott akkor Lifu? Mulan egy kis bokor mohát akart lekaparni a kőlapról, de Lifu halkán megszólalt: „Ne bántsdl!”

Ez a pillanat, mikor Lifuval a felírás nélküli kő előtt állt, napnyugtakor, a Taisanon, újból és újból visszatért. Az örökkévalóságról beszéltek, és arról, hogy a természet túléli az embert. Mulan mosolyogva mondta Lifunak, hogy a kőlap túlélte a császári házakat, mert a kőben nincs halálos szenvedély. Van élet, amelyben sok a szenvedély, de van olyan élet is, amelyben nincsen. Azután a föld megfordult önmaga körül, és ők is megfordultak a földdel, és látták feljönni a napot. De még mindig ott álltak a kőlap előtt.

Majd a cédruserdőben járt Lifuval. Ó, az a drága, rövid pillanat! Lifu a fatönköt rugdalta. Az erdei szellő egy hajfürtöt Mulan homlokába fűjt. Hátrasimította, s ez a mozdulat valami különöset jelentett. De nem tudta, mit. Akkor mondta Lifunak: milyen csodálatos, hogy háromszor találkozott vele a hegyekben.

Sunya hallotta, hogy Mulan álmában suttog:

– Most lent vagyunk a völgyben, most lent vagyunk a völgyben.

Egy pillanattal később Mulan felkiáltott:

– A felírásos csontjaimat! A felírásos csontjaimat! Sunya azt hitte, csak álmában beszél; de Mulan felnyitotta a szemét, és értelmesen kérte:

– Add ide a felírásos csontjaimat.

Sunya közelebb lépett; félt, hogy a nagy fájdalom elvette az asszony eszét.

– Mit akarsz? – kérdezte.

– A felírásos csontjaimat. Kint vannak a szekrényemben. Olyan régen játszottam velük.

Sunya aggódva ment ki, és behozta a felírásos csontokat, amelyeket Mulan még a hozományában kapott.

Mulan nézegette őket.

– Milyen régiek – mondta. – Négyezer évesek, Nagyon-nagyon sokkal előbb születtek, mint mi.

– Igen – bólintott Sunya bambán.

– Sohasem foglalkoztál velük – panaszkodott Mulan. – Megígéred, hogy tanulmányozni fogod őket?

– Hogyne, Meimei, ha neked örömet szerez.

– Azokról a királyokról mesélnek, akik sok ezer éve éltek.

– Éhes vagy?

– Nem, nem vagyok éhes. Azok a királyok éltek, tudod... igazán éltek, és megházasodtak, és meghaltak.

Sunya újra aggódni kezdett, hátha nincs eszénél Mulan. Az asszony szemében könny csillogott.

– Hol vannak a jáspisállataim? – kérdezte. Üres tekintettel meredt Sunyára. Sunya megint kiment, és behozta az egész gyűjteményt. Odahordott Mulan ágyára mindent. Az asszony meredt szemmel bámult az állatokra, és játszani kezdett velük.

Egész délután lázas volt. Fekete pirulát adtak neki, hogy megnyugtassák, és olyan főzetet itattak vele, amely lehűti a májat, és megkönnyíti a pajzsmirigy működését. Este végre mély álomba merült.

Lifu ágynak dőlt, egy hétig nem tudott a lábára állni. De Mocsó már az első délután átlátogatott Mulanhoz.

Másnap reggel újra átment. A mély alvás után Mulan láza elmúlt, de beszélgetéshez még nem volt ereje. Ha mondott is valamit, csak a régen elmúlt dolgokat emlegette. A jelenről nem vett tudomást. Arra a kérdésre, mikor akarja a temetést, egyszerűen azt felelte: „Ha az előkészületek megtörténtek.”

– A diáktestületek kérdezik, mert több száz kiküldött vonul ki a temetésre – mondta Mocsó.

Mulan hirtelen megszólalt.

– Hőst csinálnak az én halott kislányomból? – kérdezte élesen. – Nem, Aman az enyém, és én nem tűrök a temetésen idegeneket... Mocsó, okulj az én sorsomon. Sohase engedd, hogy gyerekeid közügyekben vegyenek részt. Tartsd meg őket magadnak.

Mocsó tovább beszélt:

– A legújabb hírek szerint az egész kormány beadta lemondását, és így nyíltan elismeri, hogy felelős a diákok haláláért. A délről érkező sürgönyök Tuan letartóztatását és a bűnvádi eljárás megindítását követelik.

Mulant nem érdekelt semmi. Mindent más szemmel nézett, mint azelőtt. Csodálatos nyugalommal és méltósággal készülődött Aman temetésére. Szemében többé egyetlen könnyet sem láttak. Mélyebb szomorúság sajgott a lelkében, semhogy a sírás segíthetett volna rajta. Úgy viselte a bánatát, mint egy királynő.

Jáspisgyűjteménye és a felírástos csontok iránti érdeklődése nem maradt pillanatnyi szalmaláng. Hálósobája asztalán tartotta kincseit. Mindegyikhez mély jelképes értelem fűződött. Minden darab boldog gyermekkorának perceire emlékeztette, és az időre meg az örökkévalóságra. Úgy érezte, a pillanat és az örökkévalóság egy és ugyanaz. Ezek az élettelen tárgyak az örökkévaló életet jelképezték. Királyok és királynők emlékét őrizték, négyezer év előtt élő királyokét; hercegek születéséről és haláláról, háborúkról és pusztulásról meséltek, s az ősök áldozatairól a réges-régi időkben. Noha akadt olyan csont is közöttük, amely varázserővel bírt, Mulan számára nem volt sem vallási, sem történelmi jelentőségük; neki csak filozófiáról beszéltek és az örök titokzatosságról.

Néhány nappal Aman egyszerű temetése után Sunya nagy meglepetésére Mulan kijelentette:

– Nem maradok tovább Pekingben.

Sunya úgy gondolta, Aman halála óta elviselhetlenné vált Mulan számára a város. Erős önuralmát csak az első héten őrizte meg. De a temetés után Sunya látta, hogy minden reggel és délután bemegy a szobájába. Tudta, azért megy oda, hogy magányosan, feltűnés nélkül sírhasson.

– Meimei – mondta szeretettel –, tudom, hogy nehezen viseled el ezt a szörnyű csapást. Légy türelemmel. Később majd megnyugszol.

– Nem – felelte Mulan. – Én békességet akarok. A világ összekuszálódott körülöttünk. Peking felé mindenhonnét háború közeledik. Én egyszerű és nyugodt életet akarok. Csak veled meg a gyermekeimmel. Nem engedem el többé magam mellől a kicsinyeket. Magam tanítom őket, magam vigyázok rájuk. Nem mehetnénk el valamerre?... Délre... Hangcsóba talán... Lenne egy kis házuk a tó partján...

Nagyon komolyan beszélt.

– De anya itt él, és itt él minden rokonunk. Ez a ház is itt van – mondta Sunya. – Várj még egy kis ideig. Később majd meglátjuk.

– Én békességet akarok – ismételte Mulan. – Hát nincs egy tenyérnyi hely a világon, ahol a magunk kedvére élhetünk?

– Majd beszélünk még a dologról – felelte engedékenyen Sunya. – Meglátjuk, mit tehetünk.

Lifu, mihelyt lábra tudott állni, meglátogatta Mulant. Sebe szerencsésen begyógyult, de néhány apró csont és ín megsérült, úgyhogy egész életén át bicegett. Botra támaszkodva sántikált át Mulanhoz. Az asszony szomorúan, némán nézte sokáig. Aztán erőt vett magán, és mély meghatottsággal köszönte meg Lifunak, hogy Aman segítségére sietett azon a borzalmas napon. Lifu nem beszélt magáról; csak sajnálkozott, hogy nem lehetett ott a lányka temetésén.

A keserűség és az izgalom végül is kirobbant belőle.

– Tudod, hogy még egy fél tucat sebesült diák pusztult el a kórházban? Nem értem, hogyan akadhatnak emberek, akik még mentegetik ezt a gaz gyilkosságot. – Megmutatta az egyik hetilap legutolsó számát. – Elhiszitek ezt? A „gentleman”-ek a diákok vezetőinek tesznek szemrehányást. A cikkíró a tanárokat és a vezetőket vádolja, hogy feláldozták a diákok életét. Nyíltan kimondja, hogy tudtak a kormány szándékáról, és ismerték a fenyegető veszélyt, így tehát a diákok életéért ők a felelősek. Ha pedig nem ismerték, akkor bárgyúk és ügyetlenek voltak. Arra célozgat, hogy a vezetők közül néhányan kommunisták. Pontosán leírja, amit a kormány mondott a vezetők elfogatási parancsában. „Hasbeszélősdit” játszik a kormánnyal! A kormány *is* hibás volt ugyan, mondja az író. Is!!! A kormány nem gyilkos, csupán hibás! Milyen szép, jogászai, józan fejű, pártatlan stílus! Csakhogy én mást is tudok. Lu, a helyőrség parancsnoka szavát adta a vezetőknek,

hogy a diákoknak nem lesz bántódásuk. Titkos megegyezéssel csalták kelepcébe őket. Honnan tudhatták volna a vezetők, hogy a diákokat a halálba vezetik? A cikkíró egyszerűen hazudik! Megpróbálja tisztára mosni a kormányt! A gazember! Lifunak dühében lángvörösre gyúlt az arca.

– Lifu – kérte Mulan –, ügyelj a szavaidra. Olyan világot élünk, amikor az ember hiába hal meg a hazájáért. Aki hős, egyszerűen bolondnak tartják.

Lifu nem figyelt rá, izgatottan folytatta:

– Még valamit mondok nektek: néhány nappal ezelőtt a kilenc állami egyetem rektora gyűlést tartott, hogy közös jelentést tegyen a mézszárlásról. Tudjátok, mi történt? A kilenc közül négy nem volt hajlandó felelőssé tenni a büntetést a kormányt. Ők maguk is politikusok, így hát... Két óra hosszat vitatkoztak a jelentés megfogalmazásán. Olyan megoldást kerestek, amely nem sérti meg a kormányt, mégis azt mutatja, hogy ők is felháborodtak: ha nem is túlságosan, de egy kicsikét mégis. Olyan kifejezéseket vettek be a jelentésbe, hogy a „kegyetlen karhatalom” és az „embertelen fegyverek”. Olyan lagymatag az egész jelentés, hogy a kormány csak nevetget rajta. Egyrészt... másrészt... Ó, az a kiegyensúlyozott, jól megfogalmazott jogász remekmű! Ezek az egyetemi rektorok is csak a saját rizsesfazekukra gondolnak! Mulan aggódott Lifuért.

– Neked se tesz jót ez a pekingi élet – mondta. – Ha itt maradsz, folytonos izgalomban élsz. Különösen ha ilyen kollégák vesznek körül.

– Már küldtem egy cikket az újságnak a rektorokról. Egyúttal válasz annak az írónak is.

– Cikket írtál! – kiáltott fel Mulan. – Mocsó helyesli?

– Nem tudja, hogy elküldtem.

– Lifu, fékezd magad kicsit – kérte Sunya. – Nehéz idők ezek. Légy óvatos.

– Nem érted, hogy ez az anfuisták utolsó gazsága? – dühöngött Lifu. – Az egész nemzet felzúdult ellenük. A kormány máris megbukott. Öngyilkosságot követett el ezzel a mézszárlással.

– Honnan tudod, hogy az új kormány jobb lesz? – kérdezte Mulan csüggedten.

Lifu nem felelt. Odament az ablak melletti asztalhoz, amelyen a jáspisálatok és a felírástok csontok álltak. Mulan követte a tekintetével.

– Látod ezeket az állatokat? – mondta. – Több az értelem bennük, mint minden írásodban és politikádban. Békét adnak az embernek.

Lifu felvett néhány csontot, és a felírásokat vizsgálta. Arca lassan megváltozott, furcsa, új boldogság világította meg.

– Egyszer említetted, hogy el szeretnél menni Tibetbe – mondta Mulan, és erősen figyelte sógorát.

– Mikor mondta? Én erről sose hallottam – csodálkozott Sunya.

– Első nap, amikor találkoztunk – mondta Mulan. – Bizony, az már elég régen történt. Igaz?

– No és? – kérdezte Lifu. Mosolygott, és letette a csontokat.

– Miért nem tanulmányozod inkább ezeket a csontokat? Nézd, szegények várják, hogy valaki méltó tanulmányt írjon róluk. Tudom, te is szereted őket. Sunyát is kértem, hogy foglalkozzék velük. Hagyd abba a politikát.

Lifu visszabicegett hozzájuk, és leült. Egy ideig még csendesen beszélgettek, azután botjára támaszkodva kínosan hazasántikált.

Pekingben egyre zavarosabbá vált a helyzet. Az egyesült mandzsu és Csili-csapatok feltarthatatlanul közeledtek. A Keresztény Tábournok katonái még védték ugyan a várost, de a Tuan elnöklete alatt álló Anfu-kormány számára a Keresztény Tábournok jelenléte egyre kellemetlenebb lett. Így aztán kapcsolatot keresett a mandzsu és a Csili-párttal. Az összeesküvés kiderült, mire Lu, a helyőrség parancsnok egyszeriben színt változtatott, és körülzárta Tuan palotáját. Tuan és az anfuisták elmenekültek. A követségi negyedben kerestek oltalmat. A mandzsu csapatok egyre közelebb jutottak. A Keresztény Tábournok tehát kivonta katonáit Pekingből, hogy elkerülje a csatát. Az anfuisták tüstént előbújtak rejtekhelyükről. De Vu Peifu tábornok, a Csili-csoport vezére, sürgönyözött Pekingbe, követelte az anfuisták le tartóztatását és Tuan őrizetbe vételét. Az anfu hivatalnokok kétségbeesetten igyekeztek, hogy mandzsu csoporttal jó viszonyba kerüljenek. Követeket menesztettek Tiencinbe, hogy üdvözöljék mandzsu „Fiatal Marsallt”, de a marsall nem fogadta a kiküldötteket. Mikor így két szék között a pad alá estek, az anfuisták végre belátták, hogy politikai szereplésük véget ért. Április huszadikán Tuan lemondott.

Peking furcsa helyzetbe került. A kormánynak nem volt feje. Chao Kun, a „köztársaság elnöke”, aki egy idő óta börtönben ült, sürgönyileg lemondott. Nyilván elfelejtette, hogy ezt egyszer már két évvel ezelőtt is megtette. Tuan kínjában a „fővégrehajtó közeg” címet találta ki magának az „elnök”

helyett. De végül ő is félreállt, és nem volt sem elnök, sem fővégrehajtó közege.

A mandzsu seregek április tizennyolcadikán vonultak be a fővárosba. Kutyahús tábornok volt a vezérük, aki Santungot tartotta kezében. Most aztán hatalma Peking fölött is elterpeszkedett. Mikor a katonák az árukért csak értéktelen „mandzsu bankjegyek”-et adtak, majdnem kitört a lázadás, öt centet sem érő dollár bankjegyükön vettek maguknak cigarettát, de a cigarettán felül a visszajáró pénzt is követelték. Az üzleti élet megállt, a boltok becsuktak. A katonák erőszakkal törtek be a házakba. Az asszonyok, gyerekek és öregek a külvárosokba menekültek.

Kutyahús tábornokot a „Három Nemtudom” emberének nevezték. Nem tudta először, hogy hány katonája, másodszor, hogy mennyi pénze és harmadszor, hogy hány orosz és kínai felesége van. Óriás termetével, nagy, fekete szivarjával és szörnyű káromkodásaival úgy hatott, mintha egy gorilla öltött volna fel emberhez hasonló arcot. Igazság szerint a tábornok egy majom értelmét és egy alázatos paraszt együgyű lelkét egyesítette magában. Bankjegykötegeket hordott a zsebében, és bőkezűen segített minden nyomorgón, akár orosz asszony volt az illető, akár kínai földműves. Szerette az egyenes, tiszta ügyeket és az egyszerű beszédet, mert meglehetősen buta volt. Anyját érzélgősen imádta. Ha valamelyik irodalmi lelkületű hivatalnok olyan szavakat használt, amelyeket nem ismert, káromkodott és kiabált: „Mit mondasz? Mi (camen) nem értjük!” Magas összegekben mahjongozott, de a játék szabályait mindig a maga javára magyarázta. Csak egyetlen érvényes szabályt ismert: hogy végül ő legyen a nyertes. Ha neki „vereb” volt, a „veréb” megehetette a „kalácsot”, de ha „kalácsa” volt, a „kalács” agyonüthette a „verebet”. Alantasai minden csalását elnézték, mert veszteségük hasznos befektetésnek bizonyult, és megszerezte a tábornok jóindulatát. Vaskosan, parasztosan beszélt, és harsogva röhögött a saját tréfáján, hogy a „veréb” megeszi a „kalácsot”. (Ami a játékszenvedélyt illeti, nem állt egyedül. Chao Kun elnök is mahjongozott. Sokszor egész éjjeleken át, hajnalig tartotta a bankot. A társaság nem is nevezte másképp: „Chao Kun, az örök bankár.”)

Kutyahús tábornok azzal a határozott céllal ment Pekingbe, hogy „eltiporja a kommunistákat”. De fogalma sem volt róla, mi is az a „kommunizmus”. Kínai nyelvre lefordítva olyan értelmet nyert a szó, hogy: „közös vagyon – közös feleség”.

– Készségesen elfogadom a „közös feleség” elvét. De a vagyonfelosztást nem engedem – jelentette ki. – Ami az enyém, hogyan lehetne a tied is? Csak az a tied, ami a tied. Ami az enyém, azért te eljöhetsz, és elviheted, de csak akkor lesz a tied, ha van elég ereid, hogy elvedd. Ha én vagyok az erősebb, akkor én veszem el a tiédet, és akkor a tied az enyém lesz. De az asszonyok kérdésében helyénvaló a méltányosság. Egy éjszakára nem kell túl sok feleség. Miért ne engedje meg az ember a nőknek, hogy szabad idejüket más férfiak ágyában töltsék.

És úgy cselekedett, ahogy mondta.

De Pekingbe azért ment, hogy eltiporja a kommunistákat. Gyűlölettel gondolt rájuk, mert nem tisztelték a tekintélyt, és nem szerették anyjukat. És még volt valami, ami ellenük uszította: hogy a jó családból származó lányok is egyedül és szabadon sétálnak a nyilvános parkokban. Egészséges ösztönével megérezte, hogy a jó családokányaiból is „sérült áru” lesz, ha a nyilvános parkokba beteszik a lábukat. A fennhatósága alatt álló tartományokban meg is tiltotta ezt a szabadságot. Pekingben nemcsak a kommunisták elleni harc vezette, hanem az a törekvés is, hogy megjavítsa a közerkölcsöket, és helyreállítsa Konfucius tiszteletét. Rendszabályait azzal az erélyes paranccsal kezdte, hogy eltiltotta a lányokat a rövid haj viselésétől és a nyilvános parkok látogatásától. A rövid haj és a kommunizmus az ő szemében egyet jelentett.

Az anfuisták rendőrfőnökét azonnal elcsapta. Saját emberét, Lit nevezte ki a helyébe. Li tudatlan, régimódi hivatalnok volt. A kommunisták kiirtásához úgy fogott hozzá, hogy „megölte a csirkét, hogy megijessze a majmokat”. A tömeget azzal félemlítette meg, hogy összefogdostatta a kolomposokat.

A Kuomintang vezetői délre menekültek, hogy a Kuomintang-kormányhoz csatlakozzanak. Ez a kormány észak felé vette útját, hogy megbuktassa az egymással küzdő hadvezéreket. Két lapkiadó, Sao és Lin, még most is szókimondó vezércikkeket közölt a zűrzavarokról és a kormány túlkapásairól. Mindkettőt letartóztatták, kommunizmussal vádolták. Saót este tizenegy órakor fogták el. Hajnali négykor tárgyalás nélkül agyonlőtték. Lint ugyanaz a sors érte. Peking műveltebb rétege állandó rettegésben élt. Úgy hírlett, az összes haladó szellemű tanárt és író letartóztatják, és valamennyit agyonlövök.

Egy napon Taiyun Mocsóhoz rohant, és elmesélte, hogy valaki már látta is a kivégzendő haladó szellemű tanárok és írók névjegyzékét, amelyen ötvenkét név szerepelt. Elmondta még, hogy féltestvére, Huaiyu is hazaérkezett. Taiyun sietett, hogy idejében figyelmeztesse Lifut, bár a hírek szerint Lifu neve nincs rajta a listán. A kiszemelt áldozatok nagyjából már elmenekültek Pekingből, vagy befeküdtek a követségi negyed német és francia kórházába. Ezekre a kórházakra nem terjedt ki a pekingi rendőrség hatásköre. Az ellenséges „gentleman” csoport íróit a hatóságok megbízható elemeknek minősítették, mindössze egy-két név került közülük a „bűnösök” listájára.

Mocsó szívéről súlyos kő esett le, mikor megtudta, hogy Lifu neve nincs az összeírottak között. A rektorokról írott cikk miatt hevesen összevesztek. Akkor megfogadtatta vele, hogy nem ad ki többé a kezéből olyan cikket, amit előbb meg nem mutatott neki. Lifu az utolsó hónapban semmit nem írt.

Mocsó most újra figyelmeztette: legyen óvatos.

– A listáról senki sem tud bizonyosat. Különben is a neveket könnyen cserélgethetik, vagy felírhatnak rá még egy nevet. Elfoghatnak, és tárgyalás nélkül agyonlőhetnek, anélkül hogy védekezhetnél.

– De én nem vagyok kommunista.

– Ahhoz, hogy agyonlőjenek, nem kell, hogy kommunista légy. Elég, ha nem tetszel nekik. Mit vársz ettől a világtól? Ha már a magad életével nem törődsz, legalább rám és a gyerekekre légy tekintettel.

– Jó, jó – bosszankodott Lifu, mert nem szerette, ha felesége nyíltan zsarnokoskodik fölötte. – Vigyázok én magamra.

Mocsó bement a laboratóriumba, és átnézett minden könyvet és jegyzetet. Kommunista iratokat nem talált, de volt egy rakás gyanús könyv, például Szun Yat-szentől „A nemzeti újjáépítés programja”, néhány Kuomintang-kiáltvány és a Lifu nevére kiállított Kuomintang-pártigazolvány. Ott volt a házukban tartott összejövetelek jegyzőkönyve is, különböző kézírásokkal, de nagyrészt Csen San írásával. Az iratok között időszerű ügyekről írott tanulmányokat is talált Mocsó. Az ősök tiszteletéről szólt az egyik, azt bölcsen ott hagyta a természettudományi jegyzetek között. Lifu figyelte, hogyan rendezgeti felesége egész estén át az írásokat. Mocsó már a hatodik hónapban volt. Nehezen kapott levegőt, ahogy az alacsony széken üldögélt, és a papírok fölé hajolt. Lifu megérezte a várandós anyák légkörében terjengő kifejezhetetlen komolyságot. Tisztelettel nézett az asszonyra.

– Mit csinálsz a holmimmal? – kérdezte.

– Elrakom innen, mert veszedelmet hozhat rád.

– Csak nem akarod elégetni az írásaimat?

– Nem. De néhány könyvet elégetek. És a tagsági igazolványodat is. Tudod jól, hogy a Kuomintang tagját manapság kommunistának tekintik, és tárgyalás nélkül agyonlövik.

– Agyonlövik, agyonlövik! Nem löhetik agyon egész Pekinget! Minden rövid hajú lányt agyonlőnek? Saót és Lint csak azért lőtték agyon, hogy példát statuáljanak.

Mocsó mégis összeszedte a Kuomintang-kiáltványokat, a tagsági igazolványt, a jegyzőkönyvet. Mindent elégetett azokkal a könyvekkel együtt, amelyeket Huan-erh szobájában talált. Lifu cikkeit összecsomagolta, és elrejtette.

Másnap reggel Mulan is átjött, hogy megvitassa húgával a helyzetet. Már ő is hallott a feketelistáról és Huaiyu hazatéréséről. Lifu írásait átvitte Huáné régiségkereskedésébe. Azt javasolta, Lifu menjen el Pekingből, amíg a helyzet nem tisztázódik.

Tizenegy óra lehetett. A nővérek éppen Lifival tárgyaltak, amikor Csen San rontott be a szobába.

– Itt a rendőrség! – kiáltotta. A két nővér elsápadt.

– Szaladj ki a hátsó ajtón! – sürgette Mocsó. Lifu nyugodtan vállat vont.

– Miért? Biztosan körülzárták a kertet.

A következő pillanatban négy rendőr jelent meg a küszöbön. Mocsó eléjük állt.

– Mit akarnak? – kérdezte.

– Elfogatási parancsunk van Kung Lifu ellen, Fialal Úrnő – mondta a rendőrtiszt.

Csen San előbbre lépett, kezét fegyverére tette.

– Ne csinálj bolondot – szólt rá Lifu, és ő is előlépett.

– Mi a vád ellenem? – kérdezte.

– Nem tudjuk. Nem tartozik ránk. A rendőrségen majd kérdezhet és válaszolhat.

– Nem vihetik el – könyörgött Mocsó. – Békés állampolgár. Természettudós.

– Majd megmagyarázza a rendőrségen – felelte a tiszt.

Bentről hallották Mulan jajgatásai.

– Nem vihetik el! Nem vihetik el!

– Velünk jön önként vagy megbilincseljük? – kérdezte a tisztt.

– Nem vagyok gonosztevő. Mehetünk. A tisztt intett két emberének. Azok közrefogták Lifut. A tisztt ott maradt a negyedik emberrel.

Mulan sírva rohant az ajtóhoz. Mögötte jött Lifu anyja és húga. Lifu jelentős pillantást vetett a síró asszonyokra, aztán intett Csen Sannak. Utasította, hogy azonnal értesítse Fu urat és Csi festőt, akiknek sok befolyásos barátjuk van.

Mocsó mozdulatlanul állt az ajtóban, mint akit fejbe vertek. Szívében harag, elkeseredés és rettegés tombolt. De nyomban a helyzet magaslatára emelkedett, mikor a tisztt megkérdezte:

– Hol van Kung Lifu dolgozószobája?

– Itt – felelte nyugodtan, és már mutatta is az utat. Az első udvarba vezette a rendőröket a laboratóriumba.

– Milyen rokonságban van Kung úrral? – kérdezte a tisztt.

– A felesége vagyok.

– Mi a férje foglalkozása?

– Már mondtam, hogy természettudós. Biológus. A fák és a rovarok életét tanulmányozza. Semmi köze a politikához. Folyton a laboratóriumában dolgozik.

A rendőrtiszttet meglepte az asszony csodálatos nyugalma. Mocsó megmutogatta neki a górcsővet, az üvegeket, a keresztmetszeteket és az iratokat.

Kihuzigálta a fiókokat.

– Ezek az írásai – mondta. – Vigyék el, ha akarják. De mondom, ártatlan feljegyzések.

– Néhány könyvet is elvihetnének bizonyítéknak – ajánlotta Csen San, aki utánuk ment a dolgozószobába.

– Hát ön kicsoda? – fordult Csen San felé a rendőrtisztt.

– Én is rendőr voltam.

– És most mit csinál itt? – kérdezte barátságosabban a tisztt.

– Őr vagyok a kertben. Mi a vád Kung úr ellen?

– Mi lehetne más, mint hogy kommunista?

– Miért kívánnánk mi, egy ilyen nagy kert tulajdonosai a vagyonok felosztását? – kérdezte Mocsó.

– Valaki feljelentette magukat – mondta a tiszt. Utasította a katonát, szedje össze az írásokat és néhány könyvet. Aztán Mocsóhoz fordult: – Sajnálom, asszonyom, hogy zavartam. Én csak a kötelességemet teljesítem. Akinek ilyen felesége van, aligha lehet kommunista. Kérjék meg néhány befolyásos barátjukat, szóljanak pár jó szót Kung úr érdekében.

Mocsó és Csen San udvariasan a kapuig kísérték a tisztet. Mikor visszamentek a házba, Mulant ájultan találták. Huan-erh és Lifu anyja élesztgették. Hideg vizes ruhával borogatták a homlokát. Arca fehér volt, ajka szürke, mint a halottaké. Afei, Paofen és Fengné is körülötte sürgölődtek.

Mocsó látta, hogy gyors cselekvésre van szükség. Csen Sanhoz fordult:

– Szaladj át Fu úrhoz és feleségéhez. Kérd meg őket, azonnal jöjjenek át. Én majd Huánénak telefonálok.

Mulan fölé hajolt.

– Aman halála vette el ennyire az erejét. Nagyon sápadt volt az utóbbi időben – mondta. Ezzel magyarázta Mulan ájulását.

Kungné féltette Mocsót előrehaladott terhességében.

– Vigyáznod kellene – intette. – Ne izgasd fel magad túlságosan.

– Vigyázok, anyám – felelte Mocsó. Mindig hitte, hogy a terhesség alatt az anya gondolatai hatással vannak a magzatra. Kerülte a csúnya dolgokat. Ha nyomorékot látott, elfordította a fejét. Csendesen kézimunkázgatott, vagy nagy emberek tetteit olvasta, és ügyelt, hogy csak nemes eszmékre gondoljon. Sokat pihent, és már gyermekével élt, mielőtt az megszületett volna.

De ezen a reggelen nemcsak szokásos önuralmával fegyelmezte magát, hogy egyetlen könnyet se ontson, hanem érezte, hogy cselekednie kell.

Huáné boltjában nem volt telefon, de a szemben lévő szabó szívesen áthívta. Az asszony pár pillanat múlva jelentkezett. Megígérte, hogy azonnal átszalad Csi festőhöz, aki alig tízpercnyire lakott a boltjától.

– Apám ismeri Vang Sicsent – szólalt meg váratlanul Paofen. – Afei, jó volna, ha átmennél hozzá és megkérnéd, hogy azonnal lépjen érintkezésbe Vanggal.

A nyolcvanéves Vang a mandzsu uralom idején magas rangú hivatalt viselt. Most azon fáradozott, hogy a katonai csoportokat egy nagy, egységes nemzeti békemozgalomba tömörítse. Amíg az új kormány nem alakult meg, ő vezette a helyi Békevédelmi Bizottságot.

Mocsó megint Mulanra nézett.

– Ne hívjuk ide Sunyát? – kérdezte Huan-erh.

– Fölösleges – felelte. – Csak egy kis nyugalomra van szüksége.

Mulan lassan magához tért. Talán hallotta is a beszélgetést. De nem szólt semmit. Felnyitotta a szemét.

– Jobban vagy? – kérdezte Mocsó.

Mulan körülpillantott, látta, hogy a többiek is ott vannak.

– Jobban. Mostanában egy kicsit gyenge a szívem.

– Miért nem vigyázol magadra? – mondta Mocsó. – Ma is olyan sápadt voltál, mikor idejöttél.

Mulan hálásan nézett Mocsóra, és lehunyta a szemét.

Huáné csakhamar telefonált: Csi nem volt otthon, de üzenetet hagyott neki. Mulan Mocsónál maradt ebédre. Megkérte Huan-erhet, hívja fel Sunyát, és értesítse Lifu letartóztatásáról. És hívja át, hogy megbeszélhessék a további teendőket.

Sunyát Mulan kisírt szeme és feltűnően sápadt arca meglepte. Már Huáné is ott volt. Leste a két nővért, semmi sem kerülte el éles figyelmét. Bámulta Mocsó lélekjelenlétét.

Ebédnél ültek, mikor Csi becsoszogott. Készségesen megígérte, hogy felkeresi néhány barátját, akik segíteni tudnak. Az ismerősök közül leginkább Fu úrra számított, a volt közoktatásügyi miniszterre, aki Lifunak is barátja volt. Délután megérkezett Paofen atyja is, azzal a hírrel, hogy Vang minden tőle telhetőt megígért Lifu szabadlára helyezése érdekében. Később Fu úr is átjött. Járt a rendőrfőnöknél, Lifut is látta, és meggyőződése szerint nem fenyegeti közvetlen veszély. A kommunistagyanúsak ügyét a rendőri és katonai bíróságok tárgyalják ugyan, de a rendőrfőnökre jó hatást tettek Lifu kitűnő összeköttetései. Semmi pozitív vád nincs ellene. Nyilván névtelen feljelentés történt.

Hat óra tájban Taiyun toppant be hozzájuk. Vacsora alatt ismét megjelentek a rendőrök, de ezúttal a tiszttel nélkül. Az új parancsnok kis termetű, csúnya altiszt volt, sunyi szeme ravaszul pislogott. Csen San és Huan-erh elfogatási parancsát hozta.

Sunya megkérdezte, mivel vádolják őket.

– Nem tartozik ránk. Mi elvisszük a férfit meg a lányt – lökte oda durván az altiszt. – Ha kommunisták, agyonlövük őket. Ha békés polgárok, akkor kiszabadulnak.

Huan-erh anyja felzokogott.

– Micsoda balsors üldöz! Két gyerekeket viszik el egyetlenegy napon. Ha elvesztem őket, én se élek tovább.

Sunya csendesítette. Az altiszt észrevette Taiyunt.

– Mennyi rövid hajú nőszemély van ebben a házban! – mondta gúnyosan.

– Jobb lesz, ha maga is eljön, és válaszol egypár kérdésre.

– Micsoda? Engem akarsz letartóztatni? – kiabálta Taiyun dühösen. – Te generálisok kutyája!

– Jó, jó – morogta a rendőr. – Látom, szeretné, ha magát is elvinném. Szívesen teljesítem az akaratát.

Alantasához fordult, és megparancsolta, tartóztassa le a két rövid hajú lányt, Taiyunt és Huan-erhet.

– Van bizonyítéka ellenük? – kérdezte Sunya.

– Hogyne volna – felelte az altiszt. – Mit gondol, nincs más dolgunk, mint hogy bekísérgessük a békés polgárokat?

Csen San revolverét lefoglalta a rendőrség. Csen San nem fejtett ki ellenállást.

Ez az új fordulat sötétebb színben tüntette fel a helyzetet. A család a legrosszabbtól tartott. Vang úr ugyan megígérte Paofen atyjának, hogy Lifunak nem esik bántódása a tárgyalásig, de az ilyen zavaros időkben az emberélet nem sokat számít. Elhatározták, hogy még aznap éjjel óvadékot ajánlanak fel Lifuért, hogy szabadlábra helyezték. Az öreg Nyú urat is sürgősen értesíteni kellett Taiyun letartóztatásáról.

Vang úr személyesen írt a rendőrfőnököknek. Sunya és Feng úr letették a háromezer dollár kauciót. Lifu még aznap este, éjfél tájban kiszabadult. A másik három fogolyért nem fogadott el a rendőrség biztosítékot, részint mert Vang úr nem említette őket a rendőrfőnökhöz intézett levelében, részint pedig, mert Csen San „bizonyosan”, a két rövid hajú lány pedig „esetleg” kommunista lehetett. A rendőrbíróság nem vesztegette idejét olyan jelentéktelenségekre, hogy eljárásának törvényes vagy törvénytelen jellegét vizsgálja.

Az asszonyok ébren várták az eredményt. Lifu hangját legelőször Mulan hallotta meg. Felkiáltott: „Visszajött! Itt van!” Mocsó eddig egyetlen fölösleges könnyet sem ejtett, de most, hogy viszontlátta férjét, odarohant hozzá, megragadta kezét, és sírt boldogságában.

– Valaki feljelentett az új rendőrfőnöknél – mondta Lifu. – Csakis Huaiyu lehetett!

– De miért fogták el Csen Sant és Huan-erhet?

– Éppen ez mutatja, hogy valaki személyes hajsztát folytat a család ellen. A feketelistához ennek semmi köze sincs. Három óra tájban a bíró maga elé vezettetett, és faggatni kezdett. „Igaz, hogy férjhez adta hűgát egy munkáshoz?” „Igaz” – feleltem –, „egy rendőrhöz adtam feleségül. A rendőr talán nem ember?” A rendőrök, akik ott álltak, nevettek. „Azzal vádolják, hogy hűgának férjhez adása is kommunista érzelmei mellett bizonyít.” „Nagytekintetű bíró úr” – mondtam neki –, „ha több hűgom volna, az ön hivatalának rendőreihez adnám őket férjhez. Ezek a rendőrök legalább tisztességesen megdolgoznak a fizetésükért. Becsülöm azokat az embereket, akik maguk keresik a kenyerüket. Ez talán kommunista gondolkozás?” A rendőrök megint nevettek. „Ne szentelenkedjék” – figyelmeztetett a bíró. – „Nekünk az a törekvésünk, hogy kiirtsuk ebből a városból a kommunistákat. Fölösleges, hogy hízelegjen.” Aztán visszavittek a cellámba. Ott voltam, amíg értem nem jöttek.

– Akkor talán Huan-erh és Csen San esete sem olyan súlyos – reménykedett Feng úr.

– Én is azt hiszem – mondta Lifu.

– De neked már nem történhet bajod? – kérdezte Mocsó.

– Ez majd csak a tárgyaláson derül ki. Azzal vádolnak, hogy becsméreltem a hatóságot. De ha az ügy tárgyalásra kerül, akkor már nem kell félnem. Nagy szerencse, hogy Vang Sicsen pártfogását megszerezték.

– Hogy van Huan-erh és Csen San? – kérdezte Lifu anyja.

– Láttam őket, mielőtt kijöttem. Egy csomó fiatal diákkal vannak közös cellában. Huan-erh sírt, de megmondtam neki, hogy az a csúnya kis altiszt csak hazudott. Valószínű, hogy nem komoly az ügyük.

Csen Sannak is mondtam: nyilván az az egyetlen bűne, hogy rendőr volt.

Nagy megnyugvás volt számukra, hogy Lifu hazajöhetett, és hogy ügye rendes tárgyalásra kerül.

Fu úr másnap elment a rendőrségre, hogy kieszközölje Huan-erh és Csen San szabadlábra helyezését. A rendőrfőnök megnyugtatta, hogy ellenük nincs is komoly vád. De nem fogadta el a felkínált kauciót.

A rendőrségen az öreg Nyú úrral is találkozott. Ő Taiyun ügyében járt. A lány ellen semmiféle bizonyíték sem volt, és senki sem emelt ellene vádat.

– Ön ennek a lánynak az atyja? – kérdezte a rendőrfőnök Nyú urat.

– Az vagyok.

– De hiszen akkor ez a lány a Nyú Huaiyu húga!

– Természetesen.

– Bocsánatot kérek. Azonnal szabadon engedem. Sajnos, ennek a fiatal hölgynek pontosan olyan a külseje, mint a kommunistáknak. Nem ártana, ha kicsit megnevelnék. Így nehezen állapíthatjuk meg, ki származik jó családból és ki nem.

Az öreg Nyú hálálkodott, és bocsánatot kért.

– Az idők annyira megváltoztak! A szülőknek már alig van hatalmuk a gyerekek fölött. Lányom fiatal és éretlen. Kissé modern, az igaz.

– Mit ért maga jó és rossz család alatt? – kiáltott Taiyun a rendőrtisztre. – Maga szerint az az úriember, aki magas hivatalt visel, és elnyomja a népet? Ha csak azért enged ki, mert a Huaiyu húga vagyok, akkor inkább tartson itt!

A rendőrfőnök az öreg Nyúra nézett.

– Határozottan úgy beszél, mint a kommunisták – mondta mosolyogva. – De atyja kedvéért kiengedem. Celláink tele vannak ilyen felfogású fiatalokkal. Jó lesz, ha megtanítja a lányát, hogy jobban ügyeljen a nyelvére, különben meggyűlik velünk a baja. Másodszor már nehezebben szabadul.

– Mondja meg nekem, hogy ki jelentette fel Kung urat és a húgát – kiabálta Taiyun. – Ugye a bátyám, Huaiyu?

A rendőrfőnök nagyot ordított.

– Ehhez aztán semmi köze sincs!

Fu úr elbúcsúzott az öreg Nyútól és a lányától. Megkérdezte a rendőrfőnököt, vajon rendes bíróság előtt tárgyalják-e Lifu ügyét. A rendőrtiszt nemmel felelt.

– Mikor lesz a tárgyalás? Én magam látom el a védelmet – jelentette ki Fu úr.

– Kegyelmes uram – állott fel a rendőrfőnök, és mélyen meghajolt –, ne büntessen ennyire bennünket. Tudja, hogy nekünk, tiszteknek, sokszor igen nehéz a helyzetünk. Ha excellenciád megtisztelti jelenlétével a tárgyalást, hogyan merészeljek én ezen a helyen ülni? Kije önnek a vádlott?

– Majdnem olyan, mintha a fiam lenne.

– Megígérhetem, hogy igazságosan bíráljuk el az ügyet. Ön is tudja, hogy sok kiváló személyt megsértett, és a hatóságokat is rágalmazta. Tanulmányozni fogom a dolgot, és ígérem, hogy mihelyt lehetséges, megtartjuk a tárgyalást.

Fu úr azonnal a Kung családhoz sietett, hogy közölje a jó hírt.

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET

Négy nap múlva, május elsején került tárgyalásra Lifu ügye a katonai bíróság előtt, a nyilvánosság kizárásával. A rokonokat sem engedték be, de Fu úr ragaszkodott hozzá, hogy jelen lehessen. A rendőrfőnök volt a vádló. Figyelmesen tanulmányozta az iratokat, s gondosan elkészítette a jelentést, hogy a vád ne legyen túlságosan súlyos. Ebben Feng úrnak is volt némi része, mert előzőleg bizalmas megbeszélést folytatott a rendőrfőnökkel. Elsőnek Lifu került sorra. Csen San és Huan-erh az előszobában várakozott.

A bíró kis termetű, vézna emberke volt, egyenruhát viselt. Fu úr a tárgyalás alatt mellette ült. A formaságok után a bíró felolvasta a vádat.

– Kung Lifu, azzal vádoljuk, hogy izgató cikkeket írt a kormány ellen, felforgató elméleteket terjesztett, lázította a népet, és rokonszenvezik a munkássággal. Kommunizmus gyanúja alatt áll. Az elkobzott írásokból látom, hogy fölöttébb zűrzavaros eszméket vall. A konfucianizmust egyszer védi, máskor viszont támadja. Írásait majd egyenként megvizsgáljuk. Először ezt a cikket vesszük, amelyet március huszonnyolcadikán írt. Ebben a diákok embertelen lemészárlásával vádolja a kormányt. Sértő kifejezésekkel illeti a hatóságokat, sőt feljebbvalóját, az egyetem rektorát is. Úgy tudom, maga is tanár.

– Az vagyok, bíró úr – felelte Lifu. – Valóban elítéltem, sőt még most is elítélem azokat, akik a diákokat kelepcebe csalták, és legyilkoltatták őket!

– A cikkből inkább az derül ki, hogy védelmébe veszi a lázítókat. Pedig tudja, hogy azok kommunisták... vagy a Kuomintang tagjai... s ez végeredményben egyre megy.

– Tisztelt bíró úr – mondta Lifu –, nem tudom, hogy a vezetők kommunisták voltak-e vagy sem. De azt tudom, hogy a diákok hazafias felbuzdulásukban tüntettek, és hogy saját unokahúgom, egy tizenhat esztendő lány is halálát lelte. Tanúja voltam az öldöklésnek. Bíró úr, én a cikket nem a mostani kormány ellen írtam, hanem az előző ellen, amelyet önök megbuktattak. Maga Vu Peifu tábornok követelte sürgönyében, hogy tartóztassák le Tuant és az Anfu-párt tagjait. Az a kormány le is mondott. A mézárálást nemcsak én ítélem el, hanem az egész nemzet.

– Csakhogy maga ilyen kitételeket használt a cikkében, hogy: „züllött hivatalnokok” és „piszkos bürokraták”. Később a „katonaság rablásairól” beszél. Megérthetné, hogy a köztársaság uralma alatt országunkban zavarok keletkeztek. A békét és a rendet mi állítjuk helyre, mi, katonák. Igazat ad nekem, kegyelmes uram? – fordult Fu úr felé, és ráordított egy szolgára, hogy miért nem tölt teát a kegyelmes úrnak. Fu úr látta, hogy Lifu ügyesen védekezik; mosolygott és bólintott.

– Tisztelt bíró úr – kezdte újra Lifu, kissé szándékolt irodalmi stílusban –, tisztakezű hivatalnok is van, de ragadoskezű is, becsületes bürokrata is van, de becstelen is akad. Ez még békeidőben, a legjobb kormány alatt is így volt. Ha azt akartam volna mondani, hogy minden hivatalnok züllött, akkor fölösleges lett volna a züllött jelzőt használnom. Ha azt akartam volna mondani, hogy minden bürokrata becstelen, akkor nem lett volna szükségem a „becstelen” jelzőre. Távol állott tőlem, hogy általánosságban minden hivatalnokot megsértsek.

A bíró nyilván a régi divatú irodalmi felfogást vallotta, s csak véletlenül került rá a katonai egyenruha. A vádlottra nézett, és látszott rajta, hogy megértette a kissé fellengzős választ. Torkát köszörülgette, azután folytatta:

– Nagyon zavarosnak látom a maga elméleteit. Látom, hogy jó konfucianus, mert helyesli az ősök tiszteletét. Ez mentségére szolgál. De mit ért az alatt, hogy „az érző fák”? Erről a tárgyról is cikket írt néhány év előtt. Hogyan lehetséges, hogy valaki egyszer az ősök tiszteletét hirdeti, máskor meg makacsul állítja, hogy a fák is éreznek? Ez a legnagyobb ellentmondás...

Lifu alig állhatta meg mosoly nélkül. Egészen más vádat várt a bírótól. Az folytatta:

– Fenntartja a véleményét?

– Fenntartom.

– Kár. Ha ön valóban a Bölcs követője volna, akkor látná a különbséget az emberek, a fák és növények között. Ha mégis azt állítja, hogy a fák érezni tudnak, akkor ön mégis kommunista. Én is olvastam Menciuszt. Ember és állat között az emberi öntudat a leglényegesebb különbség... és az irgalmaság meg a jó és a rossz megkülönböztetése. De ön az állatok színvonalára taszítja le az embert, mikor az állatoknak és a fáknak „öntudatot” tulajdonít. Beszél még a fák „nyelvéről” is, éppen olyan hangnemben, mint ahogy a haladó szellemű iskolák tankönyvei beszélnek. Hogy a medve „ezt és azt”

mondja, a róka meg „azt és amazt”. Ezek mind ördög sugallta, kommunista tévtanok, az a céljuk, hogy az embert az állatok színvonalára süllyesszék.

– Tisztelt bíró uram – felelt Lifu –, engedje meg, hogy helyreigazítsam félreértett szavaimat. Minden attól függ, hogyan értelmezzük a bölcsek mondásait. Mencius látta, hogyan él Csiben Hsuan király, és kijelentette, hogy a jóságnak ki kell terjednie az állatokra is. A történelem tanítja, hogy Yao és Sun császár udvari zenészei olyan szépen játszottak, hogy zenéjükre még az állatok és a madarak is táncra perdültek. Ha az állatokban és madarakban nem lett volna öntudat, hogyan érthették volna meg a bölcsek és császárok erejét! A Csou Szerartások Könyve pedig arra tanít, hogyan kell az áldozati tárgyakat vízbe meríteni és eltemetni, mikor a tavak és erdők szellemének áldozatot hozunk.

Ez a megjegyzés kicsit zavarba hozta a bírót, mert az igazat megvallva, bizony soha nem értett egy betűt sem a Csou Szerartások Könyvéből. Az összes klasszikus között ez volt a legnehezebb olvasmány. Fu úr elégedetten mosolygott.

– Maradjon a tárgynál. Szorítkozzék arra, amit maga írt, és azzal védekezzék – mondta a bíró. Majd élénkebben folytatta: – Most a kommunista tanokról van szó, és nem a klasszikusokról. A klasszikusokat különféleképpen értelmezik. Elismeri, hogy az emberek, állatok és fák egyformaságának elvét hangoztatta, és hogy az emberek olyanok, mint az állatok, az állatok pedig olyanok, mint az emberek? Az ilyen elmélet könnyen megzavarhatja az egyszerű nép lelkét.

– Én mint természettudós állítottam ezt a tételt, bíró úr – felelte Lifu. – Csupán annyit mondtam, hogy az embereknek és az állatoknak egyaránt van öntudatuk, de ez az öntudat másképpen nyilvánkozik meg az emberben és másképpen az állatban.

– Tehát mégis állítja, hogy az állatok és az emberek egyformák! Különbözik nem ez a fontos; ez csak arra szolgál bizonyítékkul, hogy zavarosan gondolkozik, és elméleteivel izgathatja a népet. Van azonban komolyabb vád is ön ellen. A nyomozás megállapította, hogy hűgát egy hegy tetején, minden szerartás mellőzésével adta férjhez egy közönséges munkáshoz. Igaz ez?

– Igaz.

– Mi a munkás neve?

– Csen San.

– Mi a foglalkozása?

– Rendőr volt Ankingban. Most titkár a házamban, és egyúttal éjjeliőr.

– Azóta is ott szolgál mint éjjeliőr, mióta elvette az ön hűgát?

– Névleg igen.

– Ez az eljárás fölöttébb szabálytalan – jegyezte meg a bíró. – Nem gondolja, hogy ezzel a lépéssel is felforgatja a családi rendet? Eltünteti az úr és szolgál közötti különbséget, pontosan úgy, ahogy a kommunisták? Hiszen ez valóságos szövetkezés a kommunistákkal!

– Én hiszek az emberi egyenlőségben. Mencius is mondja, hogy a bölcsök ugyanahhoz a fajtához tartoznak, amelyhez mi.

– Kik voltak a tanúk a hűga esküvőjén? Kik voltak a közbenjárók?

– Én voltam az egyetlen tanú. Közbenjáró nem volt.

– Nem azt jelenti-e eljárása, hogy helyesli a vagyonközösséget és a feleségmegosztást, mint a kommunisták?

A bíró mindenáron a kommunizmus vádját szegezte Lifu ellen.

– Nincs több mondanivalóm – jelentette ki Lifu.

A bíró beszólította a kint várakozó foglyokat. Csen San és Huan-erh bejöttek.

– Mi a neve?

– Csen San.

– Ki ez a nő?

– A feleségem.

– Ez a Kung Lifu nevezetű férfi sógora magának?

– Igen. A feleségem bátyja.

– Megállapítom, hogy házasságkötésük szabálytalanul történt. Kung Huan-erh! Elismeri férjének Csen Sant?

– Elismerem.

– Mi a férje foglalkozása bátyja házában?

– Pénztáros, titkár és egyúttal éjjeliőr.

– Hogyan engedheti, hogy férje mint cseléd szolgáljon abban a házban, ahol a gazda az ön testvére? Nem szégyellt hozzámenni egy közönséges munkáshoz?

– Nincs miért szégyenkeznem – felelte Huan-erh. – Férjem a kenyéréért dolgozik. Ebben semmi szégyellnivaló nincsen.

– Így csak a kommunisták beszélnek. Házasságuk megkötéséhez nem hívtak közbenjárót.

– Anyám beleegyezett a házasságomba. Hozzámentem a férjemhez, mert tudtam, hogy él benne a szülők iránti tisztelet.

– Hogyan?

– Férjem annak a Csenma nevű anyának az elveszett fia, aki velünk dolgozott a kertünkben. Csenma rendkívüli asszony volt, és fia is rendkívüli fiú.

A bíró Csen Sanhoz fordult.

– Maga azt mondja, hogy rendőr volt. Mondja el hogyan került a Kung család szolgálatába.

Csen San részletesen elmondta a bírónak, hogyan szakították el anyjától, hogyan kutatott utána anyja és hogyan került kezébe az a történet, amelyet Lif írt. Akkor szánta rá magát, hogy megkeresi anyját fővárosban. De mire a kertbe érkezett, anyja már eltűnt onnan. A történet végén erős felindulás vett rajta erőt, s a bíró sem tudta titkolni meghatottságát. Li-fuhoz fordult.

– Maga írta a Csenma híres történetét?

– Én írtam. Egy nemes anya és egy kötelességtudó fiú kedvéért kérem, legyen hozzánk jóindulattal.

Fu úr közbelépett.

– Bíró uram, megengedi, hogy elmondjam, amit tudok?

– Természetesen.

– Ez a Csen San mélyen átérzi a szülők iránti tisztelet parancsát – kezdte Fu úr. – A balszerencse szeszélyéből szegény sorsban született. Jelenlegi lakószobáját magam is láttam. Azokon a ruhákon alszik, amelyeket anyja varrogatott számára, és megesküdött, hogy soha életében nem visel többé olyan kék szövetből készült ruhát. Ismeri a fiúi kötelességet, és becsületes ember. Saját szememmel láttam szobájában a táblát, melyre ezt írta fel:

*A fák fáradtan pihegnek,
De lombjuk közt jár a szél...
Háláját mutatná a gyermek,
De drága anyja már nem él...*

Ilyen derék fiú nem lehet kommunista.

A bíró figyelmesen hallgatott, aztán hatásos pózba helyezkedett. Felemelkedett ültéből, karját nyújtotta Csen San felé:

– Örömmre szolgál, hogy találkozhattam egy fiúval, aki ismeri a szülő iránti kötelességet. Magát is, feleségét is szabadon bocsátom.

Azután visszaült a helyére, és komoly ábrázatot öltött. Tovább szónokolt:

– Kung Lifu! Beismerte, hogy nyíltan vallott felforgató eszméi alkalmasságát a társadalom gondolkozásának megfertőzésére. Sőt szertartások és közbenjáró mellőzésével adta férjhez a húgát egy munkáshoz, kint a vadonban, mint a barbárok, akik nem ismerik a vallásos szertartásokat. Cselekedetei erősen hasonlítanak a kommunizmushoz, noha nem bizonyosodott be, hogy maga is kommunista. Az emberek lelke éppen eléggé zavaros manapság, nekünk tehát kötelességünk, hogy elhallgattassuk azokat, akik a zavarokat fokozhatják. Egyesztendei börtönbüntetésre ítélem. Tekintetbe véve azonban tiszteletét az ősök és a fiúi kötelességtudás iránt, tekintetbe véve továbbá Fu úr barátságát, amelyet maga iránt táplál, a büntetést hajlandó vagyok három hónapi elzárásra csökkenteni, ha megígéri, hogy ezentúl nem bírálhatja a kormányt, és lemond különös eszméinek terjesztéséről.

Lifu arca megnyúlt. Fu úr felállt, hogy irgalmat és a büntetés további csökkentését kérje. De a bíró is felemelkedett, és Fu úr felé hajlongott nagy udvariassággal.

– Sajnálom, de ennél többet nem tehetek. Kung úr mélyen megsértett egyeseket. De kegyelmességed vezetése alatt még igazi hasznára válhat hazájának és a társadalomnak.

Fu úr megértette, hogy a bíró eleve elhatározta ezt a büntetést. Huaiyu nyilván ragaszkodott Lifu megbüntetéséhez. Nem volt mit tennie, megköszönte a bíró jóindulatát. A bíró meghajolt Fu úr előtt, éj visszavonult.

Fu úr, Lifu, Csen San és Huan-erh egyedül maradt. Lifu kérte a húgát, nyugtassa meg anyját és feleségét. Fu úr további lépéseket helyezett kilátásba, hogy minél előbb kieszközölje Lifu szabadlára helyezését. Talán még sikerül csökkenteni a büntetést. A börtönőrökre igen nagy hatással volt Fu úr magas személye. Tudták, hogy Lifu egy nagy mandzsu kert lakója. Látszott rajtuk az igyekezet, hogy jól bánjanak vele, és kiérdemeljék a dús borbávalót.

A család Mocsóéknál várta a tárgyalásról hazaérkező Lifut. Mocsó szíve majd megszakadt, mikor látta, hogy Fu úrral csak Csen San és Huan-erh érkezik haza. Huan-erh zokogva borult anyja vállára.

– Mi történt? – kérdezte az öregasszony.

– Ne aggódjék – mondta Fu úr –, rosszabbul is végződhetett volna. Lifut ideiglenesen bezárták, de hamarosan kiszabadul.

– Mennyi időre? – kérdezte Mocsó, és falfehérre vált az arca.

– Három hónapot kapott. De ki fogjuk szabadítani.

– Milyen indokolással ítélték el? – kérdezte Feng úr.

– Kommunizmussal rokon cselekedetek miatt.

– Nevetséges! – fakadt ki Huan-erh. – Mindent hallottunk a másik szobából. Azt a cikket firtatta a bíró, amit „a fák érzéseiről” írt. Azzal vádolta Lifut, hogy felforgató eszméket terjeszt.

– Gratulálok az urához – fordult Mocsóhoz Fu úr. – Irodalmi vitába keveredett a bíróval, és a vitából ő került ki győztesen. A Csou Szertartásokból idézett, s a bíró sürgősen visszavonult a téma elől.

Részletesen beszámolt a tárgyalásról és Lifu védekezéséről.

– Az egész csak mellébeszélés volt. A bíró előre elhatározta, hogy bűnösnek nyilvánítja. Kétségtelenül megígérte valakinek... valószínűleg Huaiyunak. Nagy szerencse, hogy írásai között találtak egy tanulmányt az ősök tiszteletéről. Ez világosan bizonyította, hogy Lifu nem kommunista érzelmű. Egyetlen kommunista sem védelmezné az ősök tiszteletét. Ha nincs ott ez az írás, nagyobb büntetést kaphatott volna.

Mocsó örült, hogy annak idején ott hagyta a cikket a laboratóriumban. De csak ennyit mondott:

– Azt hiszem, mindent annak köszönhetünk, hogy Fu bácsi ott volt a tárgyaláson. Nem is tudom, hogyan háláljuk meg.

– Ez is használt, meg az is – mosolygott Fu úr.

– Mi vagyunk a hibásak – folytatta Mocsó. – Ajándékot kellett volna küldenünk a bírónak. Ostobák voltunk, azt hittük, hogy a rendőrfőnöknek küldött ajándékkal mindent elintéztünk. Most aztán nem szabad sajnálni a pénzt.

Fu úr megígérte további segítségét. Mulan komoran hallgatott.

– Egyelőre csak annyit tehetünk, hogy egy kis vesztegetéssel jó bánásmódot biztosítunk Lifunak a börtönben – mondta Sunya.

– A rendőrség ötszázat kapott. De sok hivatalnok van, mindegyik lesi a magáét – tért rá a részletekre Feng úr.

Először négy, majd nyolc ujját mutatta Mocsó felé.

– Ennyit vagy ennyit? – kérdezte. Azt akarta tudni, négyszázat vagy nyolcszázat adjanak-e. – Minél többet adunk, annál jobb.

– A börtönöröket könnyen elintézhethük – vélte Mocsó. – Csak az a fontos, hogy jó szobát szerezzünk neki, jó ágyat, rendes ágyneműt és élvezhető táplálékot. De ha hamarosan ki akarjuk szabadítani, akkor aligha lesz elég néhány száz dollár.

– Ők nem fogják szégyellni magukat, hogy elfogadjanak egypár ezer dollárt – legyintett Feng úr.

Sunya közbeszólt.

– A pénz most nem számít.

– Az ágyneművel nem lesz nehézség – folytatta Paofen. – Van egy egész tucat új selyem ágyneműm és paplanom. Még nem is használtam őket. A börtönörök mindjárt tisztességesen bánnak a fogollyal, ha látják, hogy finom ágyneműt visznek neki. Ha meglátogatjuk Lifut, azzal is emelhetjük a tekintélyünket, hogy nagyon előkelő ruhákba öltözünk. A börtönörök úgy többet remélnék, és jobban nyújtják a markukat.

Annyit mindenesetre elértek, hogy Lifu életét látszólag biztosították. A család kissé megnyugodott.

Megvitatták a látogatások részleteit, tervezgették, hogyan szereznek Lifunak tisztességes ellátást. Mulan egy szót sem szólt az egész beszélgetés alatt.

Sunya, Afei és Mocsó még aznap délután bement a börtönbe. Tekintélyes összeggel megkenték a börtönöröket. Másnap Mulan újra elment Mocsóhoz, és félrevonult vele. Hét szem régi, kerek gyöngyöt vett elő. Akkorák voltak, mint egy-egy babszem. Eredetileg egy százlábút ábrázoló foglalatban voltak a gyöngyszemek. Mulan most kifeszegette ezt a hét szem gyöngyöt a foglalatból.

– Húgocskám – kezdte –, itt van ez a hét szem régi gyöngy. Úgysem használom őket soha. Paofennel is szeretnék beszélni. Ezek a gyöngyök pontosan olyanok, mint azok, amelyeket ő talált a kertben. Arra gondoltam, érdemes lenne kiegészíteni egy tucatra, és el kellene juttatni valami tapintatos formában Vang úrnak. Biztosan emlékszem, hogy színben és nagyságban összeillenek a Paofen gyöngyeivel... Ki tudhatja, nem kerül-e hatalomra valaki más, mielőtt a Lifu három hónapja letelik. Mit gondolsz?

Mocsó nézte a gyöngyöket, nézte Mulant. Egyetlen szót sem tudott szólni.

– Húgocskám – folytatta Mulan –, mi lehet most fontosabb, mint hogy bármi áron is megmentsük Lifut!

– Azon tűnődöm... vajon hajlandó lesz-e Paofen... De meg is vehetnem tőle a gyöngyöket.

– Lehetetlen, hogy megtagadja. Afei is feltétlenül beleegyezik. Mit törődik a mi családunk az ékszerekkel?

A két nővér szemében könny csillogott. Afei azonnal beleegyezett: „Természetesen”, és Paofen ragyogó arccal mondta: „Remek ötlet! A családtagok drágábbak, mint a gyöngyök! Sohasem hittem volna, hogy abból a kincsből ilyen nagy hasznunk lesz!”

Végre is hajtották, amit kiterveltek. Még mindkét család komoly vagyonnal rendelkezett, és mindenki felajánlotta a maga pénzét. Még Korall, Mania és Halványillat is.

Délután Mocsó és Mulan elhatározták, hogy meglátogatják Lifut, és kiesszökölnék számára valami jobb cellát. Afei is velük ment. Huan-erhet anyja nem engedte el; „örüljön, hogy kiszabadult” – mondta. Párnát vittek Lifunak, meg hőpalackot. Mocsó egy biológiai könyvet is magához vett a dolgozószobából.

Legelőször a fogházigazgatót keresték fel. Jobb szobát kértek Lifunak.

– Már most is kitűnő szobája van. Egyedül lakik benne – mosolygott kedvesen a gazdag hölgyek felé a fogházigazgató. – De néhány nap múlva talán... Attól függ, megürül-e valamelyik szebb szobánk. Nehéz lesz, de minden tőlem telhetőt megteszek a hölgyek kedvéért.

– Tudjuk, hogy nem könnyű – mondta Afei. – De ha sikerül, a mi hálánk sem marad el.

A fogházigazgató ritkán kísért a cellákhoz látogatókat. De most kivételt tett, mert tudta, hogy ezek-gazdagok, és egy nagy kertben élnek. Felállt, hogy maga vezesse őket Lifuhoz. Útjukban elhaladtak egy déli fekvésű üres cella előtt, amelybe besütött a nap az ablak rácsai között.

– Ez itt egészen kellemes zárka – jegyezte meg Mocsó.

– De már nem sokáig üres – felelte az igazgató. – Egy igen előkelő családból származó egyént várunk bele.

Mulan látta: az igazgató csak azért fontoskodik, hogy minél nehezebbnek tüntesse fel az akadályok elhárítását.

– Ami azt illeti, a mi családunk sem éppen utolsó – jegyezte meg, és az igazgatóra mosolygott.

– Esetleg elintézhetnénk – hangzott az óvatos válasz –, de meg kell beszélnem az illetékesekkel.

Lifu nagy örömmel fogadta őket. Saját ruháját hordta, s az első éjszaka egyáltalában nem viselte meg.

Mulan hátrafordult; látta, hogy az igazgató csak egy börtönőrt hagyott mellettük, ő maga lassan sétál visszafelé a folyosón. Utánasietett. Az igazgató megállt, bevárta.

– Talán elfelejtett valamit? – kérdezte.

– Nem – felelte Mulan. – Csak azt akartam mondani, hogy rendkívül szeretnénk, ha a rokonunk megkapná azt a napos cellát.

A százlábút mintázó hajdísz tíz nagy gyöngyszeme közül csak hetet adott oda Mocsónak. A megmaradt háromból előhúzott kettőt a zsebéből, s ügyesen az igazgató kezébe csúsztatta.

Az a tenyerébe pillantott.

– Ó, nem – mondta nyájasan. – Nem fogadhatok el ajándékot, örülök, ha szolgálatára lehetek.

– Kérem, fogadja el – biztatta Mulan. – Csak nem sértettem meg, hogy hálánknak kifejezést adtam?

A fogházigazgató széles mosollyal ismételte:

– Minden tőlem telhetőt megteszek.

Mulan visszasietett a cellába. Az ajtó előtt ott álldogált a börtönőr, és várakozva nézett rá. Mulan közömbös arccal nyomta kezébe a megmaradt gyöngyöt.

– Ez a cella bizony meglehetősen sötét – mondta.

– Mert nem éri a nap – felelte a börtönőr, miután zsebébe csúsztatta a gyöngyöt.

– Hol voltál? – kérdezte Afei, ahogy Mulan belépett a cellába.

– Visszamentem, hogy figyelmeztessem az igazgatót a másik cellára.

Lifu közben már hallotta Mocsótól, hogy letartóztatása első napján Mulan elájult. A gyöngyökről éppen most mesélt Afei. Mocsó befejezte a történetet:

– Második Nővér hét szemet adott a sajátjából, hogy egy tucat legyen.

– Mulan... – Lifu az első pillanatban nem tudott erőt venni meghatottságán. – Mindnyájatoknak bajt okoztam – mondta később. – De ne aggódjatok és ne bánkódjatok értem.

– Mit ér a gyöngy és a jáspis, ha nővérünk elvesztette a férjét? Valamennyien boldogan segítünk – jelentette ki Afei.

– Most már látod, mennyi embernek okoztál bánatot és bajt? Remélem, ezután óvatosabb leszel – korholta Mocsó. – Mindenki segíteni akar. Korall ötven dollárt adott a megtakarított pénzéből, Feng bácsi százat, és Mannia is százat ajánlott fel. Csinya és Halványillat úgy érzik, ők is felelősek ezért a családi ellenségeskedésért, és többet akartak adni, de tőlük is csak százat fogadtam el. Paofen pedig ideadta a gyöngyeit.

– Ezeket ne is említsd – jegyezte meg Afei. – Második Nővér járult hozzá az adakozáshoz a legbőkezűbben.

Lifu könnyes szemmel nézett Mulanra.

– Mindnyájatoknak köszönöm. Remélem, még meghálálhatom a jóságokat.

A cella ajtaja kinyílt, a börtönőr állt a küszöbön, és mosolyogva újságolta, hogy máris megszerezték az új zárkát. Gratulált a sikerhez, és nagy buzgalommal segédkezett, hogy a paplant, mosdótálat és egyéb apróságokat át-cipeljék. Hirtelen vad ordítózás hallatszott a közelből. Az asszonyok összerázkódtak ijedtükben.

– Ne féljenek, hölgyeim és uraim – mondta vidáman a börtönőr –, ez a lárma nem vonatkozik magukra.

Két halálsápadt fiatal fiút tuszkoltak végig mellettük a folyosón az örök.

Még akkor is remegtek az izgalomtól, amikor az üres, napos cellához értek. Bementek, elrendezték Lifu holmiját, megvetették az ágycsészéjét. A cella szűk, üres, törött téglákkal kikövezett udvarra nézett. Mocsó húsz dollárt adott a börtönőrnek.

– Lássa el urunkat mindennel. Később nagyobb jutalmat is kap.

A börtönőr hálásan vigyorgott, és fogadkozott, hogy Lifunak semmi oka sem lesz panaszra.

Leültek, és megvitatták, hogyan állnak a dolgok. A helyzet igen zavarosnak látszott. V. V. Yen próbálkozott kormányalakítással, hogy a „lemondott” elnök helyére léphessen. Vu Peifu tábornok és a Csili-csoport támogatta V. V. Yent, de a mandzsu csoport, amelyet Csang Csolin vezetett, ellene fordult. Pekingben mind a Csili-, mind a mandzsu csoport a maga jelöltjét nevezte ki a helyőrség parancsnokának. Végül is egyezséget kötöttek, és az állást Vang Huai-csing, Vu Peifu tábornok embere foglalta el.

Beszélgetésüket néhány lövés zavarta meg. Aztán ismét csend lett. Egy-
másra néztek, és tudták, hogy a két halálsápadt fiút lőtték agyon.

Még benéztek a fogházigazgatóhoz, és megköszönték fáradozását, aztán
hazamentek, és otthon azonnal megbeszélték a legsürgősebb tennivalókat.
Vang, az öreg mandzsu hivatalnok, már írt a katonai parancsnoknak, de le-
velére eddig nem kapott választ. Pekingben még mindig teljes volt a felfor-
dulás. Kínát a tábornokok tartották hatalmukban. Senki sem alakíthatott
kormányt a katonaság jóváhagyása nélkül. Az igazi urak a katonák voltak, a
polgári tisztviselők csak az ő engedélyükkel kormányozhattak. A Vang el-
nöklete alatt működő Békevédelmi Bizottság türelmetlenül várta a kormány
megalakulását, olyan kormányét, amely elnyeri a vetélkedő hadurak tetszé-
sét. De a hadurak nem tudtak megegyezni egymással. Tiencin, Peking és
Mukden között ide-oda utazgattak a futárok, hogy létrehozzák a megállapo-
dást. Lifu sorsa attól függött, milyen kormány jut hatalomra. Ha V. V. Yen
kerül uralomra, hamarosan ráveszi a hadurakat, hogy Lifut helyezték mi-
előbb szabadlábra. Vang többször tárgyalt ezekben a napokban Yennel, akit
Fu úr is személyesen ismert. Vu Peifu tábornok is az ő miniszterelnökségét
pártolta, de Kutyahús tábornok a mandzsu csoporttal együtt ellene dolgo-
zott. Híre járt, hogy a két csoport talán mégis megegyezik egy pártközi kor-
mányban. De Yen elnöksége még nem volt egészen bizonyos, és nem akarta
olyan kis ügy miatt, amilyen Lifué volt, kockára tenni a népszerűségét.

Időközben letartóztatták Kaót, a pekingi egyetem egyik tanárát. Szép, fia-
tal felesége elment a mandzsu parancsnokhoz, térden állva könyörgött férje
életéért. A mandzsu parancsnok kilátásba helyezte a segítségét, ha az
asszony is megteszi, amit ő akar. Az asszony nem teljesítette a kívánságot,
és Kaót kivégezték. A hír szörnyű felháborodást keltett. Azt rebesgették,
hogy a Nagy Falon belül egyesített Csili- és mandzsu haderők főparancsno-
kává Kutyahús tábornokot nevezik ki, s hogy két napon belül korlátlan ha-
talmat kap Peking fölött. Senki sem tudhatta, mi hoz majd ez az együgyű,
heves természetű, középkori felfogású tábornok. A rend és a fegyelem már
a Tuan-kormány alatt megrendült. Még jobban felborult a Békevédelmi Bi-
zottság működése alatt. Kutyahús tábornok alatt teljesen megsemmisült vol-
na.

Mulan annyira félt, és annyira kétségbeesett, hogy idegei teljesen felmondták a szolgálatot. Nem látott, nem hallott, s otthon úgy nyelte le a vacsoráját, hogy nem is tudta, mit eszik. Étkezés után a szobájába sietett, és átöltözött.

– Visszamegyek a húgomhoz – mondta Sunyának. – Megígértem Lifunak, hogy kölcsönadom neki a csontfelírásokról szóló könyveket. Átviszem őket Mocsóhoz.

– Hogyan? Mocsó ilyen későn még bemegy a börtönbe?

– Miért ne menne? Az örök megengedik, ha jól megkenjük őket.

– Miért öltöztél fel? Te is oda készülsz?

– Elkísérem Mocsót, hogy ne menjen egyedül.

– Akkor én is veled megyek.

– Ne fáradj. Majd Csen San vagy Afei elkísér.

– Igazán nem tesz jót neked ez a sok izgalom.

Mulan a tükörbe tekintett. Különös, könnyes, vad szenvedély lobogott a szemében. Elrendezte a haját, majd felállt, levett a könyvespolcról két tanulmánykötetet.

– Mit gondolsz – kérdezte Sunyát –, melyiket küldjem el Lifunak?

– A Lóét. Az a legrégebbi könyv erről a tárgyról – felelte Sunya.

Mocsó fölkiáltott meglepetésében, mikor Mulan belépett hozzá.

– Mi az? – kérdezte ijedten. – Valami baj van?

– Elhoztam a könyvet, amit Lifunak ígértem. Gyere, vigyük el neki a börtönbe.

– De hát miért ilyen sürgős ez a könyv?

– Megígértem, hogy még ma délután eljuttatom neki. De Paofen rokonai ott ültek nálunk, és nem volt időm, hogy elvigyem. Nem szeretem megszegni a szavamat.

– Beengednek ilyen későn?

– Biztosan. Az örök már ismernek.

– Küldd el inkább Csen Sant. Mondja meg Lifunak, hogy mi nem mehetünk be.

– De én már felöltöztem – erősködött Mulan. – És különben is hátha szüksége van valamire. Hátha történt valami...

– Jó, várj egy percig. Én is megyek – határozta el magát Mocsó.

Kungné ellenezte a tervet.

– Nem szabad elmenned, Mocsó. A börtön sötét, könnyen megbotlasz a sötétben. Ne felejtse el, két életre kell vigyáznod, nemcsak a magadéra.

Mocsó végül is otthon maradt. Mulant Csen San kísérte el.

A börtön kapujánál Csen San be akarta küldeni Lifunak a könyvet.

– Nem lehet – felelte az őr. – Az igazgató már hazament. Nem szeghetem meg a szabályzatot.

Mulan kinyitotta a csomagot. Megmutatta az őrnek, hogy csak könyvek vannak benne. Az őr a fejét csóválta.

– Semmit sem szabad becsempészni. Előbb mindent be kell mutatni az irodában.

– Csak egy pillanatra szeretnénk látni a rokonunkat. Azt sem lehet?

– Azt sem lehet.

– Hát akkor majd holnap elhozzuk a csomagot – sóhajtott Mulan. – De mondja meg a fogolynak, hogy itt voltunk.

Csen San haza akarta kísérni Mulant, de az nem engedte, és riksába ült. Leküzdhetetlen vágy fogta el, hogy lássa Lifut, ha csak egy pillanatra is. Az a pár szó a Cédrus-erdőben teljesebbé és igazabbá tette életét; a napnyugtát és a napkeltét is együtt látták a Taisanon, s ez az emlék mindennél többet jelentett neki! Ha csak egy pillanatra láthatná most éjjel, egyedül, a börtönben! Ha agyonlőnék, micsoda emlékeket hurcolna magával egész életén át! Látnia kell Lifut, mindenáron látnia kell! Megállította a riksát, kiszállt, és visszament a börtönhöz.

– Már megint itt van! – nézett rá az őr. – Mit akar?

– Kérem, engedjen be hozzám. Csak egy-két percre. Asszony vagyok, egy asszony nem lophat el egy foglyot. Nagyon fontos hírt kell közölnöm vele!

Ötdolláros bankjegyet nyomott az őr markába. Az körülnézett, azután intett.

– Gyerünk, de gyorsan. Vigyázzon, ne csapjon lármát. Öt percre beviszem.

Mulan vaksin botorkált az őr mögött a sötét előcsarnokban. Azután rosszul világított folyosón bandukoltak át. Mulan szíve hevesen dobogott.

– Mit fog gondolni rólam? Mit mondjak neki, miért jöttem? – tűnődött útközben.

Ahogy Lifu cellájához értek, az őr súgott valamit a porkolábnak, aztán intett Mulannak, hogy bemehet.

Lifu kis olajlámpás fénye mellett olvasott. Meglepetésében felugrott, úgy nézett Mulanra, aki szégyenkezve, tétován állt meg előtte.

– Valamit mondanom kell neked – suttogta Mulan szinte alázatosan.

– Ül le – mondta Lifu, és egy párnát tett a székre.

– Híreket hallottunk délután, de nem jöhettünk el – dadogta Mulan.

– Miféle híreket?

Mulan elakadt. Szeme megtelt könnyel, ajka remegett; hirtelen zokogásban tört ki, arcát kezébe temetve.

– Ó, Lifu!

Nem sírt hangosan, nehogy hallják odakint. Az őt és a porkoláb többször bepislogott az ajtó figyelőnyílásán.

Lifu Mulan fölé hajolt.

– Miért izgatod magad? – kérdezte halkán. – Nincs semmi bajom. Látod, jó helyem van.

Mulan megragadta Lifu kezét.

– Tudom, hogy nem lett volna szabad idejönnöm – mondta halkán, sírással küszködve. – De ha te meghalnál... Én...

– Miféle hírekről beszéltél?

Lifu agyán végigszaladt minden, amit feleségének nővéréről tudott. Mélységes meghatottság vett erőt rajta.

– Mocsó küldött? – kérdezte gyöngéden. Mulan letörölte könnyeit, és abahagyta a sírást.

Pillanatig gondolkozott, aztán könnyörgő szemmel Lifura nézett, úgy mondta:

– Húgom meg én el akartunk jönni ma délután, de nem lehetett. Nekem később eszembe jutott a könyv, a csontfelírásokról. Csen Sannal jöttem ide, hogy elhozzam a könyveket. De ilyen későn már nem fogadták el a csomagot, és Csen Sant nem engedték be, mert férfi. Én megnyugtattam az őt, hogy asszony vagyok, engem beengedhet.

Összedörzsölte két ujját, úgy mutatta, hogy pénzt adott az örnek.

– De mi az a hír?

– Vang úr levelet írt a parancsnoknak. Mit gondolsz, lesz valami fogantatja?

– Ez az egész?

– Azt is hallottam, hogy Kutyahús tábornok lesz néhány napon belül Peking teljhatalmú parancsnoka... Ó, Lifu, én nem tudom... irtózatosan félte-

lek! Ha valami bajod esnék.

Hangja egészen elhalkult. Hátradőlt a széken, látszott, hogy minden ereje elhagyta. Újra sírva fakadt.

A porkoláb kopogtatott. Mulan még egy bankjegyet vett elő, kinyújtotta az ajtón, és még öt percet kért.

Lifu nézte, milyen különösen ragyog a halvány mécsvilágnál Mulan mélyen árnyékolt szeme. Arcán hősi elszántság tükröződött.

– Ugye nem kellett volna idejönnöm? – kérdezte Mulan. – De nem tudtam ellenállni... Ugye nem haragszol, ugye nem?

– Haragudni! Hogyan haragudhatnék, hiszen olyan sokat tettél értem – mondta Lifu, és hangja kicsit megremegett. – Inkább meg kell köszönnöm neked, hogy a gyöngyeidet is feláldoztad. Az életemet mentetted meg velük.

Lehajolt, megfogta Mulan fehér kezét, és gyöngéden megcsókolta.

– Hiszen mindenemet feláldoznám érted – nézett rá könnyörgő, mentegetődző tekintettel Mulan. – Ugye nem tettem rosszat vele, hogy odaadtam a gyöngyöket?

– Nem... Bár, esetleg félreérthetik – mondta eltűnődve Lifu.

– Lifu, én elmegyek Pekingből. Ha kiszabadulsz innen, pakold össze a családodat, és hagyd el te is Pekinget. Szenteld magad egészen a tudományos munkának. Érezned kell, milyen sokat jelent a te életed a hűgomnak... és nekem.

Az ör ismét kopogtatott. Mulan felállt, és búcsúzóul hosszan megszorította Lifu kezét.

A börtön kapuja előtt habozva megállt. Lába remegett, és szíve vadul vert. Hirtelen egész testében megborzongott. Majdnem lerogyott a földre; egy lámpaoszlopba kapaszkodott. Egy férfi közeledett feléje. Azt hitte, ácsorgó utcai lányt lát. Továbbment, de visszafordult, és nézegette az asszonyt. Mulan felindultan továbbsietett. Nem messze égő lámpájú riksát látott. Összeszedte minden erejét, beült, és megadta a címet:

– Vigyél a katonai parancsnok szállására! ... – Egy pillanatra arra gondolt, vajon nem hallja-e meg a riksahúzó szívének vad dobogását. Kao tanár felesége is könnyögött a férje életéért, miért ne menne el ő is, hogy Lifuért könnyögjön? De hogyan jelentse be magát? Mit szól Mocsó, ha megtudja? És mit fog szólni Sunya? De mindenekelőtt: sikerül-e a terve? Egy dolog felől bizonyos volt: Lifunak ki kell szabadulnia, mielőtt még valami baj érné.

A parancsnokság előtt leszállt a riksáról. Az örök megkérdezték, mit akar.

– A parancsnokot keresem.

– Kicsoda maga?

– Nem fontos. Beszelnem kell a parancsnokkal. Az örök mosolyogva összenéztek. Bementek, és jelentették, hogy egy nagyon csinos hölgy, akit azelőtt még nem láttak, mindenáron be akar jutni a parancsnokhoz. Az nyomban intézkedett: vezessék magas színe elé a látogatót.

Mulan remegve lépett a szobába. Homlokát kiver a hideg verejték. Igyekezett erőt venni izgalmát. Tudta, hogy szép. De vajon a parancsnokban van annyi esztétikai érzék, hogy egy szép hölgy pusztán a könnyöngésével megelégszik? Vajon nem olyan-mint a mandzsu tiszt volt, aki agyonlövötte Kao tanárt?

A parancsnok határozottan meglepődött, mikor feltűnően szép asszonyt meglátta.

– Ne zavarjatok – kiáltott ki az öröknek. Mulan térdre rogyott, és fejét többször a földhöz érintette.

– Nagy hatalmú parancsnok, hallgasd meg egy asszony alázatos kérését.

A parancsnok mosolygott.

– Álljon fel, asszonyom. Egy ilyen szép asszonynak nem kell letérdelnie előttem.

Mulan felemelte tekintetét, és felemelkedett. A parancsnok leültette.

– Egy fogoly érdekében kérem a segítségét. Ők nélkül fogságba vetették. Tanár, de a neve nem is szerepelt a haladó szellemű tanárok névjegyzékén. Személyes ellensége tett ellene feljelentést, és azzal az indokolással zárták be, hogy „a fák érzéseiről” írt tanulmányt.

A parancsnokot elbűvölte Mulan halk, csengő hangja és tiszta, előkelő pekingi kiejtése.

– Micsoda? – üvöltötte. – Lecsukták, mert a fák érzéseiről tanulmányt írt?

– Igen! – bólintott mosolyogva Mulan. – A bíró kijelentette, hogy aki „a fák érzéseiről” ír tanulmányt, az kommunista tanokat hirdet.

– Igazán? – kérdezte a parancsnok barátságos, csevegő hangon. – Megtudhatnám a részleteket? Segíteni szeretnék magán.

– Szóval – kezdte Mulan – a szerint az ember szerint...

– Várjunk csak. Ki az az ember?

– Kung Lifu. Most az Első Börtön foglya.

– És ön?...

– Okvetlenül felelnem kell erre a kérdésre?

– Értem. Szóval titok?!

Mulan összeszedte minden bátorságát.

– Szabad egy kegyet kérnem?

– Hogyne. Egy ilyen bájos hölgynek mindent szabad.

– Megkérem, hogy tartsa titokban a látogatásomat.

– Nem vette észre, hogy becsukattam az ajtót? – nevetett harsányan a parancsnok.

– Tréfál? Ugye csak tréfál? – ijedt meg Mulan. A parancsnok arca egyszerre megváltozott.

– Mitől fél? – kérdezte.

– Biztosan hallotta, hogy a múlt héten már letartóztattak egy másik tanárt. Felesége elment a mandzsu parancsnokhoz, és könyörgött az ura életéért. De az a parancsnok nem volt úriember... Ön bizonyára ismeri azokat a mandzsukat, akik a Nagy Falon túlról jöttek... szóval, az a parancsnok olyasmit követelt, amire az asszony nem volt hajlandó. S erre másnap az asszony urát kivégezték. De én tudom, hogy ön úriember, és nyugodtan fordultam önhöz. Mindenki tudja, hogy a Vu Peifu tábornok tisztjei egytől egyig művelt úriemberek.

A parancsnok arca állandóan változott, amíg az idegen asszony különös szavait hallgatta. Mulan folytatta:

– Nagyon jól tudom, mi lenne akkor, ha Vu Peifu tábornok közbelépése nélkül még mindig a gonosz Anfu-párt volna hatalmon. Csak gondoljunk a mandzsu katonákra! Valósággal vérlázító, ahogy azokat a mit sem érő „mandzsu bankjegyeket” a közönségre erőszakolták! Hiszen ez valóságos rablás!

Mulan szándékosan hízelgett a parancsnoknak. Hallotta, milyen előzmények után került magas tisztségbe: mind a két vetélkedő tábornok a maga jelöltjét nevezte ki parancsnokká, s a két kinevezett élethalálharcot vívott egymással, míg végül is neki sikerült legyőznie ellenfelét, ami miatt módfelett meg volt elégedve önmagával. Mikor Mulan a másik parancsnok „úriemberhez nem méltó” szándékait említette, ezzel az ő szándékai szinte gépiesen alakultak át „úriemberhez méltókká”, noha nem volt valószínű, hogy nemes szándékai lettek volna, mikor bezáratta az ajtókat. De arcáról eltűnt a vigyorgás; méltóságteljes kifejezést öltött.

– Különös fiatal hölgy... akinek nem tudom a nevét... ne feledje el, én azért vagyok itt, hogy megvédelmezsem az ártatlanokat.

– Akkor nagyon szépen kérem, védelmezze meg Kung Lifut is! Kimondhatatlanul hálásak lennénk. Ha adna egy sor írást, az elég volna – mondta Mulan gyorsan, és felkelt, hogy ismét mélyen meghajoljon. Közben nagyon csodálkozott a saját merészségén. Mikor belépett a szobába, még rémült kétségbeesés remegett a szívében. Fogalma sem volt róla, hogyan szabadul ki ebből az oroszlánbarlangból. De már megnyugodott, már nem félt.

A tábornokot mulattatta Mulan előkelősége és bizakodása.

– Hohó, a dolog nem ilyen egyszerű! Ha meggyőz, hogy az a férfi nem kommunista, akkor kiengedem. De másként nem!

– Meggyőzőm. Mert az, aki feljelentette Kung urat, az nekem rokonom... sőt Kung úrnak is rokona... ezért tudom, hogy ő tette a feljelentést. Az a rokonunk a mandzsu csoporthoz tartozik, és a bíró az ő emberük, ön bölcs, és megítélheti, igazságos-e, ha valakit kommunistának nyilvánítanak, mert a fákról tanulmányt írt.

– Érthetetlen. De milyen indokolással ítélték el?

– Azt írta abban a tanulmányban, hogy a fák is éreznek, akárcsak az állatok. Ha egy fának letörik az ágát, az annak a fának fáj. Ha lenyúzzuk a kergét, akkor úgy érzi, mintha pofon vertük volna.

– Furcsa ötlet, de véleményem szerint semmi köze a kommunizmushoz.

– Nincs is. De a bíró azt mondta: Kung Lifu öntudatot adományoz a fának, s ezzel az embert az állatok és a növények színvonalára helyezi. Ugye ön is elhiszi, hogy a fák éreznek?

– Bevallom, ezen eddig még nem sokat gondolkoztam.

– Pedig ez nem újság. Hiszen mindnyájan hisszük, hogy az öreg fából szellem lesz. Senki sem vágat ki öreg fát, nem igaz? És hányan és hányan látták már, hogy az öreg fából vér fakad, amikor kivágják.

– Hát persze, ez igaz! – kiáltott fel a parancsnok. – Sőt! A Taisan szikláinak is van szellemük! Természetes, hogy a fák is éreznek!

– Akkor tehát kiereszti Kung Lifut? Nagyon kérem, parancsnok úr – mondta Mulan mosolyogva.

A parancsnok további részletek felől faggatta. Mulan újra elmondta, hogy Lifu természettudós, hogy neve nem volt a feketelistán, és minden bajt személyes ellensége zúdított a fejére.

– Mi robbantotta ki ezt a személyes ellenségeskedést?

– Rokoni perpatvarból támadt. Nyú valami csúf botrányba keveredett. Kung úr, az én rokonom, megróttá érte az egyik újságban. Nyú húga, aki a mi családukba, ment férjhez, belekerült a botrányba, és mi kénytelenek voltunk kimondani a válást. Nyú levelet írt atyámnak, és bosszút esküdött ellenünk. Ez a bosszú.

A parancsnok sokáig nézte Mulan szép arcát. Tetszett neki az asszony hízelgő mosolya. Nagyot káromkodott.

– Végül kieroszakolja belőlem, hogy jó ember legyek.

Kiordított az ajtón. Mire belépett az őr.

– Hozz tollat és papírost – mondta a belépő őrnek. Mulan a parancsnok mögé állt, tollba mondta a börtön nevét és címét. Szíve végtelen boldogsággal telt meg. Kérte a parancsnokot, hogy a „szabadon bocsátás” elé tegye oda a „haladéktalanul” szót is. Szinte ő rendelkezett, és a parancsnok engedelmeskedett.

Átvette az írást, és térdre akart borulni. De a parancsnok nem engedte.

– Most én kérnék öntől egy kegyet – mondta.

– Tessék. Kérjen akármit.

– Mondja meg a nevét.

– Yao Mulan.

– Ezt a csatát megnyerte. Gratulálok... hm... Kung úrnak. Remélem, most már belátja, hogy nem vagyok vadember, és megvédelmezem az ártatlano-
kat.

– Mindenkinek elmondom, hogy ön a legnemesebb ember.

– Tehát nem titok, hogy itt járt?

– Nem, most már nem titok – felelte Mulan, és őszinte hálával mosolygott.

Táskájába dugta az írást.

– Tehát mehetek... igazán köszönöm önnek...

– Ennyire siet? – kérdezte sajnálkozva a parancsnok.

– Igen, sietnem kell.

A parancsnok kikísérte a ház ajtajáig, és kiáltott az öröknek, vezessék a hölgyet a kapuhoz. Aztán megfordult, és csendesen káromkodva a szobájába ment.

A kapus fülkájából Mulan felhívta Mocsót. Izgatottan beszélt. Jóformán maga sem hitte el váratlan, óriási sikerét:

– Lifu kiszabadul... nálam van a kegyelem... Második Nővér beszél... Vang parancsnok hadiszállásáról beszélek... Ne törődj vele, hogyan... Sunya telefonált?... Ó, igen... hívd fel azonnal... Egyenesen szaladok hozzád.

Túlságosan izgatott volt hozzá, hogy riksába üljön. Taxit hívatott. A kocsiban egyszerre eszébe jutott Sunya. Kiszólt a sofőrnek, megadta a lakásuk címét, hogy először oda hajtson. Alig múlt még tíz óra. Sunya nem feküdt le, izgatottan várakozott. Egy órával előbb telefonált Mocsónak. Megtudta, hogy Mocsó nem ment el a börtönbe, és hogy Mulan a börtön előtt elvált Csen Santól. Csen San már régen hazaért. Hol lehet Mulan? Háromnegyed órája várta. Már éppen készülődni kezdett, hogy a keresésére indul, mikor megszólalt a telefon: Mocsó volt; Lifu szabad – mondta izgalomtól remegő hangon –, s Mulan már útban van hazafelé.

Végre aztán megjött maga Mulan is, kipirulva, fölhevülten. Valósággal berontott, s első szava ez volt:

– Lifu szabad!

– Hol voltál? – kérdezte Sunya.

– Vang parancsnoknál, a főhadiszálláson. Látod? Itt a kiszabadító parancs!

– Azt mondtad, hogy a börtönbe mégy.

– Nem engedtek be. Csen Sannal voltunk... Nem is örülsz, hogy Lifu kiszabadul?

– Hogyne örülnék. De hogyan eszközölted ki? – kérdezte Sunya, és az írást tanulmányozta.

– Majd Mocsónál elmondom elejétől végig. D most gyere! A taxi vár, és a húgom is bizonyára türelmetlen. Azt telefonáltam neki, hogy egyenesen odamegyek. De először hazajöttem, hogy megnyugtassalak.

Sunya, nem valami túlságos elragadtatással, másodszor is megkérdezte az autóban:

– Hogyan szerezted meg ezt az írást?

– Elmentem a parancsnokhoz.

– És mivel vetted rá?

– Addig vitatkoztam vele, amíg meg nem adta.

– Ilyen egyszerű volt?

– Persze. Miért? Mit gondolsz rólam?

Sunya hallgatott.

– Kiszabadítom Lifut a börtönből, és még csak me sem dicsérsz! Sunya, hát nem is örülsz?

Sunya egy ideig hallgatott.

– Hogyan mutatkoztál be a parancsnoknak? – kérdezte később. – Megmondtad, hogy az én feleségem vagy? Mit mondtál neki? Egyáltalán, hogy jutott eszedbe ilyen gondolat? Miért nem szóltál nekem? Hagytad, hogy én közben reszkessek érted. Nem tudtam elképzelni, mi van veled.

– Nem mutatkoztam be neki. És nem tettem semmi rosszat. Ugye nem?

– Tudod, hogy nagyon veszélyes játékba kezdted?

– Meg kellett tennem. Sunya, ne haragudj, de valami leküzdhetetlen ösztön parancsolta, hogy odamenjek, mikor nem engedtek be a börtönbe. Éreztem előre, hogy megnyerem a csatát, ha egyenesen a parancsnokhoz fordulok. Egy asszonyt nem utasíthat vissza. A Csili-csoporthoz tartozik, tehát elensége Huaiyuéknak. Az én ösztönöm nem csal.

– Valóságos kis ördög vagy – mondta Sunya, félig bosszankodva, félig elismerően.

Az autó a Csend és az Állandóság kertjéhez ért. A bejáratot már kivilágították, a cselédek a kapuban fogadták a vendégeket. Sunya várakoztatta a taxit.

Mocsó az udvarához vezető folyosón sietett eléjük. Mulan a kezébe nyomta a papírt:

– Tessék! Rajta van a parancsnok pecsétje! Mocsó sírt örömeiben, ahogy a folyosó lámpájának fénye mellett elolvasta az írást.

– Hogyan szerezted meg? – kérdezte könnyes szemmel.

Szobájába szaladt, de elnehezedett teste lassan mozgott. Leült, szédülten, kifulladásra, úgy kérdezte:

– Hogyan sikerült?

– Mikor hazaindultam a börtönből, eszembe jutott Kaóné. Ő is elment a mandzsu parancsnokhoz, hogy a férje életéért könyörögjön...

– Ez jutott eszedbe?! – nézett rá Sunya.

Mulan kissé elszégyellte magát.

– Szóval ez adta az ötletet nekem. De reméltem, hogy Vang parancsnok emberségesebb lesz.

– Bámulom a bátorságodat – jegyezte meg Korall. – Tegyük fel, hogy nem lett volna emberségesebb?...

– Hallgassatok végig. Úgy viselkedtem, mint egy idegen, ismeretlen asszony, és kértem, hogy engedjenek a parancsnok elé. Beengedtek. Az ajtót becsukták, a parancsnok a szakállába vigyorgott, és én rettenetesen megremültem. De tudtam, hogy gyűlöli a másik parancsnokot, akit Kutyahús tábornok nevezett ki, tehát azzal kezdtem, hogy az a másik parancsnok miatt lövette agyon Kao tanárt. Kijelentettem, hogy az a másik parancsnok nem volt úriember, mert ha úriember lett volna, nem támadja meg Kaónét. Láttatok volna, milyen más lett egyszerre! Egyszeriben komoly és méltóságteljes arcot öltött. Erre én is bátorságra kaptam, s magasztaltam Vu Peifu tábornok tisztjeit. Láttam, hogy a tisztességes látszat tetszik neki; akkor már egy cseppet sem féltem, és nyugodtan beszélgettem vele. Kereken elmondtam, hogy személyes bosszúról van szó, és hogy a feljelentő Lifunak is rokona, meg nekem is. Erre kijelentette: „Az én feladatam, hogy megvédjem az ártatlanokat!” Rögtön rácsaptam: akkor engedje szabadon Lifut. Nem is tudom, hogyan sikerült olyan könnyen elbánnom vele. Már ott tartottunk, hogy kiengedi Lifut, ha meggyőzőm, hogy nem kommunista. Elmondtam, hogy az ítéletet „a fák érzéséről” szóló tanulmánya miatt hozta a bíró. Mindjárt láttam, hogy babonás, tehát addig beszéltem és forgattam a szavakat, amíg be nem ismerte, hogy a fák igenis éreznek. Az öreg fák véreznek is, ha kivágják őket, mert öregségükre szellemekké váltak – mondtam neki. Helyeselt: „igaz, és hogyne, a fák éreznek, ha szellemekké is válhatnak”. És ideadta a szabadító írást.

A társaság feszülten figyelt. Mikor Mulan befejezte elbeszélését, Korall bólintott.

– Ha ennyi volt az egész, akkor igazán könnyen ment! Nővér, te jól megtanultad a „Hadakozó Fejedelemségek hadászati tudományá”-t!

Afei nevetett.

– Második Nővértől megszokhattuk a szeszélyes ötleteket.

– Miért is születtem lánynak? – kérdezte csendesen és elégedetten Mulan.

– Mulan, holnap vacsorát rendezek a tiszteletedre, hogy megköszönjem, amit tettél – mondta Lifu anyja.

Sunya eleinte tamáskodva hallgatta Mulan elbeszélését. De lassan-lassan őt is elragadta a lelkesedés, akár a többiekét. Végül már büszkén nézte a feleségét.

– Mulan valóban megérdemel egy díszvacsorát Kung nénitől, egy másikat meg Mocsótól és Lifutól. Úgy viselkedett, mint egy hős, aki bemerész-

kedik az oroslánbarlangba egy oroslánkölyökért!

Mulan megkönnyebbülten nézett Sunyára, olyan fényességgel az arcán, mint amikor kitisztul a felhős ég.

– De most az a legfontosabb, hogy Lifuval tüstént tudassuk a hírt – mondta hirtelen Mulan. – Talán még ma este kiszabadíthatjuk. Meg kell kérdezni telefonon.

– Ezzel a parancsnoki pecséttel bármikor kihozhatjuk – mondta Sunya.

– De a fogházigazgató már elment. Először őt kell megkeresnünk – jegyezte meg Csen San.

Sunya, Csen San és Mocsó elindultak a sötét éjszakában a börtön felé. Mocsó hívta Mulant is, ő azonban úgy érezte, talán már eddig is többet tett, mint szabad lett volna.

– Nem, én nem megyek – mondta. – De Sunya – fordult az urához –, intézzétek úgy, hogy a hírt Mocsó mondja meg Lifunak.

Éjfél tájban Lifu hazaérkezett. Két nappal később a Peking körüli csapatok főparancsnokságát Kutyahús tábornok vette át. Lifu pontosan nyolc napot töltött a börtönben.

HARMINCKILENCEDIK FEJEZET

A következő hónapban Mulan megbetegedett. Vérhast kapott. Már lemondtak az életéről. Az utolsó két hónap izgalmai nagyon megviselték. Aman halála mély sebet ütött a lelkén. Majdnem búskomorrá vált.

Körülötte megváltozott a család többi tagja is. Csak egyvalaki maradt a régi – Mannia. Kicsit megöregedett, de Mulan még most is azt a szép és jószágos Manniát látta benne, akiért gyerekkora óta rajongott. Asuan, Mannia fogadott fia elvégezte a főiskolát, és a Vámhatóságnál szolgált Tiencinben. Szülőanyját sem szerethette volna jobban, mint Manniát. Átvette Mannia finom modorát; a korabeli fiatal férfiaktól mindenben különbözött.

Lifu letartóztatásának zavaros ideje alatt Csinya elmenekült a városból. Félt, hogy ő is bajba kerül. Csak akkor tért vissza, mikor a helyzet valamennyire tisztult.

Ailienek két gyermeke született, férjével távolabb eső városrészben élt, és csak ritkán látogatta meg a családját. Ő ismertette meg Liliennel azt az orvost, akihez ez később férjhez ment. Kassziának tehát két veje volt, mindkettő nyugati egyetemeket végzett orvos.

Kasszia meghízott és megöszült. De két lányában sok öröme telt, gondjai nem voltak, és ahhoz képest, hogy már nagymama volt, még igazán fiatalnak látszott. Már nem esett ínyére a sok mozgás, fiatal korában éppen eleget dolgozott, joga volt a nyugalomhoz. Régi erélyét azonban nem veszítette el, és mókás megjegyzéseivel gyakran megnevettette a fiatalokat.

Csengné sokkal szebben öregedett meg, mint Kasszia. Sokat betegeskedett, de értelmes kis arcának szép vonásai tisztán megőrizték fiatalkori szépségét.

Más tekintetben is különbözött Kassziától: ő még mindig gondosan festette szemöldökét, és púderezte arcát – Kasszia viszont elhanyagolta magát, amióta Cseng úr meghalt.

Lifunak azt tanácsolták, okosabb lesz, ha Sanghajba költözik, mert Pekingben még mindig rendkívül bizonytalanok az állapotok. Ha valamelyik parancsnoknak eszébe jut, újra becsukathatja. A mandzsu párt állandóan erősödött.

Lifu maga sem tudta, mire határozza magát. A Kantoni Nemzeti Hadserg északi hadjáratra indult. Taiyun, Csen San és Huan-erh délre költöztek, mert részt akartak venni a jelentőségében egyre fejlődő Kuomintang munkájában. Mocsó szilárdan kitartott követelése mellett, hogy Lifu hagyja abba a politikát, és csakis tudományos munkájának éljen. S amit egyszer a fejébe vett, azt meg is valósította. Ilyenkor csak a célt tartotta szem előtt, és a kellemetlenségeket is szívesen vállalta érte. Végül is föltette magában, hogy családjával együtt délre költözik.

Mulan ágyban feküdt, és sorsán tűnődött, meg azoknak a sorsán, akik legközelebb állottak hozzá – Sunyára és az életben maradt két gyerekre gondolt. A gyerekek még kicsik, anyósa öreg és beteges, a család nevében neki kellett volna határoznia. Szeretett volna elköltözni velük Pekingből, de nem volt hozzá ereje.

Sunya az utóbbi időben valahogyan elhidegedett Mulantól. Az asszony sejtette, miért. Arról ugyan sejtelve sem lehetett Sunyának, hogy Mulan egyedül volt bent Lifunál a börtönben azon az éjjelen – Lifu ezt még felesége előtt is eltitkolta, nehogy félreértse Mulan látogatását; de a Lifu kiszabadítása utáni napon, a vacsorán, Sunya is meghallotta Mulan gyöngyeinek történetét. Mindenki ezekért a gyöngyökért ünnepelte Mulant, hiszen az ajándék sokat segített Lifu sorsán. Sunya ismerte feleségét, nagyon jól tudta, hogy a gyöngyökben nem az anyagi értéket látta, hanem ritka szépségüket s azt, hogy ezeket is a hozományában kapta. Azt is tudta, hogy felesége és Lifu jó barátok, tehát természetesnek látszott, hogy Mulan is részt vegyen kiszabadításában. De az is bizonyos, hogy a Lifu fogsága idején Mulan feltűnően izgatottan viselkedett, teljesen megváltozott, és jobban aggódott, mint bárki más. A házastársak változatlanul olyanok voltak egymáshoz, mint azelőtt. Mégis lappangott közöttük valami, amiről egyikük sem beszélt.

Sunyát egyre jobban izgatta a pénz. Újabb és újabb üzleti vállalkozásokba kezdett. A régiségkereskedés tekintélyes hasznot hajtott, de Sunyát más befektetések is foglalkoztatták; mind többet törődött a kötvényekkel. Harminc-egynéhány esztendő elmúlt, viselkedése megváltozott, méltóságos és leereszkedő modort öltött, és nem tűrte, ha ellentmondtak neki. Már nem volt az a könnyed, vidám fiú, aki költőien megvetette a vagyont és a rangot. A változások mintha az arcán is nyomot hagytak volna. Mindez nagyon el-

szomorította Mulant. Aggódott, hogy a férje nemcsak külsejében változott meg, hanem a lelkében is.

Betegsége alatt Mannia gyakran felkereste, és szívesen ápolta. Meglepődött, mikor először hallotta, hogy a házaspár veszekszik.

– Akármit mondasz, én el akarok menni Pekingből – hajtogatta Mulan.

– Ne türelmetlenkedj – felelte Sunya kurtán.

– Már megmondtam, hogy el akarok költözni. Mindjárt Aman halála után megmondtam.

– Mert tudod, hogy Lifu is elköltözik.

Mulan felzokogott, de gyorsan visszafojtotta könnyeit. Mannia közbelépett.

– Légy hozzá gyöngédebb – mondta Sunyának –, látod, hogy beteg.

– Sunya – folytatta Mulan, és könnyörgő tekintettel nézett a férjére –, emlékezz vissza rá, már évekkkel ezelőtt is beszéltünk róla, hogy elköltözünk. Akkor azt terveztük, hogy elmegyünk valahova vidékre, és egyszerűen, parasztosan, visszavonultan fogunk élni. Már akkor megmondtam neked, hogy főzök és mosok, ha kell, csak csendben élhessek melletted. Én békeséget akarok. Miért nem élhetünk nyugalomban és békeességben?

– De hát hogyan költözzünk el innen? – fakadt ki Sunya. – Anyámat nem hagyhatjuk egyedül. Mi lesz a bátyámmal meg Manniával? Ne légy ilyen konok.

– Ó, Sunya, hát nem akarsz megérteni engem? – sóhajtott Mulan. Amióta betegeskedett, feltűnően puha és halk volt a hangja.

Sunya látta, milyen szerencsétlen és milyen beteg az asszony.

– Hát jól van – mondta –, megígérem, hogy elmegyünk. De anyát nem hagyhatjuk el öregségére.

Mannia megint közbeszólt.

– Sunya, nem haragszol meg, ha én mint idősebb sógornőd figyelmeztetek valamire? Úgy viselkedsz, mintha vak lennél. Te vagy a világ legszerencsésebb embere, de nem veszed tudomásul. Feleséged szerény életre vágyik, mosni és főzni akar a kedvedért, és maga akarja tanítani a gyerekeit... Tudod te, milyen ritka szerencse ez? De úgy látom, nem becsüled meg a szerencsédet. Nem ismered az asszonyokat. Nem érted meg, milyen veszteség érte Mulant Aman halálával.

Sunya meghatódott. Feleségéhez lépett.

– Meimei, bocsáss meg nekem – mondta.

– Sunyának is igaza van – békítette őket Mannia. – Nem volnátok jó gyermekek, ha elmennétek és elhagynátok anyát.

Mikor Mulan annyira megerősödött, hogy társaságba mehetett, Afei és Paofen nagy vacsorát rendezett a tiszteletére a Grand Hotel de Pekingben. Afei látta, hogy nővére a sok bánattól egészen lefogyott, s a vacsorával nemcsak felgyógyulását akarta megünnepelni, hanem szórakozást is szeretett volna nyújtani neki. Lifu is hazaérkezett „szabadságáról”, és Mocsóval meg anyjával együtt délre készült. Szucsouban akartak letelepedni. Ott volt a teaüzletük. Lifu már lakást is bérelt. Csinya is visszatért Pekingbe, így az egész család együtt lehetett. Csengék közül a következők vettek részt a vacsorán: Csengné, Kasszia, Mannia, Mannia anyja, Asuan, Sunya, Mulan, Csinya, Halványillat, Sutung, Ailien, Lilien és férje, Vang Dávid doktor, aki a pekingi orvosi egyeteme dolgozott. A Yao és a Kung családot Feng úr és felesége, Vörösjáspis két öccse, Afei, Paofen, Korall, Lifu Mocsó és Poya képviselte. Családi összejövetel volt vacsora, Fu úron és feleségén kívül valamennyien család tagjai voltak.

Vacsora után megkezdődött a tánc. De az egész társaságban csak heten tudták a modern táncokat – Csinya, Afei, Sutung és Vang Dávid, az asszonyok közül pedig Paofen, Ailien és Lilien. A többiek csak nézte Ailient és Lilient, akik nyugaton nevelkedett orvosokhoz mentek feleségül, és angol társaságban is gyakran megfordultak, férjük „Eileen”-nek és „Lilian”-nak szólította. Sutung is „Sutton”-nak írta a nevét.

Mannia most látott először modern táncot, most vacsorázott először szállodában. Ha apósa még él volna, bizonyára nem vehetett volna részt a vacsorán. De az öreg Cseng már meghalt, s neki nagy kedve támadt, hogy egyszer ő is lásson modern táncot, noha ez az elhatározása azt jelentette, hogy szakít minden hagyománnyal. De hát középkorú asszony volt már, nemcsak Csengné, hanem saját maga is úgy érezte, hogy az ifjúság csábításai és kísértései régen elfordultak tőle.

Afei és Paofen modern vacsorát rendezett a külföldi vezetés alatt álló szállodában – ezért úgy döntöttek, hogy az asztalnál a férjeket és a feleségeket külön ültetik. Ez is csak afféle értelmetlen és megbocsáthatatlan szokás a külföldieknél, akiknek kalandos képzeletük van. Mulant meglepte az újfajta ültetési rend, de Afei megnyugtatta:

– Itt így szokás. Különben kinevetnének bennünket.

Még hozzá hosszú, egyenes asztal mellett ült a társaság, s lehetetlen volt, hogy apró csoportok alakuljanak, mint a régi divatú kerek asztalok mellett. Teljesen szokatlan volt, hogy a férfi mellett nem a felesége ült, s még szokatlanabb lett volna elbeszélgetni ezzel a félig-meddig ismeretlen szomszédnővel. Vang Dávid és még néhányan a férfiak közül megpróbálták szórakoztatni a mellettük ülő hölgyeket, de a többiek hallgattak. Az asszonyok is vagy szótlanul üldögéltek, vagy a többi asztal mellett vacsorázó hölgyeket figyelték. Megkísérelték, hogy asztalszomszédjukon keresztül néhány szót váltsanak, de ez a kísérlet nehézkesnek és kényelmetlennek bizonyult.

Az asztal egyik végén Paofen ült Fu úr és Lifu között, a másikra Afei került Mocsó és Mulan közé. Középpütt Csengné és Funé ültek egymással szemközt, Sunyát pedig anyja és Mannia vették közre. Halványillatot Afei oldalára tettek, Manniával szembe, Kasszia mellé Vang Dávid jutott, a veje.

Mulan még kissé szédülve és sápadtan ült a helyén. Alig beszélt, pedig a hangulat hamarosan vidám lett. Elszívott egy cigarettát is, de cseppet sem élvezte. Sunya megpróbált elbeszélgetni Manniával, de az asszony minden figyelmét lekötötte az az igyekezet, hogy ne kövessen el valami hibát, s így alig hallotta Sunya szavait. Sunya tehát inkább anyjával és Funéval beszélgetett az asztalon keresztül.

A kínai asszonyok már felhagytak a kabátok viselésével. Megkedvelték az úgynevezett „mandzsu ruhát”. Mulan és Mocsó természetesen követték az új divatot. Mulan barackszínű, három fekete csíkkal szegélyezett ruhát viselt ezen az estén. Az új divat annyira megváltoztatta természetét, hogy még férje is meglepődött, amikor meglátta. Azelőtt nem tűnt ki alakjának természetes és tökéletes szépsége, mert a hosszú kabát megtörte a vonalat. Ez a hosszú, egyenes szabású ruha sokkal előnyösebb volt neki.

Néhány divathölgy újabban felkapta a melltartó viselését, amitől keblük jobban kidomborodott. Mannia erre az estére Mulantól kért kölcsön estélyi ruhát. Az idegen öltözet tökéletesen átformálta. De önmagával alig törődött, annyira lefoglalták figyelmét a körülötte ülő modern hölgyek. Hol a tányérjába nézett, hol meg a divatos hölgyeket figyelte. De rögtön elszégyellte magát kíváncsi érdeklődése miatt, és újra lesütötte a szemét, hogy a következő pillanatban ismét felvesse. Egy magas, szőke, csillogó estélyi ruhába öltözött külföldi asszony történetesen éppen az ő asztaluk mellett haladt el. Mannia abban a pillanatban emelte szájához a villát, mert sikerült lekapar-

nia a csonttól egy falatka húst. De a villa csörömpölve hullott kezéből a tányérra. A magas, szőke hölgy meztelen válla és háta mindössze kétlábnnyira vonult el a szeme előtt. A látványtól elállott a lélegzete; úgy megijedt, mint egy kis egér, és nagyot sikoltott. A külföldi asszony megfordult, és Manniára nézett. Mannia, aki mindig félt a külföldiektől, megriadt öziketekintetével bámult rá vissza.

Néhány pár már a vacsora alatt táncolni kezdett. Funé szemben ült Manniával, noha kissé távolabb.

Látta Mannián, hogy még az ajka is remeg az izgalomtól és a csodálkozástól, s hogy nem mer a tányérjából feltekinteni, mintha a táncolókat még nézni is erkölcstelenség volna. Csak akkor bátorodott neki, mikor a vacsora végén Dávid fölkérte Sutungnét. A karcsú Lilien feltűnően szépen táncolt. Funé megfigyelte, hogy Mannia mosolyogva lesi a kipirult Lilien arcát, mikor egy-egy forduló után visszajön az asztalhoz.

Afei Paofent kérte táncra. Az asszony helye üres maradt. Lifu, aki a délre költözés tervéről beszélgetett Fu úrral, odaintette Sunyát. Már találkozott vele, mikor a vacsorára megérkezett, és az volt az érzése, Sunya hűvösen üdvözlöi őt. Most fordult elő másodízben, hogy észre kellett vennie sógora megváltozott magatartását. Emlékezett rá, akkor is ilyen rideg volt, mikor először találkoztak az ő kiszabadulása után. Most, hogy elköltözöben voltak, s ezt a vacsorát részben az ő búcsúztatásukra rendezték, Lifunak feltűnt, hogy Sunya egyetlen barátságos szót sem szólt hozzá. Semmi sem fájt úgy neki, mint egy régi barátság elhidegülése. Fájdalmasan érintette, ha rég nem látott iskolatársával találkozott, s örömteljes üdvözlése nem talált hasonló viszonzásra. Olyasmit érzett ilyenkor, mintha szép tájat látna, amely meghatja, de az, akivel együtt nézi, idegen és közömbös marad. Ott azonban még gondolhatta, hogy társa is fellelkesül a táj szépségén, csak éppen eltitkolja érzéseit. De a barátsággal másként áll a dolog. A barátság kölcsönösségen alapszik. A barátság, ha nem talál viszonzásra, elsorvad. Az ember olyan gyermeknek érzi magát, akinek eltörött a játéka.

Ezért intett Sunyának, hogy jöjjön oda Paofen helyére, amíg az asszony táncol. Szerette volna, ha ő is részt vesz a Fu úrral való társalgásban. Sunya odaült, és a régi baráti hangon beszélgettek. Lifu máris jobban érezte magát. Mulan tekintete nagyon sokszor fordult feléjük.

Paofen abbahagyta a táncot; de még jóformán meg sem állt, Csinya máris fölkérte. Paofen volt ma este a legfiatalabb, és rajta volt a legszebb ruha.

Csinya európaiasan öltözködött. Az utóbbi időben sokat forgott külföldről hazatért diákok társaságában. Karcsú, magas alakja kitűnően festett a ragyogó szépségű Paofen mellett.

A zsúfolt táncparketten tarka közönség nyüzsgött Kínaiak, külföldiek, régimódiak és új divatúak. Sok európai táncolt a karcsú, apró csontú kínai nőkkel Különös volt, de az idősebb konfuciánus hivatalnokok és bankárok nemhogy kifogásolták volna, de inkább nagyon is szerették a táncot. Legfeltűnőbb az két öregúr volt, aki hosszú, kínai ruhában ropta modern táncokat. Az egyik nyugodt lépésekkel sétál körbe, lapos sarkú cipőjében, maga előtt tolva hatalmas hasát. Ha nem fogta volna át egyik karjával hölgyet, nem is lehetett volna megállapítani, táncol-e vagy csak unottan ögyeleg a forgatagban.

Mikor Csinya egyszer ellejtett a nagy hasú öreg mellett, meglátta táncosnőjének arcát, és hirtelen összerezett. Nem volt semmi kétség: Suyun táncol az öreggel, Suyun, az ő elvált felesége! De nagyon megváltozott. Csak hét éve, hogy elváltak. Úgy látszott, nem vette észre Csinyát. Csakhamar eltűnt táncolók tömegében.

– Mi bajod? – kérdezte Paofen, mert észrevett Csinya zavarát.

– Ő volt! – súgta Csinya, de tovább táncolt.

– Kicsoda?

– Suyun, az első feleségem.

Paofen nem ismerte Suyunt. Szerette volna közelebről megnézni. Csinya szívesebben visszament volna az asztalhoz, de Paofen a szeme közé nevetett:

– Csak nem félsz tőle?

– Nem. Csak kellemetlen.

Tovább táncoltak. Paofen kérte, menjenek a vastag öregúr közelébe. Lopva Suyunra pillantott, és nyomban megállapította, hogy az asszony nagyon drága ruhát visel, és nagyon sok gyémánt ékszere van. Mégis úgy festett, mintha éheznek. Szerencsétlennek látszott és fásultnak. Ezt a fásultságot csak az olyan ember arca tükrözi, aki már semminek se örül. Szeme alatt sötét karikák húzódtak, arca halvány volt és sápadt. Szájának bíborpirosra festett vonala úgy hatott ebben a kifejezéstelen, unott arcban, mint egy rossz tréfa. Csak a szemében lobogott valami különös fény.

A két pár egymás mellé ért. Suyun megpillantotta volt férjét. Szeme föl-villant. Egyetlen pillanatra látták csak egymást, nem is kellett köszönniök.

Suyun a Csinyával táncoló, divatos és feltűnően szép nőt nézte, meglehetősen kihívóan. Paofen viszonzta a tekintetét, és látta a mellére tűzött óriás gyémánt melltűt, látta mesterkéltséget, cseppet sem meggyőző mosolyát. Olyan mosoly volt ez, amely messziről hirdeti, hogy ezen az arcon nincs többé helye a boldogságnak.

– Mosolyogj! Nevezz! – súgta Paofen Csinyának. – Nézz olyan boldogan, ahogyan csak tudsz!

De Suyun már eltűnt a forgatagban, s ők visszatértek az asztalhoz, hogy közöljék a többiekkel az izgalmas hírt.

– Biztos, hogy ő volt? – kérdezte Csengné.

– Biztos – felelte Csinya. – Csak megismerem a volt feleségemet. Azzal a hosszú ruhás, vastag öreggel táncol.

A hír fél perc alatt körülszaladta az asztalt. Mindenki a nyakát nyújtogatta, hátha meglátja Suyunt. De asztaluk távol esett a parkettól, nem láthattak odáig.

– És ki az a kövér öreg? – kérdezte Mulan.

Senki sem tudta. Afei megkérdezte a pincért.

– Vu tábornok – felelte a pincér.

– Ugyan! Tudtommal Vu Peifu nem szokott táncolni.

– Ez nem az a Vu. Ez Vu tábornok a mandzsu csoportból. Ebben a szállodában lakik, mióta Pekingbe érkezett.

– Ki az a hölgy, aki vele táncolt?

– Az ötödik, hatodik vagy hetedik barátnője. Ki tudhatja, hogy melyik?

– Együtt lakik a tábornokkal?

– Nem. A tábornokkal egy szobában Harmadfél lakik. Ezt egy másik szoba tette.

Mulan, Mocsó és Halványillat a fülét hegyezte, hogy minden szót halljon.

– Hogy van ez? – kérdezte valaki a társaságból.

– A tábornok kedvenc ágyasa Harmadfél, aki ott” az asztal másik oldalán. Harmadfél nagyon divatos é nagyon szép.

– Miért hívják Harmadfélnek? – kérdezte Afei.

– Mert igazában ő a tábornok negyedik barátnője, de mialatt a tábornokkal él, titokban másvalakinek az ágyasa. Rendszerint hármában jönnek vacsorázni.

– És Harmadfél nem táncol? – kérdezte Mulan.

– Dehogynem.

– Akkor miért nem táncol ma este is?

– Nem tudom.

Suyun és a vastag öreg sem táncolt többet. Paofen, Ailien és Lilien hiába remélték, hogy majd még jobban is megnézhetik őket.

Félóra múlva a tábornok elhagyta a termet. Suyun és egy másik nő, akiről megállapították, hogy csakis Inging lehet, csakhamar követte. Suyun menet közben hátrafordult, és feléjük nézett. Látták, hogy felismerte a családot.

Eddig suttogva beszélgettek, mintha attól féltek volna, hogy a másik társaság kihallgathatja őket. Mikor a tábornok elment, hangjuk egyszerre felszabadult. Mocsó kérte Afeit, faggassa ki jobban a pincért Vu tábornokról és a hölgyekről. Az persze örömmel pletykázott. Afei a többi pincértől is szerzett adatokat, így megtudták, hogy Vu tábornok csak három napja érkezett Pekingbe. Harmadfél, aki egy szobában lakik vele, nem más, mint a híres Inging. Ez az Inging valaha egy bizonyos Nyú úr ágyasa volt, de az odaajándékozta a tábornoknak. Nyú úr azóta is a tábornok jobbkeze. A sovány hölgy pedig Nyú úr édeshúga.

– Hát lehet csodálni, hogy annak az úrnak olyan jól megy a sora a tábornok mellett? Hiszen az egész ügy a családban marad – fejezte be történetét a pincér.

– Mit csinálnak itt? – kérdezte Afei.

– Szórakoznak. Ópiumon gazdagodtak meg – hangzott a válasz. – A tiencini japán engedményes területen övék a legnagyobb ópiumüzlet. Rengeteg pénzük van. A tábornok a japánok védelme alatt áll, és van egy sereg ópiumbarlangja. Van egy barátom, annak a fivére egy tiencini szállodában dolgozik. Ez a fiú mindent tud. Egy tréfás történetet is elmondhatok róluk: a tábornok minden ágyasának külön autót vesz, mert az asszonyok kocsija rendkívül hasznos a „fehér liszt” (heroin) csempészésénél. A nők a legalkalmasabbak, hogy az ilyen árut ide-oda szállítgassák. Minden autónak könnyen megjegyezhető rendszámot adtak, nehogy a rendőrök elfelejtsék. Így szabadon járnak-kelnek. Nos, Harmadfél autójának „303” a száma. Egy szép napon valaki átfestette rajta a táblát, úgy, hogy a „303”-ból „303^{1/2}” lett, vagyis Harmadfél. Tiencinben mindenki ezen mulatott. Azt a másik hölgyet, a soványabbikat, „Fehér Liszt Királynőnek” hívják. De emlékezzenek a szavamra: ez a feketén szerzett pénz olyan gyorsan és könnyen úszik

el, ahogyan jött. És a hölgyek még megemlegetik ezt a gazdagságot. Csak el ne árulják senkinek, hogy tőlem hallották, amit tudnak.

Afei nevetett, és borraivalót adott a pincérnek. A társaság körülbelül tizenegy óráig maradt együtt, aztán hazamentek.

Nemcsak Mocsó unszolta Lifut, hogy a tudományos életnek szentelje magát. Anyja és Mulan is megállapították róla, hogy nem született politikusnak. Végre Lifu engedett a három asszony akaratának, és 1926 őszén, mikor újszülött gyerekük még alig volt egy hónapos, Szucsouba költözött a családjával. A város szélén, a csatorna partján kibérelt egy régi házat. Ott élt csendesen a könyvei és műszerei között. De a könyveinek több időt szentelt, mint a laboratóriumának.

A régi hidak és csatornák ősi városában egészen tanulmányaiba temetkezett. Nincs még egy város, amely a békés, tudósi élet céljaira alkalmasabb volna. A szucsouiak annyira ragaszkodtak hagyományos életformájukhoz – néha egy kis beszélgetés meg egy „kis lakomázás” –, hogy törvényt hoztak, amely megtiltotta, hogy autó lépje át a város kapuit. A város tanácsa egy év múlva még az ellen a terv ellen is állást foglalt, hogy Szucsou tartományi székhely legyen. A megtiszteltetést átengedte Csinkiangnak: csak állomásozzék ott a tartományi főváros helyőrsége, csak fenyegetse a csinkiangiakat az örökös háborús veszély. Szucsou lakosai szívesen békén hagyták a világot, ha a világ is békén hagyja őket.

A régi városka csendes, kihalt utcái fölött mintha megállt volna az idő, a történelem. Lifu különös szenvedéllyel vetette magát a munkájába, de meglehetősen ideges volt. Érthetően: a csontfelírások tanulmányozása komolyan felkeltette érdeklődését. Nemes, tiszta élvezet volt számára, ha kibetűzött egy-egy régi képírást, amelynek megfejtésével más tudósok hiába kíséreltek. Izgalmas volt megfigyelni és összehasonlítani a változásokat, kísérni az átalakulások történetét, visszafelé egészen Konfucius koráig. A csontokon lévő felírások jeleit tartották a kínai írás legrégebbi alakjának. A kutató munkája gyakran vetett új fényt egyes szavakra vagy vallásos gyakorlatok történetére, és fölfedezése könnyen megváltoztathatta a már elfogadott elméleteket. A régi írások tanával foglalkozó tudósoknak feltétlenül lépést kellett tartaniuk az e téren folytatott kutatások eredményeivel. És Lifu ragyogó eredményeket ért el. Paleografikus szenvedélye tulajdonkép-

pen érzelmi alapon nyugodott: menekülés volt más fajtájú szenvedélyek elől, és bizonyos fajtája a vezeklési váagnak. Sokat gondolt Csen Sanra, Huan-erhre és Taiyunra, akik a Kuomintang hadseregében küzdöttek. A fiatal párttagok a menetelő csapatok előtt haladtak, és fáradhatatlanul toborozták a hadurak elleni forradalomhoz a népet. A hadsereg egyik várost a másik után foglalta el az ő előkészítő munkájuk nyomán. Huan-erh sok levelet küldött a frontról, amelyek rendszerint több hónapos késéssel érkeztek, és több keltezés is volt rajtuk, mert a csapat közben észak felé haladt. A Kuomintang hadserege néhány hónapon belül több tartományt hódított meg, sőt már Hankót is elfoglalta. Sanghajban és Szucsouban azonban még Sun uralkodott, az öreg militarista. Lifu tanácsosnak érezte, ha óvatosan viselkedik, mert könnyen letartóztattak mindenkit, aki a Kuomintanggal rokonszenvezett. Sanghajban már azokat is összefogdosták, akiknél Kuomintang-röpcédulákat találtak, még akkor is, ha ezeket a cédulákat ismeretlen emberek nyomták a kezükbe az utcán. Ha Huan-erhtől érkezett levél, Lifu mindig aggodalmasan vizsgálta a borítékot, nem látja-e rajta a cenzúra vagy a fessegetés nyomát. Minél lelkesebben számolt be Huan-erh a Kuomintang győzelmeiről meg a gyönyörű bajtársi hangulatról, amely a csapatok között uralkodott, annál nagyobb nyugtalanság vett erőt Lifun.

Másrésről hiába zavarta el ösztönösen a képet, Mulan nyugtalanító alakja mindig ott lebegett a szeme előtt. Állandóan izgatta az az érzés, hogy munkájának befejezését Mulan is várja. Csak egy nagy szenvedély ereje ébreszthet fel olyan lelkesedést, amellyel Lifu elhatározta, hogy a legmélyebb, legalaposabb és legragyogóbb tanulmányt írja meg a választott tárgyról. A régiek találóan jellemezték az ilyen lelkiállapotot: „átszakította a gátat, hogy elvezesse a folyót”; a maiak egyszerűbben azt mondják rá: ihlet. Mulan levelei az első esztendőben mindi azzal végződtek, hogy Mocsó adja át üdvözlését Lifúnak is. Később már ritkábban üdvözöltette Lifut. Lifu is mindig megkérte Mocsót, közvetítse köszöntését Mulannak. De Lifu sohasem tudhatta meg, vajon olvasta-e sógornője az üdvözléseket.

Mulan szavai állandóan a fülébe csengtek: „Írd meg a legragyogóbb és legszebb könyvet erről a témáról, még ha évekig dolgozol is rajta.” Sokszor próbálta elfelejteni, kitörölni emlékezetéből, valahogyan úgy, ahogyan Mulan tolt hátra homlokából a hajfürtöt, ott, a Cédrus-erdőben. De az emlék visszatért, és megint csak visszatért, ahogyan a szellő is vissza-visszafújta Mulan homlokába a hajfürtöt, és odalopta köréje a cédrusok illatát.

Gyakran eszébe jutott utolsó napjuk Pekingben. Mocsó, régi szokásához híven, már egy nappal az indulás előtt elkészült a csomagolással. Az utolsó reggelen átmentek Mulanékhez. Sunya nem volt otthon. Sétálni indultak.

– Gyerünk ki a Sihsahaira! – ajánlotta Mulan.

Onnét nézte Lifu és Mulan sok év előtt a nagy árvizet. Mocsó otthon volt, és Lifu ruháit vasalta. Akkor még egyiküket sem jegyezték el. Most ugyanazt az éttermet keresték fel, és ugyanazon az erkélyen ültek. Az esztendőnek ugyanebben a szakában jártak egykor itt, és a táj is pontosan olyan volt, mint akkor. A távolban most is láthatták a Dobtornyot és a peihai Dagobát.

Mulan a régi időkre gondolt, arra a húsz év előtti régi árvízre; akkor apjuk is velük volt, meg Vörösjáspis is. Hét éve már, hogy apja elment. Ha még életben van, három év múlva visszatér, ahogyan ígérte. Ez Vörösjáspis öngyilkosságát juttatta eszébe; könnyes szemmel, szomorúan beszélt Mocsóhoz. De Mocsó fölöslegesnek tartott minden érzélgést.

Aztán Lifu terveire fordult a szó, és akkor mondta Mulan azokat az emlékezeses szavakat.

Lifu csak a szokásos társasági formában köszönte meg Mulan önfeláldozó segítségét, amellyel kiszabadította fogságából. De minél többet tűnődött később a törtéteken, annál jobban megértette, milyen kockázatot vállalt Mulan. Eszébe jutott, mit mondott, mikor egyedül volt nála éjjel a börtönben: „Bármit megtennék érted!” Mi történt volna, ha a parancsnok úgy viselkedik Mulannal, ahogy a mandzsu tiszt Kaónéval? Vajon becsületét is feláldozta volna, hogy az ő életét megmentse? Mulan – Lifu bizonyos volt ebben – sohasem szerette a megszokott, mindennapi életformákat. Talán még azt is megtette volna érte! Ezt azonban sohasem kérdezheti meg, és sohasem kaphat feleletet. De a szerelem próbájának e csodálatos bizonyítéka soha nem fakult meg emlékezetében. Csak éppen átalakult. Az emlékből erő lett, egy része annak az erőnek, amellyel munkáját folytatta.

Mindketten becsületesek voltak Mocsóval szemben. Lifut sokszor öntötte el a bűntudat, mikor Mulan tekintete és hangja felrémlett előtte munkája során. Mégis lelke legmélyén ott lappangott ez a titok.

Mocsó tisztában volt mindennel. De nővérével is, férjével is úgy viselkedett, hogy nyílt törésre sohasem kerülhetett sor. Most világosan megértette azoknak a szavaknak a jelentését, amelyeket évekkal előbb, eljegyzésekor mondott neki Mulan: „Húgom, te vagy a szerencsésebb közöttünk.” De tökéletesen ismerte nővérét is, férjét is, és bízott bennük. Ha levelet kapott,

mindig elmondta Lifunak, hogy van Mulan. A nővérek rendszeresen leveleztek, de Mocsó jobb levélíró volt, mint a nénje.

Mulan csendesebben élt férjével és két gyermekével, mint valaha. A hűséges Brokát és férje még a szolgálatában állt. Atungot iskolába járatta. A márciusi vérfürdő óta minden diáktüntetést betiltottak; nem kellett már féltennie gyerekét. Kutyahús tábornok volt uralmon, és sem a tanárok, sem a szülők nem óhajtottak bajba keveredni.

Mulan lassan-lassan beletörődött, hogy azt a nyugodt életet, amelyre annyira vágyott, csak félig valósíthatja meg. Kétségtelenül sokat veszített régi vidámságából. De meggyőzte magát, hogy sem joga, sem lehetősége nincs, hogy öreg és beteges anyósát egyedül hagyja. Pekinget nem szerette már, de szobái és udvara meghitt otthont nyújtottak. Be is vallotta Sunyának: nehezen válik majd meg ettől a háztól, ha egyszer valóban délre költöznek.

A Lifu letartóztatása miatti izgalom lassan elcsöndesedett – Mulan is beleegyezett, hogy egyelőre északon marad –, Sunya tehát ismét úgy viselkedett a feleségével, mint azelőtt. Mulan elégedett volt vele, csak azt kifogásolta, hogy olyan mohón hajszolja a pénzt. Sokszor mondta, hogy Sunya túlságosan „kapzsi”. De férje könnyelműnek született, semmi sem kötötte le túlságosan. Bizonyos, hogy könnyebb volt vele élni, mint Lifuval. Sunya jelleme sima volt, Lifué szögletes. Sunya sokkal inkább a földön járt, elfogultság nélkül szerette a feleségét, és gondoskodott gyerekeiről. Lifu abban is igyekezett modern lenni, hogy feleségének döntő hatalmat biztosított a családi ügyek intézésénél, engedett szeszélyeinek, elvontabban gondolkozott, és munkája olykor fontosabb volt számára hozzátartozóinál. Sunya gyakran elkísérte feleségét bevásárló körútjaira, érdeklődött az asszony apró gondjai iránt – Lifu ilyesmire sohasem volt kapható. Mocsó jól ismerte férje természetét, és pompásan alkalmazkodott hozzá; nyugodt maradt, ha Lifu idegeskedett, ha pedig érzelgős, engedékeny kedvében találta, rögtön hozzászólott, hogy keresztülvigye akaratát. Mindez nem jelentette, hogy Mulan-nak kisebb probléma volt Sunya, mint Mocsónak Lifu. Lifu – minden szeszélyessége mellett is – egyelőre csak azt a feladatot róttá Mocsóra, hogy az asszony megőrizze önmagától, vagyis attól, hogy írásaival bajt zúdítson magára.

Mulan különös módon beleszeretett a tulajdon testébe. Esténként a fürdőben kedvtelve nézegette karját és a lábát. Külföldi arckenőcsöket vásárolt,

finom illatszereket, drága szappanokat. Titokban nagyon büszke volt szépségére és fiatalos alakjára. Fájtalta, hogy mindez elmúlik egyszer. Melltartót hordott, mint a többi asszony is akkoriban, hogy kiemelje keblének formáját. Brokát anyatejet szerzett neki egy szoptatós dajkától. Reggel és este kicsi csészével ivott belőle, mert azt hallotta: bőre így szebb és üdébb marad.

De érezte, szépsége nem tart örökké. Tudta, hogy teste gyenge és törékeny, mert szenvedélyeket és indulatokat szolgál. Sohasem bánta meg, hogy meg mentette Lifu életét, bár érezte, hogy akkor mindenki előtt elárulta titkát. Igen, tisztában volt önmagával hogy csak gyöngé asszony, és ha hősies volt is akkor csak ösztönei parancsának engedelmeskedett. Minél erősebben élt lelkében a szenvedély, annál jobban elgyengült. Vajon mit tett volna, ha nem veszi tekintetbe, hogy Lifu a Mocsó férje. Ha az emberi élet elmúlásán tűnődött, mély csodálattal gondolt a jáspis- és borostyánkő állatok halhatatlanságára és érzéketlenségére. Az ő halandó teste kínlódni is tudott, meg örülni is. S inkább örülni akart; kitapasztalni az élvezetek minden formáját, hogy kárpótlást nyerjen szenvedésekért. Sokszor vetette magát szenvedélyesen Sunya karjába. Érzékiségében több volt az e képzelés, mint a valóság, ha nem is tudta szavakba foglalni ezeket az érzéseket.

Lifu iránti szerelmének és szenvedélyes testkultuszának titkait csak Brokát ismerte.

Mannia visszaköltözött a Nyugalmas Szív dolgozószobájába. A három sógornő ismét közelebb lakott egymáshoz. A három udvar háromszög alakban sorakozott egymás mellé – Manniáé volt a hátulsó, előtte feküdt Mulané és Halványillaté. Cseng úr halála után sok szolgálójukat elbocsátották. Néhány udvar lakatlanná vált, és kevesebb virágcserep díszítette a házat. Az üres telek kis virágoskertjében vadon nőttek a virágok. Vendég is ritkábban fordult meg a háznál, és Mulan nagyon örült ennek. Csengné sokat betegeskedett. Sokszor voltak fájdalmai, de hallgatagon tűrte szenvedését, mert boldoggá tette, hogy a három sógornő szeretetben és békében él. Mindig Mulan volt a kedvence, s Mulan közelebb állt anyósához, mint saját anyjához valaha is.

Betegségében Mannia ápolta Mulant. A háztartás vezetését Halványillat vette át, de nem tudott kellő fegyelmet tartani az idősebb szolgálók között, akikkel valaha egy rangban volt. Az ő esetében nem igazolódott be az, hogy

aki engedelmeskedni tud, tud parancsolni is. Véleményét és szándékait még sógornőivel szemben sem tudta megvédelmezni. Mindig ő mondta a végén, hogy „Neked van igazad”.

Csinya szerette Halványillatban, hogy mindig kedves, és mindennek szívből örül – Halványillat pedig szerette Csinyában, hogy mindig bőkezű, udvarias és engedékeny. Időközben született még egy gyereke, egy kislány. Idős atyját meghívta, hogy lakják velük. Az öreget abban az udvarban helyezték el, amelyben valaha Fang tanító lakott. Csinyának ismét nem volt állása. A hivatalnak, amelyikben dolgozott, elfogyott a pénze, és feloszlatták. Ő is úgy járt, ahogy a legtöbb ember, aki politikai állást vállal olyan időben, mikor gyakran változik a kormány. De óvatos üzletember volt, és biztos vállalatokba fektette pénzét. Olyan kötvényeket vásárolt, amelyeknek jövedelmét a tengeri vámjövedelem biztosította. Ezek a kötvények busásan jövedelmeztek.

Csengné eltitkolt fájdalmai állandóan fokozódtak. Sutung és Dávid, a két külföldön tanult orvos vő, konzíliumot tartott fölötte. Rákra gyanakodtak, és indítványukra kórházba szállították az öregasszonyt. Sunya és Csinya naponta meglátogatta, a három meny pedig felváltva ápolta. Csengné béketűrése nem változott. A kórházban éppúgy magába fojtotta panaszait, mint otthon. Csak akkor nyögött fel, ha szenvedései már valóban elviselhetetlenek voltak. Napközben Mulan tartózkodott mellette, de Halványillat sírt leghangosabban, mikor megtudta Csinyától, hogy anyjuk gyógyíthatatlan, és napjai meg vannak számlálva.

– Miért siratsz? – kérdezte az öregasszony szelíden. – Két derék fiam, három derék menyem, két vőm és hét vagy nyolc unokám van!

Egyik napon, mikor mind ott álltak körülötte, így szólt:

– Már nem élek sokáig. Voltaképpen nincs sok mondanivalóm. Boldogabb és szerencsésebb életem volt, mint a legtöbb embernek. Menyeimet jól választottam meg. Csak Suyun okozott bánatot nekem, de ez már régen elmúlt. A házat akkor vettük, mikor atyátokat miniszterhelyettesé nevezték ki. Most már nem felel meg életmódunknak és anyagi helyzetünknek. Nincs szükségünk ilyen nagy házra. Adjátok bérbe a főudvarokat, vagy adjátok el a házat egészen, ha találtok egy kisebbet. Atyátok körülbelül húszezer dollár készpénzt hagyott rám a bankokban. Ebből temessetek el, de kétezer dollárnál ne költsétek többet. Hóvirágnak ötszáz dollárt hagyok, mert egész életemben hűségesen szolgált. Nem tarthatjuk tovább magunknál, de segít-

sétek, hogy jó helyet találjon, vagy rendezzettek be neki egy kis üzletet. A többi cselédnek is adjatok valamit, talán fejenként harminc-negyven dollárt, mikor elbocsátjátok őket. Mulan döntse el, mennyit kapjanak. Tudjátok, hogy a bőkezű embert szereti Isten. Tai-anban temessetek el, atyátok mellé. Kasszia, neked sincs okod aggodalomra. Majd eltart a két vöd.

Könnyes tekintetét szeretettel hordozta körül ágya mellett álló gyermekeiben. Néhány nap múlva, 1928. március tizenegyedikén, ötvenkilenc éves korában meghalt. Arca megszépült, nyugodtan mosolygott a halálban is.

Arról, hogy Csengnét szülővárosában, Tai-anban temessék el, szó sem lehetett. Kutyahús tábornok szörnyű uralkodása az utolsó pár évben teljesen feldúlta ezt a tartományt. A vidéken rablók garázdálkodtak, s az erkölcsetlen kormányzóhoz mindenben méltó, elfajult gazemberek ültek a hivatalokban. Érthetetlen, hogyan akadhettek emberek, akik ilyen műveletlen tábornok kormányzása alatt hivatalt vállaltak. De a legfőbb akadály az volt, hogy a japánok elfoglalták a santungi vasútvonalat.

A washingtoni konferencia úgy döntött, hogy Japán köteles visszaadni Kínának Santungot. A Kuomintang-hadsereg erősen megvetette lábát a Yangce-völgyben, és északnak fordult: Peking felé. Előretolt csapatai áprilisban érték el Tai-ant. Néhány nappal később elfoglalták a tartomány fővárosát is. Kutyahús tábornok és a mandzsu csapatok visszavonultak Tecsó felé, de ugyanakkor japán csapatok szálltak partra. Azzal a céllal, hogy elvágják a Kuomintang-sereg útját, és azzal az ürüggyel, hogy a „japánok életét és biztonságát védik”, elfoglalták a vasutakat. Csengék szülővárosát kétszer is bombázták. A legerősebb támadás Csinant érte, itt háromezer-hatszázhuszonöt polgári egyén halt meg, s a hivatalos jelentések huszonhatmillió dollárra becsülték az anyagi kárt. A Kuomintang tagjai közül kilencszáztizennyolc embert tartóztattak le és vetettek fogságba. Ez az esemény később „csinani incidens” név alatt vált ismeretessé. Kína Amerika közvetítését kérte, de a japánok e közbelépést visszautasították.

Június negyedikén merényletet követtek el Csang Csolin mandzsu hadúr autója ellen. Egy vasúti átjárónál villanyerőre szerelt bombát helyeztek el. Csang és tábornoktársai autója felrobbant, valamennyien szörnyethaltak.

Az „incidens” körüli tárgyalások sokáig húzódtak. Csengné koporsóját csak a következő év tavaszán vihették el Tai-anba. Akkor temették el a férje mellé. Csengék házat megkímélte a pusztulás. Mulan lelkében ezek az események felkeltették régen szunnyadó politikai érdeklődését. Még Mannia és

Halványillat is – pedig soha eszükbe se jutott politikával foglalkozni – szenvedélyes gyűlölettel teltek el a szomszéd birodalom iránt.

Peking tavaszra Kuomintang-uralom alá került. A mandzsu „Fiatal Marsall” apját meggyilkolták. A „Fiatal Marsall” felháborodásában a Kuomintanghoz csatlakozott. Kutyahús tábornok Dairenbe, a mandzsúriai kikötőbe menekült. Az Anfu-politikusok ugyanoda szöktek vagyonukkal. Kína tehát a Kuomintang alatt legalább névlegesen egyesült. Az új főváros Nanking lett. Peking nevét, ami „északi fővárost” jelent, Peipingre változtatták, „északi békére”.

Mulan ismét előhozakodott régi kérésével: költözzenek el Hangcsóba. De előbb el kellett intézni a ház ügyét. Hirdetést tettek közzé, hogy a főudvarok kiadók. De Pekingben sok ház állt üresen, mióta a hivatalnokosztály Nankingba költözött. Egy napon mégis jött egy érdeklődő. Újonnan kinevezett hivatalnok volt, és hajlandónak mutatkozott megvenni a házat. Csak negyvenezer dollárt kínált, a Cseng fivérek mégis úgy határoztak, hogy elfogadják az ajánlatot. Nem akarták elszalasztani a ritka alkalmat.

Kasszia lányához, Ailienhez költözött. Mulan férjével és gyerekeivel Hangcsóba készült, s azt ajánlotta, költözzék Mannia meg Csinya és családja a Csend és Állandóság kertjébe, s a rend kedvéért fizessenek valamelyes névleges bért. Jobb megoldás lenne ez így, legalább megint vidámabb lesz a kert.

Az ajánlatot elfogadták. Afei még mindig az Önvizsgálat csarnokában lakott. Korall a Mocsó udvarát használta, Yaóné beljebb fekvő udvarában pedig Paofen szülei éltek. Vörösjáspis régi lakása üresen állt. Még most is féltek, hogy „bajt hoz” lakójára. Halványillat, férje és gyerekei a Halványillat-lakosztályba költöztek. Halványillat boldogan sóhajtott fel:

– Látjátok, a sors mindent előre elrendel. Mindig éreztem, hogy egyszer majd itt fogok élni.

A kertben nagyrészt új cselédek dolgoztak. Paofennek sok mandzsu rokona tengődött munka nélkül, lassanként valamennyit odavette a házba.

Poya húszéves volt, feltűnően komoly fiatalember. Korall úgy bánt vele, mintha anyja volna, noha a fiú néninek nevezte. Mint a Yao család legidősebb unokája, elfoglalta a családban a neki járó rangot. Egy napon elhatározta, hogy felállíttatja anyjának, Ezüsthátynak ősi tábláját a Csungmin-

tanban. Tijen sok fényképet készített Ezüsfátyolról. Poya kiválasztott egyet, megnagyíttatta, és odahelyezte a csarnok közepébe, apja képe mellé. Elrendelte, hogy nagy, vörös gyertyákat égessenek az áldozati asztal mellett, s maga is gyakran fejezte ki tiszteletét a kép előtt. A szeretet, amelyet üldözött anyja iránt érzett, együtt élt lelkében a nagyanyja ellen táplált gyűlölettel. Gyermekkorában ritkán látta nagyanyját. Emléke úgy élt benne, mint bolond, ráncos, néma vénasszonyé. Annyit beszéltek gyerekkorában szellemmé vált anyjáról, hogy végül is szó szerint hitte: anyja szelleme él, és mellette van.

Amíg a nagyanya élt, minden évben megülték Ezüsfátyol halálának évfordulóját. Egyrészt hogy kiengeszteljék a szellemet, másrészt mert remélték, hogy Yaóné talán visszakapja beszélőképességét. Most következett a huszadik évforduló, Poya is húszesztendős volt már, méltó ünnepélyre készült. A család helyeselte a fiúi szeretet szép megnyilvánulását. Birkát és bárányt áldoztak az oltáron, sőt szerzeteseket is hívtak. Az esti ünnepséghez már délután hat órakor meggyújtották a gyertyákat, s elmondták az előírt imádságokat. A szerzetesek fáradhatatlanul rázták csengőiket és fából készült kereplőiket.

A kertben élő két család minden tagja részt vett a szertartáson. Huánét is meghívták mint Ezüsfátyol bizalmas barátnőjét. Csak Kasszia és lányai maradtak távol. Poya letérdelt szüleinek táblája előtt, fejét többször a földhöz érintette, és csöndesen sírt. A nagyanya képe csak Afei kívánságára maradhatott a helyén, Poya jobb szerette volna, ha félreteszik. Tijen és Ezüsfátyol képe fölött Poya nagyszüleinek képmása lógott.

Tíz éve, hogy Yao úr elhagyta őket. Azóta semmi hír sem jött róla. Az ünnepség az ő emlékezetét is szolgálta.

A szerzetesek éppen a „Gyémánt Szutrát”-t énekelték, mikor Paofen kislánya beszaladt.

– Anyám, egy öreg szerzetes van itt! – kiabálta. – Nagy, tüzes szemmel nézett rám!

– Mitől rémüldözöl? – csitította Paofen. – Biztosan még egy szerzetes érkezett a többiek után.

– Nem, nem! – rázta fejét a gyermek. – Ez másféle. Kérdeztem, hogy kicsoda, de nem felelt.

– Idejön?

– Elment az önvizsgálat csarnoka felé. A cselédek is kérdezték, mit akar, de azokra is csak ránézett, és szó nélkül továbbhaladt. Anyám, nézd, ilyen hosszú, fehér szakálla van, és a szemöldöke is egészen fehér és bozontos... olyan, mint a Hosszú Élet Istene!

Mindnyájan a gyertyákkal megvilágított csarnokban álltak, és figyelték a szertartást. Az öreg szerzetes bejött, és némán állt a háttérben, amíg az imákat elmondták. Senki sem vette észre. Az ájtatosság végeztével a főpap előrelépett, hogy megtegye az előkészületeket, mert a szertartásnak az a része következett, amikor a papírpénzeket elégetik az udvaron. Néhányan már kimentek az udvarba. Akik még a csarnokban voltak, észrevették az öreg szerzetest. Felment az oltárhoz. Háttal állt a többieknek, összetette mellén a kezét, és rövid imát mormolt. A család figyelt és várt. Azt hitték, valamilyen rendkívüli szertartás következik.

Az öreg szerzetes lassan megfordult, szembenézett a várakozókkal, és mosolyogva mondta: „Visszajöttem.”

Mulant már akkor elfogta az izgalom, mikor a szerzetes még háttal állt felénk. Felismerte apja koponyájának körvonalait, és reménykedett, hátha nem csal a sejtelme. Mindenkinek elállt a lélegzete, mikor a hosszú, fehér szakállal övezett, bozontos szemöldökű, átható tekintetű arc felénk fordult.

– Hiszen ez atyánk! – sikoltott fel Mulan, és odafutott hozzá.

– Nagyapa! – kiáltotta Paofen.

Afei és Korall Mulan után rohantak, majd Sunya és Csinya követték őket. Mindnyájan ott tolongtak az öreg szerzetes körül. Poya hallotta az izgatott szavakat, ő is bejött az udvarról.

Öreg Yao mosolyogva nézett rájuk, mindenkit külön üdvözölt. De mosolya valahogyan idegenül hatott.

Mulan, Korall és Afei sírt, Mannia és Halványillat mögöttük ácsorgott, nem jutottak közelebb. Mikor Poya odalépett, az öreg Yao a fiú vállára tette a kezét:

– Ez az én unokám! Hogy megnőtt!

Paofen bemutatta két kislányát. A gyerekek remegve bámulták ismeretlen nagyatyjukat. Feng úr is sógorához sietett. Vörösjáspis két öccse – két felnőtt fiatalember – kíváncsian üdvözölte nagybátyját.

Öreg Yao meglátta a családtagok mögött álldogáló Huánét. Odament hozzá, és üdvözölte.

– Hogy van? Mindannyian megvannak, látom.

Aztán megfordult.

– De hol van Mocsó és Lifu? – kérdezte.

– Délre költöztek – felelte Mulan.

– Jól vannak?

– Nagyon jól – mondta Mulan. – És te? Úgy látom, jó erőben vagy! Merre jártál?

– Sokfelé.

Mulan tovább faggatta. Az öreg csendesen felelgetett.

– Egy esztendeig éltem a Miaofeng-hegy tetején. De elmentem onnan, mert féltem, hogy utánam jöttek. Elmentem a Vutai-hegyre, Sansiba. Aztán elvándoroltam a Hua-hegyre, és három évig éltem ott. Onnan továbbmentem Szecsuanba az Omei-hegyre...

– Ó, atyám – szakította félbe Mulan –, miért nem vittél magaddal engem is!

– Lifu szülőfaluját is meglátogattam – folytatta Yao úr. – Fu úr és felesége éppen ott járt, és majdnem felismertek... Később továbbmentem. Délen egészen a Tientai-hegyig és a Pút-szigetekig jutottam.

– Gyönyörű utazás! – kiáltott lelkesedve Mulan, és hangjában némi irigység csengett. – Ha üzentél volna, merre jársz, utánad mentem volna!

– Nem neked való az ilyesmi – felelte az atya. – Ti, fiatalok csak járjatok hajón és hordszéken. Én gyalog másztam meg a tízezer lábnyi magas Hua-hegyet, és gyalog tettem meg az utat Szecsuanon át az Omei-hegyig és vissza.

– A vízen is gyalog mentél, nagyapa? – kérdezte Paofen nagyobbik lánykája.

– Talán igen, talán nem. – öreg Yao olyan ünnepélyesen tekintett a kislányra, hogy a gyerek képzeletében a legendák szentjei jelentek meg nemes arca helyén.

– De nincsenek tigrisek az erdőkben? – kérdezte Korall. – Nincsenek rablók az országutakon? És nincsen háború Szecsuanban?

– A Hua-hegyen tigrissel is találkoztam – mosolygott csendesen Yao úr. – A tigris rám nézett, én visszanéztem rá, és a tigris csendesen elsompolygott. Gyermekeim, én azért vándoroltam, hogy élvezzem a természetet. És hogy felszabaduljon a lelkem. A kettő tulajdonképpen egyet jelent. De ezt ti talán még nem értitek. Az üdvözülés alapja, hogy ne legyen bilincs a testünk. Ne legyen pénzünk, és ne legyen gondunk. És minden pillanatban nyugodtan

várjuk a halált. Ha elérkeztünk ebbe az állapotba, akkor úgy vándorolhatunk, mint aki a halálból tért vissza. Minden napot, minden pillanatot az Ég ajándékának érzünk, amiért hálát kell adnunk. Ha nincs veletek pénz, egyetlen tolvaj sem közelít hozzátok. De amíg az ember meg nem edzi a testét, főként a kezét, lábát és gyomrát, addig nem indulhat ilyen útra. Bírnunk kell az éhezést, a szabadban való alvást és az időjárás viszontagságait.

– De hogyan szereztél élelmet? – kérdezték.

– Koldultam. A falusi emberek jószívuően segítenek minden öregemberen. Megtanultam a kemény sziklákon való alvást. A templomokban mindenütt kaptam szállást és élelmet, mert a Vutaisan-kolostorból szabályos, lebélyegzett igazolványt vittem magammal. Gyógyfüveket szedtem az úton, elvittem távolabbi vidékekre, és odaadtam a templomoknak, amelyek szállást adtak nekem. A szecsuani erdőben olyan ezüstgombát is láttam, amely csak öreg fatönkön terem, s amelyből annyi pénzt szerzett a családunk.

A gazda hazaérkezésének híre elterjedt nyomban a házban. A régi és az új cselédek mind összeszaladtak, hogy láthassák a tiszteletre méltó öreget. Paofen szülei is eljöttek, hogy üdvözölgék a „magas rangú szerzetest, aki visszatért a világba”. Yao úr arcán mély barázdák húzódtak, bőrét rézvörösre cserzette a nap és a szél. Hetvenkét esztendő korát meghazudtoló fürge-séggel mozgott. Hangja halk volt, de csengő, és szeme éppolyan tüzes, mint valaha. Elmondta, hogy megtanult látni a sötétben is, s így biztosan haladt a hegyi ösvényeken.

Este nagy lakomát rendeztek, és Yao urat ünnepelték, bár Ezüsfátyol halálának évfordulója volt. Öreg Yao szerzetesi ruhájában ült az asztal mellett, de evett a halból meg a csirkéből, mintha nem is volna szerzetes.

– Valóban „magas rangú szerzetes” vagy? – kérdezte a Paofen apja.

– Nem vagyok az – felelte Yao úr. – Vándorutaimon koldus voltam. Sokszor kellett csirkét ennem, ha csirkét kaptam, és nem növényi ételt. Ilyesminek nincs komoly jelentősége.

A főpap lépett be. Megismerte az öreg Yao-t, és üdvözölte.

– Idősebb testvér, nem tudhattam, hogy te vagy ennek a kertnek a gazdája! Nem a mi templomunkban szálltál meg egy hete, a Nyugati Hegyekben?

– De igen. Köszönöm a szíves vendéglátást – mondta az öreg Yao. – Ott hallottam, hogy mára idehívtak benneteket. Ezért vártam meg a mai napot.

Most értették meg, hogyan történt, hogy Yao úr éppen az ünnepségre érkezett haza. Feng úr hozzákezdett, hogy beszámoljon a tea- és a gyógynö-

vényüzletekről. De Yao urat nem érdekelték a pénzügyek. Inkább unokáihoz fordult.

– Te nem vagy a nagypapa – jelentette ki Paofen ötéves kislánya, egy pajkos, élénk eszű gyerek; Yao úrnak a csarnokban lévő képére mutatott, és folytatta: – Az én nagypám ez itt! Te tündér vagy a meséből!

Lifu bebörtönzését és kiszabadulását is elmesélték Yao úrnak, és azt is, hogy Mocsóval a biztonság kedvéért délre költözött. Beszámoltak róla, hogy részben azért ítélték el, mert Huan-erhet Csen Sannal a hegy tetején adta össze. Yao úr helyeselte a szokatlan esküvőt.

Mulan nyomban sürgönyözött Mocsónak. Másnap megjött a válasz: Mocsó és Lifu hamarosan megérkezik, mielőbb látni kívánják apjukat.

Mulan és Sunya félig-meddig már felkészült a hangcsói utazásra. Bútoruk egy része beraktározva várta a szállítást. Most csak ideiglenes lakásuk volt a kert egyik szerény kis udvarában. Mulannak döntenie kellett, elhagyja-e apját, alighogy visszatért, sőt szinte a halálból tért vissza. Szerette őt, és csodálta. Elviselhetetlennek tetszett a gondolat, hogy máris megváljon tőle.

– Atyám, mi délre költözünk, Hangcsóba – mondta. – Emlékszel, mit álmodott anyám, mikor én elvesztem? Azt álmodta, hogy én segítelek át a hídon öregkorodban. Csendes otthont kívánsz te is. Nálunk megtalálod. Itt túlságosan nagy a lárma. És Hangcsó a te régi otthonod. Hangcsóban vannak a legszebb templomok, s ha úgy óhajtanád, Lingyin-kolostor közelében bérelhetünk lakást. Jobb helyet a csendes, visszavonult élet számára sehol a világon nem találunk.

De Yao úr a fiával akart maradni.

– Mocsó húgom is ott lakik, délen – kérlelte tovább Mulan. – A klasszikusok szerint egy vő felér egy fiú felével. Nos, két vő egy egész fiúval felér. Afeinek nem tetszett a terv.

– Miért ne jöhetnél te is velünk? – kérdezte Yao úr. Afei kijelentette: nem mehet. Az üzlet ügyeit is ő intézte már, azonfelül a Paofen atyjának vezetése alatt álló Kábítószerek-ellenes Szövetségben is tevékenyen dolgozott. Paofen sem hagyhatta volna el a szüleit.

Yao úr úgy döntött, hogy Mulannal megy, de a kertben marad, amíg a hangcsói ház elkészül. Megint sürgönyözött Mocsónak: várja meg, mert hamarosan odautazik hozzá. Mocsó azt válaszolta: nekivág egyedül a pekingi útnak. Nem vár tovább, látni óhajtja atyját. Mulan is elhalasztotta indulását, hogy Mocsóval együtt utazhasson.

Mocsó egy hét múlva megérkezett. A nővérek idestova két és fél esztendeje váltak el egymástól, s most szívből örültek a viszontlátásnak. Yao úr részletesen érdeklődött Lifu felől. Mulan csak annyit kérdezett: „Sántít még?”, és Mocsó egyszerűen felelt: „Igen, még mindig sántít kissé.”

Mocsót a rokonság hölgytagjai rendkívül kedvelték. Sok vacsorát rendeztek a tiszteletére. A vacsorák egyike-másika kettős célt szolgált: Mulan búcsúztatását, Mocsó üdvözlését. Elutazásuk előestéjén Manniánál gyűlt össze a család. Asuan is velük volt. Elmondta, milyen nehezen akadályozhatják meg az ópium és egyéb árucikkek csempészését. Suyunról is sokat mesélt. Suyun több érdekeltséget vállalt a japán engedményes területen. „Fehér Liszt Királynő”-nek hívták.

Mulan szomorú szívvel búcsúzott sógornőitől, Manniától és Halványillattól. Azután elindult, hogy délen, Hangcsóban, a tó városában új otthonát alapítson. Mocsóval először Szucsouba mentek. Izgatta a gondolat, hogy ilyen közel van régi álmának megvalósulása, örült, hogy megszabadul a városi élet kénytelen fényűzésétől és a gazdagok társaságától. Nem tudhatta, hogy a falusi boldogságról táplált álma új és nehéz kalandokat jelent.

Szucsouban Mulan is meglátogatta húga új otthonát. Lifu eléjük ment a pályaudvarra, és kivitte a gyerekeket is. Sunya és Lifu szívélyesen üdvözölték egymást, és Lifu, sántasága mellett is, erőszakoskodott, hogy ő viszi Sunya csomagját a kocsig. Mulannak azonnal feltűnt, hogy Lifu sápadtabb, mint Pekingben volt, és Lifu is észrevette, hogy Mulan visszanyerte régi vidámságát, de túlságosan elegáns a szucsoui viszonyokhoz képest. Lifu kopott pamutruhát viselt, vásott kínai cipőt és szemüveget; vadidegen is megállapíthatta, hogy tudós. Nem is volt rajta külföldi ruha, mióta Szucsouban lakott.

Csónakba szálltak, és a kanálison eveztek fel Mocsóék otthonáig. Ez a csónakázás elbűvölte Mulant is, a gyerekeket is. Elhagyták az ívelt hidakat, a kanális kiszélesedett, s a part falusiasabb jelleget öltött. Megpillantották Mocsóék házát.

Lifu anyja és húga a hátsó kapunál várta őket. Huan-erh most anyjánál lakott. Csen San kapitányi ranggal a hadseregben szolgált. Mulanék nagy poggyászukat egyenesen Hangcsóba küldték, csak kisebb táskáikat vitték magukkal, mert csupán egyetlen éjszakát akartak Szucsouban tölteni.

Mulan alig várta, hogy megláthassa Lifu dolgozószobáját. Kopár, világos szoba volt; a fal mellett hosszúkás asztal állt, rajta két láb magas tibeti Buddhaszobor. A polcokon régi biológiai könyvek és sok régi kínai könyv, gondosan bekötve. Néhány könyv hátán jól látszott a cím, mert Csen San írta fel. Lifu türelmetlen keze írását már nehezebben lehetett olvasni. Paleográfiai tanulmányai természetesen a rokon tudományokhoz is elvezették, a bronz- és kőfelírásokhoz. Sunya sok régi időkből származó kéziratköteget is látott, meg Hsicsing Kucsien- és Csinsihlu-köteteket. Külön alacsony, fiókos szekrényben álltak a jóslásos csontok, ezeket Lifu maga gyűjtötte. A Buddha-szobor mellett óriási felírástól csont feküdt, nyilván valami nagy állat lapockacsontja. Az északra néző ablaknál, amely Mocsó udvarára nyílt, ott állt a régi, festetlen íróasztal. Előtte fényes, barna nádszék.

Mulan sokáig nézte az asztalt.

– Itt dolgozol? – kérdezte. Lifu bólintott.

– Igen.

Mulan megismerte a cigarettavégekkel és hamuvá telt széles nyakú üveget. A pekingi laboratóriumba is ez volt Lifu hamutartója. Szerette ezt a holmiját, szívesen nézte, hogyan gyűlik össze az átlátszó üvegben a hamu. Mocsó viszont örült, hogy a hamu nem piszkítja be a szobát. Lifu egyszer megjegyezte, hogy az ő találmánya. Büszke volt rá, hogy pénzbe sem került.

– Hol vannak a kézirateid? – kérdezte Mulan. Sehol sem látom őket.

– A fiókokban – felelte Lifu.

Huan-erh ebédhez hívta a társaságot. Tavasz volt; a fiatal csirke húsa fehérén úszkált a levesben. Mulan bemártott egy darab csirkehúst a szójababmártásba Roppant kellemesnek találta a szucsoui ételt.

– Sehol sincs jobb csirke, mint Szucsouban – jelentette ki Lifu büszkén –, és senki sem tud jobb csirkelevest főzni, mint anyám.

– És nincs férfi, akit jobban kényeztetnének és jobban etetnének, mint Lifu – nevetett Mocsó.

Lifu munkájáról beszélgettek, és arról, mikor készül el vele.

– Roppant nagy az anyag. És a nyomtatás nagyon sokba kerül – mondta Lifu. – Pedig alig hiszem, hogy Mocsón kívül bárki is elolvassa ezt a könyvet. Ha valaha mégis megjelenik, legfeljebb kétszáz példányt adhatnak el belőle, azt is három év alatt.

– Ez kedvetlenít el? – kérdezte Mulan.

– Nem – felelte Lifu. – De van még néhány kétséges pont. Azokra kell világosságot derítenem. Éppen a legnehezebb és legérdekesebb jelekre. Tudjátok, hogy ez a tanulmány még a klasszikusok több elméletét is megváltoztatja? A Négy Könyv első kötetében eddig úgy fordították Tang császár kádjának felírását, hogy: „*Minthogy naponként újjászületett, naponként újjászületett; ismét újjászületett naponként.*” De az én kutatásaim alapján ezt a szöveget így kell olvasni: „*A bátya neve Hsin; a nagyatyja neve Hsin; az atya neve Hsin.*” Konfucius tanítványai rosszul fejtették meg a felírást. Nyilván a tanítójuk tévedett. Konfucius idejében már több mint ezeréves volt a felírás.

– Ha sok ilyen dolog lesz a könyvedben, megint rád fogják, hogy kommunista vagy – nevetett Huan-erh.

– Bizony – felelte gúnyosan Lifu –, külön nyelv kellene a kommunisták számára, külön egy a demokratáknak, és külön egy a fasisztáknak.

Ebben az időben már minden újságolvasó ember ismerte ezeket a fogalmakat.

A baloldali érzelmű Huan-erh már kissé belefáradt a radikalizmusba, és keserűbben beszélt, mint azelőtt. A nemzeti forradalom sikeresen megbuktatta a régi kormányt, s a Kuomintang a kommunisták ellen indult, hogy azokat is letörje. A Kuomintang jobbra fordult, a fiatalság balra, a kommunizmusból földalatti mozgalom lett. Mulan most tudta meg, hogy a kormány kommunistaellenes hadjárata alatt Taiyunt is elfogták, és börtönbe vették, de később kiszabadult. Most valahol a sanghaji nemzetközi engedményes területen bujkál, és vadházasságban él egy Loman nevű elvtárssal. Akkortájt sok baloldali író vett fel európai csengésű álnevet. A „Pakin” név például a „Bakunin” és „Puskin” nevek összevonásából származott, a „Loman” pedig a „Romain” névre emlékeztetett. Ezek a Pakinok és Lomanok természetesen nagyobb forradalmárok voltak, mint a Dávidok és Suttonok.

Este nagy víziházat béreltek, hogy holdvilágnál vacsorázhassanak a kanálison. Ezek a csónakok régebben arra szolgáltak, hogy a hivatalnokok és a hivatalokra pályázók Pekingbejárjanak rajtuk a Nagy Csatornán, mikor a császári vizsgákra kellett menniük. De mostanában már csak kirándulásokra használták őket. A Taihu-tóhoz jártak leginkább rajtuk. Éttermeikben híres

volt a koszt. A víziház Mulannak is, Sunyának is eszébe juttatta a bokszerezést.

A hold korán felkelt. A hajó nem a népes Tízezer Éves Híd, hanem a város külső környéke felé haladt velük. Ott sokkal szélesebb volt a csatorna, és a síkság tökéletes nyugalomban pihent a holdfényben. Az egyik hajóasszony furulyázott. Vacsora után Mulan eloltatta a lámpákat, hogy jobban élvezhessék a holdfényt. Kimentek a hajó orrába, a hölgyek leültek. Lifu a fedélzet ragyogóan felmosott padlójára feküdt, lábát felrakta a korlátra. Mulan most érezte meg első ízben a délvidék bűbajos hangulatát. Most vált bizonyossá benne az érzés, hogy igaza volt, amikor ez után a vidék után vágyakozott. A pekingi élet nagyvonalúságának nyoma sem volt itt; párás és lágy béke áradt szét a levegőben, és puhává varázsolta az egész vidéket. Ettől a puhaságtól olyan szépek a szucsoui asszonyok. A szucsoui tájszólás nőies, lágyan csörgedező jellege is tökéletesen illik a környék sok-sok vízi útjához és rizsföldjéhez. Mulan elbűvölte ez az édes tájszólás. Mocsó gyerekei, különösen a kisebbek, már szucsoui kiejtéssel beszéltek. Mulan Hsiaofut, a legidősebb Kung gyereket szerette a legjobban. Tizennégy éves volt, és Lifu eldicsekedett, hogy a gyerek nyolcezer írásjelet ismer. Apja maga tanította, új rendszer segítségével, amely tudományos alapon csoportosította az azonos összetételű írásjeleket.

Az éjszaka leszállt. A társaság tagjai mindjobban elmerültek az enyhe holdfény és a lágy, nőies hangok varázsában. Mulan egészen átengedte magát a hangulatnak. Előbb csak könyökére támaszkodott, később egészen elnyújtózott a fedélzeten. Gyerekei mellette pihentek, Lifu mögötte feküdt. Mocsó, tekintettel Sunya jelenlétére, illedelmesen ült a székén.

A part felől szentjánosbogarak repültek a hajóra, és ruhájukra szálltak. Az egyik végigmászott Mulan kinyújtott lábán. Húga felemelte kezét, és ráütött a bogárkára. Mulan felsikoltott.

– Biztosan megölte! Olyan nagyot csaptál!

Felült, és nézte a vonagló szentjánosbogarat. A bogár legurult a lábáról a fedélzetre. Szép, zöldes fényessége egy pillanat alatt elaludt.

– Megölte! – jajdult fel kétségbeesetten Mulan.

Mocsó vállat vont.

– No és? Egy rongyos kis szentjánosbogár!

– De mikor oly szép volt!

– Mocsó mindig agyonüti a bogarakat – jegyezte meg Lifu.

– Mit jelent egy ilyen féreg? – vitatkozott Mocsó.

Mulan bánatosan nézett rá.

– Húgom, igazán nem kellene... Mire jó így elpusztítani egy életet?

Néhány percig nagyon szerencsétlennek érezte magát. Nem feküdt vissza a földre. Lifu a szentjánosbogarak és az egyéb fénylő rovarok közötti különbséget magyarázta, s annak a villódzó, hideg fénynek titkáról beszélt, amelyet csak ezek a bogarak termelnek, és amelyet semmiféle emberi tudás nem utánozhat. Majd áttért az angolnákra, amelyek villamos árammal ölik meg támadóikat. A gyerekek száj tátva, elbűvölve hallgatták.

Tizenegy óra tájban indultak hazafelé. A kisebb gyerekek elaludtak az úton. Sunya és Mulan másnap búcsút vett Lifu családjától, és Hangcsóba utazott.

NEGYVENEDIK FEJEZET

Marco Polo idejében Dél-Kína fővárosa még Hangcsó volt. Marco Polo pompás színekkel írta le, Kinsai-nak nevezte, ami „fővárost” jelent. Nagy kereskedelmi gócpontnak festi, ahol külön városnegyedben laknak a hindu és perzsa kereskedők, akik a tengerentúlról járnak oda. Megemlékezik az egymást keresztező csatornák fölött átívelő kilencszáz hídról. Leírja, hogyan fürdenek vadászatok után a város melletti tóban a hercegek és a nemes hölgyek. Hangcsó lakói – mondja – művelt, csendes modorú emberek, nem értenek a hadviselés tudományához, és a Nagy Kán uralma alatt élnek. A tóparti város lakói mind a mai napig megtartották egyszerű, régies szokásaikat. Az utasok szívesen időznek ott; különösen a nászutasok szerették.

Mulan és Sunya a „Városisten hegyén” bérelt házat. Ez volt a legcsendesebb városrész, távol a modern tóparti villáktól, de elég közel a város szívéhez: százméternyire, lent, a lejtő tövében, már a város szíve lüktetett. Mulan főként a kilátás miatt választotta ezt a házat. A város széles földnyelven épült, előtte a Nyugati Tó, mögötte a széles folyam. A hegyről láthatták a tó nagy részét és a fűzfákkal benőtt partokat. A másik oldalon a folyóra nyílt kilátás; a vízen gőzhajók és vitorlások suhantak. Mulan szívesen elnézte a vitorlásokat. Közvetlen szomszédságukban még alig emelkedtek házak. A környéken csupa régi épület állt, mögöttük és előttük beépítetlen, üres telkek ásítóztak. A kavicsos utak és utcák tekervényesen kanyarogtak a hegyoldalon. Távolabb, nyugat felé, nagy kiterjedésű területet különös lyukacsos sziklák borítottak. Nyilván a tenger hullámai vájták ezeket a nyomokat: a szirteket a történelem előtti időkben itt még a tenger vize mosta. A különös kőzetek látványa sok festőt vonzott erre a tájra.

Mulan házában több udvar volt, valamennyi különböző szinten. A legfelsőben kétemeletes kőépület állt, kilátótoronnyal. Mint a legtöbb déli házat, ezt is téglából építették. Falait fehérre meszelték, csak a fából készült részeket festették pirosra. Hátul is, balról is öreg fák és bambuszok vetettek árnyékot az épületre. Néhány faág a kilátótorony párkányáig nyúlt. Mulan már a beköltözés napján megállapította, hogy a régi lakó nem gondozta a házat. A falak megrepedeztek, a toronyba vezető lépcső roskadozott, és egerrek futkároztak minden szobában.

Kis kőkapu vezetett a téglákkal kövezett udvarba. A kapu szemöldökköve egy belevéselt mondattal fogadta a belépőt. „A hegy a szoknya, a folyó az öv.” Alighanem azt jelentette a mondat, hogy a ház szoknyája a hegy, és öve a folyó. Az ajtófélfába kétsoros verset, nyolc egyszerű szót véstek valaha. Mulan is, Sunya is nagyon megszerette a kis verset:

*Fényes a hegy, színes a víz,
Suhog a nád, csipog a csíz.*

Mulan elámult a hegyek mesebeli fény-árnyék játékán és a tó vizének csodálatos színváltozásán, amely követte a napszakok változásait. Gyönyörködött a szüntelen madárcsicsergésben és a virágok tavasztól ősziig változó illatában. A tó és a körülötte ölelkező hegyvidék más volt napsütésben és megint más esőben. Ködben volt a legszebb.

Mulan a csarnok falára akasztotta Csi barátjának néhány festményét és néhány régiségnek számító kínai írást. Saját arcképét, amelyet Csi festett, a hálósobájában helyezte el. A csarnok fölött lakott, a következő udvar magasságában; hálósobáját zölden árnyékolta be az ablak előtt álló nagy bambuszokor. Északon nem látott ilyen bambuszokat, de hamar megszerette őket. A magas, karcsú törzs és a bambuszlevél különös alakja mosolygó, karcsú lányra emlékeztette, akinek homlokába néhány rövidre nyírt hajtincs hull. Egy másik bambuszfajtát pedig, a fényes bőrűt, barnássárga és zöldes színűt nemes férfinak látta, úri gavallérnak, mert egyenes törzse önállóságot és függetlenséget hirdetett, fényes felülete nyíltságot és őszinteséget tükrözött.

Sunya kétsoros verset költött, aztán szépírómesterrel díszesen lemásoltatta. Egy könyvkereskedő közvetítette a munkát a híres szépírómesternek. A vers így szólt:

*Szelíden, békén él eldugott házában a csendes lakó,
Ritkán nőtt fák vannak feje fölött és alatta a tó.*

Ezt a felírást a felső udvar társalgójának falára akasztották.

Mulan azért költözött Hangcsóba, hogy végre: megvalósuljon álma: békés, egyszerű falusi élet, amelyet oly sokszor dicsért Sunyának már a házasságuk első hónapjaiban. Mindenekelőtt békességre vágyott, békén akart élni

családja körében. De egy újabb esemény majdnem feldúlta a házi békét. Mulan később belátta, hogy igaza van a közmondásnak: „Ember tervez, Isten végez.”

Mindent úgy intézett, ahogyan előre tervezte. Új életformák közé rendezkedtek be. Csak Brokátot és férjét, Csao Csungot vitte magával Hangcsóba, meg a házaspár fiát, aki egyidős volt Atunggal. A fiút eredetileg Ping-erhnek hívták, az Égi Ciklusból vett szóval. De a név majdnem úgy hangzott, mint: „kicsi torta”; valaki ezért tréfából „Pástétomnak” nevezte el a fiút. Rajta is ragadt az új név: Kao-erh, vagyis Pástétom. Jókedvű kölyök volt, szenvedélyesen szerette a hasát, folyton evett, folyton járt a szája. Mulan megbeszélte Sunyával, hogy több cseléd nem kell. Csak azt kívánta, hogy minél teljesebb nyugalom legyen a házban. Brokát majd segít varrni és főzni, Csao Csung elvégzi a nehezebb munkát, Pástétomra is rá lehet bízni könnyű feladatokat; ő majd főz, és gondozza a kilencéves Ameit. Mulan azt akarta, hogy Atung és Amei elfeledjék Amant, és elégedett gyermekek legyenek.

Mulan már kezdetben olyan ruhákat viselt, mint valami egyszerű parasztasszony. Lemondott a selyemről, pamutszövetben járt. Divatosan szabta a pamutszövet ruhákat is, de melltartót már nem viselt. Lemondott a szépítőszerekről is. A pekingi élethez illett a kendőzés, a hangcsóihoz nem. Minthogy magas sarkú cipőben nem végezhetett konyhai és házimunkát, alacsony sarkú hangcsói cipőt hordott. Haját hátrakefélte simán; nem hullámosította, nem csavarta fürtökbe. Így is szép nőnek láthatta az, aki felismer-te természetes szépségét. A szomszédoknak azonban eszükbe sem juthatott, hogy az egyszerűen öltözött asszony ismeri a pekingi fényűzés minden fortélyát.

Sunyának sok dolga volt: minden reggel sorra járta üzleteit. A Yao család valamennyi hangcsói boltja felett ő rendelkezett; csak a zálogház nem szerepelt köztük. Atung iskolába járt, Mulan esténként segített neki a tanulásban, délután pedig, ha ráért, Ameit taníttatta. Mulan szentül hitte, hogy semmi sem hiányzik a család boldogságához.

Egyetlen örömet nélkülözött: a Pekingben kapható külföldi süteményt, mert Hangcsóban csak közönséges süteményeket árultak. Reggelire kávé szeretett inni. Pekingben gyakran mondta, hogy a kávé illata csalja ki az ágyból. Sunya sohasem rajongott a kávéért, és nevetségesnek találta Mulant, aki egyszerűen akar élni Hangcsóban, de külföldi kávéért kíván. Az

asszony belátta, hogy Sunyának igaza van. Lemondott a kávéról, és rizst evett reggelire. Hamar megszokta.

Sunya sehogy sem találta jól magát az új életmódban. Gazdag családból származott, kényelemhez, szórakozáshoz, társas élethez szokott. Eleinte mosolygott az asszonyon, aki fogadkozásához híven, konyhai munkát is végzett. De csakhamar észrevette, hogy a piszkos munka eldurvítja Mulan kezét. Mulan azonban még a rizses üst kormos fenekét is jókedvűen tisztogatta.

– Miért nem bízod ezt Csao Csungra? – kérdezte Sunya, amikor látta Mulant a piszkavassal dolgozni.

– Örülök, hogy én csinálhatom! – felelte Mulan lihegve. – Ha tudnád, milyen mulatságos!

– Mulatságos az, hogy eldurvul a kezed?

– Nem baj, hiszen maholnap már a gyermekeim házasságára kell gondolnom.

Délutánonként néha elvitte a gyerekeket tűzifát gyűjteni, de maga tördelte az ágakat. Brokát mosolyogva figyelte. Mulan költőinek érezte új életmódját. Szívesen hangoztatta, hogy „öreg parasztasszony” lett. A városba, a moziba is egyszerű kartonruhában járt, csak arra ügyelt, hogy tiszta legyen, de szerénységében is érezte, hogy előkelőbb, mint a szivárványszínű műselymekben pompázó polgárasszonyok. Azt hitte, hogy a megálmodott, boldog élethez jut egyre közelebb. Majdnem későn vette észre, hogy hibát követett el.

Sunya szeretett mozgalmasan élni, színházba járni, kirándulni a tóra vagy a környékbeli hegyek közé. Szórakoztatta a halászgatás is; horgászkirándulásaira gyakran elvitte Atungot. Mulanhoz hasonlóan örült a kitűnő hangcsói halaknak és rákoknak, a bevásárlásoknak, a tó holdfényes ezüstszínének és a Lingyinbe, Santiencsuba vagy a Jade császár hegyormára vezető tavaszi kirándulásoknak.

Mulan mégis észrevette néha, hogy Sunya unatkozik. Ez az életmód Sunyát nem elégítette ki. Mulan nem bánta, ha elment néha Pekingbe, akár a „virágvacsorákra” is, pedig ott minden vendég mögött egy-egy örömlány ült. Még arra is célzott egyszer, hogy Sunya tartson magának ágyast. De azóta, hogy Halványillat kitűnő feleségnek bizonyult Csinya mellett, Mulan már nem ajánlotta férjének, hogy tartson ágyast, és Sunya sem említette többé a tervet. Hangcsóban bezárták az örömlányos szórakozóhelyeket, és

Sunya bizony gyakran vágyott Pekingbe. Sanghaj vasúton csak négy órára volt Hangcsótól. Sunya néha átrándult Sanghajba is, és mindig felvidulva tért haza.

– Mi történt veled? – kérdezte Mulan. – Sikerült elfelejtened vén feleségedet?

– Ugyan, kérlek! Üzleti dolgom volt Sanghajban – felelt Sunya.

De mind gyakrabban akadt üzleti dolga. Néha Mulan is elkísérte, s egyszer-kétszer, levélváltás után, találkoztak Sanghajban Mocsóval. Mulan felfelé utazott, Mocsó délnek. Szucsouból két óra alatt Sanghajba ért az utas, de Lifu gyűlölte ezt a várost, és ritkán lehetett rávenni, hogy Mocsóval tartson.

Yao úr Mulanhoz költözött. Mocsó és Lifu meglátogatták apjukat Hangcsóban. Mindkettőjüket nagyon meglepte Mulan átalakulása. Lifu szemlét tartott a házban, utána lelkesen és megértően dicsérte Mulan életét. Mocsó is egyszerűbben öltözött, mint Pekingben, de azért mindig csinosan és divatosan. Mocsó is városi lakosnak látszott Mulan mellett.

Kirándultak a hegyi templomokhoz. Mocsó a várost nézte a magasból, és csendesen megjegyezte:

– Szeretem ezt a várost, mert szíves és nyílt. Szucsou olyan, mint a gazdag, tapasztalt özvegy, aki nagy házban él. Hangcsó pedig olyan, mint a tizenyolc esztendőös lány, aki a folyóparton mos.

– Neked melyik tetszik jobban? – kérdezte Mulan Lifutól.

– A gazdag és tapasztalt özvegy. Ez a város inkább turistáknak való – felelte Lifu.

– Lifu nagyon jól érzi magát Szucsouban – magyarázta Mocsó.

– Hol tartasz a munkádban? – kérdezte Sunya Lifutól.

– Majdnem a végén. De még nem tudom, hogy mit kezdjek a rengeteg régi jellel. Minden oldalra jut belőlük egy sereg. Ha litografáltatom a könyvet, magam írhatom le az egész szöveget, mert a legkisebb változtatás más értelmet ad a jeleknek. Ezt a munkát nem bízhatom másra. Én pedig megvakulok, mire lemásolom a nyomdának az egész könyvet.

– Csen Sannal írasd le a szöveget. Te csak a régi jeleket másold – ajánlotta Mulan.

– Igen, megtehetném – bólintott Lifu. – A húgom már úgyis mondta, hogy Csen San alaposan megunta a kommunistaellenes hadjáratot és a parasztok lemészárlását. Ki akar lépni a hadseregből.

– Nem hiszem, hogy a litografálás túl sokba kerülne – mondta Sunya. – Mi legalább ötven példányt rendelünk.

– Úgy van! – helyeselt Mulan. – Lifu, nem szabad túlságosan kifárasztanod a szemedet! Ha elkészül a könyved, nagy lakomát csapunk.

A látogatás során történt egy apró esemény; nem tűnt fel, de sokat jelentett. Mulan még a Mocsó házában megtudta, és azóta sem felejtette el, hogy Lifu szereti a csirke zúzáját. Egy reggel a konyhából átment a felső udvarba egy kistányérral a kezében. Az ebédre süített csirke zúzáját vitte. Lifu egyedül üldögélt, olvasott. Mulan elfelejtett evőpálcikát készítem a zúza mellé. Lifu meglátta a zúzát, elmosolyodott, és kézzel akarta levenni a tányérról.

– Ejnye, nem hoztam evőpálcát! – mondta Mulan; ujja közé vette a zúzát, odatartotta Lifu szája elé, s úgy kérdezte: – Nem baj?

Betette a falatot Lifu szájába. Lifu megette. Senki sem látta a jelenetet, nem is lett volna baj, de Sunya is nagyon szerette a zúzát, és az ebédnél eszébe jutott. Kérdezte, hol van.

– A Lifu gyomrában – nevetett Mulan. Nyíltan, vidáman nézett Sunyára, de Sunya szótlán és komor maradt.

Nemsokára Mocsó és Lifu hazautazott, Sunya pedig egy egész hétre elment Sanghajba. Borúsabb hangulatban jött haza, mint máskor. Mulan megérezte a változást, de nem tudta, mi történt. Talán feltűnt a férjnek, hogy Lifu nagyon lelkesedett Mulan új életmódjáért, és talán féltékeny lett Lifu-ra? Sokkal egyszerűbb magyarázatul kínálkozott az, hogy csak az ősrégi és örök probléma elé jutottak: a javakorabeli férj megunta a feleségét. Mulan-nak is úgy kellett szembenéznie az új helyzettel, mint minden asszonynak örök idők óta.

– Sunya – érdeklődött Mulan –, nem szereted ezt a várost?

– Miért ne szeretném? Hogy jutott ez eszedbe?

– Hiába tagadod! – mosolygott Mulan. – Nem vagyok lángész, nem tudok verseket írni, hogy visszahódítsalak. Inkább nem bánom, ha ágyast veszel magadnak. De ne engedd, hogy nevéssenek rajtad az emberek.

Sunyának eszébe se jutott, hogy ágyast tartson. Az ágyastartás már nem is volt divatban. Ha ágyast vesz, rásütik, hogy régimódi ember. Elégedett volt a családjával, úgy, mint azelőtt, csak éppen szívesen kóstolgatta a sanghaji élet örömeit.

– Bolondkám – mondta Mulan régi nevét, amelyet itt, Hangcsóban feltámasztott –, hidd el, hogy tévedsz. Unalmas ez a hangcsói élet, Sanghajba

csak a változatosság kedvéért megyek el néha-néha. Elüldögélek a táncos helyeken. Ezzel az ártatlan szórakozással is büntöközölök el?

– Nem – felelte az asszony. – De azt szeretném, ha elégedett volnál itthon is. A férfi élete más, mint az asszonyé. Csak attól tartottam, hogy elveszted a józanságodat. Most vagy a veszélyes korban.

– Jó, ezután csak veled együtt megyek Sanghajba.

– Dehogyl! Menj csak egyedül, ha dolgod van. Én jól megvagyok itthon is.

Sunya a beszélgetés után egy hónapig nem ment Sanghajba, pedig a felesége biztatta néhányszor, hogy csak menjen. Sunya gyakran eltűnődött, gyakran jártak távol a gondolatai. Mulan nyomban észrevette férje nyugtalanságát. Aggódott érte, de nem szólt. Sunya reggeltől estig az üzletekben dolgozott, későn ért haza, s délutánonként már nem vitte horgászni Atungot, mint azelőtt. Szombat délután és vasárnap többnyire azzal a magyarázattal ment el hazulról, hogy a barátai várják. Mulan bizonyosan tudta, hogy egy nő várja Sunyát. Azon töprengett, hogyan szálljon szembe a veszéllyel. Minden attól függött, hogy miféle nő hódította meg a férjét. Ha egy szegény, jó családból való lánynak gyereke született volna Sunyától, Mulan habozás nélkül befogadta volna a házba a lányt a gyerekekkel együtt. Látott már ilyen esetet, éppen a férje családjában; pontosan tudta, mi a dolga ilyenkor. A maga feleségi rangját nem féltette, bízott önmagában. Még abban is reménykedhetett, hogy talán nem is veszedelmes az ügy: talán csak az ő képzeletében létezik.

Egy napon azonban Pástétom elmesélte, hogy egy étteremben látta a ház urát egy divatos ruhájú hölgyel. Mulan megremegett a fiú szavaira.

– Mit beszélsz? – kiáltotta. – Miféle hölgyel láttad? Milyen volt az a hölgy?

– Nagyon szép, fiatal, modern hölgy volt – számolt be Pástétom. – Hullámos haja volt, és magas sarkú cipőt viselt, mint a sanghaji hölgyek.

Brokát meghallotta a másik szobából, hogy a fia pletykázik. Átszaladt, és nagyot ütött a feje búbjára:

– Mindjárt szájon váglak! Ne hazudj, te kölyök!

– Ne bánts, hadd beszéljen! – intette le Mulan. – Nem tévedtél? A gazdát láttad?

Pástétom habozott.

– Nem tudom. Azt hittem, hogy őt látom. Bementek az étterembe. Csak hátulról láttam a gazdát.

– A gazda is látott téged?

– Nem látott. Sétáltak az étterem mellett, aztán bementek.

– Milyen messze voltál tőlük?

– Közel. Néhány lépésre.

Mulan azon csodálkozott, hogy nem érez sem izgalmat, sem felháborodást, hanem megkönnyebbülést, hogy végre nyomra jutott. Legalább annyit már tud, hogy a nő modern, és divatosan öltözködik.

– Ha egyetlen szót szólsz erről a gyerekeknek vagy bárki másnak, azonnal kitekerem a nyakadat! – fenyegette Brokát a rémült fiút.

– Ha hallgatsz, nem lesz bántódásod – biztatta Mulan a fiút. – Arról, amit láttál, egy szót se szólj senkinek. Az nem baj, hogy nekem elmondtad. – Megveregette a fiú vállát. – Ha megint látod őket az étteremben, mondd meg nekem újra, de egyedül csak nekem.

Mulan megtudta az étterem címét is. Kicsi, ismeretlen hely volt. Oda ment, hogy pontosabb értesülést szerezzen. A pincér mindössze annyit tudott, hogy a hölgy alighanem festő, mert a festményeiről beszélt az úrnak. Mulan sejtette, hogy a hölgy vagy tanár vagy növendék a szépművészeti iskolán, mert oda sok modern fiatal lány iratkozott be, és valamennyi hullámosított, rövid hajat viselt. A tó közepén, egy kis szigeten volt az iskola; csak hidakon lehetett megközelíteni.

Mulan minden vasárnap kirándult. Sunya néha vele tartott, néha nem. Egy vasárnap Mulan hívta, hogy nézzék meg együtt a szépművészeti iskolát. Sunya vele ment, de nagyon idegesen viselkedett. Úgy tett, mintha unatkoznék; igyekezett minél előbb kilépni a kapun.

Mulan egy szóval sem árulta el Sunyának, hogy mit tudott már róla, s mi mindent sejtett. Atyjának azonban mindent elmondott, aztán tanácsot kért tőle.

– Mit csinálnál, ha megtalálnád azt a nőt? – kérdezte Yao úr.

– Még nem tudom – vont vállat Mulan.

– Ne veszítsd el a nyugalmadat. Válásra gondolsz?

– Válni? Nem. Nem volna jó megoldás, a gyermekek miatt. – Később hozzátette: – De nem is hiszem, hogy Sunya válni szeretne.

– Akkor azt tanácsolom, menj el vagy két hétre a húgodhoz. Talán tudok rajtad segíteni. Sunyával bánj tapintatosan, úgy, mint egy beteggel. Neki is

ártanál, ha elriasztanád magadtól. Mi ketten együtt majd csak eligazítjuk a dolgát.

Mulan tehát elutazott Mocsóhoz. Gyermekeit nem vitte magával. Azt mondta Sunyának, hogy egy kis változatosságot keres. Sunya udvariasan sajnálkozott, hogy Mulan elutazik; titokban cseppet sem bánta. Mocsó és Lifu nagyon megörültek a váratlan vendégnek, de rögtön látták, hogy a gond űzte hozzájuk. Mulan őszintén elmondta nekik a helyzetét!

Lifu dühösen hallgatott, Mocsó pedig megkérdezte:

– Van valami terved?

– Még nincs. Apám tanácsolta, hogy menjek el hazulról egy időre.

– Bizonyosan tudod, hogy valami modern, hullámosított hajú lány fogta meg Sunyát?

– Nem láttam őket együtt. A nő nevét sem tudom. De azt mondják...

– Én azt mondom – jelentette ki Mocsó –, hogy te is felelős vagy Sunyáért!

– Nem értem – szólt közbe Lifu.

– Arra gondolj, nővérem, hogy te cipelted fel Sunyát oda, a hegy tetejére. Úgy öltözöl, mint egy parasztasszony. Mindjárt tudtam, hogy baj lesz, amikor megláttalak.

– Az is baj, ha egy asszony szeret egyszerűen élni? – kérdezte Lifu.

– Nem értesz hozzá – nézett férjére a bölcs Mocsó.

– Sunya nem olyan, mint te vagy; de még neked sem tetszenék, ha rosszul öltözködnék.

– Ha rosszul öltözködnél? – heveskedett Lifu. – Hát lehet jobban öltözködni, mint Mulan? Eszerint a jóra való asszony járjon mindig selyemben, és rakja tele magát ékszerekkel, mert ha nem teszi, a negyvenéves férj jogosan szaladgál más nők után?

– Lifu – mondta Mulan –, a legtöbb férfi ilyen. Talán Mocsónak van igazsága.

Lifu káromkodott. Mocsó rendreutasította, és befejezte a vitát:

– Ne gondold, hogy ismered az embereket.

– Dehogynem ismerem – tiltakozott Lifu. – De nem hittem, hogy Sunya is ilyen... ilyen buta és hálátlan.

Öreg Yao szeme mindent látott. Mindent látott, de egyetlen mozdulattal sem árulta el magát. Mulan távollétében bőven volt alkalma, hogy megfigyelje vejét. Ismerte hibáit, de alapjában jó férjnek tartotta.

Egy napon Yao úr betoppant a boltba, amely most már a lányáé és vejéé volt. A Sunya íróasztalán észrevett egy halvány rózsaszínű, külföldi levélborítékot; a diáklányok szoktak ilyet használni. Amint közelebről megnézte, látta, hogy női írással címezték. A boríték alsó sarkát a szépművészeti iskola kapujának rajza díszítette; a kis ábrát kiszínezték zölddel és vörössel: jellemzően női díszítgetés volt. A feladót egyetlen szó nevezte meg a borítékon: „Csao” – lány és kerekded, szokatlanul finom ecsetvonásokkal, a régies Csao-stílusban. Yao úr rövidesen eltávozott a boltból nyugodt, vidám arccal, mint akinek a világon semmi gondja nincs. Sunya nem sejtette, hogy apósa meglátta a borítékot.

A szépművészeti iskola növendékei, fiúk és lányok, kint festegettek a szabadban, a tó partján. Öreg Yao, szerzetesi ruhába öltözve, napokig ólálkodott a tóparton. Remélte, hogy megtud valamit Csaó kisasszonyról, esetleg megismerkedik vele. Egy reggel, az iskola kertje mellett, három lánnyal találkozott. Rajztömböket és vadászszéket cipeltek, nevetgéltek és tréfálkoztak: és Yao úr meghallotta, hogy egyiküket „Miss Csao”-nak szólították. Megfordult, utánuk nézett. Ugyanakkor érdeklődve hátrafordult két lány is, Yao úr zarándokruhája, hosszú, fehér szakálla és magas taoista kalapja után.

– Fiatál hölgyek – mondta az öreg Yao a kolduló szerzetesek módján –, tegyenek jót velem!

A lányok nevettek, és megálltak. Társnőjük, aki eddig még nem fordult hátra, most szintén megnézte az öreg zarándokot. A lány idősebb, magasabb és sokkal komolyabb volt, mint a másik kettő. Hosszú, zöld ruhát viselt és magas sarkú cipőt. Yao úr lassan közeledett hozzájuk.

– Fiatál hölgyek – ismételte –, tegyenek jót velem!

– Meg kellene kérni az öreget, hogy álljon modellt nekünk – súgta a magas lány. Aztán közelebb lépett Yao úrhoz, és megkérdezte: – Mit akar?

– Fiatál hölgy, segítsen egy szegény zarándokon. Gyalog jöttem ide messziről. A Huang-hegyről. Adományokat gyűjtök, mert templomot építünk Vensu Bodhiszattvának. Adjon valamit.

Adománygyűjtő könyvet nyújtott a lányok felé.

– Nem látja, hogy diákok vagyunk? – utasította el az egyik lány.

– Nem kérek sokat. Annyit adjanak, amennyit tudnak. Bodhiszattva megáldja magukat érte.

– Lihua, adjál – nevetett a másik lány –, Bodhiszattva majd kerít neked férjet.

– Nem adhatok sokat – felelte a lány. – Tegyük össze harminc centet, és kérjük meg az öreget, hogy üljön nekünk egy kis ideig. – Yao úrhoz fordult: – Nekünk sincs pénzünk, de azért kap tőlünk harminc centet. Festők vagyunk, szeretnénk magát lefesteni. Jöjjön oda az árnyékba.

– Üzletet akarnak kötni? – méltatlankodott Yao úr. – Ha nem engedem lefesteni magamat, akkor semmit sem adnak... így gondolják? Sajnálom, de nem vállalom. Utálok a képeket.

– Nem így gondoltuk – nyugtatta meg a magas lány. Kivett egy húszcentest, és odanyújtotta: – Elég lesz?

– Bodhiszattva megáldja érte – hálálkodott Yao úr, és eltette a pénzt. Kinyitotta az adománygyűjtő könyvet, és kínálta: – Fiala hölgy, írja be a nevét.

– Érdekes ilyen csekélységért?

– Minden centet beírunk.

– Maga igazán becsületes ember – mondta a lány. Elővette töltőtollat, beírta a nevét a könyvbe: „Csao Lihua.” Yao úr rögtön felismerte, hogy ugyanezt az írást látta a Sunyának címzett borítékon.

– Maga már valóságos szent – mondta az egyik lány –, megjövendölhetné a barátnőmnek, hogy milyen sors vár rá.

– Tudatlan, szegény öregember vagyok – felelte udvariasan az öreg szerzetes. Szerénysége mélyén titkolt bölcsességet lehetett érezni.

– Menjünk – indult Lihua –, ha akar, jöjjön oda a partra, az árnyékba. Meséljen nekünk valamit, amíg lerajzolom. Jöjjön, bácsi, meglátja, nem tart sokáig.

Öreg Yao látta, hogy a lány jól nevelt, csinos arcú, értelmes tekintetű.

A magas fűzfák árnyékába vonultak egy padhoz. A lányok letelepedtek tábori székekre, és kinyitották rajztömbjüket.

– Miről meséljek? – kérdezte az öreg.

– A Lihua jövőjéről – biztatta az egyik lány.

– Mi érdekli leginkább a jövőjéből? – fontoskodott Yao úr.

– A házassága! – felelték ketten egyszerre. Lihua ingerülten nézett rájuk.

– Elmondhatod neki bátran – biztatta az egyik barátnő –, hiszen idegen.

Öreg Yao olyan mereven nézett Lihuára, hogy lány elpirult.

– Megmondjam a jövődjét?

Lihua bólintott, aztán lehajtotta a fejét.

– Mutassa a kezét – kezdte az öreg. Lihua oda nyújtotta tenyerét, Yao úr megfogta, és belenézett. Vékony ujjú, hosszú, puha kéz volt.

– Hány esztendő?

– Huszonkettő.

– Fiatal hölgy, a keze azt mondja, hogy maga szerelmes.

A másik két lány nevetett.

– Szerelmese sokkal idősebb magánál. Jómódú ember, kicsit köpcös. Igazat mondok?

A három lány ámulván helyeselt.

– Azt is látom, hogy ehhez a férfihoz sohasem mehet feleségül – folytatta Yao úr zavartalanul.

Lihua egy pillanattal előbb szégyenkezve fordította el a fejét. Most visszafordult, és fürkészve tekintett az öreg zarándok szemébe.

– Sajnálom, ha fájdalmat okozok. Annak a férfinak már van felesége.

Lihua visszahúzta a kezét:

– Nem igaz!

– Lehet, hogy tévedek – vont vállat Yao úr. – Győződjék meg a valóságról: kérdezze meg a szerelmesét.

– Nagyobb bölcsék is tévedtek már, mint maga, öreg! – mondta az egyik lány.

Lihua rátámadt az öregre:

– Miért akar becsapni?

– Nem csaptam be – védekezett Yao úr. – Már mondtam, hogy én is tévedhetek. De ha igazam volt, akkor se búsuljon, lányom. Nemsokára megtalálja az igazi párját. Már közel van magához. Legyen türelemmel egy évig, és majd akkor mondja meg, hogy igazat jósoltam-e.

Lihuát annyira elkésérítette a jóslat, hogy nem rajzolt tovább. Az öreg Yao némán szemlélődött, amíg a másik két lány lerajzolta az arcát. Végre felállhatott. Mielőtt elment volna, megkérdezte:

– Visszaadjam a húsz centet?

– Nem kell, csak tartsa meg – intett Lihua.

– Először szerelmes? – kérdezte az öreg gyöngéden.

Lihua lesütötte a szemét, és öntudatlanul bólintott.

– Nehéz az első szerelem bánata, fiatal hölgy. Szeretném, ha tévedtem volna. Isten vele!

Öreg Yao hazament, és átöltözött. Éppen dél volt. Senki sem vette észre a távollétét. Maga is csodálkozott, hogy ilyen jól sikerült a terve. Nemsokára írt Mulannak, hogy jöjjön haza azonnal.

Mulan hatalmas csomagokkal érkezett haza. Sunya meglepődve látta az új ruhákat, selyempizsamákat, rózsaszín fehérneműt, szépítőkenőcsöket, arcvizeket, drága cipőket. Hat doboz híres mexikói kávét is hozott az asszony.

– Mi történt, Bolondkám, hogy ilyen cipőket vettél? – nevetett Sunya.

– A kedvedben akartam járni. Te szereted az ilyen holmit, nem én – mondta Mulan, és idegenkedve dobta az ágyra a pizsamákat.

Sunya titkos értelmet gyanított az asszony szavaiban, de Mulan viselkedése nem árult el semmit. A konyhában azonban most már kevesebbet dolgozott, s ha Sunya kérdezte, hogy miért, csak annyit felelt:

– Fáradt vagyok.

Öreg Yao beszámolt Mulannak a Lihuával történt találkozásáról. Kijelentette, hogy a lány jóhiszeműen fogadta a Sunya udvarlását, nem tudta róla, hogy házasember. Mulan hallgasson, és várjon még egy ideig.

Sunya annak idején kissé megsértődött, amikor feleségén kitört a paraszti öltözködés láza. Lifu befolyására gyanakodott, mert Lifu maga is egyszerű ruhákat hordott, mióta Szucsouba költözött. Mikor Sunya és Mulan először látogatott el Szucsouba, Lifu fanyarul bírálgatta Mulan gazdag ruháit. Sunya tanácstalanul figyelte Mulan újabb változását.

Lihuával a tó partján ismerkedett meg. Feltűnt neki a szép, komoly lány, odaállt a festőállványa mellé, és dicsérni kezdte a képet. Olyan szeretetre méltón bókkolt, hogy Lihua végül elfogadta a közeledést. Könnyen barátkoztak meg, és szinte azonnal beleszerettek egymásba. Sunya gondosan titkolta, hogy házas. Lihua tudta a teásüzlet címét, de nem ment oda. Három nappal a szerzetes jóslata után megírta Sunyának, hogy sürgősen beszélniük kell.

A megszokott kis étteremben találkoztak. Lihua gyászos arccal érkezett. Sunya elébe ment, lesegítette a kabátját, és megfogta a kezét.

– Mi történt? – kérdezte nyugtalanul.

– Ülünk le. Majd elmondom.

Leültek. Sunya csak teát rendelt, mert Lihuának az iskolában kellett vacsoráznia.

– Sunya – kezdte a lány –, kérdezni akarok tőled valamit. De ígérd meg, hogy az igazat mondod!

– Megígérem.

– Hány éves vagy?

– Éppen most múltam negyven, öregebb már nem is lehetnék, ugye?

– Fiatalabbnak hittelek. Miért nem nősülsz meg?

Sunya dadogni kezdett a váratlanul nekiszegzett kérdésre, és Lihua már tudta, hogy az öreg szerzetes igazat mondott. Csendesen kérdezte:

– Él a feleséged?

Sunya bólintott.

– Miért titkoltad el, hogy házasember vagy?

– Félttem, hogy elveszítelek – vallotta be Sunya. – Nagyon boldog voltam veled. Értsd meg, a feleségem régimódi nő, olyan, mint egy parasztasszony... Éppen csak főz és mos rám. Csak cselédmunkára való. Mindent maga végez a ház körül, még a tűzre való fát is maga szedi. Megértheted, milyen szerencsétlen a házasságom, és mennyire szeretnék egy olyan modern asszonyt, mint amilyen te lennél. Amíg nem kellett, nem akartam erről beszélni neked.

– Nálad van a feleséged fényképe?

– Nincs – felelte kurtán Sunya. – Ugye nem hagysz el? Miért jutott eszedbe, hogy nős vagyok? Ezért kellett ilyen sürgősen találkozunk?

– Beszéltem egy jóssal – mondta a lány. – Szerzetes, a Huang-hegyről jött. Hosszú, fehér szakálla van. Adományokat koldult, adtam neki húsz centet. Két lány volt velem, biztattak, hogy kérdezzem meg a jövőmet az öregtől. Csak belenézett a tenyerembe, mindjárt megmondta, hogy nős emberbe vagyok szerelmes. Még ennél is furcsább, hogy azt is megmondta: sokkal öregebb vagy nálam, és kicsit elhíztál. Látod, minden szava igaz!

– Bizonyosan tudod, hogy szerzetes volt? – gyanakodott Sunya.

– Persze. Szabályos adománygyűjtő könyve volt Huangsamból, és tájszó-lással beszélt.

Sunya megkönnyebbülten sóhajtott.

– Nézd, Lihua, azért, mert én nős vagyok, nekünk nem kell elhagynunk egymást. Hiszen szeretlek, és te is szeretsz engem.

– Elvász a feleségedtől?

– Nem. Nem tehetem. De elfelejthetjük az egész világot, és boldogok lehetünk egymással.

Lihua is sóhajtott. Nem tudott felelni. Abban az időben sok magas rangú hivatalnok, tanár, író vált el a feleségétől, hogy modern lányt vegyen el. A szépművészeti iskolában három tanár hagyta ott a régi asszonyt, és egy-egy növendékkel kötöttek új házasságot.

Szomorúan búcsúztak el. Sunya kérte a lányt, hogy ismét találkozzanak, ha már világosabban látják a helyzetet. Lihua némi habozás után megígérte, hogy teljesíti kérését.

Lihua két nap múlva, nagy meglepetésére, „Csengné” aláírású levelet kapott. A levélíró udvariasan és röviden kérte Lihuát, hogy találkozzék vele. Nő léte szokatlanul férfiasan írt, a „nagy stílus” modorában, két centiméter magas írásjelekkel. A hosszúkás vonások és a jelek közötti lendületes összekötő vonalak írójuk önálló gondolkozására vallottak. Lihua elámult. Sunya azt mondta neki, hogy a felesége régimódi asszony. Ez a levélíró pedig nyilván tanult nő volt, legalábbis jártas a régi kínai kultúrában.

Lihuát éppen úgy érdekelte az udvarlója „paraszt felesége”, mint Mulant a férje kedvese. Lihua megállapította, hogyha a feleség valóban csak tudatlan, féltékeny asszony volna – nem állna szóba vele, legfeljebb gorombán megüzenné neki, hogy hagyja békén az urát. A lány kíváncsi volt Mulanra, de félt is tőle. Tudta, hogy kezében tartja a sorsát, és az első találkozón fordul meg minden.

Mulan nem írta meg a lakásuk címét, hanem a Költők Klubjának legfelső pavilonjába hívta a lányt, ahová idegenek is beléphettek. Lihua sokáig töprengett, milyen ruhában jelenjék meg, és hogyan viselkedjék az asszony előtt. Minél többet tanulmányozta a levelet, annál kevésbé tudta elképzelni, milyen lehet az a régimódi feleség, hány éves, és hogyan beszél majd vele? A levél írója kétségtelenül okos teremtés, de a legtöbb okos asszony csúnya vagy férfias. Írása férfias jellemre vallott. Lihua mindenesetre ügyelt, hogy vonzóan és csinosan jelenjék meg a találkozón. Egyszerű, de elegáns modern ruhába öltözött.

A szépművészeti iskolától mindössze tízpercnnyire volt a Költők Klubja; több mint száz évvel ezelőtt alapították, és közös irodalmi irányú költők

egyesültek benne. A Nyugati Tó legszebb partrészletét foglalta el az épület. A bejárattól viharvert kőlépcső vezetett sziklakertek között a domb tetejére. A tó közepén, a Kusan felett emelkedett a pavilon, a hegyek tündér körképének középpontjában. A ház mögött, a belső tó vizén túl pompás villák sorakoztak, előtte pedig a külső tó csillogott, ezüst tányérján tartva Yuan kormányzó szigetét s egy másik szigetet, amelyet így hívtak: „A hold képe a három tóban.” A szemközti parton állott C sien király temploma; környékét „Hullámozó fűzfák között hallgató rigóberek”-nek nevezték. Jobboldalt kék bércek emelkedtek a felhőkig, baloldalt pedig Hangcsó villanegyede szegélyezte a tavat. Közvetlenül a klub alatt, a szépművészeti iskola szomszédságában boltozatos folyosó nyílt; „A csendes tó őszi holdja” néven ismerte mindenki.

Lihua két órakor távozott az iskolából. Szíve hevesen vert. Korán érkezett a klubba, végtelenül hosszú negyedóraig kellett várakoznia. Végre egy jól öltözött fiatal nő közeledett feléje. Nem akarta elhinni, hogy ezzel az asszonnal kell találkoznia. Abba már beletörődött, hogy Sunya felesége művelt nő, de azt kívánta, hogy öregnek és elhízottnak lássa. Ahogy az asszony közelebb jött, Lihua észrevette szép, eleven szemét is. Nagyon fiatal ahhoz, hogy Sunya felesége lehessen – gondolta. Nyilván csak egy turista, megnézi a klubot.

De Mulan egyenesen Lihua felé tartott, és elfogulatlanul, mosolyogva szólította meg:

– Szörnyű meredek ez a lépcső! Egészen kifulladtam... Csao kisasszony, ugye?

Lihua reménysége szétfoszlott. Felállt, és megkérdezte:

– Csengné?

Többet egy szóval sem tudott kinyögni.

Mulan nagyon drága, nehéz anyagból készült kék ruhát viselt. Régies, „ünnepi alkalmakra való” brokátból csináltatta, abból a fajtából, amelyre azt mondják, hogy olyan, „mintha királyoknak készült volna”. Menyasszonyi kelengyéjében kapta ezt a brokátot, és most divatos, testére simuló ruhát szabatott belőle. A legújabb divat parancsa szerint melltartót is viselt. A dereka karcsú volt, haja dús és hollófekete, szeme csillogó. Szemöldökét hosszúra festette.

– Ha az ember megöregszik – mosolygott Lihuára –, már az ilyen rövid kapaszkodó is kimeríti.

Barátságos hangja kissé megnyugtatta Lihuát.

– Ó, asszonyom, hiszen ön még fiatal! – mondta; ösztönszerűen a „fujen” szót használta megszólításnak, amely csak magas rangú hölgyeket illet.

– Hallottam, hogy a férjem gyakran találkozott veled az utóbbi időben – kezdte Mulan. – örülök, hogy én is megismerhetlek.

– Igazán... te vagy Cseng felesége?... Nem értem... Hiszen nekem azt mondta, hogy...

Lihua elhallgatott a mondat közepén.

– Mit mondott?

– Borzasztó zavarban vagyok... Nem tudtam róla, hogy házas. Ha tudtam volna, nem álltam volna szóba vele.

– Annál jobb, hogy megismerkedtünk. Beszelnünk kell a férjemről. Hogyan tudtad meg, hogy házas?

– Megkérdeztem tőle, és bevallotta. De azt mondta, hogy... Szóval nem ilyennek képzeltem a feleségét, mint amilyen te vagy.

– Gondolom! Azt mondta, hogy öreg parasztasszony vagyok?

– Igen, vagyis... majdnem. De ha tudtam volna... illetve, nem hittem volna, hogy... Most már igazán nem értem a férjedet.

– Mit nem értesz?

– Hát azt, hogyha valakinek ilyen felesége van...

– Nézd, Lihua, én idősebb vagyok, mint te. Több időm volt, hogy megismerjem a férjemet. Neked is barátod, tehát tudnod kell, hogy igazán jó ember. De nincs a világon olyan férj, aki hosszú házasság után is észreveszi a felesége szépségét. Különösen akkor nem, ha együtt él az asszonnyal. Nem ismered a közmondást? „Az írás akkor jó, ha az enyém, de a feleség akkor jobb, ha másé.” Pekingben született ez az új közmondás.

Lihua önkéntelenül elmosolyodott, és kicsit felbátorította a saját mosolya.

– Tökéletes pekingi kiejtéssel beszélsz. Pekingi vagy?

– Igen. Alig egy esztendeje élünk Hangcsóban.

– Én is pekingi vagyok – mondta Lihua. – Ti hol laktatok?

– Apám Yao Sze-an. A Csend és Állandóság kertjében laktunk.

– Pekingben híresek voltak a Yao lányok, a herceg kertjében laktak. Még iskolás lány koromban hallottam róluk, de sohasem láttam őket. Csak nem te vagy az egyik...?

– De igen. Yao Mulan vagyok, a család legidősebb lánya.

– Yao Mulan! De hát hogyan lehetséges? És az urad...?

– Nem fontos. Az uram téged szeret. Kíváncsi voltam rád.

– Igen, hát igazán... azt hittem, hogy egyszerű falusi asszony a felesége. Gyermeked is vannak, ugye? Hallottam, hogy a márciusi vérfürdőben agyonlőtték a lányodat.

– Igen – felelte Mulan. – Az élet nagyon szomorú. Nem különös, hogy még mi is szomorúbbá akarjuk tenni?

Mulan egy szóval sem célzott arra, hogy Lihuának szakítania kellene Sunyával, Lihua pedig érezte, hogy esetlenül és ostobán hatna, ha ő vetné fel ezt a megoldást. Csak annyit mondott:

– Ha megbocsátod a tévedésemet, igazán örülök, hogy találkoztunk.

Mulan is udvarias szólammal búcsúzott: remélte, hogy máskor is találkoznak, de nem indítványozta, hogy hol és mikor. Sikerült megismernie Lihuát, és megkönnyebbülten vált el tőle. Talán nem is kell egyebet tennie – gondolta –, ezzel a találkozással egyszerűen és úri módon befejezték ügyüket.

Lihua visszament az iskolába. Mire a szobájába ért, már véglegesen elhatározta, hogy szakít Sunyával. Most már nem volt mit remélnie. Amíg azt hitte, hogy Sunya felesége maradi, korlátolt öregasszony, addig még reménykedett, hogy a szerelmük tovább fejlődhet, ha nem is olyan egyszerűen, mint ahogy azelőtt képzelte. Modern lány volt, tehát úgy érezte, hogy joga van Sunyához, mert nincs nagyobb jogforrás, mint az igazi szerelem, amely egymáshoz fűz két embert. Sunyának olyan feleség kell, amilyen ő, joga van tehát, hogy őt vegye el. Ez a meggyőződése most összeomlott. Szégyellte hiszékenységét, és keservesen kínozza a csalódás. A következő vasárnap levelet kapott Sunyától. Nem tudta elhatározni, mit válaszoljon. Találkozzék vele még egyszer, utoljára? Mit tegyen, ha szemben állnak majd egymással? Elárulja-e Sunyának, hogy átlátott a hazugságán? De még azon a napon kapott egy másik levelet is Yao Mulantól. Ez döntötte el, hogyan válaszoljon Sunyának.

Mulan megható sorokat írt. Mindazt megírta, amit nem akart élőszóval elmondani.

Kedves Lihua!

Igazán örülök, hogy megismertelek. Még nagyobb örömet szerezte nekem azzal, hogy találkozásunk alkalmával kedves voltál hozzám. Most már őszinte barátnők módjára beszélgethetünk. Úgy érzem, mindketten sajnáljuk, hogy nem ismertük egymást már előbb is. Hallottál családomról, ismered az uramat, én tehát nyíltan beszélek hozzád. Vagyonos családból származom, de sohasem gondolkodtam maradian. Mindig arra vágytam, hogy szakítsak a fényűző életmóddal, és olyan egyszerűen éljek, mint a halászok vagy a favágók. Azt kívántam, hogy csak a férjemnek éljek, tanítgassam gyermekeimet és kartonruhában járjak. De a férjem szülei öregek voltak, nem hagyhattam el őket. Csak tavaly költözhettünk el Pekingből. Ide jöttünk délre, hogy végre úgy élhessek, ahogyan mindig kívántam. Főzök, varrok, és nem szerepelek a társaságban. Hidd el, Nővér, hogy az a Mulan, akit néhány nappal ezelőtt láttál, nem én vagyok. A valóságban én már öreg parasztasszonnyá lettem vagy legalábbis igyekszem az lenni. De mindig megtanulja az ember, hogy az élet nem folyhat úgy, ahogyan szeretné.

A házastársak viszonyát nagyon nehéz megvilágítani egy harmadik személy előtt. Nem mondhatok egyebet csak azt, hogy a férjem tetteiben én is hibás vagyok. Láttam már olyan férjeket is, akiknek jobb feleségük volt, mint én, mégis otthagyták az asszonyt. Így hát én megérttem a férjemet. Modern lányokat is láttam, akik beleszerettek a más asszony urába. Azokat a lányokat is megértettem mindig. Ismerem én is a szenvedélyt s a szenvedély kínjait. Már csak azért sem kérem számon tőled, hogy miért ismerkedtél meg a férjemmel – hiszem nem tudtad, hogy házaseMBER.

Mégis gondolj arra, Nővérem, hogy fiatalabb vagy nálam. Remélem, nem érted félre, amit mondok. Ha még nem merültél el túlságosan a szenvedélyben, légy bátor, és tépd ki belőle magadat, mintha éles késsel vágnál el valami megoldhatatlan csomót. Tudom, hogy az idők megváltoztak. A kötelesség és a hála régi eszményképeinek helyét a szerelem foglalja el. Ma már kevés házaspár éri meg együtt, hogy ezüstre szürküljön a hajuk. De én, aki ismerem a régi irodalmat és a régi hagyományokat, én ragaszkodom a régi eszmékhez. Ha magamat nem tekintem is, van egy fiam és van még egy lányom. Gondolnom kell a gyermekeim otthonára és jövőjére.

Ha mégis ott tartanál, hogy a szenvedély már erősebb nálad, akkor is azt tanácsolom, hogy fontold meg mindent, ne cselekedj elhamarkodva. A helyzet nem könnyű: vagy áldozatot kell hozni, vagy meg kell alkudni a körülményekkel. Szeretném ezt megbeszélni veled. Nem találkoznál velem hétfőn, ugyanott és ugyanabban az órában, mint a múltkor? Ha lehet, senkit se avassunk a titkunkba.

Yao Mulan

Lihua fölöslegesnek tartotta ezt az új és váratlan sakkhúzást; bosszankodott is miatta. A levél mégis meghatotta, ezért tudott a Sunya-ügyben gyorsan határozni. Azt írta Sunyának, hogy iskolai elfoglaltsága miatt nem találkozhat vele. Annál türelmetlenebbül várta, hogy Mulannal beszéljen.

Mulan új, de egyszerűbb ruhát öltött a második találkozóra. Magatartása is elfogulatlanabb és bizalmasabb volt.

– Nagyon okosan tetted, hogy írtál nekem – kezdte Lihua.

– Mire szántad el magadat? – kérdezte Mulan.

– Teljesítem a kívánságodat.

– Hogyan teljesíted?

– Nem találkozom többé Sunyával. De szeretném még megmondani neki a véleményemet. Igaz ugyan, hogy megint csak azt dadogná: azért hazudott, mert félt, hogy elveszít engem.

Mulan tudomásul vette, hogy győzött.

– Köszönöm – mondta. – Nem félsz, hogy nagyon fáj majd a szakítás?

Lihua ebben a pillanatban majdnem gyűlölte Mulant.

– Nővér – mondta –, ne tedd fájdalmasabbá. Tudod, hogy nem én voltam a hibás!

– Tudom. Azért akartam találkozni veled, hogy segítsek. Hiszen mindkettőtöknek nehéz. Ha van valami elintéznivaló, intézzük el magunk közt, mielőtt találkoznál vele. Hidd el, hogy nem akarok rosszat neked. Inkább szeretném jóvátenni a férjem hibáját. Ne gondold, hogy csak önzésből teszem, amit teszek.

– Nem kell tovább alkudozni, már megegyeztünk – kiáltotta Lihua. – Belátom, hogy abba kell hagynom. Ennyi az egész.

Mulan higgadtan folytatta:

– Azt hittem, hogy van miről beszélünk. Elég erős vagy a szakításhoz? Számoltál mindennel?

– Mindennel – felelte Lihua kurtán.

– Nem számítottam arra, hogy ilyen könnyű lesz. Mindenesetre örülök, hogy ilyen biztos vagy magadban. Hidd el, hogy őszinte vagyok. Tudom, milyen szenvedés, ha egy lány szerelmes, és elveszti a férfit, akit szeretett. Tudom, hogy vannak nagyon nagy szerelmek is. Figyelmeztetlek arra, hogy a régi világban másként is meg lehetett oldani a kérdést, mint ahogy te akarsz. Ha egy lány beleszeretett egy házasemberbe, akkor az ágyasa lett. Manapság már ritka az olyan erős szerelem, amely ezt az áldozatot is vállalja. Talán már tudod, hogy én szabadon gondolkozom. Megmondhatod őszintén: mit tennél, ha választanod lehetne? Eljönnél annak a férfinak a házába, akit szeretsz, vagy inkább mégis szakítanál?

Lihua meglepetve sokáig figyelte az asszonyt.

– Nem. Nem lennék az ágyasa – vallotta be.

– Azt akartam, hogy tudjad: rajtad áll a választás, és ne dönts elhamarkodottan. Ha nem hiszed, hogy őszintén beszélek, megkérdezheted az uramat: igaz-e, hogy már többször is felajánlottam neki, vegyen magának ágyast, ha akar.

– Nem! – A lány büszkén kihúzta magát. – Nem mondok le a szabadságomról!

– De azért jó barátok maradunk?

– Ha akarsz...

– Mit mondasz majd a férjemnek?

– Azt, hogy többé nem találkozhatunk.

– Várj – csitította Mulan. – Szeretném, ha nyíltan beszélhetek egymással és együtt határoznánk. Egyben bizonyos lehetsz: én nem állok az utadba. Ajánlok valamit. Hidd el, hogy jóhiszeműen mondom. Eljönnél a házába, és beleegyeznél, hogy úgy mutassalak be az uramnak, mint a barátnőmet? Mi ketten barátnők maradunk, és a házamban mindenki szívesen lát téged. Meglátod, mennyivel könnyebb lesz minden, ha nem titkolózunk!

Ez az ajánlat még jobban meglepte Lihuát. Be kellett látnia, hogy Mulan valóban rendkívüli asszony, és tetszett neki a szokatlan alkalom, hogy egyszerre barátkozhatik a férjjel és a feleséggel. Most már őszintén mosolygott.

– Kíváncsi volnék, hogyan néz rám Sunya, ha meglát nálatok! Rettenetes zavarban lesz!

– Át kell esnie rajta – felelte Mulan. – De nem szabad megleckéztetnünk. Legyünk hozzá mind a ketten nagyon kedvesek.

Megállapodtak abban, hogy Lihua a következő szombaton este elmegy Mulanhoz.

A lányt most már mulattatta a szakítás végrehajtása. Már nem félt. Percről percre mélyebben szerette Mulant.

Sunya aggódva állapította meg, hogy Lihua megváltozott, de nem értette, hogy miért nem hajlandó találkozni vele. Eszébe sem jutott, hogy a felesége ismeri a titkát. Nyomott hangulatban ténfergett otthon, mégis észrevette, hogy Mulan szokatlanul vidám, és gondosabban ápolja magát, mint előbb. Az asszony pénteken este felvette a Sanghajban vásárolt egyik új ruhát, és színházba ment Sunyával. Sunya gyanakodni kezdett, hogy Mulan vissza akarja hódítani őt, de egykedvűen vette tudomásul ezt is. Megszokta már, hogy Mulan hangulata és szeszélye gyakran változik.

– Bolondkám, már megint újabb életmódra térsz át? – kérdezte, amint hazaértek a színházból.

– Nem új életmód, csak új hóbort – felelte Mulan. – Már csak a hóbortjaimból élek. Az egyik beválik, a másik nem. A kartonszoknyás parasztasszony hóbort, úgy látom, nem vált be.

– Miért nem vált be?

– Mert nem. Megbukott az a másik ötletem is, hogy ágyast kellene tartanod.

– Úgy gondolod, hogy a te szórakoztatásodra tartsak ágyast? Hogy legyen kivel társalognod? – kérdezte Sunya.

– Akárhogyan gondolom is, elejtettem az ötletet már akkor, amikor a bátyád beleszeretett Halványillatba – mondta Mulan, és hirtelen kitört: – Ó, ti! Ti, férfiak!

– Mi az, hogy mi, férfiak?

– Semmi. Nem mondjátok meg soha a feleségeteknek, hogy mi jár a fejekben!

– Miért mondod ezt?

– Mert egy szóval sem árultad el, hogy nem tetszik neked, ha ilyen egyszerűen élünk, és parasztos ruhákban járok.

– Ezt csakugyan eltitkoltam, de gyöngédségből tettem. Egyszerűen azt akartam: tegyél mindent úgy, ahogy neked tetszik. A férj kötelessége, panasznál nélkül túrni a feleség minden szeszélyét és hóbortját.

– Most sem vagy őszinte... Nem árulod el például azt, hogy szeretnél-e ágyast tartani.

– Őszintén szólva nem szeretnék. Azt hiszed, jobb volna, ha tartanék?

– Nem tudom, van-e olyan lány, akihez annyira ragaszkodsz, és azt sem tudom, ha van, szeret-e annyira, hogy vállalja érted a megaláztatást és a társadalom megvetését.

– Hogyan jutott eszedbe ez a furcsa ötlet éppen most? Honnan veszed, hogy szerelmes vagyok valakibe?

– Felelj egyenesen arra, amit kérdezek. Ha választanék neked egy lányt, vagy ha beleszeretnél valakibe, mit tennél? Magadhoz vennéd?

– Furcsa kérdés! Hogyan vehetnem magamhoz? Nem is illik! Különben a mai lányok nem is mennek el ágyasnak.

– Még akkor sem próbálnád idehozni, ha belebolondulnál?

– Ugyan! Mit szólnának az emberek?

– Ne beszéljünk többet erről. Most már látom, hogy nem születél igazi szerelemre. Ó, ti! Ti, férfiak!

– Mi, férfiak józanok vagyunk. De mi juttatta eszedbe ezt éppen ma este?

– Hagyjuk. Valami mást akarok még mondani. Holnap este maradj itthon. Meghívtam egy barátnőmet Sanghajból. Szucsouban ismertem meg a húgomnál. Kértem, hogy látogasson meg. Nem fogsz unatkozni, ne félj.

– Ismerem?

– Tudtommal nem. Legalábbis nem említetted, hogy ismered.

Másnap reggel Mulan meghagyta Brokátnak, hogy három személyre készítsen vacsorát. Beavatta Brokátot a tervbe.

– Szombat este van, tehát elvihetnéd a gyerekeket hazulról. Valahol megvacsoráznátok, és utána elmehettek moziba.

– Úrnőm, hadd maradjak itthon! Én is szeretném látni a hölgyet! Úgyis segítenem kell a főzésnél...

– Jól van. Megkérem apámat, hogy vigye ki a gyerekeket a tóra, és vacsorázzanak ott valahol. Te pedig Pástétomot küldd el. Menjen ő is a gyerekekkel.

Mulan alaposan készítette elő a találkozást. Nem akarta, hogy Sunya már vacsora előtt meglássa Lihuát. A lány hét órakor érkezett; Brokát észrevétlenül becsempészte Mulan szobájába. Lihua egyszerű iskolai ruhát viselt, de Mulan még sokkal egyszerűbben öltözött.

– Alig ismerek rád – mondta a lány.

– Itthon mindig így járok.

– Most már mindent értek.

– Mondtam neked, hogy egyszerű parasztasszony vagyok! A férfiakat nem érdekli, mi lakik bennünk. Csak azt látják, ami kívül van... így történt, hogy...

– Értem – ismételte Lihua.

Sunya már elkészült, és be akart menni a felesége szobájába. Nagy meglepetésére zárva találta az ajtót.

– Bolondkám, megjött már a vendéged? Én már nagyon éhes vagyok! – kiáltott az ajtón át.

– Megjött! – kiáltott vissza Mulan. – Mindjárt készen vagyunk. – Lihuához fordult: – Mindig éhes! – Lihua nevetett. – Menj be a hátsó szobába – súgta neki az asszony –, és maradj ott, amíg érted nem megyek.

Lihua bement a hátsó szobába. Mulan kinyitotta az ajtót.

– Hol van a barátnőd? – érdeklődött Sunya.

– Bent a hátsó szobában. Rendbe szedi magát – felelte Mulan.

Felcsavarta kissé az asztali lámpát, odament az ajtóhoz, és beszólt:

– Készen vagy?

A másik szoba sötét háttéréből előlépett Lihua. Mulan kézen fogva vezette.

– Bemutatom neked Csao Lihua kisasszonyt... Sunya értetlenül bámult a lányra. Lassan felfogta, hogy csapdába szorult. Kínosan dadogott, maga sem tudta, mit.

– Csao kisasszony a szépművészeti iskola növendéke. Tudtad? – kérdezte Mulan.

Sunya megtörten motyogta:

– Tudtam.

– Talán már láttátok is egymást? – faggatta Mulan ravasz nevetéssel.

– Nem... azaz igen... azaz nem hiszem... – dadogta Sunya.

Lihua rászólt:

– Ugyan, mit dadogsz?... Megmondtad nekem, hogy házas vagy, és... és hogy öreg parasztasszony a feleséged.

Sunya csak topogott kínjában. Elpirult, elsápadt, majd ismét elvörösödött. Hol Mulanra pislogott, hol Lihuára. Csak most értette meg, hogy a két nő előre megbeszélte a jelenetet.

– Elég volt – csattant fel hirtelen. – Ne bolondítsuk magunkat! Igen, ismerem Lihuát, sőt udvaroltam is neki.

– Sunya – lépett hozzá a lány –, jobb lesz, ha nyíltan beszélünk. Miért mondtad, hogy öreg parasztasszony a feleséged? Ha nem ismerkedünk meg véletlenül, még most sem tudnám az igazat. Szerencsém, hogy minden kiderült, mielőtt még jobban félrevezettél volna.

– Beismerem, hogy hibáztam – felelte Sunya alázatosan.

Lihua Mulanra nézett:

– Nem értem, hogyan gondolhat hűtlenségre, akinek ilyen felesége van.

– Senki sem tökéletes, ez régi dolog! – hangoztatta Sunya. – Én például tudom magamról, hogy sokszor hibáztam... bizonyára más is így érez.

Mulan Sunyára tekintett, nyugodt tekintettel. Tudta, mire céloz a férje, de hallgatott. Nem ingerelte tovább, mert ő is rejtegetett magában egy titkot, egy érintetlen és tökéletesen megőrzött titkot, amelyről senkinek sem beszélt, és amelyet nem is sejthetett senki.

– Nekem már megbocsátottál – fordult Lihua Mulanhoz. – Ugye, neki is megbocsátasz?

Mulan mosolyogva nyújtott kezét a férfinak. Sunya megfogta a kezét, és megcsókolta.

– Köszönöm – mondta egyszerűen. – Megőriztetek.

Mulan szólt Brokátnak, aztán leültek a három személyre terített asztalhoz. Brokát csodálkozva figyelte, milyen jókedvűen beszélgetnek vacsora közben. Meg is mondta később, hogy olyan volt a jelenet, mintha színdarabot játszottak volna. Sunya eleinte kényelmetlenül érezte magát, de Mulan vidáman fecsegett, egymás után vetett fel érdekes és jelentéktelen témákat. Sunya ismét ráeszmélt arra, hogy a felesége le tudja győzni őt.

Vacsora után Lihua átment valamiért a hátsó szobába. Sunya gyorsan odafordult Mulanhoz, és keserűen-vidáman elismerte:

– Ördög vagy! Többet nem mondott.

Átmentek a másik szobába. Brokát behozta a teát. Mulan odasúgta neki:

– Ha apám megjön, szólj, hogy jöjjön be.

Öreg Yao ismerte az egész haditervet, és tudta, hogy még neki is szerepelnie kell ezen az estén. Amint hazaérkeztek, szobájukba küldte a gyerekeket, aztán nyugodtan besétált a társasághoz.

Aki csak egyszer is látta ezt az öregembert, sohasem felejtette el. Lihuanak elállt a lélegzete, amint ismét megjelent előtte a különös szempár és a

hosszú fehér szakáll.

– Ki ez? – kérdezte suttogva.

– Az apám – felelt Mulan, és felállt, hogy bemutassa őket egymásnak. – Apám, ez Csao Lihua kisasszony, a legjobb barátnőm.

Öreg Yao méltóságteljesen hajolt meg a lány előtt.

– De hiszen Yao úr az a szerzetes, aki a Huang-hegyről jött! – leplezte le Lihua keserűen.

– Igen, igen – bólogatott szelíd nyugalommal az öreg Yao. – Igen. Ez az én Huang-hegyem.

– De hiszen... bácsi... – emlékezett Lihua. Yao úr azonban közbevágott:

– Tudom, tudom. Bácsi vagyok, mert ti fiatalok vagytok. De azért mégis nekem volt igazam, ugye? Nem kellett egy év, hogy a jóslatom beteljesüljön.

Jó éjszakát kívánt, aztán magával vitte Sunyát. Alig léptek ki az ajtón, Lihua Mulanhoz fordult:

– Beszéltem neked a jósról! Ő volt az! Nem értem...

Mulan kedvesen mosolygott.

– Elhiszem, hogy úgy érzed magad, mintha színdarabot látnál. Hát mi csakugyan szerepeket játszunk. Apám igazgat bennünket a színpalak mögül.

Odakint az öreg Yao megmondta Sunyának:

– Fiam, mindent tudok. De nincsen semmi baj. Fiatal koromban én is elkövettem sok ilyen bolondságot. Még rosszabbat is tettem, mint te. A lányomat azonban megvédelmezem minden csalódástól.

– Köszönöm, apám – mondta bűnbánóan Sunya. – Ha nem lépsz közbe, vétkezem a lányod ellen is, meg Csao kisasszony ellen is.

Lihua távozása után Mulan részletesen elmesélte Sunyának a történeteket. Sunya pedig minél többet gondolkozott, annál inkább ráeszmélt, hogy sohasem becsülte érdeme szerint Mulant. Megbékültek egymással. Sunya is bölcsőbb lett. Valóságos színében látta az életet, s megértette, mennyit ér a tartós szerelem, és mennyit ér a futó kaland.

Lihua tovább is barátnőjük maradt. Gyakran látogatta meg őket. Később maga Sunya támogatta a lányt, hogy feleségül mehessen a szépművészeti iskola egyik tanárához.

Mulan megírta hűgának a fejleményeket. Ősz felé Mocsó és Lifu meglátogatta Mulanékát. Újra megbeszélték a szerencsés végű szerelmi kalandot,

Lihuával is megismerkedtek, és igen szórakoztatónak találták az eset furcsa fordulatait.

– Húgodnak is elmondtad a dolgot? – kérdezte Sunya a feleségét.

– El.

– Jobban szerettem volna, ha nem mondd el! – morgott Sunya. – Most alighanem azt hiszi, hogy hülye vagyok!

– Ugyan, dehogy! – nevetett Mulan. – Nem te vagy az egyetlen férj, aki a szerelmi kalandjaival szórakoztatja a feleségét! De a többiek kalandja nem sikerült ilyen jól, a befejezése sem ilyen mulatságos.

Ezután Mocsó is, meg Lifu is néha „Bolondká”-nak nevezte Mulant.

NEGYVENEGYEDIK FEJEZET

Lifu könyve 1932 őszén jelent meg Sanghajban, nem sokkal a kínai-japán háború után. Ahogyan előre tudták: a nagyközönség alig vett tudomást róla. Két évig tartott a könyv megírása, átvizsgálása és a nyomdai előkészítése újabb két esztendeig. Csen San kilépett a hadseregből, hazament, és lemásolta az anyagot. Eltartott egy hónapig, amíg a keze ismét megszokta, hogy fegyver helyett ecsetet forgasson. De végül is leírta a szöveget a régi szép-írással.

A nagy mű befejezése után Lifu és Mocsó Hangcsóba utazott. Lifu jól megérdemelt szabadsága állandó ünnepeltetésben múlt el. Afei és Paofen is megérkezett az öreg Yao látogatására. Kérték, hogy költözzék hozzájuk. Paofen elmondta, hogy Asuan felesége meghalt. Nagyon szomorú volt a történet: fia születésébe halt bele az asszony. Mannia tehát ismét kapott egy csecsemőt, hogy felnevelje, mint annak idején Asuant. Paofen elmesélte, hogy Mannia és Korall, a két öregedő asszony, igen jó barátságban él: Poyát, a felnőtt fiatalembert, mind a ketten fiuknak tekintik. Korall nevelt fia, Poya, éppen most végezte el az egyetemet, és komoly barátságot kötött Asuannal. Mannia folyton emlegeti, hogy szeretné, ha Asuan otthagyná a vámtisztviszti szolgálatot. Szüntelen rettegésben él, mert borzalmas történeteket hall Asuantól az ópiumcsempészek viselt dolgairól. Ha Asuannak baja történék, Mannia egyedül nevelné fel a kis unokát, pedig már öregnek érzi magát. Reméli is, hogy Asuan újra megnősül, és menyét hoz a házba, aki majd őt is gondozza. Paofennek nem született fia, Mocsónak pedig nem volt lánya: szóba került tehát, hogy két legkisebb gyermeküket kicserélik. De még csak a tervezgetésnél tartottak.

Csen San és felesége is megérkezett Hangcsóba. Csen San, alighogy értesült Asuan munkájáról, mindjárt elhatározta, hogy ő is a Vámellenőrző Hivatal szolgálatába lép. Szerette volna abbahagyni a politizálást. Értett a fegyverhez, elsőrangú céllövő volt. Afeinek voltak barátai az Ópiumellenes Hivatalban, felajánlotta tehát Csen Sannak a támogatását. Mannia is bizonyára megnyugodnék, ha Csen Sant Asuan közelében tudná. Így aztán nemcsak Afei és Paofen utazott vissza Pekingbe az öreg Yaóval: Csen San és

Huan-erh is velük ment. Csen San nemsokára belépett a vámügyi szolgálatba, és együtt dolgozott Asuannal.

A következő néhány év nagyjából eseménytelenül telt el. Sunya is, Mulan is megszokta a békés, csöndes otthon ülést. A Lihua-ügy mindkettőjüknek jó leckéül szolgált. Sunya utólag beismerte, hogy akkoriban csakugyan megzavarodott kissé: úgy érezte, hogy elpusztul, ha nem veti bele magát valami új érzésbe. Megvallotta, hogy ő bizony nem szent, és bizony szereti a változatosságot. Nem sokat kíván – mondta –, csak valami új ízt a mindennapi életbe, mint ahogyan az ételben is szeret új fűszereket érezni.

Mulan megértette. Ügyelt is ezután arra, hogy házasságuk ne legyen unalmas. Természetes kötelességének tekintette, hogy az „új ízekről” ő gondoskodik. Új meg új ötlettel szolgált az étkezések során, a háztartásban, az együttlét minden percében – olyan finom és érett ízléssel gondoskodott férjéről, hogy Sunya ragyogott a boldogságtól. Az asszony borral ízesített újfajta datolyás ételeket készített, mézzel és datolyával tálaltatta a sonkát, új módszerrel főzte a zsíros, ízes, füvekkel fűszerezett angolnát. „Nyolcszor drága rizst” főzetett, bambuszajtásokkal párolt csirkét és szecsuanai „csaicseit”. A zsíros, kocsonyás teknősbékalevest libalábakkal készítette, és került az asztalra cukorral füstölt hal, borban főtt rák, borillatú, puha héjú kagyló. A tálalást és felszolgálat is új ötletekkel rendezte. A helybeli kézművesek edényeivel és hangcsói bambuszból készült csinos ebédkosarakkal rakta meg az asztalt. Emlékezett a mongolok egyik birkasütési módszerére. Durva üstbe parazsat raktak, fölébe drótrostot helyeztek, aztán szójababmártással készített vékony marhahús- és halszeleteket tettek rostra, és ott sütötték meg a húst az udvar közepén. Mindenki a maga adagját sütötte, és ott helyben meg is ette néhány durva fapálcika segítségével. Ha kirándulásra mentek, „koldus-csirkét” csináltak. A csirke belsejét otthon kiszedette, de a tollát rajta hagyta. A szabadban tüzet raktak, s Mulan a déliek szokása szerint agyagréteget borított a csirkére: úgy sütötte meg a nyílt tűzön, mint a krumplit. Hús-harminc percig sült a csirke, aszerint, hogy mekkora volt, és hogyan tüzeltek alatta. Azután leszedték róla az agyagréteget, persze a tolla is lemállott. A gőzölgő, puha csirkehús ízletes volt és bő nedvű. Kezüikkel tépték le a szárnyakat és combokat, és szójababmártásba mártogatták. Nem győzték dicsérni, kijelentették, hogy a koldus-csirke a világ legnagyobb gyönyörűsége. Mulan megmagyarázta a többieknek, hogy bármilyen konyhai remekműnél többet ér az olyan étel, amelyet egyszerű és természetes

módon készítenek. A jó szakács olyan, mint a jó tanító. A jó szakács kötelessége, hogy a csirkehús természetes zamatát ismertesse meg azokkal, akik megeszik, mint ahogyan a jó tanító is arra törekszik, hogy a tanítványban veleszületett tehetségét fejlessze ki. Ha tehát a csirke nyers húsában már benne volt az a tehetség, hogy jó legyen, akkor a sok fölösleges fűszerezésben, pácolásban és sütésben csak elvesz az eredeti íze és jósága. Leginkább arra kell ügyelni – Mulan helyes magyarázata szerint –, hogy az ételeket melegen tálaljuk, rögtön, amint elkészültek, különben a bennük maradt forróság még akkor is tovább főzi és süti őket, amikor már kikerültek a fazékból. A hús, a hal és a bambuszrügy anyaga megváltozik, ha tovább fő, mint ameddig szükséges. Ami tehát tökéletesen átfőtt a fazékban, az túlfő, ha idejében meg nem eszik.

Ezek az előadások áhítatot keltettek Sunya lelkében, noha például Lifut nem vesztegették volna meg. Lifut nem elégítették ki az ilyenféle örömök. A két nővér nyilvánvalóan különbözött egymástól: Mocsó kevesebbet várt az élettől. Férjhez ment valakihez, akit fenntartás nélkül szeretett. Nem is vágyódott semmi másra, mert férje vizontszerette, és gyermeke: szépen fejlődtek. Mulan magasabb rendű életre született, de ő sem volt már gyermek: megelégedett azzal a világgal, amelyben élt. Ezt alakította és csiszolta kedve szerint. Tudatossá és művészivé igyekezett csiszolni az élet apró örömeit. Konyhai tudományával is igyekezett megszépíteni az életet, mert ez a módszer volt a legegyszerűbb és legeredményesebb Minden képességével a test és az érzékek teljes kielégítésére törekedett, mert rettegett a kiábrándulástól. A Lihua-eset óta nem végzett többé durva házimunkát, és divatosan öltözött. Hajviseletét gyakran változtatta, mint annak idején a sárga házban. Csak a hangulatán és az időjáráson múlt, hogy szoknyát öltött-e vagy nadrágot, rövid ruhát-e vagy hosszút Nyáron például letette a hosszú ruhákat, és pizsama-szerű öltözetben járt. A tavaszban, nyárban, őszben, télben nemcsak az időjárás változatait látta. Ahogy cserepes virágai változtak az évszakok szerint (a virágkertészet volt a legújabb szenvedélye, és ez szenvedély Sunyának is tetszett), ugyanúgy cserélődtek hangulatai, olvasmányai, örömei.

Lifu könyve az általános vélemény szerint jobb és értelmesebb volt, mint a tárgykörébe tartozó bármelyik más munka. A szakértők – ha nem is min-

denben értettek egyet magyarázataival – kivétel nélkül elismerték alapos tudását. A filológiát mint tudományt mindenki komolyan vette, mert csak ennek segítségével érthették a klasszikusokat. A kínai nyelv tanárai lassan mind megismerték Lifu nevét. Rövid ideig ő maga is tanított egy középiskolában Szucsou mellett. Szeretett tanítani, s a közoktatási reformok is nagyon érdekelték, de hamarosan felismerte, hogy olyan szerencsétlen helyzetben van, mint a magányosan legelő növényevő állat a húsevők között. Tanártársai között igen sok húsevő állatra bukkant: fontosabb volt nekik, hogy megakadályozzanak másokat a kényelmes legelésben, mint az, hogy maguk legeljenek. Észrevette, hogy minél kisebb az iskola, annál több benne a politikus, tehát annál elvadultabb a politikai élet. Tanártársainak kicsinyes irigysége nyomasztó volt. Akaratlanul is kiemelkedett a kisvárosias látókörű emberek közül, hiszen azelőtt a pekingi egyetemen tartott előadásokat, írói munkásságával is hírnevet szerzett, könyvét ismerték a szakkörök. Féltékeny tanártársai elhíresztelték, hogy azért sűrgeti a tanügyi reformokat, mert igazgató szeretne lenni. Bosszantotta és elkésérítette ez a gyanúsítás; a nyári szünidő után nem is tért vissza az iskolába.

Nankingban véletlenül találkozott Wei Wu úrral, a kormány cenzori hivatalának egyik fontos tisztviselőjével. Ez a Wei Wu jelentette fel annak idején Nyú urat. Hetvenes éveit taposta már, és nagy tekintélye volt a cenzori hivatalban. Még mindig figyelemmel kísérte a Nyú család sorsát, ismerte benne a Lifu szerepét is. Tudta, hogyan szerkesztette ki Lifu Huaiyut. Találkozásuk alkalmával elmondták egymásnak, mivel foglalkoznak, és végül az öregúr munkatársul hívta meg Lifut. Wei Wu igen sikeresen dolgozott Nankingban: jó néhány magas rangú hivatalnok ellen indított eljárást. Hosszadalmasan kellett nyomoznia minden ügyben, bizonyítékokat kellett szereznie, s ezekből beadványokat készítenie. Eddig még nem talált megfelelő fiatal segítőtársat. Nankingban akkor öt Yuan működött, köztük a cenzori hivatal, amely egyenrangú volt a Végrehajtó, Törvényhozó, Jogi vagy Polgári Yuannal. Wei Wu irodája önállóan működött, az egész országra kiterjedő hatáskörrel. Bárkinek joga volt a tisztességtelen hivatalnokokat feljelenteni. Az iroda vizsgálatot rendelt el, hivatalnokai nyíltan vagy álruhában megjelentek a helyszínen, és kiderítették az igazságot.

– Ez a feladat nekem való! – mondta Lifu a feleségének. – Ha már hivalt vállalok, legalább szeressem a munkámat!

– Tudom, tudom – bólintott Mocsó. – Yang Csihseng vére dolgozik benned. Tőlem ne várj tanácsot. Okosabb, ha anyádhoz fordulsz. Tőle örökölted a Yang család vérét.

Lifu anyjával is megvitatta tervét. Az öregasszony távolról sem hasonlított ösére, Yangra, a nagy császári cenzorra. Tudta azonban, hogy a cenzor ős vértanúhalált halt háromszáz esztendővel azelőtt. Lifu felvilágosította, hogy azóta megváltozott a világ: a köztársaság alkotmányos rendje védi a cenzorokat is. Megmagyarázta anyjának és feleségének, hogy a cenzorok függetlenek a többi hivatalnoktól, és vizsgálataik közben különleges védelem illeti meg őket – ez is bizonyítja, hogy a kormányzati rendszer nagyot fejlődött. Sokkal kevesebb veszély fenyegeti, ha hivatalosan ellenőrzi a közigazgatást, mintha polgári minőségben bírálhatja. A régimódi öregasszony nagy tisztességnek tartotta, hogy a fiából hivatalnok lesz; ha már nem szeret tanítani, legalább állandó és tekintélyes foglalkozása legyen. Mocsó abban reménykedett, hogy Lifu nem viselkedik többé meggondolatlanul, hiszen már benőhetett a feje lágya. A felesége is, az anyja is hozzájárult tehát, hogy a cenzori hivatalban tanácsosi állást foglaljon el. Havi háromszáz dollár fizetést kapott.

Nankingba utazott, átvette a hivatalát. Rövidesen az öreg Wei jobbkeze lett; főnöke teljesen megbízott benne. Természetesen a hivatalnoki kar söporedéke került a cenzorok elé. Alaposan megvitatták a gyanúsított hivatalnokok ügyét, csak aztán döntöttek, hogy nyomozzanak-e utána. Lifu kitölthette kedvét a detektívmunkában, érezhette eszének, türelmének, megfigyelőképességének hatalmát, amely a megcsalt közönségnek igazságot tudott szolgáltatni. A feljelentéseket mindig Wei Wu szövegezte, de Lifut kielégítette az a tudat, hogy ő végezte az előkészítő munkát.

Sokat utazott Nanking és Peking között, s hivatalos útjairól olykor hazatérhetett a családjához. Eredményesen dolgozott. Mocsónak beszámolt a züllött közállapotokról, s az asszony lassanként megértette, hogy Lifu munkája hasznos és fontos az országnak is.

Egyre több jel mutatta, hogy a kínai nemzet végre az egészséges fejlődés útjára lép. A polgárháborúk korszaka befejeződött, és lázas iramban indult meg a belső építőmunka. Egyesült az ország, megszilárdult a kormány helyzete, s a pénzügyek is megjavultak. De mindennél biztatóbb volt az, hogy az öntudat és a hazafiasság új szelleme egyre erősebben hatotta át a népet és a hivatalnoki kart.

Amíg Közép-Kínában megerősödött a rend – Peking, azaz új nevén Peiping egyre zavarosabb állapotba jutott. Az ország északkeleti részén új viharfelhő tornyosult. Senki sem tudta volna megokolni, de mindenki érezte a légkör villamos feszültségét. Még nem látszott a vihar közeledése, de a felajzott idegek már várták, és tudták, hogy „lesz valami”. Pekingben többé-kevésbé autonóm tanács uralkodott. A nankingi kormány állította oda, hogy a Nagy Fal túlsó oldaláról várható japán előretörés valamilyen akadályba ütközzék. A „demilitarizált területen”, a japán megszállók és a kínai fennhatóság között az úgynevezett „Kelet-Hopei kommunistaellenes kormányrendszer” uralkodott; hatásköre egészen Tungcsóig terjedt, vagyis néhány mérföld híján Pekingig. Ezt a kormányzatot viszont a japánok teremtették és mozgatták. A nép lelke érezte az egymással szembeforduló erőket, mindenki félt a veszedelmesen közeledő összeütközéstől. Észak-Kína nem volt sem kínai, sem japán; nem függött a nemzeti kormánytól, de nem is szakadt el tőle. Az a terület, amely „Kelet-Hopei kormánya” alá tartozott, a kínai és japán csempészek, kábítószer-kereskedők és a roninok valóságos paradicsoma volt. A Nagy Falon már betört az árvíz, amelyet Japán „az új ázsiai rend”-nek nevezett: méreg- és csempészáruözöne Peking felé zajlott; délen Santung felé, nyugaton pedig a délkeleti Sansiig nyomult.

A háború közeledett. Most már kétségtelenül látszott, hogy Kína és Japán között életre-halálra kitör a harc. Ezt a veszedelmet az emberi előrelátás éppen úgy nem háríthatta el, mint ahogy a készülő orkánt sem tudja leszerelni. Sok ember kérdezi: miért dúlnak háborúk a világon? Mindjárt megértenék, ha úgy tekintenek az előzetes politikai és tömeglélektani feszültséget, ahogyan például a francia forradalom előzményeit. A kínai-japán háború okait is ki lehetne elemezni könnyen, de hiába ismertek volna már előbb is minden körülményt és következményt, csak úgy befolyásolhatták volna az eseményeket, mint a meteorológusok, akik már a vihar előtt mindent leolvasnak a légsúlymérő heves és jellemző mozgásáról, le- és felszállásából.

A kínai-japán háborút is megelőzte az „idegek háborúja”. Kínában tulajdonképpen nem szűnt meg a „háború” 1932 óta, amikor Japán elfoglalta Mandzsúriát. Az „új ázsiai rend” már 1932-ben megjelent Mandzsúriában; a „Kelet-Hopei uralom” név alatt pedig 1932-től 1937-ig teljesen kialakult.

Aki ismeri ezt az „új rendet” és az idegek háborúját, megérti, hogy miért kellett ennek a háborúnak úgy kitörnie, ahogyan kitört.

Yao úr visszatért Pekingbe, s többé nem is szándékozott visszamenni Hangcsóba. Hetvenkilenc éves múlt; fiával, Afeijel és menyével a kertben élt. 1936-ban Mulan és Mocsó sürgönyt kaptak fivérüktől: nyomban utazzanak haza, mert apjuk súlyos beteg. A két asszony a kisebb gyerekekkel rögtön útnak indult; Lifu nem hagyhatta ott a hivatali szolgálatot.

Mire megérkeztek a régi kertbe, apjuk már ágynak dőlt. Siralmasan lefogyott; látszott, hogy teste már menthetetlenül elhasználódott, szelleme azonban élénk és fiatalos maradt. Meghűléssel kezdődött a betegsége, mert régi szokásához híven még mindig nyitott ablak mellett aludt. Afei attól tartott, hogy apja nem gyógyul fel többé. Az öreg Yao azonban túlélte ezt a meghűlést; de soha többé nem hagyhatta el az ágyat. Amint jobban lett, újra világosságot és sok levegőt kívánt. Hangja elgyengült és megvékonyodott, étvágya állandóan csökkent, végül emésztése is felmondta a szolgálatot. Csak feküdt az ágyban, és boldogan nézte, hogy lányai, Sunya és az unokák körülötte vannak.

A Yao család tagjai tehát ismét összegyűltek a házban. Az együttlét boldogságot és szomorúságot árasztott. Ha a család életében sok a változás, a viszontlátás meghatóbb, mint a búcsú. Korall egy évvel azelőtt meghalt. Poya megházasodott. Felesége Sanghajból való modern lány volt, Pekingben végezte az egyetemet, és a kosárlabdajátékban bajnokságot nyert. Mania betöltötte ötvenedik esztendejét, haja rohamosan őszült, tekintélyes és gondos nagyanyához illőn. Asuan rávette, hogy másodszor is házasodjék meg. Asuan egyébként most is a tiencini vámhatóságon dolgozott, és csak a hétvéget tölthette otthon. Második felesége és első házasságából származó négyéves gyermeke Manniával élt.

Mulan meglátogatta apját, aztán átment Manniához; sok mondanivalójuk gyűlt össze.

– Lanmei – kezdte Mania –, már azt hittem, hogy nem is láthatlak többé. Örülj, hogy délen lakhatsz! Szörnyű élet folyik idefent. Minden nap csak rettegés. Asuan munkája állandó veszedelemmel jár. Mindig aggódom, hogy nem történt-e valami baja. Ha szombatonként megjön, fellélegzem a boldogságtól, hogy épségben hazaérkezett. Huan-erh is állandó izgalomban él Csen San miatt. Csen San Csangliból származik, nemrégén odahelyeztette magát, ott vadászik a csempészekre. Látod, már az egész családunk bele-

keveredett ebbe a munkába. Afei az Ópiumellenes Hivatalban dolgozik, mindennap részt vesz az ópiumkereskedők ellen folytatott vizsgálatokban vagy a büntetőtárgyalásokon. A menyem éppen annyit aggódik Asuan miatt, mint én. De Asuan nem hallgat ránk. Szombaton itt lesz, te is beszélhetnél vele.

– De hát miért veszélyes a munkája? – kérdezte Mulan. – Azt hittem, Csen Sannal együtt dolgozik.

– Miért veszélyes? A mieink nem viselhetnek fegyvert, de azért kötelességük elfogni a csempészárut. A japánok és a koreaiak botokkal és kövekkel támadnak rájuk, némelyiknél még revolver is van. Mi haszna lenne, ha Csen San ott volna Afei mellett? Hiszen nem szabad fegyvert viselnie!

– Miért nem? – csodálkozott Mulan.

– Kérdezd meg Asuant, majd elmondja neked. A japánok nem engedik, hogy a mi vámtisztviselőink fegyvert hordjanak.

Huan-erh lépett a szobába. Hallotta a beszélgetést, és belekapcsolódott:

– Csen San csak egy hét múlva jöhetne haza, de írtam neki, hogy kérjen szabadságot, különben nem találkozhat veletek. Megírtam, hogy a bátyám is hazajön. Mikor érkezik Lifu?

– Mikor elindultunk, remélte, hogy egy hét múlva utánunk jöhet. Néhány napon belül itt lesz.

– Anyám is eljön vele?

– Nem hiszem. Alighanem otthon marad, és vigyáz a házra – mondta Mulan. – öreg már, nem is való neki ilyen hosszú utazás!

Mannia közelebb hajolt Mulanhoz, úgy súgta:

– Elmondok neked egy titkot. De senkinek se áruld el, mert a családunkról van szó! Poya rászokott a heroinra. Most próbál kigyógyulni belőle. Gondold meg, mit mondanának az emberek, ha megtudnák, hogy amíg a család egyik tagja az Ópiumellenes Hivatalban dolgozik, addig a másik a kábítószer rabja lett.

– Itt nem büntetik halállal az ópiumszívást? – kérdezte Mulan. – Nálunk, lent, délen, rengeteg embert lőttek agyon, mert a „vörös pirulákat” szedték.

– Ezért félttem Poyát – bólintott Huan-erh –; itt is egyre erélyesebben hajtják végre az ópiumellenes rendszabályokat. Maga Afei hetenként legalább három-négy embert tartóztat le. Azt mondta, hogy január elseje után itt is agyonlövök az ópiumszívókat. Az új rendelet szerint a gyártókat és a terjesztőket is agyonlövök... persze csak a kínai állampolgárokat, mert a ja-

pánokhoz nem szabad nyúlnunk. Két évvel ezelőtt már kidolgozta a kormány a hatéves tervet – ennyi idő alatt gyógyítják meg a kábítószeres rabjait. Mindegyiknek jelentkeznie kell, és vagy kórházba kell vonulnia, vagy otthon kell kezeltetnie magát. Aki egyévi kezelés után visszaesik, azt irgalmatlanul agyonlövök.

– Miért nem kezeltetjük Poyát itthon? – kérdezte Mulan nyugtalanul.

Mannia sóhajtott.

– Hiszen kezeli magát! De nagyon nehezen gyógyul. Nem ópiumot szív, hanem heroinra szokott. Állítólag a japáni „Arany Denevér” cigarettáktól ragadt rá ez a szenvedély. A heroin sokkal rosszabb, mint az ópium. Poya észre se vette, és már rászokott, mindig többet és többet kívánt, különben könnyezni kezdett a szeme, úgy érezte, minden csontja megreped, és azonnal meghal.

Huan-erh megint közbeszólt:

– Látod, milyen a mai Ázsia. Mandzsúriában is így volt. Most már Pekingbe is érkezett. Ez már nem az emberek országa, hanem a szörnyetegeké. Az asszonyoknak és a gyerekeknek nagyon kell vigyázniuk itt nálunk, ha kilépnek az utcára... Ezrével laknak Pekingben a japánok meg a koreaiak, és öt közül legalább négy kábítószer-kereskedő. Az üzletüket „kórház”-nak nevezik. Ha bemegy, néhány centért is kaphatsz valami kuruzsló orvostól kokaininjekciót. Ha Csen San megjön, majd mesél neked egy-két történetet a Kelet-Hopei területről!

– Gondolod, hogy Csen San otthagyja ezt a szolgálatot? – kérdezte Mulan.

– Nem. Minél nehezebb a szolgálat, annál lelkesebben dolgozik. Azt mondta, hogy nekik ez az „esprit de corps”... De hidd el nekem, már nem tarthat sokáig ez az állapot.

Pénteken megérkezett Lifu, megjött Csen San is. Az öreg Yao egyszerre megelevenedett, amint Lifut meglátta; sokáig elbeszélgetett vele. Mulan és Mocsó is ott volt a szobában. Az öreg Yao elmondatta Lifuval a cenzorihivatal működését, aztán így szólt:

– Emlékszem egy tanulmányodra... „Taoizmus és természettudomány” a címe. Vedd elő, és szélesítsd ki önálló köteté. Ezt a könyvet hagynám a világra a te munkádon keresztül. De meg kell írnod hozzá a Csuangce Tудо-

mányos Magyarázatát is. Világítsd meg a biológiára és a többi modern tudományra hivatkozva Csuangcét, aki mikroszkóp és teleszkóp nélkül is ismerte a végtelenül kicsit és a végtelenül nagyot. Gondolj arra, amit az elpusztíthatatlan vízről, a fény utazásáról, a természet hangjairól, a dolgok határaitól és határtalanságáról meg a tudás korlátairól mondott. Gondolj az Égbolt és a Végtelen párbeszédeire, vagy a Folyami Szellem és az Északi Tenger vitájára. Az élet állandó mozgás. A világegyetem a yang és a yin erők összjátéka, az alkotó és az akadályozó erők meg a pozitív és a negatív erők nagyszerű együttműködése! Ez a könyv csodálatos lesz. Csuangce nem fejezhet ki tudományos nyelven a gondolatait, de a szelleme tudományos és modern szellem.

Az öreg Yao lelke még teljes és ép volt, csak a csontja és bőre aszalódott össze. Lifut mélyen megindította ez a végrendelet.

– Természetesen – felelte –, megcsinálom! A híres Csivulun sem egyéb, mint a relativitásról szóló tanulmány. Csuangce mondja: „*A kígyó irigykedik a szélre, a szél irigykedik a szemre.*” Nekem nincs más dolgom, csak odajegyezni a fény útjának másodpercenkénti sebességét és a szél útjának legnagyobb sebességét. Meglesz a könyv, de egyelőre abbahagytam a tudományos munkát. Jelenleg emberi férgekkel foglalkozom. Ha találok egyet: agyonnyomom. Ez az igazi élet!

– Te a férgeket pusztítod, húgom pedig a szentjánosbogarakat – mosolygott Mulan. – Ha így folytatjátok, végül kipusztítjátok a világból az összes rovar.

– Több féreg van a világon, mint amennyit két ember elpusztíthat – jelentette ki az öreg Yao. – Emlékezzetek majd a szavamra, gyermekeim. A halálom után háború lesz, Kína történelmében a legborzalmasabb háború.

Sokáig hallgattak valamennyien.

– Mit tegyünk? – kérdezte Mulan.

– Borzalmas lesz ez a háború. Csak az Ég tudja, mi vár rátok. De én nem féltetek benneteket, és nektek sem szabad félnetek.

– Apám, mit gondolsz: vállalhatja Kína a háborút? – kérdezte Mulan.

– Nem jól tetted fel a kérdést – felelte Yao. – Japán harcra kényszeríti Kínát, akár vállalja Kína a háborút, akár nem. – Egy pillanatig tünődött. – Kérdezzétek meg Manniát. Ha Mannia azt mondja, hogy Kínának harcolnia kell, akkor Kína győzni fog. De ha Mannia azt mondja, hogy Kína nem vállalhatja a harcot, akkor Kína elveszett.

A fiatalok zavartan hallgatták az öreg Yao jóslatát. Mulan azonban tudta, hogy Mannia gyűlöli a japánokat, és megértette apja szavait. Lifu mosolyogva kérdezte:

– Miért tartod döntőnek éppen Mannia véleményét? Itt vagyunk mi is, azonkívül Poya, Asuan és a többi unoka!

Öreg Yao ünnepélyesen felelt:

– Ne kételkedjétek a szavaimban. Csak kérdezzétek meg, mit gondol Mannia. A többiek nem számítanak.

– Miért nem számítanak?

– Figyeljétek, és megtudjátok.

Az öreg Yao nyilván szándékosan jóslt rejtvényekben a kínai zen-buddhisták gyakori példája szerint. A beszéd azonban kimerítette. Mocsó és Lifu halkán kiment, csak Mulan maradt apja mellett. A beteg felnyitotta szemét, és megkérdezte:

– Hogy van Csao Lihua?

– Férjhez ment. Már van egy gyermeke.

Az öreg Yao mosolygott:

– Tiszta munkát végeztem akkor, ugye? Ha én már nem leszek, neked kell vigyáznod magadra.

– Sunya most igazán kifogástalanul viselkedik – mondta Mulan.

Az öreg Yao mosolygott, de nem felelt.

– Apám, hiszed, hogy a halál után sincs vége mindennek? A taoisták hisznek a halhatatlanságban!

– Elég szamarak! – mondta az öreg. – A túlvilágban csak a népies taoisták hisznek. Nem értik meg Csuangcét. Az élet és a halál a lét két össze nem hasonlítható állapota. Az igazi taoista legfeljebb diadalmaskodhat a halál felett. Derűsebben hal meg, mint mások. Nem fél a haláltól, mert ahogy mi mondjuk, csak „visszatér a Taóhoz”. Emlékszel, mit mondott Csuangce a tanítványainak a halálos ágyán? Nem akarta, hogy tanítványai eltemessék. A tanítványok azt felelték, hogy a kitett holttestet megeszik a keselyűk. Csuangce akkor mosolyogva mondta nekik: *„A föld felett a keselyűk esznek meg, a föld alatt a férgek. Miért fosztjátok meg az egyiket attól, amit a másiktól szívesen odaadtok?”* Érted? Nekem mindegy, hogy kié leszek, csak azt szeretném, hogy a szerzetesek ne mondjanak imákat a temetésemen.

Mulan megrendülve figyelte a gyöngye nevetést, amellyel Yao úr Csuangcéra hivatkozott.

– Tehát nem hiszel a halhatatlanságban – mondta halkan.

– De hiszek, Mulan. Halhatatlan vagyok, mert itt vagy te, és itt van húgod meg Afei. Itt vannak az unokáim, akiket ti szültetek. Újra élek bennetek, ahogyan te is újra élsz Atungban és Ameiben. Halál nincsen. Az életet senki sem győzheti le. A családban folytatódik örökké.

Amint kiléptek apjuk szobájából, Mocsó Lifuhoz fordult:

– Azt hittem, hogy hamarabb érkezel meg.

– Megálltam egy napra Tiencinben – felelte Lifu. – Nyomoznom kellett.

– Mit? Miért?

– Tulajdonképpen titkos küldetésben jöttem Pekingbe is. Nem vagyok szabadságon. Bizalmas ügyben nyomozunk; neveket nem mondhatok. A sanghaji kábítószer-kereskedőket akarjuk leleplezni. Rajtuk is ütünk majd. De az ügybe egy fontos személyiség is belekeveredett. Tudod, hogy Tiencin és Sanghaj között szinte korlátlanul folyik a kábítószer-kereskedelem. Megálltam Tiencinben, hogy körülnézzek és adatokat gyűjtsek. Mikor szabadságot kértem, megbíztak, hogy egyúttal nyomozzam ki a gyanúsítottak szerepét, és tegyek részletes jelentést az egész csempészkérdésről. A kínai újságok nem írhatnak a sokmilliós kárt okozó csempészetéről, mert nem akarnak izgatni a japánok ellen. A londoni és a New York-i újságok azonban már hosszú cikkekben tárgyalják a csempészkérdést, mert az angol és amerikai kereskedelmet elsorvasztja a tisztességtelen verseny.

– Szóval hivatalos úton vagy! Meddig tart ez a munkád?

– Nem tudom. Talán egy hónapig. Nem is megyek ki a városba, mert titokban szeretném tartani, hogy itt vagyok északon.

– Ki sem kell mozdulnod a házból! – mondta az asszony. – Afei, Csen San és Asuan minden adatot megszerez neked.

– Majd meglátom.

Lifu tudni akart mindent, ami a kábítószerekre vonatkozott. Poyához is elment. Poyát otthon kezelték; állandóan javult az állapota, de még mindig gyalázatos bőrben volt. Eltorzította arcát a szenvedés, a félelem, az elnyomott vágy, a gyűlölet és az egész lényét gyötrő szomjúság. Élesen kirajzóldtak a pofacsontjai. Mélyen ülő, nagy, nyugtalan szeméből azonban értelem sugárzott még most is. Széles metszésű ajka, erős szája még a tüskés bajusz alatt is anyja arcát idézte fel. Asztal állt mellette üvegekkel, tálakkal,

tányérokkal, édességgel megrakva. Elmesélte, hogyan kapott rá a heroinra. Korall nagynénje halála után szállodában lakott. Egy pincér tanácsolta neki, hogy kóstolja meg azokat a japán cigarettákat, amelyeknek végébe heroint rejtettek. Kíváncsiságból gyújtott rá az elsőre, aztán hamarosan megszokta ezt a cigarettafajtát, és egyre többet kellett szívnia. Elmesélte Lifunak, hogy igen sok ismerőse százával vásárolja az Arany Denevér cigarettát, csak azért, hogy leszedhesse a végét..

– Gondolj anyádra. Akkor könnyebben legyőzöd ezt a szenvedélyt – biztatta Lifu. Poya merev arccal nézett rá. Úgy látszott, a tanács nem segíthet rajta.

Másnap este megérkezett Asuan. Lifu tőle is, Csen Santól is adatokat kért. Mannia és még néhány asszony hallgatta a beszélgetést. Lifu nem volt ugyan a Cseng család vérbeli tagja, Asuan mégis elfogódott tisztelettel tekintett fel rá. Afei inkább Sunyát tekintette mintaképének.

Asuan Lifu érdeklődésére így vázolta az általános helyzetet:

– A japán és koreai csempészek nem tartoznak a kínai törvények alá. Fegyverük is van. Nekünk, vámhivatalnokoknak nincsen fegyverünk, mégis végre kell hajtanunk a rendelkezéseket. Ahol lehet, lefoglaljuk az árut. Az elmúlt áprilisban és májusban minden héten legalább egyszer összetűztünk a csempészekkel. A vasutaknak is ők parancsolnak. Minden reggel indul a határról Tiencin felé egy „csempészkülönvonat”. Az árut lerakják az állomáson, és várják a helyi szétosztást vagy a behajózást Santung felé. Néhány japán és koreai rendszerint ott marad őrizni az árut. Azon a csempészárun kívül, amelyet teherautón szállítanak, gyakran tíz tehervagont megtöltött rakomány is érkezik. A japánok azelőtt valamivel udvariasabbak voltak: legalább külön tehervagonokat kértek a katonai hatóságok útján a csempészáru szállítására. Igaz, hogy ha a vasutasok nem engedelmessé váltak, rögtön elhangzott a vád, hogy japánellenes magatartással „akadályozzák az őszinte együttműködést”. De most már annyira sem érdemesítene bennünket, hogy külön vasúti teherkocsikat kérjenek. A fegyveres csempészek egyszerűen kikergeti az utasokat a másod- és harmadosztályú személykocsikból, az ablakokat és az üléseket összetörik, ha útjukban vannak, a kulikat megverik, és nyugodtan berakják a vonatba a csempészárut. Menetrendszerű közlekedésről már szó sem lehet, mert néha az indulás előtt, az utolsó pillanatban parancsolják meg, hogy egy-egy tehervagont lekapcsoljanak a vonatról vagy hozzákapcsoljanak.

– A vasúti személyzet nem is próbál ellenállni nekik? – kérdezte Lifu.
Asuan vállat vont.

– Nem lehet. A csempészeket is megilleti a területenkívüliség joga, a vasúti személyzet nem nyúlni hozzájuk. Éppen a napokban történt, hogy egy száz tagú csempészbanda megrohant egy vonatot. Mivel nem kaptak helyet, megverték a vasutasokat és a vámisztviselőket. Néhány társamat is alaposan fejbe ütötték. Szerencsére közbelépett az őrség, ennek köszönhetjük, hogy csak kevesen sebesültek meg.

– Miért nem viselhettek fegyvert? – kérdezte Lifu.

– Ha megmondom a hivatalos magyarázatot, azt hiszed, tréfálok, pedig így van. Tavaly rengeteg ezüstöt csempészték ki tőlünk, leginkább a Nagy Falon át. A vámőrségünk ott állott, természetesen fegyveresen. Két csempész leugrott a Nagy Falról, és megsebesült. Az egyik koreai volt, a másik japán. A japán katonai bizottság nemcsak ezer dollár kártérítést követelt a két csempész sérülése miatt, hanem azt is, hogy a Nagy Fal mentén mindennütt vonjunk be az őrségeket. Kijelentették, hogy erőszakhoz folyamodnak, ha követelésüket nem teljesítjük. Mit tehattünk volna? Engednünk kellett, különben kitört volna a fegyveres viszály. Így azonban elvesztettük előnyös helyzetünket a Nagy Falon. Hátrább vonultunk, és most ott dolgozunk nagyon óvatosan, hogy ne találjanak újabb ürügyet az összetűzésre. Hát látod: a Kelet-Hopei kormányról legalább tudjuk, hogy a japánok eszköze. A mi hatóságunk pedig, a Tengerészeti Vámhivatal, kínai-külföldi ellenőrzés alatt áll. Nekünk is dolgoznunk kell; végezzük a kötelességünket. Az egész vonalon zűrzavart és fejtelenséget találsz. Tavaly szeptemberben a japán parancsnok átírt a vámhatósághoz, hogy a politikai helyzet miatt eltiltja a vámőrség fegyverviselését. Egy másik japán parancsnok pedig a vámellenőrző hajók lefegyverzését követelte; még a gépfegyvereket is le kellett szerelnünk a hajókról. Néhány nap múlva megérkezett a harmadik követelés: valamennyi ellenőrző hajót, akár fegyveres, akár nem, el kell távolítani a parti vizekről. Éppen Tiencin vidékén, a „demilitarizált terület” mentén, a mandzsu határtól egészen Lutaiig, egyetlen hajónk sem közelítheti meg három mérföldnyire a partot. Még ez sem volt elég. A japán hatóságok nem ismerik el, hogy a kínai vámhatóságoknak joguk van a tizenkét mérföldes övön belül megállásra kényszeríteni a gyanús hajókat. Figyelmeztettek bennünket, hogy nyílt tengeri kalózkodásnak minősítik, ha beavatkozunk a japán hajók útjába, akár van japán zászló a hajón, akár nincs. Vagyis Sanha-

ikvantól Tiencinig nemcsak szabad kikötő az egész part, hanem szabad tengernek számít a partvidék is. Egész hajóraj horgonyoz véges-végig a part mellett, ötszáz tonnás vontatóhajótól ezertonnás gőzösökig. A motorosok meg egyenesen Dairenből futnak be. Némán hallgatták végig Asuan hosszú előadását.

– Magam is láttam, mi történik a parton – vette át a szót Csen San. – Volt olyan nap, hogy harmincnyolc csempészhajót számoltam össze Sanhaikvan mellett. A parton van a raktáruk, olyan sátozó, hogy felér egy kis várossal! Akárki láthatja, nem is takargatják, hogy mennyi árut halmoztak össze. Van ott cukor, cigarettapapír, kerékpáralkatrész, világítóolaj, autógumi, szesz, drótháló meg minden. A rakományokon ott leng a demilitarizált övezet fehér zászlója, rajta a japán szállítócég neve. Teherautókon és máhás állatokon szállítják dél felé az árut, rendszerint néhány japán vagy koreai kíséretével. Amennyire lehet, feltartóztatjuk őket. A kínai kocsisok többnyire elfutnak, ha meglátnak bennünket, de a japánok, koreaiak kövekkel támadnak ránk. Minden szekerüket jól felszerelik kövekkel.

Huan-erh megszólalt:

– Talán tönkremenne Japán, ha nem adná el azt a néhány hordó olajat vagy azt a néhány köteg dróthálót?

– Nem ilyen kicsi az üzlet! – magyarázta Afei. – A csempészáru eljut egészen a Yangce-völgyig. Kiszorítja az angol és az amerikai árut. Kiszámították, hogy Kína vámvesztése hetenként több mint egymillió dollár. Áprilisban és májusban a legkedvezőbb héten is közel kétmillió dollárt veszítettünk!

– A japánokat nem fogjátok el, csak a kínaiakat? – kérdezte Lifu.

– Ha lehet, őket is elfogjuk – felelte Csen San. – De csak „tévedésből” nyúlhatunk hozzájuk. Néha kínai ruhába öltöznek, kínai névvel utaznak. Könnyen rájuk ismerünk. Alacsonyak, borzas, fekete bajuszt hordanak, és görbe a lábuk.

– Ez a csempészbanda nem az egész japán és koreai nép, hanem csak a söpredéke – enyhítette Lifu a hangulatot. Aztán megkérdezte: – Mi történik, ha lefoglaljátok az árut, és japánokat is fogtok?

– Más a városi helyzet, és más a vidéki – válaszolt Csen San. – Vidéken az elfogottakat átadjuk a japán konzulátusnak. Aztán jönnek a japánok, és visszakövetelik a lefoglalt árut. Többnyire mi húzzuk a rövidebbet, ha vita kezdődik. Jól ismerjük a helyzetet; ha a szállítmányt „katonai utánpótlás-

nak” jelölik, már tudjuk, hogy morfium, heroin vagy ópium van benne. De nem tehetünk semmit, pedig az elmúlt másfél év alatt százával foglaltuk le a szállítmányokat.

– Hát a vámhatóságok nem tiltakoznak erélyesen a japán hatóságoknál? – kérdezte Lifu.

– Ó, ez remek megoldás! – nevetett Asuan keserűen. – Ha a vámhatóság tiltakozik, a katonai hatóság a japán konzulátusi rendőrséghez utasítja. Tudod, mit felelt a japán konzulátusi rendőrség a tiltakozásunkra? Először is azt, hogy a japán törvények nem büntetik a Kínába való csempészt, ők tehát semmit sem tehetnek, sőt a japán törvény értelmében követelik a foglyok szabadon bocsátását. Másodszor pedig: úgy tudják, hogy csempészni csak a határok mentén lehet, tehát állítsuk meg a csempészt a Nagy Falnál, nem pedig mélyen alatta! Ezt mondják nekünk, miután megtiltották, hogy fegyveres őrséget tartsunk a Nagy Falnál!

– Lifu – szólalt meg Mannia –, mit tanácsolsz? Nem kellene Asuannak otthagyni ezt a munkát? Esetleg helyeztessük át Sanghajba vagy máshova? Egyetlen fiam, öregkoromban nem támaszkodhatom másra. Fiatal felesége van és kisgyermek.

Lifu Manniára nézett, de mielőtt felelhetett volna, Asuan megszólalt:

– Anyám, nem ismered a helyzetet. Pontosan ugyanaz történik Sanghajban, Amoyban vagy Svatovban. Különbözik is: nem viselkedhetem nevetségesen és gyáván. Valamennyi társam lelkesen dolgozik, nem hagyhatom cserben őket. A kormány erélyes lépésekre készül, majd csak javul a helyzet. Mi lenne a vámszolgálatból, ha mindenki otthagyná?

– Talán mégis meggondolhatnád – jegyezte meg Lifu óvatosan. – öregedő anyád van, feleséged és gyermeked. Azt se felejtse el, hogy te vagy a Cseng család legidősebb unokája.

Lifu titokban meglepődve figyelte önmagát: miért int óvatosságra egy másik fiatalembert? Mannia azonban hálásan nézett Lifura.

A családtagok némán vonultak ki a szobából.

NEGYVENKETTEDIK FEJEZET

Az öreg Yao csodálatosképpen nem halt meg. Veleszületett életerejének utolsó tartalékát még nem használta el. Étvágya megjavult. Mulan és Mocsó mégis elhatározta, hogy apja mellett marad. Mulan sürgönyözött Atungnak, hogyha a vizsgáján átment, utazzék fel Pekingbe.

A csempészet kiterjedt az egész országra. A kínai kormány tiltakozó jegyzéket küldött Japánnak: bebizonyította, hogy az elmaradt vámjövédelen csak áprilisban nyolcmillió dollárra emelkedett. Tokió nem adott kielégítő választ. A külföldi kereskedelem is sokat károsodott Kínában. Egy sajtókonferencián a japán külügyminisztérium nyilatkozatra feljogosított tisztviselője igen érdekesen válaszolt a csempészesek titkát feszegető kérdésekre. Kijelentette, hogy a csempészet elterjedéséért elsősorban a magas kínai vámhivatal a felelős. Kijelentette azt is, hogy a kínai vámhatóságok „anyag magatartása” súlyosbította a helyzetet. A Kínai Központi Politikai Tanács kétségbeesett lépésre szánta magát, hogy a tűrhetetlen állapotnak végét vesse: május huszadikán kihirdette, hogy minden kínai állampolgár, aki a csempészeknek segít, halállal lakol.

Afei folytatta a razziákat. Sok ópiumbarlangot kutatott át, és sok kábítószer-kereskedőt tartóztatott le. A kormány új állásfoglalása lelket öntött belé; ezután még buzgóbban dolgozott, mint eddig. Kieszközölte, hogy Csen Sant áthelyezzék a pekingi Ópiumellenes Hivatalhoz. Csen San most minden útjára elkísérte. Egy nap feljelentettek a Hivatalban egy heroingyártó üzemet. A megjelölt utcában jobbra amerikaiak és európaiak laktak.

Afei megkérdezte Lifut:

– Elkísérsz ma délután? Leleplezünk egy heroinüzemet.

Öt órakor indultak el: Afei, Lifu, Csen San és a fegyveres rendőrök. A feljelentésben megjelölt ház szerényen húzódott meg két magas, külföldies épület között. Csupa kék szemű ember járt az utcán: valamennyien idegnek. Senki sem gyaníthatta, hogy ezen a tájon kábítószerüzem működik.

Csen San a hátsó kijáráthoz ment, hogy öröket állítson oda is. Boldog volt, hogy végre megint fegyvert viselhetett; kezét állandóan a revolver sima agyán tartotta.

Afei, Lifu és néhány rendőr a főbejárathoz ment. Egy polgári ruhás rendőr bekopogott az ajtón. Amint kinyílt az ajtó, a fal mellett meglapuló rendőrök berohantak, és megszállták a kapu alját. A heroingyártók annyira bíztak a titoktartásban és a japánok védelmében, hogy nem is nagyon őrizték az efféle üzemeket.

Lifu belépett az udvarba. Mosdószappan alakú kis tömböket fedezett fel nagy halomban. Afei felvilágosította, hogy ezek már elkészített herointömbök. Úgy csomagolják az árut, mint a pipereszappant, a papírburkolatra külföldi cégjelzést ragasztanak: „Coty illatos szappan”, „Colgate szappan”.

Az egyik csupasz kis ablaknyílásban megjelent egy leselkedő arc, de azonnal visszahúzódott. A társaság beljebb nyomult. Emeletes volt a ház, alaprajza nagy „L” betűhöz hasonlított. Hét-nyolc szoba rejtőzött benne. Betaszították az ajtót: Afei kijelentette, hogy a jelenlévőket letartóztatja. Néhány lány és négy férfi meredt rájuk két hosszú deszkaasztalka mellől. Fehér kendő védte szájukat a méregtől. Az egész házat kábító, émelyítő szag töltötte meg. Két tűzhely volt a szobában. Az egyik asztalon üvegek, edények, kisebb-nagyobb kanalak között nagy fehér kartonlapokon halmozódott fel a fehér por. Ennél az asztalnál dolgoztak a lányok. A férfiak a másik asztal mellett kerek kis gépeket forgattak; a tölcészerű nyílásokon már összekeverve szóródott ki a fehér por. A fal mellett egy zománctfedelű gép összesajtolta a port, és darabokra vagdosta a herointömböket.

Benyomultak a hátsó helyiségbe is. Temérdek hamis címkét találtak és egy raktárra való különféle dobozt, köcsögöt, bambusedényt. Mindegyiken volt már cégjelzés, például: „Yukungtangi Hold-sütemény”, „Yuecsengcsai-féle füstölt birkahús”, „Párizsi rózsaparfüm” és a többi. Bambuszfonattal védett edények is sorakoztak a polcokon; ecetes babot meg ecetes zöldséget szokás savanyítani ilyen edényekben. Az utolsó szoba egyik sötét sarkában nagy, lepecsételt köcsögökre bukkantak. Afei tudta, hogy itt tartják a nyers port, a heroin alapanyagát.

Csen San lépett be utánuk; jelentette, hogy elfogtak egy nőt, amint éppen el akart szökni a hátsó kapu előtt várakozó autón. Letartóztatták a sofőrt is.

– Vidd a többiek közé, az első szobába – utasította Afei.

A nőt odavitték. Csen San fogta a karját.

– Ne szorítson ilyen erősen! – kiabált a nő. – Majd elintézem magát a japán követségen.

Afei és Lifu látta a hátsó szoba ablakán a letartóztatott nőt, amint Csen San átvonszolta az udvaron.

– De hiszen ez Suyun! – döbrent meg Lifu. Csen San még sohasem látta Suyunt, Afei pedig még kisfiú volt abban az időben, amikor Suyun Csen-géknél lakott, de akkor is csak ritkán láthatta, mert Suyun alig tartózkodott otthon.

Visszamentek az első szobába. A foglyok ijedten bújtak egymáshoz, a lányok sírtak.

Lifu fejbólintással jelezte Afeinek, hogy a nő kétségtelenül Suyun. Az asszony csontszínű nyári ruhát viselt, feltűnően sápadtnak és vékonynak látszott a sötét szobában. Csen San még mindig erősen tartotta a karját. Lifu a háttérben maradt, Afei azonban Cambridge-ben szerzett előkelő és biztos modorával lépett a nő elé, és megkérdezte:

– Hogy hívják?

Suyun is megismerte Lifut, de azt a férfit, aki a nevét kérdezte tőle, nem ismerte fel. Gőgösen válaszolt:

– Semmi köze hozzá, hogy hívnak. Engedjen ki innen, kérem. Teljesen ártatlan vagyok, egy barátnőmet látogattam meg. Véletlenül kerültem ebbe a házba.

Afei a sofőrhöz fordult:

– Kicsoda az úrnőd? Az igazat mondd, különben baj lesz. Ha tisztázod magad, elengedlek.

A sofőr Suyunra pillantott, és hallgatott.

– Az autó magánkocsi, a tiencini engedményes terület 505-ös száma van rajta – jelentette Csen San.

– Mióta vársz a kocsival? – faggatta Afei a sofőrt.

– Talán egy negyedórája – hangzott a válasz. Afei ismét a nőhöz fordult:

– Mondja meg a nevét, kérem, de gyorsan! Sok kellemetlenséget elkerülhet, ha rendesen válaszol.

– Kérdezze meg a japán engedményes területen, ki vagyok, ott majd felvilágosítják – felelte Suyun.

– Figyelmeztetem: csak magának árt, ha makacskodik. A kormány új rendelkezése szerint agyonlövethetem magát! – A többiekhez fordult, és folytatta: – Benneteket halálbüntetés fenyeget. Halállal bűnhődik, aki a japánokkal szövetkezik, hogy megrontsa a népünket.

A négy lány – köztük két tizenkét-tizenhárom esztendő – sírva fakadt, és kegyelemért könyörgött: nem ismerték az új rendeletet. A lányok után a férfiak is letérdeltek Afei előtt, úgy könyörögtek, hogy engedje el őket.

Afei rájuk szólt, hogy álljanak fel. Aztán megkérdezte a két idősebb lányt:

– Ki ez a hölgy? Ha megmondjátok az igazat, megbocsátok nektek.

– Vang úrnőnek hívják – szepegett az egyik lány. – Ő a tulajdonos. De alig ismerjük. Tiencinben lakik, ritkán jön el hozzánk.

– Mi a leányneve, Vangné? – fordult Afei az asszonyhoz.

Suyun Vu tábornok védelme alatt állt, nem vette fel a japán állampolgárságot. Amint meghallotta Afei kérdését, és látta Lifut némán hátrahúzódni, gúnyosan vállat vont:

– Ne játsszunk tovább színházat. Azt hiszem, családi körbe jutottam. Nem Lifu testvér áll ott? Én Suyun vagyok.

– Igaz?... Igaz ez? – kiáltott fel Csen San.

Lifu még mindig nem szólalt meg, csak nézte Suyunt. Az asszony most egyenesen hozzá fordult:

– Tudom, hogy gyűlöl engem.

– Téved – mondta Lifu csendesen.

– A maga helyében belátnám, hogy ami elmúlt, az elmúlt – folytatta Suyun. – Mit akarnak, még meddig tartson a családi háború? Azzal ugyan nem fejezhetik be, hogy megfogtak engem. A bátyám és a többi rokonom majd megbosszul.

– Fenyéget? – kérdezte Lifu hidegen.

– Nem én! Csak józan megegyezést ajánlok. Ki ez a tiszt?

– Mulan öccse. Én csak elkísértem, azért vagyok itt. Nincs jogom intézkedni a maga ügyében.

– Sajnálom, hogy ilyen helyen találkozunk – mondta Afei kurtán. – Teljesítenem kell a kötelességemet: Velem jön!

Megparancsolta, hogy az árut foglalják le, és keressék meg az üzem üzleti könyveit és feljegyzéseit.

Az alkalmazottak könyörögtek neki, hogy bocsássa őket szabadon, de kijelentette, hogy mindenkit a rendőrségre visz; ha ott majd bebizonyul, hogy valóban csak alkalmazottak, és ha minden kérdésre őszintén felelnek, akkor talán elengedik őket.

Suyun végre megértette helyzetét. Amint Afei kiment a szobából, rémülten fordult Lifuhoz:

– Mi lesz velem?

– Nem tudom, de alighanem végrehajtják az új törvényt... Az asszony arca és hangja szárnalmas volt.

– Könyörgök, bocsássonak szabadon. Egyszer még meghálálhatom a jószágukat! Mit vétettem én maguk ellen? Elrontották az életemet. Nem elég ez maguknak? Mi örömük telik benne, hogy mindenkit doronggal vernek agyon?

– Ismétlem: az ügye az Ópiumellenes Hivatal hatáskörébe tartozik. Nekem semmi közöm hozzá. Nem tudhattuk előre, hogy magát találjuk itt. Miért foglalkozott ezzel a gyalázatos üzlettel?

– Ennek hosszú története van... Ha mindent tudna rólam, nem ítélné el. De ha már egy jó szót sem akar szólni értem, legalább annyit tegyen meg, hogy beszélhessek volt férjemmel. Talán ő segítene rajtam a múltra való tekintettel. Öregasszony vagyok, sokat szenvedtem. Ne okozzanak nekem még több szenvedést!

Afei befejezte a nyomozást. A szobába belépve meghallotta az utolsó szavakat. Sajnálta Suyunt, mégis be kellett vitetnie az őrszobára a többi fogollyal együtt. A rendőrség tolonckocsija már megérkezett az őrizetbe vett emberekért és a lefoglalt áruért.

Suyun, mielőtt beszállt a kocsiba, megállt, és Lifuhoz fordult:

– Hol van a férjem?

– Itt él Pekingben. Újból megházasodott.

– Azt a szép asszonyt vette el, akivel egyszer a Grand Hotel de Pekingben táncolni láttam? Csak annyit tegyenek meg, hogy beszélhessek vele vagy a feleségével.

Az örök belökték a kocsiba a többi fogoly közé, és a kocsit elindult. Csen San vezette az őrséget.

A családot izgalomba ejtette a hír. – Nem kerestük, ő futott a kezünk közé – magyarázta Lifu kedvetlenül. – Hallottad, Csinya? Látni akar téged és a feleségedet.

– Engem is? Miért? – kérdezte Halványillat.

– Nem tudom. Könyörgött, hogy beszélhessen veletek. Abban reménykedik, hogy Csinya közbenjárhatna az érdekében. Úgy mondta: „a múltra való tekintettel”.

– A múltra való tekintettel! – nevetett Csinya ingerülten.

– Kérte, hogy beszélhessen a feleségeddel, vagyis azzal a hölgygel, akit a Grand Hotelben táncolni látott. Nem Ailien vagy Lilien volt az?

– Nem, Paofen volt – mondta Mulan. Aztán Halványillathoz fordult: – Szeretnél beszélni a férjed volt feleségével? Nagy meglepetést szerezne neki.

– Nem asszonyokra tartoznak az Ópiumellenes Hivatal dolgai – mondta Halványillat tartózkodóan.

– Figyeljetelek rám – szólalt meg Lifu hirtelen. – Hozassuk ide Suyunt, természetesen őrizet alatt. A három sógornő hallgassa meg, mit akar a volt sógornő. Ha jól értettem, valami hosszú történettel szeretné megmagyarázni, miért foglalkozott kábítószerrel. Kíváncsi vagyok rá.

– Mi a szándékod vele? – kérdezte Csinya Afeit.

– Még nem tudom. Ez az első eset az új kormányrendelet óta. Még nem néztem át az iratokat. Tudjátok, hogy halálbüntetés vár a japán csempészek valamennyi cinkosára. Ugyancsak halállal büntetik azokat a csempészfőnököket is, akik a hatóságnak erőszakosan ellenszegülnek. Suyun nem állt ellen a letartóztatás közben. De a rendelet egy másik szakasza azt is halálbüntetéssel sújtja, aki hatezer dollárnál nagyobb vámvesztést okoz az országnak. Suyun sokkal nagyobb összeggel károsította meg az államot. Nagyon keserves ügy... Az élete az Ópiumellenes Hivaltól függ.

– Ha úgyis megölik, miért hoznád előbb ide a házba? – kérdezte Mania.

Beesteledett. A család vacsorához ült; az asztal mellett is csak Suyun ügyéről folyt a vita.

Mocsó bement az apjához; Yao úr üzenetet küldött vele:

– Ne szennyezzétek be vérrel a kezeteiket. Hozzátok őt ide, talán magam is meghallgatom.

Másnap a család egyhangúan elhatározta, hogy Suyun kérését teljesíteni kell. Az asszonyok nem tudtak ellenállni a kísértésnek, hogy ilyen helyzetben viszontlássák Suyunt. Minthogy az öreg Yao is látni kívánta, a találkozást csak a kertben rendezhették. Afeinek a hivatalban személyesen kellett jótállnia, hogy a főbenjáró bűnnel vádolt foglyot visszaviszi; de még így is

csak őrség kíséretében vihette el. Időközben már áttanulmányozta a lefoglalt iratokat, és megtalálta a Suyun vezetésével működő kábítószerüzemek címét; „Vangné, Tiencin” álnév alatt szerepeltek a könyvekben. Kihallgatta az alkalmazottakat is. Megígérte nekik, hogy most az egyszer még szabadon bocsátja őket, de csak próbaidőre és csak a vizsgálat befejezése után, hogy addig is titokban maradjon az ügy. Vigyázni kellett, hogy a razzia híre a japán követség fülébe ne jusson. Afei ugyan kiderítette, hogy a vállalkozás kínai tőkével dolgozott, mégsem volt kétséges, hogy a „Fehér Liszt Királynő” rászolgált a halálbüntetésre. Mindenki tudta, hogy szoros barátság fűzi a japánokhoz. Az ellene irányuló vizsgálatot szokás szerint „összeesküvés”-nek minősíthették volna. Afei kijelentette, hogy az eljárást gyorsítva folytatja le, mert félő, hogy a japán hatóságok közbelépnek.

Suyunt megbilincselve és ócska, fekete rabruhába öltöztetve, erős rendőr-kísérettel szállították a kertbe. Szemét bekötötték, és csak a kert első udvarában vették le róla a kendőt. Megdöbbenve látta, hogy régi családja elé állították. Manniát, Mulant és Halványillatot azonnal megismerte; Csinyát, aki az ajtóban maradt, még nem vette észre.

A fogoly nem viselhette saját holmiját, és nem festhette ki az arcát. Ijesztően soványnak, sápadtnak és sárgának tűnt a fekete ruhában. Csak egy évvel volt idősebb Mulannál, de már mély ráncok gyűrődtek az arcára. Lesütött szemmel, szótlanul állt.

Afei odalépett hozzá:

- Elvált férjével akar beszélni?
- Hol van?

Afei Csinya felé intett, de Csinya nem mozdult a sarokból, és csak ennyit mondott halkán:

– A feleségemmel akart beszélni. Kérjétek meg Halványillatot, hogy beszéljen vele.

Suyun körülnézett, de nem látta azt a nőt, aki a Grand Hotel de Pekinben Csinyával táncolt. Mulan átölelte Halványillatot, és Suyunhoz vezette.

– Nézd, itt van Halványillat, Csinya felesége: beszélj vele, ha akarsz.

Suyun szemében kerekre tágult az ámulat.

– Nővérek és rokonok – kezdte halkán –, mindegy, hogy kihez beszélek közületek, mert valamikor mindnyájan egy tető alatt éltünk. Ha él még bennetek a régi rokonság emléke, néhány szót szeretnék mondani. De ha nektek már nem számít a régi sógorságunk, nincs semmi értelme, hogy megaláz-

kodjam. Ha pénzt akartok, határozzátok meg az összeget, szívesen megfizetem. Van miből fizetnem.

– Azt hiszed, hogy elfogadnánk a pénzedet? – kérdezte Mulan megvetően.

– Én csak az életemet akarom – védekezett Suyun. – Az utolsó évek alatt megtanultam, hogy a pénz nem jelent semmit. Tudom, boldogok vagytok, hogy bilincsekben láthattok. De mi bajotok velem? Mondjátok meg, ki ellen vétettem valaha is? Kierőszakoltátok a válást, meghurcoltatok. Nem elég ez nektek? Ne üldözzetek még most is! Lifu letartóztatása nem az én művem volt. A bátyám csinálta. Én csak utólag hallottam róla.

Mindannyian érezték, hogy nem a régi Suyun beszél hozzájuk. De Mulan még mindig gyanakodott rá:

– Ha igaz, amit mondtál, hogy nem törődsz a pénzzel, miért foglalkoztál ilyen gyalázatos üzlettel?

– Mulan – felelte a fogoly –, tudom, hogy gyűlölsz engem...

– Sohasem gyűlöltelek – szakította félbe Mulan.

– Már nem is fontos, hogy gyűlöltél-e vagy sem. Sok évvel lettünk idősebbek, te is meg én is. Rettenetesen egyedül vagyok.

Mulan ellágyult. Már arra sem emlékezett, hogy valaha gyűlölte Suyunt. Most azonban váratlanul Mannia vonta kérdőre a rabot:

– Hogyan dolgozhatsz együtt népünk ellenségeivel?

– Ha mindent megértenél, megbocsátanál nekem, Legidősebb Sógornő – felelte Suyun rokonsági megszólítással. – Nincs más választásom. Minden pénzemet japán bankokba helyeztem; ha nem folytatom ez az üzletet, a betéteimet lefoglalják.

– Hagytad volna inkább veszni a pénzedet! – mondta Mulan.

– Jelentékeny összeg! – sóhajtotta Suyun. – Egész életemen át keservesen kellett dolgoznom érte. Nem engedhetem, hogy elvegyék. Meg aztán sok száz emberre is kellett gondolnom, akiknek kenyeret adok. Ha visszavonulnék az üzleti élettől, el kellene hagynom a japán engedményes területet. Mit kezdenék a házaimmal és szállodáimmal? Hova mehetnék egyedül, garas nélkül, az én koromban? Valaha rokonok voltunk, és most akár elismertek rokonnak, akár nem, megmondom nektek az igazat: magányos öregasszony vagyok. Semmi egyéb, csak mindenben csalódott, magányos öregasszony. Évekkel ezelőtt láttalak benneteket a Grand Hotelben. Olyan boldogok voltatok együtt! Akkor értettem meg, hogy én a rossz utat választottam. Nem

hibáztatom a férjemet. Halványillat, te vagy a szerencsés asszony, és már nem is irigylem a boldogságodat. De az életemet hagyjátok meg!

A nők könnyeztek, és az orrukat fújták. Suyun szavai meghatottak mindenkit. Eddig csak sikerekre törő, gazdag, fölényes teremtségek ismerték ezt a szerencsétlen asszonyt.

– Hol van Csinya? Miért nem beszél velem? – kérdezte megtörtén.

Afei intésére Csinya előrejött a gyermekeivel. A kicsik odaszaladtak Halványillathoz. Az anyjuk karjába zárta őket – nemcsak a gyerekeket akarta bátorítani az öleléssel, hanem önmagát is.

– Ha szerényebb igényeid lettek volna, nem jutottál volna idáig – mondta Csinya.

Suyun érezte ebben a percben, hogy Csinya jó férje lett volna, ha mellette marad. De csak ennyit mondott:

– Ha emlékszel még a házasságunkra, szólsz egy jó szót értem.

– Anyám – kérdezte Halványillat hatéves fia –, miért férje neki apa?

– Amikor még nem én voltam apád felesége, akkor ő volt a felesége – magyarázta Halványillat.

Suyun ellenállhatatlan vágytól vezettetve kinyújtotta a kezét, és megsimogatta a gyermeket, Csinya gyermekét, aki az övé lehetett volna, ha nem fordul másként az élete.

A gyermek elhúzódott, és megkérdezte:

– Kínai vagy?

Suyun nem válaszolt.

– Miért vagy jóban a japánokkal? – kérdezte a gyermek.

Suyun szeme könnybe lábadt. Halványillat visszahívta magához a fiút.

– Nagyon megnehezíti a dolgunkat – szólalt meg Afei. – Megértjük a helyzetét, de gondolnunk kell arra is, hogy az üzletével ezeket pusztított el. Maga nem sajnálta őket, csak mi sajnáljuk magát?

– Ha elengednek, megígérem, hogy abbahagyom ezt a foglalkozást. Nagy adományt juttatok az Ópiumellenes Hivatalnak.

– Nem gyűlölöd az üzletedet? – kérdezte Mannia.

– Mindent gyűlölök. Gyűlölöm az üzletemet, és gyűlölök mindenkit, akivel dolgozom... kínaiakat, japánokat és külföldieket.

– Hol van Huaiyu? – kérdezte Lifu.

– Dairenben. Ő is ebben az üzletben dolgozik; mi mást tehetne?

Afei most megmondta, hogy az öreg Yao látni szeretné Suyunt.

– Miért? – kérdezte az asszony meghökkenve.

– Mondani akar valamit. Nagyon beteg. Az ő kedvéért hozattuk magát ide. Jöjjön, talán ő még tud segíteni magán.

Afei szólt az öröknek, Mulannak és Mocsónak, hogy menjenek Suyunnal az öregúr szobájába. Az örök az ajtó előtt maradtak.

Öreg Yao ágyában feküdt. A késő tavaszi nap betekintett az ablakon, és éles fénnel rajzolta meg ráncos arcát.

– Ül le – mondta Suyunnak az öreg.

– Nem merek.

– Ül le, ha mondom! Csak távoli rokonom vagy, és nem tudom, hogy hallgatsz-e majd egy öregemberre, akinek már nincs sok ideje a földön. A fiam történetesen abban a hivatalban dolgozik, amely téged letartóztatott. Ez az Ég akarata, nem az embereké. Megmondtam Afeinek: nem akarom, hogy rokon vér tapadjon a kezéhez. Megkérem, hogy lehetőleg enyhén ítélkezzék feletted.

– Köszönöm, Yao bácsi – suttogta Suyun.

– Jól figyelj egy öregember szavára. Emlékezzél a példabeszédre: az öregember a várnál elvesztette a lovát, de ki tudja bizonyosan, hogy nem ez volt-e a szerencséje? Ki tudja, vajon nem hoz-e neked is szerencsét, hogy idejében letartóztattak?

– Nem értelek, Yao bácsi – mondta Suyun.

– Ha Afei szabadon enged, minden tőled függ... De megjósolom neked, hogy nemsokára háború lesz Kína és Japán között. Ha eljön a háború, jusson eszedbe, hogy kínai vagy.

Az öregember elhallgatott; nem is nézett többé az asszonyra.

– Isten veled – mondta a levegőbe meredve. Halkan kimentek a szobából.

Az őrség Csen San vezetésével visszavitte Suyunt a csukott autóba, de Afei parancsára most már szabadon hagyták a szemét.

Afei gondosan megvizsgálta az ügyet, és előterjesztette a Hivatalban. Enyhe ítéletet kért, haldokló apjának utolsó kívánsága szerint. Ez lett volna az első eset a városban, hogy kínai csempészen végrehajtják az új kormányrendeletet, s a hivatalnokok hajlottak is a jóindulatra. Afei hosszú jelentést írt; csekély értékűnek mutatta ki a lefoglalt árut, és hangsúlyozta, hogy a letartóztatás nem ütközött ellenállásba; kiemelte azt is, hogy az iratok szerint az átkutatott üzem kínai vállalkozás volt, és egyetlen japán sem szerepelt az üzletben; végül kifejtette, hogy nem lehet az összeesküvésről szóló paragra-

fust alkalmazni az esetre. Szóvá tette a fogoly ígéretét, hogy megjavul, és jó szándéka jeléül felajánl félmillió dollárt az ópiumellenes Hivatal céljaira. Jóindulatú elbírálást kért, arra hivatkozva, hogy ez a szerencsétlen kínai asszony csak rossz környezetének áldozata volt.

Néhány hét múlva megjött a végzés Nankingból. Suyunt szabadlábra helyezték.

Yao úr alvás közben halt meg. Halála pillanatáig egyszerűen, természetesen és fokozatosan csökkent az „életereje. Étvágya állandóan fogyott, végül már a rizst sem ette meg, már vizet sem ivott. Látszólag már halott volt, de gyenge ütőere még sokáig vert, és szeme csak lassan csukódott örök álomra. Valóban úgy halt meg, mint ahogy egy taoistához illik.

Fia, leányai és menyei sírva álltak az ágya körül. Megmosták testét, új ruhát adtak rá, és koporsóba fektették. Afei szabadságot kért hivatalában, hogy megtarthassa az apját elvesztő fiú szokásos, szigorú gyászát. A hivatalban Csen San helyettesítette, aki csak távoli rokona volt az öregnek. Mulan, Mocsó és férjeik fehér ruhát öltöttek, mert ez illett gyászukhoz, Mannia és Halványillat pedig kék ruhát viselt. Az ő rokonsági fokozatukhoz a kék gyász illett.

A temetést a halál napját követő második hét végére tűzték ki. Fu úr és felesége akkor már visszatért Pekingbe. A nagyszabású szertartás előkészítésében Paofen szülei is tevékeny részt vettek. Miss Donahue az elmúlt időben szoros barátságot kötött Paofennel, aki szintén festőnő volt; most ő is meglátogatta a családot, és kifejezte részvétét. Huáné és az öreg Csi is sokat segített. Afei mint gyászoló fiú, nem vett részt az előkészületekben. A hagyomány szerint a fiút túlságosan lesújtja a gyász ahhoz, hogy ilyen dolgokkal törődhetnék. Sógorai rendezték helyette a temetést.

Lifu tovább folytatta vizsgálatait. Suyun letartóztatása és kihallgatása közben alaposan megismerte a kábítószerüzlet titkait. Afei már régen számított apja halálára; a gyász nem sújtotta le annyira, hogy Lifuval meg ne vitathatta volna a kérdést. Lifu pontos felvilágosítást kapott Afeitől, tanulmányozta a Vámhivatal jelentéseit és a Népszövetség ópiumkereskedelmi bizottságának emlékiratát. Miss Muriel Lester angol kutató jelentéseit is megszerezte. Miss Lester írása világszenzációt keltett. Afei felhívta Lifu figyelmét arra, hogy a kábítószer-kereskedelem ügyét a tiencini Amerikai

Női Egyetemi Hallgatók Szövetsége is alaposan tanulmányozta. Olyan fertelmes és olyan ijesztően szétágazó helyzetet tárt fel, hogy a Szövetség jelentését elkobozták. Lifu nehezen olvasott angolul; Afeitől kérte a szöveg pontos fordítását. Valaha sokszor gúnyolta az Angliából visszatért „gentleman”-eket. Afeitől is idegenkedett eddig. Most azonban, először életükben, jól megismerhették egymást, és Lifu felülemelkedett előítéletén, amelyet az Angliából visszatért diákok keltettek benne.

Különösen érdekelte egy külföldi orvos jelentése. Az orvos arról számolt be, hogy Tiencinben, a japán engedményes területen lévő kínai iskola közelében, cukorkát vásárolt egy utcai árustól; a vegyvizsgálat kimutatta, hogy a cukorka telítve volt kábítószerrel.

– Hihetetlen – mondta Lifu.

– Megadhatom neked a jelentés forrását – felelte Afei. – Iskola vagy nem iskola: mit törődnek ezzel a kábítószerárusok? Az egész japán engedményes területen nincs egyetlen utca, amelyben nem találsz kábítószerüzemet vagy – kereskedést, kicsinyben vagy nagyban, még a legelőkelőbb villanegyedekben is. Miért tiszteljenek és kerüljenek el az árusok egy iskolát?

Lifu felugrott, és nagyot káromkodott; Afei még sohasem hallott úriembert úgy káromkodni, mint most Lifut.

Lifu elhatározta, hogy újból elmegy Tiencinbe. Megbeszélte Asuannal, hogy álruhában megy be a japán engedményes területre. Lifu japán nyelvtudása nagy segítségükre volt.

Áruház áruház mellett tarkállott: csupa modern, kétemeletes cementház. „Yang-hang”, vagyis „külföldi cég” volt a nevük. Japánul „yokó”-nak nevezték ezeket a házakat. Semmi más áru nem volt bennük, csak ártalmas kábítószer. A Hasidate utca egyetlen háztömbjében tíz-tizenkét ilyen yokót találtak. Azután olyan utcákon mentek át, amelyekben látszólag csak lakóházak voltak. Asuan felvilágosította Lifut, hogy ez a kábítószer-nagyüzemek és – nagykereskedések negyede. Közvetlenül a japán konzulátusi rendőrség épülete mögött, ott, ahol az Asahi út a Tungmalu utcába torkollt, csoportosan virultak az ópiumbarlangok. Ezek a lebujok a szegény, rongyokba öltözött emberek igényeit szolgálták.

Lifu annyira undorodott, hogy nem volt ereje belépni.

– Akarsz egyet látni a jobb helyek közül? – kérdezte Asuan. – Elsőrendűbe menjünk vagy közepesbe?

– Vigyél egy közepesbe.

Riksába ültek. Az ópiumtanya, amely előtt megálltak, már az utcára küldte émelyítő szagát. A szobák sötétek voltak. A vendégek bárgyún és ernyedten ültek vagy feküdtek a heverőkön. Kínai és koreai lányok szolgálták ki őket.

– Csut akarsz vagy Csat? – kérdezte az egyik lány.

– A barátom újonc – mutatott Asuan Lifura. Aztán megmagyarázta neki:

– Három módja van a gyönyörűségnek. Csu a szívás, Csa az injekció – ez kokainra vagy morfiumra vonatkozik. A harmadik módszer pedig a „Ven”, a felszipantás. De ehhez nagy gyakorlat kell. – A lányhoz fordult: – Adjál ötven centért fehér lisztet.

Egy heverőhöz vezették őket. Egy kínai lány kis adag heroint hozott a hozzá való papíron és egy fél doboz gyufát.

– Majd én megmutatom a barátomnak – mondta Asuan a lánynak, aki mellettük állt, és figyelt.

– Akarod, hogy megmutassam neki? – kérdezte a lány mosolyogva.

– Ne vesződj velem – legyintett Lifu.

A lány elment.

– Az elsőrendű helyeken ezeknek a lányoknak mellékfoglalkozásuk is van. A vendég különszobába vonulhat a kiszolgáló lánnyal.

Itt közös szobában voltak a vendégek. A lányok úgy jártak-keltek köztük, mint az éttermi pincérek.

– Nézd csak azt a férfit: légvédelmi ágyút használ! – mutatott Asuan egy emberre. A férfi hanyatt feküdt a heverőn. Cigarettaját papírtekerccsel hosszabbította meg: abban volt a fehér por. A mennyezet felé fordított arccal szívta. Mások íróecset nyeléből készült apró pipát használtak. Néhány vendég csak üldögélt a heverőn. A fehér por bádogtálcán volt előttük; gyufával melegítették, s a vöröseskéken felszálló füstbe papírzipkát merítettek, úgy szívták a tüdejükbe.

– Ez a „Ha”, a belélegzési módszer – súgta Asuan.

Új vendégek érkeztek, köztük egy alig tizennyolc éves fiú is. Egy férfi szolga azonnal odament hozzá, nyilván már tudta, mit akar a vendég. A fiatal fiú felhúzta ingét.

– Kétféle módon adnak itt injekciót – súgta Asuan –, az érbe vagy a bőr alá. Látod? A fiú háta tele van tűszúrások nyomaival. Gyakran okoznak bőrgyulladást a sok szurkálással. Az intravénás injekció másféle veszéllyel

jár. Előfordult, hogy a vendég nyomban meghalt tőle. A legtöbb morfinista inkább bőr alá adatja a mérget.

Lifu visszatért Pekingbe, és elkészítette a jelentést. Előtte még senki sem írt a kérdésről összefoglaló és minden vonatkozásra kiterjedő tanulmányt. A vámhivatali jelentések is csak részletekről számoltak be. Lifu sok adatot vett át idegen forrásokból.

„A tiencini japán engedményes terület”, írta, „a világ heroinközpontja. Itt van a japán ópium fő lerakata. Innen jut el Észak- és Dél-Amerikába a dai-
reni, mukdeni és csoseni áru. Tangsoanban működik a világ legnagyobb heroingyára. Egy másik kalgani japán üzem ötven kilogramm heroint állít elő naponként, vagyis tizenötször annyit, amennyi az egész világ törvényesen elismert szükséglete. Stuart Fuller a Népszövetségi Bizottságnak tett jelentésében írja: ahol a Távols-Keleten erősödik a japán befolyás, mindenütt: egyforma az eredmény: a kábítószer-kereskedelem fellendül. Jeholban és Mandzsúriában »elképesztőnek« nevezi a kábítószerekkel üzött visszaéléseket. A japán újságok szerint: az ópium termelésének és a kereskedelem fokozására a csoseni Központi Kormány terveket készítettett a Monopólium Hivatal igazgatójával, és minden az igazgató ellenőrzése mellett történik. Az ópiumkészítők céhe kormánysegélyt kap, s a Monopólium Hivatalnak ez a cég felelős a máktermelés irányításáért, a máktermelőknek adott kölcsönökért, a nyersanyag előállításáért és pontos szállításáért.”

Öreg Yao temetését illő fényel és pompával rendezték. Amióta az öreg visszatért a hegyekből, a szomszédok „Laocsienjen”-nek nevezték el, azaz a „Mesék Öreg Mágusá”-nak. Temetését is úgy emlegették, mint a Mesék öreg Mágusának temetését, noha a mágusokat nem szokás eltemetni. A nagy tea- és gyógynövény-kereskedőt sok régi barát kísért el utolsó útján. Eljöttek Paofen mandzsu rokonai is, meg a fiatalok barátai és családtagjai. Afei közhivatalnok volt, tehát a mérföld hosszú menetben a városi törvényhatóságot is szépszámú küldöttség képviselte. Ennek a korszaknak népszerű szokása megkívánta, hogy a temetésen rezesbanda is szerepeljen. Yao úr temetésére két testület is elküldte a maga rezesbandáját. Az elhunyt halála előtt azt kívánta, hogy a papok ne mondjanak imádságokat a koporsójánál.

A Nyugati Hegyek szerzetesei mégis megjelentek a temetésen, s ezt természetesen nem lehetett megakadályozni. Afei elfogadta megtisztelő udvariasságukat, de megkérte őket, hogy csak a menetben vegyenek részt. A temetésen tehát a régi hagyományokkal keveredtek az új szokások. A papok sötét arca és ruhája mellett élénken virított a hivatásos zenészek rikító egyenruhája. Csajkovszkij gyászindulóját játszották.

Mulan egyszer, utazás közben, két rezesbandát hallott játszani egy vasúti állomáson. Két állami hivatal küldte a zenekarokat, hogy egy katonai parancsnok temetésén vegyenek részt. A vonat elindulásának pillanatában a két banda pontosan egyszerre zendített rá, de mind a kettő más dallamot játszott, borzalmas és nevetséges zűrzavarban. Mulan tehát figyelmeztette Sunyát: intézkedjék, hogy a menetben haladó két rezesbanda ne játsszék egyszerre.

Mulan és Mocsó sok régi ismerőst és rokont látott viszont a temetésen. Látták Sutant, aki özvegységre jutott – talákoztak Kassziával és lányával, Ailiennel és Liliennel. A két fiatal, modern asszony kiegyensúlyozott életűnek látszott. Taiyun anyja is eljött; férje már meghalt. Elmondta, hogy Taiyun megint börtönbe került, Szucsouban. Akkor fogták el, amikor éppen a kommunista kiküldöttek titkos gyűlésére ment. Egységes frontot akartak szervezni a japánok ellen.

Asuan szabadságot kért, hogy megjelenhessék a temetésen. Mannia kívánta, hogy ott legyen, bár Asuan nem volt rokonságban a Yao családdal. A temetés egy szerdai napra esett, s Asuan már másnap sietett vissza Tiencinbe. Hivatalában azzal fogadták, hogy az előző napon egy japán roninokból álló banda a tiencini keleti pályaudvaron kétszáz darab árucsomagot erőszakkal berakott egy harmadosztályú kocsiba. Az utasokat kiverték a kocsiból, jó néhányat közülük meg is sebesítettek.

Júniusban már nyolc-kilenc hasonló összetűzés történt. A vámhivatalnokok ideges izgalomban éltek. Péntek este híre járt, hogy a tiencini úton egy nagy szállítmányt csíptek el a vámőrök. Hat öszvéres szekér vitte az árut, három japán és három koreai kíséretében. A csempészek harcba keveredtek az őrséggel, és győztek: erőszakkal vették vissza az árut a vámhivatalnoktól.

Asuan hivatala most kérdést intézett a vámtisztekhez: kik vállalkoznak önként arra, hogy újból megszerezzék az áruszállítmányt? A legfiatalabbak és legerősebbek azonnal jelentkeztek, közöttük Asuan is. Tudomásuk sze-

rint a roninoknak nem volt fegyverük; remélték tehát, hogy tizenketten elbánnak a bandával. Ők sem vihettek fegyvert.

A szekerek útirányát ismerték. Kötéllel szerelték fel magukat mind a tizenketten, és elindultak a kis faluba a szekerek után. Útközben egyikük meglátott egy üzletben néhány rakétát. Megvették őket ijesztőszernek. Fél három tájban végre felfedezték távcsővel a szekereket. Az első szekér tetején csak egy kis emberke ült. A többi kocsikísérő a két utolsó szekéren utazott. Asuanék rögtönzött haditanácson megvitatták, hogyan támadják meg a szállítmányt. Attól tartottak, hogyha a kocsisor végén haladó őrséget rohanják meg először, akkor az első szekerek egérutat nyernek. Három embernek tehát az jutott feladatul, hogy fogják el az első szekéren ülő japánt, és tartóztassák fel az öszvérhajcsárokat. A többi kilenc ember azalatt két csoportban elrejtőzik az út két oldalán, s ők ütnek rajta a csempészek őrségén. Asuant az egyik kis tartalékcsoportba osztották. Társaival együtt meghúzódott egy régi fal mögött, és várta a közeledő karavánt.

Amint az első kocsi elhaladt előttük, vezetőjük intésére kivonultak az út szélére. Gyorsan meggyújtották a rakétákat, és rádobták a szekérre. Ez volt a megbeszélte jel, erre a másik két csapat is előrohant. A meglepett csempészek közáporral igyekeztek távol tartani őket, a vámtisztek azonban felugráltak a kocsikra, és birkózni kezdtek velük.

Asuan volt a harmadik a vezető mögött. Amint fel akart ugrani a szekérre, egy férfiökölnyi kődarab homlokra talált. Lezuhant a földre. Szerencsére a többiek már a kocsi tetején voltak, és nem hagytak időt a csempészeknek, hogy Asuanra újabb követ hajítsanak. Az egyik csempész baltával védekezett, de a vámőrök vezetője gyomron vágta, olyan alaposan, hogy a balta a szekérbe esett.

A kínai öszvérhajcsárok elmenekültek, a szekerek megálltak. Rövid küzdelem után legyűrték és megkötözték a hátsó kocsikat őrző két japánt és három koreait is. Az első szekéren üldögélő japán részeg volt. A tüzes júniusi napfényben eltikkadva, álmosan túrta, hogy megkötözzék.

A vezető leugrott a kocsiról. Rögtön észrevette, hogy Asuan vérző fejjel fekszik a földön, s elküldte embereit, hogy hívjanak hat parasztot, akik majd a legközelebbi vámhivatalhoz hajtják a kocsikat. Asuant beemelték az egyik kocsiba. Nem volt súlyos a sérülése; mire beértek a hivatalba, már magához tért. Kimosták és bekötözték a sebét. A rajtaütés sikere mindenkit fellelkesített. A japánokat és koreaiakat átadták a japán rendőrségnek.

Fél nyolc tájban a vámhivatal udvarán három japán jelent meg. Benéztek az ablakon, majd a vámőrök szobájába rohantak. Kérdezték, hol van a lefoglalt szállítmány. Az ügyeletes tiszt kijelentette, hogy már elvitték a központi hivatalba. Átkutatták a lakószobát, megtalálták a harc közben zsákmányolt baltát, és magukhoz vették. Mielőtt elmentek volna, a káromkodó japán tört kínai szavakkal még megfenyegette a tisztet, hogyha nem mondott igazat a szállítmány sorsáról, keservesen meglakol érte.

Asuan másnap reggel szabadságot kapott. Felült a reggeli gyorsvonatra, és hazament. A család természetesen nem számított rá.

A felesége rémülten látta meg homlokán a kötést. Szaladt Manniáért.

– Tudtam, hogy ez lesz a vége! – kiáltotta Mannia. – Nem gondolsz arra, mit érezne az anyád és a feleséged, ha megöltek volna?

Huan-erh, Mocsó és Paofen is értesült Asuan megérkezéséről; valamennyien odasiettek. Asuan töviről hegyire elmesélte a csempészekkel vívott harc történetét. Mulan csak később érkezett oda, s eleinte értetlenül hallgatta Mannia dühös kitörését. Mannia elkeseredésében úgy szidta a fiát, mint a bokrot.

– Micsoda aljas munkát végzel te? Azt mondod, hivatalnok vagy, de mégsem vagy hivatalnok! Útonálló vagy, úgy dolgozol, mint az útonálló! Gyalázat! Tigrisek ellen kell harcolnod a puszta öklöddel.

Mulannak eszébe jutottak apja szavai: „Kérdezzétek meg Manniát. Ha Mannia azt mondja, hogy Kínának harcolnia kell, akkor Kína győzni fog. De ha Mannia azt mondja, hogy Kína nem vállalhatja a harcot, akkor Kína elveszett.”

Mulan halkán megkérdezte Manniát:

– Azt hiszed, hogy Kína legyőzheti Japánt?

– Kínát belekényszerítenek a harcba! Nem kérdezi senki, hogy Kína akarja-e vagy sem!

Mannia mondja! – gondolták egyszerre valamennyien.

Az öreg Yao jóslata szerint tehát valóban eljön a háború. Életre-halálra szóló háború, amely mindenkit elragad, az utolsó emberig.

– Mi lesz a vége ennek a harcnak, Mulan? – kérdezte csendesen Huan-erh.

– Honnan tudhatnám én? Bár megkérdezhetném most apámat. Tudjátok: mindig azt mondta, hogy az ember önmagában hordja a szerencsáját. Ha valaki szerencsésnek született, annak kezében az egyszerű agyagkancsó is

ezüstité válik; aki viszont nem született szerencsésnek, annak kezében az ezüst is agyaggá romlik. Japán megkaphatja Kínát, de ha megkapja, akkor sem tarthatja meg.

NEGYVENHARMADIK FEJEZET

A háború a következő évben, július hetedikén tört ki. Olyan magától értendően fejlődött ki az észak-kínai helyzetből, mint ahogyan a szökőár követi a földrengést. A bűnügyi szakértők rendszerint egyazon személyre gyanakszanak, ha két bűnügyet egyazon módszer szerint követtek el. Az a módszer, amelyet japánok csempészipolitikájukban alkalmaztak, nagyon hasonlított azokhoz a fogásokhoz, amelyekkel Kína leigázását megkísérelték.

Tudományos meghatározással élve, a háború „spontán” tört ki. Az a bizonyos „összetűzés”, amely a Marco Polo híd mellett zajlott le, egymagában nem magyarázza meg a háború kitörését a komolyan gondolkozóknak. A japán csapatok jog szerint azon a helyen nem is gyakorlatozhattak volna. De ott gyakorlatoztak, és hajnali fél ötkor azt követelték egy kínai város helyőrségétől, hogy nyissa meg a kapukat, mert egy „elveszett” japán katonát akarnak megkeresni. A kínai helyőrség állítólag tüzelt a japánokra. De hát akárhogy történt is: aki a háború előtt Kínában élt-már tudta, hogy nyílt fegyveres összecsapás előbb vagy utóbb, de mindenképp bekövetkezik. A japánok először elvették Mandzsúriát, aztán hozzácsatolták Mandzsúriához Jeholt, majd csendesen benyomultak Csaharba, és megszervezték a Kelet-Hope kormányt. Végül szemet vetettek az „öt északi tartományra”, és remélték, hogy Kína azt is odaadja nekik. A kínaiak gyűlölték a japánokat, és a japánok sóvárogtak a kínai területek után; minél inkább sóvárogtak a japánok, annál inkább növekedett a kínaiak elkeseredése.

Így robbant ki a két nemzet között Ázsia legszörnyűbb, legdurvább és legembertelenebb harca.

Az idegek háborúja valójában már évekkel előbb elkezdődött. Kína ideg-zete a végsőkig feszült. A kínai nemzet csak úgy szabadulhatott ki beteges állapotából, ha felveszi a harcot Japán ellen. A kínai idegek felőrlődését meggyorsította az a kormányintézkedés, amely szóban, írásban, népgyűléseken, utcai tüntetéseken megnyilvánuló minden japánellenes agitációt egyszerűen betiltott. Az így elnyomott elkeseredés természetesen folyton nőtt, végül az árvizek elemi erejével tört át a gátakon. Drámai erejével majdnem elsöpörte magát Csang Kai-seket is. Japán szerint a kínai nép japánellenes magatartást tanúsított. Ebben Japánnak tökéletesen igaza volt.

De tévedtek, amikor azt állították, hogy a kínai népet a japánellenes kitörésekre Csang Kai-sek biztatta. Mert Csang Kai-sek nem tett semmit, hogy ezek az érzelmek kifejezésre jussanak. Csak a japán bölcsesség magyarázhatná meg, miért gondolták a japánok, hogy amíg háborúba és pusztulásba döntenek a kínai népet, magatartásukkal elnyerik a nép szeretetét, és lecsendesítik az irántuk táplált gyűlöletet. De e rejtvény megoldásában sem az öreg Yao, sem Mulan, sem Mannia, sem Kína legtudósabb bölcse nem tud segíteni nekik.

Aki tárgyilagosan szemléli az eseményeket, a háború felé haladó mozgásban 1932 óta felismer néhány fontos mozzanatot. Mandzsúria felé vezetett a japánok első lépése. A második lépés Jehol eleste után, 1933-ban a Tangku-béke volt, amelyben a Nagy Fal kínai oldalán „semlegesített zónát” követeltek. 1935 nyarán a kínai hadsereg nagyobb része a kommunistákra vadászott Nyugat-Kínában. Japán ekkor mérte Kínára a harmadik ütést: követelte, hogy hívják vissza Hopeiből a hadsereg bizonyos egységeit, így szépen előkészítette a terepet, hogy az „öt északi tartományból” is gyámoltalan bábállamot csináljon, éppen úgy, mint Mandzsukuóból. Céljaik elérésére a japánok felhasználták a politikai haszonlesőket és a hazaárulókat. Felszítottak és pártoltak minden úgynevezett „függetlenségi mozgalmat”, s ezeknek köteleességévé tették, hogy függetlenítsék magukat a nankingi kormánytól. A japánokat módfelett meglepte, hogy a tartományi hatóságok nem mindenütt vállalták ezt az „öszinte együttműködést”. Nyilván csalódásukban határozták el, hogy 1935 őszén minden erőfeszítésüket Hopeire és Csaharra összpontosítják. A kínai kormány végre cselekvésre szánta el magát: visszarendelte csapatait nyugatról, és a lung-hai vasútvonal mellett állította fel őket. De Japán megszimatolta a veszedelmet. Elejtette addigi terveit, megszervezte a Kelet-Hopei kommunistaelles kormányt, erősebb nyomást gyakorolt a kínai Hopei-Csahar kormányra, és Észak-Kínában tartott helyőrségeinek létszámát a négyszeresére emelte fel.

1936 őszén következett az ötödik ütés: a japánok elfoglalták Peking közelében Fengtai vasúti gócpontot. Itt haladt át valamennyi vasútvonal dél és kelet felé. A japánok elfoglalták Fengtait, noha nem azon a területen volt, amelyen a bokszeregyezmény engedélye értelmében külföldi csapatok állomásozhattak. Gyorsan következett a hatodik ütés: a japán biztatásra meginduló mongol invázió Suiyuan ellen. Itt álltak először ellen a kínai csapatok,

és vissza is verték a támadókat. Végül bekövetkezett a hetedik csapás: a Marco Polo híd melletti összetűzés.

A taoizmus és a modern tudomány egyaránt hirdeti az akció és a reakció egyensúlyát. A kínai ellenállás Japán 1931-től 1937-ig elkövetett Kína-ellenes cselekedeteinek visszahatásaként robbant ki. A kínai ellenállás ereje pontosan annak az erőnek felelt meg, amellyel Japán hajtotta végre cselekedeteit már a háború kitörése előtt. Csak az akció és reakció törvénye magyarázza meg ezt a háborút. A világ legnagyobb földi hatalmának legnagyobb légi, földi és vízi hadereje sem bombázhatja érvénytelenné a természet örök törvényét: az akció és a reakció egyenlegét.

A háború elkerülhetetlenné vált. Észak-Kínában mind a két nemzet készen állt arra, hogy ellenfelével összemérje erejét. A fegyverszüneti tárgyalások elhúzódtak, s a helyi csatározások a fegyverszüneti tárgyalások alatt is folytak tovább. Csang Kai-sek Kulingban egységesen irányított haditervről tárgyalt a tartományok katonai parancsnokaival. A japán csapatok teljes három hétig zavartalanul ömlöttek az országba, és megerősítették állásaikat a Peking-Tiencin vasútvonal mentén. Az összetűzést követő kilenc nap alatt, mint a jelentések mutatták, öt japán hadosztály, vagyis százezer katona nyomult Kínába és Belső-Mongóliába. A lőszerekkel és hadianyagokkal megrakott vonatok szakadatlanul futottak Tiencinbe. A rakományokat onnan küldték Fengtaiba és más pontokra. Amikor megkezdődött a harc Peking körül, a japán csapatok már régen beásták magukat minden fontos hadászati ponton, alig néhány mérföldnyire a várostól. A háború tulajdonképpen akkor tört ki, amikor Sung Csehyuan tábornok kereken visszautasította a július huszonhatodikán kelt japán ultimátumot, amely azt követelte, hogy a harminchetedik hadosztály vonuljon vissza Paotingtól délre. A kínaiak huszonnyolcadikán éjjel erőteljes támadást indítottak. De Sung tábornok már éjjel tizenegy órakor drámai körülmények között kivonult Pekingből; távozása előtt kivégeztette a város japánbarát polgármesterét. Huszonkilencedikén éjjel a huszonkilencedik ezred ellenállása összeomlott. Peking a japánok kezébe került.

Az öreg Yao temetése után Mulan is, Mocsó is hazautazott családjával Hangcsóba, illetőleg Szucsouba. A háború kitörése már otthon találta őket. Afei és a család többi tagja Pekingben maradt. A Marco Polo hídnál történt

összetűzés híre Pekingben gyorsan elterjedt; a nankingi kormány még mindig tanácskozott, de cselekvésre nem szánta el magát. Peking lakossága naphosszat imádkozott, hogy kínai repülőgépek jelenjenek meg már a város fölött, de bizony egyetlen gépmadár sem mutatkozott. A reménykedés csak suttogni mert, hogy megmenekül a város, és a rettegés is csak suttogta, hogy nem menekül meg. Minden szív mélyén parázslott a gyűlölet a hódítók ellen, de nyílt kitörését még most is féken tartotta az évszázadok alatt beidegződött türelem. A japán repülőök vígan köröztek a város fölött, s a lakosság a fogai közül átkokat szórt feléjük.

A főváros törzslakosságának, az igazi bennszülötteknek élete semmit sem változott. Zavartalanul pletykáztak otthon és a teaházakban, sőt akasztófa-humorral terjesztették a legvadabb rémhíreket. Végezték a dolgukat, mint máskor.

Ellenérzéssel fogadták a hódítókat, de hát a város már megélt néhány hódítást. Peking lakosságában meglehetősen vegyes elemek keveredtek össze: egymás mellett élt az öreg, nyugdíjas mandzsu hivatalnok, meg a fiatal, hazafias szellemű diák; a nyúl szívű katonatiszt meg az erkölcsi törvényt nem ismerő politikus; a jómódú kereskedő meg a nyomorgó csöcselék. A nincstelenek közül sokan elszegődtek kémnek a japánok szolgálatába. De az igazi pekingi sokkal inkább elpolgáriasodott, semhogy szívesen fogadta volna a háború erőszakos meglepetéseit. Ez a réteg birka módjára tűrte a zsarnokságot; nem lázongott, mint például a sanghaji lakosság. Peking őslakossága szelíd volt, békeszerető, tartózkodó és határtalanul türelmes.

Peking régi kultúrájának igazi örökösei között a modernizmus sohasem vert gyökeret; úgy éltek tovább, mint ahogy őseik éltek valaha. Otthonukban elégedettség és békesség uralkodott, életszemléletük azon a hiten alapult, hogy a szellemi erők soha el nem fogynak. Úgy éltek, mint a bölcs, aki tudja, hogy az idő a legkisebb érték. Még a beszédjük is ráérős, kedélyes, nyugalmas volt. Mert a régi Pekingben a pillanat és az örökkévalóság ugyanaz a fogalom. Az évszázad lehet évszázad másutt – Pekingben csak pillanat, amely egyszerre öleli magába a nagyapát és az unokát, hiszen a nemzedékek egyazon hagyomány szerint rendezik be életüket. Peking türelmesen vár. Megöregedett, de mégsem öregszik meg soha. Sokszor meghódították, de végül mindig ő hódította meg a hódítókat. Átalakította, felszívta és saját életformáinak örök változatlanóságába olvasztotta őket.

Jöttek a mandzsuk. Aztán elmentek. Peking nem vett róluk tudomást. Jöttek a fehérek, az európaiak. Addig fosztogatták a várost, amíg nem sikerült bebizonyítaniuk fölényüket. Peking nem változott. A külföldről visszatérő diákok modern öltözetben érkeztek haza, a diáklányok hullámosították hajukat, új divatokat vezettek be, új szokásokat népszerűsítettek; Peking nem törődött velük. A régi, egyemeletes házak mellett tízemeletes palotasorok épültek, az évszázados gyógynövény-kereskedések szomszédságában modern kórházak emelkedtek; haladó szellemű diáklányok éltek a félmeztelen bokszerekkel közös udvarban. Peking nem bánta. Tudósok, bölcselek, szentek, örömlányok, ravasz politikusok, árulók, szerzetesek és eunuchok bújtak meg Peking árnyékában; és Peking valamennyinek hajlékot adott. A koldusok céhe, az operák, a gyermekek színiiskolája, a tollaslabdaklubok, a kacs- és rákéttermek, a lampionos utcák, a régiségutcák, a templomi vásárok, az esküvői és temetési menetek – minden folytatódott, változatlanul, örökké.

Most is hihetetlennek látszott, hogy Peking Égi Templomát, Tiltott Városát vagy császári palotáit bombázni merjék és elpusztítsák. Mintha valóban varázs őrizte volna: a japán bombákkal sújtott városok közül egyedül Peking menekült meg a pusztulástól.

Aki Pekingben izgatottan beszél a politikáról vagy a napi eseményekről, az rögtön elárulja, hogy nem fogott rajta Peking szelleme. A pekingi tájszólást nem a magán- vagy mássalhangzók kiejtése különbözteti meg a többi tájszólástól, hanem a beszéd nyugalma és egyhangú lejtése. Kedélyes, szemlélődő beszédmodor ez. Aki beszél, azt nem érdekli az idő múlása. Sokkal fontosabbnak tartja, hogy tulajdon beszédének zamatát élvezze. A beszéd szóképeiben meggyőzően nyilatkozik meg ez a ráérős világszemlélet. Elmenni a bazárba és bevásárolni, ezt így mondják: „kung”, vagyis „játsszani” a bazárban. Sétálni a holdfényben, „játsszani” a holdfényben. Ha a repülőgép ledob egy bombát, nem történt más, csak „a vasmadár leejtette tojását”. Ha a bomba eltalál valakit, az illető csak „első díjat nyert a repülő-sorsjátékban”. Még annak is csak „vörös selyemből való díszlepel” került a homlokára, akinek véres seb tátong a fején! Vagy maga a halál? A halál mindössze annyit jelent, hogy valakinek „elgörbült a varkocsa”, mint az arcra borult, halott koldusnak az útszélen.

De ha Pekingben mást nem is fojtogatott az izgalom, Taiyunt nagyon is izgatták az események. Május végén szabadult ki a fogságból. Taiyun nem

volt vérbeli pekingi – Taiyun a harcias szellemű és politikailag öntudatos fiatal Kína gyermeke volt. Taiyun szemében a háború távolról sem jelentett végzetes szerencsétlenséget. Ellenkezőleg – a régóta várt, nagyszerű alkalom érkezett el, hogy küzdeni lehessen a nemzet szabadságáért, és harcolni lehessen a gyűlölt hódítók ellen. Aki figyelemmel kísérte az előző évek eseményeit, annak látnia kellett, hogy a háború kitörése felszabadította a lelkeket. Az életösztön bizonyos fokig kibillent nyugalmi helyzetéből, s a felgyülemlett erő áttörhette zsilipéit. Már csaknem hihetetlenül szépen hangzott a hír, hogy Kína kormánya végre megengedi a nemzetnek: vegye fel a harcot a japánok ellen. Az elmúlt hét esztendő alatt már majdnem kiégett a nemzet lelke abban a türelmetlenségben, amellyel a valóban nemzeti érzelmű vezetőket és a valóban erélyes nemzeti politikát várta – már majdnem megsemmisült a remény, hogy a különböző csoportok és pártok valaha is közös táborba sorakozhatnak a japánok ellen. De amint végre kialakult a nemzeti egység, és késhegyig menő harcot hirdetett a japánok ellen – ez a fordulat Taiyun legvérmesebb és legszebb álmainak beteljesülését jelentette.

Taiyun izzó lelkesedése átragadt unokaöccseire: Huaiyu fiaira, sőt magára Huaiyu feleségére is. Huaiyu visszatért Pekingbe, és Inginggel egy német szállodában lakott. Az öreg Nyú meghalt, felesége és gyermekei Taiyun anyjánál éltek. Huaiyu elment feleségéhez, Yacsinhoz, hogy elvegye tőle gyermekeit.

Huaiyu tehát megjelent Taiyun otthonában, ötvenéves elmúlt, japános bajusza megfehéredett. Gazdag volt, nagy vagyont gyűjtött. Külföldi ruhát viselt és aranykeretes pápaszemet. Néhány japáni szokás ragadt rá, például: beszéd közben összeszorított fogakkal sziszegett, és tapsolt, ha a személyzetet szólította.

Kuocsang közben férfivá fejlődött. Harmincadik évét taposta, gyűlölte és megvetette apját.

– Minek jöttél vissza? – kérdezte Huaiyutól. – Bizonyára csak a kedvező pillanatot lesed, hogy a japánok segítségével hatalomra juss.

– Fiatalember – intett Huaiyu leereszkedően –, mit értesz te a politikához. Csak nem hiszed, hogy szembeszállhatunk Japánnal?

– Te nem helyesled, hogy felvesszük a harcot Japán ellen?

– Hogy nem helyeslem-e? A legnagyobb mértékben helytelenítem! A boldog lepke belerepül a lámpa tüzébe... tisztára öngyilkosság! Beszélni akarok veled.

Átment legidősebb fiával a másik szobába, öt perc sem telt el – Kuocsang anyja hirtelen ordítást hallott, aztán a fiú dühtől eltorzult arccal rohant be hozzá.

– Áruló! Áruló! – ordította magánkívül.

– Mi történt? – kérdezte Taiyun.

– Japán kém! Japán kém, és azt akarja, hogy én is az legyek!

Huaiyu belépett a szobába. Nyugodt volt és fölényes.

– Vangkuonu? – sikoltotta feléje Taiyun. A szó azt jelenti, hogy „hazáját eláruló gazember”.

– Mire való ez a nagy izgalom? – kérdezte Huaiyu. – Semmi tisztelet nincs benned apád iránt? Igazán nem hittem volna, hogy ennyire megfélemlenkezel a fiúi tiszteletről!

– Micsoda? Te... az én apám?! Az én apám régen meghalt. Hol volt az én apám, amíg gyermek voltam és felnőttem? Én már régen megtagadtalak! – Kuocsang anyjához és Taiyunhoz fordult: – Havi háromszáz dollárt kínált nekem, ha kémkedek a japánoknak!

Az alázatos, türelmes, hallgatag feleség, Yacsin is kirobbant:

– Takarodj innen! Takarodj! Takarodj! Felkapott egy üveg poharat, és olyan ügyesen vágta férjéhez, hogy Huaiyu pápaszeme a földre hullt.

– Te...! – ordította Huaiyu.

De Yacsin is ordított:

– Takarodj innen! Hagyj békében minket, az anyát és gyermekeit! Szerencsére nélküled sem haltunk éhen, de vigyázz magadra, ha még egyszer a közelünkbe jössz! ...

– Úgy? – lihegte dühösen Huaiyu. – Úgy? Tehát fellázadtok ellenem? A forradalom megfertőzte a családomat is!

Aranygyűrűs botját magasra emelte, és fenyegetően közeledett az asszonyhoz, hogy megüsse. De Kuocsang rávetette magát, és kicsavarta kezéből a botot.

– Kotródj innen, de rögtön! – üvöltötte a fiú, és galléron ragadta.

Huaiyu érezte, hogy legyőzték. Megfordult, az ajtó felé ment.

– Nincs többé törvény, és nincs többé Isten! – kiabált izgatottan. – Kínának el kell pusztulnia, Kínának el kell pusztulnia!

– Itt a szemüveged! Fogd, és pusztulj innen! – szólt utána a fiatalabb fiú, és kipenderítette az ajtón.

– Te záptojás! Te fattyú! – ordította Huaiyu, s kizuhant az udvarra.

Suyun Tiencinbe költözött. A város katonai fennhatóság alatt állt. Az engedelményes területeken is, a kínai városrészben is állandóan feltartóztatták és motozással zaklatták a járókelőket. A japán katonákat és a hadianyagot szüntelenül szállították az ország belsejébe. A szállításokat a kínai vasutakon végezték; Sung tábornok, hogy ne mérgesítse el még jobban a helyzetet, a vasutakat szó nélkül átengedte. Az általános idegesség következtében a kínai városrészből rengeteg ember szökött át az engedelményes területekre, mások pedig Sanghaj felé vándoroltak. Tiencinben nem múlt el nap letartóztatások, gyilkosságok nélkül. Mindenki kémgyanus volt, aki élt és lélegzett – a halálzási statisztika ijesztően felugrott. Tiencin már régen megszokta a Hai-folyón lefelé úszó holttestek látványát. De most a folyó halottjai is feltűnően megsaporodtak.

A japánok már tudták, hogy elkerülhetetlen a háború. Kémhálózatuk már azelőtt is szétágazott egész Kínában, de most még jobban kiépítették. Az Észak-Kínát behálózó kémiszolgálat központja Tiencinben üttötte fel főhadiszállását. Később Pekingben külön még egy központot állítottak fel. A kémek elárasztották az egész országot. Volt köztük kínai, koreai, tajvani és rengeteg fehér orosz. Évek óta szervezték őket a japánok, évek óta küldözték ügynökeiket Kínába; gyógyszer-, kábítószer-, fényképezőgép-, hirdetés- és hírszolgálati ügynökség fedőnévvel bukkantak fel mindenütt. A légi forgalomban, a politikai vagy katonai irodákban dolgozó szolgáltnak és alkalmazottnak havi bért fizettek. Megtanították őket fényképezni, térképet rajzolni, vegyszerekkel bánni – még rádió-adó készüléket is adtak nekik. A magas rangúakat és az értelmesebbeket megbízták, hogy a katonatiszteket figyeljék. Aki sikeresen működött, nagy jutalmat kapott, és nagy segéd személyzetet is bocsátottak rendelkezésére.

Suyunt, aki még mindig Tiencinben élt, egy napon bekérették a japán kémiszolgálat főhadiszállására, amely „Különszolgálati Osztály” néven működött. Ez a hivatal a japán katonai bizottság főnhatósága alá tartozott; sokat torzsalkodott a Kvantung Hadsereg Különszolgálati Osztályával, amelynek főnöke a hírhedt Doihara volt.

Suyun elment az irodába. Negyven év körüli férfi fogadta, telt arcú, de csontos, kopaszra nyírt, kerek fejű. Fekete bajuszt viselt, de – ellentétben legtöbb honfitársával – szemüveget nem hordott. Első pillantásra elég kelle-

mes és okos arca volt. Tűrhetően beszélt kínaiul, sőt tudott valami keveset angolul és oroszul is.

Suyun előre tudta, miért hívatják. Sok szállodája és egyéb ingatlana volt a japán engedményes területen, azonkívül ismerték kábítószerüzleteit is. A japánok jogosan számítottak szolgálataira. Amikor Tiencinbe költözött, a japán hatóságok már tudták, hogy előző évben a kínai ópiumellenes Hivatal Pekingben letartóztatta. Tudták, hogy félmillió dollárt adományozott a kínai hivatalnak, de ezt az összeget a japánok vesztegetési díjnak tekintették, amellyel a kiszabadulását meg kellett vásárolnia. Tudták a japánok, hogy Suyun valamennyi pekingi házát átkutatták. Ebből is arra következtettek, hogy a kínai hatóságok görbe szemmel nézik működését, eszükbe sem jutott tehát, hogy az ópiumellenes Hivatal meg Suyun jóindulattal viseltetnek egymás iránt. Suyun látszólag tovább folytatta megszokott, régi életét. Más nem tehetett. Sokkal gyávább volt, semhogy megváltozott felfogása szerint élt volna. De üzletei már nem érdekelték. Ellenállás nélkül hagyta, hogy vigye az ár.

– Foglaljon helyet, Nyú kisasszony – fogadta a japán tiszt lekötelező udvariassággal. – Rendkívül nagyra becsüljük áldásos működését, amelyet érdekünkben már eddig is kifejtett. Volna egy kis megbízatásom az ön számára. De mielőtt erre a kérdésre rátérnék, szeretném elismerésemet kifejezni, hogy minden pénzét japán bankokban helyezte el... Most térjünk a tárgyra: sok szállodája van, mint hallom.

Minden szállodájában sok lányt tart, hogy mulattassák a vendégeket. Válasszon ki a legcsinosabbak és legokosabbak közül vagy tizenkettőt, talán tizenötöt is, aztán jelentkezzék velük nálam a további utasításokért. A hivatal igénybe veszi ezeknek a lányoknak a szolgálatát. Maga lesz a főnökük. Kínaiakat is választhat vagy koreaiakat, esetleg fehéroroszokat. Fejenként kétszáz dollárt kapnak havonta, de az okosabbak öt-ötszázat is kereshetnek... A kész kiadásait megtérítjük. Értjük egymást?

Az ajánlat nem lepte meg Suyunt, bár aggodalmat keltett benne. Tudta azonban, hogy az adott körülmények között vagy elfogadja az ajánlatot, vagy elveszíti egész vagyonát. Talán az életét is.

– Természetesen – felelte. – Mindent megteszek, amit kívánnak tőlem.

A tiszt felállt, és barátságosan kezet nyújtott. Suyun émelyegve viszonzta a kézszorítást.

Hazament, és sokáig töprengett. Ez a feladat mégis más volt, mint az ópiummal való kereskedés. Abba belesodródott, és nem talált kivezető utat belőle. De most kitört a háború. Háború Japán és a hazája között.

Kémkedést vállaljon a saját fajtája ellen? Az a gyűlölet, amelyet önmaga, egész élete és elkésérítő körülményei ellen érzett, egyszerre japángyűlöletté változott benne. Gyűlölte a japánokat, mert a hatalmukba került. Határoznia kellett. Vagy belenyugszik, hogy elkobozzák mindenét, és kiforgatják egész vagyonából, vagy áruló lesz. Az „áruló” elnevezéssel abban az időben percenként találkozott; nem múlt el nap, hogy ne hallotta volna egy-egy újabb áruló letartóztatásának történetét. Ő is erre a sorsra juthat a végén? Mit nyerhet, ha az ellenségnek dolgozik? Pénze bőven van. A végén azonban még letartóztatják, és agyonlövik!

Teljesen feldúlta idegeit az ajánlat. Egyszerre eszébe jutott az öreg Yao figyelmeztetése: „*Ha eljön a háború, jusson eszedbe, hogy kínai vagy.*” Lehetséges, hogy az öregember előre látta a jövőt? Valóban a „Mesék Öreg Mágusa” volt? Halványillat fiának a kérdése még élesebben nyilallt át a lelkén: „*Kínai vagy? Akkor miért vagy jóban a japánokkal?*”

Elhatározta, hogy színlelni fog. Látszólag vállalja a megbízatást, közben feltűnés nélkül pénzzé tesz a vagyonából annyit, amennyit csak lehet, és az első alkalommal megszökik. Kiválogatott néhány lányt; csak két-három kínait hívott közéjük. Az egyik kínai lány kereken visszautasította az ajánlatot: „Én is akarok pénzt keresni, hogyne. De eladni a hazámat... soha!” A többi lány koreai és fehérorosz volt. Másnap elvitte őket az irodába. A főnök áradozva dicsérte gyors munkáját. A lányokat elengedte, de Suyunt kérte, hogy maradjon még néhány percig.

– Nyú kisasszony – kezdte a japán tiszt –, maga már nem gyerek, tökéletesen megbízom magában. Háború készül... bizonyára maga is tudja. A japán hadsereg két hét múlva elfoglalja Pekinget. A várost már teljesen körülrzárták. Meg kell nyernünk céljainknak a társadalom legjobb rétegét, önt bízom meg, hogy értesülést szerezzen a kínai katonatisztek politikai felfogásáról. A huszonkilencedik ezred tisztjeiről van szó. Arra törekszünk, hogy lehetőleg kerüljük a vérontást, vagy legalábbis minél kevesebb vért ontunk. Csang Csecsunggal és Pan Yukueijel már összeköttetésben állunk. De maga mint kínai asszony, olyan értesüléseket is szerezhet nekünk, amelyeket egyébként nem kaphatnánk. Válassza ki a két legcsinosabb lányt, és ajándékozza őket Csang Csecsungnak... de a saját nevében! Ne a mi ne-

vünkben dolgozzék... értjük egymást? A többi lányt majd beosztjuk, hogy melyik dolgozzék a kínai városrészben, melyik az angol és a francia engedélyes területen.

Suyun tehát megtette az előkészületeket, hogy Pekingbe utazzék. Kivett a japán bankból harmincezer dollárt. Nagyobb összeget nem akart kiutaltatni, hogy fel ne keltse a japánok gyanakvását. Két koreai lánnyal utazott Pekingbe, és a követségi negyed egyik külföldi szállodájába szállt.

Taiyun hallotta Yaóéktól a Suyun letartóztatásának és szabadulásának részleteit. Tiencinben meg is látogatta Suyunt. Megdicsérte nemes elhatározásáért, és sürgette, hogy hagyja abba minél előbb gyalázatos mesterségét. Suyun most kétségbeesésében senki másra nem gondolhatott, csak Taiyunra. Féltetstvér volt az egyetlen élőlény, akinek elpanaszolhatta idegőrlő gondjait. Huaiyuval összeveszett még akkor, amikor otthagyta Vu tábornokot. Suyun előre tudta, hogy Taiyun mit szól, ha meghallja a történeteket. Mégsem állta meg, hogy ne forduljon hozzá.

Július közepe táján beállított húga házába. Huaiyu felesége udvariasan, de hidegen fogadta. Unokaöccsei nem tudták, mit gondoljanak a látogatásról.

Suyun félrevonta Taiyunt:

– Beszélnem kell veled. Szüleink meghaltak, és Huaiyut már nem tekintem a bátyámnak. Különben is összevesztünk, mert az én üzleti érdekeim keresztezték az ő útjait.

– Huaiyu is itt van a városban! – felelte Taiyun, é harsogó nevetéssel mesélte el Huaiyu látogatásán „történetét és dicstelen befejezését.

– Én is áruló vagyok – mondta Suyun furcsa mosollyal.

– Aki áruló, az nem vallja be. Aki bevallja, az nem áruló – felelte Taiyun.

– Komolyan mondtam. Erről akarok beszélni veled...

– Talán te is „hazádat eláruló gazember” lettél? – kiáltott rá Taiyun hirtelen. – Talán meg akarsz vesztegetni engem is?

Suyun gyorsan elhallgattatta.

– Tanácsot kérek tőled. Senkim nincs a világon rajtad kívül, akitől tanácsot kérhetnék. Így állok, egymagamban, egyedül. Bár inkább meghaltam volna!

Elmesélte, milyen kényszerhelyzetbe került: vagy elveszti egész vagyonát, vagy megeshet, hogy kivégzik mint árulót.

– Tehát ezen gondolkozol! – mondta Taiyun. – Ennél aztán semmi sem egyszerűbb. Kínainak születted, vagy nem? Ez az egyetlen kérdés. Nővérem; csak egy utat választhatsz. Hogyan segíthetne egy kínai az ellenséget a kínai nép leigázásában? Mit érnel, ha még több pénzed volna, mint amennyi most van? Előbb-utóbb agyonlőnének. Őszinte voltál hozzám, én is őszinte leszek hozzád. Nincs már az országban olyan város, ahol nem alakult meg az árulók ellen küzdő hazafias társaság. Azt a feladatot tűzték maguk elé, hogy kinyomoznak és meggyilkolnak minden hazaárulót. Én is közéjük tartozom. Nővérem, ha csatlakozol a japánokhoz, én magam lölek agyon. Ezt akarod?

Taiyun jóízűen kacagott beszéd közben, és barátságosan nézte Suyunt. De a szavai igen komolyan hangzottak.

– Mondd meg, mit tegyek? – ismételte Suyun a makacs kérdést. Szemlátomást megrémült.

– Mit tegyél? A hazádat semmi esetre se áruld. A keserves mindenit ennek a rohadt világnak – hát nem látod, hogy én boldog vagyok, te meg boldogtalan?

Ez bizony csúnya káromkodás volt, de Suyunt mégis megnyugtatta. Taiyun nyers modorában volt valami, ami megragadta Suyunt.

– Lehetséges, hogy Kína győz?

– Hát persze, hogy győz! ... Valamennyien meghalhatunk, de a fajtánkért boldogan halunk meg.

– Bizonyosan tudod, hogy boldogan halsz meg a fajtádért, ha meg kell halnod?

– Tudom hát! Boldogan! Nem látod rajtam?

Suyun furcsa, idegen bizsergést érzett a szíve körül. Lelkéből már régen kihalt a boldogság. Soha életében nem mondta neki senki ilyen lelkesen, hogy boldog, mint most Taiyun.

– Boldog... boldog... – mormogta maga elé a szavakat, mintha ki akarta volna próbálni, mit tartalmaz ez a szó. Aztán így szólt: – Nővér, szeretnék melletted maradni mindig. Odaát kísértések között kell élnem. És gyűlölök mindenkit... ellenséget és barátot... – Egy pillanatig hallgatott, majd hozzátette: – Magamat is utálom.

– Akkor szökjél meg tőlük, gyere át a mi oldalunkra. Állj be közénk!

– Azt mondtad, hogy az árulók ellen alakult társaság tagja vagy!

– Igen.

Suyunt hirtelen vad félelem rohanta meg. Leroskadt, és sírva nyögte:

– Félek a haláltól! Nem akarok meghalni!

Taiyun szeme felvillant.

– Hallgass ide! – mondta. – Ez a legjobb alkalom, hogy Kínának szolgálatot tegyünk. Elmegyünk Tiencinbe, elvisszük néhány társamat is. Megszerzzük a japánok titkait. Majd én is úgy teszek, mintha nekik kémkednék. Belőled nemzeti hős lesz. Miért félsz a haláltól?

Taiyun lelkes bátorsága meghatotta Suyunt. Megnyugodott kissé. Húga szavai olyan érzéseket gyújtottak fel a lelkében, amelyekről már régen azt hitte, kivesztek belőle. Elfáradt, magányos lelke valamilyen újfajta boldogság vágyával telt meg, amely felébresztette benne a döntő elhatározást.

Igen, visszamegy Tiencinbe, de Taiyun, Kuocsang és Csen San társaságában! Taiyunt majd bemutatja a kémirodában mint a nővérét. Ő maga a japán engedményes területen marad, hogy fönntarthassa az érintkezést a kémirodával. De minden értesülését továbbítja a többieknek, akik majd a kínai városrészben dolgoznak. Időközben felszedeti a pénzét a japán bankokban. Csak két-háromezer dollárt vesz ki egyszerre, hogy gyanút ne keltsen.

Suyun minden második-harmadik napon elment a japán hivatalba. Beavatta terveibe Lilinget, azt a kínai táncosnőt, aki annak idején nem akart a japánok szolgálatába állni. Suyun megeskette, hogy megőrzi a titkot. Taiyunt mindjárt első nap bemutatták a főnöknek. A főnök gyanakodva szemlélte Taiyunt, de Suyun felelősséget vállalt a húgáért. Taiyun tehát megtudhatta a titkos jelszavakat, és szabadon jöttment a japán őrszemek között.

Nemsokára jó néhány japán kém – közöttük azokat a lányokat is, akiket éppen Suyun alkalmazott – ismeretlen tettesek agyonlőtték, vagy más módon tettek el láb alól.

Egy napon a hivatalban a japán főnök megkérdezte Suyuntól:

– Nem tud valamit a kínai titkos alakulatokról? Feltűnően sok baleset éri az embereinket! Valahol léket kapott a munkánk. Figyelmeztetem, hogy legyen óvatosabb. Mellesleg, miért vett fel a bankból harmincezer dollárt július tizedikén? Amint visszajött Pekingből, újra felvett tizenhatodikán ötezret, tizennyolcadikán pedig kétezret!

– Ó – felelte nyugodtan Suyun –, zavaros időket élünk. Mindenki tanácsolta, hogy vegyek magamhoz némi készpénzt, hiszen nem tudhatjuk,

hogy mi történik. A harmincezer dollárt egy morfiúmszállítmány kiváltására vettem fel, ami Dairenből érkezett. Megmutathatom a számlákat.

– Rendben van. Én csak figyelmeztettem.

Suyun úgy tett, mintha tréfált volna:

– Főnök úr – mondta –, mi lesz az én fizetésemmel? Legalább egy ezrest kell kapnom havonta. És mennyit hajlandó fizetni, ha sikerül Csang Cse-csungot rávennem a lázadásra?

– Ugyan, minek magának a pénz? Hiszen milliói vannak!

– Mit képzelsz, ingyen dolgozom?

– Jól van. Megkapja havonta az ezer dollárt. A különleges feladatokért külön jutalmat kap. Mit gondolsz, meg lehet venni Csangot egy félmillióért?

– Megpróbálom.

Ez a beszélgetés rövid időre elaltatta a főnök gyanúját. Suyun nem is vett ki több pénzt a japán bankokból. Inkább a kintlevőségeit hajtotta be készpénzben, bár ezt is észrevehették, mert minden csekkje japán bankon ment keresztül. Taiyunt sürgősen figyelmeztette, hogy ne lépjen többé a japán engedményes területre.

A helyzet Pekingben is, Tiencinben is egyre válságosabb lett. Huszonnyolcadikán jóvátehetetlenül kitört a háború. A japán repülőgépek a két város között az útvonal minden pontján bombázták a kínai csapatokat. Japán erősítést küldött a pekingi arcvonalra.

Suyun azonnal kicsempészte azt az értesülését, hogy a japán helyőrség számát kétezerre csökkentették. A többi katonát kiküldték a frontra. A hírt egy Liling nevű kínai lány vitte el Csen Sannak a kínai városba.

Az értesülés alapján Csen San azonnal összeesküvést szőtt a kínai területen tartózkodó Békefenntartó Egyesület csapatával. Elhatározták, hogy meglepetésszerűen megrohanják a japán engedményes területet. Tudomásukra jutott, hogy Tungcsó mellett másnap lázadásra készül az a Kelet-Hopei csapat, amelyet Japán szerelt fel. Értesültek arról is, hogy a kínaiak az egész vonalon ellentámadásba mentek át. Fengtai és Lanfang visszafoglalásának híre megérlelte elhatározásukat, hogy merész tervüket mindenáron megvalósítják. Ha a terv sikerül, Tiencinből végérvényesen kikergetik a japánokat.

A harc július huszonkilencedikén a tiencini városrészben kezdődött, hajnali két órakor. A kínai várost egész álló nap nehéztüzérség lőtte. A nahkai

egyetemét súlyos találatok teljesen lerombolták. A város számos pontján keletkezett tűzvész.

Tizenegy órakor Suyun üzenetet kapott, hogy Lilinget, amint harmadszor ment át a kínai városba, egy japán őrszem letartóztatta, és a japán főhadiszállásra vitte. Suyun megrémült. A japán főnök már egy nappal előbb nagyon furcsán nézegette Suyunt: nyilvánvaló, hogy tudomást szerzett a kétlaki játékról.

Suyun elhatározta, hogy a francia engedményes területre szökik. Álruhába öltözött, és a ház hátsó kapuján távozott. Csak egy kicsi kézitáskát vitt magával. Rikst rendelt; de mielőtt beülhetett volna, egy rendőr lépett hozzá, és megkérdezte:

– Hova megy?

Suyun megmondta a titkos jelszót. Így jelezte, hogy japán szolgálatban áll.

– Tehát maga Nyú kisasszony – bólintott a rendőr. – Éppen magát keresem. Velem jön a hivatalba.

Suyun kezére bilincs került. A rendőr letartóztatta.

– Maga nem kínai? – kérdezte Suyun a rendőrtől.

– Az vagyok. De mégsem állok jól a maga életéért.

– Engedjen el. Mind a ketten kínaiak vagyunk.

– Úgy? Szóval fél, hogy meg kell halnia Kínáért? – kérdezte a rendőr.

A japán engedményes terület kínai rendőrei nevezetesek voltak magas termetükről, felsőbbes modorukról, amellyel honfitársaikat kezelték. Erkölcseik azonban gyenge lábán álltak – még a várakozó riksakuliktól is kicsikartak néhány rézpénzt.

– Itt van ez a táská, a magáé. De engedjen el! – mondta Suyun a rendőrnek. – Harmincezer dollár van benne.

A rendőr átvette a táskát, és ijedten suttogott valamit Suyunnak. Tízlépésnyire egy japán őrszem állt. Gyanúsak találta a suttogást, odament hozzájuk. Kérdezősködött, majd megindult mellettük az úton. Az alkalmat tehát elszalasztották. Suyun újra kínaiul kezdett beszélni a rendőrrel. A japán katonák nem értették kínaiul. Dühösen pofon vágta Suyunt, hogy hallgasson. Meglátta a rendőr kezében a kis táskát, és elvette. Követelte a kulcsot is. Mentek tovább hárman, középen Suyun.

Az asszony egyre hevesebben érezte a testi megaláztatás kínjait. Pofon ütötték. „Ezzel jutalmaznak, hogy a japánokat szolgáltam”, gondolta kes-

rúen. Elöntötte a düh. Ekkor már elszállt a lelkéből minden félelem. Már az előbb is különös érzése támadt, ahogy a rendőr megkérdezte: „Úgy? Szóval fél, hogy meg kell halnia Kínáért?” Minden összekavarodott az agyában. De tudta, hogy valami nagy dolog történik most vele; s hogy egyik oldalán egy kínai halad, a másikon egy japán; az a kínai a jobbján magát Kínát jelképezi, s ő meg fog halni Kínáért. Már tudta, hogy vége van.

A főhadiszálláson néhány kérdést intéztek hozzá. Egyikre sem válaszolt; A tiszt áttelefonált a Különszolgálati Osztályra.

- Mit teketóriáztok?! LőjeteK agyon! – vágott bele Suyun a telefonálásba.
  - Elkészültem a halálra. Gyűlöllek és megvetlek mindnyájatokat!
  - Nyugodt lehet – felelte a tiszt agyonlőjük! Már vihetitek is!
- Suyunt ott lőtték agyon az udvaron.

Taiyun, Csen San és Kuocsang nem tudták mire vélni, hogy sem Suyuntól, sem Lilingtől nem kaptak több üzenetet. Csak napok múlva tudták meg egy japán újságból, hogy a „Fehér Liszt Királynőt” agyonlőtték, mert a kínaiak javára kémkedett. A tiencini kínai olvasókat módfelett meglepte a hír. De nem sok idejük maradt a csodálkozásra.

A kínai rendfenntartó erők a huszonkilencedik ezred néhány egységével áttörték a japán vonalat; a harc a japán engedményes területre csapott át. A kínai városrész utcáin robbantak a gránátok, bombák zuhantak a házakra, és az utcákat repülőgépekről gépfegyverezték. Már-már úgy látszott, hogy Japán elveszíti Tiencint, mert készületlenül érte a támadás. Pedig mindenütt máshol a japán csapatok már sokkal beljebb hatoltak Kínába. Az ezerfőnyi kínai sereg elfoglalta a keleti és a központi vasúti állomást, tehát elvágta Peking felé a japánok összeköttetését. Újabb rohammal elfoglalta a japán tábornok is Haikuangsze mellett. Végül a keleti part felé vonult, hogy elpusztítsa a japán repülőteret; a japán csapatok egészen Tangkuig vonultak vissza. Késő éjjel azonban végzetes hírt hoztak a kínai vasutasok: a huszonkilencedik ezred megkezdte Peking kiürítését.

– Okosabb lesz, ha ti is feladjátok a reménytelen harcot – tanácsolta az egyik vasutas. – Ne ontsatok fölösleges vért. Ha a huszonkilencedik ezred visszavonul, nem kaphattok semmi utánpótlást.

A bátor csapatot megdöbbenette a hír. Egyik része még tovább tartotta az elfoglalt állásokat, de nagyon sokan elcsüggedtek, és követelték a visszavo-

nulást. A japánok ismét behatoltak a kiürített területekre. Elfoglalták a kínai városrészt a régi orosz és az osztrák engedményes területtel együtt.

Rettenetes dühre ingerelte őket az elmúlt napok veresége. Bosszújukat kitöltötték a kínai városrész fölött. Férfiak, asszonyok, gyermekek tébolyult kavardásban menekültek az utcákon. De mindenütt petróleummal leöntött és felgyújtott házak állták el útjukat, s a levegőből géppuskával lötték őket. Néhány helyen a rendfenntartó erők maradványai és a japán katonák kézitusát vívtak. A kínaiak küzdöttek, amíg a töltényük ki nem fogyott. Akkor rohamra mentek, és puszta kézzel fojtogatták a japánokat.

Kuocsangot fáradt golyó találta. Csen San felkapta, de alig futottak száz lépést, Kuocsang holtan zuhant a földre. Csen San már nem tehetett érte semmit. Kuocsang utolsó sóhajtásával azt kívánta tőle, hogy vigasztalja meg anyját, és ölje meg Huaiyut.

Taiyunnak és Csen Sannak a falvakon keresztül kellett menekülniök hazafelé. A vasút felé nem is közeledhettek, gyalog igyekeztek Peking irányába. Útközben temérdek katonával találkoztak; ezek a fősereghez igyekeztek, amely Paoting felé haladt. Csak augusztus harmadikán értesültek a tungcsói lázadásról: a Kelet-Hopei uralom fővárosában háromszáz japán vesztette életét.

Sokat töprengtek azon, hogyan juthatnak be Pekingbe, és hogyan juthatnak el otthonukba. Tudták, hogy mindenkit megmotoznak, aki be akar lépni a kapukon; Peking már egy japánbarát bizottság kezére került.

Porosan, fáradtan, éhesen vonszolták magukat. Taiyun még soha nem halott olyan rettentő átkokat, mint amelyeneket Csen San szórt a huszonkilencedik ezred tisztjeinek fejére.

– Mi lesz most? – kérdezte Taiyun. – Mi a terved?

– Mi? Hát folytatom! – kiáltotta Csen San. – Ha Pekingben nem lehet tovább harcolni, akkor beállok a nankói csapathoz, vagy az önkéntesekhez csatlakozom! Az lesz a kínai hadsereg legtisztességesebb csoportja!

– Én veled megyek – jelentette ki Taiyun. – Loman északkeleten küzd. Huan-erh is velünk tart, ebben bizonyos vagyok. De szeretném előbb agyonlőni Huaiyut, Kuocsang kívánsága szerint. A német szállodában lakik. Fogadok, hogy az összes Anfu-barátja előbújt már újra Mandzsúriából, mert most itt az alkalom, hogy egy új hajbókoló kormányt alakítsanak.

Sötét este lett, mire a város közelébe értek. Megálltak egy faluban. Tudták, hogy rajtuk lévő ruhájukban úgysem juthatnak be a kapun. Néhány ház-

ban éjjeli szállást kértek, de mindenütt becsapták orruk előtt az ajtót.

– És most? Azért töltjük fedél nélkül az éjszakát, hogy reggel könnyebben elfoghassanak? – nevetett Csen San fojtott haraggal.

Végül egy öregasszony mégis befogadta őket. Azt mondták, hogy tiencini menekültek; meg kellett játszaniuk előtte, hogy házastársak.

– Jószívű asszonynak látszol – mondta Taiyun az öregasszonynak –, engedd meg, hogy nálad töltjük az éjszakát. Hajnalban továbbmegyünk.

Az öregasszony bement a konyhába. Melegített nekik egy kis bablevest.

– Ugye nem vagytok katonák? – kérdezte. – Ó, milyen siralmas volt nézni a katonaságot! Felláztak Tungcsóban, és megölték azt a sok keleti tengeri törpét, de valamennyit! Yin Yukenget letartóztatták, és elvitték Pekingbe, hogy átadják Sung tábornoknak.

Ki gondolhatta, hogy a huszonkilencesek közben visszavonulnak? Az áruló Yint átadták a város falánál az öröknek – honnan tudhatták volna, hogy tévednek? Hallottak már ilyet?

– Hol vannak most a tungcsói katonák? – kérdezte Csen San.

– Nagy kerülővel elmentek. Úgy hallottam, hogy más csapatokhoz csatlakoztak. Valahol a város másik oldalán, a Yungting-folyón túl! Én bizony már jól benne vagyok a korban. De a fogam még jó. Ha tíz évvel fiatalabb volnék, elmennék a hegyekbe, és magam is összetoborznék egy önkéntes csapatot.

– Ha minden kínai olyan volna, mint te – dicsérte Taiyun –, Japán még tízezer év alatt sem hódíthatná meg Kínát.

Látták, hogy az öregasszonynál biztonságban vannak. Csen San megvallotta, hogy ő is harcolt Tiencinben a katonákkal. Elővette és megmutatta eldugott revolverét.

– A feleséged is ott küzdött melletted? Lám, lám! Ezek a mai „kunian-gok”!

Taiyun kissé zavartan nézett Csen Sanra, és vontatottan felelt:

– Én a hazaárulókat irtó különítményben dolgoztam. Ez a revolver még ellátja Pekingben néhány áruló baját, mielőtt ismét útnak indulunk. Gondolod, hogy bejutunk Pekingbe?

– Revolverrel bajosan – rázta a fejét a parasztasszony. – Ha megtalálják nálatok, rögtön agyonlőnek benneteket. A város minden kapuját bezárták, csak a „Hsicsihman” van nyitva. El kell kerülnötök egészen a nyugati kül-

városig. De nem hiszem, hogy a feleségedet beengedik ebben a ruhában, a rövid hajával.

Azt tanácsolta, hogy Csen San öltözzék fel földművesnek, és maradjon a házban. Ő majd hajnalban friss zöldséget visz a városba Taiyunnal együtt.

– Jó asszony vagy, öreg néni – mondta Csen San. – Segíts rajtunk. Adok két dollárt, és neked adom ezt a revolvert is. De nem hiszem, hogy ebben a bakancsban beengednek a városba. Adj kölcsön valami parasztruhát nekem is, meg a feleségemnek is. És adj egy kosár friss zöldséget.

– A zöldséget magatoknak kell megszédni – felelte az öregasszony. – A pénzt elfogadom, adok ruhát érte. De alig hiszem, hogy a bakancsnak meg a revolvernek sok hasznát veszem. Csak láttátok volna, mennyi katonaruha meg fegyver hevert a földön a város falán kívül! Boldog-boldogtalan annyit vihetett el, amennyit csak akart. Az új rendőrfőnök aztán teherautókra szedte a maradékot, és elküldte a japánoknak.

Csen San kiment Taiyunnal zöldséget szedni. Az öregasszony ott állt a sötétben, és vigyázott.

Aztán bevezette őket egy sötét szobácskába. Csak egy kis földből való „kang” volt a sarokban: ez volt az ágy.

– Feküdj le – mondta Csen San, amint az öregasszony egyedül hagyta őket. – Én majd kint alszom a padon.

– Nem lesz jó – felelte Taiyun. – Gyanút keltenénk. Feküdjünk le így, ahogy vagyunk, cipőstül-ruhástul.

Lefeküdtek. Együtt aludtak a kis kangon.

Hajnal előtt felkeltek. Csen San nem tudta rászánni magát, hogy megváljon a revolverétől. Elrejtette a zöldséges kosár fenekén. A katonabakancsot levetette. Nem sikerült másik cipőt szereznie, tehát mezítláb indult útnak. Taiyun parasztasszonynak öltözött, fekete kartonkendővel kötötte be rövid haját. Hajnalodott; elbúcsúztak az öregasszonytól. Csen San a vállára akasztott rúdon két kosár zöldséget vitt.

A nyugati kaput még zárva találták. Hogy ne keltsenek feltűnést, kissé távolabb várakoztak a kapunyitásra. Néhány gazda érkezett velük együtt, azok is zöldséget árultak. Taiyun csirkét is látott az asszonyok kosarában. Hamar vett egy pár csirkét, hogy nagyobb legyen az árukészlet, és a lábuknál fogva lógatta őket. Csen San az egyik parasztcsoporthoz somfordált. A hét-nyolc emberrel együtt sétált be a kapun, vállán a zöldséges kosarakkal. Taiyun mögötte ment, kezében lóbálva a csirkéket. A kapuban az új rendőr-

ség teljesített szolgálatot, amelyet már Pan, a japánbarát főnök szervezett meg. Megállították a csoportot.

Csen San megállt, letette kosarait a földre.

Egy rendőr átkutatta a kosarakat. Csen San szíve hangosan dobogott, amíg a rendőr a zöldség között turkált. Szerencsére a revolver a másik kosár fenekén feküdt.

Taiyun közvetlenül Csen San mellett állt. Néma reszketéssel várta, mi lesz, ha a rendőr megtalálja a revolvért. Rémületében mindenről elfeledkezett. Keze kinyílt, az egyik csirke kicsúszott a földre, és vad kotkodácsolással elfutott.

– Jaj, a csirkém! A csirkém! Elszökik! – sikoltott Taiyun, és a menekülő állat után futott. A gazdák is buzgón üldözték a csirkét, és Taiyun ügyesen útnak engedte a másikat is. Zűrzavar, zajongás, kacagás támadt. A pekingi nép mindenben szívesen nevet. Egy rendőr is a csirkék után futott, nagyokat kurjantva.

– Ó, né, Buddhám! – sápítozott Taiyun, és igyekezett utánozni a falusiak kiejtését. – Ha elszökik a két csirkém, három napig nézhetem az üres rizses-tálat! Köszönöm, jó uram, köszönöm!

A kis baleset mindenkit jókedvre hangolt, még a rendőröket is. Nem is folytatták a motozást, beengedték az embereket. Csen San és Taiyun hazasiettek a kertbe. Csak megmosakodtak és átöltöztek, aztán elmesélték élményeiket, kalandjukat a kapunál, a tegnapi esti öregasszonyt és minden egyebet. Huan-erh kimondhatatlanul boldog volt, hogy épségben láthatta viszont a férjét. Hallott a tiencini zűrzavarról és az öldöklésről. Csen Sanról már egy hete nem kaptak hírt.

Ebben az időben már csak japán vagy japánbarát újságokat árultak Pekingben. Afei és a családtagok ezekben az újságokban olvasták, hogy Suyun kivégezték, mert a kínaiak javára kémkedett. Nem értették a hírt, amíg Csen San és Taiyun el nem mondták Suyun megtérésének történetét.

Csen San elkísérte Taiyunt: Yacsinnal kellett közölniök fia halálának szomorú hírét. Taiyun csak az anyára vonatkozó kívánságot mondta el Kuo-csang utolsó szavaiból. Amit a fiú apjáról mondott, arról hallgatott Yacsin előtt. Az anya hősiesen fogadta a gyász hírt. Tudta, hogy a Tiencin elestét

követő napokban a kínai férfiak tízezerszámba pusztultak el, s már előre gyászolta a fiát.

Taiyun, amint kissé kipihente magát, beszámolt Yacsinnak és unokaöccseinek az átélt kalandokról és Suyun halálának részleteiről.

– Hát itt milyen a helyzet? – kérdezte végül.

– Nagyon óvatosnak kell lenned – felelték mindannyian. – Pekingben most az árulók uralkodnak. Házkutatásokat rendeztek, és elégették a Kuomintang-zászlókat, a könyveket, még Szun Yat-szen képeit is.

– Kik? A japánok?

– Nem. Ehhez nem volt szükség a japánokra – felelte Yacsin. – Elvégezte helyettük Pan, az áruló rendőrfőnök. Lefegyverezte a régi rendőrséget, s a fegyvereket odaajándékozta a japánoknak. Megszervezte a csöcseléket meg a kulikat fejenként húsz centért, hogy üdvözöljék a városba bevonuló japán katonaságot. Elárulták Pekinget.

– Hogyan történt? – kérdezte Taiyun.

– Tudod, hogy huszonnyolcadikán nagy győzelmek híre keringett a városban – mesélte Yacsin. – Egész Peking lázban égett. Kuotung és fivérei másnap reggel korán felkeltek, és lestek az újságokban a további győzelmek híreit. De újság nem jött. Az „amah” elment, hogy bevásároljon; azzal a hírrel tért haza, hogy minden utca üres. A homokzsákok is eltűntek. A katonaságnak már nyoma sem volt, sem japánt, sem kínait nem látott. Sung tábornok az éjszaka folyamán elvonult Paoting felé. Kuotung kiment, hogy körülnézzen. Amint az egyik rendőrőrszoba mellett elhaladt, látta, hogy az udvarban néhány rendőr üldögél egyenruha nélkül. Peking egész nap a kísértetek városa volt. Minden boltot bezártak. Hatamen utca zsúfolva volt visszavonuló, sebesült katonákkal. A villamosok még jártak, de csak a vezetők ültek bennük. Nagyokat csengettek, és üresen futottak. A fiúk napokig nem mozdultak ki hazulról.

– Hát az öregember eljött-e máskor is? – érdeklődött Taiyun.

– Miféle öregember?

– Az én szeretett fivérem.

– Minek jött volna ide?

Taiyun nem felelt; nem árulta el Yacsinnak, hogy Huaiyu agyonlövése lesz Csen San utolsó cselekedete, mielőtt Pekinget elhagyja. Csen San titkos alakulatának legtöbb tagja égett a vágytól, hogy a kommunistákhoz

csatlakozzék, akik most Sansiban dolgoztak. Taiyun annál is inkább el akart menni Csen Sannal mert férje, Loman börtönben sínylődött.

Csen San, Huan-erh és Taiyun mindent előkészítettek, hogy a merénylet végrehajtása után azonnal indulhassanak. Huan-erh levelet hagyott hátra Afeinél anyjának és bátyjának, aztán a Taiyun házába ment. Taiyun elbúcsúzott anyjától, Funiától. Csak annyit árult el neki, hogy északkelet felé megy, és tovább harcol Japán ellen. Funia tudta, hogy lányát nem tarthatja vissza, de nagyon nehezebbre esett a válás, mert Taiyun volt az egyetlen gyermeke. Yacsin, amióta odaköltözött házába a gyermekeivel, úgy élt ott, mintha valóban a menyé lett volna. A fiúk Funiát nagyanyjuknak nevezték. Ő is unokáinak érezte a fiúkat. Suyun történetesen Taiyunnál hagyott tízezer dollárt, amikor Tiencinbe visszatért. Taiyun most a sógornőjének adta át ezt az összeget, hogy anyjának és a családnak legyen miből élnie.

Huaiyu német szállodája a város északkeleti részében állt, a követségi negyed szomszédságában. Csen San két férfival indult útnak, néhány perccel nyolc óra után. Mindhármuknál revolver volt. Tudták, hogy Huaiyu aznap este egy anfuista tárgyalásra megy. Autója a szálloda előtt állt. Csen San elbújt társaival egy kis sikátorban.

Nemsokára elindult az autó; feléjük tartott. Csen San a sikátor végén állt, s vigyázott arra, hogy a reflektor ne világítsa meg. Az autó még csak első sebességgel haladt. Csen San karja előnyúlt a sötétből. Gyorsan célzott, és lőtt. Az autó balra fordult, és egy lámpaoszlopnak szaladt. Női sikoltás hallatszott. A fényszóró világossága visszaverődött a falról: az autó hátulsó ülésén egy női alak látszott. Csen San és társai még hat-hét lövést adtak le a kocsis hátsó része felé. Látták, hogy a nő hátrahanyatlik. Aztán elmenekültek a sötét sikátoron át. Könnyen megeshetett, hogy a járókelők meghallották a fegyverropogást.

A Szucsou utcába rohantak, Taiyun házába, amely közel volt a merénylet színhelyéhez. Huan-erh, Taiyun és a többiek már vártak rájuk.

– Megtörtént – mondta Csen San tökéletes nyugalommal.

Taiyun anyja észrevette, hogy a három férfi lihegve érkezik. Zavartan kérdezte:

– Mi az, mi történt?

– Semmi – felelt Csen San. – Minden előkészület megtörtént, hogy elindulhassunk.

Aztán félrevonta Huan-erhet, és megmondta neki:

– Azt hiszem, nem Huaiyu ült az autóban, hanem Inging. Nem láttunk más férfit az autóban, csak a sofőrt.

Huan-erh megsúgta a hírt Taiyunnak. Taiyun nem tudta elfojtani halk dalkiáltását.

A társaság – négy férfi és három nő – úgy határozott, hogy a város kapujáig riksákon mennek. Aztán gyalog folytatják az utat a Yungting-folyó túlsó oldalára, ahol már sok kínai csapat tanyázott.

Indulásukat már előkészítették, és tudták jól, hogy nem lennének Pekingben biztonságban az Inging ellen végrehajtott merénylet után. Elhatározták tehát, hogy Huaiyut futni engedik. Huaiyu tehát életben maradt. Később fontos szerepet töltött be az anfuista Vang Kehmin vezetése alatt működő pekingi bábkormányban.

Most el kell búcsúznunk Csen Santól, Huan-erhtől és Taiyuntól. Az olvasó elképzeli, hogyan értek ki a városból, hogyan vesztették el egymást, majd hogyan találkoztak ismét; hogyan sikerült elérniök Észak-Sansit, hogyan csatlakozott hozzájuk később Asuan – hogyan küzdöttek a szabadcsapatokban, és hogyan tartóztatták fel hónapokon, éveken át a japánok előnyomulását. A bátor, hazafias kínaiaknak ahhoz a csoportjához tartozott ez a társaság, amelynek elszántsága a legnehezebb körülmények között edződik meg legjobban, s amelynek a lelkesedését, halálmegvető bátorságát semmi a világon nem törheti meg.

NEGYVENNEGYEDIK FEJEZET

A pekingi újságok egyetlen szóval sem írhatták meg Inging meggyilkolását. A kormány a legtöbb kínai újság megjelenését beszüntette. Csak egy szolgálékű japánbarát újságot engedélyezett, amely június folyamán megszűnt, de „Újjászületés” címen ismét feltámadt. Magánosok néha átcsempészték vagy drága pénzen megszerezték a tiencini olasz engedményes területen megjelenő katolikus újság egy-egy példányát, de azt az újságárust, akinél ilyen lappéldányt találtak, a rendőrség nyomban letartóztatta. Az „Újjászületés”-ben csak a Domei japán hírügynökség értesülései jelentek meg, azonkívül tokiói táviratok. Pekinget elvágták Kína többi részétől. Csak a gazdagabb emberek, akiknek rádiójuk volt, lestek lélegzetfojtva a nankingi híreket.

A rendőrség eredménytelenül nyomozott a gyilkosok után. De Huaiyu rémulten és vak dühvel gyanakodott a Yao-kertre.

Másnap rendőrbizottság szállt ki a kertbe. Részletesen kihallgatták a lakókat, és felírták mindenkinek a nevét. Feng úr, Afei, Csinya és Poya családjának neve a gyanúsak listájára került. Feng úr és felesége, meg Paofen szülei már öregemberek voltak. Lifu, Huan-erh és Csen San szerencsére már nem szerepelt a lakók között. A rendőrség átkutatta a házat, és megállapította, hogy más nem lakik benne. Udvariasan viselkedtek, nem kellemetlenkedtek, és eredménytelenül távoztak.

Afei, amikor hallott a gyilkosságról, mindjárt sejtette, hogy Csen San és Huan-erh keze van benne, örült, hogy ez a két rokona eltűnt Pekingből. Sejtette, hogy a rendőrök a gyilkosság miatt jelentek meg a kertben, s azt is kitalálta, hogy Huaiyu küldte őket.

Később megtudta, hogy a Taiyun otthonában is jártak; Taiyun anyja azonban kijelentette, hogy lánya Tiencinbe utazott, és nem lehet tudni, mikor tér vissza.

Ilyen körülmények között Afei számolt azzal az eshetőséggel, hogy az egész kert és ő maga is veszélybe sodródik; először is azért, mert Huaiyu Pekingben tartózkodik, másodszor azért, mert az Ópiumellenes Hivatalban folytatott munkájával rengeteg ellenséget szerzett, végül pedig azért, mert a japánok kínai tisztviselőnek tekintették. Meghívta tehát Miss Donahue-t,

Paofen amerikai barátnőjét, hogy költözzék hozzájuk. Okmányt készített, amely szerint Miss Donahue-nak ajándékozta a kertet; megkérte, hogy tüzze ki a bejáratra az amerikai lobogót. Afei ismerte Miss Donahue becsületességét, tudta róla, hogy nem használja ki ezt a helyzetet. Az okmányt merő formáságnak tekintették, amellyel elháríthattak néhány fenyegető kellemetlenséget. Egy fehér bőrű lakos felbecsülhetetlenül hasznos volt a kertben. A japán fosztogatók, katonák és a roninok nagyon respektálták a fehérket.

Amikor a rendőrség feljegyezte a kert lakóinak nevét, nem írhatta közéjük Mannia és Asuan családjának tagjait. Mannia a Marco Polo híd mellett kirobbant összetűzés után vidékre költözött. Félt a japán fosztogatóktól. Először a Yao-villára gondolt, amely a Jáspis-forrás közelében emelkedett. De Asuan felesége erősködött, hogy az ő rokonai biztonságosabb helyen laknak, messze északon. Mannia anyja, az öreg Sunné már egy évvel azelőtt meghalt. Asuan tehát Manniával, feleségével és öt éves gyermekével felesége szülőfalujába indult.

A falu közelében, alig hárommérföldnyire, vasúti állomás volt. Peking megszállása előtt három nappal indultak el; elérték a vasutat, és kényelmesen utaztak. Asuan felesége a Csu családból származott; faluját Csucsia-csungnak, azaz a Csu család falujának nevezték. A szerény kis falu egy völgy mélyében bújt meg: úgyszólván minden lakosa a Csu család leszármazottja volt, Mannia családjának megérkezése nagy port vert fel. A hölgyek egyszerű ruhában utaztak, a falusi asszonyok azonban még így is fejdelmien előkelőnek látták őket. Összezsúrdultak, hogy megbámulják a hölgyeket, akik a fővárosból, a herceg kertjéből érkeztek.

Asuan apósának egy nővére élt a faluban. Az ő házában szálltak meg. A többi ház nyomorúságos vályogviskó volt; ezt az egyet legalább terméskövekkel alapozták, és kis kert is díszelgett előtte, hátul pedig gazdasági udvar csatlakozott hozzá.

A nagynéni nem győzött eleget restelkedni vendégei előtt a szegényes hajlék miatt. Átadta unokahúgának a saját szobáját, maga pedig a hátsó szobába költözött. Manniának nem jutott külön szoba. Asuan tehát kijelentette, hogy majd ő alszik a nappaliban, anyja, felesége és gyermeke pedig osztoznak meg az egyetlen „kang”-on.

A zaklatott pekingi napok után mindnyájan megpihentek a jó vidéki csendben. Asuan a feleségével és kisgyermekével elsétálgatott esténként a

falu határát átszelő folyó partjára. Egy hétig megnyugodva reménykedtek abban, hogy békés életüket nem zavarhatja meg semmi. De a falusiak, akik a vasút közelében dolgoztak földjeiken, mind gyakrabban híresztelték, hogy hosszú japán katonavonatok haladnak észak felé, a Nankó-szoroson át, a Nagy Fal irányába. A falu azonban egyelőre békében élt.

De újabb öt nap múlva a japán csapatok már a környék országútjain nyüzsögtek. A falusiak pedig hírül hozták, hogy Peking külvárosaiból és a vasútvonallal szomszédos falvakból riadt tömegekben menekülnek a gazdák. Az észak-kínai vidék nagy népvándorlása megindult. (Később egyetlen ember vagy állat, de még egy élő fa sem maradt ebben a sivataggá változott országrészben.) A menekülő asszonyok szörnyű történetekkel voltak tele.

Csucsiacongót valahogy mégis elkerülte a veszedelem. A vasútvonaltól elválasztotta a folyó vize, s a házakhoz meredek út vezetett a hegyoldalra. A japánok elhaladtak a falu mellett. Jól tudták a parasztok, hogy a Nankó-szorosban nagy csata dül, de olyan messze voltak tőle, hogy még az ágyúdörgést sem hallották. A japán csapatok is csak a távolban látszottak, amint a vasútvonal mentén tankjaikkal előrenyomultak. Éjszakánként néha vörös tüzfény világította meg az egálját.

Néhány nap múlva észak felől, ellenkező irányból zúdult át a falun a menekülők áradata. Rémtörténetek kavaroztak a levegőben, az ellenség egész falvakat perzselt fel, száz meg száz asszony barlangokba rejtőzött a japán katonák előtt, s inkább étlen-szomjan tengődtek napokig, de a japánok kezébe nem akartak jutni. Garázda rablócsapatok is bukkantak fel a környéken.

Egyik nap, amikor nem mutatkoztak katonák a közelben, Asuan átmerészkedett a folyón. Elment a legközelebbi faluba, amelyen már átvonultak a japán csapatok. Bejárta a falu kihalt utcáit. Szörnyű pusztítás nyoma éktelekedett mindenütt. Egy ház falára ragasztva felfedezte a japán hadsereg kiáltványát. A hibátlan kínai nyelven írott szöveg így szólt:

Az 1. számú japán hadsereg kiáltványa

Alulírott H... tábornok, a Nagy Japán Hadsereg parancsnoka, elrendeli, hogy a kínai nép előtt hirdettessék ki: Hadseregünk teljesíti a Nagy Japán Birodalom akaratát, és megszilárdítja a békét a Távolszoroson. Gyarapítja a kínai népjólétét és boldogságát, hogy Japán és Kína szoros együttműködése és kölcsönös felvirágoztatása szívünk vágya szerint

beteljesedjék. Más célunk nincs. Abban a reményben, hogy a helyzet nem súlyosbodik, és a jövőben ellentétek nem merülnek fel, én, a parancsnok, egyszer már türelmesen ítélt meg a kínai hadsereg felháborító, oktalan és kihívó magatartását a mi vitéz hadseregünkkel szemben. De a kínai hadsereg nem látta be tévedését, és nem szüntette be vakmerő támadásait, pedig az a viselkedés nemcsak a Nagy Japán Birodalom méltóságát sértette, hanem megzavarta a Távol-Kelet békéjét is, és a népet tízezer nemzedékig tartó, elkerülhetetlen szerencsétlenségbe sodorta. Hadseregünk megértette az Ég akaratát, amely felülről szállt a lelkébe, és megértette a nép akaratát, amely alulról szállt felénk: elhatározta, hogy az Ég nevében a gonosz, jogtalan, ostoba és makacs haramiákra méltó büntetést mér. Rokonainknak és barátainknak tekintünk mindenkit, aki nem viselkedik velünk szemben ellenségesen. Biztosítunk minden békés és engedelmes polgárt, hogy munkájában nem zaklatjuk, sőt gondoskodunk biztonságáról és jólétéről. Reméljük, hogy a lakosság megőrzi nyugalmát, választ a jog és jogtalanosság között, és megérti hadseregünk őszinte jóindulatát. Elrendeljük, hogy mindenki végezze tovább is kötelességét, és várja nyugodtan, amíg bekövetkezik a paradicsomi béke. Azokat, akik a nyugtalan állapotokat zavargások szítására használják fel, és azokat, akik a lázadókat segítik, kíméletlenül letiporjuk.

H... A Nagy Japán Birodalom Hadseregének Parancsnoka
Hirohitó uralkodásának 12-ik évében, júl. 17-én.

A kiáltvány egy üzlet ajtaja mellett lengett a szélben. Az üzletben minden állvány üresen tátongott. A padlót törött üvegcserep fedte. A kiszakított ajtófélfá keresztben feküdt a küszöbön.

Asuan falujába mind több és több sebesültszállítmány érkezett. Nankóból mentek visszafelé. Elmondták, hogy a szoros ellen huszonötezer japán intézett rohamot, és a csata tébolyult vérengzéssé fajult. A sebesültek gyalog botorkáltak dél felé, a vasút nem győzte a szállításukat. A lőszernek, a nehéztüzérségnek és az élelemnek sem jutott elég vasúti kocsi.

Egyre aggasztóbbnak látszott a helyzet. Fáradt, elgyötört, kiéhezett porlyázó csapatok szállingóztak a vidékre minden irányból. Sok katona most

már útba ejtette Asuanék faluját is; a nők állandó rettegésben éltek miattuk.

Asuan már napok óta nem érezte biztonságban a családját. Indítványozta, hogy menjenek az ország belsejébe, amelyet még nem veszélyeztettek a japán katonák. A nők azonban az utazástól is féltek. Ekkor megtudta, hogy alig néhány mérföldnyire, valami nehezen megközelíthető völgyben rejtőzik egy falu: sokkal biztonságosabb menedék, mint Csucsicsung. Felkerekedett hát, hogy ott szerezzen szállást a családjának. Talált is jó pénzért megfelelő hajlékot.

Szürkületkor érkezett haza. A falu határában menekülőkkel találkozott. Már messziről kiabálták neki, hogy japánok szállták meg a falut. De nem is kellett megmagyarázniuk, hogy mi történt. Mindezt elmondotta a siralmas és ijesztő látvány, ahogyan a férfiak öreg apjukat cipelték hátukon vagy a férjek ájult asszonyukat.

– Mi történt a családommal? – kérdezte Asuan.

– Nem tudjuk. Mindenki a maga életét mentette – felelték a menekülők.

Asuan lélekszakadva rohant lakása felé. A japánok már elvonultak. A kihalt utcákon néhány kutya vonított. Berohant a házba. A külső szobában szétdúlva heverték a bútorok. Belépett a hálószobába. Felesége meztelenül, vérben ázva feküdt a „kang”-on; már nem élt. Asuan gerincén hideg borzongás futott végig. Gyermeke a földön hevert. Odarohant, és felemelte. A kis test már kihűlt és megmerevedett. Asuan karjába ölelte a kisfiút. De szeme a felesége vérző és meztelen testét látta, öntudatlanul elejtette a gyermeket. A kis test a földre zuhant, tompa puffanással. Asuan agyán átcikázott az a gyanú, hogy ő voltaképpen nem is él; már régen meghalt, és a pokolba került. Nem értette, nem fogta fel, hogy életben maradt, és élő szemmel látja az iszonyatot. Valami démon karjai között vergődött tehetetlenül. Könny nem fakadt a szeméből, inkább úgy érezte, hogy egész teste kiszáradt. De a szájából nyál csurgott: talán a befelé folyó könny és a befelé terjedő izzadság. Szeme száraz maradt, s a bőre borzongott, mintha jeges vízbe merült volna.

A hátsó szobából halk nyöszörgés hallatszott. Ez magához térítette.

Berohant. Szinte nekiszaladt az anyja félmeztelen testének: az ablak mellett lógott egy szögön. Hátraugrott, és görcsösen lehunyta a szemét.

Újra hallotta a nyöszörgést – minden haja szála égnek meredt.

– Vedd le a kötélről, és takard be a testét – suttogta a kimerült hang.

Asuan bárgyú szemmel nézett az ágy felé. A sötét, lefüggönyözött sarok felől jött a hang.

Odament az ágyhoz. Feleségének öreg nagynénje kapaszkodott erőtlenül a függönybe.

– Megsebesültél? – suttogta Asuan.

– Vedd le a kötélről – ismételte az öregasszony.

Asuan az anyja megmerevedett testét nézte. Akinek a testét sohasem lát-hatta férfiszem: Mannia félmeztelenül lógott az ablak mellett.

Elfordította tekintetét, de önmagát legyőzve odament az anyjához. Elő-ször meztelen ölére borította a szoknyát, s csak aztán vágta le a kötélről. Ahogy hozzáért anyja langyos bőréhez, hirtelen kitört belőle a sírás: mintha csak ekkor eszmélt volna rá, hogy mi történt. Anyja arcába nézett: ez az arc szép és nyugodt maradt a halálban is. Megfogta az élettelenül lógó kart; ez a kar ölelte, becézte, nevelte őt mint kisgyermeket. Rémült zokogása lelke legmélyéről tört fel.

Nem tudta, mennyi ideig ült zokogva Mannia holtteste mellett. Amint a sírástól kissé lélegzethez jutott, ismét eszébe jutott az öreg nagynéni. Oda-ment az ágyhoz.

– Gyújtsd meg a lámpát – nyögte az öregasszony.

Asuanban már tombolt a düh, amíg a gyufát kereste. Átment a szobába, ahol a felesége és a gyermeke holtteste feküdt. Nem tudta, mit akar. Hirte-len kirohant az udvarra. Kint mélyet lélegzett. Aztán eszébe jutott, hogy meg kell keresnie a gyufát. Visszament a konyhába, talált egy gyufásdo-bozt, bevitte a hátsó szobába. Amint belépett, újra előntötte szemét a könny... mintha egyedül csak Mannia teste tudta volna elővarázsolni szemé-ből a könnyeket.

Meggyújtotta a kis petróleumlámpát. A fényben minden megváltozott kö-rülötte. A gyufa, a lámpa, tulajdon keze – egyszerre mindez mást jelentett, mint addig. Mi a lámpa? Mi a láng? Mi az emberi kéz? Mire való a keze, ezek a meggörbült ujjak? Első rohama elmúlt, öntudata lassan visszatért. Igen. Ott áll a szobában. Felesége meghalt, meghalt a gyermeke, és meghalt az anyja is. Egyedül van öreg nagynénjével, sokmértöldnyire Pekingtől. Most érezte át a valóságot, hogy mindent elveszített.

Különös és csaknem ellenállhatatlan vágy parancsolta neki, hogy gyújtsa fel a házat, és pusztuljon el ő is a családjával együtt. De az ágy felől ismét megszólalt a hang:

– Adj vizet.

Ez a mondat ismét magához térítette. Visszatévelygett a valóságba. Egy bögre vizet hozott a konyhából, odavitte az öregasszonyhoz. A lámpa fényénél látta, hogy ősz fején nagy seb tátong. Feltámogatta, és inni adott neki.

– Feküdj vissza. Kimosom a sebedet – mondta.

Friss vizet hozott, és belemártotta zsebkendőjét.

Lemosta az alvadt vért az öregasszony halántékáról. Az asszony jajgatott, de Asuan látta, hogy a seb nem nagyon mély.

– Mondd el, hogyan történt! – parancsolta az öregasszonynak.

Az öregasszony összeszedte minden erejét:

– Észre sem vettük, és a törpék egyszerre csak itt voltak. Nem láttuk, mikor és hogyan lopóztak a faluba. Egyszerre csak beszaladtak a kapun. A feleséged az első udvarban játszott a gyerekekkel. Egy borzasztó, vad katona odarohant hozzá. A feleséged bemenekült előle a gyerekekkel a házba. A katona utána szaladt. A feleséged bereteszte az ajtót maga mögött, de a japán nekifeszítette a vállát, és az ajtó betört. Mannia meg én a hátsó szobába rohantunk. Onnan hallottuk, hogyan sikoltozott a gyerek és az asszony. Hallottuk, hogy valami reccsen, aztán a gyerek már nem sikoltozott tovább. De mindjárt utána a feleséged üvöltését hallottuk. Én ijedtemben az ágy alá bújtam. Anyád felakasztotta magát. A japán hozzánk is betört, engem előhúzott az ágy alól. Dühöngött, ordított, ütött-vert, és aztán letepert az ágyra. Elájultam. Amikor magamhoz tértem, már nem volt a házban senki. Láttam, hogy anyád teste a kötélén lóg. Hol van a feleséged és a gyereked? Meghaltak?

Asuan némán bólintott. Nem volt annyi ereje, hogy átmenjen a másik szobába, ahol a felesége holtteste feküdt. Leült, és mereven bámult a földre, anyja holttestére. Különös módon minél tovább nézte anyját, annál inkább magára eszmélt. Mannia arca nem torzult el, csak sápadt és mozdulatlan maradt mindörökre. Asuan olyan szépnek látta, mint máskor. Végül összeszedte magát, átment a másik szobába. A gyermeket odafektette felesége mellé, és betakarta őket.

– Éhes vagy? – nyögte a nagynéni.

– Nem, nem! – mondta Asuan.

– Menj a szekrényhez. A jobb oldali fiókban találsz ginszenggyökeret. Vegyél ki egy darabot, és főzd meg. Attól talán visszatér az erőm.

Asuan engedelmeskedett. Maga a cselekvés, a főzés néhány köznapi és ismert mozdulata valamelyest megnyugtatta; de egy pillanatig sem feledkezett meg arról, hogy a világ idegen és borzalmas lett körülötte, mint a pokol. Felesége és gyermeke holtan fekszik, amíg ő békésen főzi a ginszengyökeret. Minden idegenné vált; a valóság, minden apró részlet olyan volt, mintha nem olyannak kellett volna lennie. Nézte a tűzhely nyugodt lángját, és gondolataiba merült. Lassan, csendesen érlelődött meg lelkében az elhatározás.

Bement a szobába, és anyja holttestére nézett. „Megbosszullak, anyám”, mondta neki hangosan.

Minden félelem elszállt a szívéből. Már nem féltette önmagát. Szinte boldog volt; a rettegés, amely még reggel is fojtogatta, örökre elhagyta.

Kiment, körülnézett a szomszéd házakban. Sehol senki. Csak holttesteket talált itt is, ott is. Ment tovább. Hirtelen menekülő lépések zaja ütötte meg a fülét. Tehát mégis él a faluban valaki más is. Az előbb még úgy érezte, hogy élő ember létére a szellemek országában jár. Bement a sötét házba, és hangosan köhögött.

Mély csend válaszolt.

– Kínai vagyok! – kiáltotta tele torokból. – Kínai vagyok! Van itt valaki?

A tátongó sötétség felé fordulva kiáltozott:

– Kínai vagyok! Ne féljete! A japánok már elmentek!

Lábcsozogást és ruhasuhogást hallott. Két alak homályos körvonalát látta a sötétben. Lassan közeledtek.

– Ki vagy? – kérdezte egy női hang.

– Cseng vagyok, Pekingből. Három családtagomat ölték meg.

Az egyik nő lámpát gyújtott.

– Hogyan maradtatok életben? – kérdezte Asuan.

– Mi ketten, az anyósom meg én, a konyhában a tűzhely mögé bújtunk.

– Jobban teszitek, ha holnap a hegyekbe mentek. Induljatok minél előbb a rokonaitok után. A japánok még visszajöhetnek!

Másnap a hegyekbe kísérte nagynénjét és a két asszonyt. Aztán egyedül visszatért a halottjaihoz. Egészen egyedül volt a faluban. Ásót, kapát szerzett, és a hátsó udvarban eltemette a halottakat.

Már éjszaka lett, mire elvégezte a dolgát. Megéhezett. Bement a konyhába, és ételt főzött magának. Megvacsorázott, aztán visszament az udvarra, és hajnalig üldögélt anyja, felesége és gyermeke sírja mellett.

Nem volt annyi ereje, hogy már másnap elhagyja az új sírokat. Még két napig maradt a faluban... A harmadik napon is csak ő volt az egyetlen élő-lény a kísérteties falak között.

A harmadik nap reggelén ünnepélyesen s utoljára hullatta könnyeit a sírok fölött. Aztán elindult.

Két kisujjára két gyűrű került. Az egyiket az anyja kezéről húzta le, a másikat a felesége kezéről. Tárcájába három hajfürtöt tett: az anyja, a felesége és a gyermeke haját.

Viszontagságos vándorlás után megérkezett az önkéntesek táborába. Beállt közéjük, és mindig a legelső sorban küzdött. De nem sebesült meg soha: valami bűvös erő védte az életét. Társai babonásan tisztelték merészségét és hősiességét. Nem mondta meg nekik, hogy anyja, felesége és gyermeke szelleme van vele mindig, és megóvjá őt a haláltól.

Pekingbe nem érkezett hír Mannia családjáról. A házkutatás és Miss Donahue beköltözése óta nyugalom honolt a kertben. Afei és Paofen mégis tudta, hogy nem maradhatnak Pekingben. Afeit bármelyik pillanatban letartóztathatták mint volt állami tisztviselőt. Elég lett volna hozzá Huaiyunak és a japánbarát hivatalnokoknak egyetlen szava. Csinya és Halványillat véleménye szerint is okosabbnak látszott, ha elhagyják Huaiyu hatalmi körét.

Személyes helyzetükön kívül Peking egész élete is bizonytalan lett. A főváros megbénult, hiszen elvágták az országtól. Egymást követték benne a zavargások, gyilkosságok, fosztogatások. A japánok nem vették át nyíltan a hatalmat, de pártfogoltjaik közvetítésével ők uralkodtak a városban. Megszervezték a helyi Biztonsági Bizottságot, amely a japánoknak „segített a rend fenntartásában”, és „biztosította az együttműködést”. Az Ázsiai Kulturális Egyesületek egyre-másra szaporodtak, s a lakosságot a japán nyelv tanulására ösztönözték. Az iskoláskönyveket megreformálták. Hiába harcolt annyi derék ember kábítószer-kereskedelem ellen – most ismét elszaporodtak az ópiumbarlangok. A japán kereskedők tömegesen lepték el a várost. Asszonyaik nyugati vagy hosszú kínai ruhát viseltek. A hosszú kínai ruha „mandzsú viselet”-nek nevezték, és divatját, mint „mandzsú barátság megerősítésének” külső jelét, hazafias jelszavakkal kötelezővé tették. Egyre több és világosabb jel mutatta, hogy Pekinget „átállították”. Vang Kehmin,

a Nisihara-kölcsönök hírhedt Anfu-párti politikusa, már lázasan buzgólkodott, hogy társaival megalakítsa a japánokat szolgáló új kormányt.

Afei és Csinya mindent előkészített, hogy a két család Sanghajba költöz-
zék. Poya már teljesen kigyógyult heroinszenvedélyéből. Feleségével együtt Pekingben maradt. Az öreg Feng úr és felesége, valamint Paofen szülei is jobbnak látták, ha otthon maradnak, és Miss Donahue oltalma alatt ügyel-
nek a kertre.

A háború már elérte Sanghajt, de az idegen lobogó alatt járó hajók még rendszeresen közlekedtek Tiencin és Sanghaj között. Afei és Csinya remélte, hogy ha sikerül hajóra szállniok és Tiencinből kijutniok, megmenekültek a veszélytől. A vasutakon megmotoztak mindenkit, bár az első osztályú utasokat nem nagyon zaklatták. Legszigorúbban a húsz-negyven év közötti férfiakat vizsgálták. A katonaköteleseket azonnal lefogták. Legkönnyebben az üzletemberek jutottak át a vizsgálaton. Csinya közeljárt az ötvenhez, már nem fenyegette veszély; Afei azonban még negyven sem volt. Elővigyázatosságból kereskedőnek öltözött tehát, ódivatú szemüveget tett fel, vízpipát szerzett az útra, és néhány napig nem borotválkozott, hogy ritkás szakálla is öregítse külsejét. Előkészítette a gyógyteákra és a régiségkereskedésekre vonatkozó üzleti iratokat is, hogy magával vigye, igazolásul.

Halványillat könnyen elhitethette, hogy kereskedő felesége. Paofen dolga nehezebb volt; nagyon fiatalnak látszott, és a szépsége mindenütt felhívta rá a figyelmet. De bíztak abban, hogyha az első osztályú utasokat nem zaklatják, Paofent is átengedik férjével és gyermekeivel együtt. Megnyugtató volt, hogy Miss Donahue is elkíséri őket, és velük marad Tiencinben, amíg hajóra nem ülnek. Amerikai nő jelenlétében a japánok igyekeztek világfiánsan viselkedni.

Augusztus közepén búcsúztak el Pekingtől. Végighaladtak a Hatamen utcán, megnézték az ismerős boltokat. Afei és Paofen titokban elérzékenyülve szorongatták egymás kezét. A keleti Pailounál Afei szólt a sofőrnek, hogy forduljon nyugat felé. Még egyszer, talán utoljára látni akarta a császári palota arany kupoláját.

– Hála istennek, ezek az épületek nem szenvedték meg a háborút, itt vannak épségben. Amíg ezek a helyükön állnak, addig nekem Peking mindig Peking marad – mondta Miss Donahue angolul.

Korán érkeztek a pályaudvarra. A menetrend szerint nyolc óra harminc perckor indult a vonat. Óriási tömeg zsibongott az állomás előtt,

poggyással megrakott riksák, autók és kocsik torlódtak egymásra.

Aki hátul állt, sokáig várakozhatott, mert mindenkit megmotoztak korra és nemre való tekintet nélkül. Bent az állomásépületben ismét kinyitattak minden bőröndöt és csomagot. Afeiék akadálytalanul jutottak el az előre lefoglalt első osztályú fülkébe. Tíz óra már elmúlt, de a vonat még nem mutatott hajlandóságot, hogy egyhamar elinduljon.

Afei megunta a várakozást. Figyelmeztette az asszonyokat, hogy vigyázzanak a gyerekekre, és senki se mozduljon ki a fülkéből. Ő maga leszállt, és fel-alá járkált a peronon. Figyelte, hogyan motozzák meg az utasokat.

A soron következőre egy kínai rendőr ráordított: „Nyissa ki a bőröndöket!” – majd halkabban hozzátette: „Minden tiltott holmit gyorsan tüntessen el.” A japán rendőrök kettes-hármas csoportokban, feltűzött szuronnal, de unottan nézték a vizsgálatot.

Afei elsétált a harmadosztályú kocsikhoz. Az utasok sorban állva, kigombolt ruhában várták a személyi motozást; csak azután szállhattak fel a kocsi-ba. Egy diáklány nem nyitotta ki a kabátját, mert csak egy szál ing volt alatta. Egy japán rendőr odament a kínai rendőrhöz, a lányra mutatott, és valami utasítást adott.

A lány mellett egy öregedő kereskedő állt. Jóindulatúan fordult a lányhoz:

– Ilyen világban okosabb, ha az ember szó nélkül engedelmeskedik.

A diáklány elvörösödött, és kinyitotta a kabátját. A kabátbélés alsó szélén néhány írásjel látszott. A japán rendőr meglátta a jeleket, és tudni akarta, mit jelentenek.

– Semmi... csak szám... az iskolai mosodában varrták bele – mondta a diáklány.

A Mukdenből származó kínai tolmács szerencsére a lány pártján volt, s így elmaradt a további faggatás.

Fél tizenkettőre járt az idő, mire a vonat elindult. De mielőtt kifutott volna Peking falai közül, minden állomáson megállították. Az utasoknak még két poggyászvizsgálaton kellett átesniök, japán katonaság kétszer szállt fel a vonatra. Az első osztályú fülkéken éppen csak hogy átmentek, s a bent ülőket udvariasan kezelték.

Alig értek ki a városból, tíz-tizenkét gépből alakult japán repülőraj zúgott el fölöttük északnyugat felé. Nankó mellett, de a környék többi részén is még ütközet folyt; a japánok szorgalmasan szállították a hadianyagot. Az

utasok tudták, hogy vonatjuk a hadianyag-szállítás miatt vesztegel minden állomáson. Végre utolérte és elhagyta őket egy ágyúkkal és lőszerrel megrakott hosszú vonat; néhány vagonból lovak tekintettek a világba mélabúsan. Erős trágyaszag húzódott utánuk.

A vasútvonalat elkeseredett harcok nyoma kísérte.

Feldúlt, leégett kisvárosokon robogott át a vonat. Minden kínai ház tetején, még a tanyákon is a Felkelő Nap Birodalmának lobogója lengett. Az utakat szegélyező fasort mindenütt kivágták – nyilván a japánok is, a kínaiak is el akarták tüntetni az ellenfélnek kínálkozó célpontokat. Teljes nyolcórás utazás után, este fél nyolckor futott be a vonat Tiencinbe; békeidőben mindössze két és fél óráig tartott ez az út. A tiencini állomáson teljes volt a zűrzavar.

– Menjetek át a hídon. Mindig középen haladjatok, és ne tolakodjatok! – figyelmeztette az utasokat egy kínai rendőr.

Afeiék szerencséjére ott volt velük az amerikai hölgy. Az ő társaságában könnyebben jutottak ki az állomásról, mint útitársaik. Már-már fellélegzetek, hogy sikerült kiszabadulniuk a tolongásból, amikor egy japán őrszem rájuk kiáltott:

– Balra! Tartsatok balra!

A társaság lehangoltan vette tudomásul, hogy ott, ahová nekik is fel kell sorakozniuk, már sokan ácsorognak, és csak kettesével-hármasával jutnak előre. Négy japán katona őrizte a csoportot; egyik utast a másik után hívták ki a sorból, hogy alaposan kikérdezzék. Ezeknek már mindegy volt az üzletember, a diák, a szegény, a gazdag, a férfi vagy a nő.

Amint rájuk került a sor, egy japán katona megragadta Csinya tizenhét éves fiát, és kiállította a sorból. Miss Donahue azonnal közbelépett, beszélni igyekezett a japánnal, de az elfordult az idegen hölgytől, és intett a fiúnak, hogy menjen vele. Halványillat egész testében reszketett. Csinya gyorsan a fiú kezébe nyomott egy kis táskát, amelyben üzleti levelek voltak. A japán látta, de nem szólt semmit.

A gyanús utasok csoportját Csinya fiával együtt egy közeli irodahelyiségbe terelték. A társaság idegesen várta: mi lesz? Csinya figyelmeztette a fiút, hogy ne türelmetlenkedjék, ne árulja el izalmát, és válaszoljon határozottan minden kérdésre. Tudta, mi következik: egyeseket azonnal eleresztenek, másokat két-három napig is ott tartanak; azokat, akikről csak gyanítják is, hogy katonák voltak, irgalmatlanul agyonlövik; akin észreveszik, hogy bol-

dogan és felszabadultan siet el a vizsgálat színhelyéről: visszahívják, és újból faggatni kezdik.

Csinya fia komoly fiatalember volt. Türelmesen várt a sorban, s gondosan vigyázott a kis táskára. Nem látszott rajta, hogy nyugtalanítja a vizsgálat. Végre rákerült a sor. Bevezették egy kis szobába; három japán ült három asztal mellett, s mind a három igen szigorúan nézett rá. A kérdések hosszú sorát szegezték a fiúnak:

- Gyűlölöd a japánokat?
- Tagja vagy a Kuomintangnak?
- A Kékingesek közé tartozol?
- Kommunista vagy?
- Az angol-amerikai klikkhez tartozol?
- Olvastad a Sanmin-féle tanokat?
- Szun Yat-szent követed?
- Csang Kai-sekhez húzol?
- Mi a véleményed a mandzsukéi kérdésről?
- Miért nem bízol Japán, Kína és Mandzsukó együttműködésében?
- Miért tartod helyesnek, hogy Kína ellenségeskedést szít a nemzetek között?
- Mikor születted? Hány nővéred van? Milyen idősök a nővéreid? Milyen iskolát végeztél?

Az egyik kérdést unottabban darálták, mint a másikat, de a fiú válaszait pontosan feljegyezték. Szerfölött komolyan végezték feladatukat, a világért nem mosolyodtak volna el. Pedig aligha került elébük olyan ember, aki a kérdésekre őszintén válaszolt!

- Mit viszel a táskában?

A fiú kinyitotta a táskát. Félóra hosszat tanulmányozták az iratokat. Aztán az egyik tiszt intett, hogy elmehet. Másik ajtón küldték ki, mint amelyen bevezették.

A fiú tudta, hogy megszabadult. Éppen ezért nyugodtan, lassan haladt le a lépcsőn és lépett ki a szabadba. A család a bejáratnál várakozott. Fellélegzettek, amint meglátták a fiút. Halványillat úgy szorította magához, mintha már a ravatalról kapta volna vissza.

Az angol engedményes terület egyik idegen szállodájába mentek. Miss Donahue ragaszkodott ahhoz, hogy elkíséri őket a motorcsónakig, amely a Tangkuból induló angol hajóra szállítja az utasokat. Paofen azonban kijelen-

tette, hogy most már biztonságban vannak. Őszinte szívvel köszönték meg a segítségét, amely sokat jelentett ezekben a nehéz órákban, és sürgették a Misst, hogy most már induljon haza.

Miss Donahue is nyugtalankodott, hogy nem történt-e valami baj Pekingben a kert lakóival. Egy nappal a hajó indulása előtt hazautazott.

Öt napig tartott a hajóút, mert sok apró kikötőbe tértek be. Végül egy reggel fülsiketítő zaj riasztotta fel a menekülőket: megérkeztek Sanghajba. A folyó mindkét partját repülőgépek bombázták. A kikötőben japán hadihajók raja tüzelt a kínai városrészre. Nagy tüzek lobogtak a látóhatáron, nehéz füstfelhő takart el mindent.

A hajó utasai a nemzetközi engedményes terület legjobb hoteljébe szálltak, és mindjárt sürgönyöztek Mulannak és Mocsónak, hogy szerencsésen megérkeztek.

NEGYVENÖTÖDIK FEJEZET

Mulan a háború kitörésekor éppen nyaralt a családjával Kulingban, a Yangce-hegyen.

A tizenhét éves Amei a nankingi missziós iskolába járt. Atung már elvégezte az egyetemet, és a Kínai Állami Távíróhivatalban szolgált, a Sanghaj melletti csenjui rádióállomáson. Ez a nagy energiájú állomás küldte a híreket San Franciscóba a Csendes-óceánon át. Atung azon a nyáron hatheti szabadságot kapott, és együtt nyaralt Kulingban a családdal.

Hangsó a középpontjában volt a nagy úthálózatnak, amelyet a kormány az utóbbi években lázas sietséggel épített; most már Kína csaknem minden részét jó műút kapcsolta össze. A város végén éppen a háború kitörése előtt készült el a folyón átívelő nagy híd. Közúti és vasúti forgalom bonyolódott le rajta egymás mellett. A környék lakossága a modern mérnöki tudomány ördögös csodájának tekintette. Ku-ling, a Kiangsi tartomány fővárosa, Nancsang közelében volt, s Nancsangot Hangsóval és Nankinggal már összekötötte az új vasútvonal. Nehéz hegyvidéket kellett átszelniök a vasútépítőknek, a hatalmas munkát mégis befejezték másfél esztendő alatt. A háború kitörését határozottan siettette Kína nemzeti újjáépítésének feltűnően gyors irama: Japán tudta, hogyha elmulasztja a kedvező alkalmat, soha többé nem mérhet döntő csapást Kínára; Kínában viszont a nemzeti öntudat ébredésével együtt a Japánnal szembeni ellenállás szelleme is felébredt.

Kuling az állami hivatalnokok kedvelt nyaralóhelye volt. Ezt a nyarat Csang Kai-sek is ott töltötte feleségével. Mulanék a szomszédságukban laktak: nyaralójuk közvetlenül a Csangék háza fölött emelkedett a hegyoldalon. A Csang-ház mögött nagy kert virult, mögötte pedig vagy ötven méter széles sűrű bozót terjedt a hátsó falig – Mulan mégis belátott az udvarukba, és figyelhette a cselédek munkáját. A ház főbejáratához keskeny út vezetett egy mély szakadék partján. A kaputól számítva talán százméteres útszakasz haladt a szakadék szélén az első keresztutcáig; csak ott szélesedett ki az út. A keresztutca sarkán őrség állt. Innen is, de a szakadék túlsó oldaláról is bárki megfigyelhette a Csangék házának eleven világát. Állandóan jöttek mentek a távoli tartományokból érkezett magas rangú tisztek és a fontos állásokat betöltő nankingi hivatalnokok. Az egyik hordszéken érkezett, a má-

sik gyalog. Ebben a villában döntöttek Kína sorsa felett; elfogadja-e azt a száználmas szerepet, amit a japán pártfogás kijelölt neki, vagy vállalja-e a harc véres áldozatait a szabadságért, az egységért és a függetlenségért.

Július tizenhetedikén történt meg a döntés. Csang rádiószózatot intézett a néphez. Harcot hirdetett, a végsőkig kitartó ellenállást. Figyelmeztette a nemzetet, hogy mérhetetlen áldozatot kell hoznia, s félúton nem állhat meg. Ha Kína a győzelem előtt összeroppan, rosszabb helyzetbe kerül, mintha harc nélkül fogadja el az ellenfél ajánlotta keserves feltételeket.

– Nem láttam soha nyugodtabb és elszántabb embert – jegyezte meg Sunya. – Nekivág még annak is, amitől Csuko Liang is visszariadt volna (a *Három királyság*-ban). Egyszer már elvállalta a világ leghálátlanabb és legnehezebb feladatát: Kína egyesítését. El is végezte. Most azonban még nehezebb feladat előtt áll: Japán ellen kell vezetnie és megóvnia Kínát. Olyan ez az ember, mint a vihardár; a zivatar az éltető eleme... Talán még élvezi is a fergeteget. Ha valaki, akkor ő tud az utolsó csepp vérig harcolni. Figyeltem az utolsó tíz év alatt. Sovány és csontos – de nézzétek meg az ajkát! És a szeme körüli vonásokat! Nincs még egy ilyen elszánt és furfangos arc!

– Ha Csang valóban Csuko Liang, akkor én a *Három királyság* kis révése leszek! – szólalt meg hirtelen Atung.

– Micsoda? – kiáltott rá Mulan. Egy pillanat alatt elborult az arca.

– Anyám, miért nézel így rám?

Mulan szótlanul meredt Sunyára. A férfi is hallgatott.

– Nem egyeztek bele? Hiszen Kínának minden egyes emberre szüksége van! – magyarázta Atung hevesen.

Mulan egy szót sem szólt, csak kiment a szobából. Teljes óra hosszat ült némán, magába roskadva. Váratlanul rohanta meg az a közvetlen veszély, amelyet minden anyának készen tartogat a háború. Most bezörgetett ajtaján a veszedelem. Hogyan is nem gondolt erre? Kína az egyetlen fiát követeli.

Megbeszélte Sunyával, hogy mit tegyenek. Egy óra múlva behívták Atungot.

– Csakugyan be akarsz vonulni?

– Mire használjam a tudásomat, ha nem arra, hogy a hazámat szolgáljam?

– válaszolt a fiú. – Anyám, igazán nem értelek!

– Nem – bólintott Mulan –, nem is érthetsz meg... De én csak azt kérdeztem, hogy jól meggondoltad-e a tervedet.

– Meggondoltam, anyám. Elhatároztam, hogy bevonulok.

Mulan lehajtotta a fejét; szemét elhomályosította a könny.

– Ó, Atung, te vagy az egyetlen fiam! – jajdult fel, és sírva fakadt.

Most Sunya vette át a szót:

– Fiam, te még nagyon fiatal vagy. Nem tudod, mit éreznek a szüleid...

– Inkább én halok meg, de téged nem akarlak holtan látni! Nem, nem bírnam el! – sírt Mulan.

– Atung, figyelj ide – kezdte újból Sunya –, anyáddal már megvitattuk a kérdést. Ha Kína téged hív, neked is menned kell. De ne feledd el, hogyha odaadunk téged, mi többet áldozunk, mint te magad. A fiatal hős dicsőségesen és lelkesen hal meg a csatában... ott vannak a barátai is... De az előregedett szülőknek otthon kell maradniok, és tovább kell szenvedniök. Nem állunk az utadba. Mégis szeretném, ha gondolnál a családdra is.

– Mit ér a család, ha a haza elpusztul? – kiáltott Atung.

– Fiam, ezt én is tudom – bólintott Sunya türelmesen. – Ha olyan fiatal volnék, mint te, bizonyára elmennék én is. De te vagy az egyetlen fiunk. Ne feledd, hogy mi már ajándékoztunk a hazának egy gyermeket: a nénédet, Amant. Anyád és én megöregedtünk, már nem remélhetünk több fiút. Akár az egyéni helyzetedet nézzük, akár a haza érdekét: neked menned kell. De a Cseng család helyzetéből nézve a kérdést – a te életedet csak egészen kivételes okokból volna szabad veszélyeztetni. A te eseted egészen rendkívüli. Tegyük fel, hogy a Cseng család kihal... A küzdelemben a család áll elől mint legelső védelmi vonal. Gondolj csak nagyatyádra és nagyanyádra. Hány fiúunoka született a Cseng családban ennyi év alatt? Három nemzedék élt és dolgozott. Azért élt és dolgozott, hogy megszülethessetek ti hárman: te és a Csinya két fia. Asuanban nem a mi családunk vére folyik; nem is tudjuk, hogy hol van. A Cseng-vér nem pusztulhat el, a család nem halhat ki! Lehet, hogy fellengzősnek tartod a szavaimat; talán meg sem érted, amit mondok. Kínát sok ezer éven át a család tartotta fenn. Még az olyan országokban sem hívják be a család egyetlen fiát, ahol általános hadkötelezettség van. Csak ha a végszükség bekövetkezik...

– Apám és anyám – nézett fel Atung, és idegesen szorongatta a szék karfáját –, én is tudom, hogy ez az elhatározásom mit jelent... De el kell mennem!

Mulan arca könnyben úszott, ahogy a fiára nézett:

– Hát menj. Ez az én sorsom. A szenvedés.

- Mi a terved? – kérdezte Sunya. – önként jelentkezel?
- Jelentkezem; aztán azt teszem, amit parancsolnak. De valamit tennem kell!
- Miért nem maradsz a munkád mellett, a rádióállomáson? – kérdezte Sunya. – Ott is szolgálhatod a hazát, nemcsak a fronton.
- Mulan belekapaszkodott ebbe az ötletbe:
- Azt mondtad, hogy a „kis révész” leszel. A drótnélküli távírász is révész... kompot vezet keresztül a Csendes-óceánon... Miért nem maradhatsz a munkahelyeden?
- Igen, az is lehet, hogy ezután is rádiós leszek – felelte Atung csendesen.
- Ha a rádió fontossá válik a háborúban, akkor lehetséges...
- Valami kimondatlan és írásba nem foglalt egyezség szövődött a fiú és a szülők között: Atung addig nem vonul be katonának, amíg a rádióállomása működik. A rádióállomás azonban Kiangvan mellett állt, és körülötte dúltak a legvéresebb csaták.

Amei sokkal csendesebb, szótlanabb és nehezkesebb gyermek volt, mint tragikusan elhunyt nővére. De ösztönösen elleste és utánozta anyja kedveségét és finomságát. A távolabbi családtagok közül leginkább Manniához ragaszkodott. Szerénysége és félnévsége hasonlított is hozzá. A modern diáklányok között feltűnt a viselkedése: látszott rajta a családi nevelés.

A Ginling Iskola néhány misszionárius tanárnője szintén Kulingban nyaralt. Ameit valamennyien nagyon szerették; különösen Miss Cunningham kedvelte. A tanárnők meglátogatták Mulanékát Kulingban, és Mulanék visszonozták a látogatást. A sanghaji háború augusztus tizenharmadikán tört ki. Senki sem tudhatta, hogy az új iskolaévben megkezdődik-e a tanítás. Amei abban reménykedett”, hogy mégis megnyitják az iskolát, s nem akart mulasztani. Atung szabadsága is a vége felé járt. Mulan tehát hazakészült. Még Hangcsóban is akart néhány napot tölteni a fiával, mielőtt Atung visszautazott volna állomáshelyére. Miss Cunningham felajánlotta, hogy elviszi Nankingba Ameit, ha pedig az iskolát nem nyitják meg, a lány hazautazik Hangcsóba. Miss Cunningham jóságos, szelíd teremtés volt; Új-Angliából származott. Mulan nagyon szerette, és nyugodtan bízta rá Ameit.

Egy nappal előbb, hogy visszatértek volna Hangcsóba, Mulan rövid beszédet intézett a gyermekeihez:

– Atung és Amei, ti most elváltok egymástól. Mennyi időre? Nem tudhatjuk. Senki sem tudja, hogy meddig tarthat ez a háború. De én mindig közel akarok lenni hozzátok. Amei, ha látod, hogy akár itt, akár Nankingban valami baj készül, azonnal táviratozz, és gyere haza. Az iskolával ne törődj. Ha a háború hamar véget ér, jövőre már az lesz a dolgom, hogy feleséget keressek Atungnak. Láttátok, ugye, hogy milyen csendesen, békésen éltünk itt a vidéken. Majd veszünk néhány száz hold földet, és bizonyára megérem, hogy a fiam meg a menyem megtelepszik egy majorban, és unokákat nevel nekem.

Tréfát színlelt, de a gyerekek tudták, hogy komolyan beszél.

– A háborúnak hamar vége lesz – biztatta Atung.

Másnap Mulan és Sunya hazautazott Atunggal. Huicsó közelében kényelmes nagy hajót béreltek, és azon utaztak tovább Hangcsóig. Gyönyörű tájon hajóztak keresztül; talán a Csililung néven ismert útszakasz volt a legszebb. A part közelében két nagy szikla: „Yen Cseling halászóterasa” emelkedett ki a folyóból. Yen Cseling messze földön híres remete volt, kétezer esztendő előtt. A császár barátja és iskolatársa volt, mégsem fogadott el semmiféle hivatalt vagy kitüntetést. Az emléket felidéző két szikla ma már több mint hatvanlábnyira emelkedik ki a vízből; este, amikor a hajó kikötött mellettük, Mulan azon tűnődött, hogy az öreg Yen halásztanyája körül mi változott meg kétezer év alatt: vajon a föld emelkedett-e, vagy a víz mosta-e mélyebbre a medrét? Az élet és az elmúlás minden gondja csak ebben a kérdésben rezzent meg a csodálatosan szép éjszakai kikötőhelyen. A folyóra búvösen sütött le a hold, s enyhe szellő simogatta a vizet a hajó körül.

Atung csak két napot töltött otthon, aztán Sanghajba sietett. Nemsokára levelet írt: közölte, hogy a japán bombák leghamarabb a rádióállomás magas tornyait rombolták le. Elpusztult a kiangvani városi könyvtár, a múzeum, a gimnázium és a stadion is. A rádióállomás berendezéséből megmentették, amit lehetett, és talán sikerül a nemzetközi engedményes területen új leadót rögtönözniök.

Sanghaj körül óriási kiterjedésű árokharc kezdődött; a kínaiak nagy erősítést küldtek a Vusung-vidékre és a Yangce deltájához. A háború egyre nagyobb és nagyobb területre csapott át. Sanghaj-Nanking vasútvonala mentén szünni nem akaró légitámadások rombolták a városokat. A vasúti közlekedés már életveszélyes volt. Hangcsó is kapott már néhány bombát.

Sanghajból is, Hangcsóból is menekült a lakosság, ki erre, ki arra. A hangcsóiak remélték, hogy a sanghaji engedményes területeken biztonságban lesznek, a sanghajiak pedig az ország belseje felé igyekeztek, hogy kijussanak a háborús zónából.

Az általános zűrzavarban kapta meg Mulan Afei táviratát. Boldogan olvasta, hogy Afei és Csinya családotul Sanghajba érkezett; a Burlington Szállóban vettek lakást. Manniáról és Asuanról azonban nem szólt a távirat. Vajon miért nem érkezett Sanghajba Mannia is a családjával? Mulan aggódni kezdett értük. Elhatározta, hogy meglátogatja Afeiéket: talán Sanghajban pontosabb híreket szerezhet.

Szeptember elsején a háborús helyzet olyan aggasztóra fordult, hogy Mulan és Sunya okosabbnak vélte, ha Ameit sürgősen hazahozzák Hangcsóba, mielőtt megszakad az összeköttetés. A vasúti forgalom még nem szűnt meg teljesen; természetesen csak nagy kockázattal és nagy késéssel lehetett utazni. Megbízhatóbb eszköznek látszott az autó. Úgy döntöttek, hogy Sunya utazik el a lányért. Sanghajig azonban Mulan is el akart menni, hogy Manniáról halljon valamit. Lehetségesnek tartotta, hogy Mannia is ott van Afeiékkel.

Indulásuk előestéjén levél érkezett Atungtól:

Kedves Szüleim!

Bevonultam. Mit érne a család fennmaradása, ha elveszítenők az országot? Ha valamennyi fiú, aki a szüleinek kedves, elmaradna a háborúból, hogyan győzhetné le Kína az ellenséget? Kérlek, ne aggódjatok értem.

*Fiatok,
Atung*

Mulan megtántorodott. A fia tehát mégis bevonult. De mikor és melyik ezredbe? Miért nem értesítette őket előre? Most még inkább vágyott Sanghajba: hátha Atung is ott van valahol a környéken. Ameit mindenesetre el kell hozni Nankingből, mielőtt egészen megbénul a közlekedés. (Később igen bölcs elhatározásnak bizonyult, hogy a lányt elvitték Nankingből. Iskoláját decemberben már lefoglalták a menekült asszonyoknak.)

Sanghajban Mulan kényelmes, régi, családi szállodában találta Afeit, Csinyát, Paofent, Halványillatot és a gyerekeiket. (A szálloda valaha külföl-

di vállalaté volt, de akkor már kínai irányítás alá került.) Mania azonban nem volt a család tagjai között, és senki sem tudott róla semmit. Mulan óráról órára jobban aggódott érte.

Úgy döntöttek, hogy amíg Sunya Nankingba utazik Ameiért, Mulan a többiekkel Sanghajban marad. Az utazás máskor csak hét és fél óra hosszát tartott, de most, a csapatszállítások idején, nagy késésre kellett számítaniuk. Mocsó már meglátogatta Afeiéket Sanghajban, s haza is utazott izgatottan, mert tudta, hogyha a kínai csapatok visszavonulnak, Szucsout is eléri a harcfront. Nekik is biztonságosabb lett volna, ha Sanghajba költöznek, de Lifu miatt otthon kellett maradniuk; rossz példával szolgált volna, ha ő, a magas rangú állami hivatalnok is elmenekül; ha pedig csak ő maradt volna Szucsouban, később már nehezen látogathatta volna meg a családját Sanghajban. Mulan megkérte Sunyát, álljon meg Szucsouban, s vegye rá Mocsót és Lifut, hogy jöjjenek el még egyszer Sanghajba, amíg ők is ott vannak.

Sunya távolléte alatt Mulan mindenről értesült, ami a rokonság körében történt. Suyun halálának híre nagyon megindította. Megtudta Csen San és Taiyun kalandjait s azt is, hogy azóta már északnyugaton vannak, a japán vonalak mögött portyázó önkéntes csapatban. Csak Maniáról és Asuan családjáról nem jött semmi hír. Féltették őket, mert a menekültek előadásából már ismerték az északi vidéken történt szörnyűségeket.

Mint általában a felsőbb réteget: Mulan rokonságát nem érintette túlságosan a háború. De a sanghaji napok már korántsem teltek el nyugodtan. A bombavető repülőgépek zúgása betöltötte a város égboltját, s a léghárító ágyúk lövedékei visszahullottak a házakra. Éjjel-nappal egymást érték a robbanások. Nagy tömeg ácsorgott a folyóparton: bámulták a japán ágyúnaszádok és a kínai tüzérség párbaját. A háztetőkről rengeteg kíváncsi figyelte a Csapei és Kiangvan fölött lángoló égboltot. Az volt a legrosszabb, hogy a csapói kerületekből beláthatatlan menekülő tömeg özönlött be a városba; a férfiak, asszonyok és gyerekek serege hontalanul bolyongott az utcákon. A Pekingből érkezettekre különösen hatott az, hogy Sanghajban még mindig zavartalanul tombolt az éjszakai élet: a szórakozni vágyó gazdagok zsúfolásig töltötték a színházakat és a bárókat. Afeiék úgy érezték magukat, mintha idegen országba kerültek volna. A pekingiek azelőtt mindig közömbösek, tunyák és könnyelműek voltak – most komor arccal, lecsüggesztett fejjel jártak, és a lelkükben némán parázslott a harag. De a kikötőkben élő gazdagok szinte észre sem vették a háborút. Ezeknek a városoknak a társadalma

kettéhasadt. Az egyik csoport a maga megszokott módján, gondtalanul élt, és a tengerentúli hatalmak védelmében bízva, még csak tudomást sem vett a veszélyről. A másik csoport, a köznép, a hazájukért küzdő katonák és a szerencsétlen menekültek serege irtózatossá szenvedéseket viselt el.

Mulan most már nemcsak hazafias érzelmekkel kapcsolódott a háborúba; egy pillanatra sem felejtette el, hogy egyetlen fia is szünet nélkül dübörgő ágyúk között küzd. Atung újra írt; levelét elküldték Mulan után Sanghajba. Kiderült belőle, hogy a fiú a rádiós osztagban szolgál a Yanghong-fronton, és reméli, hogy rövidesen szabadságot kap. Látni szeretné szüleit, tehát azonnal hazamegy, amint megkapja a szabadságot. De addig is: a szülei meglátogathatják őt a fronton.

Sunya harmadnap szerencsésen megérkezett Ameijel. Lifu és Mocsó is velük jött; magukkal hozták gyermekeiket is.

Lifu legidősebb fia, Hsiaoфу is engedélyt kért szüleitől arra, hogy bevonulhasson. Sunya megmondta Lifuéknak, hogy egyetlen fia már bevonult. Hsiaoфу kérését tehát nem tagadhatták meg, hiszen Lifunak három fia volt. Lifu és Mocsó azért is jött Sanghajba, hogy tájékozódják, vajon Hsiaoфу nem kerülhet-e Atung ezredébe. A két anyát valamennyire megnyugtatta volna az a tudat, hogy az unokatestvérek egymás mellett szolgálnak. Hsiaoфу már elvégezte tanulmányait a nankingi központi egyetemen; remek gyorsíró volt. Rövidlátó szemén üveget viselt, de irodai szolgálatra, jelentések és üzenetek gyorsírására kétségkívül alkalmas volt.

Az a körülmény, hogy Hsiaoфу is kimegy a frontra, meglehetősen lehangolta a rokoni találkozást. Senki sem mondta ki titkos gondolatát, de a két nővér, a két anya jelenlétében mégis az ő sorsukat érezte át mindenki. Halványillat fia is kijelentette, hogy bevonul. Nagybátyja, Sunya azonban leintette:

– A Cseng családnak legalább egy magja maradjon itthon. Különben is te még nagyon fiatal vagy.

Lifu egész napi szaladgálással elintézte, hogy Hsiaoфу az Atung ezredéhez kerüljön. Este ért vissza a szállodába, és lihegve újságolta:

– Szerencsénk van... Megtudtam, hogy az ezredes esztendő előtt tanítványom volt a pekingi egyetemen. A felesége itt Sanghajban, a francia engedményes területen él. Felkerestem, és az ő segítségével beszéltem az ezredessel telefonon.

– Megígérte, hogy ügyel majd a fiunkra? – kérdezte Mocsó.

– Megnyugtatott, hogy ameddig csak lehet, a két unokatestvért nem választja el egymástól. Ennél többet nem ígérhetett.

– Tudta, hogy Atung az ezredében van? – kérdezte Mulan.

– Nem tudta, de azt mondta, hogy azonnal utánanéz.

Mocsó látta, hogy fia bevonulása elintézett tény. Sírva fakadt.

– Magam is elkísérem Hsiao fut – jelentette ki Lifu.

– Hová? A frontra? – nézett fel rá Sunya.

– Oda. Te is kijöhetsz, ha látni akarod Atungot. Holnap éjjel indulunk.

– Miért éjjel? – kérdezte Sunya.

– Mert éjjel kevésbé veszélyes. Az ezredes autót küld értünk. Yanghong elég messze van; magánkocsikat különben sem engednek a hadizónába. Egy segédtiszt jön az autóval, majd ő odavezet bennünket.

Mulan megkövülten nézett maga elé. Hirtelen megszólalt:

– Mondd, Lifu: nők is kimehetnek oda?

– Az ezredes talán megengedné. De nem hiszem, hogy nagyon örülnének a látogatásodnak.

– De én hallottam már, hogy sok nő megy ki a rajvonalba, szeretetadományokat visznek a katonáknak.

– Az más. Azok a maguk felelősségére mennek.

Sunya gyöngéden kérlelte az asszonyt:

– Mulan, okosabb, ha itt maradsz. Semmi értelme, hogy az életedet kockáztasd.

– Ha a fiam nem fél ott maradni a háború végéig, talán évekig, akkor miért félnék én egy éjszakától? Mennyi ideig tart az út?

– Oda-vissza alighanem estétől hajnalig – magyarázta Lifu. – Csak egészen lassan haladhatunk, mert a kocsi lámpáit nem szabad meggyújtani.

– Veszélyes az út? – kérdezte Mulan nyugodtan.

– Te csak maradj itthon a húgoddal! – tért ki Lifu a válasz elől. – Gondolj azokra, akiknek az életéért te vagy felelős.

Mulan nem vitatkozott Lifuval, elfogadta az akaratát. A család izgatottan tért nyugovóra. Mocsó másnap reggeltől estig kettesben maradt Hsiao fuval a szobájában. Csendesen sírt. Mulan figyelmeztette Sunyát: rendeljen négy láda narancsot, s vigyék el az autón a katonáknak.

Néma csendben fogyasztották el a búcsúvacsorát. Mindenki olvasta az izgalmas új híreket, de senki sem beszélt róluk. A háború legvéresebb küzdelme folyt. A japán vezérkar jelentette, hogy elfoglalták Paosant; a kínai je-

lentések szerint azonban egy kínai zászlóalj még tartotta a Vusung melletti tengerparti várost, bár teljesen elvágták minden segítségtől. Két nappal később az az egyetlen katona, aki hírmondónak maradt a zászlóaljból, megérkezett a hírrel, hogy az utolsó golyóig és az utolsó szál emberig harcoltak.

Este tíz órakor gyűrött egyenruhájú fiatalember érkezett a szállodába. Rohamsisakja komoran és előkelően hatott, s megnemesítette ruháján és arcán a tábori élet nyomait. Közölte Lifuval, hogy az autó a kapu előtt áll, s máris indulniok kell. Mulan és Mocsó könnyek között mondták el Hsiaofunak azokat az anyai szavakat, amelyek egyszerűek, szinte közönségesek s mégis felejthetetlenek. Újból és újból elkezdték a búcsúzást, mert úgy érezték, hogy még nem mondtak semmit.

Végül Lifu intett a fiának, hogy lépjen be az autóba. Sunya és Lifu is beültek. Mocsó behajolt a kocsiba; Hsiaoфу még egyszer kinyújtotta a karját, hogy megszorítsa anyja kezét. A kocsi indult, s elszakította egymástól az összeforrt kezeket.

A segédtiszt a sofőr mellett ült. Amint kiértek az engedményes területről, eloltották a lámpát. A végeérhetetlen külvárosokon már sötétben haladtak keresztül. Felhős volt az ég, holdfény sem világította meg a kocsit. Legalább nem kellett bombáktól tartamok.

– Látnak ebben a sötétben? – szólalt meg Sunya halkán.

– Ismerjük már jól az utat, de látjuk is. Megszokja a szem a sötétséget. Mi már szeretjük is. A fronton kellemesebb az éjszaka.

A nyílt eszű, vidám fiatal tiszt sok apró történetet mesélt nekik.

– Sohasem fél? – kérdezték.

– Félni? – nevetett csodálkozva. – Évek óta várjuk az alkalmat, hogy végre szembekerüljünk japán barátainkkal! Hát szabad most félnünk? Inkább az a baj, hogy eleinte meggondolatlanul vakmerő volt minden emberünk. Türelmetlenül várták, hogy szuronyrohamra indulhassanak, és még parancsra sem akartak visszavonulni. Valami láz tört ki rajtunk. Valamennyien tudjuk, hogy ütött az utolsó óra! Az egyik ember hősiessége megszégyeníti a másikat. Volt köztünk egy tizenkilenc éves fiú, valahonnan vidékről jött. Az anyja már ki is szemelt neki egy lányt. A fiú azonban otthagya a menyasszonyt, kijött a frontra. Folyton azt hajtogatta, hogy „a japán ágyúk kétezer méterre visznek, a mieink csak ezeröttszáz méterre, nekünk tehát előre kell nyomulnunk ötszáz métert”. Előre is nyomult... és meghalt.

– Jelszó! – kiáltott egy hang a sötétben.

A segédtszt megmondta a jelszót. Egy zseblámpa fénye bevilágított a kocsiba, rávillant az utasok arcára, aztán kialudt. A sötétség elmélyült. Túlvilági csend nyelte el a kocsit.

– Hol vagyunk?

– Mindjárt Tazangba érünk – felelte a segédtszt. – Liuhong után már halljuk az ágyúzást, Yanghong után a gépfegyvereket is. Azon túl van a senki földje; ott folyik a harc, szünet nélkül, egész nap.

Tazang után megvilágították az égboltot a japán hadihajók fényszórói. A fehér fénynyalábok újra meg újra végigsöpörték az eget: repülőket kerestek. Az autó motorja halkán morgott, és a tücskök cirpelték a mezőn. Más nesz nem hallatszott.

– Állítólag a túlsó oldalon néhány kínai ezred is harcol ellenünk – szólalt meg Sunya. – Mandzsukóból való ezredek. Igaz?

– Igaz – felelte a segédtszt. – De nincsenek sokan. A múltkor közelharcba keveredtek a mieinkkel. Amint a mi katonáink negyven-ötven méterre értek hozzájuk, kínaiul kiáltottak rájuk: „Mi is kínaiak vagyunk! Ne gyertek ellenünk!” Mandzsuk voltak, akárcsak a mieink. Egyre kiabáltak, hogy „ne gyertek felénk, mert lövünk!”. De a mieink visszakiáltottak: „Hé, halljátok? Van kedvetek megkóstolni, milyen ízűek a mi golyóink?” A túlsó oldalról egy nagy szál katona felelt: „A miénk sokkal jobb ízű!” Tüzelt, de láttuk, hogy csak a levegőbe lőtt. A mandzsuk helyzete nagyon nehéz. Ők is kínaiak. A japánok mégis kényszerítik őket, hogy kínai testvéreik ellen harcoljanak.

Egyre közelebről hallatszott a gépfegyverek kattogása. A látóhatár peremén vakító fénysugarak villantak fel; tíz másodperc múlva éktelen dördülés hallatszott, mintha az ég zengett volna. Fénycsíkok száguldottak keresztül a felhőkön; dallamos füttyülés, sivítés kísérte őket, azután robbanás fejezte be útjukat. Az autó mellett élesen elsivített valami.

– Mi ez? – kérdezte Hsiaofu.

– Csak egy puszkagolyó – nevetett a segédtszt.

– Félsz? – fordult Lifu a fiához.

– Nem – felelte Hsiaofu, igen bizonytalanul.

– Még visszafordulhatsz!

– Eszem ágában sincs.

– Ha Yanghongba érünk, még szebbet is látunk – biztatta őket a sofőr.

Az út tekervényesen haladt tovább. Fekete, elmosódó alakok jelentek meg előttük. A kocsit csigalassúsággal kúszott előre.

– Jelszót!

A segédtsízt ismét megadta a jelszót. Megint rájuk világítottak a sötétségből.

– Mehet.

Ütemes lábdobogás hallatszott.

– Katonák vonulnak a lövészárókba.

– Ilyenkor? Ilyen sötétségben?

– Ilyenkor a legbiztosabb.

A feneketlen éjszaka csak az emberi léptek tompa dobogásával beszélt.

Hsiao-fu zseblámpát is vitt magával. Hirtelen odavillantott az utat szegélyező árnyéktömegre. Kísérteties képet látott: katonák, egyenruhában és rohamsisakban, vállukon puskával, néma csendben haladtak előre a vaksötétben... harcolni induló, megfeszült arcú, mindenre elszánt emberek.

Nem sokáig nézhette őket, egy hang dühösen ráordított:

– Oltod el?! – Nagyon káromkodott: – Az anyád! ... – Hsiao-fu ijedten kaptintottá le a lámpát.

A segédtsízt ingerülten hátrafordult:

– Mondtam, hogy nem szabad fényt gyújtani!

– Van ott fény, ni! – mutatott felfelé a sofőr. Arra néztek. Két fénynyíl fűrödött át a levegőn, magasra: egy vörös meg egy sárga. A segédtsízt megmagyarázta, hogy a tüzéség ad jeleket rakétával.

Közeledtek ahhoz a körzethez, ahol a gránátok robbantak. Hallották a sistergést, aztán látták a robbanva lecsapódó lövedéket. A föld újra és újra megremegett. Az autó újra és újra megrázkódott.

Néhány kanyarodással megérkeztek a hadiszállásra. A segédtsízt bevezette őket. Sunya, Lifu, Hsiao-fu megállt az ajtóban.

Kicsi falusi ház volt a hadiszállás. Egy tábori ágy mellett telefon állt. Az ágy alatt lámpa égett. Az ablakokat függöny takarta el. Az ezredes éppen telefonált.

– Mi?... Az egész ezred megsemmisült? Másikat kell küldenünk... Nem...? Igenis, parancsnok úr!

Liu ezredes letette a hallgatót, és felállt, hogy vendégei elé menjen.

– Már vártalak – mondta. – Foglalj helyet, öreg Tanárom.

Lifu bemutatta Sunyát és Hsiaofut. Az ezredes rámosolygott a fiúra: „Ide akarsz jönni, közénk?” Mindjárt elküldte segédtsztjét a rádióállomásra, hogy hívja oda Atungot.

– Huszonnégy órája dolgozik az a fiú, szünet nélkül – mondta az ezredes. – Kevés az emberünk. Sajnos, Paosant feladjuk. A mieink rádión kérnek segítséget, de az ellenség elvágta minden utunkat. Egy zászlóalj már három napja egyedül tartja a várost, és nem tudunk segítséget küldeni nekik. Eddig már három odaküldött osztagunk semmisült meg. De bizonyosan tudom, hogy az a magára maradt zászlóalj küzdeni fog az utolsó szál emberig.

Látszott rajta, hogy a meghatottság a torkát fojtogatja. Szinte elfelejtette, hogy vendégei vannak.

Kisvártatva belépett a szobába Atung. Tisztelgett az ezredes előtt. Egészen megváltoztatta az egyenruha. Kabátja is, nadrágja is merő pizok volt, de arcán vad boldogság áradt el, s ahogy lépett, a mozdulata súlyos és méltóságteljes volt, mint a felnőtteké.

– Milyen a munkád? Szereted? – kérdezte Sunya.

– Csak ketten vagyunk. Felváltva dolgozunk – felelte a fiú. – Nincs időm azon gondolkodni, hogy szeretem-e a munkámat vagy sem. Csak azt tudom, hogy fontos.

– Kimehetek... valahová? – szólalt meg Hsiaofu hirtelen.

Atung mosolygott:

– Ezen az állapoton mindannyian átestünk. Hsiaofut kivezették. Atung tisztelgett az ezredes előtt, és megkérdezte:

– Kaphatok egy pohár vizet?

Az ezredes maga szedte elő termosztát; félig megtöltött vízzel egy kis poharat, és odanyújtotta Atungnak. A fiú lassan, kortyonként itta, az utolsó cseppet is becsurgatta a szájába.

– Erre mifelénk nagyon drága kincs a víz – jegyezte meg az ezredes.

– Hogyan segíthetnénk? – kérdezte Lifu megrendülten. – Hoztunk néhány láda narancsot...

– Ó, hiszen ez kitűnő! A fiúk sokkal többet szenvednek a szomjúságtól, mint az éhségtől. A falusiak sokban segítenek ugyan rajtunk, de a sebesültjeinkről nem gondoskodnak. Rengeteg a sebesültünk. Mondjátok meg ott-hon, hogy nincs kötszerünk és orvosságunk. Cigaretta is küldjenek.

Sunya félrevonult a fiával. Hsiaofu is visszatért, s odament Atunghoz. Lifu csatlakozott hozzájuk.

– Ígérjétek meg, hogy mindig vigyáztok egymásra, egészségben, betegségben – mondta Sunya a két fiúnak. – És ne feledjétek el bennünket, írjátok nekünk. Ha az egyik nem ér rá, írjon helyette a másik.

– Megtanulhatom én is a rádiószolgálatot? – kérdezte Hsiaofu.

Lifu az ezredeshez fordult, de nem kellett kérnie.

– Vedd magad mellé – mondta az ezredes Atungnak –, legalább örködik a készüléknél, ha ti fáradtak vagytok, vagy az egyik közületek aludni megy.

– Majd betanítom én hamar. Mindent könnyen megtanul! – lelkesedett Atung. – Különben sem valami nehéz mesterség. George úgyis mindig álmos, mert nagyon kövér.

– Ki az a George?

– A társam. Elsőéves egyetemista.

– Szerencséd van – mondta Lifu a fiának halkán. – Dolgozz szorgalmasan, és tanulj Atungtól. Legyetek jó testvérek... Szeressétek egymást, mint ahogy anyáitok szeretik egymást...

Már ő is elvesztette önuralmát. Zsebkendőjét vett elő, és megtörölte a szemét.

– Sajnos, nekem már mennem kell – mondta Atung. – Letelt a tizenöt percem. George elalszik, ha nem megyek vissza.

A két apa lehajolt. Homlokukon csókolták fiaikat.

– Vigyetek hat narancsot. Kettőt-kettőt magatoknak, kettőt George-nak – mondta az ezredes, és Atunghoz fordult: – Anyád küldte.

Atung szeme felragyogott. A telefon megcsendült. Az ezredes odament, és felkapta a kagylót:

– Ellentámadás öt harminckor... Igenis, parancsnok úr!

Sunya és Lifu még egyszer megölelte a két fiút; aztán gyorsan távoztak. Mindegyik gondolataiba merült. A tücskök – az „aranycsengők” vagy a „szövőgető lányok” – nyugodalmassal, örök békedalt cirpelték. Sunyának, amíg némán hallgatta őket, eszébe jutottak a hajdani tücsökviadalok, amelyeket testvéreivel rendezett, Pingyával és Csinyával. Most szinte úgy érezte magát, mintha azóta nem is történt volna semmi. Mire elérték Tazangot, már hajnalodott. Olyan éjszakát éltek át, amelyet egyikük sem felejtett el többé.

Fél öt tájban érkeztek meg a szállodába. Mulan és Mocsó egész éjjel virrasztott, de most már elnyomta őket az álom. Mulan a pamlagon szundikált, Mocsó felöltözve feküdt az ágyban.

A két férfi lábujjhegyen lépett a szobába. Mint rendszeren, most is Mocsó ébredt fel hamarabb: azonnal meghallotta, hogy jönnek. Mulan csendesen szundikált tovább, amíg ők hárman suttogtak. Olykor odanéztek Mulanra. Az asszony nyugtalanul fészkelődött, s hirtelen sikoltás tört ki a torkán:

– Ó, Atung!

Sunya odaszaladt hozzá, felébresztette. Mulan szeméből ömlött a könny. Álmában sírt. Kábultan ült fel a pamlagon.

– Jaj – pihegte fájdalmasan –, végre itt vagytok... Álmodtam... azt álmodtam, hogy Atungot megölték... sárosan, véresen a földre rogyott... Hsiaoфу vitte...

Megnyugtatták. Sunya közben az órájára pillantott. Tíz perccel öt óra előtt történt.

Kávét rendeltek. Reggelizés közben Sunya és Lifu elmondta az éjszaka történetét. Mulan nem szólt semmit. Aggodalommal volt tele a lelke.

Lifu felhozatta a reggeli újságokat, s hangosan olvasta a legújabb híreket. Mulan álmosan hallgatta:

Ellentámadás Paosannál. A kínai hadsereg visszafoglalta az elvesztett területek egy részét. A sereg zömétől elvágott zászlóalj megfogadta, hogy az utolsó emberig küzd. A tüzérségi harc egész éjszaka tartott a putungi kínai erőd és a japán hadihajók között. Állandó harc a Vhangpu mellett. Augusztus tizenharmadika óta a legvéresebb küzdelem folyik. Egy washingtoni kábeltávirat szerint Rooseveltnél felszólította az amerikai állampolgárokat, hogy hagyják el Kínát... Az észak-kínai front kétszáz mérföldre nyúlik, Tiencintől északnyugatra Sansiig. A hírek szerint Hopei tartományban a japánok kétszázezer embert vontak össze... Augusztus tizennegyedikétől szeptember elsejéig a kínai léghárító tüzérség Csekiang, Kiangsu és Anhvei között összesen hatvanegy japán repülőgépet pusztított el...

Mulan egész nap gyöngé és ideges maradt. Várta, hogy valami hírt kap Atungtól. Megkérte Sunyát, hogy küldjön még tíz láda narancsot a frontra: Paofen bizonyára el tudja juttatni a Kínai Nők Háborús Segélyakcióján keresztül. Paofen ugyanis ott dolgozott.

Mocsó sürgette a családját, hogy induljanak haza. Szucsouban is bizonytalanná vált a helyzet, és Lifu öreg édesanyja egyedül volt otthon. Még aznap megállapodott valamiben Paofennel. Mocsó legkisebb fia ugyanolyan idős volt, mint Paofen kisebb lánya: tizenegy esztendő. Paofennek nem

volt fia, és nagyon megszerette a Mocsó kisfiát. Azt ajánlotta, fogadják örökbe egymás gyermekét: cseréljék ki őket. Mocsó mosolygott:

– Nincs szükség cserére. A két gyerek „kupiao”, unokatestvér. Tekintsd úgy, mintha megkértük volna a lányod kezét a fiunknak. Add nekem a lányodat, hadd legyen a menyem.

Paofen mosolyogva beleegyezett a jövőendő házasságba. Afei és Lifu is jelen voltak, hallották a megegyezést.

Mulan is másnap szándékozott hazautazni. A nővérek elbúcsúztak egymástól. Mocsó és Lifu a Csenju mögötti állomásról indultak Szucsou felé. Még nem sejtették, milyen hosszú-hosszú időre búcsúznak el. Mulan Pao-fentől és Halványillattól is elköszönt, de úgy tervezte, hogy azonnal visszatér Sanghajba, ha Atung szabadságot kap.

1937. szeptember nyolcadikán reggel fél nyolckor indult el Mulan Sunyával és Ameijel. A Jessfield állomáson ültek fel a vonatra. Ködös nap virradt fel borús gondolataikra: Mulan nem kapott Atungról semmi hírt. Az állomáson nagy tömeg várakozott, a poggyászakások hegyekké nőttek. Valaki hangosan magyarázta, hogy a menekülők közt sokan már tegnap kijöttek az állomásra; ott aludtak a földön, lesve a vonatot, amelyre felszállhatnak. A kínai és a nemzetközi engedelményes terület rendőrsége együttes erővel ügyelt a rendre.

Szerencsájukra sem Sunya, sem Mulan nem vitt magával nagy csomagot. Amei is csak egy kis bőrönddel indult el Nankingból, mert már akkor is zsúfolva járt minden kocsis. Sunya adott két dollárt egy hordárnak, hogy szerezzen nekik legalább két ülőhelyet.

Embertelen tolongásban és zshivajban jutottak el a vonatig. Végre bevergődtek egy másodosztályú szakaszba, és hamar elfoglalták hárman a két ülőhelyet. Még a folyosókra is annyi utas zsúfolódott, hogy mozdulni sem lehetett. Velük szemben egy gazdag kínai ült, külföldi szabású fehér szövetruhában. Tizenhárom esztendő fia ült mellette. Az apa talán harmincöt éves volt. Fényes haját középen választotta el, szemüveget hordott, és állandóan fintorgatta az orrát. Szembetűnően elégedett volt önmagával, városias külsejével és tekintélyes magatartásával. A fiú, aki „papá”-nak szólította apját, külföldi kabátban és rövid nadrágban páváskodott.

Egy elhanyagolt külsejű öreg kereskedőféle állt közvetlenül mellettük a folyosón. Végre elindult a vonat, de a peronon olyan nagy tömeg maradt, mintha senki sem szállt volna fel a vonatra. Lunghua állomáson hirtelen durva összekoccanással megállt a kocsisor. Az öregember megtántorodott, s nekiesett a külföldi ruhás fiúnak.

– Nincs szemed? – kiáltott rá a fehér ruhás férfi. Az öreg mentegetődzött.

A vonat nagy zökkenéssel újra elindult. Az öregember ismét megingott, de most még idejekorán megkapaszkodott. Óvatosan rátámaszkodott a fiú ülésének karfájára. Látszott, hogy szeretné, ha ezt a merészséget nem vennék észre. De a külföldi ruhás férfi odanézett, aztán elővette zsebkendőjét, és utálkozva az orra elé tartotta. Az öregember megszólalt.

– Kérlek, testvér, megengeded, hogy lopjak magamnak egy kis helyet! Öreg vagyok.

– Miért nem jöttél ki korábban az állomásra! A kínaiak, úgy látszik, nem tudják, mi illik és mi nem. Ha egy külföldi meglátná, hogy így nekidőlsz a karfának, mit mesélne rólunk otthon a hazájában? Mit? Azt, hogy a kínaiak piszkosak és rendetlenek.

Mulanban felforrt a vér.

– Ilyen világban... – szaladt ki a szó a száján. Úgy tett, mintha a fiúhoz beszélt volna: – Csiangcsiü hsi-eh... (vagyis: „ne követeljünk sokat”).

Mulan fekete szemüveget hordott, mert gyulladás kínozza a szemét. A fiú nem tudhatta bizonyosan, vajon ránézett-e az asszony vagy sem. Előszedett tehát egy angol nyelvű reggeli újságot, és beletemetkezett, nyilván azért, hogy biztonságosabb világban, finomabb illatú emberek közt érezze magát.

Az útitársaktól nem lehetett barátságos hangulatot kívánni. Mulan kedvetlenül dőlt hátra az ülésen. Az öregember talán nem viselkedett úgy, ahogy kellett volna... lehet... attól függ, milyen szemszögből nézi az ember az illetant. De ott állt mellette az unokája is: öt-hat esztendő fiúcska, és nyűgösködött, hogy nem bír tovább állni. Az öreg felkapta a gyereket, és benyomta az ülésre a külföldi ruhás fiú mellé.

– Milyen jögon ültetted oda? – pattant fel a szemüveges férfi. – Nem látod a táblát? Ott a szabályzat: „Ülőhely két személynek.”

– Ne haragudj – kérlelte az öreg –, ez a gyerek gyenge, nem állhat egész úton...

A fiatal fiú nem is ellenkezett. A papa azonban sietve vont a közelebb magához, hogy hozzá ne érjen az idegen gyerek, és meg ne fertőzze valami ra-

gállyal.

– Miféle dolog ez? – nézett fel Mulan. – Amei, ülj át arra a helyre. A kisfiú majd idejön mellénk.

A fehér ruhás férfi meglepődve bámult rá.

– Köszönöm – mondta angolul.

Amei felállt, odaült a karfára az öregember és a fiú közé. Titokban intett anyjának, hogy az öregember bizony nagyon büdös. A kisgyerek átment hozzájuk, leült Sunya mellé a belső oldalra.

Közben odakint elborult az ég, s megeredt az eső. A ködös szeptemberi égbolt alatt békésen pihentek a zöldessárga őszi mezők. Hosszú mérföldeken át repcevirágos rétek között száguldott a vonat.

Mire befutottak Sungkiang állomásra, elállt az eső. Újabb tömeg ostromolta meg a vonatot. A mozdonyt átkapcsolták: Sungkiangtól nem húzta, hanem tolt a kocsisort, mert a pálya meredeken emelkedett.

A külföldi ruhás férfi elővett néhány gondosan és tisztán becsomagolt szendvicset. Hangosan közölte a fiával, hogy a papír fertőtlenített anyagból készült. Sunya is leszedett egy csomag almát és süteményt. Látta, hogy a kisgyerek éhesen mered az ételre. Adott neki egy almát. Ekkor ordítás halatszott kívülről:

– Repülők!

A külföldi ruhás férfi éppen beleharapott a szendvicsebe. A kiáltásra összeresztette, és kiejtette kezéből a fertőtlenített ételt. Egy pillanat alatt zűrzavarba omlott a világ. Az utasok egymás hegyén-hátán bukdácsoltak ki a vonatból, poggyászukat magukkal vonszolták, sokan azonban elfeledkeztek mindenről, csak vakon rohantak. Néhányan az ablakon ugrottak ki. A férfiak ordításába és az asszonyok sikoltozásába éles gyereksírás vegyült.

A repülőgépek már harsogva zúgtak fölöttük. A külföldi ruhás férfi megragadta a fiát, felállt, és viaszfehérre sápadt. – Istenem! – ordította hangosan, s angolul átkozódott. Az öregember eltűnt a kocsiból, unokájával együtt. Egy percbe sem telt, s a kocsiban csak Mulanék maradtak öt-hat útitársukkal.

Mulan mindig gyorsan határozott, Sunya mindig lassan. Az asszony váratlan erővel rántotta le maga mellett a kocsis ablakredőnyét.

– Gyere ide – kiáltotta Ameinek. – Hasalj a földre! Amei lefeküdt, és összehúzta magát.

Alig hangzott el Mulan parancsa, már ott zúgott a fülükben a „zzzzz... bumm!”. A kocsijaj zajok majdnem leugrottak a sínről. Üvegszilánkok, lámpadarabok, a ventilátor részei és faforgácsok repültek szanaszét a levegőben. A gépfegyverek pokoli lármája közvetlenül fölöttük zúgott. A vonat mellett futkosok soraiból irtózatosszerű üvöltés tört fel. A kocsi másik végéből egy ember halálhörgése hallatszott.

Lassan mégis elhalkult a repülőgépek bugása, megszűnt a gépfegyverek kattogása is. Most már csak emberi jajveszék hallatszott.

– Visszajönnék! Függyözd be a másik ablakot is – kiáltotta Mulan Sunyának. – Itt halunk meg vagy odakint... egészen mindegy.

Sunya vadul ráncigálta le a redőnyöket, majd bőröndökből védőfalat épített az ülésük mellé.

– Bújjatok ide, amíg a támadás tart – mondta. – Ha felülről esik ránk a bomba, mindnyájan meghalunk. De ha oldalról kapunk golyót vagy srappel, itt talán megmenekülhetünk.

Odakint ismét ordítás támadt. A repülőgépek visszajöttek, bugásuk szüntelenül erősödött.

Sunya lehasalt az üléseket elválasztó kis folyosóba, Mulan és Amei behúzódott az ülés alá. Amei zokogott félelmében. Fejük fölé táskákat húztak. Néhány pillanat múlva fültépő robbanás hallatszott; belerengett az egész vonat. Tudták, hogy vagy az előttük álló kocsit, vagy a mögöttük állót találta el a bomba. Egy másodperc múlva megint pokoli gépfegyverkattogás sűketítette meg őket. A repülőgépek az eszeveszetten nyüzsgő menekültek csoportját lötték.

Még egy bomba csapott le. Az ablakon beröpült egy emberi láb, és odatesett Sunya mellé. Éppen az ülésre zuhant, és egyenesen megállt; patakzott belőle a vér. Sunya gyomra felfordult, erős émelygés kínozza. Lehunyta a szemét.

Még egy nagy robbanás következett. Vasanyagot találhatott el a bomba, mert érces csengést hallottak – talán a víztartályt robbantották szét a repülőgépek. Ezután ismét csendesedett a bugás. Odakint idegen hangok kiáltozták, hogy a gépek most már végleg elvonultak.

Sunya elképedve nézett körül. Sehogy sem értette meg, hogy életben maradtak. Mulanhoz fordult:

– Úgy látszik, elmentek. Ti csak maradjatok fekvé. Én szétnézek odakint.

Feltápáskodott a földről. A kocsi végében egy asszony jajveszékelt. Fél lábát leszakította egy bomba repeszdarabja.

– Ó, Irgalom Istennője – kiáltotta. – Bánatosak és kétségbeesettek mentője!

Sunya kinézett az ablakon. Az állomáson és mellette a mezőn holttestek feküdtek. A könnyebben sebesült utasok rémülten szaladgáltak fel-alá. Családjukat keresték vagy poggyászuikat.

– Vége a támadásnak – állapította meg Sunya. – Most már biztonságban vagyunk.

Szétszedte a bőröndhalmazt, amely megoltalmazta életüket. Mulan és Amei felkeltek a földről. Mulan ruháján, a térde fölött, ahol az Amei feje feküdt, nedves folt maradt a kislány könnyeitől. Amei egész testében reszketett még mindig.

– A legrosszabbon túl vagyunk. Különös szerencsénk volt – jelentette ki Sunya.

Kiszálltak a kocsiból, levitték a csomagokat is.

– Mentsétek meg az életemet, jó emberek – jajgatott mögöttük a sebesült asszony –, az Irgalom Istennője megáld benneteket!

Sunya megnyugtatta, hogy küld segítséget.

Az állomás olyan volt, mint valami ördögi mézárszék. Ehhez az iszonyathoz képest gyerekjátéknak tetszett az 1926-os diákvérengzés. Az újságok később megírták, hogy négyszáz halottja és háromszáz sebesültje lett a légitámadásnak – valamennyi Sanghajból utazó menekült. Tizenegy repülőgép támadta meg a vonatot, tizenhét bombát dobtak le rá.

Végre érkezett egy mentőkocsi... Háromszáz sebesülthöz mindössze egyetlen mentőkocsi! A vonat két utolsó kocsija lángokban állt. A szürke szeptemberi égbolt alatt lustán terjengett a szürke füst. Sunya segítséget vitt a kocsiban fetregő sebesült asszonynak, és maga is segített, hogy a mentőkocsihoz vigyék. De a rengeteg sebesültön nem tudott segíteni senki.

Később észrevették fehér ruhás útítársukat az állomás mögött, az országút sarában. Teste félig besüppedt a piszkos pocsolyába, fehér ruháját telefröcskölte a vér és a mocskos víz.

Sok és keserves nehézség után megérkeztek Kashingba. Ott töltötték az éjszakát; másnap, bérelt autón, Hangcsóba mentek.

Minél többet gondolt Mulan az átélt veszedelemre, annál nagyobb csodának látta a megmenekülésüket. Szinte nem is hitte el, hogy csakugyan él és otthon van, biztonságban. Mindjárt a megérkezésüket követő napon levél érkezett Atungtól. Az anya aggodalma végre felengedett. Atung majdnem mindennap írt. Mulan élete most már egészen átalakult: csak a leveleket várta.

A vasúton átélt nagy kaland megváltoztatta minden tervüket. Nyilvánvaló volt, hogy Mulan nem utazhat el Sanghajba, még akkor sem, ha Atung szabadságot kap, és odamegy. Arra sem számíthattak, hogy Atung jön el Hangcsóba.

Senki sem tudhatta, mit hoz a jövő. Hangcsó még elég biztonságosnak látszott. Ezt a várost is bombázták olykor a repülők, de inkább csak azért, hogy megfélemlítsék. Sokan menekültek az ország belseje felé. A város külső képe nagyjából mégsem változott. Sunya megparancsolta Csao Csungnak és fiának, hogy ássanak bombabiztos óvóhelyet.

Október elején Atung elküldte Asuan hosszú levelét. Asuan részletesen megírta, milyen körülmények között pusztult el Mannia, a felesége és a gyermeke. A levél Afeinek és Mulannak szólt. Mulan nem bírta egyfolytában végigolvasni. Elolvasott két sort, sírt, majd tovább olvasott néhány sort, aztán újra felzokogott, és nem látott a könnyeitől. Mire elért az utolsó sorig, a levél átnedvesedett forró könnyeitől. Félájultan dőlt hátra a széken, kiejtette ujjai közül a papirost. Sunya belépett a szobába, s ijedten nézte a feleségét. – Mi lelt, Bolondkám?

Mulan a levélre mutatott. Nem volt ereje egyetlen szóra sem. Csak felkelt a székről, bevonszolta magát a hálósobájába, lerogyott az ágyára, és sírt, sírt szakadatlanul, mint akit nagyon megvertek. Egész délután ágyban maradt. Sunya hiába beszélt hozzá: nem tért magához. Éjszaka, éppen éjfélkor, felébredt. Lámpát gyújtott, és kivette öltözőasztalkája fiókjából a jáspiskörtét, amelyet fogadott nővérétől kapott valaha, még a santungi Cseng-házban. Szívéhez szorította, és úgy feküdt vissza. Másnap kék gyapjúszalagot kötött a hajába, így gyászolta Manniát. Hosszú ideig alig-alig beszélt. Csak akkor mondott egy-két szót, ha valaki megszólította.

A kínai sereg október huszonhetedikén kezdte meg a visszavonulást. Hetvenhat napig a csupasz emberi hús és vér állt ellen a nehéztüzérségnek és a légitámadásnak. Az unokafivérek észak felé meneteltek a vezérkarral.

Mocsó a gyermekeivel együtt Nankingba költözött, hogy Lifu közelében lehessen. A szakadatlan bombázás miatt Szucsou már lakhatatlanná vált. Az új védelmi vonalba azonban Nanking is beletartozott: légitámadás és ágyútűz fenyegette. November huszadikán határozta el a kínai kormány, hogy átköltözteti székhelyét a Yangce felsőbb vidékére. Elrendelték, hogy azok az állami tisztviselők, akik a védelem közvetlen munkáiban nem vesznek részt, családjukkal együtt Csungkingba, Hankóba vagy Csangshába menjenek. Megkezdődött a városok kiürítése. Hihetetlen méretű népvándorlás indult meg a folyó mentén, fölfelé. Mint valami példátlanul veszedelmes járvány elől, úgy menekült mindenki, aki csak tehetett, a japánok elől, a legkülönbözőbb közlekedési eszközökön. A világtörténelem során sok nép rettegett már az ellenségtől, de nem akad párja annak a tébolyult félelemnek, amellyel a kínai lakosság a japán hadsereg elől menekült. A világtörténelem egyik legnagyobb méretű népvándorlását indította el ez a pánik.

Huszonharmadikán Mulan levelet kapott a húgától. Mocsó közölte, hogy Lifuval és gyermekeivel együtt egy hét múlva elhagyja Nankingot, és Csungkingba költözik. Mulan csak most értette meg, hogy ezután hosszú-hosszú ideig nem láthatja őket. Az a hír, hogy Lifuék az ország belsejébe költöznek, gondolkodóba ejtette. Hangcsóra vajon mi vár?

Atungtól még érkeztek levelek a frontról, de nagy kerülővel. Amei is levelezett még Miss Cunninghamgal. Leveleiket a külföldi postaszákszámszámmal küldték egymásnak. Atung is küldött Miss Cunningham címére leveleket. Ezek közül néhány Miss Scranton kezébe került a hangcsói leányiskolában, így ismerkedett meg Amei Miss Scrantonnal.

Amíg a posta még elhozta fia leveleit, Mulan sehogy sem szánta el magát, hogy az ország belsejébe meneküljön. Ekkor még könnyen elindulhatott volna Hangcsóból az ország bármelyik pontja felé. De még nem ismerték eléggé a japán hadsereg igazi arcát; Amei külföldi származású hittérítő barátai is bíztak a japán sereg fegyelmeztségében. Kétkedve fogadták az északi vidékekről származó rémhíreket, amelyek a japánok magatartásáról szóltak.

Mulan egyik napról a másikra éldegélt. Nem foglalkozott semmivel, csak a fia leveleit várta. Sejtette, hogy aligha találkozhat Atunggal, amíg a háborút be nem fejezik, vagy a fiút át nem helyezik az ország belsejébe. Úgy élt, mintha gyászolta volna Atungot. Eszébe jutott Csenma; hogyan várta vissza

az az öreg szolgáló a fiát! Csak most értette meg, hogy ez a várakozás betöltheti az anya egész életét.

Csenmáról Csen San is eszébe jutott. Lassan szokott hozzá a gondolat-hoz, hogy az élet bizony így folyik a világ kezdete óta. Megpróbálta betölteni egész lelkét atyjának taoista bölcsességével.

Megértette, hogy élete már az ősz felé halad, Atung pedig most éli a tavaszt. Az őszi levelek dalában már ott zümmög az eljövendő tavasz édes bölcsődala, s már benne zeng a nyár széles dallama is. A Taóban rejlő két erő átöleli egymást, s az ember egész élete magasba szökken, és elenyészik az egymásra következő időszakok során. Igazság szerint a nyár nem a tavaszi napéj egyenlőséggel kezdődik, hanem a téli napfordulással, amint a napok hosszabbodni kezdenek, s a „yin” erők lassan eltűnnek; a tél viszont rögtön elkezdődik a nyári napforduló napján, ahogy rövidülnek a napok, s a „yang” erők megfutamodnak a „yin” erők elöl. Így múlik el az emberi élet is, ahogy végigmegy a fiatalság, az érett kor és az öregség szakaszain. Csenma meghalt, de itt van Csen San, aki most áll férfikora delén. Mannia is elment, de itt van Asuan, és folytatja az életet. Mulan látta, hogy lassan már elérkezik az ő őszi időszaka is. De ugyanakkor érezte, hogy az élete, fiatalságának heves lendülete magasra szökken Atungban.

Ahogy életének immár csaknem öt évtizedére visszatekintett, Kína életét is olyannak látta, mint az emberekét. A fonnyadt, öreg levelek sorra lehullanak; de az erős, egészséges, fiatal rügyek vidáman fakadnak a nedvdús ágakon.

Ezek a gondolatok megvigasztalták, és türelemre intették. A hetek és a hónapok lassú múlásával együtt bátorsággal telt meg a lelke. Sunya észrevette, hogy a felesége arca megváltozott. A szomorúság mélyéből valami néma jóság sugárzott át vonásain. Mulan kissé megöregedett, és már nem félt a haláltól. Már semmitől sem félt, ami az életben még rá várt.

A japánok december tizenharmadikán vonultak be Nankingba. Megjelenésüket olyan események kísérték, hogy az egész világ lelkiismerete megmozdult. A példátlan duhajkodásoktól kimerülve, egyelőre nem is volt erejük, hogy tovább nyomuljanak előre. Hónapokig tartott, amíg kipihenték országdúlásuk fáradalmait.

A Hangcsói-öböltől északra terjedő, illetőleg a Sanghajtól délre elnyúló területet már október folyamán megszállták. Hangcsó elfoglalása könnyűnek és természetesnek látszott, mivel a város a tartomány északi csücskében állt. Azok a vasútvonalak és autóutak, amelyek déli, nyugati és délnyugati irányban vezetnek az ország belseje felé, s amelyek hadászati szempontból fontosak lehettek, mind Hangcsóból ágaznak szét.

A levegőben már régóta keringett a vész hír, hogy a kínai csapatok kivonulnak a városból, és sorsára bízzák Hangcsót. De Mulan még mindig közömbösen nézett a jövőbe. A viharos események sem rázták föl. A szállongó hírek hitelességét egyébként sem bizonyíthatta senki. December huszonkettődikén azonban felrobbantották a város két legnagyobb büszkeségét, a folyó nagy acélhidját és a villamossági telepet. A visszavonuló kínai csapatok a „föld felperzselésének” módszerével dolgoztak. A földig letaroltak mindent, nem maradhatott utánuk olyan építmény, aminek az ellenség hasznát vehette volna. Alapos munkát végeztek: a város környékén minden útkeresztezést felrobbantottak.

De magát Hangcsót, a tóvárost, nagyjából megkímélte a háború. Szerencséje volt, mint Pekingnek.

A hangcsói rombolás össze sem mérhető Szucsou, Vusih és Nanking szenvedésével. Hangcsó körül nem zajlottak csaták. A japánok bevonulása is meglehetősen simán történt, küzdelem nélkül.

December huszonnegyedikén vonultak be. A katonák kettesével-hármasával baktattak végig az utcákon. Fáradtak voltak, és unták már a háborút. Rendről, katonai elővigyázatról szó sem volt: tudták, hogy a kínai hadsereg messzire visszavonult előlük. Napokig tartó menetelés után, piszkosan, fáradtan érkeztek. Látszólag céltalanul bolyongtak a városban, csak ennivalót kerestek.

Elérkezett tehát a kitűnő alkalom, hogy a japán hadsereg bebizonyítsa fegyelmettségét, és megmutassa, hogy lovagiasan bánik az ártatlan polgári lakossággal. Bebizonyíthatta volna, hogy az uralma alá került város nyugodtan folytathatja megszokott életét.

Az emberek eleinte nem is félték a megszálló csapatoktól. Karácsony reggelén Mulan még hallotta a Városisten hegyén álló katolikus templomból kiszűrődő áhítatos éneket.

De hamarosan megváltozott a világ. Rémuлт asszonyok rohantak védelemért a külföldi iskolákba, kórházakba és zárdákba. A két legnagyobb

missziós társulat felkészült arra, hogy ezer-ezer menekült asszonyt és gyermeket fogad be veszély esetén. Most mind a két helyen kétezer-ötszáz személy zsúfolódott össze. Folyosókon, teraszokon, lépcsőkön feküdtek-ültek a menekültek, minden talpalatnyi helyet elfoglaltak.

A hegy tetejéről szabad kilátás nyílt; jól látszott minden, ami a városban és a tavon történt. A Mulanék házának közvetlen közelében japán őrszemek álltak. Ez a körülmény aggasztó volt. Amei megbarátkozott Miss Scrantonnal, de Miss Scranton iskoláját nagy távolság választotta el Mulanéktól. A katolikus zárda azonban a szomszédságukban emelkedett. Miss Scranton tehát levélben megkérte a zárda főnöknőjét, adjon menedéket Mulannak, lányának és egy nőcselédjüknek.

December huszonhatodikán Mulan Ameijel és Brokáttal együtt átköltözött a zárdába. Férfiakat nem engedtek a zárdába. Sunya nehezen vált el feleségétől és lányától, mégis nagyon megkönnyebbült, hogy a zárdában tudta őket. A maga személyét nem féltette. A házban maradt Csao Csunggal és Pástétommal.

December huszonhetedikén reggel Amei a zárda kertjében sétált. Anyja a kápolnában volt, hallgatta a zsolozsmázó apácákat. A gyönyörű reggel egyre távolabbi ösvényekre csábította a lányt. Ameinek eszébe sem jutott, hogy a kerítésen belül, a zárda területén is veszély fenyegetheti.

Hirtelen észrevette, hogy tíz-tizenöt méternyire tőle egy fa tetejéről sárga férfifej leselkedik be a kertbe. A férfi japán katonasapkát viselt.

Amei felsikoltott, és futásnak eredt. A japán átugrott a falon, és üldözőbe vette. A tekervényes úton valósággal versenyt futottak. A japán átugrott egy virágágyon, és a lány elé került. Amei alig néhány lépésnyire siklott el mellette.

Riadt lelkében feltámadt minden erő, amit az anyatejjel magába szívott, ösztönösen menekült a japán elől, felrohant a lépcsőn, és egy bokor mögé bújt. A japán megbotlott a lépcsőn, de nem tágított. Látszott, hogy mindjárt megtalálja a lányt.

– Segítség! Segítség! – sikoltotta Amei.

A japán katona odaugrott hozzá, átölelte, és vadul csókolgatta. A versenyfutás közben már a kápolna közelébe jutottak. Mulan figyelmesen hallgatta az apácák énekét, nézte az idegen szertartást és a főnöknő mozdulatait. Közben azon tűnődött, hogy családját a közelmúltban mennyi viharos esemény érte, s összefüggést keresett a történetek között. Anyja, mint a legtöbb

kínai asszony, a buddhista vallásban növekedett fel, Mulan azonban már nem hitt Buddhában. Az idegen isten szokatlan szertartása most mélyen meghatotta. Az utolsó napok tragikus eseményeiben megnyilatkozni látta a Nagy Ismeretlent, akit apja Taónak, a Megnevezhetetlennek mondott, s akit Mulan mindig a sors megszemélyesítőjének tartott. Ha apja jutott eszébe, akkor a Taóra is gondolt. Az apácák magasra szálló énekét igyekezett követni, s megindultan nézte a tiszta, fehér arcokat. Szeme könnyes lett; érezte, hogy a szertartásban jelen van az örökkévalóság.

Sikoltozás riasztotta fel: Amei segélykiáltása. Mulan is felsikoltott. A főnöknő félbeszakította a szertartást, és azonnal kiküldött néhány apácát, hogy nézzék meg, mi történt. A többiek tovább imádkoztak.

Mulan kirohant, utána öt apáca. Amei a japán katona ölelésében vergődött. Tépte, öklével verte a katonát, de nem szabadulhatott tőle. Mulan egy pillanat alatt rávetette magát a katonára, beleharapott a karjába, amely fogva tartotta Ameit. A katona megfordult, elengedte a lányt, és ököllel fejbe vágta Mulant. Az asszony megtántorodott az ütés erejétől. Amei sikoltozva verte tovább a katonát. A japán, amint észrevette a fehér nőket, gyorsan kezeket oldott. Anya és lánya összekuszált hajjal, zokogva ölelte át egymást.

Az apácák körülvették, gyöngéden vigasztalgatták őket. De sem Mulan, sem Amei nem értette a francia szavakat. Mulant még sohasem ütötte meg senki. Nemcsak ember, hanem még állat sem bántotta soha. Tehetetlen dühöt gyújtott benne a megaláztatás, amely a lányát és őt érte.

Amei a japán csókjainak nyomát dörzsölte arcán, mintha a bőrt is le akarta volna kaparni.

Az apácák befejezték az imádságot, és kitódultak Mulanék köré. A főnöknő valamennyiüket visszaparancsolta a kápolnába. Alacsony termetű, de erős hangú és bátor teremtés volt. A vakmerő támadás mélyen felháborította. Magához vonta Ameit, franciául beszélt hozzá, csitítgatta. A veszély már elmúlt, de Amei még most is remegett, zokogott; az ajka úgy vonaglott, mintha a Mannia ajka lett volna. Egy kínai apáca lépett hozzájuk. Az anyanyelv vigasztaló szavaitól lassan-lassan megcsendesedett Amei zokogása is.

Alig tíz perc múlva azonban a japán katona visszatért. Négy másik japán jött vele. A főnöknőt keresték.

– Mit akarnak itt? – kiáltott rájuk a főnöknő.

– Kommunistákat keresünk és japánellenes kínai asszonyokat. Ez a hely tele van velük – felelte az egyik katona.

– Menjenek ki innen! – vágta oda erélyesen a főnöknő.

A kápolnában harminc-negyven nő tartózkodott. A japánok megjelenésére sietve beljebb húzódtak. Az a japán, aki megcsókolta Ameit, most észrevette Mulant és lányát.

– Itt vannak! – mondta diadalmasan. – Ezek azok! Japánellenes kommunisták! – Feltúrte kabátujját, és mutatta: – Ez a nő harapott meg! A japán császár öszentségét sértette meg bennem. Megkapja méltó büntetését!

A főnöknő keresztet vetett, néhány imádságos szót mormolt, aztán kijelentette:

– Nem engedem elvinni ezt az asszonyt!

A japán katona a főnöknő arcába vágott. A főnöknő azonban nem veszítette el a bátorságát. Megtántorodott, de franciául gyorsan utasította az apácákat, hogy a kínai asszonyokat vezessék ki a kápolna hátsó ajtaján. Ő maga kilépett az első ajtón, és megfordította a zárban a kulcsot. A japán katonák, mielőtt megakadályozhatták volna, a kápolna foglyai lettek.

A főnöknő telefonon segítséget kért az Amerikai Missziós Kórháztól. Az amerikai orvos néhány perc múlva megérkezett. Magával hozott egy japán tisztet, aki éppen a kórházat látogatta. A főnöknő beszámolt a történekről, és néhány apáca kíséretében a kápolnába vezette őket. A japán tiszt kihallgatta a katonákat. Természetesen japánul feleltek neki, s Amei támadója újra feltúrte karján a ruhát, hogy megmutassa a harapás nyomát. A tiszt azonban általános meglepetésre, pofon verte a katonát, aztán a főnöknőhöz fordult:

– Hol van az az asszony és a lány? – kérdezte rossz kínai nyelven. – Látni akarom őket!

A főnöknő elővezette Mulant és Ameit. A két nő szépsége rögtön a pártjukra hangolta a tisztet. Szigorúan nézett a katonára, aki azt hazudta neki, hogy csak kommunistákat keresett a zárdában.

A társalgás bonyolultan folyt: Amei és a főnöknő elég jól beszélt angolul, és szavaikat az amerikai orvos tolmácsolta a japán tisztnek. A tiszt jóhiszemű embernek látszott. Megértette a helyzetet, de szeretne volna megóvni a japán hadsereg tekintélyét. Valamit kérdezett.

– Azt kérdezi – tolmácsolta az amerikai orvos –, hogy a hölgyek nem japánellenesek és nem kommunisták-e.

– Gyűlölöm őket! – tört ki Amei hevesen.

Mulan pedig azt felelte:

– Kommunisták nem vagyunk. De japánellenes vagyok, mert ez a katona megtámadta a lányomat.

– Maga gyűlöl bennünket – mondta a tiszt egyenesen Mulannak.

Mulan megértette a „gyűlölet” szót angolul, noha a tiszt igen rossz kiejtéssel beszélt. Az amerikai orvosnak felelt, aki hibátlanul beszélt kínai nyelven:

– Kérem, magyarázza meg a tiszt úrnak, hogy ne kívánjon tőlünk lehetetlent. Mondja meg neki, ne legyen olyan, mint „Vuyen”.

– Ki az a „Vuyen”? – kérdezte az amerikai.

– A legcsúnyább nő volt a régi Kínában. Ezért hívták „Vuyen”-nek, ami angolul „sótalan” jelent. Ez a Sótalan elment a királyhoz, és azt követelte, hogy a király legyen belé szerelmes, és vegye el őt feleségül. Ugye, jobban is ismerhette volna önmagát?

Az amerikai mosolygott, de nem tartotta nagyon tapintatosnak a példát. Nem is fordította le. A japán tiszt azonban megértette a „sótalan” szót, és várta, hogy az orvos elmondja, mit magyarázott Mulan Vu-yenről. Az amerikai csak ennyit mondott:

– A hölgy azt állítja, Vuyen sajnálatra méltó teremtés volt. Csúnya volt, tehát senki sem szerette.

Az amerikai élénken nevetett. A tiszt is nevetett, hogy megmutassa, mennyire értékeli a klasszikus példákat. Mulan szavait úgy értelmezte, hogy a csúnya nőket nem zaklatja senki. Leírta tulajdon tenyerére a „sótalan” szó betűit, és örvendezve mutatta Mulannak, hogy érti. Mulan fagyosan mosolygott. A tiszt sem tartotta méltóságán alulinak, hogy elmosolyodjék. Az apácák csodálkozva látták, hogy egy japán tiszt egy kínai nőre mosolyog.

– Íme, most kétségtelenül tetten érte az embereit – mondta az amerikai orvos a japánnak. – Még most sem hiszi el, hogy a japán katonák fegyelmetlenek?

– Mindent elkövetünk a rend és a fegyelem érdekében – felelte a tiszt elkomolyodva. – Az itteni állapotok nem is olyan rosszak. Nézze meg, mi van Nankingban, Szucsouban és Kashingban!

Látszott rajta a jó szándék, de a hatásköre nyilván szűk volt. Odafordult embereihez, és rájuk parancsolt, hogy hagyják el a kolostort. A katonák elvonultak.

– Jó volna, ha ezeket a nőket máshol helyeznék el – mondta a tiszt búcsúzól. – A zárda környéke lakatlan terület, itt nehezen ellenőrizhetjük az em-

bereinket!

Az amerikai orvos mindjárt megbeszélte a főnöknővel, hogy az apácák kiköltöznek a zárdából, mert a környék valóban nem valami barátságos. Az apácákat mentőkocsin átszállították a katolikus kórházba, a menekülteket pedig máshol helyezték el.

Sunya és Csaó Csüng nagy meglepetésére Mulan, Amei és Brokát még aznap délelőtt hazament. Mulan homloka még dagadt volt az ütéstől. Elmondták Sunyának az ijesztő kalandot. Valamennyien belátták, hogy Mulan jogosan hangoztatja:

– Nem maradhatunk tovább Hangcsóban! Elhatározták, hogy az ország belseje felé menekülnek.

Azonnal nekiláttak a nagy, szomorú utazás előkészületeinek. Tudták, hogy hosszú időbe telik, amíg az ország belsejébe jutnak. A vagyonuk körülbelül százezer dollárt ért, de Sunya üzletei is olyan állapotban voltak, mint a város többi üzlete. A japán katonák kifosztották a kereskedéseket, és elkergették az alkalmazottakat. Sunya sem védhette meg a vagyonát. Egy hónappal azelőtt húszezer dollárnyi készpénzt szedett össze: ez az összeg rendelkezésükre állt. Sunya elosztott tízezer dollárt háromfelé. Kicsi vászonzacskókba varrva, a fehérneműjük alá rejtették a pénzt. Brokát és családja természetesen velük tartott. Ők is kaptak fejenként száz dollárt, s hasonló módon rejtették el a pénzt. A megmaradt pénzt Mulan egy paplanba varrta. Mint hajdanában az apja, most ő is nagy ládába csomagolta az értékes régiségeket. A ládákat elásták az óvóhelyen, amelyet a repülőtémadások esetére készítettek. Sok gyöngyöt, ékszert és jade-ot az ágynemű közé dugtak. A legértékesebb drágaságokat Amei és Mulan a ruhájuk alá rejtették. El kellett készülniök arra is, hogy az út egy részét gyalog teszik meg. Teljesen bizonytalannak látszott, vajon szerezhetnek-e valami járművet, tehát csak annyi ruhát és ágyneműt vittek magukkal, amennyit Brokát, Csaó Csung és Pástétom elbírt. Pástétom már erős fiatalemberré serdült; egykorú volt Atunggal.

Megállapodtak Miss Scrantonnal, hogy a postájukat utánuk küldi. Mulan megírta Atungnak Amei kalandját. „Mannia nénéd és húgod nevében is tartozásod van – írta elkeseredve –, az ő kedvükért is küzdened kell, amíg vissza nem kergetitek a japánokat!”

A milliós költséggel épített nagy acélhidat már régen felrobbantották a kínai csapatok; arra tehát nem mehettek. Elhatározták, hogy kelet felé indulnak, aztán délre fordulva kelnek át a folyón. A Nancsangba vezető vasútvonalhoz törekedtek. Egyszerűbb lett volna nyugat felé menniök, mert arrafelé jobban megközelítette a várost a vasút. De nyugaton és délnyugaton erős harcok folytak – veszélyes lett volna, ha arrafelé kísérik meg a menekülést. A japán őrszemek megmotoztak minden kínait, és elszedték a pénzét és értéktárgyait. Képmutatóan hangoztatták, hogy az értékek bizonyára fosztogatásból származnak, nekik tehát kötelességük, hogy a jogos tulajdonosnak visszaszolgáltassák őket.

Mulan december huszonkilencedikén hagyta el otthonát. Családjával együtt beleolvadt sok millió kínai közös sorsába, akik valamennyien akarva-akaratlanul Kína belseje felé menekültek. Három férfi és három nő, hat felnőtt ember, szomorú szívvel vágott neki az útnak. Csao Csung és Pástétom vitte a poggyász nehezebb darabjait. Brokát ruháscsomagot cipelt. Sunya börtáskában őrizte a legfontosabb okmányokat és néhány értéktárgyat. Mulan csak most örült igazán, hogy lába épen maradt, mert sohasem kötöztek. A vézna Amei is jól bírta a gyaloglást, Brokát erejét pedig a férfiak is megirigyelhették volna. Mulant is, Ameit is nagyon megnyugtatta Brokát jelenléte. Egyikük sem sejtette, mi vár rájuk útközben. A helyzet ország-szerte állandóan változott.

Hamarosan elérték a húsz láb széles folyót. A hidat már felrobbantották ugyan, de a víz mindössze két láb mély volt. Brokát akarta átvinni a hátán Mulant is, Ameit is a túlsó partra, hogy száraz maradjon a lábuk, Csao Csung azonban kijelentette, hogy ő viszi át a hölgyeket; Brokátot pedig vigye át Pástétom. A fiú hátára kapta Brokátot, és átlábolt vele a folyón, aztán Csao Csunggal együtt átvitte Mulant és Ameit is. Nem volt már különbség úr és szolga között, csak az erő, az értelem és az összetartás számított. Mulan Csao Csung hátán lovagolva a folyó közepéről visszakiáltott Brokátnak a partra:

– Brokát! Meg kell köszönnöm neked valamit!

– Ugyan mit?

– Azt, hogy ilyen erős férfihoz mentél feleségül! Sunya már a túlsó parton várt. Csodálkozva nézett Mulanra:

– Hogyan, Bolondkám? Még most is tréfálsz?

– Miért ne? – nevetett Mulan.

Jókedvűen vándoroltak tovább. Az ég kiderült, a téli napsütés enyhe melege nem tikkasztotta el őket. De most már megbánták, hogy nagyon meleg ruhákba öltöztek. Mulan és Amei hamarosan levették magukról a felsőkabátot, inkább a karjukon vitték. Gyönyörű tájakon át vezetett az útjuk. Megcsodálták a gazdag falvak magasra nőtt bambuszát. Negyven-ötven láb magasra nőtt bambuszfák ligetében pihentek meg.

Elértek egy falut, kompot is találtak a végében. A révész megmagyarázta az irányt, amerre – talán kétféldes úton – elérik a várost. Ha szerencsésük lesz, még valami járművet is szerezhetnek a városban. Mentek tovább.

Mind több és több menekülővel találkoztak; végeláthatatlan tömegek vonultak le észak és északkelet felől. A városban aranyért sem kaptak semmiféle járművet. A katonák és az előttük járó menekülők már elvittek minden riksát, autót, hordszéket és málhás állatot. Sunya remélte, hogyha elérik a Tientai Szent Hegy felé vezető főútvonalat, majd csak szerez valami alkalmatosságot.

A városban csak rövid pihenőre álltak meg, aztán nekivágtak az útnak. Szinte lépésről lépésre belekeveredtek a menekülők mindinkább növekvő, sűrűsödő nagy tömegébe. Ezek a szerencsétlenek egytől egyig bámulatos türelemmel, sőt kedélyesen viselték mostoha sorsukat. Mindenki gyalogolt, csak néha tűnt fel egy-egy riksa, amely vén anyókat vagy beteg asszonyt szállított. Két testvér egy ajtóra fektette beteg anyját – az ajtót kötelekkel a vállukra erősítették, és úgy vitték, mint a hordágyat. Fiúk cipelték hátukon az anyjukat, az apák vállán pedig rúd himbálódzott – egyik végén kosárban kuksolt a gyerek, a másik végén ágyneművel megrakott kosár és főzőüst lógott. Egy beteg öregembert bivaly hátára kötözték.

Ezer meg ezer emberi láb taposta és taposta fáradhatatlanul az országutat, hogy elkerüljön a rettenetes megszállók közeléből. De minden arcon nyugalom világított. Múltjukról alig beszéltek; a jövő sivárnak látszott; csak a jelenre és pillanatnyi szükségleteikre gondoltak... bírják-e még sajtó vállukon a terhet, hány mérföldre van a legközelebbi város, vajon szép idő lesz-e éjjel?... A fáradtan baktató menekültek beláthatatlan tömege, az otthonából kikergetett lakosság hosszú-hosszú sora ment, ment, ment előre. Rendíthetetlen bátorsággal mentek és mentek, hogy Kína belsejében új otthont alapítsanak.

Mulant és családját elnyelte a tömeg. Őket is magával sodorta az emberár. Sunya kijelentette, hogy amint elérik az országutat, bármilyen áron is au-

tót bérel. Most nem tehettek mást, gyalogolniok kellett. Éjjel a szabadban háltak, mint száz és száz menekülő társuk. Pokróccal, kabáttal takarták be magukat a földön.

A második napon egy kisvárosba értek, és Csao Csung fürge tekintete egy udvar mélyén felfedezett egy taligát. Sunya bement a házba. Megtudta, hogy a gazda éppen most jött meg Tientaiból. Addig-addig alkudozott, amíg végre rábírta a gazdát, hogy menjen el velük. Csao Csang tehát ráraakhatta terhének egy részét a talicskára, sőt olykor még Mulan és Amei is felülhettek pihenni. Egy esztendővel vagy csak néhány hónappal azelőtt Mulan bizonyára rendkívül költőinek tartotta volna az ilyen taligázást. Most azonban eszébe sem jutott, hogy költői-e az állapota vagy sem. Tudomásul vette, hogy talicskában ülni kényelmesebb, mint gyalogolni, s örült, hogy néha megpihentethette fáradt lábát.

Már közeledtek az országúthoz.

Délután egy kisbabát találtak az út mellett. Egyesztendős lehetett a szerencsétlen, a porban sírdogált anyja holtteste mellett. Az anyát nyilván megölte az éhség és a fáradság. Sunya nem szólt egy szót sem, Mulan sem. Csak odamentek a gyerekekhez, felvették a földről, és betették a talicskába. Amei melléje ült, vigyázott rá, hogy le ne pottyanjon.

Aznap éjjel szállást kaptak egy gazda házában.

Harmadnap, december harmincegyedikén érték el az országutat. Már közel voltak a Tientai-hegylánchoz. Az út síkságon vezetett keresztül, de itt ott már meredek gránitsziklák törtek ki a földből az ég felé. Az országút szélesen és egyenesen haladt. A menekülők tömege hosszú sorban kígyózott át a tágas síkságon. Mintha maga a Nagy Fal indult volna meg és nyomult volna előbbre és előbbre az országúton, hogy eltűnjön a látóhatár peremén húzódó hegyek mögött.

Hamarosan két óriási sziklához érkeztek az országúton. Úgy állt a két nagy szikla az út két oldalán, mintha valami óriási kapu két pillére lett volna. Különös, mély morgást hallottak az előttük tátongó messzeségből; mintha a menny dörgött volna. A tenger morajára is emlékeztette őket ez a hang, s arra a mély, félelmes zenére is, amellyel az árvíz töri át a gátat. A különös zúgás hullámzóan erősödött és csendesedett el, de érezték, hogy közeledik feléjük. Lassan-lassan már természetfölötti lett a hang – mintha irtózatosan nagy selyemlepedőket hasogattak volna szét valahol az űrben. A menekülők megriadtak; felizgatott, lelkükben valami őskori küzdelem képzele jelent

meg: egy lázadó hadsereg félelmetes vonulása. A messzeségben végre felbukkant valami. Nagy, fekete tömegek hosszú sora közeledett feléjük az országúton. A menekülők kitértek előlük. Végre felismerték, hogy kínai katonákkal megrakott teherautók közelednek hosszú sorban. A katonák magasra emelt kézzel integettek. Kiáltásuk különös visszhanggal verődött vissza a sziklákról: az ifjú Kína csapatai indultak a hangcsói frontra.

A két sereg találkozott: a rohamsisakos katonák lelkesen integettek a menekülők felé, s az út mentén álldogáló menekülők torkából ujjongó éljenzés tört ki. A katonákat fellelkesítette az ünneplés, és rágyújtottak a katonadalt-ra, amelynek minden szakasza ezzel a négy sorral végződött:

*Elmegyünk mi mind egy szálig,
Gyáva köztünk egy sem akad.
Harcolunk mind a halálig,
Míg a földünk nem lesz szabad!*

Mulan szeméből forrón csordult ki a könny, míg körülötte mindenki örjögve tapsolt. Az ének lassan beleolvadt a messzeségbe és a távolabb álló menekülők ujjongó éljenzésébe. Mindenki a katonák után nézett. Sokan még éljeneztek, és sokan sírtak.

Egy óra múlva megisméltődött ez a jelenet, mert újabb ötven teherautó robogott végig az úton. Ugyanakkor sok kínai repülőgép is elszállt a fejük fölött; észak felé tartottak. A tömeg vad éljenzését különös erővel verték vissza a közeli hegyek. Mulan érezte, hogy a Tientai gránitormában megdobban a lélek, a hegy is ujjongva lelkesedik, és együtt éneklei a katonákkal a dalt:

*Harcolunk mind a halálig,
Míg a földünk nem lesz szabad!*

Íme, a hegyek is megszólalnak.

Mulan lelkében elemi erővel tombolt fel valami szavakkal ki sem fejezhető s nagyon egyszerű boldogság. Harminc esztendővel ezelőtt érzett ilyen csodálatos felszabadulást, azon az őszi éjszakán, amikor arra eszmélt, hogy szerelmes Lifuba. De akkor, abban a felszabadulásban önmagát találta meg, a tulajdon egyéniségét. Most pedig, lelkének ebben a széles áradásában

szinte elveszett a saját személyének tudata. Ebben az új felszabadulásban a kínai nép lelke jelentkezett Mulanban.

Egy óra tájt két árva gyerekkel találkoztak. Tizennégy éves lány volt az idősebbik, kilencéves fiú a másik; az országúton könyörögtek betevő falatért. Mulan arra az időre gondolt, amikor ő is elveszett.

– Hol vannak a szüleitek? – kérdezte a gyerekektől.

– Meghaltak – felelte a lány.

– Hová valók vagytok?

– Sungkiangba. Minden utcát szétbombáztak, felgyújtották a házakat. Csak öt öregember maradt életben és egy-két kutya. De azok nem segítettek rajtunk. Legyél irgalmas, adj valamit, az öcsém nagyon éhes!

– Gyalog jöttetek Sungkiangból idáig?

– Gyalog. Az egész úton koldultunk.

A fiatalabb gyerek erős fiúnak látszott, de most bágyadtan, elgyengülten kapaszkodott nénje karjába.

– Vigyük magunkkal őket – mondta Mulan.

– Hogyan? – kérdezte Sunya zavartan.

– A taligán – felelte Mulan.

– Jóságos néni – kezdte újra a lány –, bírjuk mi a gyaloglást. Legalábbis én bírom. Csak enni adjatok valamit.

– Gyertek, üljetek fel a taligára – határozta el Sunya.

A két testvér megdöbbenve, de engedelmesen felült a csecsemő mellé.

– Taitai – csóválta a fejét a taligás –, jószívű asszony vagy. De ha így folytatod, neked aligha marad helyed a taligán.

– Nem baj – legyintett Mulan. – Mi felnőttek vagyunk, jobban bírjuk a gyaloglást.

– Úrnöm! – kiáltott az ember. – Most már én sem válok el tőletek! Veletek maradok, és szolgálni foglak!

A sungkiangi lány nagyon kimerültnek látszott; a fiúról is kiabált az éhség. Brokát adott nekik egy-egy nagy karéj kalácsot. A két gyerek a boldogságtól halkán nyögdécselve nyelte a falatokat.

Napnyugtakor egy folyóhoz értek. A hídról látták, hogy egy asszony fekszik a földön, négy-öt gyermek ácsorgott körülötte, s ott állt a férje is.

– Álljunk meg! – szólt Mulan.

– Mi az már megint, Bolondkám? – álmélkodott Sunya.

– Nem látod? Az az asszony szül.

Mulan lefutott a folyó partjára. A taligás ember utánabámult.

– Ez a legújabb rögeszméd? – kiáltott Sunya Mulan felé. – Még egy gyereket akarsz felszedni?

– A kötelességemet teljesítem! – kiáltott vissza Mulan, ahogy lefelé szaladt a folyóhoz.

Az asszony a puszta földön feküdt. Újszülött gyermekét is a földre tették egy kék vászondarabra. A férj piszkos törülközővel törölgette a gyermekről a vért; a köldökzsinór még összefűzte az anyát és a gyereket. A parasztasszony maga bábáskodott önmagának. Halkan utasította az urát:

– Először takard be a gyereket. A méhlepényt vedd le. Vágd el a köldökzsinórt. Csak néhány pillanatig pihenek még, aztán megcsinállok mindent, amit kell.

Mulan és Brokát már ott voltak az asszony mellett. Sunya Ameijel távolabb maradt. A parasztember álmélkodva bámult az úriasszonyra.

– Majd én segítek – mondta Mulan.

– Hogyan fogadhatjuk el a segítséget? – hebegett a férj. Az asszony Mulanra nyitotta szemét, aki drága külföldi kabátban állt mellette.

– Jóságos hölgy, mindjárt magamhoz térek. Nem engedjük, hogy ezzel a piszkos munkával törd magadat. De ha ruhát adnál a kicsinek, nagyon hálás lennék. Nem vártuk ilyen hamar.

Brokát ismerte úrnőjét. Parancsra sem várt, már szaladt a taligához. Egy tiszta, fehér kabátot hozott le, abba takarta a gyermeket.

– Hozd le az ollót – parancsolta Mulan.

– Ne használj ollót – kérte az anya –, nem jó a gyermeknek. Adjatok egy tányért.

Férje elővett egy rizsestányért.

– Törd el – mondta az asszony.

A férj eltörte a tányért.

– Mit akarsz vele? – kérdezte Mulan.

– A zsinórt cseréppel kell elvágni. Frissen törött cseréppel.

– Majd én – lépett oda Mulan, és kivette a cserepet a férfi kezéből. – Te csak maradj nyugodtan.

Lehajolt, és elvégezte a kis műtétet. Elkötözte a köldökzsinór végét, és a köldököt tiszta, fehér törülközővel borította be. A férj bedobta a méhlepényt a folyóba. Mulan is a vízhez ment, megmosta a kezét. A parasztember csak

ténfergett mellette; nem tudta, hogyan köszönje meg az ismeretlen hölgy segítségét.

Az anya szólalt meg:

– Taitai, nagyon jószívű vagy. Ezt az újszülöttet neked adom, ha elfogadod. Úgyis elég szájat kell már etetnünk... nagy bajban vagyunk, menekülünk. Fiú a kicsi, amint látod.

Mulan Brokára nézett. Brokát is úrnőjére pillantott. Lehajoltak, és nézték a gyermeket.

– Fogadd el, úrnőm – mondta Brokát csendesen. – Én majd gondját viselem.

Mulan az anyához fordult:

– Igazán nekem adnád? Nagyon szép kisfiú!

Az asszony erőlködve feltápáskodott, hogy elérje a gyermeket. Mulan odaadta neki. Az anya karjába vette, és egy percig magához ölelte. Aztán nyílt tekintettel Mulanra nézett:

– Jóságos hölgy, ha örökbe adom neked a fiamat, tudom, hogy a gyermeknek jót teszek. Te gazdag vagy. Ha megtartom a fiút, úgysem marad életben. Nekünk még arra sem telik, hogy ennivalót vegyünk az útra.

Sunya figyelte a jelenetet. Láta, hogyan térdelt le Mulan, hogyan nyújtotta karját az anya felé, és vette át a gyermeket. Az anya még utoljára arcához szorította a kisfiút, aztán könnyesen mosolygott Mulanra. A parasztember egy szót sem szólt. A többi gyerek szájtátva figyelte, hogy a gazdag hölgy magához veszi újszülött öccsüket.

Mulan felállt a gyermekkel. Kinyitotta kabátját, s mellére szorította a csecsemőt, hogy melegen tartsa. Felment a parton a többiekhez. Sunya közelebb lépett a szülőkhöz, és megkérdezte tőlük, hova valók, és hova mennek.

– Add meg nekik a címünket – kiáltotta Mulan a magas partról.

– De milyen címet adjak?

– A hangcsói teaüzlet címét. Mondd meg nekik, hogyha véget ért a háború, hazamegyünk.

Leküldött Brokással tíz dollárt a szegény családnak, aztán folytatták az utat. A taligás ember nagyokat kacagott:

– Két nap alatt négy gyermeket szedtünk össze! Ha így folytatjuk, nemso-kára százat viszünk magunkkal.

– Most már igazán ez volt az utolsó – felelte Mulan.

– Ha mindenki olyan volna Kínában, mint te, úrnőm – mondta a taligás ember –, akkor nem bírnának velünk a japánok. Amikor legutoljára erre mentem, három ilyen szülést láttam az úton. Megölhetnek belőlünk egymilliót, még mindig marad négyszázkilencvenkilencmillió emberünk. És mennyi gyerek születik mindennap!

Brokát és Amei felváltva vitték a csecsemőt. Néha felültek vele a taligára, de többnyire ők is gyalog mentek, hiszen a taligát éppen eléggé megterhelte a poggyász, az egyéves gyerek és a kilencéves kisfiú. Mulan elgondolkozott a taligás ember szavain. Később csak ennyit mondott Sunyának:

– Emlékszel, mit mondtunk Atungnak? A kínai vérnek meg kell maradnia, akár a mi vérünk, akár más családok vére.

A csecsemő sírva fakadt. Mulan elővette az elsősegélytáskát. Tiszta vászoncsíkot vágott le, cukros vizet kevert, és a vászoncsíkon keresztül a kisfiú szájába csurgatta. Ezen az estén, az új esztendő előestéjén, a Tientai-hegy lábánál pihentek meg egy templomban. Csekiang legszebb részéhez tartozott ez a táj. Amíg az országutat arra nem vezették, kevés idegen ismerte. A látóhatáron csipkés gránitsziklák meredtek a magasba, körülöttük kósza felhők úszkáltak.

A templom zsúfolásig megtelt menekülőkkel. Az apát, amint megtudta, hogy a nagy hangcsói teaüzleti tulajdonosa is a menekülők között van, odaementi Mulanékhoz. Elmesélte, hogy jól ismerte az öreg Yao urat. Beljebb vezette őket, és a nagy zsúfoltságban is szorított nekik helyet a belső udvarban.

Mulan egy kis mézet kért a csecsemőnek. A szerzetes három üveggel adott. Volt neki bőven, maga termelte. Brokát felajánlotta, hogy maga mellé veszi éjszakára a kisfiút. De Mulan szinte anyai szenvedéllyel ragaszkodott a gyermekhez.

– Nem – mondta Brokátnak –, hagyd csak nálam ma éjjelre. Te aludj inkább a másikkal és a testvérekkel.

– Pihened kell, Bolondkám – figyelmeztette Sunya. – Reggel továbbindulunk!

– Türd el még ezt az utolsó rögeszmémet – kérte Mulan. – Holnap majd odaadom Brokátnak.

Éjjel, ha a gyerek felsírt, Mulan a mézbe kis vattacsomót mártott. Bekente vele a keblét, magához szorította a csecsemőt; a gyermek szopogatta a mézet és elcsendesedett. Mulan reszkető örömmel figyelte. Úgy érezte,

hogy amíg a csecsemőt „szoptatja”, nemcsak a kisgyermekért tesz valamit, hanem az örök Kínáért, s továbbsegíti a kínai faj örök életét. Ez a csecsemő a fajta halhatatlanságának igazabb jelképe volt, mint valaha a jáspis- és ámbragrafigurák.

Felvirradt az 1938-ik esztendő első napja. Sunya indítványozta, hogy pihenjenek ezen a napon. Az öreg szerzetes is marasztalta őket. A reggelt tehát a templomban töltötték.

Mulanban ismét felébredtek gyermekkori emlékei, a menekülés a bokszerrek és a külföldi csapatok elől. Egész múltja megelevenedett előtte. Mennyi-mennyi esemény pergett le gyermekkorától! Családja szétszóródott: Lifu és Mocsó messze nyugatra, Szecsuaba, ezermérföldnyire távozott tőlük; Csen San, Huan-erh és Taiyun Sansiban dolgozik; Afei, Paofen, Csinya és Halványillat Sanghajban él... Mannia... Mannia meghalt... de Mulan érezte, hogy Mannia szelleme mellette marad a háború végéig. Mit nem adna azért, ha még egyszer előről kezdhethné velük az életet! De legerősebben a fiára gondolt, Atungra, aki unokatestvérével, Hsiaoofuval a hazáért küzd, mint azok a katonák, akik a teherautókon haladtak el mellettük. Bátoran és jókedvűen indultak a halálba, hogy gyermekeik és unokáik szabadok legyenek. Milyen csodálatos regényt élt át Kínának az a nemzedéke, amelyhez Mulan is tartozott!

A templomban, a mélységes csendben, elmesélte Ameinek gyermekkorát történetét. Aztán Tijenről beszélt és Ezüsfátyolról, Vörösjáspisról, Amanról, Suyunról és Manniáról – azokról, akik már mind eltűntek az életből. Amei legszívesebben nagyapjáról, az öreg Yaóról szóló meséket hallgatta. Érezték, hogy az öreg Yao szelleme most is örökösök fölöttük, és irányítja sorsukat.

Amíg Mulan elbeszélését hallgatták – amelybe néha Brokát is beleszólt, hogy helyreigazítsa úrnője emlékezetének apró tévedéseit –, Sunya és Amei megértették, hogy mi az idő. Megértették a végtelenül hosszú folyót, amely örök, fenséges és változtathatatlan törvény szerint hömpölyög a maga útján. Megértették, hogy az ő életük az örök és végtelen Peking történetében csak egyetlen pillanat. Jelentéktelen epizód, de mégis az idő hatalmas ujja írta.

Déltájban zavaros moraj hallatszott be a templomba: új menekülő tömeg közeledett. Mulan felugrott.

– Gyerekek, csatlakozzunk hozzájuk? – kiáltotta. – Menjünk velük tovább. Sunya, kipihented magad?

– Még fáj kicsit a lábam. De ha tetszik, mehetünk – adta meg magát Sunya a sorsának. – Az a fontos, hogy elérjük a vasutat, amilyen gyorsan csak lehet.

– Milyen messze vagyunk tőle még?

– Négy-öt nap alatt talán odaérhetünk. Attól tartok, hogy nehezen kapunk autót. De hiába is kapnánk, hiszen árva gyerekekkel rakod tele.

Mosolygott, és felállt. Kézen fogta a kilencéves fiút. Brokát ölébe vette az egyéves gyereket, Amei az újszülöttet emelte a kabátja alá. A tizennégy éves lány is velük ment. Megköszönték az öreg szerzetesnek az éjjeli szállást, és elbúcsúztak tőle. Az öreg elkísérte őket a kapuig.

– Miért indultok ilyen korán? Újév napja van? – figyelmeztette őket nyájasan.

– Sietünk, hogy minél előbb elérjük a vasutat – felelte Sunya.

– Hova igyekeztek?

– Még nem tudjuk... talán Csungkingba... a hűgom ott van – válaszolta Mulan, és a szíve hevesebben vert arra a gondolatra, hogy viszontláthatja Lifut. Eltűnődve folytatta: – Onnan talán együtt megyünk majd tovább valamennyien.

Az öreg szerzetes kint maradt a kapuban, és utánuk nézett, amíg a hegy lejtőjén lefelé haladtak. Az országút felől már közeledett a templomhoz a menekülő tömeg morajlása. Az öreg szerzetes még hallotta Mulan hangját: – Siessünk, siessünk! Csatlakoznunk kell hozzájuk!

Látta, hogy Mulan elveszi lányától a csecsemőt, és lefelé fut az úton.

Az új esztendőnek ezen a ragyogó, tündöklően szép reggelén tízezer és tízezer férfi, asszony és gyermek vándorolt el a templom alatt. Ha katonákkal megrakott teherautók robogtak el mellettük, őrzöngve kiabáltak és éljeneztek. Az őrzöngő lelkesedésben újra és újra felhangzott a katonák éneke:

*...Harcolunk mind a halálig,
Míg a földünk nem lesz szabad!...*

Mulan szívében sohasem ismert izgalom reszketett, amint a katonák közelébe ért. Most érezte igazán, hogy boldog és büszke lehet, mert katona fia van. Olyan mély megindultságot érzett, amelyet még soha. Így csak akkor

szabadul fel a lélek, ha valami nagy eszmébe olvad, és minden egyéni érzése elvész. Emlékezett, hogy dobogott a szíve Szun Yat-szen temetésén. Igen, akkor érezte ezt a felszabadulást, de nem ilyen hatalmasan: nem égette ennyire testét-lelkét a meghatottság. Nemcsak a katonák láttára ébredt fel benne ez a fenséges és megrázó izgalom, hanem azért is, mert látta maga körül az óriási embertömeget, a hatalmasan hömpölygő áradatot, amelynek ő is egy parányi cseppje volt. Itt, a menekülők áradatában megértette, mi a nemzet. Sohasem érezte ilyen tisztán, hogy a közös fajta tagjait mély testvériség kapcsolja egymáshoz. Az ő fajtáját most kergeti az ellenség, az ő fajtája most menekül, nagy, beteljesedett közösségben – és nem hull szét, egységes nép marad, és végtelen türelemmel remél. Olyan rendíthetetlen benne a hit, mint a tízezer „li” hosszú Nagy Fal. Mulan tudta, hogy Észak- és Közép-Kína egész lakossága ugyanígy menekül: negyvenmillió „egy anya méhében született” fivér és nővér menekül nyugat felé, a világtörténelem legnagyobb népvándorlásában, hogy új, modern államot építsenek fel Kína végtelen és kimeríthetetlen földjén. Érezte a titkos és hatalmas ritmust, amelyet ennek a negyvenmillió tömegnek a lépése dobolt a földön. A szörnyű nélkülözések kínjaiban egyetlen ember sem lázongott. A háború elpusztította otthonukat, megölte rokonaikat, nem hagyott meg nekik semmit, csak amit magukkal vittek: a rizsestálat és az evőpálcát. Az emberi szellem diadalmaskodott a test fölött, mert nincs olyan testi szenvedés, amelyet az emberi szellem le nem győz. A lélek minden embert nemessé, hőssé avat, és megváltja az egész világot.

Mulan körül minden megváltozott, de a lelke mélyén is megváltozott valami. Nem volt már szűkre szabott határa: Mulan egyénisége megszűnt. Egy sejtje lett a nagy közösségnek. Egy volt a népből. Sokszor kívánta, hogy egyszerű, közönséges ember legyen, s most teljesült a vágya. Az önmaga fölötti uralmat, amelyhez Yao elmékedések útján jutott, Mulan most azzal szerezte meg, hogy együtt élt a férfiak, asszonyok, gyerekek e mérhetetlen tömegével. A művészi ízléssel berendezett remetelak, amelyet a hangcsói Városisten hegyén épített magának, most nevetségessé vált előtte; nem volt már valóság, nem is vonzotta többé. A menekülők tömegében nem volt gazdag és szegény: a háború mindenkit egyformára változtatott. Látott egy gazdag hölgyet, aki néhány dollárért kínálgatta drága bundáját, hogy a pénzért kenyeret vásárolhasson. Hirtelen eszébe jutott a fehér szövetrohás férfi a sungkiangi vonaton... Tudta, hogy az emberáradat minél messzebb jut el

Kína belsejébe, annál hatalmasabb lesz Kína ellenállóereje. Mert Kína népét, az igazi kínait megerősíti az imádott anyaföld. A nemzet élő, óriási testében Mulan elfoglalta a maga helyét.

Távolban, a látóhatár peremén a Tientai-hegy ormai emelkedtek a felhők közé. A taoista mitológia szentté avatta ezt a hegyet; Yao úr is elzarándokolt hozzá, öregkorában. Az öreg szerzetes még mindig a templom kapujában álldogált. Egy percig még megkülönböztette Mulan, Sunya és Amei alakját, még látta a mellettük lépkedő gyermekeket. De öreg szeme előtt lassan-lassan elenyésztek az apró alakok. Beleolvadtak a nagy, tömör emberáradatba, amely ment, ment, ment az országúton... ment a Szent Hegy felé... Kína szíve felé, amely a Szent Hegy mögött dobogott.

NÉHÁNY MEGSZÓLÍTÁSI FORMA

A bonyolult kínai csalárendszer és az a szokás, hogy ugyanabban a háztartásban rengeteg családtag él együtt, a címzésekben és a megszólítási formákban a legpontosabb fogalmazást tette szükségessé. A cselédség különbözőképpen szólítja az idősebb nemzedékhez tartozó feleséget és ágyast, másként a fiatalabb nemzedék feleségét és ágyasát, másként szólítja a fiatal úrnőt, ha házasság révén került a családba, és másként, ha beleszületett. A nagynénit más cím illeti, ha az idősebb korosztály tagja, és más cím, ha a fiatalabb nemzedékhez tartozik, sőt a megszólítás pontosan kifejezi, hogy az apai vagy az anyai ágból származik-e, és ismét megváltozik a címzés, ha a hölgy csupán a nagybácsi felesége.

Ez a könyv a finom árnyalatokból sokat mellőz, bár így feláldozza a kínai család szellemének hűséges visszatükröztetését. Néhányat mégis megtart.

Taitai: a család legidősebb nőtagja, egyúttal a házban a fő úrhölgy.

Nainai: a „fiatal úrnő”, a család keretén belül minden férjes asszony.

Hsiaoocsieh: a „fiatal kisasszony”, magasabb rangú családokban valamennyi hajadon leány.

Kuniang: minden hajadon leány, bármilyen társadalmi osztályhoz tartozik.

Laoyeh: az „idősebb úr”, a családfő.

Saoyeh: a „fiatal úr”, a család valamennyi férfi tagja, aki a laoyehnél fiatalabb.

Csiehcsieh: az „idősebb nővér”, a legidősebb leány, tekintet nélkül arra a körülményre, hogy asszony-e vagy hajadon.

Meimei: a „fiatalabb nővér”, a legidősebb kivételével valamennyi leány a családban. A „meimei” előfordul becéző megszólításként is, ilyenkor a jelentése „kedves”.

Bátyám, húgom, bácsikám, nénikém, testvérem: mint barátságos megszólítás gyakori és jogosult abban az esetben is, ha a megszólító és a megszólított között nem is áll fent vérrokonság.

Yatou: a „szolgáló”, akit a családfő egész életére megvásárol, vagy kikötött számú évre bérbe vesz.

NÉVUTÓK

- mei a fiatal leányok nevéhez fűzött becéző szótag.
- erh a magyar kicsinyítő képzőnek felel meg. (Például: Péterke, Jánoska stb.)
- ma a szolgáló nevéhez fűzött szótag.
- ko a névhez fűzve „idősebb fivért” jelent.

UTÓSZÓ

Manapság szinte csak az idősebb generáció emlékszik Lin Jü-tang (Lin Yutang) nevére. A háború után felnőtt nemzedék alig-alig hallott e harmincas-negyvenes években a művelt nagyközönség körében rendkívül népszerű kínai íróról; legfeljebb a családi könyvtár legfelső polcáig elkalandozó tekintet találkozhatott fordításban megjelent, poros műveivel. Pedig méltatlanul merült a feledés homályába. Feledésének – vagy inkább feledtetni akarásának – oka a háború utáni Kína hivatalos maoista ideológiájában keresendő. Az elmarasztaló kultúrpolitikai szentencia a legutóbbi időkhöz reakciónak bélyegezte Lin Jü-tangot, minthogy nem tartozott a forradalmi írók táborába, sőt bizonyos mértékig távol is tartotta magát tőlük; műveire tehát a Kínai Népköztársaságban négy évtizedes szilencium mondott. Ráadásul Lin majd harminc évig az Egyesült Államokban élt, s csak a hatvanas évek közepén tért vissza – Tajvanra. Nyilvánvaló tehát, hogy munkásságát miért mellőzték a „szárazföldi” Kínában.

Az idők változnak, Kína manapság szélesre tárja kapuját a külföldi kínaiak előtt, s Tajvanhoz is próbál közeledni. E nyitási program része volt az is, hogy 1987-ben Lin Jü-tang eredetileg angolul írt *Moment in Peking* (Egy múltó pillanat) című regényét egy háború előtti kínai fordításban újra kiadták, mintegy repatriálva ezzel a szerzőt.

Ki volt tehát Lin Jü-tang, aki Kínáról szóló műveivel meghódította a nyugati világot, s milyen volt a kor, melyben íróvá lett?

Megbolydult, változni készülő Kínába született 1895-ben. Ekkor már az ország ugyan bőven túl volt a Nyugattal való első fájdalmas érintkezésen, az 1840-ben kitört ún. ópiumháborún, de fél évszázadnak kellett eltelnie, mire e hatalmas birodalom ráeszmélt, hogy valójában mi is történt vele. A nyugati hatalmak politikai-gazdasági behatolása egyre véresebb valóság lett, s az idegen eszme, kultúra is egyre erőteljesebben éreztette hatását. Az uralkodó dinasztia s vele együtt a császárság kétezer éves intézménye tehetetlenül sodródott az összeomlás felé. Hiába mérték Kína lakosainak számát százmilliókkal, mégsem volt képes ellenállni a Nyugat erőszakosan célratörő akaratának. Ehhez az évezredek óta egy sémára járó kínai gondolkodást,

társadalmat kellett volna néhány röpke évtized alatt megváltoztatni. A császári ház szinte az utolsó pillanatig húzódozott, pedig az 1895-ben Japántól elszenvedett vereség, az 1898-as, a kormányzás megreformálására indult mozgalom, majd az 1900-ban kirobbant bokszerfelkelés megannyi intő példaként szolgálhatott volna. A dinasztia tehetetlenségéért nagy árat fizetett: 1911-12-ben a polgári forradalom mindenestül elsöpörte. A legnagyobb árat azonban maga a nemzet fizette azzal, hogy az udvar bizonytalan politikája következtében az ország a nyugati hatalmak szabad vadászterületévé vált. A köztársaság sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket: a hatalomra kerülő hadurak uralma alatt visszasüllyedt a megelőző kor bürokratikus posványába. A tábornokok széthúzást szítottak, mindegyikük teljhatalmú úr volt az ország egy-egy területén. Mindenki a saját pecsenyéjét sütögette, a központi kormányt semmibe vették.

Az igazi, demokratikus köztársaság megteremtésére a haladó erők még 1912-ben megalakították a Kuomintangot, a Nemzeti Pártot, Szun Jat-szen vezetésével. A különböző politikai hatalmi csoportosulások egyéni hatalmi érdekeiktől vezérelt vezetői azonban hamarosan anarchiába taszították az országot, szétzúzva ezzel minden olyan törekvést, mely az egységes Kína megteremtésére irányult.

1925-ben a Kuomintang Kantonból felszabadító háborút indított az Észak-Kínát uralmuk alatt tartó hadurak ellen, s megalakította a Nemzeti Kormányt. Ám hamarosan a Kuomintangon belül is kiéleződtek az ellentétek; 1927-ben Csang Kaj-sek, a hadsereg főparancsnoka puccsot hajtott végre Sanghajban, s az addig szövetséges kommunistákat kiebrudalta a pártból. A politikai zűrzavart jól tükrözi, hogy ekkor három kormánya is volt Kínának: egy északi, a hadurak befolyása alatt; jobboldali Kuomintang-kormány Csang Kaj-sek vezetésével, s a baloldali Kuomintang-kormány, mely Vuhanban ütötte fel főhadiszállását. A küzdelmekből Csang került ki győztesen még 1927-ben; a kormány és az ország új székhelye Nanking lett.

Időközben a japán behatolás az egyre agresszívabb, nyílt fegyveres beavatkozás formáját ölti. A japán militarizmus Kínát leigázó tervének első fontos állomása Mandzsúria elfoglalása 1931-32-ben. 1937-ig a kínai kormány nem tanúsít jelentős ellenállást; ekkor azonban már elkerülhetetlen a nyílt háború, mely 1945-ig, a japán kapitulációig tart.

A századvég és a húszas-harmincas évek – Lin Jü-tang irodalmi tevékenységének első korszaka – eszmei-irodalmi szempontból sem kevésbé változatos. Az élet minden területére a paletta sokszínűsége jellemző. Az ortodox, szigorú hagyománytiszteleten és tekintélyelvűségen alapuló konfucianizmustól a kommunizmusig minden irányzat megtalálható. Az 1910-es években véget ér a hagyományos kínai irodalom évezredes egyedulalma. Megújulásra képtelennek ítéltetvén, elvettetett: a modern kínai irodalom bölcsőjét nem a régi kínai irodalom, hanem világirodalmi áramlatok ringatták. A nyugati kultúra hatása kezdetben a fordításirodalomban mutatkozik meg, ugyanis tetemes mennyiségű filozófiai és szépirodalmi művet fordítottak le ez idő tájt kínaira. A repertoár igen széles: Spencertől Ibsenen át Rider Haggardig terjed.

Az irodalmi megújulás fő orgánuma 1916-tól az Új Ifjúság című folyóirat, mely harcot folytat a begyepesedett konfuciánus felfogás ellen az új, a nyugati „tudomány és demokrácia” bevezetéséért és a beszélt nyelv irodalmi elismeréséért (eleddig ugyanis az irodalmi műveket csak klasszikus kínai nyelven volt szabad írni, mely az érthetlenségig különbözött a beszélt nyelvtől). Ennek eredményeként a haladás mellett elkötelezett írók elbeszéléseiket, regényeiket, színdarabjaikat, verseiket beszélt nyelven írták.

E forrongó Kínában született tehát Lin Jü-tang a délkelet-kínai Fucsien tartományban. Családja keresztény lévén, Lin tanulóévei missziós iskolákban teltek: előbb a tartomány székhelyén, Amojban (Hsziamen) tanult, majd 1912-től a sanghaji Szent János Egyetem bölcsészkarának lett hallgatója. Miután 1916-ban végzett, a pekingi Csinghua Egyetemen kapott angoltanári állást. Itt lépett először kapcsolatba az irodalommal, itt kezdett először neves írókkal érintkezni. 1919-ben tanintézete pénzügyi támogatásával az Egyesült Államokba utazott, s a Harvard Egyetemen hallgatott irodalmat; második tudományos fokozatát is itt szerezte (M. A.). Ezt követően 1921-ben Németországba, Lipcsébe ment; ottani tanulmányai végeztével bölcsészdoktori címet szerzett 1923-ban. Még ebben az évben visszatért Kínába; a Peking Egyetemen az angol filológia professzora, s betölti még a Pekingi Tanítónőképző Főiskola angol tanszékének vezetői tisztét is. 1926-ban – mivel haladó politikai felfogása miatt a többi baloldali íróval őt is üldözni kezdik – kénytelen elhagyni Pekinget, s hazatér Fucsienbe: az Amoj Egyetem bölcsészkarának dékánjává nevezik ki. Nyugovása azonban itt sincsen

sokáig: egyik jobboldali csoportosulás áskálódásai távozásra készítetik, s a vuhani kormány külügyminiszterének meghívására külügyminisztériumi titkári állást vállal. Csang Kaj-sek 1927. évi pálfordulása után azonban ott-hagyja a politikát, s az írásnak szenteli magát, idegen nyelvi szerkesztőként és filológiai kutatóként tevékenykedik. 1930-ban a Kínai Tudományos Akadémia bevásztja tagjai sorába. 1936-ban az Egyesült Államokba költözik; a kínai-japán háború ideje alatt (1937-1945) rövid ideig Kína amerikai követségének munkatársa, a háború után pedig a Kuomintang-kormány kulturális megbízottja az ENSZ-ben. A hatvanas évek közepéig tanít amerikai egyetemeken (rövid ideig Szingapúrban is), s írja Kínát bemutató angol nyelvű könyveit. Ezután hazatér Tajvanra, majd 1967-től a hongkongi egyetem kínai tanszékének professzori tisztét tölti be. Ott, Hongkongban hunyt el 1976-ban, nyolcvanegy éves korában.

Lin Jü-tang irodalmi munkásságának kezdete a húszas évekre nyúlik vissza. Eleinte a Szófonál (Jüsze) című hetilapban működött közre. A folyóirat, ill. az azt létrehozó Szófonál Társaság dogmáktól és előítéletektől mentes szépirodalom létrehozásán fáradozott. 1932-ben Lin saját folyóiratot alapított Sanghajban Lun Jü címmel (= Beszélgetések és mondások – utalás a Konfucius tanításait tartalmazó, hasonló című műre). Ebben jelentette meg humoros-szatirikus írásait, melyek révén hamarosan a Humor Mestere címmel illették. 1934-ben kiadta a közvetlen stílus propagálására indított Emberi Világ (Zsencsiensi) című magazint. A folyóirat 1935-ben megszűnt ugyan, de Lin újat alapított Nyugati Szél (Hszifeng) címmel mely nyugati esszéket közölt fordításban.

A világsikert Lin Jü-tangnak azonban az Amerikába költözése után angolul írt, Kínát bemutató könyvek hozták meg. Ezek közül a legismertebbek magyar fordításban is megjelentek a negyvenes évek első felében; *Mi kínaiak* (My Country and My People), *Bölcs mosoly* (Importance of Living), *Egy múltó pillanat* (Moment in Peking), *Méz és bors* (With Love and Irony), *Falevél a viharban* (Leaf in the Storm), *Fehérek és színesek* (Between Tears and Laughter).

Egyetemi működése során nyelvkönyveket, szótárakat is szerkesztett.

Az Egy múltó pillanat Kína történetéből kiragadott négy évtized; valóban múltó pillanat az ország négyezer éves történelméhez képest. Olyannyira

múló, hogy szinte észre sem vesszük: a pillanat mulandósága e regényben inkább Kína időtlenségét, megrendíthetetlen állandóságát sugallja.

A regény cselekménye tolsztoji hömpölygéssel árad, széles tablón vonulnak az olvasó szeme előtt a történelmi események a bokszerfelkeléstől a japánellenes háborúig. A három család históriája egyben Kína változásának története is. A nagycsalád rendkívül fontos fogalom Kínában, a társadalom mélyebb struktúráinak hordozója, legalsó építőköve, mely nélkül kínai nem képzelheti el boldogulását. A családok el vannak szigetelve egymástól, ám egyszerismind bonyolult kapcsolatszövevény fogja össze őket a hierarchikus társadalomban. Meghatározó fogalom a kínai társadalomban e kapcsolatrendszer is, mindenek felett áthúzódó kötőerő, mely évezredek át képes volt összetartani a társadalmat. Aki család keretén belül élt, nem vonhatta ki magát e szabályozó erő alól, csak akkor, ha radikálisan szakított vele, s ezzel együtt magát is elszakította a társadalomtól, így cselekszik Jao úr, mikor családját elhagyja, s tíz évre vándorszerzetesnek áll. Ő már megteheti, hiszen felnevelte s útnak indította gyermekeit. A regény cselekményének középpontjában a Jao család áll; Jao úr „felvilágosult” taoista szelleme tudja a legrugalmasabban követni a változásokat – az író rokonszenve érezhetően a családfőé és leányaié.

Jao úr modern Kínát illető nézetei a szerző felfogását tükrözik; érzi a változás szükségességét, de kritikával szemléli az újat, s megfontolja, mit vet el a régiből. Szíve mélyén él a hagyományos kínai kultúra szeretete; a klasszikusok idézése számára a mindennapok része. De elméje egyszerismind nyitott az újra, elfogadja a Kína számára hasznosnak ítélt idegen eszméket, tudományos vívmányokat. Lin Jü-tang e regényében hazafiságáról tesz tanúbizonyságot; nem forradalmár: inkább bízik az evolúcióban, mint a revolúcióban. Számára a forradalom már 1912-ben lezajlott; a rendszerváltás megtörtént, s az ezután következő, a hatalomért való marakodással eltelt harminc-egynéhány év nem a radikális megoldások felé sodorta, inkább éppen iróniát váltott ki belőle.

A kínaiak lelkében minden nagyobb társadalmi változás konfliktust okozott; így volt ez a század elején, s így van ma is. Nehezen szokják meg az újat, s ha a felszínen lelkesednek is érte, szívük mélyén még sokáig hordozzák az évezredek beidegzéseket. A regényben hiába bomlik fel a nagycsalád, hiába költöznek különböző helyekre tagjai, a vágy, hogy újra egyesüljenek, örökké bennük él. A kínai ember képtelen rá, hogy csak önmagáért él-

jen: ha nem élheti tovább megszokott életét saját családjának közösségében, boldogan olvad fel a japán előrenyomulás elől menekülő kínaiak áradatában, a kínai nemzet nagy családjában.

A regény lapjain a sors, a végzet fogalma is sajátos, ambivalens értelmezést nyer; a szereplők főhajtva elfogadják, ami kimérettetett, de bizonyos határon túl már nem tudnak beletörödni, úgy érzik, mintha már nem az Ég akarata kormányozná az embereket. A nemzeti tragédia: a japán invázió természetesen felrázza őket: hiszen Kínát porig alázták, a nemzet léte forog kockán. A nagycsalád felbomlása azonban már új idők szeleként arra mutat, hogy mindenki saját sorsának kovácsa akar lenni, bár a hagyomány visszahúzó ereje óriási. Lin Jü-tang nem akar teljes egészében szakítani a hagyománnyal, ő – Jao úr szemével – taoista nyugalommal szemléli s hagyja kifejlődni az eseményeket, míg neves kortársa, Pa Csin híres regénytrilógiájában (Család, Ősz, Tavasz) radikális harcot hirdet a konfuciánus nagycsalád egyéniséget gúzsba kötő, fojtogató légköre ellen.

A család, a párkapcsolat mindig is hálás témája volt a kínai regénynek. A nagy klasszikus művek: a *Szép asszonyok egy gazdag házban* vagy *A vörös szoba álma* jobbra megmaradnak az egyszerű ábrázolásnál; szerkezetük laza, társadalomkritikájuk kötelező konfuciánus berzenkedés; a hangsúly az olvasmányosságon és érzelgősségen van, miközben a kínai olvasó háborgó igazságérzete is megnyugszik. A vörös szoba álma Lin Jü-tangnak bevallottan is modellként szolgált, a regényben is történik rá utalás, de a szituációk egész sora is felidézi a klasszikus regényt. Ám míg ebben melankóliába, majd tragédiába fullad a beteljesületlen szerelem a férfi és női főszereplő között, az Egy múltó pillanat hősei, Mulan és Lifu közötti vonzalom beteljesületlenségének feloldása sokkal harmonikusabb. Lin Jü-tang szerint a társadalmi változások akarásához, befogadásához nyitott elmékre van szükség, akiket nem kötnek gúzsba gondolkodási sémák, rég idejüket múlt eszmék.

A társadalmi-politikai kórkép pontos a regényben, noha kissé didaktikusnak érezzük a regény cselekményétől elkülönülő, történelmi háttérrel festő narrációt; ilyenkor mintha történelemkönyvet olvasnánk népszerű stílusban.

A klasszikus kínai és modern európai regények oly sajátos elegyét tartja kezében az olvasó, mely sem nem igazán klasszikus, sem nem igazán európai. Ilyenformán du Gard-i vagy tolsztoji realizmust hiába is keresnénk benne, bár túlmegy a pusztán tényleíráson. Ha szigorúan európai szemszögből nézzük a regényt, észre vesszük, hogy a korábban említett tolsztoji hőm-

pölygés nem párosul tolsztoji mélységgel. Lin az európai regény jegyében totalitásra tör, de leragad a részleteknél; korábbi műveiből (*Mi kínaiak*, *Bölcs mosoly*) ismert csevegőhajlama kerekedik felül, s végül az az érzésünk, hogy pontosan azt kaptuk, amit a regény címe kifejez: egy múltó pillanatot lenyomatát.

Lin Jü-tang szerint a regény csevegés – s valóban, az *Egy múltó pillanatot* ez a szellem hatja át. Kicseng belőle a szerző életszemlélete, amolyan taoista laissez passer. A kínai szellemiség „kvintesszenciája” csapódik le benne, anélkül hogy különösebb mélységekbe kellene alászállnunk. Az író finom intellektualizmusa hatja át az egész művet: tipikus írástudói attitűd, reformszellemben.

Kevés kínai volt, aki külföldön többet tett volna hazája meg-, illetve elismeréséért mint Lin Jü-tang. A hagyományos kínai kultúrát jól ismerte, hiszen írástudó: művelt értelmiségi volt, a nyugati kultúrában is jártasságot szerzett misszionárius iskolázottsága és nyugati egyetemei révén. Tudta tehát, hogyan kell a művelt nyugati nagyközönséget megfogni: könnyeden tartalmaz csevegéssel, filozófiai pletykálkodással, érzelmes történelmi anekdotázással.

Mártonffy Attila

Lin Yutang regénye 1941-ben jelent meg először magyarul Pünkösti Andor fordításában a Révai Kiadónál. 1947-ig sok tízezer példányban nyomták újra változatlan szöveggel. Bár a nevek írásmódja a fordításban nem teljesen következetes, és a kínai nevek átírására vonatkozó akadémiai ajánlások is változtak azóta, jelen kiadásban sem változtattunk a nevek írásmódján, csak néhány elírást javítottunk ki, és a magyar szöveget igazítottuk a ma érvényes helyesíráshoz, lényegében tehát ez a kiadás is változatlan utánnymásnak tekinthető. Az utószóban azonban a Keleti nevek magyar helyesírása (Akadémiai Kiadó, 1981) szerint szerepelnek a kínai nevek, többek között a szerzőé is.

JEGYZETEK

- [1] Kang – téglából rakott széles fekvőhely, melyet a helyiségen kívülről fűtenek, rendszerint száraz falevelet égetnek benne.
- [2] Ha hívod, mondd: „come”, Ha küldöd, mondd: „go”, Huszonnégy: „twentyfo”, A krumpli: „potato”, „Yes! Yes! No!” Mind tűzrevaló!
- [3] Mulan szójátéka Hongkongra vonatkozott, mert ez a név illatos kikötőt jelent.
- [4] Mulan az ízes Foggal egy régi híres szakácsra célzott.
- [5] Luan és Feng neve a hím- és a nőnemű főnixre vonatkozott.
- [6] A „jintan” japán savanyúcukorka, melynek papírzacskójára bajuszos japán férfi képét nyomtatják.

TARTALOM

ELŐSZÓ

ELSŐ KÖNYV Egy taoista leány

ELSŐ FEJEZET

MÁSODIK FEJEZET

HARMADIK FEJEZET

NEGYEDIK FEJEZET

ÖTÖDIK FEJEZET

HATODIK FEJEZET

HETEDIK FEJEZET

NYOLCADIK FEJEZET

KILENCEDIK FEJEZET

TIZEDIK FEJEZET

TIZENEGYEDIK FEJEZET

TIZENKETTEDIK FEJEZET

TIZENHARMADIK FEJEZET

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

TIZENHATODIK FEJEZET

TIZENHETEDIK FEJEZET

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

HUSZADIK FEJEZET

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

MÁSODIK KÖNYV Tragédia a kertben

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

HUSZONHARMADIK FEJEZET

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

HUSZONHATODIK FEJEZET

HUSZONHETEDIK FEJEZET

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

HARMINCADIK FEJEZET

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

HARMINKETTEDIK FEJEZET
HARMINCHARMADIK FEJEZET
HARMINCNEGYEDIK FEJEZET
HARMADIK KÖNYV Az ősz éneke
HARMINCÖTÖDIK FEJEZET
HARMINCHATODIK FEJEZET
HARMINCHETEDIK FEJEZET
HARMINCNYOLCADIK FEJEZET
HARMINKILENCEDIK FEJEZET
NEGYVENEDIK FEJEZET
NEGYVENEGYEDIK FEJEZET
NEGYVENKETTEDIK FEJEZET
NEGYVENHARMADIK FEJEZET
NEGYVENNEGYEDIK FEJEZET
NEGYVENÖTÖDIK FEJEZET
NÉHÁNY MEGSZÓLÍTÁSI FORMA
UTÓSZÓ
JEGYZETEK